Zliya Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən Yesəw Kəristəw

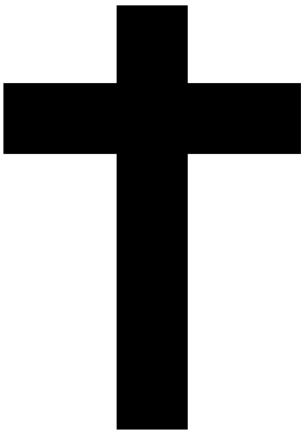

ana: Zliya Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən Yesəw Kəristəw New Testament

Zliya Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən Yesəw Kəristəw

Bana: Zliya Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən Yesəw Kəristəw New Testament

Le Nouveau Testament en langue Bana du Cameroun

copyright © 2005 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Bana

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2025-04-26

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 13 Jun 2025 from source files dated 26 Apr 2025
ae014872-94cd-54bc-869e-601bde2245b3

Contents

Matiye 1
Markə 87
Ləwka 137
Zhaŋ 226
Sləni ka kwal Yesəw 287
Rəm 365
1 Kwərintə 403
2 Kwərintə 438
Galatə 462
Efesə 476
Filipə 489
Kwələsə 499
1 Tesalənikə 508
2 Tesalənikə 516
1 Timəte 521
2 Timəte 531
Titə 539
Fəlemən 544
Ebərə 547
Zhakə 574
1 Piyer 584
2 Piyer 595
1 Zhaŋ 602
2 Zhaŋ 612
3 Zhaŋ 614
Zhəwdə 616
Shi nashi Zhaŋ 619

Zliya Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən Yesəw Kəristəw njasa tsasliti

Matiye

Kwəma dza ghwəmməə gha sənataa dzəkən zliya na

Ma Matiye tsaa tsasliti zliya nay, ntsa ta səɗa Yesəw na. Ghala vəghwə tsaa niy nza Matiye mbə ghəra sləni mbə ciki birəw dəwan niy harvə Yesəw, ta nəw ghəci (nza ghwəy nighə mbə vəh 9:9). Ma ləy hwəm shi va kiy, war njasa səəmə vici niy dza kar Yesəw ghəshi lə Matiye. Tsahwəti slən tsa Matiye diɓay, Levi na (nza ghwəy nighə mbə Markə 2:14).

Ma kə mbəzliy niy, kaa ka Zhəwifə tsasliti Matiye zliya Yəwən kwəma wəzə na va, kə ghəshiy ni. Ava va tsəgha ka naa gəzə kwəmaa niy gəzəkə məndi mbə zliya kwa taŋa jakəva tsa Hyala lə mbəzli. Sa gəzə na kwəma vay, ta mbə ka Zhəwifəə sənay, kwəmaa gəzəkəvata na sa fə Yesəw vaa dzəghwa, kə ghəshi, mba'a ghəshi sənay, Yesəw na Kəristəw Ntsa tivə Hyala ta mbəli mbəzli, kə ghəshi.

Avanay njasa nəwva kwəma mbə zliya na:

Vəh 1 pa' tə vəh 4:1-11 Kwəmaa dzəkən ya Yesəw, lə dzəkən Zhaŋ tsaa məni batem kaa mbəzli, mba'a dzəkən həərə tsa dzəghəhwə ndə jaka tsa Hyala həərə Yesəw.

Vəh 4:12 pa' tə vəh 18:1-35 Sləni ghərahwə Yesəw tə hiɗi ka Galile ghənghən ghənghən. Mbəɓay, ta kəsata kwəma dza ghwəmməə dzəkən kwəmaa niy ɓənəhwə Yesəw kaa mbəzli ta səɗa ci mə kəlaŋ (vəh 5-7). Diɓay ta kəsashi firhi ɓələhwə Yesəw dzəkən njasa dza Hyalaa sləkə mbəzli dza ghwəmmə mbəɓa (vəh 13). Mba'a kwəma gəzanshi na kaa mbəzli ta səɗa ciy dzəkən nzəy tsa shi kwa jipə shi (vəh 18).

Vəh 19 pa' tə vəh 20 Njasa kafəy Yesəw tə hidî ka Galile ta dzəmbə məlmə Zherəwzalem.

Vəh 21 pa' tə vəh 25 Tsəhə tsa Yesəw mbə Zherəwzalem, mba'a kwa kərni ɓəni kwəma ci kaa mbəzli.

Vəh 26 pa' tə vəh 28 Njasa ɓasanakən məndi ngwəvə kaa Yesəw, lə məti ci, mba'a zhakati tsa ci mbə məti, lə kwa kərni kwəma gəzə na kaa mbəzli ta səɗa ci.

Hwəlfə jijihiy Yesəw pa' ti də'wə ghən tsa ci (Lk 3:23-38)

1 Avanay njasa nza hwəlfə jijihiy Yesəw *Kəristəw, ntsaa səvəri mbə kar
*Davitə ghəshi lə *Abəraham.
2 Tə kwataŋay, baw Abəraham yakə *Izakə, mba'a Izakə yakə
*Zhakwapə, mba'a Zhakwapə yayakə kar Zhəwda, ghəshi lə nihwəti
ngwarməhiy gwa'a.
3 Mba'a Zhəwda yakə kar Peresə lə Zara. Tamar na mbəghəshi kar
Peresə lə Zara. Mba'a Peresə yakə Esərəm, baw Esərəm yakə Ram,
4 baw Ram yakə Aminadabə, mba'a Aminadabə yakə Nashən, mba'a
Nashən yakə Salmən.

1:1 1:1 Rm 1:3-4; 2Tim 2:8; Mt 20:30-31 **1:2 1:2** Ghava 21:2-3; 25:26; 29:32–30:24 **1:3 1:3** Ghava 38:29-30; Rətə 4:18-22

5 Dzəghwa Salmən baw yakə Bəwazə. *Rahabə na mbəghəy Bəwazə
tsa va. Dzəghwa Bəwazə baw yakə 'Wəbetə. Mbəghəy 'Wəbetə na Rətə.
Mba'a 'Wəbetə yakə *Zhese,
6 mba'a Zhese yakə mazə *Davitə ki.
Dzəghwa baw mazə Davitə yakə *Saləmaŋw. Mbəghəy Saləmaŋw na
mali 'Wəri va niy nza ki.
7 Mba'a Saləmaŋw yakə Rəbəwam, baw Rəbəwam yakə Abiya, baw
Abiya yakə Asafə,
8 baw Asafə yakə Zhəzafatə, baw Zhəzafatə yakə Zhəwram, baw
Zhəwram yakə 'Waziyasə,
9 baw 'Waziyasə yakə Yətam, baw Yətam yakə Ahazə, baw Ahazə yakə
Ezhekiyasə.
10 Mba'a Ezhekiyasə yakə Manase, mba'a Manase yakə Amaŋw, baw
Amaŋw yakə Zhəshiyasə,
11 baw Zhəshiyasə yakə Yekwəniya, ghəshi lə nihwəti ngwarməhiy, ge'i
ghala pətsaa niy kəəsəhwəshi mbəzli ka *Babilaŋw dzəti hidĩ shi.
12 Ma ləy hwəm sa kəəsəhwə məndi mbəzli ka *Izərayel dzəti hidĩ ka
Babilaŋw ki na, dzəghwa Yekwəniya mba'a yakə Salatiyel, baw Salatiyel
yakə Zərəbabel,
13 baw Zərəbabel yakə Abiyədə, baw Abiyədə yakə Eliyakim, baw
Eliyakim yakə Azər,
14 baw Azər yakə Sadəse, baw Sadəse yakə Ahim, mba'a Ahim yakə
Eliyədə,
15 baw Eliyədə yakə Eli'azar, mba'a Eli'azar yakə Matan, baw Matan
yakə Zhakwapə,
16 Dzəghwa ki baw Zhakwapə yakə *Zhezhefə, ntsaa məəti Marəy,
mbəghəy Yesəw tsa har məndi vaa *Kəristəw Ntsa tivə Hyala ki.
17 Ma mbəzli yakə məndi va kwətiŋ kwətiŋ, ka 'wava tə Abəraham pa'
tə Davitəy, məŋ lə fadə na jijihi. Dzəghwa mbəzli yakə məndi kwətiŋ
kwətiŋ ka 'wava tə mazə Davitə pa' ghala vici kəəsəhwə ka Babilaŋw ka
Izərayel na, məŋ lə fadə jijihi diɓa. Ge'i səəkə tə tsava vəghwə ka sar pa'
tə vəghwə tsa yakə məndi Kəristəw na, gar jijihi məŋ lə fadə diɓa. Ava
tsəgha na.

*Njasa yakə məndi Yesəw *Kəristəw*
(Lk 2:1-7)

18 Avanay njasa yakə məndi Yesəw Kəristəw: A tsahwəti ndə niy nza
tiɓa, *Zhezhefə, kə məndi slən tsa ciy, ghəci niy mə na Marəy, mbəghəy
Yesəw. Ma ghəshi ghwəla ta ɓəvay, dza Marəy mba'a ɓəvə hwər lə bərci
*Safə tsa Hyala dewdew tsa.
19 Ma Zhezhefə, ghəci bazhata Marəy tsa va kiy, ntsa wəzə tsa ghəci, ka
nəw kwəma Hyala tərəŋw. Kala dĩ ghəciy pəli kwəma hwər tsa Marəy
vaa səvəriy dzəti ngwəla kaa nihwəti mbəzli. Dza na mba'a tarəkə ndaniy
səvəri mbə, kala gar sənay mbəzli gwa'a.
20 Ma ghəci ghwəlay mbə təkə kwəma va tsəgha na, dzəghwa vaŋ ndə
kwal tsa Ndə sləkəpə səəkəy ngəci tsəgha kwa shiw. A kə ngəci na: «A
Zhezhefə jijiy mazə *Davitə, ka hazləni gha va ɓə makwa gha Marəy ta

---

1:5 1:5 Rahabə: Zhə 2:1-24; kar Rətə lə Bəwazə: Rətə 1:4 **1:6 1:6** mbəghəy Saləmaŋw: 2Sam 11–12 **1:7 1:7** 2NəMezh 11:31–13:23 **1:8 1:8** 2NəMezh 13:23–21:20; 26:1 **1:9 1:9** 1NəMezh 26:1–28:27 **1:10 1:10** 2NəMezh 29:1–33:25 **1:11 1:11** 2NəMezh 34:1–36:21 **1:16 1:16** Lk 1:27 **1:18 1:18** Lk 1:35

nza ghənzə ka mali gha ma, sa nzana, ma hwər tsa ɓəvə na vay, Hyala
mənti na dzar kwa bərci Safə tsa nzə ɗewɗew tsa.
21 Ava ta yakə zəghwəə zal dza na, ma nza gha fanati slən Yesəw ngəci,
sa nzanay, ghəci dza naa mbəli mbəzli mbə hwəlfə ci səvəri mbə jikir tsa
shi» kə.
22 Ma kwəmaa mənta va gwanata tsəghay, war ta mbə kwəma gəzəkə
Ndə sləkəpə va lə miy tsa *ndə gəzə kwəma Hyalaa dzəghwata kwa na,
a kə niy niy:
23 Ava ta ɓəvə hwər dza zha kwa cikita,
mba'a dzaa yakə zəghwəə zal.
Mba'a məndi dzaa fanati slən Emanəwel ngəci, kə niy ni.
Ma slən Emanəwel tsa va kiy, lə ghwəmmə na Hyala, ɗi naa gəzə.
24 Dzəghwa Zhezhefə sa fərghəy na ki na, mba'a dzaa ɓəvə makwa ci
ka mali ci, njasa gəzanakə ndə kwal tsa Ndə sləkəpə va ki.
25 Ma sa ɓətəvashi ghəshi ki na, mba'a ghəshi nzəyshi kala həni ma pa'
va vəghwə tsa yakə Marəy va zəghwə nzə. Mba'a Zhezhefə fanati slən
Yesəw ki.

2

Gəzə kwəmaa dzəkən səəkə tsa mbəzliy sənata kwəma ta nighə Yesəw

1 Mbə məlmə Betəlehem tə hiɗi ka Zhəwde niy yakə məndi Yesəw
ki. Ghala vəghwə tsa vay, *Erədə niy nza mazə tsaa sləkə hiɗi va. Ma
ləy hwəm sa yakə məndiy, mba'a mbəzliy nighə sasərkwə ta sənashi
shiy dzaa məniva tə hiɗi səəkəshi kwa ghwəmə, ta dzəmbə məlmə
Zherəwzalem.
2 Ma sa tsəhəshi ghəshi na, tapə ghəshi ta ɗəw, a kə ghəshi na: «A ghəy
nata yəwən sasərkwə tsahwəta kwa ghwəmə, ghənzə citəŋəy na a mazə
tsa *ka Zhəwifə yay, kə. Va tsəgha səəkə ghəy ta tsəfəkwə kwa kwəma
ci lə ta pəra'wanci dividivi. Citəŋəyəm nda dzəghwa tima na məlmə yay
zəghwə va va mbə» kə ghəshi.
3 Ma sa favə mazə Erədə nava kwəma tsəgha na, mba'a her ci dzashi
tərəŋw tərəŋw. Mbəzli mbə məlmə Zherəwzalem na, tərəŋw her shi
dzashi kwərakwə.
4 Nza'jəw Erədə ɓasəti mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala, ghəshi lə
*mbəzliy ɓənipə kwəma pəhəti Hyala gwa'a gwa'a. Tapə ghəci ta ɗəw
və shi, a kə na: «Kwəma niy dza məndiy ya *Ntsa tivə Hyala va ta mbəli
mbəzli shama?» kə.
5 Ma kə ghəshi ngəci na: «Waa mbə məlmə Betəlehem tə hiɗi ka Zhəwde
dza məndiy ya. Sa nzanay, vanta kwəma tsasliti *ndə gəzə kwəma Hyalaa
dzəkən, ma kəy:
6 Ma ghay məlmə Betəleheməy,
məniŋa ghaa məlmə gəmta na
mbə məlməhi tə hiɗi ka Zhəwde teepəw!
Sa nzanay, mbə Betəlehem dza məndiy ya mazə tsaa
dzaa sləkə hwəlfə mbəzlee ka *Izərayel, kə»
kə ghəshi.
7 Dzəghwa sa favə Erədə kwəma va tsəgha ki na, da' harvə mbəzliy
sənata kwəma va tsəgha tə mbə. A kə ngəshi na: «Hwəm gha ghwəy
nata yəwən sasərkwə vaa?» kə.

1:21 1:21 Cem 130:7; Mt 1:25; Lk 1:31; SləniKY 4:12 **1:23 1:23** Ezay 7:14 **1:25 1:25** 1:21 **2:2 2:2** Lk 2:4-7; mazə ka Zhəwifə: Mt 27:11 **2:6 2:6** Mishe 5:2; Zhŋ 7:42

8 Ma sa gəzanci ghəshi vəghwə tsa va, a kə na: «Ma pə ghwəy məntiy,
mbalam dzəmbə məlmə Betəlehem, a ghwəy pəla zəghwə va mbəɓa lə
məhərli. Sa ka ghwəy kəsayəy nza ghwəy səəkəə gəzara. Nzee mbəə dza
ta pəra'wanci nee dəvə ngəci kwərakwə» kə.
9-10 Ma sa favə mbəzli va kwəma gəzanakəshi mazə va tsəgha na, kafə
ghəshi kafəshi ka dzashi. Ma ghəshi mbə dzashi, tsa' kə ghəshi na,
sasərkwəə citəvata va ngəshi səəkə kwa ghwəmə mbə 'wanshi kwəma,
mba'a ghəshi vəshishi tərəŋw ki. Ka nəw ghəshi. Ma sa tsəhəta na ge'i
ge'i lə pətsa nza zəghwə va dzəghwa ti na, mba'a garəta.
11 Dzəghwa ghəshi irətsə ghəshi dzashiy dzəmbə ciki tsa va. Mba'a
ghəshi kəsay zəghwə va, lə mbəghəy Marəy. Dza gəgələɓə, ghəshi
gələɓəshi, ka pəra'wanci dividivi shi. Tapə ghəshi mbə pəəli mbəlefemer
shi, ka ɓəɓə shi dza ghəshi ta vəlanci ngəci səəmə kwa shi, ka ɓanci tsahi
mbəzə, lə 'wərdi, mba'a dimə fəə zən wəzə, *Mirə, kə məndi kaa slən tsa
nzə.
12 Ma ləy hwəm kwəma va ki na, mba'a ghəshi dzashi. Dza Hyala mba'a
gəzanakəshi kwa shiw: «Əntaa ghwəy taa zhiniy dza zhar kwa mazə
Erədə ghala pətsa ka ghwəy zhəghəva ta dzaŋwəy ma» kə ngəshi. Ma
sa gəzanshi Hyala tsəgha na, mba'a ghəshi ɓəvə tsahwəti kwal ta dzashiy
jighi.

*Gəzə kwəmaa dzəkən kafə tsa kar *Zhezhefə lə Marəy mba'a Yesəw dzəti hidĩ *Ezhipətə*

13 Ma ləy hwəm sa dzashi mbəzliy sənata kwəma va na, dzəghwa ndəs
ndə kwal tsa Ndə sləkəpə səəkəy va Zhezhefə kwa shiw. A kə ngəci na: «A
Zhezhefə, sati pəmə mali gha Marəy lə zəghwə nzə va, a ghwəy hwəŋwəy
dzəti hidĩ ka Ezhipətə lə zəghwə va. Mbala nzəyŋa ti shi, pa' tə vici dzee
zhiniy gəzaŋa zhəghəvaa səəkə. Sa nzanay, ta pala zəghwə va dza mazə
*Erədə ta paslamti» kə.
14 Ma sa favə Zhezhefə tsəgha na, dzəghwa na pəm, pəməvə mali ci va
tsəgha lə zəghwə nzə, war ka dzashiy dzəti hidĩ ka Ezhipətə həvir va.
15 Mba'a dzaa nzəyəy tə hidĩ va, ka dzar pa' ghala vəghwə tsa mətiy
Erədə ki.
Ma shiy mənishi vay, war ta mbə kwəmaa gəzəkə Ndə sləkəpə va lə miy
tsa *ndə gəzə kwəma Hyala tsa ciy dzəghwata mənishi ghəshi. Ma kə niy
niy: «Ma yənəy, e harkəvəri zəghwee səvəri mbə hidĩ ka Ezhipətə» kə
niy ni.

*Njasa bəkwə mazə *Erədə ndərazhi*

16 Ghala vəghwə tsaa niy gəzanci Hyala va hwəy dzəmbə *Ezhipətə kaa
Zhezhefə kiy, war mbə ndəghə səəkə tsa mbəzliy sənata kwəma va niy
nza mazə Erədə naci ki. Dzəghwa sa nay na kala tsahwə mbəzli va na,
mba'a sənay dakəə dakəti ghəshi, kə, tərəŋw nəfə tsa ci satiy. Dzəghwa na
tsəgha ghwəni ghwənashi mbəzliy dzəmbə məlmə Betəlehem lə nihwəti
məlməhi dzar vəgha. A kə ngəshi na: «Mbalam dzəmbə məlməhi va a
ghwəy dzaa bakwamti ndərazhi yakəm ndatsə pa' tə niy mənti piya bakə
ghala yakəshim» kə. Ma kwəma gəzəkə Erədə va tsəghay, sa nzana 'wava
na tə vəghwə tsaa nata mbəzliy sənata kwəma va sasərkwə pa' tə vici
ghwəni na va mbəzli ta bəkwə ndərazhiy, niy mənti piya bakəw.
17 Ma sa bakwamti Erədə ndərazhi ki na, mba'a kwəma va dzəghwataa
dzəghwa kwəmaa niy gəzəkə *Zhereməy ndə gəzə kwəma Hyala va niy
nə na:

2:15 2:15 'Wəzh 11:1

18 Ava lalaa gakata mbə məlmə Rama!
Tihwəniy tihwəni məndi, war ka ndiɓə ghən tərəŋw tərəŋw.
*Rashal təhwəni na ta ndərazhi nzə,
zləɓati ya jəw nzə məndiy gəzanta kwəmaa
dəpanta nəfə tsa nzə,
sa nzana mba'a ndərazhi nzə va bəkwəshiw! kə.

*Zhəghəva tsa *Zhezhefəə dzəmbə hiɗi ka Izərayel lə ghi tsa ci*

19 Dzəghwa mba'a *Erədə mətiy ki. Ma sa mətiy Erədə ki na, dzəghwa
ndəs ndə kwal tsa Ndə sləkəpə səəkəy kwa shiw kaa Zhezhefə, tə hiɗi ka
*Ezhipətə.
20 A kə ngəci na: «Zhezhefə, sati maɗi, pəmə mali gha ghəshi lə zəghwə
nzə, zhəghəvaa zhəti hiɗi ka *Izərayel li shi. Sa nzanay, a mbəzliy niy pala
kwal tsaa pəəsli zəghwə va va bəkwəshi» kə.
21 Dzəghwa Zhezhefə tsəgha mba'a maɗiy, pəm pəməvə kar zəghwə va
ghəshi lə mbəghəy, ka zhikəshi zhəti hiɗi ka Izərayel.
22 Ma tsəhə na na, mba'a favə, Arkiləwəsə zəhwə na ghi ta mazə tsa
Erədə tə hiɗi ka Zhəwde, kə məndi. Dzəghwa na mba'a hazləniy va nzəy
tə hiɗi va ki, sa nzana zəghwə Erədə Arkiləwəsə tsa va niy nza. Dzəghwa
Hyala mba'a cinti kwa shiw diɓa njasa ka na məni. Ləy hwəm ki na,
mba'a dzaa nzəyəy mbə nahwəti məlmə tə hiɗi ka Galile,
23 Nazaretə, kə məndi slən tsa nzə. Ma mbə kwəma va tsəgha kiy, mba'a
kwəmaa gəzəkə *ndə gəzə kwəma Hyala va mbəradzə dzəghwata kwa.
Ma kə niy ni na: «Ghəciy, ndə ka Nazaretə dza məndiy har» kə niy ni.

3

*Gəzə kwəma Hyala Zhaŋ ndə məni *batem*
(Mk 1:1-8; Lk 3:1-18; Zhŋ 1:19-28)

1 Ma ghala vəghwə tsaa nza Yesəw mbə Nazaretə kiy, mba'a Zhaŋ tsaa
məni batem kaa mbəzli tsahwəy kwamti, tə gamba ka Zhəwde ki. Dza na
mba'a ghati gəzəpə kwəma Hyala,
2 ma kə na: «Ghwəyəy, tsam titihwə kwa kwəma Hyala, zhəghantim
nzəy tsa ghwəy, sa nzanay, ndəkwə ndəkwə na vəghwə ta səəkə Hyala ta
sləkə mbəzli» kə.
3 Ghala kwataŋatay, a *Ezay ndə gəzə kwəma Hyala niy gəzəkə kwəmaa
dzəkən Zhaŋ tsa va. Ma kə niy ni na:
Ava məli ndəə gaka mbə zlapə mbə gamba, ma kəy:
«Gwəmantim nefer ghwəy ta ka'wə Ndə sləkəpə,
njasa ka məndi vaa zamti kwal wəzə wəzə
ta ka'wə ntsa dikə tsa,
mba'a ghwəy ghwənanamti nefer ghwəy wəzə wəzə» kə,
kə niy ni.
4 Ma kwəbaŋ tsa dza Zhaŋ li kən ghən ci ghalaɓa ki na, lə shiti ngaləwba
niy tsati məndi, dzəghwa ɓiyakə pəhətəvay lə kanda hwətəɓə dzəvəri
mbə hwər ci. Ni ci shi zəmə zəmə na na, war hayer lə mbəzəkwə tsa
kwamti.
5 Dzəghwa ki, ka ɓasəva mbəzli mbə məlmə Zherəwzalem, lə mbəzli
mbə nihwəti məlməhi tə hiɗi ka Zhəwde, lə ni mbə məlməhi dzəy miy
həl Zhərdeŋ gwanashiy dzəvəgha.

2:18 2:18 Zher 31:15-16 **2:23 2:23** Lk 1:26; 2:39, 51; Zhŋ 1:46 **3:2 3:2** 4:17; Lk 3:3 **3:3 3:3** Ezay 40:3 **3:4 3:4** 2Mezh 1:8

6 Sa tsəhəshi ghəshi na, mba'a ghəshi cicikəvəri kwəma shi jikir na
mənti ghəshi gwa'a gwa'a. Dza Zhaŋ ka mananshi batem kwa həl Zhərdeŋ
ki.
7 Dzəghwa ki ɗaŋ *ka Farisahi, lə *ka Sadəsehi səəkəshiy dzəvəgha
Zhaŋ ta mananshi batem ghəci kwərakwə. Ma sa nashi Zhaŋ na, dza na
ka gəzanshi, a kə na: «Ghwəyəy, nja shesher ndərəm ghwəy. Mbə təkə
kwəma ghwəyəy, ta mbəliŋəy dza ghəy va ngwəvə Hyala va dzaa səəkə
sa ka məndi məntəŋəy batem nə ghwəy. Wa ntsaa gəzaŋwəy tsəgha na
kəa?
8 Mba'a pə ghwəy ɗi mbəliŋwəyəy, ə pə ghwəy məni sləni wəzə na, gar
sənay məndi a ghwəy zhəghanti nzəy tsa ghwəy kataŋ kataŋ, kə məndi.
9 Nəghətaa ghwəy taa zəzəti na: “A ghəy dzaa mbəliŋəy, sa nza
*Abəraham vaa jijiŋəy” pə ghwəy ma. Ma na Hyala nanzə e gəzaŋwəyəy,
a bərci və ta zhəghəti ya hərezli nashi ghwəy ni ka ndərazhi Abəraham.
10 A gəzaŋwəy ya, ndəkwə na ngwəvə Hyala nanzə ki, njasa ka tsə'i vaa
nza mbəzə mbəzə ta kəəsli fəhiy dzaa ya ma ya wəzə na gwanashi, ta
ndəti ghwə ti shi.
11 Ma yən na neyey, lə yam ngəri məniŋwəy ya batem, ta mbə məndiy
sənay a ghwəy zhəghanti nzəy tsa ghwəy ka tsati titihwə, kə məndi. A
tsahwəti ndə dzaa səəkə ləy hwəm tsee kiy, a taŋətəra tə dikə. Məniree
gar gələɓee ta təɗanci kwakwahə tsa mbə səɗa ciw. Na na ciy, lə *Safə
tsa Hyala, mba'a lə ghwə dza naa səəkə ta məniŋwəy batem.
12 Sa ka na səəkəyəy, ta məni ngwəvə dza naa dzəkən mbəzli. Ngwəvə
ci vay, njasa ka ndə vaa pəhə ha dza naa məni, lə kwakwa gaga ta dəvə
ci. Ma sa ka na pəhamti na, mba'a ɓasaghwa ha ci kwa tamə, ma davəna
na, mba'a ndamti mbə ghwəə dzaa məti ma ya pa' hwəmɓa» kə.

*Njasa məni Zhaŋ *batem kaa Yesəw*
(Mk 1:9-11; Lk 3:21-22)

13 Dzəghwa ki, mba'a Yesəw kafəy mbə hiɗi ka Galile, mba'a səəkəy
dzəməy həl Zhərdeŋ. Ma sa tsəhəy na miyɓa na, mba'a kətəghəvay
dzəvəgha Zhaŋ ta mananci batem Zhaŋ.
14 Ma Zhaŋ na, kala ɗi zləɓa mananci batem. A kə ngəci na: «Tawa
tsəgha nə gha kia? Avanay sanay, gha niy təɓə naa mənira batem, zhini
ɓa na, ka səəkə vəya ta mənina batemee, pə gha shəkəna?» kə.
15 Ma kə Yesəw ngəci na: «A Zhaŋ, wa yaŋ pə gha na gha. Sa nzanay, war
tsəgha dza ghwəm mənti, nza ghwəm mbəə faghwa kwəma kwa kwəma
ɗi Hyala» kə. Dza Zhaŋ tsəgha mba'a zləɓati ki, mba'a mananati batem.
16 War sa mananamti Zhaŋ tsəgha ki na, mba'a Yesəw səəməy kwa yam.
War ghwəla na, ɓəŋ ghwəmə ghwənita, nighə Yesəw na, *Safə tsa Hyalaa
səəkə mə ghwəmə ndəɓa ghərpəpə, pə gha, ka pa'wəə dzəkən.
17 Ma fa na ɓa na, gaka məli ndəə gəzə kwəma səəkə məɓa, ma kə na:
«Ava ghəci na Zəghwee ɗee tərəŋw, mbə vəshi nzee ti dalala» kə.

4

*Kar Yesəw lə *ndə jaka tsa Hyala*
(Mk 1:12-13; Lk 4:1-13)

1 Ma ləy hwəm ki na, mba'a *Safə tsa Hyala pəməghə Yesəw dzəmbə

3:7 3:7 Ghwəyəy, nja shesher ndərəm ghwəy: 12:34; 23:33; ngwəvə Hyala: 24:15-25, 37-39 **3:9 3:9** Lk 1:54-55; Zhŋ 8:39; Rm 2:28-29; 4:12 **3:10 3:10** 7:19 **3:11 3:11** Lk 3:16 **3:12 3:12** Zher 13:24; Mt 13:30 **3:15 3:15** 5:17; 28:19 **3:16 3:16** ghwəmə ghwənita: Ezay 63:19; Ezhek 1:1-3; Zhŋ 1:51; SləniKY 7:56 **3:17 3:17** Ezay 42:1; Cem 2:7; Mt 12:18; 17:5 **4:1 4:1** Ebr 2:18; 4:15

gamba, ta mbə ndə jaka tsa Hyalaa həərə.
2 Dzəghwa na faɗə mətsəkə ghəci mənti vici mbə gamba va. Shaŋ ghəci
ta ngəmiy ya wa'a havəghwə lə həvir gwa'a. Mba'a ma 'wati ghəranci ləy
hwəm.
3 'Wakəvə ndə jaka tsa Hyala ki, kət kətikəvay dzəvəgha Yesəw. Ma kə
kaa ngəci na: «Ndata Zəghwə Hyala nza ghay, gəzanshi kaa hərezli ni a
ghəshi zhəghəshi ka shi zəmə, a gha zəməshi» kə.
4 Ma kə Yesəw kaa zləɓanci na: «Ma kə kwəma tsasliti məndi mbə
Zliya Hyalay: "Ka nzəyəy ndə tə hiɗi kwataka lə shi zəmə gwa'a tsəghaw,
kwəma gəzəkə Hyala lə miy tsa nzəy, ghənzə na saa dzaa kəsəti piy tsa
ndə" kə» kə Yesəw.
5 Ma sa nay ndə jaka tsa Hyala shaŋ ghəci ta mbay Yesəw dza kwa nava
bəla na, dza na mba'a pəməghə dzəmbə məlmə Zherəwzalem ɗewɗew
na, mba'a pəməghə dzəmə ghən *ciki Hyala.
6 Ma kə kaa ngəci na: «Ndata Zəghwə Hyala nza ghay, ndəɓəvaa
dzəghwaa dzəti hiɗi, sa nzanay, a məndi tsasliti kwa Zliya Hyala: "Ta
ghwənikə ka kwal nzə dza Hyalaa dza ngəŋa, nza ghəshi ka'wətəŋa lə
dividivi shi, va nəghətaa hakwə gwəlahantaa tə səɗa gha" kə məndi» kə.
7 Ma kə Yesəw na: «A məndi tsasliti kwa Zliya Hyala, ma kə məndiy:
"Əntaa gha dzəghə nighə kwəma Hyala gha Sləkəŋa ma" kə məndi» kə.
8 Ma sa nay ndə jaka tsa Hyala shaŋ ghəci ta mbay Yesəw dza kwa nava
bəla diɓa na, mba'a ɓəghə dzəmə ghən dəlagwaa gwəramti yakəyakə.
Garə ghəshi garəshi mə, mba'a canamti pətsa sləsləkəm tə hiɗi gwa'a
gwa'a, lə njasa nza diɓədiɓə tsa mbə shi gwa'a.
9 Ma kə ngəci na: «Nay gha tsəy, shi nashi gha va gwanashiy, ta ndaŋashi
dzee mbə dəvə gha, war tsəfəkwəŋa ma gha kwa kwəmee gwa'a tsəgha,
ka pəra'wəra dəvə gha» kə.
10 Ma kə Yesəw ngəci tə kwa kərni kwəma va ki na: «Gha gha ndə jaka
tsa Hyala tsa, ɓarvaŋa vəghee! A məndi tsasliti kwa Zliya Hyala: "War
kwa kwəma Hyala gha sləkəŋa, pə gha dzaa tsəfəkwə, war kaa ngəta pə
gha dzaa ghəra sləni kwətita ya hwəmɓa" kə məndi» kə.
11 Dza ndə jaka mba'a ɓarvay vəgha Yesəw ghalaɓa, mba'a zlay ka dzay
ki. Mba'a *ka kwal Hyala səəkəshi, tapə ghəshi mbə kəəti ci ki.

Zhəghəva tsa Yesəw dzəti hiɗi ka Galile
(Mk 1:14-15; Lk 4:14-15)

12 Dzəghwa mba'a məndi kəsəti Zhaŋ tsaa məni *batem va kaa mbəzli,
mba'am faghwa kwa fərshina. Ma sa favə Yesəw kwəma va na, dzəghwa
na mba'a kafəy, ka dzay dzəti hiɗi ka Galile.
13 Ma sa tsəhəy na na, kala nzəy ghəci mbə məlmə Nazaretə, mba'a
dzaa nzəyəy mbə Kapernahwəm, məlmə lati məndi miy kwəfa ka Galile.
Ma pətsa nzəyəy na va tiy, mbə tsa sləkə ka Zabəlaŋw lə ka Nefətali pi
na.
14 Ma mənta kwəma va tsəgha kiy, war ta mbə kwəmaa niy gəzəkə
*Ezay ndə gəzə kwəma Hyala vaa dzəghwata kwa na. A kə niy niy:
15 A ghwəy ghwəy mbəzli tə hiɗi ka Zabəlaŋw lə shi ka Nefətali,
hiɗi kwa kwal tsaa səəkəə dzəməy kwəfa,
pəriɓa pəriɓa tə miy həl Zhərdeŋ,
hiɗi nzəyshi mbəzliy sənata ma Hyala kataŋ na
ti shi tə hiɗi ka Galile,

4:2 4:2 Səvəri 34:28; Mt 6:16-17 **4:4 4:4** Nəw 8:3 **4:6 4:6** Cem 91:11-12 **4:7 4:7** Nəw 6:16 **4:8 4:8** 5:1 **4:10 4:10** Nəw 6:13; 5:9 **4:12 4:12** 14:3 **4:13 4:13** Zhŋ 2:12 **4:14 4:14-16** Ezay 8:23–9:1

16 ghwəy ghwəy mbəzli mbə kwəsliŋwəy niy,
ta nay waŋ tsaa dzaa məniva tərəŋw tsa dza ghwəy.
Mba'a waŋ tsa va dzaa səəkəy
dzəkən mbəzliy nzəyshi mbə zhəkwətə, tə pətsa nza məti,
kə niy ni.

17 Ma ghalaɓa ki na, mba'a Yesəw ghati gəzəpə kwəma Hyala, a kə na: «A pə ghwəy məntiy, tsatim titihwə tsa ghwəy kaa Hyala, a ghwəy zlashi shiy niy məni ghwəy kwataŋa. Sa nzanay, ndəkwə ndəkwə na vəghwə ta səəkə Hyala ta sləkə mbəzli» kə.

Kar Yesəw lə ka kəəsə kərpi faɗə
(Mk 1:16-20; Lk 5:1-11)

18 Tə nahwəti vici Yesəw mbə dza dzar miy kwəfa Galile na, mba'a nashi mbəzli bakə, kar ndə lə zəmbəghəy, ghəshi mbə bazla zlekwer dzəti kwəfa ta kəəsə kərpi, sa nza ghəshiy ka kəəsə kərpi. Mbəzli vay, kar Shimaŋw tsa nə məndi slən tsa ci Piyer, kə məndi, mba'a Andəre zəmbəghəy niy nza ghəshi.

19 Ma kə Yesəw ngəshi tsəgha ki na: «A mbəzli ni, nəwram, zlashim kəəsə kərpi, e dzaa məntəŋwəy ka mbəzliy haka mbəzliy səəkə ta nəwra» kə.

20 Ma sa favə ghəshi tsəgha na, nza'jəw mbərəkə mbəzli va zlashi zlekwer, mba'a ghəshi nəwhwə.

21 Zhini sa dzay na kwa kwəma ɓa na, mba'a kəsashi nihwəti mbəzli bakə, ngwarməmə ghəshi, kar Zhakə lə Zhaŋ, ndərazhi Zhebede. Gwanashi ghəshi tiɓa kwa kwambəwal lə dəshi gwa'a, ghəshi mbə gwəma zlekwer shi. Dzəghwa sa nashi Yesəw na, mba'a harhwəshi.

22 Dza nza'jəw, mbərəkə ghəshi zlata kwambəwal tiɓa, lə dəshi Zhebede gwa'a, mba'a ghəshi nəwhwə Yesəw.

Sləni Yesəw mbə Galile
(Lk 6:17-19)

23 Dza Yesəw mba'a kafəy təwramti təwrə mbə məlməhi tə hiɗi ka Galile gwanashi. Mba'a ɓananavəshi shiy kaa mbəzli mbə *ciki ɓasəva tsa ka Zhəwifə. Ka gəzə Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən njasa dza Hyalaa sləkə mbəzli. Mba'a mbəlanti mbəzli gwərapə gwərapəshi ni, lə vədevəder shi gwa'a.

24 War slən tsa ci məndiy gəzə gwa'a tə hiɗi ka Shiri ki. Ma sa favə məndi tsəgha na, dza məndi, ɓasə ɓasə məndi ɓasanakə mbəzli sanshi zəleghwer ghənghən ghənghən ngəra'wə gwanashi tsəgha ki, mbəzli ghəranshi gazlaka, ka bashakə, lə mbəzli məəti məəti vəgha ni. Dza na mba'a mbəlantishi.

25 Ma ghəci mbə dza dza ci va kiy, tərəŋw mbəzli səəkəshi ta nəw tə hiɗi ghənghən ghənghən. Ka tsahwə tə hiɗi Galile, lə səəkə tə hiɗi nə məndi, Hiɗi Məlməhi Məŋ, kə məndi, lə mbə məlmə Zherəwzalem, lə tə hiɗi ka Zhəwde, mba'a mbəzli mbə məlməhi tə hiɗi pəriɓa pəriɓa taŋ həl Zhərdeŋ gwa'a.

5

Kwəma ɓənipə Yesəw mə ghən kəlaŋ Vəh 5-7

4:16 4:16 Lk 1:79 **4:17 4:17** 3:2; 4:23; 6:10; 10:7 **4:20 4:20, 22** 8:21-22 **4:23 4:23** 9:35; 4:17

1 Dzəghwa ki, sa nashi Yesəw mbəzli ɗaŋ ni va mbə səəkəə dzəvəgha
tsəghay, dza na mba'a dzəməy mə ghən kəlaŋ. Dza das nzəyəy, mba'a
mbəzli ta səɗa ci səəkəshiy dzəvəgha kwərakwə.
2 Dzəghwa Yesəw mba'a ghati ɓananshi kwəma ghənghən ghənghən
kaa mbəzli.

Kwəma wahə tsaa gwəramti ta mbəzliy nəw Hyala
(Lk 6:20-23)

3 A kə Yesəw na:
«Vəshi na ta mbəzliy sənay daw nza ghəy,
a ghəy mawti Hyala mbə nəfə ghəy ta kəətiŋəy, kə ghəshi.
Sa nzanay, ghəshi na shiy dzaa nzəy mbə mbəzli sləkə Hyala.
4 Vəshi na ta mbəzliy wahə.
Sa nzanay, ghəshi na shi dza Hyala ta dəpanatishi nefer shi.
5 Vəshi na ta mbəzli nza nefer shi wəzə.
Sa nzanay, ghəshi na shi dza Hyala ta ɓanshi hiɗi,
njasa niy gəzanakəshi na va.
6 Vəshi na ta mbəzliy pəla məni war
kwəma ɗi Hyala lə nəfə tsa shi gwa'a gwa'a.
Sa nzanay, ghəshi na shi dza Hyala ta kəəti
lə məni kwəma ɗi ghəshi va.
7 Vəshi na ta mbəzli zhanshi hwər tsa shi ta nihwəti mbəzli.
Sa nzanay, ghəshi na shi dza Hyala ta zhəhwər ti shi kwərakwə.
8 Vəshi na ta mbəzli nza nefer shi ɗewɗew kwa kwəma Hyala.
Sa nzanay, ghəshi na shiy dzaa nata Hyala lə mətsə shi.
9 Vəshi na ta mbəzliy mbəə sləkati nihwəti mbəzli kwa jipə shi.
Sa nzanay, ghəshi na shi dza Hyalaa har ka ndərazhi nzə.
10 Vəshi na ta mbəzli sanshi məndi ngəra'wə,
war tə sa məni ghəshi kwəma ɗi Hyala.
Sa nzanay, ghəshi na shiy dzaa nzəy mbə mbəzli sləkə Hyala.
11 Ghwəyəy, vəshi na tə ghwəy, kama na, war ə məndiy tsətsəərəŋwəy, ka
saŋwəy ngəra'wə, ka slasla dzərvəə dzəkən ghwəy tə gəm, sa nza ghwəy
mbəzli ta səɗee.
12 Ghalaɓay, vəshi pə ghwəy taa vəshi tərəŋw. Sa nzanay, ta ngavəŋwəy
zhəmə ghwəy dza Hyala mə ghwəmə. Ava war tsəgha niy sanshi ghəshi
ngəra'wə kaa ka gəzə kwəma Hyalaa niy 'waa səəkə» kə Yesəw.

*Nja waŋ pi ghəshi lə pəsər tsaa tərə məzlir na *mbəzli ta səɗa Yesəw tikə tə hiɗi*
(Mk 9:50; Lk 14:34-35)

13 Dzəghwa ma kə Yesəw na: «Ghwəy ghwəy mbəzli ta səɗee ni kiy,
nzəy tsa ghwəy mbə mbəzli tə hiɗiy, nja məzlir ta gwəma er na. Ma fəca
ka ndezhekiy kərəy mbə məzlir kiy, njaa dza məndiy zhiniy zhanambə
ndezhekə tsa va ghwəla kia? Ka gwəmati er niva məzlir ghwəla tepəw.
War ka shəkati pəsər tsa va dzəy tə ngwəla gwa'a tsəgha na kwəma ci.
Ma nza mbəzli dza dzar ti.
14 Nzəy tsa ghwəy mbə mbəzli tə hiɗi diɓay, njasa ka waŋ pi vaa nza na.
Mba'a kə məndi ngati məlmə dikə na mə ghən ɗal piy, ka mbay məndiy
mbələy kala nata ndə ghwəlaw.

5:1 5:1–7:29 Lk 6:20-49 **5:1 5:1** 4:8; 14:23; 15:29; 17:1; 28:16 **5:3 5:3** Ezay 57:15; 61:1 **5:4 5:4** Cem 126:5 **5:5 5:5** Cem 37:11 **5:7 5:7** 18:33; Zhk 2:13 **5:8 5:8** Cem 24:3-5 **5:9 5:9** Ebr 12:14 **5:10 5:10** 1Pi 3:14 **5:11 5:11** 10:22; Lk 6:22 **5:12 5:12** 2NəMezh 36:16; Mt 23:30; Lk 6:23; SləniKY 7:52; Ebr 11:32-38; Zhk 5:10 **5:13 5:13** Mk 9:50

15 Zhini diƀay, səəkə məndiy tsəraghwa ghwə kwa gərkəwa ta dzəƀakən
tasaw kənəw. War pətsaa gwəramti ɗal ka məndiy pəla ta fə ti mbə ciki,
ta mbə ghənzəə mbərə kaa mbəzli mbəƀa gwanashi.
16 Ava war tsəgha kə nzəy tsa ghwəy məniy, nja gərkəwaa məni waŋ pi
va kaa mbəzli. Məni pə ghwəy məni na wəzə na kwəma ta mbə məndiy
nata. Ma nza məndi fal slən tsa Dəŋwəy tsa mə ghwəmə tsəgha ki» kə
Yesəw.

*Ƀənipə kwəmaa dzəkən *kwəma pəhəti Hyala*

17 Dzəghwa ma kə Yesəw diƀa na: «Nəghətaa ghwəy zəzəti ta sawavəri
kwəma pəhəti Hyala lə kwemer gəzəkə ka gəzə kwəma Hyala səəkee, pə
ghwəy ma. Əhəŋ, səəkəree ta sawa nzəw. Ma səəkə tsee tsay, war ta mbəə
faghwa kwəma kwemer va kwa, lə ta pəraslikəvəriŋwəyshi səəkəree.
18 Favəm ə gəzaŋwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ya war hwəmƀa dza
naa nza, pa' ghala ka ghwəmə nata ghwəy na, lə hiɗi nashi ghwəy ni
kəɗishiy, shiy tiƀa ya ni jəw ni, mba'a ghəshi dzaa tamtəvashi səvəri mbə
kwəma pəhəti Hyalaw.
19 Va tsəgha nzana kiy, ma ntsaa ɗi ma fəti va ta kwəma va, ya naa
gwəramti jəw na mbə, mba'a ƀananavə kaa nihwəti mbəzli tsəgha a
ghəshi ɗi ma fəti tiy, tsava ndə dza naa kəray tə shigə mbəzli sləkə
Hyala. Ma ntsaa kəsəvə kwəma va va wəzə, ka ɗi fəti ti, dzəghwa tsəgha
ƀananavə kaa nihwəti mbəzli a ghəshi ɗi fəti ta kwəma vay, ntsa dikə tsa
mbə mbəzli sləkə Hyala dza tsava ndəə nza.
20 Ə gəzaŋwəy ya sana, mba'a pə ghwəy ɗi dzəmbə mbəzli sləkə Hyalay,
ɗi pə ghwəy ɗi fəti ta kwəma nzə. Tərəŋwƀa ghwəy kəə ɗi fəti kaa *ka
ƀənipə kwəma, ghəshi lə *ka Farisahi» kə Yesəw.

Ƀənipə kwəmaa dzəkən ƀə nəfəə dzəkən ndə

21 Ma kə Yesəw diƀa na: «A ghwəy sənay, a *kwəma pəhəti Hyala kaa
jijihimmə niy gəzəkə: “Ka pəəsli ndə gha ma! Ya wa ntsaa dzaa pəəsliti
ndəy, ta har dza məndiy dzəti ngwəvə” kə niy ni.
22 Ma nə ya ngəŋwəy ta na tsee ghən nee kiy, ya war nəfəə ƀəti ndəə
dzəkən zəmbəghəyəy, ta har dza məndiy dzəti ngwəvə ti. War mba'a kə
ndə ni kaa tsahwəti ndə: “Ma ghay, ndə mbə ghaw” kəy, ta dzəti ngwəvə
dza tsava ndə kwa kwəma ka sləka mbəzli. Ma ntsaa ni kaa zəmbəghəy:
“Hil tsa” kəy, dzəti ghwə Hyala kəɗi ma dza tsava ndə.
23 Mba'a pə gha ƀəvə shiy ta dza ta vəlantashi kaa Hyala, dzəghwa mba'a
gha zəzəvə nahwəti kwəma mənti gha kaa tsahwəti zəməŋa tiƀay,
24 ə pə gha zlashi shi tarəkə gha va ƀə kaa Hyala tiƀa kwa kwəma Hyala
di. Mbala a ghwəy dzaa jakəŋwəy sləkamti kwəma kwa jipə ghwəy lə
zəməŋa tsa va. Ma nza gha zhəghəvaa səəkə ta ƀanta shi gha va kaa
Hyala ghalaƀa.
25 War mba'a kə ntsa həərəva ghwəy liy harŋaa dzəti ngwəvəy, ditəvaŋa
taŋtaŋ a ghwəy sləkamtim kwəma va li ghala ghwəy ghwəlaŋwəy kwa
kwal ta tsəhə vəgha ndə sla ngwəvə. Kala tsəghay, ta pəmanaghəŋa dza
na kaa ndə sla ngwəvə, ka ndə sla ngwəvə dza na, mba'a pəmanaghəŋa
kaa ka sawji, dzəghwa mba'a ka sawji dzaa kalayŋa mbə ciki fərshina ki.

5:15 5:15 Mk 4:21; Lk 8:16 **5:16 5:16** Ef 5:8; Flp 2:15; 1Pi 2:12 **5:17 5:17** 3:15; 7:12; 22:40; Rm 3:31 **5:18 5:18-19** Zhk 2:10 **5:21 5:21** Səvəri 20:13; SləniTaH 24:17 **5:22 5:22** 1Zhŋ 3:15 **5:24 5:24** 6:14-15 **5:25 5:25-26** Lk 12:58-59

26 E gəzaŋee, ta na navay, tsəgha na, ghalaƀay ka dza məndiy pəlaŋa
tepə, kala war sa ka gha wamti kwəma gwa'a gwa'a, njasa dza məndiy
slavəŋaw» kə Yesəw.

Ƀənipə kwəmaa dzəkən kwəma ghwərghwər

27 Dzəghwa ma kə Yesəw diƀa na: «Zhini ƀay, a ghwəy favə njasa niy
gəzəkə *kwəma pəhəti Hyala: “Əntaa gha məni ghwərghwər ma!” kə niy
ni.
28 Ma nə ya ngəŋwəy ta na tsee ghən nee kiy, ya war kwataka lə mətsə
nata ndə mali tsahwəti ndə, dza ka səkwa nzəghə ci tiy, a tsava ndə
manamti ghwərghwər gwa'a tsəgha lə mali va mbə nəfə tsa ci.
29 Va tsəgha nzana ki, war mba'a kə nahwəti mətsə ghaa ngəɗiŋaa
dzəmbə məni *kwəma jikir nay, lamti kwa ghən gha, a gha ndəghamti
kərakə lə gha. Sa nzanay, wəzəƀa nza gha lə mətsə kwətiŋta na, kən na
dza vəgha gha gwanataa ndita mbə ghwə.
30 Ya dəvə kwa bəzəmə gha fəŋa naa dzəmbə məni kwəma jikir nay, sla
pə gha slanti, a gha ndəghamti kərakə. Sa nzanay, wəzəƀa nzəyŋa gha lə
dəvə kwətiŋta na, kən dzəmbə ghwəə kəɗi ma lə vəgha gha gwanata» kə
Yesəw.

Ƀənipə kwəmaa dzəkən kwəma təhəva tsa kar zal lə mali (Mt 19:9; Mk 10:11-12; Lk 16:18)

31 Ma kə Yesəw diƀa na: «Zhini ƀay, a *kwəma pəhəti Hyala gəzəkə:
“Mba'a kə ndə təhamti mali ciy, ə kə tsaslanavə zliyaa ƀanavə, ta mbəə
cipə kwəma təhə tsa təhamti na va” kə niy ni.
32 Ma nə ya ngəŋwəy ta na tsee ghən nee kiy, ya wa ntsaa təhamti mali
ci, kala mənti ghwərghwər ghənzəy, tsava ndə fambə na mali va mbə
məni ghwərghwər, sa ka na dza mba'a dzaa ƀəhwə tsahwəti zal. Dzəghwa
ma zal tsaa dzaa ƀə mali təhəvərivay tsahwəti zal li kwərakwə ƀa na, aa
mənti ghwərghwər» kə Yesəw.

Ƀənipə kwəmaa dzəkən kwəma zəmə fəla

33 Dzəghwa ma kə Yesəw diƀa na: «A ghwəy favə njasa gəzanakə
*kwəma pəhəti Hyala kaa jijihimmə niy nza diƀa: “Mba'a pə gha zəmanti
fəla ta məni kwəmay, ka zhini miy gha ti ma. Mənti kwəma zəmanti gha
va fəla ta məni nzə kwa kwəma Ndə sləkəpə” kə niy ni.
34 Ma nə ya ngəŋwəy ta na tsee ghən nee kiy, əntaa ghwəy zəmə fəla
tepə ma. Ka zəmə fəla ghwəy, yən lə pətsa mə ghwəmə, pə ghwəy ma.
Sa nzanay, ghwəmə va na gəzli nzəy Hyala mbə Mazə tsa nzə kwa.
35 Ka zəmə fəla ghwəy, ghəy lə hiɗi ni, pə ghwəy ma. Sa nzanay, hiɗi
va na shi kəɗi Hyala səɗa nzə ti shi. Ka zəmə fəla ghwəy, ghəy lə məlmə
Zherəwzalem, pə ghwəy ma. Sa nzanay, ghənzə na məlmə Hyala, mazə
tsa dikə tsa.
36 Əntaa ghwəy dzaa zəmə fəla tepə, ya ghəy lə ghən tsa ghəy, pə ghwəy
ma. Sa nzanay, ka mbay ghwəy zhəghanti səti mbə ghən ghwəy payta, ya
ngəritaw.
37 War ma kwəma ka ghwəy gəzəy: “Yi” ka ghwəy ni, kwəma kə tsəgha
kataŋ. Kala tsəgha kə na: “Awə” pə ghwəy. Sa nzana, mba'a pə gha

---

5:26 **5:26** 18:34 **5:27** **5:27** Səvəri 20:14 **5:28** **5:28** Zhəwbə 31:1; 2Pi 2:14 **5:29** **5:29-30** 18:8-9; Mk 9:43-47 **5:31** **5:31** Nəw 24:1; Mt 19:7; Mk 10:3-4 **5:32** **5:32** 19:9; Mk 10:11-12; 1Kwər 7:10-11 **5:33** **5:33-37** 23:16-22; Zhk 5:12 **5:33** **5:33** SləniTaH 19:12; Ƀəla 30:3 **5:34** **5:34-35** Ezay 66:1; SləniKY 7:49 **5:35** **5:35** Cem 48:3 **5:37** **5:37** 2Kwər 1:17-19

mətsahakən zəmə fəlay, səəkə va *ndə jaka tsa Hyala səəkə nava kwəma tsəgha» kə Yesəw.

Ɓənipə kwəmaa dzəkən wa shiy tə ndə
(Lk 6:29-30)

38 Dzəghwa ma kə Yesəw diɓa na: «Zhini ɓay, a ghwəy favə njasaa niy gəzəkə *kwəma pəhəti Hyala: “Mba'a kə ndə yahwamti mətsə ghay, yahwamti naci kwərakwə. Ɓəkwə kə ndə təɗamti slini ghay, dza ɓəkwə gha təɗamti na ci kwərakwə” kə niy ni.
39 Ma nə ya ngəŋwəy ta na tsee ghən nee kiy, mba'a kə ndə məntəŋwəy *kwəma jikir nay, ka nə ghwəy war ghəy wati shi ghəy ti lə kwəma jikir na kwərakwə pə ghwəy ma. Mba'a kə ndə sləvantəŋa vəgha ghən gha tar bəla kwa bəzəmə ghay, zhəghanavə na tarkə bəla tar kwa zleɓi, a ghəci zhiniy ləkantəŋa vəgha nava bəla diɓa.
40 Mba'a kə ndəə pəla kəsəŋaa dzəti ngwəvə sa ɗi na zləghwəhwə kwəbaŋ ɗaŋkəci tsa kən ghən ghay, zlatanavə kwal a ghəci ɓə ya lə ləkwəsa kən ghata gwa'a fəlghən.
41 Mba'a kə ndə mbə mbəzliy sləkə hiɗi ni kaa ngəŋa, war gha ɓəghəra shi ya niy dzəti pi gar kiləwmetər kwətiŋ, kəy, ə pə gha zhiniy mətsəhə ɓanci shi gar kiləwmetər bakə.
42 Mba'a kə ndəə ɗəw shiy va ghay, ɓə pə ghaa ɓanci shi. Mba'a kə ndə səəkəy ta ɗəw təm va ghay, ka ini gha ti ma, ɓanavə» kə Yesəw.

Ɗim ka jaka ghwəy
(Lk 6:27-28, 32-36)

43 Dzəghwa ma kə Yesəw diɓa na: «A ghwəy favə njasa gəzəkə *kwəma pəhəti Hyala: “Di pə ghaa ɗi tsa gha ndə, ka pa jaka lə ndə mbəz tsa gha” kə niy ni.
44 Ma nə ya ngəŋwəy ta na tsee ghən nee kiy, ə pə ghwəy ɗi kwəma ka jaka ghwəy, ka cə'wə wəzə hwər tsa Hyala ta mbəzliy saŋwəy ngəra'wə.
45 Mba'a pə ghwəy məni tsəghay, ndərazhi Dəŋwəy Hyala mə ghwəmə nza ghwəy. Sa nzanay, war yəmyəm ka naa kəɗi piy dzəkən ka ndərəm mbəzli, lə mbəzli wəzə hwər ni gwa'a. Ka nzəmə van dzəkən shi mbəzliy məni kwəma wəzə na, lə dzəkən ni mbəzliy məni *kwəma jikir na gwa'a.
46 Mba'a pə ghwəy ɗi war mbəzliy ɗi kwəma ghwəy gwa'a tsəgha, kala ɗi ma nihwətiy, ka dza Hyalaa ngavəŋwəy zhəmə ghwəy ki na? Tiɓaw, ka ngavəŋwəyəw, ya mbəzli nja ka *dəwan, ghəshi ka zləghwəy, kar ghəshiy ɗi kwəma mbəzliy ɗi kwəma shi kwərakwə.
47 Mba'a pə ghwəy səkwə war ngwardəhiŋwəy ja' ja' kiy, wa na nahwəti kwəma ghakə ghwəy mbə pərtaa? Sənay ghwəy, ya mbəzliy nəw ma Hyala na kar ghəshiy səkwə ngwardəshi kwərakwə, pə ghwəy sa?
48 Ava va tsəgha, ghwəy mbəzli ta səɗee ni kiy, a pə ghwəy məni kwəma wəzə na kaa mbəzli gwa'a, nza ghwəy nza ka mbəzli kama fəti tar kaɓaka shi ya jəw nzə, njasa nza Dəŋwəy Hyala va mə ghwəmə, kala kama fəti və» kə Yesəw.

6

Ɓənipə kwəmaa dzəkən nga shiy kaa ka cicikwə

5:38 5:38 Səvəri 21:24 **5:39 5:39** Rm 12:17 **5:40 5:40** 1Kwər 6:7; Ebr 10:34 **5:43 5:43** SləniTaH 19:18; Mt 22:39; Mk 12:31; Lk 10:27 **5:44 5:44**Səvəri 23:4-5; Rm 12:20; 1Pi 2:20-23; cə'wə ta ka jaka Lk 6:28; 23:34; SləniKY 7:60; Rm 12:14; 1Kwər 4:12; 1Pi 3:9 **5:45 5:45** Ef 5:1 **5:48 5:48** SləniTaH 19:2

1 Dzəghwa ma kə Yesəw diɓa na: «Mba'a pə ghwəy ɗi ghərati sləni wəzə
na kwa kwəma Hyalay, ka nə ghwəy, war mbəzli naŋwəy gwa'a gwa'a
ta falŋwəy, pə ghwəy ma. War mba'a pə ghwəy məni sləni ta falŋwəy
mbəzliy, ka dza ghwəy kwəmavə zhəmə ghwəy va Dəŋwəy Hyala mə
ghwəmə tsəgha teepəw.
2 Mba'a pə ghaa ɗi nga shiy kaa ndə cicikwə kiy, ka nə gha war gha
zlaŋata kwəma ta nganci shi va, njasa ka mbəzliy dakə mbəzli va lə
kwəma pərikə tə ngwəlaa məni, pə gha ma. Na nashiy, war kwa kwəma
mbəzli kala zlaŋə kwəma dzar mbə *ciki ɓasəva tsa ka Zhəwifə, lə kwa
kwal ka ghəshiy ɗi nga ni shi shiy kaa ka cicikwə, war ta mbə məndiy
falshi. Ə gəzaŋwəy ya, ta na navay, tsəgha na, na nashiy, a ghəshi
kwəmavə na shi zhəmə mbə fal tsa falshim va.
3 Na na gha, mba'a pə ghaa ɗi nga shiy kaa ndə cicikwəy, tə mbə pə
ghaa ɓancishi. Kala sənivə ndə ya madigaŋa tsaa gwəramti.
4 Mba'a pə ghaa məni tsəghay, ta ngavəŋa zhəmə gha dza dəŋa tsaa
nashi shi ka gha vaa məni tə mbə» kə Yesəw.

Ɓənipə kwəmaa dzəkən cə'wə Hyala
(Lk 11:2-4)

5 Ma kə Yesəw diɓa na: «Mba'a pə ghwəy ɗi cə'wə Hyala diɓay, əntaa
ghwəy məni nja mbəzliy dakə mbəzli va lə kwəma pərikə tə ngwəla ma.
Na nashi mba'a kə shiy ɗi cə'wəy, mbə *ciki ɓasəva tsa ka Zhəwifə ka
ghəshiy garəshi lə tə pətsa jakəshi kweler, ta mbə mbəzli gwa'aa nashi,
ka falshi. Ə gəzaŋwəy ya, ta na navay, tsəgha na, na nashiy, a ghəshi
kwəmavə na shi zhəmə mbə fal tsa falshim va.
6 Na na gha mba'a pə ghaa ɗi cə'wə Hyalay, dzəmbə ciki tsa gha pə gha
dzaa dzəmbəŋa, dzəghwa disl gha kalakən ciki kən ghən gha. Ghalaɓa
kiy nza gha cə'wə Dəŋa Hyala kwətiŋa, sa nzanay, mbəɓa na Hyala vəgha
gha. Mba'a pə ghaa məni tsəghay, Dəŋa tsaa nashi shi ka gha vaa məni
tə mbə dza naa ngaŋa na gha zhəmə.
7 Mba'a pə ghwəy cə'wə Hyalay, əntaa ghwəy dzaa nzati nza ndimndim
ka ɓala kwəma ɗaŋaŋ, njasa ka ka ta mbəri vaa məni ma. Ma ka gəla
niva mbəzliy bərkəti ta na nashiy, ta zləɓavə cə'wə ghəy va dza Hyala sa
ka ghəy ɓalanakə kwəma ɗaŋaŋ, ka ghəshiy ni.
8 Əntaa ghwəy məməni nja sa shi va na ghwəy ma. Sa nzanay, ghala
ghwəy ghwəla ta gha cə'wəy, cəke' sənamti Dəŋwəy Hyala kwəmaa
gagaŋwəy, ɗi ghwəy cə'wə ti gwa'a.
9 Mba'a pə ghwəy ɗi cə'wə Hyalay, avanay njasa ka ghwəy cə'wə:
"A Dəŋəy tsa mə ghwəmə,
ə cə'wəŋa ghəy nza mbəzli mbəə sənay Hyala ɗewɗew na
nza gha, kə ghəshi, ka fal slən tsa gha.
10 Mazə nza gha, səəkə sləkəŋəy.
Njasa məniva kwəma ɗi gha va mə ghwəməy,
tsəgha kəə məniva tikə tə hiɗi kwərakwə.
11 Ɓəŋəy shi zəmə gar məkəŋəy ndatsə.
12 Pəlataŋəy kwəma ghəy jikir na mənti ghəy,
njasa pəlanshi ghəy va
na mbəzliy məniŋəy *kwəma jikir na kwərakwə.
13 Ndəghwətəŋəy vantaa ndə jaka dzaa həərətəŋəy

6:1 6:1 23:5 **6:8 6:8** 6:32; Lk 12:30 **6:9 6:9** Ezhek 36:23 **6:10 6:10** 4:17; 7:21; 12:50; 18:14; 21:31; 26:39-42; Mk 3:35; 14:36; Lk 22:42; Zhŋ 4:34; 6:38-40; SləniKY 21:14 **6:11 6:11** 6:24-34 **6:12 6:12** 6:15 **6:13 6:13** 10:16-25; 24:3-28; Zhk 1:12-15; Zhŋ 17:15; 2Tes 3:3; 2Tim 4:18

ta məni kwəma jikir na,
ɓəkəvərinəy mbə dəvə ci.
[Sa nzanay, gha na saa məni mazə, lə bərci,
mba'a shəndəkə, ya pa hwəmɓa nzə. *Amin”]
pə ghwəy ta ni.
14 A gəzaŋwəy yay, war mba'a pə ghwəy mbə pəlanshi kwəma jikir
na məniŋwəy nihwəti mbəzli mbə nəfə tsa ghwəyəy, war ta pəlataŋwəy
na ghwəy dza Dəŋwəy tsa mə ghwəməə dza mbə nəfə tsa ci ghalaɓa
kwərakwə.
15 Kala pəlanshi kwəma məntəŋwəy mbəzli jikir na pə ghwəy mbə nefer
ghwəy kwərakwəy, ka dza Dəŋwəy pəlataŋwəy na ghwəy kwəma jikir na
mananci ghwəy kwərakwəw» kə Yesəw.

Ɓənipə kwəmaa dzəkən səwmay

16 Ma kə Yesəw diɓa na: «Mba'a pə ghwəy mbə səwmay ta cə'wə Hyalay,
əntaa ghwəy məniŋwəy war barciсəkwə, njasa ka mbəzliy dakə mbəzli
va lə kwəma pərikə tə ngwəlaa məni ma. Ka ghəshiy dzay ni'wə ni'wə,
ghəshi mənti pətsa mbə kwəma shi, ta mbə məndiy sənivəshi, ka mbəzli
ka məni səwmay. Ə gəzaŋwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ma gəla mbəzli
vay, a ghəshi kwəmavə na shi va zhəmə pəla ghəshi tikəta gwa'a.
17 Na na gha mba'a pə ghaa məni səwmayəy, pəshi pə gha pəshi pətsa
mbə kwəma gha, dza mba'a gha vərəti shəti mbə ghən tsa gha wəzə lə
in,
18 əntaa məndi sənay mbə məni səwmay nza gha, kə məndi. War Dəŋa
tsa mə ghwəmə saa dzaa sənay, ghəci saa nashi shi məni gha mbə mbə
ni gwa'a, ghəci dza naa waŋa zhəmə gha ki» kə Yesəw.

Ti ghəra sləni, ta shi mə ghwəmə, lə shi tə hiɗi
(Lk 12:33-34)

19 Ma kə Yesəw kaa mbəzli ta səɗa ci na: «Ka kəslimbə ghən ghwəy
mbə ghəra sləni ta ɓasə shiy tikə tə hiɗi ni, tə pətsa dza ləmaa nza gar
ndəɓəhwəshi, ya limir na, gar yəɗamtishi, ya ka ghəli na, mba'a ghəshi
pəlaɗamti cikiy pahwəshi lə ghəli ma.
20 Wəzəɓa ta shiy gwəramti, ɓasəti Hyala mə ghwəmə, pə ghwəy ghəra
sləni, tə pətsa dza limir mbay ma yəɗamtishi, kala ndəɓamtishi ya ləma
nzə. Ya ka ghəli na, kala dza ghəshiy mbay pəlaɗamti cikiy ghələhwəshi.
21 Tawa gəzaŋwəy ya kwəma va tsəghay, sa nzana tə pətsa nza shi gha
nza bama ti shiy, war tiɓa ka məhərli ghaa nza kwərakwə» kə Yesəw.
(Lk 11:34-36)
22 Ma kə Yesəw diɓa na: «A ghwəy sənay, mətsəhi ghwəmmə na
gərkəwa tə vəgha ghwəmmə. Mba'a kə mətsəhi ghaa nay pi ɗiweŋ
ɗiweŋəy, mbə waŋ pi dza vəgha ghaa nza gwanata ghalaɓa ki.
23 Mba'a kə mətsəhi gha kala nay pi ɗiweŋ ɗiweŋəy, mbə kwəsli na
vəgha gha. Tsəgha na diɓa, ma waŋ pətsa kataŋ tsa va Hyalay, sa mbə
nəfə tsa ndə ngəri na. Mba'a kə waŋ pətsa mbə gha va məniy zhəkwətəy,
mbə kwəsli nza gha gwanaŋa ghalaɓa ki» kə Yesəw.
(Lk 16:13)
24 Zhini ma kə Yesəw diɓa na: «A ghwəy sənay, ndə tiɓa mba'a dzaa
mbay ghərati sləni kaa mbəzli bakə yəmyəməw. Baŋ dza naa ɗi kwəma
tsahwəti, ka ndərə na tsahwəti. Ka na dza na, ka mananci sləni kaa

---

6:14 **6:14-15** 5:24; Lk 6:37; Ef 4:32 **6:15** **6:15** 18:35 **6:16** **6:16-17** Ezay 58:5; Mt 4:2; 9:14-15; 17:21; Mk 2:18; 9:29; Lk 2:37; 4:2; 5:33; 18:12; SləniKY 13:2-3; 14:23; 2Kwər 6:5; 11:27 **6:19** **6:19** Zhk 5:2-3 **6:20** **6:20** 19:21; Mk 10:21; Lk 12:33 **6:24** **6:24-34** 6:11

tsahwəti lə kwal, ma kaa tsahwəti na, kala məni ma lə kwal. Ava tsəgha
na kwərakwə ki, ka mbay ghwəy ghərati sləni bakə bakə, ka ghəra kaa
Hyala, zhini mba'a ghwəy ɓanavə məhərli ghwəy kaa gənaw» kə.

Ka zəzə nahwəti kwəma ghwəy ma, ɓanavəm nefer ghwəy gwanashi kaa Hyala
(Lk 12:22-32)

25 A kə Yesəw diɓa na: «Ava va tsəgha nə ya ngəŋwəy kiy, ka kəslimbə
ghən ghwəy mbə zəzə kwəmaa dzəkən shi zəməə dzəghwa hwər ghwəy,
ya dzəkən shiy dzəkən ghən ghwəy ma. A piy tsa ndə taŋəti shi zəmə, a
vəgha ndə taŋəti shi pa naa dzəkən ghən ci diɓa, pən. Tsəgha ghənzə sa?
26 Nighətim ya 'yegwer tə ghwəmə di. Ka za ghəshiw, ka məni shiy
ghəshi səəkə kwamtiw, ka ɓasə shi zəmə ghəshi kwa taməw. Ya tsəgha
nzə kiy, Dəŋwəy tsa mə ghwəmə zəmanshi na shiy. Njana nzana tsəgha
kiy, a Hyala dzaa ɓəŋwəy shi zəmə, sa nzana diməɓa tə ghwəy kaa
'yegwer.
27 Mba'a pə ghwəy kəslimbə ghən mbə zəzə kwəma tsəgha kiy, ka dza
ghwəy mbay mətsahakən viciy dzəkən na slavəŋwəy Hyala ya jəw nzə
na? Ka mbay ghwəy tepəw.
28 A nava nə ghwəy kəslimbə ghwəy ghən mbə təkə kwəma shiy dzəkən
ghən ghwəy gəma? Nighətim njasa ka fəhi kwamtiy mbərəti ghwə wəzə.
Kar ghəshiy mənəhwə sləniw, ka cislivə kwəbeŋer ghəshiw.
29 Ya tsəgha nzə, e gəzaŋwəyəy, ya ndə nja mazə *Saləmaŋw ghəci saa
niy nza vaa ndə shiy na, səəkə naa pakən kwəbaŋ ka təɓə nja fəhiy mbərə
ghwə va tə gambaw.
30 A ghwəy sənay mbərə ghwə kiy, ka nzay nza naw. Ka ndə nata ndatsə
na, kwəma gagaw, ma tə həzlimə na, ghənzə shəkəta, mba'a ghwə dzaa
ndamti. Kwa nzana tsəgha Hyalaa təɓəti shi ka mbərə ghwə wəzə kiy.
Kala ghwəy ghənzə dzaa gwəraa pakənŋwəy niy gwəramti wəzə ni shiy,
ghwəy mbəzli ki na. A gəzaŋwəy yay, ɓanavə nefer tsa ghwəy ghwəy kaa
Hyala gwanashiw.
31 Ka təkə ghwəy, wa shi dza ghwəmməə zəməa? Wa shi dza
ghwəmməə saa? Wa shi dza ghwəmməə paa dzəkən ghən ghwəmməa?
pə ghwəy ma.
32 Ma mbəzliy tasəva lə pala niva shiyəy, mbəzliy nəw ma Hyala na
ghəshi. Ma ghwəy ta na tsa ghwəy ghənəy, a Dəŋwəy tsa mə ghwəmə
sənashi niy kama va ghwəy shiy gwa'a.
33 Wəzəɓa ɓanavə ghwəy nefer ghwəy kaa Hyala na, nza ghənzə
sləkəŋwəy. Mənim naa təɓanta kwəma. Ma nza Hyala ndaŋwəy niva
shiy gwanashi.
34 Ka tsə tsəva ghwəy mbə təkəə dzəkən vici həzlimə ma. A vici həzlimə
va sənay tsəva ta tsa nzə ghən kwərakwə. Ya namaɓa vici gwa'ay, war
mək na ngəra'wə tsa sa na, ta tsa nzə ghən» kə Yesəw.

7

Ka ndərə nihwəti mbəzli ghwəy ma
(Lk 6:37-38, 41-42)

1 A kə Yesəw diɓa na: «Ka ndərə nihwəti mbəzli ghwəy ma. Mba'a pə
ghwəy ndərə nihwəti mbəzliy, a Hyala dzaa ndərəŋwəy kwərakwə.

6:25 6:25 Flp 4:6; 1Pi 5:7 **6:26 6:26** 10:29-31; Lk 12:6-7 **6:29 6:29** 1Mezh 10 **6:30 6:30-31** 14:31 **6:32 6:32** 6:8 **6:33 6:33** 1Mezh 3:11-14; Cem 37:4-5 **6:34 6:34** Səvəri 16:4, 19-20 **7:1 7:1** Zhk 4:11-12; 1Kwər 4:5

2 Sa nzanay, war njasa ndərə ghwəy va nihwəti mbəzliy, tsəgha dza
Hyalaa ndərəŋwəy kwərakwə. Njasa ka ghwəy vaa mananshi kaa nihwəti
mbəzliy, tsəgha dza Hyalaa bərkəti ta məniŋwəy kwərakwə.
3 Sa wana nighə gha kwasheɓi məzaɗi jəw ni tə mətsə zəməŋa, kala
nighəvə tsəm tsa dikə tsa va gha tə na gha mətsəa?
4 Njaa njaa gha mbay ni: “A zəmə, kadiw di e ɓantəŋa kwasheɓi məzaɗi
jəw ni ni tə mətsə gha” pə gha, war zlaŋələy tsəm tə na gha mətsə kia?
5 Ma gha gha ntsaa ɓəti ghən tsa gha tsa ka ntsa slar tsay, a pə gha ɓanti
pərɓa tsəm tsa dikə tsa va tə na gha va mətsə di na gha. Ma ghalaɓa kiy,
nza gha mbay nay pi ɗiweŋ ɗiweŋ, ta ɓananti kwasheɓi məzaɗi tə na
zəməŋa mətsə.
6 Ka ɓanshi shi wəzə ni ɗewɗew ni ghwəy kaa kireketi ma. Vantaa
ghəshi dzaa zhiniy zhəghəkəvashi ta həciŋwəy. Ka ndəghənəy ja'wa
mbəzə ghwəy ghwəy kaa ngəreder ma, vantaa ghəshi dzaa kaɗambə mbə
hiɗi lə shiɗshiɗ shi» kə Yesəw.

Cə'wəm shiy va Hyala a ghwəy dzaa kwəmavəshi (Lk 11:9-13)

7 Ma kə Yesəw diɓa na: «Cə'wəm shiy va Hyala, ta ndaŋwəyshi dza na.
Pəlam shiy və, ta kwəmavəshi dza ghwəy. A pə ghwəy har, ta zləɓaŋwəy
kwəma dza na.
8 Sa nzanay, ya wa ntsaa cə'wə shiyəy, ta ɓanavəshi dza məndi. Ya wa
ntsaa pəla shiyəy, ta kwəmavəshi dza na. Ya wa ntsaa tsa yashiy dzakə
ghiy, ta zləɓanci kwəma dza məndi.
9 Ndə tiɓa mbə ghwəy, ka ɗəw ɗafa zəghwə ci və na, dza tsaŋ, ɓəvə
hakwə ka ɓanci na?
10 Naa ka ɗəw kəlipə zəghwə ci və na, dza həŋ, ɓanavə shishi diɓa na?
Tsava ndə tiɓaw.
11 Ma ghwəy ghwəy mbəzli gəmgəm ni, mba'a ghwəy sənay ɓanshi shi
wəzə ni kaa ndərazhi ghwəy na, hanaɓa Dəŋwəy Hyala mə ghwəmə ki,
pə ghwəy, ka na mbay ma ɓanshi shiy gwəramti wəzə kaa mbəzliy cə'wə
shəkəna?
12 Njasa ɗi ghwəy va məndiy məniŋwəy kwəma wəzə nay, war tsəgha
pə ghwəy mananshi kaa mbəzli kwərakwə. Ava ghənzə na na gəzəkə
*kwəma pəhəti Hyala, lə kwəma gəzəkə Zliya ka gəzə kwəma Hyala» kə
Yesəw.

Gəzə kwəmaa dzəkən miy dəgha te'wə na lə na bəŋw na (Lk 13:24)

13 Ma kə Yesəw diɓa na: «Ghwəy ghwəy shiy nəw kwal tseyey, kwa na
te'wə na miy dəgha pə ghwəy dzakə ghi. Ma miy dəgha bəŋw nay, bəŋw
na kwal tsa nzə. Mbəzli ɗaŋ ka naa dza kwa kwal tsa va. Ma mbəzliy dza
kwa kwal tsa vay, ta zashi dza ghəshi.
14 Ma na miy dəgha te'wə na vay, kwal tsa dza mbəzliy mbay dzəvəgha
Hyala ta kwəmavə piy tsaa kəɗi ma ghəshi na. Ma kwal tsa te'wə tsa vay,
ngahə ngahə na dza kwa. Ɗaŋ dza mbəzli kwa kwal tsa va kiw» kə Yesəw.

Njasa dza ndəə mbay təhəvəri dəŋw fə wəzə na lə dəŋw fə gəmgəm na (Lk 6:43-44)

15 Zhini ma kə Yesəw diɓa na: «Ə pə ghwəy ya ghən tsa ghwəy va ka
gəzə kwəma Hyala ka dzərvə. Sa ka ghəshiy səəkəshi dzəvəgha ghwəyəy,

---

7:2 7:2 Mk 4:24; Rm 2:1; 14:10-12 **7:7 7:7** Zher 29:12-14; Mt 18:19; 21:22; Mk 11:24; Zhŋ 14:13-14; 15:7; 16:24; Zhk 1:5; 1Zhŋ 5:14-15 **7:11 7:11** Zhk 1:17 **7:12 7:12** 5:17; Rm 13:8-10; Gal 5:14 **7:14 7:14** SləniKY 14:22 **7:15 7:15** Nəw 13:2-4; Mt 24:11, 24; SləniKY 20:29; 2Kwər 11:13-15; 2Pi 2:1; 1Zhŋ 4:1

mba'a ghəshi zhəghəti ghən tsa shi war nja teŋkesliy təvə ma kwəma.
Mbalaa mbəɓa mbəɓa mbə nəfə tsa shi na, dəghwava jezl tsa ghyanakə
tsa ghəshi.
16 Mba'a kə ghəshi tsəhəshi vəgha ghwəyəy, gwa'a dza ghwəy mbay
tihəvərishi tə sləni dza ghəshiy ghəra. A ghwəy sənay kiy, ka mbay
mbəzakwaa yati hikəniw, ka mbay gwəviɗiy yati bəzakəw. Tsəgha na.
17 Ma fə wəzə nay, ya fə wəzə na ka naa ya. Fə gəmgəm na na, ya
gəmgəm na ka naa yati kwərakwə ɓa.
18 Na navay, a ghwəmmə sənay ka mbə dəŋw fə wəzə naa yati ya
fə gəmgəm naw. Ka mbə tsa gəmgəm tsa dəŋw fəə yati ya wəzə na
kwərakwə ɓaw, tsəgha.
19 Ma fəə ya ma ya wəzə na va, ya nama fə na kiy, a ka məndiy kəslamti,
mba'am pəhamti ghwə ti.
20 Ava tsəgha pə ghwəy sənay tihəvəri ka gəzə kwəma Hyala, tə sləni
ghəra ghəshi, ta sənay niy nza ghəshiy ka gəzə kwəma Hyala kataŋ ni, ya
ka slasla dzərvə na ghəshi» kə Yesəw.

War mbəzliy mənti kwəma ɗi Hyala, na shiy dzaa tsəhəshi, mbə mbəzli sləkə Hyala
(Lk 13:25-27)

21 Ma kə Yesəw diɓa na: «A gəzaŋwəy ya, mbəzliy harɗa: “A Ndə
sləkəŋəy, a Ndə sləkəŋəy” kə ghəshiy, gwanashi dza ghəshiy tsəhəshi
mbə mbəzli sləkə Hyalaw, war mbəzliy dzaa mənti shi gəzəkə Dirə tsa
mə ghwəmə na shiy dzaa tsəhəshi.
22 Fəca vici dza Hyalaa ɓasə ngwəvəə dzəkən mbəzliy, ɗaŋ dza mbəzliy
ni kaa ngəra, “A Ndə sləkəŋəy, a Ndə sləkəŋəy, ghəyəy tərəŋw gəzəhwə
ghəy kwəma gəzaŋəy Hyala kaa mbəzli mbə slən tsa gha. A ghəy
tatahamti hyeler mbə ghən tsa mbəzli mbə slən tsa gha. Zhəghwa ɗaŋ
ghəy mənəhwə shi maɗaŋa maɗaŋa ni mbə slən tsa gha diɓa” kə ghəshi.
23 Ma dzee ni kaa mbəzli vay: “Sənaŋwəy yaw. Ghwəy ghwəy mbəzliy
məni va war kwəma jikir jikir nay, satim, ɓarvaŋwəyəm vəghee” dzee ni
ngəshi» kə Yesəw.

Kwəmaa dzəkən ceker bakə
(Lk 6:47-49)

24 Ma kə Yesəw ki na: «A gəzaŋwəyee, ya wa ntsaa favə kwemer gəzəkee
va, ka mənishi ghəci njasa favəshi na vay, yəmyəm na ntsa va lə ndə
məhərli tsaa ngati ciki tsa ci tə kəlɓa.
25 Ma sa ngamti na na, mba'a van ghati nzəmə tərəŋw tərəŋw, dza paf
həl təhəy va ghərakwəli, ka viy safə lə bərci ta ngəzlamti ciki tsa va na,
shaŋ ghəci vəgha ngəzlamti, sa nzana tərəŋw səɗa ciki tsa va fəəta səəkə
kwaɓa tə kəlɓa.
26 Ya wa ntsaa favə kwemer gəzəkee va, kala məni kwəma favə na mbə
shi ghəciy, yəmyəm na tsava ndə lə ntsa kama məhərli və ngati ciki tsa ci
vəgha həl dzəy tə ndarghə.
27 Ma sa ngamti na na, mba'a van ghati nzəmə tərəŋw tərəŋw, paf həl
təhəy va ghərakwəli, ka viy safə lə bərci ta ngəzlamti ciki tsa va, dzəghwa
nza'jəw, gərip ciki tsa va ngəzlay gwanay ki» kə Yesəw.

7:16 7:16-18 12:33 **7:16 7:16** Zhk 3:12 **7:17 7:17** Gal 5:19-23 **7:19 7:19** 3:10; Lk 3:9; Zhŋ 15:2, 6 **7:21 7:21** 6:10; 7:24-27; 21:28-31; Rm 2:13; Zhk 1:22-25; 2:14-26 **7:23 7:23** 25:12; 2Tim 2:19 **7:24 7:24-27** 7:21

28 Ma sa kəɗiy Yesəw lə gəzə kwəma va kaa mbəzli na, mba'a shi ɓənipə
na va səəvəri məhərli mbəzliy ɓasəshi tə pətsa va,
29 sa nzanay, niy mənta na ci va kwəma ɓənipə na, nja ɓəni kwəma
*mbəzliy ɓənipə kwəma pəhəti Hyalaw, lə bama ti niy nza na ci va kwəma
ɓəni na kaa mbəzli.

8

Kar Yesəw lə ndə dərna
(Mk 1:40-45; Lk 5:12-16)

1 Ma sa səkway Yesəw mə ghən kəlaŋ ki na, mba'a mbəzli ɗaŋ nəwvə.
2 Dzəghwa tsahwəti ndə dərna mba'a səəkəy dzəvəgha Yesəw, tsəfəkwə,
tsəfəkwəy kwa kwəma ci. A kə ngəci na: «A Ndə sləkəpə, war mba'a pə
ghaa ɗi sənzənvay, a ghaa mbəlantəra ɗewɗew va dərna kənee na» kə.
3 'Wakəvə Yesəw tsəgha kaf kafəti dəvə ci, mba'a dapay. A kə ngəci na:
«E ɗi ghaa mbəliŋa, mbəliŋa kwəriŋ» kə. Nza'jəw dərna va kərəta mba'a
mbəliy.
4 A kə Yesəw ngəci sa mbəliy na ki na: «Favə tə gha kwəma dzee na ta
gəzaŋa wəzə. Əntaa gha dzaa gəzə kwəma mbəli tsa mbəliŋa gha tsa kaa
mbəzli ma. A pə ghaa maɗi a gha dzaa canati ghən tsa gha njasa mbəliŋa
gha kaa ndə ta Hyala. Nza gha dzaa vəliti vəli gha, njasa gəzəkə *Məyizə
va. Nza mbəzli mbəə sənay gwanashi a gha mbəliŋa va dərna tə gha, kə
ghəshi» kə.

*Kar Yesəw lə dikə tsa ka sawji ka *Rəm bələkwə*
(Lk 7:1-10)

5 Dza Yesəw ki, maɗ maɗiy, ka dzay dzəmbə məlmə Kapernahwəm.
Ma sa tsəhəy na na, dza tsahwəti ndə məlmə, dikə tsa ka sawji ka Rəm
bələkwə ghəci, kət kətikəvay, tapə ghəci ta cə'wə Yesəw,
6 a kə na: «A Ndə sləkəpə, ndə ghəra sləni tsee gwərapəy. War məhəni
ghəci kə ghi, məti məti vəgha ci kala mbay kafə. War ka sa ngəra'wə
ɗalala» kə.
7 Ma kə Yesəw ngəci na: «Tsəgha na, ta dza dzee mbəlanti» kə.
8-9 Ma kə dikə tsa ka sawji tsa va na: «A Ndə sləkəpə, yənəy, mənɗee
ndə gar dzakə ghi tsee gha də'wə ghən tsa ghaw. Avanay sanay, a mbəzli
dikə dikə ni tiɓa kənee, ka sləkəra. Dzəghwa yən kwərakwə na, lə ka
sawji sləkee tiɓa. Yən kəə ɗiy, e ni: "Mbalaa dzəti pətsa tsa' tsa" pən kaa
ndə sawji, ka dza ghəci. Aw na, "ndi" pən kaa tsahwəti, ka səəkə ghəci.
E ni: "Məntəra sləni tsa' na" pən kaa ndə ghəra sləni tsee, ka məni ghəci.
Gha kwərakwə kiy, ntsa dikə tsa nza gha. A cə'wəŋee, gəzəkə kwəma
kwataka lə miy tsa gha kwətiŋ, ta mbəliy dza ndə ghəra sləni tsee va va
zəlghwə tsa ci, ka satiy» kə.
10 Ma sa favə Yesəw kwəma gəzəkə ntsa va na, tapə ghəci mbə vəshiy
dzəkən ntsa va, a kə kaa mbəzli kwasəbə va na: «Ə gəzaŋwəyee, ta na
navay, tsəgha na, ya mbə ghwəy ghwəy mbəzli ka *Izərayeləy, səəkee
kəsay ntsaa ɓanavə nəfə tsa ci kaa Hyala gwanay nja ndə ka məlmə tsa
tepəw.
11 A gəzaŋwəy ya, ɗaŋ dza mbəzliy səsəəkəshi dzəghwa kwa ghwəmə,
lə dzəghwa kwa mərkwi, ta nzəy ka zəmə shi zəmə ghəshi lə kar
*Abəraham, lə *Izakə mba'a *Zhakwapə tə pətsa sləkə Hyala.

7:28 7:28-29 Mk 1:22; Lk 4:32 **7:28 7:28** 11:1; 13:53; 19:1; 26:1; Lk 7:1 **8:4 8:4** SləniTaH 14:2-32; Mt 12:16; Mk 7:36; Lk 17:14 **8:11 8:11** Ezay 25:6

12 Ma mbəzli nzə va niy tərati Hyala niy nza, ta nza ghəshi mbə mbəzli
sləkə nay, sa ɗiti ma ghəshi fəti na, ka dza ghəshiy tsəhəshiw. Ta kihwashi
dza naa dzəti ngwəla, dzəmbə kwəsli. Ma nza ghəshi wahə, ka pəpərə
sli'i shi ki» kə Yesəw.
13 Zhəghwa ma kə kaa dikə tsa ka sawji tsa va ki na: «Mbalaa jighi, ta
məntəŋa shi gəzəkə gha va dzee, sa nzana mba'a gha ndara nəfə tsa gha
gwanay» kə. 'Wakəvə ndə ghəra sləni tsa ndə ka sawji tsa va va, pəlis
mbəliy ghalaɓa ki.

Kar Yesəw lə ka zəlghwə ɗaŋ
(Mk 1:29-34; Lk 4:38-41)

14 Dza Yesəw pəkw dzay dzakə ghi tsa Piyer. Ma dzakə na na, shiy Piyer
məhəni, gwərapəta ghənzə tərəŋw dalala, nja ghwə vəgha nzə.
15 'Wakəvə Yesəw sa nata na tsəgha na, dap dapəti tə dəvə nzə.
Dzəghwa nza'jəw rəniki vəgha mali va mənta ki. Ɗza na pəlhəm satita ka
dza ta ɓanci shi zəmə.
16 Ma sa pəkwəta vici ki na, mba'a mbəzli ɓanakə mbəzli ghəranshi
gezlekiki ɗaŋ, ta mbalamtishi ghəshi. Dza Yesəw mba'a tahamti hyeler
mbə vəgha shi lə gəzə kwəma mbə miy tsa ci, mba'a mbalamti mbəzli va
nihwəti zəleghwer ghənghən ghənghən gwa'a gwa'a ki.
17 Ma mənti Yesəw kwəma va tsəgha kiy, nza kwəma gəzəkə *Ezay ndə
gəzə kwəma Hyala va niy nzaa dzəghwata kwa nə na. Ɓaa ni va: «Mba'a
ɓəhwə ngirghwə tsa kən ghwəmmə, zhini mba'a ɓəhwə zəlghwə tsa kən
ghwəmməə dzəkən ghən ci» kə.

Kar Yesəw lə mbəzliy ɗî nəw ci
(Lk 9:57-62)

18 Dza Yesəw sa nashi na mbəzliy ɓasəshi va dalala, dəzlətsəɓə ghəshi
tsəɓay na, mba'a gəzanshi kaa mbəzli ta səɗa ci, a ghəshi taŋəghəvashi
dzəvəri tə kwəfa, dzəti tsa pəriɓa həlbə.
19 'Wakəvə ndə ɓənipə *kwəma pəhəti Hyala kət, kətikəvay dzəvəgha,
a kə ngəci na: «A Metər, ta nəwŋa dzee, ya pa' kwəmaɓa dza ghaa dza»
kə.
20 Ma kə Yesəw na: «A pə gha zəzəvə kwəma wəzə di, a gha sənay,
ma keŋkiɗiy, a ghi tsa shi və shi mbə hiɗî. 'Yegwer ɓa na, lə tsa shi ghi
ghəshi mə fə. Ma na nee yən Zəghwə yakə ndə ngəriy, tsee ghi tiɓa gar
dəkətəvaree mbə kiw» kə.
21 Zhəghwa ma kə tsahwəti ndə mbə mbəzliy nəwvə va ngəci ɓa na: «A
Ndə sləkəpə, ndara kwal e dzaa lamti dirə dí, kee gha səəkə ta nəwŋa»
kə.
22 Dzəghwa, ma kə Yesəw ngəci na: «War nəw pə ghaa nəwra dzam.
Zlashi mbəreketi tiɓa, a ghəshi lala ghən tsa shi» kə.

A bərci va Yesəw ta garəti kar safə tsa dikə tsa lə kwəfa
(Mk 4:35-41; Lk 8:22-25)

23 Dza Yesəw mba'a dzay dzəghwa kwambəwal ki, ghəshi lə mbəzli ta
səɗa ci gwa'a, ka dzashi.
24 Nza'jəw səpapəli 'yahə'yahə na ghati viy tərəŋw pa' ka di dzəghwa
kwambəwal yam tərəŋw va bərci safə. Ma Yesəw ghalaɓa naci ki na,
ghəci tə hi.

8:12 8:12 13:42, 50; 22:13; 24:51; 25:30 **8:13 8:13** 9:22; 9:29; 15:28 **8:14 8:14** 1Kwər 9:5
8:17 8:17 Ezay 53:4 **8:20 8:20** 2Kwər 8:9 **8:21 8:21-22** 4:20, 22; 9:9; 19:21; Mk 1:18, 20; 2:14;
10:21; Lk 5:11, 28; 18:22; Zhŋ 1:43; 21:19, 22

25 Dza mbəzli ta səɗa ci va, mba'a ghəshi maɗishiy dzəvəgha, ka fərghə, ma kə ghəshi ngəci na: «A Ntsaa sləkəŋəy, a Ntsaa sləkəŋəy, wa
mbəlitəŋəy, gwa'a ghəy» kə ghəshi.
26 Nza'jəw Yesəw fərghəy. Ma kə kaa ngəshi na: «Tawa hazləni ghwəy
tsətsə nanzəa? Mbəzliy zləɓavə ma Hyala lə nəfə tsa shi gwanay nza
ghwəy» kə. Dza na pəlhəm kafəy, dza naɓ naɓ naɓəti kar safə tsa va
ghəshi lə kwəfa, vantaa ghəshi kwəfəghə ghwəla. Ɗekəɗekə pi məniy.
27 Ma sa nashi mbəzli ta səɗa ci shi va na, mba'a nava kwəma
mananatishi maɗaŋa. Ma kə ghəshi na: «A ya, wa tsatsa ndə kia? Ya
safə lə kwəfa na ka ɗanci fəti» kə ghəshi.

Kar Yesəw lə ka gezlekiki bakə
(Mk 5:1-20; Lk 8:26-39)

28 Mba'a Yesəw tsəhəy pəri həlbə, tə hiɗi ka Gadarene. Nza'jəw ka
gezlekiki bakə tsahwəshi dzar mbə kwəlihi tiɓa tsəgha, bam bam ghəshi
kwəmay lə Yesəw. Ka gezlekiki ghyanakə ni, ka hazləni məndi və shi
dalala. Kala mbə məndiy dzar kwa kwal tsa va və shi.
29 War sa nay ghəshi Yesəw tsəgha na, tapə ghəshi ta ngwəmə lala, a
kə ghəshi na: «Gha gha Zəghwə Hyala tsa, ta njaa ɗi gha lə ghəya? Ə
səəkəŋa gha ta saŋəy ngəra'wə ghwəla vici ɓasə ngwəvə ghəy səəkə na?»
kə ghəshi.
30 Ma vəri, kərakə lə pətsa va na, mba'a garəwa ngəreder tərəŋw niy
nza tiɓa mbə pala shi zəmə shi.
31 Tapə hyeler mbə ghən mbəzli va va ta cə'wə Yesəw, a kə ghəshi na:
«Mba'a pə ghaa ɗi tahantəŋəy mbə ghən mbəzli niy, ndaŋəy kwal a ghəy
dzəmbəŋəy mbə garəwa ngəreder pəriɓa va» kə ghəshi.
32 Ma kə Yesəw ngəshi na: «Mbalam, cam, avee zlatavəŋwəy kwal» kə.
Shaa, ghəshi səvərishi mbə ghən mbəzli bakə ni va, shəɓətə ghəshi dzashi
gwanashiy dzəmbə ghən ngəreder va ki. Dzəghwa ki, gəgəgəgə, ngəreder
va kafəshi səəkə mə kəlaŋ tsa va, səəkə ghəshi na'i shəkatəvashiy dzəti
kwəfa. Bətə ghəshi zashi kwaɓa.
33 Ma sa nashi ka makə ngəreder shi va tsəgha na, mba'a ghəshi hwəshiy
dzəmbə məlmə. Mba'a ghəshi dzaa gəzanshi kaa mbəzli dzəkən shiy
mənishi va gwanashi lə ngəreder, lə kwəma mananati Yesəw va kaa ka
gezlekiki bakə ni va ki.
34 Ma sa favə mbəzli mbə məlmə gwanashi na, mba'a ghəshi kafəshi ta
dza ta nighə Yesəw. Ma sa nay ghəshi, a kə ghəshi na: «A cə'wəŋa ghəy,
ɓarvaŋa tə hiɗi ghəy» kə ghəshi.

9

Kar Yesəw lə ntsa mətita nahwəti bəla vəgha ci
(Mk 2:1-12; Lk 5:17-26)

1 Dza Yesəw ki, ka dzay dzəghwa kwambəwal, mba'a taŋəy səvəri tə
kwəfa, ka zhəkəy dzəmbə məlmə ci.
2 Dzəghwa nihwəti mbəzli mbə məlmə ci va, mba'a ghəshi ɓanakə ntsa
məti məti vəgha tsa tə pi həni tsa ci kaa Yesəw. Ma sa sənay Yesəw, a
mbəzli va ndara nefer shi gwanashi, kə, ma kə kaa ntsa mətita bəla vəgha
ci va na: «A zəghwee, ka hazləni gha ma! A *kwəma gha jikir na pəlita!»
kə.

8:26 8:26 Cem 89:10; Mt 14:30-32 **8:29 8:29** Mk 3:11; 1Kwər 15:24 **9:2 9:2** Lk 7:48; Cem 103:3; Zhŋ 9:2

3 Sa gəzəkə Yesəw tsəghay, ma kə nihwəti *ka ɓənipə kwəma pəhəti
Hyala, mbə təkə kwəma shi na: «Hyalaa sawa ntsa» kə ghəshi.
4 Mba'a Yesəw sənata kwəma təkə ghəshi va tsəgha na gwa'a. A kə
ngəshi na: «Tawa nza ghwəy lə tətəkə kwemerəy kama ni wəzə ni mbə
nefer ghwəy tsətsəa?
5 Nama kwəma gwəra na ɓəlaŋ, ndə kə ni: "A kwəma gha jikir na
pəlita" kə, lə ndə kə ni kaa ndə zəlghwə: "Sati garəŋa a gha dzaŋa" kəa?
6 Ma kiy, e ɗi ghwəy sənay, a bərci vəya yən Zəghwə yakə ndə ngəri
tikə tə hiɗi ni, ta pəlanshi jikir tsa mbəzli, pə ghwəy» kə. Dza ma kə kaa
ntsa mətita bəla vəgha ci va na: «A ntsa, avee gəzaŋa sənzənva, sati maɗi,
ɓə pi həni tsa gha, mbalaa jighi!» kə.
7 Dzəghwa ntsa va mba'a satiy, ka dzay jighi, sa mbəliy na kwəriŋ.
8 Ma sa nay mbəzliy ɓasəshi tə pətsa va gəla nava kwəma tsəgha na,
dzəghwa gwa'a gwa'a nefer shi hazlənishi va kwəma va. Kə ghəshi ka fal
slən tsa Hyala sa ɓanavə na bərci kaa ndə ngəri ta mənti kwəma maɗaŋa
maɗaŋa na va.

Kar Yesəw lə Matiye
(Mk 2:13-17; Lk 5:27-32)

9 Dzəghwa Yesəw mba'a ɓarvay tə tsava pi, ka dzay kwa kwəma. Ma
ghəci mbə dza kwa kwal na, mba'a nay ndə mənzəy mbə ciki *dəwan,
Matiye, kə məndi slən tsa ci. Ma kə Yesəw ngəci na: «Sati, nəwra dzam!»
kə. Mba'a Matiye tsa va satiy ka nəw.
10 Ma ləy hwəm shi va kiy, mba'a kar Yesəw lə mbəzli ta səɗa ci ɓasəshi
ta zəmə shi zəmə kəghi tsa Matiye. Dzəghwa ɗaŋ nihwəti ka dəwan lə
nihwəti mbəzliy məni sləni jikir na səəkəshi, jakə ghəshi ka zəmə shiy lə
kar Yesəw lə mbəzli ta səɗa ci.
11 Dza *ka Farisahi, mba'a ghəshi nashi ghəshi mbə zəmə shi zəmə
jakəjakə tsəgha. Ma sa nay ghəshi na, dza ghəshi ka ɗəw va *mbəzli
ta səɗa Yesəw, a kə ghəshi na: «Wa shiy mənishi zəmə ntsa ghwəy tsa
dikə tsa shi zəmə jakəjakə lə ka dəwan mba'a mbəzliy məni sləni jikir
naa?» kə ghəshi.
12 Dzəghwa mba'a Yesəw favə kwəma shi va, ma kə kaa ngəshi na:
«A mbəzli ni, səəkee nashi mbəzli kwəriŋ kwəriŋ vəgha ni mbə dza va
dəkwətərəw, war ka zəlghwə na shi kee nashiy dza və.
13 Ava va tsəgha na kiy, yən na neyey, ta pəla mbəzli wəzə ni səəkə yaw,
ta pəla mbəzliy məni sləni jikir na səəkəree. A pə ghwəy zəzətiy dzəkən
kwəmaa niy gəzəkə Hyala va mbə Zliya nzə. Ma kə niy niy: "Zhəhwər
na sa ɗee ghwəy məni kaa mbəzli, kaa na ka ghwəy slaslara dəbəkə" kə
Hyala niy ni» kə Yesəw.

*Ka jakəva yəwən kwəma ɓənipə Yesəw lə kwəma ɓənipə *ka Zhəwifəw*
(Mk 2:18-22; Lk 5:33-39)

14 Dzəghwa mbəzli ta səɗa Zhaŋ tsaa məni *batem kaa mbəzli, mba'a
ghəshi kətəghəvashiy dzəvəgha Yesəw ta ɗəw kwəma və, ma kə ghəshi
ngəci na: «Ma ghəy lə mbəzli ka Farisahiy, kar ghəy titi nahwəti vici ta
məni səwmay, ka cə'wə Hyala. Ma mbəzli ta səɗa gha ni na, kala məni
ma ghəshi tsəgha kiy, a shiy mənishia?» kə ghəshi.
15 Ma kə Yesəw kaa ngəshi na: «A pə ghwəy favə kwəma dzee na ta
gəzaŋwəy. Mba'a kə ndə harvə mbəzli ta zəmə gəzləɓə mətəpa na ka dza

---

9:6 9:6 Zhŋ 5:36 **9:9 9:9** 8:21-22 **9:10 9:10** 11:19; Mk 2:15; Lk 5:29; 7:34; 15:1-2; 19:7 **9:13 9:13** 'Wəzh 6:6; Mt 12:7; Lk 19:10 **9:14 9:14** 6:16-17; 11:18-19; Lk 7:33-34 **9:15 9:15** 22:2; 25:10; Zhŋ 2:1-12; 3:29; ShiZhŋ 19:7

mbəzli vaa nza tifəmmə ntsa va ghwəlay mbə shi di na? Ka mbə ghəshiy
nzəyshi, tifəmməw. A tsahwəti vəghwə dzaa səəkəy, ma ghala pətsa dza
məndiy ɓanti ndə mətəpa kwa jipə shiy, ava ghalaɓa dza ghəshiy məni
səwmay ki» kə.
16 Dza Yesəw ka zhiniy gəzanshi kwəma kwa fir ɓa, ma kə na: «Ndə
tiɓaa ɓəvə yar 'war'war ni ta mbəghəshiy dzəti kwəbaŋ tsaa haliyəw. Sa
nzanay, tələsə'wə dza tsa yəwən tsa vaa mbahəhwə tsaa haliy va. Mba'a
kwal dzaa mətsəhəy dzəti.
17 A ghwəy sənay, ndə tiɓa ka 'yaghwa tay tsa njəmnjəm tsaa dzəghwa
ghwəlpə hali hali naw. Ma sa dza tay tsa vaa maɗiy ta pəsliy, ta wənəhəta
dza ghwəlpə vaa dza. Mba'a tay dzaa shəkəy dzəti hiɗi gəm. Shi dza
məndiy mənivə lə ghwəlpə va tiɓa ghwəla kiw. A ghwəy sənay wəzə,
dzəghwa yəwən ghwəlpə ka məndiy 'yaghwa tay tsa njəmnjəm tsa. Ma
tsəgha kiy, ka dza ghwəlpə vaa pəslita ta yiɗamti tayəw» kə.*

*Kar Yesəw lə tsahwəti ntsa dikə tsa mbə *ka Zhəwifə, mba'a nahwəti mali səkwa miymiy kwa hwər nzə*
(Mk 5:21-43; Lk 8:40-56)

18 Ma Yesəw mbə gəzə kwəma va kaa mbəzli va ki na, dzəghwa ndəs
tsahwəti ntsa dikə tsa mbə mbəzli ka Zhəwifə səəkəy dzəvəgha. Dza na
tsəfəkwə, tsəfəkwəy kwa kwəma ci. Ma kə ngəci na: «Kəətitəra, zhee
mətita na sənzənva, səəkə a gha fanakən dəvə gha, a ghənzə zhakatita»
kə.
19 «Əŋkwa» kə Yesəw. Mba'a ghəshi maɗishi ghəshi lə mbəzli ta səɗa
ci ka nəw.
20-21 Dzəghwa, mba'a nahwəti mali tiɓa, gwərapəta ghənzə. Piya nzə
məŋ lə bakə war mbə səkwa miymiy kwa hwər nzə. Mba'a təkəti tsəgha
mbə ghən tsa nzə: «War mərshi mee kwəfaghay, ya kwataka tə kwəbaŋ
tsa kən na, gwa'a, war ta mbəlira dzee» kə. Ma sa nza Yesəw mbə dza
tsəgha na, dza na kət kətəghəvataa dzəvəgha, zhəkə ləy hwəm ci, kə dapə
ghənzə dapay mətsəni kwəbaŋ tsa ci.
22 'Wakəvə Yesəw tsəgha tərəɗ, zhəghətəvay njə'wə kə kaa pətsa lə
hwəm ci na, mba'a nata. Dza, ma kə ngəta na: «A zhee, ka dza her gha
ma. A gha mbəliŋa tə sa ndara gha nəfə tsa gha» kə. Nza'jəw miymiy
mali va va slashi tiɓata.
23 Dzəghwa Yesəw ki, ndəs tsəhəy kəghi tsa ntsa dikə tsa va mbə ka
Zhəwifə. Ma dzakə na na, mba'a kəsashi mbəzli mbə tsa tsa shiy, ka
hərsli wahə hərdzə nihwəti.
24 Ma kə ngəshi na: «Ɓarəvaŋwəyəm tikə, ləvərim pəriɓa, mətita zha
naw, hiy ɓəhwə na gwa'a tsəgha» kə.
Ma sa favə mbəzli kwəma gəzəkə na va tsəgha na, njasa pə'wə na
kwəma ci ghəshiy nighə.
25 Dza mbəzli mba'a ghəshi səvərishi tə ngwəla tsəgha. Ma sa səvərishi
məndi na, mba'a Yesəw dzəmbəy mbə ciki tsa nza mbəri zha va mbə. Dza
na tasl kəsəvə tə dəvə nzə, mba'a zha va satita.
26 Dzəghwa nava kwəma ki mba'a dzamtəvata pa' tə pətsa kəray ghala
hiɗi va gwa'a gwa'a.

---

* **9:17 9:17** Ka Izərayeləy, dzəghwa ghwəlpə yəwən na ka ghəshiy i tay tsa njəmnjəm tsa. Ni shi ghwəlpipiy, tə hwətəɓə niy mənishi ghəshi, va tsəgha ka ghəshiy slikwəshi ghəshi kə halishi, sa ka tay tsa njəmnjəm tsa maɗi ta pəsli kwa shi. **9:20-21 9:20** SləniTaH 15:25-27; Mt 14:36; Mk 5:27; 6:56; Lk 6:19; 8:44 **9:22 9:22** 8:13; Mk 5:34; 10:52; Lk 7:50; 8:48; 17:19; 18:42; SləniKY 3:16 **9:24 9:24** Zhŋ 11:11-13 **9:25 9:25** Mk 5:41

Yesəw lə ghwəlefesli bakə

27 Dza Yesəw ki mba'a maɗiy tə tsava pi ta dzay. Ma ghəci kwa kwal
mbə dza na, kə ghwəlefesli bakə ka nəw, ka zlaŋə kwəma, a kə ghəshi na:
«A Yesəw, Jijiy mazə *Davitə, mənti zhəhwər tə ghəy» kə ghəshi. Ka nəw
pəkw kəghi.
28 Ma sa tsəhəy Yesəw kəghi na, mba'a ghəshi kəsay, dza ghəshi kət
ghəshi kətəghəvashiy dzəvəgha. A kə Yesəw ngəshi na: «A sənay ghwəy
a bərci vəya gar mbəlitəŋwəy, pə ghwəy na?» kə. Ma kə ghəshi na: «Yə
ntsa ghəy dikə tsa, a ghəy sənay, a gha taa mbay» kə ghəshi.
29 Dzəghwa Yesəw dapə dapə dapəti mətsəhi shi. A kə na: «Sa nzana
mba'a ghwəy ndara nefer ghwəyəy, ta mbəlitəŋwəy dzee» kə.
30 War nza'jəw tsəgha na, ɗiweŋ ɗiweŋ mətsəhi shi ghwənishi, ka nay
pi ghəshi ki. Mba'a Yesəw damətishi, a kə na: «Favəm wəzə, əntaa ghwəy
dzaa gəzə shi məntəŋwəy ya ni kaa nihwəti mbəzli ma» kə.
31 Ma sa dzashi ghəshi na, mbə ghəshiy zhiniy mbələy shi manamtishi
Yesəw va ghwəlaw. Dza ghəshi ka gəzə nəwər tsa Yesəw dzar tə hiɗi va
gwa'a gwa'a nashi.

Yesəw lə ntsa pəhəta ghani ci

32 Ma sa dzashi mbəzli va na, mba'a nihwəti mbəzli ɓəkə tsahwəti ndə
kaa Yesəw. Kala mbay ma gəzə kwəma ghəci, sa pəhanti *hil ghani ci.
33 Dzəghwa Yesəw ki mba'a tihəkəvəri hil tsa va mbə ntsa va. Nza'jəw
ntsa va ghati gəzə kwəma. Ma mbəzli ɗaŋ ni va ɓasəshi tə pətsa vay. Ka
mananshi maɗaŋa nava kwəma ki. A kə ghəshi na: «A nana kwəma kia!
Kay, səəkə ndəə nashi gəla ni tsətsə ni ni shiy mənishi mbə ka *Izərayel
ghala nza məndi teepəw!» kə ghəshi.
34 Ma kə *ka Farisahi na: «Waa, mazə tsa mbə hyeler ɓanci na bərci
titihə na va nihwəti hyeler səvəri mbə ghən mbəzli li shi» kə ghəshi.

Yesəw lə vərəm ndə ngəri tsaa ɓasəy

35 Dza Yesəw mba'a kafəy ka təwrə dzar mbə məlməhi dikə dikə ni lə ni
jəw jəw ni gwa'a gwa'a. Ka ɓananshi shiy kaa mbəzli mbə *ciki ɓasəva tsa
ka Zhəwifə. Ka gəzə Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən njasa dza Hyalaa
sləkə mbəzli. Mba'a mbəlanti mbəzli gwərapə gwərapəshi ni lə vədevəer
gwa'a.
36 Sa nə na, nighə kə kaa mbəzli ɓasə ɓasə ni va tə pətsa va ɗaŋ ni na,
tapə hwər tsa ci ta zhanci ta mbəzli va ki. Sa nzana mba'a mbəzli va niy
dalishi gwa'a gwa'a, mba'a hazləni kəəsəvəshi nja teŋkesli kama ntsaa
ndəghwəshi tiba.
37 Ma kə kwa fir kaa mbəzli ta səɗa ci na: «A mbəzlee, ɗaŋ shi zəmə
nakamtəvashi kwamti ngar na, daw mbəzli ta ɓasəshi səəkə tə vəhəə
jighi.
38 Ghənzə tsəghay, cə'wə pə ghwəy cə'wə ndə za tsa va, a ghəci mətsəhə
ghwəni nihwəti mbəzli dzəmti, ta mananci shi ci vaa səəkə» kə.

10

Kar Yesəw lə mbəzli ta səɗa ci va məŋ lə bakə ni, lə njasa ghwənashi na
(Mk 3:13-19; 6:7-13; Lk 6:12-16; 9:1-6)

9:27 9:27-30 20:29-34 **9:29 9:29** 8:13 **9:30 9:30** 12:16; Mk 7:36 **9:31 9:31** Mk 7:36 **9:32 9:32-34** 12:22-24 **9:34 9:34** 10:25; 12:24, 27; Mk 3:22; Lk 11:15, 19 **9:35 9:35** 4:23 **9:36 9:36** Bəla 27:17; Ezhek 34:5; Zak 10:2; Mt 14:14; 15:32; Mk 8:2

1 Ma tə nahwəti viciy, mba'a Yesəw harvə mbəzli ta səɗa ci va məŋ lə
bakə ni. Dza na mba'a ɓanavəshi bərci ta tihə hyeler səvəri mbə ghən
mbəzli, lə ta mbəli mbəzli va nihwəti zəleghwer, lə ta mbəli vədevəder
gwa'a.
2 Avanashi slənedɗemer *ka kwal Yesəw va məŋ lə bakə ni: Kwataŋay,
Shimaŋw, ntsa nə məndi Piyer, kə məndi slən tsa ci, ghəshi lə Andəre,
zəmbəghəy. Kar Zhakə ghəshi lə zəmbəghəy Zhaŋ, ndərazhi Zhebede
ghəshi bakanashi.
3 Mba'a kar Fəlipə lə Bartelemi, Təmasə lə Matiye ndə *dəwan. Zhakə
zəghwə Alfe, lə Tade,
4 mba'a Shimaŋw ndə pərslə ta hiɗi shi, ghəshi lə Zhəwdasə Isəkariyətə,
ntsaa ngati ɗafa ta Yesəw.

5 Dzəghwa Yesəw mba'a ghwənashi ka kwal ci va məŋ lə bakə ni, ta dza
va mbəzli ki. Ma kə kaa ngəshi ghəshi dzaa maɗi na: «Əntaa ghwəy dzaa
dzəti hiɗi *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə ma. Əntaa ghwəy dzaa dzəmbə
məlməhi tə hiɗi mbəzli ka *Samari ɓa ma.
6 Mbalam va ka *Izərayel, nja teŋkesliy zashi na ghəshi.
7 Gazanshim kwa kwal ghwəy mbə dza: “Ndəkwə ndəkwə na Hyala ta
səəkə ta sləkə mbəzli” pə ghwəy ngəshi.
8 Mbəlim ka zəlghwə, zhinim mbəzliy bəkwəshi sati mbə məti, mbəlim
mbəzli nza dərna ti shi, ka titihə hyeler səvəri mbə ghən mbəzli. War
njasa kwəmavə ghwəy va bərci mbəli mbəzli tə gəməy, tsəgha pə ghwəy
kəəti mbəzli, əntaa ghwəy ɗəw shiy ma.
9 Ma ghwəy maɗi ta dza vay, əntaa ghwəy ɓə ya tsahi mbəzə, ya gəna
nzə, ta faghwa kwa zlipa ghwəy ma.
10 Əntaa ghwəy ɓə mbəl tsa ka ghwəy dza ta wə li ma, əntaa ghwəy ɓə
za kwəbeŋer bakə, ya kwakwahə tsa ghwəy, ya gəta ghwəy nzə ta dəvə
ma. Va sa nzanay, mba'a kə ndəə ghəra sləni na, a təɓə məndiy nganci
shi zəmə mbə sləni ghəra na va.

11 Mbalam, ma sa ka ghwəy tsəhəŋwəy mbə məlmə dikə na, ya mbə na
jəw nay, pəlam ghi tsa ntsaa dzaa zləɓavə ka'wəŋwəy bekir dəvə kəghi
tsa ci. Mba'a ghwəy nzəyŋwəy kəyɓa, pa' fəca ka ghwəy kafəŋwəy ta
dzaŋwəy.
12 Ma ghala pətsa ka ghwəy dzakə ghi tsa dzakə ghwəy gwa'ay, gəzə tə
ghwəy kaa mbəzli kəyɓa: “Zərkə kə məndi kəghi tsa!” pə ghwəy taa ni.
13 War mba'a kə mbəzli kə ghi tsa va va zləɓavə yashi tsa ghwəy va
lə vəshiy, ka nza yashi tsa ghwəy va gəməy ti shiw. Ma kala zləɓati kə
ghəshi na, ka dza zərkə tsa gəzanshi ghwəy vaa nza kən shi ghwəlaw.
14 Mba'a pə ghwəy dzaŋwəy dzəmbə məlmə, kala zləɓa ka'wəŋwəy
məndi, kala fa ma kwəma gəzə ghwəyəy, səvəriŋwəyəm mbə nava
məlmə, ka dzaŋwəy, mba'a ghwəy batamti kwərbi tə shiɗshiɗ ghwəy.
Ma tsəgha kiy, a mbəzli mbə məlmə va dzaa sənata, njasa mənti ghəshi
*kwəma jikir na kaa ngəŋwəy.
15 A gəzaŋwəy ya, ta na navay, tsəgha na, fəca vici dza Hyalaa ɓasə
ngwəvəə dzəkən mbəzliy, tərəŋwɓa ngwəvə kən mbəzliy zləɓa ma
kwəma ghwəy va dza naa nza, kən na mbəzli jikir jikir ni va mbə məlməhi
*Sədəm lə *Gwəmər» kə Yesəw.

10:2 **10:2-4** Zhŋ 1:40-44; SləniKY 1:13 **10:5** **10:5-15** Lk 10:4-12 **10:5** **10:5** Lk 10:33 **10:6** **10:6** Zher 50:6; Mt 15:24; SləniKY 13:46 **10:7** **10:7** 4:17 **10:10** **10:10** 1Kwər 9:14; 1Tim 5:18 **10:13** **10:13** Lk 2:14 **10:14** **10:14** SləniKY 13:51 **10:15** **10:15** Ghava 18:20; 19:1-29; Mt 11:24

*Njasa dza məndiy sa ngəra'wə kaa mbəzliy nəw Yesəw *Kəristəw (Mk 13:9-13; Lk 21:12-17)*

16 Zhini ma kə Yesəw kaa mbəzli ta səɗa ci ɓa na: «Favə tə ghwəy,
ava ghwəniy ghwəniŋwəy ya ta dzaa dzəmbə mbəzli ghyanakə ni, nja
teŋkesli ka ndə vaa kambə mbə jipəjipə dəghwava jezlhi. Ma kiy, ka
mbəzli tsəhwəli tsəhwəli ni pə ghwəy məniŋwəy, nja shishi, kala pəla ma
kwəma tə mbəzli, njasa ka ghərpəpə vaa nza.
17 Ndəghwəm ghən tsa ghwəy wəzə, sa nzanay, ta kəkəsəŋwəy dza
məndiy dzaa dzəti pi ngwəvə. Ka didi'wəŋwəy taa nza lə kwərpə mbə
*ciki ɓasəva tsa ka Zhəwifə.
18 Ta kəkəsəŋwəy dza məndiy dzaa dzəghwa kwəma mbəzli dikə dikə
ni, ghəshi lə mezhizhə gwa'a sa zləɓavə ghwəy kwəmee. Ghalaɓa kiy
ta ndəgha fəti dza ghwəy dzaa dzəkənee kwa kwəma shi lə kwa kwəma
*mbəzliy kamaa ka Zhəwifə.
19 Ghala pətsa dza məndiy kasatəŋwəy tə ngwəvə va kiy, əntaa ghwəy
dzaa tsətsəva, ka təkə na: "Njaa dza ghəy ni kaa kwəma ka ghəy gəzə
kia?" pə ghwəy ma. Ma fəcavay ta səəkəta dza kwəma dza ghwəy
gəzanshiy dzəghwa miy tsa ghwəy.
20 Səəkə mbə zəzə kwəma ghwəy dza naa səəkəw. Safə tsa Dəŋwəy dza
naa gəzə kwəma va mbə ghwəy.
21 Ghala vəghwə tsa vay, ka nihwəti mbəzli dza na, ka nga ɗafa ta
ngwarmbəghəshi ta mbə məndiy bəkwəshi. Zhini tsəgha didihi dzaa məni
lə ndərazhi shi kwərakwə ɓa. Ka ndərazhi dza na, ka zhini ghən kaa
mbəzliy yakəshi diɓa ki, ka ɓəshi kaa nihwəti mbəzli ta bəkwəshi.
22 Mbəzli gwanashiy ka dza ghəshiy ɗi mətsə ghwəy, tə sa nəwra
ghwəyəw. Ma ntsaa dzaa jihəkəvay kala zlay nəwra ghəci pa' tə vici məti
ciy, ta mbəliti tsava ndə dza Hyala.
23 Mba'a kə məndi ghati saŋwəy ngəra'wə mbə nahwəti məlməy,
hwəŋwəyəm səvəri mbə nava məlməə dzəmbə nahwəti. A gəzaŋwəy
ya, ta na navay, tsəgha na, ka dza ghwəy hati nəw məlməhi tə hidi ka
*Izərayel gwanashi, dza ghwəy nayma, ndəs yən səəkəra, yən Zəghwə
yakə ndə ngəriw.
24 A ghwəy sənay kiy, ka mbə ndə ɓəni shiy taŋəti ntsaa ɓananci shiy
tə sənashi shiyəw. Ka mbə ndə ghəra sləniy taŋəti ntsa ghəranci na sləni
tə dikəw.
25 Ə ka ntsa ɓananci məndi shiy zləɓavə sə'wa kwəma, ma nza ghəci
nza nja ntsaa ɓananci shiy. Tsəgha ndə ghəra sləni zləɓavə sə'wa kwəma,
nza ghəci nza nja ntsa ghəranci na va sləni ɓa. Əhətim, yən ndə ghi sana
kiy, a məndi fatəra slən tsa mazə hyeler, Belzhebəl, kə məndi. Tsəgha
kə kiy, kala tərəŋwɓa ghwəy ghwəy mbəzli kəghi tsee məndi dzaa tsəərə
shəkəna?» kə Yesəw.

Ka hazləni ghwəy va ndə ngəri ma, va Hyala pə ghwəy hazləni (Lk 12:2-9)

26 Ma kə Yesəw diɓa na: «A gəzaŋwəy ya, əntaa ghwəy hazləni va mbəzli
ma. Ya wa kwəma mbəmbə na gwa'ay, ta dzəti ngwəla dza na. Ya wa
kwəma dza məndiy ghələhwə gəzə nzəy, ta sənata dza məndi.

10:16 10:16 Lk 10:3 **10:17 10:17-22** 24:9-14; Mk 13:9-13; Lk 21:12-19; Zhŋ 16:1-4 **10:17 10:17** SləniKY 5:40; 2Kwər 11:24 **10:18 10:18** SləniKY 24:1-26 **10:19 10:19-20** Lk 12:11-12 **10:21 10:21** Mishe 7:6; Mt 10:35; Lk 12:52-53 **10:22 10:22** 5:11; Zhŋ 15:18 **10:23 10:23** 16:28; SləniKY 8:1 **10:24 10:24-25** Lk 6:40; Zhŋ 13:16; 15:20 **10:25 10:25** 9:34 **10:26 10:26** Mk 4:22; Lk 8:17

27 Ma kwəma ghəlavəŋwəy ya gəzə nzə mbə kwəsliy, cikəvərim kwəma
va tə ngwəla havəghwə kaa mbəzli gwa'a. Ya ɗahwə ɗahwə gəzaŋwəy ya
kwəma mba'a ghwəy favəy, garəŋwəyəm mə ɗal pi, a ghwəy zlapə gəzə
kwəma va nza mbəzli mbəə favə.
28 Ka hazləni ghwəy va mbəzliy dzaa mbay pəəsliti vəgha ghwəy ma,
ma na nashiy, ka mbə ghəshiy pəəsliti piy tsa ndəw. Hazlənim va Hyala
ghənzə sa dzaa mbay pəəsliti vəgha ndə, ka zamti lə piy tsa ndəta gwa'a,
ka ndəghambə mbə ghwə.
29 A ghwəy sənay, a ndə mbəə pavə 'yegwer tiytiyhi bakə tə dala kwətiŋ,
va jəw jəw tsa shi ɓay. Ma ya tsəgha ghəshi jəw jəwəy, ka tərəy dzəti hidî
ya kwətiŋ kala zləɓavə dəŋwəy Hyalaw.
30 Ma ghwəy kwərakwə kiy, ya shəti mbə ghən ghwəy gwanashi na,
mbəra mbəra na ghəshi, kwətiŋ kwətiŋ tsa shi gwa'a va Hyala.
31 Njana nzana tsəgha kiy, ka hazləni ghwəy teepə ma. A ghwəy nay,
ya njaa na 'yegwer ɗaŋ tsa shiy, ka zamti ghən Hyala ti shi ya kwətiŋəw,
hanaɓa ghwəy, ghwəy ke ngəri ki ka na zəzə maa dzəkən ghwəy na» kə
Yesəw.
32 Ma kə Yesəw diɓa na: «A gəzaŋwəy yay, ya wa ntsaa dzaa ni “Ndə
nəw Yesəw nzee nee” kə, kwa kwəma mbəzliy, yən kwərakwə na, ta gəzə
dzee kwa kwəma Dirə mə ghwəmə: “Tsee ndə na tsatsa” pən.
33 Ma ntsaa dza vaa ni: “Sənay ndee Yesəw neyew” kə kwa kwəma
mbəzliy, ava tsəgha dzee ni: “Sənay tsava ndə yaw” pən, ta nza kwa
kwəma Dirə mə ghwəmə kwərakwə» kə Yesəw.

Həərəva na sa ɓəkə Yesəw dzəghwa jipə mbəzli (Lk 12:51-53; 14:26-27)

34 Ma kə Yesəw na: «Ma bərkə ghwəy səəkə tsee tsaa dzəti hidî na,
zərkəə ɓəkee nə ghwəy na? Am awə, səəkəree ta nza zərkə kwa jipə
mbəzliw. War pa jaka na sa ɓəkee dzəghwa jipə mbəzli.
35 A səəkəree ta həərəvəri kar zəghwə ghəshi lə dəy, ta həərəvəri zha
ghəshi lə mbəghəta, ta həərəvəri makwa ghəshi lə shəta kəghi.
36 A gəzaŋwəy ya, ma ntsaa nəw kwal tsa yay, ka jaka ci dza mbəzli
kəghi tsa ciy nza.
37 Ma ntsaa ɗiti ɗiɓa dəy lə mbəghəy kaa ngəray, məniy na gar nəwraw.
Ya ntsaa ɗiti ɗiɓa ndərazhi ci kaa ngəray, məniy na gar nəwraw.
38 Kala kafəy kə ndə ta nəwra mba'a zləɓavə lə mətitay, ka nza na ka
ntseyew.
39 A gəzaŋwəy ya, ma ntsaa ɗî mbəliti piy tsa ci tikə tə hidîy, ta zamti piy
tsa ci dza na va Hyala. Ma ntsaa zamti piy tsa ci ta nəwray, ta kwəmavə
piy tsa ci dza na va Hyala» kə Yesəw.

Ta kwəmavə zhəmə dza gha va Hyala, tə mbərkə sləni mənti gha (Mk 9:41; Lk 10:16)

40 Zhini ma kə Yesəw ɓa na: «Ma ntsaa ka'wətəŋwəy lə nəfə kwətiŋəy,
yən na sa ka'wəti na va. Ntsaa ka'wətəra va ɓa na, Dirə tsaa ghwənara
va na sa ka'wəti na kwərakwə.
41 Ntsaa ka'wəti *ndə gəzə kwəma Hyala lə nəfə kwətiŋ, sa nza ntsa
ka'wəti na va ka ndə gəzə kwəma Hyalay, ta kwəmavə zhəmə dza na,
nja ndə gəzə kwəma Hyala tsa va kwərakwə. Ntsaa ka'wəti ntsa slar tsa

---

10:28 10:28 Ebr 10:31 **10:30 10:30** Lk 21:18 **10:32 10:32** ShiZhŋ 3:5 **10:33 10:33** Mk 8:38; Lk 9:26; 2Tim 2:12 **10:34 10:34** Lk 2:14 **10:35 10:35-36** Mishe 7:6 **10:35 10:35** 10:21; 24:10; Mk 13:12; Lk 21:16 **10:37 10:37** Nəw 13:7-10; 33:9; Mt 19:29; Mk 10:29; Lk 18:29 **10:38 10:38-39** 16:24-25; Mk 8:34-35; Lk 9:23-24; Zhŋ 12:25-26 **10:40 10:40** 18:5; Mk 9:37; Lk 9:48; Zhŋ 13:20; Gal 4:14

kwa kwəma Hyala lə nəfə kwətiŋ, sa nzanaa ntsa slar tsa va Hyalay, ta
kwəmavə zhəmə dza na nja ntsa slar tsa va ka'wəti na kwərakwə.
42 Ya wa ntsaa tivə yam sa rəniki niy ɓanavəshi kaa ntsa kwa tsa ci kwal
tsa mbə mbəzli ta səɗee, sa nza ntsa tanavə na va yam ka ntsa ta səɗee
kəy, a gəzaŋwəy ya ta na navay, tsəgha na, ta kwəmavə zhəmə ci dza ntsa
va» kə Yesəw.

11

1 Dzəghwa Yesəw mba'a kəramti ɓananshi shiy kaa mbəzli ta səɗa ci
va məŋ lə bakə ni ki. Ma sa kəɗamtishi na na, mba'a kafəy tə tsava pi,
ka dzay ta ɓananshi shiy lə ta gəzə kwəma Hyala kaa mbəzli dzar mbə
məlməhi tə hiɗi va.

*Gəzə kwəmaa dzəkən Zhaŋ tsaa mənipə *batem (Lk 7:18-35)*

2 Ma ghala pətsa va na, Zhaŋ tsaa mənipə batem kəli kəli kwa fərshina.
Dza na mba'a favə gaka sləni ghəra *Kəristəw ki. 'Wakəvə na, ɓəŋ
ghwənashi nihwəti mbəzli mbə mbəzli ta səɗa ci va Yesəw.
3 A kə ngəshi na: «Mbalam ɗəwtəram kwəma va ntsa va, ma pə ghwəy
ngəciy: “Waa gha na ntsa ndəghə ghəy va dzaa səəkə ta naa? Naa a ghəy
ndəghə tsahwəti ndə na? kə Zhaŋ” pə ghwəy ngəci» kə.
4 Mba'a mbəzli va dzaa ɗəwti kwəma va va Yesəw tsəgha. Ma kə Yesəw
kaa zləɓanshi na: «Mbalam, a ghwəy gəzanci kwəma favə ghwəy sana,
lə shi nashi ghwəy lə mətsəhi ghwəy gwa'a kaa Zhaŋ.
5 A ghwəy nay, a mətsəhi ghwəlefesli ghwənishi, mbə nay pi ghəshi,
vədevəder na, ka dza, mba'a ka dərna mbəlishi. Dza mba'a slimim
mədeŋesli ghwənishi, mbə favə kwəma ghəshi. Mbəzliy niy bəkwəshi
na, ka zhakatishi mbə məti, zhini mba'a Yəwən kwəma wəzə na tsəhəta
kwa slimim mbəzli ka cicikwə.
6 Vəshi na ta ntsaa zhəghavəra ma hwəm, sa səəkəra mee dzəghwa ma
ci» kə kaa ngəshi. Dzəghwa mbəzli ghwənikə Zhaŋ va ki, ka dzashi.
7 Ma sa dzashi ghəshi ki na, tapə Yesəw mbə gəzə kwəma Zhaŋ kaa ləkw
ndə ngəri tsaa ɓasəy va tiɓa ki, a kə na: «Sa dzaŋwəy ghwəy vaa dzəti
gamba ta nighə Zhaŋəy, a ntsaa niy dza ghwəy ta nighə tay? Ta nighə
dzəvəti kwəfəghə safə niy dza ghwəy nanzə ɓa na?
8 Wa na ntsaa dza ghwəy va ta nighə kia? A ghəy dzaa nay ndə lə
kwəbeŋerəy gwəramti wəzə kən ghən ci, niy nə ghwəy nanzə ɓa na? Ta
na mbəzliy dza lə kwəbeŋerəy gwəramtiy, war dzar kəy mezhizhə ka gəla
niva mbəzliy nzəy nzəy tsa shi.
9 Əy, war wa na ntsaa dza ghwəy va ta nighə kia? A ghəy dzaa nighəti
*ndə gəzə kwəma Hyala niy nə ghwəy nanzə ɓay? Yaŋ tsəgha na, ndə
gəzə kwəma Hyala na Zhaŋ kataŋ. Ghəciy, aa taŋəti nihwəti ka gəzə
kwəma Hyala.
10 Sa nzanay, Zhaŋ na ntsaa niy dza vaa 'wara kwal, saa niy tsasliti məndi
va kwəmaa dzəkən kwa Zliya Hyala. Ma kə Hyala kaa kwəma gəzəkə naa
dzəkənəy:
Avee taa ghwənəghə ndə kwal tsee,
a ghəci 'watəŋa kwal,
nza ghəci gwəmantəŋa
kwal tsa dza ghaa dza kwa, kə.

11:1 11:1 7:28 **11:2 11:2** 14:3 **11:3 11:3** Zhŋ 1:15, 27; 3:31; 11:27 **11:5 11:5** Ezay 35:5-6; 26:19; 61:1; Lk 4:18 **11:10 11:10** Mala 3:1; Səvəri 23:20; Mk 1:2; Lk 1:76

11 Ə gəzaŋwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ndə tiɓa tə hiɗi mbə mbəzli
yakəghwa məndi kwa hwər baw, ka yəməva lə Zhaŋ ndə məni batem tsa
vaw. Ya tsəgha nzə kiy, ya wa ntsa gəməy tsa zləɓavə kwəmee ta sləkə
yay, dikəɓa ghəci na kaa Zhaŋ.
12 Sa ghava na tə vəghwə tsaa gha Zhaŋ gəzəpə kwəma Hyala pa' tə
vəghwə tsa ndatsə tsay, lə bərci mbə tərəŋw gəzəva kwəma sləkə tsa dza
Hyala ta sləkə mbəzli. Dzəghwa tərəŋw mbəzli jahambəvashi lə bərci
mbə pəla kwal, ta nza mbə mbəzli dza Hyala vaa sləkə.
13 Ka gəzə kwəma Hyala gwanashi, lə zliya *kwəma pəhəti Hyala gwa'ay,
a ghəshi gəzəkə kwəmaa dzəkən sləkə tsa dza Hyala vaa sləkə mbəzli,
pa' tə vəghwə tsa tsahwə Zhaŋ ti.
14 E mbay gəzə sana, ghwəy gar dzaa zləɓa kwəma yay, Zhaŋ tsay, ghəci
na *Eli tsaa niy gəzəkə məndi va mbə Zliya Hyala, ta zhəkə dza na, kə
məndi, pən.
15 Fə tə ghwəy ghən ta kwəma gəzaŋwəy ya na wəzə. Niy nza məhərliy
fə ghən ta kwəma va ghwəy.
16 Ə gəzaŋwəy yay, mbəzli mbə vəghwə tsa ndatsə tsay yəmyəm na ghəshi
lə ndərazhiy ɓasətəvashi va tə bəghə ta tsaɓana, dzəghwa ka 'waŋanshi
'waŋə nihwəti kaa nihwəti, ma kə ghəshi na:
17 “Tawa məni ghwəy tsəgha shəka? Mba'a ghwəmmə ɓasəmmə ta tsə,
tapə ghəy ta viyŋwəy sherey a ghwəy tsə pə ghəy na, a tsə ghwəyəw.
Ənkwa pə ghəy, zhini ka 'waŋwəy cəm civə ghəy na, a zləɓa ghwəyəw!”
kə ghəshi.
18 Tsəgha nza ghwəy nja ndərazhi va. Ndəs səəkəy Zhaŋ, dzəghwa na
mbə nzəy tsa ciy, kala zəmə shi wəzə ni, kala sa ma tay ghəci. Dzəghwa
ma pə ghwəy na: “A, waa ndə gazlaka na tsatsa ndə” pə ghwəy, kala zləɓa
kwəma ci ghwəy.
19 Ma sa səəkəree yən Zəghwə yakə ndə ngəri nee ki na, dzee ka zəmə
shi zəmə, ka sa tay. Zhini ma pə ghwəy ɓa na: “Wəyəw, ndə hwər na
tsatsa ndə. War shi zəmə lə tay na na ci kwəma sənata na gwa'a tsəgha.
Ka kəsə madigaa dzəti ka *dəwan, lə dzar tə ka badaway gəmgəm ni” pə
ghwəy. Kala zləɓa ma kwəmee ghwəy ɓa. Əy ma ki ya tsəgha nzəy, war
mbə civa na sənata kwəma Hyala səvəri mbə sləni ghəra ghəy lə Zhaŋ»
kə Yesəw.

Ngəra'wə tsaa dzaa dzəkən mbəzliy zləɓa ma kwəma Yesəw (Lk 10:13-15)

20 Dzəghwa Yesəw tapə ta naɓə mbəzli mbə məlməhi gwəra naa
mənəhwə sləni maɗaŋa maɗaŋa na mbə shi, sa nzana, kala ɗi zhəghanti
nzəy tsa shi mbəzli dzar mbə məlməhi va kwa kwəma Hyala, ma kə na:
21 «Ghwəy ghwəy mbəzli mbə məlmə Kwəraziŋ, lə ghwəy ghwəy
mbəzli mbə məlmə Betəsayda, a ngəra'wə taa nza kən ghwəy. Sa nzana,
mbə məlmə Tir lə mbə məlmə Shidaŋw pən niy mənəhwə shi maɗaŋa
maɗaŋa ni ni mənəhwee mbə ghwəy nzay, ci mbəzli mbəɓa tsəfəkwəshi,
ka tsati titihwə, ka zhəghanti nzəy tsa shi kwa kwəma Hyala va kwəma
shi jikir na nza.
22 Va tsəgha nə ya sanay: Fəca vici dza Hyalaa ɓasə ngwəvəə dzəkən
mbəzli na, tərəŋwɓa na ghwəy ngwəvə dza naa nza kən na mbəzli mbə
məlmə Tir lə mbəzli mbə məlmə Shidaŋw, pən.

11:14 11:14 1Mezh 17:1; Mala 3:23; Mt 17:12-13; Mk 9:13 **11:15 11:15** 13:9, 43; Mk 4:9, 23; 7:16; Lk 8:8; 14:35 **11:18 11:18-19** 9:14; Mk 2:18; Lk 5:33 **11:19 11:19** 9:10; 11:2 **11:21 11:21** Tirə lə Shidaŋw: Ezay 23:1-16

23 Ghwəy ghwəy mbəzli mbə məlmə Kapernahwəm kiy, mbəzli dza
məndiy kafashi dzəta ghwəmə nza ghəy na ghəy ki, nə ghwəy na. Nava
tiɓa teepəw. Ta dzəghwa dza ghwəy pa' tə pətsa nza mbəreketi. Sa nzana,
war mbə mbəzli mbə məlmə *Sədəm pən niy mənəhwə kwəma maɗaŋa
mənəhwee na mbə ghwəy nzay, ci mbəzli va zhəghanti nzəy tsa shi kwa
kwəma Hyala nza. Ka dza Hyalaa ndamti məlmə shi va nzaw, ci ghənzə
ghwəlata pa' ndatsə nza.
24 Va tsəgha nə yaa ni sana ngəŋwəyəy: Ma fəca dza vici ɓasə ngwəvə
kəɗì tsa hiɗiy mənivay, tərəŋwɓa na ghwəy ngwəvə dza naa nza kaa na
mbəzli mbə məlmə Sədəm pən» kə.

Səəkəm dzəvəghee e ɓəŋwəy dəkəva
(Lk 10:21-22)

25 Zhəghwa tapə Yesəw ta zhiniy gəzə kwəma diɓa, a kə na: «A Dirə
tsaa sləkə ghwəmə lə hiɗì, 'wəsa nə ya ngəŋa. Sa nzana, ma kwəmaa
niy mbələy gha va mbəzliy sənata kwəma, ghəshi lə ka məhərliy, a gha
canakəvərishi kaa mbəzli daw daw ni tə sənata kwəma.
26 A Di, a falŋee, sa nzana tsəgha gha dì» kə.
27 Ma kə Yesəw kaa mbəzli ki na: «Mbə dəvee fambə Dirə shiy gwanashi.
Ndə tiɓa mba'a sənara kala war Dirəw. Ndə tiɓa mba'a sənay Dirə, kala
war yən yən Zəghwə ci, mba'a ntsa nə ya, e dì canati Dirə pənəw.
28 Səəkəm dzəvəghee gwanaŋwəy, ghwəy mbəzliy daliŋwəy ni va shi
shəndəkə ni, e ɓaɓantəŋwəyshi, nza ghwəy dəkəva vəghee.
29 Zləɓavəram, e nza ka Ndə sləkəŋwəy, nzee ɓəniŋwəy ni ya shiy. Sa
nzanay, ntsa kwəɗ nəfə tsa nzee, ka kəli ghən tsee yaw. Mba'a pə ghwəy
səəkəŋwəy dzəvəgha yay, ta kwəmavə dəkəva dza ghwəy ta ghən tsa
ghwəy.
30 Sa dza naa nza, kwəma dzee gəzaŋwəy məni nzəy, kwəma ɓəlaŋ
dza naa nza va ghwəy. Ma nə ya shi dzee ɓəniŋwəy na, ka dza ghəshiy
taŋətəŋwəy bərciw» kə Yesəw.

12

*Gəzə kwəmaa dzəkən *vici dəkəva ka Zhəwifə*
(Mk 2:23-28; Lk 6:1-5)

1 Ma tə nahwəti vici ləy hwəm kwəma va, ge'i lə *vici dəkəva ka
Zhəwifə na, mba'a kar Yesəw maɗìshi lə *mbəzli ta səɗa ci. Dza ghəshi
ka taŋə dzar mbə vəh alkamari. Ka ghəranshi ma kaa mbəzli ta səɗa
Yesəw. Dzəghwa tapə ghəshi dzəmbəshi mbə slərɓə alkamari va tsəgha,
ka mbəliy dzəghwa miy shi, ka pərə.
2 Mba'a *ka Farisahi nashi. Ma kə ghəshi Kaa Yesəw ki na: «A nava
dzəmbəshi mbəzli ta səɗa gha ni, mbə məni shi makəmmə *kwəma
pəhəti Hyala va mənishi fəca vici dəkəva kia?» kə ghəshi.
3 Ma kə Yesəw ngəshi na: «Waa səəkə ghwəy jangəhwə kwəmaa niy
mənti kar *Davitə va ghəshi lə mbəzli kwasəbə kwa Zliya Hyala bay sa?
Tə nahwəti vici sa niy ghəratishi may,
4 təhwə, niy dzəmbəy naa dzəmbə *ciki Hyala, dza na, həŋ ɓəvə peŋ tsa
ka məndiy ta Hyala li, mba'a ghəshi zəməhwə lə mbəzliy niy nza kwasəbə.
Ya tsəgha niy ɓanavəshi ma kwəma pəhəti Hyala kwal kaa kar Davitə lə

11:23 11:23 Ezay 14:13, 15 **11:24 11:24** 10:15; Lk 10:12 **11:25 11:25** Ezay 29:14; 1Kwər 1:18-29 **11:27 11:27** 28:18; Zhŋ 1:18; 3:35; 10:15; 13:3; 17:2 **11:28 11:28-30** Ezay 28:12 **11:29 11:29** Zher 6:16 **12:1 12:1** Nəw 23:25-26 **12:2 12:2** Səvəri 20:8-10 **12:3 12:3-4** 1Sam 21:2-7; SləniTaH 24:5-9

mbəzli kwasəbə va ta zəmə peŋ tsa va, war kwataka *ka ta Hyala shiy niy
nza kwal və shi ta zəməy, niy naɓəti Davitə Hyalaw.
5 Naa kala səəkə ghwəy jangəhwə nahwəti kwəma mbə zliya kwəma
pəhəti Hyalaa dzəkən gəla kwəma va diɓa na? Ya *ka ta Hyalay, mbə
ghəra sləni mbə ciki Hyala ka ghəshiy nza, ya fəca vici dəkəva. Nəwti
kwəma pəhəti Hyala dzar kwa vici dəkəva ghəshi tsəgha kiw. Ya tsəgha
nzə ɓa na, ka ɓanshi fəti Hyalaw.
6 E gəzaŋwəy sana, yən tsa nay ghwəy tsay, e taŋamti ciki Hyala.
7 Fəti ghən ghwəy ta kwəma nə Hyala vaa ni:
Həhəəni shiy ta taray, ka təɓara niva shiyəw.
Məni zhəhwər ta nihwəti mbəzli na kwəma ɗee, kəw.
War mba'a pə ghwəy fəti ghən ti nzay, ka dza ghwəy ɓə fəti kaa mbəzli
kama fəti və shi tsətsə nzaw.
8 Sənay tə ghwəy kiy, yən sləkə na vici dəkəva, yən Zəghwə yakə ndə
ngəri» kə.

Yesəw lə ntsa məti məti dəvə tsa
(Mk 3:1-6; Lk 6:6-11)

9 Dza Yesəw mba'a maɗiy tə pətsa va, ka dzay dzəmbə *ciki ɓasəva tsa
ka Zhəwifə.
10 Ma sa dzəmbəy na na, mba'a kəsay tsahwəti ndə mbəɓa, məti məti
dəvə ci. 'Wakəvə *ka Farisahi va, tapə ta ɗəw kwəma va Yesəw, sa ɗi
ghəshi ngali kwəmaa dzəkən ta mbə ghəshiy ɓanci fəti. Ma kə ghəshi
ngəci na: «Ndammə kwal tsaa mbəli ndə *kwəma pəhəti Hyala fəca vici
dəkəva ta naa, naa njaa?» kə ghəshi.
11 Ma kə Yesəw ngəshi na: «Mba'a kə təmbəkə va ndə mbə ghwəy
kwətiŋəy, dza təmbəkə tsa ci va mba'a tərəy dzəghwa kə'wə fəca vici
dəkəva na, ka dza ntsa vaa dza ta ɓəə səəmə sa?
12 Hanaɓa ndə ngəri ki ka məndi zlay nə ghwəy, mba'a ghwəy sənay,
diməɓa tə ndə ngəri na tərəŋw kən saa dza səɗa, pə ghwəy shəkəna.
Ta na kwəma pəhəti Hyalay, ka damə ndə na ta məni wəzə fəca vici
dəkəvaw?» kə Yesəw.
13 Ma kə Yesəw kaa ntsa məti məti dəvə tsa va tsəgha ki na: «A ntsa,
təɗi dəvə gha va!» kə. Dzəghwa ntsa va, mba'a təɗiti sa ci, kwəriŋ dəvə
ci va mbəlita tsəgha, njasa nza nahwəti dəvə ci.
14 Ma sa nata ka Farisahi nava kwəma na, mba'a ghəshi səvərishiy ɓasəti
ghən tsa shi, ka sləka kwəma kwa jipə shi, njasa dza ghəshiy mbay pəəsliti
Yesəw.

Yesəw na Ntsa tivə Hyala ta ghəranta sləni

15 Ma ləy hwəm jəw ki na, mba'a Yesəw zləwaŋəvə kwəma sləkahwə
ghəshi vaa dzəkən. Sa zləwaŋəvə na na, dza na kaf kafəy tə tsava pi,
ka dzay. Dza mbəzli tərəŋw, mba'a ghəshi kafəshi tə səəbə ci, ka nəw.
Dzəghwa na mba'a mbalamti ni gwərapə gwərapəshi ni mbəzli mbə shi
gwanashi.
16 Sa mbəlantishi na, ma kə kaa ngəshi na: «Ka gəzə kwəma kənee
ghwəy ma. Əntaa mbəzli dzaa sənara» kə.
17 Ma mənishi shi va tsəghay, ta mbə kwəmaa niy gəzəkə *Ezay ndə
gəzə kwəma Hyala va niy nzaa dzəghwata kwa. Ma kə niy niy:
18 A kə Hyalay: «Avanay tsee ndə ghəraɗa sləni tsa tivee.

12:5 12:5 Bəla 28:9-10 **12:7 12:7** 9:13 **12:9 12:9-14** Mk 2:27-28 **12:11 12:11-12** Lk 13:15-16; 14:5 **12:14 12:14** Zhŋ 5:16, 18 **12:16 12:16** 8:4; 9:30; Mk 7:36 **12:17 12:17-21** Ezay 42:1-4 **12:18 12:18** 3:17

Tsee ntsa ɗee, ka vəshee ti tərəŋw.
Ta fanambə Safə tsee dzee mbə nəfə tsa ci,
ma nza ghəci canshi njasa dzee sla ngwəvə lə kwal tsa nzə
kaa hwəlfə mbəzli tə hidi gwanashi.
19 Ka dza naa ya miy ghəshi lə ndəw,
ka dza naa ngwəmə lalaw,
ka dza naa gəzə kwemer dzar kwa kwaləw,
20 ka dza naa kərnamti ɓəli dzəvətiy gwərshitaw,
ka dza naa kərni shirkwamti ghwəə ɗi mətita kwa gərkəwaw.
War tsəgha dza naa məni pa' tə vici dza məndiy gha sənay,
lə kwal tsa nzə na kwəmaa niy məni na va, kə məndi.
21 Dzəghwa ya namaɓa hwəlfə
mbəzli tə hidi gwa'a taa nza ki na,
war ta kwəma ci ghəshi dzaa fə ghən» kə Hyala,
kə niy ni.

Dza kwa pətsa səəkə bərci tihə Yesəw hyeler li shi (Mk 3:20-30; Lk 11:14-23)

22 Dzəghwa məndi ki mba'am pəmanakə tsahwəti ndə kaa Yesəw tiɓa:
Ghwəlfə ghəci, zhini ɓa na, kala mbə ghəciy gəzə kwəma, sa niy mananci
*hil. Dzəghwa Yesəw kaa ntsa va, kwəriŋ mbəlanti, ka gəzə kwəma ghəci,
ka nighə pi wəzə.
23 'Wakəvə nava maɗaŋa kwəma, mba'a səəvəri məhərli ləkw ndə ngəri
tsaa ɓasəy va tə pətsa va tsəgha ki. Dzəghwa ma kə ghəshi na: «Aya, jijiy
mazə *Davitə tsa va na sasa bərkee?» kə ghəshi.
24 Ma kə *ka Farisahi nashi ki sa favə ghəshi gəzə kwəma va na: «A
mbəzli ni, ma ntsa nay ghwəy tsay, Belzhebəl, mazə tsa mbə hyeler ɓanci
na bərci va ta tihə nihwəti hyeler səvəri mbə ghən mbəzli li shi» kə ghəshi.
25 Ma na Yesəw naci ki na, gwa'a gwa'a ghəci sənata kwəma mbə ghən
shi. Dzəghwa ma kə kaa ngəshi na: «A mbəzli ni, tawa zəzə ghwəy gəla
kwəma tsəgha na tay? A ghwəy sənay mba'a kə mbəzli dikə dikə ni
zəmə hidi dzəmbəshi mbə pa jaka kwa jipə tsa shiy, ta zamti ghən tsa
shi dza ghəshi. Mba'a kə mbəzli mbə məlmə kwətiŋ na, ya mbəzli kəghi
tsa kwətiŋ tsaa pa jaka kwa jipə tsa shiy, ta ndanivərivashi dza ghəshi.
26 Mba'a kə *ndə jaka tsa Hyala zhiniy dzəmbəy mbə ɓanci bərci kaa
ndə, ta tihə nihwəti mbəzli ci hyeler sana kiy, jaka ghəci pa lə ghən tsa ci
tsəgha ɓasa. Ta ndanivərivay dza mazə tsa ci va ghalaɓa ki.
27 Mba'a pən tihə hyeler lə bərci ndara Belzhebəl kiy, ya nihwəti mbəzli
ghwəy va tihə hyeler va na, wa ntsaa ɓanshi ni shi va bərci kia? Sləni
ghəra mbəzli ghwəy vay, ti ghwəy sənata a fəti va ghwəy pə ghwəy, mbə
kwəma gəzəkə ghwəy na.
28 Ma na nee na kataŋ nay, lə bərci *Safə tsa Hyala ɗewɗew tsa tihee
hyeler səvəri mbə mbəzli. Ma ɗi kwəma nata ghwəy na ciŋwəyəy, waa
na Hyala ghati sləkəŋwəy, ɗi naa gəzə.
29 Ya dzakə ghi tsa ndə bərci kiy, ndə tiɓa mba'a dzaa dzakəy ta pa shi
ci ɓəlaŋəw. War ndə pəhati na ndə bərci tsa va tə zə'wə kwataŋata, dza
ndəə mbay pa shi kəghi tsa ci.
30 A na neyey, ma ntsaa ni, ghwəm na lə gha na yaw kəy, ndə mbəz tsee
na tsava ndə. Ntsaa kəətira ma mbə sləni yay, slənee vaa lidi na.

12:22 **12:22-24** 9:32-34 **12:23** **12:23** 20:30-31 **12:24** **12:24** 10:25 **12:28** **12:28** Lk 17:21
12:29 **12:29** Ezay 49:24 **12:30** **12:30** Mk 9:40; Lk 9:50

31 Ava va tsəgha nə ya kaa ngəŋwəy, ya namaɓa hwəlfə *kwəma jikir
naa mənti ndə ngəri, ya njaa tsəərəti na Hyalay, a Hyala dzaa pəlata
kwəma ci va jikir na gwa'a mbə nəfə tsa nzə. Ma na ntsaa gəzakən kwəma
sawaa dzəkən Safə tsa Hyala ɗewɗew tsay, ka pəlata kwəma tsava ndə
jikir na Hyala mbə nəfə tsa nzə tepəw!
32 Mba'a kə ndə gəzakən kwəma hwəvə hwəvə naa dzəkənee, yən
Zəghwə yakə ndə ngəriy, ta pəlay dza Hyala mbə nəfə tsa nzə. War
dza ndə mba'a gəzakən kwəma hwəvə hwəvə naa dzəkən Safə tsa Hyala
ɗewɗew tsa kiy, ka dza Hyalaa pəlay jikir tsa tsava ndə mbə nəfə tsa nzə
ya pa' hwəmɓaw, ya sənzənva, ya ka na nza ghwəla naci kiw!» kə Yesəw.

Tə kwəma gəzə na səvəri mbə miy tsa ci ka məndiy sənay ntsa wəzə tsa, lə ntsa jikir tsa
(Lk 6:43-45)

33 Ma kə Yesəw kaa nahwəti kwəma kwa fir ɓa na: «Mba'a kə ndəə ɗi
ngəlivə ya fə wəzə nay, dəŋw fə wəzə na dza ndəə ngwəɓəti kwərakwə.
Mba'a kə ndə ngwəɓəti dəŋw fə gəmgəm nay, ya fə gəmgəm na dza ndəə
ngəli kwərakwə. Sa nzanay, tə ya nzə ka məndiy sənata dəŋw fə wəzə
na.
34 Ghwəy ghwəy *ka Farisahiy, nja kwara jigəzlihi ndərəm ghwəy. Va
tsəgha mbay ma ghwəy gəzə na wəzə na kwəma səvəri mbə miy tsa
ghwəy. Sa nzanay, war kwəma təkəti ndə mbə nəfə tsa ci na sa ka miy
tsa ciy gəzəə səvəri.
35 Ma ntsa wəzə tsay, shi mbə nəfə tsa ci va wəzə tsa ka naa gəzəə
səvəri. Ma tsa gəmgəm tsa ndə na, shi mbə nəfə tsa ci va gəmgəm ni
ghəciy gəzəə səvəri kwərakwə.
36 Fəca vici dza Hyalaa ɓasə ngwəvəə dzəkən mbəzli, e gəzaŋwəyəy,
ta ɗəw kwəma dza naa dza va mbəzli gwanashiy dzəkən kwemerəy niy
gəgəzəhwə ghəshi gəmgəm ni ghalaa nza ghəshi tə hiɗi.
37 War ge'i ge'i lə kwəma gəzəhwə gha dza Hyalaa slaŋa ngwəvə gha.
Ta gəzaŋa dza na nda fəti va gha, nda kala fəti va gha» kə Yesəw.

**Ka Farisahi lə ka ɓənipə shiy ɗəw a Yesəw mananatishi shi maɗaŋa maɗaŋa ni*
(Mk 8:11-12; Lk 11:29-32)

38 Dza nihwəti *ka ɓənipə kwəma pəhəti Hyala, ghəshi lə nihwəti ka
Farisahi, tapə ta ɗəw kwəma va Yesəw, a kə ghəshi na: «A Metər, a ghəy
ɗi ghaa mənti shi maɗaŋa maɗaŋa ni kwətiŋ kwa kwəma ghəy» kə ghəshi.
39 A kə Yesəw ki na: «Ma ghwəy ghwəy mbəzli mbə vəghwə tsa ndatsə
tsay, mbəzli jikirkir ni nza ghwəy, ka ɗi fəti ghwəy va Hyalaw. “Mənti shi
maɗaŋa maɗaŋa ni” pə ghwəy kaa ngəra. Na nee nee kiy, nihwəti shi
maɗaŋa maɗaŋa ni dzee məntəŋwəy tiɓaw. Mək na shi maɗaŋa maɗaŋa
ni va niy mənəhwə Hyala, lə *Zhəwnasə ndə gəzə kwəma Hyala.
40 Sa nzanay, war njasa niy mənti Zhəwnasə va vici mahkan, lə vərɗi
mahkan kwa hwər tsa kəlipə dikə nay, war tsəgha dzee mənəhwə vici lə
vərɗi yən Zəghwə yakə ndə ngəri kwa kwəli kwərakwə.
41 A gəzaŋwəy yay, fəca vici dza Hyalaa məni ngwəvəə dzəkən mbəzliy,
ta səəkə dza mbəzli mbə məlmə ka *Ninivə dzəti ngwəvə ghəshi lə mbəzli
mbə vəghwə tsa ndatsə tsa. Ta kəsəyshi dza ghəshi tə ngwəvə. Ghəshi

---

12:31 12:31-32 12:24 **12:33 12:33** 7:16-18 **12:34 12:34** 3:7 **12:36 12:36-37** Zhk 3:6-10 **12:38 12:38-39** 16:1-4; Mk 8:11-12 **12:38 12:38** Zhŋ 6:30; 1Kwər 1:22 **12:40 12:40** Zhəwnasə 2:1; Mt 27:63 **12:41 12:41** Zhəwnasə 3:5

na nashi sa niy favə ghəshi gəzə kwəma Hyalaa dzəkən jikir tsa shi va Zhəwnasəy, a ghəshi niy tsati titihwə kaa Hyala, ka zhəghanti nzəy tsa shi. Dzəghwa ghwəy na ghwəy kiy, kala ɗi fa kwəmee ghwəy. Yən sa dikə tsa kən Zhəwnasə ngar ki.
42 Zhini ɓay, ta səəkə dza mazə maliy niy səəkəta va tə hiɗi ka Sabaa
dzəti ngwəvə, ghəshi lə mbəzli mbə vəghwə tsa ndatsə tsa. Ta kəsəyshi
dza na tə ngwəvə sa nzana, mba'a niy səəkəta tə hiɗiy gwəramti kərakə,
war ta favə kwəma gəzə mazə *Saləmaŋw, sa nzana tərəŋw ghəci sənata
kwəma. Dzəghwa ghwəy na ghwəy ki na, kala ɗi zləɓa kwəmee ghwəy.
Yən sa dikə tsa kən Saləmaŋw ngar ki» kə Yesəw.

Njasa ka gazlakaa mətsəhəvaa dzəmbə ndə
(Lk 11:24-26)

43 Ma kə Yesəw ɓa na: «Mba'a kə gazlaka niy nza mbə ghən ndə, dza
mba'a səvəritay, a ka naa dza dza, ka təwrə dzar mbə gamba ta pala pətsa
dza naa mbay dəkətəvata ti. Ma sa ka na dza kala kwəmavə pi ghənzəy
44 ka na dza na: “Ma ghənzə tsəgha kiy, wəzəɓa zharee naa zhəmbə ciki
tsee va səvəriɗee mbə” kə dzaa ni. Ma sa ka na zhəghəkəvataa zhəmbə
na, mba'a kəsay ciki tsa va gwəma gwəma wəzə, papa ɗewɗew, kala ndə
mbə.
45 Sa ka gazlaka va nay pətsa mbəɓa tsəgha kiy, mba'a dzaa hakakə
nihwəti gezlekikiy taŋəti tə məni ndərəm, mbərfəŋ, ta nzəy mbə ciki tsa
va kwasəbə. Sa ka ghəshi səəkə ki na shirɓitə dzashiy dzəmbə ntsa va
gwanashi. Dzəghwa tərəŋw gazlaka dzaa mətsəhəta va ntsa va, taŋ na
kwataŋa va. Ava war tsəgha dza kwəma kən ghwəy nza ghwəy mbəzli
ndatsə ni jikirkir kwəma ni kwərakwə ki» kə.

Mbəzliy nəw kwəma Hyalay, niva mbəzli na ngwarməhiy, lə mbəghəy Yesəw
(Mk 3:31-35; Lk 8:19-21)

46 Ma Yesəw mbə gəzə kwəma kaa ləkw ndə ngəri tsaa ɓasəy tə pətsa
va ki na, mba'a kar mbəghəy ghəshi lə ngwarməhiy səəkəshiy garəshi tə
ngwəla. Ka ɗi gəzanci kwəma ghəshi kaa Yesəw.
47 Ma sa nashi məndi na, mba'a tsahwəti ndə dzaa gəzanci kaa Yesəw,
ma kə na: «A Metər, ava kar məŋa, lə ngwarməhiŋa pəriɓa tə ngwəla
mbə ɗəwŋa, ta gəzaŋa kwəma» kə.
48 Dzəghwa ma kə Yesəw kaa zləɓanci na: «Kadiw e citəŋa nee mərə,
lə ngwarməhira» kə.
49 Dzəghwa na ci cati dəvə tə *mbəzli ta səɗa ci. A kə na: «Avanashi
mbəzli niy, ghəshi na nee mərə, lə ni ya ngwarməhira.
50 Sa nzanay: Ya wa ntsaa məni kwəma ɗi Dirə tsa mə ghwəməy, ghəci
na tsee zəmərə lə nee zhamərə, lə mərə, gwa'a tsəgha» kə.

13

Ɓəli fir lə kwəma ndə sləka ha
(Mk 4:1-9; Lk 8:4-8)

1 Ma fəcava ki na, mba'a Yesəw səvəriy kəghi, mba'a dzaa nzəyəy miy
kwəfa kwa həl Galile.
2 Dza mbəzli mba'a ghəshi ɓasəkəvashiy dzəvəgha dalala. Ma sa nashi
na mbəzli ɗaŋshi tsəgha na, dza na mba'a dzay dzəghwa kwambəwal

12:42 12:42 1Mezh 10:1-10 **12:45 12:45** 2Pi 2:20 **12:50 12:50** 6:10

nzəyəy. Dzəghwa mbəzliy ɓasəshi va, mba'a ghəshi gagarəshi miy kwəfa va ki.
3 Dza na ka gazanshi kwemer ghənghən ghənghən kaa mbəzli dzar kwa fir kwa fir, ma kə na: «Tə nahwəti viciy, mba'a tsahwəti ndə za niy maɗiy ta dza ta sləka ha ci.
4 Ma ghəci mbə kihwə ha va ki na, dzəghwa pəriŋ, nahwəti ha pəpəriŋətaa dzəghwa kwal. Dza 'yegwer mba'a ghəshi səəkəə iməhwə nava.
5 Dza nahwəti mba'a pəpəriŋətaa dzəti kwərhə, war ghwəla na, nza'jəw ghənzə pəsəta, sa nzana, kala hiɗi kən ɗaŋ.
6 Ma war sa satita vici ka ndipə na, nza'jəw ha va ghwəlita ki. Sa kama hiɗi kən ɗaŋ gar tsəhəvə hililiŋə ghənzə.
7 Dza nahwəti diɓa mba'a pəpəriŋəta dzəghwa mbə tekesli. Ma sa pəsəta na na, mba'a tekesli kəlishiy dzəkən. Kala bərci və gar kəli ghwəla.
8 Ma dzəghwa nahwəti nanzə ki na, mba'a məta tə hiɗi wəzə ni, dza na mba'a pəsəta, ka kəlita wəzə. Sa maɗi na ta fə ghən na, dikə dikə nahwəti fəti, ɓahwə ɓahwə nahwəti, nahwəti ɓa na ge'i ge'i» kə.
9 Zhini ma kə ɓa na: «Ma ntsa nza sləmə vəy, fə tə ghəci ghən ta kwəma va wəzə» kə.

Sa wana gəzə Yesəw kwəma kaa mbəzli kwa fira?
(Mk 4:8-12; Lk 8:9-10)

10 Dzəghwa *mbəzli ta səɗa Yesəw mba'a ghəshi kətəghəvashiy dzəvəgha, tapə ghəshi ta ɗəw kwəma və, a kə ghəshi na: «A nava nzana war kwa fir kwa fir ghaa ɗi gəzanshi kwəmaa?» kə ghəshi.
11 Ma kə Yesəw ngəshi na: «Na na ghwəyəy, a Hyala ndaŋwəy məhərli ta sənay njasa dza naa sləkə mbəzli nzə. Ma na mbəzli kiy, kwəmavə kwal tsa va ghəshiw.
12 Sa nzanay, ntsa nza nihwəti shiy və na, ta mətsahanavə nihwəti shiy dzam, nza ghəshi mbəə mətsəhəva və ɗaŋ tərəŋw. Ma na ntsa kama shiy vəy, ta zhini dza məndiy tsaləhwə ya niy nza va jəw ni shiy və.
13 Ava va tsəgha nza na war dzar kwa fir yən ɗi gəzanshi kwəma. Sa nzanay, mba'a mətsəhi və shi ta nay pi na, a ka nay pi ghəshiw. Mbə favə kwəma slimim shi na, zhini ka favə kwəma fa ghəshi va ghəshiw, tsəgha.
14 Ma mbə kwəma shi va tsəgha na kiy, kwəmaa niy gəzəkə *Ezay ndə gəzə kwəma Hyala va mbəradzə na sava faghwa ghəshi gəra'i kwa. Sa niy nə na va:
Ma ghwəyəy,
mbə favə kwəma ghwəy dzaa nza lə slimim ghwəy ngar na,
a ka dza ghwəy favə shi ɗi kwəma vaa gəzəw.
Mbə nighə pi ghwəy dzaa nza lə mətsəhi ghwəy ngar na,
a ka dza ghwəy nashi shiyəw.
15 Sa nzanay, kwəmaa tsə'wə mbə nefer mbəzli ni tiɓa ya jəwəw.
Nə'wə nə'wə na na'way ghəshi slimim shi,
vantaa ghəshi dzaa zləwaŋəvə kwəma.
Dzəghwa, disl disl disl ghəshi kakalay mətsəhi shi
vantaa ghəshi dzaa nashi shiy.
Mba'a ghəshi mənti nefer shi caslakə caslakə
vantaa kwəmee tsə'wə mbə nefer shi.
Ma mənti ghəshi kwəma va tsəghay,
va nəghətaa ghəshi zhəghəvaa zhikəə zhəvəghee,

13:9 13:9 11:15 **13:12 13:12** 25:29 **13:14 13:14-15** Ezay 6:9-10; Zhŋ 12:40; SləniKY 28:26-27

ta mbalamtishee, nə ghəshi, kə Hyala,
kə niy ni.
16 Ma na na ghwəy ghwəy mbəzli ta səɗee kiy, vəshi na tə ghwəy. Sa
nzana, mbə nay pi ghwəy lə mətsəhi ghwəy, dzəghwa mbə favə kwəma
ghwəy lə slimim ghwəy na ghwəy.
17 E gəzaŋwəyee, ta na navay, tsəgha na, ka gəzə kwəma Hyala ɗaŋ,
mba'a mbəzliy nəw Hyala ɗaŋ səəkə na mbə maw nashi shi nashi mətsəhi
ghwəy ni sana. Kalaa niy kwəmavə nashi ghəshi, mbə maw fa kwəma
favə ghwəy na sənzənva ghəshi niy nza na, a kwəmavə fa nzə ghəshiw»
kə.

Njasa ka kwəma Hyalaa dzəmbə nefer mbəzli (Mk 4:13-20; Lk 8:11-15)

18 Zhini ma kə Yesəw diɓa na: «Əy ma kiy, favəm bazhə tsa kwəma ɗi
fir tsa ɓəlee va lə ndə sləka haa gəzə.
19 Avanay, fa' dza nihwəti mbəzliy favə gəzə kwəmaa dzəkən njasa dza
Hyalaa sləkə mbəzli, dzəghwa kala dza ghəshiy favə sləkar tsa kwəma
va. Ka *ndə jaka tsa Hyala səəkəy, zəkwə jəw ɓanti kwəma va mbə nəfə
shi. Niva mbəzliy, yəmyəm ghəshi lə kwal tsa pəriŋəta hwəlfə ha vaa
dzəghwa.
20 Nəfə tsa nihwəti mbəzli ɓa na, yəmyəm na lə kwərhə tsa pəriŋəta
nahwəti ha vaa dzəti. Sa ka ghəshiy favə kwəma Hyala na, zəkwə jəw
ghəshiy zləɓavə lə vəshi.
21 Zhini diɓa na, ka nzay nza ghəshi lə kwəma va mbə nəfə tsa shi, sa
mbay ma kwəma vaa tsəhə hililiŋə wəzə wəzə mbə shiw. War nə ma
ngəra'wə ndəs kə kəsashi, ya ə ghəzlishi məndi tə mbərkə kwəma Hyala
na, ka ghəshi dza nza'jəw, mbərəkə ghəshi zlata nəw kwəma Hyala tsəgha
ki.
22 Nəfə tsa nihwəti mbəzli diɓa na, yəmyəm na lə pətsa nza tekesli va ti
dzəghwata nahwəti ha va mbə. Gəla niva mbəzli ɓay, sa ka ghəshiy favə
kwəma Hyala na, mba'a ghəshi zləɓavə. Ka ghəshi dza diɓa na, mba'a
ghəshi dzəmbəshi mbə zəzə kwəma tə hiɗi, ka məni mətsə ta shi tə hiɗi
ni ngəɗipə. Ma sa ka shi va təhay nəfə tsa shi ki na, ka ghəshi dza mba'a
ghəshi makəti kwəma Hyala va kəli, lə va ghəra sləni mbə nefer mbəzli
va.
23 Ma nəfə tsa nihwəti mbəzli nashi kiy, yəmyəm na lə hiɗi wəzə ni
va dzəmbəta nahwəti ha mbə shi. Ma na gəla niva mbəzli nashi kiy,
sa ka ghəshiy favə kwəma Hyala na, kar ghəshiy fəti ghən ti wəzə. Ka
ghəshi dza na, ka ghəra sləni Hyala wəzə. Nihwəti mbə shi na tərəŋw
ghəshi jahambəvashi mbə, nihwəti na, bərəkə, ma nihwəti ɓa na ge'i ge'i.
Tsəgha» kə.

Bəli fir dzəkən hwəlfə ha wəzə na, lə ka girfi

24 Zhəghwa Yesəw diɓa, mba'a ɓəlanakəshi tsahwəti fir, ma kə na:
«Ma sləkə tsa sləkə Hyala mbəzliy, ghala mbə lə kwəma dzee na ta
gəzaŋwəyəw: Tsəŋw niy tsəŋwəti tsahwəti ndə hwəlfə ha wəzə naa dzəti
za ci.
25 Ma tə nahwəti vərɗi, mbəzli tə hi na, mba'a ndə jaka tsa ci səəkəə
tsaŋwanambə ka girfiy dzəmbə ha ci va, ka dzay.
26 Mba'a ka girfi va pəpəsəshi kwasəbə ha va, ka kəli yəmyəm li. Ma sa
maɗita ha ta pasə na, dza ka girfi ka pasə kwərakwə.

13:17 13:17 1Pi 1:10-12 **13:22 13:22** 1Tim 6:9-10

27 Ma sa səəkə gwəlaa ghəranci sləni kaa ntsa vaa nashi tsəgha na, dza
ghəshi mba'a ghəshi dzaa gəzanci kaa ndə za tsa va, a kə ghəshi ngəci
na: “A ntsa ghəy dikə tsa, wa hwəlfə ha sa niy tsaŋwati gha va tə za gha
va sham tsəy? Əy, war njaa zhəkə na, zhini ka girfiy təzlishi dzar mbə
shiki?” kə ghəshi.
28 Ma kə ndə za tsa va na: “Waa ntsaa ɗi ma mətsee tsaŋwambəshi na”
kə. Ma kə gwəla va na: “Ghənzə tsəgha na, zləɓati gha, a ghəy dza ta
taɗamtishi tsəna?” kə ghəshi.
29 Ma kə ndə za tsa va na: “Əhəŋ, sana sənzənva, war mba'a pə ghwəy
tiɗishiy, a ghwəy dzaa karəhwə lə ha ta.
30 Va tsəgha kiy, wəzəɓa zlashi ghwəy na, a ghəshi nakə gwanashi pa' tə
vəghwə tsa dza məndiy sla ha ti. Ma ghalaɓa ki na, ma nzee gəzanshi kaa
mbəzliy dzaa sla ha. Ma pən taa ni ngəshi na: Slantim ka girfi, a ghwəy
pəhətishi, nza ghwəy ndamtishi lə ghwə. Ma na ha yay, paghəram jighiy
dzəghwa tamə, pən dzaa ni” kə» kə Yesəw.

Bəli fir lə kwəma cizlə gwəbiri
(Mk 4:30-32; Lk 13:18-19)

31 Zhəghwa Yesəw diɓa mba'a ɓəlanakəshi tsahwəti fir, ma kə na: «Ma
na sləkə tsa sləkə Hyala mbəzli diɓay, yəm na lə kwəma cizlə gwəbiri ka
ndə vaa ɓəvə, mba'a ndə tsəŋwətishi kwa tsa ci.
32 Ghəshi na cizləy gwəramti jəw jəw mbə hwəlfə shi ka ndə ngəriy
tsəŋwə gwa'a gwa'a. Ma sa ka ghəshi pəsəshi kiy, ka ghəshi dza na, ka
kəli dikə tərəŋw, taŋ fəhi gwanashi ni. Pa' ka səəkə 'yegwer ghənghən
ghənghən lala ghyeghyer shi mə» kə.

*Bəli fir lə kwəma *is*
(Lk 13:20-21)

33 Dza Yesəw mba'a ɓəlanakəshi tsahwəti fir diɓa, ma kə na: «Sləkə tsa
sləkə Hyala mbəzli nzə diɓay, yəmyəm na lə is tsa ka mali vaa tivə jəwə,
mba'a tambə mbə ghwəpə gar kiləw bakə mətsəkə cifəti, ka gha nighə
na, pifpirif ghənzə pəkəməvata gwanata» kə.

Sa wana gəzə Yesəw kwəma war lə fira?
(Mk 4:33-34)

34 Ava tsəgha gəzanamti Yesəw kwemer va kaa mbəzliy ɓasəshi va
gwanashi, war dzar kwa fir. Nahwəti kwəma tiɓa mba'a gəzanakəshi
kala dzar kwa firiw.
35 Ma gəzə na kwəma va tsəghay, war ta mbə ghənzəə dzəghwata kwa
kwəmaa niy gəzəkə ndə Hyala va niy nza. Ma kə niy niy: «Ma kə Hyalay:
Yənəy, kwa fir dzee gəzanshi kwəma kaa mbəzli.
Ta canatishi shiy niy nza mbəmbə ni
ghala ngatee ghwəmə lə hiɗi dzee, kə»
kə niy ni.

Bazhə tsa kwəma ɗi Yesəw gəzə lə fir tsa ɓəli na va lə ka girfi

36 Dzəghwa Yesəw ki, mba'a zlashi mbəzliy ɓasəshi va tərəŋw ni, mba'a
dzay dzakə ghi ghəshi lə mbəzli ta səɗa ci. Dza mbəzli ta səɗa ci va kət
ghəshi kətəghəvashiy dzəvəgha, a kə ghəshi ngəci na: «A Metər, citəŋəy
bazhə tsa kwəma ɗi ghaa gəzə lə fir tsa ɓəlikə gha va lə ka girfiy təzlishi
mbə ha shi» kə ghəshi.

13:30 **13:30** 3:12; ShiZhŋ 14:14-15 **13:31** **13:31** 17:20; Lk 17:6 **13:32** **13:32** Ezhek 17:23
13:33 **13:33** 1Kwər 5:6; Gal 5:9 **13:34** **13:34-35** 13:10-17 **13:35** **13:35** Cem 78:2

37 Ma kə Yesəw ngəshi na: «A ɗi naa gəzəy: Ma ndə za tsaa tsaŋwati
hwəlfə ha wəzə na va tə za ciy, ghəci nzee, yən yən Zəghwə yakə ndə
ngəri.
38 Ma zay, ghəshi na hiɗi nza ghwəmə ni ti shi. Hwəlfə ha wəzə na va
na, mbəzli sləkə Hyala ghəshi. Ma ka girfi nashi ki na, mbəzli mbə dəvə
*ndə jaka tsa Hyala niva.
39 Ma ntsaa ɗi ma mətsee va səəkəə tsaŋwambəra ka girfi mbə hee na,
ghəci na ndə jaka tsa Hyala. Vici dza məndiy sla ha ti kiy, ghənzə na vici
ɓasə ngwəvə fəca dza hiɗiy kəɗi. Ma gwəla ka sla ha va ki na, ghəshi na
ka kwal Hyala ki.
40 War njasa ka məndi vaa təramti ka girfi səvəri mbə ha, mba'am
ndamtishi lə ghwə məndi mbə sla hay, war tsəgha dza məndiy məni fəca
dza hidiy kəɗi.
41 Mba'a dzee ghwənashi ka kwalee, yən yən Zəghwə yakə ndə ngəri.
Ka ghəshi dzay, mba'a ghəshi iməkəvəri hwəlfə mbəzliy shikə nihwəti
mbəzli vaa dzəmbə məni *kwəma jikir na, ghəshi lə mbəzliy məni shi
jikirkir ni gwanashi səvəri mbə mbəzli sləkə Hyala.
42 Ka ghəshi dza na mba'a ghəshi shakambəshi mbə ghwə ngaɗ ngaɗ
ngaɗ na, nza ghəshi tihwəni mbə, ka pəpərə sli'i shi.
43 Ma na mbəzliy ɗi fəti ta məni na ɗi Hyala kwəma nashi kiy, war
mbərə dza ghəshi mbərə ghalaɓa, ghəy ghəy ghəy ndəɓa vici, tə pətsa
sləkə dəshi tsa mə ghwəmə. Fə tə ghwəy ghən ta kwəma gəzee va wəzə,
niy nza məhərli va ghwəy» kə.

Bəli fir dzəkən shi mbəmbə ni nza dimə ti shi, mba'a dzəkən tsahi mbəzə

44 Zhini ma kə Yesəw ɓa na: «Ma sləkə tsa sləkə Hyala mbəzliy nzəy,
ghala mbə lə kwəma shiy nza va mbəmbə ni mbə vəh, tərəŋw dimə ti
shiw. Mba'a tsahwəti ndə səəkəə kəsashi. Ma sa nashi na na, tərəŋw
ghəci vəshiy, mba'a zhiniy gwəmati mbəliy shi va wəzə. Dza na mba'a
dzaa ɗəlamti shi və gwanashi, ta səəkə ta pahwə vəh tsa va, va ndə vəh
tsa va.
45 Ma sləkə tsa sləkə Hyala mbəzli nzə diɓay, ghala mbə lə kwəma ndə
zhəghə dəvə tsaa nza va, ka pala tsahi mbəzə ta pa shiw.
46 Ma sa kwəmavə na niy gwəramti na, dza na mba'a ɗəlamti shi və
gwanashi, ta səəkə ta pahwə tsahi mbəzə va» kə Yesəw.

Bəli fir lə kwəma zləkwə

47 Zhini ma kə Yesəw ɓa na: «Ma sləkə tsa sləkə Hyala mbəzli diɓay,
ghala mbə lə kwəma zləkwə tsa ka mbəzliy kəəsə kərpi vaa bəzlaghwa
kwa kwəfa, ta ka ya nimaɓa kərpi liw. Mba'a kərpi dzəghwashi ghənghən
ghənghən ɗaŋ tərəŋw.
48 Dzəghwa ghəshi sa təhəy na na, mba'a ghəshi mbahəkəməə dzəti
həlbə. Mba'a ghəshi shəkəkəmə kərpi kwa zləkwə, dza tas ghəshi
nzəyshi, ka tərashi. Dza ghəshi kaa ni wəzə wəzə ni kərpi, fəyik fəyik
ghəshi bazlaghwashi kwa ghwanin shi. Dzəghwa kaa niy kama wəzə ni,
mba'a ghəshi shashakamtishi.
49 Ava tsəgha dza naa məniva fəca dza hidiy kəɗi ki. Təhwə dza ka kwal
Hyalaa səəkəshi. Sa ghəshi səəkə na, mba'a ghəshi tihəvəri mbəzliy məni
kwəma wəzə na, lə niy məni *kwəma jikir na.

13:40 **13:40** 7:19; Zhŋ 15:6 **13:41** **13:41** 24:31; Mk 13:27 **13:42** **13:42** 8:12 **13:43** **13:43** Dani 12:3; KaSlaNgw 5:31; Mt 11:15 **13:44** **13:44** Flp 3:7-14

50 Ka ghəshi dza na, mba'a ghəshi shakambə ni jikirkir ni va mbəzliy
dzəmbə ghwəə tsə ngaɗ ngaɗ na. Ma nza ghəshi titihwəni, ka
pəpərə sli'i shi mbə ghwə va ghalaɓa ki» kə.

Kwa kərni kwəma Yesəw dzəkən sləkəpə tsa Hyala

51 Ma kə Yesəw kaa mbəzli ta səɗa ci ki na: «Favə kwemer gəzəkee va
ghwəy gwanashi na?» kə. Ma kə ghəshi ngəci na: «Yə, a ghəy favəshi»
kə ghəshi.
52 Ma kə Yesəw ngəshi ki na: «Va tsəgha na kiy, ya wa ndə ɓənipə
kwəma tsaa zləɓavə Hyalaa sləkəy, ta mbay dza naa ɓənipə *kwəma
pəhəti Hyala mbəradzə, mba'a yəwən kwəma ɓəniŋwəy ya na sana» kə.

Kar Yesəw lə mbəzli mbə məlmə Nazaretə
(Mk 6:1-6; Lk 4:16-30)

53 Dza Yesəw sa kəɗiy na lə ɓəli firhi va kaa mbəzli gwa'a, mba'a ɓarvay
tə tsava pi,
54 ka dzay dzəmbə məlmə Nazaretə kəli na va mbə. Dza na təhwə
dzəmbəy mbə *ciki ɓasəva tsa ka Zhəwifə. Sa dzəmbəy na na, dza na ka
ɓananshi shiy kaa mbəzli mbəɓa. Ma mbəzli tə pətsa va gwanashi ki na,
war hahashi ghəshi hashishi va gəla nava kwəma. Tapə ghəshi dzəmbəshi
mbə gəzə kwəma, ma kə ghəshi na: «A mbəzli ni, səəkə kwəma kwəmavə
na gəla na ci na sənata kwəma tsətsəa? Kwəma kwəmakə na nici ni bərci
ta məni shi maɗaŋa maɗaŋa ni ni tsətsəa?
55 Ghəci zəghwə ndə fəɗi shəghwə tsa va, Marəy mbəghəyəy yakə
nanzə sa. Kar Zhakə lə *Zhezhefə mba'a Shimaŋw mba'a Zhəwdə
ngwarməhiy yakə məndi li shi sham sa.
56 Ya ngwarməhiyəy mi'i nzə na, tikə ghəshi mbə ghwəmmə sana nanzə
sa. War kwəma kwəmavə na nici ni bərci məni na shini li shia?» kə
ghəshi.
57 'Wakəvə gəla təkə kwəma tsəgha na va, mba'a makətishi ta zləɓa
kwəma Yesəw. Ma kə Yesəw ngəshi naci ki na: «A kataŋəy, a məndiy fə
bamaa dzəti *ndə gəzə kwəma Hyala, ya pa' kwəmaɓa. Ma mbə məlmə
yakə məndi lə kəghi tsa yakə məndiy, ka fə bama məndiy dzətiw» kə.
58 Ma sa nzana kala ɗi ɓanavə nefer shi mbəzli mbə məlmə Nazaretə ki
na, kəray jəwə tsətsə Yesəw mənəhwə kwəma maɗaŋa maɗaŋa na mbə
məlmə va gwa'a tsəgha.

14

*Məti Zhaŋ tsaa mənipə *batem*
(Mk 6:14-29; Lk 9:7-9)

1 Ma ghala pətsa va ki na, mba'a *Erədə mazə tsa tə hiɗi ka Galile favə
ghəpə tsa kwəma Yesəw.
2 Ma sa favə na, ma kə kaa ka ghəra sləni ci na: «Ma Yesəw tsa gəzə
məndi va kwəma ciy, Zhaŋ tsaa mənipə batem va na, ə zhəkəməy na kwa
kwəli, va tsəgha nza bərci və ta məni shi maɗaŋa maɗaŋa ni va tsəgha»
kə.
3-4 Ma gəzə Erədə kwəma va tsəghay, sa zəzəvə na shiy niy mənti na lə
Zhaŋ na. Ghala pətsa vay, ə niy ɓələhwə na mali Fəlipə, zədəy. Erədiyadə,
kə məndi kaa slən tsa mali va. Sa niy ɓələhwə nay, ma kə Zhaŋ niy ni
kaa ngəci na: «Kwal va gha kwa kwəma Hyala ta ɓəli mali zədəŋa va

---

13:50 13:50 8:12 **13:53 13:53** 7:28 **13:54 13:54** Zhŋ 7:15 **13:55 13:55** Zhŋ 6:42 **13:57 13:57** Zhŋ 4:44 **14:2 14:2** 16:14 **14:3-4 14:3-4** SləniTaH 18:16; 20:21; Lk 3:19-20

ɓələhwə ghaw» kə niy ni kaa ngəci. Ma sa niy gəzanakə Zhaŋ kwəma va
tsəgha na, dza Erədə mba'a niy tsaghwa kwa dəŋw, mba'a faghwa kwa
fərshina.
5 Mbə ɗi paslamti Zhaŋ ghəci niy nza na, ka ghəranci hazləni niy nza
va mbəzli. Sa nzana mba'a mbəzli gwanashi niy ɓəti Zhaŋ ka *ndə gəzə
kwəma Hyala.
6 Ma sa niy bərkəta viciy niy yakə məndi mazə Erədə ti na, dza na mba'a
niy tati shiy. Kə mba'a niy hakakə mbəzli ta zəmə shiy fəcava ki. Mba'a
zha Erədiyadə niy səəkəə tsəti tsə kwa kwəma mbəzliy niy nza va tiɓa
harkə na gwanashi. Mba'a tsə va təɓanati kaa mazə Erədə tərəŋw.
7 Dzəghwa na tə mbərkə ta tsə va, hwa' hwa', zəmanakə fəla kaa zha
va. Ma kə niy ni ngəta na: «Ya wa shi ɗəw gha vəyay, ta ndaŋashi dzee»
kə niy ni.
8 Sa niy gəzəkə na tsəgha na, dza zha va del niy dzata, mba'a niy dzaa
kəsata mbəghəta. Ma kə niy ni kaa ngəta na: «Wa shi kee ɗəw va mazəa
mə?» kə niy ni kaa ngəta. Ma kə mbəghəta niy ni ngəta na: «Mbala,
ma pə gha kaa ngəciy: Slaghwara ghən tsa Zhaŋ ndə mənipə batem kwa
tasaw, pə gha ngəci» kə niy ni. Dzəghwa zha va mba'a niy səəkətaa
ɗəwhwə tsəgha va mazə ki.
9 Ma sa niy ɗəw zha va shi va tsəgha na, kwəshay vəgha mazə niy
mənta va nava kwəma. Ka zhanci ghənzə niy nza mbə nəfə tsa ci tərəŋw
ngar na, a niy mbay naa zhiniy bashamti, sa nzana mba'a niy mbəlitiy
zəmanakə fəla kwa kwəma mbəzliy niy ɓasəshi va kiw. Dza na niy nza
tsəgha ki na, ɓəŋ niy ghwənay ndə sawji ta mananta kwəma ɗəw na va.
10 A kə niy ni ngəci na: «Mbalaa dzəghwa fərshina a gha dzaa kəsəvə
Zhaŋ tsaa mənipə batem va, nza gha slanakəvə ghən tsa ci kaa zha na»
kə niy ni.
11 Mba'a ntsa va niy dzaa kəsəvə Zhaŋ, piyəŋ slahwə ghən ti. Mba'a
niy faghwa ghən tsa va kwa tasaw, mba'a niy səəkəə ɓanavə kaa zha va,
mba'a zha va niy ɓəvəə, mba'a niy dzaa ɓanavə kaa mbəghəta.
12 Dzəghwa mba'a mbəzli ta səɗa Zhaŋ niy favə bar tsa va ki. Ma sa
favə ghəshi na, mba'a ghəshi niy səəkəə ɓəvə mbəri tsa Zhaŋ, mba'a
ghəshi dzaa lamti. Sa niy lamti ghəshi na, mba'a ghəshi niy dzaa slanati
kwəmaa niy mənta va gwa'a kaa Yesəw. Ava tsəgha niy mətiy Zhaŋ ndə
məni batem.

Yesəw lə mbəzli bələkwə bələkwə cifə mətsəkə
(Mk 6:30-44; Lk 9:10, 17; Zhŋ 6:1-14)

13 Ma sa favə Yesəw kwəma gəzəkə *Erədə va ki na, dza na mba'a
ɓarvay tə pətsa va, ka dzay dzəghwa kwambəwal ta dzay dzəmbə gamba,
ta dzaa nzəyəy kwətiy vəgha bəla. Dzəghwa nza'jəw mbəzli favə kwəma
dza ci va. Mba'a mbəzli maɗishi səəkə dzar mbə məlməhi ghənghən
ghənghən, war ka nəw dzəy vəgha həlbə vəgha həlbə lə shiɗshiɗ shi.
14 Ma sa tsəhəy Yesəw tə pətsa bərkəti na va ki na, mba'a səəməy kwa
kwambəwal. Sa nə na tsa' kə na, mbəzli ɓasə ɓasə tə pətsa va ɗaŋ.
Tapə hwər tsa ci ta zhanci ta mbəzli va ki, mba'a mbalamti ni gwərapə
gwərapəshi ni va zəleghwer mbə shi.
15 Ma sa mənta tihwer na, mba'a *mbəzli ta səɗa Yesəw kətəghəvashiy
dzəvəgha. Ma kə ghəshi ngəci na: «A Metər, sana sənzənva kiy, a vici
dzata, mbə gamba pətsa. Va tsəgha nə ghəy wəzəɓa ɓanavə gha kwal kaa

14:5 **14:5** 21:26; Mk 11:32; Lk 20:6 **14:13** **14:13-21** 15:32-39 **14:14** **14:14** 9:36

mbəzli ni, a ghəshi dzashi ta papa shi zəmə shi dzar mbə məlməhi, pə ghəy» kə ghəshi.
16 Ma kə Yesəw ngəshi na: «Sa wana ka məndi gəzanshi dzashia? Ɓanshim shi zəmə də'wə ghən tsa ghwəy, a ghəshi zəməshi» kə.
17 Ma kə ghəshi ngəci na: «Sana sənzənvay, kwataka peŋ cifə dəvə, mba'a kərpi bakəshi na shi tikə va ghəy gwa'a tsəgha» kə ghəshi.
18 Ma kə Yesəw na: «Ndakashim tikə na ghwəy» kə. Dzəghwa mba'a məndi ɓanakəvəshi.
19 Ma sa ɓanakəvəshi məndi na, dza na mba'a gəzanshi kaa mbəzli va, a ghəshi nzəyshi mənzəy. Dza na həŋ ɓəvə peŋ tsa cifə tsa va, mba'a kərpi bakə ni va ta dəvə ci, mba'a kafata kwəma ciy dzəta ghwəmə, ka mananta 'wəsa kaa Hyala ta shi zəmə va. Ma sa mananati na 'wəsa kaa Hyala na, dza na mba'a ngangavəri peŋ tsa va, mba'a ɓanavə kaa mbəzli ta səɗa ci, a ghəshi tahanshi kaa mbəzli ɗaŋ ni va.
20 Mba'a mbəzli va zəməhwə shi va gwanashi, bəhə, bəhə, bəhə ghəshi, mba'a mbəvəli tərə. Dza mbəzli ta səɗa ci va, ɓasə, ɓasə, ghəshi ɓasəti mbəvəli va, gyaɗə gyaɗə ghwani məŋ lə bakə.
21 Mbə mbəzliy zəməhwə shiy va bəhə bəhə ghəshiy, a zhər mənti gar bələkwə bələkwə cifə mətsəkə, mbərəkəshi mi'i lə ndərazhi.

Njasa dza Yesəw lə səɗa ci dzar tə ghən yam (Mk 6:45-52; Zhŋ 6:15-21)

22 War ghwəla, ləy hwəm kwəma va ki, ma kə Yesəw kaa *mbəzli ta səɗa ci na: «Ləghwam dzəghwa kwambəwal, a ghwəy 'wati kwal dzəvəriy dzəti həlbə. Kala kərnee səkwəti mbəzli ghəshiy dzashi» kə. Mba'a mbəzli ta səɗa ci va dzəghwashi, ka dzashi.
23 Ma sa səkwamti Yesəw mbəzli ka dzashi ghəshi ki na, dza na mba'a dzəməy mə kəlaŋ kwətiy, ta cə'wə. Pa' ka mənta vərɗi war ghəci məɓa kwətiy.
24 Ma ghalaɓa ki na, mbəzli ta səɗa ci kətivə dzaa dzashi kərakə lə həlbə. Dza safə ka viy səəkəə dzəmbə kwəma shi, ka gwaŋəzə kwambəwal yam.
25 Ma tə kwa baka wa ngələkə na, mba'a Yesəw dzətiy tə ghən yam, ka dza dzar ti shi lə səɗa ci ta kəsashi mbəzli ta səɗa ci.
26 Ma sa nay mbəzli ta səɗa ci va ghəciy dza dzar tə ghən yam lə səɗa na, mba'a her shi dzashi tərəŋw. Ma kə ghəshi na: «Aya, anay *hil ɗaŋəmmə» kə ghəshi. Ka ngwəmə lala ghəshi va hazləni.
27 War ghwəla tsəgha ki na, mba'a Yesəw ghati gəzanshi kwəma, a kə na: «Waa yən na, ə kə her ghwəy dzəghwashi, ka hazləni ghwəy ma!» kə.
28 Ma sa gəzəkə Yesəw tsəgha, ma kə Piyer ngəci na: «A Ndə sləkəpə, ndata gha na kataŋəy, gəzara e dzar lə səɗee tə yam vaa dzəvəgha gha kwərakwə» kə.
29 Ma kə Yesəw ngəci na: «Sar» kə. Dza Piyer fakatsa'wə maɗiy səəmə kwa kwambəwal, ka dza ghəci tə ghən yam va lə səɗa ciy dzar dzəvəgha Yesəw ki.
30 Zhini sa nay na safə mbə viy na, mba'a hazləni ghati ghəranci tiɓa. War ghwəla tsəgha na, səɗakwə Piyer ghati yipəvaa dzəghwa kwəfa. Dzəghwa na tapə ta ngwəmə lala, a kə na «A Ndə sləkəpə, mbəlitəra» kə.

14:20 14:20 2Mezh 4:43-44 **14:23 14:23** 5:1; Lk 5:16 **14:25 14:25** Zhəwbə 9:8 **14:26 14:26** Lk 24:37 **14:30 14:30-32** 8:26

31 Dzəghwa nza'jəw Yesəw vəlanavə dəvə ciy ka'wəti. Ma kə kaa ngəci
sa ka'wəkəmmə na na: «A Piyer ndara nəfə tsa gha gha gwanayəw. Tawa
mənti gha ghən tsa gha bakə bakəa?» kə.
32 Ləy hwəm ki na, mba'a ghəshi dzashiy dzəghwa kwambəwal
bakanashi. Dzəghwa gar safə tsa va garəti viy.
33 Dzəghwa niy nza kwa kwambəwal shi ni mbəzli ta səɗa Yesəw
gwanashi, tsəfəkwə tsəfəkwə tsəfəkwə ghəshi tsəfəkwəshi, ka pəra'wanci
dividivi shi kaa Yesəw. Ma kə ghəshi na: «Wa Zəghwə Hyala nza gha
kataŋ» kə ghəshi.

*Yesəw lə ka zəlghwə tə hiɗi ka *Zhenezaretə*
(Mk 6:53-56)

34 Ma sa taŋamti ghəshi kwəfa va na, mba'a ghəshi tsəhəshi tə hiɗi ka
Zhenezaretə.
35 War sa tsəhəshi ghəshi na, mba'a mbəzli tə hiɗi va sənivə Yesəw.
Nza'jəw, zləŋ məlmə, ghəshi gəzamti səəkə tsa Yesəw kaa mbəzli tə hiɗi
va. Mba'a ghəshi ɓasanakə ka zəlghwə ngəci ki.
36 Tapə ghəshi ta cə'wə Yesəw, a ghəci ɓanavəshi kwal tsaa dapəvə ya
kwataka mətsəni kwəbaŋ tsa kən ghən ci. Ya tsamaɓa ndə zəlghwə tsaa
ndəŋway ki na, mba'a mbəliy kwəriŋ.

15

*Kwəma jiji *ka Zhəwifə*
(Mk 7:1-13)

1 Dza *ka Farisahi ghəshi lə *mbəzliy ɓənipə kwəma pəhəti Hyala,
mba'a ghəshi səəkəshi mbə məlmə Zherəwzalem dzəvəgha Yesəw. Dza
ghəshi ka ɗəw kwəma və,
2 a kə ghəshi na: «A Metər, a kwəma jiji ghwəmmə gəzəkə, ka ndə gha
zəmə shiyəy, mba'a ndə pishamti dəvə ci, kə. Ava ghaa nashi mbəzli ta
səɗa gha ni mbə zəmə shiy kala pi ma dəvə. Tawa nəw ma ghəshi kwəma
jiji va kia?» kə ghəshi.
3 Ma kə Yesəw zləɓanshi na: «Wa shiy mənishi ɗi ma ghwəy fəti ta
kwəma pəhəti Hyala, dzaŋwəy ghwəy ta nəw war kwəma jijihiŋwəy na
ghwəy shəka?
4 Njasa nzana va sənzənva, mba'a Hyala gəzəkə: “Ə pə ghaa ha'wə tə
kar dəŋa lə məŋa” kə. Zhini ma kə ɓa na: “Ya wa ntsaa tsəərəti dəy ya
mbəghəyəy, mba'a məndi paslamti tsava ndə” kə diɓa.
5 Ma pə ghwəy na ghwəy ki, mbə kwəma ɓənipə ghwəy na: “War nə
ma ndə kaa dəy, ya kaa mbəghəy: A di, a mə, ma shiy niy nza vəya gar
ɓəŋwəyshee ta kəətiŋwəyəy, kaa Hyala ɓəhwəshee, kəy, ya kala zhini
tsava ndəə kəəti kar dəy lə mbəghəy na, gwa'a tsəgha” pə ghwəy.
6 War tsəgha pəəsliti ghwəy na Hyala va kwəma pəhəti na, ta mbəə nəw
na ghwəy va kwəma jiji!
7 Ma kwəma ghwəy ghwəy ka dakə mbəzli lə kwəma pərikə tə ngwəla
niy, kataŋ na kwəmaa niy gəzəkə *Ezay ndə gəzə kwəma Hyala vaa
dzəkən ghwəy. A kə niy niy:
8 A kə Hyalay: “Ma mbəzli niy,
war kwataka lə miy gəzə ghəshi
ha'wə tsa ha'wə ghəshi tə ya gwa'a tsəgha.

14:31 14:31 6:30; 8:26; 16:8; 17:20; Lk 12:28 **14:33 14:33** 16:16; 27:54; Mk 15:39 **14:36 14:36** 9:20 **15:2 15:2** 23:25; Lk 11:38-39 **15:4 15:4** Səvəri 20:12; 21:17 **15:7 15:7-9** Ezay 29:13

Ma mbə nefer shi na, kərakə kərakə ghəshi lə ya.
9 Gəmta na tsəfəkwə tsəfəkwə ghəshi va kwa kwəmee,
sa nzanay, war kwəma jiji shi gwa'a tsəgha
na shi ɓananshi ghəshi kaa mbəzli,
njasa nzanaa kwəmee ghəshi zhəghəti” kə Hyala,
kə Ezay niy ni» kə Yesəw.

Shiy dzaa yaɗamti ndə kwa kwəma Hyala
(Mk 7:14-23)

10 Dzəghwa Yesəw mba'a harvə mbəzliy ɓasəshi va. Ma kə kaa ngəshi
na: «Fam kwəma ɗee na gəzə, nza ghwəy fə ghən ti.
11 Ma na shi zəməhwə ndəə dzəghwa hwər ciy, ka mbay ghəshiy
yaɗamti ndə kwa kwəma Hyalaw. Naa səvəri kwəma mbə miy tsa ci
na saa yiɗi ndə kwa kwəma Hyala» kə.
12 Dzəghwa mbəzli ta səɗa ci kət ghəshi kətəghəvashiy dzəvəgha Yesəw.
A kə ghəshi ngəci na: «Sənay gha tərəŋw satiy nəfə tsa *ka Farisahi va
kwəma gəzəkə gha va tsəgha na, pə gha tsəna?» kə ghəshi.
13 Ma kə Yesəw kaa zləɓanshi na: «Nay ghwəy tsəy, ya tsamaɓa dəŋw
fə na, kala Dirə tsa mə ghwəmə kə ngwəɓətiy, war təɗi təɗi dza naa nza.
14 Zlashim lə kwəma shi. Ghwəlefesliy canshi kwal kaa nihwəti
ghwəlefesli na ghəshi. A ghwəy sənay, war mba'a kə ghwəlfəə kəsə
tsahwəti ghwəlfə tə dəvə ci, ta canci kwaləy, ta shikəshi dza ghəshiy
dzəghwa kə'wə bakanavashi» kə Yesəw.
15 Dzəghwa ma kə Piyer ngəci na: «A Metər, citəŋəy bazhə tsa kwəma
ɗi fir tsa vaa gəzə» kə.
16 Ma kə Yesəw ngəci na: «Waa lə ghwəyŋwəyshi mbə ma naa favə
kwəma kwərakwə ɓa na?
17 Ə sənay ma ghwəy, ma na shi zəməhwə ndəy, dzəghwa hwər tsa ci ka
niva shiy dza, ka ndə dza na, mba'a təhəkəghwashi, pə ghwəy shəkəna?
18 Əy ma na kwəmaa səvəri mbə miy ndə nanzə kiy, səəkə mbə nəfə tsa
ndə ka navaa səəkə. Ava niva shiy na shiy dzaa laɗamti ndə kwa kwəma
Hyala.
19 Sa nzanay, war səəkə mbə nəfə tsa ndə səəkə təkə *kwəma jikir na.
Ma ka gha nighə na, vbəpə təkə kwəma va fambə ndə mbə pəəsli ndə,
ka pəəsli mi'i mbəzli, ka məməni ghwərghwər, ka ghəli, ka təɓə dzərvəə
dzəkən mbəzli, ka gəzə kwəma jikir naa dzəkən mbəzli.
20 Ava shiy məni ndə ka ntsa liɗi liɗi tsa kwa kwəma Hyala. Ma na nə
jijihimmə va, mba'a kə ndə zəməhwə shiy kala pishə dəvə na, ntsa liɗi
liɗi tsa na kwa kwəma Hyala, kə ghəshiy, tsəgha naw. Ka mbay niva shiy
laɗamti ndəw» kə Yesəw.

*Kar Yesəw lə maliy səəkə tə hiɗi ka *Kanana*
(Mk 7:24-30)

21 Dza Yesəw mba'a ɓarvay tə tsava pi, ka dzay dzəti hiɗi vəgha məlmə
Tir lə məlmə Shidaŋw.
22 Ma sa tsəhəy na na, dzəghwa nahwəti mali mbə hwəlfə ka Kanana, tə
hiɗi va, ndəs səəkətaa dzəvəgha Yesəw. A kə ngəci na: «A Ndə sləkəpə,
jijiy mazə *Davitə, titihwə mənti zhəhwər tə ya. Gazlaka kəsəvə na zhee,
war ə ghənzəə sa ngəra'wə tərəŋw tərəŋw və» kə.

15:11 15:11 SləniKY 10:15; 1Tim 4:4; Tit 1:15 **15:14 15:14** 23:16, 24; Lk 6:39; Rm 2:19 **15:19 15:19** Gal 5:19-21 **15:22 15:22** 20:30-31

23 Dzəghwa Yesəw tərəm, nzəyəy kala zləɓanta kwəma, ya kwətiŋ nzə.
Mba'a mbəzli ta səɗa ci səəkəshiy dzəvəgha, ma kə ghəshi ngəci na: «A
Metər, mananati kwəma ɗəw na va, a ghənzə zlammməə dzata. Sa nzanay,
ka dza naa zlay nəwəmmə war tsəgha lə lala nzə vaw» kə ghəshi.
24 Ma kə Yesəw zləɓanshi na: «Yənəy, war kwataka ta hwəlfə ka
*Izərayel, ghəshi shiy mənishi nja teŋkesli zaza ni ghwənikəra Hyala»
kə.
25 Ma sa favə mali va tsəgha na, səəkə na gələɓə gələɓəta tə shinin nzə
kwa kwəma ci. Ma kə ngəci na: «A Ndə sləkəpə, titiɓwə kəətitəra na gha»
kə.
26 Dzəghwa ma kə Yesəw ngəta na: «A mali na, waa wəzə na ndə ɓəvə
shi zəmə ndərazhi, ka ndəghashi kaa kireketiw» kə. *
27 Ma kə mali va na: «Yaŋ, tsəgha na nava nanzə kataŋ Ndə sləkəpə. Ma
nanzə ya tsəgha nzəy, ya kireketi na, kar ghəshiy kwəmavə imə memiriy
shikə səkwa tə tabəl tsa ndə shiy, ghəci mbə zəmə shiy» kə.
28 Ma kə Yesəw kaa ngəta na: «A mali na, a gha ndara nəfə tsa gha
gwanay. Nana kiy, ta məntəŋa kwəma gha va dzee njasa ɗi nəfə tsa gha
va» kə. 'Wakəvə tsəgha, nza'jəw, pəlis zha mali va va mbəlita va gazlaka
va ghala pətsa gəzə Yesəw va kwəma va.

Kar Yesəw lə ka zəlghwə ɗaŋ

29 Dzəghwa Yesəw mba'a maɗiy tiɓa, ka dzay dzəməy kwəfa har məndiy
kwəfa Galile. Dza na mba'a dzəməy mə tsahwəti kəlaŋ tiɓa, mba'a nzəyəy
mə.
30 Dzəghwa mbəzli ɗaŋ, mba'a ghəshi ɓasəkəvashiy dzəvəgha, lə mbəzli
gwərapə gwərapəshi ni: Vədevəder, lə ghwəlefesli, mba'a mbəzli məti
məti vəgha ni, mba'a mbəzli pəhəta ghani shi mbay ma gəzə kwəma,
mba'a nihwəti mbəzli mananshi zəleghwer ghənghən ghənghən ni ɗaŋ.
Ɓasə ghəshi ɓasəyshi kwa kwəma Yesəw. Dza na mba'a mbalamtishi
gwa'a.
31 Ma sa mbalamtishi na na, mba'a nava kwəma mananatishi maɗaŋa
kaa mbəzli. Ma kə ghəshi na: «Kay, 'yahə'yahəy na tsatsa ndə» kə ghəshi.
Sa nata ghəshi hwəlfə nava maɗaŋa kwəma. Sa nzana mbə mbata gəzə
kwəma mbəzliy niy pəhəta ghani shi va, mbəli mbəli mbəzli məti məti
vəgha ni, mbə dza dzashi vədevəder, mbə nay pi ghwəlefesli ɗiweŋ ɗiweŋ.
Dzəghwa ghəshi ki tapə ghəshi dzəmbəshi mbə fal Hyala ka *Izərayel.

Kar Yesəw lə mbəzli bələkwə bələkwə faɗə mətsəkə (Mk 8:1-10)

32 Dzəghwa Yesəw ki da' harvə mbəzli ta səɗa ci, ma kə ngəshi na: «Ma
mbəzli niy, dalalay zhəra hwər tsee ti shi. Sa nzanay, kwa mahkana vici
shi na sana, war ghəshi tikə vəghee, shi zəmə tiɓaw. Sana kiy, ka ɗee
ghəshiy dzashi kala nganavəshi shi zəmə yaw, va nəghətaa ghəshi dzaa
shikəshi, kwa kwal va ma» kə.
33 Ma kə mbəzli ta səɗa ci kaa ngəci na: «Əy, kwəma ka ghwəmmə
pəlakə shi zəmə sana kwamti na gar məkanshi kaa gəla mbəzli ɗaŋ ni ni
tsətsə kia?» kə ghəshi.
34 Ma kə Yesəw ngəshi na: «Hwəm na peŋ va ghwəya?» kə. Ma kə
ghəshi na: «Mbərfəŋ na peŋ va ghəy, mba'a kərpi jəw jəw ni, jəwə» kə
ghəshi. «Ndakashim tikə» kə.

---

* **15:24 15:24** 10:6; Rm 15:8 **15:26 15:26** Kəreketi ka ka Zhəwifəə har mbəzliy kamaa ka Zhəwifə, va tsəgha niy gəzə Yesəw kwəma va tsəgha kaa mali va. **15:28 15:28** 8:13 **15:29 15:29** 5:1 **15:32 15:32-39** 14:13-21 **15:32 15:32** 9:36

35 Dza na mba'a gəzanshi kaa mbəzliy ɓasəshi va, a ghəshi nzəyshi
mənzəy.
36 Ma sa nzəyshi ghəshi na, dza na həŋ ɓəvə peŋ tsa mbərfəŋ tsa va,
lə kərpi va ta dəvə ci. Kə ka məni 'wəsa kaa Hyala. Ma sa manamti na
'wəsa na, dza na nga' nga' ngangavəri shi va gwanashi, mba'a ɓanavəshi
kaa mbəzli ta səɗa ci. Dza mbəzli ta səɗa ci va mba'a ghəshi ɓəvə shi vaa
tahanavəshi kaa mbəzli va ki.
37 Dzəghwa mbəzli tə pətsa va gwanashi, zəmə zəmə ghəshi zəməhwə
shi zəmə va ki, bəhə bəhə ghəshi. Dzəghwa mba'a məndi ɓasəti naa
tərmbə mbəvəli, gyaɗə gyaɗə ghwani mbərfəŋ.
38 Mbə mbəzliy zəməhwə shi va vaa bəhəshiy, a zhər mənti bələkwə
bələkwə faɗə mətsəkə. Mbərəkəshi kar mi'i ghəshi lə ndərazhi.
39 Ma ləy hwəm ki na, dzəghwa Yesəw mba'a ɓanavə kwal kaa mbəzli
va, ka dzashi ghəshi. Ma sa dzashi ghəshi na, mba'a dzay dzəghwa
kwambəwal ka dzay dzəti hiɗi ka Magadan.

16

**Ka Farisahi lə *ka Sadəsehi mbə ɗəw kwəma maɗaŋa maɗaŋa na va Yesəw*
(Mk 8:11-13; Lk 12:54-56)

1 Ma tə nahwəti vici na, mba'a ka Farisahi lə ka Sadəsehi səəkəshi va
Yesəw. Ma kə ghəshi kaa Yesəw sa ɗi ghəshi ngali ci na: «Mənti shi
maɗaŋa maɗaŋa ni kwa kwəma ghəy. Ti dza ghəy sənay səəkə va Hyala
səəkə kwəma gha na kataŋ, pə ghəy» kə ghəshi.
2 Ma kə Yesəw ngəshi na: «A mbəzli ni, nata ma ghwəy ghwəmə
ghəmmə vici mbə pəkwəy, cəke' ka ghwəy sənay ɗiweŋ dza piy nza
həzlimə, pə ghwəy.
3 Dzəghwa mekəshi ɓa, sa ka ghwəy nata ghwəmə ləvəta ngərəjəkəjəkə
va kwəleɓi na, cəke' ka ghwəy sənay, ta nzəmə dza van ndatsə, pə ghwəy,
tsəgha ghənzə. A ghwəy sənay tihəvəri shiy dzaa məniva lə nighə pətsa
mə ghwəmə. Ma niy məniva shiy sənzənva mbə ghwəy na, kala sənay
tihəvərishi ghwəy.
4 Ma ghwəy ghwəy mbəzli mbə vəghwə tsa ndatsə tsay, mbəzli jikirkir
ni nza ghwəy, ka ɗi fəti ghwəy va Hyalaw. "Mənti shi maɗaŋa maɗaŋa ni"
pə ghwəy kaa ngəra. Na nee nee kiy, nihwəti shi maɗaŋa maɗaŋa ni dzee
məntəŋwəy tiɓaw. Mək na shi maɗaŋa maɗaŋa ni va niy mənəhwə Hyala
lə *Zhəwnasə» kə. Sa gəzanakəshi na tsəgha na, dza na mba'a zlashi tiɓa
ka dzay.

*Yesəw yəmə shi ɓənipə *ka Farisahi ghəshi lə *ka Sadəsehi lə *is*
(Mk 8:14-21)

5 Dza kar Yesəw ghəshi lə mbəzli ta səɗa ci, mba'a ghəshi kafəshiy
taŋəshi dzəvəri tə kwəfa vaa dzəti tsahwəti həlbə. Mba'a mbəzli ta səɗa
ci va niy zamti ghən ta ɓə peŋ.
6 Dzəghwa Yesəw mba'a maɗiy ta gəzanshi kwəma, ma kə na: «Favə
ghwəy na, ndəghwə tə ghwəy ghən tsa ghwəy, va is tsa ka Farisahi va lə
sa ka Sadəsehi» kə.
7 Ma sa favə mbəzli ta səɗa ci va kwəma va tsəgha na, kə ghəshi ka gəzə
kwəma kwa jipə shiy, ma kə ghəshi na: «Va sa zay ghən tsa ghwəmmə va
ta ɓə peŋ gəzəmmə na kwəma va tsəgha ɓay?» kə ghəshi.
8 Dza Yesəw mba'a fəti ghən ta kwəma gəzə ghəshi va. Ma kə kaa ngəshi

---

16:1 16:1-4 12:38-39; Lk 11:16, 29-30 **16:1 16:1** Zhŋ 6:30 **16:6 16:6** Lk 12:1 **16:7 16:7-9** Mk 6:52 **16:8 16:8** 14:31

na: «A navam kia? Tawa gəzə ghwəy kwəma kwa jipə ghwəy: “Va sa ɓəvə
ma ghwəmmə peŋ” pə ghwəya? Ndara nefer ghwəy ghwəy gwanashiw.
9 Wa ka təkə kwəma ghwəy mbə ghən ghwəy sa? Ə zay ghən tsa ghwəy,
ta mbəzli bahay ya va gar bələkwə bələkwə cifə mətsəkə ni tə nahwəti
vici lə peŋ cifəy na? Ləy hwəm sa niy ngəslishi ghəshiy, ghwani hwəm
niy təhay ghwəy lə kwa tərəmbəa?
10 Zhini tsəghee ngaslay mbəzli gar bələkwə bələkwə faɗə mətsəkə, lə
peŋ mbərfəŋ dəvə, ghwani hwəm niy nza kwa tərmbə tsaa niy ɓasəti
ghwəya?
11 Ghala pətsa nə ya va ngəŋwəy, ndəghwəm ghən tsa ghwəy va is tsa
ka Farisahi lə sa ka Sadəsehi pənəy, njaa sənay ma ghwəy, kwəma peŋ na
sa ɗee va gəzaŋwəyəw, pə ghwəya?» kə.
12 Ma sa gəzəkə na tsəgha na, mba'a mbəzli ta səɗa ci maɗiy fəti ghən
ta kwəma va ki. «Ma kwəma gəzə Yesəw vay, dzəkən is tsaa pəsli shiy ɗi
naa gəzəw. Ndəghwəm ghən tsa ghwəy va shi ɓənipə ka Farisahi lə ka
Sadəsehi, ɗi naa gəzə» kə ghəshi.

*Piyer gəzə: «Yesəw na *Kəristəw» kə (Mk 8:27-30; Lk 9:18-21)*

13 Dzəghwa Yesəw ghəshi lə mbəzli ta səɗa ci, mba'a ghəshi maɗishiy
dzəti nihwəti hiɗi, ndəkwə vəgha hiɗi Shezare Filipə. Ma sa tsəhəshi
ghəshi na, mba'a maɗiy ta ɗəw kwəma va *mbəzli ta səɗa ci, ma kə na:
«A ndə nzee ka mbəzliy ni yən Zəghwə yakə ndə ngəri baya?» kə.
14 Ma kə mbəzli ta səɗa ci na: «Zhaŋ tsaa mənipə *batem nza gha, ka
nihwəti mbəzliy ni. Nihwəti na: *Eli nza gha, kə ghəshi. Ma nihwəti ɓa
na: Kala *Zhereməy pə ghay, tsahwəti ndə mbə ka gəzə kwəma Hyala nza
gha, kə shi» kə ghəshi.
15 Ma kə Yesəw ngəshi na: «Ya ghwəy na ghwəy kiy, wa ndə nzee ka
ghwəy nia?» kə.
16 Ma kə Shimaŋw Piyer na: «Ghay, Kəristəw nza gha, Ntsa tivə Hyala
ta mbəli mbəzli, zhini gha Zəghwə Hyala kwa ɓəpə piy» kə.
17 Ma sa gəzəkə Piyer tsəgha, ma kə Yesəw ngəci na: «A Piyer, zəghwə
Zhaŋ, vəshi pə ghaa vəshi. Sa nzanay, ma kwəma kataŋ na na gəzəkəvəri
ghay, kwəmaa səəkə va ndə ngəri naw. Dirə tsa mə ghwəmə citəŋa na
kwəma va.
18 Ma nə ya ngəŋa kiy: Piyer nza gha. Ma Piyer tsa vay, kəlɓa ɗi naa
gəzə. Tə kəlɓa va dzee ɓasəy mbəzliy nəwra. Ka dza bərciy nza va məti
gar mbashiw.
19 Avee taa ndaŋa shiy ghwəni miy dəgha ta dzəti pətsa sləkə Hyala mbə
dəvə gha. Ma shi dza ghaa pəhəti, ta mənishi mbəzli tikə tə hiɗiy, tsəgha
dza ghəshiy nza va Hyala mə ghwəmə kwərakwə. Ma ni dza ghaa pəhəti
shiy, ka mənishi məndiw, pə gha diɓa na, war tsəgha dza ghəshiy nza va
Hyala mə ghwəmə kwərakwə» kə.
20 Sa gəzamti na kwəma va tsəgha na, dza na mba'a makəti mbəzli ta
səɗa ci, vantaa ghəshi dzaa gəzə kaa nihwəti mbəzli, ghəci na Kəristəw
Ntsa tivə Hyala ta mbəli mbəzli, kə ghəshi.

Yesəw gəzə kwəmaa dzəkən məti ci, lə zhakati tsa ci mbə məti (Mk 8:31–9:1; Lk 9:22-27)

16:9 16:9 14:20 **16:10 16:10** 15:37 **16:14 16:14** 14:2; 17:10-13; Mt 21:11 **16:16 16:16** 14:33; Zhŋ 1:49; 11:27 **16:18 16:18** Lk 22:32; Zhŋ 1:42; 21:15-17; Ef 2:20 **16:19 16:19** Lk 11:52; Mt 18:18; Zhŋ 21:15-17 **16:20 16:20** 17:9

21 Ma ge'i ghala vəghwə tsa va ki na, mba'a Yesəw ghati gəzanshi bazhə
bazhə kaa mbəzli ta səɗa ci, a kə kaa ngəshi na: «A nana ki, ya njaaɓay,
ta dza dzee dzəmbə məlmə Zherəwzalem. Ma sa kee tsəhəray, ta sara
ngəra'wə dalala dza mətikwəkwər mbə *ka Zhəwifə ghəshi lə mbəzli dikə
dikə ni mbə *ka ta Hyala, mba'a *ka ɓənipə kwəma pəhəti Hyala. Ta
paslantəra dza məndi. Ma sa kee mətiray, ta satira dzee mbə məti tə kwa
mahkana vicee kwa kwəli» kə.
22 Ma sa favə Piyer nava kwəma na, mba'a harvə Yesəw dzəvəgha bəla.
Ma kə kaa ngəci na: «A Ndə sləkəpə, əhəŋ, ka ɗee nava kwəmaa kəsaŋaw.
Makəti gəla na tsəgha na va kwəma Hyala va dzəkən gha» kə.
23 'Wakəvə Yesəw tsəgha, tərəɗ zhəghəghəvay dzar kwa Piyer. Ma kə
ngəci na: «Kərakə pə gha lə ya, *ndə jaka tsa Hyala tsa. Ə ɗi gha həərəɗa,
ta tərambəraa dzəmbə *kwəma jikir na. Sa nzanay, na gha na hwəlfə təkə
kwəmay, kwəmaa səəkə va Hyala na teepəw. Təkə kwəmaa səəkə va ndə
ngəri na» kə.
24 Dzəghwa ma kə kaa mbəzli ta səɗa ci na: «Mba'a kə ndəə ɗi nəwray,
ə kə tsava ndə zlay zəzəə dzəkən tsa ci ghən, mba'a zləɓavə sa ngəra'wə,
lə mətita gwa'a, ma nza ghəci nəwra.
25 Sa nzana, ya wa ntsaa ɗi mbəliti piy tsa ci tikə tə hiɗiy, ta zamti tsa
mə ghwəmə piy tsa ci dza na. Ma ntsaa dzaa zamti piy tsa ci tikə tə hiɗi
tə mbərkə kwəma yay, ta mbəliti tsa mə ghwəmə piy tsa ci dza na.
26 Nay ghwəy na, ya shi tə hiɗi gwa'a gwa'aa kwəmavə ndə, mba'a piy
tsa ci mə ghwəmə zayəy, shiy tiɓa ndəə 'wəy ti mbə kwəma va tsəghaw.
Tsahwəti sə tiɓa teepə gar dza ndəə mbəərəti piy tsa ci ti mə ghwəmə va
Hyalaw.
27 E gəzaŋwəy yay, ta səəkə dzee yən Zəghwə yakə ndə ngəri lə
shəndəkə tsa Dirə, ghəy lə ka kwal Hyala ci. Sa kee səəkəray, kee dza
na mba'ee wanati zhəmə ndə, ya tsamaɓa ci gwa'a, war ge'i ge'i lə na ci
sləni ghərahwə na mbə nzəy tsa ci tikə tə hiɗi.
28 Ə gəzaŋwəyee, na navay tsəgha na, a nihwəti mbə ghwəy ghwəy
mbəzli tikə niy, ka ghəshi gha bəkwə na ta nara dza ghəshi, yən Zəghwə
yakə ndə ngəri, yən mbə səəkə ta məni mazə tsee» kə.

17

Yesəw mə kəlaŋ lə nihwəti mbəzli ta səɗa ci
(Mk 9:2-13; Lk 9:28-36)

1 Dzəghwa sa mənta vici kwaŋ ləy hwəm shi va na, dza Yesəw kaa kar
Piyer lə Zhakə, mba'a Zhaŋ zəmbəghəy Zhakə, pəm pəməvəshi kwasəbə
ci, ka dzashiy dzəmə ghən kəlaŋ tsa biti tsa, ta nza kwətishi məɓa.
2 Ma sa tsəhəshi ghəshi məɓa na, dzəghwa Yesəw mba'a zhəghanakəshi
nahwəti pa kaa mbəzli ta səɗa ci va mahkan ni. Ka mbərə pətsa mbə
kwəma ci ghəy ghəy ghəy, ndəɓa vici pə gha. Ma kwəbeŋer kən ghən ci
na, mba'a ghəshi zhəghəshi tezlezlezlezl, war ka bamərpə.
3 Ma zhini ghəshiy nighə ɓa na, kar *Məyizə lə *Eli tiɓa mbə gəzə
kwəma li.
4 Ma kə Piyer kaa Yesəw tsəgha ki na: «A Ndə sləkəpə, jəw na wəzə
ghwəmmə nzəyəmmə tə pətsaw. Mba'a pə gha zləɓatiy, kadiw e daŋəti
ceker mahkan, kwətiŋ tsa gha, mba'a tsa Məyizə, mba'a tsa Eli» kə.

16:21 16:21 17:22-23; 20:17-19; 26:2 **16:24 16:24-25** 10:38-39; Lk 14:27; 17:33; Zhŋ 12:25-26; 1Pi 2:21 **16:27 16:27** Cem 62:13; Zhəwbə 34:11; Mt 7:23-27; 13:41; 25:31-46; Lk 13:27; Zhŋ 5:29; Rm 2:6; 1Kwər 3:13-15; 1Pi 1:17; 2Tim 4:14; ShiZhŋ 22:12 **16:28 16:28** 10:23; 24:34; Mk 9:1; 13:30; Lk 9:27; 21:32 **17:1 17:1** 5:1 **17:2 17:2-8** 2Pi 1:16-18; ShiZhŋ 1:16

5 Ma war ghəci ghwəlay mbə kərni gəzə kwəma gəzə na vaa səkwa
tsəgha na, dzəghwa zləlahə, kwəleɓi səəkəshi tə ghwəmə, ka mbərə,
səəkə zhəmakə məcakwə va kəələhwəshi. Fa ghəshi na, məli Hyala mbə
gəzanshi kwəmaa dzəkən Yesəw səəkə mbə kwəleɓi va, ma kə na: «Favə
tə ghwəy, ava ghəci na Zhəghwee ɗee, tərəŋw yən vəshi ti, fam kwəma
və» kə.
6 Ma sa favə *mbəzli ta səɗa Yesəw va mahkan ni məli va tsəgha na,
mba'a ghəshi hazlənishi tərəŋw. Tsəfəkwə tsəfəkwə ghəshi tsəfəkwəshi,
nzəŋw nzəŋw kwəma shi mbə hiɗi.
7 Dza Yesəw, kət kətəghəvay dzəvəgha shi, mba'a dapashi. Ma kə ngəshi
na: «Satiŋwəyəm məgarə, ka dza her ghwəy ma» kə.
8 Dzəghwa mbəzli ta səɗa ci va kafə, ghəshi kafata kwəma shi. Ma sa
nə ghəshi njə'wə kə ghəshi na, nay ndə ghəshi tiɓa ghwəlaw. War Yesəw
kwətiy. Mba'a ghəshi maɗishi ta səkwashi mə kəlaŋ ki.
9 Ma kə Yesəw ngəshi ghəshi mbə səkwa səəkə mə kəlaŋ tsa va na: «Ma
shi nashi ghwəy ni mənishiy, əntaa ghwəy taa gəzəshi ya kaa tsamaɓa ndə
di ma. Ndəghətim, pa' tə vici dzee zhakatira mbə məti, yən Zəghwə yakə
ndə ngəri» kə.
10 Dzəghwa mbəzli ta səɗa ci va ka ɗəw kwəma və, a kə ghəshi na: «A
Metər, sa wana niy nə *mbəzliy ɓənipə kwəma pəhəti Hyala na: "Pərɓa
Eli dza naa səəkəy, ka *Kəristəw gha səəkə" kə ghəshia?» kə ghəshi.
11 Ma kə Yesəw zləɓanshi na: «Yaŋ tsəgha na nava nanzə, kataŋ na. Eli
dza naa 'wa kwal səəkə, ta gəzanshi zhəghə nefer shi kaa mbəzli ta nəw
kwəma Hyala.
12 Ma ki e gəzaŋwəyəy, a Eli 'wakə kwal səəkəy ghala mbəradzəy.
Dzəghwa mbəzli na, kala sənivə ghəshi. Mba'a ghəshi mənti *kwəma
jikir na li njasa ɗi ghəshi. Njasa sanamiy ghəshi va ngəra'wəy, tsəgha dza
ghəshi ta samiyra, yən Zəghwə yakə ndə ngəri kwərakwə» kə.
13 Ma sa gəzəkə na kwəma va tsəgha na, mba'a mbəzli ta səɗa ci va
fəti ghən tsəgha, dzəkən Zhaŋ tsaa mənipə *batem gəzə na kwəma va, kə
ghəshi.

Yesəw lə zəghwə nza bashakə və
(Mk 9:14-29; Lk 9:37-43)

14 Dzəghwa kar Yesəw lə *mbəzli ta səɗa ci ki mba'a ghəshi tsəhəshi
vəgha mbəzli ɗaŋ ni. Dza tsahwəti ndə mba'a maɗiy, ka səəkəə dzəvəgha
Yesəw. Səəkə na gələɓə gələɓəy tə shinin ci kwa səɗa Yesəw.
15 Ma kə na: «A Ndə sləkəpə, mənti zhəhwər ta zəghwee ghəci
gwərapəy va zəlghwə bashakə, war mbə sa ngəra'wə ghəci və tərəŋw.
Ɗaŋ səɗa ci səəkə zəlghwə tsa va mbə ndəghaa dzəti ghwə, lə dzəmbə
yam.
16 Dzəghwa mba'ee niy pəmanakəshi kaa mbəzli ta səɗa gha na, shaŋ
ghəshi shaŋay mbəli ci» kə.
17 Ma sa gəzəkə ntsa va tsəgha, ma kə Yesəw kaa mbəzli na: «Mata
ghwəy ghwəy mbəzli mbə vəghwə tsa ndatsə tsa gəmgəm niy, ɓanavə
nefer ghwəy ghwəy kaa Hyalaw. Pa' hwəm ɗi ghwəy yən nzəyra lə ghwəy
kia? Pa' hwəm dzee nza mbə sə'wa kwəma ghwəy diɓa kia? Ɓəram
zəghwə vaa sar tikə» kə
18 Dza mba'a məndi ɓanakə zəghwə va. Sa ɓəkəm na, mba'a gəzanakə
kwəma lə bərci kaa bashakə tsa va tərəŋw tərəŋw a ghəci səvəriy mbə

17:5 17:5 3:17 **17:9 17:9** 16:20 **17:10 17:10-11** Mala 3:23-24; Mt 16:14 **17:12 17:12-13** 11:14; Lk 1:17; Zhŋ 1:21 **17:17 17:17** Nəw 32:5, 20

zəghwə va. Dzəghwa nza'jəw bashakə tsa vaa səvəriy mbə zəghwə va ki.
Pəlis ghəci mbəliy tiɓata kwəriŋ.
19 Ma sa nata *mbəzli ta səɗa Yesəw kwəma va mənta tsəgha na, dza
ghəshi, kət ghəshi kətəghəvashiy dzəvəgha Yesəw. Ma kə ghəshi ngəci
na: «Wa shiy mənishi niy mbə ma ghəy təhəkəvəri bashakə tsa va na
ghəya?» kə ghəshi.
20 Ma kə Yesəw ngəshi na: «Waa ɓanavə nefer ghwəy ghwəy gwanashi
kaa Hyalaw, va tsəgha mbay ma ghwəy təhəkəvəri. Ə gəzaŋwəy ya, ta na
navay, tsəgha na, war mba'a pə ghwəy ɓanavə nəfə tsa ghwəy kaa Hyala
ya jəwə tsətsə nja cizlə gwəbiriy, ta mbay dza ghwəy ni, ya kaa dəlagwa
na sana: "Təɗamtəvaŋa tikə, mbalaa dzarɓa!" pə ghwəy, ka na dza na,
mba'a ɓarvata. Ma tsəgha kiy, nihwəti shiy tiɓa mba'a dzaa zhəntəŋwəy
ghən tepəw. [
21 Ma gəla bashakə tsay, ka mbay məndiy təhəkəvəri mbə ndə, kala lə
məni səwmay mba'a cə'wə Hyalaw» kə.]

Yesəw zhiniy gəzəpə kwəmaa dzəkən məti ci, lə zhakati tsa ci mbə məti ɓa
(Mk 9:30-32; Lk 9:43-45)

22 Ma tə nahwəti vici sa ɓasəshi kar Yesəw ghəshi lə mbəzli ta səɗa ci
gwanashi tə hiɗi ka Galile na, dza na tapə ta gəzanshi kwəma, a kə na:
«Ma yən yən Zəghwə yakə ndə ngəriy, ta kəsəvəra dza məndi mba'am
fambəra mbə dəvə mbəzli.
23 Ka mbəzli va dza na, mba'a ghəshi paslantəra. Ma sa kee mətiray, tə
kwa mahkana vicee kwa kwəli na ta zhakatira dzee mbə məti» kə. Ma sa
favə mbəzli ta səɗa ci gəla nava kwəma tsəgha na, gwa'a, kwəshay vəgha
shi mənta tsəgha.

*Gəzə kwəmaa dzəkən tsəhə ghən mbə *ciki Hyala*

24 Dza kar Yesəw lə mbəzli ta səɗa ci mba'a ghəshi səəkəshiy dzəmbə
məlmə Kapernahwəm. Ma sa səəkəshi ghəshi na, mba'a mbəzliy tsəhə
ghən va mbəzli mbə ciki Hyala səəkəshiy dzəvəgha Piyer. Ma kə ghəshi
ngəci na: «A Piyer, kar ntsa ghwəy tsa dikə tsaa tsəhə ghən tsa mbə ciki
Hyala sa?» kə ghəshi.
25 Ma kə Piyer na: «Yaŋ, kar naa tsəhə» kə. Ma Piyer mbə dzakə ghi na,
mba'a Yesəw 'wati ɗəw kwəma və pərɓa ghəci, ma kə ngəci na: «A Piyer,
njaa na va gha tay? Va nima mbəzli ka mezhizhə tə hiɗiy tsəhə ghən tay?
Va ka səəkə səəkə ta naa, naa va ka ya ya?» kə.
26 Ma kə Piyer na: «Va ka səəkə səəkə ka ghəshiy tsəhə» kə. Ma kə
Yesəw na: «Ghənzə tsəgha na, ka tsəhə ghən ka ya ya na nashi ɓa na?
27 Əy, ma ki ya tsəgha nzə, vantaa nefer ka tsəhə ghən va taa satiy,
mbala ɓəvə gwəvbeŋ, a gha dzaa dzəməy kwəfa, ta kəəsə kərpi. Ma
kəlipə dza ghaa 'wa kəsəvəy, nza gha ɓəvəə ghwənamti miy tsa nzə. Sa
ka gha ghwənamtiy, ta kəsay səlay dza gha mbəɓa. Nza gha ɓəvə, nza gha
dzaa ɓanavəshi. Mək dza naa nzaa dzəti tsee ghən lə dzəti tsa gha gwa'a»
kə.

18

Tsama ndə gwəra na dikə mbə mbəzli sləkə Hyalaa?
(Mk 9:33-37; Lk 9:46-48)

17:20 17:20 13:31; 14:31; 21:21; Mk 11:23; Lk 17:6 **17:22 17:22-23** 16:21 **17:24 17:24** Səvəri 30:13

1 Ghala pətsa va ki na, dza *mbəzli ta səɗa Yesəw mba'a ghəshi
kətəghəvashiy dzəvəgha Yesəw. Ka ɗəw kwəma ghəshi və, ma kə ghəshi
na: «A Metər, tsama ndə na ntsaa gwəra dikə mbə mbəzli sləkə Hyala
tay?» kə ghəshi.
2 Dzəghwa Yesəw da' haray zəghwə jəwə tiɓa, mba'a garəy kwa kwəma
shi.
3 A kə ngəshi na: «A gəzaŋwəy ya, ta na navay, tsəgha na, kala zhəghəti
ghən tsa ghwəy pə ghwəy nja ndərazhi jəw jəw niy, ka dza ghwəy mbəə
tsəhəŋwəy mbə mbəzli sləkə Hyalaw.
4 Ntsaa dzaa zhəghəti ghən tsa ci jəwə nja zəghwə nay, ghəci dza naa
gwəra dikə mbə mbəzli sləkə Hyala.
5 Ya wa ntsaa dzaa ka'wəti zəghwə jəwə nja sasa tə mbərkə kwəma yay,
yən də'wə ghən tsee na sa ka'wəti na va tsəgha» kə.

*Gəzə kwəmaa dzəkən shiy həərə ndə, ta məni *kwəma jikir na (Mk 9:42-48; Lk 17:1-2)*

6 Ma kə Yesəw ɓa na: «Ya wa ntsaa dzaa mənti shiy ngəɗi mbəzliy
təhəshi ma ni ndara nefer shi, dza mba'a ghəshi shikəshiy dzəmbə məni
kwəma jikir nay, a ngəra'wə taa nza kən tsava ndə. Wəzəɓa pəhanaghwa
məndi vəna kwa wəri ci, mba'am tsəkwati tə hwər kwəfa, mba'a mətiy
dza naa favə kən kwəmaa dzaa nza kən.
7 Kataŋ nanzə kiy mbəzliyay, mbə kwəma na mbəzli tə hiɗi. Va sa
nzanay, ya hwəmɓa nzə na, war lə shiy həərəpə dzəmbə məni kwəma
jikir na na tiɓa. Ta na niva shiyəy, ka bashi nza ghəshi tiɓa ya hwəmɓaw.
Ma nanzə kiy, a ngəra'wə dzaa nza tərəŋw kən ntsaa dza vaa titəvay ta
məni shiy ngəɗi mbəzliy dzəmbə kwəma jikir na» kə.
8 Ma kə kwa fir na: «War mba'a kə dəvə gha, ya nahwəti səɗa ghaa
fəŋaa dzəmbə məni kwəma jikir nay, sla pə gha slanti, a gha ndəghamti
kərakə. Sa nzanay, wəzəɓa kwəmavə gha piy tsa slar tsa va Hyala, lə dəvə
gha kwətiŋ na, ya lə səɗa kwətiŋ na, kən na dza məndiy ndəghambəŋa
mbə ghwəə kəɗi ma, lə shi gha bakanashi.
9 Mba'a kə nahwəti mətsə ghaa ngəɗiŋaa dzəmbə məni kwəma jikir
nay, lamti kwa ghən gha, a gha ndəghamti kərakə. Sa nzanay, wəzəɓa
kwəmavə gha piy tsa slar tsa va Hyala, lə mətsə kwətiŋ na, kən na dza
məndiy ndəghaŋaa dzəmbə ghwəə kəɗi ma, lə mətsəhi gha bakanashi»
kə Yesəw.

Ɓəli fir lə təmbəkə tsaa niy zay, mba'a ndə pəlavə sa ci (Lk 15:3-7)

10 Ma kə Yesəw kaa mbəzli ta səɗa ci diɓa na: «Məni tə ghwəy məhərli,
vantaa ghwəy dzaa fə ndərəə dzəti tsahwəti ya kwətiŋ mbə mbəzli daw
daw bərci ni. A gəzaŋwəyee, mbə ndəghwəshi na ka kwal Hyalahi shi
kwa kwəma Dirə tsa mə ghwəmə ya hwəmɓa nzə.
11 [Sa nzana, yən yən Zəghwə yakə ndə ngəriy, ta mbəli niy zashi mbəzli
səəkəree tikə tə hiɗi.]
12 A nə yay, njaa na va ghwəya? Ya ndə nza mba'a teŋkesli ci və
bələkwə, dza tsahwəti mba'a zay kwətiŋ mbə shi na, nza zlashi ni məsliɗə
mətsəkə məsliɗəti ni va tiɓashi ni mə ɗal pi, ka dzay ta pala tsaa zay va
kwətiŋ tsa sa?

18:1 18:1 Lk 22:24 **18:3 18:3** 19:14; Mk 10:15; Lk 18:17 **18:4 18:4** 23:12 **18:5 18:5** Lk 10:16
18:8 18:8-9 5:29-30 **18:10 18:10-14** Zhŋ 10:11-15

13 E gəzaŋwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ma sa ka na dza, mba'a kəsay
sa ciy, tərəŋw dza naa vəshiy, ta təmbəkə tsa ci va kwətiŋ tsa. Tərəŋwɓa
ti kaa ni ɗaŋ ni va niy zashi ma.
14 Ava tsəgha ɗi ma Dəŋwəy Hyala mə ghwəmə tsahwətiy zay ya kwətiŋ
ta mbəzli daw daw bərci ni va nəwvə kwəma ci ki» kə.

*Kwəma ka ndə məni, ghəci kə nay zəmbəghəy mbə məni *kwəma jikir na*

15 Zhini ma kə diɓa na: «Mba'a kə zəməŋa tsa mbə nəw Yesəw məntəŋa
*kwəma jikir nay, mbala harvə a gha gəzanciy dzəkən kwəma va, ghwəy
bakə bakəŋwəy li. Ma sa ka na dza mba'a yivə, "Tsəgha na kataŋ, vəya
na fəti" kəy, a gha zhəghəkəə dzəghwa kwal Hyala tsəgha.
16 Ma mba'a kə kala ɗi fəti ta kwəma gəzanci gha vay, mbala harvə,
ya ndə kwətiŋ, ya mbəzli bakə kwasəbə gha. Nza ghwəy zhiniy gəzanci
kwəma li shi. A ghənzə mbəə nza nja kwəma gəzəkə Zliya Hyala va.
Sa nə na va: "Mba'a kə kwəma dzətitaa dzəti ngwəvəy, mbəzli bakə, ya
mahkan kə dzaa ndəghakə fəti kwətiŋ naa dzəkən kwəma va, ka məndi
gha zləɓa" kə.
17 Ma sa ka na ɗi ma fəti ta na dza niva va mbəzliy gəzə kwəma ɓay,
ɓasəŋwəyəm lə mbəzliy nəw Yesəw, a ghwəy gəzanci. Kala dza kəə di
fəti ta kwəma dza ɓasəva tsa mbəzliy nəw Yesəw gəzanci diɓa kiy, mba'a
gha zlay, ka nighə war lə mətsə. Njasa nza naa ndə ta mbəri lə nja ndə
*dəwan gha ɓəti ghalaɓa.
18 E gəzaŋwəy na kataŋ nay, mba'a pə ghwəy pəhəti shiy, ta mənishi
mbəzli tikə tə hiɗiy, tsəgha dza ghəshiy nza va Hyala mə ghwəmə
kwərakwə. Ma ni pəhəti ghwəy, ka mənishi məndiw, pə ghwəy diɓa na,
tsəgha dza ghəshiy nza va Hyala mə ghwəmə kwərakwə.
19 Zhini ɓa, e gəzaŋwəyəy, war dzəghwa mbəzli bakə mbə ghwəy tə
hiɗi, mba'a ghəshi yəməti miy tsa shi kwətiŋ ta kwəma ɗi ghəshi ɗəw
mbə cə'wəy, ta ɓanavəshi shi ɗəw ghəshi va dza Dirə tsa mə ghwəmə.
20 Va sa nzanay, war tə pətsa ɓasəshi mbəzli va gar bakə, ya mahkan
mbə slən tseyey, war tiɓa nzee mbə shi» kə.

Ɓəli fir lə kwəma tsahwəti ndə ghəra sləni tsaa ɗi ma pəli ndə mbə nəfə ci

21 'Wakəvə Piyer mba'a kətəghəvay dzəvəgha Yesəw, ka ɗəw kwəma və,
ma kə na: «A Ndə sləkəpə, ya zəmərə dza, mba'a ɓəliti mənira *kwəma
jikir na, war ka mənira, war ka mənira, gar ɗaŋ səɗay, gar hwəm səɗee
təɓə na yən pəlanay kwəma jikir na mənira na va mbə nəfə tsee tay? Gar
mbərfəŋ səɗee ta naa, naa njaa?» kə.
22 Ma kə Yesəw kaa zləɓanci na: «Əŋ, əhəŋ, gar mbərfəŋ səɗa dza naa
nza gwa'a tsəghaw, mbərfəŋ mətsəkə, gar mbərfəŋ səɗa ghaa pəlay mbə
nəfə gha.
23 Vanɗa taa gəzaŋa kwəma va njasa məniva na mbə mbəzli sləkə Hyala.
Yəm na lə kwəma tsahwəti mazə, lə ka ghəra sləni ci, mba'a niy ɓanavəshi
gəna kaa mbəzli va ta sləni. Dza na tə nahwəti vici na, mba'a harashi
mbəzli va ta ɓəlanati gəna ci ghəra ghəshi sləni li.
24 Dzəghwa sa ghati na ɓəla gəna va na, mba'a məndi pəmanakə
tsahwəti ntsa nza gəna ci və gar mələyaŋw ɗaŋ.

18:14 18:14 6:10 **18:15 18:15** SləniTaH 19:17; Gal 6:1 **18:16 18:16** Nəw 19:15; Zhŋ 8:17; 2Kwər 13:1; 1Tim 5:19 **18:17 18:17** Tit 3:10 **18:18 18:18** 16:19; Zhŋ 20:23 **18:19 18:19** 7:7 **18:20 18:20** 28:20 **18:22 18:22** Ghava 4:24 **18:23 18:23** 25:19

25 Ma ntsa va na, shiy və gar wati gəna vaw. Dəghwa ma kə ntsa
ghəranci na va sləni na: “Ma ghənzə tsəghay, wəzəɓa dza məndiy pamti
səkəm na tə ntsa, ghəshi lə mali ci, lə ndərazhi ci, mba'a ni ci shi və
gwanashi. Ghalaɓay, aa dzaa mbay watəra təm tsee va” kə.
26 Ma sa gəzəkə ntsa va tsəgha na, dza zal tsa va, gələɓ gələɓəy tə shinin
ci kwa səɗa ndə gəna tsa ghəranci na va sləni, ka cə'wə və. Ma kə na: “A
ntsee dikə tsa, titihwə, yaŋ pə gha na gha, kadiw ndəghətəra. Ta wavəŋa
sa gha dzee dza gwanata” kə.
27 Dzəghwa ntsa ghəranci na va sləni mba'a zhəti hwər ti, mba'a pəlay
mbə nəfə ci, mbərəkə zlatanavə gəna va gwanata.
28 Ma dzəghwa ndə sləni tsa pəlay məndi va sa səvəriy na tə ngwəla
na, bəgəm ghəshi lə tsahwəti ntsa ka ghəshiy ghəra sləni li. Ma ntsa va
na mba'a niy ɓəvə təm və, gar mbəl bələkwə kwətiŋ. Dza na tasl kəsəti
ntsa va ta na ci va gəna, ka mətsərɗi ta wəri tsa ci. Ma kə ngəci na: “ə
pə gha wavəra gənee va sənzənva” kə.
29 Dzəghwa tsava ndə sləni kwərakwə ki, gələɓə gələɓəy tə shinin ci
kwa kwəma ci. Ka cə'wə və, a kə na: “A ntsee, titihwə yaŋ pə gha na gha
kadiw ndəghətəra. Ta wavəŋa gəna gha va dzee” kə.
30 “Awə, war sənzənva ɗee ghaa wavəra see” kə. Dza na, na naci mba'a
dzaa kalaghwa ntsa va kwa fərshina, pa' fəca vici dza naa wanavə gəna
ci va.
31 Ma sa nata nihwəti mbəzli ka sləniy tərmbə kwəmaa mənta va tsəgha
na, mba'a nəfə tsa shi satiy tərəŋw tərəŋw dzəkən ntsaa zhəhwər ma va.
Dza ghəshi cəke' ghəshi dzaa slanakə kwəma va kaa ntsa ghəranci ghəshi
va sləni.
32 Sa favə ndə gəna tsa ghəranci ghəshi va sləni ki na, dza na da' ghəci
haray ndə ghəra sləni ndə ndərəm tsa va. A kə ngəci na: “A ta gha gha
tsatsa ndəy, ndə ndərəm ndə nza gha. A gha nay, sa pəra'wəra gha dəvəy,
gwanata zlataŋee gənee va niy nza va gha.
33 Sana kiy, a gha niy təɓəə mənti zhəhwər ta ntsa nza ghwəy tsa li kwa
zərə kwətiŋ na, njasa məntəŋee va kwərakwə” kə kaa ngəci.
34 Dza na tərəŋw ghəci ɓəti nəfəə dzəkən ntsa va, tə mbərkə kwəma
mənti na va. Mba'a kəsaghwa kwa fərshina, nza ghəci nza kwa kwərakwə,
pa' fəca vici dza naa wanamti na ci va gəna gwanata» kə Yesəw.
35 Zhini ma kə Yesəw diɓa ki na: «Favə tə ghwəy! Kala dza pə ghwəy
pəli mbəzli mbə nəfə tsa ghwəy lə nəfə kwətiŋ, ghəshi kə məntəŋwəy
kwəma jikir nay, ava war tsəgha dza Dirə tsa mə ghwəməə məniŋwəy
kwərakwə ki, njasa mənti ndə gəna tsa va va kaa ndə ghəra sləni tsa ci
va» kə.

19

Yesəw ɓənipə kwəmaa dzəkən təhəva tsa kar zal lə mali ci
(Mk 10:1-12)

1 Ma sa kəɗamti Yesəw ɓəni shi va kaa mbəzli ki na, dza na mba'a
ɓarvay tə hiɗi ka Galile, ka dzay dzəti hiɗi ka Zhəwde, pəri na pəriɓa
bəla həl Zhərdeŋ.
2 Mba'a mbəzli ɗaŋ nəwvə. Dza na mba'a mbalamtishi gwanashi va
zəleghwer shi.
3 Dzəghwa *ka Farisahi, mba'a ghəshi səəkəshiy dzəvəgha Yesəw ta ɗəw
kwəma və, ta nighə kwəma ci, ma kə ghəshi ngəci na: «Banavə kwal

18:27 18:27 Lk 7:42 **18:33 18:33** 5:7 **18:34 18:34** 5:26 **18:35 18:35** 6:12, 15; Ef 4:32; Kwəl 3:13; Zhk 2:13 **19:1 19:1** 7:28; Lk 9:51

*kwəma pəhəti *Məyizə kaa ndə ta tihə mali ci, ghənzə kə mananati
kwəma ya namaɓa na?» kə ghəshi.
4 Ma kə Yesəw na: «Njaa na kwəma gəzəkə məndi mbə zliyaa dzəkən
kwəma vaa, səəkə ghwəy jangəhwə sa? Ma kəy: “Kwa taŋ taŋəy, nga'
ngati Hyala zal ghəshi lə mali” kə.
5 Dzəghwa, a kə diɓa na: “Ava va tsəgha dza zal ɓarvay vəgha kar dəy
lə mbəghəy, nza ghəshi dzaa jakəshi lə mali ci. Ma nza ghəshi bakanashi
mənishi ka vəgha kwətiŋ” kə.
6 Mba'a kə tsəgha kiy, mbəzli bakə na ghəshi ghwəla kiw, vəgha kwətiŋ
na sa shi. Ghənzə tsəgha kiy, əntaa ndə ngəri təhəvəri shi jakəti Hyala
ma» kə Yesəw.
7 Ma sa favə ka Farisahi tsəgha, ma kə ghəshi na: «Yaŋ, ya sa nzana
tsəghay, tawa nə Məyizə, mba'a kə ndəə ɗi tihə mali ciy, a kwal va ndə,
tsaslanavə ma ndə zliya kaa ngəta ta dəvə nzə, kə shiki?» kə ghəshi.
8 Ma kə Yesəw na: «Wa ma kwəma ɓəŋwəy Məyizə kwal ti ta tihə mi'i
ghwəy ghwəy lə zliyay, sa nzana caslakə ghən tsa ghwəy, kala zləɓa ɗi
fəti ghwəy ta nəw kwəmaa gəzəkəvata na. Ma ghala kwataŋatay, niy nza
gəla nava kwəma tiɓa tepəw.
9 Na nee nee e gəzaŋwəyəy: War mba'a kə ndə təhamti mali ci, kala
mənti ghwərghwər ghənzə, dza mba'a ɓəvə nahwəti maliy, a ntsa va
mənti ghwərghwər» kə Yesəw.
10 Ma sa favə mbəzli ta səɗa ci kwəma va tsəgha, ma kə ghəshi na: «Əy,
ma ghənzə tsəgha, war tsəgha kə kwəma kən nzəy tsa kar zal lə mali na,
wəzəɓa maw ma məndiy ɓəva na» kə ghəshi.
11 Ma kə Yesəw na: «Ma gəla nana kwəmay, mbəzli gwa'a dza naa mbay
favəw. War mbəzli ghwənanamtishi Hyala məhərli shi, na shiy dzaa mbay
favə.
12 Ta na nava e gəzaŋwəyəy, shiy ghənghən ghənghən na shiy makə
zhər va ɓə mi'i. Nihwəti zhərəy, ghala yakəshi məndi na məti məti kwala
shi, va tsəgha ɓə ma ghəshi mi'i. Nihwəti na, va sa nzana mba'a məndi
tsa'wamtishi, nihwəti ɓa na, kala ɗi ɓəva ghəshi, sa ɗi ghəshi ghəra sləni
kaa Hyala lə nəfə tsa shi kwətiŋ, nza Hyala sləkə mbəzli tikə tə hiɗi. Ma
ntsaa ɗi zləɓavə kwəma vay, nza ghəci zləɓa» kə Yesəw.

Yesəw lə ndərazhi jəw jəw ni
(Mk 10:13-16; Lk 18:15-17)

13 Dzəghwa nihwəti mbəzli mba'a ghəshi ɓanakə ndərazhi kaa Yesəw, a
ghəci fakən dividivi ci kən shi, ta cə'wə Hyala ti shi, dza *mbəzli ta səɗa
Yesəw, ka makə mbəzli va.
14 Ma kə Yesəw sa nashi na ghəshiy makəshi na: «Ka makəshi ghwəy
ma, zlashim ndərazhi jəw jəw ni va, a ghəshi sar dzəvəghee. Sa nzanay,
gəla mbəzli nja ghəshi na shi sləkə Hyala» kə.
15 Dza na mba'a fanakənshi dividivi ci, ta təfanshi miy.Ləy hwəm ki na
mba'a ɓarvay tə tsava pi, ka dzay.

Kwəmaa dzəkən ndə shiy tsa tərəŋw tsa
(Mk 10:17-31; Lk 18:18-30)

16 Ma tə nahwəti vici na, ndəs tsahwəti ndə səəkəy dzəvəgha Yesəw. A
kə ngəci na: «A Metər, wa shi dzee mənti wəzə ni kee kwəmavə piy tsaa
kəɗi ma tay?» kə.

19:4 **19:4** Ghava 1:27 **19:5** **19:5** Ghava 2:24; Ef 5:31 **19:7** **19:7** 5:31 **19:9** **19:9** 5:32; Lk 16:18 **19:10** **19:10** 1Kwər 7:1 **19:14** **19:14** 18:3

17 Ma kə Yesəw ngəci na: «A nava ɗəw gha kwəma wəzə na, ta məni
vəya? Ma ntsa wəzə tsay war Hyala na kwətita. Mba'a pə ghaa ɗi
kwəmavə piy tsaa kəɗi may, nəw pə ghaa nəw kwəma gəzəkə *kwəma
pəhəti Hyala» kə Yesəw.
18 Ma kə ntsa va kaa Yesəw na: «Gəla nama hwəlfə kwəma pəhəti Hyala
kee nəw kia?» kə. Ma kə Yesəw ngəci na: «Saa ni vay, ka pəəsli ndə gha
ma, ka pəla mali ndə gha ma, ka ghəli gha ma, ka təɓə dzərvə ghaa dzəkən
ndə ma,
19 ə pə ghaa ha'wə tə kar dəŋa lə məŋa, ka ɗi nihwəti mbəzli gwanashi
njasa ɗi gha va ghən tsa gha kwərakwə, kə» kə Yesəw.
20 Ma sa favə məgəla ndə shiy tsa va kwəma va, ma kə na: «A Metər shi
ɓəlakə gha niy, gwanashi nəwamtishee. Nana kiy wa shi kee zhiniy məni
diɓa kia?» kə.
21 «Mba'a pə ghaa ɗi məniŋa ka ntsaa kərkamti kwəmay, mbala pamti
səkəm tə shi va gha, a gha tahanavəshi gəna va kaa ka ndərma, nza gha
səəkə ta nəwra. Ma ghalaɓa kiy, ta kwəmavə shiy gwəramti dza gha mə
ghwəmə» kə Yesəw ngəci.
22 War sa favə ntsa va kwəma gəzəkə Yesəw va tsəgha na, ka zhanci
nəfə tsa ci tərəŋw. Dza na ka dzay lə nəfə lə nəfə, sa nzana ndə shiy tsa
tərəŋw tsa ghəci.
23 Dzəghwa ma kə Yesəw kaa mbəzli ta səɗa ci ki na: «E gəzaŋwəy ya,
ta na navay, tsəgha na, ngahə na va ndə shiy ta tsəhə ghəci tə pətsa sləkə
Hyala.
24 Vanta nahwəti kwəma gəzaŋwəyee diɓa: Ɓəlaŋɓa ngaləwba dza naa
dzəvərita kwa kwal batal cisli shiy, kən dzəti pətsa sləkə Hyala va ndə
shiy» kə.
25 Ma sa favə mbəzli ta səɗa ci nava kwəma na, mba'a səəvəri məhərli
shi. Tapə ghəshi dzəmbəshi mbə ɗəɗəw kwa jipə shi, a kə ghəshi na: «Əy
war tsəgha kə kiy, wa ntsaa dza vaa mbəliy kia?» kə ghəshi.
26 Dzəghwa Yesəw naci, tsa' nighətishi. A kə kaa ngəshi na: «Kwəma vay,
ka mbay mbəzliy məntiw, ma na Hyala nanzə kiy, aa mənti. Sa nzanay,
shiy tiɓaa taŋanati bərci kaa Hyalaw» kə.
27 A kə Piyer ngəci na: «A Ndə sləkəpə, ghəy sana kiy, avanay gwa'a
gwa'a zlashi ghəy shi ghəy mba'a ghəy nəwvəŋa. Ya sa nzana tsəgha kiy,
zhəmə njaa na dza ghəy kwəmavə na ghəy kia?» kə.
28 Ma kə Yesəw ngəshi na: «Ə gəzaŋwəy ya, ta na navay, tsəgha na,
fəca vici dza Hyalaa mənti yəwən hidiy, ta nzəy dzee, yən Zəghwə yakə
ndə ngəri kwa gəzli mazə diɓədiɓə na. Ma fəca vay, ghwəy ghwəy mbəzli
məŋ lə bakə ni ni nəwvəra na, ta nzəy dza ghwəy dza kwərakwə kwa gəzli
gəzli mezhizhə məŋ lə bakə. Nza ghwəy sla ngwəvəə dzəkən mbəzli mbə
takəhi məŋ lə bakə ni va mbə hwəlfə ka *Izərayel.
29 E gəzaŋwəyəy, ya wa ntsaa zlay ghi tsa ci, ya ngwarməhiyəy zhər lə
ghyehi gwa'a, ya kar dəy lə mbəghəy, ya ndərazhi yakə na, mba'a veher
ci gwa'a, war ta ghəraɗa sləniy, kwa kwəma jəw na ta kwəmavə shi ci
va dza na tsəgha, gar bələkwə səɗa. Zhini mba'a dzaa kwəmavə piy tsaa
kəɗi ma diɓa.
30 Mbəzli ɗaŋ mbə ka 'wa kwəma kaa mbəzli sanay, ka mbəzli ləy hwəm
dza ghəshiy zhəghəshi. Ma ni ləy hwəm mbəzli sana na, mba'a ghəshi
zhəghəshi ka mbəzliy 'wa kwəma kaa mbəzli» kə Yesəw.

19:18 19:18-19 Səvəri 20:12-16; SləniTaH 19:18 **19:19 19:19** 22:39 **19:21 19:21** 6:20; 8:21-22; Lk 12:33 **19:22 19:22** Cem 62:11 **19:26 19:26** Zak 8:6; Lk 1:37 **19:28 19:28** 25:31; Lk 22:30; 1Kwər 6:2; ShiZhŋ 3:21 **19:29 19:29** 10:37 **19:30 19:30** 20:16; Mk 10:31; Lk 13:30

20

Ɓəli fir lə kwəma mbəzli ka sləni harvə ndə ta ghəra sləni mbə za ci

1 Dzəghwa ma kə Yesəw ɓa na: «Avee dzaa gəzaŋwəy shi yəməva
sləkə tsa sləkə Hyala mbəzli li shi» kə. Ma kə na: «Yəmyəm na lə
kwəma tsahwəti ndə za niy maɗiy na mekəshi mekəshi, ta pala ka sləni
ta ghəranci sləni mbə za ci.
2 Dza na mba'a kwəmavə mbəzli. Ma sa kwəmavəshi na na, "Mbəl mbəl
dza ghaa waŋəy mbə vəghwə, njasa ka məndi vaa wa ndimndim kaa ka
sləni" kə mbəzli va ngəci, "tsəgha na, e zləɓavə waŋwəy tsəgha" kə kaa
nghəshi. Sa sləkamti ghəshi na, dza na mba'a pəmashiy dzəmbə za ci ta
ghəra sləni ghəshi ki.
3 Zhini ndə za tsa va ɓa, mba'a zhəkəvəriy ta pala nihwəti mbəzli ge'i
lə tsahi məsliɗə. Ma dza na na, nihwəti mbəzli garə garə dzar tə ləwma
gəmshi, kala shi məni ghəshi tiɓa.
4 Ma sa nashi na, a kə kaa ngəshi na: "A mbəzli ni, ndim dzamməm, a
ghwəy dzaa ghəraɗa sləni mbə zee kwərakwə. E taa wavəŋwəy zhəmə
ghwəy njasa dza naa təɓə" kə.
5 Tsəgha na, kə mbəzli va, ka maɗi tsəgha ta ghəranci sləni ci va. Zhini
na diɓa, mba'a zhəkəvəriy ge'i ge'i vici kwa ghən. Səvəri na na, mba'a
kəsashi nihwəti mbəzli gəm shi diɓa. Dza na mba'a zhiniy pəmashiy
dzəmbə za ci va. Zhini na diɓa, mba'a zhəkəvəriy ge'i ge'i lə tsahi mahkan,
mba'a zhiniy kəsashi nihwəti mbəzli ɓa, mba'a pəmashiy dzəmbə za ci
va.
6 Zhəghwa na diɓa ki, mba'a zhəkəvəriy ge'i lə tsahi cifə. Dza na mba'a
kəsashi nihwəti mbəzli garə garə tə ləwma diɓa, war gəmshi kala shi
məni ghəshi tiɓa. Ma sa nashi na na, dza na tapə ta ɗəw kwəma və shi,
ma kə na: "Wa navam, vəghwə ghwəy tikə gəmŋwəy kala sləni ghəra
ghwəy tiɓa shəka?" kə ngəshi.
7 Ma kə mbəzli va na: "Waa ndə tiɓaa ɗəwhwəŋəy ta sləniw, va tsəgha
vəghwə ghəy tiɓa tsəgha" kə ghəshi. Ma kə ndə za tsa va na: "Ndim
dzamməm a ghwəy dzaa ghəraɗa sləni mbə zee" kə. Mba'a mbəzli va
nəwvə ta ghəranci sləni ci va.
8 Dzəghwa vici ki mba'a pəkwəta. Sa pəkwəta vici na, dza ndə za tsa
va, da' harvə ntsaa ghəranci sləni kəghi tsa ci. A kə kaa ngəci na: "Harkə
mbəzliy ghəra sləni va, a gha wanshi gəna tə sləni shi. Kaa mbəzliy kəray
vaa dza ta sləni pə gha taa gha wa shiy, nza gha kəray tə niy 'wa vaa ghəra
sləni va" kə.
9 Dzəghwa ka sləni va mba'a ghəshi ɓasəshi ki. Tapə məndi mbə wanshi
gəna shi. Dza niy kəray va mbəzliy dza ta sləni ge'i ge'i lə tsahi cifə, təhwə
ghəshi səəkəshi, mba'a məndi wanatishi gəna shi. Ya wa ndə mbə shi na,
mbəl mbəl məndi wanavə.
10 Dzəghwa niy 'wa vaa dza ta sləni mbəzli ghala mekəshi, ndəs ghəshi
səəkəshi. Ma kə ghən tsa shi na: "Ɗaŋ dza ghəy kwəmavə shiy ka taŋəti
mbəzli ni ghəy niy vəghwə mbə sləni ɓasa" kə. Ma dzəghwa məndi na,
mbəl mbəl məndi wanavəshi kwərakwə.
11 Ma sa ɓəvə ghəshi gəna va mba'a ghəshi nata na, tapə ghəshi ta
ngwəzliməə dzəkən ndə za tsa va,
12 a kə ghəshi na: "Shi ka wa na gəla ni məntəŋəy gha ni shiy shəkaa
ntsa ghəy dikə tsa? Mbəzli niy, ghəshi kəray naa səəkə ta sləni, war ler
kwətiŋshi ghərahwə ghəshi sləni gwa'a tsəgha. Na na ghəy kiy, ghala
mekəshi 'wati ghəy sləni, vəghwamti ghəy mbə vici vici vici, war ə viciy

---

20:8 20:8 SləniTaH 19:13; Nəw 24:15

ndindiŋəy, kwəp kwəp ghəy dalantəvaŋəy. Njaa njaa ka gha waŋəy gəna yəmyəm li shi kia?” kə ghəshi.

13 Dzəghwa ma kə ndə za tsa va kaa zləɓanci kaa tsahwəti ndə mbə shi kwətiŋ na: “A madiga, a madiga, na na yay, ngəɗitəŋa yaw. Niy 'wa ghaa ghəraɗa sləniy, a ghwəm niy sləkamti kwəma, mba'a gha niy zləɓavə yən ɓəŋa mbəl tə vəghwə tsa gha mbə sləni.

14 Njanaa niy sləkati ghwəm tsəghay, ə pə ghaa ɓə zhəmə gha, a gha dzaa jighi. Wa yən ɗi na wanavə shiy tsəgha kaa ntsaa kəray vaa səəkə ta sləni yəmyəm lə gha.

15 Ə nzana kala kwal vəya ta məni shi ɗee lə gənee ki shəkəna? Naa ə ghəraŋa hərhə sa mənee wəzə hwər na pən?” kə» kə Yesəw.

16 Zhəghwa, ma kə Yesəw ki na: «Ava war tsəgha dza naa nza kwərakwə ki, ni ləy hwəm shi ni mbəzliy, ka mbəzli tə kwəma dza ghəshiy zhəghəshi. Ma ni tə kwəma mbəzli na, ka mbəzli ləy hwəm ghəshi taa zhəghəshi» kə Yesəw.

Yesəw zhiniy gəzə kwəmaa dzəkən məti ci, lə dzəkən zhakati tsa ci mbə məti kwa mahkana səɗa
(Mk 10:32-34; Lk 18:31-34)

17 Dzəghwa Yesəw mba'a kafəy ka dzay dzəmbə məlmə Zherəwzalem. Ma ghəci mbə kwal na, dza na mba'a harvə mbəzli ta səɗa ci va məŋ lə bakə ni ja' ja' vəgha bəla. Kə ka gəzanshi kwəma, ghəci mbə dza li shi, a kə na:

18 «Favə tə ghwəy, e gəzaŋwəy kwəma: Avanammə mbə kwal sana ta dzəmə məlmə Zherəwzaleməy, mbəɓa dza mbəzli ta fambəra, yən yən Zəghwə yakə ndə ngəriy dzəmbə dəvə mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala, ghəshi lə *mbəzliy ɓənipə kwəma pəhəti Hyala. Ka ghəshi dza na mba'a ghəshi ɓasakənɗa ngwəvəə pəəslira.

19 Mba'a ghəshi dzaa fambəra mbə dəvə *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə. Ka ghəshi dza na, ka tsəərəɗa, ka də'wəra lə kwərpə. Ma ləy hwəm ki na, ka ghəshi dza daŋwə daŋwavəghara vəgha tsəm, mba'ee dzaa mətira. Ma sa kee mətiray, ta zhakatira dzee dza mbə məti tə kwa mahkana vici» kə.

Yesəw ghəshi lə mbəghəshi kar Zhakə lə Zhaŋ
(Mk 10:35-45)

20 Dza mali Zhebede kət kətikəvataa dzəvəgha Yesəw ghəshi lə ndərazhi nzə, kar Zhakə lə Zhaŋ. Dza na tsəfəkwə tsəfəkwəta kwa kwəma Yesəw, ta cə'wə kwəma və.

21 Ma kə Yesəw ngəta na: «A shi ɗi gha vəya?» kə. Ma kə mali va na: «Ghala vəghwə tsa dza ghaa nza mbə sləkə mbəzliy, nza gha ɓəvə ndərazhee ni, ta nzəy vəgha gha, mba'a tsahwəti tə kwa bəzəmə gha, mba'a tsahwəti tə kwa zleɓi gha. Ghənzə na kwəma ɗee ghaa zləɓavə» kə.

22 Ma kə Yesəw ngəshi na: «Ma ghwəyəy, sənashi shi ɗəw ghwəy ni ghwəyəw. A pənəy, ka dza ghwəy mbay sə'wati ngəra'wə tsa dzee tsa ta sa na?» kə. «Ta mbay dza ghəy sə'wati» kə ghəshi.

23 Ma kə Yesəw na: «Yaŋ, tsəghaa nava nanzə kataŋ. Ta sa ngəra'wə tsa dzee va ta sa dza ghwəy kwərakwə. Ə na na nzana kiy, yən dza naa bərkə na, tsatsa ndə dza naa nza tə kwa bəzəmee, tsatsa tə kwa zleɓee pənəw. War mbəzli gwəmanatishi Dirə va pətsa va kaa ngəshiy, ghəshi dza naa nzəy ti» kə.

20:16 20:16 19:30 **20:17 20:17-19** 16:21; 27:26-31 **20:22 20:22** 26:39; Mk 14:36; Lk 22:42; Zhŋ 18:11 **20:23 20:23** SləniKY 12:2

24 Ma sa favə niy tərmbə va məŋ ni *mbəzli ta səɗa Yesəw kwəma va
na, gha ghəshi ghati ɓə nəfəə dzəkən kar Zhakə ghəshi lə Zhaŋ.
25 Dzəghwa Yesəw ki mba'a ɓasayshi gwanashi. Ma kə ngəshi na: «A
mbəzlee, a ghwəy sənay, mezhizhə tə hidɨy, lə gwəlaŋ sləkə ghəshi mbəzli.
Mbəzli dikə dikə ni kən shi kwərakwə ɓa na, ka məni kwəma lə bərciy
dzəkən shi.
26 Ghwəy ta na tsa ghwəy ghən na ghwəy kiy, əntaa ghwəy dzaa kəli
ghən tsa ghwəy nja mbəzli va ma. [Ə gəzaŋwəy ya, mba'a kə ndəə ɗi
məniy ka ntsa dikə tsa mbə ghwəyəy, ə kə zhəghəti ghən tsa ci ka ndə
ghəraŋwəy sləni tsa mbə ghwəy].
27 Mba'a kə ndəə ɗi məniy ka ntsaa 'wa kwəma ngəŋwəyəy, ə kə
zhəghəti ghən tsa ci ka mava tsa mbə ghwəy.
28 Ava tsəgha nzee, yən Zəghwə yakə ndə ngəri sana. Sa səəkəree
na, nza mbəzli ghəraɗa sləni səəkə yaw. Ta ghəranshi sləni kaa mbəzli
səəkəree. Kee dza na, mba'ee zlay piy tsee, ka mətira, ta mbəərə mbəzli
ɗaŋ, nza ghəshi kwəmavə piy tsaa kəɗi ma» kə Yesəw.

Yesəw lə ghwəlefesli bakə
(Mk 10:46-52; Lk 18:35-43)

29 Dzəghwa kar Yesəw lə *mbəzli ta səɗa ci, mba'a ghəshi maɗishi ta
səvərishi mbə məlmə Zherikwə. Ma ghəshi mbə səvəri na, dza mbəzli
ɗaŋ ka nəw Yesəw.
30 Ghalaɓa na, mba'a nihwəti ghwəlefesli niy nza tiɓa bakə, mənzəy
vəgha kwal. Dzəghwa mba'a ghəshi favə gaka. Ma sa favə ghəshi gaka
na, dza ghəshi ka ɗəw kwəmaa mənta. Ma kə məndi ngəshi na: «Wa
Yesəw na saa dzar» kə məndi. Dza ghəshi tsəgha ki, ka zlapanci kwəma,
a kə ghəshi na: «A Ndə sləkəpə, Jijiy mazə *Davitə, mənti zhəhwər tə
ghəy» kə ghəshi.
31 Dzəghwa mbəzliy ɓasəshi va, ka naɓəshi, a kə ghəshi na: «A
ghwəlefesli ni, kalayəm miy tsa ghwəy va» kə ghəshi. Zhəghwa
ghwəlefesli nashi ki, mətsəhə ghəshi zhiniy mətsahata zlapə kwəma: «A
Ndə sləkəpə, Jijiy mazə Davitə, mənti zhəhwər tə ghəy na gha» kə ghəshi.
32 'Wakəvə Yesəw tsəgha gar garəy, dza na da' harashi, mba'a ghəshi
səəkəshi. Sa səəkəshi ghəshi, ma kə Yesəw ngəshi na: «A shi ɗi ghwəy
yən məntəŋwəya?» kə.
33 Ma kə ghwəlefesli na: «A Ndə sləkəpə, war mərshi ma ghaa
ɗiweŋamtəŋəy mətsəhi ghəy, nza ghəy nay pi, na sa ɗi ghəy» kə ghəshi.
34 Dza Yesəw mba'a mərshi li shi, kə dapə dapə dadapashi mətsəhi shi.
Dzəghwa nza'jəw mətsəhi zhər bakə ni va ɗiweŋəshi tsəgha, ka mbə
ghəshiy nay pi ki. Dza ghəshi ka nəw Yesəw.

21

Yesəw mbə dzəmbə məlmə Zherəwzalem
(Mk 11:1-11; Lk 19:28-40; Zhŋ 12:12-19)

1 Ma kar Yesəw lə mbəzli ta səɗa ci ndəkwə ndəkwə lə məlmə
Zherəwzalem na, mba'a ghəshi tsəhəshi ndəkwə lə nahwəti məlmə,
Betəfazhe slən tsa nzə. Ndəkwə ghənzə vəgha kəlaŋ tsa har məndiy kəlaŋ
*'Wəlivə. Dza Yesəw mba'a ghwənashi mbəzli bakə mbə mbəzli ta səɗa
ci.

20:26 20:26-27 23:11; Mk 9:35; Lk 9:48 **20:28 20:28** Ezay 53:12; 1Kwər 6:20; 7:23; Gal 1:4; 1Tim 2:5-6; 1Pi 1:18-19 **20:29 20:29-34** 9:27-30 **20:30 20:30-31** 1:1; 9:27; 12:23; 15:22; 21:9, 15; 22:41-46; Mk 10:47-48; 11:10; Lk 1:32, 69; 2:11; 18:38-39; Zhŋ 7:42

2 A kə ngəshi na: «Mbalam dzəmbə məlmə tarɓa va kwa kwəma
ghwəy. Sa ka ghwəy tsəhəŋwəy mbəy, ta kəsata kwantəmca dza ghwəy
dza pəhəpəhə tə zə'wə, ghəshi lə zəghwə nzə. Sa ghwəy dzay, nza ghwəy
pəlikəvərashi.
3 Mba'a kə ndəə ɗəw va ghwəy: "Tawa pəəlishi ghwəya?" kəy,
"waa Ndə sləkəpə ɗəwshi na" pə ghwəy dzaa ni. Nza'jəw dza naa
zlatavəŋwəyshi» kə.
4 Ma mənishi shi va tsəghay, war ta mbə kwəmaa niy gəzəkə ndə Hyala
va mbəradzəə dzəghwata kwa. Ma kə niy niy:
5 Gəzanshim kaa mbəzli mbə məlmə *Shiyaŋw:
Ava Mazə tsa ghwəy səəkə,
jəwə zhəghəti ghən tsa ci, ɗallə mə kwantəmca,
ma ɗi naa gəzəy, zəghwə kwantəmca,
kə niy ni.
6 Ma sa gəzanakə Yesəw kwəma va kaa mbəzli ta səɗa ci va ki na, mba'a
ghəshi dzashi. Mba'a ghəshi dzaa mənti war njasa gəzanakəshi na va.
7 Mba'a ghəshi pəlanakəvə kwantəmca va lə zəghwə nzə va. Sa
pəlikəshi ghəshi na, dza ghəshi pəli' pəli' ghəshi palati kwəbeŋer kən
ghən shi tə hwəm kwantəmcici va. Dzəghwa Yesəw mba'a dzəməə nzəyəy
ti shi.
8 Mba'a mbəzli niy nza tiɓa tərəŋw. Dzəghwa ghəshi, pəli' pəli' ghəshi
pə pələnəy kwəbeŋer shi kwa kwal. Ka ɓəɓəli kəslifi nihwəti, ka sləkashiy
dzəghwa kwal, a ghəci dza ti shi. Ta fal, nja mazə tsa dikə tsa mənti mbəzli
va shi va tsəgha.
9 Dzəghwa mbəzli mbə nəw Yesəw va lə niy 'wa kwal ngəci gwanashi,
tapə ghəshi dzəmbəshi mbə ngwəmə lala, a kə ghəshi na:
«'Wəsa kaa Hyala,
ntsa dikə tsa na jijiy mazə *Davitə.
Təfanati miy tsa nzə Hyalaa sləkəpə
kaa ntsaa səəkəy tsa mbə slən tsa nzə.
'Wəsa kaa Hyala dikə na mə ghwəmə» kə ghəshi.
10 Ma Yesəw mbə dzəmbə məlmə Zherəwzaleməy, pəlaŋ pəlaŋ pəlaŋ
niy səvərishi mbəzli dzəti ngwəla. Dza ghəshi ka gəgəzə kwemer, a kə
ghəshi na: «Wa slən tsa tsatsa ndə kia?» kə ghəshi.
11 Ma kə məndi ngəshi na: «Waa *ndə gəzə kwəma Hyala tsa har məndi
vaa Yesəw na. Səəkə mbə məlmə Nazaretə, tə hidi ka Galile səəkə na» kə
məndi.

*Kwəma Yesəw lə mbəzliy ɗəl shiy mbə *ciki Hyala*
(Mk 11:15-19; Lk 19:45-48; Zhŋ 2:13-22)

12 Dza Yesəw ka dzay dzəmbə ciki Hyala. Dzəmbə na na, mba'a kəsashi
ka ɗəl shiy, lə ka pa shiy mbəɓa. Dza na cəke' tihəkəvərishiy dzəti ngwəla,
kə dzəpə dzəpə dzədzəpamti tebelerhi mbəzliy mbəərə gəna, mba'a gəzli
gəzli nzəy mbəzliy ɗəl kwəkwər palayhi gwa'a gwa'a.
13 Ma kə kaa ngəshi na: «Ma kə məndi mbə Zliya Hyalay: "Ciki tseyey,
ciki tsa dza mbəzliy cə'wəra mbə na" kə məndi. Ma dza ghwəy na ghwəy
ki na, mba'a ghwəy zhəghəti ka ləgwə ka ka ghəliy nzəy mbə» kə.
14 Dzəghwa ghwəlefesli lə vədevəder mba'a ghəshi kətəghəvashiy
dzəvəgha Yesəw mbə ciki Hyala. Dza na mba'a mbalamtishi.

21:5 21:5 Ezay 62:11; Zak 9:9 **21:8 21:8** 2Mezh 9:13 **21:9 21:9** Cem 118:26; 148:1; Mt 20:30-31
21:11 21:11 16:14; 21:46; 26:68; Lk 7:16 **21:13 21:13** Ezay 56:7; Zher 7:11

15 Ma sa nata mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala lə *ka ɓənipə kwəma
pəhəti Hyala kwəma mənti Yesəw va maɗaŋa maɗaŋa na na, mba'a nəfə
tsa shi satiy. Dzəghwa ndərazhi ka gəzə kwəma mbəɓa zlaŋzlaŋ diɓa, ma
kə ghəshi na: «Jijiy mazə *Davitə na ntsa dikə tsa, jijiy mazə Davitə na
ntsa dikə tsa» kə ghəshi. Mba'a nəfə tsa mbəzli va zhiniy satiy diɓa.
16 Ma kə ghəshi kaa Yesəw ki na: «Ca ki, favə gəla shi pə'wə ghəshi
va gha tsəna?» kə ghəshi. Ma kə Yesəw ngəshi na: «Yə, gwa'a gwa'a
favəshee. Ə səəkə ma ghwəy jangəhwə kwəma gəzəkə Hyala va mbə
zliya nzə shəkəna? Ma kəy: "Ma ghay, gwa'a gwa'a ɓananavəshi gha fal
slən tsa gha kaa ndərazhi, lə kaa vərenje'werta gwa'a" kə» kə Yesəw.
17 Sa gəzamti na kwəma va na, dza na mba'a zlashi, ka səvəriy mbə ciki
tsa va. Səvəri tsa səvəri na na, mba'a ɓarvay mbə məlmə Zherəwzalem,
ka dzay dzəmbə məlmə Betani, hi na mbəɓa.

Yesəw lə dəŋw bəzakə
(Mk 11:12-14, 20-24)

18 Ma way pi tə mekəshi na, mba'a Yesəw maɗiy ta zhəghəvaa zhəmbə
məlmə Zherəwzalem. Ma ghəci mbə kwal na, ka ghəranci ma.
19 Dza na mba'a nay dəŋw bəzakə. Sa nay na na, kə ka kətivaa dzəvəgha,
ta ngəli ya ti, ta zəmə. Tsəhə na na, kwataka kəslifi ghəci kəsashi gwa'a
tsəgha, kala ya fə məɓa. Sa nata na tsəgha, ma kə kaa fə va na: «Gha na
na ghay fə nay, gwa'a na na gha kwəma, ka zhini ghaa yahwə ya ghwəla
ka gha nzaw!» kə. War sa gəzəkə na tsəgha na, hyaŋ dəŋw bəzakə tsa va
ghwəliy.
20 Ma sa nata *mbəzli ta səɗa Yesəw nava kwəma na, ka mananshi
maɗaŋa ghənzə. Ma kə ghəshi na: «njaa na nana kwəma tsətsə, ghwəliy
dəŋw bəzakə tsa war nza'jəw tsəghaa?» kə ghəshi.
21 Ma kə Yesəw ngəshi na: «Ə gəzaŋwəy ya, ta na navay, tsəgha na, war
mba'a pə ghwəy ɓanavə nəfə tsa ghwəy kaa Hyala, kala mənti ghən tsa
ghwəy ghwəy bakə bakəy, a ghwəy dzaa mbay mənti njasa məntee tsa
lə fə na. Ya pa' ka taŋəti na məntee nay, ta mbay dza ghwəy. Ta mbay
dza ghwəy gəzə ya kaa dəlagwa: "Barvaŋa tə pətsa va mbalaa dzəghwa
kwəfa!" pə ghwəy, ka ghwəy nighə na, dəlagwa va mənti war tsəgha.
22 War ɓanavə ma ghwəy nefer ghwəy kaa Hyalay, ya wa shi cə'wə
ghwəy na, ta kwəmavəshi dza ghwəy gwa'a» kə Yesəw.

Səəkə kwəma səəkə bərci ghəra Yesəw va sləni li shia?
(Mk 11:27-33; Lk 20:1-8)

23 Dzəghwa Yesəw ka dzay dzəmbə *ciki Hyala. Sa dzəmbəy na na, dza
na ka ɓananshi shiy kaa mbəzli. Dzəghwa mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta
Hyala, lə mətikwəkwər *ka Zhəwifə, kət ghəshi kətəghəvashiy dzəvəgha.
Dza ghəshi ka ɗəw kwəma və, ma kə ghəshi kaa ngəci na: «A Metər,
gəzaŋəy, kwəma səəkə ni gha ni bərci ghəra gha sləni gha na li shi tay?
Wa ntsaa ndaŋa kwal ta ghəra gəla sləni naa?» kə ghəshi.
24 Ma kə Yesəw ngəshi na: «Yən kwərakwəy, ta ɗəw kwəma dzee
va ghwəy kwətiŋ. Mba'a pə ghwəy zləɓakəra kwəmee vay, ma nzee
gəzaŋwəy səəkə tə pətsa səəkə bərci ghəree va slənee na li shi.
25 A nə ya kwərakwə kiy: Wa ntsaa ghwənay Zhaŋ ta mənipə *batema?
Hyala shəkənaa, naa mbəzli?» kə.
Ma sa gəzəkə Yesəw tsəgha na, dzəghwa ghəshi ka sləka kwəma kwa
jipə shi, ma kə ghəshi na: «Njaa dza ghwəmməə ni kaa nana kwəma sana

---

21:15 21:15 20:30-31 **21:16 21:16** Cem 8:3 **21:19 21:19** Lk 13:6 **21:21 21:21** 17:20; Lk 17:6
21:22 21:22 7:7

kia? Mba'a pə ghwəmmə ni: “Hyala ghwənay na Zhaŋ” pə ghwəmməy, “ya sa nzana Hyala ghwənay na, tawa niy zləɓa ma ghwəy kwəma ci shiki?” dza naa ni ngəmmə.

26 Mba'a pə ghwəmmə ni: “Mbəzli ghwənay na” pə ghwəmmə diɓa na, a hazləni ghwəmmə va ni gwa'a ni mbəzli. Sa nzanay, mbəzli gwanashi sənay na, Zhaŋ ka *ndə gəzə kwəma Hyala» kə ghəshi.

27 Ma kə ghəshi kaa zləɓanci ki na: «Sənay ntsaa ghwənay ghəyəw» kə ghəshi. Ma kə Yesəw ki na: «Ghənzə tsəghay, yən kwərakwə na, ka gəzaŋwəyee nda kwəma səəkə bərci ghəree ni sləni li shiw» kə.

Bəli fir lə kwəma ndərazhi ndə bakə

28 Dza Yesəw ka nəw lə gəzə kwəma ci naci ki, ma kə na: «Avee taa ɓəlikəŋwəy fir, nza ghwəy təkəə dzəkən: A tsahwəti ndə tiɓa, bakə ndərazhi və. Ma kə kaa tsa dikə tsa zəghwə ci na: “A zəghwee, dzəmti dza gha ta za ndatsə” kə.

29 Ma kə zəghwə va na: “A di, ka tsəhəree kwamtiw” kə. Zhini na ləy hwəm mba'a zhəghanti zəzə kwəma, pəlhəm madʼiy, mba'a dzay dzəmti va, ta za.

30 Dzəghwa didi tsa va mba'a dzaa gəzanci kaa tsa jəw tsa zəghwə ci, war njasa gəzanakə na va kaa tsa dikə tsa va. Ma kə tsava na: “Wa yikwa, tsəgha na, ta dza dzee di” kə. Dzəghwa na dighevə nzəyəy, kala dza.

31 Sana sənzənva yən kəə dʼəw va ghwəyəy, mbə ndərazhi bakə ni va na, tsama zəghwə na tsaa ghəranati sləni dʼi dəshia?» kə Yesəw. «Tsa kwa taŋa va kia» kə ghəshi. Ma kə Yesəw ki na: «Ghəci na kataŋ. ə gəzaŋwəy ya ki, ta na navay, tsəgha na: Pərɓa ka *dəwan, lə mi'i mbə ghi ka ghwərghwər nashi ghwəy va dza naa tsəhəshi mbə mbəzli sləkə Hyala kən ghwəy.

32 Sa wanay: Ndəs niy səəkəy Zhaŋ tsaa mənipə *batem ta ciŋwəy kwal Hyala, dzəghwa ghwəy na, kala dʼi ghwəy zləɓa na ci va kwəma. Ma ka dəwan, ghəshi lə mi'i mbə ghi ka ghwərghwər va nashi ki na, mba'a ghəshi zləɓavə, ka nəw kwəma ci va. Ya tsəgha niy nashi ghwəy mbəzli va zləɓavə, mba'a ghəshi tsati titihwə tsa shi kwa kwəma Hyala na, kalaa niy dʼi zhəghanti nefer ghwəy ghwəy na na ghwəy, ta zləɓa kwəma ci va» kə.

Bəli fir lə kwəma ka sləni ka ndərəm
(Mk 12:1-12; Lk 20:9-19)

33 Zhini ma kə diɓa na: «Fam tsahwəti fir diɓa, a tsahwəti ndə ghi niy nza tiɓay, dza na ngwəɓə ngwəɓə ngwəɓati fəhiy zəmə tə vəh tsa ci. Dza na dəzlətsəɓə hayshi. Kə kaa kə'wə kwaɓa la' lati, ta ɓəsə məəli ya fəhi va kwa. Dza na mba'a ngati pi madzək tsa dza məndiy nzəy ta ndəghwə fəhi va mə. Dza na ki, mba'a pəlavə mbəzli ta ndəghwə tsa va, mba'a zlata mbə dəvə shi, mba'a dzay ta wə.

34 Ma sa mənəy vəghwə tsaa ngəli ya fəhi ki na, dza ndə tsa tsa va, ɓəŋ ghwənashi mbəzli mbə ka sləni ci, ta dza ghəshi va mbəzliy ndəghwə tsa ci va, nza ghəshi ɓanakə na ci bəla ya fə.

35 Ma sa tsəhəshi mbəzli va na, dza mbəzliy ndəghwə tsa va nashi ki, mba'a ghəshi pəslishi ti shi, tasl ghəshi kəsəvə tsahwəti mbə shi, də'wə də'wə ghəshi də'wəti, mbəh ghəshi paslamti tsahwəti. Ma kwa mahkana ndə na, mba'a ghəshi pə'wəy lə hərezli ka mbəri.

21:26 21:26 14:5 **21:28 21:28-31** 7:21 **21:28 21:28** Lk 15:11 **21:31 21:31** 6:10 **21:32 21:32** Lk 7:29-30 **21:33 21:33** Ezay 5:1-2 **21:35 21:35** 22:6

36 Dza ndə tsa tsa va kaa nihwəti mbəzli ɗaŋ tərəŋw, ka taŋəti ni kwa
taŋa va, mba'a ghwənəghəshi ngəshi diɓa. Zhəghwa war tsəgha mbəzli
ka sləni kwa tsa va zhiniy sanamiy shi ngəra'wə kaa niva mbəzli diɓa,
njasa niy sanamiy ghəshi va kaa ni kwa taŋa va mbəzli.
37 Dza ndə tsa tsa va tə kwa kərni, mba'a ghwənanaghəshi zəghwə ci
də'wə ghən tsa ci. Ma kə mbə ghən ci na: "Sa ka ghəshi nay zəghwə yay,
a ghəshi dzaa ha'wə ti" kə.
38 Dza zəghwə va mba'a tsəhəy və shi ki. Ma kə mbəzliy ndəghwə tsa va
kwa jipə shi, sa nay ghəshi zəghwə va na: "Yawaa, avanay ndə zəmə ghi
səəkəy də'wə ghən tsa ci ki. Dzammə ta kəsəvə, a ghwəmmə paslamti,
nza ghwəmmə mbəərəhwə tsa ka sa ghwəmmə!" kə ghəshi.
39 Dzəghwa ghəshi tasl, ghəshi dzaa kəsəti, ka mbahə səəmə kwa tsa
vaa dzəti ngwəla. Sa mbahəkəmə ghəshi na, mba'a ghəshi pəəsliti» kə
Yesəw.
40 Ma sa kəɗamti Yesəw fir ki, ma kə kaa mbəzli va na: «Njaa dza ndə tsa
tsa vaa məni lə gəla mbəzliy ndəghwə tsa va tsəgha ni sa ka na səəkəya?»
kə.
41 Ma kə ghəshi ngəci na: «Sa ka na səəkəyəy, rapə dza naa bakwamti
ka ndərəm va, kala məni ma zhəhwər ti shi ya jəw nzə. Ka na dza na
mba'a fanambəshi tsa ci va mbə dəvə nihwəti ka ndəghwə tsaa dzaa mbay
ɓanavə na ci bəla shiy, mbə shi dza ghəshiy ngəliti, sa ka na ɗəwshi, ghala
pətsa dza vəghwə tsaa ngəli fəhiy məniy» kə ghəshi.
42 Ma kə Yesəw ki na: «Səəkə ghwəy jangəhwə kwəma gəzəkə Hyala
va mbə zliya nzə sa? Ma kəy:
Ma hakwə tsaa niy ndəghamti ka ndəɓə shiy vay
ghəci zhini naa zhəghəy ka hakwə tsaa gwəraa jihəti ciki.
Hyala kwa Sləkəpə təravə na hakwə tsa vaa mənti
ka saa gwəra tsəgha nanzə ki.
Dzəghwa mbər ka kwəma maɗaŋa maɗaŋa na
ghənzə mənta kwa mətsə ghwəmmə, kə Zliya Hyala» kə Yesəw.
43-44 Ma kə Yesəw diɓa na: «Ntsaa dzaa ɓati tərəə dzəti hakwə tsa vay,
ta ɓəəlivərivay dza ntsa va. Ghəci kə tərakənvay kən ndə ɓa na, mba'a
zlərəvəri ndə. Ava va tsəgha zhinee gəzaŋwəy, ka dza ghwəy nza mbə
mbəzli sləkə Hyala ghwəlaw, hwəlfə nihwəti mbəzli dza naa sləkə. Niva
mbəzliy, ta ɗi fəti dza ghəshi ta kwəma nzə» kə Yesəw.
45 Dzəghwa mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala ghəshi lə *ka Farisahi,
pəŋw ghəshi famti fir tsa ɓəli Yesəw va. Mba'a ghəshi fəti ghən: «Dzəkən
ghəy ɓəli Yesəw fir tsa va» kə ghəshi.
46 Tapə ghəshi mbə pəla kwal tsaa kəsə Yesəw na, ka hazləni ghəshi va
nihwəti mbəzliy ɓasəshi va. Sa nzana ka *ndə gəzə kwəma Hyala mbəzli
va ɓəti Yesəw.

22

Bəli fir lə kwəma har mbəzli ta zəmə shiy mbə ɓə mali
(Lk 14:15-24)

1 Dzəghwa Yesəw diɓa, ka ɓəlanshi tsahwəti fir kaa mbəzli, ma kə na:
2 «Ma sləkə tsa sləkə Hyala mbəzli diɓay, ghala mbə lə kwəma dzee na
ta gəzaŋwəyəw: A tsahwəti mazə niy nza tiɓa, dza na mba'a tati shi zəmə
tərəŋw, ta zəməshi, mbə pəhə mali kaa zəghwə ci.

21:39 21:39 Ebr 13:12 **21:41 21:41** 22:7 **21:42 21:42** Cem 118:22-23 **21:43-44 21:43-44** Dani 2:34-35, 44-45 **21:46 21:46** 21:11; 26:4-5 **22:2 22:2** 9:15

3 Ma sa gwəmantəvay na na, mba'a ghwənashi nihwəti ka sləni ci, ta
haka mbəzliy niy gəzanshi na səəkə ta zəmə shi va. Ma dza mbəzli haka
na va nashi ki na, kala ɗi səəkə ghəshi.
4 Zhini na da' harvə nihwəti ka sləni ci, ta ghwənishi ɓa. A kə kaa ngəshi
na: “Mbalam va mbəzliy niy gəzanshee va səəkə, a ghwəy harashi. E
hanamti slay, lə gemim kəli kəli ni, mba'am tamti shi zəmə gwa'a, tərə na
war zəməshi, səəkəm, kə, pə ghwəy kaa ngəshi” kə.
5 Tsəgha na, kə mbəzli va, ka dzashi. Mba'a ghəshi dzaa gəzanshi kaa
mbəzli va war tsəgha. Ma mbəzli haka mazə tsa va va nashi ki na, kwəmaa
shashanshi tiɓa mbə niva shiy ya jəwəw. Mba'a ghəshi dzadzashi ta sləni
shi. Ka dzay tsaa dza ta za za ci, ka dzay tsahwəti ta pala shi zhəghə dəvə
ci.
6 Dza nihwəti niy tərmbə mbəzli, mba'a ghəshi kəəsəti ka sləni mazə
va, sa' sa' ghəshi sanamiy shi ngəra'wə, mba'a ghəshi bakwamtishi.
7 Ma sa favə mazə tsa va kwəma va na, mba'a nəfə tsa ci satiy tərəŋw.
Dza na mba'a ghwənashi ka sawji ci, ta dza ghəshiy bakwamti mbəzliy
bakwamti ka sləni ci va, ka ndamti lə məlmə shi ta gwa'a.
8 Zhini ləy hwəm ki, ma kə kaa nihwəti ka sləni ci na: “A mbəzlee,
avanay sənzənva kiy, gwa'a gwa'a niy mbəlitee tamti shi zəmə ta zəməshi
mbə pəhə makwa zəghwee na. Sana kiy, mbəzliy niy haree va na, ka dza
ghəshiy 'wati shi zəmə ni ghwəlaw. Sa nzanay, a ghəshi dzadzashi ta na
shi sləni.
9 Ghənzə tsəgha kiy, ləvərim dzəti ngwəla, a ghwəy dzaa təwrə dzar
mbə məlmə. Ya wa ntsa dza ghwəy kəsayəy, nza ghwəy har səəkə, ta
zəmə shi zəmə ni” kə mazə tsa va.
10 Dza ka sləni ci va, mba'a ghəshi səvərishi, ka dzashiy dzəghwa kweler.
Mba'a ghəshi haharashi ni kəsashi ghəshi mbəzli dzar mbə məlmə, ta
zəmə shi zəmə va. Mbəzli jikir kwəma ni, lə ni wəzə ni gwanashi.
Dzəghwa ki, paf ciki təhəy va mbəzli.
11 Ma sa ɓasəshi məndi gwa'a tsəgha na, dza mazə də'wə ghən tsa ci
mba'a dzəmbəy ta nighə mbəzli harashi na ta zəmə shiy gwa'a ki. Ma
dzəmbə na, sa nə na nighə kə na, kar mətsə ci tə tsahwəti ndə. Ntsa va
na, kala kwəbaŋ tsə kən ghən ci.
12 Dza ma kə kaa ntsa va na: “A madiga, njaa 'wa ghaa səmbəŋaa
dzəmbə ciki tsa kala kwəbaŋ tsə kən ghən ghaa?” Kə. Hash ntsa va
hashiy, kala mbəə zləɓanci kwəma kaa mazə.
13 Ma kə mazə tsa va kaa ka sləni ci na: “Satim, kəsəm a ghwəy pahati tə
zə'wə, kwa shiɗshiɗ ci, lə kwa dividivi ci gwa'a. Nza ghwəy dzaa ndəghəy
pəriɓa tə ngwəla mbə kwəsli va. A ghəci wawahə, ka pərə sli'i ci pəriɓa”
kə» kə Yesəw.
14 Ma sa ɓəlamti Yesəw fir tsa va, ma kə ɓa na: «Sa nzanay, ɗaŋ tərəŋw
na mbəzli harashi Hyala, ə na na nzanay, ɗaŋ na ni təravə na mbəzli mbə
shiw» kə.

*Tsəhə ghən kaa mazə tsaa sləkə hiɗi ka *Rəm gwanashi (Mk 12:13-17; Lk 20:20-26)*

15 Dza *ka Farisahi, mba'a ghəshi dzashi, mba'a ghəshi dzaa sləkati
kwəma tsəhwəli, ta mbəə ngalivə Yesəw, ta kəsəti, tə kwəma dza naa
zləɓakə.
16 Ma sa sləkamti ghəshi kwəma ki na, dza ghəshi, mba'a ghəshi
ghwənashi nihwəti mbəzli mbə mbəzli kwasəbə shi, ghəshi lə nihwəti
mbəzli mazə *Erədə ta gəzə kwəma kaa Yesəw. Ma sa tsəhəshi ghəshi

---

22:6 22:6 21:35 **22:7 22:7** 21:41 **22:11 22:11** ShiZhŋ 19:8 **22:13 22:13** 8:12

vəgha Yesəw ki, ma kə ghəshi ngəci na «A Metər, a ghəy sənay kwəma kataŋ na ka ghaa gəzə. War kwəma Hyala na sa ka ghaa ɓananshi kaa mbəzli lə kwal tsa nzə. Ka hazləni gha va kwemer gəəzə mbəzliw. Sa nzanay, ka nə gha, kar ntsa dikə tsa na tsatsa ndə, tsa jəw tsa na tsatsa ndə, pə gha, ka təra ghalaa dzəmbə mbəzliw.

17 Ma kwəma ɗi ghəy sanay, ə ɗi ghəy ghaa gəzaŋəy kwəma təkə ghaa dzəkən kwəma dza ghəy na ta gəzaŋa: Kwal va ghwəmmə ta tsəhanci ghən ghwəmmə kaa mazə tsaa sləkə hiɗi ka *Rəm gwanashi ta naa, na njaa?» kə ghəshi.

18 Ma Yesəw naci ki na, cəke' ghəci sənata kwəma shi va gəmgəm na təkəti ghəshi. Ma kə kaa zləɓanshi na: «Ghwəy ghwəy mbəzliy dakə mbəzli ni lə kwəma pərikə tə ngwəlay, tawa ɗi ghwəy ngalira kia?

19 Citəram gəna tsəhə məndi va ghən tsa va li di» kə. Dzəghwa ghəshi mba'a ghəshi ɓəvə dalaa cinti.

20 Ma kə Yesəw ngəshi na: «Fəətə tə dala na na sanay, fəətə wa naa? Ya slən tsa tsaslati məndi tsa tiy, slən tsa wa naa?» kə.

21 Ma kə ghəshi ngəci na: «Fəətə mazə tsaa sləkə hiɗi ka Rəm gwanashi na, slən tsa ci sa va diɓa» kə ghəshi. Dzəghwa, ma kə Yesəw ki na: «Ghənzə tsəgha kiy, tsəhancim ghən tsa ci kaa mazə tsa va njasa təɓə na. Ma ni Hyala shiy na, mba'a ghwəy ɓanavə shi Hyala njasa təɓə ghəshi kwərakwə» kə Yesəw.

22 Ma sa favə ghəshi kwəma zləɓakə na va na, mba'a səəti məhərli shi, mbərəkə ghəshi zlay, ka dzashi.

Ta zhakati dza mbəzliy bəkwəshi mbə məti (Mk 12:18-27; Lk 20:27-40)

23 A nihwəti mbəzli tiɓay, *ka Sadəsehi, kə məndi kaa ngəshi. Ma kə mbəzli vaa niy: «Ka zhakati mbəzliy bəkwəshi mbə mətiw» kə shiy ni. Dzəghwa fəcavata ki na, ndəs ghəshi tsəhəshi va Yesəw. Dza ghəshi ka ɗəw kwəma və,

24 a kə ghəshi na: «A Metər, ma kə *Məyizə niy niy: “Mba'a kə ndə mətiy kala yavə zəghwə ghəci kwa mali ciy, zəmbəghəy dza naa ɓə mali mbəri tə mali ci va, ta mbə ghəciy yanakə hwəlfə kaa zəmbəghəy tsaa mətiy va” kə niy ni.

25 A nihwəti mbəzli niy nza tiɓa va ghəyəy, mbərfəŋ ghəshi ka ndərazhi ndə kwətiŋ. Dzəghwa Cikwa tsa mbə shi, mba'a ɓəvə mali ci. Dza na mba'a mətiy kala yakə zəghwə ghəshi li.

26 Sa mətiy na na, dza Zəra həŋ ɓəhwə mali mbəri ti. Zhini Zəra mba'a mətiy kala yakə zəghwə ghəshi lə mali va ɓa. Dzəghwa Takwa mba'a mbəərəhwə diɓa. Sar na kwərakwə mba'a mətiy, dzəghwa ndərazhi va mbərfaŋanavashi, mbəərəvə tsava, mətiy, mbəərəvə tsava, mətiy, war tsəgha. Cəke' ghəshi hati mali va, nək tsaa yavə zəghwə kwa mbə shi.

27 Ma ləy hwəm shi gwanashi ki na, dza mali va kwərakwə mba'a mətita.

28 Sana sənzənva kiy, avanay gwanashi ɓəhwə mbəzli va mali va. Fəca vici dza mbəzliy zhakati mbə məti kiy, mali tsama ndə dza naa nza mbə shi kwətiŋ kia?» kə ghəshi.

29 Ma kə Yesəw kaa zləɓanshi na: «Ma ghwəyəy, ka favə kwəma ɗi kwəma vaa gəzə ghwəyəw. Sa nzanay, sənata kwəma gəzəkə Hyala mbə zliya nzə ghwəyəw. Zhini diɓay, sənata bərci Hyala ghwəyəw.

22:21 22:21 Rm 13:7 **22:23 22:23** Lk 20:27 **22:24 22:24** Nəw 25:5-6; Ghava 38:8

30 A na mbəzliy bəkwəshi, sa ka ghəshi zhakatishi mbə məti e
gəzaŋwəyəy, ka ɓə mi'i zhərəw, ka ɓə zhər mi'iw dza ghəshiy nza.
Ghalaɓay, nja ka kwal Hyala va mə ghwəmə dza ghəshiy nza.
31 Ghənzə nja na kwəma zhakati tsa mbəzli mbə məti kiy, ə səəkə ma
ghwəy jangəhwə kwəma gəzaŋwəy Hyala shəkən na. Ma kəy:
32 "Yənəy Hyala kar *Abəraham, lə *Izakə mba'a *Zhakwapə nzee" kə.
Ɗi naa gəzəy, tə ghwəməshi na mbəzliy bəkwəshi va. Sa nzanay, na na
Hyala na, Hyala mbəzli bəkwə bəkwə ni naw. Hyala mbəzli tə ghwəmə
mbə piy na, na nanzə» kə Yesəw.
33 Ma sa favə mbəzliy ɓasəshi va kwəma gəzəkə Yesəw va na, ka
mananshi maɗaŋa ghənzə.

Kwəmaa gwəramti dikə mbə kwəma pəhəti Hyala (Mk 12:28-34; Lk 10:25-28)

34 Dzəghwa mba'a *ka Farisahi favə, a Yesəw kəsəy *ka Sadəsehi lə
gəzə kwəma, kə məndi. Ma sa favə ghəshi na, dza ghəshi ɓasə ghəshi
ɓasayvashi.
35 Dzəghwa tsahwəti *ndə ɓənipə kwəma pəhəti Hyala mbə shi, ka ɗəw
kwəma va Yesəw, sa ɗi na ngali ci, a kə ngəci na:
36 «A Metər, nama *kwəma pəhəti Hyala gwəramti na dikə mbə Zliya
nzə tay?» kə.
37 Ma kə Yesəw ngəci na: «Saa ni va: "Ɗi pə ghaa ɗi Hyala gha sləkəŋa,
lə nəfə tsa gha gwanay, lə məhərli gha gwanata, mba'a gha ɓanavə ghən
tsa gha gwanay" kəy,
38 ghənzə na kwəma gəzəkə Hyala ta məni gwəramti tə diɓədiɓə, lə
dikə gwa'a.
39 Vanta nahwəti kwa baka kwəma pəhəti Hyala diɓədiɓə na: Saa ni va:
"Ɗi nihwəti mbəzli gwanashi, njasa ɗi gha va ghən tsa gha kwərakwə" kə.
40 Mbə kwəma gəzəkə na va bakə na səvərishi kar zliya kwəma pəhəti
Hyala ghəshi lə zliya ka gəzə kwəma Hyala gwa'a gwa'a» kə Yesəw.

*Dikəɓa *Kəristəw na kaa mazə *Davitə (Mk 12:35-37; Lk 20:41-44)*

41 Dzəghwa Yesəw tapə ta ɗəw kwəma va *ka Farisahiy ɓasəshi va tə
pətsa va. Ma kə na:
42 «A mbəzli ni, njaa ka ghwəy təkəə dzəkən Kəristəw Ntsa tivə Hyala
tay? Zəghwə wa na ka ghwəy nia?» kə. Ma kə ghəshi ngəci na: «Jijiy
mazə Davitə na, ka ghəy ni» kə ghəshi.
43 Ma kə Yesəw ngəshi na: «Ndata tsəgha na kiy, njaa zhəkə na niy zhini
mazə Davitəə har Kəristəw: "Ndə sləkəra" kə, sa cinti *Safə tsa Hyalaa?
A mazə Davitə niy gəzəkə, ma kə niy niy:
44 A kə Hyala kwa sləkəpə kaa Ndə sləkəray:
"Ndi nzəyŋa tə kwa bəzəmee,
pa' fəca dzee mənti ka mbəz gha
ka mbəzli tə dəvə gha!" kə, kə niy ni.
45 Ya sa nzana, Ndə sləkəra, kə mazə Davitə kaa har Kəristəw kiy, zhəkə
dza njaa ka Kəristəw zhiniy nza ka jijiy mazə Davitə nə ghwəy kia?» kə.

22:32 22:32 Səvəri 3:6 **22:37 22:37** Nəw 6:4-5 **22:39 22:39** SləniTaH 19:18; Mt 5:43; 19:19; Rm 13:9; Gal 5:14; Zhk 2:8 **22:40 22:40** 5:17; Rm 13:10 **22:41 22:41-46** 20:30-31 **22:44 22:44** Cem 110:1; SləniKY 2:33-35; 1Kwər 15:27; Ebr 1:13; 8:1

46 Ma sa gəzanakəshi Yesəw tsəgha na, tərəh ntsaa zhiniy mbay
zləɓanakə kwəma mbə shi. Dzəghwa ghala fəcava ki na, ndə tiɓa mba'a
zhiniy təkə ɗəw nahwəti kwəma və ghwəlaw.

23

*Ndəghwə tə ghwəy ghən tsa ghwəy va yəmə kwəma məni *ka ɓənipə kwəma pəhəti Hyala, ghəshi lə *ka Farisahi*
(Mk 12:38-39; Lk 11:43-46; 20:45-46)

1 Dzəghwa, ma kə Yesəw kaa mbəzliy ɓasəshi tə pətsa va ghəshi lə
mbəzli ta səɗa ci gwa'a na:
2 «Kwəma pəhanavə Hyala va kaa *Məyizəy, a ghwəmmə sənay, sləni
*ka ɓənipə kwəma pəhəti Hyala, ghəshi lə ka Farisahi na ɓəni nzə kaa
mbəzli.
3 Njana nzana tsəghay, ə pə ghwəy ɗi fəti və shi, ka məni kwəma
ɓəniŋwəy ghəshi va gwa'a. Nanzə kiy, əntaa ghwəy dzaa məni kwəma
njasa məni ghəshi tepə ma. Sa nzanay, na nashi na, ka məni shi ɓənipə
ghəshi va ghəshiw.
4 Ghəshi na nashiy, shiy taŋanatishi bərci kaa mbəzli ka ghəshiy
gəzanshi məni. Njasa ka məndi vaa fanaghwa shi shəndəkə ni kwa ghən
ndə. Ma ghəshi də'wə ghən tsa shi na, kala ɗi ma kanshi dəvə kaa mbəzli
ya jəw tsə tsə.
5 Na shi kwəma ka ghəshiy məni gwanatay, war ta mbə mbəzliy falshi
gwa'a tsəgha, ka ghəshiy məni. Hwəpər tsa jəw jəw tsa va ka məndiy fə
kwəma Hyala kway, dikə dikə ka ghəshi mənivə tsa shi. Ka ghəshi dza
diɓa na, ka pəəhə shiy tərəŋw tərəŋw dzar ta mətsəni kwəbeŋer shi.
6 Ya tə pətsa ɓasəshi məndi ta zəmə shiy tsəhəshi ghəshiy, war pətsa
nzəy mbəzli tə slən va ti ka ghəshiy pala ta nzəy. Ya mbə *ciki ɓasəva tsa
ka Zhəwifə diɓa na, war tə kwəma ka ghəshiy ɗi nzəy.
7 Jəw ɗi ghəshi məndiy tsəfəkwə mbə səkwəshi, dzar tə ləwmaw, jəw
ɗi ghəshi məndiy harshiy mbəzli dikə dikə niw.
8 Na na ghwəy ghwəy mbəzli ta səɗee kiy, əntaa ghwəy zləɓa məndiy
hakaŋwəy, mbəzli dikə dikə ni ma. Sa nzanay, ghwəy gwanaŋwəy na,
ngwarməmə mbə nəwraa gə ghwəy. Kwətiŋəy na tsa ghwəy ntsa dikə
tsa.
9 Ka har ndə ghwəy "Didi" tikə tə hiɗi ni ya tsamaɓa ma. Sa nzanay,
Hyala mə ghwəmə kwətita na tsa ghwəy Didi.
10 Ka zləɓa ghwəy məndiy hakaŋwəy mezhizhə ma. Sa nzanay,
kwətiŋəy na mazə tsa ghwəy. Ghəci na *Kəristəw Ntsa tivə Hyala.
11 Tsaa gwəra dikə ndə mbə ghwəyəy, ghəci kə dzaa nza ka ndə
ghəraŋwəy sləni.
12 Ə gəzaŋwəyee: Ntsaa dzaa kəli ghən tsa ciy, ta zhəghəti dza Hyala
jəwə tsətsə. Tsaa dzaa zhəghəti ghən tsa ci ndə, nja ntsa jəw tsay, tsava
ndə na saa dzaa məniy ka ntsa dikə tsa va Hyala» kə Yesəw.

*Yesəw lə *mbəzliy ɓənipə kwəma pəhəti Hyala, mba'a *ka Farisahi*
(Mk 12:40; Lk 11:39-42, 44, 52; 20:47)

13 Dzəghwa ma kə Yesəw kaa mbəzliy ɓənipə kwəma pəhəti Hyala,
ghəshi lə ka Farisahi na: «Ghwəy ghwəy mbəzliy ɓənipə kwəma pəhəti
Hyala ni, mba'a ghwəy ghwəy ka Farisahiy, mbə səəkə na ngəra'wəə

22:46 22:46 Mk 12:34; Lk 20:40 **23:3 23:3** Rm 2:21-23 **23:5 23:5** Səvəri 13:9; Nəw 6:8; Bəla 15:38-39; Mt 6:1 **23:8 23:8** Zhŋ 13:13 **23:11 23:11** 20:26-27; Mk 9:35; 10:43-44; Lk 9:48; 22:26 **23:12 23:12** Cem 75:8; Mt 18:4; Lk 1:52; 14:11; 18:14

dzəkən ghwəy. Ghwəy mbəzliy dakə mbəzli ni lə kwəma pərikə tə ngwəla. Dza ghwəy dísl ghwəy kalay miy kwal tsaa dzəti pətsa sləkə Hyala va nihwəti mbəzli. A ɗi ghwəy dzəmbə dəʼwə ghən tsa ghwəyəw, a zlanay kwal ghwəy kaa niy ɗi dzəmbə mbəzli, a ghəshi dzəmbə ɓaw. [

14 Ghwəy ghwəy mbəzliy ɓənipə kwəma pəhəti Hyala ni, mbaʼa ghwəy ghwəy ka Farisahi niy, mbə səəkə na ngəraʼwəə dzəkən ghwəy. Ghwəy ghwəy mbəzliy dakə mbəzli ni lə kwəma pərikə tə ngwəla. Ka ghwəy dza, meʼ meʼ ghwəy pamti shiy va miʼi mbəreketi gwaʼa gwaʼa na, zhini ka garə, pə ghwəy ni ta cəʼwə Hyala. Ka ghwəy dza na, nzaʼ nzaʼ nzaʼ ghwəy nzati nza tə cəʼwə va. Tə mbərkə kwəma vay, ta məni ngwəvə dza Hyalaa dzəkən ghwəy, taŋ na nihwəti mbəzli.]

15 Ghwəy ghwəy mbəzliy ɓənipə kwəma pəhəti Hyala ni, mbaʼa ghwəy ghwəy ka Farisahi niy, mbə səəkə na ngəraʼwəə dzəkən ghwəy. Ghwəy ghwəy mbəzliy dakə mbəzli ni lə kwəma pərikə tə ngwəla. Ka ghwəy dzay, ka dzaŋwəy ta tətəwrə kərakə, lə shiɗshiɗ ghwəy, ka dzəy tə yam, lə kwambəwal. War ta dzaa pəlavə ntsaa dzaa nəw kwəma ghwəy. Ma sa ka ghwəy kwəmavə na, ka ghwəy dza mbaʼa ghwəy ɓananavəshi ghwəy va. Ka shi dza ghwəy vaa ɓananaghə dza na, mbaʼa ghəshi mənti ka ntsaa dzaa dzəmbə ghwə, sa ka ghəshi zhəghanti məhərli ci ta məni *kwəma jikir na taŋ kaa na ghwəy va.

16 Ghwəy ghwəy mbəzliy ɓənipə kwəma pəhəti Hyala ni, mbaʼa ghwəy ghwəy ka Farisahi, mbə səəkə na ngəraʼwəə dzəkən ghwəy. Ghwəyəy, ghala mbə ghwəy lə ghwəlefesliy ci kwal va kaa mbəzliw. Ma pə ghwəy niy: “Mbaʼa kə ndə zəməkə fəla lə *ciki Hyalay, shiy tiɓaa mananciw. Ma mbaʼa kə zəməkə fəla lə tsahi mbəzə mbə ciki tsa vay, ta kəsə dza fəla va” pə ghwəy ni.

17 Hyeler ni, ghwəlefesli ni. Pərɓa nima shiy na mbə shi bakə ni va nə məndi ngəŋwəya? Pərɓa tsahi mbəzə shəkənaa, naa pərɓa *ciki Hyala, ghəci tsaa mənti tsahi va ka shi ɗewɗew ni kwa kwəma Hyala? Pərɓa ciki Hyala na, e gəzaŋwəy nee ki.

18 Ma pə ghwəy ni diɓay: “Mbaʼa kə ndə zəməkə fəla lə pətsa ka məndiy fə shiy ti ta ta Hyalay, shiy tiɓaa mananciw. Ma mbaʼa kə ndə zəməkə fəla lə shi fanati məndi va tə pətsa va kaa Hyalay, ta kəsə dza fəla va” pə ghwəy ni.

19 Ghwəlefesli ni. Pərɓa nima shiy na ta shi bakə ni va nə məndi ngəŋwəya? Pərɓa shi ɓə məndi va kaa Hyala shəkənaa, naa pərɓa pətsa fanta məndi va shi va ti ghəci saa zhəghəti shi va ka shi ɗewɗew ni kwa kwəma Hyala? Pərɓa pətsa fəm va shi va ti na e gəzaŋwəy nee ki

20 Favə tə ghwəy e gəzaŋwəy: Mbaʼa kə ndə zəməkə fəla lə pətsa fə məndi shiy ti ta ta Hyalay, lə shi fati məndi va tə pətsa va ta gwaʼa zəməkə ntsa va fəla, ɗi naa gəzə.

21 Mbaʼa kə ndə zəməkə fəla lə ciki Hyalay, lə Hyalaa nzəy va mbə ciki tsa va ta gwaʼa zəməkə ndə fəla li, ɗi naa gəzə.

22 Mbaʼa kə ndə zəməkə fəla lə pətsa mə ghwəməy, lə gəzli Mazə Hyala ta gwaʼa, mbaʼa lə Hyalaa nzəy va kwa gəzli va ta gwaʼa zəməkə ndə fəla li, ɗi naa gəzə.

23 Ghwəy ghwəy mbəzliy ɓənipə kwəma pəhəti Hyala ni, mbaʼa ghwəy ghwəy ka Farisahi niy, mbə səəkə na ngəraʼwəə dzəkən ghwəy. Ghwəy ghwəy mbəzliy dakə mbəzli ni lə kwəma pərikə tə ngwəla. Ghwəy kiy,

---

23:16 23:16-22 5:34-37 **23:16 23:16** 15:14 **23:18 23:18** Səvəri 29:37 **23:21 23:21** 1Mezh 8:13 **23:23 23:23** SləniTaH 27:30; Mishe 6:8; Lk 18:12

kar ghwəy ɓə shiy kwətiŋ mbə shiy məŋ ta ɓəshi kaa Hyala. Tsəgha ka ghwəy ti nihwəti kəslifi jəw jəw ni wəzə ni ka ghwəy ta. Ma shi gwəramti Hyalaa ɗi ghwəy məni mbə kwəma pəhəti na na, kala ɗi məni niva ghwəy. Shi ɗi ma ghwəy va məni gwəramti Hyalaa ɗiy, avanashi: Məni zhəhwər ta mbəzli, mba'a məni kwəma lə kwal tsa nzə, mba'a nəw Hyala lə nəfə kwətiŋ. Tsəgha na shi ka ghwəy məni nza ki, kala za ma ghən ta ɓə shiy kwətiŋ kaa Hyala, səvəri mbə shiy məŋ diɓa.

24 Ma ghwəyəy, ghwəlefesliy ci kwal kaa nihwəti mbəzli nza ghwəy. Ka ghwəy ɗzay, nashi ma ghwəy məcenekwesli tə shi sa ghwəy na, mba'a ghwəy nzəlamtishi. Ma mba'a kə ngaləwba dzətitaa dzəti shi na, kip ghwəy sahwə nava. *

25 Ghwəy ghwəy mbəzliy ɓənipə kwəma pəhəti Hyala ni, mba'a ghwəy ghwəy ka Farisahi niy, mbə səəkə na ngəra'wəə dzəkən ghwəy. Ghwəy ghwəy mbəzliy dakə mbəzli ni lə kwəma pərikə tə ngwəla, mbalaa paf paf na nefer ghwəy va ghəli, lə va maw məni kwəma jikir na. Gwəyəy, mbəzliy gwəmanti yaɓə devəre sa shiy tsa shi va lə kwakwa tsa shi ɗewɗew pərikə tə hwəm shi, mbalaa ngərjəkəjəkə na ghəshi va rəɗa kwa hwər kwa hwər shi nza ghwəy.

26 A ka Farisahi, ghwəlefesli ni. Ma pə ghwəy mənti e gəzaŋwəyəy, pərɓa pətsa kwa hwər devərehi ghwəy lə kwekwer ghwəy pə ghwəy yaɓanti. Ma ghalaɓay, ɗewɗew dza ghəshiy nza pa' pərikə tə hwəm shi.

27 Ghwəy ghwəy mbəzliy ɓənipə kwəma pəhəti Hyala ni, mba'a ghwəy ghwəy ka Farisahi niy, mbə səəkə na ngəra'wəə dzəkən ghwəy, ghwəy ghwəy mbəzliy dakə mbəzli ni lə kwəma pərikə tə ngwəla. Ghala mbə ghwəy lə kwəli ka məndi vaa hwəti tezlezl na, ka mbərə kwa kwəma mbəzliw. Mbalaa ma kwaɓa kwaɓa nzə ki na, paf təhəta va 'yesler lə va shi ghwaɓə ghwaɓə ni.

28 Ghwəy kwərakwə kiy, war tsəgha nza ghwəy sana sənzənva. Nja mbəzli wəzə wəzə ni ghwəy pəzli kwa kwəma mbəzli na, mbalaa paf təhəy pətsa mbə nefer ghwəy va dakə mbəzli, lə va ndərəm gwa'a» kə Yesəw.

Yesəw gəzə ngwəvə Hyala
(Lk 11:47-51)

29 Zhini ma kə Yesəw ɓa na: «Ghwəy ghwəy *mbəzliy ɓənipə kwəma pəhəti Hyala ni, mba'a ghwəy ghwəy *ka Farisahiy, mbə səəkə na ngəra'wəə dzəkən ghwəy. Ghwəy ghwəy mbəzliy dakə mbəzli ni lə kwəma pərikə tə ngwəla. A ghwəy ngangamti kwəlihi ka gəzə kwəma Hyalaa niy bakwamti jijihiŋwəy mbəradzə wəzə wəzə. Mba'a ghwəy ghaslamti ni mbəzliy niy mənti kwəma ɗi Hyala.

30 Zhini ma pə ghwəy na: “Mba'a pə ghwəmmə niy nza tiɓa ghala vəghwə tsaa niy nza jijihimmə va tə ghwəmə nzay, ka dza ghwəmmə zləɓa jakə miy tsa ghwəmmə li shi, ta bəkwə ka gəzə kwəma Hyala va nzaw” pə ghwəy ɓa!

31 Ma ɗi kwəma va gəzəy, mbə gəzə kwəma ghwəy va tsəgha nay, a ghwəy sənay də'wə ghən tsa ghwəy, jijihiŋwəy niy bakwaməti na ka gəzə kwəma Hyala, pə ghwəy, ɗi naa gəzə.

23:24 23:24 15:14 * **23:24 23:24** Ɗi kwəma vaa gəzəy: Mbəzliy ɓənipə kwəma pəhəti Hyala ghəshi lə ka Farisahiy, ə ka ghəshiy dzashi ta cimsli nəw na jəw jəw na kwəma mbə kwəma pəhəti Hyala. Ma na diɓədiɓə na kwəma gwəramti Hyalaa ɗi na, kala ɗi ghəshiy nəw. **23:25 23:25** Mk 7:4 **23:26 23:26** Zhŋ 9:40 **23:28 23:28** Lk 16:15 **23:30 23:30** 5:12; SləniKY 7:52

32 Ghənzə tsəghay, war nəw pə ghwəy nəw məni kwəmaa niy
'watəŋwəy jijihiŋwəy kwal tsaa məni nzə gwa'a tsəgha, nza ghwəy
kərnamti sləni shi.
33 Ghwəy ghwəy mbəzliy ndərəm ni nja kwara jigəzlihi niy, njaa njaa
dza ghwəy mbay waslamti ghən tsa ghwəy va ngwəvə dzəti ghwə kia?
34 Ava va tsəgha, kadiwəm, favəm: Ta ghwəniŋwəy ka gəzə kwəma
Hyala, lə ka sənata kwəma, mba'a mbəzliy ɓəni kwəma kaa mbəzli
dzee. Sa ka ghəshi səəkəshiy, ka ghwəy dza na, mba'a ghwəy bakwaməti
nihwəti, dzəghwa kaa nihwəti daŋwə daŋwə dzəvəgha tsəm. Ka didi'wə
nihwəti lə kwərpə dzar mbə ceker ɓasəvahi ghwəy. Ka nəwshi ta titihəshi
dzar mbə məlməhi, mbə məlməhi.
35 Va tsəgha ki, ma ngwəvə dza Hyala vaa slaa dzəkən mbəzli tə sa
bakwaməti ghəshi mbəzli nzə va slar slar ni kwataŋay, dzəkən ghwəy
dza naa dza. Mbəzli ghənghən ghənghən bakwamti ghəshi, tə *Abel, ntsa
slar tsa va Hyala gha məndiy pəəsli ndə, ka sar lə bəkwəshi pa' tə Zakari,
zəghwə Barashi. Dzar kwa jipə pətsa ka məndiy fə shiy ti, ta ta Hyala, lə
*ciki Hyala niy pəəsli ghwəy tsava.
36 A gəzaŋwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ngwəvə dza Hyalaa slaa
dzəkən mbəzli tə sa bakwaməti ghəshi mbəzli va gwanashiy, dzəkən
ghwəy ghwəy mbəzli mbə vəghwə tsa ndatsə ni dza ngwəvə vaa dza»
kə Yesəw.

Hwər tsa Yesəw mbə zhanci ta mbəzli mbə məlmə Zherəwzalem (Lk 13:34-35)

37 Dzəghwa ma kə Yesəw dzəkən mbəzli mbə məlmə Zherəwzalem na:
«A mbəzli mbə məlmə Zherəwzalem, ghwəy bakwamti na ka gəzə kwəma
Hyala, mba'a ghwəy pa'wamti mbəzli Hyala ghwənashi na lə hərezli ka
bakwamtishi. Ɗaŋ səɗee mbə pəla ɓasətəŋwəy ta ndəghwəŋwəy, njasa
ka kwəkwəla vaa ɓasambə kwərtiti nzə mbə bəkəbəkə nzəy, kala zləɓa
ghwəy.
38 Ə gəzaŋwəy ya, nana kiy, ta ɓanti dəvə nzə dza Hyala tə məlmə
ghwəy, war ka kwəfi dza naa mbəərəta.
39 Ə gəzaŋwəy ya, ka zhiniy ghwəy nara ghwəla tepəw, pa' fəca dza
ghwəy gəzəə dzəkənee: "Təfanati miy tsa nzə Hyala kaa ntsaa səəkə mbə
slən tsa nzə, ghənzə kwa sləkəpə" pə ghwəy» kə Yesəw.

24

Ngəra'wə tsa ghənghən ghənghən tsa dzaa səəkə, ka hiɗi gha kərə (Mk 13:1-23; Lk 21:5-24)

1 Dzəghwa Yesəw mba'a maɗiy mbə *ciki Hyala kaa səvəriy dzay. Ma
ghəci mbə dzay na, mba'a mbəzli ta səɗa ci səəkəə kəsay. Ma kə ghəshi
kaa ngəci na: «Nighətima njasa ngay ciki Hyala tsa va wəzə tsa ci» kə
ghəshi.
2 Ma kə Yesəw kaa ngəshi na: «Yə, e nay. Ə gəzaŋwəy ya, ta na navay,
tsəgha na, ya tsəgha nay ghwəy ciki tsa vay, ta ba'wamti dza məndi. Ka
dza ghwəy nashi hərezli tsəŋəzli tsəŋəzli, ya kwətiŋ ghwəlaw» kə Yesəw.
3 Ləy hwəm jəw ki na, dza Yesəw mba'a dzaa nzəyəy mə ghən kəlaŋ
tsa har məndiy «Kəlaŋ *'Wəlivə». Dza mbəzli ta səɗa ci, mba'a ghəshi
ɓasəkəvashi kwətishiy dzəvəgha. Mba'a ghəshi nzəyshi ja'ja' məɓa.
Dzəghwa mba'a ghəshi ghakə ɗəw kwəma və, a kə ghəshi na: «A Ntsa

---

23:33 23:33 3:7 **23:34 23:34** 1Tes 2:15 **23:35 23:35** Ghava 4:8-10 **23:38 23:38** Ezhek 10:18-19; 1Mezh 9:7-8 **23:39 23:39** Cem 118:26 **24:2 24:2** Lk 19:44

ghəy dikə tsa, ge'i lə tsama vəghwə dza shi gəzə gha niy məniva tay? Tə wa dza məndiy sənay ndal tərə gha ta səəkəw, ndal tərmbə hiɗi ta kəɗiw, kə məndi tay? Gəzaŋəy di» kə ghəshi.

4 Ma kə Yesəw ngəshi na: «Məni tə ghwəy məhərli wəzə, əntaa ghwəy dzaa zləɓa məndiy ngəɗiŋwəy ma.

5 Sa nzanay, ɗaŋ dza nihwəti mbəzliy səəkə lə slən tsee. Ka ndə dzay: “Yən na *Kəristəw tsa tivə Hyala va” kə, ka tsahwəti dza diɓa na “yən na” kə. Gəla mbəzli vay, mbəzli ɗaŋ tərəŋw dza ghəshiy ngəɗiti.

6 Ta fa favə gaka mbəz dza ghwəy dza mbə məlməhi ndəkwə ndəkwə ni lə ghwəy. Zhini diɓay, ta fa favə nəwər tsa mbəz dza ghwəy mbə məlməhi kərakə kərakə ni lə ghwəy. Ya ə dza ghwəy favə shi va tsəghay, əntaa her ghwəy taa dza ma. Ya njaay ta məniva dza gəla niva shiy tsəgha. Ya tsəgha dza shi vaa mənishiy, ka dza hiɗiy kəɗi diw.

7 Ka hwəhwə tsa nihwəti mbəzli dzay, ka mbəz lə hwəhwə tsa nihwəti. Ka tsahwəti mazə dza na, mba'a pəlati miy tə tsahwəti, tapə ghəshi mbə mbəz taa nza. Dzar tə nihwəti hiɗi ghənghən ghənghənəy, ta mənta dza ma, ka gərgərəva hiɗi dzar tə tsahwəti pi ghənghən ghənghən.

8 Shi va gwanashiy, ngəra'wə tsaa dzaa gha səəkə na ghəshi, njasa ka mali vaa 'wa kemahə ta ya zəghwə na niva shiy.

9 Ka məndi dza na, ka kəkəsəŋwəy kaa nihwəti mbəzli, ta saŋwəy ngəra'wə ghəshi, ka bəkwəŋwəy. Hwəlfəhi mbəzli gwanashiy, ka dza ghəshiy ɗi mətsə ghwəy tə sa nəwra ghwəyəw.

10 Ghala vəghwə tsa va kiy, ɗaŋ dza mbəzliy nəwraa zlay nəwra. Ka ghəshi dza na, ka nga ɗafa ta nihwəti, ghəshi ka ghən tsa shi, ka ndərəva kwa jipə shi.

11 Ɗaŋ dza ka gəzə kwəma Hyala ka dzərvəə tsahwəshi. Ka ghəshi səəkə na mba'a ghəshi ngəɗəhwə nihwəti mbəzli ɗaŋ ta nəwshi.

12 Tərəŋw dza məni *kwəma jikir naa vəŋəta tə hiɗi. Ka gha nighə war va kwəma vay, mbəzli ɗaŋ zlay ɗiva kwa jipə shi.

13 Ma ntsaa dzaa jihəkəvay kala zlay nəwra ghəci pa' tə vici məti ciy, ta mbəliti tsava ndə dza Hyala.

14 Ma sa ka məndi gəzamti Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən sləkə tsa dza Hyala ta sləkə mbəzli kaa mbəzli tə hiɗi gwanashi, ta mbə hwəlfəhi tə hiɗi gwanashiy favəy, ma nza hiɗi maɗi ta kəɗi ki.

15 Ta nashi shi rəɗa rəɗa ni va jikirkir ni, niy gəzəkə Daniyal *ndə gəzə kwəma Hyala kwəmaa dzəkən shi kwa zliya dza ghwəy garəshi mbə *ciki Hyala, (ntsaa jangəti kwəma vay, favə tə ghəci wəzə). *

16 Ghalaɓa kiy, mbəzli tə hiɗi ka Zhəwde na, hwəshi tə ghəshiy dzəmbə kəlaŋ ta mbəə mbəlishi.

17 Mba'a kə ndə mə jəba mbə tifərəy, əntaa ghəci dzaa ni na: “Kadiw, e dzaa ɓasəvə shi ya mbə ciki tsee” kə ma. Ə kə dzaa hwəy gwa'a tsəgha.

18 Ya kwamti dza ndəə nza mbə zay, əntaa ghəci dzaa ni: “Kadiw, e zhəghəvaa jighi ta ɓəvə kwəbeŋeree” kə ma. Ə kə dzaa hwəy gwa'a tsəgha.

19 Ngəra'wə tərəŋw dza savaa nza fəcava kən mi'i lə hwər lə mi'i ka ndərazhi tə hwəm.

24:5 24:5 24:24; 2Tes 2:9-10; 1Zhŋ 2:18 **24:7 24:7** 2NəMezh 15:6; Ezay 19:2 **24:9 24:9-14** 10:17-22; Zhŋ 16:1-4 **24:9 24:9** 5:11 **24:10 24:10** 10:35; Lk 12:52-53 **24:11 24:11** 7:15 **24:12 24:12** 2Tim 3:1-5 **24:13 24:13** ShiZhŋ 13:10 **24:14 24:14** 28:19 **24:15 24:15** Dani 9:27; 11:31; 12:11 * **24:15 24:15** Kwəma dzəghwa tikə nay, Matiye də'wə ghən tsa ci gəzə na kaa mbəzliy dzaa jangə zliya ci na. **24:17 24:17-18** Lk 17:31

20 Cə'wə pə ghwəy cə'wə Hyala əntaa bali va taa məniva ge'i ge'i lə tir
tasli, lə nəghətaa dzaa nza fəca *vici dəkəva.
21 Sa dza naa nzay, ma ngəra'wə tsaa dza vaa nza tə hidi ge'i lə vici
va na, dikəy tərəŋw dza naa nza. Səəkə gəla hwəlfə ngəra'wə tsa tsəgha
tsa vaa kəsashi mbəzli ghala ngati Hyala hidi, ka sar pa' tə vəghwə tsa
ndatsəw. Ka dza naa zhiniy səəkə kən mbəzli diɓa ka məndi nzaw.
22 Kala sa nzana mba'a Hyala tamti ɗaŋ tsa vici ngəra'wə tsa va tə
mbərkə mbəzli nzə təravə nay, ka dza ndəə tərmbə tə ghwəməy nzaw.
Əy ma dza na ki na, mba'a tamti ɗaŋ tsa vici va tə mbərkə mbəzli nzə
təravə na.

Səəkə tsa Zəghwə yakə ndə ngəri
(Mk 13:24-31; Lk 21:25-33)

23 Ma sa ka vəghwə tsa va məniyəy, mba'a kə ndə taa ni ngəŋwəy: “A
mbəzli ni, anay *Kəristəw Ntsa tivə Hyala tikə” kə, ya “avaci tarɓa” nə
nay, əntaa ghwəy zləɓa kwəma ci va tepə ma.
24 Sa dza naa nza ghala vəghwə tsa vay, ɗaŋ dza Kəristəwhi ka dzərvə
lə ka gəzə kwəma Hyala ka dzərvəə tsahwəshi tə hidi. Ka ghəshi dza na,
ka məməni shi maɗaŋa maɗaŋa ni tərəŋw, lə shi dimədimə ni, ta mbəə
ngədi mbəzli. Mba'a kə ghəshi dzaa mbatay, ta dzəghə ngədi dza ghəshi
ya mbəzli təravə Hyala.
25 Ə gəzamtəŋwəy ya kwəma va kwaghwətsata, ta mbə ghwəy sənashi
shiy dzaa məniva.
26 Mba'a kə məndi taa ni ngəŋwəy: “Avam Kəristəw pəriɓa tə gamba”
kə məndiy, əntaa ghwəy dzəvəri ma. Ya: “Anay tikə mbəy na” nə məndiy,
əntaa ghwəy taa zləɓa ma.
27 Sa kee səəkə, yən Zəghwə yakə ndə ngəriy, mbəzli gwanashi dza naa
nara. War njasa ka wampidi van vaa dzəy tə ghwəmə, ka səəkə kwa
ghwəmə pa' kwa mərkwiy, tsəgha dza naa nza.
28 A ghwəy sənay, dzəghwa tə pətsa mətishi shiyəy, tiɓa ka zliŋiŋ
ɓasəva» kə Yesəw.
29 «Ləy hwəm ngəra'wə tsa va kiy, nza'jəw shərkwə dza viciy
shərkwəta, ka tir dza na, mba'a zlay mbərə, ka sasərkwəhi tə ghwəmə
dza na, ka shikəvaa səkwa, ka shi nza bərci vəshi mə ghwəmə 'wakəvə
na, ka kwəfəghə.
30 Ghalaɓa kiy, a shiy dzaa tsahwəshi səəkə mə ghwəmə, shiy dzaa ci
səəkə tsa Zəghwə yakə ndə ngəri. Ma hwehwer mbəzli tə hidi gwanashi
ta nza ghala pətsa va ki na, war ə dza ghəshiy ngəngəlvə, ka tihwəni.
Ka Zəghwə yakə ndə ngəri dza na, tsahwə tsahwəy war ka nay mbəzli
lə mətsə shi səəkə mbə kwəleɓi tə ghwəmə, lə bərci və tərəŋw, mba'a
shəndəkə ti diɓa.
31 Ka məndi dzay, mba'am viyata təlimə dikə na tərəŋw tərəŋw. Sa ka
məndi viyata na, ma nza ghwənashi ka kwal ci, ta dza ghəshiy ɓasəkə
mbəzli təravə na tə bəlahi tə hidi faɗanavashi səəkə tə pətsa kəray ghala
hidi gwa'a.

24:21 24:21 Dani 12:1; ShiZhŋ 7:14 **24:23 24:23-25** Lk 17:23-24 **24:24 24:24** 24:5; 7:15; ShiZhŋ 13:13-14 **24:27 24:27** 24:30, 37; 25:31; 1Kwər 15:23; 1Tes 3:13; 4:15; 2Tes 2:1, 8; Zhk 5:7-8; 2Pi 3:4; 1Zhŋ 2:28 **24:28 24:28** Zhəwbə 39:30; ShiZhŋ 19:17-18 **24:29 24:29** Ezay 13:10; 34:4; Azh 2:6, 21; 2Pi 3:10, 12; ShiZhŋ 6:12-14 **24:30 24:30** Zak 12:10-14; Dani 7:13-14; Mt 24:27; 26:64; Mk 14:62; ShiZhŋ 1:7 **24:31 24:31** 13:41; təlimə: 1Kwər 15:52; 1Tes 4:16

32 Avee taa ɓəliŋwəy fir lə kwəma daskway, favə tə ghwəy shi ɗi na
ɓəniŋwəy. A ghwəy sənay, mba'a kə kəslifi daskwa shikəshi, dza na mba'a
ɗakə nihwətiy, a vəghwə tsaa dzəmti kətikəvay, pə ghwəy.
33 Ava tsəgha na ki, war nashi ma ghwəy gəla shi ɓəlakəŋwəy ya va
gwanashi ghati mənivay, sənay tə ghwəy ndal tərmbə Zəghwə yakə ndə
ngəri ta səəkəw, miy dəgha na ki, pə ghwəy.
34 A gəzaŋwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ka dza mbəzli mbə vəghwə
tsa ndatsə tsaa bəkwəshi ka shi gəzaŋwəy ya ni gwanashi mənivaw.
35 Nay ghwəy na, kar ghwəmə nata ghwəy na, ghəshi lə hiɗi gwa'ay,
kərəp dza ghəshiy zashi. Ma na kwəmee na nanzə kiy, ka kərə naw» kə
Yesəw.

War Hyala kwətita na saa sənata vici dza Yesəw zhəkə ti (Mk 13:32-37; Lk 17:26-30, 34-36)

36 Ma kə Yesəw diɓa na: «Ndə tiɓa ya kwətiŋ mba'a sənata vici dza shi
vaa məniva tiw. Ya ka kwal Hyala, ya Zəghwə Hyala də'wə ghən tsa ciy,
sənata ghəshiw. War Didi Hyala mə ghwəmə kwətita na saa sənata vici
lə ler va gwa'a.
37 War njasaa niy məniva shiy va ge'i ghala vəghwə tsa *Nəwey, tsəgha
dza shiy zhiniy məniva, sa ka vici dzee səəkə ti yən Zəghwə yakə ndə
ngəri kətikəvata.
38 Ma niy nza kwataŋa, ghala vəghwə tsa Nəwe va, Hyala ghwəla ta za
mbəzli lə yaməy, ə niy zəmə mbəzli shi zəmə, ka sa sa shiy, ka ɓə ɓə mi'i.
Mbəzli nza ghyehi və shi na, ka ɓəshi kaa zhər, war tsəgha. Pa' fəca vici
dzəmbə Nəwe dzəmbə kwambəwal ti na, war mbə məməni shi va ghəshi
niy nza tsəgha.
39 Ghalaɓa nashi kiy, niy shashanshi shiy ya jəwəw. War sa nighə ghəshi
na, van ghati nzəmə kala kərə ma. Ray pətsa tə hiɗi va yam. Dza yam va
kərəp ghəshi zamti mbəzli gwanashi. Njasa niy shashanshi ma shiy va kaa
mbəzli vay, war tsəgha dza shiy shashanshi ma kaa mbəzli sa ka vəghwə
tsa dzee səəkə ti, yən Zəghwə yakə ndə ngəri kətikəvay kwərakwə ki.
40 Ma sa kee səəkə ghala pətsa va kiy, mbəzli bakə dza naa nza tə za, ka
məndi dza na mba'am ɓəhwə tsahwəti, mbərəkə zlay tsahwəti tiɓa.
41 Ta kəsashi mi'i dza məndi bakə kwa vəna mbə hə, ka məndi dza na
mba'am ɓəhwə nahwəti, mbərəkə zlata nahwəti.
42 Ava va tsəgha, ə pə ghwəy mənti məhərli, sa nzanay, sənata vici dzee
səəkə ti yən Ndə sləkəŋwəy ghwəyəw.
43 Favə tə ghwəy kwəma ɗee na gəzaŋwəy wəzə, a ghwəy sənay, mba'a
kə ndə ghi sənay nza, fəca vici tsa' nay, ta səəkə dza ndə ghəliy dzakə ghi
tsee kəy, ka dza naa ɓə hi fəcavaw, war tsəmtsəmmə dza naa nzəyəy, ka
dza naa zlay kwal kaa ndə ghəli ta dzakəw.
44 Va tsəgha, ma ghwəy kwərakwə kiy, gwəmatəvaŋwəyəm ya hwəmɓa
nzə, ta ndəghə vici va. Sa nzanay, ge'i lə vəghwə tsa təkəti ma ghwəy
dzee səəkə yən Zəghwə yakə ndə ngəri» kə Yesəw.

Ndə ghəra sləni tsa nza məhərli və, lə tsa kama məhərli və (Lk 12:41-48)

45 Ma kə Yesəw diɓa na: «Favəm e gəzaŋwəy kwəmaa dzəkən ndə ghəra
sləni tsaa fə ghən ta sləni ci, ka ghəra lə məhərli. Kaa ngəci dza ndə ghi

---

24:34 24:34 16:28 **24:36 24:36** SləniKY 1:7 **24:37 24:37-39** Ghava 6:11-13; 7:7-13; 2Pi 3:6 **24:42 24:42** 24:44, 50; 25:13; Mk 13:33, 35; Lk 12:40; 21:36 **24:43 24:43** 1Tes 5:1-2; 2Pi 3:10; ShiZhŋ 3:3 **24:45 24:45-47** 25:21-23

tsa ghəranci na va sləniy zlatanavə ndəghwə pətsa kəghi tsa ci, nza ghəci ɓanshi shi zəmə kaa nihwəti ka sləni kəyɓa sa ka vici zəmə shiy mənta.
46 Ghala vəghwə tsa dza ndə ghi tsa vaa səəkə, mba'a kə kəsay ndə sləni
tsa ci va ghəci mbə tsəva lə sləni gəzanci na va wəzə wəzəy, vəshi na ta
tsava ndə ghəra sləni.
47 A gəzaŋwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ta fanambə shi və gwanashi
dza ntsa va mbə dəvə ndə sləni tsa ci va.
48 Ma mba'a kə ndə sləni tsa vaa ntsa gəmgəm tsay, vanta kwəma dza
naa təkəti mbə nəfə tsa ci: “Ka dza ntsee tsa dikə tsaa zhikə ɓəlaŋəw”
dza naa ni,
49 ka na dza na, tapə dzəmbəy mbə di di'wə nihwəti mbəzli ghəra ghəshi
sləni li shi, ka zəzəmə shi zəmə ci, ka sa sa shiy, ghəshi lə mbəzliy nza
war ghi ghi ni.
50 War ghəci mbə məni shi ci va tsəgha ki na, ka ntsa ghəranci na va
sləni dza vətəghə səəkəy, fəca viciy niy bərkəti ma ndə sləni tsa va səəkə
tsa ci, ge'i lə leriy niy bərkəti ma na diɓa.
51 Sa naa səəkə na, sa' sa' sanamiy ngəra'wə kaa ndə sləni tsa va tərəŋw,
mba'a dzaa jakayshi tə na shi kwəma lə mbəzliy dakə mbəzli va lə kwəma
pərikə tə ngwəla. Nza ghəci wahə war wahə, ka pərə sli'i ci tə pətsa va»
kə Yesəw.

25

Bəli fir lə kwəma degheghir məŋ

1 Zhini ma kə Yesəw ɓa na: «Ma kwəma sləkə tsa sləkə Hyala mbəzliy,
yəm dza naa nza lə kwəma degheghir məŋ ni ni dzee ta gəzaŋwəy kwəma
shi: Sa dza ghəshiy, mba'a ghəshi ɓəɓəvə gərkəwahi shi, ka dzashiy dzəti
pətsa nza zal mali ti.
2 Nihwəti cifə mbə degheghir vay, niy tsəhwəlishi ghəshiw. Ma nihwəti
cifə nashi ki na, tsəhwəli tsəhwəli niva.
3 Dzəghwa niy tsəhwəlishi ma va cifə ni, mba'a ghəshi madʔishi, war sa
ɓəvə ghəshi gərkəwahi shi tsəgha, tərəh tsaa ɓəvə hwəpər tsa ciy tivə in
gərkəwa kwa mbə shi.
4 Ma ni tsəhwəli tsəhwəli ni va degheghir cifə ni na, laŋ laŋ ghəshi
ɓəɓəvə gərkəwahi shi, mba'a hwəpehwəper. Ya wa ndə na, mba'a tivə in
kwa tsa ci hwəpər ghəciy kafə.
5 Ma sa tsəhəshi ghəshi na, dza ghəshi ka ndəghə səəkə tsa zal mali.
Ndəghə ndəghə, kə ghəshi na, shaŋ, kala tsahwəy ghəci. Dzəghwa hi
mba'a dənavə degheghir məŋ ni va gwanashi, fəriŋ fəriŋ ghəshi ɓəɓəhwə
hi ki.
6 Ma mbə daŋkala vərdʔi ki na, dzam ka fərghəshi lə zlapə, ma kə məndi
na: “Waa, a zal mali tsahwəy naci, səvərim a ghwəy dza ta ka'wə” kə
məndi.
7 Dzəghwa degheghir məŋ ni va ki, mba'a ghəshi sasatishi gwanashi.
Tapə ghəshi mbə gwəmava, ka tsətsərə ghwə dzəghwa gərkəwahi shi.
8 Ma kə niy tsəhwəlishi ma va degheghir cifə ni kaa ni tsəhwəli tsəhwəli
ni va na: “A ya, tihwətihwəm jadʔaghwaŋəyəm in tsa ghwəy vaa dzəghwa
ni ghəy ni gərkəwahi, ghwə ka shishirkwə kwa shi diʔ” kə ghəshi.
9 Ma kə degheghir tsəhwəli tsəhwəli ni va kaa ngəshi na: “Am, awə, ka
dza naa mənti mək kaa ngəmmə gwanamməw. Wəzəɓa dza ghwəy dzaa
pavə tsa ghwəy va mbəzliy dʔəl in na” kə ghəshi.

24:48 24:48 2Pi 3:4 **24:50 24:50** 24:42 **24:51 24:51** 8:12 **25:1 25:1** Lk 12:35-36

10 Ma sa gəzanakəshi məndi tsəgha na, dza niy tsəhwəlishi ma va
degheghir ka dzashi ta pala in ta pa ki. Ma ghala pətsa dzashi ghəshi
va ta pala in ki na, ndəs zal mali səəkəy. Dza niy niy gwəmantəvashi va
degheghir lə in tsa shi nashi ki, mba'a ghəshi dzashiy dzakə ghi kwasəbə
zal mali. Disl məndi kalay dəgha.
11 Ma ləy hwəm ki na, ndəs nihwəti degheghir va səəkəshi. Səəkə
ghəshi na, ka zlapə kwəma zlaŋzlaŋ: "A Ndə sləkəpə, a Ndə sləkəpə,
ndi ghwənamtəŋəy dəgha" kə ghəshi.
12 Ma kə zal mali kaa zləɓanshi na: "A gəzaŋwəy ya, ta na navay, tsəgha
na, sənaŋwəy ya tepəw" kə» kə Yesəw.
13 Ma sa kərəy Yesəw lə ɓəli fir tsa va, ma kə na: «Va tsəgha kiy, ə
pə ghwəy fə ghən, sa nzana, kala sənay vəghwə, ya vici dza kwəma vaa
məniva ti ghwəy» kə Yesəw.

Ka ghəra sləni ɓanavəshi məndi gəna ta zhəghə dəvə li (Lk 19:11-27)

14 Ma kə Yesəw ɓa na: «Kwəma sləkə tsa sləkə Hyala mbəzliy, yəm dza
naa nza lə kwəma tsahwəti ntsaa niy ɗi vaa dzay ta wə. Ma fəca dza na ta
kafə na, mba'a harvə ka sləni ci mahkan ta tahanshi gəna ci ngəshi ghəci
taa dzay, nza ghəshi zhəghə dəvə li.
15 Ma sa ɓasəshi ghəshi na, dza na mba'a tahanavəshi. Ya wa ndə na
ge'i lə bərci ci ghəci ɓanaghə gəna. Mbəl bələkwə cifə ghəci ɓanavə kaa
tsahwəti. Ma kaa tsahwəti na, mbəl bələkwə bakə. Kaa kwa mahkana
ndə na, mbəl bələkwə. Sa tahanavəshi na gəna ki na, dza na pəkw dzay.
16 Dza ntsa ɓanavə məndi va mbəl bələkwə cifə, nza'jəw dzay ta zhəghə
dəvə lə gəna va. Dza na mba'a zhəghəvə dəvə, mba'a zəməvə tsahwəti
mbəl bələkwə cifə zhəkən tsaa niy ɓanavə məndi va.
17 Dza ntsa ɓanavə məndi va mbəl bələkwə bakə, mba'a dzay ta zhəghə
dəvə kwərakwə. Mba'a zəməvə tsahwəti mbəl bələkwə bakəə dzəkən tsa
ɓanavə məndi va.
18 Ma dza tsa ɓanavə məndi va mbəl bələkwə naci ki na, la' lati kə'wə,
dza sliɗ mbəliy na ci va gəna ɓanavə Ntsa ci va dikə tsa kwa kə'wə. Dza
na das nzəyəy.
19 Ma ləy hwəm sa nzay ntsa shi va dikə tsa nza ki na, dza na mba'a
zhəghəkəvay mbə wə ci va. Sa səəkəy na na, dza na har harashi ka sləni
ci va, ta ɗəw njasa mənti ghəshi lə gəna ci va.
20 Ma sa ɓasəshi ghəshi ki na, kə ntsa ɓanavə məndi va mbəl bələkwə
cifə kət kətəghəvay dzəvəgha dikə tsa ci va. Ma kə kaa ngəci na: "A Ntsee
dikə tsa, anay mbəl bələkwə cifə tsaa niy ndara gha va. Avanay tsahwəti
mbəl bələkwə cifə diɓa, sa zəməvee mbə zhəghə dəvə lə gəna ndara gha
va" kə.
21 Ma kə dikə tsa ci va na: "Wəzə mənti gha, ndə sləni tsa wəzə tsa nza
gha, lə nəfə kwətiŋ ghərati gha sləni gha. Wəzə ghərati gha sləni jəw na
na ndaŋee. Nana kiy, ta ndaŋa na dikə na sləni dzee mbə dəvə gha, na
nza bama ti, a gha ghəra. Səəkə a gha nzəyŋa, ka vəshi lə ya" kə.
22 Dza ntsa ɓanavə məndi va mbəl bələkwə bakə, kət kətikəvay
kwərakwə. Ma kə na: "A ntsee dikə tsa, anay mbəl bələkwə bakə tsaa
niy ndara gha va. Avanay tsahwəti mbəl bələkwə bakə diɓa, sa zəməvee,
mbə zhəghə dəvə lə gəna ndara gha va" kə.

25:10 **25:10** 9:15 **25:11** **25:11-12** Lk 13:25 **25:12** **25:12** 7:23 **25:13** **25:13** 24:42 **25:14** **25:14-15** Mk 13:34 **25:15** **25:15** Rm 12:6 **25:19** **25:19** 18:23 **25:21** **25:21-23** 24:45-47; Lk 16:10

23 Ma kə ndə gəna tsa va ngəci na: “Wəzə mənti gha, ndə sləni tsa wəzə
tsa nza gha, lə nəfə kwətiŋ ghərati gha sləni gha. Wəzə ghərati gha sləni
jəw na na ndaŋee. Nana kiy, ta ndaŋa na dikə na sləni dzee mbə dəvə
gha, na nza bama ti, a gha ghəra. Səəkə a gha nzəyŋa, ka vəshi lə ya” kə.
24 Dza ntsa ɓanavə məndi va mbəl bələkwə kət kətikəvay kwərakwə ki.
Ma kə na: “A Ntsee dikə tsa, ta na tsee ghənəy, e sənaŋa, ntsa ghyanakə
tsa nza gha. Ghay, ya kala tsəŋwəhwə hwəlfə gha tə za na, kar ghaa
slahwə shiy tə za va, ya kala ghərahwə sləni gha na, mbə pəla kwəmavə
shiy ghaa nza.
25 Ava va tsəgha ghəratəra hazləni nee. Ma dzee na mba'ee lati kə'wə,
pən sliɗ yən mbələyŋa gəna gha va kwaɓa. Avanta, ava sa gha” kə.
26 Ma kə dikə tsa ci va ngəci na: “Ndə mar tsa kwamətsəni tsa, ndə
ghəra sləni tsa gəmgəm tsa nza gha. A gha sənay, mbə sla shiy kee nza,
ya tə za tsaŋwati mee hwəlfə, ka pəla kwəmavə shiy, ya kala ghərahwə
slənee, pə gha.
27 Ghənzə tsəgha kiy, mba'a pə gha niy sənay nza, ka zhəghə dəvee liw
pə ghay, ə ka gha ɓanavə gənee va kaa tsahwəti ndə nza, ma nza ghəci
zhəghə dəvə li. Sa kee səəkə na, nzee ɓasə see və, lə yam ti nza” kə kaa
ntsa va.
28 A kə kaa mbəzli na: “A mbəzli ni, ɓantim mbəl tsa bələkwə tsa va və
ta dəvə ci, a ghwəy zhiniy ɓanavə kaa ntsaa zəməvə mbəl bələkwə cifə
vaa dzəkən tsa ci.
29 Sa nzanay, ma ntsaa kwəmavə shiy, dza na ka ghəra sləni ghəci li
shiy, ta mətsahanavə shiy dza məndiy dzəkən shi. Ghalaɓa kiy, tərəŋw
dza shiy nza və. Ma ntsaa kwəmavə shiy va, kala zhəghə dəvə ghəci li
shiy, ə dza məndi zhiniy ɓəhwə ya ni jəw ni va shiy və.
30 Ta na ndə sləni tsaa mbata ma tsa ya namaɓa kwəmay, ɓəvəm a
ghwəy bəzlakəvəriy dzəti ngwəla dzəmbə kwəsli, a ghəci sa ngəra'wə, ka
wawahə, ka pəpərə sli'i ci pəriɓa” kə» kə Yesəw.

Mba'a pə gha mananati kwəma wəzə na kaa ndə tikə tə hiɗiy, kaa Yesəw mənti gha kwəma va kwərakwə

31 Dzəghwa ma kə Yesəw diɓa na: «Ma fəca dzee səəkə yən Zəghwə
yakə ndə ngəri mbə shəndəkə tsee, lə ka kwal Hyala kwasəbee gwanashiy,
ta nzəyra dzee kwa gəzli mazə.
32 Ka hwəlfəhi mbəzli tə hiɗi gwanashi dzay, ɓasə ɓasə ghəshi ɓasəshi
kwa kwəmee. Kee dza ki na, ka təra nihwəti mbəzli səvəri mbə nihwəti,
njasa ka ndə makə shiy vaa təra teŋkesli səvəri mbə kwəy.
33 Sa kee dzay, mba'ee təraghə mbəzli slar slar ni kwa kwəma Hyalaa
dzar bəla kwa bəzəmee. Ma niy dzaa tərə na, tə kwa zleɓee niva.
34 Ma pən dzaa ni yən mazə kaa ni təraghee va mbəzli dzar bəla kwa
bəzəmee ki na: “Na na ghwəy ghwəy mbəzli dərniti Dirə niy, səəkəm a
ghwəy dzəmbə pətsa sləkə Hyala tsa gwəmatəŋwəy məndi mbəradzəy,
ghala ngati na hiɗi!
35 Sa nzanay, niy nza na, e niy nza lə mara, dza ghwəy mba'a ghwəy
niy ngavəra shi zəmə, ka ghəraɗa ndir niy nza, mba'a ghwəy niy samiyra
yam. Ghala saa niy nzee ndə məlməy, a ghwəy niy ka'wətəra wəzə wəzə.
36 Sa niy nzee diriŋɗay, a ghwəy niy ndara kwəbeŋer dzəkən ghən tsee.
Sa niy nzee gwərapəray, a ghwəy niy tsəva kənee. Sa niy kəsaghwara
məndi kwa fərshinay, a ghwəy niy səəkə mbə nighəra” pən taa ni ngəshi.

25:29 25:29 13:12; Mk 4:25; Lk 8:18; 19:26 **25:30 25:30** 8:12 **25:31 25:31-46** 16:27 **25:31 25:31** Nəw 33:2; Zak 14:5; Mt 16:27; 19:28; 1Tes 3:13; Zhəwdə 14 **25:35 25:35-36** Ezay 58:7

37 Ma kə mbəzli slar slar ni va kwa kwəma Hyala dzaa ni ngəra ki na:
“A Ndə sləkəpə, hwəm niy səəkə ghəy naŋa, gha lə maŋa, mba'a ghəy
ngavəŋa shi zəmə̈a? Hwəm niy səəkə ghəy naŋa, gha lə ndir, mba'a ghəy
niy samiyŋa yama?
38 Hwəm niy səəkə ghaa kəsaŋəy ghaa ndə məlmə, mba'a ghəy
ka'wətəŋaa? Hwəm niy səəkə ghəy naŋa, gha diriŋ ŋa, mba'a ghəy niy
ndaŋa kwəbeŋer dzəkən ghən ghaa?
39 Hwəm niy səəkə ghəy naŋa, gha gwərapəŋa, ya gha kwa fərshina,
mba'a ghəy niy dzaa nighətəŋaa?” kə ghəshi dzaa ni ngəra.
40 Ma pən dzaa ni yən mazə kaa ngəshi ki na: “A gəzaŋwəy ya, ta na
navay, tsəgha na. Ya hwəm niy mananati ghwəy kwəma wəzə na kaa ya
tsamaɓa ndə ta ngwarməhira daw daw bərci ni niy, kaa ngəra də'wə ghən
tsee mənti ghwəy kwəma va tsəgha” kə.
41 Dzəghwa, ma pən dzaa ni yən mazə kaa niy dzar kwa bəla kwa
zleɓee va mbəzli ki na: “Ghwəy na na ghwəyəy, katantəvaŋwəyəm kərakə
vəghee. Ghwəy ghwəy mbəzli bazlamti Hyala ni. Mbalam dzəti ghwə
ngaɗ ngaɗ na məti ma. Ghwə vay, ta fə *ndə jaka tsa Hyala ghəshi lə ni
ci ka kwal dzəmbə gwəmati məndi ghala kwataŋata.
42 Sa wana gəzaŋwəy ya tsəghay, sa nzana mba'ee niy nza lə mara kala
niy ngara shi zəmə ghwəy. Ka ghəraɗa ndir niy nza na, kalaa niy tira yam
ghwəy.
43 Mba'ee niy tsəhəra ka ndə məlmə va ghwəy na, kalaa niy ka'wəra
ghwəy, diriŋɗee niy nza na, kalaa niy ɓəra shiy ghwəy dzəkən ghən tsee.
Mba'ee niy nza gwərapəra, zhini mba'am niy kalaghwara kwa fərshina
na, kalaa niy tsəva ghwəy kənee” pən taa ni ngəshi na nashi.
44 Dzəghwa ma kə ghəshi dzaa ni ngəra na: “A Ndə sləkəpə, hwəm niy
səəkə ghəy naŋa, gha ya lə maŋa, ya gha lə ndir, ya ghaa ndə məlmə,
ya gha diriŋaa, ya gha gwərapəŋa, ya gha kəəli kəəli kwa fərshina na,
dzəghwa mbə shi va gwanashi na, kalaa niy kəətiŋa ghəya?” kə ghəshi
dzaa ni.
45 Ma pən dzaa ni yən mazə kaa ngəshi na: “A gəzaŋwəy ya, ta na navay
tsəgha na: Ya hwəmɓa niy məni ma ghwəy kwəma wəzə na kaa ndə ya
kwətiŋ mbə mbəzli daw daw bərci ni ni mbə nəwray, kaa ngəra də'wə
ghən tsee niy məni ma ghwəy kwəma va tsəgha kwərakwə” pən dzaa ni
ngəshi.
46 Ma gəla niva mbəzli nashi kiy, dzəti pi tsa nza ngəra'wə kala kəɗi
ma, pa' kwa ndimndim dza ghəshiy dza. Ma na mbəzli slar slar ni kwa
kwəma Hyala nashi ki na, ta kwəmavə piy tsaa kəɗi ma dza ghəshi» kə
Yesəw.

26

Məndi mbə pəla kwal tsaa kəsə Yesəw
(Mk 14:1-2; Lk 22:1-2; Zhŋ 11:45-53)

1 Ma sa kəɗiy Yesəw lə ɓəni shi va gwanashi kaa mbəzli ki na, dza na
ka gəzə kwəma kaa *mbəzli ta səɗa ci, a kə na:
2 «A ghwəy sənay kiy, vici bakə tərə na ta məni makwaghwa *Pakə.
Ghala tsə vay, ta kəsəra dza məndi yən Zəghwə yakə ndə ngəri. Sa ka
məndi kəsəvəra na, ka məndi dza mba'a məndi ɓanavəra kaa nihwəti
mbəzli, nza ghəshi daŋwəraa dzəvəgha tsəm» kə.

25:40 25:40-45 Fir 19:17; Mt 10:40, 42; 12:50; 28:10 **25:41 25:41** Zhəwdə 7; ShiZhŋ 20:10, 15
25:46 25:46 Dani 12:2; Zhŋ 5:29; Zhk 2:13 **26:1 26:1** 7:28 **26:2 26:2** 16:21

3 Dzəghwa mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala ghəshi lə mətikwəkwər
mbə *ka Zhəwifə ki, mba'a ghəshi ɓasətəvashi kəghi tsa Kayifə, dikə tsa
ka ta Hyala.
4 Dza ghəshi, mba'a ghəshi sləkati kwəma kwa jipə shi, ta kəsə Yesəw
nja dzar kwa tsəhwəli, ta paslamti.
5 Ma kə ghəshi na: «Ma nanzə kiy, əntaa ghwəmmə dzaa kəsə fəca vici
Pakə ma. Vantaa mbəzli dzaa pəslishi tə ghwəmmə» kə ghəshi.

Nahwəti mali ghəshi lə Yesəw
(Mk 14:3-9; Zhŋ 12:1-8)

6 Ghala vəghwə tsa va kiy, mbə məlmə Betani niy nza Yesəw kəghi tsa
tsahwəti ndə, Shimaŋw kə məndi kaa slən tsa ci. Ntsa vay, ndə dərna niy
nza na kwataŋa.
7 Ma Yesəw mbə zəmə shiy kəyɓa ki na, mba'a nahwəti mali
kətəghəvataa dzəvəgha, lə təlimə paf 'wərdi kwa ta dəvə nzə. Gəna ɗaŋ
məndiy pa 'wərdi va. Dza na mba'a shəkambə mbə ghən tsa Yesəw.
8 Ma sa nata *mbəzli ta səɗa Yesəw nava kwəma na, mba'a nəfə tsa shi
satiy tərəŋw. Ma kə ghəshi na: «Tawa liɗi mali na 'wərdi na kia?
9 Ə ka na zlata liɗi nzə nza, nza ghwəmmə ɗəlamti tə gəna ɗaŋ. Ma
nza ghwəmmə tahanavəshi gəna va kaa ka ndərma nza» kə ghəshi.
10 Dzəghwa mba'a Yesəw fəti ghən ta kwəma gəzə ghəshi va tsəgha na.
Ma kə ngəshi na: «A mbəzli ni, tawa səsə ghwəy məhərli mali na tay?
Kwəma wəzə na na sa məni na va tə ya!
11 Sa nzanay, ka ndərma gəzə ghwəy va na tiɓa dza ghwəy nza li shi ya
hwəmɓa. Ma na nee kiy, ka dza ghwəmməə nza lə ghwəy tikə ndimndim
kiw.
12 Ma 'wərdi ɓaslatəra na nay, mbəri tsee na sa gwəmanti na vaa
varamti, ta dza ta lara!
13 A gəzaŋwəy ya ta na navay, tsəgha na, ya pa' kwəmaɓa dza məndiy
gəzə Yəwən kwəma wəzə na kaa mbəzli tə hiɗi gwa'a gwa'ay, ta gəzə
kwəma mənti na va dza məndi, ka zəzəə dzəkən mali va» kə Yesəw.

Zhəwdasə mbə ɗi nga ɗafa ta Yesəw
(Mk 14:10-11; Lk 22:3-6)

14 Dzəghwa Zhəwdasə Isəkariyətə tsahwəti ntsa mbə *mbəzli ta səɗa
Yesəw məŋ lə bakə ni, mba'a dzaa kəsashi mbəzli dikə dikə ni mbə *ka
ta Hyala.
15 Ma kə kaa ngəshi na: «Ya yən ngati ɗafa ta kəsəŋwəy Yesəw na,
wantsa shi dza ghwəy ngavəraa?» kə. Ma sa favə mbəzli va tsəgha na,
dza ghəshi mba'a ghəshi gəzəti kwa jipə shi, mba'a ghəshi mbəranavə
mbəl mahkan mətsəkə ngəci.
16 War sa kwəmavə Zhəwdasə gəna va tsəgha ki na, mba'a 'wati pəla
kwal tsaa nga ɗafa ta kəsə Yesəw ghəshi.

*Yesəw mbə zəmə shiy mbə *makwaghwa Pakə ghəshi lə mbəzli ta səɗa ci*
(Mk 14:12-26; Lk 22:7-23; Zhŋ 13:21-30; 1Kwər 11:23-25)

17 Dzəghwa kwa taŋa vici ka məndiy zəmə peŋ tsa kama *is ti mbə,
mba'a səəkəta. Dza *mbəzli ta səɗa Yesəw mba'a ghəshi tsəhəshi və, a kə
ghəshi ngəci na: «A Metər, kwəma ɗi gha ghəy tatəŋa shi zəmə dza ghaa
zəmə mbə makwaghwa Pakaa?» kə ghəshi.

26:4 26:4-5 21:46 **26:6 26:6-7** Lk 7:37-38 **26:11 26:11** Nəw 15:11 **26:15 26:15** Səvəri 21:32; Zak 11:12; Zhŋ 11:57; 13:2 **26:17 26:17-29** Səvəri 12:1-20

18 Ma kə Yesəw ngəshi na: «Mbalam dzəmbə məlmə, dzakə ghi tsa zana.
A pə ghwəy taa ni ngəci sa ghwəy tsəhəŋwəy kəyɓay: “Metər tsa ghəy
ghwənikəŋəy na va gha. A kəy: Waa vəghwə tsee mənıy na, ma ɗee dzakə
ghi tsa gha, ta zəmə shi Pakə, ghəy lə mbəzli ta səɗee, kə” pə ghwəy taa
ni ngəci» kə Yesəw.
19 Dzəghwa mbəzli ta səɗa Yesəw mba'a ghəshi dzaa mənti njasa
gəzanakəshi Yesəw va, mba'a ghəshi tati shi zəmə dza ghəshiy zəmə mbə
makwaghwa Pakə.
20 Ma sa pəkwəta vici ki na, mba'a kar Yesəw ghəshi lə mbəzli ta səɗa
ci va məŋ lə bakə ni nzəyshi ta zəmə shi zəmə ki.
21 Ma kə Yesəw ngəshi ghəshi mbə zəmə shiy na: «Nay ghwəy na, a
gəzaŋwəy ya, ta na navay, tsəgha na, a tsahwəti ndə mbə ghwəy kwətiŋəy,
ta nga ɗafa dza na tə ya, ta kəsəra məndi» kə.
22 Ma sa favə mbəzli ta səɗa Yesəw tsəgha na, ka zhanshi kwəma va
tərəŋw, gwanashi. Ya wa ndə na, tapə dzəmbəy mbə ɗəw kwəma va
Yesəw: «A Ntsaa sləkəŋəy, yən na nanzə bərkee ɓa na?» kə tsava, tsəgha
tsahwəti ɗəw diɓa, war tsəgha ghəshiy ɗəɗəw.
23 Ma kə Yesəw ngəshi na: «Ntsa zəmə ghəy shiy li kwa kwakwa tsa
kwətiŋ tsay, ghəci na saa dza va ta nga ɗafa tə ya, ta kəsəra məndi.
24 Na nee yən Zəghwə yakə ndə ngəriy, ta mətira dzee njasa tsasliti
məndi vaa dzəkənee mbə Zliya Hyala. Ma nanzə kiy, tərəŋw dza
ngəra'wəə nza kən ndə nga ɗafa tə ya tsa va. Wəzəɓaa niy maw ma
məndiy yakə dza naa nza və» kə.
25 Ma kə Zhəwdasə ntsaa nga ɗafa va ta Yesəw na: «A Metər, yən na
nanzə bərkee ɓa na?» kə. Ma kə Yesəw ngəci na: «Wa gha na» kə.
26 Ma ghəshi mbə zəmə shi zəmə va ki na, dza Yesəw həŋ ɓəvə peŋ.
Dza na mba'a mananati 'wəsa ti kaa Hyala. Ma sa manamti na 'wəsa na,
dza na mba'a ngangavəri peŋ tsa vaa ɓanavə kaa mbəzli ta səɗa ci. Ma
kə ngəshi na: «Ava ghənzə na vəghee, ɓəm zəməm» kə.
27 Ma ləy hwəm na, dza na həŋ ɓəvə hwəpər tsa nza shi sa kwa, dza
na mba'a mananati 'wəsa kaa Hyala. Ma sa manamti na 'wəsa na, dza na
həŋ ɓanavəshi. A kə na: «Sashim gwanaŋwəy!
28 Sa nzanay, ghəshi na miymiy ya, li shi sla Hyala kiri kwa jipə nzə
lə mbəzli. Ta shəkəshi dza ghəshi ta mbəzli ɗaŋ, ta mbə Hyalaa pəlata
kwəma shi jikir na mbə nəfə nzə.
29 Ə gəzaŋwəy ya: Ghava na tə ndatsəy, ka zhinee sahwə shi sa ni kala
war fəca vici dza ghwəmməə zhiniy sashi ka yəwən jakəjakə lə ghwəy, tə
pətsa sləkə Dirə mə ghwəməw» kə.
30 Dza ghəshi ka ha cemer, ka fal Hyala. Ma ləy hwəm ki na, mba'a
ghəshi səvərishi, ka dzashiy dzəmə kəlaŋ *'Wəlivə.

Yesəw gəzə vəraslə tsa dza Piyer ta vəraslə
(Mk 14:27-31; Lk 22:31-34; Zhŋ 13:36-38)

31 Ma kə Yesəw kaa mbəzli ta səɗa ci ki na: «Nay ghwəy na, mbə vərɗi
ndatsə nay, ta zlara dza ghwəy kwətiraa hwəŋwəy gwanaŋwəy. Sa nzanay,
a Hyala gəzəkə mbə Zliya nzə, a kəy:
Ta paslamti ndə ndəghwə shiy dzee,
ka teŋkesli ci dzay,
mba'a ghəshi zləzləŋərəshi

26:20 26:20-25 Zhŋ 13:2, 21-30 **26:23 26:23** Cem 41:10 **26:24 26:24** Cem 22:7-8, 16-19; Ezay 53:9 **26:26 26:26-28** 1Kwər 10:16 **26:28 26:28** Səvəri 24:8; Zher 31:31; Ebr 7:22; 9:15-20 **26:30 26:30** Lk 22:39; Zhŋ 18:1 **26:31 26:31** Zak 13:7; Mt 26:56; Zhŋ 16:32

ka dza kwaɓa, ka dza kwaɓa, kə.
32 Ləy hwəm sa kee zhakatira mbə məti kiy, ta 'watəŋwəy kwal dzee
dzaa dzəti hiɗi ka Galile, ma nza ghwəy kəsara mbəɓa» kə.
33 Ma kə Piyer kaa zləɓanci na: «A Ndə sləkəpə, na nee neyey, ya gwa'a
gwa'a zlaŋa mbəzliy, ka dzee zlaŋa tepəw» kə.
34 Ma kə Yesəw ngəci na: «A Piyer, a gəzaŋee ta na navay, mbə vərɗi
ndatsə na, ka ngələkə gha way, gha zhinti gəzə mahkan səɗa gha: "Sənay
tsava ndə yaw, sənay tsava ndə yaw" pə gha» kə Yesəw.
35 Ma kə Piyer na: «Ya ta məti dzee kwasəbə ghay, ka dzee gəzə, sənaŋa
yaw, pən tepəw» kə. Dza nihwəti *mbəzli ta səɗa Yesəw va tərmbə, tsəgha
ghəshi gəzəkə kwərakwə ki.

Njasa cə'wə Yesəw Hyala kwa Getəsemane (Mk 14:32-42; Lk 22:39-46)

36 Dzəghwa kar Yesəw ghəshi lə mbəzli ta səɗa ci, mba'a ghəshi
səəkəshiy dzəti tsahwəti pi. «Getəsemane» kə məndi kaa slən tsa pətsa
va. Dzəghwa ma kə kaa ngəshi na: «Nzəyŋwəyəm tikə, e katayvaraa
dzarɓa, ta cə'wə Hyala» kə.
37 Dza na mba'a pəməvə kar Piyer ghəshi lə ndərazhi Zhebede va bakə
ni kwasəbə ci. Ma ghəshi mbə dza tsəgha na, mba'a her Yesəw ghati dza,
ka sla nəfə tsa ci diɓa.
38 Ma kə kaa ngəshi ki na: «Tərəŋw slay nəfə tsee, ka ɗi pəəslira.
Nzəyŋwəyəm tikə kwasəbe, əntaa ghwəy ɓə hi ma» kə.
39 Dza na mba'a kətivə dza bəlakə jəw. 'Wakəvə na, mba'a 'yambə
kwəma ci mbə hiɗi. Dza na ka cə'wə, a kə na: «A Di, War mba'a kə
tsahwəti kwal tiɓay, bashamti ngəra'wə tsa va səəkəə dzəkənee. Nanzə
kiy, əntaa gha məni war tə sa ɗee ma, war njasa təɓaŋa na ka gha məni»
kə.
40 Dza na tərəɗ zhəghəkəvay dzəvəgha mbəzli ta səɗa ci va mahkan ni.
Səəkə na na, ghəshi ɓanti hi. Ma kə kaa Piyer ki na: «A nava mbə ma
ghwəy nzaynza ləməciŋwəy kwasəbee ya gar tsahi kwətiŋaa.
41 ə pə ghwəy nzəyŋwəy ləməciŋwəy, ka cə'wə Hyala ta mbə ghənzəə
ndəghwəŋwəy, vantaa *ndə jaka tsa nzə ngaɗambəŋwəy mbə məni
*kwəma jikir na. Ka ɗi məni kwəma wəzə na ndə ngəri kwa kwəma
Hyala mbə nəfə tsa ci ngar ki na, daw bərci vəgha ci ta məni nzə» kə.
42 Zhini na, mba'a katantəvay diɓa kwa baka səɗa ci, ka cə'wə Hyala
ghəci, a kə na: «A Di, kala tsahwəti kwal tiɓa gar ɓanti ngəra'wə tsa kən
yay, war ta sə'wa dzee. War njasa təɓaŋa na kəə məniva» kə.
43 Ma sa kəɗiy na lə cə'wə Hyala na, zhini na mba'a zhəkəy zhəvəgha
mbəzli ta səɗa ci va. Zhəkə na ɓa na, ghəshi tə hi, shaŋ ghəshi ta mbay
nzəyshi ləməcishi.
44 Zhini na mbərəkə zlashi, mba'a katamtəvay diɓa. Dza na mba'a
zhiniy cə'wəti Hyala kwa mahkana səɗa, war njasa məcana va.
45 Dzəghwa mba'a zhəkəy zhəvəgha mbəzli ta səɗa ci ki. Ma kə kaa
ngəshi na: «A mbəzli ni, him hi tsa ghwəy, ka dəkə vəgha ghwəy na ghwəy.
Ava ghwəy nay vəghwə tsee kətikəvay, ta kəsəra məndiy dzəmbə dividivi
ka məni kwəma jikir na, yən Zəghwə yakə ndə ngəri.
46 Ava ghwəy nay ntsaa ngati ɗafa va tə ya səəkəy, satim a ghwəmmə
dzar dzəvəgha» kə.

26:32 26:32 28:7, 16 **26:34 26:34-35** Lk 22:33-34; Zhŋ 13:36-38 **26:34 26:34** 26:75 **26:36 26:36-46** Lk 5:16; Ebr 5:7-8 **26:39 26:39** 6:10; 20:22; Zhŋ 18:11; Ebr 10:9 **26:41 26:41** Ef 6:18; Ebr 2:18 **26:44 26:44** 2Kwər 12:8 **26:45 26:45** Zhŋ 12:23; 13:1; 17:1

Njasa kəsə məndi Yesəw
(Mk 14:43-50; Lk 22:47-53; Zhŋ 18:3-12)

47 Ma Yesəw mbə kərni gəzə kwəma vaa səkwa na, ndəs Zhəwdasə, tsahwəti ntsa mbə mbəzli ta səɗa ci va məŋ lə bakə ni səəkəy. Mba'a mbəzli ɗaŋ tərəŋw kwasəbə, lə kafa'ihi nihwəti, lə ghədemesli nihwəti. Mbəzli vay, mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala ghəshi lə mətikwəkwər mbə *ka Zhəwifə niy ghwənashi na ta kəsə Yesəw.

48 Ma kə Zhəwdasə tsaa ngati ɗafa va ta Yesəw niy ni kaa mbəzli va ghəshi dzaa kafə ki na: «Sa ka ghwəmmə tsəhəmməy, ntsa dza ghwəy vaa nara mbə səkwə njasa ka ndəə səkwə madigayəy, ghəci na. Nza ghwəy kəsə ki» kə niy ni kaa ngəshi.

49 Tsəhə tsa tsəhə ghəshi ki na, karə Zhəwdasə dzay dzəvəgha Yesəw. Ma kə kaa ngəci na: «'Wəsa Metər» kə, mba'a səkwəti njasa ka ndə vaa səkwə madigay.

50 Ma kə Yesəw ngəci na: «A madiga, ə pə ghaa məni kwəma səəkə gha ta məni di» kə. War ghwəla ki na, dza mbəzli va ɓasə ɓasakənvashiy dzəkən Yesəw, tasl ghəshi kəsəti tsəgha.

51 'Wakəvə tsahwəti ntsa tə səəbə Yesəw fəkwatə təɗikəvəri kafa'i ci, pətsə kəsləkəghwa sləmə vəgha ghən ndə ghəra sləni kaa dikə tsa ka ta Hyala.

52 Ma kə Yesəw ngəci na: «A ntsee, zhanambə kafa'i tsa gha mbə kwəɓək tsa ci. Sa nzanay, ma mbəzli nashi ghwəy va mbə dza lə kafa'ihi ta dividivi shiy, War kafa'i dza naa zamtishi kwərakwə.

53 Favə gha na, yən kə niy ɗi məni tsəgha nzay, e haray Dirə ta kəətira ghəci nza. Ka na dza tiɓata nza na, mba'a ghwənikəra ka kwal ci ɗaŋ tərəŋw ta kəətira.

54 Kwəma nata ghwəy naa məniva sanay, kwəma tsasliti məndi kwa Zliya Hyalaa dzəkənee na. Mba'a pən niy ni e har Dirə ta kəətira ghəci pən nzay, ka dza kwəma tsasliti məndi vaa mənta nzaw» kə.

55 Zhini ma kə kaa mbəzliy kəsə va na: «A mbəzli ni, tawa səəkə ghwəy ta kəsəra lə kafa'i mba'a ghədemesli njasa nzee ndə ghəli kia? Vici va vici va ghwəmmə niy nza lə ghwəy mbə *ciki Hyala, ka ɓəni shiyee kaa mbəzli, kalaa niy kəsəra ghwəy ghalaɓa nanzə sa?

56 Ma kwəma nata ghwəy na məntay, ta mbəə dzəghwata kwa kwəmaa niy tsasliti ka gəzə kwəma Hyala va mbə zliya, mənta na tsəgha» kə.

Ləy hwəm sa gəzəkə Yesəw kwəma va ki na, 'wakəvə mbəzli ta səɗa ci kwərec ghəshi hwəshi gwanashi, mbərəkə ghəshi zlay tiɓa kwətiy.

*Yesəw kwa kwəma ka sləka kwəma mbə *ka Zhəwifə*
(Mk 14:53-65; Lk 22:54-55, 63-71; Zhŋ 18:13-14, 19-24)

57 Dzəghwa mbəzliy kəsəvə Yesəw va mba'a ghəshi ɓəghə Yesəw dzakə ghi tsa Kayifə, dikə tsa *ka ta Hyala. Ghalaɓay, kəghi tsa va niy nza *ka ɓənipə kwəma pəhəti Hyala ghəshi lə mətikwəkwər mbə ka Zhəwifə.

58 Ma məndi mbə dza lə Yesəw dzakə ghi tsa va na, dza Piyer ka nəwshi kərakə kərakə, pa' kwa tipə dikə tsa ka ta Hyala tsa dikə tsa va. Ma sa tsəhəy na kwa tipə va na, dza na mba'a nzəyəy mbə mbəzliy ndəghwə ghi tsa va, ta mbə ghəciy nashi shi dza məndi ta məni lə Yesəw.

59 Ma kəyɓa ki na, dza mbəzli dikə dikə ni mbə ka ta Hyala, ghəshi lə *mbəzliy sləka ka Zhəwifə gwanashi mba'a ghəshi dzəmbəshi mbə

26:52 26:52 Ghava 9:6 **26:55 26:55** Lk 19:47 **26:56 26:56** Mt 26:31; Lk 24:46

pala kwəma dza ghəshiy ɓanavə fəti ti kaa Yesəw, ya dzərvə dza ghəshiy
təɓanakən, ta mbə ghəshiy paslamti.
60 Ɗaŋ tərəŋw mbəzli tətəɓanakən dzərvə na, shaŋ ghəshi ta kwəmavə
kwəma ka ghəshi ɓanavə fəti kaa Yesəw li. Ma ləy hwəm jəw ki na,
'wakəvə nihwəti mbəzli tiɓa bakə, mba'a ghəshi kafəshi.
61 A kə ghəshi na: «Aya, a kə ntsa niy niy: “Ma yənəy, e mbay ngəzlamti
*ciki Hyala tsa, mba'ee zhiniy ngakati mbə vici mahkan” kə niy ni» kə
ghəshi.
62 Ma sa gəzəkə mbəzli va tsəgha na, dza dikə tsa ka ta Hyala pəlhəm
satiy, ma kə kaa Yesəw na: «Na ntsa, a shiy mənishi zləɓa ma gha kwemer
gəəzə məndi niy dzəkən gha shəka?» kə.
63 Dzəghwa Yesəw naci dighevə catavay, zhini ma kə dikə tsa ka ta Hyala
tsa va ngəci na: «Avee dzaa ɗəw kwəma va gha, nza gha zləɓakəŋəy. Lə
slən tsa Hyalaa ɓəka piy ɗəwee va gha, mba'a pə ghaa *Kəristəw Ntsa
tivə Hyala, Zəghwə Hyalay, mba'a gha gəzaŋəy» kə.
64 Ma kə Yesəw na: «Yə, tsəgha na njasa gəzə gha va. Ə gəzaŋwəy ya,
ghala ndatsəy, tə dəvə kwa bəzəmə Hyala kwa bərciy sləkə shiy gwa'a dza
ghwəy nara mənzəy, yən Zəghwə yakə ndə ngəri. Zhini diɓay, ta nara dza
ghwəy yən mbə səəkə mbə kwəleɓi mə ghwəmə» kə.
65 Ma sa favə dikə tsa ka ta Hyala tsəgha na, dza na kwəbaŋ tsa kən ghən
ci, kwəyah kwəyah ghəci slakwanti, sa satiy nəfə tsa ci. A kə na: «Ava
ntsa va sawanti Hyala. Wəkə na nava tsəgha, ka ɗi mbəzli ghwəmmə ta
ndəgha fəti ta kwəma mənti na ghwəlaw. A ghwəy favə njasa sawa na
Hyala də'wə ghən tsa ghwəy.
66 Naa njaa na na təkə ghwəy dzəkən baya?» kə. Ma kə ghəshi ngəci
na: «A gəzəkə *kwəma jikir na, gar pəəsli na» kə ghəshi.
67 Dza ghəshi ka titifə ndighwər dzəmbə kwəma ci, ka ndəkwə lə dəvə.
Ma nihwəti na, ka sləva dəvəə dzəvəgha ghən ci.
68 Ma kə ghəshi na: «Gha na Kəristəw, ca a Hyala cətəŋa, a gha gəzaŋəy
sana di, nda wa ntsaa ləkəŋa va» kə ghəshi.

Vəraslə tsa Piyer
(Mk 14:66-72; Lk 22:56-62; Zhŋ 18:15-18, 25-27)

69 Ma Piyer mənzəy kwa tipə tiɓa kəghi tsa dikə tsa *ka ta Hyala tsa
va ki na, dzəghwa nahwəti maliy ghəra sləni kəyɓa, kət kətəghəvataa
dzəvəgha. A kə kaa Piyer na: «Ghay ntsay, tsahwəti ntsa kwasəbə Yesəw
ndə ka Galile tsa va nza gha» kə.
70 Dzəghwa Piyer ka vəraslə kwa kwəma mbəzli gwanashi ki, a kə na:
«Sənata gəla kwəma ɗi gha na gəzee sana nee kiw» kə.
71 Dza na mba'a kafəy dzaa nzəyəy vəgha miy dəgha. Dzəghwa nahwəti
mali kwa ghəra sləni ɓa mba'a nighəvə. Ma kə kaa mbəzli tə pətsa va na:
«Ma ntsa nanzəy, ntsaa niy nza kwasəbə Yesəw ndə ka Nazaretə na» kə.
72 Ma sa favə Piyer tsəgha na, ka zhini ghəciy vəraslə, ma kə na: «Yən
na neyey, e zəməkə ya fəla, sənay ntsa vee tepəw» kə.
73 Dza war ghwəla jəw diɓa na, kət mbəzli tiɓa kətəghəvashiy dzəvəgha
Piyer. A kə ghəshi ngəci na: «A ntsa, na kataŋ kataŋ nay, tsahwəti ntsa
mbə mbəzli ntsa ni nza gha. Ghala mbə gəzə kwəma gha liw» kə ghəshi.

26:61 26:61 27:40; Zhŋ 2:19; SləniKY 6:14 **26:63 26:63** Mba'a Yesəw catavay: Ezay 53:7; Mt 27:12-14; Zəghwə Hyala: Mt 14:33; 27:40, 43; Lk 22:70 **26:64 26:64** Dani 7:13; Mt 22:44; 24:30; Mk 13:26; Lk 21:27 **26:65 26:65** Mba'a slakwanti kwəbaŋ tsa kən ghən ci: Ɓəla 14:6; Esd 9:3; A tsəərəti Hyala: SləniTaH 24:16; Zhŋ 19:7 **26:67 26:67** Ezay 50:6; 53:5 **26:68 26:68** 21:11

74 Dzəghwa Piyer tapə ta zəmə lə fəlata ki, a kə na: «Tiɓa tepəw,
tsamtəra Hyala yən kəə sla dzərvə, sənay ntsavee na yaw!» kə.
War sa gəzəkə Piyer tsəgha ki na, 'wakəvə ngələkə tsəgha, mba'a way
tiɓata ki.
75 Ma sa favə Piyer wa ngələkə tsa va na, nza'jəw ghəci zəzəvə kwəmaa
niy gəzanakə Yesəw va. Ma kə Yesəw niy ni ngəciy: «Ka ngələkə gha way,
gha zhinti gəzə mahkan səɗa gha: “Sənay tsava ndə yaw, sənay tsava ndə
yaw” pə gha» kə Yesəw niy ni ngəci. Ma sa zəzəti Piyer kwəma mənti
na va na, dza na pəlhəm satiy, mba'a səvəriy tə ngwəla, ka wahə ghəci
tərəŋw tərəŋw.

27

1 Ma pəətə mekəshi mekəshi ki na, dza mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta
Hyala ghəshi lə mətikwəkwər mbə ka Zhəwifə, mba'a ghəshi ɓasətəvashi,
mba'a ghəshi sləkati ɓasanakən ngwəvə kaa Yesəw ta paslamti.
2 Dza pəhə ghəshi pəhəti, mba'a ghəshi pəməghə kaa ngwəmna Pilatə,
ta ɓasə ngwəvəə dzəkən.

Məti Zhəwdasə Isəkariyətə
(SləniKY 1:18-19)

3 Dzəghwa ki, mba'a Zhəwdasə tsaa ɗəlanavə Yesəw va kaa mbəzli favə:
«A məndi ɓasanakən ngwəvə dza ta pəəsli ci kaa Yesəw» kə məndi. Ma
sa favə na na: «Yən sənay nza» kə. Dza na həŋ ɓəvə mbəl tsa mahkan
mətsəkə tsa va niy ɓanavə məndi tə Yesəw. Kə mba'a zhananakəvə sa
mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala ghəshi lə mətikwəkwər mbə *ka
Zhəwifə.
4 A kə ngəshi na: «A ya, avam gəna ghwəy va. Kwəma jikir naa sava
məntee, sa nzana, mba'ee ngati ɗafa ta ntsaa təvəti ma kwəma, ta pəəsli
məndi» kə. Ma kə mbəzli va ngəci nashi ki na: «Əh, əndaw shiy, war gha
sənay nay, wa kwəma ghəy mbə na na ghəya?» kə ghəshi.
5 Ma sa favə Zhəwdasə tsəgha na, dza kihwə, kihwəy gəna va mbə *ciki
Hyala. Kə war ka səvəriy tsəgha, mba'a dzaa ɓərtamti ghən tsa ci lə zə'wə.
6 Dzəghwa mbəzli dikə dikə ni mbə ka ta Hyala mba'a ghəshi pati gəna
va. Ma sa pati ghəshi, a kə ghəshi kwa jipə shi na: «A ghwəmmə sənay,
kwal va ghwəmmə ta jakə gəna tsətsə naa dzəmbə gəna fə ghwəmmə ta
sləni Hyalaw. Sa wanay, sa nzana gəna kwəmavə məndi tə miymiy ndə
ghənzə» kə ghəshi.
7 Ma sa gəzəkə ghəshi tsəgha na, dza ghəshi ka sləka kwəma kwa jipə
shi ki, a kə ghəshi na: «Pavə za ghwəmmə tə gəna va, ta la ka məlməə
dza bəkwəshi» kə ghəshi. Sa sləkati ghəshi tsəgha na, mba'a ghəshi pavə
za, va tsahwəti ndə nga ghəəni.
8 Va tsəgha nzana, ya pa' sana na «za miymiy» məndiy har slən tsa za
va.
9 Shi vay, war njasa niy gəzəkə *Zhereməy ndə gəzə kwəma Hyala va
mənishi ghəshi. Ma kə niy niy:
Mbəl tsa mahkan mətsəkə tsa vay,
tsəgha niy zləɓavə ka *Izərayel waa dzəti ntsa va.
Sa dza ghəshiy, mba'a ghəshi ɓəvə gəna va,
10 mba'a ghəshi dzaa pavə za ti va ndə nga ghəəni,
war njasa niy gəzəkəra Ndə sləkəpə vay,
tsəgha mənti ghəshi, kə niy ni.

26:75 26:75 26:34 **27:3 27:3** 26:15 **27:6 27:6** Nəw 23:19 **27:9 27:9-10** Zak 11:12-13; Zher 32:8-9

Yesəw tə ngwəvə kwa kwəma ngwəmna Pilatə
(Mk 15:2-15; Lk 23:3-5, 13-23; Zhŋ 18:33-40; 19:1-16)

11 Ma sa pəməghə məndi Yesəw dzəghwa kwəma ngwəmna Pilatə ki na,
dza məndi mba'am garəy kwa kwəma ci, tapə ngwəmna ta ɗəw kwəma
və, a kə na: «Mazə tsa *ka Zhəwifə nza gha na ntsa?» kə.
Ma kə Yesəw ngəci na: «Njasa gəzə gha va na» kə.
12 Dza mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala, ghəshi lə mətikwəkwər
mbə ka Zhəwifə, mba'a ghəshi kafəshi ta ɓə fəti kaa Yesəw. Tərəm Yesəw
nzəyəy kala zləɓa ma kwəma.
13 Ma kə ngwəmna ngəci ki na: «A favə ma gha fəti ɓəɓəŋa ghəshi va
ghənghən ghənghən na shəkəna?» kə
14 Ma Yesəw naci ki na dighevə catavay ghalaɓa, kala zhiniy zləɓa
kwəma ya kwətiŋ nzə. Tərəŋw nava kwəma mananati maɗaŋa kaa
ngwəmna ki.
15 Njasa sənaɓəy ngwəmna mbə məni nzəy, ya hwəmɓa war səəkəta
ma vici *makwaghwa Pakəy, kar naa pəlanayshi tsa ɗi mbəzli ndə kwətiŋ,
mbə mbəzli kwa fərshina.
16 Ma ghala pətsa kəsə məndi va Yesəw ki na, mba'a tsahwəti ndə niy
nza tiɓa kəəli kəəli kwa fərshina. «Yesəw Barabasə» kə məndi kaa slən
tsa ci. Ndə rəɗa tsa tərəŋw tsa ghəci niy nza.
17 Dzəghwa ngwəmna Pilatə ki, ka ɗəw va mbəzliy ɓasəshi va tə pətsa
va, a kə na: «A nə ya ngəŋwəy kiy, wəzəɓa tsama ndə ɗi ghwəy yən
pəlayŋwəy mbə mbəzli bakə ni nia? Yesəw Barabasə shəkənaa, naa
wəzəɓa Yesəw tsa har məndiy *Kəristəw?» kə.
18 Na na Pilatəy, aa niy sənay, ə hərhə mbəzli dikə dikə ni mbə ka
ta Hyala ghəshi lə mətikwəkwər mbə ka Zhəwifə va Yesəw, va tsəgha
kəsanaghə ghəshi, kə.
19 Ma ngwəmna Pilatə mənzəy tə pətsa ka məndiy sla ngwəvə ki na,
ndəs tsahwəti ndə səəkəy sa ghwənikə mali ci. Ma kə ntsa va ngəci na:
«A kə mali ghay ngwamənay: "Ntsa vay, əntaa gha dzaa mananci *kwəma
jikir na ma. Fəti vəw, ntsa slar tsa na. Ndatsə həvirəy tərəŋw shiwəhwee
shiw li ka dza heree" kə» kə ntsa va.
20 Dza mbəzli dikə dikə ni mbə ka ta Hyala, ghəshi lə mətikwəkwər mbə
ka Zhəwifə, cəke' ghəshi həərəvəri mbəzli. «Pəlayŋəy Barabasə, mba'am
pəəsliti Yesəw, pə ghwəy taa ni ngəci» kə ghəshi.
21 Zhini ngwəmna ki, ka ɗəw və shi, a kə na: «A nə yay, tsama ndə na
sa ɗi ghwəy mbə mbəzli bakə ni ni yən pəlayŋwəya? Gəzaram» kə. Ma
kə ghəshi ngəci na: «Pəlayŋəy Barabasə» kə ghəshi.
22 Dzəghwa ma kə ngəshi na: «Ya Yesəw tsa har məndiy Kəristəw naci
kiy, njaa kee mənti lia?» kə. Ma kə ghəshi ngəci gwanashi na: «Na naciy,
war daŋwə pə gha daŋwavəgha vəgha tsəm» kə ghəshi.
23 Zhini ma kə ngwəmna Pilatə ngəshi ɓa na: «Əy, wa na kwəma təvəti
ntsa gar daŋwə məndiy dzəvəgha tsəm kia?» kə. Zhini ghəshi mətsəhə,
ghəshi mətsəhəti zlapə gəzə nzə zlaŋzlaŋ diɓa: «War daŋwə pə gha
daŋwavəgha vəgha tsəm» kə ghəshi.
24 Dzəghwa mba'a Pilatə nighəti, shi dzee mənti tiɓa lə gəzə kwəmee
naw, kə. Sa nzana, war 'waŋə saa mətsəhəva. Sa nighəti na tsəgha na, dza
na ti tivə yam, kə pi' peməti dəvə ci tiɓa kwa kwəma mbəzli gwanashi. A

27:11 27:11 2:2; 27:29, 37, 42; Mk 15:2, 9, 12, 18, 26, 32; Lk 23:3, 37-38; Zhŋ 1:49; 12:13; 18:33, 39; 19:3, 15, 19, 21 **27:12 27:12-14** Zhŋ 19:9; Mt 26:63 **27:19 27:19** Lk 23:47 **27:20 27:20-23** SləniKY 3:13-14 **27:24 27:24** Nəw 21:6-9; Cem 26:6

kə na: «Avam ghwəy nata dəvee. Yən mbə kwəma pəəsli ntsa na na yaw,
war kən ghən tsa ghwəy kə sa ghwəy taa nza» kə.
25 Ma kə mbəzli va gwanashi na: «Tsəgha na, a ghəy zləɓavə. War va
ghəy, lə va ndərazhi ghəy gwa'a kə Hyala dzaa ɗəw kəsli kərhiy dzəghwa
ntsa va» kə ghəshi.
26 Dzəghwa Pilatə wərət pəlanayshi Barabasə, mba'a gəzanshi kaa
mbəzli, a ghəshi də'wəvə Yesəw lə kwərpə, ləy hwəm na, nza ghəshi
ɓanavəshi mbə dəvə shi, nza ghəshi dzaa daŋwəə dzəvəgha tsəm.

Ka sawji lə Yesəw
(Mk 15:6-20; Zhŋ 19:2-3)

27 Dza ka sawji ki, mba'a ghəshi pəməghə Yesəw dzakə ghi, dzəti pi sla
ngwəvə tsa ngwəmna. Sa dzakə ghəshi na, mba'a ghəshi ɓasakənvashiy
dzəkən lə nihwəti ka sawjiy tərmbə gwanashi.
28 Dza ghəshi kwərat kwərat ghəshi saramti nici kwəbeŋer kən ghən ci,
kwəp ghəshi panakən kwəbaŋ tsa ghəm tsa, nja sa mazə.
29 Mba'a ghəshi mbərəti tekesli nja məgapa pəərə ghən mazə, sərə
ghəshi səranambəshi mbə ghən tsa ci. Dza ghəshi mba'a ghəshi ɓəvə
gətaa fanambə mbə dəvə kwa bəzəmə ci. Dzəghwa ghəshi ki tsətsəfəkwə
ghəshi tsəfəkwəshi kwa kwəma ci, ka sawa sa shi. Ma kə ghəshi ngəci na:
«A mazə *ka Zhəwifə, ava ghəy səkwətəŋa» kə ghəshi.
30 Dza ghəshi ka titifə ndighwər dzəti, dzəghwa laŋ, ghəshi ɓəhwə gəta
ta dəvə ci va, ta də'wə li kwa ghən ci. War tsəgha ghəshiy məni.
31 Dzəghwa sa kəɗishi ghəshi lə sawa ci tsəgha ki na, mba'a ghəshi
səramti kwəbaŋ tsa kən va, mba'a ghəshi zhananakən kwəbeŋer ci. Dza
ghəshi pəm ghəshi pəməvə ta dza ta daŋwəə dzəvəgha tsəm ki.

Yesəw vəgha tsəm
(Mk 15:21-32; Lk 23:26-43; Zhŋ 19:17-27)

32 Ma ghəshi mbə səvəri mbə məlmə na, bəgəm ghəshi kwəmay lə
tsahwəti ndə ka Shiren, Shimaŋw, kə məndi kaa slən tsa ci. Dza mba'a
ghəshi mbaranavə ɓə tsəm tsa dza məndi va ta daŋwə Yesəw dzəvəgha
kaa ntsa va.
33 Dza Shimaŋw həŋ ghəci ɓəvə tsəm tsa va. Dza ndəs ghəshi tsəhəshi
tə pətsa har məndiy «Gwalgwata». Gwalgwata vay, pi nja pa ghən ndə
ngəri ɗi naa gəzə.
34 Ma sa tsəhəshi ghəshi tə pətsa va ki na, mba'a ghəshi ɓəvə tay tsa
dzavəɗi dzavəɗi tsa lə shi 'yaghwakəghwak ni. Həŋ ghəshi ɓanavə kaa
Yesəw, ta sa ghəci. Ma sa nə Yesəw gwərətə kə dzəghəti na, kala ɗi ghəci.
35 Dza ghəshi ki daŋwə ghəshi daŋwavəgha vəgha tsəm. Mba'a ghəshi
tihəhwə kwəbeŋer kən ghən ci kwa jipə shi lə ti dandərɗə.
36 Sa tihəhwə ghəshi kwəbeŋer ci va ki na, dza ghəshi mba'a ghəshi
nzəyshi tiɓa vəgha, ta ndəghwə ci.
37 Dzəghwa mba'a ghəshi ɓəvə shiy tsaslati kwəma ɓanavə məndi fəti
ti. Ma kə ghəshi kaa kwəma va na: «Ntsay, ghəci na Yesəw, mazə tsa *ka
Zhəwifə» kə ghəshi. Dza mba'a ghəshi sərəy shi tə ghən tsa ci.
38 Mba'a məndi daŋwavəgha nihwəti mbəzli ka ghərapə bakə tə ni shi
shəghwə tiɓa vəgha Yesəw. Ya wa ndə na, tə tsa ci tsəm, tar bəla kwa
bəzəmə tsahwəti, mba'a tsahwəti tar kwa zleɓi ci məndi fəyshi vəgha
Yesəw.

27:25 27:25 SləniKY 5:28 **27:26 27:26-31** 20:19 **27:28 27:28** Lk 23:11 **27:29 27:29** 27:11
27:30 27:30 26:67 **27:35 27:35** Cem 22:19 **27:37 27:37** 27:11 **27:38 27:38** Ezay 53:12

39 Dzəghwa mbəzliy dza dzashi dzar vəgha pətsa va, ka sawa Yesəw, ka
tsəərə,
40 a kə ghəshi na: «Awə pə gha ɓay, gha gha saa niy ɗi tsaa ngəzlamti
*ciki Hyala, zhini ka ngakati mbə vici mahkanta pə gha niy niy, ca
mbəlanti ghən tsa gha dəʼwə ghən tsa gha sana di. Ndata Zəghwə Hyala
nza gha kataŋəy, səkwaŋa tə tsəm tsa di!» kə ghəshi.
41 Zhini tsəgha mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala, ghəshi lə *mbəzliy
ɓənipə kwəma pəhəti Hyala, mbaʼa mətikwəkwər mbə ka Zhəwifə sawa
diɓa, a kə ghəshi na:
42 «Ma nihwəti mbəzli mbaʼa ghəci mbalamtishi na, kala dza ghəci mbəə
mbəlanti tsa ci ghən kwərakwə shəkəna. Mazə ka *Izərayel gee kə ɓay,
səkwa kə səkway tə tsəm tsa va sənzənva di. War mbaʼa kə səkwayəy, ta
ɓanavə nefer ghwəmmə dza ghwəmmə.
43 War kaa Hyala ɓanavə na nəfə tsa ci, “Zəghwə Hyala nzee” kə. Eh
yaŋ, wəzə tsəgha, war nighə pə ghwəmmə nighə di na ghwəy, nda nza
Hyalaa ɗi va mbəlanti sənzənva di» kə ghəshi.
44 Mbəzli ka ghərapə bakə ni va daŋwəy məndi vəgha Yesəw na, tsəgha
ghəshi zhiniy sawa kwərakwə diɓa.

Məti Yesəw
(Mk 15:33-41; Lk 23:44-49; Zhŋ 19:28-30)

45 Ma sa mənta vici tarə kwa ghən ki na, dzəghwa tərkwəsl pi məniy,
ya paʼ kwəmaɓa tə hidî gwaʼa gwaʼa, paʼ tsahi mahkan hetihwer na war
tsəgha pi.
46 Ma geʼi lə tsahi mahkan ni va ki na, dza Yesəw ka zlapə kwəma
zlaŋzlaŋ, a kə na: *«Eli, Eli, lama sabakətani?» kə.* Ma ɗi kwəma vaa
gəzəy: «A Hyalee, a Hyalee, wa shiy mənishi ndəghamtəra gha kia?» ɗi
naa gəzə.
47 Mbaʼa nihwəti mbəzli mbə mbəzliy nza tə pətsa va favə kwəma
gəzəkə na va, a kə ghəshi na: «Aya, wa avacim haka *Eli» kə ghəshi.
48 Ghavə tsahwəti ndə tiɓa kwətiŋ mbaʼa kəsləghə bali, mbaʼa dzaa ɓəvə
shiy nja səwsə, kə yəkwə yəkwambəshi mbə tay tsa ndalakwəlakwə tsa,
səəkə na pəərə tə gəta ka ɓanci, a ghəci sa.
49 Dzəghwa ma kə nihwəti mbəzli tiɓa kaa ntsa va na: «Zlay, a
ghwəmmə nighə di, nda kataŋ dza Eli tsa vaa səəkəə mbəlanti» kə ghəshi.
50 Zhini Yesəw diɓa mbaʼa ngwəmata lala zlaŋzlaŋ, mbaʼa mətiy ki.
51 Ghala pətsa məti na va na, ʼwakəvə kwəmtə tsa pəhəy məndi ta
təhəvəri pətsa mbə *ciki Hyala, bakə mbə sləkwəvərivay, ghala səəkə mə
ghən tsa ci paʼ kwakə tə mətsəni. Dza hidî ka gərgərəva, ka wəwəredî
kələɓahi.
52 Dzəghwa kwəlihi mbaʼa ghəshi ghwəghwənishi. Mbəzliy niy
bəbəkwəshi mbə mbəzliy nəw kwəma Hyala na, ɗaŋ ghəshi satishi mbə
məti.
53 Sa satishi ghəshi mbə məti na, mbaʼa ghəshi səsəəməshi kwa kwəli.
Ma ləy hwəm sa sati Yesəw mbə məti ci na, mbaʼa ghəshi dzashiy dzəmbə
Zherəwzalem məlmə Hyala. Ma mbə məlmə va ki na, mbəzli ɗaŋ tərəŋw
niy nashi.
54 Ghala pətsa gərgərəshi hidî va kiy, tiɓa niy nza dikə tsa ka sawji
bələkwə, ghəshi lə ka sawjiy niy nza kwasəbə mbə ndəghwə Yesəw, ya

---

27:39 27:39 Cem 22:8; 109:25 **27:40 27:40** 26:61, 63 **27:42 27:42** 27:11 **27:43 27:43** Cem 22:9; Mt 26:63 **27:45 27:45** Amə 8:9 **27:46 27:46** Cem 22:1 **27:48 27:48** Cem 69:22 **27:51 27:51** Səvəri 26:3; Ebr 10:19-20 **27:54 27:54** 14:33; 26:63; Mk 15:39

namaɓa kwəmaa mənta gwa'a na, cəke' ghəshi nata. Sa nata ghəshi tsəgha na, tərəŋw ghəshi hazlənishi. A kə ghəshi na: «Na kataŋ nay, Zəghwə Hyala na ntsa» kə ghəshi.

55 Ghala vəghwə tsa va ki na, mba'a mi'i niy nza tə pətsa va ɗaŋ, nja vəri kərakəshi, ka nighə kwəmaa məniva lə Yesəw. Mi'i vay, səəkə mbə hidî ka Galile niy nəwvə ghəshi Yesəw, ta kəəti.

56 Ma mbə mi'i va ki na, mbə shi niy nza kar Marəy mbə məlmə Magədala, lə Marəy mbəghəshi kar Zhakə lə *Zhezhefə, mba'a mbəghəshi ndərazhi Zhebede.

**Zhezhefə ndə ka Arimate mbə la Yesəw (Mk 15:42-47; Lk 23:50-56; Zhŋ 19:38-42)*

57 Ma hetihwer ki na, mba'a tsahwəti ndə ka Arimate səəkəy, Zhezhefə kə məndi kaa slən tsa ci. Ntsa nza gəna və tərəŋw ghəci. Ghəci kwərakwə ki na, ntsaa nəw Yesəw ghəci.

58 Ma sa mətiy Yesəw na, dza na mba'a dzaa kəsay ngwəmna Pilatə ta cə'wə kwal tsaa dza ta ɓə mbəri tsa Yesəw ta dza ta lamti. Dza Pilatə mba'a gəzanci kaa ndə sawji ta ɓanci.

59 Ma sa ɓanavə Pilatə ki na, dza Zhezhefə ki, mba'a dzaa ɓəvə mbəri tsa Yesəw, mba'a dzaa harambə mbə bahəta wəzə na.

60 Ma sa harəti na na, mba'a faghwa kwa kwəli ci niy lati na kaa ghən tsa ci. Kwəli vay 'war la niy nza na, mbə hakwə niy lati na. Ma sa faghwa na mbəri tsa Yesəw va ki na, dza na mba'a tsəkwəkə hərambəzli dikə naa kalamiy miy kwəli va, ka dzay.

61 Məniva shi va gwanashiy, tiɓa niy nza kar Marəy ka Magədala ghəshi lə nahwəti Marəy va mənzəy vəgha kwəli.

Ka sawji mbə ndəghwə kwəli Yesəw

62 Ma way pi tə həzlimə, fəca *vici dəkəva ka Zhəwifə ki na, mba'a mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala, ghəshi lə *ka Farisahi madîshi, ka dza va ngwəmna Pilatə.

63 Ma sa tsəhəshi ghəshi, a kə ghəshi ngəci na: «A ngwəmna tsa ghəy dikə tsa. Yaŋ pə gha na gha, a ghəy zəzəvə nahwəti kwəmaa niy gəgəzə Yesəw, ghala pətsaa niy nza na tə ghwəməy. A kə ndə dzərvə tsa va niy niy: "Tə kwa mahkana vicee kwa kwəliy, ta zhakatira dzee mbə məti" kə niy ni.

64 Va tsəgha, wəzəɓa gəzanshi gha na kaa mbəzli, a ghəshi ndəghwə kwəli ci va wəzə, ka vici mahkan na va gəzə na dzar. Kala tsəghay, ta səəkə dza mbəzli ta səɗa ciy ghələhwə mbəri tsa ci kwa kwəli va. Ka ghəshi gwəravə kaa mbəzli na: "Aa zhakatiy mbə məti, tə ghwəməy na" kə ghəshi taa ni. Ghalaɓa kiy tərəŋw dza dzərvə shi vaa kwəmavə bərci taŋ kaa na kwa taŋa» kə ghəshi.

65 Ma sa favə Pilatə kwəma va tsəgha, ma kə ngəshi na: «Avam ka sawji va, pəməshim a ghəshi dza ta ndəghwə kwəli va ge'i njasa dza ghwəy mbay ndəghwə wəzə wəzə» kə.

66 Dzəghwa ghəshi pəm ghəshi pəməvəshi ka dzashi. Ma sa tsəhəshi ghəshi na, dza ghəshi zlərɓə ghəshi zlərɓakən shiy kən hərambəzli miy kwəli va va, ka nahay wəzə. Sa zlərɓay ghəshi na, mba'a ghəshi garəy ka sawji tiɓa kən, ta ndəghwə nzə ki.

27:57 27:57-58 Nəw 21:22-23 **27:63 27:63** 12:40 **27:64 27:64** 28:13

28

Zhakati tsa Yesəw mbə məti
(Mk 16:1-10; Lk 24:1-12; Zhŋ 20:1-10)

1 Ma tə way pi ləy hwəm *vici dəkəva, mekəshi mekəshi tə kəɗi pi, fəca
ləwma Dəmasə ki na, mba'a kar Marəy ka Magədala ghəshi lə nahwəti
Marəy va kafəshi, mba'a ghəshi tsəhəshi vəgha kwəli Yesəw, ta nighəti.
2 Ghavə hiɗi tsəgha ka gərgərə tərəŋw tərəŋw. Dzəghwa *ndə kwal tsa
Hyala kwa Sləkəpə mba'a tsahwəy səəkə mə ghwəmə. Səəkə na tsəkwə
tsəkwamti hərambəzliy niy kalamiy məndi va miy kwəli Yesəw. Mba'a
fəy vəgha bəla tsarakə, dzəghwa das nzəyəy ti.
3 Ndəɓa wampiɗi van, pə gha ghəciy mbərə. Ma kwəbeŋer kən ghən ci
ɓa na ndəɓa ghwəpə məgapa pə gha tezlezl tsa shi.
4 Ma sa nata ka sawjiy ndəghwə kwəli va va gəla nava kwəmaa mənta
va na, kwəp ghəshi tashi va hazləni, war ə ghəshiy gwərgwərə tsəgha,
war ndəɓa mbəzli bəkwə bəkwə ni pə gha ghəshi zhəghəshi.
5 Ma kə ndə kwal tsa Hyala tsa va kaa mi'i nashi ki na: «A mi'i, ma ghwəy
na na ghwəyəy, ka hazləni ghwəy ma. E sənay, Yesəw tsa daŋwavəgha
məndi va vəgha tsəm na sa pəla ghwəy.
6 Ghəci tikə kwa kwəli naw. Aa zhakatiy mbə məti, njasa niy gəzəkə
na va. Ndim a ghwəy nighəti pətsaa niy nza na va kwa məhəni lə mətsə
ghwəy!
7 Mbalam taŋtaŋ, a ghwəy dzaa gəzanshi kaa mbəzli ta səɗa ci, a pə
ghwəy kaa ngəshiy: "A Ndə sləkəmmə zhakatiy mbə məti. Pərɓa ghəci
dza naa 'waa tsəhəy kən ghwəy tə hiɗi ka Galile. Tiɓa dza ghwəy dzaa
nay" pə ghwəy. Ghənzə na kwəma gəzaŋwəy ya» kə.
8 Ma sa favə mi'i va kwəma va na, tərəŋw ghəshi hazlənishi, tərəŋw
ghəshi vəshishi diɓa. Dza ghəshi, kyaŋwkyaŋw ghəshi maɗishi, ka kəsli
bali ta dza ta gəzanshi kwəmaa mənta va kaa *mbəzli ta səɗa Yesəw.
9 Ma ghəshi mbə bali va tsəgha na, vətəghə Yesəw tsahwəy kwa kwəma
shi. A kə ngəshi na: «A mi'i, e səkwətəŋwəy» kə. Dzəghwa mi'i va kət
kətəghəvashiy dzəvəgha, mba'a ghəshi tsəfəkwəshi ka fal, tasl tasl, ghəshi
kəsəvə dzar mbə ngeler ci.
10 A kə Yesəw ngəshi ki na: «A mi'i, ka hazləni ghwəy ma. Divam,
mbalam a ghwəy dzaa gəzanshi kaa ngwarməhira, a ghəshi maɗiy dzəti
hiɗi ka Galile. Tiɓa dza ghəy kwəmə li shi» kə.

Kwəmaa dzəkən ka sawjiy ndəghwə kwəli Yesəw

11 Ma mi'i va kwa kwal ghwəlashi mbə dza ki na, mba'a nihwəti mbəzli
mbə ka sawjiy ndəghwə kwəli Yesəw va səəkəshiy dzəmbə məlmə. Dza
ghəshi mba'a ghəshi slanakə kwəmaa mənta va gwa'a gwa'a kaa mbəzli
dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala.
12 Ma sa favə mbəzli dikə dikə ni mbə ka ta Hyala kwəma va tsəgha na,
dza ghəshi mba'a ghəshi ɓasətəvashi ghəshi lə mətikwəkwər mbə *ka
Zhəwifə. Sa ɓasəshi ghəshi na, mba'a ghəshi sləkahwə kwəmaa dzəkən
shiy mənishi va. Ma sa sləkati ghəshi na, mba'a ghəshi ɓanavəshi gəna
tərəŋw kaa ka sawji.
13 A kə ghəshi ngəshi na: «Ava ghəy ndaŋwəy gəna. A pə ghwəy taa ni
kaa mbəzliy: "Wa mbəzli ta səɗa ci səəkə naa ghələhwə həvir va ghəy,
ghəy tə hi" ka ghwəy ni gwa'a tsəgha.

28:6 28:6 16:21 **28:7 28:7** 26:32 **28:10 28:10** 12:50; Zhŋ 20:17 **28:13 28:13** 27:64

14 Ya ə dza ngwəmnaa favə, mba'a kə dzaa gəzaŋwəy kwəmay, war
a ghəy taa sənay njasa dza ghəy zhiniy dəpəti lə kwəma ɓa, ta mbə
mbəlantəŋwəy mbə kwəma va» kə ghəshi.
15 Dzəghwa ka sawjiy niy ndəghwə kwəli Yesəw va, həŋ ghəshi ɓəvə
gəna va. Mba'a ghəshi nəwti gəzə kwemer va war njasa gəzanshi mbəzli
dikə dikə ni va ki. 'Wakəvə nava dzərvə mba'a zləlivərivata dzar mbə
mbəzli ka Zhəwifə. 'Wava na ghalaɓa, ka sar pa' ndatsə.

*Yesəw canshi ghən tsa ci kaa *mbəzli ta səɗa ci*
(Mk 16:14-18; Lk 24:36-49; Zhŋ 20:19-23; SləniKY 1:6-8)

16 Dza mbəzli ta səɗa Yesəw va məŋ lə taŋ ni ki, mba'a ghəshi maɗîshi,
ka dzashiy dzəti hidî ka Galile. Sa tsəhəshi ghəshi na, mba'a ghəshi
dzashiy, dzəmə bahwaa niy gəzanshi Yesəw va.
17 Ma sa tsəhəshi ghəshi məɓa na, mba'a ghəshi nay ki. War sa nay
ghəshi na, dza ghəshi tsəfəkwə tsəfəkwə, ghəshi tsəfəkwəshi. Tapə ghəshi
ka pəra'wanci dividivi shi, ta fal. Ma nihwəti mbəzli mbə shi na lə kə
ghən.
18 Dza Yesəw ki, kət kətəghəvay dzəvəgha shi. Ma kə ngəshi na:
«A Hyala ndara bərciy məni mazəə dzəkən shiy gwa'a gwa'a. Shi mə
ghwəmə, lə shi tə hidî gwa'a.
19 Ava va tsəgha, mbalam a ghwəy dzar mbə hwəlfə mbəzli tə hidî
gwanashi ta gəzanshi kwəmaa dzəkənee, nza ghəshi mənishi ka mbəzliy
nəwra! Nza ghwəy mananshi *batem lə slən tsa Didi, mba'a lə slən tsa
Zəghwə nzə, mba'a lə slən tsa Safə tsa nzə ɗewɗew tsa.
20 Ɓananshim dî fəti ta kwəmee gwanata, njasa gəzaŋwəy ya va gwa'a!
Ə gəzaŋwəy ya, sənay tə ghwəy, war kwasəbə ghwəy dzee nza, njasa
səəmə vici va gwa'a, pa' fəca dza hidîy kəɗîshi» kə Yesəw.
Ava tsəgha na Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən Yesəw *Kəristəw, njasa
tsasliti Matiye ki.

28:16 28:16 5:1; 26:32; 28:10 **28:17 28:17** 14:31 **28:18 28:18** Dani 7:14; Mt 11:27 **28:19 28:19**hwəlfə mbəzli tə hidî gwanashi: 10:5-6; 24:14; Mk 16:15; Lk 24:47; məni batem: Mt 3:15; Mk 16:16; SləniKY 2:38; 8:36; 1Kwər 1:13-16; Ef 4:5; Zhŋ 3:22; 4:1-2; Rm 6:3-4; mbə slən tsa Didi lə sa Zəghwə nzə mba'a sa Safə tsa nzə: 2Kwər 13:13 **28:20 28:20** 1:23; 5:2-7, 27; 11:28-30; 18:20

Zliya Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən Yesəw Kəristəw njasa tsasliti

Markə

Kwəma dza ghwəmməə gha sənataa dzəkən zliya na

Markə tsaa tsasliti zliya na tsay, tsasliti slən tsa ci na mbəw. Ya tsəgha nzə kiy, mbə gəzə na nihwəti mbəzli, dzəkən Markə tsa va: «Ghəci na məgəla tsaa niy pəlatanavəshi gwədəwri tsa ci va kaa mbəzli fəcaa niy kəsə məndi va Yesəw kwa Getəsemane» kə ghəshi (vəh 14:51-51). Ma kə nihwəti mbəzli diɓa na: «Ghəci na Zhaŋ Markə tsaa niy təwrə va ghəshi lə Pəl mba'a Barnabasə» kə ghəshi (Sləni ka kwal Yesəw 12:25; 13:5, 13; 15:37-39; Kwələsə 4:10; 2 Timəte 4:11). A Piyer ntsa ta səɗa Yesəw niy sənay ghi tsa Markə wəzə wəzə (Sləni ka kwal Yesəw 12:12). Diɓa na mba'a kar Markə nzəyəhwə nzəy lə Piyer (1 Piyer 5:13). Zhini ma kə nihwəti diɓa na: «Kwəma tsasliti Markə na mbə zliya nay, Piyer slanakə na» kə ghəshi.

Ma kə nihwəti mbəzli ɓa na: «Pərɓa Markə tsa tsasliti na Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən Yesəw kaa kar Matiye lə Ləwka mba'a Zhaŋ» kə ghəshi. «Kaa mbəzli Kəristəw kamaa ka Zhəwifə tsasliti na, mbəzliy sa ngəra'wə tə sa nəw ghəshi Yesəw tə hiɗi ka Rəm» kə ghəshi. A ɗi Markə canshi kaa mbəzli va njasa nza bərci va Yesəw, sa nzana Zəghwə Hyala, nza mbəzli va mbəə sə'wa kwəma, kala hazləni ma. Mba'a ghəshi sənay, a bərci və ta mbəli mbəzli gwərapə gwərapəshi ni, lə ta tahamti hyeler mbə vəgha mbəzli, lə ta pəli kwəma mbəzli jikir na gwa'a, zhini ka ɓananshi shiy kaa mbəzli lə bərci, kə ghəshi.

Avanay njasa nəwva kwəma mbə zliya na:

Vəh 1 pa' tə vəh 9 Nzəy tsa Yesəw tə hiɗi ka Galile, lə sləni ci ghərahwə na mbə.

Vəh 10 Yesəw mbə kwal ta dzəmbə məlmə Zherəwzalem.

Vəh 11 pa' tə vəh 16:1-8 Nzəy tsa Yesəw mbə Zherəwzalem pa' tə vici məti ci, lə səəmə tsa ci kwa kwəli.

Vəh 16:9-20 Njasa citi Yesəw ghən tsa ci kaa mbəzli ci, sa satiy na mbə məti, lə njasa dzay naa dzəmə ghwəmə ta nzəy vəgha Dəy. Ma kə mbəzliy: «Markə tsasli na niva kwəshalahiw» kə ghəshi.

*Zhaŋ ndə məni *batem mbə gəzə kwəma Hyala kaa mbəzli (Mt 3:1-12; Lk 3:1-18; Zhŋ 1:19-28)*

1-2 Ma kwəma mbə zliya nay, Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən Yesəw *Kəristəw, Zəghwə Hyala na. Njasa tsasliti *Ezay ndə gəzə kwəma Hyala vay, tsəgha ghatəvata na. Ma kə Hyalaa dzəkən zəghwə nzəy: «Avee taa ghwənəghə ndə kwal tsee a ghəci 'watəŋa kwal, ta gwəmantəŋa kwal tsa dza ghaa dza kwa, kə Hyala» kə Ezay.

3 Zhini ma kə Ezay diɓay: «Ava məli ntsa vaa gaka mbə zlapə mbə gamba, ma kəy: “Gwəmantim nefer ghwəy ta ka'wə Ndə sləkəpə, njasa ka məndi vaa zamti kwal wəzə wəzə ta ka'wə ntsa dikə tsa, mba'a ghwəy ghwənanamti nefer ghwəy wəzə wəzə” kə məli va» kə Ezay.

1:1-2 1:1 15:39; Ebr 2:3 **1:1-2 1:2** Mala 3:1; Səvəri 23:20; Mt 11:10; Lk 1:76; 7:27 **1:3 1:3** Ezay 40:3

4 Njasa gəzəkə Ezay va kiy, tsəgha səəkəy Zhaŋ tsaa məni batem mbə
gamba. Dza na ka gəzə kwəma Hyala kaa mbəzli, a kə na: «Tsam
titihwə kwa kwəma Hyala, zhəghantim nzəy tsa ghwəy, ma nza məndi
məntəŋwəy batem, nza Hyala pəlayŋwəy jikir tsa ghwəy mbə nəfə tsa
nzə» kə.
5 Dza mbəzli mbə məlmə Zherəwzalem lə nihwəti mbəzli tə hiɗi ka
Zhəwde gwanashi mba'a ghəshi səəkəshiy dzəvəgha. Ma sa favə ghəshi
kwəma ci va na, mba'a ghəshi cicikəvəri kwəma shi jikir na mənti ghəshi
gwa'a gwa'a. Dza Zhaŋ ka mananshi batem kwa həl Zhərdeŋ ki.
6 Zhaŋ tsa vay, kwəbaŋ tsa tsati məndi tə shəti ngaləwba niy nza na kən
ghən ci, mba'a pəhətəvay səvəri mbə hwər ci lə kanda hwətəɓə. War kar
hayer lə mbəzəkwə tsa kwamti ni ci shi zəmə na.
7 Ma kə kaa mbəzli mbə gəzə kwəma ci va na: «A tsahwəti ndə taa
səəkə ləy hwəmee, tsava ndəy, aa taŋətəra tə dikə. Məniree gar gələɓə
kwa səɗa ci ta pəli yiɗi mbə kwakwahə tsa mbə səɗa ciw.
8 Yən na neyey, lə yam ngəri məniŋwəy ya batem. Na naciy, lə *Safə tsa
Hyala dza naa məniŋwəy batem» kə.

*Njasa mənim *batem kaa Yesəw lə njasa həərə *ndə jaka tsa Hyala (Mt 3:13–4:11; Lk 3:21-22; 4:1-13)*

9 Ghala vici va ki na, mba'a Yesəw kafəy mbə məlmə Nazaretə tə hiɗi
Galile ta dzaa dzəvəgha Zhaŋ, dza Zhaŋ mba'a mananati batem kwa həl
Zhərdeŋ.
10 Ma sa səəməy Yesəw kwa yam na, nza'jəw ghwəmə ghwənita, ka
səkwa Safə tsa Hyalaa dzəkən ndəɓa ghərpəpə pə gha.
11 Ma fa na na, məli ndəə gaka, ka gəzanci kwəma səəkə mə ghwəmə,
a kə ngəci na: «Gha na Zəghwee, tərəŋw ɗiŋee, mbə vəshi nzee dalala tə
gha!» kə.
12 War ghwəla tsəgha ləy hwəm batem tsa mananati Zhaŋ va na, mbahə
Safə tsa Hyala mbahəghə dzəmbə gamba.
13 Dzəghwa vici faɗə mətsəkə ghəci mənti tə gamba va. War mbə həərə
ndə jaka tsa Hyala ka nighə kwəma ci. War ghəshi lə shəkwadeshi ka naa
nza gwa'a tsəgha, Ka kəəti ka kwal Hyala.

Kar Yesəw lə ka kəəsə kərpi faɗə (Mt 4:12-22; Lk 4:14-15; 5:1-11)

14 Dza məndi ki, mba'a məndi kalambə Zhaŋ tsaa məni *batem mbə
ciki fərshina. Ma ləy hwəm sa kalay məndi Zhaŋ na, mba'a Yesəw səəkəy
dzəti hiɗi ka Galile, ka gəzəpə Yəwən kwəma Hyala wəzə na.
15 A kə kaa mbəzli na: «A vəghwə bərkəy nana, ndəkwə ndəkwə na
vəghwə ta səəkə Hyala ta sləkə mbəzli. Tsam titihwə kaa Hyala a ghwəy
zhəghanti nzəy tsa ghwəy kwataŋa, mba'a ghwəy zləɓavə Yəwən kwəma
wəzə na» kə.
16 Dza maɗ Yesəw maɗiy, ka dza dzəy miy kwəfa Galile. Ma dza na na,
mba'a kəsashi kar Shimaŋw ghəshi lə zəmbəghəy Andəre, ghəshi mbə
bazla zlekwer dzəti kwəfa ta kəəsə kərpi, sa nza ghəshiy ka kəəsə kərpi.
17 Ma kə Yesəw ngəshi sa kəsashi na na: «A mbəzli ni, nəwram, zlashim
kəəsə kərpi, e dzaa məntəŋwəy ka mbəzliy haka mbəzliy səəkə ta nəwra»
kə.
18 Dza nza'jəw mbərəkə mbəzli va zlashi zlekwer, mba'a ghəshi
nəwhwə.

1:4 1:4 Lk 3:3 **1:6 1:6** 2Mezh 1:8 **1:11 1:11** Cem 2:7; Ezay 42:1; Mk 9:7; 12:6 **1:18 1:18, 20** Mt 8:21-22

19 Ma sa nə na kət, kə kaa dza kwa kwəma jəw na, mba'a kəsashi kar
tsahwəti ndə lə zəmbəghəy, kar Zhakə lə Zhaŋ, ndərazhi Zhebede ghəshi
kwa kwambəwal, ka gwama zlekwer shi.
20 Da' Yesəw harhwəshi ɓa, mba'a ghəshi zlay dəshi ghəshi lə mbəzli ka
ghəra sləni ci tiɓa kwa kwambəwal, mba'a ghəshi nəwhwə Yesəw.

Kar Yesəw ghəshi lə ndə gazlaka
(Lk 4:31-37)

21 'Wakəvə Yesəw ghəshi lə mbəzli ta səɗa ci va ki, mba'a ghəshi
maɗishi ka dzashiy dzəmbə məlmə Kapernahwəm. Ma ghəshi mbəɓa,
sa mənta *vici dəkəva na, mba'a Yesəw dzəmbəy mbə *ciki ɓasəva tsa ka
Zhəwifə, tapə ghəci ta ɓananshi kwəma.
22 Ma mbəzli tiɓa ki na, mba'a shi ɓananavəshi na va səəvəri məhərli
shi. Sa nzanay, niy mənta na ci va kwəma ɓənipə na, nja ɓəni kwəma
*mbəzliy ɓənipə kwəma pəhəti Hyalaw, lə bama ti niy nza na ci va kwəma
ɓəni na kaa mbəzli.
23 Ma ge'i ghala pətsa va ki na, mba'a tsahwəti ndə niy nza tiɓa mbə
ciki ɓasəva tsa va, lə gazlaka ghəci niy nza və.
24 Ka 'waŋə, a kə na: «A Yesəw, ndə ka Nazaretə, ta njaa ɗi gha lə ghəya?
Ta zamtəŋəy səəkə gha shəkəna? Ma na neyey, e sənaŋa wəzə. Ghay, ntsa
ɗewɗew tsa ghwənay Hyala nza gha!» kə.
25 Dza Yesəw mba'a 'yamanakə cihə kaa gazlaka mbə ghən ntsa va va,
ma kə na: «Dekəɗekə pə gha. Ə pə ghaa səvəri mbə ghən zal tsa, mbala
kərakə!» kə.
26 Dza gazlaka va mba'a kəsəy ntsa vaa gwaŋzəti lə bərci tərəŋw, mba'a
səvərita lə 'waŋə zlaŋzlaŋ zlay ntsa va.
27 Mba'a mbəzliy nza tiɓa gwanashi hashishi va nava kwəma, ka ɗəɗəw
kwəma kwa jipə shi, a kə ghəshi na: «A na tsətsə na na kwəma kia?
Kwəmaa ɓənipə nahwəti yəwən kwəma ki naa, njaa? Gwəravə, mba'a
gəzanakə kwəma lə bərci kaa gazlaka na, ka ɗi fəti ghənzə və!» kə ghəshi.
28 War ghwəla tsəgha na, nza'jəw kwəma Yesəw pəlita, war ka sla məndi
gwa'a gwa'a dzar mbə məlməhi tə hiɗi ka Galile.

Kar Yesəw lə ka zəlghwə ɗaŋ
(Mt 8:14-17; Lk 4:38-41)

29 Dzəghwa Yesəw ki mba'a səvəriy mbə ciki ɓasəva tsa va, mba'a ghəshi
dzashiy dzakə ghi tsa kar Shimaŋw lə Andəre. Mba'a kar Zhakə ghəshi lə
Zhaŋ nəwvə.
30 Ma ghala pətsa va na, mba'a shiy Shimaŋw məhəni ndəɓa ghwə,
pə gha vəgha nzə. War sa tsəhəshi kar Yesəw na, mba'a məndi gəzanci
kwəma zəlghwə tsa mali va va.
31 Dza Yesəw mba'a dzəvəghay, dza na tasl kəsəvə dəvə nzə, kafə
kafakati tə pi həni. Nza'jəw rəniki vəgha mali va mənta ki. Dza na ka
dza ta ɓanshi shi zəmə.
32 Ma sa pəkwəta vici ki na, mba'a mbəzli ɓasanakə nihwəti ka
zəleghwer ghənghən ghənghən, mba'a ka gezlekiki kaa Yesəw.
33 Te' te' te' mbəzli mbə məlmə va gwanashi ɓasəshi kwa dəgha va.
34 Dzəghwa Yesəw mba'a mbalamti ka zəlghwə ɗaŋ ni va va zəlghwə
tsa shi va ghənghən ghənghən tsa gwa'a. Mba'a tahamti lə gezlekiki shi
ɗaŋ tərəŋw. Kala ɓanavəshi kwal Yesəw kaa gezlekiki va ta gəzə kwəma.
Sa nzana, mba'a ghəshi niy sənay Yesəw.

1:22 1:22 Mt 7:28-29 **1:24 1:24** 3:11 **1:31 1:31** 5:41 **1:34 1:34** 3:12

Yesəw tə hidî ka Galile
(Lk 4:42-44)

35 Ma tə həzlimə va mekəshi pəətə, pi ghwəlay həvir ki na, dza Yesəw
mba'a kafəy kəghi, mba'a səvəriy mbə məlmə, ka dzay dzəti gamba. Dza
na ka cə'wə Hyala tə gamba va ki.
36 Dzəghwa kar Shimaŋw lə nihwəti mbəzli ka ghəshiy nza li shi ka pala
ki.
37 Dza ghəshi ndəs ghəshi kəsay. A kə ghəshi ngəci sa kəsay ghəshi na:
«Ava mbəzli mbə pəlaŋa gwa'a gwa'a» kə ghəshi.
38 Ma kə Yesəw kaa zləɓanshi na: «Dzammə ghwəmməə dzəti tsahwəti
pi, dzar mbə məlməhi jəw jəw ni ni ndəkwə ndəkwə ni, ta mbee gəzanshi
kwəma Hyala kaa ni mbə shi mbəzli kwərakwə. Sa nzanay ghənzə na
kwəma səəkee ta məni» kə.
39 Dza na ki, ka dzay dzar mbə məlməhi tə hidî ka Galile gwanashi,
ka gazanshi kwəma Hyala kaa mbəzli mbə ciki ɓasəva tsa shi, ka titihə
hyeler.

Kar Yesəw lə ndə dərna
(Mt 8:1-4; Lk 5:12-16)

40 Dzəghwa tsahwəti ndə dərna tiɓa, mba'a səəkəy dzəvəgha Yesəw.
'Wakəvə na tsəfəkwə tsəfəkwəy kwa kwəma ci, ka cə'wə kwəma və, a kə
na: «A Ndə sləkəpə, war mba'a pə ghaa dî sənzənvay a ghaa mbəlantəra
ɗewɗew va dərna kənee na» kə.
41 Dza tapə hwər tsa Yesəw ta zhanci ti tsəgha, kaf kafəti dəvə ci mba'a
dapay. A kə ngəci na: «E dî ghaa mbəliŋa, mbəliŋa kwəriŋ!» kə.
42 Nza'jəw dərna va səraɓəta ti, mba'a mbəliy kwəriŋ.
43 Dzəghwa Yesəw mba'a naɓəti ki, mba'a gəzanci dzay jighi
kyaŋwkyaŋw.
44 A kə kaa ngəci na: «Favə tə gha kwəma dzee na ta gəzaŋa wəzə.
Əntaa gha dzaa gəzə kwəma mbəli tsa mbəliŋa gha tsa kaa mbəzli ya jəw
nzə ma. A pə ghaa madî, a gha dzaa canamti ghən tsa gha, njasa mbəliŋa
gha kaa ndə ta Hyala. Nza gha dzaa vəliti vəli gha kaa Hyala njasa gəzəkə
*Məyizə va, nza mbəzli mbəə sənay gwanashi, a gha mbəliŋa va dərna tə
gha, kə ghəshi» kə.
45 Ma ghəci naci ki, war sa dzay na na, mba'a ghati gəzə bar tsa va
kaa mbəzli ya pa' kwəmaɓa. Kala zhini Yesəw mbəə dzavə dza ghwazhə
ghwazhə dzar mbə məlmə ghwəla. Ma sa nzana tsəgha ki na, 'wakəvə na
mba'a dza nzəyəy kwamti mbə gamba kama mbəzli ti. Zhini mbəzli war
ka səəkə və ya dza kwəmaɓa diɓa.

2

Kar Yesəw lə ntsa mətita nahwəti bəla vəgha ci
(Mt 9:1-8; Lk 5:17-26)

1 Dzəghwa ləy hwəm hi jəw ki, mba'a Yesəw zhəghəkəvay səəkə mbə
məlmə Kapernahwəm, mba'a nzəyəy kəghi. Ma sa favə məndi: «Kəghi
na Yesəw» kə məndi na,
2 'wakəvə mbəzli mba'a ghəshi ɓasəshi ɗaŋ tərəŋw, kala tərə ma
ngwəla gar nzəy ya kwa dəgha nzə gwa'a. Tapə Yesəw ta gəzanshi kwəma
Hyala kaa mbəzli va.
3 Ma ghəci mbə gəzanshi kwəma Hyala va tsəgha, mba'a nihwəti mbəzli
faɗə səəkəshi lə ntsa mətita bəla vəgha ci, ɓəɓə kwa ghən shi.

1:35 1:35 Lk 5:16 **1:39 1:39** Mt 4:23 **1:44 1:44** SləniTaH 14:2-32; Mk 7:36; Lk 17:14 **1:45 1:45** 7:36

4 Dzəghwa ki na, mbə ghəshiy tsəhəshi li vəgha Yesəw va ɗaŋ tsa ntsa tiɓaw. 'Wakəvə ghəshi taram, dzəməshi mə ghən ciki tsa va li mba'a ghəshi ghwənivə kwal ge'i ge'i dzəghwa tə pətsa nza Yesəw va. Dza mba'a ghəshi vələghə ntsa va dzəghwa kwa kwal tsa va lə pi həni tsa ci vay gwa'a dzəghwa kwəma Yesəw ki.

5 Ma sa sənay Yesəw, a mbəzli va ndara nefer shi gwanashi, kə, ma kə kaa ntsa mətita bəla vəgha ci va na: «A zəghwee, a *kwəma gha jikir na pəlita!» kə.

6 Ma ghalaɓa ki na, mba'a nihwəti *mbəzliy ɓənipə kwəma pəhəti Hyala niy nza tiɓa mənzəy. Tapə ghəshi ta zəzə kwəma mbə nefer shi, a kə ghəshi na:

7 «Njaa ka ntsa va gəzə gəla kwəma tsəgha naa, Hyalaa sawa na. A tsava ntsaa dza vaa mbay pəlatanay kwəma ndə jikir na tiɓa kala war Hyala kwətitaa?» kə ghəshi.

8 Gwa'a gwa'a Yesəw sənata kwəma zəzə ghəshi va tsəgha na mbə nefer shi. Dza na ka ɗəw kwəma və shi, a kə na: «A mbəzli ni, sa wana tətəkə ghwəy kwemer tsətsə ni mbə nefer ghwəya?

9 Nama kwəma gwəra na ɓəlaŋ, ndə kə ni: "A kwəma gha jikir na pəlita" kə, lə ndə ni kaa ndə zəlghwə: "Sati garəŋa, ɓə pi həni tsa gha, a gha dzaŋa" kaa?

10 Ma kiy, e dî ghwəy sənay, a bərci vəya, yən Zəghwə yakə ndə ngəri ta pəlanshi jikir tsa mbəzli tə hidî pə ghwəy» kə. Dza ma kə kaa ntsa mətita bəla vəgha ci va na:

11 «A ntsa, avee gəzaŋa, sati madî ɓə pi həni tsa gha, mbalaa jighi!» kə.

12 War nza'jəw tsəgha, tsər kwətiŋ, ntsa va kafəy, sati na kaa pi həni tsa ci va cimbəŋ ɓakən, ka dzay tiɓa kwa mətsə mbəzli gwanashi. War nja maɗaŋa nava kwəmaa mananshi kaa mbəzli tə pətsa va gwanashi. Tapə ghəshi mbə fal Hyala, a kə ghəshi na: «Ghala nza ghwəmməy, səəkə ghwəmməə nata gəla nana kwəmaw!» kə ghəshi.

Kar Yesəw lə Levi
(Mt 9:9-13; Lk 5:27-32)

13 Zhini Yesəw mba'a zhəghəghəvay njasaa dzəy kwəfa Galile. Dzəghwa ɗaŋ mbəzli səəkəshiy dzəvəgha, mba'a ghəci ɓananavəshi shiy.

14 Dza na ki, ka dzay. Ma ghəci mbə dza kwa kwal na, mba'a nay tsahwəti ndə, Levi, zəghwə Alfe, ghəci mənzəy mbə ciki *dəwan. Ma kə Yesəw ngəci na: «Sati, nəwra dzam» kə. Mba'a Levi tsa va satiy ka nəw.

15 Ma ləy hwəm shi va ki na, mba'a Yesəw tsəhəy kəghi tsa Levi ta zəmə shiy. Daŋ nihwəti ka dəwan lə nihwəti mbəzliy məni sləni jikir na nza tiɓa mbə nəw Yesəw. Dza ghəshi gwanashi mba'a ghəshi ɓasəshi, ka zəmə shiy tə pətsa kwətiŋ tsa lə kar Yesəw ghəshi lə mbəzli ta səɗa ci ki.

16 Dzəghwa nihwəti *ka ɓənipə kwəma pəhəti Hyala lə *ka Farisahi mba'a ghəshi nay Yesəw lə mbəzli ta səɗa ci, ghəshi mbə zəmə shi zəmə va jakə lə mbəzli jikir kwəma ni va. Dza ghəshi ka ɗəw va *mbəzli ta səɗa Yesəw, a kə ghəshi na: «A mbəzli ni, tawa zəmə na shiy jakə lə ka dəwan mba'a nihwəti mbəzliy məni sləni jikir naa?» kə ghəshi.

17 Dza mba'a Yesəw favə kwəma shi va, ma kə kaa ngəshi sa favə na tsəgha na: «A mbəzli ni, səəkee nashi mbəzli kwəriŋ kwəriŋ vəgha ni mbə dza va dəkwətərəw, ka zəlghwə na shi kee nashiy dza və. Va tsəgha

---

2:5 2:5 Mt 9:2 **2:10 2:10** Zhŋ 5:36 **2:14 2:14** Mt 8:21-22 **2:15 2:15** Mt 9:10 **2:17 2:17** Lk 19:10

na kiy, yən na nee na, ta pəla mbəzli wəzə ni səəkə yaw, ta pəla mbəzliy
məni *kwəma jikir na səəkəree» kə.

*Ka jakəva yəwən kwəma ɓənipə Yesəw lə kwəma ɓənipə *ka Zhəwifəw*
(Mt 9:14-17; Lk 5:33-39)

18 Ma ghalaɓay, ka məni səwmay mbəzli ta səɗa Zhaŋ lə *ka Farisahi
niy nza. Ma ni ta səɗa Yesəw na, kala məni ma. Dza nihwəti mbəzli
mba'a ghəshi səəkəshi ta ɗəw kwəma va Yesəw dzəkən kwəma va ki, a
kə ghəshi na: «Tawa tivə ma ni gha ni mbəzli ta səɗa gha vici səwmay
kwərakwə, njasa məni ni ta səɗa Zhaŋ va lə ni ka Farisahi va mbəzlia?»
kə ghəshi.
19 Ma kə Yesəw kaa zləɓanshi na: «Favə tə ghwəy kwəma dzee na ta
gəzaŋwəy. Mba'a kə ndə harvə mbəzli ta zəmə gəzləɓə mətəpa kiy, nza
mbəzli va zhiniy tivə vici va ka viciy məni səwmay shəkəna? Ka dza
ghəshiy məni səwmay kama na war ghwəlay zal mali tsa va mbə shiw.
20 A vəghwə tsa va dzaa səəkəy, sa dza məndiy ɓanti ndə mətəpa kwa
jipə shiy, ava ghalaɓa dza ghəshiy məni səwmay ki» kə Yesəw.
21 Ma kə ngəshi kwa fir ɓa na: «Ndə tiɓaa ɓəvə yar 'war'war ni ta
mbəghəshiy dzəti kwəbaŋ tsaa haliyəw. Sa nzana, mba'a kə ndə mənti
tsəghay, ta sləkwakar ghən tsa shi dza ni 'war'war ni va yar, mba'a kwal
dzaa mətsəhəy dzəti pəhal kwəbaŋ tsa va.
22 Ava tsəgha na diɓa, ndə tiɓa ka 'yaghwa tay tsa njəmnjəm tsaa
dzəghwa ghwəlpə halihali naw. Sa nzana, mba'a kə ndə mənti tsəghay, sa
ka tay tsa va maɗiy ta pəsli na, ta wənəhəta dza pəhal ghwəlpə va, ka tay
dza na, na'i shəkəy dzəti hiɗi gəm. Shi dza məndiy mənivə lə ghwəlpə
va tiɓa ghwəla kiw. Dzəghwa yəwən ghwəlpə təɓə na məndiy i tay tsa
njəmnjəm tsa kwərakwə ki» kə. *

*Gəzə kwəmaa dzəkən *vici dəkəva ka Zhəwifə*
(Mt 12:1-8; Lk 6:1-5)

23 Ma tə nahwəti *vici dəkəva ka Zhəwifə na, mba'a kar Yesəw lə mbəzli
ta səɗa ci maɗishi ka dza dzəvəri mbə vəh alkamari. Ma ghəshi mbə dza
dza va tsəgha na, dza mbəzli ta səɗa ci va ka slərɓə alkamari.
24 Dza *ka Farisahi ki, ka ɗəw kwəma va Yesəw, a kə ghəshi na: «Nighə
dia Yesəw, tawa məni mbəzli ta səɗa gha ni shi makəmmə Zliya Hyala va
mənishi fəca vici dəkəva kia?» kə ghəshi.
25-26 Ma kə Yesəw kaa zləɓanshi na: «Səəkə ghwəy jangəhwə mbə zliya
Hyalaa dzəkən kwəmaa niy mənti *Davitə va, ghala vəghwə tsaa niy nza
Abiyatar vaa dikə tsa *ka ta Hyala bay sa? Saa niy kəsəvə ma kar Davitə
lə mbəzli kwasəbə, ka ɗi zəmə shiy ghəshiy, dza na təhwə dzəmbəy
dzəmbə *ciki Hyala mba'a ɓəhwə peŋ tsa ka məndiy ta Hyala li, mba'a
zəməhwə. Ya tsəgha niy nə *kwəma pəhəti Hyala ka zəmə peŋ tsa va
məndi, kala war ka ta Hyalaw kəy, a Davitə niy dzaa ɓəvə, mba'a zəhwə,
mba'a tahanavəshi kaa mbəzli kwasəbə va kwərakwə. Niy naɓəti Davitə
Hyalaw» kə Yesəw.
27 Zhini ma kə ngəshi na: «Talay, ta wəzə tsa ndə ngəri mənta vici
dəkəva. Mənəy ndə ngəri ta nzaa mava tsa vici dəkəvaw.

2:18 2:18 Mt 6:16-17; 11:18-19; Lk 7:33-34 **2:19 2:19** Mt 9:15 * **2:22 2:22** Ka Izərayeləy, dzəghwa ghwəlpə yəwən na ka ghəshiy i tay tsa njəmnjəm tsa. Ni shi ghwəlpipiy, tə hwətəɓə niy mənishi ghəshi, va tsəgha ka ghəshiy slikwəshi ghəshi kə halishi, sa ka tay tsa njəmnjəm tsa maɗi ta pəsli kwa shi. **2:23 2:23** Nəw 23:25-26 **2:24 2:24** Səvəri 20:8-10 **2:25-26 2:25-26** 1Sam 21:2-7; 22:20; SləniTaH 24:5-9 **2:27 2:27** Nəw 5:14 **2:27 2:27-28** Mt 12:1-14; Lk 13:10-17; 14:1-6; Zhŋ 5:1-18; 7:21-24; 9:1-16

28 Sa nzana va tsəgha kiy, yən yən Zəghwə yakə ndə ngəri sləkə na vici
dəkəva» kə.

3

Kar Yesəw lə ntsa məti məti dəvə tsa
(Mt 12:9-14; Lk 6:6-11)

1 Dza Yesəw mba'a dzəmbəy dzəmbə *ciki ɓasəva tsa ka Zhəwifə diɓa.
Dzəmbə na na, tsahwəti ndə mbəɓa məti məti dəvə ci.
2 War sa dzəmbəy Yesəw na, dzəghwa nihwəti mbəzli tiɓa, ka fə ghən ti,
nda nza naa mbəli ntsa va fəca *vici dəkəva va, sa dî ghəshi ngali kwəmaa
dzəkən ta mbə ghəshiy ɓanci fəti.
3 'Wakəvə Yesəw tsəgha kaa ntsa məti məti dəvə tsa va: «A ntsa, sati a
gha garəŋa tiɓa tə jipə mbəzli!» kə.
4 Zhini na tapə, ta ɗəw kwəma va mbəzli tiɓa va, a kə na: «Njaa nə
kwəma mbə Zliya Hyalaa? Mənim kwəma wəzə na kaa ndə fəca vici
dəkəva nə na shəkənaa? Naa mənim kwəma gəmgəm na nə na? Kwal
tsaa mbəlanti piy tsa ndə na sa ndammə na ta naa? Naa tsaa zamti piy
tsa ci na?» kə. Dzəghwa dighevəshi ghəshi kala zləɓanci.
5 Dzəghwa Yesəw mba'a fati mətsə ci ti shi, ka nighəshi lə nəfə lə nəfə,
va kwəma caslakə ghən tsa məni ghəshi va tsəgha tsa. Ma kə kaa ntsa
məti məti dəvə tsa va ki na: «A ntsa, təɗî dəvə gha va!» kə. Dza ntsa va
mba'a təɗiti sa ci, dza dəvə ci mba'a mbəlita kwəriŋ tsəgha.
6 'Wakəvə *ka Farisahi tə pətsa va, ka dzashi, nza'jəw ghəshi dzaa
ɓasəshi lə nihwəti mbəzli mbə mbəzli *Erədə, mba'a ghəshi sləkati
kwəma kwa jipə shi njasa dza ghəshiy mbay pəəsliti Yesəw ki.

Mbəzli vəgha Yesəw miy kwəfa Galile
(Mt 4:23-25; 12:15-21; Lk 6:17-19)

7 Dza Yesəw kaf kafəy lə mbəzli ta səɗa ci, ka dzay dzəy vəgha kwəfa
Galile. Mba'a vərəm tsa mbəzli tə hiɗî ghənghən ghənghən gwa'a
nəwvəshi. Mbəzliy səəkə tə hiɗî ka Galile, lə tə hiɗî Zhəwde,
8 lə mbəzli mbə məlmə Zherəwzalem, lə ni tə hiɗî Idəme, lə niy səəkə
pəriɓa tə miy həl Zhərdeŋ, lə səəkə tə hiɗî Tir lə Shidaŋw. Gwa'a gwa'a
mbəzli va səəkəshiy dzəvəgha, sa nzana mba'a ghəshi favə sləni ghərati
na.
9 Dza Yesəw ki mba'a gəzanshi kaa mbəzli ta səɗa ci a ghəshi katanakə
kwambəwal, vantaa mbəzli ɗaŋ ni va 'yapamti mbə tsəəkwəva.
10 Ma sa nzana mbə mbəli mbəzli ɗaŋ ki na, dzəghwa ka zəlghwə gwa'a
gwa'a ka zlighwəva ta səəkəə dzəvəgha, ta dapə.
11 Ma mbəzli nza gazlaka mbə ghən shi kwərakwə ki, war sa nay ghəshi
Yesəw na, dza ghəshi ka ndiɓəvaa dzəti pi tiɓa kwa kwəma ci. Ka ngwəmə
lala, a kə ghəshi na: «A Yesəw, waa gha na Zəghwə Hyala!» kə ghəshi.
12 Dza Yesəw mba'a naɓətishi, a kə kaa ngəshi lə bərci na: «Ka gəzə
kwəma kənee ghwəy ma, əntaa mbəzli dzaa sənara» kə.

Kar Yesəw lə mbəzli ta səɗa ci məŋ lə bakə
(Mt 10:1-4; Lk 6:12-16)

13 Dzəghwa Yesəw mba'a dzəməy mə kəlaŋ, tapə ghəci ta haka mbəzli ɗî
naa dzəməə dzəvəgha. Dza mbəzli va mba'a ghəshi dzəməshiy dzəvəgha
ki.

3:1 3:1-6 2:27-28 **3:6 3:6** Zhŋ 5:16, 18 **3:11 3:11** 1:24; 5:7; Mt 8:29; Lk 4:34, 41; 8:28 **3:12 3:12** 1:34; Lk 4:41

14 Mba'a təravə mbəzli məŋ lə bakə tsəgha ki. Ma kə ngəshi na:
«Ghwəyəy ka kwalee nza ghwəy. Ə təravəŋwəy ya, ta nza ghwəy
kwasəbee, nzee ghwəniŋwəy ta dza ghwəy gəzə kwəma kaa mbəzli.
15 Ta ndaŋwəy bərci dzee dzəkən hyeler ta tihəshi ghwəy» kə.
16 Avanashi slənedemer mbəzli məŋ lə bakə ni va təravə na: Shimaŋw,
zhini mba'a Yesəw fanati slən Piyer,
17 mba'a kar Zhakə ghəshi lə zəmbəghəy Zhaŋ, ndərazhi Zhebede.
Dza Yesəw mba'a fanatishi slən Bəwanergezə, ma ɗi slən tsa va gəzəy
«ndərazhi dərazli van» ɗi na gəzə.
18 Mba'a Andəre, mba'a Fəlipə, mba'a Bartelemi, mba'a Matiye, mba'a
Təmasə, mba'a Zhakə tsa Alfe, mba'a Tade, mba'a Shimaŋw ndə pərslə ta
hiɗi ci,
19 mba'a Zhəwdasə Isəkariyətə, ntsaa ngati ɗafa va ta Yesəw.

*Kwal tsaa jakəti *ndə jaka tsa Hyala lə Yesəw tiɓaw (Mt 12:22-32; Lk 11:14-23; 12:10)*

20 Dza Yesəw mba'a dzay dzakə ghi ki. Zhini mbəzli diɓa ngwərfə ghəshi
ngwərfəkəvashi. Pa' lə shi zəməshi ta kar Yesəw lə mbəzli ta səɗa ci kala
kwəmavə kwal zəməhwəshi.
21 Ma sa favə manhiy kwəma va na, mba'a ghəshi səəkəshi ta pəməhwə.
Sa nə ghəshi: «Ndə gazlaka na» kə ghəshi mbə gəzə kwəma shi.
22 Ma kə *mbəzliy ɓənipə kwəma pəhəti Hyala, shiy səəkəshi səəkə
mbə məlmə Zherəwzalem na: «A mbəzli ni, waa na Belzhebəl, ndə jaka
tsa Hyala mbə ghən tsa ntsa va. Belzhebəl tsa va ghəci mazə tsa mbə
hyeler ɓanci na bərci tihə na va nihwəti hyeler səvəri mbə ghən mbəzli
li shi!» kə ghəshi.
23 Dzəghwa Yesəw mba'a harashi mbəzli ka gəzanshi kwəma kwa fir ta
mbə ghəshiy favə, a kə na: «Njaa njaa ka ndə jaka tsa Hyala gay tahamti
ghən tsa cia?
24 Mba'a kə mbəzli dikə dikə ni zəmə hiɗi dzəmbəshi mbə pa jaka kwa
jipə tsa shiy, ta ndanishi dza hiɗi shi.
25 Mba'a kə mbəzli kəghi tsa kwətiŋ tsaa pa jaka kwa jipə shiy, ta ndaniy
dza tsava ghi.
26 Tsəgha na lə ndə jaka tsa Hyala kwərakwə ki. Mba'a kə təhəvərivay
bakə mbə, ka pa jaka kwa jipə ci lə nahwəti bəla ciy, ta ndaniy dza tsa ci
va mazə, gwa'a kwəma ci kərkəta tsəgha.
27 A ghwəy sənay, ka mbay ndəə pahwə shiy kəghi tsa ndə bərci
ɓəlaŋəw. War ndə pəhəti na ndə bərci tsa va lə zə'wə kwataŋata dza
ndəə mbay pahwə shi kəghi tsa ci.
28 Ə gəzaŋwəyee, na navay tsəgha na, ma kwəma mənti mbəzli jikir na
gwanata, lə kwəma sawa gəzəkə ghəshi gwa'ay, a Hyala dzaa pəlashi mbə
nəfə nzə.
29 Ma na ntsaa gəzakən kwəma sawaa dzəkən *Safə tsa Hyala ɗewɗew
tsay, ka dza Hyalaa pəlata nava kwəma mbə nəfə tsa nzə ya hwəmɓaw,
*kwəma jikir naa dzaa kədi ma na nava ya pa hwəmɓa» kə Yesəw.
30 Ma gəzə Yesəw kwəma va tsəghay, va sa niy gəzə nihwəti mbəzli: «A
*hil mbə ghən ci!» kə ghəshi.

3:16 3:16-19 SləniKY 1:13; Zhŋ 1:40-44 **3:21 3:21** 3:31; Zhŋ 7:5 **3:22 3:22** Mt 9:34; 10:25
3:27 3:27 Ezay 49:24 **3:30 3:30** Zhŋ 7:20

Mbəzliy nəw kwəma Hyalay, niva mbəzli na ngwarməhiy lə mbəghəy Yesəw
(Mt 12:46-50; Lk 8:19-21)

31 'Wakəvə kar ngwarməhiy Yesəw mba'a mbəghəy ndəs tsəhəshi ki. Dza ghəshi mba'a ghəshi gagarəshi kwa dəgha, dza ɓəŋ ghəshi ghwənəghə ndə ta dzaa haranayshi Yesəw.
32 Ma ghalaɓa ki na, vərəm ndə ngəri tsaa ɓasəy va tiɓa, dəzlətsəɓə məndi tsəɓay Yesəw mənzəy. Ma kə məndi kaa Yesəw ki na: «A Metər, ava kar məŋa ghəshi lə ngwarməhiŋa pəriɓa tə ngwəla ka ɗəwŋa» kə məndi.
33 Ma kə Yesəw kaa zləɓanshi na: «Kadiw e citəŋwəy nee mərə lə ngwarməhira» kə.
34 Dza na kaa mbəzliy dəzlay va tiɓa njə'wə nighəti shi, a kə na: «Avanashi mbəzli niy, ghəshi na nee mərə lə ni ya ngwarməhira!
35 Sa nzanay, ya wa ntsaa məni kwəma ɗi Hyalay, ghəci na tsee zəmərə lə nee zhamərə, lə mərə. Gwa'a tsəgha» kə.

4

Bəli fir lə kwəma Ndə sləka ha
(Mt 13:1-9; Lk 8:4-8)

1 Zhini Yesəw diɓa, mba'a ghati ɓəni kwəma kaa mbəzli miy kwəfa Galile. Dzəghwa tərəŋw vərəm ndə ngəri ɓasəy vəgha. Ma sa nashi na mbəzli ɗaŋshi tsəgha na, mba'a dzay dzəghwa kwambəwal nzəyəy tə kwəfa va. Mba'a mbəzliy ɓasəshi va məkə tə həlbə.
2 Dza na mba'a ɓananavə kwemer kaa ngəshi ɗaŋ ghənghən ghənghən dzar kwa fir. Ma kə mbə kwəma ci va ɓənipə na na:
3 «Favə ta ghwəy, ma tə nahwəti viciy, mba'a tsahwəti ndə za maɗiy ta dza ta sləka ha ci.
4 Ma ghəci mbə kihwə ha va ki na, pəriŋ nahwəti ha pəpəriŋətaa dzəghwa kwal. Mba'a 'yegwer səəkəə iməhwə nava.
5 Dza nahwəti mba'a pəpəriŋətaa dzəti kwərhə. War ghwəla na nza'jəw ghənzə pəsəta, sa nzana kala hiɗi kən ɗaŋ.
6 War sa satita vici ka ndipə na, nza'jəw ha va ghwəlita ki, sa kama hiɗi kən ɗaŋ gar tsəhəvə hililiŋə ghənzə.
7 Dza nahwəti hwəlfə diɓa mba'a pəpəriŋətaa dzəmbə tekesli. Ma sa pəsəta na na, mba'a tekesli kəlishiy dzəkən, kala mbə ghənzəə fə ya ghən nzə.
8 Ma dza nahwəti nanzə ki na, mba'a dzataa dzəmbə hiɗi wəzə ni. Dza na mba'a pəsəta, ka kəli, mba'a ɓəvə hwər pasəta, mba'a fəti ghən, nahwəti na dikə dikə fəti ghən, ɓahwə ɓahwə nahwəti, nahwəti na ge'i ge'i» kə Yesəw.
9 Dza ma kə ngəshi ki na: «Ma ntsa nza sləmə və ta fa kwəmay, fə tə ghəci ghən ta kwəma va!» kə.

Sa wana gəzə Yesəw kwəma kaa mbəzli kwa fira?
(Mt 13:10-17; Lk 8:9-10)

10 Ma sa tərəmbəshi kar Yesəw kwətishi lə nihwəti mbəzli kwasəbə mba'a mbəzli ta səɗa ci ki na, mba'a ghəshi maɗishi ka ɗəw sləkar tsa kwəma fir tsa ɓəlikə Yesəw va və.
11 Dza na mba'a zləɓanakəshi, a kə na: «Ta na na ghwəyəy, a Hyala ndaŋwəy məhərli ta sənashi shiy dzəkən sləkə tsa dza na ta sləkə mbəzli.

3:31 3:31 3:21 **3:35 3:35** Mt 6:10 **4:1 4:1** 3:9 **4:9 4:9** Mt 11:15

Ma na nihwəti niy tərmbə mbəzli nashi kiy, war kwa fir dza məndiy
gəzanshi kwəma.
12 Ta mbəə nza:
Mbə nay pi ghəshi lə mətsəhi shi na,
kala nashi shi nighə ghəshi va ghəshi.
Mbə favə kwəma ghəshi lə slimim shi na,
kala sənashi shi ɗi kwəma fa ghəshi vaa gəzə ghəshi.
Kala tsəgha nzay,
a ghəshi taa pəla zhəghəvaa dzəvəgha Hyala nza.
Ma nza Hyala pəlanayshi
jikir tsa shi mbə nəfə nzə ghalaɓa nza» kə.

Yesəw ci bazhə tsa fir tsa ɓəlikə na va lə sləka ha (Mt 13:18-23; Lk 8:11-15)

13 A kə Yesəw ngəshi na: «Ya sa favə ma ghwəy kwəma ɗi fir tsa ɓəlikee
tsaa gəzə kiy, njaa dza ghwəy favə tsa gwanay tsa fir kia?
14 Avanay bazhə tsa kwəma va ki: Ma ndə za tsaa kihwə ha vay, ntsaa
gəzə kwəma Hyala kaa mbəzli na.
15 Nəfə tsa nihwəti mbəzliy, nja kwal tsa pəriŋəta nahwəti hwəlfə ha vaa
dzəti na. War sa favə ghəshi gəzə kwəma Hyala na, mba'a ghəshi zləɓavə,
war ghwəla na nza'jəw, *ndə jaka tsa Hyala səəkəy ɓanti kwəma va mbə
nəfə tsa shi.
16 Nəfə tsa nihwəti mbəzli ɓa na, nja kwərhə tsa pəriŋəta nahwəti
hwəlfə ha vaa dzəti na. Sa ka ghəshiy favə kwəma Hyala na, nza'jəw,
ghəshiy zləɓavə lə vəshi.
17 Zhini diɓa na, ka nzay nza ghəshi lə kwəma va mbə nəfə tsa shi sa
mbay ma kwəma vaa tsəhə hililiŋə wəzə wəzə mbə shiw. War nə ma
ngəra'wə ndəs kə kəsashi, ya ə ghəzlishi məndi tə mbərkə kwəma Hyala
na, ka ghəshiy dza, nza'jəw, mbərəkə ghəshi zlata nəw kwəma Hyala.
18 Ma nəfə tsa nihwəti diɓa na, nja pi ndə tekesli tsa dzəghwata nahwəti
ha va mbə ghəci. Gəla niva mbəzli ɓay, sa ka ghəshiy favə kwəma Hyala
na, mba'a ghəshi zləɓavə.
19 Ka ghəshi dza diɓa na mba'a ghəshi dzəmbəshi mbə zəzə kwəma tə
hidi, ka məni mətsə ta shi tə hidi ni ngəɗipə lə nihwəti shi maw vəgha
gwa'a. Ma sa ka shi va təhay nefer shi ki na, ka ghəshi dza mba'a ghəshi
makəti kwəma Hyala va kəli, lə va ghəra sləni mbə nefer shi.
20 Ma nəfə tsa nihwəti mbəzli nashi kiy, nja hidi wəzə ni va dzəmbəta
nahwəti ha mbə shi na. Ma na gəla niva mbəzli nashi kiy, sa ka ghəshiy
favə kwəma Hyala na kar ghəshiy zləɓavə, ka ghəshiy dza na, ka ghəra
sləni Hyala wəzə. Nihwəti mbə shi na tərəŋw ghəshi jahambəvashi mbə,
nihwəti na bərəkə, ma nihwəti na ge'i ge'i, tsəgha» kə.

Bəli fir lə kwəma gərkəwa dzəɓay məndi (Lk 8:16-18)

21 Dza Yesəw ka nəw lə gəzə kwəma ci va, a kə na: «Kar ndəə tsə'wə
ghwəə dzəghwa gərkəwa ta dzəɓakən tasaw kən, ya ta mbələy ta pi həni
na? A ghwəy sənay, tə pətsa ɗal tsa ka məndiy fə.
22 Ya nimaɓa shi mbəmbə niy, ta səvərishi dza ghəshiy dzəti ngwəla.
Ya wa kwəma ghələhwə məndi gəzə nzəy, cəke' dza məndiy sənata zləŋ
məlmə.

4:12 4:12 Ezay 6:9-10; Mt 13:14-15 **4:19 4:19** 1Tim 6:9-10 **4:21 4:21** Mt 5:15; Lk 11:33 **4:22 4:22** Mt 10:26; Lk 12:2

23 Fə tə ghwəy ghən ta kwəma va, niy nza sləmə va ghwəy ta fa kwəma!»
kə.
24 Zhini ma kə Yesəw ngəshi ɓa na: «Mənti tə ghwəy məhərli wəzə mbə
fa kwəma fa ghwəy. Va sa nzanay, njasa dza ghwəy məni kwəmay, tsəgha
dza Hyalaa məniŋwəy kwərakwə. Pa' ka mətsahata na ghwəy bəla.
25 Sa nzanay, ma ntsa nza nihwəti shiy vəy, ta mətsahanavə nihwəti shiy
dza məndi. Ma na ntsa kama shiy vəy, ta zhini dza məndiy tsaləhwə ya
niy nza va jəw ni shiy və» kə.

Fir dzəkən kwəma hwəlfə shiy njasa ghəshiy pəsə, ka kəli ghən tsa shi

26 Zhini ma kə Yesəw kaa tsahwəti fir diɓa na: «Yəmyəm na sləkə tsa
sləkə Hyala mbəzli lə kwəma ntsaa səvəriy dzay dzəmti, mba'a tsəŋwəti
za ci.
27 Sa tsaŋwamti na za ci na, ka hi, ka vəghwə, ka hi, ka vəghwə ghəci,
mba'a ha ci pəsəta ka kəli, kala nahwəti sləni məni na mbə.
28 War ə haa kəli kwətita ka məni dəghəslə, ka ɓə hwər, dza pas pasəta,
mba'a fəəti mətsə.
29 Dzəghwa sa ka ha nakəta ki na, ma ka nza ndə ha maɗiy dzəmbə
sləni, ka ɓə mbetə ta kəsli ha ki. Sa məniy vəghwə kəsli nzə» kə.

Bəli fir lə kwəma cizlə gwəbiri
(Mt 13:31-34; Lk 13:18-19)

30 Zhini ma kə Yesəw ɓa na: «A shiy tiɓa gar yəməti sləkə tsa sləkə
Hyala mbəzli ghwəmmə li shi. A shiy tiɓa gar ɓəli fir ghwəmmə li shiy
dzəkən.
31 Lə cizlə gwəbiri dza naa yəməva. Ghəshi gwəramti na tə jəw mbə
cizlə shiy gwa'a gwa'a. Tsəŋwətishi ma məndi mba'a ghəshi pəsəshiy,
32 ka naa dza mba'a kəliy dikə, ka taŋəti fəhi tə hidĩ gwa'a diɓa. Sa ka
na hati dividivi na, dikə dikə dikə, pa' ka lala ghyeghyer shi 'yegwer tə
dividivi ci» kə.
33 Ava tsəgha gazanshi Yesəw kwəma ɓananshi na kaa mbəzli, war dzar
kwa fir kwa fir ɗaŋ, ge'i ge'i lə kwal tsa dza ghəshiy mbay favə.
34 Nahwəti kwəma gəzanshi na tiɓa ngəshi, kala dzar kwa firiw.
Dzəghwa sa ka ghəshiy nza kwətishi lə mbəzli ta səɗa ci ki na. Ka naa
dza mba'a gəzanakəvərishi kwəma gəzə na va kwa fir bazhə bazhə.

A bərci va Yesəw dzəkən kar safə tsa dikə tsa, lə kwəfa
(Mt 8:23-27; Lk 8:22-25)

35 Ma fəcava hetihwer na, dza Yesəw ka gəzə kwəma kaa mbəzli ta səɗa
ci, a kə na: «A mbəzli ni, taŋəmmə ghwəmməə dzəvəri tsa pəriɓa pəriɓa
həlbə» kə.
36 Mba'a ghəshi zlashi mbəzli ɗaŋ ni va tiɓa, ka dzashiy dzəghwa
kwambəwal nza Yesəw va kwa. Ma nihwəti kwambəwalerəy niy nza tiɓa
vəgha na, ka dzashi kwasəbə ki.
37 Ma ghəshi mbə taŋəə dzəvəri na, mba'a safə tsa dikə tsa kafəy ta viy.
Ka baŋzla'wə kwəfa va dalala, ka dzəghwa kwambəwal va yam, pa' ka dĩ
təhay.
38 Ma ghalaɓa na Yesəw məhəni ləyɓa ləy mətsəni kwambəwal tə hi ciŋ
ciŋ ciŋ, mba'a saa fə ghən ta ghən tsa ci. Dza mbəzli ta səɗa ci ki, fərghə
ghəshi fərghakati. A kə ghəshi ngəci na: «A Metər, gwa'a ghəy! A nava
təkə ma ghaa dzəkən shəka?» kə ghəshi.

4:23 4:23 Mt 11:15 **4:24 4:24** Mt 7:2; Lk 6:38 **4:25 4:25** Mt 25:29 **4:27 4:27-29** Zhk 5:7; ShiZhŋ 14:14-15 **4:32 4:32** Ezhek 17:23

39 Dza Yesəw pəlhəm satiy, naƀ naƀ naƀəti safə, ɗekəɗekə pə gha, kə
kaa kwəfa va. Mba'a safə garəti viy, mba'a kwəfa dəkəta, ɗekəɗekə pi
məniy.
40 Ma kə Yesəw ngəshi ki na: «Tawa hazləniŋwəy ghwəy tsəghaa? Ka
mbə ghwəy ƀanavə nefer ghwəy kaa Hyala sa?» kə.
41 Ma na mbəzli ta səɗa ci na nashi ki na. Tərəŋw hazləni ghəratishi.
A kə ghəshi kwa jipə shi na: «Kay, kwətiy gəla tsatsa ndə ki! Ya safə lə
kwəfa na ka ɗanci fəti!» kə ghəshi.

5

Yesəw lə ndə gazlaka
(Mt 8:28-34; Lk 8:26-39)

1 Dza Yesəw ghəshi lə mbəzli ta səɗa ci ki ndəs ghəshi tsəhəshi pəriƀa
tə həlbə kwəfa tə hiɗi ka Gerazeni.
2 Ma sa tsəhəshi ghəshi, war sa səəməy Yesəw kwa kwambəwal tsəgha
na, wəɗ tsahwəti ndə gazlaka tsahwəy dzar mbə kwəlihi tiƀa tsəgha.
3 Ntsa vay, mbə kwəlihi niy nza nzəy tsa ci. Ndə tiƀa niy mbay zhiniy
kəsəvə ta tsaghwa ya kwa dəŋw tsahiw.
4 Ɗaŋ səɗa niy səəkəm tsaghwa kwa dəŋw tsahi, mba'a niy ghwagh-
wanamti dəŋw tsahi tsa va kwa dividivi ci, mba'a ƀalamti tsa kwa shiɗshiɗ
ci gwa'a. Mba'a taŋanati bərci kaa mbəzli gwanashi.
5 War kwa kwəlihi lə dzar mbə dəlegwigwi gwa'a tsəgha tsa ci pətsaa
niy nzəy na ti, havəghwə lə həvir gwa'a. Ka ngwəmə lala, ka nzanzarə
vəgha ci gwa'a gwa'a lə hərezli kwacakasla.
6 War sa nay na Yesəw ghəci kərakəy ki na, bəvbəpə ghavə bali, səəkə
tsəfəkwə tsəfəkwəy kwa kwəma Yesəw.
7 Ka ngwəmə lala ghəci zlaŋzlaŋ, a kə na: «A Yesəw, Zəghwə Hyala ta
ghwəmə, ta njaa ɗi gha lə ya? Ə cə'wəŋee, ka pəra'wəŋa dəvə lə slən tsa
Hyala, ka sara ngəra'wə gha ma» kə.
8 Kwəma gəzə na va tsəghay, sa nzana mba'a Yesəw naƀəti gazlaka va:
«Səvəriŋa mbə ghən tsa ntsa, gha gha gazlaka na!» kə niy ni kaa ngəta.
9 Dzəghwa ma kə Yesəw kaa ngəci ki na: «A slən tsa ghaa?» kə. Ma kə
ntsa va na: «Mbəzli ɗaŋ, na slən tsee. Sa nzanay, ɗaŋ nza ghəy» kə.
10 Dzəghwa ghəshi ka cə'wə Yesəw, əntaa dzaa tahashiy dzəti nihwəti
hiɗi.
11 Tə pətsa va ki na, mba'a garəwa ngəreder tərəŋw niy nza tiƀa dzar
mbə kəlaŋ mbə pala shi zəmə shi.
12 'Wakəvə hyeler va tapə mbə cə'wə Yesəw, a kə ghəshi na: «Ndaŋəy
kwal a ghəy dzəmbəŋəy mbə ghən ngəreder va» kə ghəshi.
13 Dza Yesəw mba'a zlatanavəshi kwal. Dza ghəshi mba'a
ghəshi səvərishi gwanashi mbə ghən zal tsa va. Shəƀətə, ghəshi
shəƀətambəvashi mbə ghən ngəreder va. Dza ngəreder va gəgəgəgə
ghəshi kafəshi mbə kəlaŋ tsa va, səəkə na'i shəkatəvashiy dzəti kwəfa,
bətə ghəshi zashi kwaƀa. Ngəreder gar bələkwə bələkwə bakə mətsəkə
ɗaŋ tsa shi.
14 Dzəghwa kwərec mbəzliy makə ngəreder va hwəshiy dzəmbə məlmə,
lə dzar mbə giwahi vəgha məlmə. Mba'a ghəshi dzaa gəzanshi tsava bar
kaa mbəzli. Dzəghwa mbəzli ɗaŋ tərəŋw ki, mba'a ghəshi ƀasəkəvashi ta
nashi niva gəla shiy mənishi va.

4:39 4:39 Cem 89:11; Mk 6:51 **5:7 5:7** 3:11

15 Ma səəkə mbəzli va, ndəs tsa shi vəgha Yesəw na, mba'a ghəshi kəsay
ntsaa niy nza hyeler va ɗaŋ mbə ghən ci mənzəy tiɓa vəgha Yesəw. Mba'a
pakən kwəbaŋ kən ghən ci, lə məhərli ci wəzə. Ma sa nay ghəshi tsəgha
na, ka ghəranshi hazləni.
16 Dza niy nata kwəma va va mbəzli lə mətsə shi, mba'a ghəshi
slanakəshi kwəmaa mənta lə ndə gazlaka tsa va, mba'a ngəreder va.
17 Dza mbəzli mbə məlmə va ka cə'wə va Yesəw, a ghəci ɓarvay dzay
tə hiɗi shi.
18 Ma sa dzay Yesəw dzəghwa kwambəwal ta maɗiy dzay na, tapə ntsaa
niy ghəranci gazlaka va mbə cə'wə kwal va Yesəw, a ghəci nəwhwə ta
dzashi li.
19 Kala zləɓati Yesəw, ma kə kaa ngəci na: «Awə, mbalaa jighi a gha
dzaa gəzanshi kaa mbəzli ghaa dzəkən kwəma məntəŋa Ndə sləkəpə na,
lə zhəhwər tsa məntəŋa na gwa'a!» kə.
20 Maɗi ntsa va maɗiy tsəgha naci ki, ka təwrə dzar tə hiɗi nə məndi
«Hiɗi Məlməhi Məŋ» kə məndi. Tapə ghəci mbə gəzə kwəma mananati
Yesəw va kaa mbəzli. Ya wa ntsaa favə nava hwəlfə kwəma ki na, war ka
mananci maɗaŋa ghənzə.

Kar Yesəw lə Zhayrəsə, mba'a nahwəti mali səkwa miymiy kwa hwər nzə
(Mt 9:18-26; Lk 8:40-56)

21 Dza Yesəw ki, mba'a zhəghəkəvay zhəkə pəri tsa va həlbə kwa
kwambəwal zhəvəri tsahwəti. Ma sa tsəhəy na na, dza mbəzli ɗaŋ tərəŋw
mba'a ghəshi ɓasəshi vəgha tiɓa, tə miy kwəfa.
22 Dzəghwa tsahwəti ndə kwətiŋ ta mbəzli dikə dikə ni mbə *ciki ɓasə
va tsa ka Zhəwifə, Zhayrəsə, kə məndi slən tsa ci, ndəs səəkəy tiɓa
kwərakwə. Ma sa nay na Yesəw na, dza na tsəfəkwə kwa səɗa Yesəw,
23 ka pəra'wanci dividivi, ka cə'wə, a kə na: «Zhee nza na gwərapəta, ka
ɗi mətita ghənzə. Ndi fanakən dividivi, a ghənzə mbəlita, əntaa mətita»
kə.
24 «Tsəgha na» kə Yesəw, mba'a maɗiy kwasəbə. Takwəs mbəzli ɗaŋ
maɗishi kwasəbə ki, war ə ghəshiy dzədzərɗi Yesəw.
25 Ghalaɓa na, mba'a nahwəti mali niy nza tə pətsa va, gwərapəta
ghənzə gar piya nzə məŋ lə bakə, war mbə səkwa miymiy kwa hwər
nzə.
26 Tərəŋw ghənzə sahwə ngəra'wə mbə dzadzaa dzəti shibiti. Pəŋw
ghənzə laɗamti gəna ta dəvə nzə, shaŋ ghənzə ta kwəmavə mbəlita. War
mətsəhə na mətsəhə zəlghwə naci.
27-28 Ma sa favə na məndiy gəzə kwəma Yesəw na, mba'a təkəti mbə
ghən tsa nzə: «War mərshi mee dapay tə kwəbaŋ tsa kən ghən ciy, war
gwa'a, ta mbəlira dzee» kə. Səəkə na mba'a dzəmbəta mbə mbəzliy
ɓasəshi va. Dza na kət kətəghəvataa dzəvəgha Yesəw zhəkə ləy hwəm
ci, dapə dapay kwəbaŋ tsa ci.
29 War sa dapay na tsəgha ki na, nza'jəw hatsə miymiyəy səkwa va kwa
hwər nzə slashi lə səkwa. Dza na mba'a favə mbə vəgha nzə: «Ma nana
kiy, gwa'a nee mbəlira!» kə.
30 Ghala pətsa va kwərakwə ki na, mba'a Yesəw sənay a bərci səvərishi
mbə vəghee, kə. 'Wakəvə na, tərəɗ zhəghətəvay zhəy ləy hwəm ci, tə
jipəjipə mbəzli kwasəbə va. Dza na ka ɗəw və shi: «A ntsaa dapay kwəbaŋ
tsee ya mbəzli ni?» kə.

5:25 5:25 SləniTaH 15:25-27 **5:27-28 5:27** Mt 9:20

31 Ma kə mbəzli ta səɗa ci kaa zləɓanci na: «Əy, njaa ghaa ni: “Wa ntsaa
daparaa?” pə gha, kala nashi mbəzli ghaa dzərɗiŋa ya dza kwamaɓa kia?»
kə ghəshi.
32 Ma na Yesəw naci ki na, war ə ghəciy pəla ntsaa dapay va lə mətsə.
33 Dza mali va ki mba'a maɗita, kala gwərgwərə va hazləni. Sa sənata
na kwəmaa mənta li, səəkə na tsəfəkwə tsəfəkwəta kwa səɗa Yesəw. Dza
na mba'a gəzanakəvəri kwəmaa mənta li gwanata, kala mbələy ma ya
kwətiŋ.
34 Ma kə Yesəw ngəta na: «A zhee, a gha mbəliŋa tə sa ndara gha nəfə
tsa gha. Mbəli mbəli pə gha va kwəma ngəra'wə tsaa nza kən gha. Mbala
lə zərkə mbə nəfə tsa gha» kə.
35 War Yesəw mbə gəzə kwəma va kaa mali va tsəgha na, ndəs nihwəti
mbəzli səəkəshi səəkə kəghi tsa Zhayrəsə, ntsa dikə tsa va. Ma kə ghəshi
kaa Zhayrəsə na: «Ka maw ghaa tasə ghən tsa gha lə har Metər səəkə
gəm ma, a zha gha va mətita» kə ghəshi.
36 Ma na Yesəw naci ki na, kala shashanci kwəma gəzə ghəshi va. Ma
kə kaa Zhayrəsə na: «A Zhayrəsə, ka dza her gha ma, ɓanavə nəfə tsa gha
kaa Hyala gwa'a tsəgha!» kə.
37 Dza Yesəw kaf kafəy, mba'a harvə Piyer ghəshi lə Zhakə mba'a
Zhaŋ, zəmbəghəy Zhakə, kwasəbə ci gwa'a tsəgha. Kala ɗi ghəci nihwəti
mbəzliy nəw.
38 Ma sa tsəhəy na vəgha ghi tsa Zhayrəsə na, mba'a kəsashi mbəzli gədi
gədi gədi ka wahə, ka həhərsli wahə nihwəti tərəŋw tərəŋw.
39 Dza Yesəw mba'a dzakəy dzakə ghi tsa va. Tapə ghəci ta ɗəw kwəma
va mbəzli tiɓa: «A mbəzli ni, tawa wahə ghwəy gədi gədi shəka? Wa
mətita zha naw, hiy ɓəhwə na gwa'a tsəgha» kə.
40 Ma sa favə mbəzli kwəma gəzəkə na va tsəgha na, njasa pə'wə na
kwəma ka gazlaka ghəshiy nighə. 'Wakəvə Yesəw mba'a tihəkəvərishi
gwanashiy dzəti ngwəla. Tərə ghəshi kəyɓa lə mbəzliy yakə zha va mba'a
mbəzli ta səɗa ci va mahkan ni niy nəwvə gwa'a tsəgha. Dza ghəshi irətsə
ghəshi dzəmbəshi mbə ciki tsa nza zha va va tsəgha ki.
41 Dza na, tasl kəsəvə zha va tə dəvə nzə, a kə ngəta na: *«Talita kwəma!»*
kə. Ma ɗi kwəma gəzəkə na va gəzəy «A zha na, satiŋa, yən gəzaŋa na!»
ɗi naa gəzə.
42 Nza'jəw pəlhəm, zha va satita tsəgha, ka dza ghənzə. Zha vay, məŋ
lə bakə niy nza piya nzə. Mba'a gəla nava kwəma mananatishi maɗaŋa
kaa mbəzli tiɓa tərəŋw ki.
43 Dzəghwa Yesəw mba'a damətishi lə gəzə kwəma tərəŋw, vantaa
ghəshi dzaa gəzə kwəma va kaa tsahwəti ndə pəmta pəmta. Zhini ma
kə ngəshi na: «Divam mbalam ɓantam shi zəmə kaa zha na, a ghənzə
zəməshi!» kə.

6

Kar Yesəw lə mbəzli mbə məlmə Nazaretə
(Mt 13:53-58; Lk 4:16-30)

1 Dza Yesəw mba'a zhəghəkəvay tə tsava pi ki, səəkəə dzəmbə məlmə
Nazaretə, na ci məlmə kəli na mbə. Mba'a mbəzli ta səɗa ci kwasəbə.
2 Dzəghwa *vici dəkəva mba'a səəkəta. Dza Yesəw ka ɓananshi shiy
kaa mbəzli mbə *ciki ɓasəva tsa ka Zhəwifə. Ma sa favə mbəzliy ɓasəshi
va ɗaŋ ni tiɓa shi ɓananshi na va na, hahashi ghəshi hashishi va gəla

5:34 5:34 Mt 9:22 **5:39 5:39** Zhŋ 11:11-13 **5:41 5:41** 1:31; 9:27 **5:43 5:43** 7:36 **6:2 6:2** Zhŋ 7:15

nava kwəma. Tapə ghəshi mbə gəgəzə kwəma kwa jipə shiy dzəkən, a
kə ghəshi na: «A mbəzli ni, kwəma səəkə na ci na kwəma gəzəpə ntsa
na tay? A ntsaa ɓanavə məhərli tsətsə ta ɓəni shi nia? Wa ntsaa ɓanavə
bərci ta məni gəla kwəma maɗaŋa maɗaŋa na na tsətsə na naci baya?
3 Ghəci ndə fəɗî shəghwə tsa va, zəghwə Marəy va, lə ngwarməhiy tiɓa,
ndərazhiy zhər, kar Zhakə lə Zhezhesə, lə Zhəwdə, mba'a Shimaŋw sa? Ya
ngwarməhiyəy mi'i nzə na, tikə ghəshi mbə ghwəmmə sana nanzə sa?»
kə ghəshi. 'Wakəvə gəla təkə kwəma tsəgha na va, mba'a makətishi ta ɓə
nefer shi kaa Yesəw.
4 Ma kə Yesəw ngəshi na: «A kataŋəy, a məndiy fə bamaa dzəti *ndə
gəzə kwəma Hyala ya pa' kwəmaɓa. Ma mbə məlmə yakə məndi lə mbə
ni ci mbəzli, lə kəghi tsa yakə məndiy, ka fə bama məndiy dzətiw» kə.
5 Dzəghwa kala mbə Yesəw zhiniy mənti nahwəti kwəma maɗaŋa
maɗaŋa na tiɓa. War kəray dividivi shi fanakən na kaa nihwəti mbəzli
gwərapə gwərapəshi ni, mba'a mbəzli va mbəlishi.
6 War hash Yesəw hashiy va kwəma mbəzli va, sa ɗî ma ghəshi ɓanci
nefer shi.

*Njasa ghwəni Yesəw *mbəzli ta səɗa ci məŋ lə bakə ni*
(Mt 10:5-15; Lk 9:1-6)

Ləy hwəm kwəma va ki na, mba'a Yesəw dza dzamti dza dzar mbə
məlməhi tə hiɗî va. Mba'a ɓananavə kwəma ci kaa mbəzli.
7 Dza na kaa mbəzli ta səɗa ci va məŋ lə bakə ni mba'a ɓasətishi. Dza
na mba'a ɓanavəshi bərci ta tihə hyeler səvəri mbə ghən mbəzli. Mba'a
ghwənashi bakə bakə bakə kwa zəərə shi, ta dza ghəshiy gəzə kwəma ci
kaa mbəzli.
8 Dza ma kə ngəshi ki na: «Mbalam, ghwəy kafəy, əntaa ghwəy dzaa
ɓə ya waɓa ta dəvə ghwəy ma. Ya shi zəmə nzə, ya mbəl ta ɓə shiy, ya
gəna kwa zlipa ghwəy, əntaa ghwəy ɓə ma. War gəta ka ghwəy ɓəvə ta
dəvə ghwəy gwa'a tsəgha.
9 Pambə tə ghwəy kwekweher mbə səɗa ghwəy, diɓay əntaa ghwəy
dzaa sərakən kwəbeŋer bakə bakə kən ghən ghwəy ghwəy dza ma!» kə.
10 Zhini ma kə ngəshi ɓa na: «Ma sa ka ghwəy tsəhəŋwəy mbə məlmə
ya namaɓay, mba'a kə ndə ka'wətəŋwəy mbə na, kəy ntsa va pə ghwəy
taa nzəyŋwəy, pa' fəca dza ghwəy ɓarva mbə məlmə va.
11 Mba'a pə ghwəy tsəhəŋwəy mbə məlmə, kala zləɓa ka'wəŋwəy
məndi, kala fa ma kwəma gəzə ghwəy məndiy, ɓarvaŋwəy tə ghwəy mbə
nava məlmə, mba'a ghwəy batamti kwərbi tə shiɗshiɗ ghwəy. War tsəgha
pə ghwəy dzaa məni ta mbə ghəshiy sənay, a ghəshi mənti *kwəma jikir
na, kə ghəshi» kə Yesəw.
12 Ma sa gəzanakəshi Yesəw tsəgha ki na, mba'a mbəzli ta səɗa ci va
maɗishi, ta dzaa gəzanshi kwəma Hyala kaa mbəzli nza ghəshi tsa titihwə
tsa shi kaa Hyala, ka zhəghanti nzəy tsa shi ki.
13 Dza mba'a ghəshi tahamti hyeler səvəri mbə ghən mbəzli ɗaŋ. Mba'a
ghəshi vavaranati in kaa nihwəti mbəzli gwərapə gwərapəshi ni ɗaŋ diɓa,
mba'a mbəzli va mbəlishi.

*Məti Zhaŋ ndə mənipə *batem*
(Mt 14:1-12; Lk 9:7-9)

14-15 Dzəghwa gwa'a gwa'a slən tsa Yesəw dzay ya pa' kwəmaɓa ki, ka
gəzə məndi: «Waa Zhaŋ tsaa niy mənipə batem va na sava zhəkəməy na
kwa kwəli! Va tsəgha nza bərci və ta məni shi maɗaŋa maɗaŋa ni va

6:3 **6:3** Zhŋ 6:42 **6:4** **6:4** Zhŋ 4:44 **6:13** **6:13** Zhk 5:14 **6:14-15** **6:14-15** 8:28 **6:14-15** **6:15** Lk 7:16

tsəgha» kə məndi. Ma kə nihwəti na: «*Eli ndə gəzə kwəma Hyala na» kə ghəshi. Ma kə nihwəti ɓa na: «*Ndə gəzə kwəma Hyala na, nja ka gəzə kwəma Hyalaa niy nza va tiɓa mbəradzə» kə ghəshi.

Dzəghwa mba'a mazə *Erədə favə ghəpə tsa kwəma Yesəw va.

16 Ma sa favə na tsəgha ki na: «Waa Zhaŋ tsaa mənipə batem va niy slantee ghən ti na sava zhəkəməy na kwa kwəli» kə.

17-18 Sa nzanay, ə niy ɓələhwə na mali zədəy Fəlipə ghəci ghəci mazə Erədə tsa va. Erədiyadə, kə məndi kaa slən tsa mali va. Ma kə Zhaŋ niy ni kaa ngəci na: «Kwal va gha kwa kwəma Hyala ta ɓəli mali zədəŋa va ɓələhwə ghaw» kə. Sa niy gəzəkə na tsəgha ki na, dza Erədə mba'a niy kəsəvəə tsaghwa kwa dəŋw, mba'a niy faghwa kwa fərshina.

19 Mba'a nəfə tsa Erədiyadə niy satiy dzəkən Zhaŋ tərəŋw va kwəma va. Mbə ɗi pəəsli ghənzə niy nza na, niy mbay na va mazə Erədəw.

20 Sa nzanay, mbə ghəranci niy nza hazləni kaa Erədə va kwəma Zhaŋ, sa nzana mba'a niy sənay ndə gəzə kwəma kataŋ naa Zhaŋ, ɗewɗew nəfə tsa ci kwa kwəma Hyala, kə. Dza na ka ndəghwə Zhaŋ niy nza wəzə wəzə, war fa kwəma ka Zhaŋ gəzə ghəci niy maw. Ma sa ka naa favə ki na, ka səəva məhərli ci.

21 Dzəghwa vəghwə tsa wəzə wəzə tsa va Erədiyadə nanzə ki, ndəs səəkəy. Sa niy mənta viciy niy yakə məndi mazə Erədə ti na, dza na mba'a niy tati shi zəmə tərəŋw, ta makwaghwa mbə zəzə vici ya məndi va ti. Mba'a niy haharashi mbəzli dikə dikə ni tə hiɗi ka Galile, lə mbəzli dikə dikə ni mbə ka sawji shi gwa'a.

22 Dzəghwa zha Erədiyadə irətsə niy dzəmbəta mbə pətsaa niy ɓasəshi kar mazə Erədə va lə mbəzliy niy harkə na va ta zəmə shiy. Mba'a niy tsəti tsə ka təɓanshi kaa kar Erədə lə mbəzliy niy nza va tiɓa gwanashi. Ma kə mazə niy ni ki na: «A zhee, ya wa shi ɗi gha yən ndaŋay, ɗəwshi, ta ndaŋashi dzee!» kə niy ni.

23 Dzəghwa mazə hwa' hwa' niy zəməkə fəla: «Yən kala dzaa ndaŋa shi dza ghaa ɗəw vəya, ya war təhəvəri hiɗi sləkə gha ni bakə mbə, a gha ndara nahwəti bəla dza ghaa ni!» kə niy ni.

24 Dza zha va tsəgha del niy səvərita, ndəs niy dzaa kəsata mbəghəta. A kə niy ni ngəta na: «A mə, a kə mazə ngəray: "Dəw ya wa shi ɗi gha vəya" kə. A shi kee ɗəw vəa?» kə niy ni. Ma kə mbəghəta va niy ni ngəta na: «Mbala, ma pə gha kaa ngəciy: "Slavəra ghən tsa Zhaŋ ndə mənipə batem!" pə gha ngəci» kə niy ni.

25 Nza'jəw zha va niy zhəghəkəvata lə diva, ta ɗəw va mazə ki, a kə niy ni kaa mazə na: «Ə ɗee gha slaghwara ghən tsa Zhaŋ ndə mənipə batem kwa tasaw!» kə niy ni.

26 War sa niy gəzəkə zha va kwəma va tsəgha na, kwəshay vəgha mazə niy mənta va nava kwəma, sa niy ɗi ma na tsəgha, niy mbay naa zhiniy bashamti ghwəla, sa nzana, mba'a niy mbəlitiy zəmanakə fəla tiɓa kwa kwəma mbəzliy ɓasəshi va kiw.

27 Dzəghwa nza'jəw niy gəzanci kaa tsahwəti ndə sawji kwətiŋ mbə ka sawjiy ndəghwə, a ghəci dzaa slakəvə ghən tsa Zhaŋ ndə mənipə batem taŋtaŋ. Dza ndə sawji tsa va, mba'a niy dzay dzəghwa fərshina, mba'a niy dzaa slavə ghən tsa Zhaŋ faghwa kwa tasaw ki,

28 mba'a niy dzaa ɓanavə kaa zha va, mba'a zha va niy ɓəvəə ɓanavə kaa mbəghəta kwərakwə ki.

6:17-18 6:17-18 SləniTaH 18:16; 20:21; Lk 3:19-20 **6:23 6:23** Ashə 5:3, 6; 7:2

29 Ma sa niy favə mbəzli ta səɗa Zhaŋ, a məndi paslamti Zhaŋ, kə məndi
na, mba'a ghəshi niy səəkəə ɓəvə mbəri tsa Zhaŋ. Mba'a ghəshi dzaa
laghwa kwa kwəli. Tsəgha niy mətiy Zhaŋ ki.

Yesəw lə mbəzli bələkwə bələkwə cifə mətsəkə
(Mt 14:13-21; Lk 9:10-17; Zhŋ 6:1-14)

30 Dzəghwa *ka kwal Yesəw va niy ghwənashi Yesəw, mba'a ghəshi
zhəghəkəvashi mbə dza shi va ki. Səəkə ghəshi ɓasə ghəshi ɓasəshi,
ka ndanci kwəma mənəhwə ghəshi gwa'a, lə shi ɓananavə ghəshi kaa
mbəzli gwa'a.
31 Ma ghala pətsa ɓasəshi mbəzli va tə pətsa nza Yesəw va ki na, ka
dzashi niy dzashi, ka zhəkə nihwəti, war tsəgha. Shaŋ kar Yesəw lə mbəzli
ta səɗa ci ta kwəmavə ya kwal tsaa zəhwə shiy nzə. Va tsəgha ki, ma kə
Yesəw kaa mbəzli ta səɗa ci na: «A mbəzli ni, dzammə ghwəmmə ta
pəlavə pətsa kama ndə ti di, a ghwəmmə dzaa dəkayvammə ti ya jəw
nzə» kə.
32 Dzəghwa mba'a ghəshi dzashiy dzəghwa kwambəwal ta dzashiy
dzəmbə gamba ta nzəyshi kwətishi vəgha bəla.
33 Ma ghəshi mbə dzashi ki na, mbalaa na mbəzli ɗaŋ nighəvəshi, mba'a
məndi sənashi, kar Yesəw lə mbəzli ta səɗa ci na shi va, kə məndi. Mba'a
mbəzli maɗishi ya mbə namaɓa məlmə, mba'a ghəshi kəsləghə bali lə
səɗaa tsəhəshi tə pətsa va pərɓa ghəshi kaa kar Yesəw.
34 Ma sa tsəhəy Yesəw tə pətsa va ki na, mba'a səəməy kwa kwambəwal,
sa nə na tsa' kə na, mbəzli ɓasə ɓasə tə pətsa va ɗaŋ. Tapə hwər tsa ci
ta zhanci ta mbəzli va ki. Sa nashi na mbəzli va nja teŋkesli kama ntsaa
ndəghwəshi tiɓa. Dza na mba'a ɓananavəshi shiy tərəŋw.
35 Ma sa məniy tihwer, ma kə mbəzli ta səɗa ci kaa Yesəw na: «A Metər,
avanay sənzənvay, a vici dzata, dzəghwa tə gambay pətsa.
36 Wəzəɓa ɓanavə gha kwal kaa mbəzli ni, a ghəshi dzashi ta papa shi
zəmə shi dzar mbə məlməhi lə mbə nihwəti giwahi ndəkwə ndəkwə ni»
kə ghəshi.
37 Ma kə Yesəw kaa ngəshi na: «Banshim shi zəmə də'wə ghən tsa
ghwəy a ghəshi zəməshi» kə. Ma kə ghəshi ngəci na: «Zləɓati gha, a
ghəy dzaa ɓəvə mbəl bələkwə bakə ta dza ta pəlanshi shi zəmə na?» kə
ghəshi.
38 Ma kə Yesəw ngəshi na: «Peŋ hwəm na sa va ghwəy tiɓa sana nanzəy?
Mbalam nighətim di» kə. Dza ghəshi mba'a ghəshi dzaa nighəti. Ma kə
ghəshi ngəci na: «Wa cifəy na peŋ tikə, mba'a kərpi bakə» kə ghəshi.
39 Dza na mba'a gəzanshi kaa mbəzli ta səɗa ci va, a ghəshi gəzanshi kaa
mbəzli tiɓa va gwanashi, a ghəshi tihəvərivashiy nzəyshi dzar tə gwəzən
tsa neɓekə tsa.
40 Dza mbəzli va mba'a ghəshi nzəyshi ki, bələkwə bələkwə nihwəti,
ma nihwəti na cifə mətsəkə cifə mətsəkə.
41 Ma sa nzəyshi mbəzli ki na, dza Yesəw həŋ ɓəvə peŋ tsa cifə tsa va
mba'a kərpi bakə ni va ta dəvə ci, mba'a kafata kwəma ciy dzəta ghwəmə,
ka mananta 'wəsa kaa Hyala ta shi zəmə va. Ma sa mananati na 'wəsa kaa
Hyala na, dza na mba'a ngangavəri peŋ tsa va, mba'a ɓanavə kaa mbəzli
ta səɗa ci, a ghəshi tahanshi kaa mbəzli ɗaŋ ni va. Zhini tsəgha ghəci
tahanavəshi kərpi bakə ni va gwanashi diɓa.
42 Mba'a mbəzli va gwanashi zəməhwə shi va, bəhə bəhə ghəshi, mba'a
mbəvəli tərə.

6:30 6:30 Lk 6:13; 10:17 **6:32 6:32-44** 8:1-10 **6:34 6:34** Zher 10:21; Ezhek 34:5; Zak 10:2; Mt 9:36; 14:14; 15:32; Mk 8:2

43 Dza məndi ɓasə ɓasəti naa tərmbə va mbəvəli peŋ tsa va lə kəripə
va, paf paf ghwani məŋ lə bakə.
44 Ma ɗaŋ tsa mbəzliy zəhwə shi zəmə va va na, zhər bələkwə bələkwə
cifə mətsəkə ghəshi.

Njasa dza Yesəw lə səɗa ci dzəy tə ghən yam
(Mt 14:22-33; Zhŋ 6:15-21)

45 War ghwəla ləy hwəm kwəma va ki, ma kə Yesəw kaa *mbəzli ta
səɗa ci na: «Ləghwam dzəghwa kwambəwal, a ghwəy 'wati kwal dzəvəriy
dzəti həlbə pəriɓa pəri məlmə Betəsayda, kala kərnee səkwəti mbəzli
ghəshiy dzashi» kə. Mba'a mbəzli ta səɗa ci va dzəghwashi ka dzashi.
46 Ləy hwəm sa təhəvərivay na lə mbəzli ki na, mba'a kafəy dzay dzəmə
kəlaŋ ta cə'wə.
47 Ma hetihwer sa pəkwəta vici na na, ava mbəzli ta səɗa ci kətivə dza
ka tsəhəshi tə jipəjipə kwəfa, mba'ay ghəci pərikəy tə həlbə kwətiy naci
ki.
48 Dzəghwa mba'a nashi mbəzli ta səɗa ci war mbə təməva lə kaɓə
kwambəwal ngahə ngahə ngahə, sa nzana səəkəə dzəmbə kwəma shi
safə niy viy. Ma tə kwa baka wa ngələkə na, mba'a Yesəw dzətiy tə ghən
yam, ka dza dzar ti shi lə səɗa ci, ta kəsashi mbəzli ta səɗa ci. Ma sa
tsəhəy na ndəkwə vəgha shi na, njasa ɗi na taŋəshi ghəci mənti.
49 Ma sa nay mbəzli ta səɗa ci va ghəciy dza dzar tə ghən yam lə səɗa
na, ndəɓa *hil, kə ghən tsa shi. Ka ngwəmə lala ghəshi.
50 Sa nzana, ghəshi njasa nza ghəshi va gwanashi na, mba'a ghəshi nay
ghəci mbə dza dzəy tə ghən yam va, mba'a her shi dzashi. War ghwəla
tsəgha ki na, mba'a Yesəw ghati gəzanshi kwəma, a kə na: «Waa yən na,
ə kə her ghwəy dzəghwashi, ka hazləni ghwəy ma!» kə.
51 Dza na kwərəhw dzəghway kwa kwambəwal va kwasəbə shi ki, gar
safə garəti viy kwərakwə. Dzəghwa tərəŋw məhərli *mbəzli ta səɗa
Yesəw səəta va nava kwəma.
52 Sa nzana, kalaa niy favə ghən tsa kwəma maɗaŋa maɗaŋa na va niy
mənti Yesəw lə peŋ ghəshi. War caslakəy nəfə tsa shi niy məniy.

*Kar Yesəw lə ka zəlghwə tə hiɗi ka *Zhenezaretə*
(Mt 14:34-36)

53 Ma sa taŋamti ghəshi kwəfa va na, mba'a ghəshi tsəhəshi tə hiɗi
ka Zhenezaretə ki. Dza ghəshi kaa kwambəwal shi mba'a ghəshi pəhəy
vəgha həlbə tsa va.
54 Sa pəhəy ghəshi na, mba'a ghəshi səəməshi kwa ki, nza'jəw məndi
nighəvə Yesəw mba'am sənay.
55 Dza məndi ki ka kəkəsli bali ta dzaa gəzə kaa mbəzli tə hiɗi va
gwanashi. Ya kwəma favə məndi a səəkəy, kə məndi na, war ə məndiy
ɓanci ka zəlghwə səəkə tə pi həni tsa shi.
56 Ya kwamaɓa dza na, ya dzar mbə məlmə dikə na, ya dzar mbə
giwa, ya dzar mbə ni bəla bəla ni ghyeghyer na, war ə məndiy ɓanci
ka zəlghwəə dzəti ləwma. Ka cə'wə, a ghəci ɓanavəshi kwal tsaa dapəvə
ya kwataka mətsəni kwəbaŋ tsa kən ghən ci. Ya tsamaɓa ndə zəlghwə
tsaa ndəŋway na, mba'a mbəliy.

6:43 6:43 2Mezh 4:43-44 **6:46 6:46** Lk 5:16 **6:48 6:48** Zhəwbə 9:8; Lk 24:28 **6:49 6:49** Lk 24:37 **6:51 6:51** 4:39 **6:52 6:52** 8:16-18; Mt 16:7-9 **6:56 6:56** Mt 9:20; SləniKY 5:15

7

*Kwəma jiji *ka Zhəwifə*
(Mt 15:1-9)

1 Dzəghwa *ka Farisahi ghəshi lə nihwəti mbəzli mbə *ka ɓənipə
kwəma pəhəti Hyala, shiy səəkəshi mbə məlmə Zherəwzalem, mba'a
ghəshi ɓasəkəvashiy dzəvəgha Yesəw.
2 Nighə ghəshi na, nihwəti mbəzli mbə *mbəzli ta səɗa Yesəw mbə zəmə
shi zəmə lə rəɗa tə dividivi shi. Di naa gəzəy, yaɓanti dividivi shi ghəshi
ta zəmə shiy njasa ka ka Zhəwifə məni mbə kwəma jiji shiw.
3 Na na ka Farisahi lə ka Zhəwifəy, tərəŋw ka ghəshiy məni məhərli
ta məni kwəma jijihishi. Ka ghəshiy gha zəmə shi zəməy, ghəshi yaɓanti
dividivi shi wəzə wəzə.
4 Sa ka ghəshiy səəkəshi mbə ləwmay, ka zəmə shiy ghəshi kala
pəshamtəvashi ghəshiw. Zhini ɗaŋ nihwəti shi gazanakəshi jijihishi ta
mənishi ghəshi tsəgha. Ya dzəkən njasa ka ndə yaɓə shi sa ndə shiy kwa
shi, lə yaɓə tsaghwa, lə shekiki vasəti məndi tə mbəzə, ya pətsa həni ndə
ti gwa'a.
5 Sa zəmə mbəzli ta səɗa Yesəw va shiy kala yaɓanti dividivi shi kiy,
va tsəgha ɗəw ka Farisahi, lə *ka ɓənipə kwəma pəhəti Hyala va Yesəw:
«Tawa ɗi ma mbəzli ta səɗa gha ni fəti ta kwəma ɓanavəka jijihi, zəmə
ghəshi shi zəmə lə rəɗa tə dividivi shia?» kə ghəshi.
6 Ma kə Yesəw ngəshi na: «Mbalaa kataŋ na kwəmaa niy gəzəkə *Ezay
ndə gəzə kwəma Hyala vaa dzəkən ghwəy! Ghwəy ghwəy ka dakə mbəzli
lə kwəma pərikə tə ngwəla ni. A kə niy niy: "A kə Hyalay:
Ma mbəzli niy,
war kwataka lə miy gəzə ghəshi
ha'wə tsa ha'wə ghəshi tə ya gwa'a tsəgha.
Ma mbə nefer shi na, kərakə kərakə ghəshi lə ya.
7 Gəmta na tsəfəkwə tsəfəkwə ghəshi kwa kwəmee.
Sa nzanay, war kwəma jiji shi
na shi ɓananshi ghəshi kaa mbəzli,
njasa nzanaa kwəmee ghəshi zhəghəti, kə Hyala"
kə Ezay niy ni.
8 Dza ghwəy na, mba'a ghwəy zlata nəw kwəma pəhəti Hyala, ka
dzaŋwəy ta nəw war kwəma jiji ke ngəri» kə Yesəw.
9 Zhini ma kə ɓa na: «Kay, tsəghaa nava kataŋ, a ghwəy zlata *kwəma
pəhəti Hyala ta nəw, mba'a ghwəy dzaŋwəy ta ɓənipə na ghwəy va
kwəma jijihiŋwəy.
10 A *Məyizə niy gəzəkə nahwəti kwəma, a kə niy niy: "Ə pə ghaa ha'wə
tə kar dəŋa lə məŋa" kə niy ni. Zhini ma kə ɓa na: "Ya wa ntsaa tsəərəti
dəy, ya mbəghəyəy, mba'a məndi paslamti tsava ndə" kə.
11 Ma pə ghwəy na ghwəy ki mbə kwəma ɓənipə ghwəy na, mba'a kə
shiy va ndə ta kəəti kar dəy lə mbəghəyəy, a ndəə mbay gəzə: "A di, a
mə, ma shiy niy nza vəya gar ɓəŋwəyshee ta kəətiŋwəyəy, kwərban na
ghəshi" kə, (ma ɗi kwərban gəzəy, shi ɓanavə məndi kaa Hyala),
12 gwa'a, ka zhini tsava ndəə kəəti kar dəy lə mbəghəy ghwəla ma, pə
ghwəy. War ə ghwəy makə mbəzliy tsəgha va kəəti mbəzli shi.
13 Tsəgha pəəsliti ghwəy na Hyala va *kwəma pəhəti na, war ta mbəə
nəw na ghwəy va kwəma jiji pəhəti ghwəy. Zhini lə nihwəti shi məməni
ghwəy tiɓa ɗaŋ war tsəgha tsəgha diɓa» kə Yesəw.

7:2 7:2-4 Mt 23:25; Lk 11:38-39; Kwəl 2:21-22 **7:6 7:6-7** Ezay 29:13 **7:10 7:10** Səvəri 20:12; 21:17

Shiy dzaa laɗamti ndə kwa kwəma Hyala (Mt 15:10-20)

14 Dzəghwa Yesəw mba'a zhiniy harvə mbəzliy ɓasəshi va. Ma kə ngəshi
na: «Fam kwəma ɗee na gəzə gwanaŋwəy, fə tə ghwəy ghən ti.
15 Ma na shi ɓəvə ndəə zəhwəshiy dzəghwa hwər ciy, ka yiɗamti ndə
ghəshi kwa kwəma Hyalaw. Shiy səvəri mbə nəfə tsa ndə na shiy dzaa
yaɗamti ndə kwa kwəma Hyala.
16 Fə tə ghwəy ghən ta kwəma va, niy nza sləmə va ghwəy ta fa kwəma!»
kə.
17 Ma sa təhəvərivay Yesəw lə mbəzliy niy ɓasəshi va na, mba'a dzay
dzəmbə ciki. Ma mbəɓa na, maɗ mbəzli ta səɗa ci maɗìshi ta ɗəw bazhə
tsa fir tsa ɓəlikə na va tsəgha tsa.
18 Ma kə ngəshi na: «Wa ə favə ma ghwəy kwəma ɗì kwəma vaa gəzə
lə ghwəyŋwəyshi kwərakwə ɓa na? Ə sənay ma ghwəy, shi ɓəvə ndəə
zəməhwəshiy dzəghwa hwər tsa ci na ka yaɗamti ndə ghəshiw pə ghwəy
shəkəna?
19 Sa nzanay, dzəmbə nəfə tsa ndə ka ghəshiy dzaw, dzəghwa hwər
ka ghəshiy dza, ka ndə dza na mba'a təhəkəghwashi» kə Yesəw. Ma ɗì
Yesəw gəzə mbə kwəma ci va gəzəkə na tsəghay, ya war nimaɓa shi zəmə
gwa'ay, a məndiy mbay zəməshi, nə na.
20 Zhini ma kə diɓa na: «Njasa gəzee vay, war kwəmaa səəkə mbə nəfə
tsa ndə na saa dzaa mbay laɗamti ndə kwa kwəma Hyala.
21 Sa nzanay, səəkə mbə nəfə tsa ndə ka təkə *kwəma jikir naa səəkə,
lə ghwərghwər, lə ghəli, lə bəkwə mbəzli,
22 lə pəəsli mi'i mbəzli, lə ɗì gəna, lə zliy, lə dakə mbəzli, lə məni kwəma
rəɗa rəɗa na, lə səl va ndə, lə gəzə kwəma jikir naa dzəkən mbəzli, lə
kəli ghən, mba'a gəzə kwəma kama ghən ti.
23 Niva shi jikir ni gwanashiy, səəkə mbə nəfə tsa ndə səəkə ghəshi.
Ghəshi na shiy dzaa laɗamti ndə kwa kwəma Hyala» kə Yesəw.

Kar Yesəw lə mali ka Shirəfiniki (Mt 15:21-28)

24 Dzəghwa Yesəw mba'a maɗìy ɓarvay tə pətsa va, ka dzay dzəti hiɗì
ndəkwə ndəkwə ni vəgha məlmə Tir tə hiɗì ka Shirəfiniki. Dza na mba'a
dzakəy dzakə tsahwəti ndə tiɓa, kala ɗì ma ghəci məndiy sənay, tiɓa na,
kə məndi. Ya tsəgha nzə ki na, shaŋ ghəci ta mbay mbələy ghən tsa ci.
25 A nahwəti mali niy nza tiɓa gwərapəta zha nzə va zəlghwə gazlaka
tərəŋw, mba'a favə tiɓa na Yesəw, kə məndi. Ma sa favə na tsəgha na,
nza'jəw ghənzə maɗìta, səəkə na tsəfəkwə tsəfəkwəta kwa kwəma Yesəw.
26 Dza na ka cə'wə Yesəw, a ghəci tahanamti gazlaka səvəri mbə ghən
tsa zha nzə va. Mali vay, mali *ka Zhəwifə niy nza naw, zha mbəzli ka
Shirəfiniki niy nza na.
27 Ma kə Yesəw ngəta na: «A mali na, waa wəzə na ndə ɓəvə shi zəmə
ndərazhi ka ndəghashi kaa kireketiw» kə. *
28 A kə mali va ki na: «Tsəgha na nava nanzə kataŋ Ndə sləkəpə. Ya
tsəgha na nanzə kiy, ya kireketi na kar ghəshiy dzar ta tabəl, ka imə shiy
shikə va ndərazhi» kə.

7:15 7:15 Mt 15:11 **7:21 7:21-22** Gal 5:19-21 * **7:27 7:27** Kəreketi ka ka Zhəwifəə har mbəzliy kamaa ka Zhəwifə, va tsəgha niy gəzə Yesəw kwəma va tsəgha kaa mali va.

29 Ma kə Yesəw ngəta ki na: «A mali, ya kwataka tə kwəma gha na
zləɓakə ghay, gwa'a! Mbala, a gazlaka va səvərita mbə ghən zha gha va»
kə.
30 Dzəghwa mali va mba'a dzata. Ma tsəhə na kataŋ na, zha nzə va
məhəni tə pi həni tsa nzə lə məhərli nzə wəzə, səvəri səvəri gazlaka
mbə ghən nzə.

Kar Yesəw ghəshi lə mədəŋ tsa pəhəta ghani ci, kala mbay ma gəzə kwəma

31 Dza Yesəw ki mba'a ɓarvay tə hiɗi ka Tir ka dzar tə hiɗi ka Shidaŋw,
ka dzar tə hiɗi har məndiy hiɗi Məlməhi Məŋ, ta zhəghəkəvay zhəməy
kwəfa Galile.
32 Ma sa tsəhəy na na, mba'a məndi pəmanakə tsahwəti ndə tiɓa, mədəŋ
ghəci, pəhəpəhə ghani ci, kala mbay ma gəzə kwəma. Dza məndi ka cə'wə
a ghəci fanakən dəvə ci ta mbəlanti.
33 Dza Yesəw ki, pəm pəməkəvəri ntsa va səvəri mbə mbəzli. Mba'a
ghəshi garəshi tsarakə, bakəshi li. Dza na mba'a 'yaghwa dividiviy
dzəghwa sləmə ci, mba'a təfati ndighwər tə dəvə ciy dapata ghani ci va
li shi.
34 Dza na kaa kwəma ci, kafə kafataa dzəta ghwəmə, mba'a piyaghwa
piy lə bərci. A kə kaa ntsa va na: «Efata!» kə. Di kwəma vaa gəzəy:
«Ghwəniŋa!».
35 Dzəghwa nza'jəw paŋ, slimim ci ghwənishi, mba'a ghani ci va niy
pəhəta pəlita, mba'a ghəci ghati gəzə kwəma wəzə wəzə ki.
36 Dzəghwa Yesəw mba'a gəzanshi kaa mbəzli tiɓa gwanashi, əntaa
ghəshi gəəzə kwəma mənti na va. Ya war tsəgha gəzanshi na kaa mbəzli,
əntaa ghəshi gəzə kwəma kən ki na, war ə mbəzliy mətsəhə gəzə kwəma
ci tərəŋw tərəŋw.
37 Ma kə mbəzli ki na: «Kay, sləni wəzə na sa ci gwanata! Ya mədeŋesliy
favə ma kwəmay, aa mbəlantishi, mbə favə kwəma ghəshi, mbəzli pəhəta
ghani shi na, mba'a pəlamti, ka gəzə kwəma ghəshi!» kə shi. Tərəŋw nava
kwəma mananatishi maɗaŋa.

8

Kar Yesəw lə mbəzli bələkwə bələkwə faɗə mətsəkə
(Mt 15:32-39)

1 Zhini mbəzli ɗaŋ tərəŋw mba'a ghəshi ɓasəshi ghala pətsa va vəgha
Yesəw diɓa. Kala shi zəmə və shi. Ma sa nay Yesəw kala shi zəmə və shi
na, dza na da' harashi *mbəzli ta səɗa ci. Ma kə ngəshi na:
2 «Mbəzli niy, dalalay zhəra hwər tsee ti shi. Sa nzanay, kwa mahkana
vici shi na sana, war ghəshi tikə vəghee, kala shi zəmə tiɓa!
3 Mba'a pən ni sana: “Mbalam jighi” pən ngəshi, kala nganavəshi shi
zəmə pənəy, ta shikəshi dza ghəshi kwa kwal va ma. Sa nzanay, kərakə
səəkə nihwəti mbəzli mbə shi sana» kə.
4 Ma kə mbəzli ta səɗa ci ngəci na: «Əy, kwəma ka ndə palakə shi zəmə
sana tikə mbə gamba na gar zəhwəshi mbəzli ni nə gha kia?» kə ghəshi.
5 Ma kə Yesəw na: «Hwəm na peŋ va ghwəya?» kə. Ma kə ghəshi na:
«Mbərfəŋəy na peŋ va ghəy» kə ghəshi. «Ndakam tikə» kə.
6 Dza Yesəw mba'a gəzanshi kaa mbəzliy ɓasəshi va, a ghəshi nzəyshi
mənzəy. Ma sa nzəyshi ghəshi na, dza na həŋ ɓəvə peŋ tsa mbərfəŋ tsa

---

7:33 7:33 8:23 **7:36 7:36** Mt 8:4; 9:30-31; 12:16; Mk 1:44-45; 5:43; 9:9; Lk 5:14-15; 8:56 **7:37 7:37** Ghava 1:31; Ezay 35:5-6 **8:1 8:1-10** 6:32-44 **8:2 8:2** Mt 9:36

va ta dəvə ci, mba'a mananati 'wəsa kaa Hyala. Ma sa manamti na 'wəsa
na, dza na nga' nga' nga ngavəri, mba'a ɓanavə kaa mbəzli ta səɗa ci,
a ghəshi tahanshi kaa mbəzli va. Dzəghwa mbəzli ta səɗa ci va mba'a
ghəshi tahanavəshi ki.
7 Zhini mba'a kərpi və shi tiɓa jəw tsətsə diɓa. Dza Yesəw mba'a zhiniy
mənti 'wəsa ti shi kaa Hyala diɓa, mba'a ɓanavəshi mbəzli ta səɗa ci, a
ghəshi tahanshi kaa mbəzli va.
8-9 Dzəghwa mbəzli tə pətsa va va, zəmə zəmə ghəshi zəməhwə shi
zəmə va ki, bəhə bəhə ghəshi. Mbəzli bələkwə bələkwə faɗə mətsəkə
na ghəshi ɗaŋ tsa shi. Dzəghwa mba'a məndi ɓasəti naa tərmbə
mbəvəli gyaɗə gyaɗə ghwani mbərfəŋ. Ləy hwəm ki na, mba'a Yesəw
səkwamtəvay lə mbəzli va, mba'a ɓanavəshi kwal a ghəshi dzashi ki.
10 Dza ghəshi nza'jəw tsəgha, mba'a ghəshi dzashi dzəghwa
kwambəwal, ghəshi lə mbəzli ta səɗa ci, war ka dzashiy dzəti hiɗi
Dalmanəta.

**Ka Farisahiy ɗəw a Yesəw mananatishi shi maɗaŋa maɗaŋa ni (Mt 16:1-4)*

11 Dza nihwəti *ka Farisahi mba'a ghəshi dzəmbəshi mbə kanci ghəpə
kaa Yesəw, a kə ghəshi na: «Mənti shi maɗaŋa maɗaŋa ni tə pətsa va, ti
dza ghəy sənay, səəkə va Hyala səəkə kwəma gha na kataŋ, pə ghəy» kə
ghəshi, sa ɗi ghəshi ngali ta mbə ghəshiy kəsəti.
12 Dza Yesəw mba'a piyaghwa piy tərəŋw. Ma kə ngəshi na: «A shiy
ghəranshi ni kaa mbəzli mbə vəghwə tsa ndatsə, nzana war shi maɗaŋa
maɗaŋa ni ghəshiy pala tay? ə gəzəŋwəy ya, ta na navay, tsəgha na, na
nee nee kiy, shi maɗaŋa maɗaŋa ni dzee məntəŋwəy tiɓaw» kə Yesəw.
13 Dza na mba'a zhay zhəghwa kwambəwal, mbərəkə zlashi tə pətsa va,
mba'a taŋəy dzay zhəvəri tsahwəti həlbə tsa həl tsa va.

*Yesəw yəmə *is lə shi ɓənipə *ka Farisahi mba'a *Erədə (Mt 16:5-12)*

14 Dzəghwa *mbəzli ta səɗa Yesəw va ghəshiy maɗiy dzashi, mba'a
ghəshi zamti ghən ta mətsəhə peŋ, war kəray peŋ kwətiŋəy gwa'a tsəgha
sa və shi kwa kwambəwal.
15 Ma ghəshi mbə dza na, tapə Yesəw ta canshi nahwəti kwəma, a kə
ngəshi na: «Favə ghwəy na, məni tə ghwəy məhərli, ka ndəghwə ghən
tsa ghwəy va is tsa ka Farisahi lə is tsa Erədə!» kə.
16 Sa gəzəkə na tsəgha na, dza mbəzli ta səɗa ci ka gəzə kwəma kwa
jipə shi tsəgha ki, a kə ghəshi na: «Wa sa zay ghən tsa ghwəmmə va ta ɓə
peŋ, va tsəgha gəzəmmə na kwəma va tsəgha» kə ghəshi.
17 Dza Yesəw mba'a fəti ghən ta kwəma gəzə ghəshi va. Ma kə ngəshi
na: «A mbəzli ni, ta waa nə ghwəy ni, sa ɓəvə ma ghwəmmə peŋ,
ma gəzəmmə na kwəma va, pə ghwəya? ə sənata ma ghwəy kwəma
shəkəna? Ka təkə kwəma ghwəy mbə ghən ghwəy sa? War ghwəlay na
ghən tsa ghwəy caslakə slakə pa' sana na?
18 Mba'a mətsəhi kwa ghən ghwəy nanzə ki na, ka nay pi ghwəy li shiw?
Lə slimim vəgha ghən ghwəy na, ka favə kwəma ghwəy li shiw? ə zay
ghən tsa ghwəy
19 ta peŋ tsa cifə tsa va niy ngangavəree ta təhə kaa mbəzli bələkwə
bələkwə cifə mətsəkə shəkəna? Gambal hwəm niy tahay ghwəy lə kwa
tərmbə peŋa?» kə. Ma kə ghəshi na: «Məŋ lə bakə» kə ghəshi.

8:11 8:11-12 Mt 12:38-40; Lk 11:16, 29-30 **8:11 8:11** Zhŋ 6:30; 1Kwər 1:22 **8:15 8:15** Lk 12:1
8:16 8:16-18 6:52 **8:18 8:18-19** Zher 5:21; 6:43

20 A kə diɓa na: «Ya ghala pətsaa ndaŋwəyee va ta tahanshi kaa mbəzli
bələkwə bələkwə faɗə mətsəkə ɓay, ghwani hwəm niy tahay ghwəy lə
tsaa niy təraa?» kə. Ma kə ghəshi na: «Gambal mbərfəŋ» kə ghəshi.
21 Ma kə Yesəw ki na: «Ya sa nzana tsəgha kiy, wa shiy mənishi mbə ma
ghwəy favə kwəmaa?» kə.

Kar Yesəw lə ghwəlfə mbə məlmə Betəsayda

22 Dzəghwa mba'a ghəshi dzashiy dzəmbə məlmə Betəsayda ki, mba'a
məndi pəmanakə ghwəlfə tiɓa. Dza məndi ka cə'wə Yesəw a ghəci mbəə
dapay ntsa va lə dəvə ci ta mbəliti.
23 Dzəghwa Yesəw kaa ghwəlfə tsa va tasl kəsəvə tə dəvə ci, mba'a
kəsəkəvəri səvəri mbə məlmə. Dza na kaa ndighwər, pe' pe' tafanatishi
tə mətsəhi ci, kə mba'a fakən dəvə ci kən. Dza na ka ɗəw va ghwəlfə tsa
va, a kə na: «Ka nay pi gha na?» kə.
24 Dza ghwəlfə tsa va ka nighə pi. A kə na: «Yə mbə nashi mbəzli nzee,
ma yən nighəshiy nja fəhi mbə dza» kə.
25 Zhini Yesəw diɓa mba'a fanati dəvə tə mətsəhi ci. Ma sa nə ghwəlfə
vərəghə kə na, ɗiweŋ ghəciy nay pi.
26 Ma kə Yesəw ngəci ki na: «Mbalaa jighi karə ki, əntaa gha zhiniy dzar
mbə məlmə ma!» kə.

*Piyer gəzə «Yesəw na *Kəristəw» kə*
(Mt 16:13-20; Lk 9:18-21)

27 Ma ləy hwəm kwəma va ki na, mba'a kar Yesəw lə *mbəzli ta səɗa
ci maɗishi ta dzashiy dzəmbə məlməhi ndəkwə ndəkwə ni vəgha məlmə
Shezare Filipə. Ma ghəshi mbə kwal na, dza Yesəw ka ɗəw kwəma və shi,
a kə na: «A ndə nzee ka mbəzliy ni baya?» kə.
28 Ma kə mbəzli ta səɗa ci kaa zləɓanci na: «Zhaŋ tsaa mənipə batem
nza gha, ka nihwəti mbəzliy ni. Nihwəti na: *Eli nza gha, kə ghəshi. Ma
nihwəti ɓa na: Tsahwəti ndə mbə ka gəzə kwəma Hyala nza gha, kə shi»
kə ghəshi.
29 Ma kə Yesəw ki na: «Ya ghwəy na ghwəy kiy, wa ndə nzee ka ghwəy
nia?» kə. Ma kə Piyer na: «Ghay, Kəristəw nza gha, Ntsa tivə Hyala» kə.
30 Ma sa gəzəkə Piyer tsəgha na, dza Yesəw mba'a makətishi vantaa
ghəshi taa gəzə kwəma kən ya kaa waɓa.

Yesəw gəzəpə kwəmaa dzəkən məti ci, lə zhakati tsa ci mbə məti
(Mt 16:21-28; Lk 9:22-27)

31 Dzəghwa Yesəw ka gəzanshi kwəma kaa *mbəzli ta səɗa ci ki, a kə
na: «Yən yən Zəghwə yakə ndə ngəriy, ta sahwə ngəra'wə dzee dalala.
Mətikwəkwər mbə *ka Zhəwifə, ghəshi lə mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta
Hyala, mba'a *ka ɓənipə kwəma pəhəti Hyalay, ka dza ghəshiy ɗi mətsə
yaw. Ta paslantəra dza məndi, ma sa kee mətiray, ta zhakatira dzee mbə
məti tə kwa mahkana vicee kwa kwəli» kə.
32 Dzəghwa na mba'a gəzanakəshi kwəma va, pa'i pa'i gwanata tsa nzə.
Ma sa favə Piyer tsəgha na, dza na mba'a harvə Yesəw dzəvəgha bəla:
«Wəzə na nava kwəmaa kəsaŋaw» kə ngəci.
33 'Wakəvə Yesəw tsəgha, tərəɗ zhəghətəvay zhar kwa mbəzli ta səɗa
ci gwanashi, ka nighəshi. Dza na ka naɓə Piyer, a kə na: «Kərakə pə gha
lə ya, *ndə jaka tsa Hyala tsa. Na gha na hwəlfə təkə kwəmay, kwəmaa
səəkə va Hyala na teepəw. Təkə kwəmaa səəkə va ndə ngəri na» kə.

8:20 8:20 8:8-9 **8:23 8:23** 7:33; Zhŋ 9:6 **8:28 8:28** 6:14-15; 9:11-13; Lk 7:16 **8:29 8:29** Mt 16:16 **8:30 8:30** 9:9 **8:31 8:31** 9:30-32; 10:32-34

34 Dza Yesəw kaa mbəzliy ɓasəshi va tiɓa, da' harashi ghəshi lə mbəzli
ta səɗa ci gwa'a, ma kə ngəshi na: «Mba'a kə ndəə ɗi nəwray, ə kə tsava
ndə zlay zəzəə dzəkən tsa ci ghən, mba'a zləɓavə sa ngəra'wə lə mətita
gwa'a, ma nza ghəci nəwra.
35 Sa nzana ya wa ntsaa ɗi mbəliti piy tsa ci tikə tə hiɗiy, ta zamti tsa
mə ghwəmə piy tsa ci dza na. Ma ntsaa dzaa zamti piy tsa ci tikə tə hiɗi tə
mbərkə kwəmee lə Yəwən kwəma wəzə nay, ta mbəliti tsa mə ghwəmə
piy tsa ci dza na.
36 Nay ghwəy na, ya shi tə hiɗi ni gwa'a gwa'aa kwəmavə ndə, mba'a piy
tsa ci mə ghwəmə zayəy, shiy tiɓa ndəə 'wəy ti mbə kwəma va tsəghaw.
37 Sa nzanay, tsahwəti sə tiɓa tepə gar dza ndəə mbəərəti piy tsa ci ti
mə ghwəmə va Hyalaw.
38 Mba'a kə ndəə ha'wə va ndəgha fətiy dzəkənee, ya va gəzə kwəmee
kaa mbəzli mbə vəghwə tsa ndatsə tsa fa ma kwəma Hyala, ka məməni
war *kwəma jikir nay, ta ha'wə dzee, yən Zəghwə yakə ndə ngəri
va ndəgha fətiy dzəkən kwərakwə, ghala vəghwə tsa dzee zhəkə mbə
shəndəkə tsa Dirə, ghəy lə ka kwal Hyala ɗewɗew ni» kə Yesəw.

9

1 Zhini ma kə Yesəw ɓa na: «Ə gəzaŋwəy ya, ta na navay, tsəgha na, a
nihwəti mbəzli mbə ghwəy ghwəy mbəzli tikə niy, ka ghəshi gha bəkwə
na ta nay dza ghəshi njasa dza Hyalaa səəkə ta sləkə mbəzli lə bərci nzə»
kə.

Yesəw mə kəlaŋ lə nihwəti mbəzli ta səɗa ci
(Mt 17:1-13; Lk 9:28-36)

2 Dzəghwa sa mənta vici kwaŋ ləy hwəm shi va na, dza Yesəw kaa kar
Piyer lə Zhakə mba'a Zhaŋ, pəm pəməvəshi kwasəbə. Ka dzashiy dzəmə
ghən kəlaŋ tsa biti tsa, ta nza ghəshi li məɓa kwətishi. Ma sa tsəhəshi
ghəshi məɓa na, mba'a Yesəw zhəghanakəshi nahwəti pa.
3 Tsa' pə gha kaa kwəbeŋer kən ghən ci na, ka mbərə tezlezlezlezl, kala
shiy tiɓa gar mənti payshi tsəgha tə hiɗi.
4 Nighə ghəshi diɓa na, kar *Eli lə *Məyizə tsahwəshi. Dza ghəshi ka
gəzə kwəma lə Yesəw.
5 Ma kə Piyer kaa Yesəw tsəgha na: «A Metər, jəw na wəzə ghwəmmə
nzəyəmmə tə pətsaw. Kadiw a ghəy daŋəti ceker mahkan, kwətiŋ tsa gha,
mba'a tsa Məyizə, mba'a tsa Eli» kə.
6 Kwəma gəzə na va tsəghay, ə sənata ma na kwəma ka na gəzə, sa səəta
məhərli ci. Sa nzana tərəŋwshi her shi dzashi va hazləni mahkanashi.
7 Ghavə kwəleɓi zləlahə ghəshi səəkəə pəlakənvashi kən shi tsəgha. Ma
fa ghəshi ki na, məli Hyalaa gəzanshi kwəmaa dzəkən Yesəw səəkə mbə
kwəleɓi va, a kə na: «Ava ghəci na Zəghwee ɗee tərəŋw, fam kwəma və!»
kə.
8 War ghwəla ki, njə'wə kə ghəshi dzar tiɓa na, nay ndə ghəshi tiɓa
ghwəlaw. War Yesəw sa tiɓa vəgha shi kwətiy. Mba'a ghəshi maɗishi ta
səkwashi mə kəlaŋ ki.
9 Ma kə Yesəw kaa ngəshi ghəshi mbə səkwa səəkə mə kəlaŋ tsa va na:
«Əntaa ghwəy dzaa gəzə shi nashi ghwəy va ya kaa tsamaɓa ndə ma!
War gwəŋəŋwəy pə ghwəy taa nza, pa' ghala pətsa ka Zəghwə yakə ndə
ngəri mətiy, zhini mba'a zhakatiy mbə məti» kə.

8:34 **8:34-35** Mt 10:38-39; Lk 14:27; 17:33; Zhŋ 12:25 **8:34** **8:34** 1Pi 2:21 **8:38** **8:38** Mt 10:33; Lk 12:9 **9:1** **9:1** Mt 16:28 **9:7** **9:7** 1:11; favə məli: Nəw 18:15 **9:9** **9:9** 7:36; 8:30

10 Mba'a ghəshi ɗivə fəti ta kwəma gəzanakəshi Yesəw va nanzə ngar
na, war mbə ɗəɗəw kwəma ghəshi kwa jipə shi, a kə ghəshi na: «A na
gəla na zhini na naa gəzəmmə kwəma, nə na “Pa' ghala pətsa kee mətira
mba'ee zhakatira mbə məti” kə kia?» kə ghəshi.

11 Dza ghəshi ka ɗəw kwəma va Yesəw, a kə ghəshi na: «A Metər, sa
wana niy nə *mbəzliy ɓənipə kwəma pəhəti Hyala na, “Pərɓa Eli dza naa
səəkəy ka *Kəristəw gha səəkə” kə ghəshia?» kə ghəshi.

12 Ma kə kaa zləɓanshi na: «Yaŋ tsəghaa nava nanzə, na kataŋ nay
Eli dza naa 'wa kwal səəkə ta gəzanshi zhəghə nefer shi kaa mbəzli,
ta nəw kwəma Hyala. A zliyahi Hyala niy gəzəkə kwərakwə: “War ta
sahwə ngəra'wə dza Zəghwə yakə ndə ngəri tərəŋw. Ka ghəzliti məndi,
ka zhəghəti nja sa kama viri ti” kə ghəshi.

13 Ma ki e gəzaŋwəyəy, a Eli səəkəy. Dza mbəzli mba'a ghəshi mənti
*kwəma jikir na li njasa ɗi ghəshi, njasa niy gəzəkə zliyahi Hyalaa dzəkən
kwərakwə» kə.

Yesəw ghəshi lə zəghwə ghəra bashakə
(Mt 17:14-21; Lk 9:37-43)

14 Ma kar Yesəw lə mbəzli mahkan ni vaa dza ta tsəhə vəgha niy niy
tərmbə va tiɓa mbəzli ta səɗa ci na, mba'a ghəshi nashi mbəzli tiɓa ɗaŋ,
mba'a mbəzli ta səɗa ci va tə jipə shi. War ka ngərə ghəpə nihwəti mbəzli
mbə *mbəzliy ɓənipə kwəma pəhəti Hyala li shi.

15 War sa nay mbəzli tiɓa va Yesəw na, kwəma vətəghə ghənzə mənta
və shi tsəgha. Dza ghəshi ka kəsli baliy dzəvəgha ta səkwə.

16 Dzəghwa Yesəw ka ɗəw kwəma va mbəzli ta səɗa ci ki, a kə na:
«Dzəkən wa ngərə ghwəy ghəpə li shi shəka?» kə.

17 Ma kə tsahwəti ndə kwətiŋ mbə mbəzliy ɓasəshi va na: «A Metər, wa
zəghwee niy pəməkee ngəŋa, nza na gwərapəy va zəlghwə bashakə, kala
mbə ghəciy gəzə kwəma.

18 War nə ma zəlghwə tsa va, kafə kə ti ya kwəmaɓay, ka naa dza ɓəripə
fati tə hiɗi. War gwifgwifi ghaa nighəmaa nza ta miy ci, ka pərə sli'i
ci. Tsa' pə gha kaa vəgha ciy nza na, hyaŋ hyaŋ hyaŋ mətita. Naa niy
səəkəree ka cə'wə *mbəzli ta səɗa gha ni, a ghəshi tahantəra bashakə tsa
va mbə ghən zəghwee va pən na. Kala mbay ghəshiy tahamti» kə.

19 Ma sa gəzəkə ntsa va tsəgha, ma kə Yesəw kaa mbəzli na: «Mata
ghwəy ghwəy mbəzli mbə vəghwə tsa ndatsə tsa ɗi ma ɓanavə nefer
ghwəy kaa Hyalay! Pa' hwəm ɗi ghwəy yən nzəyra lə ghwəy kia? Pa'
hwəm dzee nza mbə sə'wa kwəma ghwəy diɓa kia? Pəməram zəghwə
vaa səəkə!» kə.

20 Dza pəm məndi pəmanakə zəghwə va. War sa nay zəghwə va Yesəw
tsəgha na, dza zəlghwə tsa va mba'a gwaŋəzay, ɓəripə ghəci məy tə pi.
War ka mərmərə tsəgha. War gwifgwifi ghaa nighəma sar kwa miy ci.

21 Ma kə Yesəw ka dəy na: «A ntsa, gar hwəm na piya zəghwə na lə
zəlghwə tsa tsətsə ghala kəsəvə naa?» kə. Ma kə dəy zəghwə va na:
«Ghala ghəci jəwəy ghati na tsəgha.

22 Ɗaŋ səɗa səəkə zəlghwə tsa va mbə pəla paslamti. Ndəghambəə
dzəmbə ghwə fəcahwəti, ndəghati tə kwəfa fəcahwəti, war tsəgha.
Məshi lə ghəy na gha, a gha mbəlitəŋəy zəghwə ghəy na, gha gar mbay
mbəliti» kə.

9:11 9:11-13 Mala 3:23-24; Mk 8:28 **9:13 9:13** Mt 11:14; Lk 1:17; Zhŋ 1:21

23 Ma kə Yesəw ngəci na: «“Gha gar mbay mbəliti”, pə gha. Ə sənay ma
gha tsahwəti sə tiɓa kala mbay məniva kaa ntsaa ɓanavə nəfə tsa ci kaa
Hyalaw, pə gha na?» kə.
24 War sa gəzəkə Yesəw tsəgha na, ghavə ntsa va zlaŋzlaŋ: «Wa nee
ɓanavə nəfə tsee kaa Hyala, ə pə ghaa kəətira ta mbee ɓanavə nəfə tsee
wəzə wəzə!» kə.
25 Tsa' kə Yesəw na, mbəzli ɗaŋ mbə ɓasəvaa səəkəə dzəvəgha shi lə
bali. Dza na ka gəzə kwəma lə bərci tərəŋwəy kaa zəlghwə bashakə tsa
va. Ma kə na: «A bashakə tsaa pəhə ghani ndə tsa, ka zhəghə ndə ka
mədəŋ, yən gəzaŋa na, səvəri mbə ghən zəghwə na sənzənva! Əntaa
gha zhiniy zhəmbə ghən ci ghwəla ya hwəmɓa ma!» kə.
26 'Wakəvə zəlghwə bashakə tsa va kaa lala zlaŋzlaŋ, kyak
ngwəmaghwa ghəciy səvəriy mbə ghən ci. Tsa' pə gha kaa zəghwə va
tiɓa na, war nja ntsaa mətiy. Pa' ka gəzə nihwəti mbəzli: «Aa mətiy» kə
ghəshi.
27 Dza Yesəw, tasl kəsəvə tə dəvə ci, zaŋ kafakati zəghwə va, mba'a
zəghwə va garəy məgarə.
28 Dzəghwa Yesəw mba'a dzay dzəmbə ciki. Ma sa dzəmbəy na mbə
ciki tsa va kwətishi ghəshi mbəɓa lə mbəzli ta səɗa ci na, tapə mbəzli ta
səɗa ci va ta ɗəw və, a kə ghəshi na: «Tawa niy mbay ma ghəy tihəkəvəri
bashakə tsa va na ghəya?» kə ghəshi.
29 A kə Yesəw ngəshi na: «Gəla hwəlfə bashakə tsa vay, ka təhəva na
səvəri mbə ndə kala war lə cə'wəw» kə.

Yesəw zhiniy gəzəpə kwəmaa dzəkən məti ci lə zhakati tsa ci mbə məti ɓa
(Mt 17:22-23; Lk 9:43-45)

30 Dza ghəshi mba'a ghəshi ɓarvashi tə pətsa va, mba'a ghəshi dzarshi
tə hiɗi ka Galile ki. Niy ɗi Yesəw məndiy sənay pətsa nza na tiw.
31 Sa nzanay, mbə ɗi ɓananshi shiy niy nza na kaa mbəzli ta səɗa ci. A
kə na: «Yən yən Zəghwə yakə ndə ngəriy, ta kəsəvəra dza məndi mba'am
fambəra mbə dəvə mbəzli. Ka mbəzli va dza na, mba'a ghəshi paslantəra.
Ma sa kee mətiray, tə kwa mahkana vicee kwa kwəli na, ta zhakatira dzee
mbə məti» kə.
32 Ma mbəzli ta səɗa ci nashi ki na, favə shi ɗi Yesəw gəzə ghəshiw,
zhini ɓa na, ka ghəranshi hazləni va ɗəw shi va va Yesəw.

Tsama ndə na ntsa dikə tsaa?
(Mt 18:1-5; Lk 9:46-48)

33 Dza ghəshi ndəs ghəshi tsəhəshi mbə məlmə Kapernahwəm, mba'a
ghəshi dzəmbəshi mbə ciki. Dza Yesəw ka ɗəw kwəma və shi, a kə na:
«Dzəkən wa ngərə ghwəy ghəpə ghwəy kwa kwal baya?» kə.
34 Gwəŋəshi ghəshi nzəyshi kala zləɓa, sa sənay ghəshi dzəkən kwəma
ntsaa gwəra dikə tsa mbə shi ngərəhwə ghəshi ghəpə kwa kwal, kə
ghəshi.
35 Dzəghwa Yesəw ki, das nzəyəy mənzəy, dza na kaa mbəzli ta səɗa
ci va məŋ lə bakə ni, mba'a harashi. A kə kaa ngəshi na: «War mba'a
kə ndəə ɗi ghəciy məniy ka ntsaa 'wa kwəma kaa nihwəti mbəzli mbə
ghwəyəy, ə kə ndə zhəghəti ghən tsa ci ka ntsaa kəray ləykə tə mətsəni,
ka ndə ghəranshi sləni kaa niy tərmbə va mbəzli» kə.
36 Dzəghwa na kaa zəghwə jəwə tə pətsa va pəm pəməkə, mba'a garəy
kwa kwəma shi tiɓa. Dza na mba'a hwətəməvə, a kə ngəshi na:

9:27 9:27 5:41 **9:30 9:30-32** 8:31 **9:33 9:33-34** Lk 22:24 **9:35 9:35** 10:43-44; Mt 20:26-27; Lk 22:26

37 «Ya wa ntsaa ka'wəti zəghwə jəwə nja sasa, war tə mbərkə kwəma
yay, yən də'wə ghən tsee na sa ka'wəti na va tsəgha. Mba'a kə ndə
ka'wətəray, kwataka yən ka'wəti na gwa'a tsəghaw, aa ka'wəti ntsaa
ghwənikəra va kwərakwə» kə.

Tsa ghwəmmə ndə na ntsaa pa ma jaka lə ghwəmmə
(Lk 9:49-50)

38 Dzəghwa Zhaŋ mba'a səəkəə gəzanci ka Yesəw, a kə na: «A Metər, a
ghəy nay tsahwəti ndə ghəci mbə tihə gazlaka lə slən tsa gha. Mba'a ghəy
makəti na ghəy, sa kama na kwasəbə ghwəmmə» kə.
39 Ma kə Yesəw ngəci na: «Zlayəm ka makə ghwəy ma, sa nzanay, ndə
tiɓa mba'a dzaa mənti shi maɗaŋa maɗaŋa ni lə slən tsee, zhini war
ghwəla na, ka gəzə kwəma gəmgəm na ghəciy dzəkən yaw.
40 Ntsaa kama mbə jaka lə ghwəmməy, tsa ghwəmmə ndə na tsava.
41 Ntsaa dza vaa tavəŋwəy ya yam jəwə, sa nza ghwəy mbəzliy nəwra,
yən *Kəristəwəy, ə gəzaŋwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ta kwəmavə
zhəmə ci dza ntsa va» kə Yesəw.

*Gəzə kwəmaa dzəkən shiy həərəpəə dzəmbə *kwəma jikir na*
(Mt 18:6-9; Lk 17:1-2)

42 Ma kə Yesəw ɓa na: «Ya wa ntsaa dzaa mənti shiy ngəɗi mbəzliy
təhəshi ma ndara nefer shi, dza mba'a ghəshi shikəshiy dzəmbə məni
kwəma jikir nay, a ngəra'wə taa nza kən tsava ndə. Wəzəɓa pəhanaghwa
məndi vəna kwa wəri ci, mba'am ndəghaghwa kwa hwər kwəfa mba'a
mətiy dza naa favə kən kwəmaa dzaa nza kən.
43 Ava va tsəgha nzana ki, war mba'a kə sə, ya nja dəvə ghaa fəŋa
dzəmbə məni kwəma jikir nay, sla pə gha slanti, wəzəɓa kwəmavə gha
piy tsa gha slar tsa va Hyala lə dəvə kwətiŋ na, kən na dza ghaa dzaŋaa
dzəmbə ghwəə kəɗi ma lə dividivi gha bakanashi. [
44 Tə tsava piy, ka məti ləhwəə zəmə vəgha ndə ngəriw, ka məti ghwəw,
kə Zliya Hyala.]
45 Ya səɗa gha fəŋa naa dzəmbə məni kwəma jikir nay, sla pə gha
slakəghwa tə gha! Wəzəɓa kwəmavə gha piy tsa gha slar tsa va Hyala,
ya kwətiŋta na səɗa va gha na, kən na dza ghaa nza lə shiɗshiɗ gha
bakanashi mba'am bəzlambəŋaa dzəmbə ghwəə kəɗi ma, [
46 ta nza gha tə pətsa gəzə Zliya Hyala va, ka məti ləhwə tiɓaw, ka məti
ghwə tiɓaw, kə.]
47 Tsəgha na diɓa, mba'a kə nahwəti mətsə ghaa ngəɗiŋaa dzəmbə
məni kwəma jikir nay, ə pə gha lamti kwa ghən gha! Wəzəɓa tsəhəŋa
gha tə pətsa sləkə Hyala ya kwətiŋta na mətsə va gha na, kən na dza ghaa
nza lə mətsəhi gha bakanashi, mba'am bəzlambəŋaa dzəmbə ghwəə kəɗi
ma, [
48 ta nza gha tə pətsa gəzə Zliya Hyala va, ka məti ləhwə tiɓaw, ka məti
ghwə tiɓaw, kə.]
49 Ya wa ntsaa dza ta sla shiy kaa Hyalay, a dza naa manati ghwəni tə shi
va, ta mbə ghəshiy nza wəzə kwa kwəma Hyala. Ma ghwəy kwərakwəy,
ta sa ngəra'wə dza ghwəy, ta nza ghwəy wəzə kwa kwəma Hyala. *
50 A ghwəy sənay kiy, shiy wəzə na ghwəni. Ma mba'a kə ghwənghwən
tsa mbə kəɗiyəy, lə wa ka ndə mbəə zhiniy zhanambə ghwənəghwən tsa

---

9:37 9:37 Mt 10:40; Lk 10:16; Zhŋ 13:20 **9:40 9:40** Mt 12:30; Lk 11:23 **9:43 9:43** Mt 5:30
9:47 9:47 Mt 5:29 **9:48 9:48** Ezay 66:24 **9:49 9:49** SləniTaH 2:13 * **9:49 9:49** Shi dĩ kwəma naa gəzə lə kwəma ka Gərekəy, a ghwə taa zhəghəti ya wa ndə wəzə nja ghwəni. **9:50 9:50** zərkə: Lk 2:14; 1Tes 5:13; Rm 12:18

vaa? Va tsəgha kiy, ə pə ghwəy məniŋwəy ka mbəzli wəzə ni nja ghwəni, lə zərkə pə ghwəy mbə nzəy tsa ghwəy kwa jipə ghwəy» kə.

10

Yesəw ɓənipə kwəmaa dzəkən təhəva tsa kar zal lə mali ci
(Mt 19:1-12; Lk 16:18)

1 Dza Yesəw ki, mba'a maɗiy ɓarvay tə tsa va pi, ka dzay dzəti hiɗi ka
Zhəwde, pəri na pəriɓa bəla həl Zhərdeŋ. Zhini mbəzli diɓa ngwərfə
ghəshi zhiniy ɓasəkəvashiy dzəvəgha. Dza na mba'a ghati ɓananshi
kwəma ki, njasa ka na vaa məni ndimndim.
2 Dzəghwa *ka Farisahi, mba'a ghəshi kətəghəvashiy dzəvəgha ta ɗəw
kwəma və, ta nighə kwəma ci, ma kə ghəshi ngəci na: «A Metər, ɓanavə
kwal kwəma pəhəti *Məyizə kaa ndə ta tihə mali ci ta na?» kə ghəshi.
3 Dza Yesəw ka zləɓanshi lə ɗəw kwəma, a kə na: «A pənəy, njaa niy
nə Məyizə ngəŋwəy baya?» kə.
4 A kə ghəshi na: «A Məyizə niy ɓanavə kwal kaa zal ta tihə mali ci,
tsasl kaa zliya kwasəbə, kə» kə ghəshi.
5 Ma kə Yesəw na: «Sa nza ghən tsa ghwəy caslakəy, va tsəgha niy
gəzaŋwəy Məyizə kwəma va tsəgha.
6 ə gəzaŋwəyee nee ki, ta na na kwataŋa sa niy ngamti Hyala shiy
gwanashiy, dzəghwa na mba'a ngati zal ghəshi lə mali, kə Zliya Hyala.
7 Ma kə diɓa na: “Ava va tsəgha dza zal ɓarvay vəgha kar dəy lə
mbəghəy, nza ghəshi dzaa jakəshi lə mali ci.
8 Ma nza ghəshi bakanashi mənishi ka vəgha kwətiŋ” kə. Mba'a kə
tsəgha kiy, mbəzli bakə na ghəshi ghwəla kiw, vəgha kwətiŋ na sa shi.
9 Ghənzə tsəgha kiy, əntaa ndə ngəri təhəvəri shi jakəti Hyala ma» kə
Yesəw.
10 Dza kar Yesəw mba'a ghəshi dzakəshiy dzakə ghi.
Ma ghəshi kəghi tsa va na, dza mbəzli ta səɗa ci ka zhiniy ɗəw kwəma
va və diɓa.
11 Ma kə Yesəw ngəshi na: «War mba'a kə ndə təhamti mali ci, dza
mba'a ɓəvə nahwəti maliy, a ntsa va mənti ghwərghwər va na kwa taŋa
va mali.
12 Tsəgha na lə mali kwərakwə ɓa, mba'a kə mali ɓarvata va zata, mba'a
dzaa ɓəhwə tsahwəti zaləy, aa mənti ghwərghwər» kə Yesəw.

Kar Yesəw lə ndərazhi jəw jəw ni
(Mt 19:13-15; Lk 18:15-17)

13 Dza nihwəti mbəzli mba'a ghəshi ɓanakə ndərazhi kaa Yesəw, a ghəci
fakən dividivi ci kən shi ta təfanshi miy. Kala ɗi *mbəzli ta səɗa ci tsəgha,
dza ghəshi ka makə mbəzli va.
14 Ma sa nashi Yesəw ghəshi mbə makə mbəzli va na, mba'a nəfə tsa ci
satiy dzəkən mbəzli ta səɗa ci. A kə ngəshi na: «Zlashim ndərazhi jəw
jəw ni va, a ghəshi sar dzəvəghee, ka makəshi ghwəy ma. Sa nzanay, gəla
mbəzli nja ghəshi na shi sləkə Hyala.
15 ə gəzaŋwəy ya, ta na navay, tsəgha na, kala zləɓavə kə ndə Hyalaa
sləkə mbə nəfə tsa ci nja zəghwə jəw nay, ka kwəmavə tsəhəy ndə tə
pətsa sləkə na tepəw» kə.
16 Ma sa gəzəkə na tsəgha na, dza na hwətəm hwətəm, hwəhwətəməvə
ndərazhi va, mba'a fafanakənshi dividivi ciy təfanatishi miy.

10:1 10:1 Lk 9:51 **10:3 10:3-4** Mt 5:31 **10:6 10:6** Ghava 1:27 **10:7 10:7** Ghava 2:24 **10:11 10:11-12** Mt 5:32; Lk 16:18; 1Kwər 7:10-11 **10:15 10:15** Mt 18:3

Kar Yesəw lə ndə shiy tsa tərəŋw tsa
(Mt 19:16-30; Lk 18:18-30)

17 Dza Yesəw mba'a madʃiy ka dzay. Ma ghəci mbə kwal na, dza tsahwəti
ndə mba'a səəkəy lə bali. Səəkə na tsəfəkwə tsəfəkwəy kwa kwəma ci.
A kə na: «A Metər tsa wəzə tsa! Wa shi dzee mənti kee kwəmavə piy tsaa
kədʃi ma tay?» kə.
18 Ma kə Yesəw ngəci na: «Sa wana nə gha, ntsa wəzə tsa, pə gha kaa
ngəraa? Ndə tiɓa wəzə ghəci kala war Hyala kwətiŋtaw.
19 Talay, a gha sənata kwəma gəzəkə *kwəma pəhəti Hyala ɓasa. Ma
kəy: "Ka pəəsli ndə gha ma, ka pəla mali ndə gha ma, ka ghəli gha ma,
ka təɓə dzərvə ghaa dzəkən ndə ma, ka məni tsəhwəli gha ta shi ndə ma,
ə pə ghaa ha'wə tə kar dəŋa lə məŋa" kə» kə Yesəw.
20 Ma sa favə ntsa va tsəgha, ma kə na: «A Metər, shi ɓəlakə gha niy,
gwanashi nəwamtishee ghala yən zəghwəra» kə.
21 Dzəghwa Yesəw ka nighə, mba'a dʃiti ntsa va mbə nəfə ci. A kə ngəci
ki na: «Ma ghənzə tsəghay, shiy kwətiŋ tərə na va gha nana, ta mənishi
gha. Mbala pamti səkəm tə shi va gha, a gha tahanavəshi gəna va kaa
ka ndərma, nza gha səəkə ta nəwra. Ma ghalaɓa kiy, ta kwəmavə shiy
gwəramti dza gha mə ghwəmə» kə Yesəw.
22 War sa favə ntsa va Yesəw gəzanakə kwəma va tsəgha na, ka zhanci
nəfə tsa ci tərəŋw. Dza na ka dzay lə nəfə lə nəfə, sa nzana ndə shiy tsa
tərəŋw tsa ghəci.
23 Dzəghwa Yesəw njə'wə nighəti *mbəzli ta səɗa ci. Ma kə kaa ngəshi
na: «Nay ghwəy na, ngahə na tsəhə tə pətsa sləkə Hyala va ka shiy» kə.
24 Dza kwəma va mba'a səəvəri məhərli mbəzli ta səɗa ci tərəŋw, kala
sənata kwəma ka ghəshi gəzə. Zhini ma kə Yesəw ɓa na: «A ndərazhee,
ngahə na tsəhə tə pətsa sləkə Hyala.
25 Ɓəlaŋɓa ngaləwba dza naa dzəvərita kwa kwal batal cisli shiy, kən
dzəti pətsa sləkə Hyala va ndə shiy» kə.
26 Dzəghwa kwəma va, mba'a zhiniy səəvəri məhərli shi, tapə ghəshi
mbə ɗəɗəw kwəma kwa jipə shi, a kə ghəshi na: «Əy, war tsəgha kə kiy,
wa ntsaa dza vaa mbəliy kiɓa?» kə ghəshi.
27 Dza Yesəw njə'wə nighəti shi. A kə na: «Ma kwəma vay, ka mbay
mbəzliy məntiw. Ma na Hyala nanzə kiy, aa mənti. Sa nzanay, shiy tiɓaa
taŋanati bərci kaa Hyalaw!» kə.
28 Ma kə Piyer ngəci na: «A Metər, ghəy sana kiy, avanay gwa'a gwa'a
zlashi ghəy shiy, mba'a ghəy nəwvəŋa» kə.
29 Ma kə Yesəw ngəci na: «Ə gəzaŋwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ya wa
ntsaa zlay ghi tsa ci, ya ngwarməhiyəy zhər lə ghyehi gwa'a, ya kar dəy
lə mbəghəy, ya ndərazhi yakə na, mba'a veher ci gwa'a war tə mbərkə
kwəmee, lə Yəwən kwəma wəzə nay,
30 kwa kwəma jəw na ta kwəmavə shi ci va dza na tsəgha gar bələkwə
səɗa tikə tə hidʃi nza ghwəmmə ni, ya ghi na, ya ngwarməmə, ya didi,
ya məmə, ya ndərazhi, ya veher, zhini ta sahwə ngəra'wə ghəci dza. Ma
ghala vəghwə tsaa dzaa zhikə diɓa na, ta kwəmavə piy tsaa kədʃi ma ghəci
dza.
31 Mbəzli ɗaŋ mbə ka 'wa kwəma kaa mbəzli sanay, ka mbəzli ləy hwəm
dza ghəshiy zhəghəshi. Ma ni ləy hwəm mbəzli sana na, mba'a ghəshi
zhəghəshi ka mbəzliy 'wa kwəma kaa mbəzli» kə Yesəw.

10:19 10:19 Səvəri 20:12-16; Nəw 24:14 **10:21 10:21** Mt 19:21 **10:22 10:22** Cem 62:11 **10:27 10:27** Mt 19:26 **10:29 10:29-30** Mt 10:37 **10:31 10:31** Mt 19:30

Yesəw zhiniy gəzəpə kwəmaa dzəkən məti ci lə dzəkən zhakati tsa ci mbə məti, kwa mahkana səɗa
(Mt 20:17-19; Lk 18:31-34)

32 Dzəghwa Yesəw mba'a maɗiy ta dzəmə məlmə Zherəwzalem lə
*mbəzli ta səɗa ci, ka 'wanshi kwal ghəci. Mbəzli ta səɗa ci va na mbə
ghəranshi hazləni tərəŋw. Zhini tsəgha nihwəti mbəzli kwasəbəshi va
hazlənishi kwərakwə. Zhəghwa Yesəw diɓa da' harashi mbəzli ta səɗa
ci va məŋ lə bakə niy dzəvəgha. Dza na mba'a ghati gəzanshi shiy dzaa
məniva li kwa kwəma jəw,
33 a kə kaa ngəshi na: «Avanammə mbə kwal sana ta dzəmə məlmə
Zherəwzaleməy, mbəɓa dza mbəzli ta fambəra, yən Zəghwə yakə ndə
ngəriy dzəmbə dəvə mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala, ghəshi lə
*mbəzliy ɓənipə kwəma pəhəti Hyala. Ka ghəshi dza na mba'a ghəshi
ɓasakənɗa ngwəvəə pəəslira. Mba'a ghəshi dzaa fambəra mbə dəvə
*mbəzliy kamaa ka Zhəwifə.
34 Sa ka mbəzli va dza kwərakwə ki na, ka tsəərəɗa, ka tifə ndighwər
dzəkənee, ka də'wəra lə kwərpə. Ma ləy hwəm ki na, ka ghəshi dza
mbəh paslantəra. Mətira mee, sa kee mənti vici bakə kwa kwəliy, tə kwa
mahkana vici na, ta zhikəmərа dzee kwa kwəli» kə.

Kar Yesəw lə Zhakə mba'a Zhaŋ
(Mt 20:20-28)

35 Ma ləy hwəm kwəma va ki na, mba'a kar Zhakə lə Zhaŋ, ndərazhi
Zhebede kətəghəvashiy dzəvəgha Yesəw, ta ɗəw kwəma və, a kə ghəshi
ngəci na: «A Metər, ə ɗi ghəy gha məntəŋəy kwəma dza ghəy na ta ɗəw
va gha!» kə ghəshi.
36 Ma kə Yesəw na: «Wa na ɗi ghwəy va kwəma yən məntəŋwəy kia?»
kə.
37 A kə ghəshi na: «Ma ɗi ghəyəy, ghala pətsa dza ghaa nzəy kwa gəzli
mazə tsa gha dikə tsay, nza gha ndaŋəy kwal ta dza ghəy nzəyŋəy vəgha
gha, mba'a tsahwəti tə kwa bəzəmə gha, mba'a tsahwəti tə kwa zleɓi gha»
kə ghəshi.
38 Ma kə Yesəw na: «Ma ghwəyəy, sənashi shi ɗəw ghwəy ni ghwəyəw.
A pənəy, ka dza ghwəy mbay sə'wati ngəra'wə tsa dzee va ta sa na? Nza
ghwəy zləɓavə *batem tsa dza məndi va ta mənira na?» kə.
39 Ma kə ghəshi na: «Ta mbay dza ghəy sə'wati» kə ghəshi. Ma kə Yesəw
ngəshi na: «Yaŋ, tsəgha na nava nanzə kataŋ, ta sa ngəra'wə tsa dzee va ta
sa dza ghwəy kwərakwə, ta mənіŋwəy batem tsa dza məndi va ta mənira
dza məndi.
40 Ə na na nzana kiy, yən dza naa bərkə na, tsatsa ndə dza naa nza
tə kwa bəzəmee, tsatsa tə kwa zleɓee pənəw. War mbəzli gwəmanatishi
Hyala va pətsa va kaa ngəshiy, ghəshi dza naa nzəy ti» kə Yesəw.
41 Ma sa favə niy tərmbə məŋ ni *mbəzli ta səɗa Yesəw kwəma va na,
mba'a ghəshi ghati ɓə nəfəə dzəkən kar Zhakə lə Zhaŋ tsəgha.
42 'Wakəvə Yesəw ki mba'a ɓasayshi gwanashi. Ma kə ngəshi na: «A
mbəzlee, a ghwəy sənay, mbəzli nə məndi ka mazə, kə məndi tə hiɗiy,
lə gwəlaŋ sləkə ghəshi mbəzli. Mbəzli dikə dikə ni kən shi kwərakwə ɓa
na, ka məni kwəma lə bərciy dzəkən shi.
43 Ghwəy ta na tsa ghwəy ghən na ghwəy kiy, əntaa ghwəy dzaa kəli
ghən tsa ghwəy nja mbəzli va ma. Ə gəzaŋwəy ya, mba'a kə ndəə ɗi

---

10:32 10:32-34 8:31 **10:34 10:34** 15:15-20 **10:38 10:38** Mt 26:39; Mk 14:36; Lk 12:50; 22:42; Zhŋ 18:11 **10:39 10:39** SləniKY 12:2 **10:43 10:43-44** 9:35; Mt 23:11; Lk 9:48

məniy ka ntsa dikə tsa mbə ghwəyəy, ə kə zhəghəti ghən tsa ci ka ndə
ghəraŋwəy sləni tsa mbə ghwəy.
44 Mba'a kə ndəə ɗi məniy ka ntsaa 'wa kwəma ngəŋwəyəy, ə kə
zhəghəti ghən tsa ci ka mava tsa mbə ghwəy.
45 Va sa nzana, yən yən Zəghwə yakə ndə ngəri sanay, sa səəkəree
na, nza mbəzli ghəraɗa sləni səəkə yaw. Ta ghəranshi sləni kaa mbəzli
səəkəree. Kee dza na, mba'ee zlay piy tsee ka mətira, ta mbəərə mbəzli
ɗaŋ, nza ghəshi kwəmavə piy tsaa kəɗi ma» kə Yesəw.

Yesəw ghəshi lə ghwəlfə, Bartime, kə məndi slən tsa ci
(Mt 20:29-34; Lk 18:35-43)

46 Dza kar Yesəw lə *mbəzli ta səɗa ci ndəs tsəhəshi mbə məlmə
Zherikwə ki, zhini mba'a ghəshi maɗishi ta səvərishi. Ma ghəshi mbə
səvəri na, mba'a vərəm mbəzli ɗaŋ nəwvəshi. Mba'a ghəshi kəsay
tsahwəti ghwəlfə mənzəy vəgha kwal ka cə'wə cə'wə ci. Bartime, kə
məndi slən tsa ci, zəghwə Time ghəci.
47 Ma fa ghwəlfə tsa va na, məndiy gaka. Dza na tapə ta ɗəw shiy
mənishi: «Waa Yesəw, ndə ka Nazaretə na saa dzar» kə məndi ngəci.
Dza na ka zlapanci kwəma, a kə na: «A Yesəw, Jijiy mazə *Davitə, mənti
zhəhwər tə ya!» kə.
48 Dza mbəzli ɗaŋ ni va ka naɓə, a kə ghəshi na: «A ghwəlfə tsa, kalay
miy tsa gha va» kə ghəshi. Dzəghwa na, na naci ki na, mətsəhə zhiniy
mətsahata zlapə kwəma: «A Jijiy mazə Davitə, mənti zhəhwər tə ya na
gha!» kə.
49 Dza Yesəw garə garəy, a kə na: «Harayəm a ghəci sar!» kə. Dza
məndi mba'am dzaa haray ghwəlfə tsa va, a kə məndi ngəci na: «Ca ki,
sati, ndahwə nəfə tsa gha! Avaci mbə harŋa!» kə məndi ngəci.
50 Kə, fakatsa'wə satiy tə pətsa va, dza na fiyəkə ndəghamti kwəmtə tsa
kən ghən ci, ka səəkəə dzəvəgha Yesəw.
51 Ma sa tsəhəy na na, dza Yesəw ka ɗəw kwəma və, a kə na: «A shi ɗi
gha yən məntəŋaa?» kə. Ma kə ghwəlfə tsa va na: «A Metər, mətsəhee
ni ɗee ghaa ghwənantəra ta mbee nay pi!» kə.
52 Ma kə Yesəw ngəci ki na: «Sati mbala, a mətsəhi gha ghwənishi, sa
ndara gha nəfə tsa gha» kə. Dzəghwa nza'jəw mətsəhi ci va ghwənishi
tsəgha, ka mbə ghəci nay pi ki. Dza na ka nəw Yesəw kwa kwal tsa dza
na tsəgha.

11

Yesəw mbə dzəmbə məlmə Zherəwzalem
(Mt 21:1-11; Lk 19:28-40; Zhŋ 12:12-19)

1 Ma sa tsəhəshi ghəshi ndəkwə ndəkwə lə məlmə Zherəwzalem, njasaa
dzəvəgha bəla məlmə Betəfazhe lə Betani na, ndəs ghəshi tsəhəshi vəgha
kəlaŋ tsa har məndi vaa kəlaŋ *'Wəlivə. Dza Yesəw ɓəŋ ghwənashi mbəzli
bakə mbə *mbəzli ta səɗa ci.
2 A kə kaa ngəshi na: «Mbalam dzəmbə məlmə tarɓa va kwa kwəma
ghwəy. Sa ka ghwəy tsəhəŋwəy mbəy, ta kəsay zəghwə kwantəmca dza
ghwəy pəhəpəhə kala səəkə ndəə nza mə, nza ghwəy pəlikəvəra.
3 Mba'a kə ndəə ɗəw va ghwəy: "Wa shi dza ghwəy ta məni li pəli
ghwəya?" kəy, "waa Ndə sləkəpə ɗəw na" pə ghwəy dzaa ni ngəci.
Nza'jəw dza naa zlatavəŋwəy» kə.

10:45 10:45 Mt 20:28 **10:47 10:47-48** Mt 20:30-31 **10:52 10:52** Mt 9:22

4 Dza mbəzli bakə ni va mba'a ghəshi dzashi. Dza ghəshi na, mba'a
ghəshi kəsay zəghwə kwantəmca tiɓa vəgha kwal pəhəpəhə tə zə'wə miy
tsahwəti ciki. Tapə ghəshi mbə pəli ci. Ma ghəshi mbə pəli ki na,
5 dza nihwəti mbəzli tiɓa məgarə ka ɗəw və shi, a kə ghəshi na: «A
shi məni ghwəy vaa mbəzli ni? Tawa pəli ghwəy zəghwə kwantəmca tsa
vaa?» kə ghəshi.
6 Dzəghwa mbəzli va mba'a ghəshi zləɓakə kwəma va njasa niy
gəzanakəshi Yesəw va ki. Əŋkwa, kə mbəzli va mba'a ghəshi zlatanavəshi.
7 Mba'a mbəzli bakə ni va kəsəghə zəghwə kwantəmca tsa va kaa Yesəw
ki. Dza pəli ghəshi pəlati kwəbeŋer shi tə hwəm kwantəmca va. Dza
Yesəw ki ɗal dzəməy.
8 Gar ɗaŋ nihwəti mbəzli pəpələnəy kwəbeŋer shi dzar kwa kwal, ka
dza nihwəti ka ɓəəli kəslifi dzar kwamti ka səəkəə pəlancishiy dzəghwa
kwal.
9 Dzəghwa tapə mbəzli gwanashi, shiy 'wanci kwal, lə ni ləy hwəm ci
dzəmbəshi mbə ngwəmə lala, a kə ghəshi na:
«'Wəsa kaa Hyala!
Təfanati miy tsa nzə Hyalaa sləkəpə
kaa ntsaa səəkəy tsa mbə slən tsa nzə!
10 Təfanati miy tsa nzə Hyala kaa ntsaa dzaa məni mazə
dzəghwa sa jijimmə *Davitə!
'Wəsa kaa Hyala dikə na mə ghwəmə!» kə ghəshi.
11 Dzəghwa ndəs Yesəw tsəhəy mbə məlmə Zherəwzalem ki. Dza na
mba'a dzəmbəy mbə *ciki Hyala. Dzəmbə na njə'wə njə'wə naghamti
pətsa mbəɓa gwa'a gwa'a. Ma sa nzana ki mba'a vərɗi mənta na, dza
ghəshi mba'a ghəshi dzashi lə mbəzli ta səɗa ci va məŋ lə bakə niy
dzəmbə məlmə Betani.

Yesəw lə dəŋw bəzakə
(Mt 21:18-19)

12 Ma way pi tə həzlimə va ki, sa səvərishi ghəshi mbə məlmə Betani
na, dza ma ka ghəranci kaa Yesəw.
13 Sa nə na tsa' kə na, ka pəzli dəŋw bəzakə kərakə, zləngwəvə kəslifi
ti. Dza Yesəw mba'a maɗiy ka dzaa dzəta dəŋw bəzakə tsa va, nda kee
dzaa ngəlivə ya ti, kə. Ma sa tsəhəy na, tsa' kə na, war kəslifi zləngwəvə
bəzakə va, kala ya ti, sa nzana ghwəla vəghwə tsa ka bəzakəə ya ti.
14 Dzəghwa ma kə Yesəw kaa bəzakə va na: «Gha gha bəzakə nay, ka
dza ndəə zhiniy zəhwə ya tə gha ghwəla na gha ka gha nzaw!» kə. Mba'a
mbəzli ta səɗa ci va favə kwəma va.

*Kwəma Yesəw lə mbəzliy ɗəl shiy mbə *ciki Hyala*
(Mt 21:12-17; Lk 19:45-48; Zhŋ 2:13-22)

15 Dza ghəshi ndəs tsəhəshi mbə məlmə Zherəwzalem, mba'a Yesəw
dzay dzəmbə ciki Hyala. Dzəmbə na na ka tihə mbəzli ka ɗəl shiy, lə
niy pashi gwa'a səvəri mbəɓa. Dza na dzəpə dzəpə dzədzəpanti tebelerhi
mbəzliy mbəərə gəna, mba'a gəzli gəzli nzəy mbəzliy ɗəɗəl kwəkwər
palayhi.
16 Zləɓavə na ndəə ɓə shiy ta taŋə dzar mbə ciki Hyala tsa va ya
kwətiŋəw.
17 Dza na ki, ka ɓananshi kwəma, a kə na: «Favə tə ghwəy, ma kə
məndi mbə Zliya Hyalay: "Ciki tseyey, ciki tsa dza hwəlfə mbəzli tə hiɗi

---

11:8 11:8 2Mezh 9:13 **11:9 11:9** Cem 118:26 **11:10 11:10** Cem 148:1; Mt 20:30-31 **11:13 11:13** Lk 13:6 **11:17 11:17** Ezay 56:7; Zher 7:11

gwanashiy cə'wəra mbə na” kə məndi. Ma dza ghwəy na na ghwəy ki na,
mba'a ghwəy zhəghəti ka ləgwə ka ka ghəliy nzəy mbə» kə.
18 Dza mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala ghəshi lə *mbəzliy ɓənipə
kwəma pəhəti Hyala, gwa'a ghəshi favə kwəma gəzəkə na va. Dza ghəshi
tapə ta pəla kwal tsaa paslamti. Zhini kala hazləni ghəshi va kwəma tiɓa,
sa nzana mba'a kwəma ɓananshi Yesəw va kaa mbəzli tsə'wəta mbə nefer
shi gwanashi.
19 Dzəghwa kar Yesəw lə mbəzli ta səɗa ci sa mənta tihwer, mba'a ghəshi
səvərishi mbə məlmə va.

Yesəw pəghə kwəma lə dəŋw bəzakə
(Mt 21:20-22)

20 Ma həzlimə mekəshi ghəshi mbə zhəghəva zhar kwa kwal tsa va diɓa,
tsa' kə ghəshi na, bəzakəə niy nata ghəshi va lə kəslifi ti tərəŋw ghwəlita
lə hililiŋə nzə ta gwa'a.
21 Dza Piyer mba'a zəzəvə kwəmaa niy gəzəhwə Yesəw va. Ma kə kaa
ngəci ki na: «A Metər, eh, ava ghaa nata bəzakəə niy bazlamti gha va
ghwəlita kataŋəy!» kə.
22 Ma kə Yesəw ngəshi na: «A pə ghwəy ɓanavə nefer ghwəy kaa Hyala!
23 Ə gəzaŋwəy ya, ta na navay, tsəgha na, war mba'a pə ghwəy ɓanavə
nefer ghwəy kaa Hyala, kala mənti ghən ghwəy bakə bakə, kwəma gəzəkə
ghəy vay, ta mənta dza na kataŋ, pə ghwəyəy; ta mbay dza ghwəy gəzə
ya kaa dəlagwa na: “Barvaŋa tə pətsa va mbalaa dzəghwa kwəfa!” pə
ghwəy, ka na dza na mba'a ɓarvata kataŋ.
24 Va tsəgha nə ya ki, ya wa shi ɗi ghwəy cə'wə va Hyala gwa'ay,
ɓanavəm nefer ghwəy kaa Hyala njasa nzana mba'a ghwəy kwəmavə shi
cə'wə ghwəy va. Ma ghalaɓa kiy, a ghwəy dzaa kwəmavəshi.
25 Ya hwəmɓa garəŋwəy ghwəy ta cə'wə Hyala, mba'a kə tsahwəti
ndə niy məntəŋwəy kwəma, mba'a ghwəy kəsəti mbə nəfə tsa ghwəyəy,
pəlatam kwəma ci va mbə nəfə tsa ghwəy, ta mbə Dəŋwəy Hyala mə
ghwəməə pəlataŋwəy na ghwəy *kwəma jikir na kwərakwə.
26 [Kala pəlanshi kwəma məntəŋwəy mbəzli jikir na, pə ghwəy mbə
nefer ghwəy kwərakwəy, ka dza Dəŋwəy Hyala mə ghwəməə pəlataŋwəy
na ghwəy kwəma jikir na mananta ghwəy kwərakwəw]» kə Yesəw.

Səəkə kwəma səəkə bərci ghəra Yesəw sləni li shia?
(Mt 21:23-27; Lk 20:1-8)

27 Dza kar Yesəw mba'a ghəshi zhəkəshiy zhəmbə məlmə Zherəwzalem
diɓa. Dza na mba'a dzəmbəy mbə *ciki Hyala, ka təwrə ghəci mbəɓa.
Dzəghwa mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala, lə *mbəzliy ɓənipə
kwəma pəhəti Hyala mba'a mətikwəkwər *ka Zhəwifə, mba'a ghəshi
səəkəshiy dzəvəgha.
28 Tapə ghəshi ta ɗəw kwəma və, ma kə ghəshi na: «A Metər, gəzaŋəy
nda kwəma səəkə ni gha ni bərci ghəra gha sləni ghəra gha na li shi di,
wa ntsaa ndaŋa kwal ta ghəra gəla sləni naa?» kə ghəshi.
29 Ma kə Yesəw ngəshi na: «Yən kwərakwəy, ta ɗəw kwəma dzee va
ghwəy kwətiŋ. Ma sa ka ghwəy zləɓakəray, nzee gəzaŋwəy səəkə tə pətsa
səəkə bərci ghəree va slənee na li shi.
30 Ma nə ya kwərakwə kiy, Hyala ghwənay na Zhaŋ ta məni *batem ta
naa, naa mbəzli? Cam zləɓakəram ɗi!» kə.

11:18 11:18 12:12; 14:1-2 **11:23 11:23** Mt 17:20; Lk 17:6 **11:24 11:24** Mt 7:7; Lk 11:9 **11:25 11:25** Mt 7:1; Lk 6:37

31 Ma sa gəzəkə Yesəw tsəgha na, dzəghwa ghəshi ka sləka kwəma kwa
jipə shi. Ma kə ghəshi na: «Njaa dza ghwəmmənə ni kaa nana kwəma sana
kia? Mba'a pə ghwəmmə ni: “Hyala ghwənay na Zhaŋ” pə ghwəmməy,
“za sa nzana Hyala ghwənay na, tawa niy zləɓa ma ghwəy kwəma ci
shiki?” dza naa ni.
32 Mba'a pə ghwəmmə ni diɓa: “Mbəzli ghwənay na” pə ghwəmmə
na, əndaw» kə ghəshi. Sa nzana mbə hazləni ghəshi va mbəzli, sa sənay
məndi Zhaŋ gwa'a gwa'a ka *ndə gəzə kwəma Hyala ghəci slar slar.
33 Ma kə ghəshi kaa zləɓanci ki na: «Sənay ntsaa ghwənay ghəyəw»
kə ghəshi. Ma kə Yesəw ki na: «Ghənzə tsəghay, yən kwərakwə na, ka
gəzaŋwəyee nda kwəma səəkə bərci ghəree ni sləni li shiw» kə.

12

Bəli fir lə kwəma ka sləni ka ndərəm
(Mt 21:33-46; Lk 20:9-19)

1 Dza Yesəw tapə ta gəzanshi kwəma dzar kwa fir, a kə na: «A tsahwəti
ndə niy nza tiɓay, dza na ngwəɓə ngwəɓati fəhiy zəmə tə za ci. Dza na
dəzlətsəɓə hayshi, kə kaa kə'wə kwaɓa la' la' lati ta ɓəsə məəli ya fəhi
va kwa. Dza na mba'a ngati pi madzək tsa dza məndiy nzəy ta ndəghwə
fəhi va mə. Dza na ki mba'a pəlavə mbəzli ta ndəghwə tsa va, mba'a zlata
mbə dəvə shi, mba'a dzay ta wə.
2 Ma sa mənta vici ngəli ya fəhi ki na, mba'a ndə tsa tsa va ghwənay
ndə sləni tsa ci va ka ndəghwə tsa va, ta mbə ghəshiy ɓanakəvə na ci bəla
ya fə dza ghəshiy ɓanci kwərakwə ki.
3 Ma sa tsəhəy ndə sləni tsa va na, dzəghwa mbəzliy ndəghwə tsa va
tasl kəsəti ntsa ghwənikə məndi va, də'wə də'wə ghəshi də'wəti, mba'a
ghəshi pəlay dzay tsəghay.
4 ənkwa kə ndə tsa tsa va, kə kaa tsahwəti ndə sləni tsa ci, ɓəŋ
ghwənanaghəshi kaa ka ndəghwə tsa va diɓa. 'Wakəvə ghəshi kaa tsava
ndə diɓa tasl kəsəti, mba'a ghəshi də'wəti mbə ghən tsa ci. Dza ghəshi
tsəərə tsəərə ghəshi tsəərəti.
5 War yaŋ, kə ndə tsa tsa va, dza ɓəŋ ghwənanaghəshi tsahwəti ndə
sləni tsa ci diɓa. Dza ka ndəghwə tsa va kaa tsava ndə nana ki, mbəh
ghəshi paslamti. War tsəgha, war tsəgha ghəshi məmənti lə nihwəti
mbəzli ghwənanaghəshi məndi, ka didi'wə nihwəti, ka bəbəkwə nihwəti.
6 War zəghwə ci kwətiŋ gwa'a tsəgha, saa niy tərmbə va ndə tsa tsa va.
Dza na kaa zəghwə ci va di na tərəŋw, ɓəŋ ghwənanaghəshi tsəgha kaa
mbəzliy ndəghwə tsa ci va. Ma kwəmaa niy zəzəti nay: “Sa ka ghəshi nay
zəghwə yay, a ghəshi dzaa ha'wə ti” niy nə na.
7 Dza zəghwə va mba'a tsəhəy və shi ki, ma kə mbəzliy ndəghwə tsa va
kwa jipə shi, sa nay ghəshi zəghwə va na: “Yawaa, avanay ndə zəmə ghi
səəkəy də'wə ghən tsa ci ki. Dzammə ta kəsəvə, a ghwəmmə paslamti,
nza tsa na mbəə nza ka sa ghwəmmə kwa vələm ki!” kə ghəshi.
8 Dza tasl, ghəshi kəsəti zəghwə ntsa va va, mba'a ghəshi paslamti, fəyik
ghəshi bəzlakəmə mbəri tsa ci səəmə kwa tsa vaa dzəti ngwəla.
9 Ya sa dza ndə tsa tsa vaa tsəhəy kiy, njaa dza naa məni lə mbəzli
vaa? Ta səəkə dza naa bakwamti ka ndəghwə tsa va, ka na dza na mba'a
ɓanavə tsa ci va kaa nihwəti ka ndəghwə tsa mbə dəvə shi.
10 Shi va gwanashiy, war nja shiy tsaslishi va mbə Zliya Hyala mənishi
ghəshi. E sənay a ghwəy səəkəə jangəhwə kwəma va. A kəy:

11:32 11:32 Mt 14:5 **12:1 12:1** Ezay 5:1-2 **12:6 12:6** 1:11 **12:10 12:10-11** Cem 118:22-23

Ma hakwə tsaa niy ndəghamti ka ndəɓə shiy vay,
ghəci zhini naa zhəghəy ka hakwə tsaa gwəraa jihəti ciki.
11 Hyala kwa sləkəpə təravə na hakwə tsa vaa mənti
ka saa gwəra tsəgha nanzə ki.
Dzəghwa mbər ka kwəma maɗaŋa maɗaŋa na
ghənzə mənta kwa mətsə ghwəmmə,
kə Zliya Hyala» kə Yesəw.
12 Ma sa gəzəkə Yesəw kwəma va tsəgha na, cəke' *ka ɓənipə kwəma
pəhəti Hyala lə mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala fəti ghən, dzəkən
ghəy ɓəli Yesəw fir tsa va, kə ghəshi. Dza ghəshi ka pəla kwal tsaa kəsə ci.
Zhini diɓa na, ka hazləni ghəshi va mbəzli ɗaŋ ni va. Dzəghwa mbərəkə
ghəshi zlay tiɓa, ka dzashi.

*Tsəhə ghən kaa mazə tsaa sləkə hiɗi ka *Rəm gwanashi*
(Mt 22:15-22; Lk 20:20-26)

13 Dzəghwa mbəzli dikə dikə ni mbə *ka Zhəwifə mba'a ghəshi
ghwənashi nihwəti mbəzli mbə *ka Farisahi, ghəshi lə mbəzli *Erədə ta
dza ghəshiy ngali Yesəw lə ɗəw kwəma. Ma nza ghəshi mbəə kəsəti tə
kwəma dza naa zləɓakə.
14 A kə ghəshi ngəci sa tsəhəshi ghəshi na: «A Metər, a ghəy sənay
kwəma kataŋ na ka ghaa gəzə, ka hazləni gha va kwemer gəəzə mbəzliw.
Sa nzanay, ka nə gha, kar ntsa dikə tsa na tsatsa ndə, tsa jəw tsa na tsatsa
ndə, pə gha, ka təra ghalaa dzəmbə mbəzliw. Na na ghay kwəma Hyala
na sa ka ghaa ɓananshi kaa mbəzli lə kwal tsa nzə. Ava va tsəgha ɗi ghəy
ghaa gəzaŋəy nda kwal va ghwəmmə ta tsəhanci ghən kaa mazə tsaa
sləkə hiɗi ka Rəm gwanashi, nda kala kwal va ghwəmmə? A ghwəmmə
tsəhanci shəkənaa, naa a ghwəmmə nzəyəmmə na?» kə ghəshi.
15 Mbalaa ma Yesəw naci ki na, gwa'a gwa'a sənata na kwəma mbələy
ghəshi mbə nefer shi. A kə ngəshi na: «A mbəzli ni, tawa ɗi ghwəy ngalira
kia? Taram dala va ghwəy tə pətsa va e nighəti di» kə.
16 Dzəghwa həŋ məndi ɓanakə. A kə na: «Fəətə tə dala na na sanay,
fəətə wa naa? Ya slən tsa tsaslati məndi tsa tiy, slən tsa wa naa?» kə. Ma
kə ghəshi na: «Fəətə mazə tsaa sləkə hiɗi ka Rəm gwanashi na, slən tsa
ci sava diɓa» kə ghəshi.
17 Ma kə Yesəw ngəshi ki na: «Ghənzə tsəgha kiy, tsəhancim ghən tsa ci
kaa mazə tsa va njasa təɓə na. Ma ni Hyala shiy na, mba'a ghwəy ɓanavə
shi Hyala njasa təɓə ghəshi kwərakwə» kə Yesəw. Ma sa favə mbəzli va
kwəma zləɓakə na va na, mba'a səəti məhərli shi.

Ta zhakati dza mbəzliy bəkwəshi mbə məti
(Mt 22:23-33; Lk 20:27-40)

18 *Ka Sadəsehi, kə məndi kaa nihwəti mbəzliy: «Ka zhakati mbəzliy
bəkwəshi mbə mətiw» kə ghəshiy ni. Dza ghəshi ndəs ghəshi səəkəshiy
dzəvəgha Yesəw, ta ɗəw kwəma və, ma kə ghəshi kaa ngəci na:
19 «A Metər, a kə *Məyizə niy ni kaa kwəma tsaslitəŋəy na ta məni
ghəyəy: "Mba'a kə ndə ɓəvə mali, dza na mba'a mətiy zlata mali ci va,
kala yakə zəghwə ghəshi liy, ə kə zəmbəghəy dzaa ɓə mali mbəri tə mali
ci va, ta mbə ghəciy yanakə hwəlfə kaa zəmbəghəy tsaa mətiy va" kə niy
ni.
20 Dzəghwa ki na, mba'a nihwəti mbəzli niy nza va ghəy, mbərfəŋ
ghəshi ka ndərazhi ndə kwətiŋ. Dzəghwa Cikwa tsa mbə shi mba'a ɓəvə
mali. Dza na mba'a mətiy, kala yakə zəghwə ghəshi li.

12:12 **12:12** 11:18 **12:17** **12:17** Rm 13:7 **12:18** **12:18** Lk 20:27 **12:19** **12:19** Nəw 25:5-6; Ghava 38:8

21 Dza Zəra mba'a ɓəvə mali mbəri tə mali va. Dza na kwərakwə ɓəlahə
mətiy, nək ghəci ta yakə zəghwə kwa mali va. Zhini tsəgha lə Takwa
kwərakwə diɓa.
22 War tsəgha, war tsəgha, pəŋw ndərazhi mbərfəŋ ni va hati ɓə mali
mbəri tə mali va. Cəke' ghəshi bəkwəshi mbərfaŋanavashi, nək tsaa
yakə zəghwə kwa. Dza mali va kwərakwə ləy hwəm shi gwanashi, mba'a
mətita.
23 Sana sənzənva kiy, avanay gwanashi ɓəhwə mbəzli va mali va. Fəca
vici dza mbəzliy zhakati mbə məti kiy, mali tsama ndə dza naa nza mbə
shi kwətiŋ kia?» kə ghəshi.
24 Ma kə Yesəw kaa ngəshi na: «Ma ghwəyəy, ka favə kwəma ɗi kwəma
vaa gəzə ghwəyəw. Sa nzanay, sənata kwəma gəzəkə Hyala mbə zliya
nzə ghwəyəw. Zhini diɓay, sənata bərci Hyala ghwəyəw.
25 A na mbəzliy bəkwəshi, sa ka ghəshi zhakatishi mbə məti e
gəzaŋwəyəy, ka ɓə mi'i zhərəw, ka ɓə zhər mi'iw dza ghəshiy nza.
Ghalaɓay, nja ka kwal Hyala va mə ghwəmə dza ghəshiy nza.
26 Ghənzə nja na kwəma zhakati tsa mbəzli mbə məti kiy, ə səəkə ma
ghwəy jangəhwə kwəma gəzəkə Hyala mbə zliya Məyizə ghala vəghwə
tsaa gəzə na va kwəmaa dzəkən ghwə mbə zhəghwə shəkəna? A kə Hyala
niy niy: “Yənəy, Hyala kar *Abəraham lə *Izakə mba'a *Zhakwapə nzee”
kə niy ni.
27 Ɗi naa gəzəy, tə ghwəməshi na mbəzliy bəkwəshi va. Sa nzanay, na
na Hyala na, Hyala mbəzli bəkwə bəkwə ni naw, Hyala mbəzli tə ghwəmə
mbə piy na, na nanzə. Ava va tsəgha nə ya, a ghwəy səŋwəy mbə kwəma
zhakati tsa mbəzli mbə məti, pən» kə Yesəw.

*Kwəmaa gwəramti dikə mbə *kwəma pəhəti Hyala (Mt 22:34-40; Lk 10:25-28)*

28 Ghala vəghwə tsaa niy kəhwə kar Yesəw va ghəpə lə ka Sadəsehiy, a
tsahwəti ntsaa ɓənipə kwəma pəhəti Hyala niy nza tiɓa, mba'a niy favə
ghəpə tsa shi va. Wəzə ghəci niy nay Yesəw zləɓanakəshi kwəma kaa
mbəzli va. Dza na ki mba'a səəkəy ta ɗəw kwəma va Yesəw, a kə na: «A
Metər, nama kwəma pəhəti Hyala gwəramti na diɓədiɓə tay?» kə.
29 Ma kə Yesəw ngəci na: «Avanta kwəma pəhəti Hyala gwəramti tə
diɓədiɓə, saa ni va: “A hwəlfə mbəzli ka *Izərayel, favə tə ghwəy! War
Hyala ghwəmmə va sləkəmmə na Ndə sləkəpə kwətiŋ!
30 Ɗi pə ghaa ɗi Hyala gha sləkəŋa, lə nəfə tsa gha gwanay, lə məhərli
gha gwanata, lə bərci gha gwanashi, mba'a gha ɓanavə ghən tsa gha
gwanay” kə.
31 Zhini ma kə kwa baka kwəmaa dzəkən ɓa na: “Ɗi nihwəti mbəzli
gwanashi njasa ɗi gha va ghən tsa gha kwərakwə” kə. Nahwəti kwəma
pəhəti Hyala tiɓa mba'a taŋamti sa bakə na va tə dikəw» kə Yesəw.
32 Ma kə ndə ɓənipə kwəma tsa va kaa Yesəw na: «Tsəgha na Metər,
kwəma gəzə gha vay, kataŋ na. Kwətiŋtaa Hyala, nahwəti Hyala tiɓa
ghwəla dzəghwakənəw.
33 War ɗi kə ndəə ɗi Hyala lə nəfə tsa ci gwanay, lə məhərli ci gwanata,
mba'a lə bərci ci gwanashi. Zhini ka ɗi nihwəti mbəzli njasa ɗi na ghən
tsa ci kwərakwə. Mba'a kə ndəə ɗi fəti ta kwəma pəhəti Hyala bakə na
vay, aa taŋəti shiy dza səɗa ka məndi vaa slasla kaa Hyala lə nihwəti shi
ka məndiy ɓanta gwanashi» kə.

12:26 12:26 Səvəri 3:2, 6 **12:29 12:29-30** Nəw 6:4-5 **12:31 12:31** SləniTaH 19:18; Mt 22:39
12:32 12:32 Lk 20:39 **12:33 12:33** 1Sam 15:22; 'Wəzh 6:6

34 Mba'a Yesəw nighəti, a ntsa va fəti ghən ta kwəma va, mba'a zləɓakə
wəzə, kə. Ma kə ngəci ki na: «A ntsa, ma ghay, dikə tərə na gha taa tsəhə
tə pətsa məni Hyala mazəw» kə. Ləy hwəm shi va ki na, ndə tiɓa mba'a
zhiniy kwəmavə bərci ta ɗəw nahwəti kwəma və ghwəlaw.

*Dikəɓa *Kəristəw na kaa mazə *Davitə*
(Mt 22:41-46; Lk 20:41-44)

35 Ma Yesəw mbə ɓənipə shiy mbə *ciki Hyala na, dza na ka ɗəw kwəma,
a kə na: «A pənəy, njaa njaa ka *mbəzliy ɓənipə kwəma pəhəti Hyala ni:
“Jijiy mazə Davitə na Kəristəw Ntsa tivə Hyala” kə ghəshia?
36 Mazə Davitə də'wə ghən tsa ciy, aa gəzəkə lə bərci *Safə tsa Hyala, a
kəy:
Ma kə Hyala kwa sləkəpə kaa Ndə sləkəray:
“Ndi nzəyŋa tə kwa bəzəmee,
pa' fəca dzee mənti ka mbəz gha,
ka mbəzli tə dəvə gha!” kə.
37 Davitə də'wə ghən tsa ci kiy: “Ndə sləkəra” kə kaa har slən tsa Kəristəw,
njaa njaa ka na mbəə nza ka jijiy Davitə diɓa kia?» kə Yesəw.

*Ndəghwə tə ghwəy ghən tsa ghwəy va yəmə kwəma məni *ka ɓənipə kwəma pəhəti Hyala*
(Mt 23:1-36; Lk 20:45-47)

Dzəghwa mbəzliy ɓasəshi va tə pətsa va ɗaŋ ni ki, war ka fa kwəma
gəzə Yesəw va lə vəshi.
38 Ma kə kaa mbəzli mbə kwəma ɓananshi na va na: «Favə ghwəy
na, ndəghwə tə ghwəy ghən tsa ghwəy va yəmə kwəma məni ka ɓənipə
kwəma pəhəti Hyala! Na nashiy, war lə kwəbeŋer dikə dikə ni ka ghəshiy
ɗi dza kən ghən, ta ci dikə tsa shi. Jəw ɗi ghəshi məndiy səkwəshi
mətsəfəkwə dzar tə ləwmaw.
39 War tə kwəma ka ghəshiy ɗi nzəy mbə *ciki ɓasəva tsa ka Zhəwifə.
Mba'a kə məndi harvəshi ta zəmə shiyəy, war pətsa nzəy mbəzli tə slən
va ti ka ghəshiy pala ta nzəy ti.
40 Ghəshi diɓay, me' me' ka ghəshiy pamti shiy va mi'i mbəreketi, zhini
ka garə kə ghəshiy ni ta cə'wə Hyala. Ka ghəshi dza na nza' nza' ghəshi
nzati nza tə cə'wə va, ta mbə məndiy ni: “Ka nəw Hyala tərəŋw ni ghəshi”
kə məndi. Na nashiy, ta ɓanshi fəti dza Hyala taŋ na nihwəti mbəzli» kə
Yesəw.

Mali mbəri kwa ndərma
(Lk 21:1-4)

41 Dza Yesəw mba'a nzəyəy vəgha sərndəkə tsa shikə məndi gəna vəli
məndi kaa Hyala kwa mbə *ciki Hyala. Dza na mba'a mənti məhərli ta
nighə njasa səəkə məndi ta shikə gənaa dzəghwa sərndəkə tsa va ki.
Dzəghwa ɗaŋ mbəzli nza gəna və shi tərəŋw səsəəkəshiy shakaghwa
gəna kwa sərndəkə tsa va, ɗaŋ, ɗaŋ, ɗaŋ.
42 Dzəghwa nahwəti mali mbəri, kwa ndərma ghənzə tərəŋw, mba'a
faghwa dala bakəta kwa sərndəkə tsa va.
43 Kə Yesəw kaa mbəzli ta səɗa ci ki, da' harashi, a kə kaa ngəshi na: «Ə
gəzaŋwəy ya, ta na navay, tsəgha na, mali mbəri kwa ndərma nata ghwəy
nay, tərəŋwɓa ghənzə faghwa na gəna kwa sərndəkə tsa kaa mbəzliy
fəhwə gəna va gwanashi.

12:34 12:34 Mt 22:46; Lk 20:40 **12:35 12:35-37** Mt 20:30-31 **12:36 12:36** Mt 22:44 **12:38 12:38-39** Lk 11:43 **12:41 12:41** 2Mezh 12:10

44 Sa nzanay, ma na nihwəti mbəzli vay, war jəwə tsətsə tivə ghəshi
gəna ɓəkə ghəshi ɗaŋ na, səvəri mbə nahwəti na ɗaŋ na tərmbə və shi.
Ma na mali na nanzə kiy, ya tsəgha na mbə ndərma na, dza na mba'a
ɓasanavə gənaa niy nza və gwanata kaa Hyala, gwanata tsa nzə njasa niy
nza na və ta pa shiy dzəghwa hwər nzə» kə Yesəw.

13

*«Ta ngazlamti *ciki Hyala dza məndi» kə Yesəw*
(Mt 24:1-2; Lk 21:5-6)

1 Ma sa səvəriy Yesəw mbə ciki Hyala ki na, dza tsahwəti ndə kwətiŋ
mbə mbəzli ta səɗa ci ka gəzanci kwəma, ma kə na: «A Metər, nashi niva
hərezli njasa təɓə ghəshi, nay tsava ciki njasa ngatim li shi, ka təɓə» kə.
2 Ma kə Yesəw ngəci na: «Njasa nay gha va ciki tsa va dikə tsa ci
sənzənvay, tə nahwəti vici na, ka dza ghaa nayəw, ta ɓa'wamti dza məndi,
ka dza ghaa nashi hərezli tsəŋəzli tsəŋəzli ni ni ya kwətiŋəw» kə Yesəw.

Ngəra'wə tsaa dzaa səəkə ghənghən ghənghən dzəti hiɗî, ka ghəshi gha kərə
(Mt 24:3-14; Lk 21:7-19)

3 Dza Yesəw mba'a nzəyəy mə kəlaŋ *'Wəlivə, mba'a zhəghanavə
kwəma ci kaa ciki Hyala, ghəshi kwətishi lə kar Piyer, Zhakə, Zhaŋ mba'a
Andəre. Dzəghwa tapə ghəshi ta ɗəw kwəma və, a kə ghəshi na:
4 «A Metər, ge'i lə tsama vəghwə dza shi gəzə gha niy məniva tay? Tə
wa dza məndiy sənay ndal tərə shi va gwanashi ta kərkəvaw, kə məndia?
Gəzaŋəy di» kə ghəshi.
5 Dza Yesəw ka gəzanshi ki, a kə na: «Məni tə ghwəy məhərli wəzə,
əntaa ghwəy dzaa zləɓa məndiy ngəɗîŋwəy ma.
6 Sa nzanay, ɗaŋ dza nihwəti mbəzliy səəkə lə slən tsee. Ka ndə dza na:
“Yən na *Kəristəw!” kə. Gəla mbəzli vay, mbəzli ɗaŋ tərəŋw dza ghəshiy
ngəɗîti.
7 Ta favə gaka mbəz dza ghwəy dzar mbə məlməhi ndəkwə ndəkwə ni
lə ghwəy, zhini ka favə nəwər mbəz mbə məlməhi kərakə kərakə ni lə
ghwəy. Ya ə dza ghwəy favə shi va tsəghay, əntaa her ghwəy taa dza ma.
Sa nzana, ya njaaɓay, ta məniva dza gəla niva shiy tsəgha. Ya tsəgha dza
shi vaa mənishiy, ka dza hiɗîy kərə diw.
8 Ka hwəhwə tsa nihwəti mbəzli dzay, ka mbəz lə hwəhwə tsa nihwəti.
Ka tsahwəti mazə dza na, mba'a pəlati miy tə tsahwəti, tapə ghəshi mbə
mbəz taa nza. Ka gərgərəva hiɗî dzar tə tsahwəti pi ghənghən ghənghən,
zhini mba'a ma dzaa nza tə hiɗî. Shi vay, ngəra'wə tsaa dzaa gha səəkə
na ghəshi, njasa ka mali vaa 'wa kemahə ta ya zəghwə na niva shiy.
9 Ma ghwəy na na ghwəy kiy, məhərli pə ghwəy dzaa məni ta ghən tsa
ghwəy. Sa nzanay, ta kəəsəŋwəy dza məndiy dzaa dzəti pi ŋgwəvə, ka
didi'wəŋwəy dzar mbə ceker ka *ka Zhəwifəə ɓasəva. Ta kəəsəŋwəy dza
məndiy dzəghwa kwəma mbəzli dikə dikə ni, ghəshi lə mezhizhə gwa'a,
sa zləɓavə ghwəy kwəmee. Ghalaɓa kiy, ta ndəgha fəti dza ghwəy dzaa
dzəkənee kwa kwəma shi.
10 Ava tsəgha dza naa nza, war pərɓa Yəwən kwəma wəzə na dza
məndiy gəzanshi kaa hwəlfə mbəzli tə hiɗî gwanashi.
11 Ghala pətsa dza məndi vaa kəəsəvəŋwəy, ka ɓəghəŋwəy dzəti
ngwəvəy, əntaa ghwəy tsətsəva lə tikə kwemer na: “Njaa dza ghəy ni

---

12:44 **12:44** 2Kwər 8:12 **13:2** **13:2** Lk 19:44 **13:8** **13:8** 2NəMezh 15:6; Ezay 19:2 **13:9** **13:9-13** Mt 10:17-22; Zhŋ 16:1-4 **13:11** **13:11** Lk 12:11-12

kaa kwəma ka ghəy gəzə kia?” pə ghwəy ma. War naa dzaa kaghwavata
kwəma kwa miy ghwəy ta gəzə ghwəy ghalaɓay, ghənzə pə ghwəy dzaa
gəzə. Sa dza naa nzay, səəkə mbə zəzə kwəma ghwəy dza naa səəkəw,
səəkə va *Safə tsa Hyala ɗewɗew tsa dza naa səəkə.
12 Ghala vəghwə tsa vay, ka nihwəti mbəzli dza na, ka nga ɗafa ta
ngwarmbəghəshi, ta mbə məndiy bəkwəshi. Zhini tsəgha didihi dzaa
məni lə ndərazhi shi kwərakwə ɓa. Ka ndərazhi dza na, ka zhini ghən
kaa mbəzliy yakəshi diɓa ki, ka ɓəshi kaa nihwəti mbəzli ta bəkwəshi.
13 Mbəzli gwanashiy, ka dza ghəshiy ɗî mətsə ghwəy tə sa nəwra
ghwəyəw. Ma ntsaa dzaa jihəkəvay kala zlay nəwra ghəci pa' tə vici məti
ciy, ta mbəliti tsava ndə dza Hyala» kə Yesəw.

Kwəmaa dzəkən ngəra'wə tsaa dzaa səəkəə dzəkən mbəzli
(Mt 24:15-28; Lk 21:20-24)

14 Zhini ma kə Yesəw ɓa na: «Ta nashi shi rəɗa rəɗa ni va jikirkir ni dza
ghwəy garəshi tə pətsaa niy təɓə ma ghəshiy garə, (ntsaa jangəti kwəma
vay, favə tə ghəci wəzə), ghalaɓa kiy, mbəzli tə hiɗî ka Zhəwde na, hwəshi
tə ghəshiy dzəmbə kəlaŋ ta mbəə mbəlishi.
15 Mba'a kə ndə mə jəba mbə tifərəy, əntaa ghəci dzaa ni na: “Kadiw,
e dzəghwaraa dzəmbə ciki tsee, ta ɓəvə ya nimaɓa shiy” kə ma.
16 Ya kwamti dza ndəə nza mbə zay, əntaa ghəci dzaa ni: “Kadiw e
zhəghəvaa jighi ta ɓəvə kwəbeŋeree” kə ma. Ə kə dzaa hwəy gwa'a
tsəgha.
17 Ngəra'wə tərəŋw dza savaa nza fəcava kən mi'i lə hwər, lə mi'i ka
ndərazhi tə hwəm.
18 Cə'wə pə ghwəy cə'wə va Hyala, əntaa bali va taa mənivə ge'i ge'i lə
tir tasli.
19 Va sa dza naa nza fəcavay, ngəra'wə tərəŋwəy dza naa nza tə hiɗî.
Gəla hwəlfə ngəra'wə tsa səəkə ma məndiy favə gaka ci ghala ghava hiɗî
lə ghala ngati Hyala shiy gwa'a, ka sar pa' tə vəghwə tsa ndatsə. Ka dza
naa zhiniy səəkə kən mbəzli diɓa ka məndi nzaw.
20 Kala sa nzana, mba'a Ndə sləkəpə Hyala tamti ɗaŋ tsa vici ngəra'wə
tsa vay, ka dza ndəə tərmbə tə ghwəməy nzaw. Ma dza na ki na, mba'a
tamti ɗaŋ tsa vici va tə mbərkə mbəzli nzə təravə na.
21 Ma sa ka vəghwə tsa va məniyəy, mba'a kə ndə taa ni ngəŋwəy: “A
mbəzli ni, anay *Kəristəw Ntsa tivə Hyala tikə” kə, ya “avaci tarɓa” nə
nay, əntaa ghwəy zləɓa kwəma ci va tepə ma.
22 Sa dza naa nza ghala vəghwə tsa vay, ɗaŋ dza Kəristəwhi ka dzərvə lə
ka gəzə kwəma Hyala ka dzərvəə tsahwəshi tə hiɗî. Ka ghəshi dza na, ka
məni shi maɗaŋa maɗaŋa ni, lə shi dimədimə ni, ta mbəə ngəɗî mbəzli
təravə Hyala, ghəshi gar dzaa mbay.
23 Əy ma ki, avee gəzamtəŋwəy kwəma va nee ki kwaghwətsata gwa'a
gwa'a, nza ghwəy mbəə məni məhərli wəzə!» kə.

Səəkə tsa Zəghwə yakə ndə ngəri
(Mt 24:29-31; Lk 21:25-28)

24 Ma kə Yesəw diɓa na: «Ghala vəghwə tsa va ki, ləy hwəm ngəra'wə
tsa vay, shərkwə dza viciy shərkwəta, ka tir dza na, mba'a zlay mbərə.
25 Ka sasərkwəhi tə ghwəmə dza na, ka shikəvaa səkwa, ka shi nza bərci
və shi mə ghwəmə dza na, ka kwəfəghə.

13:12 **13:12** Mishe 7:6; Mt 10:35; Lk 12:52-53 **13:13** **13:13** Zhŋ 15:21; ShiZhŋ 13:10 **13:14** **13:14** Dani 9:27 **13:15** **13:15-16** Lk 17:31 **13:19** **13:19** Dani 12:1; ShiZhŋ 7:14 **13:21** **13:21-23** Lk 17:23-24 **13:22** **13:22** Mt 24:24 **13:24** **13:24-25** Mt 24:29

26 Ghalaɓa kiy, nza Zəghwə yakə ndə ngəri tsahwə, ka nay mbəzli lə
mətsə shi səəkə mbə kwəleɓi tə ghwəmə lə bərci və tərəŋw, tsəgha
shəndəkə diɓa.
27 Sa ka na dzay mba'a ghwənashi ka kwal Hyala ta dza ta ɓasanci mbəzli
ci tərati na, tə bəla hidî faɗanashi, səəkə tə pətsa kəray ghala hidî gwa'a»
kə.

Yesəw ɓəli fir lə daskwa
(Mt 24:32-35; Lk 21:29-33)

28 Ma kə Yesəw diɓa na «Avee taa ɓəliŋwəy fir lə kwəma daskway, favə
tə ghwəy shi dî na ɓəniŋwəy. A ghwəy sənay, mba'a kə kəslifi daskwa
shikəshi, dza na mba'a ɗakə nihwətiy, a vəghwə tsaa dzəmti kətikəvay,
pə ghwəy.
29 Ava tsəgha na ki, nashi ma ghwəy gəla shi ɓəlakəŋwəy ya va ghati
mənivay, sənay tə ghwəy ndal tərmbə Zəghwə yakə ndə ngəri ta səəkəw,
miy dəgha na ki, pə ghwəy.
30 ə gəzaŋwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ka dza mbəzli mbə vəghwə
tsa ndatsə tsaa bəkwəshi ka shi gəzaŋwəy ya ni gwanashi mənivaw.
31 Nay ghwəy na, kar ghwəmə nata ghwəy na ghəshi lə hidî gwa'ay,
kərəp dza ghəshiy zashi. Ma na kwəmee na nanzə kiy, ka kərə naw» kə
Yesəw.

War Hyala kwətita na saa sənata vici dza Yesəw zhəkə ti
(Mt 24:36-44)

32 Ma kə Yesəw diɓa na: «Ndə tiɓa ya kwətiŋ, mba'a sənata vici dza shi
vaa məniva tiw. Ya ka kwal Hyala, ya Zəghwə Hyala də'wə ghən tsa ciy,
ndə tiɓaa sənataw. War Didi Hyala mə ghwəmə kwətita na saa sənata
vici va lə ler va gwa'a.
33 ə pə ghwəy məni məhərli tərəŋw, ka ndəghə vici va kala ɓə ma hi.
Sa nzana, kala sənay ma vəghwə tsa dza na vaa səəkə ti ghwəy.
34 Ma kwəma vay, njasa ka ndə vaa məni ghəciy dzay ta wə dza naa nza.
Mba'a zlay ghi tsa ci, bəm fanambə mbə dəvə ka sləni ci nza ghəshi nighəə
dzəkən. Ka na dza na, mba'a tahanavəshi sləni kəyɓa, mba'a gəzanci kaa
ntsaa nzəy miy dəgha, a ghəci fə ghən tə ndəghwə ghi tsa va.
35 Ghwəy kwərakwə kiy, ə pə ghwəy fə ghən ta ndəghə vici va. Sa
nzanay, sənata vici dza ndə ghi tsa vaa zhəghəvaa səəkə ti ghwəy, nda
hetihwər ka na səəkə, nda mbə daŋkala vərdî, nda tə kwa taŋa wa
ngələkə, nda mekəshi, sənay ghwəyəw.
36 Ya ə dza naa səəkə vətəghəy, ka na səəkə na mba'a kəsaŋwəy
ləməciŋwəy.
37 Kwəma gəzaŋwəy ya nay, ghənzə na sa gəzee kaa mbəzli gwanashi,
ə pə ghwəy fə ghən» kə Yesəw.

14

Məndi mbə pəla kwal tsaa kəsə Yesəw
(Mt 26:1-5; Lk 22:1-2; Zhŋ 11:45-53)

1 Tərəmbə vici bakə, məndi dzaa madî ta *makwaghwa Pakə ki. Mbə
makwaghwa vay, kar məndiy zəmə peŋ tsa nza *is mbəw. Dzəghwa
mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala ghəshi lə *ka ɓənipə kwəma pəhəti

---

13:26 13:26 Mt 24:30 **13:30 13:30** Mt 16:28 **13:32 13:32** SləniKY 1:7 **13:33 13:33-35** Mt 24:42 **13:34 13:34** Mt 25:14-15; Lk 19:12-13 **14:1 14:1-2** 11:18

Hyala, mba'a ghəshi maɗishi ta pəla kwal tsaa kəsə Yesəw nja dzar kwa tsəhwəli, ta dza ghəshiy paslamti.
2 Ma kə ghəshi na: «Nanzə kiy, əntaa ghwəmmə dzaa kəsə fəca vici makwaghwa Pakə ma. Vantaa mbəzli dzaa pəslishi tə ghwəmmə» kə ghəshi.

Nahwəti mali ghəshi lə Yesəw
(Mt 26:6-13; Zhŋ 12:1-8)

3 Ghala vəghwə tsa va kiy, mbə məlmə Betani niy nza Yesəw mbə zəmə shiy kəghi tsa tsahwəti ndə, Shimaŋw, kə məndi slən tsa ci. Ntsa vay ndə dərna niy nza na kwataŋa.

Dza nahwəti mali mba'a səəkəta lə təlimə paf 'wərdi kwa, «*Nardə» kə məndi kaa 'wərdi va, gəna ɗaŋ məndiy pa. Ɗza na mba'a ɓəlamti təlimə 'wərdi va, mba'a shəkambə mbə ghən tsa Yesəw.
4 Dza nihwəti mbəzli tiɓa, kala ɗi ma kwəma mənti mali va va ghəshi, war ə ghəshiy gəzə kwəma kwa jipə shi, a kə ghəshi na: «A ni mənti mali na ni shiy kia? Tawa gwəravə naa laɗamti 'wərdi na gəmta kia?
5 A shiy ti məndi ɗəlamti 'wərdi vaa kwəmavə gəna gar mbəl bələkwə mahkan, mba'a məndi tahanavəshi gəna va kaa ka ndərma nzaa» kə ghəshi, ka ngwəzlimməə dzəkən mali va tərəŋw.
6 Ma kə Yesəw ngəshi na: «A mbəzli ni, zlatam mali va! Ka sə məhərli nzə ghwəy ma! Kwəma wəzə na na sa məni na va tə ya.
7 Sa nzanay, ka ndərma gəzə ghwəy va na tiɓa dza ghwəy nza li shi ya hwəmɓa, gar dza ghwəy mbay mananatishi kwəma wəzə na ya hwəmɓa ɗi ghwəy. Ma na nee kiy, ka dza ghwəmməə nza lə ghwəy tikə ndimndim kiw.
8 Nanzə kwəma dza naa nza gar mənti fəca dza məndiy lara na sa manamti na va, ɓaslakənra na 'wərdi ghala vici va ghwəlaa səəkə.
9 Ə gəzaŋwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ya war pa' kwəmaɓa dza məndiy gəzə Yəwən kwəma wəzə na kaa mbəzli tə hiɗi gwa'a gwa'ay, ta gəzə kwəma mənti na va dza məndi, ka zəzəə dzəkən mali va» kə Yesəw.

Zhəwdasə mbə nga ɗafa ta Yesəw
(Mt 26:14-16; Lk 22:3-6)

10 Dzəghwa Zhəwdasə Isəkariyətə, tsahwəti ndə mbə *mbəzli ta səɗa Yesəw va məŋ lə bakə ni, mba'a dzaa gəzanshi kaa mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala: «Ta ngatəŋwəy ɗafa dzee ta Yesəw» kə.
11 Ma sa favə ghəshi tsəgha na, mba'a ghəshi vəshishi. Mba'a ghəshi gəzanci njasa dza ghəshiy nganci səɗa ci. Ava ghala vəghwə tsa va gha Zhəwdasəə pəla kwal tsaa nga ɗafa ta kəsə Yesəw ki.

*Yesəw mbə zəmə shiy mbə *makwaghwa Pakə ghəshi lə mbəzli ta səɗa ci*
(Mt 26:17-30; Lk 22:7-23; Zhŋ 13:21-30; 1Kwər 11:23-25)

12 Dzəghwa kwa taŋa vici ka məndiy zəmə peŋ tsa kama is mbə, mba'a səəkəta. Vici vay, fəcava ka məndiy həəni gemim jəw jəw ni ta makwaghwa Pakə. Ma fəcava ki na, dza *mbəzli ta səɗa Yesəw ka ɗəw kwəma və, a kə ghəshi na: «A Metər, kwəma ɗi gha ghəy dza ta tatəŋa shi zəmə dza ghaa zəmə mbə makwaghwa Pakəa?» kə ghəshi.

14:3 14:3 Lk 7:37-38 **14:12 14:12-26** Səvəri 12:1-14 **14:12 14:12** Səvəri 12:15-20

13 Dza Yesəw ki mba'a ghwənashi mbəzli bakə mbə shi, a kə ngəshi na:
«Mbalam dzəmbə məlmə. War tsəhəŋwəy ma ghwəyəy, ta kwəmay dza
ghwəy lə ndə, lə tsaghwa yam və. Nza ghwəy nəw.
14 Dzakə ghi tsa dza naa dzay, nza ghwəy gəzanci kaa ndə ghi tsa va, a
pə ghwəy taa niy: “Ma kə Metərəy, ndara ciki tsa dza ghəy səəkə ta zəmə
shiy lə mbəzli ta səɗee mbə, mbə Pakə, kə” pə ghwəy taa ni.
15 Gəzanakə ma ghwəy tsəghay, ta citəŋwəy ciki dza na dikə, mə ghən
tsahwəti ciki, cəke' məndi gwəmanti, mba'a shiy nzəy mbəɓa. Ava mbəɓa
ka ghwəy dzaa tatəmmə shi dza ghwəmməə zəmə mbə Pakə ki» kə Yesəw.
16 Dza mbəzli ta səɗa ci va bakə ni mba'a ghəshi maɗishi, ka dzaa
dzəmbə məlmə ki. Ma dzəmbə ghəshi na, mba'a ghəshi kəsashi shi va
gwanashi njasa gəzanakəshi Yesəw va. Mba'a ghəshi tati shi zəmə dza
ghəshiy zəmə mbə Pakə.
17 Ma sa pəkwəta vici ki na, mba'a kar Yesəw səəkəshi, ghəshi lə mbəzli
ta səɗa ci va məŋ lə bakə ni.
18 Ma kə Yesəw kaa ngəshi, ghəshi mbə zəmə shiy na: «Nay ghwəy na,
a gəzaŋwəy ya, ta na navay, tsəgha na, a tsahwəti ndə mbə ghwəy kwətiŋ,
ntsa zəmə ghəy shiy liy, ta nga ɗafa dza na tə ya, ta kəsəra məndi» kə.
19 Dza kwəma va ka zhanshi kaa mbəzli ta səɗa ci tərəŋw tərəŋw. Ga'
ghəshi ta ɗəɗəw kwəma və, a kə ghəshi na: «Yən na nanzə ɓa naa Ndə
sləkəpə? Yən na ɓa na? Yən na ɓa na?» kə ghəshi.
20 Ma kə Yesəw ngəshi na: «Waa ndə tə ghwəy, ghwəy mbəzli ta səɗee
va məŋ lə bakə ni na, ntsa zəmə ghəy shiy li kwa kwakwa tsa kwətiŋ tsa.
21 Na nee yən Zəghwə yakə ndə ngəriy, ta mətira dzee njasa tsasliti
məndi vaa dzəkənee mbə Zliya Hyala. Ma nanzə kiy, tərəŋw dza
ngəra'wəə nza kən ndə nga ɗafa tə ya tsa va. Wəzəɓaa niy maw ma
məndiy yakə dza naa nza və» kə.
22 Ma ghəshi mbə zəmə shi zəmə va ki na, dza Yesəw həŋ ɓəvə peŋ,
mba'a mananati 'wəsa kaa Hyala. Sa mananati na 'wəsa na, dza na mba'a
ngangavəri peŋ tsa vaa ɓanavəshi. Ma kə ngəshi na: «Vəghee na sana,
ɓəm zəməm!» kə
23 Ma ləy hwəm na, dza na həŋ ɓəvə hwəpər tsa nza shi sa kwa, kə
mba'a mananati 'wəsa kaa Hyala. Sa mananati na 'wəsa na, dza na həŋ
ɓanavəshi. Dzəghwa mbəzli va gwanashi mba'a ghəshi sasahwə shi sa va.
24 Ma kə Yesəw kaa ngəshi ki na: «Miymiy ya na shi ni, li shi sla Hyala
kiri kwa jipə nzə lə mbəzli, ta shəkəshi dza ghəshi ta mbəzli ɗaŋ.
25 Ə gəzaŋwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ka dzee zhiniy sahwə shi sa
ni, kala war fəca vici dzee zhiniy sashi tə pətsa sləkə Hyalaw» kə.
26 Dza ghəshi ka ha cemer, ka fal Hyala. Ləy hwəm ki na, mba'a ghəshi
səvərishi ka dzashiy dzəmə kəlaŋ *'Wəlivə.

Yesəw mbə gəzə vəraslə tsa dza Piyer ta vəraslə (Mt 26:31-35; Lk 22:31-34; Zhŋ 13:36-38)

27 Ma kə Yesəw kaa *mbəzli ta səɗa ci na: «Nay ghwəy na, ta zlara dza
ghwəy kwətiraa hwəŋwəy gwanaŋwəy. Sa nzanay, a Hyala gəzəkə mbə
Zliya nzə, a kəy: “Ta paslamti ndə ndəghwə shiy dzee, ka teŋkesli ci dzay,
mba'a ghəshi zləzləŋərəshi ka dza kwaɓa, ka dza kwaɓa” kə.
28 Ləy hwəm sa kee zhakatira mbə məti kiy, ta 'watəŋwəy kwal dzee
dzaa dzəti hiɗi ka Galile, ma nza ghwəy kəsara mbəɓa» kə.

14:17 **14:17-21** Zhŋ 13:2, 21-30 **14:18** **14:18** Cem 41:10 **14:23** **14:23-24** 1Kwər 10:16 **14:24** **14:24** Mt 26:28 **14:26** **14:26** Lk 22:39; Zhŋ 18:1 **14:27** **14:27** Zak 13:7; Mk 14:50-52; Zhŋ 16:32 **14:28** **14:28** 16:7

29 Ma kə Piyer ki na: «A Ndə sləkəpə, na nee, ya mbəzli gwanashi dza
naa zlaŋay, ka dzee zlaŋa na neyew» kə.
30 Ma kə Yesəw ngəci na: «A Piyer, ə gəzaŋee, ta na navay, mbə vərɗi
ndatsə na, ka ngələkə gha wa kwa bakay, gha zhənti gəzə mahkan səɗa
gha: "Sənay tsava ndə yaw, sənay tsava ndə yaw" pə gha» kə Yesəw.
31 Dzəghwa ma kə Piyer lə bərci na: «Ya ta məti dzee kwasəbə ghay,
ka dzee gəzə, sənaŋa yaw, pən tepəw» kə. Tsəgha nihwəti niy tərmbə va
gəzəkə gwanashi kwərakwə ki.

Yesəw cə'wə Hyala kwa Getəsemane
(Mt 26:36-46; Lk 22:39-46)

32 Dzəghwa kar Yesəw lə mbəzli ta səɗa ci mba'a ghəshi tsəhəshi, tə
pətsa nə məndi va Getəsemane, kə məndi. Ma kə Yesəw kaa mbəzli ta
səɗa ci tiɓa na: «Nzəyŋwəyəm tikə, e dza ta cə'wə Hyala» kə.
33 Dza na kaa kar Piyer, ghəshi lə Zhakə, mba'a Zhaŋ, pəm pəməvəshi
kwasəbə ci. Dzəghwa her ci mba'a ghəshi ghati dza, mba'a nəfə tsa ci
slay.
34 Ma kə kaa ngəshi na: «Tərəŋw slay nəfə tsee ka ɗi pəəslira.
Nzəyŋwəyəm tikə, əntaa ghwəy ɓə hi ma!» kə.
35 Dza na mba'a kətivə dza bəlakə jəw. Kə tsəfəkwə tsəfəkwəy tə hiɗi
ka cə'wə Hyala, a ngəra'wə tsa dza na va ta sa bashamti səəkəə dzəkən
tə nava vici, ghənzə gar mənta.
36 Ma kə mbə cə'wə ci va na: «A Di, gha kiy Didiy, nihwəti shiy tiɓa
kala mbay ghaa məntiw! Va tsəgha cə'wəŋee, bashamti ngəra'wə tsa va
səəkəə dzəkənee. Nanzə kiy, əntaa gha məni war tə sa ɗee ma, war njasa
təɓaŋa na ka gha məni» kə Yesəw.
37 Dza na tərəɗ zhəghəkəvay dzəvəgha mbəzli ta səɗa ci va mahkan ni.
Səəkə na na, ghəshi ɓanti hi. Ma kə kaa Piyer ki na: «A Shimaŋw Piyer,
wa hiy hi gha na? A shiy mənishi mbə ma ghaa nzaynza ləməciŋa ya ta
tsahi kwətiŋ nzəa?
38 Ə pə ghwəy nzəyŋwəy ləməciŋwəy, ka cə'wə Hyala ta mbə ghənzəə
ndəghwəŋwəy, vantaa *ndə jaka tsa nzə ngaɗambəŋwəy mbə məni
*kwəma jikir na. Ka ɗi məni kwəma wəzə na ndə ngəri kwa kwəma
Hyala mbə nəfə tsa ci ngar ki na, daw bərci vəgha ci ta məni nzə» kə.
39 Zhini na mba'a katantəvay vəgha shi diɓa, mba'a zhaa cə'wəti Hyala
war njasa kwa taŋa va.
40 Ma sa kəɗiy na lə cə'wə Hyala na, mba'a zhikəy zhəvəgha shi. Zhəkə
na ɓa na, ghəshi tə hi, shaŋ ghəshi ta mbay nzəyshi ləməcishi. Kala sənata
kwəma ka ghəshi zləɓanci ghəshi.
41 Zhini na ndəs zhəkəy dzəvəgha shi kwa mahkan səɗa diɓa ki. A kə
kaa ngəshi na: «A mbəzli ni, him hi tsa ghwəy, ka dəkə vəgha ghwəy
na ghwəy. Gwa'aa kwəma, a vəghwə məniy. Ava məndi dzaa kəsəraa
dzəmbə dividivi ka məni kwəma jikir na, yən Zəghwə yakə ndə ngəri.
42 Ava ghwəy nay ntsaa ngati ɗafa va tə ya səəkəy, satim a ghwəmmə
dzaa dzəvəgha!» kə Yesəw.

Njasa kəsə məndi Yesəw
(Mt 26:47-56; Lk 22:47-53; Zhŋ 18:3-12)

43 War ghwəla tsəgha ki, Yesəw mbə kərni gəzə kwəma vaa səkwa
na, ndəs Zhəwdasə, tsahwəti ntsa mbə mbəzli ta səɗa ci va məŋ lə
bakə ni tsahwəy. Mba'a mbəzli ɗaŋ kwasəbə, lə kafa'ihi nihwəti, lə

14:30 14:30 14:72 **14:32 14:32-42** Lk 5:16; Ebr 5:7-8 **14:35 14:35** Zhŋ 12:27 **14:36 14:36** 10:38; Mt 6:10; Zhŋ 18:11; Ebr 10:9 **14:38 14:38** Ef 6:18; Ebr 2:18

ghədemesli nihwəti. Mbəzli vay, mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala, lə
*mbəzliy ɓənipə kwəma pəhəti Hyala, lə mətikwəkwər mbə *ka Zhəwifə
niy ghwənashi na ta kəsə Yesəw.
44 Ma kə Zhəwdasə tsaa ngati ɗafa va ta Yesəw niy ni kaa mbəzli va
ghəshi dzaa kafə ki na: «Sa ka ghwəmmə tsəhəmməy, ntsa dza ghwəy vaa
nara mbə səkwə njasa ka ndəə səkwə madigayəy, ghəci na. Nza ghwəy
kəsə, ka ndəghwə wəzə va mbəliy ki» kə niy ni ngəshi.
45 Dza Zhəwdasə war sa tsəhəy na tsəgha ki, karə dzay dzəvəgha Yesəw,
a kə ngəci na: «A Metər» kə, mba'a səkwəti njasa ka ndə vaa səkwə
madigay.
46 Gwa'a, kahə mbəzli va sənay Yesəw tsəgha ki, ɓasə ghəshi
ɓasakənvashi kən, tasl ghəshi kəsəti.
47 'Wakəvə tsahwəti ndə tiɓa mbə mbəzliy nza lə Yesəw, fat təɗikəvəri
kafa'i tsa ci, dza na pətsə kəsləkəghwa sləmə vəgha ghən ndə ghəra sləni
kaa dikə tsa *ka ta Hyala.
48 Ma kə Yesəw kaa vərəm mbəzliy ɓasəkəvashi va tsəgha ni na: «A
mbəzli ni, tawa səəkə ghwəy ta kəsəra lə kafa'i mba'a ghədemesli njasa
nzee ndə ghəli kia?
49 Vici va vici va ghwəmmə niy nza lə ghwəy mbə *ciki Hyala, ka ɓəni
shiyee kaa mbəzli, kalaa niy kəsəra ghwəy ghalaɓa nanzə sa? Ma kwəma
nata ghwəy na məntay, ta mbə kwəmaa niy tsaslitim va mbə Zliya Hyalaa
dzəghwata kwa na» kə Yesəw.
50 Dzəghwa *mbəzli ta səɗa Yesəw gwanashi kwərec ghəshi hwəshi,
mba'a ghəshi zlay Yesəw tiɓa ki.
51 Dza tsahwəti məgəla kwətiŋ, ka nəw kar mbəzli va lə Yesəw tə səəbə
tə səəbə. War gwədəwri sa kən ghən ci gwa'a tsəgha zlaɓə zlaɓə. Dza
məndi ka ɗi kəsə.
52 Sa nə məndi, a məndi kəsə, kə məndi na, dza na mba'a pəlatanavəshi
gwədəwri tsa va tsəgha kaa mbəli va, ka hwəy dirəŋəy.

*Yesəw kwa kwəma mbəzli *ka Zhəwifə dikə dikə ni*
(Mt 26:57-68; Lk 22:54-55, 63-71; Zhŋ 18:13-14, 19-24)

53 Dzəghwa mbəzli va mba'a ghəshi pəmanaghə Yesəw kaa dikə tsa *ka
ta Hyala ki. Ghala pətsa va na, dza mbəzli dikə dikə ni mbə ka ta Hyala, lə
mətikwəkwər ka Zhəwifə, mba'a *mbəzliy ɓənipə kwəma pəhəti Hyala
ka ɓasəvaa səəkəə dzakə ghi tsa va.
54 Dza Piyer, ka nəwshi kərakə kərakə, pa' kəghi tsa dikə tsa ka ta Hyala
tsa va. Dzakə na das nzəyəy vəgha gwəlaa ndəghwə ghi tsa ntsa va, ka
bəghəzli ghwə kwasəbə shi.
55 Dza mbəzli dikə dikə ni mbə ka ta Hyala ghəshi lə *mbəzliy sləka ka
Zhəwifə gwanashi, tapə dzəmbəshi mbə pala kwəma dza ghəshiy ɓanavə
fəti ti kaa Yesəw ta mbə ghəshiy paslamti. Shaŋ ghəshi ta kwəmavə
kwəma ka ghəshi ɓanavə fəti ti kaa Yesəw.
56 Mbəzli ɗaŋ tərəŋw səəkəshi, ka təɓanci dzərvə kaa Yesəw na, kala
jakəshi kwemer shi va gəzə ghəshiy dzəkən, gar nə məndi: «Tsəgha na
kataŋ» kə məndi.
57 Dza nihwəti mbəzli mba'a ghəshi satishi ta təɓanci na shi kwəma
dzərvə, ma kə ghəshi na:

14:49 14:49 Lk 19:47; 24:46 **14:50 14:50-52** 14:27 **14:56 14:56** Cem 35:11

58 «Wa ma kə niy ni mbə kwəma ciy: “Yənəy, ta ngəzlamti *ciki Hyala
tsa ngati ndə ngəri tsa lə dəvə ci dzee. Ma mbə vici mahkanəy, mba'ee
zhiniy ngakati, kala səəkə dəvə ndə mbə” kə niy ni» kə ghəshi.
59 Ya tsəgha təɓanaghə ghəshi dzərvə tsəgha na va kaa Yesəw ki na,
dzatəvata kwa kwal tsa kwətiŋ tsaw.
60 'Wakəvə dikə tsa ka ta Hyala tsa va tsəgha fakatsa'wə satiy, gar garəy
mbə mbəzli tiɓa va. A kə kaa Yesəw na: «Na ntsa, a shiy mənishi zləɓa
ma gha kwemer gəəzə məndi niy dzəkən gha shəka?» kə.
61 Dzəghwa Yesəw dighevə catavay, kala maw zləɓa kwəma ya jəw nzə.
Zhini dikə tsa ka ta Hyala tsa va, ka zhiniy ɗəw kwəma və, a kə ngəci na:
«Gha na *Kəristəw Ntsa tivə Hyala, Zəghwə Hyala ka məndi vaa fal na
pən?» kə.
62 Ma kə Yesəw ngəci na: «Yə, yən na! Ghwəy gwanaŋwəy sanay, tə
dəvə kwa bəzəmə Hyala kwa bərciy sləkə shiy gwanashi dza ghwəy nara
mənzəy, yən Zəghwə yakə ndə ngəri. Zhini diɓay, ta nara dza ghwəy yən
mbə səəkə mbə kwəleɓi mə ghwəmə» kə.
63 Ma sa favə dikə tsa ka ta Hyala tsəgha na, dza na kaa kwəbaŋ tsa kən
ghən ci, kwəyah kwəyah slakwanti, sa satiy nəfə tsa ci. A kə na: «Wəkə
na nava tsəgha, ka ɗi mbəzli ghwəmmə ta ndəgha fəti ta kwəma mənti
na ghwəlaw.
64 A ghwəy favə njasa sawa na Hyala də'wə ghən tsa ghwəy. Njaa na
kwəma təkə ghwəya?» kə. Ma kə ghəshi gwanashi ki na: «Aa gəzəkə
*kwəma jikir na, gar pəəsli na!» kə ghəshi.
65 Dzəghwa nihwəti mbəzli mbə shi mba'a ghəshi maɗishi, ka tifə
ndighwər dzəkən Yesəw. Ka ghəshiy dza mbəkwə mbəkwəti kwəma ci
na, ka ghəəni dəvəə ndəkwə li, ma kə ghəshiy ni ngəci sa ka ghəshi
ndəkwamti na: «Ca a Hyala cətəŋa, a gha gəzaŋəy, nda tsama ndə
ndəkwəŋa na?» kə ghəshiy ni. Dza dəwgerhi pəm ghəshi pəməvə Yesəw,
war ka tsatsanci dividivi dzəghwa slimim ci.

Vəraslə tsa Piyer
(Mt 26:69-75; Lk 22:56-62; Zhŋ 18:15-18, 25-27)

66 Ma Piyer war ghwəlay kwa tipə kəghi tsa va ki na, dzəghwa mali kwa
ghəra sləni kəghi tsa dikə tsa *ka ta Hyala ndəs səəkəta.
67 Ma sa səəkə na, tsa' kə na, Piyer ta ghwə tiɓa mbə bəghəzli, dza na
vərəghə vərəghəti. A kə kaa Piyer na: «A ntsa, ghay ntsa kwasəbə Yesəw
ndə ka Nazaretə nza gha kwərakwə» kə.
68 Tapə Piyer dzəmbəy mbə vəraslə, a ka na: «Am, sənay ya na neyew,
sənata gəla kwəma ɗi gha na gəzee sana nee kiw» kə. Dza na mba'a
ɓarvay tiɓa kwa tipə va ka dzay dzəmbə jəwler. ['Wakəvə kwa taŋa
ngələkə mba'a way ki.]
69 Zhini maliy ghəra sləni va kəyɓa mba'a nay ghəci mbə jəwler tsa
va diɓa, ma kə kaa mbəzli mbəɓa war sa nay na na: «A mbəzlia, ntsay,
tsahwəti ntsa mbəzli va na» kə.
70 Zhini Piyer ka vəraslə diɓa. War ghwəla na, dza mbəzliy nza va
tiɓa ka gəzanci kwəma kaa Piyer, a kə ghəshi na: «A ntsa, na kataŋ nay,
tsahwəti ntsa mbə mbəzli ntsa ni nza gha. Sa nzana, ghay, ndə ka Galile
nza gha» kə ghəshi.

14:58 14:58 15:29; Mt 26:61 **14:61 14:61** Mba'a Yesəw catavay: Ezay 53:7; Mk 15:3-5; Zəghwə Hyala: 15:39 **14:62 14:62** Dani 7:13; Mt 22:44; 24:30; Mk 13:26; Lk 21:27 **14:63 14:63-64** Mt 26:65 **14:65 14:65** Ezay 50:6; 53:5; Lk 7:16

71 Dzəghwa Piyer tapə ta zəmə lə fəlata ki, a kə na: «Tiɓa tepəw,
tsamtəra Hyala yən kəə sla dzərvə! Sənay ntsa gəzə ghwəy vee, ya səni
səni na neyew!» kə.
72 'Wakəvə ngələkə kwa bakə səɗa ki, mba'a zhiniy way. Dza Piyer
nza'jəw zəzəvə kwəmaa niy gəzanakə Yesəw va. Sa niy nə na va: «Ka
ngələkə gha wa kwa bakə səɗay, gha zhənti gəzə mahkan səɗa gha:
“Sənay tsava ndə yaw, sənay tsava ndə yaw” pə gha» kə niy ni ngəci.
Mba'a səəkəta mbə ghən ci. Dzəghwa ki tapə dzəmbəy mbə wahə tsəgha.

15

Yesəw tə ngwəvə kwa kwəma ngwəmna Pilatə
(Mt 27:1-2, 11-14; Lk 23:1-5; Zhŋ 18:28-38)

1 Pəətə mekəshi na, mba'a mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala ghati
sləka kwəmaa dzəkən Yesəw kwa jipə shi, lə mətikwəkwər *ka Zhəwifə,
lə *ka ɓənipə kwəma pəhəti Hyala, mba'a *mbəzliy sləka ka Zhəwifə. Dza
pəhə ghəshi pəhəti Yesəw, mba'a ghəshi pəməghə kaa ngwəmna Pilatə ta
ɓasə ngwəvəə dzəkən.
2 Dza Pilatə ki, tapə ta ɗəw kwəma va Yesəw, a kə na: «Mazə tsa ka
Zhəwifə nza gha na ntsa?» kə. Ma kə Yesəw ngəci na: «Njasa gəzə gha
va na» kə.
3 Dzəghwa mbəzli dikə dikə ni mbə ka ta Hyala ka gəəzə kwemer ɗaŋ
dzəkən Yesəw, ta mbəə ɓanci fəti.
4 Zhini Pilatə ka ɗəw kwəma va Yesəw diɓa: «A ntsa, ka zləɓa kwəma
gha sa? Favə gha njasa gəzəkə ghəshi kwəmaa ɓəŋa fəti ɗaŋ tsa nzə sa?»
kə.
5 Dighevə Yesəw nzəyəy kala zləɓa kwəma diɓa. Dza nava kwəma,
mba'a səəvəri məhərli Pilatə.

Ngwəvə məti kən Yesəw
(Mt 27:15-26; Lk 23:13-25; Zhŋ 18:38–19:16)

6 Njasa səəkə vici *makwaghwa Pakə vay, tsəgha ka ngwəmna Pilatəə
pəlanayshi tsa ɗi *ka Zhəwifə ndə kwətiŋ mbə mbəzli kwa fərshina.
7 Dzəghwa ghala pətsa va ki na, mba'a ntsa nə məndi Barabasə, kə
məndi slən tsa ci kwa fərshina. Ghəshi lə nihwəti mbəzli ka zhini ghən,
pəkw ka pəəsliti ndə ghəshi mbə zhini ghən tsa shi va.
8 Dza vərəm tsa mbəzli va tsəgha, takwəs ghəshi maɗishi ta ɗəw va
ngwəmna Pilatə a ghəci məni kwəma sənaɓəy na va mbə mananshi
ndimndim.
9 Ma kə Pilatə ngəshi na: «Wa ntsa ɗi ghwəy yən pəlayŋwəya? E
pəlavəŋwəy mazə ka Zhəwifə na?» kə.
10 Tawa gəzə ngwəmna tsəghay, sa sənay na lə kataŋ, sa hərhə mbəzli
dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala va Yesəw, va tsəgha kəsanaghə ghəshi, kə.
11 Dza mbəzli dikə dikə ni mbə ka ta Hyala va, tapə dzəmbəshi mbə
həərə ni tiɓa mbəzli, nza ghəshi mbəə ɗəw va Pilatə, a ghəci pəlanayshi
Barabasə. Dza mbəzli va ka ɗəw tsəgha.
12 Zhini ma kə Pilatə kaa mbəzli tiɓa va gwanashi na: «Ya tsa nə ghwəy
tsa ndə mazə tsa ka Zhəwifə na, pə ghwəy naci kiy, njaa kee mənti lia?»
kə.
13 Ma kə ghəshi gwanashi zlaŋzlaŋ na: «Na naciy, ə pə gha daŋwavəgha
vəgha tsəm!» kə ghəshi.

14:72 14:72 14:30 **15:2 15:2** Mt 27:11 **15:3 15:3-5** Zhŋ 19:9; Mk 14:61 **15:9 15:9, 12** Mt 27:11 **15:11 15:11-14** SləniKY 3:13-14

14 Ma kə Pilatə kaa ngəshi na: «Əy, wa kwəma təvəti na gar daŋwə
məndiy dzəvəgha tsəm shəka?» kə. Zhini ghəshi mətsəhə ghəshi
mətsəhəti zlaŋə kwəma diɓa: «War ə pə gha daŋwavəgha vəgha tsəm!»
kə ghəshi.
15 Dzəghwa Pilatə, sa ɗi na nəw məni naa dzaa təɓanshi kwəma kaa
mbəzliy ɓasəshi va tiɓa ki, mba'a pəlanayshi Barabasə. Dza na mba'a
gəzanshi kaa ka sawji a ghəshi də'wəvə Yesəw lə kwərpə, nza ghəshi
dzaa daŋwavəgha vəgha tsəm ki.

Njasa sawa ka sawji Yesəw
(Mt 27:27-31; Zhŋ 19:2-3)

16 Dza ka sawji ki mba'a ghəshi pəməghə Yesəw dzakə ghi dzəghwa
hwər tipə, tə pi sla ngwəvə tsa ngwəmna Pilatə. Mba'a ghəshi dzaa ɓasəkə
nihwəti ka sawjiy tərmbə gwa'aa dzakə.
17 Dzəghwa ghəshi ki, mba'a ghəshi panakən ləkwəsa ghəmta nja sa
mazə kaa Yesəw. Mba'a ghəshi mbərəti tekesli nja məgapa pəərə ghən
mazə, sərə ghəshi səranambəshi mbə ghən tsa ci.
18 Dza ghəshi ka səkwə kwa kwəma sawa ki: «A mazə *ka Zhəwifə, ava
ghəy səkwətəŋa» kə ghəshi.
19 Dza ghəshi ka də'wə dzəghwa mbə ghən ci lə gəta, ka tifə ndighwər
dzəkən, ka gələɓə kwa kwəma ci.
20 Ma sa kəɗishi ghəshi lə sawa ci tsəgha ki na, mba'a ghəshi səramti
ləkwəsa ghəm na va kən, mba'a ghəshi zhananakən kwəbeŋer ci. Dza
ghəshi mba'a ghəshi pəməkəvəri səvəri mbə məlməə dzəti ngwəla, ta
dza ta daŋwəə dzəvəgha tsəm ki.

Yesəw vəgha tsəm
(Mt 27:32-44; Lk 23:26-43; Zhŋ 19:17-27)

21 Ma ka sawjiy pəmə Yesəw va mbə dza kwa kwal na, mba'a tsahwəti
ndə ka Shiren səəkəy kwamti tiɓa, Shimaŋw, kə məndi kaa slən tsa
ci. Dəshi kar Alekəsandərə lə Rəfəsə. Dza ka sawji va mba'a ghəshi
tsəkwambə lə gwəlaŋ mbə ɓə tsəm tsa dza məndi va ta daŋwə Yesəw
dzəvəgha.
22 Kə ghəshi ki, mba'a ghəshi ɓəghə Yesəw dzəti pətsa nə məndi
«Gwalgwata» kə məndi. Gwalgwata vay, pi nja pa ghən ndə ngəri, ɗi
naa gəzə.
23 Ma sa tsəhəshi ghəshi na, dza ghəshi ka ɗi sanci tay dzavəɗə lə
nihwəti shi har məndiy *Mirə kaa Yesəw. Kala zləɓa sa ci Yesəw.
24 Dza ghəshi ki daŋwə ghəshi daŋwavəgha vəgha tsəm. Mba'a ghəshi
tihəhwə kwəbeŋer kən ghən ci kwa jipə shi lə ti dandərɗə.
25 Ma vici ghala pətsa daŋwə məndi va Yesəw dzəti tsəm ki na, ge'i lə
tsahi məsliɗə.
26 Dza ghəshi mba'a ghəshi tsasliti shi ɓanavə məndi fəti ti. Ma shi
tsasliti ghəshi vay: «Mazə tsa *ka Zhəwifə» kə məndi.
27 Dza ghəshi mba'a ghəshi daŋwavəgha ka ghərapə bakə vəgha
shəghwə kwasəbə Yesəw ki. Mba'a ghəshi garəyshi, ya wa ndə na, tə
tsa ci tsəm, mba'a tsahwəti tar kwa bəzəmə ci, mba'a tsahwəti tar kwa
zleɓi ci. [
28 Kwəmaa niy gəzəkə məndi va mbə Zliya Hyala, niy nə məndi: «Ta
mbərambə dza məndi mbə ka məni jikir» kə məndiy, mba'a dzəghwata
kwa tsəgha ki.]

15:15 15:15-20 10:34 **15:17 15:17** Lk 23:11 **15:18 15:18** Mt 27:11 **15:19 15:19** 14:65 **15:21 15:21** Rm 16:13 **15:24 15:24** Cem 22:19 **15:26 15:26** Mt 27:11 **15:27 15:27** Ezay 53:12

29 Dzəghwa mbəzliy dza dzashi dzar vəgha pətsa va ka sawa Yesəw, ka
tsəərə. A kə ghəshi na: «Awə pə gha ɓay, gha saa niy ni va, e ngəzlamti
*ciki Hyala, zhini ka ngakati mbə vici mahkanta, pə gha sa?
30 Ə ka gha mbəlanti ghən tsa gha də'wə ghən tsa gha sana ɓay!
Səkwaŋa tə tsəm tsa di!» kə ghəshi.
31 Zhini tsəgha mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala, ghəshi lə *mbəzliy
ɓənipə kwəma pəhəti Hyala gəzanci kwəma sawa kwa jipə shi diɓa, a kə
ghəshi na: «Ma nihwəti mbəzli mba'a ghəci mbalamtishi na, kala dza
ghəci mbəə mbəlanti tsa ci ghən kwərakwə shəkəna!
32 *Kəristəw Ntsa tivə Hyala, mazə tsa ka *Izərayel gee kə ɓay, səkwa kə
səkway tə tsəm tsa va sənzənva di! Ma sa ka ghwəmmə nay ghəci səkway
kiy, ta ɓanavə nefer ghwəmmə dza ghwəmmə» kə ghəshi. Tsəgha mbəzli
daŋwəy məndi va vəgha sawa kwərakwə.

Njasa mətiy Yesəw
(Mt 27:45-56; Lk 23:44-49; Zhŋ 19:28-30)

33 Ma sa mənta vici tarə kwa ghən ki na, dzəghwa tərkwəsl pi məniy,
ya pa' kwəmaɓa tə hiɗi gwa'a gwa'a, pa' tsahi mahkan hetihwer na war
tsəgha pi.
34 Ma ge'i lə tsahi mahkan ni va ki na, dza Yesəw ka zlapə kwəma
zlaŋzlaŋ, a kə na: *«Eləwy Eləwy lama sabakətani?» kə.* Ma ɗi kwəma
vaa gəzəy «A Hyalee, a Hyalee, wa shiy mənishi ndəghamtəra gha kia?»
ɗi naa gəzə.
35 Ma kə nihwəti mbəzli mbə mbəzliy nza tə pətsa va, sa favə ghəshi
kwəma gəzə Yesəw va na: «Aya, avaci mbə haka *Eli» kə ghəshi.
36 Dzəghwa tsahwəti ndə mbə shi bəvbəpə ta bali. Dza na tsaŋ ɓəvə
shiy nja səwsə, kə yəkwə yəkwambəshi mbə tay tsa ndalakwə tsa, səəkə
na mba'a hasliveshi lə gəta, ka ɓanci, a ghəci sa. A kə na: «Zlayəm, a
ghwəmmə nighə di, nda kataŋ dza Eli tsa vaa səəkəə pəlamti səkwa tə
tsəm tsa va!» kə.
37 Dzəghwa Yesəw mba'a ngwəmata lala zlaŋzlaŋ, mba'a mətiy.
38 Dzəghwa kwəmtə tsa pəhəy məndi ta təhəvəri pətsa mbə *ciki Hyala,
mba'a sləkwəy bakə mbə, sa 'wava na səəkə mə ghən tsa ci pa' kwakə tə
mətsəni.
39 Ma kə dikə tsa ka sawji bələkwə, sa nata na məti Yesəw va, ghəci tiɓa
ki na: «Ma ntsa kataŋəy, Zəghwə Hyala na!» kə.
40 Ma ghala pətsaa məti Yesəw va ki na, tiɓa niy nza nihwəti mi'i ka
nighə kwəma va vəri kərakə. Mbə mi'i va kar Marəy ka Magədala, lə
Marəy mbəghəy kar Zhakə tsa jəw tsa, lə Zhəzesə, mba'a Saləməy niy
nza.
41 Sa niy nəw ghəshi Yesəw ghala ghəci ghwəlay tə hiɗi ka Galile, ka
kəəkəəti ghəshiy nza lə shiy ghənghən ghənghən. Ɗaŋ tərəŋw nihwəti
mi'i tiɓa diɓa, sa səsəəkəshi ghəshi kwasəbə Yesəw dzəmbə məlmə
Zherəwzalem.

Njasa lamti məndi Yesəw
(Mt 27:57-61; Lk 23:50-56; Zhŋ 19:38-42)

42 Ma vici məti Yesəw va ti kiy, fəca vici ka məndiy gwəmava ta ndəghə
*vici dəkəva tə həzlimə niy nza na. Ma sa məniy pi hetihwer na,

---

15:29 15:29-32 Cem 22:8; 109:25 **15:29 15:29** 14:58 **15:32 15:32** Mt 27:11 **15:33 15:33** Amə 8:9 **15:34 15:34** Cem 22:1 **15:36 15:36** Cem 69:22 **15:38 15:38** Səvəri 26:31; Ebr 10:19-20 **15:39 15:39** 1:1; 3:11; 14:61; Mt 27:54 **15:40 15:40-41** Lk 8:1-3

43 dza *Zhezhefə, ntsa mbə məlmə Arimate mba'a səəkəy. [Ghəciy, ntsa
fa məndi kwəma və mbə mbəzliy sləka *ka Zhəwifə niy nza na. Mbə
ndəghə vici dza Hyalaa səəkə ta sləkə mbəzli ti ghəci niy nza kwərakwə.]
Dza na kaa nəfə tsa ci, mba'a ndahwə, mba'a tsəhəy vəgha ngwəmna
Pilatə ta cə'wə kwal tsaa dza ta ɓə mbəri tsa Yesəw ta dzaa ta lamti.
44 War sa favə Pilatə a Yesəw mətiy, kə məndi na, mba'a məhərli ci
səəta, sa mətiy Yesəw va kyaŋwkyaŋw. Dza na da' harvə dikə tsa ka sawji
bələkwə ka ɗəw və, a kə na: «A Yesəw mətiy kə məndiy, nzay nza na
ghala mətiy na na?» kə.
45 Ma sa gəzanci ndə sawji tsa va kwəma ɗəw na va və gwa'a kaa Pilatə
ki na, mba'a ɓanavə kwal kaa Zhezhefə ta ɓə mbəri tsa Yesəw.
46 Dza Zhezhefə kaa bahta wəzə na, mba'a pavə ta harə Yesəw mbə.
Dza na mba'a dzaa ɓəkəghwa mbəri tsa Yesəw səkwa vəgha tsəm tsa va,
mba'a dzaa harambə mbə. Mba'a dzaa faghwa kwa kwəli lati məndi mbə
hakwə. Dza na mba'a tsəkwəkə hərambəzliy kalamiy miy kwəli va.
47 Kar Marəy ka Magədala ghəshi lə Marəy mbəghəy Zhwəzesə ki na,
mba'a ghəshi niy nay dzəghwa tə pətsa ləy məndi Yesəw.

16

Zhakati tsa Yesəw mbə məti
(Mt 28:1-8; Lk 24:1-12; Zhŋ 20:1-10)

1 Ma sa dzəvərita *vici dəkəva ki na, dza kar Marəy ka Magədala, lə
Marəy mbəghəy Zhakə, mba'a Saləməy, pa' ghəshi pavə 'wərdi, ta dza ta
məniy dzəti mbəri tsa Yesəw kwa kwəli va.
2 Dza ghəshi fəca ləwma Dəmasə mekəshi, pəətə ghəshi maɗishi, dza
ndəs ghəshi tsəhəshi tə kwəli viciy səəmə.
3 Ma kə ghəshi kwa jipə shi sa tsəhəshi ghəshi na: «A ntsaa dzaa
tsəkwantəmmə hərambəzli məy kwəli va va nanzə kia?» kə ghəshi.
4 Va sa nzana, hərambəzli dikə sa va tərəŋw gəzə ghəshi tsəgha. Sa nə
ghəshi njə'wə, kə ghəshi kaa pətsa məy kwəli na, bəŋwəta kwəli, mba'a
hərambəzli tsarakə dzar kwa tsa nzə pi.
5 Dza ghəshi təhwə dzəmbəshi mbə kwəli va. Ma dzəmbə ghəshi na,
tsahwəti məgəla ndə mənzəy mbəɓa, ge'i tar bəla kwa bəzəmə kwəli va,
lə kwəbaŋ tsa tezlezl tsa kən ghən ci. Mba'a mi'i va hazlənishi dalala.
6 Ma kə kaa mi'i va na: «A mi'i, ka hazləni ghwəy ma! E sənay Yesəw
ndə ka Nazaretə tsa daŋwavəgha məndi va vəgha tsəm na sa pala ghwəy.
Ghəci tikə kwa kwəli naw. Aa zhakatiy mbə məti. Vanay pətsaa niy fəy
məndi ti.
7 Maɗim gəzanshim bar tsa kwəma va kaa mbəzli ta səɗa ci, lə kaa Piyer
gwa'a. A pə ghwəy ngəshiy: “Pərɓa ghəci dza naa 'waa tsəhəy kən ghwəy
tə hidi ka Galile. Tiɓa dza ghwəy dzaa nay, nja kwəmaa niy gəzaŋwəy na
va” pə ghwəy ngəshi» kə.
8 'Wakəvə mi'i va mba'a ghəshi səəməshi kwa kwəli va, kwəsha' ghəshi
ta bali, ka hwəshiy dzashi kərakə vəgha kwəli va, kala gwərgwərə, sa
səəta məhərli shi. Dza ghəshi kala maw gəzə kwəma va ya kaa tsamaɓa
ndə va hazləni.

Yesəw ghəshi lə Marəy ka Magədala
(Mt 28:9-10; Zhŋ 20:11-18)

[

16:6 16:6 8:31 **16:7 16:7** 14:28; Lk 24:34

9 Ma sa zhakatiy Yesəw mbə məti mekəshi mekəshi fəca ləwma dəmasə
na, dza na mba'a canati ghən tsa ci pərɓa kaa Marəy ka Magədala. Marəy
ka Magədalaa niy tihəkəvəri Yesəw va hyeler mbərfəŋ mbə ghən nzə.
10 Dza Marəy mba'a dzaa gəzanshi bar tsa kwəma va kaa mbəzliy niy
nza lə Yesəw. Ma ghəshi ghala pətsa va na, war cəcəlikwə, lə wahə kwa
mətsə shi.
11 A kə Marəy ngəshi na: «Mbə piy na Yesəw sənzənva! E nay lə
mətsee!» kə Marəy. Ma mbəzli va na kala zləɓati ma kwəma nzə va
ghəshi.

Yesəw ghəshi lə mbəzli ta səɗa ci
(Mt 28:16-20; Lk 24:13-49; Zhŋ 20:19-23; SləniKY 1:6-8)

12 Zhini mba'a Yesəw zhəghəvə nahwəti pa ta canati ghən tsa ci kaa
nihwəti mbəzli ci bakə, mbəzli va kwa kwal mbə dza ta dzəti nahwəti
giwa.
13 Mba'a ghəshi zhəghəkəvashiy dzəvəgha nihwəti mbəzli ci va, mba'a
ghəshi gəzanshi kwəmaa mənta. Dza ni va kwərakwə ɓa na, kala zləɓa
ma kwəma va ghəshi.
14 Dzəghwa, ləy hwəm kiy, mba'a Yesəw canati ghən tsa ci kaa mbəzli
ta səɗa ci va məŋ lə taŋ ni gwanashi, ghəshi mbə zəmə shi zəmə ghala
vəghwə tsa va. Dza na naɓə naɓə naɓətishi, sa dî ma ghəshi zləɓa kwəma
gəzəkə Hyala lə sa nza nefer shi caslakəslakə, mba'a tə sa dî ma ghəshi
va yi kwəma gəzanakəshi mbəzliy niy nay va ghəci zhakatiy mbə məti.
15 A kə kaa ngəshi diɓa ki na: «Mbalam ya pa' kwəmaɓa tə pətsa kərkə
hidî, a ghwəy dzaa gəzanshi Yəwən kwəma wəzə na kaa mbəzli gwanashi.
16 Ma ntsaa dzaa zləɓavə kwəma dza ghwəy vaa gəzə, dzəghwa mba'a
məndi mananati *bateməy, ta mbəliy dza tsava ndə. Ma ntsaa dzaa zləɓati
may, ta slanakən ngwəvə dza Hyala.
17 Mbəzliy dzaa zləɓavə kwəma vay, avanta kwəma maɗaŋa maɗaŋa
na dza ghəshiy məni: Ta tihə hyeler dza ghəshiy dza mbə mbəzli, lə slən
tsee. Ta gəzə kwəma dza ghəshi lə ghani səəkə ma ghəshiy gəzəhwə.
18 Ya shishiy kəsəvə ghəshi lə dəvə shi, ya ghwə'iy pəəsli ndəə sahwə
ghəshiy, kwəmaa dzaa mananshi tiɓa tepəw. Ka ghəshi dzay ka fə dividivi
shiy dzəkən mbəzli shaw shaw ni, fanakənshi ma ghəshi na, mba'a mbəzli
va mbəli shi» kə Yesəw.

Njasa dzay Yesəw dzəvəgha Hyala mə ghwəmə
(Lk 24:50-53; SləniKY 1:9-11)

19 Ma ləy hwəm sa kəɗiy Ndə sləkəpə Yesəw lə gəzə kwəma va kaa
mbəzli ta səɗa ci ki na, dza Hyala mba'a ɓəhwəə dzəmə ghwəmə, mba'a
dzaa nzəyəy tə kwa bəzəmə Hyala məɓa.
20 Dzəghwa mbəzli ta səɗa ci mba'a ghəshi maɗishi ta dza ta gəzə Yəwən
kwəma wəzə na va, ya pa' kwəmaɓa tə hidî gwa'a. Dzəghwa Ndə sləkəpə
mba'a kəətitishi. Tərəŋw ghəshi mənti kwəma maɗaŋa maɗaŋa na. Ma
sa nata mbəzli kwəma va na, mba'a ghəshi sənay, kwəma kataŋ naa sa
gəzə ghəshi va, kə ghəshi.]
Ava tsəgha na Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən Yesəw *Kəristəw njasa
tsasliti Markə ki.

16:15 16:15-16 Mt 28:19 **16:16 16:16** SləniKY 2:38 **16:17 16:17** SləniKY 8:7; 16:17; ghani: SləniKY 2:4; 10:46; 19:6; 1Kwər 14 **16:18 16:18** shishi: Lk 10:19; SləniKY 28:3-6; Ta mbəli mbəzli dza ghəshi: SləniKY 4:30; 5:16; 8:7; Zhk 5:14-15 **16:19 16:19** Mt 22:44 **16:20 16:20** Ebr 2:4

Zliya Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən Yesəw Kəristəw njasa tsasliti

Ləwka

Kwəma dza ghwəmməə gha sənataa dzəkən zliya na

Ma Ləwka tsaa tsasliti zliya na tsay, ghəshi lə Pəl niy təwrə na ghala vəghwə tsaa niy wə Pəl dzar mbə məlməhi ghənghən ghənghən, mba'a ghəshi niy nzəyəhwə nzəy li tə hidî ka Rəm. Ghəci diɓay, dəkwətər tsaa mbəzli ka zəlghwə niy nza na. (Nza ghwəy nighə mbə Kwələsə 4:14). A ɗəwhwə nzəy tsa Yesəw va mbəzli ghənghən ghənghən maɗî na ta tsasli zliya na. Va Marəy mbəghəy Yesəw ɗəwvə na kwəmaa dzəkən ya Yesəw, kə məndi. A kə məndi diɓay, ghala pətsa tsasli na zliya nay, Pəl kwa fərshina tə hidî ka Shezare na, kə məndi.

Kaa madigay Tiyəwfiləsə tsasliti Ləwka zliya na. Ma ntsa vay, ntsa mbə hwəlfə ka Zhəwifə naw. Zhini Ləwka də'wə ghən tsa ci diɓay, hwəlfə ka Zhəwifə naw. Ləwkay, ntsa slanci hwər tsa ci ta mbəzli na. Tərəŋw ka naa gəzə kwəmaa dzəkən mbəzli kwa tsa shi kwal ni, lə dzəkən ka ndərma, lə mbəzli gwərapə gwərapəshi ni, lə ndərazhi, mba'a mi'i. Bazhə bazhə gəzə na kwəmaa dzəkən səəkə tsa Yesəw dzəti hidî ta mbəzli nja ghəshi ni.

Avanay njasa nəwva kwəma mbə zliya na:

Vəh 1 pa' tə vəh 2 Nəwər tsaa dzəkən shiy mənishi ghənghən ghənghən Yesəw ghwəla ta ya, mba'a dzəkən ya Yesəw.

Vəh 3 pa' vəh 4:1-13 Kwəmaa dzəkən Zhaŋ tsaa məni batem kaa mbəzli, mba'a dzəkən həərə tsa həərəhwə ndə jakə tsa Hyala Yesəw.

Vəh 4:14 pa' vəh 9:1-50 Njasa 'wa Yesəw sləni ci mbə hidî ka Galile. Sa ghanay, mba'a dzəmbəy mbə ciki ɓasəva tsa ka Zhəwifə, dza na mba'a jangəti kwəma mbə Zliya Hyala, dzəkən sləni dza na ta məni, njasa dza na ta canshi Yəwən kwəma wəzə na kaa mbəzli kwa tsa shi kwal ni, lə kaa mbəzli mbə dəvə ndə jaka, lə njasa dza na ta mbəli mbəzli nza ngəra'wə kən shi (4:17-19). Dza Yesəw ki, war tsəgha ghəci mənti njasa jangəti na va.

Vəh 9:51 pa' tə vəh 19:1-27 Yesəw kafəy tə hidî ka Galile ta dzaa dzəmbə məlmə Zherəwzalem. Ghəci mbə dza kwa kwal na, mba'a ɓananavə shiy kaa mbəzli ghənghən ghənghən.

Vəh 19:28 pa' tə vəh 23:1-56 Nəwər dzəkən shiy dzaa səəkəə dzəkən Yesəw ghala vəghwə tsa nzana mbə məlmə Zherəwzalem, pa' va məti ci.

Vəh 24 Nəwər dzəkən səəmə tsa Yesəw kwa kwəli, lə njasa cinti Yesəw ghən tsa ci kaa mbəzli ghənghən ghənghən, lə njasa dzay naa dzəmə ghwəmə ta dzaa nzəyəy vəgha dəy.

Kwəma gəzə Ləwka kaa Tiyəwfiləsə

1-2 A Tiyəwfiləsə ntsa dikə tsa, a gha sənay ghənghən ghənghən mənəhwə Hyala shiy mbə ghəy. A nihwəti mbəzli tiɓay, mba'a ghəshi nashi shi mənəhwə Hyala va lə mətsə shi ghala ghava ghəshi. Dzəghwa Hyala ki mba'a ghwənashi mbəzli va, ta dza ta gəzə kwəma nzə va kaa mbəzli. Ma sa dza nihwəti mbəzli ki na, mba'a ghəshi tsatsaslati shi va tə zliya, war njasa slakəshi mbəzliy nashi va.

3 Sa dzee kwərakwə kiy, mba'ee njəɗivə shi va wəzə va mbəzli,
njasa ghava ghəshi gwanashi. Ma sa njəɗivəshee ki na, wəzə na yən
tsasləghəŋashi, gha ntsee dikə tsa njasa ghakəvashi ghəshi lə njasa nəwva
ghəshi, pən na sana nay gha.
4 Ma kwəma tsasliŋee va shi va tiy, ta mbə ghaa sənay kataŋ na shi
ɓanavəŋa məndi va, pə gha, nə ya.

**Ndə kwal tsa Hyalaa gəzəpə ya tsa Zhaŋ ndə mənipə *ɓatem*

5 Ghala vəghwə tsaa nza *Erədə mbə məni mazə tə hiɗi ka Zhəwdey,
a tsahwəti ndə ta Hyala niy nza tiɓa, Zakari, kə məndi kaa slən tsa ci.
Zakari tsa vay, ndə ta Hyala tsa kwa zəərə *ka ta Hyala sləkə Abiya niy
nzana. Ma mali ci na, mbə hwəhwə tsa *Araŋw, ntsa dikə tsa mbə ka ta
Hyala, Elizabetə, kə məndi kaa slən tsa nzə.
6 Kar Zakari ghəshi lə mali ci va bakanashiy, mbəzliy məni kwəma ɗi
Hyala niy nza ghəshi, ka ɗi fəti ta *kwəma pəhəti Hyala lə nəfə tsa shi
gwanay.
7 Niy nza ndərazhi və shiw. Sa nzanay, jəŋa niy nza Elizabetə. Zhini
diɓa ghala vəghwə tsa va na, tərəŋwshi ghəshi niy halishi bakanashi.
8-9 Dzəghwa vəghwə tsa dza kar Zakari kwa zəərə shi, ta ghəra sləni
mbə *ciki Hyala ti, mba'a səəkəy. Dza ghəshi, ta'wə ta'wə ta'wə ghəshi
slaslati dandərɗə, njasa sənaɓəshi ghəshi mbə məni, ta ti ntsa dza Hyalaa
tsəhavə ta məni sləni mbə ciki tsa nzə, ge'i lə tsava vəghwə. Ma sa ti
ghəshi dandərɗə tsa va ki na, mba'a tivə Zakari ta dza ta ndi shiy zən
wəzə mbə ciki Hyala. Sa sənata Zakari tə ya na ghəra sləni va kə ki na,
mba'a dzay dzəmbə ciki Hyala ta ghəra sləni va.
10 Ma ghəci mbə ndi shiy zən va wəzə mbəɓa na, ka cə'wə Hyala mbəzli
gwanashi ni pərikə tə ngwəla.
11 War Zakari mbəɓa ki na, vətəghə ndə kwal tsa Hyala tsahwəy kwa
kwəma ci. Dza gar garəy vəgha bəla kwa bəzəmə pətsa ka məndi vaa,
ndi shiy zən wəzə ni kaa Hyala ti.
12 War sa nay Zakari tsəgha na, mba'a məhərli ci səəta, ka gwərgwərə
ghəci va hazləni.
13 Ma kə ndə kwal tsa Hyala tsa va kaa ngəci na: «A Zakari, ka hazləni
gha ma. A Hyala zləɓati cə'wə gha. Avanay, ta ɓə hwər dza mali gha
Elizabetə, ta yaŋa zəghwə. Sa ka na yakə zəghwə vay, Zhaŋ pə gha taa ni
kaa slən tsa ci.
14 Ta vəshiŋa dza gha dalala ta kwəma ci. Mbəzli ɗaŋ dza naa nza mbə
vəshi, sa ka məndi yakə.
15 Zəghwə vay, ntsa dikə tsa dza naa nza mbə sləni Hyala. Ka dza naa sa
ya mbezli, ya nimaɓa shi saa ghipəw. Ghala ghəci kwa hwərəy dza *Safə
tsa Hyala ɗewɗew tsaa təhay nəfə tsa ci.
16 Ɗaŋ dza naa zhəghəkə məhərli ka *Izərayel, lə kwəma dza naa
gəzanshi, ta zhini ghəshiy nəw Hyala kwa sləkəshi.
17 Ndə kwal tsa Ndə sləkəpə dza naa nza. Məhərli ci lə bərci ci gwa'ay,
war nja sa *ndə gəzə kwəma Hyala *Eli va mbəradzə dza naa nza. Sa
ka na dzay, mba'a sləkamti kwəma kwa jipə kar didihi lə ndərazhi shi,
mba'a jakətishi. Sa ka na dza kaa mbəzliy zhini ghən kaa Hyalay, mba'a
zhəghanti məhərli shi, nza ghəshi nza ka mbəzliy məni kwəma ɗi Hyala.
Ava tsəgha dza naa gwəmanti nefer mbəzli wəzə wəzə ta zləɓa Ndə
sləkəpə ghəshi sa naa səəkəy» kə ndə kwal tsa Hyala tsa va kaa Zakari.

1:3 1:3 SləniKY 1:1 **1:5 1:5** Abiya: 1NəMezh 24:7-19 **1:8-9 1:9** Səvəri 30:7-8 **1:13 1:13** 1:60, 63 **1:15 1:15** Bəla 6:3; KaSlaNgw 13:4-5; Lk 7:33 **1:17 1:17** Mala 3:1, 23-24; Mt 17:10-13; Mk 9:13; Zhŋ 1:21

18 Ma sa favə Zakari kwəma va tsəgha, ma kə kaa ndə kwal tsa Hyala
tsa va na: «Kay, njaa njaa dzee gha sənay kataŋ na kwəma va pən kia?
Ava ghaa nay sənzənvay, pəhal nzee dalala, zhini tsəgha malee kwərakwə
ɓa» kə.
19 Ma kə ndə kwal tsa Hyala tsa va na: «Yənəy, yən na ndə kwal tsa
Hyala tsa har məndiy Gabəriyel. Kwa kwəma Hyala kee nza, ka ghəranta
sləni. Sanay, Hyala ghwənikəra na ta gəzaŋa kwəma, lə ta gəzaŋa Yəwən
nəwər tsa wəzə tsa tsa.
20 Ma kwəma gəzaŋee vay, ta məniva dza na, sa ka vəghwə tsa va
səəkəy. Ma nja na zləɓati ma gha kwəma vay, ta pəhəta dza ghani gha.
Kala mbata ma gəzə kwəma gha, pa' fəca vici dza məndi vaa yakə zəghwə
gəzaŋee na» kə ndə kwal tsa Hyala tsa va kaa Zakari.
21 Ma ghala pətsa va ki na, war mbə ndəghə Zakari mbəzliy ɓasəshi va,
ta cə'wə Hyala pərikə. «Wa shiy mənishi nzəyəy Zakari rikərik mbə ciki
tsa tsətsə shəka?» kə ghəshi.
22 Dza Zakari ki, mba'a səvəriy. Ma sa səvəriy na, dzəghə kə kaa
gəzanshi kwəma na, kala mbay ghəciy gəzanshi. Dza na ka paghanshi
kwəma lə dividivi. Ma sa paghanshi na kwəma lə dəvə na, mba'a ghəshi
sənay tsəgha, shi maɗaŋa maɗaŋa ni səəkə va Hyalaa nashi na, kə ghəshi.
23 Ma sa kəɗiy vəghwə tsa slanavə məndi kaa Zakari ta ghəra sləni mbə
ciki Hyala ki na, mba'a dzay jighi.
24 Ləy hwəm hi jəw ki na, mba'a mali ci Elizabetə ɓəvə hwər. Ma sa nay
na ghənzə ɓəvə hwər na, mba'a nzəyta kəghi tsa nzə mbə tir cifə, kala
dzəti ma ngwəla. Ma kə kaa kwəma gəzə na na:
25 «Hyala məntəɗa na tsava wəzə hwər. Aa ɓanti ha'wə tsa tə ya, va
kwəma jiŋa kənee na» kə.

*Ndə kwal tsa Hyalaa gəzəpə ya tsa Yesəw

26 Ma tə kwa kwaŋa tir tsa Elizabetə lə hwər na, dza Hyala tə nahwəti
vici, mba'a ghwənay ndə kwal tsa nzə Gabəriyel dzəmbə məlmə Nazaretə
tə hidi ka Galile.
27 Ndə kwal tsa vay, kaa nahwəti zha ghwənəghə na, Marəy, kə məndi
kaa slən tsa nzə. Makwa tsahwəti ndə ghənzə, *Zhezhefə, kə məndi kaa
slən tsa ci, ntsa yakə məndi mbə hwəhwə tsa mazə *Davitə ghəci.
28 Ma sa tsəhəy ndə kwal tsa Hyala tsa va kəghi tsa kar Marəy ki, ma kə
kaa ngəta na: «Ávee səkwətəŋa kwajin, vəshi pə ghaa vəshi, sa nzanay, a
Hyala dərnitəŋa. Kwasəbə gha na Ndə sləkəpə» kə.
29 Sa favə Marəy kwəma va na, mba'a məhərli nzə səəta. Ma kə mbə
ghən tsa nzə na: «Njaa ɗi gəla tsatsa səkwəpəə gəzə kia mbəzlia!» kə.
30 Ma ghənzə mbə təkə tsəgha, ma kə ndə kwal tsa Hyala tsa va ngəta
na: «A Marəy, ka hazləni gha ma! Hyala məntəŋa na wəzə hwər tsa nzə.
31 Avanay, ta dzəghwa hwər dza gha, ta ya zəghwəə zal. Sa ka gha yakəy,
Yesəw pə gha taa ni kaa slən tsa ci.
32 Ma zəghwə vay, ntsa dikə tsa dza naa nza, Zəghwə Hyala ta ghwəmə
dza məndiy har. Ta fəy dza Hyala kwa sləkəpə ka mazə, njasaa niy nza
jijiy Davitə va niy nza.
33 Ghəci dza naa sləkə hwəlfə ka *Izərayel pa' kwa ndimndim. Ka dza
sləkəpə tsa ciy kəɗi ka na nzaw» kə.

1:18 **1:18** Ghava 17:17; 18:11 **1:19** **1:19** Dani 8:16 **1:25** **1:25** Ghava 30:23 **1:27** **1:27** Mt 1:16 **1:31** **1:31** Ezay 7:14; Mt 1:21; Lk 2:21; SləniKY 4:12 **1:32** **1:32** Ezay 9:6; 2Sam 7:16; Mt 20:30-31 **1:33** **1:33** Dani 7:14

34 Ma sa favə Marəy tsəgha, ma kə kaa ndə kwal tsa Hyala tsa va na:
«njaa kee mbay ɓəvə tsava hwər ki, kala səəkə ghəy nza lə zal ghala nzee
kia?» kə.
35 Ma kə ndə kwal tsa Hyala tsa va kaa ngəta na: «*Safə tsa Hyala
ɗewɗew tsa dza naa səəkəy dzəkən gha, mba'a bərci nzə dzaa səəkəə
ləma'wakənvashi kən gha nja məcakwə. Ava tsəgha dza ghaa ɓəvə hwər.
Ma zəghwə dza gha va ta yay, ntsa ɗewɗew tsa dza naa nza, Zəghwə Hyala
dza məndi har.
36 Avanay sanay, zhadəŋa Elizabetə ghənzə sa niy nə məndi va, jiŋa na,
ka yakə zəghwə naw, kə məndiy, lə hwər na sənzənva. Kwa kwaŋa tir
tsa nzə na, ya tsəgha naa pəhal.
37 A gəzaŋee, na na Hyalay, shiy tiɓa kala mbay ghənzəə məntishiw»
kə.
38 Ma sa favə Marəy tsəgha, ma kə na: «Yənəy, sa kwa sləkəpə nzee.
Məniva kwəma nzə vaa dzəkənee lə kwal tsa bərkəti na va, njasa gəzə
gha va» kə. Ma sa zləɓakə Marəy tsəgha ki na, dza ndə kwal tsa Hyala tsa
va, mba'a dzay, zlata.

Kar Marəy lə Elizabetə

39 Ma ləy hwəm sa gəzəkə *ndə kwal tsa Hyala va kwəma kaa Marəy ki
na, dza na mba'a madîta kyaŋwkyaŋw ta wə vəgha Elizabetə, mbə məlmə
nza kar Zakari mbə. Məlmə vay, dzar mbə kəleŋer tə hidî ka Zhəwde niy
nza na.
40 Ma sa tsəhəta na mbəɓa na, mba'a dzakətaa dzakə ghi tsa Zakari, dza
na ka səkwə Elizabetə ghənzə.
41 War sa səkwəti Marəy Elizabetə na, mba'a zəghwə nzə kafəy ta
kwəfəghə kwa hwər nzə. Dzəghwa *Safə tsa Hyala ɗewɗew tsa paf təhay
nəfə tsa Elizabetə tsəgha.
42 Dza na ka gəzanta kwəma kaa Marəy zlaŋzlaŋ, ma kə na: «A Hyala
dərnitəŋa na gha ki Marəy. Tərəŋwɓa ghaa dərniti na kaa nihwəti mi'i
gwanashi. Zəghwə dza gha va ta ya ɓay, a Hyala təfanati miy.
43 Wa slən tsee mbə mbəzli kwərakwə kia mbəzlee səəkəta mbəghəy
Ntsaa sləkəra ta wəra wə?
44 Sənay gha na Marəy, ghala pətsa səkwəra gha vay, maɗ, zəghwə
maɗiy ta kwəfəghə va vəshi tsəgha kwa hwər tsee.
45 A Marəy, vəshi na tə gha, sa nzana, mba'a gha zləɓavə kwəma
gəzəkəŋa Ndə sləkəpə, mba'a gha sənay, ta məniva dza na, pə gha» kə.

Marəy fal Hyala kwa cəm

46 Ləy hwəm sa gəzəkə Elizabetə tsəgha na, dza Marəy ka fal Hyala kwa
cəm, ma kə na:
«A falee dikə tsa Hyala kwa sləkəpə.
47 Paf təhəy nəfə tsee va vəshi, tə mbərkə Hyalaa mbəlira.
48 Sa nzanay, aa fakən məhərli nzə kənee,
yən yən kwa ghəranta sləniy zhəghəti ghən tsee jəwə.
Va tsəgha kiy, ghava na sana, pa' kwa ndimndiməy,
mali dərniti Hyala dza məndiy harɗa.
49 Sa nzanay, a Hyalaa gwəramti tə bərci ɗewɗew na
məntəra shi wəzə ni tərəŋw.
Ntsa ɗewɗew tsa, na slən tsa nzə.
50 Ya hwəmɓay, war mbə məni wəzə hwər na

1:35 1:35 Mt 1:18; Lk 4:18 **1:37 1:37** Ghava 18:14; Mt 19:26; Mk 10:27; Lk 18:27 **1:46 1:46-55** 1Sam 2:1-10 **1:50 1:50** Cem 103:13, 17

kaa mbəzliy ɗanta fəti.
51 Aa mənti sləni dikə na tərəŋw lə bərci mbə dəvə nzə,
mba'a ndanivəri zəzə kwəma mbəzli nza kəli ghən mbə nefer shi,
52 mba'a tsəkwəkəghwa mezhizhə kwa gəzli mazə shi,
mba'a parambə mbəzliy zhəghəti ghən tsa shi jəw jəw
mbə mazə tə pətsa shi.
53 Aa ngangaslay mbəzli mbə mashi ni paf paf lə shi wəzə ni.
Mba'a tihəti ka shiy paw dividivi shi.
54 Aa kəətitəmmə ghwəmmə hwəlfə ka *Izərayel,
ghwəmmə ka sləni nzə.
Zamti ghən na ta məni wəzə hwər tsa nzə
55 kaa *Abəraham, lə kaa ngəmmə ghwəmmə jijihiy ya hwəmɓaw.
Njasa niy gəzəkə na va məni kaa jijihimməy,
tsəgha mənimmə na wəzə hwər tsa va»
kə Marəy kaa cəm tsa nzə va.
56 Dza Marəy mba'a nzəyta kəghi tsa kar Elizabetə, mba'a mənti tir gar mahkan kəyɓa. Ləy hwəm ki na, mba'a zhataa jighi.

*Ya Zhaŋ tsaa mənipə *batem*

57 Dzəghwa ki, mba'a tir tsa dza Elizabetə ta ya ti səəkəy. Dza na baw yakə zəghwəə zal.
58 Ma sa yata na na, mba'a ka ghalahita, lə manhita gwa'a favə: «A Hyala mananati wəzə hwər tsa nzə kaa Elizabetə, mba'a ɓanavə zəghwə» kə məndi, dza mba'a ghəshi vəshishi tərəŋw li.
59 Ma sa mənti zəghwə ləwma kwətiŋ ghala yakə məndi ki na, mba'a məndi ɓasəshi ta *slanci fə'yasa lə ta fanci slən. Dza məndi ka ɗi fanci slən Zakari, nja dəy kwərakwə.
60 Ma kə mbəghəy na: «Awə, tsəgha dza slən tsa ciy nzaw, Zhaŋ ka məndi har» a kə.
61 Ma kə mbəzliy ɓasəshi va kaa ngəta na: «Səəkə slən tsa tsəgha tsaa nza tə tsahwəti ndə mbə takə tsa ghwəy ya kwətiŋəw Elizabetəw» kə ghəshi.
62 Dzəghwa ghəshi ka paghanci kwəma lə dəvə kaa Zakari, dəy zəghwə va ta mbəə sənay slən tsa ɗi na məndiy fanci kaa zəghwə ci.
63 Dza Zakari, mba'a ɗəwvə tsəm tsa fəɗiti məndi ta tsasli shiy dzəti və shi. Sa ɓanavə məndi na, dza na mba'a tsaslati slən tsa zəghwə va ti. «Zhaŋ na slən tsa ci» kə. Sa jangəvə mbəzli va shi tsasliti na va na, mba'a məhərli shi səəta va nava kwəma.
64 War ghwəla ki na, wərət ghani Zakari va niy pəhəta pəlita, nighəm na, ghəciy mbata gəzə kwəma wəzə. Dza na ka fal Hyala zlaŋzlaŋ.
65 Ma sa nata ka ghalahiy Zakari nava kwəma tsəgha na, mba'a her shi dzashi. War ə məndiy slasla kwəma zəghwə va dzar mbə məlməhi mbə kəleŋer tə hidi ka Zhəwde.
66 Ya wa ntsaa favə nava kwəma na, mba'a ɓanavə təkə kwəma mbə nəfə tsa ci. A kə ndəə ni na: «Ta njaa dza kwəma tsava zəghwəə nza kia?» kəə ni. Ta na nava kataŋəy, a Hyala fakən dəvə nzə kən zəghwə va.

Zakariy fal Hyala kwa cəm

1:51 1:51 Nəw 5:15; 26:8 **1:52 1:52** Cem 75:8; Mt 23:12; Zhk 4:6, 10 **1:53 1:53** Cem 107:9; 34:11 **1:54 1:54-55** Mishe 7:20; Cem 98:3; Ghava 17:7; 22:17 **1:59 1:59** Ghava 17:12-13 **1:60 1:60, 63** 1:13

67 Dzəghwa Hyala lə Safə tsa nzə ɗewɗew tsa paf təhay nəfə tsa Zakari,
dəy Zhaŋ, tapə ghəci ta gəzə kwəmaa səəkə va Hyala,
68 ma kə na:
«'Wəsa nə ya kaa Hyalaa sləkəra, kaa Hyala ka *Izərayel,
sa nzana mba'a fakən məhərli nzə kən shi,
ghəshi mbəzli nzə, dza na mba'a mbəlitishi.
69 Aa ghwənikəmmə ndə mbəlimmə lə bərci və tərəŋw.
Ndə mbəlimmə tsa vay, jijiy mazə *Davitə,
ndə ghəra sləni tsa Hyala mbəradzə na.
70 Kwəma mənti Hyala vay, aa niy gəzəkə
lə miy tsa ka gəzə kwəma nzə ɗewɗew ni mbəradzə.
71 Aa niy gəzəkə: “Ta mbəlitəŋwəy dzee mbə dəvə ka mbəz ghwəy,
lə mbə dəvə mbəzliy ɗi ma kwəma ghwəy gwanashi” kə niy ni.
72 Zhini diɓa, mba'a niy gəzəkə: “Ta məntəŋwəy wəzə hwər dzee”
kə niy ni kaa jijihimmə niy nza.
“Ka dzee zamti ghən ta kiri tsa slati ghwəmmə tsaw”
kə niy ni kaa ngəshi.
73 Gəzee kwəma va tsəghay, sa nzana,
mba'a Hyala niy zəmanakə fəla kaa jijimmə *Abəraham,
74 ta mbəlikəvərimmə mbə dəvə ka mbəz ghwəmmə,
lə ta ndammə kwal tsaa ghəranta sləni nzə,
kala hazləni mbə nəfə ghwəmmə.
75 Mba'a ta mbə ghwəmməə nza ka mbəzli ɗewɗew ni,
ka nəw kwəma lə kwal tsa nzə, ɗewɗew ghwəmmə
kwa kwəma nzə ya pa' hwəmɓa.
76 Ta na na gha kiy, zəghwə yay,
*Ndə gəzə kwəma Hyala ta ghwəmə dza ghaa nza,
kwa kwəma Ndə sləkəpə dza ghaa dza,
ta gwəmanci kwal tsa dza naa səəkə kwa.
77 Gha dza naa gəzanshi kaa mbəzli ci:
“Ta pəlayŋwəy jikir tsa ghwəy dza Hyala mbə nəfə tsa nzə,
ta mbə ghwəy mbəliŋwəy” pə gha.
78 Sa nzanay, tərəŋw na wəzə hwər va Hyala ghwəmmə,
tərəŋw hwər tsa nzə zhanta ta mbəzli diɓa.
Ava va tsəgha dza waŋ pi tsa nzəə səəkə
mə ghwəmmə kaa ngəmmə,
nja waŋ tsa ka vici vaa məni ghənzə mbə səəmə.
79 Waŋ pi tsa vay, ghəci dza naa mbərə kaa mbəzli mbə kwəsli,
lə kaa mbəzliy hazləni va məti.
Ghəci dza naa cimmə kwal tsaa dzəvəgha Hyala,
ta mbə zərkəə nza kwa jipə ghwəmmə li»
kə Zakari kaa cəm tsa ci va.
80 Ma Zhaŋ naci ki na, war mbə kəli ghəci, ka mətsəhəva məhərli ci.
Dza na mba'a dzaa nzəyəy mbə gamba, kərakə lə mbəzli, pa' fəca vici
gha naa səəkə ta ci ghən tsa ci kaa ka Izərayel ta 'wa sləni ci.

1:68 1:68 Cem 41:14; 72:18; 111:9; Lk 4:18-21; 7:16; 19:44 **1:69 1:69** Cem 132:17; Mt 20:30-31 **1:70 1:70** Rm 1:2; Ezay 9:1-6; Mishe 5:1-3 **1:71 1:71** Cem 106:10 **1:72 1:72** Cem 106:45; 105:8-9; SləniTaH 26:42 **1:73 1:73** Ghava 22:16-18 **1:74 1:74-75** Tit 2:12, 14 **1:76 1:76** Mala 3:1; Mt 11:10; Mk 1:2; Lk 7:27 **1:77 1:77** Zher 31:34 **1:78 1:78** Səvəri 34:6; Ezay 60:1-2; Mala 3:20 **1:79 1:79** Ezay 9:1, 5; 42:6-7; Mt 4:16

2

Ya tsa Yesəw
(Mt 1:18-25)

1-2 Ghala vəghwə tsa vay, a tsahwəti ndə niy nza tiɓa, Agwəstə kə
məndi kaa slən tsa ci. Ghəci niy nza naa mazə tsaa sləkə hidɗi ka *Rəm
gwanashi. Dzəghwa na mba'a fəy Kiriniyəsə ka ngwəmna tə hidɗi ka Shiri.
Ghala vəghwə tsaa nza Kiriniyəsə vaa ngwəmna ki na, dza mazə Agwəstə
tə nahwəti vici, mba'a gəzanshi tsasli slən tsa mbəzli tə hidɗi ka Rəm
gwanashi kaa mezhizhə. Ghənzə na kwa taŋa tsasli 'wa məndiy tsasli
tə hidɗi va.
3 Ma sa gəzəkə mazə Agwəstə tsəgha ki na, dza mbəzli gwanashi ka
dzashi ta tsasli slən tsa shi ki. Ya tsamaɓa ndə na, ka dzaa dzəmbə məlmə
jijihiy.
4-5 A tsahwəti ndə niy nza tiɓay, *Zhezhefə, kə məndi kaa slən tsa ci. Dza
na kwərakwə ki, ghəshi lə makwa ci Marəy, mba'a ghəshi kafəshi mbə
məlmə Nazaretə tə hidɗi ka Galile, ta dzəmbə məlmə Betəlehem tə hidɗi
ka Zhəwde. Məlmə vay, mbə niy yakə məndi mazə *Davitə mbəradzə.
Sa nzana jijiy Davitə Zhezhefə ki na, na dza ghəshi ta tsasli tsa shi slən
mbəɓa. Ma Marəy ghala vici va ki na, lə hwər ghənzə niy nza.
6 Ma sa tsəhəshi ghəshi mbə məlmə Betəlehem va ki na, mba'a vici ya
Marəy mənta.
7 Dzəghwa baw yakə zəghwəə zal, Cikwa tsa nzə. Sa yakə na na, dza
na mba'a parambə mbə kadibəl faghwa kwa pətsa ngati məndi ta shəkə
gwəzən kaa gədəw. Ma kwəma faghwa na kwa pətsa va tiy, sa kama
ngwəla mək mbə ciki tsa ka ka məlmə nza mbə.

Hyala ghwənikə ndə kwal tsa nzə ta gəzə kwəma kaa ka garəwa mbə makə shiy

8 Ma ghala vici va ki na, mba'a ka garəwa niy nza kwamti vəgha məlmə
Betəlehem va mbə makə shiy həvir.
9 Dza *ndə kwal tsa Hyalaa sləkəpə, vətəghə səəkəy dzəghwa kwəma
shi. Dza shəndəkə tsa Ndə sləkəpə mba'a səəkəy dzəkən shi, ka mbərə
waŋ pi tsa nzəə dzəkən shi. Ma sa nay ghəshi tsəgha na, mba'a hazləni
kəsəvəshi tərəŋw tərəŋw.
10 Dzəghwa ma kə ndə kwal tsa Hyala tsa va ngəshi na: «Ka hazləni
ghwəy ma, sa nzanay, nəwər tsa wəzə tsa na sa ɓəkəŋwəy ya. Nəwər tsa
vay, saa dzaa ɓanavəshi vəshi tərəŋw kaa hwəlfə mbəzli tə hidɗi gwa'a na.
11 Favə tə ghwəy, ndatsə tə vərdɗi nay, a ndə mbəlipə yay tə ghwəy
mbə məlmə Betəlehem, məlmə mazə Davitə. Ghəci na Ndə sləkəpə, ghəci
*Kəristəw, ntsa təravə Hyala va ta mbəli mbəzli.
12 Mbalam, a ghwəy dzaa nighəti. War kəsay ma ghwəy vərnjə'wə pəərə
pəərə mbə kadibəl, məhəni ghəci kwa pətsa ka gədəw pərə gwəzənəy,
ghəci na ki» kə.
13 War sa gəzəkə ndə kwal tsa Hyala tsa va tsəgha na, nza'jəw vərəm ka
kwal Hyala mə ghwəmə mətsəhəkəvashiy dzəvəgha tsava ndə kwal tsa
Hyala. Ka fal Hyala ghəshi, ma kə ghəshi na:
14 «Hyala shəndəkə na na Hyala ta ghwəmə, fal ghwəmmə,
aa ɓanakəshi zərkə kaa mbəzli ɗi na tikə tə hidɗi» kə ghəshi.

2:4-5 2:4-7 Mt 2:1; Zhŋ 7:42 **2:11 2:11** Mt 20:30-32; Zhŋ 4:42; SləniKY 5:31; 13:23; 2Pi 1:11 **2:14 2:14** Ezay 57:19; Mt 10:13, 34; Mk 9:50; Lk 1:79; 10:5-6; 12:51; 19:38, 42; 24:36; Zhŋ 4:27; SləniKY 10:36; Ef 2:14, 17

Ka garəwa

15 Sa falamti ka kwal Hyala va Hyala ki na, dza ghəshi, mba'a ghəshi
kafəshi vəgha ka garəwa va, ka zhashiy zhimə ghwəmə. Ma sa zhashi
ghəshi na, dza ka garəwa va, ka gəzə kwəma kwa jipə shi, a kə ghəshi na:
«Ndata tsəgha na kwəma vay, dzamməm dzəmbə məlmə Betəlehem va,
a ghwəmmə dzaa nashi shiy mənishi va gəzammə Ndə sləkəpə lə mətsə
ghwəmmə» kə ghəshi.
16 Dza ghəshi tsəgha, kafə ghəshi kafəshi, ka dza, lə diva lə diva. Dza
mba'a ghəshi tsəhəshi mbə məlmə Betəlehem. Sa tsəhəshi ghəshi na,
mba'a ghəshi kəsashi kar Marəy lə Zhezhefə mba'a vərnjə'wə tsa va,
məhəni ghəci kwa pətsa ka gədəw pərə gwəzən.
17 Ma sa nay ghəshi vərnjə'wə tsa va na, tapə ghəshi ta slanshi kwəma
gəzanakəshi *ndə kwal tsa Hyala vaa dzəkən zəghwə va.
18 Ya wa ntsaa favə kwəma gəzəkə ka garəwa va va na, nja maɗaŋa
ghəci nata nava kwəma.
19 Ma Marəy nanzə ki na, war ka fə kwəma va gwanataa dzəmbə ghən
nzə, ka təkə kwəmaa dzəkən wəzə.
20 Ghavə ka garəwa va, mba'a ghəshi kafəshi, ka zhashiy jighi. Ma
ghəshi mbə kwal na, war ə ghəshiy fal dikə tsa Hyala ta shi favə ghəshi
va lə shi nashi ghəshi va. Sa nzana tsəgha mətsə shi nashi shi va, njasaa
niy gəzanakəshi ndə kwal tsa Hyala va.

*Kar *Zhezhefə lə Marəy mba'a Yesəw mbə *ciki Hyala*

21 Ma sa mənta ləwma kwətiŋ ghala yata Marəy ki na, mba'a vici *slanci
fə'yasa kaa zəghwə nzə mənta. Sa slanamti məndi na, mba'a məndi fanati
slən Yesəw. Slən tsa vay, ghəci na saa niy gəzanci *ndə kwal tsa Hyala kaa
mbəghəy ta fanci ghala ghənzə ghwəla ta ɓə hwər.
22 Dza Marəy mba'a mənti vici faɗə mətsəkə mbə pi yam ghwə məwti,
njasa gəzəkə kwəma pəhəti *Məyizə kaa ka *Izərayel. Ma sa kəɗamti na
pi yam ghwə ki na, mba'a ghəshi ɓəvə zəghwə shi va, ka dzashiy dzəmbə
ciki Hyala mbə məlmə Zherəwzalem ta fəə dzəghwa kwəma Hyala.
23 Sa tsəhəshi ghəshi na, mba'a ghəshi fəy kwa kwəma Hyala, sa nzana
tsəgha məndi tsasliti mbə *kwəma pəhəti Hyala. Ma kə məndi na: «Yakə
ma mali kwa taŋa zəghwə nzə, zəghwəə zal kəy, tsa Hyalaa sləkəpə dza
tsavaa nza» kə məndi.
24 Dza ghəshi mba'a ghəshi ɓəvə shiy vəlanavəshi kaa Hyala, sa nzana
tsəgha kwəma pəhəti Məyizə gəzəkə: «Mba'a kə mali kəɗita lə pi yam
ghwə məwtiy, nza ghənzə dzaa ɓanavə ya ghərpəpəhi bakə, ya kwəkwər
palayhi bakə kaa Hyala» kə.

Shimeyaŋw gəzə kwəmaa səəkə va Hyalaa dzəkən Yesəw

25 Ma ghala vəghwə tsa va ki na, mba'a tsahwəti ndə niy nza tiɓa mbə
məlmə Zherəwzalem, Shimeyaŋw, kə məndi kaa slən tsa ci. Ndə wəzə
ghəci niy nza, ntsa slar tsa, ka nəw kwal Hyala lə nəfə kwətiŋ. War mbə
ndəghə səəkə tsa ntsaa dzaa mbəli ka *Izərayel ghəci. Lə *Safə tsa Hyala
ɗewɗew tsa mbə nəfə ci.
26 Mba'a Safə tsa Hyala va niy gəzanci, ka dza ghaa mətiŋa kala dza
mətsə ghaa nay *Kəristəw Ntsa tivə Hyalaw, kə niy ni ngəci.
27 Dza Safə tsa Hyala va, mba'a kakə Shimeyaŋw dzəmbə *ciki Hyala.
Ma ghala vəghwə tsa va na, mba'a kar dəy lə mbəghəy ɓəkə Yesəw

---

2:19 2:19 2:51 **2:21 2:21** 1:31 **2:22 2:22-24** SləniTaH 12; Ɓəla 18:15-16 **2:23 2:23** Səvəri 13:2

dzəmbə ciki Hyala, ta fəə dzəghwa kwəma Hyala, njasa gəzəkə kwəma pəhəti *Məyizə.
28 Sa nay Shimeyaŋw zəghwə va ki na, mba'a ɓəvə vəgha hwər tsa ci.
Dza na ka məni 'wəsa kaa Hyala, ma kə na:
29-30 «A Ndə sləkəpə, 'wəsa dalala, nana kiy,
a kwəmaa niy gəzəkə miy tsa gha va niy nza mənta,
a mətsee nay ndə mbəlipə tsa ghwənikə gha.
Nana kiy, a ghaa mbəə zlay ndə sləni tsa gha
a ghəci mətiy lə wəzə.
31 *Ndə mbəlipə tsa va na sa garəy gha
ta mbəzli tə hidĩ gwanashi.
32 Ghəci na waŋ pi tsaa dzaa canshi kwal
tsaa nəwŋa kaa hwəlfə mbəzli tə hidĩ gwanashi.
Ghəci dza naa fə shəndəkəə dzəti ka *Izərayel
ghəshi mbəzli gha» kə.
33 Ma sa favə kar dəy Yesəw ghəshi lə mbəghəy kwəma gəzə Shimeyaŋw
va na, nja maɗaŋa ghəshiy nata nava kwəma.
34 Dzəghwa Shimeyaŋw mba'a təfanatishi miy. Zhini ma kə kaa Marəy
mbəghəy Yesəw na: «Avanay zəghwə nay, Hyala təravə na ta sənay nəfə
tsa ka Izərayel ghənzə. Nihwəti mbəzliy zəghwə va dza naa mbəlitishi,
nihwətiy diɓa na, ra'i ghəshi dzaa zashi, sa ka ghəshi zləɓa ma nəw ci.
Zəghwə va dza naa ci shi ɗi Hyala mbəzliy məni. Ə na na nzanay, ka dza
mbəzliy zləɓaw.
35 Ghəciy, ta cikəvəri kwəma mbəmbə na dzar mbə nefer mbəzli ɗaŋ
dza naa dzəti ngwəla. Ma gha na na ghay Marəyəy, ta sa ngəra'wə dza
ghaa dza tə kwəma zəghwə gha na. Njasa dzəramtəŋa məndi miy nəfə
tsa gha lə gwapa dza ngəra'wə tsa tə ghaa zhəŋa» kə.

Anaa gəzə kwəmaa səəkə va Hyalaa dzəkən Yesəw

36 Ma ghalaɓa diɓa ki na, mba'a nahwəti mali niy nza tiɓa mbə məlmə
Zherəwzalem. Kwa gəzə kwəmaa səəkə va Hyala ghənzə. Ana slən tsa
mali va, zha Penəwel mbə hwəlfə kar Aser ghənzə. Tərəŋw ghənzə niy
halita. Ghənzə kiy, piya mbərfəŋ niy mənəhwə ghəshi lə zal tsaa niy ɓəvə
na, ghənzəə zha. Dzəghwa mba'a zata tsa va mətiy.
37 Ma sa mətiy zata na, dza na mba'a nzəyta ka məgwəmba. Ghala
vəghwə tsa vay, piya dəghəsə mətsəkə faɗəti niy nza sa nzə. Kalaa niy
səvəri ghənzə mbə *ciki Hyala, war sləni Hyala ghənzəə məni havəghwə
lə həvir gwa'a. Ka məni səwmay, ka cə'wə Hyala.
38 Dza na ki ndəs səəkəta tiɓaa dzəvəgha kar Marəy lə zata ge'i lə
vəghwə tsa va. Sa səəkəta na na, tapə ghənzə ta mananta 'wəsa kaa
Hyala kwərakwə, dza na ka gəzanshi kwəmaa dzəkən Yesəw kaa mbəzliy
ndəghə vici dza Hyalaa mbəli mbəzli mbə Zherəwzalem ti.

*Kar *Zhezhefə lə zəghwə shi mbə məlmə Nazaretə*

39 Dza kar Zhezhefə ghəshi lə Marəy ki, mba'a ghəshi kəɗamti məni
*kwəma pəhəti Hyalaa dzəkən zəghwə shi. Ma sa kəɗamti ghəshi məni
nzə na, dza ghəshi ka zhashi lə zəghwə shiy jighi, zhimbə məlmə Nazaretə
tə hidĩ ka Galile.

2:29-30 2:30-31 Ezay 52:10 **2:32 2:32** Ezay 42:6; 49:6; 46:13 **2:34 2:34** Ezay 8:14; 1Pi 2:8
2:37 2:37 1Tim 5:5; Mt 6:16-17 **2:38 2:38** Ezay 52:9

40 Ma zəghwə shi va naci ki na, war mbə mətsəhə kəli dikə, kwəriŋ
kwəriŋ vəgha ci. Mba'a Hyala fanambə məhərliy sənata kwəma tərəŋw
dzəmbə ghən tsa ci. Bəm Hyala fakən dəvə nzə kən.

*Yesəw mbə *ciki Hyala, ghəci lə piya məŋ lə bakə*

41 Njasa səəkə piya vay, mbə dza niy nza kar dəy lə mbəghəy Yesəw
dzəmbə məlmə Zherəwzalem ta *makwaghwa Pakə.
42 Ma sa mənti Yesəw piya məŋ lə bakə ki na, dza ghəshi pəm ghəshi
pəməvə, ka dza ta makwaghwa va li njasa sənaɓəshi ghəshi mbə məni.
43 Sa tsəhəshi ghəshi mbə Zherəwzalem na, ka məni makwaghwa Pakə
ghəshi. Dza ki mba'a Pakə kəɗita. Ma sa kəɗita Pakə na, mba'a kar
*Zhezhefə lə Marəy kafəshi ka zhashiy jighi nashi ki. Mbalaa mba'ay na
Yesəw ləy hwəməy mbə məlmə Zherəwzalem. Kalaa niy fəti ghən ghəshi
ta nava kwəma.
44 War dza ghəshiy dza. Ma kə ghən tsa shi na: «Dzar mbə nihwəti
mbəzli nza ghəy mbə dza li shi kwa zəərə kwətiŋ na na zəghwə» kə ghəshi
nashi ki. Vəghwamti ghəshi mbə dza. Ma hetihwer ki na, mba'a ghəshi
maɗishi ta pala dzar mbə manhiy, lə dzar mbə madigahishi.
45 Pəla' pəla' kə ghəshi na, shaŋ ghəshi ta nay. Ma sa nay ma ghəshi na,
dza ghəshi ka zhəghəvaa zhimbə Zherəwzalem ta pəla mbəɓa.
46 Vəghwamti ghəshi mbə pəla ci. Ma tə kwa mahkana vici na, zhini
ndəs ghəshi tsəhəshi mbə Zherəwzalem. Dza ghəshi na, Yesəw mənzəy
mbə ciki Hyala, tə jipəjipə *ka ɓənipə kwəma pəhəti Hyala mbə *ka
Zhəwifə. Ka fa kwemer ɓənipə ghəshi va, ka ɗəɗəw nahwəti kwəma
mbə və shi ghəci.
47 Ya wa ntsaa favə gəla kwemer gəzə na va na, ka mananci maɗaŋa va
na ci va hwəlfə məhərli, lə va gəla kwəma ka naa zləɓakə gwa'a.
48 Ma sa səəkə kar Zhezhefə lə Marəy nay na, ka mananshi maɗaŋa
nava kwəma. Ma kə mbəghəy ngəci na: «A zəghwee, tawa məntəŋəy gha
nana kwəma tsətsəa, tawa gwəravə ghaa dzamtəŋəy her ghəy lə dəŋa,
kwəp kwəp kwəp ghəy mbə pəlaŋa kia?» kə.
49 Ma kə Yesəw kaa zləɓanta na: «Wa shi pəlara ghwəy ti tsəghaa? Ə
sənay ma ghwəy mbə ciki tsa Dirə dzee nza ta ghəranci sləni ci pə ghwəy
shəkəna?» kə.
50 Kwəma gəzəkə na va ki na, mba'a səəti məhərli kar dəy ghəshi lə
mbəghəy.
51 Dzəghwa Yesəw ki, mba'a nəwvəshi, ka zhashi ghəshiy zhimbə
məlmə Nazaretə kwa zəərə shi. Ka yə fəti ghəci kaa mbəzliy yakə va,
njasa ɗi ghəshi. Ma na mbəghəy nanzə ki na, war mbə fə ghən ghənzə ta
shiy məniva va gwanashi.
52 Yesəw ki na ka mətsəhə kəli vəgha ci, ka mətsəhəva məhərliy sənata
kwəmaa dzəmbə ghən tsa ci gwa'a. Ka təɓanta kwəma ci kaa Hyala,
tsəgha kaa mbəzli kwərakwə.

3

*Zhaŋ ndə məni *batem mbə gəzə kwəma Hyala kaa mbəzli*
(Mt 3:1-12; Mk 1:1-8; Zhŋ 1:19-28)

1 Ləy hwəm sa mətiy Agwəstə, mazə tsaa sləkə hiɗi ka *Rəm gwanashi
na, mba'a məndi pəərəti tsahwəti ndəə dzəghwa pətsa ci. Tiber, kə məndi
kaa slən tsa ci. Ma Tiber mbə məni kwa məŋ lə cifə piya ci mbə mazəy,

2:41 2:41 Səvəri 12:1-27; 23:14-17 **2:49 2:49** Zhŋ 2:16 **2:51 2:51** 2:19 **2:52 2:52** 1Sam 2:26

Paŋwəsə Pilatə niy nza naa ngwəmna tə hidĩ ka Zhəwde. Ma *Erədə na,
ka məni ngwəmna tə hidĩ ka Galile. Fəlipə, zədəy Erədə na, tə hidĩ ka
Itəre lə ni ka Terakwanitə, mba'a Lizaniyasə ka məni tə ni ka Abilen.
2 Ghala vici vay, bakə niy nza mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala mbə
ka *Izərayel. Anə, kə məndi kaa slən tsa tsahwəti, Kayifə tsahwəti.
Ge'i ge'i lə vəghwə tsa va ki na, dza Hyala mba'a gəzanta kwəma nzə
kaa Zhaŋ zəghwə Zakari ghəci ghwəlay mbə gamba.
3 Ma sa favə Zhaŋ kwəma gəzanakə Hyala va na, dza na mba'a madĩy
ka dza dzar mbə məlməhi dzar miy həl Zhərdeŋ gwanashi ka gəzanshi
kwəma Hyala kaa mbəzli, ma kə na: «Tsam titihwə kwa kwəma Hyala,
zhəghantim nzəy tsa ghwəy, ma nza məndi məntəŋwəy batem, nza Hyala
pəlayŋwəy jikir tsa ghwəy mbə nəfə tsa nzə» kə.
4 Kwəma gəzə na vay, kərasl dzəghwata na kwa kwəmaa niy tsasliti
*Ezay ndə gəzə kwəma Hyala va niy nza mbə zliya ciy dzəkən Zhaŋ. Ma
kə niy niy:
Ava məli ndəə gaka mbə zlapə mbə gamba. Ma kəy:
«Gwəmantim nefer ghwəy ta ka'wə Ndə sləkəpə,
njasa ka məndi vaa zamti kwal wəzə wəzə
ta ka'wə ntsa dikə tsa,
mba'a ghwəy ghwənanamti nefer ghwəy wəzə wəzə.
5 Pətsa dəɓaŋ dəɓaŋ tsa gwa'ay, ta yəməy dza na,
cəke' dza məndiy həlɓanti kar dəlegwigwi lə hwəmer pi gwa'a.
Tə pətsa nza kweler hwəɗaŋə hwəɗaŋəy,
tidĩd dza məndiy gəŋətishi.
Kweleriy yidĩshi gwa'ay, ta yəmamtishi dza məndi.
6 Ya wa ndə ghalaɓa kiy, ta nay ntsa ghwənikə
Hyala ta mbəlipə dza na» kə mali va, kə niy ni.
7 Ma Zhaŋ mbə gəzə kwəma ci va tsəgha ki na, dza mbəzli mba'a ghəshi
ɓasəkəvashi dalala ta mbə ghəciy mananshi batem. Ma kə Zhaŋ kaa
ngəshi na: «Ghwəyəy, nja shesher ndərəm ghwəy. Mbə təkə kwəma
ghwəyəy, ta mbəliŋəy dza ghəy va ngwəvə Hyala va dzaa səəkə, sa ka
məndi məntəŋəy batem, nə ghwəy. A ntsaa gəzaŋwəy tsəgha na kə kia?
8 Mba'a pə ghwəy dĩ mbəliŋwəyəy, ə pə ghwəy məni sləni wəzə na gar
sənay məndi a ghwəy zhəghanti nzəy tsa ghwəy kataŋ kataŋ, kə məndi.
Nəghətaa ghwəy taa zəzəti na: “A ghəy dzaa mbəliŋəy sa nza *Abəraham
vaa jijiŋəy” pə ghwəy ma. Ma na Hyala nanzə e gəzaŋwəyəy, a bərci və
ta zhəghəti ya hərezli nashi ghwəy ni ka ndərazhi Abəraham.
9 Ə gəzaŋwəy ya, ndəkwə na ngwəvə Hyala nanzə ki, njasa ka tsə'i vaa
nza mbəzə mbəzə ta kəəsli fəhiy dzaa ya ma ya wəzə na gwanashi, ta
ndəti ghwə ti shi» kə.
10 Ma sa gəzəkə Zhaŋ tsəgha, ma kə mbəzliy ɓasəkəvashi va kaa ngəci
na: «Njaa dza ghəy məni sana kia Zhaŋ?» kə ghəshi.
11 Ma kə Zhaŋ ngəshi na: «Ma pə ghwəy məntiy, ntsa nza kwəbeŋer və
bakəy, ə kə tanavə tsahwəti kwətiŋ kaa ntsa kama na və. Ntsa nza shi
zəmə və ɓa na, ka təhəshi ghəci lə mbəzli kama ghəshi və shi» kə.
12 Dzəghwa ka *dəwan kwərakwə mba'a ghəshi səəkəshi ta mbə Zhaŋ
mananshi batem. Sa səəkəshi ghəshi na, dza ghəshi ka ɗəw kwəma va
Zhaŋ, ma kə ghəshi na: «A Metər, njaa ka ghəy məni na ghəy kia?» kə
ghəshi.

3:3 3:3 SləniKY 13:24; 19:4; Lk 24:37 **3:4 3:4-6** Ezay 40:3-5 **3:6 3:6** 2:30-31; SləniKY 28:28
3:7 3:7 Mt 3:7; Lk 21:5-36 **3:8 3:8** 1:54-55; Mt 3:9 **3:9 3:9** Mt 7:19

13 Ma kə Zhaŋ kaa ngəshi na: «Ghwəy mbə sləni ghwəyəy, əntaa ghwəy
papa shiy va mbəzli ma, war njasa gəzaŋwəy ngwəmna tsəhə shiy va
mbəzli pə ghwəy dzaa tsəhəshi» kə kaa ngəshi.
14 Dza ka sawji kwərakwə, mba'a ghəshi səəkəshi, ka ɗəw və tsəgha
ɓa, ma kə ghəshi na: «Njaa dza ghəy məni na ghəy kia?» kə ghəshi. Ma
kə Zhaŋ ngəshi na: «Əntaa ghwəy zlighwə gəna va mbəzli lə bərci ma,
əntaa ghwəy dzaa slasla dzərvəə dzəkən mbəzli ma. Ta na ghwəy va
zhəmə waŋwəy məndi pə ghwəy vəshi» kə.
15 Ya wa ndəy, mbə ndəghə səəkə tsa *Kəristəw Ntsa tivə Hyala niy
nzana. Ma sa nata məndi kwəma məni Zhaŋ ki na, ghəci dza Kəristəw tsa
vaa nza bərkee, kə mbəzli kaa kwəma təkə ghəshi mbə ghən shi.
16 Ma kə Zhaŋ kaa ngəshi gwanashi ki na: «Yən na neyey, lə yam ngəri
məniŋwəy ya batem. A tsahwəti ntsaa taŋətəra tə dikə tiɓa dzaa səəkə.
Ntsa vay, məniree gar gələɓə ta pəli yiɗi mbə kwakwahə tsa mbə səɗa ciw.
Na naciy, lə *Safə tsa Hyala, mba'a lə ghwə dza naa səəkə ta məniŋwəy
batem.
17 Sa ka na səəkəyəy, ta məni ngwəvə dza naa dzəkən mbəzli. Ngwəvə
ci vay, njasa ka ndə vaa pəhə ha lə kwakwa gaga ta dəvə ci dza naa məni.
Ma sa ka na pəhamti na, mba'a ɓasaghwa ha ci kwa tamə, ma davəna na
mba'a ndamti mbə ghwəə dzaa məti ma ya pa' hwəmɓa» kə Zhaŋ.
18 Ava tsəgha niy gəzanshi Zhaŋ Yəwən kwəma wəzə na kaa mbəzli,
ka tsəhanshi səətiy dzəghwa sləmə shi lə kwəma ghənghən ghənghən ta
mbə ghəshiy zhəghanti nzəy tsa shi.
19 Dza Zhaŋ tə nahwəti vici mba'a gəzanakə kwəma kaa ngwəmna
Erədəə dzəkən kwəma mənti na gəmgəm na. Ə niy ɓəhwə Erədə mali
zədəy, Erədiyadə, kə məndi kaa slən tsa mali va. Zhini mba'a niy mənti
nihwəti shi gəmgəm ni ɗaŋ diɓa. Va tsəgha niy nə Zhaŋ, shi wəzə ni na
shi mənti gha vaw, kə kaa ngəci.
20 Ma sa gəzanakə Zhaŋ kwəma va kaa Erədə tsəgha na, mba'a nəfə tsa
ci satiy, dza na mba'a faghwa Zhaŋ kwa fərshina. Zhini mətsəhə mətsəhəti
liɗi kwəma tsəgha ki.

*Zhaŋ mbə məni *batem kaa Yesəw*
(Mt 3:13-17; Mk 1:9-11)

21 Zhaŋ ghwəla ta dzəghwa fərshinay, mbəzli ɗaŋ niy səəkə na və, ka
mananshi batem ghəci. Ma tə nahwəti vici na, dza Yesəw mba'a səəkəy
va Zhaŋ, mba'a Zhaŋ mananati batem kwərakwə. Ma Yesəw mbə cə'wə
na, gwəravə ghwəmə tsəgha ɓəŋ ghwənita.
22 Dza *Safə tsa Hyala ɗewɗew tsa ka səəkə mə ghwəməə dzəkən,
njə'wə pə gha na, ndəɓa vəgha ghərpəpə, pə gha. Fa məndi na, məli
ndəə gəzə kwəma səəkə mə ghwəmə, a kə na: «Gha na Zəghwee, tərəŋw
ɗiŋee, mbə vəshi nzee dalala tə gha» kə.

Jijihiy Yesəw
(Mt 1:1-17)

23 Ma gha Yesəw gha sləni Hyalay, mahkan mətsəkə niy nza piya ci. Ma
dəy tə bərkə nzəy, *Zhezhefə na, ma Zhezhefə na, zəghwə Eli,
24 Eli na, zəghwə Matatə, Matatə na, zəghwə Levi, Levi na, zəghwə
Meləki, Meləki na, zəghwə Zhanay, Zhanay na, zəghwə *Zhezhefə,

---

3:16 3:16 SləniKY 1:5; 11:16; 13:25; 19:2-4; Lk 4:18 **3:19 3:19-20** Mt 14:3-4; Mk 6:17-18 **3:21 3:21** 5:16 **3:22 3:22** 4:18; Zəghwee: Cem 2:7; Ezay 42:1; Lk 9:35; 20:13

25 Zhezhefə na, zəghwə Matatiyasə, Matatiyasə na, zəghwə Aməsə,
Aməsə na, zəghwə Nahwəm, Nahwəm na, zəghwə Ezəli, Ezəli na, zəghwə
Nagay.
26 Nagay na, zəghwə Matə, Matə na, zəghwə Matatiyasə, Matatiyasə
na, zəghwə Shemən, Shemən na, zəghwə Zhəsəkə, Zhəsəkə na, zəghwə
Zhəda,
27 Zhəda na, zəghwə Zhəwanan, Zhəwanan na, zəghwə Resa, Resa
na, zəghwə Zhərəbabel, Zhərəbabel na, zəghwə Salatiyel, Salatiyel na,
zəghwə Neri, Neri na, zəghwə Meləki,
28 Meləki na, zəghwə Adi, Adi na, zəghwə Kwasam, Kwasam na, zəghwə
Eləmadam, Eləmadam na, zəghwə Er,
29 Er na, zəghwə Yesəw, Yesəw na, zəghwə Eliyezer, Eliyezer na, zəghwə
Zhewrim, Zhewrim na, zəghwə Matatə, Matatə na, zəghwə Levi,
30 Levi na, zəghwə Shimeyaŋw, Shimeyaŋw na, zəghwə Zhəwda,
Zhəwda na, zəghwə *Zhezhefə, Zhezhefə na, zəghwə Zhənam, Zhənam
na, zəghwə Eliyakim,
31 Eliyakim na, zəghwə Meleya, Meleya na, zəghwə Mena, Mena na,
zəghwə Matata, Matata na, zəghwə Natan, Natan na, zəghwə *Davitə,
32 Davitə na, zəghwə *Zhese, Zhese na, zəghwə 'Wəbetə, 'Wəbetə na,
zəghwə Bəwazə, Bəwazə na, zəghwə Sala, Sala na, zəghwə Nashən,
33 Nashən na, zəghwə Aminadabə, Aminadabə na, zəghwə Adəmin,
Adəmin na, zəghwə Arni, Arni na, zəghwə Esərəm, Esərəm na, zəghwə
Peresə, Peresə na, zəghwə Zhəwda,
34 Zhəwda na, zəghwə *Zhakwapə, Zhakwapə na, zəghwə *Izakə, Izakə
na, zəghwə *Abəraham, Abəraham na, zəghwə Tera, Tera na, zəghwə
Nahwər,
35 Nahwər na, zəghwə Serəgwə, Serəgwə na, zəghwə Rewə, Rewə na,
zəghwə Pelegə, Pelegə na, zəghwə Eber, Eber na, zəghwə Shela,
36 Shela na, zəghwə Kaynan, Kaynan na, zəghwə Arfakəsadə, Ar-
fakəsadə na, zəghwə Shem, Shem na, zəghwə *Nəwe, Nəwe na, zəghwə
Lamekə,
37 Lamekə na, zəghwə Matəsalem, Matəsalem na, zəghwə Henəkwə,
Henəkwə na, zəghwə Zharet, Zharet na, zəghwə Malelelə, Malelelə na,
zəghwə Kaynan,
38 Kaynan na, zəghwə Enəsə, Enəsə na, zəghwə Setə, Setə na, zəghwə
*Adam, Adam na, Zəghwə Hyala. Ava tsəgha na jijihiy Yesəw njasa nza
ghəshi.

4

Yesəw lə ndə jaka tsa Hyalaa
(Mt 4:1-11; Mk 1:12-13)

1 Ma ləy hwəm sa mananati məndi *batem kaa Yesəw kwa həl Zhərdeŋ
ki na, mba'a zhəghəkəvay, paf nəfə tsa ci təhəy va *Safə tsa Hyala ɗewɗew
tsa. Dza Safə tsa va, mba'a pəməghə dzəmbə gamba.
2 Hi faɗə mətsəkə ghəci mənti mbə gamba va, war mbə həərə *ndə jaka
tsa Hyala. Səəkə shi zəmə kwa miy ci nehem mbə hi tsa va gwanayəw.
Ma lə hwəm sa kərəta vici faɗə mətsəkə na va ki na, mba'a ma 'wati
ghəranci.

3:27 3:27 Salatiyel: 1NəMezh 3:17; Esd 3:2 **3:30 3:30-33** Rətə 4:18-22; 1NəMezh 2:1-14 **3:31 3:31** Natan: 2Sam 5:14 **3:33 3:33-38** Ghava 29:35; 25:19-26; 11:10-20; 5:1-32 **4:1 4:1-2** Mt 6:16-17; Lk 4:18; Ebr 4:15

3 Ma kə ndə jaka tsa Hyala kaa ngəci na: «Ndata Zəghwə Hyala nza ghay,
gəzanci kaa hakwə tsa, a ghəci zhəghəy ka shi zəmə, a gha zəməshi» kə.
4 Ma kə Yesəw kaa zləɓanci na: «Ma kə kwəma tsasliti məndi mbə Zliya
Hyalay: “Ka nzəyəy ndə tə hiɗi kwataka lə shi zəmə gwa'a tsəghaw” kə»
kə Yesəw.
5 Sa nay ndə jaka tsa Hyala shaŋ ghəci ta mbay Yesəw dza kwa nava bəla
na, dza na pəm pəməghə dzəmə pətsaa gwəramti yakəyakə. Sa pəməghə
na na dza na nza'jəw, canamti məlməhi tə hiɗi gwa'a gwa'a lə mezhizhəy
sləkəshi.
6-7 Ma kə ngəci na: «War mba'a pə gha tsəfəkwəŋa kwa kwəma yay,
ta ndaŋa kwal tsaa sləkə məlməhi va, lə shi mbə shi va dzee, mbə dəvə
gha dza ghəshiy nza gwa'a gwa'a. Sa nzana shi va gwanashiy, kaa ngəra
ndarashi məndi mbə dəvee. Yən kwərakwəy, e mbay ɓanavəshi kaa ntsa
ɗee ɓanci shi» kə.
8 Ma kə Yesəw kaa ngəci na: «Ma kə kwəma tsasliti məndi kwa Zliya
Hyalay: “War kwa kwəma Hyala gha sləkəŋa, pə gha dzaa tsəfəkwə, war
kaa ngəta pə ghaa ghəra sləni kwətita ya hwəmɓa” kə məndi» kə Yesəw.
9 Ma sa nay ndə jaka tsa Hyala shaŋ ghəci ta mbay Yesəw dza kwa nava
bəla diɓa na, dza na mba'a pəməghə Yesəw dzəmbə məlmə Zherəwzalem,
mba'a pəməghə dzəmə ghən *ciki Hyala. Ma kə kaa Yesəw na: «Ndata
Zəghwə Hyala nza ghay, ndəɓəvaa dzəghwaa dzəti hiɗi.
10 Sa nzanay a məndi tsasliti kwa Zliya Hyala: “Ta ghwənikə ka kwal
nzə dza Hyala ta səəkə ta ndəghwəŋa” kə məndi.
11 Ma kə məndi diɓay: “Ma nza ghəshi ka'wəŋa lə dividivi shi va
nəghətaa hakwə gwəlahantaa tə səɗa gha” kə məndi» kə.
12 Ma kə Yesəw ngəci na: «A Zliya Hyala gəzəkə diɓa, a kəy: “Əntaa gha
dzəghə nighə kwəma Hyala gha sləkəŋa ma” kə məndi» kə Yesəw.
13 Ma sa kəɗamti ndə jaka tsa Hyala dzəghə həərə Yesəw lə tsəhwəli
ghənghən ghənghən ɗaŋ tsəgha ki na, dza na, mba'a dzay tə nava vici di,
ta ndəghə nahwəti vici.

Yesəw gha sləni ci tə hiɗi ka Galile
(Mt 4:12-17; Mk 1:14-15)

14 Ma ləy hwəm kwəma va ki na, dzəghwa Yesəw mba'a zhəghəghəvay
zhiti hiɗi ka Galile. Paf nəfə tsa ci təhəy lə bərci ɓanavə *Safə tsa Hyala
ɗewɗew tsa. Dzəghwa zləŋ məlmə slən tsa ci dzay.
15 War ə ghəciy ɓəni kwəma Hyala kaa mbəzli dzar mbə ceker ɓasəva
*ka Zhəwifə, ka fal mbəzli gwanashi.

Zləɓati kwəma Yesəw mbəzli ka Nazaretəw
(Mt 13:53-58; Mk 6:1-6)

16 Dzəghwa Yesəw mba'a dzay dzəmbə məlmə Nazaretə, məlmə kəli na
mbə. Ma sa səəkəta *vici dəkəva ka Zhəwifə na, dza na mba'a dzəmbəy
dzəmbə *ciki ɓasəva tsa shi va, njasa sənaɓəy na mbə dzəmbə. Ma sa
tsəhəy na, mba'a garəy ta jangə Zliya Hyala.
17 Dzəghwa mba'a məndi vəlanavə zliya tsasliti *Ezay ndə gəzə kwəma
Hyala. Ma sa ɓəvə na na, mba'a palamti, dza na mba'a kəsata kwəma
mbəɓa tsasli tsasli naa dzəkən ghən tsa ci. Kə ka jangə kwəma va, ma kə
na:

4:4 4:4 Nəw 8:3 **4:6-7 4:6** Mt 28:18; Zhŋ 12:31 **4:8 4:8** Nəw 6:13; 5:9 **4:10 4:10-11** Cem 91:11-12 **4:12 4:12** Nəw 6:16 **4:13 4:13** 22:3, 31 **4:14 4:14** 4:18

18 «A *Safə tsa Hyala kənee, ə tsəhavəra na ta gəzanshi
Yəwən kwəma wəzə na kaa ka ndərma.
Ə ghwənara na ta gəzanshi pəli tsa shi kaa mbəzli kwa fərshina,
lə ta ghwənanamti mətsəhi ghwəlefesli.
Zhini mba'a ghwənara ta mbalamti mbəzli sanshim ngəra'wə.
19 Mba'a ta gəzanshi kaa mbəzli, nza ghəshi mbəə sənay,
a vəghwə tsa dza Hyalaa mbəlishi ti səəkəy» kə.

20 Ma sa jangamti Yesəw kwəma va tsəgha na, dza na mba'a zhiniy paray zliya va. Mba'a ɓanavə kaa ntsaa ghəra sləni mbə ciki ɓasəva tsa va. Ma sa ɓanavə na na, das nzəyəy mənzəy ta ɓananshi shiy. Mbəzli tiɓa ghalaɓa mbə ciki ɓasəva tsa va gwanashi na issə, ghəshi fati mətsə tə Yesəw, ka nighə. Ka ndəghə kwəma dza na ta gəzanshi.

21 Dzəghwa ki, ma kə Yesəw ngəshi na: «Kwəshala tə zliya na na jangəhwee sənzənvay, a nava kwəma mənta ndatsə. Ghala pətsaa fa ghwəy va yən mbə jangə məniva na» kə.

22 Ma sa favə ghəshi kwəma gəzəkə Yesəw va na, tərəŋw ghənzə təɓanatishi gwanashi. Ma kə ghəshi na: «Kay, kwəma gagaa nava kwəma wəzə tsa nzəw, zəghwə *Zhezhefə va sasa tsəy?» kə ghəshi.

23 Ma kə Yesəw ngəshi na: «Ka dza ghwəy bashəhwə gəzəkəra kwəma nja kwa fir taa nzaw. Ma dza ghwəy niy: “A ndə mbəlipə, ca mbəliti ghən tsa gha kwərakwə kəshi” dza ghwəy ni. Zhini a pə ghwəy taa ni ngəra diɓa na: “Ya gəla shiy mənəhwə gha va tə hiɗi ka Kapernahwəm, favə ghəyəy, məntishi tsəgha tikə mbə na gha na məlmə kwərakwə di” dza ghwəy ni» a kə Yesəw.

24 Zhəghwa, ma kə ngəshi diɓa na: «Ə gəzaŋwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ndə tiɓa ya kwətiŋ mbə ka gəzə kwəma Hyala mba'a məndi zləɓati kwəma ci, ka fə bamaa dzəti mbə məlmə yakə məndiw.

25 Zhini diɓa e gəzaŋwəy kwagwa'ay, mbəradzə ghala vəghwə tsa *Eli ndə gəzə kwəma Hyalay, ɗaŋ niy nza mi'i mbəreketi tə hiɗi ka *Izərayel. Ghalaɓay, tərəŋw niy nza ma tə hiɗi va, sa niy nzəməy ma van mbə piya mahkan mba'a tir kwaŋ.

26 Ya tsəgha niy nza mi'i mbəreketi tə hiɗi ci va ɗaŋ mbə may, niy ghwənəghə Eli Hyalaa dzakə ghi tsa nahwəti ya kwətiŋ ti shi, ta kəəti ghəciw. War dzakə ghi tsa nahwəti mali mbəriy kama tə hiɗi shi, niy ghwənəghə na Eli. Mali vay, mbə məlmə Sarepəta niy nza na, tə hiɗi ka Shidaŋw.

27 Ya ghala vəghwə tsa ndə Hyala Elizhe kiy, ɗaŋ niy nza ka dərna tə hiɗi ka Izərayel ghəshi ni ci hiɗi. Ya tsəgha niy nza ka dərna ɗaŋ tə hiɗi ci vay, niy mbəlanti tsahwəti Elizhe ti shi ya kwətiŋəw. War *Naaman, tsahwəti ndə dərna tsaa səəkə tə hiɗi Shiri na saa niy mbəlanti na» kə.

28 Ma sa favə mbəzliy ɓasəshi va mbə ciki ɓasəva tsa va kwəma gəzə Yesəw va tsəgha na, mba'a nefer shi satishi gwanashi mbəɓa.

29 Dza ghəshi rəərə ghəshi satishi, tasl ghəshi kəsəvə Yesəw, ka mbahəə səvəri mbə məlmə, sa mbahəkəvəri ghəshi na, mba'a ghəshi dzəməshi liy dzəti ɗal pətsa ləy ghəshi va məlmə shi va ti. Ta mbə ghəshiy tsəkway səəkə mə pətsa vaa dzəti ngwəla, ta məti ghəci.

30 Ma dza Yesəw naci ki na, liweɗ səvəriy mbə shi, ka dzay.

4:18 4:18-21 1:68 **4:18 4:18-19** Ezay 61:1-2; Mt 11:5; Lk 7:22 **4:18 4:18** 1:35; 3:16, 22; 4:1, 14; 10:21; 24:49; Mt 1:18, 20; 3:11, 16; 4:1; 12:18, 28, 31-32; 28:19; Mk 1:8, 10, 12; 3:29; SləniKY 1:2, 5, 8; 2:4, 17, 18 **4:19 4:19** SləniTaH 25:10 **4:22 4:22** Zhŋ 6:42 **4:24 4:24** Zhŋ 4:44 **4:25 4:25** 1Mezh 17:1, 8-16 **4:27 4:27** 2Mezh 5:1-14

Yesəw ghəshi lə ntsa sanci gazlaka ngəra'wə
(Mk 1:21-28)

31 Dzəghwa Yesəw mba'a dzay dzəmbə məlmə Kapernahwəm, tə hiɗi
ka Galile. Sa tsəhəy na mbəɓa na, dza na ka ɓəni shiy ghəci kaa mbəzli
mbə *ciki ɓasəva tsa ka Zhəwifə fəca *vici dəkəva.
32 Ma mbəzli tiɓa ki na, mba'a shi ɓananshi na va səəvəri məhərli shi.
Sa nzana lə bama ti ghəci gəzə kwəma kaa mbəzli.
33 Mba'a tsahwəti ndə niy nza tiɓa mbə ciki ɓasəva tsa va, lə gazlaka
'yahə'yahə na mbə ghən ci. 'Wakəvə ntsa va tsəgha tapə ta 'waŋə,
zlaŋzlaŋ, ma kə na:
34 «A Yesəw, ndə ka Nazaretə tsa, ta njaa ɗi gha lə ghəya? Ta zantəŋəy
səəkə gha shəkəna? Ma na neyey, e sənaŋa wəzə. Ghay, ntsa ɗewɗew tsa
ghwənay Hyala nza gha!» kə.
35 Dza Yesəw mba'a 'yamanakə cihə kaa gazlaka mbə ghən ntsa va va,
ma kə na: «Ɗekəɗekə pə gha. Ə pə ghaa səvəri mbə ghən zal tsa, mbala
kərakə» kə. Ma sa gəzəkə Yesəw kwəma va tsəgha na, 'wakəvə gazlaka va
tsəgha, mbəriv fati zal tsa va tə pi tiɓa kwa kwəma mbəzli gwa'a. Mba'a
səvərita mbə ghən ntsa va. Shaŋ ta mananati shiy kaa ntsa va gar zhanci
ghənzə mbə səvəri mbə ghən ci.
36 Ma sa nata mbəzliy nza tiɓa gwanashi nava kwəma ki na, mba'a
mananatishi maɗaŋa. Dza ghəshi ka gəgəzə kwəma kwa jipə shi, ma
kə ghəshi na: «Wa slən tsa na tsətsə na na kwəma kia? Njaa mbay tsatsa
ndəə gəzanakə kwəma kaa gazlaka lə gwəlaŋ, dza mba'a hwəta səvəri
mbə ghən ndəə zlayaa?» kə ghəshi.
37 Dzəghwa ki war kwəma Yesəw məndiy sla tə hiɗi va gwa'a gwa'a.

Kar Yesəw lə ka zəlghwə ɗaŋ
(Mt 8:14-17; Mk 1:29-34)

38 Ma sa dza Yesəw na, mba'a səvəriy ghalaɓa mbə ciki ɓasəva tsa va,
mba'a dzay dzakə ghi tsa Shimaŋw. Dzakə na na, shiy Shimaŋw tiɓa
gwərapəta dalala məhəni, ndəɓa ghwə, pə gha vəgha nzə. Dza mbəzli
ka cə'wə Yesəw a ghəci mbəlanti.
39 'Wakəvə Yesəw ki, gəlaŋ gəlaŋəy kən mali va. Dza na ka gəzanci
kwəma ghəci kaa zəlghwə tsa va lə gwəlaŋ, a ghəci səvəriy mbə vəgha
mali va. Sa gəzanakə Yesəw kwəma tsəgha na, dza zəlghwə tsa va mba'a
səvəriy mbə vəgha mali va. War ghwəla tsəgha na, nza'jəw ghənzə kafəta
ka dza ta ɓanshi shi zəmə.
40 Ma sa pəkwəta vici ki na, dzəghwa məndi ɓasə ɓasə məndi ɓasanakə
nihwəti ka zəleghwer ghənghən ghənghən. Dzəghwa Yesəw, mba'a
fafanakənshi dividivi ci kwətiŋ kwətiŋ tsa shi gwa'a. Dza ghəshi, kwəriŋ
kwəriŋ ghəshi mbəlishi gwanashi.
41 Ɗaŋ gezlekiki səvərishi mbə ghən ka gezlekiki ɗaŋaŋ mbə mbəzli
va, kala ngwəmə lala ghəshi mbə səvəri. Ma kə ghəshiy ni na: «Gha na
Zəghwə Hyala. Gha na Zəghwə Hyala» kə ghəshiy ni. Ka Yesəw dza na, ka
naɓəshi lə gwəlaŋ. A ghəshi catavashi kala gəzə ma kwəma. Sa nzana,
ma gezlekiki va na nashiy, a ghəshi sənay ghəci na *Kəristəw Ntsa tivə
Hyala, kə ghəshi.

Yesəw tə hiɗi ka Zhəwde
(Mk 1:35-39)

42 Ma tə way pi mekəshi na, mba'a Yesəw kafəy səvəriy mbə məlmə
Kapernahwəm, ka dzay dzəti gamba kərakə lə mbəzli. Dza mbəzli ɗaŋaŋ,

4:32 4:32 Mt 7:28-29 **4:34 4:34** Mk 3:11 **4:41 4:41** Mk 3:11-12

mba'a ghəshi kafəshi, ka papala, dza ghəshi ndəs ghəshi kəsay. Ma sa
kəsay ghəshi tsəgha na, kala zhini ghəshiy ɗi ghəciy zlashi ta dzay ghwəla.
43 Ma kə Yesəw kaa ngəshi naci ki na: «Wəzəɓa dzee na ta gəzanshi
Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən sləkə tsa dza Hyala ta sləkə mbəzli, kaa
mbəzli mbə nihwəti məlməhi kwərakwə. Sa nzanay, ghənzə na kwəma
ghwənikəra Hyala ti» kə.
44 Dza na mba'a dzay, ka gəzanshi kwəma Hyala kaa mbəzli dzar mbə
ceker ka *ka Zhəwifəə ɓasəva tə hiɗi ka Zhəwde.

5

*Kwa taŋa *mbəzli ta səɗa Yesəw*
(Mt 4:18-22; Mk 1:16-20)

1 Ma tə nahwəti vici na, mba'a Yesəw səvəriy garəy tə həlbə tsa miy
kwəfa *Zhenezaretə. Dza mbəzli, ɗaŋ ghəshi ɓasəkəvashiy dzəvəgha. Dza
ghəshi ka tsətsəkwəva ta nza ndəkwə vəgha, ta fa kwəma Hyala gəzə na
va.
2 Tsa' kə Yesəw na, mba'a nashi kwambəwaler bakə tə pətsa va vəgha
həlbə. Ə niy səəməshi ka kəəsə kərpi kwa shi, mba'a ghəshi niy dzashi
ta yaɓə zlekwer shi.
3 Dza Yesəw ki, mba'a dzay dzəghwa nahwəti kwambəwal va, sa
Shimaŋw ghənzə. Ma kə ngəci na: «A Shimaŋw, katata kwambəwal gha
naa jəw dzar dzəti yam di» kə kaa ngəci. Dza Shimaŋw mba'a dzəghwaa
katata. Mba'a Yesəw nzəyəy kwa, dza na mba'a ghati gəzanshi kwəma
kaa mbəzli ki.
4 Ma lə hwəm sa kəɗiy na lə gəzə kwəma kaa mbəzli ki, ma kə kaa
Shimaŋw na: «Ca mbala, kətəghə kwambəwal gha naa dzar dzəti hwər
kwəfa, nza ghwəy pəəli zlekwer ghwəy, a ghwəy ndaghashiy dzəghwa
kwəfa, ta ka kərpi njasa nza ghwəy va kwa zəərə ghwəy» kə.
5 Ma kə Shimaŋw ngəci na: «A Metər, ava ghaa nay mbə ka kərpi hi ghəy
virvirvir, kəsəvə sə ghəy ya waɓaw. E ma njana nzana gha gəzəkəray,
kadiw a ghəy zhiniy pəli zlekwer ghəy zhimbə kwəfa» kə.
6 Dza ghəshi ki mba'a ghəshi katatavashiy dzəti hwər, ka pəpəli zlekwer
shiy dzəmbə kwəfa, ka ka kərpi. Dzəghwa tərəŋw ghəshi kavə kərpi, pa'
ka ɗi slikwə zlekwer shi va ɗaŋ tsa kərpi.
7 Sa nashi ghəshi tsəgha na, dza ghəshi mba'a ghəshi təhwaɗashi
nihwəti madigahishi kwa nahwəti kwambəwal ta kəətishi. Ndəs niva
mbəzli səəkəshi. Dza ghəshi tiɓa ki ka pa kərpiy dzəghwa kwambəwaler
bakə ni va. Paf paf ghəshi tahayshi lə kərpi bakanashi, pa' ka ɗi ndava
kwambəwaler vaa dzəmbə yam, va shəndəkə tsa kərpi, gwa'a tsəgha.
8 Ma sa nay Shimaŋw Piyer tsəgha na, dza na gələɓ gələɓəy shinin ci
mbə hiɗi kwa kwəma Yesəw. Ma kə kaa ghəci na: «A Ntsaa sləkəra,
katantəvaŋa vəghee, sa nzanay, ndə məni *kwəma jikir na nzee» kə.
9 Ma Shimaŋw kiy, tərəŋw niy dzashi her ci, lə mbəzli va ta gwa'a, va
kwəma kərpi kəəsəvə ghəshi va ɗaŋ ni tsəgha.
10 Ndərazhi Zhebede, kar Zhakə lə Zhaŋ kwərakwə na, tsəgha her shi
dzashi. Mbəzli bakə ni vay, ghəshi lə kar Shimaŋw niy nza na mbə sləni
shi kwa zəərə kwətiŋ na. Ma kə Yesəw kaa Shimaŋw ki na: «A Shimaŋw,
ka dza her gha ma. Ghala ndatsə e gəzaŋay, ka zhini ghaa nzaa ndə kəəsə
kərpiw. Ndə dza ta haka mbəzli səəkə ta nəwra dza ghaa nza» kə.

4:43 4:43 11:2 **5:4 5:4-9** Zhŋ 21:2-11

11 Ma sa favə ghəshi tsəgha ki na, dza ghəshi mba'a ghəshi pakəmə
kwambəwaler shiy dzəti həlbə. Mbərəkə ghəshi zlashi tiɓa, lə shi və shi
gwa'a. Mba'a ghəshi nəwhwə Yesəw.

Kar Yesəw lə ndə dərna
(Mt 8:1-4; Mk 1:40-45)

12 Ma tə nahwəti vici na, mba'a Yesəw tsəhəy mbə nahwəti məlmə.
'Wakəvə tsahwəti ndə tiɓa mba'a tsahwəy, war dərna vəgha ci. Dza na
mba'a nay Yesəw. Ma sa nay na Yesəw tsəgha na, dza na, mba'a səəkəə
tsəfəkwəy kwa kwəma ci, lə kwəma ci mbə hiɗi, ka pəra'wanci dəvə.
Ma kə na: «A Ndə sləkəpə, war mba'a pə ghaa ɗi sənzənvay, a ghaa
mbəlantəra ɗewɗew va dərna kənee na» kə.
13 Ma sa gəzəkə na tsəgha na, dza Yesəw, kaf kafəti dəvə ci, mba'a dapay.
A kə ngəci na: «E ɗi ghaa mbəliŋa, mbəliŋa kwəriŋ» kə. Nza'jəw dərna
va sərəɓəta ti.
14 A kə Yesəw kaa ngəci sa mbəliy na na: «Əntaa gha gəzə kwəma
məntəŋee na ya kaa wa ma. Mbala tsərə, a gha dzaa canati ghən tsa gha
njasa mbəliŋa gha kaa ndə ta Hyala. Nza gha dzaa vəliti vəli gha kaa
Hyala njasa gəzəkə *Məyizə va, nza mbəzli mbəə sənay gwanashi, a gha
mbəliŋa va dərna tə gha, kə ghəshi» kə.
15 Ma ghalaɓa ki na, war ə mbəzliy mətsəhə sla kwəma Yesəw dza
kwa kwəma kwa kwəma dzar mbə mbəzli gwa'a. Ka mbəzliy dza na, ka
ɓasəvaa səəkə ɗaŋ, ta fa kwəma ɓənipə na, lə ta mbə ghəciy mbəlitishi
va zəleghwer shi.
16 Ka Yesəw dza na, mba'a səvəriy mbə məlmə, ka dzay dzəti gamba
kərakə vəgha mbəzli, ta cə'wə Hyala.

Kar Yesəw lə ntsa mətita nahwəti bəla vəgha ci
(Mt 9:1-8; Mk 2:1-12)

17 Ma tə nahwəti vici na, dza Yesəw ka ɓananshi kwəma Hyala kaa
mbəzli mbə tsahwəti ciki. Dza *ka Farisahi lə *ka ɓənipə kwəma pəhəti
Hyala mbə *ka Zhəwifə, mba'a ghəshi ɓasəkəvashi səəkə dzar mbə
məlməhi ghənghən ghənghən tə hiɗi ka Galile, lə tə hiɗi ka Zhəwde,
mba'a səəkə mbə məlmə Zherəwzalem gwa'a. Sa səəkəshi ghəshi na,
mba'a ghəshi nzəyshi vəgha Yesəw. Bərci Hyala ki na kwasəbə Yesəw
ghənzə niy nza, ka mbəli ka zəlghwə ghəci lə bərci va.
18 Ma ləy hwəm jəw na mba'a nihwəti mbəzli ɓəkə tsahwəti ndə tə
pi həni tsa ci, sa nza nahwəti bəla vəgha ci məti məti. Dza ghəshi ka
pəla kwal tsaa ɓəghə dzəmbə ciki tsa va ta mbay ghəshiy fəy kwa kwəma
Yesəw.
19 Shaŋ ghəshi ta kwəmavə kwal gar dzəmbəshi ghəshi li, va ɗaŋ tsa
mbəzliy ɓasəshi tə pətsa va. 'Wakəvə ghəshi tsəgha tsaŋ ghəshi ɓəvə, dza
taram ghəshi dzəməshi li mə ghən ciki tsa va, sa tsəti məndi nja beela.
Dza ghəshi mba'a ghəshi tsahwati kwal ti. Sa tsahwati ghəshi kwal na,
mba'a ghəshi vələghə ntsa va tə pi həni tsa ci dzəghwa tə jipəjipə mbəzli
dzəghwa səɗa Yesəw.
20 Ma sa sənay Yesəw a mbəzli va ndara nefer shi gwanashi, kə, ma kə
kaa ntsa shaw tsa va ki na: «A madiga, a kwəma gha jikir na pəlita!» kə.
21 War sa favə *ka ɓənipə kwəma pəhəti Hyala lə ka Farisahi nava
kwəma tsəgha na, mba'a ghəshi dzəmbəshi mbə təkə kwəma, ma kə
ghəshi mbə ghən shi na «A tsatsa ntsaa sawa Hyala tsa shəka? Wa tsava

---

5:11 **5:11** Mt 8:21-22 **5:14** **5:14** SləniTaH 14:2-32; Mk 7:36; Lk 17:14 **5:15** **5:15** Mk 7:36 **5:16** **5:16** Mt 14:23; 26:36-46; Mk 1:35; 6:46; Lk 3:21; 6:12; 9:18, 28-29; 11:1; SləniKY 1:14; 2:42; 6:4; 12:5 **5:20** **5:20** 7:48; Mt 9:2

ntsaa dza vaa mbay pəlatanay kwəma ndə jikir na tiɓa kala war Hyala kwətitaa?» kə ghəshi.
22 Ma Yesəw naci ki na, gwa'a gwa'a ghəci sənata təkə kwəma mbə ghən shi. Ma kə kaa ngəshi na: «A mbəzli ni, tawa tətəkə ghwəy kwemer tsətsə ni mbə nefer ghwəya?
23 Nama kwəma gwəra na ɓəlaŋ, ta ndə kə ni: “A kwəma gha jikir na pəlita” kə, lə ndə ni kaa ndə zəlghwə: “Sati garəŋa a gha dzaŋa” kəa?
24 Ma kiy, e ɗi ghwəy sənay, a bərci vəya yən Zəghwə yakə ndə ngəri tikə tə hiɗi ni, ta pəlanshi jikir tsa mbəzli, pə ghwəy» kə. Dza ma kə kaa ntsa mətita bəla vəgha ci va na: «A ntsa, avee gəzaŋa sənzənva, sati, maɗi ɓə pi həni tsa gha, mbalaa jighi» kə.
25 War sa gəzəkə Yesəw kwəma va na, dza ntsa va tsəgha, nza'jəw satiy tə hiɗi tiɓata, kwa kwəma mbəzli va gwa'a. Tsaŋ ɓəvə pi həni tsa ci, ka dzay jighi. War ə ghəciy fal Hyala ghəci mbə dzay.
26 Ma sa nata mbəzli tiɓa va gwanashi nava kwəma na, ka mananshi maɗaŋa ghənzə. Dza ghəshi ka fal Hyala, mba'a hazləni təhay nefer shi. Ma kə ghəshi mbə gəzə kwəma shi na: «Ndatsəy, a ghwəmmə nata kwəma maɗaŋa maɗaŋa na, nanzə» kə ghəshi.

Kar Yesəw lə Levi
(Mt 9:9-13; Mk 2:13-17)

27 Ma ləy hwəm shi va ki na, dza Yesəw mba'a kafəy ta dzay. Ma ghəci mbə dzay na, mba'a nay ndə *dəwan mənzəy mbə ciki sləni tsa ci. Levi, kə məndi kaa slən tsa ntsa va. Ma sa nay Yesəw ki, ma kə kaa ngəci na: «Sati, nəwra dzam» kə.
28 War sa gəzanakə Yesəw tsəgha na, dza Levi pəlhəm satiy, mbərəkə zlashi shiy tiɓa gwa'a, ka nəw Yesəw.
29 Dzəghwa Levi mba'a pəməghə Yesəw dzakə ghi tsa ci, mba'a tanati shiy tərəŋw. Daŋ nihwəti ka dəwan lə nihwəti mbəzli niy səəkəshi ta zəmə shi va. Ka zəmə shiy ghəshi jakə lə kar Yesəw ki.
30 Ma *ka Farisahi lə mbəzliy ɓananshi *kwəma pəhəti Hyala mbə shi ki na, tsarakə ghəshi niy nza tə na shi bəla. Ma sa nashi ghəshi kar Yesəw tsəgha mbə zəmə shiy lə mbəzli va na, mba'a zhanatishi kwa hwər shi. Ma kə ghəshi kaa *mbəzli ta səɗa Yesəw na: «Tawa zəmə ghwəy shiy ka sa shiy jakə lə ka dəwan mba'a nihwəti mbəzliy məni sləni jikir naa?» kə ghəshi.
31 Ma kə Yesəw kaa zləɓanshi na: «A mbəzli ni, səəkee nashi mbəzli kwəriŋ kwəriŋ vəgha ni mbə dza va dəkwətərəw, war ka zəlghwə na shi kee nashiy dza və.
32 Ava va tsəgha na kiy, yən neyey, ta pəla mbəzli wəzə ni səəkə yaw, ta pəla mbəzliy məni sləni jikir na səəkəree, ta mbay ghəshiy tsa titihwə kaa Hyala, ka zhəghə nzəy tsa shi» kə.

*Ka jakəva yəwən kwəma ɓənipə Yesəw lə kwəma ɓənipə *ka Zhəwifəw*
(Mt 9:14-17; Mk 2:18-22)

33 Ma ləy hwəm sa gəzəkə Yesəw tsəgha ki, ma kə nihwəti mbəzli mbə shi kaa Yesəw na: «Mbəzli ta səɗa Zhaŋ ghəshi lə mbəzli ta səɗa *ka Farisahiy, kar ghəshiy tivə vici, ka məni səwmay ka cə'wə Hyala. Ya ni gha ni *mbəzli ta səɗa gha kiy, wa shiy mənishi məni ma ghəshi tsəgha, nza na war shiy ghəshiy zəmə, ka sa shiy ya hwəmɓaa?» kə ghəshi.

5:24 5:24 Zhŋ 5:36 **5:28 5:28** Mt 8:21-22 **5:29 5:29** Mt 9:10 **5:32 5:32** 19:10 **5:33 5:33** Mt 6:16-17; 11:18-19; Lk 7:33-34

34 Ma kə Yesəw kaa zləɓanshi na: «A pə ghwəy favə kwəma dzee na ta
gəzaŋwəy. Mba'a kə ndə harvə mbəzli ta zəmə gəzləɓə mətəpa na, mba'a
mbəzli va dzaa tivə vici va ka vici məni səwmay shəkəna? Ka dza ghwəy
mbay makətishi va zəmə shiy, kama zal mali tsa va ghwəlay mbə shiw.
35 Ma kiy, a tsahwəti vəghwə dzaa səəkəy, ghala pətsa dza məndi vaa
ɓanti ndə mətəpa kwa jipə shiy, ghalaɓa dza ghəshiy məni səwmay ki»
kə.
36 Dza Yesəw mba'a ɓəlanakəshi tsahwəti fir diɓa, ma kə na: «Ndə tiɓaa
sləkwə kwəbaŋ tsa yəwən tsa, ta dza ta mbəghəə dzəti tsaa haliyəw. Sa
nzana, mba'a kə ndə mənti tsəghay, lidɗiy laɗamti ndə tsa yəwən tsa va
kwəbaŋ gəməy. Zhini diɓa na, ka dza kəjer tsa yəwən tsaa jakəshi, lə tsa
halihali tsaw, ta slikwəshi dza ni halihali ni shiy.
37 Ava tsəgha na diɓa, ndə tiɓa ka 'yaghwa tay tsa njəmnjəm tsaa
dzəghwa ghwəlpə halihali naw. Sa nzana, mba'a kə ndə mənti tsəghay, sa
ka tay tsa va maɗiy ta pəsli na, ta wənəhəta dza pəhal ghwəlpə va, ka tay
dza na, na'i shəkəy dzəti hiɗi gəm. Shi dza məndiy mənivə lə ghwəlpə
va tiɓa ghwəla kiw.
38 Va tsəgha, ma təɓə na kiy, dzəghwa yəwən ghwəlpə təɓə na məndiy
i tay tsa njəmnjəm tsa kwərakwə ki. *
39 Ndə tiɓa dzaa zləɓa sa tay tsa njəmnjəm tsa, sahwə ma na tsa
pəslipəsli tsaw. Ta na navay, kar məndiy gəzə: “Wəzəɓa tay tsa pəslipəsli
tsa na kaa tsa njəmnjəm tsa” kə məndiy ni» kə.

6

*Gəzə kwəmaa dzəkən *vici dəkəva ka Zhəwifə*
(Mt 12:1-8; Mk 2:23-28)

1 Ma tə nahwəti vici, fəca vici dəkəva ka Zhəwifə na, ka taŋə kar Yesəw
lə mbəzli ta səɗa ci dzəvəri mbə vəh alkamari. Ma ghəshi mbə dza va
na, dza mbəzli ta səɗa ci va ka slərɓə alkamari va, ka zəmə.
2 Ma sa nashi nihwəti mbəzli mbə *ka Farisahi mbə məni tsəgha, ma
kə ghəshi kaa ngəshi na: «Tawa dzəmbəŋwəy ghwəy mbə məni shi
makəmmə *kwəma pəhəti Hyala va məni ghwəmmə fəca vici dəkəva
kia?» kə ghəshi.
3 Ma kə Yesəw kaa ngəshi na: «Wa səəkə ghwəy jangəhwə mbə
Zliya Hyalaa dzəkən kwəmaa niy mənti kar *Davitə va ghəshi lə mbəzli
kwasəbə bay sa? Tə nahwəti vici sa niy ghəratishi may,
4 təhwə niy dzəmbəy Davitə mbə *ciki Hyala, dza həŋ ɓəvə peŋ tsa
ka məndi ta Hyala li, mba'a zəməhwə, mba'a tatahanavəshi kaa mbəzli
kwasəbə va, mba'a ghəshi zəməhwə kwərakwə. Ya tsəgha niy nə kwəma
pəhəti Hyala, ka zəmə peŋ tsa va məndi kala war *ka ta Hyalaw kəy, niy
naɓəti Davitə Hyalaw» kə.
5 Zhini ma kə Yesəw ngəshi ɓa na: «Yən sləkə na vici dəkəva, yən
Zəghwə yakə ndə ngəri» kə.

Kar Yesəw lə ntsa məti məti dəvə tsa
(Mt 12:9-14; Mk 3:1-6)

6 Ma fəca nahwəti *vici dəkəva diɓa na, mba'a Yesəw kafəy, dzay
dzəmbə *ciki ɓasəva tsa ka Zhəwifə. Sa dzəmbəy na na, dza na ka

---

* **5:34 5:34** Mt 9:15 **5:38 5:38** Ka *Izərayeləy, dzəghwa ghwəlpə yəwən na ka ghəshiy i tay tsa njəmnjəm tsa. Ni shi ghwəlpipiy, tə hwətəɓə niy mənishi ghəshi, va tsəgha ka ghəshiy slikwəshi ghəshi kə halishi, sa ka tay tsa njəmnjəm tsa maɗi ta pəsli kwa shi. **6:1 6:1** Nəw 23:25 **6:2 6:2** Səvəri 20:8-10 **6:3 6:3-4** 1Sam 21:2-7; SləniTaH 24:5-9 **6:6 6:6-11** Mk 2:27-28

ɓananshi kwəma Hyala kaa mbəzli. Mba'a tsahwəti ndə niy nza tiɓa mbə mbəzli va məti məti dəvə kwa bəzəmə ci.
7 Dza *ka ɓənipə kwəma pəhəti Hyala lə *ka Farisahi ki, war ka fə ghən ta Yesəw, ta nighə nda nza naa mbəli ntsa va fəca vici dəkəva, sa ɗì ghəshi ngali kwəmaa dzəkən ta mbə ghəshiy ɓanci fəti.
8 Mbalaa ma Yesəw naci ki na, gwa'a sənata na kwəma təkə ghəshi. Dza na ki, ma kə kaa ntsa məti məti dəvə tsa va tsəgha na: «Satiŋa, a gha garəŋa tiɓa tə jipə mbəzli» kə. Pəlhəm ntsa va satiy, mba'a garəy məgarə tiɓa.
9 Ma sa garəy ntsa va ki, ma kə Yesəw kaa mbəzli tə pətsa va na: «A pənəy, njaa nə *kwəma pəhəti Hyalaa? Mənim kwəma wəzə na kaa ndə fəca vici dəkəva nə na shəkəna? Naa mənim kwəma gəmgəm na nə na? Kwal tsaa mbəlanti piy tsa ndə na sa ndammə na ta naa? Naa tsaa zamti piy tsa ci na?» kə.
10 Sa gəzəkə na tsəgha na, dza na mba'a fati mətsə ci ti shi gwanashi ka nighəshi. Dzəghwa ma kə kaa ntsa məti məti dəvə tsa va ki na: «A ntsa təɗì dəvə gha va» kə. Dzəghwa ntsa va mba'a təɗata, war sa təɗata na na, dza dəvə ci mba'a mbəlita kwəriŋ tsəgha.
11 Ma sa nata nihwəti mbəzli kwəma va tsəgha na, mba'a nəfə tsa shi satiy tərəŋwəy. Dza ghəshi ka sləka kwəma kwa jipə shiy dzəkən shi dza ghəshiy məni lə Yesəw.

Kar Yesəw lə mbəzli ta səɗa ci məŋ lə bakə ni
(Mt 10:1-4; Mk 3:13-19)

12 Dza Yesəw ge'i ghala vəghwə tsa va, mba'a dzəməy mə kəlaŋ ta cə'wə. Dzəghwa na virvirvir key pi ghəci hyamti mbə cə'wə Hyala.
13 Ma sa kərəy pi na, dza na da' harvə *mbəzli ta səɗa ci. Dzəghwa na təra', təra' təra' ghəci təravə mbəzli məŋ lə bakə mbə shi. Ma kə kaa ni təravə na va na: «Ghwəyəy ka kwalee nza ghwəy na ghwəy» kə kaa ngəshi.
14 Avanashi sləneɗemer mbəzli va: Shimaŋw tsa fanati na slən Piyer ghəshi lə Andəre zəmbəghəy, Zhakə, Zhaŋ, Fəlipə ghəshi lə Bartelemi,
15 Matiye, Təmasə, Zhakə zəghwə Alfe mba'a Shimaŋw tsa har məndi: «Ndə pərslə ta hiɗì ci»
16 Zhəwdə zəghwə Zhakə, mba'a Zhəwdasə Isəkariyətə, ntsaa dzaa nga ɗafa ta Yesəw. Ava tsəgha ghəshi.

Yesəw lə mbəzli ɗaŋ, mba'a ka zəlghwə
(Mt 4:23-25)

17 Dzəghwa Yesəw ki, mba'a səkway lə mbəzli təravə na va səəkə mə kəlaŋ tsa va, mba'a ghəshi səkwaa garəshi tə ngwəla. Tə pətsa va, mbəzliy nəwvə kwəma ci niy nza ɗaŋ. Tiɓa nihwəti mbəzli niy ɓasəshi diɓa. Mbəzliy səəkə tə hiɗì ka Zhəwde, lə mbə məlmə Zherəwzalem, lə mbə məlməhi tə miy həl, lə ni tə hiɗì ka Tir lə Shidaŋw.
18 Gwa'a niy səəkə ghəshi. Ta fa kwəma ɓənipə Yesəw, mba'a ta mbəə kwəmavə mbəlishi va zəleghwer shi niy ɓasətəvashi mbəzli va gwanashi. Lə mbəzli mananshi gazlakata niy səəkəshi na, mba'a ghəshi mbəlishi kwərakwə.
19 Dzəghwa ya tsamaɓa ndə mbə mbəzliy ɓasəshi va na, war ka pəla kwal tsaa dapay, sa nzana, mbə səvəri bərci niy nza mbə vəgha ci ka mbəlishi gwanashi.

6:11 6:11 Zhŋ 5:16, 18 **6:12 6:12** 5:16 **6:14 6:14-16** SləniKY 1:13; Zhŋ 1:40-44 **6:19 6:19** Mt 9:20

Mbəzli mbə vəshi, lə ni tə ngəra'wə
(Mt 5:1-12)

20 Dzəghwa Yesəw njə'wə nighəti *mbəzli ta səɗa ci. Ma kə kaa ngəshi
na:
«Vəshi na tə ghwəy, ghwəy ka ndərma.
Sa nzanay, ghəy na shiy dzaa nzəy mbə mbəzli sləkə Hyala
tə pi kwəti mbə mazə tsa nzə.
21 Vəshi na tə ghwəy, ghwəy mbəzli mbə ma sənzənva.
Sa nzanay, ghwəy na shiy dzaa ngəsliŋwəy tərəŋw.
Vəshi na tə ghwəy, ghwəy mbəzli nza wahə
kwa mətsəhi ghwəy sənzənva.
Sa nzanay, ghwəy na shiy dzaa 'wəshi.
22 Mba'a kə mbəzli kala ɗi mətsə ghwəy, mba'am ndəghamtəŋwəy, ka
tsəərəŋwəy, ka ndərəŋwəy, war tə sa nəwra ghwəy yən Zəghwə yakə
Ndə ngəriy, vəshi na tə ghwəy.
23 War mba'a pə ghwəy nata nava kwəma mənta tsəghay, ə pə ghwəy taa
vəshi ghalaɓa, ka ɓərməə dzəta ghwəmə va nava vəshi. Sa nzanay, ta
ngavəŋwəy zhəmə ghwəy dza Hyala mə ghwəmə. War tsəgha niy sanshi
jijihishi ngəra'wə kaa ka gəzə kwəma Hyala mbəradzə kwərakwə.
24 Ta səəkə dza ngəra'wəə dzəkən ghwəy, ghwəy ka shiy.
Sa nzanay a ghwəy kwəmavə tsa ghwəy wahə tíkə tə hidì.
25 A ngəra'wə kən ghwəy, ghwəy mbəzli bəhəbəhə ni sənzənva.
Sa nzanay, ta dzəkən ghwəy dza maa dza.
A ngəra'wə kən ghwəy, ghwəy mbəzliy 'wəshi sənzənva.
Sa nzanay, barcicəkwə dza ghwəy nza,
war lə wahə kwa mətsə ghwəy.
26 Ngəra'wə dza naa nza kən ghwəy, mbəzli kəə gəzə war kwəma wəzə
wəzə naa dzar kaɓaka ghwəy. Sa nzanay, war tsəgha niy gəzə jijihishi
kwəma wəzə wəzə na dzar kwa kaɓaka ka Hyala ka dzərvə mbəradzə
kwərakwə» kə.

Ɗim ka jaka ghwəy
(Mt 5:38-48; 7:12)

27 Zhini ma kə Yesəw diɓa na: «Na na ghwəy, ghwəy mbəzliy fa kwəma
gəzee nay, ə pə ghwəy ɗi kwəma ka jaka ghwəy, mananshim kwəma wəzə
na kaa mbəzliy ɗi ma mətsə ghwəy.
28 Mba'a kə mbəzliy bazlaŋwəyəy, ə pə ghwəy təfanshi miy tsa wəzə tsa
na na ghwəy. Mba'a kə mbəzliy tsəərəŋwəyəy, ə pə ghwəy cə'wə wəzə
hwər tsa Hyalaa dzəkən shi.
29 Mba'a kə ndə ləkavəghaŋa dəvə vəgha ghən ghay, ə pə gha
zhəghanavə nahwəti bəlaa tərmbə, a ghəci ləkəŋa vəgha diɓa. Mba'a
kə ndə sərəhwə ləkwəsa kən ghən tsa ghay, zlay a ghəci zhiniy sərəhwə
lə ɗaŋkəci tsa kən ghay ta gwa'a.
30 Ya tsamaɓa ndə ɗəw na shiy va ghay, ɓə pə ghaa ɓancishi. Mba'a kə
ndə ɓəhwəŋa shi ghay, ka nə gha war gha zhanavəra shi ya, pə gha ngəci
ma.
31 Njasa ɗi ghwəy va məndiy məniŋwəy kwəma wəzə nay, war tsəgha
pə ghwəy mananshi kaa mbəzli kwərakwə.

6:20 6:20-49 Mt 5:2 **6:20 6:20** Zhk 2:5 **6:21 6:21** ShiZhŋ 7:16-17; Zher 31:25; Cem 126:5; Ezay 61:3 **6:22 6:22** Mt 5:11; Zhŋ 16:2; SləniKY 5:41; 1Pi 4:14 **6:23 6:23** Mt 5:12 **6:24 6:24** Mt 19:23-24; Zhk 5:1 **6:25 6:25** 1Kwər 4:8 **6:26 6:26** Zhk 4:4; Zher 5:31 **6:29 6:29** Rm 12:17; 1Kwər 6:7

32 Ma kala tsəgha, mba'a pə ghwəy ɗi war mbəzliy ɗi kwəma ghwəy
gwa'a tsəghay, zhəmə njaa naa ndəghə ghwəy va Hyalaa? A ghwəy sənay
ya mbəzliy məni *kwəma jikir nay, a ghəshiy ɗi mbəzliy ɗi kwəma shi
kwərakwə.
33 Mba'a pə ghwəy mananshi kwəma wəzə na, war kwataka kaa mbəzliy
məniŋwəy wəzəy. Zhəmə njaa naa ndəghə ghwəy va Hyala kia? A ghwəy
sənay, ya mbəzli jikir niy, tsəgha məni ghəshi kwərakwə.
34 Mba'a pə ghwəy ɓanshi təm war kwataka kaa mbəzli sənashi ghwəy
a ghəshi dzaa wavəŋwəy sa ghwəy, pə ghwəyəy. Zhəmə njaa naa ndəghə
ghwəy va Hyalaa? A ghwəy sənay, ya mbəzliy məni kwəma jikir nay, war
kaa nihwəti mbəzliy məni kwəma jikir na nja ghəshi, ka ghəshiy ɓə təm
tsa shi, ta mbay mbəzli vaa wanshi sa shi kwərakwə.
35 Ma na na ghwəy, ghwəy mbəzliy nəwray, ə pə ghwəy ɗi ka jaka
ghwəy, mananshim kwəma wəzə na, ɓanshim təm kaa mbəzli bərkəti
ma ghwəy gar kwəmavə təm və shi. Ma ghalaɓay, ta kwəmavə zhəmə
dikə na dza ghwəy va Hyala ta ghwəmə, ka məniŋwəy ndərazhi nzə. Sa
nzanay, Hyala na nanzə na, aa məni wəzə kaa mbəzli gwanashi. Kaa ka
ndərəm lə kaa ka vini'wə shiy gwa'a.
36 Ə pə ghwəy məni wəzə hwər kaa mbəzli tərəŋw, njasa nza Dəŋwəy
Hyala va mbə məni wəzə hwər tərəŋw kaa mbəzli kwərakwə» kə.

Ka ndərə nihwəti mbəzli ghwəy ma
(Mt 7:1-5)

37 Zhəghwa ma kə Yesəw ngəshi ɓa na: «Ka ndərə nihwəti mbəzli
ghwəy ma, ghalaɓay, ka dza Hyalaa ndərəŋwəyəw. Ka ɓə fəti ghwəy
kaa nihwəti mbəzli ma, ghalaɓay, ka dza Hyalaa ɓəŋwəy fətiw. Mba'a kə
ndə məntəŋwəy *kwəma jikir nay, ə pə ghwəy pəlay mbə nəfə tsa ghwəy,
ghalaɓay, ta pəlataŋwəy kwəma ghwəy jikir na dza Hyala mbə nəfə nzə
kwərakwə.
38 Nganshim shiy kaa nihwəti mbəzli, ghalaɓay ta ngaŋwəy shiy dza
Hyala kwərakwə. Mba'a pə ghwəy nga shiy kaa nihwəti mbəzliy, tsəgha
dza Hyala ngaŋwəy shiy, paf, ka shikə ɓəratatatə njasa ka ha vaa shikə ta
tasaw. Sa nzanay, war njasa ka ghwəy vaa mananshi kaa nihwəti mbəzliy,
tsəgha dza Hyalaa bərkəti ta məniŋwəy kwərakwə» kə.
39 Dza Yesəw diɓa, mba'a ɓəlanakəshi fir, ma kə na: «Ya wa ndəy aa
sənay, ka mbay ghwəlfəə kəsəvə tsahwəti ghwəlfə nja ghəci ta canci
kwaləw. Mba'a kə kəsəvəy, bakanashi dza ghəshiy shakaghwavashi kwa
kə'wə.
40 Ndə ɓəni shiy tiɓa mba'a taŋəti ntsaa ɓananci shiy tə sənashi shiw.
Nanzə ki, mba'a kə ɓənəhwə shi va wəzə gwa'ay, yəmə dza naa nza lə
ndə ɓananci shiy tsa va.
41 Sa wana nighə gha kwasheɓi məzadi jəw ni tə mətsə zəməŋa, kala
nighəvə tsəm tsa dikə tsa va gha tə mətsə ghaa?
42 Njaa dza ghaa mbay ni kaa zəməŋa na: “A zəmə, kadiw di e ɓantəŋa
kwasheɓi məzadi tə mətsə gha ni jəw ni” pə gha, mba'a gha zlay tsəm tsa
dikə tsa va tə mətsə ghaa? Ma gha gha ntsaa ɓəti ghən tsa gha tsa ka ntsa
slar tsay, a pə gha ɓanti pərɓa tsəm tsa dikə tsa va tə na gha va mətsə
di na gha. Ma ghalaɓa kiy, nza gha mbay nay pi ɗiweŋ ɗiweŋ ta ɓananti
kwasheɓi məzadi tə mətsə zəməŋa» kə.

6:35 6:35 ɓə təm kaa mbəzli: SləniTaH 25:35-36 **6:37 6:37** Mt 6:14-15; Mk 11:25-26 **6:38 6:38** Mk 4:24 **6:39 6:39** Mt 15:14 **6:40 6:40** Mt 10:24-25

Tə kwəma gəzə na səvəri mbə miy tsa ci ka məndiy sənay ntsa wəzə tsa, lə ntsa jikir tsa
(Mt 7:16-20; 12:33-35)

43 Ma kə Yesəw kaa tsahwəti fir ɓa na: «Ka mbay dəŋw fə wəzə naa yati ya gəmgəm naw. Ka mbay dəŋw fə gəmgəm naa yati ya wəzə naw.
44 Ya tsamaɓa dəŋw fəy, war tə ya ci ka məndiy sənay sa wəzə tsa na, kə məndi. Sənzənvay, ka mbay məndiy ngəlivə ya bəzakə tə gwəviɗiw. Zhini ɓay, ka mbay məndiy ngəlivə ya shəkən tə dəŋw mbəzakwaw.
45 Ava tsəgha na, ma ntsa wəzə tsay, sləni wəzə na ka naa məni, sa nzana shi wəzə ni shi mbə nəfə tsa ci. Ma tsa gəmgəm tsa ndəy, sləni gəmgəm na ghəciy məni, sa nza shi mbə nəfə tsa ciy shi gəmgəm ni. Sənay tə ghwəy, kwəmaa təhay nəfə tsa ndə na sa ka ndəə gəzə səkwa tə miy ci» kə.

Kwəmaa dzəkən ceker bakə
(Mt 7:24-27)

46 Ma kə Yesəw kaa ngəshi ɓa na: «Tawa harɗa ghwəy, “A Ndə sləkəŋəy, a Ndə sləkəŋəy” pə ghwəy, kala məni kwəma ghwəy, njasa gəzaŋwəy ya?
47 Ya wa ntsaa səəkəy dzəvəghee mba'a favə kwəma gəzəkee, dzəghwa na ka məni njasa gəzəkee vay, avanashi shi yəməva na li shi:
48 Yəmyəm na lə ntsaa ɗi nga ciki, la' la' la' lati pərɓa kə'wə təɗəm, mba'a fəti səɗa ciki tsa ci tə kəlɓa səəkə kwa hiɗi. Ma sa ngamti na na, mba'a ghərakwəli səəkəta tə nahwəti vici, pəya' həl təhəy ka dəzlay ciki tsa ci va, shaŋ ghənzə ta ngəzlamti, sa ngay na wəzə tə kəlɓa.
49 Ma na ntsaa favə kwəma gəzee, kala məni kwəma favə na vay, yəmyəm na lə ntsaa ghavə vaa fəti səɗa ciki tsa ci dzəy tə hiɗi gəmshi, kala lay ya kə'wə jəwə, mba'a ngati. Ma sa kərəy na lə ngaci, tə nahwəti viciy mba'a ghərakwəli səəkəta pəya' həl təhəy, ka dəzlay ciki tsa ci va, nza'jəw, gərip, ghəci ngəzlay. Kala zhiniy tərmbə ya jəw tsətsə» kə Yesəw.

7

*Kar Yesəw lə dikə tsa ka sawji ka *Rəm bələkwə*
(Mt 8:5-13)

1 Sa kəɗamti Yesəw gəzə kwəma va gwanata tsəgha kaa mbəzli ki na, dza na mba'a maɗiy ka dzay dzəmbə məlmə Kapernahwəm.
2 Ma mbə məlmə va na, mba'a tsahwəti dikə tsa ka sawji ka Rəm bələkwə niy nza tiɓa, mba'a ntsaa ghəranci sləni tiɓa, tərəŋw ghəci ɗi. Dzəghwa mba'a zəlghwə kəsəvə ndə ghəranci sləni tsa va dalala, tərmbə war miy nəfə ta məti.
3 Ma sa tsəhəy Yesəw mbə məlmə va na, mba'a dikə tsa ka sawji tsa va favə məndiy gəzə kwəma Yesəw. Dza na nza'jəw harvə mətikwəkwər mbə *ka Zhəwifə, mba'a ghwənəghəshi kaa Yesəw ta dza ghəshiy cə'wə, a ghəci səəkə ta mbəlanamti ndə ghəra sləni tsa ci va.
4 Dzəghwa mətikwəkwər va, mba'a ghəshi maɗishi, dza ndəs ghəshi tsəhəshi va Yesəw. Sa tsəhəshi ghəshi na, dza ghəshi tapə ta cə'wə Yesəw dalala, ma kə ghəshi ngəci na: «Dikə tsa ka sawji ka Rəm ghwənikəŋəy na ta cə'wəŋa, a gha mbəlanamti ndə ghəra sləni tsa ci. Ntsa vay, jəw na wəzəw, aa təɓə ghaa kəətiti.
5 Sa nzanay, tərəŋw ɗiti na hwəlfə ghwəmmə, ghwəmmə ka Zhəwifə. Sanay, ghəci ngatəmmə na ciki ɓasəva tsa ghwəmmə tsa» kə ghəshi.

6:46 6:46-49 Mt 7:21 **6:46 6:46** Mala 1:6 **7:1 7:1** Mt 7:28

6 Ma sa favə Yesəw kwəma va na, dza na kaf kafəy, mba'a nəwvəshi.
Ma ghəshi kwa kwalshi, ghəshi ndəkwə lə ghi tsa ntsa va na, mba'a dikə
tsa ka sawji tsa va ghwənikə madigahiy kaa Yesəw. Bəgəm ghəshi mbə
kwal lə mbəzli va. Ma kə ghəshi kaa Yesəw na: «A Ndə sləkəpə, ma kə
dikə tsa ka sawjiy: Ka tasə ghən tsa gha gha ma. Yənəy, məndɗee ndə gar
dzakə ghi tsee gha də'wə ghən tsa ghaw.
7-8 Sa kamee va mək, ɗimee tsəhə kwa kwəma gha də'wə ghən tsee.
Avanay sanay, a mbəzli dikə dikə ni tiɓa kənee ka sləkəra, yən kwərakwə
na, lə ka sawji sləkee tiɓa. Yən kəə ɗiy, e ni: "Mbalaa dzəti pətsa tsa'
tsa" pən kaa ndə sawji, ka dza ghəci. Aw na: "Ndi" pən kaa tsahwəti, ka
səəkə ghəci. E ni: "Məntəra sləni tsa' na" pən kaa ndə ghəra sləni tsee,
ka məni ghəci. Gha kwərakwə kiy, ntsa dikə tsa nza gha. Ə cə'wənjee,
gəzəkə kwəma lə miy tsa gha kwətiŋ, ta mbəliy dza ndə ghəra sləni tsee
va va zəlghwə tsa ci, ka satiy, kə» kə ghəshi.
9 Ma sa favə Yesəw kwəma gəzəkə dikə tsa ka sawji tsa va va tsəgha na,
tapə ghəci mbə vəshiy dzəkən ntsa va. Dza na, tərəɗ zhəghəghəvay dza
kwa vərəm tsa kwasəbə va. A kə kaa ngəshi na: «Ya mbə ghwəy, ghwəy
mbəzli ka *Izərayeləy, səəkee kəsay ntsaa ɓanavə nəfə tsa ci kaa Hyala
gwanay nja ndə ka məlmə tsa tepəw» kə.
10 Ma ləy hwəm ki na, mba'a mbəzli ghwənəghə dikə tsa ka sawji tsa
va va zhəghəghəvashiy jighi ki. Dza ghəshi na, ndə ghəra sləni tsa ci va
mbəliy kwəriŋ.

Yesəw zhanakati zəghwə nahwəti mali mbəri mbə məti

11 Ma ləy hwəm shi va ki na, mba'a Yesəw kafəy, ka dzay dzəmbə
nahwəti məlmə, Nayin, kə məndi slən tsa məlmə va. Mba'a mbəzli ta
səɗa ci kwasəbə, ghəshi lə nihwəti mbəzli ɗaŋaŋ.
12 Ma ghəci ndəkwə ta tsəhə mbə məlmə va na, bəgəm ghəshi lə mbəri,
məndiy dza ta la. Ntsaa mətiy vay, zəghwə nahwəti mali mbəri niy nza na.
War kwətiŋəy niy yakə na. Daŋ mbəzli mbə məlmə va niy nza kwasəbə
mali va mbə ɓə mbəri tsa va.
13 War sa nata Yesəw mali va tsəgha na, tapə hwər tsa ci ta zhanci ti.
Ma kə kaa ngəta na: «A mali, ka wahə gha ma» kə.
14 Dzəghwa na, kət kətəghəvay dzəvəgha mbəri tsa va, dapə dapashi
shəghwə ɓə məndi mbəri tsa va ti shi. Sa dapətishi na na, dza ka ɓə
mbəri, gar ghəshi garəshi. A kə Yesəw kaa mbəri tsa va na: «A məgəla,
yən gəzaŋa na, satiŋa» kə.
15 Pəlhəm, zəghwə va satiy, das nzəyəy mənzəy, dza na ka gha gəzə
kwəma tsəgha. Dza Yesəw ki, mba'a ɓanavə kaa mbəghəy.
16 Ma sa nata mbəzli tiɓa va gwanashi nava kwəma na, mba'a her shi
dzashi tərəŋw. Dza ghəshi ka fal Hyala, ma kə ghəshi na: «Kay, par nava
kwəma ki. Avanay *ndə gəzə kwəma Hyala tsa dikə tsa tsahwəy dzəmbə
ghwəmmə ndatsə. Hyala səəkəta na ta kəəti mbəzli nzə» kə ghəshi.
17 Dza kwəma mənti Yesəw va tsəgha na, mba'a pəlivərivata gwa'a
gwa'a tə hiɗi ka Zhəwde, lə tə nihwəti hiɗi dzar vəgha shi gwa'a ki.

*Kar Yesəw lə mbəzli ta səɗa Zhaŋ tsaa mənipə *batem (Mt 11:2-19)*

18 Ma ləy hwəm shi va ki na, mba'a mbəzli ta səɗa Zhaŋ tsaa mənipə
batem dzaa zhananavə shi mənəhwə Yesəw va gwanashi kaa ngəci ghəci

---

7:12 7:12 1Mezh 17:17 **7:15 7:15** 1Mezh 17:22-23 **7:16 7:16** 1:68; 19:44; Ndə gəzə kwəma Hyala: Mt 16:14; 21:11, 46; 26:68; Mk 6:15; 8:28; 14:65; Lk 7:39; 9:8, 19; 22:64; 24:19; Zhŋ 4:19; 6:14; 7:40; 9:17

kwa fərshina. Ma sa favə Zhaŋ kwəma va tsəgha na, dza na da' harvə mbəzli bakə mbə mbəzli ta səɗa ci va.
19 Kə ka ghwənishi kaa Yesəw Ndə sləkəpə, ma kə kaa ngəshi na: «Mbalam ɗəwtəram kwəma va ntsa va. Ma pə ghwəy ngəciy: "Waa gha na ntsa ndəghə ghəy va dzaa səəkə ta naa? Naa, a ghəy ndəghə tsahwəti ndə na? kə Zhaŋ" pə ghwəy ngəci» kə.
20 Dza mbəzli va kaf ghəshi kafəshi, mba'a ghəshi dzaa kəsay Yesəw. Ma kə ghəshi kaa ngəci na: «Waa Zhaŋ, ndə mənipə batem ghwənikəŋəy na va gha. Ma kəy: "Waa gha na ntsa ndəghə ghəy va dzaa səəkə ta naa? Naa, a ghəy ndəghə tsahwəti na?" kə» kə ghəshi.
21 Ma ge'i ghala vəghwə tsa gəzə mbəzli va va kwəma na, dza Yesəw mba'a mbalamti ka zəlghwə ɗaŋ, mbəli' kaa vədevəder, mbəli' kaa ka gezlekiki, zhini mba'a ghwənamti mətsəhi ghwəlefesli ɗaŋ.
22 Dzəghwa, ma kə kaa mbəzli ghwənikə Zhaŋ va ki na: «Mbalam, a ghwəy dzaa gəzanci shi nashi ghwəy lə mətsəhi ghwəy, lə kwəma favə ghwəy lə slimim ghwəy kaa Zhaŋ. A ghwəy nay, aa mətsəhi ghwəlefesli ghwənishi, mbə nay pi ghəshi, vədevəder na, ka dza, mba'a ka dərna mbəlishi, dza mba'a slimim mədeŋesli ghwənishi, mbə favə kwəma ghəshi. Mbəzliy niy bəkwəshi na, ka zhakatishi mbə məti. Zhini, mba'a Yəwən kwəma wəzə na tsəhəta kwa slimim ka cicikwə.
23 Vəshi na ta ntsaa zhəghavəra ma hwəm, sa səəkəra mee dzəghwa ma ci» kə kaa ngəshi. Dzəghwa mbəzli ghwənikə Zhaŋ va ki, ka dzashi.
24 Ma sa dzashi ghəshi na, tapə Yesəw ta gəzanshi kwəma Zhaŋ kaa niy ɓasəshi va mbəzli tə pətsa va, a kə kaa ngəshi na: «Sa dzaŋwəy ghwəy vaa dzəti gamba ta nighə Zhaŋəy, a ntsaa niy dza ghwəy ta nighə tay? Ta nighə dzəvəti kwəfəghə safə niy dza ghwəy nanzə ɓa na?
25 Naa wa na ntsaa dza ghwəy va ta nighə kia? A ghəy dzaa nay ndə lə kwəbeŋerəy gwəramti wəzə kən ghən ci, niy nə ghwəy nanzə ɗiɓaw? Ta na ka pa kwəbeŋerəy gwəramti wəzə lə mbəzli tə wahəy, dzar kəy mezhizhə ka gəla niva mbəzliy nzəy nzəy tsa shi.
26 War wa na ntsaa dza ghwəy va ta nighə kia? A ghəy dzaa nighəti *ndə gəzə kwəma Hyala niy nə ghwəy nanzə ɓay? Yaŋ tsəgha na, ndə gəzə kwəma Hyala na Zhaŋ kataŋ. Ghəciy aa taŋəti nihwəti ka gəzə kwəma Hyala.
27 Sa nzanay, Zhaŋ na ntsaa niy dza vaa 'wara kwal, saa niy tsasliti məndi va kwəmaa dzəkən kwa Zliya Hyala. Ma kə Hyala kaa kwəma gəzəkə naa dzəkənəy:

Avee taa ghwənəghə ndə kwal tsee, a ghəci 'watəŋa kwal,
nza ghəci gwəmantəŋa kwal tsa dza ghaa dza kwa, kə niy ni.

28 Ə gəzaŋwəy ya, ndə tiɓa tə hiɗi məndi yakə ka yəməva lə Zhaŋ tə dikəw. Ya tsəgha nzə kiy, ya wa ntsa gəməy tsa zləɓavə kwəmee, ta sləkə Hyalay, dikəɓa ghəci na kaa Zhaŋ.
29 A ghwəy na, ya tsamaɓa ntsaa favə kwəma gəzəkə Zhaŋ ndə mənipə batem va, lə ka dəwanshi gwa'ay, mba'a ghəshi zləɓavə Hyalaa sləkəshi, sa nzana lə kwal ghənzə məni kwəma nzə. Mba'a Zhaŋ mananatishi batem.
30 Ma *ka Farisahi lə *ka ɓənipə kwəma pəhəti Hyala nashi ki na, mba'a ghəshi ndəghamti kwəma taranakəshi Hyala, kala zləɓa məni batem va Zhaŋ» kə Yesəw.

7:22 7:22 4:18-19; Mt 11:5 **7:27 7:27** Mala 3:1; Səvəri 23:20; Mk 1:2; Lk 1:76 **7:29 7:29-30** Mt 21:32 **7:29 7:29** 3:7, 12

31 Zhini ma kə diɓa na: «Mbəzli mbə vəghwə tsa ndatsə tsay, lə wa
yəməva ghəshi tay?
32 Yəmyəm na ghəshi lə ndərazhiy ɓasətəvashi va tə bəghə ta tsaɓana.
Dzəghwa ka 'waŋanshi 'waŋə nihwəti kaa nihwəti, ma kə ghəshi na:
“Tawa məni ghwəy tsəgha shəka? Mba'a ghwəmmə ɓasəmmə ta tsə,
tapə ghəy ta viyŋwəy sherey a ghwəy tsə, pə ghəy na, a tsə ghwəyəw.
Ənkwa pə ghəy, zhini ka 'waŋwəy cəm civə ghəy na, a zləɓa ghwəyəw!”
kə ghəshi.
33 Tsəgha nza ghwəy nja ndərazhiy səəvəri nihwəti va. Sa nzanay, ndəs
səəkəy Zhaŋ tsaa mənipə batem, ma mbə nzəy tsa ci na, kala zəmə ma
shi wəzə ni, kala sa ma tay ghəci. Ma pə ghwəy na: “Waa ndə gazlaka na
tsatsa ndə” pə ghwəy, kala zləɓa kwəma Zhaŋ ghwəy.
34 Dzəghwa sa səəkəree, yən Zəghwə yakə ndə ngəri nee ki na, dzee ka
zəmə shi zəmə, ka sa tay. Zhini ma pə ghwəy ɓa na: “Wəyəw, ndə hwər
na tsatsa ndə, war shi zəmə lə tay na na ci kwəma sənata na gwa'a tsəgha,
ka kəsə madigaa dzəti ka *dəwan lə dzar tə ka badaway gəmgəm ni” pə
ghwəy, kala zləɓa ma kwəmee ghwəy ɓa.
35 Ya tsəgha nzə kiy, nihwəti mbəzliy zləɓavə kwəmee na a ghəshi sənay,
kwəma mənti Hyala va lə sənata kwəma nzəy, kwəma lə kwal na, kə
ghəshi» kə Yesəw.

*Yesəw ghəshi lə Shimaŋw *ndə Farisa*

36 Ma tə nahwəti vici na, dza tsahwəti ndə Farisa, Shimaŋw kə məndi
kaa slən tsa ci, da' haray Yesəw dzakə ghi tsa ci ta zəmə shiy ghəshi li.
Dza Yesəw mba'a dzakəy dzakə ghi tsa ntsa va, dza das nzəyəy ta zəmə
shi zəmə.
37 Ma mbə məlmə va na, mba'a nahwəti mali niy nza tiɓa, kwa məni
*kwəma jikir na ghənzə tərəŋw. Ma sa favə mali va kəghi tsa *ndə Farisa
tsa va na Yesəw mbə zəmə shiy, kə məndi na, pəlhəm kafəta, kə laŋ ɓəvə
təlimə paf 'wərdi kwa, ka dzata liy dzakə ghi tsa va.
38 Tsəhə tsa tsəhə na na, mba'a nzəyta lə hwəm Yesəw ndəkwə vəgha
səɗa ci. Dza na ka wahə tsəgha. Ɓeɓeɓeɓeɓ ghaa nighə ma wahə kwa
mətsə nzə, ka səkwaa dzəti səɗa Yesəw, cəke' ɓaslamti shiɗshiɗ Yesəw
lə wahə. Kə diɓa ka saɗishi lə shiti mbə ghən nzə. Sa saɗamtishi na na,
hwətəm hwətəməvəshi. Ləy hwəm ki na, dza na na'i na'i ɓaslati 'wərdi
ti shi.
39 Ma sa nata Shimaŋw tsaa haray Yesəw va ta zəmə shiy kwəma va
tsəgha na, dza na ka təkə kwəma mbə ghən ci kwətiy, a kə na: «Ntsay,
*ndə gəzə kwəma Hyala naw. Sa nzana war mba'a kə niy nzaa ndə gəzə
kwəma Hyala nza kataŋəy, ka dza naa bashi sənata maliy dapə na nzaw.
Cəke' niy dza naa sənay, mali kwa məni kwəma jikir na na, kə nza» kə.
40 Dzəghwa Yesəw tsəgha ki, mba'a maɗiy ta gəzanci kwəma, ma kə
ngəci na: «A Shimaŋw, e ɗi gəzaŋa nahwəti kwəma» kə. Ma kə Shimaŋw
na: «Gəzə shaa, Metər» kə.
41 Ma kə Yesəw na: «A tsahwəti ndə niy nza tiɓa kwataŋa lə temer ci
va mbəzli bakə. Mbəl bələkwə bələkwə cifə va tsahwəti. Ma va tsahwəti
na, mbəl cifə mətsəkə.
42 Ma mbəzli va bakanashi na, daw bərci shi ta wa təm tsa va. Sa nay
ntsa va bərci shi daw tsəgha na, mba'a zlatanavəshi gəna va, kala zhiniy
ɗəw və shi bakanashi. Mbə mbəzli bakə ni va sanay, tsama ndə dza naa

7:33 7:33-34 Mt 9:14; Mk 2:18; Lk 5:33 **7:33 7:33** 1:15 **7:34 7:34** Mt 9:10 **7:36 7:36** 11:37
7:37 7:37-38 Mt 26:6-7; Mk 14:3 **7:39 7:39** 7:16 **7:42 7:42** Mt 18:27

gwəraa ɗi kwəma ndə gəna tsa va məndi kəə ɗəw va ghaa?» kə Yesəw kaa ngəci.
43 Ma kə Shimaŋw kaa zləɓanci na: «Ɗiɓa ntsa zlatanavə na va gəna ɗaŋɓa ngəci dza naa ɗi kwəma ntsa va bərkee nee» kə. Ma kə Yesəw ngəci na: «A gha sənata kataŋ» kə.
44 Dzəghwa na dzar kwa bəla mali va, tərəɗ zhəghəghə kwəma ci. Ma kə kaa Shimaŋw na: «A Shimaŋw, nata mali na gha na. Avanay sanay, ndəs səəkəree dzakə ghi tsa gha, dza na nanzə ki, ɓasl ɓasl ɓaslamti shiɗshiɗee lə wahə kwa mətsə nzə, dza na mba'a saɗamtishi lə shəti mbə ghən nzə. Ma gha na na ghay, tara gha ya yam ta pi shiɗshid yaw.
45 Zhini diɓay hwətəməhwəra gha ghala səəkəra yaw. Na nanzəy, ghala səəkəree dzakə ghi tsa gha tsa na, war mbə hwətəmə shiɗshiɗee na.
46 Gha na na gha diɓay, varambəra in gha mbə ghən tsee ta ci ka'wə tsa ka'wətəra ghaw. Na nanzə, nanzə ki na, aa ɓaslati 'wərdi tə shiɗshiɗee. Nata kwəma va gha sa.
47 Va tsəgha gəzaŋee, ma shi mənti mali na niy, aa ci ghəshi ɗi tsa ɗitəra na tərəŋw. Aa ci ghəshi pəli tsa pəlay Hyala jikir tsa nzə va tərəŋw tsa diɓa. Ma na ntsa pəlanay Hyala jikir tsa ci jəwə tsətsəy, daw dza naa ɗira kwərakwə» kə Yesəw.
48 Sa gəzəkə na kwəma va tsəgha ki na, dza na ka gəzanta kwəma kaa mali va, ma kə na: «A mali, avee pəlayŋa kwəma mənəhwə gha jikir na kwa hwər tsee» kə.
49 Sa gəzəkə Yesəw tsəgha na, dza mbəzli zəmə ghəshi va shiy li shi, tapə ghəshi ta təkə kwəma mbə ghən shi, ma kə ghəshi kwa jipə shi na: «Wa slən tsa gəla tsatsa ndə dza naa mbay pəlanay lə kwəma ndə jikir na taa?» kə ghəshi.
50 Ma kə Yesəw kaa mali va naci ki na: «A mali, sa ndara gha tsa nəfə tsa gha gwanayəy, a gha mbəliŋa, mbala kwəriŋ» kə.

8

Nihwəti mi'i kwasəbə Yesəw

1 Dzəghwa, ləy hwəm shi va ki na, mba'a Yesəw maɗiy ka dza dzar mbə məlməhi dikə dikə ni, lə dzar mbə ni jəw jəw ni gwa'a. Mba'a gəzanavəshi Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən sləkə tsa dza Hyala ta sləkə mbəzli. Ma ghalaɓa na, kwasəbə mbəzli ta səɗa ci va məŋ lə bakə ni niy nza,
2 ghəshi lə nihwəti mi'iy niy mbəlanti na va gazlaka, mba'a va nihwəti zəleghwer ghənghən ghənghən gwa'a. Avanay slən tsa mi'i va: Marəy ka Magədala, mbərfəŋ niy tihəkəvəri Yesəw hyeler mbə ghən nzə.
3 Mba'a Zhanə, mali Shəwza ndə ghəra sləni kaa mazə *Erədə, mba'a Səwzanə, mba'a nihwəti mi'i ghənghən ghənghən. Shi və shi niy ɓəvə ghəshi ta kəəkəəti kar Yesəw ghəshi lə mbəzli ta səɗa ci. Tsəgha niy nza ghəshi.

Bəli fir lə kwəma ndə sləka ha
(Mt 13:1-9; Mk 4:1-9)

4 Dza mbəzli tə nahwəti vici ɓa, ɗaŋ ghəshi ɓasəkəvashi, səəkə mbə məlməhi ghənghən ghənghən dzəvəgha Yesəw. Ma sa nashi na mbəzli ɓasəshi tsəgha na, dza na tapə ta ɓəlanshi fir.
5 Ma kə na: «Tə nahwəti viciy mba'a tsahwəti ndə za maɗiy dzəmti ta sləka ha. Ma sa tsəhəy na na, dzəghwa na tapə ghəci ta kihwə ha va

7:44 7:44 Ghava 18:4; 1Tim 5:10 **7:46 7:46** Cem 23:5 **7:48 7:48** 5:20; Mt 9:2; Mk 2:5 **7:50 7:50** Mt 9:22 **8:2 8:2-3** 23:49, 55-56; 24:1-10; Mt 27:55-56, 61; 28:1, 8-10; Mk 15:40-41, 47; 16:1, 8

kihwə kihwə. Ma ghəci mbə kihwə ha va ki na, dzəghwa pəriŋ nahwəti
ha pəpəriŋətaa dzəghwa kwal. Ma mbəzli mbə dza kwa kwal tsa va na,
mba'a ghəshi kaɗamti, zhini 'yegwer ɓa, im im im ghəshi səəkəə iməhwə.
6 Dzəghwa nahwəti ɓa, mba'a pəpəriŋətaa dzəti kwərhə. War sa pəsəta
na na, nza'jəw ghənzə ghwə ghwəlita, sa nzəy ma yam mbə kwərhə.
7 Dza nahwəti diɓa mba'a pəpəriŋəta dzəghwambə jipə tekesli. Ma sa
pəsəta na na, tapə ghəshi ka kəli lə tekesli gwanashi, dzəghwa tekesli tisl
ghəshi kəələhwə ha va kala mbə ghənzəə zhiniy kəli.
8 Ma dzəghwa nahwəti nanzə ki na, mba'a dzataa dzəmbə hiɗî wəzə
ni, dzəghwa na, mba'a pəsəta, ka kəli kəli nzə. Ma sa kəlita na na, mba'a
ɓəvə hwər, mba'a fəti mətsə wəzə wəzə» kə Yesəw.
Ma sa kəɗamti Yesəw gəzə kwəma va kaa mbəzli tsəgha, ma kə kaa
ngəshi na: «Ma ntsa nza sləmə və ta fa kwəmay, fə tə ghəci ghən ta
kwəma va!» kə.

Sa wana gəzə Yesəw kwəma kaa mbəzli kwa fira?
(Mt 13:10-17; Mk 4:10-12)

9 Dzəghwa *mbəzli ta səɗa Yesəw tapə ghəshi ta ɗəw sləkar tsa fir tsa
ɓəli na va kaa mbəzli.
10 Ma kə Yesəw kaa zləɓanshi na: «Ta na na ghwəyəy, a Hyala ndaŋwəy
məhərli ta sənashi shiy dzəkən sləkə tsa dza na ta sləkə mbəzli. Ma na kaa
nihwəti mbəzliy, kwa fir gəzanshee kwəma. Sa nzana, ghəshi na nashiy,
lə mətsəhi və shi ta nighə pi na,
a ka nay pi ghəshiw.
Mba'a slimim vəshi ta favə kwəma na,
a ka favə kwəma ghəshiw, tsəgha» kə.

Yesəw ci sləkar tsa fir tsa ɓəli na va lə sləka ha
(Mt 13:18-23; Mk 4:13-20)

11 Dzəghwa ma kə Yesəw ki na: «Avanɗa taa gəzaŋwəy kwəma ɗî fir
tsee vaa gəzə: Ma hwəlfə vay, ghənzə na kwəma Hyala.
12 Nefer nihwəti mbəzliy, nja kwal tsa pəriŋəta nahwəti hwəlfə ha vaa
dzəghwa na. Sa ka ghəshiy favə gəzə kwəma Hyalay, ka *ndə jaka tsa
Hyala səəkə mba'a ɓanti kwəma va mbə nefer shi, va nəghətaa ghəshi
dzaa mbəlishi, sa ka ghəshi ɓanavə nefer shi kaa kwəma va.
13 Ma nefer nihwəti mbəzli ɓay, nja kwərhə tsa pəriŋatəvata nahwəti
ha va ti na ghəshi. Gəla mbəzli vay, war favə ma ghəshi kwəma Hyala
tsəgha na, nza'jəw ka ghəshiy ɓanavə nefer shi lə vəshi. Ma ləy hwəm ɓa
ki na, ka zlata kwəma va ghəshiy nza gar tsəhəvə hililiŋə ghənzə wəzə
mbə nefer shiw, war ta vici jəwə ka ghəshiy zləɓavə gwa'a tsəgha. War
səəkəy ma ngəra'wəə dzəkən shiy, ka ghəshiy dza, mbərəkə ghəshi zlata
kwəmaa niy zləɓavə ghəshi va.
14 Ma nefer nihwəti mbəzli diɓa na, nja pi ndə tekesli tsa dzəghwata
nahwəti ha va mbə. Niva mbəzliy, sa ghəshiy favə kwəma Hyala na, mba'a
ghəshi zləɓavə, ka ghəshi dza diɓa na mba'a ghəshi ghati zəzə kwəmaa
kən shi, lə kwəma shi tə hiɗî, mba'a wəzə tsa nzəy tsa tə hiɗî. Ka niva shiy
dza ki na, mba'a ghəshi makəti kwəma Hyala kala zhini ghənzəə ghəra
sləni mbə nefer shi.
15 Ma nefer nihwəti mbəzli nashi kiy, nja hiɗî wəzə ni va dzəmbəta
hwəlfə haa dzəmbə shi na. Sa favə ghəshi kwəma Hyalay, mba'a ghəshi
zləɓavə, dza tasl, ghəshi kəsəvə kwəma va mbə nefer shi wəzə wəzə. Ka

8:8 8:8 Mt 11:15 **8:10 8:10** Mt 13:14-15 **8:14 8:14** 1Tim 6:9-10

nəw kwəma Hyala ghəshi lə kwal, ghəshi na shiy ghəra sləni wəzə na ɗi Hyala kala zlata» kə.

Bəli fir lə ghwə kwa gərkəwa
(Mk 4:21-25)

16 Zhəghwa ma kə Yesəw ɓa na: «A ghwəmmə sənay, ndə tiɓa, mba'a tsə'waghwa ghwə kwa gərkəwa na, zhini dzəɓə dzəɓakən tasaw bərkə shiy kən, awə kə bay na, mba'a mbələy dzəy ta pi həni tsa ciw. Mba'a kə məndi pəhaghwa ghwə kwa gərkəway, tə pətsa ɗal tsa ka məndiy fəy, ta mbə ghənzəə mbərə, ma nza mbəzliy dzəmbə ciki nay pi waŋ.
17 Tsəgha na ki, ya wa shi mbəmbə niy, ta səvərishi dza ghəshiy dzəti ngwəla, ya wa kwəma ghələhwə məndi gəzə nzəy, cəke' dza məndiy sənata, zləŋ məlmə.
18 Va tsəgha ki, a nə ya ngəŋwəyəy, mənim məhərliy dzəkən kwəma fa ghwəy. Sa nzanay, ntsa nza nihwəti shiy və na ta mətsahanavə nihwəti shiy dza məndi. Ma na ntsa kama shiy vəy, ta zhini dza məndiy tsaləhwə ya ni jəw ni va shiy niy fə na ghən ti shi» kə.

Mbəzliy nəw kwəma Hyalay niva mbəzli na ngwarməhiy Yesəw lə mbəghəy
(Mt 12:46-50; Mk 3:31-35)

19 Dza kar mbəghəy Yesəw lə ngwarməhiy, mba'a ghəshi maɗishi ta dza ta nighə ci. Dza ghəshi ndəs tsəhəshi tə pətsa nza na va. Ma sa tsəhəshi ghəshi na, kala mbə ghəshiy dzar dzəvəgha Yesəw sa nza mbəzli ɗaŋshi.
20 Ma sa nashi mbəzli na, mba'a ghəshi dzaa kəsay Yesəw. A kə məndi ngəci na: «Ava kar məŋa lə ngwarməhiŋa pərikə tə ngwəla ka ɗəwŋa ta nighətəŋa, kə ghəshi» kə məndi ngəci.
21 Ma kə Yesəw kaa zləɓanshi na: «Na neyey, mbəzliy fa kwəma Hyala va, ka nəw ghəshi njasa gəzəkə nay, ghəshi na ni ya ngwarməhira, zhini ghəshi nee mərə» kə.

A bərci va Yesəw dzəkən kar safə tsa dikə tsa lə kwəfa
(Mt 8:23-27; Mk 4:35-41)

22 Ma tə nahwəti vici na, dza Yesəw mba'a dzay dzəghwa kwambəwal ghəshi lə *mbəzli ta səɗa ci. Ma sa dzəghwashi ghəshi, a kə kaa ngəshi na: «Taŋəmmə ghwəmməə dzəvəri tsahwəti həlbə» kə. Sa gəzəkə na tsəgha na, dza ghəshi mba'a ghəshi kafəshi, ka dzashi.
23 Ma ghəshi mbə dza kwa kwambəwal na, mba'a Yesəw ɓəhwə hi. War dzəghwa safə tsəgha vətəghə ghava viy lə bərci mbə tərəŋw tə yam va. Dza yam paf ghəshi təhay kwambəwal, ka ndava ghənzəə dzəmbə yam, jəw ghəshi tərmbə ta yəpəshi.
24 Nza'jəw mbəzli ta səɗa Yesəw kətəghəvashiy dzəvəgha Yesəw. Mba'a ghəshi fərghay tə hi. Ma kə ghəshi ngəci naa: «A Metər, a Metər, gwa'a ghəy!» kə ghəshi. Dza Yesəw pəlhəm satiy, sa satiy na na, naɓə naɓəti kar safə, lə legweper dzəy tə ghən yam va lə bərci. Sa gəzanakəshi na kwəma na, mba'a safə tsa va zlay viy, mba'a yam va dəkəshi, ɗekəɗekə pi məniy tsəgha.
25 Ma kə Yesəw kaa mbəzli ta səɗa ci ki na: «Wa shiy ghəraŋwəya? Kwəma kəray ni ghwəy nefer ɓanavə ghwəy kaa Hyalaa?» kə.
Sa nata mbəzli ta səɗa ci kwəma mənti Yesəw va nashi ki na, mba'a hazləni ghəratishi. Ka mananshi maɗaŋa nava kwəma gwa'a tsəgha. Ma

8:16 **8:16** 11:33; Mt 5:15 **8:17** **8:17** 12:2; Mt 10:26 **8:18** **8:18** Mt 25:29 **8:21** **8:21** 11:28 **8:24** **8:24** Cem 89:11

kə ghəshi kwa jipə shi na: «Kay, kwətiy gəla tsatsa ndə ki! Ya kar safə lə yam na a ghəshi ɗanati fəti sa gəzanakəshi na kwəma lə bərci ni!» kə ghəshi.

Kar Yesəw lə ndə gazlaka
(Mt 8:28-34; Mk 5:1-20)

26 Ma ləy hwəm shi va ki na, dza kar Yesəw mba'a ghəshi kafəshi tə hiɗi ka Galilee taŋəshi dzəvəri tə kwəfa ka Galile. Mba'a ghəshi dzətishi tə hiɗi ka Gerazeni.
27-29 Mbə məlmə vay, mba'a tsahwəti ndə gazlaka niy nza tiɓa. Tərəŋw ghəci niy hiy mbə gazlaka ci va. Kala dza ma ghəci lə kwəbeŋer. Kala hi ma kəghi, war dzar mbə kwəlihi nzəy tsa ci gwa'a tsəgha. Ka sanci ngəra'wə ghənzə. Sa ka məndiy dza, tsa məndi tsaghwa dividivi ci lə shiɗshiɗ ci kwa dəŋw tsahi, ta mbay məndiy ndəghwəti na, ka na ghavə cəke' ngəəlivəri niva shiy na naci. Sa ka gazlaka vaa dza na, zləŋər zləŋərəghə dzar mbə gamba, war tsəgha.
Ma sa səkway Yesəw kwa kwambəwal na, mba'a ndə gazlaka tsa va nay. Dza na mba'a ngwəmata lala, kə ka dzar dzəmbə kwəma Yesəw. Dza na tsəfəkwə tsəfəkwəy, ka gəzə kwəma kaa Yesəw zlaŋzlaŋ, a kə na: «A Yesəw Zəghwə Hyala ta ghwəmə, ta njaa ɗi gha lə ya?» kə. Dza Yesəw ka gəzə kwəma kaa hyeler va lə bərci, a kə na: «Səvəriŋwəyəm mbə ntsa» kə. Ma kə ndə gazlaka tsa va ki na: «A cə'wəŋee, ka sara ngəra'wə gha na gha ma» kə.
30 Sa gəzəkə ntsa va tsəgha, ma kə Yesəw kaa ngəci ki na: «A slən tsa ghaa?» kə. Ma kə ntsa va na: «Mbəzli ɗaŋ» kə. Ɗaŋ tərəŋw niy ɓasambəvashi hyeler mbə ghən ci, va tsəgha niy gəzə na kwəma va tsəgha.
31 Dzəghwa hyeler va tapə ta cə'wə Yesəw, ma kə ghəshi na: «Titihwə ka tihəŋəy gha səvəri mbə ghən ntsa, ta dza ta kalaghwaŋəy kwa kə'wə tsa hwərhwər tsa va ma» kə ghəshi.
32 Ge'i tə pətsa məniva shi va vay, a garəwa ngəreder tərəŋw niy nza tiɓa. Mbə pala shi zəmə shi dzəghwa vəgha kəlaŋ. Dza hyeler va tapə ta cə'wə Yesəw diɓa, a kə ghəshi na: «Ndaŋəy kwal, a ghəy səvəriŋəy dzaŋəy dzəmbə ngəreder ni» kə ghəshi. Dza Yesəw mba'a zlatanavəshi kwal.
33 Sa zlatanavəshi Yesəw kwal ki na, dza hyeler va shaa ghəshi səvərishi mbə ghən ntsa va, shəɓətə shəɓətambəvashi mbə ghən ngəreder va. Dza ngəreder va gəgəgəgə ghəshi kafəshi səəkə mə kəlaŋ tsa va, səəkə ghəshi na'i ghəshi shakatəvashi tə kwəfa. Bətə ghəshi zashi kwaɓa.
34 Mbəzliy niy makə ngəreder va na, tiɓa ghəshi niy nza ka nata kwəmaa məniva. Ma sa nata ghəshi na, bəvbəpə ghəshi hwəshiy dzəmbə məlmə, lə dzar mbə giwahi vəgha məlmə, mba'a ghəshi dzaa gəzanshi tsava bar kaa mbəzli.
35 Sa favə mbəzli nava kwəma na, kəram ghəshi maɗishi, ta dzaa nata kwəmaa mənta va. Ndəs ghəshi tsəhəshi vəgha Yesəw. Mba'a ghəshi kəsay zal tsa səvərita gazlaka va mbə ghən ci mənzəy vəgha Yesəw. Mba'a pakən kwəbaŋ kən ghən ci, lə məhərli ci və wəzə. Ma sa nay ghəshi tsəgha na, ka ghəranshi hazləni.
36 Dzəghwa mbəzliy niy nashi shi va va gwanashi njasa mənishi ghəshi, mba'a ghəshi slanakəshi kaa mbəzliy səəkəshi va, njasa gha gazlaka vaa səvərita mbə ghən ntsa va.
37 Ma sa favə ghəshi kwəma va na, dza mbəzli mbə məlmə va gwanashi, ka cə'wə Yesəw a ghəci ɓarvay tə hiɗi shi, sa nzana tərəŋw ghəshi

8:27-29 8:28 Mk 3:11

hazlənishi va nava kwəma. Mba'a Yesəw zhay zhəghwa kwambəwal, ka dzay.

38-39 Dza ntsa səvərita gazlaka va mbə ghən ci, tapə ta cə'wə Yesəw, ma kə na: «Yaŋ pə gha, e nəwvəŋa» kə. Ma kə Yesəw ngəci na: «Awə, mbalaa jighi, a gha dzaa gəzanshi kwəma məntəŋa Hyala na gwanata kaa nihwəti mbəzli» kə. Sa gəzanakə Yesəw tsəgha ki na, dza ntsa va ka dzay jighi. Jighi na na, ka gəzanshi kwəma mananati Yesəw va kaa mbəzli mbə məlmə gwanashi.

Kar Yesəw lə Zhayrəsə mba'a nahwəti mali səkwa miymiy kwa hwər nzə
(Mt 9:18-26; Mk 5:21-43)

40 Dzəghwa ki sa zhəghəkəvay Yesəw səəkə pəri tsahwəti həlbə na, mba'a mbəzli ɓasəshi tərəŋw, sa nzana mbə ndəghə ghəshi niy nza gwanashi. Dza mba'a ghəshi ka'wəti ki.

41-42 Mba'a tsahwəti ndə niy nza tiɓa, ntsa dikə tsa ghəci mbə *ciki ɓasəva tsa ka Zhəwifə. Zhayrəsə, kə məndi kaa slən tsa ci. Mba'a zha və kwətiŋta, məŋ lə bakə piya nzə.

Dza na mba'a tərəta gwərapəta tərəŋw, tərə na war miy nəfə. Dza ntsa va ndəs səəkəy dzəvəgha Yesəw. Dza na tsəfəkwə tsəfəkwəy tə shinin ci kwa kwəma Yesəw ta cə'wə, a kə kaa ngəci na: «Titihwə dzam dzakə ghi tsee, a gha dzaa mbəlitəra zhee nza na gwərapəta» kə. Dza Yesəw mba'a zləɓavə. Kafə ghəci kafəy ta dzaa dzakə ghi tsa va. Ma ghəci mbə kwal na, war a mbəzliy nəw dishi, rəɗ rəɗ rəɗ ghəshi kwasəbə.

43 Mbə mbəzli va na, mba'a nahwəti mali niy nza tiɓa, gwərapəta ghənzə. Piya nzə məŋ lə bakə, war mbə səkwa miymiy kwa hwər nzə. Pəŋw pəŋw ghənzə daŋəramti shi ta dəvə nzə kaa ka ciki ghwə'i, ta pəla mbəli ghən tsa nzə. Tərəh ntsaa mbay mbəliti.

44 Dza na ki, kət kətəghəvataa dzəvəgha Yesəw zhəkə ləy hwəm ci, kə dapə, ghənzə dapay mətsəni kwəbaŋ tsa ci. War ghwəla tsəgha na, nza'jəw miymiy nzə va slashi lə səkwa, mba'a mbəlita.

45 Ma sa ndəŋway mali va Yesəw na, dza Yesəw ka ɗəw va mbəzli, ma kə na: «Wa ntsaa daparaa?» kə. Ya wa ndə mbə mbəzli kwasəbə va na: «Am, yən na na yaw, am, yən na na yaw, am, yən na na yaw» ghəshiy gəzə. Ma kə Piyer na: «A ntsa ghəy dikə tsa, a nava kia? Mba'a gha nashi mbəzli dishi rəɗ rəɗ rəɗ kwasəbə gha na, zhini gha ka ɗəw, wa ntsaa daparaa, pə gha shəkəna?» kə.

46 Ma kə Yesəw na: «Yaŋ war a ndə dapara, sa nzanay, e favə bərci tikəvərivashi mbə ya» kə.

47 Sa gəzəkə Yesəw tsəgha na, dzəghwa mali va mba'a sənay, a məndi sənara, ka mbələyvara yaw, kə. Dza na shəlehwə shəlehwə səəkətaa dzəvəgha Yesəw kala gwərgwərə. Kə tsəfəkwə tsəfəkwəta kwa səɗa ci. Dza na cəke' gəzanakə kwəma dapə na ti kaa Yesəw, tiɓa kwa kwəma mbəzli gwanashi. Mba'a gəzanakə njasa mbəlita na va zəlghwə tsa nzə ghala dapay na va.

48 Ma sa gəzəkə na tsəgha, ma kə Yesəw ngəta na: «A zhee, a gha mbəliŋa tə sa ndara gha nəfə tsa gha. Mbala lə zərkə mbə nəfə tsa gha» kə.

49 Ma Yesəw mbə gəzə kwəma va kaa mali va tsəgha na, ndəs ntsa kəghi tsa Zhayrəsə səəkəy. A kə kaa Zhayrəsə na: «A zha gha va mətita, ka maw ghaa gagay Metər ma» kə.

8:43 8:43 SləniTaH 15:25-27 **8:44 8:44** Mt 9:20 **8:48 8:48** Mt 9:22

50 Mba'a Yesəw favə kwəma gəzə ntsa va va. Ma kə kaa Zhayrəsə na:
«A Zhayrəsə, ka dza her gha ma, ɓanavə nəfə tsa gha kaa Hyala gwa'a
tsəgha, ta mbəlita dza zha gha va» kə. War a ghəshiy nəw lə kwal tsa shi.
51 Dza ndəs ghəshi tsəhəshi miy dəgha Zhayrəsə ki. Dza Yesəw mba'a
makəti mbəzli gwanashi ni va dzakə ghi tsa va kwasəbə. Kwataka Piyer,
ghəshi lə kar Zhaŋ lə Zhakə, mba'a kar dəta zha va lə mbəghəta shi
pəməvə na gwa'a tsəgha.
52 Ma sa dzakəshi ghəshi na, mba'a ghəshi kəsashi nihwəti mbəzli, war
a ghəshiy wahə, ka tihwəniy dzəkən zha va. Ma kə Yesəw ngəshi na:
«Kadiwəm, ka wahə ghwəy ma. Mətita zha naw, hiy ɓəhwə na gwa'a
tsəgha» kə.
53 Ma sa favə mbəzli kwəma gəzəkə na va tsəgha na, njasa pə'wə na
kwəma ka gazlaka ghəshiy nighə. Sa sənay ghəshi a zha va məti ta, kə
ghəshi.
54 Dzəghwa Yesəw naci ki, tasl kəsəvə zha va tə dəvə nzə. Ma kə kaa
ngəta zlaŋzlaŋ na: «A zhee, satiŋa!» kə
55 War sa gəzəkə Yesəw tsəgha na, nza'jəw piy tsa nzə zhəkəy zhəmbə.
Kə pəlhəm satita. Ma kə Yesəw kaa mbəzli, sa satita na na: «Ɓantam shi
zəmə a ghənzə zəmə shi» kə.
56 Dza nava kwəma, mba'a mananatishi maɗaŋa kaa kar dəta zha va,
lə mbəghəta. Ma kə Yesəw kaa ngəshi ki na: «Əntaa ghwəy dzaa gəzə
kwəma na ya kaa waɓa ma» kə.

9

*Njasa ghwəni Yesəw *mbəzli ta səɗa ci va məŋ lə bakə ni*
(Mt 10:5-15; Mk 6:7-13)

1 Ma tə nahwəti vici na, dza Yesəw mba'a ɓasəti mbəzli ta səɗa ci va
məŋ lə bakə ni. Dza na mba'a ɓanavəshi bərci ta tihə hyeler gwanashi
səvəri mbə ghən mbəzli, lə ta mbəli ka zəlghwə.
2 Dzəghwa na ki, mba'a ghwənashi ta gəzə kwəmaa dzəkən sləkə tsa
dza Hyalaa sləkə mbəzli, lə ta mbəli ka zəlghwə,
3 ma kə ngəshi na: «Mbalam, ghwəy kafəy, əntaa ghwəy dzaa ɓə ya
waɓa ta dəvə ghwəy ma. Ya gəta, ya mbəl ta ɓə shiy, ya shi zəmə, ya
gənay, əntaa ghwəy ɓə ma. Zhini ɓay, ya tsama ndə mbə ghwəy na, əntaa
ghəci ɓə kwəbeŋer bakə ta dza va ma.
4 Ya mbə namaɓa məlmə dza ghwəy tsəhəŋwəyəy, mba'a kə ndə
ka'wətəŋwəy kəghi tsa ci na, əntaa ghwəy mbəərə ghi ma. War kəghi
tsa kwətiŋ tsa pə ghwəy taa nzəy pa' fəca dza ghwəy səvəriŋwəy mbə
nava məlmə.
5 Mba'a pə ghwəy tsəhəŋwəy mbə məlmə, kala zləɓa fəŋwəy gwəci
tsa ghwəy mbəzli mbəy, səvəriŋwəy tə ghwəy mbə nava məlmə. Ghwəy
səvəriy, nza ghwəy batamti kwərbi mbə məlmə shi tə shiɗshiɗ ghwəy, ta
mbə ghəshiy sənay a ghəshi mənti *kwəma jikir na, kə ghəshi» kə.
6 Ma sa gəzanakəshi Yesəw kwəma va tsəgha na, mba'a mbəzli ta səɗa
ci va kafəshi. Dza ghəshi ka dzar mbə məlməhi gwanashi, ka gəzə Yəwən
kwəma wəzə na kaa mbəzli, ka mbəmbəli ka zəlghwə ya kwəma kəsashi
ghəshi gwa'a.

*Njasa səy *Erədə*
(Mt 14:1-12; Mk 6:14-29)

8:52 8:52 Zhŋ 11:11-13 **8:54 8:54** Mk 5:41 **8:56 8:56** Mk 7:36 **9:1 9:1-6** 10:1-12 **9:2 9:2** 11:2 **9:3 9:3** 22:35 **9:5 9:5** SləniKY 13:51

7 Ma ghala vəghwə tsa va ki na, cəke' ngwəmna Erədə favə kwəma
məməni Yesəw va. Dzəghwa ra'i ghəci zay va nava kwəma tsəgha. Sa
nzana, ma nihwəti mbəzliy: «Wa Zhaŋ tsaa niy mənipə *batem va na
sava zhəkəməy na kwa kwəli» kə ghəshi niy ni.
8 Ma kə nihwəti na: «*Eli ndə gəzə kwəma Hyala na sava tsahwəy na»
kə niva. Ma kə nihwəti ɓa na: «Waa ndə gəzə kwəma Hyala tsa mbəradzə
na sava zhəkəməy na kwa kwəli» kə ghəshi.
9 Ma kə Erədə na naci ki na: «Ya gar nə ya Zhaŋ na sava pənəy, e niy
slanti ghən tə Zhaŋ. Əy wa ndə na, tsatsa ntsa gəzə məndi tsa kwəmaa
dzəkən tsətsə diɓa kia?» kə. Dza tapə ghəci mbə pəla kwal tsaa nay Yesəw
də'wə ghən tsa ci ki.

Yesəw lə mbəzli bələkwə bələkwə cifə mətsəkə
(Mt 14:13-21; Mk 6:30-44; Zhŋ 6:1-14)

10 Ma sa dza *ka kwal Yesəw mənikə sləniy niy ghwənashi Yesəw va
ti ki na, mba'a ghəshi zhəkəshi. Cəke' ghəshi gəzanakə shi məmənəhwə
ghəshi kaa Yesəw. Dza Yesəw mba'a pəməvəshi ka dzay li shiy dzəti pətsa
kama mbəzli ti, ta dza nzəyshi kwətishi. Pətsa dzashi ghəshi vaa dzəti na,
ndəkwə ghəci vəgha məlmə Betəsayda.
11 Nza'jəw mbəzli ɗaŋ sənivəshi, mba'a ghəshi nəwghəshi tə səəbə.
Dzəghwa sa tsəhəshi ghəshi vəgha Yesəw na, mba'a ka'wətishi lə nəfə
kwətiŋ. Dza na mba'a gəzanavəshi kwəma njasa dza Hyalaa sləkə mbəzli.
Mba'a mbalamti niy səəkəshi ta mbəli ghən tsa shi va zəlghwə.
12 Dzəghwa mba'a tihwer 'wati məniva, ma sa nata *mbəzli ta səɗa
Yesəw va məŋ lə bakə ni vici ndəkwə ndəkwə ta pəkw na, dza ghəshi, kət
ghəshi kətəghəvashiy dzəvəgha Yesəw. Ma kə ghəshi ngəci na: «Wəzəɓa
ɓanavə gha kwal kaa mbəzli ni, a ghəshi ndanivaa dzashi dzar mbə
məlməhi lə mbə giwahi ndəkwə ndəkwə ni, ta pala shi zəmə shi, lə pətsa
dza ghəshiy hi ti gwa'a. Sa nzanay, gamba na pətsa nza ghwəmmə tsa ti
tikə» kə ghəshi.
13 Ma kə Yesəw ngəshi naci ki na: «Banshim shi zəmə də'wə ghən tsa
ghwəy, a ghəshi zəməshi» kə. Ma kə ghəshi ngəci na: «Nihwəti shiy va
ghəy tikə, kala war peŋ cifəy mba'a kərpi bakəshiw. Mba'a pə ghaa ɗi
ghəy dza ta pa shi zəmə, ta ɓanshi kaa mbəzli tikə ni gwanashiy, mbə
nava» kə ghəshi.
14 Zhərəy niy nza tə pətsa vay, a ghəshi mənti gar bələkwə bələkwə cifə
mətsəkə. Ma kə Yesəw kaa mbəzli ta səɗa ci na: «Tihəvərim mbəzli va,
a ghəshi nzəyshi, cifə mətsəkə, cifə mətsəkə, cifə mətsəkə» kə.
15 Dza mbəzli ta səɗa ci mba'a ghəshi tihəvərishi njasa gəzəkə na va,
mba'a mbəzli va nzəyshi gwanashi.
16 Ma sa nzəyshi mbəzli ki na, dza Yesəw tsəgha, həŋ ɓəvə peŋ tsa cifə
tsa va mba'a kərpi bakə ni va ta dəvə ci, mba'a kafata kwəma ciy dzəta
ghwəmə, ka mananta 'wəsa kaa Hyala ta shi zəmə va. Ma sa mananati na
'wəsa kaa Hyala na, dza na mba'a ngangavəri peŋ tsa va, mba'a ɓanavə
kaa mbəzli ta səɗa ci, a ghəshi tahanshi kaa mbəzli ɗaŋ ni va. Dza mbəzli
ta səɗa ci həŋ həŋ ghəshi ɓəvə, ka tahanshi kaa mbəzli.
17 Mba'a mbəzli va zəməhwə shi va gwanashi, bəhə bəhə bəhə ghəshi,
mba'a mbəvəli tərə. Dza məndi kaa naa tərmbəta mbəvəli ɓasə ɓasə
məndi ɓasəti, gyaɗə gyaɗə ghwani məŋ lə bakə.

*Piyer gəzə: «Yesəw na *Kəristəw» kə*
(Mt 16:13-19; Mk 8:27-30)

9:7 9:7-9 9:19 **9:9 9:9** 23:8 **9:10 9:10-17** Mt 15:32-39 **9:10 9:10** 6:13; 10:17 **9:17 9:17** 2Mezh 4:43-44

18 Ma tə nahwəti vici ki na, mba'a Yesəw dzaa nzəyəy kwətiy ka cə'wə
Hyala. Dza mbəzli ta səɗa ci ndəs ghəshi səəkəshiy dzəvəgha. Ma sa
səəkəshi ghəshi na, dza na ka ɗəw kwəma və shi, a kə na: «A ndə nzee
ka mbəzliy ni baya?» kə.
19 Ma kə ghəshi ngəci na: «Zhaŋ tsaa mənipə *batem nza gha, ka
nihwəti mbəzliy ni. Nihwəti na: *Eli nza gha, kə ghəshi. Ma nihwəti
ɓa na: Tsahwəti ndə mbə ka gəzə kwəma Hyala mbəradzə zhakatiy na
mbə məti nza gha, kə shi» kə mbəzli ta səɗa ci.
20 Ma kə Yesəw ngəshi na: «Ya ghwəy na ghwəy kiy, wa ndə nzee ka
ghwəy nia?» kə. Ma kə Piyer na: «Ghay Kəristəw nza gha, Ntsa tivə Hyala
ta mbəli mbəzli» kə.
21 Ma sa gəzəkə Piyer tsəgha na, dza Yesəw mba'a makətishi vantaa
ghəshi dzaa gəzə kwəma va, ya kaa waɓa.

Yesəw gəzə kwəma məti ci lə zhakati tsa ci mbə məti
(Mt 16:20-28; Mk 8:30–9:1)

22 Ma kə Yesəw kaa *mbəzli ta səɗa ci diɓa na: «Yən yən, Zəghwə
yakə ndə ngəriy, ta sahwə ngəra'wə dzee dalala. Mətikwəkwər mbə *ka
Zhəwifə ghəshi lə mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala, mba'a *ka ɓənipə
kwəma pəhəti Hyalay, ka dza ghəshiy ɗi mətsə yaw. Ta paslantəra dza
məndi, ma sa kee mətiray, ta zhakatira dzee mbə məti, tə kwa mahkana
vicee kwa kwəli» kə.
23 Dzəghwa ma kə kaa mbəzli gwanashi ki na: «Mba'a kə ndəə ɗi
nəwray, a kə tsava ndə zlay zəzəə dzəkən tsa ci ghən, mba'a zləɓavə
sa ngəra'wə lə mətita gwa'a, njasa səəmə vici, ma nza ghəci nəwra.
24 Sa nzana, ya wa ntsaa ɗi mbəliti piy tsa ci tikə tə hiɗiy, ta zamti tsa
mə ghwəmə piy tsa ci dza na. Ma ntsaa dzaa zamti piy tsa ci tikə tə hiɗi
tə mbərkə kwəma yay, ta mbəliti tsa mə ghwəmə piy tsa ci dza tsava ndə.
25 Nay ghwəy na, ya shi tə hiɗi ni gwa'a gwa'aa kwəmavə ndə mba'a
piy tsa ci mə ghwəmə zay, awə na mba'a yaɗamti ghən tsa ciy, shiy tiɓa
ndəə 'wəy ti mbə kwəma va tsəghaw.
26 Mba'a kə ndəə ha'wə va ndəgha fətiy dzəkənee, ya va gəzə kwəmee
kaa mbəzliy, ta ha'wə dzee, yən Zəghwə yakə ndə ngəri va ndəgha fətiy
dzəkən kwərakwə, ghala vəghwə tsa dzee zhəkə mbə shəndəkə tsee lə
mbə shəndəkə tsa Dirə, mba'a sa ka kwal ci ɗewɗew ni mə ghwəmə.
27 A gəzaŋwəy ya, ta na navay, tsəgha na, a nihwəti mbəzli mbə ghwəy
ghwəy mbəzli tikə niy, ka ghəshi gha bəkwə na ta nay dza ghəshi njasa
dza Hyalaa sləkə mbəzli» kə.

*Yesəw mə kəlaŋ lə nihwəti *mbəzli ta səɗa ci*
(Mt 17:1-8; Mk 9:2-8)

28 Ma sa məniy hi gar dəghəsə ləy hwəm kwəma gəzəkə Yesəw va ki
na, dza na mba'a pəməvə kar Piyer, lə Zhaŋ mba'a Zhakə. Mba'a dzay li
shiy dzəmə kəlaŋ ta cə'wə Hyala.
29 Sa tsəhəshi ghəshi ki na, mba'a 'wati cə'wə. Ma ghəci mbə cə'wə na,
dza pətsa mbə kwəma ci mba'a zhəghəkə nahwəti pa. Ma kwəbeŋer kən
ghən ci na, tezlezlezlezl ghəshi zhəghəshi, ka mbərə.
30-31 Dzəghwa, vətəghə zhər bakə təzlishi tiɓa lə shəndəkə tsa mə
ghwəmə kən shi. Dza ghəshi ka gəzə kwəma lə Yesəw dzəkən məti dza

---

9:18 9:18 5:16 **9:19 9:19** 9:7-8; Lk 1:17; 7:16 **9:20 9:20** Mt 16:16; Lk 22:67 **9:21 9:21** 9:36 **9:22 9:22** 9:43-45; 17:25; 18:31-34; 24:6-7 **9:23 9:23-24** 14:27; 17:33; Mt 10:38-39; Zhŋ 12:25-26; 1Pi 2:21 **9:26 9:26** 12:9; Mt 10:33; 2Tim 1:8; 2:12 **9:27 9:27** Mt 16:28 **9:28 9:28-29** 5:16 **9:29 9:29-36** 2Pi 1:16-18 **9:30-31 9:31** 9:22; 13:33

na va ta məti mbə məlmə Zherəwzalem, ta kərkə sləni ci niy ghwənikə
Hyala ti. Zhər vay kar *Məyizə lə *Eli niy nza ghəshi.
32 Ma kar Piyer lə nihwəti mbəzli va ghalaɓa nashi ki na, ciŋ ciŋ ciŋ
ghəshi ɓa ɓanti hi. Dzəghwa mba'a ghəshi fərghəshi. Sa fərghəshi ghəshi
na, mba'a ghəshi nay shəndəkə tsa Yesəw, lə zhər bakə ni va nza na li shi.
33 Dza mbəzli bakə ni va ki, mba'a ghəshi kafəshi ta zhashi. Ma ghəshi
mbə tihəva lə Yesəw ki, ma kə Piyer kaa Yesəw na: «A Metər, jəw na wəzə
ghwəmmə nzəyəmmə tə pətsaw, kadiw a ghəy daŋəti ceker mahkan.
Kwətiŋ tsa gha, mba'a tsa Məyizə, mba'a tsa Eli» kə. Ma na Piyerəy, niy
sənay ghən tsa kwəma ɗi na va gəzə naw.
34 Ma ghəci mbə gəzə kwəma va tsəgha na, 'wakəvə kwəleɓi tə ghwəmə
zləlahə səəkəshi, zhəmakə məcakwə shi dzəkənshi kən kar Yesəw lə
mbəzli bakə ni va. Ma sa nata *mbəzli ta səɗa Yesəw kwəma va tsəgha
na, mba'a her shi dzashi.
35 Fa ghəshi na, məli Hyalaa gəzanshi kwəmaa dzəkən Yesəw səəkə mbə
kwəleɓi va, ma kə na: «Favə tə ghwəy, ava ghəci na Zəghwee təravee, fam
kwəma və» kə.
36 War sa gəzamti məli Hyala kwəma na, nay ndə ghəshi tiɓa ghwəlaw,
war Yesəw kwətiy. Ləy hwəm kwəma va na, gwəŋəshi mbəzli ta səɗa
Yesəw niy nzəyshi, kala gəzə ma kwəma nata ghəshi va, ya kaa waɓa
nzə.

Yesəw lə zəghwə nza bashakə və
(Mt 17:14-18; Mk 9:14-27)

37 Ma tə way pi həzlimə ki na, mba'a kar Yesəw lə *mbəzli ta səɗa ci
va mahkan ni səkwashi mə kəlaŋ tsa va. Ma sa səkwashi ghəshi na, dza
mbəzli ɗaŋ, mba'a ghəshi səəkəshiy dzəghwa kwəma Yesəw.
38 Dza tsahwəti ndə mbə mbəzliy ɓasəshi va, ka zlaŋə kwəma, ma kə
na: «A ntsa dikə tsa, ə cə'wəŋee, nighətima zəghwee na, war kwətiŋəy
na tsəgha vəya.
39 Sana kiy ndə bashakə na. Kafəy ma bashakə tsa va tiy, war ə ka naa
ngwəmə lala, ka mərmərə lə bərci. Ka gha nighə na tsəkwəf kwəf kwəf
gwifgwifi ta miy ci. Tərəŋw ka naa sanamiy ngəra'wə. 'Yahə'yahə ka naa
gha dəkə mbə ghən ci kafəy ma na ti.
40 Naa niy səəkəree, ka cə'wə mbəzli ta səɗa gha nee, a ghəshi
təhamtəra bashakə tsa va mbə ghən ci, pən na, kala mbay ghəshiy
tahamti» kə.
41 Ma sa gəzəkə ntsa va tsəgha, ma kə Yesəw kaa mbəzli na: «Mata
ghwəy ghwəy mbəzli mbə vəghwə tsa ndatsə tsa gəmgəm niy, ɓanavə
nefer ghwəy ghwəy kaa Hyalaw. Pa' hwəm ɗi ghwəy yən nzəyra lə ghwəy
kia? Hwəm dzee kərə lə sə'wa kwəma ghwəy kia?» kə. Sa gəzəkə na
tsəgha, a kə kaa dəy zəghwə va na: «Pəmərə zəghwə gha vaa səəkə tikə»
kə.
42 Dza məndi ka dza ta pəmə zəghwə va. Ma ghəci mbə səəkə na,
dza bashakə tsa va, mbeɓ fati tə pi. War a ghəciy mərmərə lə bərci.
Dzəghwa Yesəw ki, mba'a gəzanakə kwəma lə bərci kaa bashakə tsa va,
mba'a tahamti. Dza na kwəriŋ mbəlanti zəghwə va, mba'a pəmanavə kaa
dəy.
43 Ma sa nashi mbəzli tiɓa gwanashi shi va na, ka mananshi maɗaŋa,
sa nata ghəshi bərci Hyala.

9:32 9:32 Zhŋ 1:14 **9:35 9:35** 3:22; Nəw 18:15 **9:36 9:36** 9:21 **9:43 9:43-45** 9:21-22

Yesəw zhiniy gəzəpə kwəmaa dzəkən məti ci lə zhakati tsa ci mbə məti
(Mt 17:22-23; Mk 9:30-32)

Ya wa ndə na, war mbə mananci maɗaŋa kwəma mənti Yesəw va ki.
Ma kə kaa mbəzli ta səɗa ci na:
44 «Kwəma dzee na ta gəzaŋwəy sanay, fə tə ghwəy ghən ti wəzə.
Ma yən yən Zəghwə yakə ndə ngəriy, ta kəsəvəra dza məndi, mba'am
fambəra mbə dəvə mbəzli» kə.
45 Ma mbəzli ta səɗa ci nashi ki na, favə shi ɗi Yesəw gəzə ghəshiw.
Mbəmbə niy nza sləkar tsa kwəma va və shi, va nəghətaa ghəshi favə shi
ɗi naa gəzə. Mbə ghəranshi hazləni niy nza ta ɗəw shi va va Yesəw.

Tsama ndə na ntsa dikə tsaa?
(Mt 18:1-5; Mk 9:33-37)

46 Dzəghwa *mbəzli ta səɗa Yesəw, mba'a ghəshi dzəmbəshi mbə ngərə
ghəpə kwa jipə shi, ta mbəə sənay, nda a ntsaa gwəra dikə mbə shi.
47 Mbalaa cəke' sənata Yesəw kwəma təkə ghəshi mbə nefer shi, naci
ki. Dzəghwa na kaa zəghwə jəwə pəm pəməvə, dza na mba'a garəy kwa
kwəma ci.
48 Ma kə kaa ngəshi na: «Nay ghwəy na, a gəzaŋwəy ya, ya wa ntsaa
ka'wəti zəghwə jəwə nja sasa tə mbərkə kwəma yay, yən də'wə ghən
tsee na sa ka'wəti na tsəgha. Mba'a kə ndə ka'wətəray, aa ka'wəti ntsaa
ghwənikəra va kwərakwə. Sa nzanay ntsaa dzaa zhəghəti ghən tsa ci jəwə
mbə ghwəy gwanaŋwəyəy, ghəci na ntsa dikə tsa» kə.

Tsa ghwəmmə ndə na ntsaa pa ma jaka lə ghwəmmə
(Mk 9:38-40)

49 Ma sa gəzamti Yesəw kwəma, ma kə Zhaŋ kaa ngəci na: «A Metər, a
ghəy nay tsahwəti ndə ghəci mbə tihə gazlaka lə slən tsa gha. Mba'a ghəy
makəti na ghəy, sa kama na kwasəbə ghwəmmə» kə.
50 Ma kə Yesəw ngəci na: «Zlayəm, ka makə ghwəy ma. Sa nzana, ma
ntsaa kama mbə jaka lə ghwəyəy, ntsa ghwəy na tsava ndə» kə.

*Mbəzli mbə nahwəti məlmə tə hiɗi ka *Samari kala zləɓa ma ka'wə Yesəw*

51 Dzəghwa vici dza Yesəw ta dzay dzəmə ghwəmə ti, mba'a kətikəvata.
Ghala vəghwə tsa vay, dza na mba'a pəhəti dzaa dzəmbə məlmə
Zherəwzalem mbə nəfə tsa ci.
52 Sa pəhəti na tsəgha na, dza na, mba'a ghwənashi ka ghwəni miy tə
kwəma ci. Dza mbəzli va pəkw ghəshi dzashi, ndəs ghəshi tsəhəshi mbə
nahwəti məlmə tə hiɗi ka Samari ta dzaa gwəmanati pi fə gwəci tsa Yesəw
mbə.
53 Ma mbəzli mbə məlmə va na, kala zləɓa ka'wə ci ghəshi, sa nzana va
dzəmbə məlmə Zherəwzalem ghəci dza. *
54 Ma sa nata *mbəzli ta səɗa Yesəw, kar Zhakə ghəshi lə Zhaŋ nava
kwəma tsəgha, ma kə ghəshi kaa Yesəw na: «A Ndə sləkəŋəy, ka ɗi gha
ghəy cə'wə Hyala a ghənzə ghwənəkəghwa ghwə səəkə mə ghwəməə
ndamtishi na?» kə ghəshi.
55 'Wakəvə Yesəw tsəgha tərəɗ, zhəghətəvay, dza kwa shi, ka naɓəshi.
Ma kə ngəshi na: «A ntsaa fambəŋwəy gəla nana zəzə kwəma mbə ghən

---

9:45 9:45 18:34 **9:46 9:46-48** 22:24-26 **9:48 9:48** 10:16; 22:26; Mt 10:40; 20:26-27; Mk 10:43-44; Zhŋ 13:20 **9:50 9:50** 11:23; Mt 12:30 **9:51 9:51** 24:50-51; Mt 19:1; Mk 10:1; SləniKY 1:9 **9:52 9:52** 10:33 * **9:53 9:53** Niy dzar ghən tsa *ka Zhəwifə lə ka Samariw. Va tsəgha niy ka'wə ma ka Samari mbəzliy dzar mbə hiɗi shi ta dzəmbə məlmə Zherəwzalem. **9:54 9:54** 2Mezh 1:10, 12

tsa ghwəya? Na nee yən Zəghwə yakə ndə ngəriy, ta zamti piy tsa mbəzli
səəkə yaw, ta mbəlishi səəkee» kə.
56 Ma ləy hwəm kwəma va ki na, dza ghəshi mba'a ghəshi dzashiy
dzəmbə nahwəti məlmə.

Kar Yesəw lə mbəzliy ɗi nəw ci
(Mt 8:19-22)

57 Ma kar Yesəw kwa kwal mbə dza ki na, dza tsahwəti ndə tiɓa, mba'a
ghavə gəzanci kwəma. Ma kə ngəci na: «A Ndə sləkəpə, ta nəwŋa dzee,
ya pa' kwəmaɓa dza ghaa dza» kə.
58 Ma kə Yesəw kaa ngəci na: «A pə gha zəzəvə kwəma wəzə di, a gha
sənay, ma keŋkiɗiy a ghi tsa shi və shi mbə hiɗi. 'Yegwer ɓa na, lə tsa shi
ghi ghəshi mə fə. Ma na nee yən Zəghwə yakə ndə ngəriy tsee ghi tiɓa
gar dəkətəvaree mbə kiw» kə.
59 Ma kə kaa tsahwəti ndə na: «Nəwra dzam» kə. Ma kə ntsa va na: «A
Ndə sləkəpə, ndara kwal, e dzaa lamti dirə di, kee gha səəkə ta nəwŋa»
kə.
60 Ma kə Yesəw ngəci na: «Zlashi mbəreketi tiɓa a ghəshi lala ghən tsa
shi. Na na ghay, mbala ta gəzə njasa sləkə Hyala mbəzli» kə.
61 Ma kə tsahwəti ndə kaa Yesəw ɓa na: «Yən neyey, ta nəwŋa dzee
Ntsee dikə tsa. Ma nanzə kiy, ndara kwal e dzaa səkwamti mbəzli kəghi
tsee, ma nzee səəkə ta nəwŋa» kə.
62 Ma kə Yesəw ngəci na: «Mba'a kə ndə kəsəvə ngwər slay ta za, zhini
mba'a dzay ta nighə pətsa zhəy ləy hwəməy, ta dzay dza ngwər tsa vaa
dzəvəgha bəla. Tsəgha na lə ntsaa ɗi nəwra kwərakwə, mba'a kə zhiniy
dzay ta zəzə shi dzəy lə hwəməy, dzəkwətəvay tsava ndə ta gəzə sləkə
tsa dza Hyalaa sləkə mbəzliw» kə.

Yesəw mbə ghwəni mbəzli mbərfəŋ mətsəkə bakəti ta gəzə kwəma Hyala kaa mbəzli

10

1 Ma ləy hwəm kwəma va ki na, dza Yesəw Ntsaa sləkəpə mba'a təravə
nihwəti mbəzli mbərfəŋ mətsəkə bakəti. Dza na mba'a ghwənashi, bakə
bakə bakə kwa zəərə shi, a ghəshi dza kwa kwəma kwa kwəma ci, dzar
mbə məlməhi gwa'a gwa'a lə dzəti pətsa dza naa dza də'wə ghən tsa ci.
2 Dzəghwa, ma kə kaa ngəshi kwa fir na: «A mbəzlee, ɗaŋ shi zəmə
nakamtəvashi kwamti ngar na, daw mbəzli ta ɓasəshi səəkə tə vəhəə
jighi. Ghənzə tsəghay, cə'wə pə ghwəy cə'wə ndə za tsa va, a ghəci
mətsəhə ghwəni nihwəti mbəzli dzəmti, ta mananci shi ci vaa səəkə»
kə.
3 Ma kə diɓa na: «Nana kiy satim, mbalam, aa ghwəniŋwəy ya, nja
ndərazhi teŋkesli ka məndi vaa kambə mbə jipəjipə dəghwava jezlhi.
4 Əntaa ghwəy dzaa ɓə ya mbəl pas tsaa ɓə gəna kwa, ya mbəl ndə dza
ta wə, ya kwekweher nzə ma. Ghwəy mbə kwaləy, əntaa ghwəy səkwə
mbəzli ma.
5 Ya tsama ghi dza ghwəy dzakəŋwəyəy: “Ndaŋwəy zərkə Hyala mbə
nzəy tsa ghwəy kəykə” pə ghwəy taa ni kaa mbəzli kəyɓa ghwəy dzakə.
6 Ma ghalaɓa, mba'a kə ntsa zərkə nəfə tsa kəghi tsa vay, ta dzəkən dza
zərkə tsa ɓəghə ghwəy va. Ma kala gəla tsava ndə kəyɓay, ka dza zərkə
tsa gəzanshi ghwəy vaa nza kən shi ghwəlaw.

9:61 9:61 1Mezh 19:20 **9:62 9:62** 11:2; Flp 3:13 **10:1 10:1-12** 9:1-6 **10:4 10:4** 22:35; 2Mezh 4:29 **10:5 10:5-6** 2:14

7 Mba'a kə ndə ka'wətəŋwəy kəghi tsa ciy, nzəyŋwəy tə ghwəy kəyɓa.
Ka zəmə shi zəmə ɓəŋwəy məndi kəyɓa, ka sa shi sa ɓəŋwəy məndi
kəyɓa diɓa. Sa nzanay, mba'a kə ndəə ghəra sləni na, aa təɓə məndiy
nganci shi zəmə ci. Əntaa ghwəy dzaa təɗi ghi kəy pətsa gha ghwəy nzəy
kəy, ta dzakə tsahwəti ghi, mbə məlmə kwətiŋ na ma.
8 Mba'a pə ghwəy tsəhəŋwəy mbə məlmə, dza mba'a məndi
ka'wətəŋwəy mbəy, a pə ghwəy taa zəmə shi dza məndiy ɓəŋwəy mbəɓa.
9 Ka zəlghwə dza ghwəy kəsashi mbəɓay, ka mbəlishi. A pə ghwəy taa
ni kaa mbəzli mbə məlmə vay: “Ndəkwə ndəkwə na Hyala ta səəkə ta
sləkəŋwəy” pə ghwəy taa ni ngəshi.
10 Ma mba'a pə ghwəy tsəhəŋwəy mbə məlmə, kala zləɓa ka'wəŋwəy
məndi mbəy. Səvəriŋwəy tə ghwəy dzəti pətsa ka məndiy ɓasəva mbəɓa.
Tsa' pə ghwəy taa ni ngəshiy:
11 “Ava ghəy batəyŋwəy lə kwərbi mbə məlmə ghwəy ta niy dzətishi
tə shiɗshiɗ ghəy, ta mbə ghwəy sənay a ghwəy mənti *kwəma jikir na,
pə ghwəy. Nanzə kiy, sənay tə ghwəy wəzə, ndəkwə ndəkwə na Hyala ta
səəkə ta sləkəŋwəy” pə ghwəy taa ni ngəshi.
12 A gəzaŋwəyee, fəca dza Hyalaa məni ngwəvəə dzəkən mbəzliy,
tərəŋwɓa ngəra'wə tsaa dzaa nza kən mbəzli mbə nava məlmə dza naa
nza kən ngəra'wə tsaa dzaa nza kən mbəzli mbə məlmə *Sədəm» kə
Yesəw.

Ngəra'wə tsaa dzaa dzəkən mbəzliy ɗi ma zləɓa kwəma Yesəw (Mt 11:20-24)

13 Dzəghwa, ma kə Yesəw na: «Ghwəy ghwəy mbəzli mbə məlmə
Kwəraziŋ lə ghwəy ghwəy mbəzli mbə məlmə Betəsayda, a ngəra'wə taa
nza kən ghwəy. Sa nzana mbə məlmə Tir lə mbə məlmə Shidaŋw pən
niy mənəhwə shi maɗaŋa maɗaŋa ni ni mənəhwee mbə ghwəy nzay, ci
mbəzli mbəɓa tsəfəkwəshi, ka tsati titihwə ka zhəghanti nzəy tsa shi kwa
kwəma Hyala va kwəma shi jikir na nza.
14 Va tsəgha kiy, fəca dza Hyalaa məni ngwəvəə dzəkən mbəzli na,
tərəŋwɓa na ghwəy ngwəvə dza naa nza kən na mbəzli mbə məlmə Tir
lə mbəzli mbə məlmə Shidaŋw.
15 Ghwəy ghwəy mbəzli mbə məlmə Kapernahwəm kiy, mbəzli dza
məndiy kafashiy dzəta ghwəmə nza ghəy na ghəy ki nə ghwəy na, nava
tiɓa teepəw. Ta dzəghwa dza ghwəy pa' tə pətsa nza mbəreketi» kə Yesəw.
16 Ma kə kaa mbəzli ta səɗa ci diɓa ki na: «Ya wa ntsaa fa kwəma
ghwəyəy, kwəmee fa na kwərakwə. Ya wa ntsaa ɗi ma fa kwəma
ghwəyəy, kwəmee ɗi ma na fa kwərakwə. Ya wa ntsaa ɗi ma fa kwəmee
kwərakwə diɓa na, kwəma ntsaa ghwənara na sa ɗi ma na va fa tsəgha»
kə.

Mbəzli ghwənashi Yesəw va mbərfəŋ mətsəkə bakəti ni

17 Dzəghwa mbəzli mbərfəŋ mətsəkə bakəti ni va niy ghwənashi Yesəw
ki, mba'a ghəshi zhəghəkəvashi mbə dzashi va lə vəshi. Ma kə ghəshi
kaa Yesəw sa səəkəshi ghəshi na: «A Ndə sləkəpə, lə hyelershi ɗitəŋəy
na fəti. Sa ka ghəy tihəshi səvəri mbə ghən mbəzli lə slən tsa ghay, ka
səvəri ghəshi» kə ghəshi.

10:7 10:7 1Tim 5:18; 1Kwər 9:6-14 **10:9 10:9, 11** 11:2 **10:11 10:11** SləniKY 13:51; 18:6 **10:12 10:12** Mt 10:15 **10:13 10:13-14** Ezay 23:1-16 **10:15 10:15** Ezay 14:13, 15 **10:16 10:16** 9:48; Mt 18:5; Mk 9:37; Zhŋ 13:20 **10:17 10:17** 9:10; Mk 6:30

18 Ma kə Yesəw ngəshi na: «Tsəgha na, mbə nay *ndə jaka tsa Hyala niy
nzee ghəci mbə tərə səəkə mə ghwəmə, wampiɗ, kə, nja wampiɗi van.
19 Favə tə ghwəy: Avee ndaŋwəy bərci ta dza ghwəy dzar tə shesher lə
dzar tə yətihi, zhini ka təɗanakən bərci kaa ndə jaka tsa Hyala. Shiy tiɓa
dzaa mbaŋwəyəw.
20 Nanzə kiy, ka vəshi ghwəy war tə sa ɗitəŋəy hyeler fəti ma, tə sa
nzana mba'a Hyala tsasliti slən tsa ghwəy mə ghwəmə pə ghwəy vəshi»
kə Yesəw.

Yesəw vəshiy
(Mt 11:25-27; 13:16-17)

21 Ma ge'i ghala vəghwə tsa səəkəshi mbəzli vaa gəzanci kwəma kaa
Yesəw ki na, mba'a safə tsa Hyala ɗewɗew tsa təhanay nəfə tsa Yesəw lə
vəshi. Ma kə na: «A Dirə tsaa sləkə ghwəmə lə hiɗi, 'wəsa nə ya ngəŋa, sa
nzana ma kwəmaa niy mbələy gha na va mbəzliy sənata kwəma ghəshi
lə ka məhərliy, a gha canakəvərishi kaa mbəzli daw daw ni tə sənata
kwəma. A Di a falŋee, sa nzana tsəgha gha ɗi» kə.
22 Ma kə Yesəw kaa mbəzli ki na: «Mbə dəvee fambə Dirə shiy gwanashi.
Ndə tiɓa mba'a sənata kwəmee kala war Dirəw. Ndə tiɓaa sənata kwəma
Dirə kala war yən yən Zəghwə ci, mba'a ntsa nə ya e ɗi canati Dirə
pənəw» kə.
23 Sa gəzəkə Yesəw tsəgha ki na, dza na, tərəɗ zhəghəghəvay dzar kwa
mbəzli ta səɗa ci. Ma kə kaa ngəshi kwətishi na: «Vəshi na va ghwəy, sa
kwəmavə ghwəy nashi shi mənti Hyala lə mətsəhi ghwəy.
24 Sa nzana e gəzaŋwəyəy, ka gəzə kwəma Hyala ɗaŋ, lə mezhizhə ɗaŋ
niy ɗi na nashi shi nashi mətsəhi ghwəy ni sənzənva, kalaa niy kwəmavə
nashi ghəshi. Mbə ɗi fa kwəma favə ghwəy na sənzənva ghəshi niy nza
na, a kwəmavə fa nzə ghəshiw» kə.

*Bəli fir dzəkən ndə ka *Samari tsaa məni kwəma wəzə na*

25 Ma tə nahwəti vici na, dza tsahwəti *ndə ɓənipə kwəma pəhəti Hyala,
mba'a səəkəy dzəvəgha Yesəw ta ngali lə kwəma. Ma kə kaa Yesəw na:
«A Metər, wa shi dzee mənti, kee kwəmavə piy tsaa kəɗi maa?» kə.
26 Ma kə Yesəw ngəci na: «Njaa nə məndi kaa kwəma tsasliti məndi
mbə kwəma pəhətəmmə Hyala ta mənia? Njaa na kwəma ka ghaa favə
gha mbə jangə nzəa?» kə.
27 Ma kə ntsa va na: «A kə məndi mbə kwəma pəhəti Hyalay: "Di
pə ghaa ɗi Hyala gha sləkəŋa, lə nəfə tsa gha gwanay, lə bərci gha
gwanashi, lə məhərli gha gwanata, mba'a gha ɓanavə ghən tsa gha
gwanay. Zhini diɓay, ɗi nihwəti mbəzli gwanashi njasa ɗi gha va ghən
tsa gha kwərakwə" kə məndi» kə.
28 Ma sa zləɓakə ntsa va tsəgha ki, ma kə Yesəw kaa ngəci na: «Kay,
wəzə zləɓati gha kwəma va. Mbala məni war tsəgha, ta kwəmavə piy
tsaa kəɗi ma dza gha» kə.
29 Ma ntsa va na, kala ɗi ghəci kwəma vaa kəray və. Ma kə kaa Yesəw
ki na: «Yaŋ, tsəgha na, sana kiy, wa na tsee ndə ghalaraa?» kə.
30 Ma kə Yesəw kaa zləɓanci kwa fir na: «Tə nahwəti viciy, mba'a kafəy
tsahwəti ndə Zhəwifə mbə məlmə Zherəwzalem ta dzaa dzəmbə məlmə
Zherikwə. Ma ghəci mbə kwal na, mba'a ka ghəli pəslishi ti. Dza də'wə

10:18 **10:18** Zhŋ 12:31; ShiZhŋ 12:9 **10:19** **10:19** Cem 91:13 **10:20** **10:20** Səvəri 32:32; Flp 4:3; ShiZhŋ 3:5 **10:21** **10:21** 4:18; Mt 11:25 **10:22** **10:22** Mt 11:27 **10:24** **10:24** 1Pi 1:10-12 **10:25** **10:25** 18:18; Mt 19:16; Mk 10:17 **10:27** **10:27** Mt 22:37, 39 **10:28** **10:28** SləniTaH 18:5; Rm 10:5; Gal 3:12; Zhŋ 13:17

dəʼwə ghəshi dəʼwəti. Kwərat kwərat ghəshi səsərəhwə shiy kən ghən ci. Mbaʼa ghəshi pahwə shi və gwanashi, ka dzashi. Tərə na war miy nəfə ta məti.
31 Ma kwa kwəma jəw na, dza tsahwəti ndə ta Hyala tsa mbə hwəlfə
kwətiŋ na li mbaʼa dzakə dza ci kwa kwal tsa va. Mbaʼa kəsay ntsa
dəʼwəvə ka ghəli va bəzhehə tiɓa kwa kwal. Ma sa nay na na, dza na,
wəsl wəslivə kwal tsa ci, mbaʼa zlay ntsa va tiɓa, ka dzay.
32 Ma kwa kwəma jəw ɓa na, zhəghwa tsahwəti ndə mbə hwəlfə Levi
ɓa, ntsa nza ghəshi mbə hwəlfə kwətiŋ na li, mbaʼa zhəkəy kwa kwal tsa
va. Səəkə na na, mbaʼa kəsay ntsa va war tə pətsa va bəzhehə. Ma sa nay
na kwərakwə na, dza na wəsl wəslivə kwal tsa ci. Mbaʼa zlay ntsa va tiɓa,
ka dzay.
33 Ma kwa kwəma jəw diɓa kiy, dza tsahwəti ndə ka Samari, ndə məlmə
kala kama mbə hwəlfə ci, mbaʼa dzakə dza ci kwərakwə. Səəkə na ndəs
tsəhəy vəgha ntsa va. War sa nay na naci ki na, mbaʼa hwər tsa ci zhanati
tərəŋw ti.
34 Dzəghwa na kət kətəghəvay dzəvəgha ntsa va. Dza na kaa zheher ti
njəʼwə njəʼwə naghamtishi, dza na mbaʼa mananati ghwəʼi tə zheher va,
kə ki pəərə pəərə pəərətishi. Ma sa paramtishi na na, dza na tsaŋ ɓəvə,
ɗal famə mə kwantəmca ci səəkə na li. Dza na mbaʼa dzaa fəy mbə ciki
tsa ka ka məlməə nzəy mbə tə gəna, ka zəlghwə ntsa va mbəɓa.
35 Ma tə way pi həzlimə ki na, mbaʼa kafəy ta dzay. Dza na mbaʼa ɓəvə
gəna gar mbəl bakə, mbaʼa ɓanavə kaa ndə ciki tsa va. Ma kə kaa ngəci
na: “A dzaree ta dza, ndi gəna na, nza gha nighəə dzəkən ntsa va. Ya ə dza
gəna dza ghaa zamti mbə kwəma ciy taŋəti nanay, sa kee zhəghəkəvara
mbə dzee na e taa zhanavəŋa sa gha” kə» kə Yesəw.
36 Ma sa kəɗamti Yesəw ɓəlanci fir tsa va kaa ndə ɓənipə kwəma pəhəti
Hyala va ki, ma kə kaa ngəci na: «Mbə mbəzli mahkan ni va sana kiy,
tsama na ndə ghalay ntsa dəʼwəvə ka ghəli vaa?» kə ngəci.
37 Ma kə ntsa va na: «Vəya na neyey, ntsaa pəərəti zheher ci va na» kə.
Ma kə Yesəw ki na: «Tsəgha na, gha kwərakwə kiy, mbala, gha dzaa məni
tsəgha» kə.

Yesəw kəghi tsa kar Martə lə Marəy

38 Dzəghwa kar Yesəw ghəshi lə *mbəzli ta səɗa ci, mbaʼa ghəshi kafəshi
ta dza. Ma ghəshi mbə kwal na, mbaʼa ghəshi kəsata nahwəti məlmə.
Mbaʼa nahwəti mali niy nza mbə məlmə va, Martə, kə məndi kaa slən tsa
nzə. Dza na mbaʼa kaʼwətishi kəghi tsa nzə.
39 Martə vay, a zhaməmmə niy nza və, Marəy, kə məndi kaa slən tsa
nzə. Dza Marəy nanzə kiy, paʼ pavə pətsa nzə vəgha Ndə sləkəpə. Dərasə
nzəyta war ka fa kwəma gəzə Yesəw.
40 Ma Martə nanzə ki na, war a ghənzəə tsəva lə ghəra sləni ghənghən
ghənghən kwətita. Dzəghwa na, kaf kafəta, dza ndəs tsəhəta vəgha Yesəw.
Ma kə ngəci na: «A Ndə sləkəpə, kwəmaa shashaŋa tiɓa mbə kwəma
zhamərə na, sa zlara na tsa mbə sləni, war e tsəva mbə kwətira tsəy?
Gəzanta a ghənzə kəətira» kə.
41 Ma kə Yesəw kaa ngəta na: «A Martə, wa nava dzaŋa gha ta təra
kwəma tsəgha ɗaŋaŋaŋ, ka tasə ghən tsa gha tərəŋw tay?
42 Shiy kwətiŋ na shiy gwəramti e gəzaŋa nee ki. Na na Marəyəy, a
təravə bəlaa gwəramti wəzə. Zlata a ghənzə fa kwəmee» kə.

10:33 10:33 Samari: Mt 10:5; Lk 9:52; 17:11, 16; Zhŋ 4:9, 39-40; SləniKY 1:8; 8:1, 5, 14-17, 25; 9:31
10:38 10:38-40 Zhŋ 11:2; 12:2-3

11

*Njasa ɓəni Yesəw cə'wə Hyala kaa *mbəzli ta səɗa ci*
(Mt 6:9-13; 7:7-11)

1 Ma tə nahwəti vici na, dza Yesəw ka cə'wə Hyala dzəghwa tə tsahwəti
pi. Ma sa kəɗiy na lə cə'wə na, dza tsahwəti ndə kwətiŋ mbə mbəzli ta
səɗa ci ka gəzanci kwəma, ma kə ngəci na: «A Ntsaa sləkəŋəy, ɓanavəŋəy
cə'wə Hyala kwərakwə, njasa ɓananavə Zhaŋ va kaa mbəzli ta səɗa ci»
kə.
2 Ma kə Yesəw ngəshi na: «Mba'a pə ghwəy cə'wə Hyalay. Vanta kwəma
ka ghwəy gəzə:
A Dəŋəy,
a cə'wəŋa ghəy nza mbəzli mbəə sənay Hyala ɗewɗew na
nza gha, kə ghəshi, ka fal slən tsa gha.
Mazə nza gha, səəkə sləkəŋəy.
3 Ɓəŋəy shi zəmə gar məkəŋəy vici va vici va.
4 Pəlataŋəy kwəma ghəy jikir na mənti ghəy.
Sa nzanay, kar ghəy pəlata na mbəzliy
məniŋəy *kwəma jikir na kwərakwə.
Ndəghwətəŋəy vantaa *ndə jaka dzaa həərətəŋəy
ta məni kwəma jikir na.
Ava tsəgha ka ghwəy ni» kə Yesəw.
5 Zhini ma kə kaa ngəshi ɓa na: «Sənzənvay ava ndə mbə ghwəy, mba'a
madigay və, dzəghwa na mbə daŋkala vərɗi pəkw dzay dzakə ghi tsa
madigay tsa va. Ma kə kaa ngəci sa tsəhəy na na: "A madiga, va gha
səəkee, a gha ngavəra shi zəmə nzee watəŋa shi gha.
6 A səəkəy tsahwəti madigara ta wə kəghi tsee, kala shi zəmə vəya ta
ngancishi" kə.
7 A kə madigay tsa məhəni va kaa ngəci na: "Am, am, am! Kaa gagara
gha ma! Kəəli kəəli na dəghee məcanata, məhəni ghəy lə ndərazhee
gwanaŋəy. Ka mbay ya satira tə pi həni sənzənva ta ndaŋa shi vaw"
kə
8 Ya tsəgha gəzəkə na na, war ə madigay tsa vaa gagay lə cə'wə va ki.
Mba'a madigay tsa va satiy ɓanavə shi ɗəw na va gwa'a, sa gagay na, kala
kama tə sa nza ghəshiy madiga.
9 A gəzaŋwəy ya kiy, cə'wəm shiy va Hyala, ta ndaŋwəyshi dza na.
Pəlam shiy və, ta kwəmavəshi dza ghwəy. A pə ghwəy har, ta zləɓaŋwəy
kwəma dza na.
10 Sa nzana, ya wa ntsaa cə'wə shiyəy, ta ɓanavəshi dza məndi. Ya wa
ntsaa pəla shiyəy, ta kwəmavəshi dza na. Ya wa ntsaa tsa yashiy dzakə
ghiy, ta zləɓanci kwəma dza məndi.
11 Didi tiɓa mbə ghwəy, ka ɗəw ɗafa zəghwə ci və na, dza tsaŋ ɓəvə
hakwə ka ɓanci na? Ka ɗəw kəlipə ghəci və na, nza naa ɓanavə shishi ka
məjə'a kəlipə va na?
12 Ya zəghwə ciy cə'wə slisli kwəkwəla və na, nza naa ɓanci yiti na?
13 Ma ghwəy ghwəy mbəzli gəmgəm ni mba'a ghwəy sənay ɓanshi
shi wəzə ni kaa ndərazhi ghwəy na, hanaɓa Dəŋwəy tsa mə ghwəmə
ka na mbay ma ɓanavə Safə tsa nzə ɗewɗew tsa kaa mbəzliy cə'wə və
shəkəna?» kə.

11:1 **11:1** 5:16 **11:2** **11:2**mbə sləkəŋwəy na Hyala: 4:43; 9:2, 62; 10:9, 11; 17:21; 19:11; SləniKY 1:6-8; 19:8; 28:23, 31 **11:3** **11:3** 12:22-32 **11:7** **11:7-8** 18:5 **11:9** **11:9** Mt 7:7

Dza kwa pətsa səəkə bərci tihə Yesəw hyeler li shi (Mt 12:22-30; Mk 3:20-27)

14 A tsahwəti ndə niy nza tiɓay, mba'a *hil niy pəhəti ghani ci, kala mbə
ghəciy gəzə kwəma. Dzəghwa Yesəw tə nahwəti vici, mba'a tihəkəvəri
hil tsa va mbə ntsa va. Ma sa səvəriy hil tsa va mbə na, ka gəzə kwəma
ntsa va. Sa nata mbəzli ɗaŋ ni va ɓasəshi tə pətsa va nava kwəma na, ka
mananshi maɗaŋa ghənzə.
15 Ma kə nihwəti mbəzli nashi ki na: «Belzhebəl, mazə tsa mbə hyeler
ɓanci na bərci tihə na va nihwəti hyeler səvəri mbə ghən mbəzli li shi»
kə ghəshi.
16 Dza nihwəti ɓa, ka pəla ngali ci lə kwəma. Ma kə ghəshi kaa Yesəw na:
«Mənti shi maɗaŋa maɗaŋa ni, ti dza ghəy gha sənay Hyala ghwənikəŋa
na kataŋ, pə ghəy» kə ghəshi.
17 Na na Yesəw naci ki na, gwa'a gwa'a ghəci sənata kwəma mbə ghən
shi. Ma kə ngəshi na: «Mba'a kə mbəzli dikə dikə ni zəmə hiɗi dzəmbəshi
mbə pa jaka kwa jipə tsa shiy, ta zamti ghən tsa shi dza ghəshi. Ka ceker
shi dzay, ka ngangazlavaa dzəkən nihwəti.
18 Mba'a kə *ndə jaka tsa Hyala dzəmbəy mbə pa lə mbəzli ciy, ta
ndanivərivay dza mazə tsa ci va. Ma pə ghwəy mbə gəzə kwəma ghwəyəy,
lə bərci ndara Belzhebəl tihee hyeler mbə ghən mbəzli, pə ghwəy.
19 Mba'a pən tihə hyeler lə bərci ndara Belzhebəl kiy, ya nihwəti mbəzli
ghwəy va tihə hyeler va na, wa ntsaa ɓanshi ni shi va bərci kia? Sləni
ghəra mbəzli ghwəy vay, ti ghwəy sənay, a fəti va ghwəy, pə ghwəy mbə
kwəma gəzəkə ghwəy na.
20 Ma na nee na kataŋ nay, lə bərci Hyala tihee hyeler səvəri mbə mbəzli.
Ma ɗi kwəma nata ghwəy na ciŋwəyəy: Wa na Hyala ghati sləkəŋwəy, ɗi
naa gəzə» kə.
21 Zhini ma kə Yesəw ɓa na: «Mba'a kə ndə bərci pəhətəvay wəzə lə
shi mbəzə ci, ka ndəghwə ghi tsa ciy, ndə tiɓa dzaa ndəŋwashi shi ciw.
22 Ma mba'a kə tsahwəti ntsaa taŋəti tə bərci səəkəy dzəkən, mba'a
təɗanakənəy, ta pahwə shi mbəz ci va niy vəshi na ti shi dza ntsa va. Shi
dza na vaa pahwə və na, mba'a tatahamtishi.
23 A na neyey, ma ntsaa ni ghwəm na lə gha na yaw, kəy, ndə mbəz
tsee na tsava ndə. Ntsaa kəətira ma mbə sləni yay, sləmee vaa liɗi na» kə
Yesəw.

Njasa ka gazlakaa zhəghəvaa zhəmbə ndə (Mt 12:43-45)

24 Zhini ma kə Yesəw ɓa na: «Mba'a kə gazlaka niy nza mbə ghən ndə,
dza mba'a səvəritay, a ka naa dza dza, ka təwrə dzar mbə gamba, ta
pəla pətsa dza naa mbay dəkətəvata ti. Ma sa ka na dza kala kwəmavə
pi ghənzəy, ka na dza mbə zəzə kwəma nzəy: “Ma ghənzə tsəgha na,
wəzəɓa zharee zhəmbə ciki tsee vaa səvəri ɗee mbə” dza naa ni.
25 Ma sa ka na zhəghəkəvataa zhəmbə na, mba'a kəsay ciki tsa va
gwəma gwəma wəzə, papa ɗewɗew.
26 Ma sa ka gazlaka va nay pətsa mbəɓa tsəgha ki na, mba'a dzaa hakakə
nihwəti gezlekikiy gwəramti məni ndərəm kən mbərfəŋ, ta nzəy mbə ciki
tsa va. Ma sa ka ghəshi səəkəə ki na, shirɓitə dzashiy dzəmbə ntsa va
gwanashi. Dzəghwa tərəŋw gazlaka dzaa mətsəhəta va ntsa va, taŋ na
kwataŋa va ki» kə.

11:14 11:14-15 Mt 9:32-34 **11:16 11:16** Mk 8:11; Mt 16:1 **11:20 11:20** 17:21 **11:21 11:21** Ezay 49:24 **11:23 11:23** 9:50; Mk 9:40 **11:26 11:26** 2Pi 2:20

Vəshi kataŋ na

27 Ma sa kəramti Yesəw gəzə kwəma va na, mba'a nahwəti mali maɗita
mbə jipə mbəzli tiɓa, ka gəzə kwəma zlaŋzlaŋ. Ma kə na: «Vəshi na ta
mali səkwa gha kwa hwər nzə, mba'a gha sahwə 'wa tə hati nzə!» kə.
28 Ma kə Yesəw kaa zləɓanta na: «Aw kiw, mbəzliy fa kwəma Hyala va,
dza ghəshi ka ɗi fəti tiy, ghəshi na shi mbə vəshi» kə.

Məndiy ɗəw shi maɗaŋa maɗaŋa ni va Yesəw (Mt 12:38-42)

29 Ma sa ɓasətəvashi mbəzli vəgha Yesəw, a kə na: «Ma ghwəy ghwəy
mbəzli mbə vəghwə tsa ndatsə tsay, mbəzli jikirkir ni nza ghwəy. "Mənti
shi maɗaŋa maɗaŋa ni" pə ghwəy kaa ngəra. Na nee nee kiy, nihwəti shi
maɗaŋa maɗaŋa ni dzee məntəŋwəy tiɓaw. Mək na shi maɗaŋa maɗaŋa
ni va niy mənəhwə Hyala lə *Zhəwnasə.
30 A Hyala mənti shi maɗaŋa maɗaŋa ni lə Zhəwnasə, ta mbə ka *Ninivə
sənay, Hyala ghwənikə na, kə ghəshi. Ta mənti shi maɗaŋa maɗaŋa ni
dza Hyala lə ya kwərakwə, ta mbə ghwəy ghwəy mbəzli mbə vəghwə tsa
ndatsə tsaa sənay, Hyala ghwənikəra na, yən Zəghwə yakə ndə ngəri, pə
ghwəy.
31 Nay ghwəy na, fəca dza Hyalaa məni ngwəvəə dzəkən mbəzliy, ta
dza dza mazə maliy niy səəkəta va tə hiɗi ka Sabaa dzəti ngwəvə ghəshi
lə mbəzli mbə vəghwə tsa ndatsə tsa. Ta kəsəyshi dza na tə ngwəvə, sa
nzana mba'a niy səəkəta tə hiɗiy gwəramti kərakə, war ta favə kwəma
gəzə mazə *Saləmaŋw, sa nzana tərəŋw ghəci sənata kwəma. Dzəghwa
ghwəy na ghwəy ki na, kala ɗi zləɓa kwəmee ghwəy. Yən sa dikə tsa kən
Saləmaŋw ngar ki.
32 Fəca vici dza Hyalaa məni ngwəvəə dzəkən mbəzliy, ta səəkə dza
mbəzli mbə məlmə ka Ninivə dzəti ngwəvə ghəshi lə mbəzli mbə vəghwə
tsa ndatsə tsa, ta kəsəyshi dza ghəshi tə ngwəvə. Ghəshi na nashi sa
niy favə ghəshi gəzə kwəma Hyalaa dzəkən jikir tsa shi va Zhəwnasəy,
a ghəshi niy tsati titihwə kaa Hyala, ka zhəghanti nzəy tsa shi. Dzəghwa
ghwəy na ghwəy kiy, kala ɗi fa kwəmee ghwəy, yən tsa dikə tsa kən
Zhəwnasə ngar ki» kə Yesəw.

*Nzəy tsa mbəzliy nəw Yesəw *Kəristəw mbə waŋ pi (Mt 5:15; 6:22-23)*

33 Zhini ma kə Yesəw ɓa na: «Ndə tiɓaa tsəraghwa ghwə kwa gərkəwa,
sa tsəraghwa na na, mba'a mbələy, aw bay na, mba'a dzəɓakən tasaw
kənəw. Mə pətsa ɗal tsa ka məndiy fəy, ta mbə ghənzəə mbərə, ma nza
mbəzliy dzəmbə ciki nay pi waŋ.
34 Məcihi ghay, nja gərkəwa tə vəgha gha na ghəshi. Mba'a kə mətsəhi
ghaa nay pi ɗiweŋ ɗiweŋəy, mbə waŋ pi dza vəgha ghaa nza gwanata
ghalaɓa ki. Mba'a kə mətsəhi gha kala nay pi ɗiweŋ ɗiweŋəy, mbə kwəsli
na vəgha gha.
35 Ghənzə tsəgha kiy, məni tə gha məhərli, vantaa waŋ pi tsa mbə nəfə
tsa gha dzaa nzaa kwəsli.
36 Waŋ kə pətsa mbə vəgha gha gwanay, kala tərmbə nahwəti bəla nzə
mbə kwəsliy, ghalaɓa na, mbə waŋ pi dza naa nza gwanata, njasa ka
gərkəwa vaa mbərəŋa waŋ tsa nzə kwərakwə» kə.

11:28 **11:28** 8:21 **11:29** **11:29-30** Mt 16:2-4; Mk 8:12; Zhŋ 6:30 **11:30** **11:30** Zhəwnasə 2:1
11:31 **11:31** 1Mezh 10:1-10 **11:32** **11:32** Zhəwnasə 3:5 **11:33** **11:33** 8:16; Mk 4:21

*Yesəw lə *ka Farisahi mba'a *ka ɓənipə kwəma pəhəti Hyala (Mt 23:1-36; Mk 12:38-40)*

37 Ma sa kəɗamti Yesəw gəzə kwəma ki na, dzəghwa tsahwəti ndə Farisa
mba'a harvə ta zəmə shiy kəghi tsa ci. Dzəghwa Yesəw mba'a tsəhəy kəghi
tsa ci va. Mba'a ghəshi ghati zəmə shiy kala yaɓə dəvə Yesəw.
38 Ma sa nay ndə Farisa tsa va Yesəw ghati zəmə shiy, kala yaɓəhwə
dəvə ghəci ta zəməshi na, mba'a məhərli ci səəta va nava kwəma.
39 Ma kə Ndə sləkəpə kaa ngəci ki na: «Ghwəy ghwəy ka Farisahiy,
paf paf təhəshi nefer ghwəy va ndərəm lə va ghəli. Gwəyəy, mbəzliy
gwəmanti yaɓə devəre sa shiy tsa shi va lə kwakwa tsa shi ɗewɗew pərikə
tə hwəm shi, mbalaa ngərjəkəjəkə na ghəshi va rəɗa kwa hwər kwa hwər
shi nza ghwəy.
40 Ghwəyəy, mbəzli kama məhərli mbə ghən shi nza ghwəy. Ma Hyalaa
mənti pətsa pərikə va tə ngwəla na, kala ghənzə mənti tsa mbəɓa mbəɓa
pi nə ghwəy kwərakwə shəkəna?
41 Wəzəɓa ɓanavə ghwəy shi kwa devəre sa yam tsa ghwəy lə shi kwa
kwa zənɗafa tsa ghwəy kaa ka ndərma. Mba'a pə ghwəy mənti tsəghay
ɗewɗew dza nefer ghwəy nza kwa kwəma Hyala.
42 A gəzaŋwəy ya, ghwəy ghwəy ka Farisahiy, mbə səəkə na ngəra'wəə
dzəkən ghwəy. Ghwəy kiy, kar ghwəy ɓə shiy kwətiŋ mbə shiy məŋ ta
ɓəshi kaa Hyala. Ka ɓə shiy kwətiŋ mbə shiy məŋ, ya səvəri mbə kəslifi er
jəw jəw ni wəzə ni ka ghwəy ta ghənghən ghənghən ni. Ma na nza bama
ti *kwəma pəhəti Hyala na, kala ɗi nəw ghwəy. Shi ɗi kwəma pəhəti
Hyalay: Ka ɗi Hyala lə nəfə kwətiŋ, ka məni kwəma lə kwal tsa nzə, ava
ghənzə na kwəma nza bama ti va Hyala. Tsəgha na shi ka ghwəy məni
nza ki, kala za ma ghən ta ɓə shiy kwətiŋ səvəri mbə shiy məŋ kaa Hyala
diɓa.
43 Ghwəy ghwəy ka Farisahiy, mbə səəkə na ngəra'wəə dzəkən ghwəy.
Sa nzanay, war tsa kwa kwəma pi nzəy ka ghwəy pəla ta nzəy mbə *ciki
ɓəsəva tsa ka Zhəwifə nza mbəzli mbəə naŋwəy. Jəw ɗi ghwəy məndiy
səkwəŋwəy mətsəfəkwə dzar tə ləwmaw.
44 Ghwəy ghwəy ka Farisahiy, mbə səəkə na ngəra'wəə dzəkən ghwəy.
Sa nzanay, yəmyəm nza ghwəy lə kwəli mbə hidi, kala mbə məndiy nata,
war dza məndiy dza dzar kən kala sənata məndi» kə.
45 Ma kə tsahwəti ndə mbə ka ɓənipə kwəma pəhəti Hyala na: «A Metər,
mbə kwəma gəzə gha va tsəgha nay, lə ghəyŋəyta tsəərə gha mbə kwəma
va» kə.
46 Ma kə Yesəw kaa ngəci na: «Mbə səəkə na ngəra'wəə dzəkən ghwəy
kwərakwə, ghwəy ghwəy ka ɓənipə kwəma pəhəti Hyala! Sa nzanay,
kwəma shəndəkə na taŋəti bərci mbəzli ka ghwəy ɗi ghəshiy məni. Ma
ghwəy na, ka ka dəvə ghwəy kaa mbəzli ya jəw mbə nəw kwəma ghwəy
vaw.
47 Ghwəy ghwəy shiy gwəmanti nga kwəlihi ni wəzəə dzəkən ka gəzə
kwəma Hyala bakwamti jijihiŋwəyəy, mbə səəkə na ngəra'wəə dzəkən
ghwəy.
48 Sa gwəmanti ghwəy va kwəlihi vay, a ghwəy zləɓavə kwəma mənti
jijihiŋwəy va ɗi na gəzə. Sa nzanay, bəkwə bakwamti jijihiŋwəy ka gəzə
kwəma Hyala, sa dza ghwəy na ghwəy ki na, mba'a ghwəy gwəmanti
kwəlihi ka gəzə kwəma Hyala va.
49 Va tsəgha niy nə Hyala ghənzə kwa sənata kwəma: “Ta

11:37 **11:37** 7:36 **11:38** **11:38-39** Mk 7:2-4; Mt 15:2 **11:41** **11:41** 12:33 **11:42** **11:42** Mt 23:23; Lk 18:12 **11:43** **11:43** 20:46; Mk 12:38-39 **11:47** **11:47-48** SləniKY 7:52 **11:49** **11:49** 6:13

ghwənanakəvəshi ka gəzə kwəmee dzee lə ka kwalee, ka ghəshi dzay,
mba'a ghəshi bakwamti nihwəti mbə shi, nihwəti na, mba'a ghəshi
sanamiyshi ngəra'wə” kə.
50 Ka gəzə kwəma Hyala bakwamti məndi ghala ghava hiɗi kiy, tə ghwəy
ghwəy mbəzli mbə vəghwə tsa ndatsə tsa dza Hyalaa kəsli kərhi tsa shi.
51 Tə *Abel gha məndiy pəəsli ndə, ka sar lə bəkwəshi pa' tə Zakari tsa
pəəsliti məndi va kwa jipə pətsa ka məndi fə shiy ti ta ta Hyala lə ciki tsa
nzə. Njasa gəzaŋwəy ya va na, ta sla ngwəvə dza Hyalaa dzəkən ghwəy,
ghwəy mbəzli ndatsə ni, tə mbərkə mbəzli bakwamti məndi va gwanashi.
52 Ghwəy ghwəy ka ɓənipə kwəma pəhəti Hyalay, mbə səəkə na
ngəra'wəə dzəkən ghwəy, sa nzana mba'a ghwəy ɓəhwə sənata kwəma
Hyalaa dzəmbə dəvə ghwəy, mba'a ghwəy kalay kwal va mbəzliy ɗi
sənata kwəma va, ya ghwəy də'wə ghən tsa ghwəy na sənata ghwəyəw»
kə.
53 Ma sa gəzamti Yesəw kwəma va ki na, dza na mba'a ɓarvay tiɓa. Dza
ka ɓənipə kwəma pəhəti Hyala, ghəshi lə ka Farisahi ka ghwərvəə dzəkən
tərəŋw, ka ɗəɗəw nihwəti shiy və ghənghən ghənghən,
54 ka pəla ngali ci, nda nza naa mbəlikəvəri *kwəma jikir na tə miy ci,
ta mbə ghəshiy kwəmavə kwəma dza ghəshiy kəsə ti.

12

*Yesəw yəmə shi ɓənipə *ka Farisahi lə *is*
(Mt 10:26-27)

1 Ma ghala pətsa va ki na, mba'a mbəzli gar diwəy diwəy diwəy, ɓasəshi,
ka dza tə ndə tə ndə va ɗaŋshi. Dza Yesəw mba'a ghati gəzə kwəma pərɓa
kaa mbəzli ta səɗa ci, ma kə na: «Ndəghwə tə ghwəy ghən tsa ghwəy va
is tsa ka Farisahi va. Ɗi naa gəzəy, ndəghwə tə ghwəy ghən tsa ghwəy va
ngəɗipə tsa ɓəni ghəshi va kaa mbəzli. Sa ka ghəshiy dzay, mba'a ghəshi
ɓəti ghən tsa shi ka mbəzli slar slar ni, a tsəgha na ghəshiw.
2 Ya wa kwəma mbəmbə na gwa'ay ta dzəti ngwəla dza na. Ya wa
kwəma dza məndiy ghələhwə gəzə nzəy, ta sənata dza məndi.
3 Va tsəgha, ya wa kwəma dza ghwəy gəzəhwə taa nza mbə kwəsliy,
ta favə dza məndi havəghwə tə ngwəla. Ya wa kwəma dza ghwəy
ɗahwəhwə kaa ndə mbə ciki kəəli kəəliy, ta zlapata kwəma va dza məndi
mə ɗal pi pərikə tə ngwəla, ka favə məndi» kə.

Ka hazləni ghwəy va ndə ngəri ma, va Hyala pə ghwəy hazləni
(Mt 10:28-31)

4 Zhini ma kə Yesəw ɓa na: «Ma nə ya kaa ngəŋwəyəy madigahiray, ka
hazləni ghwəy va mbəzliy dzaa mbay pəəsliti vəgha ghwəy ma. Na niva
mbəzliy, nihwəti shiy tiɓa ghəshi dzaa mbay mənti dzəghwakən shi vaw.
5 Kadiwəm, e citəŋwəy ntsa təɓə na ghwəy hazləni və. Va Hyala pə
ghwəy hazləni. Ghənzə na ntsaa dzaa mbay pəəsliti ndə, zhini mba'a
bərci və ta zhiniy ndəghambə ntsa va mbə ghwə diɓa. Ə gəzaŋwəy ya,
gəla tsava ndə na sa təɓə ghwəy hazləni və.
6 A ghwəmmə sənay, cifə ka məndiy tanavə 'yegwer tiytiyhi kaa ndə tə
dala bakə. Ya tsəgha nzə kiy, ka zamti ghən Hyala ta tsahwəti mbə shi ya
kwətiŋəw!
7 Ghwəy kiy, ya shəti mbə ghən ghwəy gwanashi na mbəra mbəra na
ghəshi, kwətiŋ kwətiŋ tsa shi gwa'a va Hyala. Njana nzana tsəgha kiy, ka

---

11:51 **11:51** Ghava 4:8-10; 2NəMezh 24:20-22 **11:52** **11:52** Mt 16:19 **11:53** **11:53-54** 20:20
12:1 **12:1** Mt 16:6; Mk 8:15 **12:2** **12:2** 8:17; Mk 4:22 **12:5** **12:5** Ebr 10:31 **12:7** **12:7** 21:18

hazləni ghwəy tepə ma. A ghwəy nay, ya njaa na 'yegwer ɗaŋ tsa shiy, ka zamti ghən Hyala ti shi ya kwətiŋəw, hanaɓa ghwəy ghwəy ke ngəri ki ka na zəzə maa dzəkən ghwəy na» kə Yesəw.

Ka ha'wə ghwəy lə gəzə kwəma Yesəw kaa mbəzli ma
(Mt 10:32-33; 12:32)

8 Zhini ma kə Yesəw ɓa na: «Ə gəzaŋwəyee, ya wa ntsaa dzaa ni: “Ndə nəw Yesəw nzee nee” kə kwa kwəma mbəzliy, ta gəzə dzee yən Zəghwə yakə ndə ngəri, kwa kwəma ka kwal Hyala kwərakwə: “Tsee ndə na tsatsa” pən.
9 Ma ntsaa dza vaa ni: “Sənay ndee Yesəw na yaw” kə kwa kwəma mbəzliy, tsəgha dzee gəzə yən Zəghwə yakə ndə ngəri kwərakwə kwa kwəma ka kwal Hyala: “Sənay tsava ndə yaw” pən.
10 Ya wa ntsaa dzaa gəzəkə kwəma hwəvə hwəvə naa dzəkənee yən Zəghwə yakə ndə ngəriy, ta pəlay dza Hyala mbə nəfə nzə. Ma na ntsaa gəzakən kwəma sawaa dzəkən *Safə tsa Hyala ɗewɗew tsay, ka dza Hyalaa pəlay tsava ndə mbə nəfə tsa nzə teepəw.
11 Mba'a kə məndi dzaa kəəsəghəŋwəy dzəti ngwəvə mbə *ciki ɓasəva tsa ka Zhəwifə, ya dzəghwa kwəma mezhizhə, ya va nihwəti mbəzli dikə dikə ni ta slaŋwəy ngwəvəy, sa ka ghwəy tsəhəŋwəy na, əntaa ghwəy taa zəzə njasa dza ghwəy mənti ta mbəliŋwəy, ya kwəma dza ghwəy gəzə ma.
12 Sa nzanay, gwa'a dza Safə tsa Hyala ɗewɗew tsaa citəŋwəy kwəma dza ghwəy gəzə ghala vici va» kə.

Fir dzəkən ndə gəna tsa kama məhərli və

13 'Wakəvə tsahwəti ndə mbə mbəzliy ɓasəshi va, mba'a maɗiy, ma kə kaa Yesəw na: «A Metər, gəzanci kaa zədirə a ghəci zləɓa ghəy təhə shi zəmə ghi tsa dəŋəy» kə.
14 Ma kə Yesəw ngəci na: «A madiga, wa ntsaa fəyra ta sləka kwəma kən ghwəy, ya ta təhəŋwəy shi ghwəya?» kə.
15 Dzəghwa ma kə kaa mbəzli gwanashi na: «Mənim məhərli, ndəghwə tə ghwəy ghən tsa ghwəy va nəghətaa ghwəy məniŋwəy ka mbəzli ka ɗi gəna. Sa nzana, ya njaa na gəna ɗaŋ tsa nzə va ndəy, ka ɓanavə piy gəna va kaa ndəw» kə.
16 Sa gəzəkə na kwəma va ki na, dza na mba'a ɓəlanakəshi fir. Ma kə na: «A tsahwəti ndə niy nza tiɓay, ndə gəna ghəci tərəŋw. Mba'a veher və. Ma sa zati na za ti shi na, tərəŋw shiy mənishi tə veher va.
17 Ma sa nashi na shiy mənishi və tsəgha ki na, dza na mba'a dzay dzəmbə təkə kwəma mbə ghən ci kwətiy, ma kə na: “Njaa dzee məni tay? Sanay, daw na pi vəya ta shikə shi zakee ni gwanashi” kə, war ka zəzə kwəma, war ka zəzə kwəma. Ma kə ki na:
18 “Yawa kadiw na gha ki. E sənay njasa dzee mənti nana ki. A dzee bakwamti gəzhemer ya ni gwanashi, kee dza na mba'ee zhiniy nga ngati ni dikə dikə ni. Kee dza ki na ɓasə ɓasə ɓasaghwa shi zakee kwa shi, lə nihwəti shi vəya gwa'a.
19 Sa kee mənti tsəgha ki, ma pən taa ni kaa ghən tsee na, a ghən tsee! A shiy mənishi va gha dalala nana ki, ɗaŋ gəna, lə shi zəmə paf paf paf, məkəŋa ta piya gar ɗaŋ. Nana kiy, a pə ghaa dəkəva, ka zəmə shiy, ka sa shi sa, ka vəshi” kə.

12:9 12:9 9:26; Mk 8:38 **12:11 12:11-12** 21:14-15; Mt 10:19-20; Mk 13:11 **12:15 12:15** 1Tim 6:9-10 **12:19 12:19-20** Cem 49:21

20 Ma kə Hyala kaa ngəci na: “Gha niy ya, sa kama məhərli tsa ya jəw
tsətsə mbə ghən ci! Avanay, ndatsə ndatsə, tə vərɗi ndatsə nay, ta mətiŋa
dza gha. Sa ka gha mətiŋa kiy, ya shi gha ni gwanashi ɓasəti gha kaa ghən
tsa gha na, wa ntsaa dza zəməshia?” kə» kə Yesəw.
21 Ma sa kəɗamti Yesəw ɓəli fir tsa va, zhəghwa ma kə na: «Ava tsəgha
dza naa nza lə ntsaa kəslimbə ghən va war mbə tsəni shiy kaa ghən tsa
ci, ma dza kwa kwəma Hyala na, ndə ndərma ghəci» kə.

Ka zəzə nahwəti kwəma ghwəy ma, ɓanavəm nefer ghwəy gwanay kaa Hyala
(Mt 6:25-34)

22 Ma ləy hwəm kwəma va ki, ma kə Yesəw kaa *mbəzli ta səɗa ci na:
«Ava va tsəgha nə ya ngəŋwəy kiy, ka kəslimbə ghən ghwəy mbə zəzə
kwəmaa dzəkən shi zəməə dzəghwa hwər ghwəy, ya dzəkən shiy dzəkən
ghən ghwəy ma.
23 Sa nzanay, a piy tsa ndə taŋəti shi zəmə ndə. A vəgha ndə taŋəti shi
pa naa dzəkən ghən ci diɓa, pən.
24 Nashim ghaməkəhi, njasa ka ghəshiy zəmə shiy di. Ka za ghəshiw,
ka məni shiy ghəshi səəkə kwamtiw, tamə və shiw, gəzəm və shiw. Ya
tsəgha nzə kiy, Hyala zəmanshi na shiy. Ghwəy kiy, dimməɓa tə ghwəy na
kwa kwəma Hyala kən 'yegwer.
25 Mba'a pə ghwəy kəslimbə ghən mbə zəzə kwəma tsəgha kiy, ka dza
ghwəy mbay mətsahakən viciy dzəkən na slavəŋwəy Hyala ya jəw nzə
na? Ka mbay ghwəy tepəw.
26 Njana nzana kala mbay ghwəy mənti na jəw na kwəma kiy, wa shiy
mənishi zəzə ghwəy kwəma tərəŋw dzəkən niy tərmbə shiya?
27 Nashim fəhiy mbərə ghwə tə gamba njasa ka ghəshiy təɓə kyasə tsa
shi. Ghəshiy, kar ghəshiy mənəhwə sləniw, ka cislivə kwəbeŋer ghəshiw.
Ya tsəgha nzə e gəzaŋwəyəy, ya ndə nja mazə *Saləmaŋw, ghəci saa niy
nza vaa ndə shiy na, səəkə naa pakən kwəbaŋ ka təɓə nja fəhiy mbərə
ghwə va tə gambaw.
28 A ghwəy sənay, mbərə ghwə kiy, ka nzay nza naw, ka ndə nata ndatsə
na kwəma gagaw, həzliməy ghənzə shəkəta, mba'a ghwə dzaa ndamti. Ya
tsəgha nzə kiy, kar Hyalaa ghasləti, ka təɓə wəzə. Hanaɓa ghwəy ghwəy
mbəzli dza naa pakənŋwəy ma kwəbeŋerəy gwəramti wəzə ki na. Ma
ghwəyəy ɓanavə nefer ghwəy ghwəy kaa Hyala gwanashiw.
29 Ka tasə ghən tsa ghwəy ghwəy lə papala shi dza ghwəy zəmə, lə shi
dza ghwəy sa, ka zəzə, war ka zəzəə dzəkən shi ma.
30 Ma na gəla niva shiyəy, mbəzliy nəw ma Hyala məni shi tikə tə hiɗi
na shiy tasəva lə pala niva shiy. Na na ghwəyəy, a Didi va ghwəy. Gwa'a
sənashi na niy kama va ghwəy shiy.
31 Wəzəɓa ɓanavə ghwəy nefer ghwəy kaa Hyala na, nza ghənzə
sləkəŋwəy. Ma nza Hyala ndaŋwəy niva shiy» kə.

Ghəra sləni ta shi wəzə ni mə ghwəmə
(Mt 6:19-21)

32 Ma kə Yesəw diɓa na: «A mbəzlee ni, ya kala ɗaŋ nza ghwəyəy,
ka hazləni ghwəy ma. Sa nzanay, a Dəŋwəy tsa mə ghwəmə vəshiy ta
ɓəŋwəy dzəti pətsa dza naa sləkə mə ghwəmə.

12:22 12:22-32 11:3 **12:24 12:24** Cem 147:9 **12:27 12:27** 1Mezh 10 **12:28 12:28** Mt 14:31
12:32 12:32 Ezay 41:14; Lk 22:29

33 A gəzaŋwəy ya, mbalam pamtim səkəm tə shi va ghwəy, nza ghwəy
tahanavə gəna dza ghwəy kwəmavə ti shi kaa ka ndərma. Pavəm mbəl
tsaa hali ma. Ɗi naa gəzəy, ghəra sləni ta shi mə ghwəmə. Sa nzana
məɓay, ka dza shi va kərəshiw, ka mbə ndə ghəliy kətəghəvay dzəvəgha
shiw, ka mbə ləmaa ndəbəhwəshiw.
34 Sa nzana tə pətsa nza shi gha nza bama ti shiy, war tiɓa ka məhərli
ghaa nza kwərakwə» kə.

Ka ghəra sləniy ɓə ma hi mbə ndəghə ntsa ghəranci ghəshi sləni

35 Zhəghwa ma kə Yesəw ɓa na: «Pəhətəvaŋwəyəm ta ghəra sləni ya
hwəmɓa, mba'a ghwəy tsə'waghwa ghwə kwa gərkəwahi ghwəy, kala hi
ma ghwəy.
36 Məniŋwəyəm nja ka ghəra sləniy ndəghə ntsa ghəranci ghəshi sləni,
dzaa zhəkə mbə ɓə mali. Ya vici hwəm səəkə nay, war favə ma ghəshi
har tsa ci na, ka ghwənanci dəgha.
37 Sa dza ntsa ghəranci ghəshi va sləniy zhəghəkəvay kəsashiy, vəshi na
va ka sləni va, sa nzana mbə ndəghə səəkə tsa ci ghəshi niy nza, kala hi
ma. A gəzaŋwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ta pakən kwəbeŋer sləni ci
dza ntsa va, mba'a pəhantəvay ta ghəra sləni. Ka na dza na, ka harshi a
ghəshi nzəyshi. Sa ghəshi nzəyshi na, ka təhanshi shi zəmə ghəci.
38 Mba'a kə ntsa va zhəghəkəvay ya mbə daŋkala vərɗi, ya tə kwa taŋa
ngələkə, səəkə na ghəshi mbə ndəghə kala ɓəhwə ma hiy, vəshi na ta
niva ka sləni.
39 Favə tə ghwəy kwəma ɗee na gəzaŋwəy wəzə. A ghwəy sənay mba'a
kə ndə ghi sənay vəghwə tsa dza ndə ghəliy səəkəə dzakə ghi tsa ciy, ta
fə ghən dza na ti. Ka dza naa zlay kwal kaa ndə ghəli ta dzakəw.
40 Va tsəgha, ma ghwəy kwərakwə kiy, gwəmatəvaŋwəyəm ya hwəmɓa.
Sa nzanay, ge'i lə vəghwə tsa təkəti ma ghwəy dzee səəkə yən Zəghwə
yakə ndə ngəri» kə.

Ndə ghəra sləni tsa nza məhərli və, lə tsa kama məhərli və (Mt 24:45-51)

41 Ma sa gəzəkə Yesəw tsəgha, ma kə Piyer ngəci na: «A Ndə sləkəpə,
kwataka kaa ngəŋəy ɓəli gha fir tsa ta naa, naa kaa mbəzli gwanashi?»
kə.
42 Ma kə Yesəw zləɓanci na: «Favə tə ghwəy, e gəzaŋwəy kwəmaa
dzəkən ntsa fəy məndi ta nighəə dzəkən sləni nihwəti mbəzli. Ntsaa fə
ghən ta sləni ci, ka ghəra lə məhərliy, kaa ngəci dza ndə ghi tsa ghəranci
na va sləniy zlatanavə ndəghwə pətsa kəghi tsa ci, nza ghəci ɓanshi shi
zəmə kaa nihwəti ka sləni kəyɓa sa ka vici zəmə shiy mənta.
43 Ghala vəghwə tsa dza ndə ghi tsa vaa səəkə, mba'a kə kəsay ndə sləni
tsa ci va, ghəci mbə tsəva lə sləni gəzanci na va wəzə wəzəy, vəshi na ta
tsava ndə ghəra sləni.
44 Ə gəzaŋwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ta fanambə shi və gwanashi
dza ntsa va mbə dəvə ndə sləni tsa ci va.
45 Ma mba'a kə ndə sləni tsa va ghavə təkə mbə nəfə tsa ci: “Ka dza
ntsee tsa dikə tsaa zhikə ɓəlaŋəw” kə, dza na tapə, dzəmbəy mbə didi'wə
nihwəti ka ghəra sləni tiɓa, shiy zhər lə mi'i gwa'a, war ka zəmə shi zəmə
ci, ka sa shi sa, ka ghiy,

12:33 **12:33** Mt 6:19; 6:20; Lk 11:41; 18:22; SləniKY 2:45; 4:34-37; Kwəl 3:1-2 **12:35** **12:35-36** Mt 25:1 **12:36** **12:36** ShiZhŋ 3:20 **12:39** **12:39** Mt 24:43 **12:40** **12:40** Mt 24:42 **12:42** **12:42-44** 19:17-19

46 war ghəci mbə məni shi ci va tsəgha ki na, ka ntsa ghəranci na
va sləni dza vətəghə səəkəy, fəca viciy niy bərkəti ma ndə sləni tsa va
səəkə tsa ci, ge'i lə leriy niy bərkəti ma na diɓa. Sa naa səəkə na, sa' sa'
sanamiy ngəra'wə kaa ndə sləni tsa va tərəŋw, mba'a dzaa jakayshi tə na
shi kwəma lə mbəzliy kəsəvə ma sləni ci va bekir divi.
47 Ma ndə sləni tsaa sənashi shi ɗi ntsa ghəranci na sləni, dza na kala
gwəmava ghəci ta sləni va, kala məni ma shi ɗi ntsa ghəranci na va sləni
ghəciy, tərəŋw dza məndiy də'wəti.
48 Ma na ndə sləni tsaa sənashi ma shi ɗi ntsa ghəranci na sləni, dza
na mba'a təvəti kwəma gar də'wə məndi tiy, jəwə dza məndiy də'wəvə.
Ava tsəgha dza naa nza, ma ntsa ɓanavə Hyala shiy ɗaŋəy, shiy ɗaŋ dza
naa ɗəw və. Ma ntsa zlanay na sləni dikə nay, tərəŋwɓa və dza naa ɗəw
sləni» kə.

Tihəva na sa ɓəkə Yesəw dzəghwa jipə mbəzli
(Mt 10:34-36; 16:2-3)

49 Zhəghwa ma kə Yesəw ɓa na: «Ma səəkə tsee tsay, ghwə na sa ɓəkee
dzəti hidi. Ma tə ɗi tsee kə nzay, tsətsə na ghənzə pəhəpəhə.
50 Ta sa ngəra'wə dzee ya njaa'a. Mbə hazləni na nəfə tsee tərəŋw, pa'
fəca dza naa səəkəy dzəkənee.
51 Zərkəə ɓəkee kaa mbəzli nə ghwəy bay na? Awə, a gəzaŋwəy ya,
waa tihə mbəzli na sa ɓəkee dzəti hidi.
52 Ghala ndatsə, mba'a kə mbəzli kəghi tsa kwətiŋ tsa cifəy, ta
tihəvərivashi dza ghəshi. Mahkan nihwəti kwa na shi bəla, ka ɓə nəfəə
dzəkən ni bakə ni va, bakə nihwəti kwa na shi bəla, ka ɓə nəfəə dzəkən
ni mahkan ni va.
53 Ka ɓə nəfə didiy dzəkən zəghwə ci, zəghwə kwərakwə na, ka ɓə
nəfəə dzəkən dəy. Məməy, ka ɓə nəfəə dzəkən zha nzə, zha kwərakwə
na, ka ɓə nəfəə dzəkən mbəghəta. Ma mashiy mali na, ka ɓə nəfəə
dzəkən makwa nzə, makwa na, ka ɓə nəfəə dzəkən shəta» kə.
54 Dzəghwa, ma kə Yesəw kaa vərəm tsa tiɓa va kwərakwə na: «Sa ka
ghwəy nashi kwəleɓi kwa ghwəməy, ta səəkə dza van, pə ghwəy ni, war
ghwəla ka gha nighə na, van səəkəy kataŋ.
55 Dzəghwa ɓa, mba'a pə ghwəy nay safə zhəghəkəvay səəkə ləykə ka
viy dzatikəy, a fəghwə səəkəta, pə ghwəy ni, ka gha nighə na məndi mbə
fəghwə kataŋ.
56 Ghwəy kiy, ka ngəɗi mbəzli lə kwəma pərikə tə ngwəla nza ghwəy.
Mba'a ghwəy sənay nighə pətsa mə ghwəmə lə pətsa tə hiɗi ta gəzə shiy
dzaa məniva kiy, sa wana mbay ma ghwəy sənashi shi ɗi shiy məniva ni
sanaa gəzəa?» kə.

Sləkatim kwəma kwa jipə ghwəy lə ndə mbəz tsa gha
(Mt 5:25-26)

57 Ma kə Yesəw ɓa na: «Wa slən tsa shiy mənishi, mbay ma ghwəy tərə
na təɓə məndiy məni kwəma də'wə ghən tsa ghwəya?
58 Mba'a kə ntsa nza ghwəy mbə həərəva liy harŋaa dzəti ngwəvəy,
dzəghə tə gha sləka kwəma va ghwəy li kwa kwalŋwəy, vantaa ghəci dzaa
pəmanavəŋa kaa ka sla ngwəvə, vantaa ka sla ngwəvə dzaa pəmanavəŋa
kaa ka sawji, vantaa ka sawji dzaa kalaghwaŋa kwa fərshina.
59 Ghalaɓa kiy, ka dza məndiy pəlaŋa tepə, kala war sa ka gha wamti
kwəma gwa'a gwa'a njasa dza məndiy slavəŋaw» kə.

12:47 12:47 Zhk 4:17 **12:50 12:50** Mk 10:38 **12:51 12:51** 2:14 **12:52 12:52-53** 14:26; 21:16; Mt 24:10; Mk 13:12 **12:53 12:53** Mishe 7:6

13

Kala zhəghanti nzəy tsa ci kə ndəy, ta zamti piy tsa ci dza na

1 Ghala vəghwə tsa va ki na, dzəghwa nihwəti mbəzliy nza tə pətsa va
mba'a ghəshi gəzanci kwəma kaa Yesəw, ma kə ghəshi na: «A ghəy favə, a
Pilatə niy bakwamti ka Galile ghəshi mbə həəni shiy kaa Hyala, dzavəɗə
miymiy mbəzli va dzavəɗishi lə miymiy shi həəni ghəshi va kaa Hyala,
kə məndi» kə ghəshi.
2 Ma kə Yesəw zləɓanshi na: «Tərəŋwɓa ka Galile bakwamti məndi va
mənti na rəɗa kən nihwəti ka Galile, va tsəgha bakwamtishim, nə ghwəy
sa bərkə ghwəy na?
3 Tiɓaw, ghwəy kwərakwə ki, e gəzaŋwəyəy, kala zhəghanti nzəy tsa
ghwəy pə ghwəy sana na, ta bəkwə dza ghwəy gwanaŋwəy nja ghəshi
kwərakwə.
4 A ghwəy niy favə, a ciki Shiləwe niy ngəzlay dzəkən mbəzli məŋ lə
dəghəsə, mba'a ghəshi bəkwəshi, kə məndi niy ni. Tərəŋwɓa ghəshi
mənti na *kwəma jikir na kən nihwəti mbəzli mbə məlmə Zherəwzalem
gwanashi, va tsəgha bəkwəshi ghəshi, nə ghwəy sa bərkəti ghwəy na?
5 Tiɓaw, ghwəy kwərakwə ki, e gəzaŋwəyəy, kala zhəghanti nzəy tsa
ghwəy pə ghwəy sana na, ta bəkwə dza ghwəy gwanaŋwəy nja ghəshi
kwərakwə» kə.

Bəli fir lə bəzakə

6 Ma ləy hwəm ki na, dza Yesəw mba'a ɓəlanakəshi fir tsa, a kə na: «A
tsahwəti ndə niy nza tiɓa, lə tsa və. Dza na ngwəɓə ngwəɓəti bəzakə kwa
tsa ci va. Ma sa kəlita fə va na, dza na tə nahwəti vici mba'a maɗiy ta
ngəli nzə, tsəhə na na, kala kəsata ya ti.
7 Ma kə kaa ntsaa ghəra sləni kwa tsa ci va na: “Nata fə na ghay, ndatsə
mənta na gar yaw. Kwa mahkana piyee na sana mbə səəkə ta ngəli ya
nzə, shaŋ ghənzə ta yati ya. Ghənzə tsəghay ɓə tsə'i gha kəslamti. A nava
ka na nzəyta war ka kəli, ka makamti ngwəla tə za gəmtaa?” kə.
8 Ma kə ndə ghəra sləni tsa va ngəci na: “A ntsee dikə tsa, kadiw, zlata
tə piya na na gha diɓa, e lamti pətsa dzar ta mətsəni nzə, ma nzee tənti
məlɓə.
9 Ghalaɓay aa ta yati ya mbə piya zhəkə va bərkee. Kala dza kəə yay,
nza gha kəslamti ghalaɓa ki”» kə.

*Yesəw lə nahwəti mali fəca *vici dəkəva ka Zhəwifə*

10 Ma tə nahwəti vici dəkəva na, dza Yesəw mba'a dzəmbəy mbə *ciki
ɓasəva tsa ka Zhəwifə. Dza na ka ɓananshi kwəma Hyala kaa mbəzli.
11 Mba'a nahwəti mali niy nza tiɓa gwərapəta va *hil. Piya nzə məŋ
lə dəghəsə niy mənti na lə hil tsa va mbə vəgha nzə. Cəke' hil tsa va
zhighəvəri, war mə dəməhwə ghənzəə dza, kala mbay ma garə.
12 Ma sa nata Yesəw mali va na, dza na mba'a harata, ma kə ngəta na:
«A mali, a gha mbəliŋa va zəlghwə tsa zhəghəŋa gha tsa və» kə.
13 Dza na bəm fati dividivi ci tə mali va, war ghwəla tsəgha na nza'jəw
tiɗiɗ, mali va garəta. Tapə ghənzə mbə fal Hyala.
14 Ma sa nata ntsaa sləwa ciki ɓasəva tsa va nava kwəma tsəgha na,
mba'a nəfə tsa ci satiy tərəŋw, sa mbəliti Yesəw va mali va fəca vici
dəkəva. Ma kə kaa mbəzliy ɓasəshi va tə pətsa va ki na: «Vici kwaŋ
na sa ka məndiy ghəra sləni ti mbə ləwma kwətiŋ. Mba'a pə ghwəy ɗi

---

13:3 13:3 Cem 7:13 **13:6 13:6** Mt 21:19; Mk 11:13 **13:8 13:8** 2Pi 3:9, 15 **13:10 13:10-17** Mk 2:27-28 **13:14 13:14** Səvəri 20:9-10

mbəliŋwəy va zəlghwə tsa ghwəyəy, mbə vici kwaŋ na va ka ghwəy səəkə.
Ma na vici dəkəvay, mbəli mbəzli tiɓa fəca nava viciw» kə.
15 Ma sa gəzəkə na tsəgha, ma kə Ndə sləkəpə ngəci na: «Ghwəyəy,
mbəzliy dakə mbəzli lə kwəma pərikə tə ngwəla nza ghwəy. Ya tsamaɓa
ndə mbə ghwəy na, kar pəli məcar tsa ci, ya kwantəmca ci, ta dza ta santa
yam fəca vici dəkəva sa?
16 Mali na kiy, jijiy *Abəraham na, kwa məŋ lə dəghəsə na piya nzə
ghala zhəghəvəri *ndə jaka tsa Hyala, shaŋ ghənzə ta mbay garə. Ya sa
nzana mbə pəli dəbəkə tsa ghwəy ghwəy fəca vici dəkəva ta sanci yam
kiy, hanaɓa mali na ka məndi zlata mbəli nzə fəca vici dəkəva nə ghwəy
na?» kə.
17 Ma sa gəzəkə Yesəw kwəma va tsəgha na, mba'a ha'wə kəəsəvə
mbəzliy niy kanci ghəpə va. Ma mbəzli gwanashi ni nashi ki na, tərəŋw
ghəshi vəshishi ta slənihi wəzə wəzə ni va ghərati Yesəw.

Ɓəli fir lə kwəma cizlə gwəbiri
(Mt 13:31-32; Mk 4:30-32)

18 Zhəghwa ma kə Yesəw ɓa na: «A shiy tiɓa, nja sləkə tsa sləkə Hyala
mbəzli li shi ghəshi,
19 lə cizlə gwəbiri dzee yəməti. A ghwəy sənay, mba'a kə ndə mənivə
cizlə gwəbiri, mba'a tsəŋwəyshi mbə za ciy, ta pəsəshi dza ghəshi, ka
ghəshi dza na mba'a ghəshi kəlishi ka fə dikə na. Ka 'yegwer səəkə ki na,
ka la ghyeghyer shi mə. Ava tsəgha na lə mazə tsa Hyala kwərakwə ki,
jəwə ka naa 'way, ka kəli» kə.

*Ɓəli fir lə kwəma *is*
(Mt 13:33)

20 Zhini ma kə Yesəw kaa tsahwəti fir ɓa na: «A shiy tiɓa dzee yəməti
sləkə tsa sləkə Hyala mbəzli lə shi diɓa.
21 Yəmyəm na lə is tsa ka mali vaa tivə jəwə, mba'a tambə mbə
ghwəpə gar kiləw bakə mətsəkə cifəti, ka gha nighə na pifpirif ghənzə
pəkəməvata gwanata. Ava tsəgha na lə mazə tsa Hyala kwərakwə ki,
jəwə ka naa 'way, ka kəli» kə.

Gəzə kwəmaa dzəkən miy dəgha te'wə na
(Mt 7:13-14, 21-23)

22 Ma ləy hwəm ki na, mba'a Yesəw taŋəhwə məlməhi ghənghən
ghənghən, ta tsəhə mbə məlmə Zherəwzalem. Ghəci mbə dza dza ci vay,
kala gəzə kwəma Hyala niy nza na kaa mbəzli.
23 Ma tə nahwəti vici na, dza tsahwəti ndə ka ɗəw kwəma və, a kə na:
«A Metər, kwataka mbəzli jəwə na shiy dzaa mbəlishi ta naa, njaa?» kə.
Ma kə Yesəw ngəshi na:
24 «Ə pə ghwəy jihəva ta dzakə kwa miy dəgha te'wə na. Sa nzanay ɗaŋ
na mbəzliy dzaa dzəghə dzakə kwa miy dəgha va, kala dza ghəshiy mbay
dzakə, e gəzaŋwəy nee ki.
25 Kala dza pə ghwəy jihəva ta dzakə kwa miy dəgha vay, sa ka ndə ghi
dza na, disl dza naa kalay dəgha ci, mba'a kwəɓəlay kəyɓa kəyɓa. Ma
ghwəy na ghwəy ki na, pərikəŋwəy ghwəy taa nza tə ngwəla. Ka ghwəy
ghavə na, ka dəmdəmə gəzli miy dəgha. Ma pə ghwəy taa ni na: “A Metər,
ghwənamtəŋəy dəgha” pə ghwəy taa ni. Ma kə taa ni ngəŋwəy naci ki

---

13:15 **13:15-16** 14:5; Mt 12:11-12 **13:16** **13:16** jijiy Abəraham: 1:54-55, 73; 3:8; 19:9 **13:19** **13:19** Ezhek 17:23; Mt 13:31 **13:21** **13:21** Mt 13:33 **13:25** **13:25** Mt 25:11-12

na: “Ka ghwəni yaw, sənay ya nda dza kwama tsahwə ghwəyəw” kə taa ni.
26 Ma pə ghwəy dzaa ni ngəci ki na: “A ghəy niy zəməhwə shiy jakə
lə gha, ka sa shiy lə gha. A gha niy ɓənəhwə shiy kaa mbəzli dzar kwa
kweler mbə məlmə ghəy” pə ghwəy taa ni.
27 Zhəghwa ma kə ndə ghi tsa va dzaa ni ngəŋwəy diɓa na: “Waa
sənay ya nda dza kwama tsahwə ghwəyəw, satim ɓarvaŋwəyəm vəghee
gwanaŋwəy, ghwəy mbəzli ka məni kwəma jikir na ni” kə dzaa ni.
28 Sa ka ghwəy nashi kar Abəraham lə *Izakə, mba'a *Zhakwapə, mba'a
ka gəzə kwəma Hyala gwanashi, ghəshi mbə Mazə tsa Hyala, ma ghwəy
na, mbəzli bazlakəvəri məndiy dzəti ngwəla, e gəzaŋwəyəy, war ə dza
ghwəy wahə, ka pərə sli'i ghwəy.
29 Ta səəkə dza mbəzliy dza ya pa' səəkə kwa ghwəmə lə njasaa
dzəghwa mərkwi, lə səəkə kwa həci, lə zhəkə dzati kwa məw, ta nzəy
ka zəmə shiy tə pətsa sləkə Hyala.
30 Ghalaɓa kiy, nihwəti mbəzli mbə mbəzliy 'wa kwəma nanay, ka
mbəzli ləy hwəm dza ghəshiy zhəghəshi. Ma nihwəti mbə mbəzli ləy
hwəm sana na, ka mbəzli kwa kwəma ghəshi taa zhəghəshi ghalaɓa» kə
Yesəw.

Hwər tsa Yesəw mbə zhanci ta mbəzli mbə məlmə Zherəwzalem
(Mt 23:37-39)

31 Ma ghala vəghwə tsa va ki na, dza nihwəti *ka Farisahi mba'a ghəshi
səəkəshiy dzəvəgha Yesəw. Ma kə ghəshi ngəci na: «Barvaŋa tikə, a gha
dzaŋaa dzəti tsahwəti pi, sa nzanay, mbə pəla pəəsliŋa na mazə *Erədə»
kə ghəshi ngəci.
32 Ma kə Yesəw ngəshi na: «Mbalam, gəzancim kaa saa tsəhwəliy va
tərəŋw tsa. Ma pə ghwəy ngəciy: “Avanara mbə tihə hyeler səvəri mbə
mbəzli, ka mbəli ka zəlghwə, ndatsə lə həzlimə. Ma tə kwa mahkana
viciy, gwa'a dza slənee nza, kə ntsa va” pə ghwəy kaa ngəci» kə.
33 «Ya njaa nay, war ta nəw kwal tsee dzee, ndatsə, lə həzlimə, lə vəghwə
tsa həzlimə gwa'a. Sa nzanay, ka təɓə na məndiy pəəsli *ndə gəzə kwəma
Hyala tə tsahwəti pi kala war mbə məlmə Zherəwzaleməw» kə.
34 Dzəghwa ma kə Yesəw na: «A mbəzli mbə məlmə Zherəwzalem,
ghwəy bakwamti na ka gəzə kwəma Hyala, mba'a ghwəy pa'wamti mbəzli
Hyala ghwənashi na lə hərezli, ka bakwamtishi. Daŋ na sədee mbə pəla
ɓasətəŋwəy, ta ndəghwəŋwəy, njasa ka kwəkwəla vaa ɓasambə kwərtiti
nzə mbə bəkəbəkə nzə. Dzəghwa kala zləɓa ma ghwəy.
35 Ə gəzaŋwəy ya nana kiy, ta ɓanti dəvə nzə dza Hyala tə məlmə ghwəy.
Ə gəzaŋwəy ya, ka zhini ghwəy nara ghwəla tepəw, pa' fəca dza ghwəy
gəzəə dzəkənee: “Təfanati miy tsa nzə Hyala kaa ntsaa səəkə mbə slən
tsa nzə ghənzə kwa sləkəpə” pə ghwəy» kə Yesəw.

14

Yesəw lə ndə zəlghwə

1-2 Ma fəca nahwəti *vici dəkəva ka Zhəwifə na, mba'a Yesəw dzakəy
dzakə ghi tsa tsahwəti ntsa dikə tsa mbə *ka Farisahi ta zəmə shiy.
Dzəghwa tsahwəti ndə gwərapəy ghəci va zəlghwə pəpə, mba'a səəkəə
garəy vəgha. Ma mbəzli kəyɓa na, war ə ghəshiy fə ghən ta Yesəw, ta
nighə shi dza naa məni fəcava.

13:27 13:27 2Tim 2:19 **13:30 13:30** Mt 19:30 **13:35 13:35** Cem 118:26; Ezhek 10:18-19 **14:1-2 14:1-6** Mk 2:27-28

3 Ma sa nay Yesəw tsəgha na, dza na ka ɗəw kwəma va *ka ɓənipə
kwəma pəhəti Hyala, lə va ka Farisahi, ma kə ngəshi na: «Ndapə kwal
kwəma pəhəti ghwəmmə ta mbəli mbəzli fəca vici dəkəva ta naa, na kala
ndapə na?» kə ngəshi.
4 Dza mbəzli va shalal ghəshi nzəyshi, kala ɗi ma zləɓanci kwəma. Dza
Yesəw ki mba'a fakən dividivi ci kən ghən zal tsa va, mba'a mbəlanti. Sa
mbəlanti na na, mbalaa jighi, kə kaa ngəci, ka dzay ntsa va.
5 Zhəghwa ma kə Yesəw kaa mbəzli va ki na: «Mba'a kə ndə mbə ghwəy
sana lə zəghwə və, ya məcar na sa və, dzəghwa na mba'a ɓaghwa tərə
kwa wawərə fəca vici dəkəvay, nza ghwəy dza ta ɓəə səəmə tiɓata sa?»
kə kaa ngəshi.
6 Ma sa favə mbəzli va tsəgha na, shaŋ ghəshi ta mbay zləɓanakə
kwəmaa dzəkən kwəma va, shalal, ghəshi nzəyshi.

Njasa ka gha har mbəzli ta zəmə shiy

7 Mbəzli harashim vaa dzakə ghi tsa va ta zəmə shiy na, war pətsa wəzə
tsa ghəshiy təra ta nzəy ti, mbalaa na Yesəw fəti ghən ti shi. Dza na tapə
dzəmbəy mbə ɓəlanshi fir ki, ma kə ngəshi na:
8 «Mba'a kə ndə harvəŋa ta zəmə shiy mbə ɓə maliy, əntaa gha dzaa
nza, tsəhəŋa ma gha na, ka nzəy tə pətsaa gwəra wəzə tsa ma. Sənay gha
nda tsahwəti ndə tiɓa mbə mbəzli harashi ntsa va tərəŋwɓa ti bama kaa
ngəŋaw.
9 Ka gha nighə na ntsaa haraŋwəy va ta zəmə shiy səəkə kəsaŋa, a kə
taa ni ngəŋa na: “Satiŋa zlanay tsava pi kaa ntsa” kə taa ni. Ghalaɓa ki
na, lə ha'wə lə ha'wə dza ghaa dza ta zhiniy nzəy zhəkə ləy hwəm mbəzli
ki.
10 A ka gha məni ndə kə harvəŋa ta zəmə shiyəy, tsəhəŋa ma ghay,
mba'a gha dzaa nzəyŋa tə pətsaa kəray. Ma sa ka ntsa haraŋwəy va səəkə
ki, ma kə dzaa ni ngəŋa na: “A madiga, satiŋa tikəə dzəghwa pi nzəy tsa
wəzə tsa tsa” kə dzaa ni. Ma tsəgha ghalaɓa kiy, bama tərəŋw dza naa
nza tə gha kwa kwəma mbəzli dza ghwəy zəmə shiy li shi gwanashi.
11 Sa nzanay, ya wa ntsaa kəliti ghən tsa ciy, ta zhəghəti dza Hyala ka
ntsa jəw tsa. Ma ntsaa zhəghəti ghən tsa ci ka ntsa jəw tsay, ta mənti dza
Hyala ka ntsa dikə tsa» kə Yesəw.
12 Dzəghwa, ma kə kaa *ndə Farisa tsaa harvə va ki na: «Mba'a pə gha
tati shiy ta har mbəzliy, əntaa gha haka madigahiŋa, lə ngwarməhiŋa,
mba'a manhiŋa, mba'a ka ghalahiŋa nza shiy və shi ma. Sa nzana,
mba'a pə gha harvəshiy, ta harŋa dza ghəshiy dza ta zəmə shiy fəcahwəti
kwərakwə. Ghalaɓay shi gha va dza ghəshiy zhanavəŋa.
13 Mba'a pə gha tati shiy ta har mbəzli ta zəmə shi mbə makwaghwa
ghay, ka cicikwə, lə mbəzli məti məti vəgha ni, lə vədevəder, mba'a
ghwəlefesli, pə gha dzaa har.
14 Ghalaɓa kiy, ta vəshi dza ghaa dza, sa nzana kala dza ghəshiy mbəə
zhanavəŋa shi gha va. Ma nza Hyala də'wə ghən tsa nzə zhanavəŋashi
ge'i lə vici dza mbəzliy məni kwəma ɗi Hyalaa zhikəmə kwa kwəli» kə.

Bəli fir lə kwəma har mbəzli ta zəmə shiy mbə makwaghwa (Mt 22:1-10)

15 Ma sa favə mbəzli tiɓa va mbə zəmə shiy kwəma gəzəkə Yesəw va
tsəgha, ma kə tsahwəti ndə mbə shi kaa Yesəw na: «Vəshi na ta ntsaa
dzaa zəmə shi zəmə tə pətsa sləkə Hyala sa» kə.

14:5 14:5 13:15-16; Mt 12:11 **14:7 14:7** 20:46 **14:8 14:8-10** Fir 25:7 **14:11 14:11** Mt 23:12
14:13 14:13 Nəw 14:29 **14:15 14:15** 13:29

16 Ma kə Yesəw kaa zləɓanci kwəma va lə fir na: «Favə tə gha, a tsahwəti
ndə niy nza tiɓay, dza na mba'a tati shi zəmə ɗaŋ tərəŋw, ta haka mbəzli
ɗaŋaŋ tərəŋw ta zəməshi.
17 Ma sa mənta vici zəmə shi zəmə va na, da' haray ntsaa ghəranci sləni,
mba'a ghwənay kaa mbəzli har na va. Ma kə ngəci na: "Mbala, ma pə gha
kaa mbəzli haree va ta zəmə shiyəy: Səəkəm, gwa'a gwa'a nakamtəvashi
shi zəmə, pə gha ngəshi" kə. Tsəgha na, kə ndə sləni tsa va, mba'a dzaa
gəzanshi tsəgha.
18 Ya wa ndə mbə shi gwanashi na, war kwal vəya na yaw, kwal vəya
na yaw, kə ghəshi gwanashi. Ma kə kwa taŋa ndə na: "Wa e pavə za,
'war'war tiɓa, ta dza ta nighəti za va ɗee, ka dzee tsəhəra mbə zəmə shi
zəmə vaw, titihwə ə cə'wəŋee, yaŋ pə gha na gha!" kə.
19 Ma kə tsahwəti ɓa na: "E pavə slay ka zee, ngwər cifə, ta dza
ta dzəghəshi ɗee, ka dzee tsəhəra mbə zəmə shi zəmə vaw, titihwə ə
cə'wəŋee, yaŋ pə gha na gha!" kə.
20 Ma kə tsahwəti ɓa na: "Yənəy, 'war ɓə mali nzee, va tsəghay, ka dzee
tsəhəraw" kə.
21 Sa favə ndə sləni tsa va kwemer shi va gwanashi na, ənkwa kə. Dza
na mba'a zhəghəkəvay dzəvəgha ntsa ci va dikə tsa. Səəkə na cəke'
zhananavə kwemer gəgəzəkə mbəzli va va kaa ngəci. Ma sa favə ndə ghi
tsa va kwəma gəzəkə mbəzli va va na, mba'a nəfə tsa ci satiy tərəŋwəy.
Ma kə kaa məgəla tsa ci va na: "Mbala dzar tə ləwmahi, lə dzar kwa
kweler dzar mbə məlmə, a gha harashiɗa ka ndərma, lə mbəzli məti məti
vəgha ni, lə ghwəlefesli, mba'a vədevəder" kə.
22 Tsəgha na, kə ndə sləni tsa va, mba'a dzaa mənti tsəgha. Dzəghwa na
mba'a zhikəy. Ma kə kaa ntsa ci dikə tsa na: "A ntsee dikə tsa, e harashi
mbəzli va njasa gəzəkəra gha va nee, ɗaŋ səəkəshi mbəzli. Ya tsəgha
nzəy, a tsahwəti pi nzəy tərmbə" kə.
23 Ma kə ndə ghi tsa va kaa ndə sləni tsa ci va na: "Mbalaa dzəghwa
kweleriy dzəmti, lə dzar kwa kweler slehə slehə ni, a gha dzaa cə'wə
mbəzli kəsashi gha gwa'a, ta səəkə ghəshi, ta mbə ghi tsee təhəy va
mbəzli.
24 A na mbəzliy niy ghee vaa har, kala səəkə ghəshi nashi, e gəzaŋay, ndə
mbə shi ya kwətiŋ mba'a dzaa tsəhəməy shi zəmee vaw" kə» kə Yesəw.

Njasa dza ndəə mənti ghəci kəə ɗi məniy ka ntsa ta səɗa Yesəw (Mt 10:37-38)

25 Ma tə nahwəti vici na, mba'a Yesəw kafəy ta dza, lə mbəzli ɗaŋ
kwasəbə. Ma ghəshi mbə kwal tsəgha na, 'wakəvə na, tərəɗ zhəghətəvay
ləy hwəm, ma kə kaa ngəshi na:
26 «Mba'a kə ndəə səəkə ta nəwray, tərəŋwɓa yən kə ndə dzaa ɗi
kən kar dəy, lə mbəghəy, lə mali ci, lə ndərazhi ci, mba'a ngwarməhiy.
Tərəŋwɓa yən kə taa ɗi ya kaa ghən tsa ci də'wə ghən tsa ci. Kala tsəghay,
ka mbay tsava ndəə məniy ka ntsa ta səɗa yaw.
27 Kala kafəy kə ndə ta nəwra, mba'a zləɓavə lə mətitay, ka mbay tsava
ndəə məniy ka ntsa ta səɗa yaw.
28 A ghwəy sənay, mba'a kə ndə mbə ghwəy ɗi nga ciki tsa ci sanay, a
dza naa nzəyəy di, ka na dza na, mba'a təkamti gəna dza naa zamti ta nga
ci. Ka na dza mba'a nighəti nda wəkə na gəna və ta kəɗamti sləni va.

14:24 14:24 22:30 **14:26 14:26** 12:51-53; 18:29; Mt 10:37 **14:27 14:27** 9:23; Mt 16:24; Mk 8:34

29 Vantaa dzaa nza, mba'a dzaa ghati fə səɗa ciki na, dza walwal kwəma
gəna mananati kala dzaa mbay kərnamti. Ma sa ka mbəzli nashi niva shiy
ki na, ka ghəshiy dza tapə mbə 'wəshi ci. Ma kə ghəshi dzaa ni na:
30 “Nayəm tsava ndə dia mbəzli ni, mba'a niy ghati fə səɗa ciki ndəndəta
na, dzəghwa kala mbay ghəciy kərnamti!” kə ghəshi dzaa ni.
31 A ghwəy sənay tsəgha na lə mazə diɓa. Mba'a kə tsahwəti mazə ɗi
dza ta mbəz lə tsahwəti mazə nja ghəci sanay, das dza naa nzəyəy di, ka
na dza mba'a təkəti wəzə, nda nza naa nza gar kafəy lə ka sawji bələkwə
bələkwə məŋ, ta dza ta mbəz lə mazə tsaa səəkə va lə ni ci ka sawji
bələkwə bələkwə bakə mətsəkə.
32 Ma sa ka na nighəti, kala gar mbay ghəciy dza ta mbəz lə mazə tsa
vay, ta ghwənəghə mbəzli dza naa dza kaa mazə tsa ɗi na va mbəz li ghəci
kərakəy, ta cə'wə zərkə və, ta dəpanti mbəz tsa va.
33 Nay ghwəy kiy, tsəgha dza naa nza lə ghwəy kwərakwə. Ya tsamaɓa
ndə mbə ghwəy, kala zlashi shi və gwanashi kəy, ka dza naa mbay məniy
ka ntsa ta səɗeyew» kə Yesəw.

Ɓəli fir lə məzlir kama məəli mbə shi
(Mt 5:13; Mk 9:50)

34 Ma kə Yesəw diɓa na: «Məzlir nashiy, wəzə jəw na ghəshiw, ma mba'a
kə ndezhekə kərəy mbə shiy, njaa dza məndiy zhiniy zhanambə ndezhekə
tsa va ghwəla kia?
35 Naa tərmbə kiy, war a ka məndiy shəkəy pəsər tsa va dzəy tə ngwəla.
Sa nzanay, ka gwəmati er ghwəlaw, wəzə na ta dzəmbə zaw. Zhini diɓa
na, məniy naa məlɓəw, tsəgha.
Ma ntsa nza sləmə və ta fa kwəmay, fə tə ghəci ghən ta kwəma va!» kə
Yesəw.

15

Ɓəli fir lə təmbəkə tsaa niy zay mba'a ndə pəlavə sa ci
(Mt 18:12-14)

1 Dzəghwa ka *dəwan ghəshi lə nihwəti mbəzliy məni *kwəma jikir na,
mba'a ghəshi kətəghəvashiy dzəvəgha Yesəw ta fa kwəma gəzə na va.
2 Ma sa nashi *ka Farisahi lə *ka ɓənipə kwəma pəhəti Hyala na, tapə
ghəshi ta ngwəzlimə kwa jipə shi, ma kə ghəshi na: «Ntsay, mbə ka'wə
mbəzli jikir ni na, ka zəmə shi zəmə li shi» kə ghəshi.
3 Dza Yesəw mba'a ɓəlanakəshi fir tsa ki, ma kə na:
4 «Favə tə ghwəy kwəma dzee na ta gəzə. Sənzənvay, ya ndə mbə
ghwəy lə teŋkesli və bələkwə, dza tsahwəti mbə shi kwətiŋ mba'a zay
na, nza'jəw ghəci dzaa zlashi ni məsliɗə mətsəkə məsliɗəti ni va tiɓa kaa
ntsa makə ghəshi shiy li, kaf kafəy ta pəla tsaa zay va kwətiŋ tsa, ka pəla,
ka pəla, pa' sa ka na kəsay sa ci sa.
5 Sa ka na kəsay sa ci kiy, tərəŋw dza naa vəshiy. Ka na dza tsaŋ ɓəvə
sa ci, bəm fati tə wəri,
6 ka dzay jighi. Sa ka na tsəhəy kəghiy, ka na dza da' da' harashi
madigahiy lə ka ghalahiy. Ma kə dzaa ni kaa ngəshi na: “A mbəzlee,
vəshim kwasəbee, sa nzanay, e kwəmavə təmbəkə tsee va niy zay” kə
dzaa ni» kə Yesəw.
7 Ma sa kəramti Yesəw ɓəli fir tsa va, ma kə na: «War tsəgha dza
məndiy vəshi mə ghwəmə ta ntsa jikir tsa kwətiŋ, ghəci tsati titihwə kwa
kwəma Hyala. Tərəŋwɓa ti dza məndiy vəshishi kən ni məsliɗə mətsəkə

14:35 14:35 Mt 11:15 **15:1 15:1-2** Mt 9:10 **15:3 15:3-7** Zhŋ 10:11-15 **15:4 15:4** Ezhek 34:11, 16

məsliɗəti ni va tərmbə bərkəti ghən tsa shi ka mbəzli slar ni, kala təkə ma tsanta titihwə ghəshi kaa Hyala» kə Yesəw.

Bəli fir lə kwəma gənaa niy zata, zhini mba'a məndi kwəmavə

8 Zhini Yesəw ɓa, mba'a ɓəlanakəshi tsahwəti fir, ma kə na: «A nahwəti mali niy nza lə mbəl məŋ, dzəghwa tsahwəti kwətiŋ mba'a zay. Nza'jəw ghənzə tsəraghwa ghwə kwa gərkəwa, ta pəla pətsa mbə ciki tsa nzə wəzə, ka pəla, ka pəla, mba'a kəsay sa nzə.

9 Ma sa kəsay nay, dza na da' da' harashi madigahita, lə ka ghalahita. Ma kə kaa ngəshi na: "A mbəzlee, vəshim kwasəbee, sa nzanay, e kwəmavə mbəl tsee va niy zay" kə» kə Yesəw.

10 Ma sa kəɗamti Yesəw ɓəli fir tsa va, ma kə diɓa na: «Ə gəzaŋwəy ya, ta vəshi dza ka kwal Hyala ta ntsa jikir tsa kwətiŋ, ghəci kə tsati titihwə kaa Hyala» kə Yesəw.

Bəli fir dzəkən zəghwəə niy zay, mba'am kwəmavə

11 Zhəghwa ma kə Yesəw kaa tsahwəti fir ɓa na: «A tsahwəti ndə niy nza tiɓay, bakə ndərazhi və.

12 Dzəghwa ma kə tsa jəw tsa kaa dəy tsa va na: "A di, ndara ni ya shi zəmə ghiy niy dzee zəmə mbə ghi tsa gha" kə. "Tsəgha na" kə didi tsa va, dza na mba'a təhanavərishi shi və kaa ndərazhi ci va bakə ni.

13 Ma ləy hwəm hi jəw ki na, dza zəghwə jəw na va, mba'a papamti səkəm tə ni ci shi zəmə ghi gwanashi. Dza na pəkw dzay lə gəna ci vaa dzəti nihwəti hiɗi kərakə. Ma sa tsəhəy na tə pətsa va na, dza na ka liɗi gəna va, war ka liɗi, war ka liɗi. Kə pəŋw laɗamti gəna va mbə məni badaway.

14 Ma sa kəɗita gəna ci va gwa'a ki na, dzəghwa ma mba'a mənta tərəŋw tə hiɗi nza na va. Mba'a ndərma ghati dzəkən ki.

15 Dzəghwa na, mba'a dzay dzakə tsahwəti ndə mbə məlmə va, ta ɗəw sləni və. Mba'a ntsa va ghwənay ta makə ngəreder ci kwamti.

16 Ma ghəci mbə makəshi ki na, ka ghəranci maa nza tərəŋw. Ka ɗi kwəmavə ghəciy nza ya fəhi ka məndiy shakanshi kaa ngəreder va dzəghwa miy tsa ci na, a ka ɗi ɓanci shi məndiw.

17 Dza na tə nahwəti vici, mba'a dzəmbəy mbə təkə kwəmaa dzəkən nzəy tsa ci, ma kə na: "Sənzənvay, ka ghəra sləni kəghi tsa dirəy, ɗaŋshi na shi zəmə və shi, ka mbay ghəshiy zəmantishiw. Ma yən nee ki na, war ka məti va ma tikə. Əm, awə.

18 Wəzəɓa zhəghəvee zhəvəgha dirə na. Ma pən dzaa ni ngəci sa kee tsəhəra vəghay, a Di, e mananati *kwəma jikir na kaa Hyala, lə kaa ngəŋa gwa'a.

19 Nanay, məndee gar zhini ghaa harɗa ka zəghwə gha ghwəlaw. War mərshi ma ghaa məntəra, nja tsahwəti ndə ghəraŋa sləni gwa'a tsəgha, pən, dzaa ni" kə.

20 Ma sa təkamti na tsəgha na, dza na mba'a maɗiy ta dzay dzəvəgha dəy.

Ka dza, ka dza, ka dza ghəci. Ma ghwəla ghəci mbə kwal kərakə vəgha ghi na, mba'a dəy tsa va nighəvə tsəgha. Dza hwər tsa ci ka zhanci ti. Kə ka kəsli bali ta dza ta kwəmə li. Sa kwəməti ghəshi na, dza na hwətəm hwətəməvə zəghwə ci va.

21 Ma kə zəghwə va ngəci ki na: "A di, e mananati kwəma jikir na kaa Hyala, lə kaa ngəŋa gwa'a. Məndee gar zhini ghaa harɗa ka zəghwə gha ghwəlaw" kə.

15:11 15:11 Mt 21:28 **15:13 15:13** Fir 29:3

22 Ma kə didi tsa va kaa ka sləni ci na: “Mbalam kyaŋwkyaŋw a ghwəy
ɓəkə ləkwəsaa gwəramti wəzə, nza ghwəy panakən, mba'a ghwəy pəlakə
shi kwa dəvəə səranaghwashi kwa dəvə ci, pəla' kaa kwekweher, pa' mbə
səɗa ci.
23 Mbalam kəsəkəm kəɓə ghwəmmə va kəliti ghwəmmə, a ghwəy slanti,
a ghwəmmə ta, ta zəmə ngəslə ngəslə ghwəmmə, ka vəshi tərəŋw.
24 Sa nzana, ma zəghwee na nay ghwəyəy, nja ntsaa mətiy mba'a zhiniy
zhakatiy mbə məti na. Ra'i niy zay na, dzəghwa mba'ee zhiniy kwəmavə
see” kə. Sa gəzəkə na tsəgha na, mba'a ka sləni ci manamti kwəma va
gwa'a. Dza tsə mba'a ghatəvata tərəŋw lə vəshi tsəgha ki.
25 Məniva shi va gwanashiy, kwamti niy nza tsa dikə tsa va zəghwə. Ma
ghəci mbə səəkə, war sa kətikəvay na ndəkwə lə ghi tsa shi na, mba'a
favə tsa shiy, lə cəm, ka tsə məndi.
26 Ma sa tsəhəy na kəghi na, dza na da' harvə tsahwəti ndə mbə ka sləni
dəy va, ka ɗəw kwəma və: “A shiy mənishi shəka?” kə.
27 Ma kə ntsa va ngəci na: “Waa zəməŋa zhəkəy na, ma slanti dəŋa
kəɓə kəliti ghwəmmə va, sa nzana mba'a zhiniy kwəmavə sa ci kwəriŋ,
va tsəgha tsə məndi, ka vəshi tərəŋw” kə.
28 Ma sa favə tsa dikə tsa va zəghwə kwəma va tsəgha na, mba'a nəfə
tsa ci satiy, kala zləɓa dzakə ghi ghəci. Dzəghwa dəy mba'a səvəriy, kə ka
cə'wə zəghwə ci va, a ghəci dzakə ghi.
29 Ma kə kaa dəy na: “A di, nighətiy piya ɗaŋ na ghala nza ghwəm, war
mbə məniŋa slənee, səəkee taŋəti kwəma gəzara gha ya namaɓaw. Ya
tsəgha nzə kiy, səəkə ghaa kəsavəra ya 'wəgə ta zəməhwə shi zəmee lə
vəshi ghəy lə madigahiraw.
30 Ma war sa səəkəy zəghwə gha na daŋəramtəŋa gəna gha mbə
ghwərghwər na, mba'a gha kəsəvə kəɓə kəliti ghwəmmə na, pəf gha
hənənəy” kə.
31 Ma kə dəy ngəci ki na: “A zəghwee, gha na na ghay, ghwəm na lə gha
ya hwəmɓa. Ya wa shi vəya gwa'ay, shi gha na ghəshi kwərakwə.
32 Nanzə kiy, aa təɓə ghwəm tsə, ka vəshi tərəŋw ta zəməŋa tsa. Sa
nzanay, nja ntsaa mətiy va, zhini mba'a zhakatiy mbə məti na. Sa nzanay,
aa niy zay, dza mba'ee zhiniy kwəmavə, sana” kə» kə Yesəw.

16

Fir dzəkən ndə fə shiy tsa tsəhwəli tsəhwəli tsa

1 Dzəghwa ma kə Yesəw kaa *mbəzli ta səɗa ci na: «A tsahwəti ndə
gəna niy nza tiɓa, lə ntsa ka naa fə shi ci və ta ndəghwəshi tiɓa. Ma tə
nahwəti vici na, ndəs məndi səəkəshiy gəzanci, ma kə məndi ngəci na:
“A ntsa fə gha va shi gha vəə liliɗi shi gha va” kə məndi kaa ngəci.
2 Ma sa favə na tsəgha na, dza na da' harvə ntsa va. Ma kə kaa ngəci
na: “E favə məndiy gəgəzə kwəma dzar kwa kaɓaka gha. Ca cikəvəriɗa
njasa mənəhwə gha sləni gha. Na neyey, ka zhini ghaa ndəghwəra shi ya
ghwəlaw” kə.
3 Ma sa favə ndə fə shiy tsa va kwəma va tsəgha na, dza na ka zəzə
kwəma dza naa məni, ma kə na: “Vanay ta ɓantəra ɗi ntsee tsa dikə tsa
mbə fə shi ci ni. Sana kiy, njaa dzee ta məni kee ghaa kwəmavə shi zəmə
kia? E dza ta za, pən na, bərci vəya gar zaw. E cə'wə shiy va mbəzli, pən
ɓa na, kwəma ha'wə ha'wə na na tərəŋw diɓa” kə.

15:24 15:24 Ef 2:5

4 Dza na mba'a təkəvə nahwəti kwəma. Ma kə na: “E sənay njasa dzee mənti, madiga dzee məni tə mbəzli, ma sa ka ntsee dikə tsa ɓantəra mbə sləniy, nza mbəzli va kəsəvəra bekir dəvə taa nza kəghi tsa shi” kə.
5 Dzəghwa na, da' da' haharashi mbəzliy niy ɓə ɓəhwə temer va ntsa ghəranci na va sləni gwanashi. Sa səəkəshi ghəshi na, dza na ka harshi kwətiŋ kwətiŋ. Ma kə kaa kwa taŋa ndə na: “A pənəy, shiy hwəm na təm tsa ntsee dikə tsa va ghaa?” kə.
6 Ma kə ntsa va ngəci na: “Təm in gwaŋgwaŋ tsa dikə tsa diwəy na sa ci vəya” kə. Ma kə ndə fə shiy tsa va tsəgha ki na: “Vanta zliyaa niy tsaslati məndi va təm tsa va ti. Ca taŋtaŋ nzəyŋa tsasliti, gwaŋgwaŋ cifə mətsəkə na sa ci vəya pə gha” kə.
7 “Ya ghay təm shiy hwəm nəwŋa ntsee dikə tsaa?” kə. Ma kə tsa va na: “Təm bəhwə ha diwəy cifə na sa ci vəya” kə. Ma kə ndə fə shiy tsa va ngəci na: “Vanta zliyaa niy tsaslati məndi va təm tsa va ti. Ca tsasliti bəhwə ha diwəy faɗə na sa ci vəya pə gha” kə.
8 Ma sa favə ndə shiy tsa va kwəma mənti ndə fə shiy tsa ci va gəmgəm tsay, mba'a falti, sa nzana mba'a mənti tsəhwəli mbə sləni ci va» kə Yesəw. «E gəzaŋwəyəy, a mbəzli tikə tə hidî taŋəti mbəzli mbə waŋ pi tsa Hyala tə tsəhwəli mbə sləni kwa jipə shi» kə.
9 Ma kə Yesəw diɓa na: «E gəzaŋwəy nee kiy, ma gənay, shi tikə tə hidî na, ə pə ghwəy tahanavə gəna va ghwəy kaa mbəzli, ka məni madiga ti shi. Ma sa ka gəna ghwəy kərətay, a Hyala dzaa zləɓavəŋwəy kwa kwəma nzə mə ghwəmə.
10 Ma ntsaa kəsəvə ghəra sləni jəw na bekir diviy, tsəgha dza naa mbay ghərati na dikə na sləni kwərakwə. Ma ntsa ghərati sləni jəw na lə gwəfəy, tsəgha dza naa ghəra na dikə na sləni kwərakwə.
11 Kala mbay pə ghwəy ghərati sləni wəzə bekir divi lə gəna tikə tə hidî ni sənzənva kiy, njaa dza ghwəy mbay ghərati sləni lə naa gwəramti gəna dza Hyala ɓəŋwəy kia?
12 Kala mbə pə ghwəy ghərati sləni wəzə bekir divi lə ni ndə shiy ndaŋwəy na kiy, ka dza Hyalaa ndaŋwəy ni ɗi na ɓəŋwəy shiy ka shi ghwəy ki na?
13 Ndə ghəra sləni tiɓa, mba'a dzaa mbay ghərati sləni kaa mbəzli bakə yəmyəməw. Baŋ dza naa ɗi kwəma tsahwəti, ka ndərə na tsahwəti. Ka na dza na, ka mananci sləni kaa tsahwəti lə kwal, ma kaa tsahwəti na kala məni ma lə kwal. Ava tsəgha na kwərakwə ki, ka mbay ghwəy ghərati sləni bakə bakə, ka ghəra kaa Hyala, zhini mba'a ghwəy ɓanavə məhərli ghwəy kaa gənaw» kə Yesəw.

*Yesəw lə *ka Farisahi*
(Mt 11:12-13; 5:31-32; Mk 10:11-12)

14 Ma Yesəw mbə gəzə kwəma va ki na, cəke' ka Farisahi favə. Dza ghəshi ka 'wəshi Yesəw, sa nza ghəshiy ka ɗi gəna.
15 Ma kə Yesəw ngəshi na: «Ghwəyəy, a ka ghwəy kəli ghən tsa ghwəy kwa kwəma mbəzli nzam mbəə ni, mbəzli slar slar ni nza ghwəy, kə məndi. Na Hyalay, aa sənashi nefer ghwəy njasa nza ghəshi. Sa nzana, shi ka ndə ngəriy nighəti nja shi diɓədiɓə niy, shi gəmgəm ni tərəŋw na ghəshi va Hyala.
16 Kwataŋay a kwəma pəhəti *Məyizə, lə zliyahi ka gəzə kwəma Hyala mbəradzə niy nza tiɓa, ghənzə na sa niy nəw mbəzli, ka sar pa' tə vəghwə tsa səəkəy Zhaŋ tsaa mənipə *batem. Ma sa səəkəy Zhaŋ kiy, mbə gəzə

16:8 16:8 Ef 5:8 **16:10 16:10** 19:17-19; Mt 25:21-23 **16:15 16:15** Mt 23:28

Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən njasa sləkə Hyala mbəzli nza məndi pa'
ndatsə. Ya wa ndə ki na, mbə jihəva ghəci lə bərci ta tsəhə mbə mbəzli
sləkə Hyala va.
17 Ya tsəgha nzə e gəzaŋwəyəy, tiɓa na *kwəma pəhəti Hyala ghwəlata,
taŋtaŋɓa ghwəmə nata ghwəy na lə hiɗi nashi ghwəy ni dza naa kəɗishi
kən tamti shiy gwəra jəw ni mbə kwəma pəhəti Hyala.

18 Ə zhinee gəzaŋwəy diɓa, ya wa ntsaa təhamti mali ci, dza na mba'a
ɓəvə nahwəti maliy, a ntsa va mənti ghwərghwər. Ma ntsaa dzaa ɓəhwə
mali təhamti zata va diɓay, a ntsa va mənti ghwərghwər kwərakwə» kə
Yesəw.

Kwəmaa dzəkən ndə shiy tsa tərəŋw tsa ghəshi lə Lazar

19 Ma kə Yesəw ɓa na: «A tsahwəti ndə niy nza tiɓay, ndə shiy tsa tərəŋw
tsa ghəci niy nza. Ka dza ləkwəsahi, mba'a nihwəti kwəbeŋer ka gəna
tərəŋw tərəŋw ni kən ghən, ka zəmə shi zəməə gwəramti wəzə ni tə
hiɗi. Ya hwəmɓa na, war tə wahə nzəy tsa ci.

20-21 Dzəghwa mba'a tsahwəti ndə ndərma niy nza tiɓa, Lazar, kə məndi
kaa slən tsa ci. Vəgha ciy, war zheher ghənzə niy nza gwa'a gwa'a. Ka
kireketiy dza na, ka səəkəə dərni zheher ci va, war tsəgha. Ka Lazar tsa
vaa dza na, takwəl səəkəə həniy kwa dəgha ndə shiy tsa va, ta mbəə
iməvə memir shi zəməə dzaa shikə ta miy ndə shiy tsa va.

22 Ma tə nahwəti vici ki na, dzəghwa Lazar ɓəlahə mətiy. Ma sa mətiy na
na, səəkə ka kwal Hyala, tsaŋ ghəshi ɓəhwə ka dzashi liy dzəmə ghwəmə
dzəti pətsa nza *Abəraham. Ma tə nahwəti vici ɓa na, dza ndə shiy tsa va
ɓəlahə mətiy kwərakwə, mba'a məndi lamti.

23 Ka sa ngəra'wə ghəci tərəŋw tə pətsa nza mbəzliy bəkwəshi. Sa nə na
kafə kə kaa kwəma ci na, kar mətsə ci tə kar Abəraham lə Lazar, kərakə
ghəci li shi.

24 Ma sa nashi na na, dza na ka zlapə kwəma, a kə na: “A Didi Abəraham,
mənti zhəhwər tə ya, ghwənay Lazar a ghəci tsaməvə yam tə zəghwə
dəvə ci, nza ghəci səəkəə tekwatərashi tə ghane nda nza naa məntəra
rəniki jəwə. Sa nzanay, tərəŋwəy see ngəra'wə mbə ghwə na” kə.

25 Ma kə Abəraham kaa ngəci na: “A zəghwee, təkəvə nzəy tsa gha
ghalaa niy nza gha tə ghwəməŋa di. Ghay, ndə gəna tsa tərəŋw tsa niy
nza gha, ma Lazar na naci ghalaɓa na, war ngəra'wə ghəci niy sa. Nana
kiy, a Hyala ɓəkəə dzətikə ta dəkə nəfə tsa ci. Ma gha nana na gha ki na,
mbə sa ngəra'wə gha.

26 Ya kala na va talay, a zleha təɗəm na kwa jipə ghəy lə ghwəy. Ya ə
ɗi ndə kafə tikə mbə ghəy ta dzaa dzəvəgha ghwəy sanay, ka mbay ndəə
taŋəyəw. Ya mbə ghwəy ɗi ndə səvəriy dzəmbə ghəy diɓa na, ka mbay
naa taŋəyəw” kə.

27 Zhəghwa ma kə ndə shiy tsa va na: “A Di, ghənzə tsəghay, titihwə ə
cə'wəŋee a gha ghwənay Lazar dzakə ghi tsa dirə.

28 Sa nzanay, a ngwarməhira tiɓa cifə tə ghwəməshi. Sa ka na tsəhəyəy,
nza ghəci dzaa gəzanshi ngəra'wə tsa see tsa tikə, vantaa ghəshi dzaa
zhikəə dzəti pətsa nzee tsa mbə sa ngəra'wə kwərakwə” kə.

29 Ma kə Abəraham ngəci na: “A na ngwarməhiŋay, a zliya kar *Məyizə
lə ka gəzə kwəma Hyala məɓa ta itishi, ə kə ghəshiy jangəshi ka fa kwəma
gəzə ghəshi” kə.

16:18 16:18 Mt 19:9; Mk 10:11-12; 1Kwər 7:10-11 **16:29 16:29** 2Tim 3:16

30 Ma kə ndə shiy tsa va na: “Awə didi Abəraham, ka nza na wəkə tsəgha
na ghaw. War mba'a kə ntsaa niy mətiy zhəməy, mba'a dzaa gəzanshiy,
ta zhəghəti nzəy tsa shi dza ghəshi” kə.
31 Ma kə Abəraham ngəci ki na: “Kala zləɓa kwəma gəzanshi kar
Məyizə lə ka gəzə kwəma Hyala kə ghəshiy, ya səəkə kwa kwəli səəkəy
ndə ta gəzanshi na ka dza ghəshi zləɓaw” kə» kə Yesəw.

17

*Pəlay tə gha ntsaa məntəŋa *kwəma jikir na mbə nəfə gha*
(Mt 18:6-7, 21-22; Mk 9:42)

1 Ma kə Yesəw kaa mbəzli ta səɗa ci na: «Ya hwəmɓa nanzəy, a shiy
dzaa ngəɗîti mbəzli ta məni kwəma jikir na tiɓa. Nanzə kiy, a ngəra'wə
dzaa nza tərəŋw kən ntsaa ngəɗî mbəzli ta məni kwəma jikir na.
2 Ma ntsaa taa ngəɗi tsahwəti kwətiŋ ta mbəzliy təhəshi ma ni ndara
nefer shi ta məni kwəma jikir nay, wəzəɓa pəhanaghwa məndi vəna kwa
wəri ci, mba'am ndəghaghwa kwa hwər kwəfa dza naa nza. Sa nzana,
mba'a kə ngəɗîti ndə ta zlay kwal tseyey, ngəra'wə dza naa nza kən.
3 A gəzaŋwəy ya, məni tə ghwəy məhərliy dzəkən nzəy tsa ghwəy.
Mba'a kə zəməŋa tsa mbə nəw Yesəw məntəŋa kwəma jikir nay, mbala
harvə a ghaa gəzanci kwəma sahə lə məhərlî. Mba'a kə ni: “Titihwə
pəlara mbə nəfə tsa gha” kəy, pəlay tə gha mbə nəfə tsa gha.
4 Ya a məniŋa na kwəma jikir na gar mbərfəŋ səɗa mbə vici kwətiŋ,
kama na war mbə səəkə ghəci gar mbərfəŋ səɗa, ka gəzaŋa: “Titihwə
pəlara mbə nəfə tsa gha” kəy, war ə pə gha dzaa pəli mbə nəfə tsa gha»
kə Yesəw.

Kwəmaa dzəkən ntsaa ɓanavə nəfə tsa ci kaa Hyala

5 Ma kə *ka kwal ci kaa Yesəw na: «A Ndə sləkəpə, kəətitəŋəy, a ghəy
mbəə ɓanavə nefer ghəy gwanashi kaa Hyala shi» kə ghəshi.
6 Ma kə Ndə sləkəpə kaa ngəshi na: «War mba'a pə ghwəy ɓanavə nefer
ghwəy kaa Hyala ya jəw tsətsə nja cizlə gwəbiriy, ta mbay dza ghwəy gəzə
kaa dəŋw kwəkwə tsa: “Təɗamtəvaŋa tiɓa, a gha dzaa ngwəɓəyvaŋa kwa
kwəfa” pə ghwəy, ta yə fəti dza na ta kwəma ghwəy» kə.

Kwəmaa dzəkən ndə ghəra sləni kaa Hyala kala zhəmə tiɓa

7 Zhini ma kə Yesəw kaa *mbəzli ta səɗa ci ɓa na: «Favə tə ghwəy, ya
ndə mbə ghwəy sana, lə ndə ghəra sləni və kəghi tsa ci, ka zanci za ntsa
va, ka ndəghwanci shiy kaa ntsa va. Sa ka ndə ghəra sləni tsa va səəkəy
kwamti kiy, ka dza ntsa ghəranci na va sləniy ni ngəci na, sar tikə taŋtaŋ
zəmə shi zəmə, kə na?
8 Awə, ka gəzanci na tsəgha tepəw. Ma dza naa ni ngəciy: “Səramti ni
kən gha ni kwəbeŋer, mbala tatəra shi zəmə, sa ghaa tatishiy, nza gha
ɓəkəra shi. Ma sa kee zəhwə ni ya shi zəmə ki na na, nza gha zəmə shiy,
ka sa ni gha shi sa” dza naa ni.
9 Sa ka ntsa va manamti sləni gəzanakə na va gwanata na, nza ntsa ci
va dikə tsa mananci 'wəsa na? Tiɓaw.
10 Ava war tsəgha na lə ghwəy ghwəy mbəzli ta səɗee kwərakwə ki.
Mba'a pə ghwəy ghəramti sləni gəzəkəŋwəy Hyala ta məni nzə gwanatay,
“Ka ghəra sləni gəmshi ni nza ghəy gwa'a tsəgha, sləniy niy dza ghəy
ghəra na sa ghərati ghəy va” pə ghwəy dzaa ni» kə Yesəw.

17:5 17:5 6:13 **17:6 17:6** Mt 13:31; 21:21; Mk 11:23 **17:10 17:10** 1Kwər 9:16-17

Yesəw ghəshi lə ka dərna məŋ

11 Mba'a Yesəw maɗiy ta dzaa dzəmbə məlmə Zherəwzalem. Ma tə
nahwəti vici na, dza na ka dzar kwa ghala hiɗi ka *Samari lə hiɗi ka
Galile.
12 Ma ghəci mbə dzəmbə nahwəti məlmə na, mba'a ka dərna məŋ nay,
ka səəkə ghəshi ta kwəmə li. Dzəghwa ghəshi mba'a ghəshi garəshi vəri
kərakə li,
13 ka zlapanci kwəma zlaŋzlaŋ. Ma kə ghəshi na: «A Yesəw, a metər,
mənti zhəhwər tə ghəy» kə ghəshi.
14 Ma sa nashi Yesəw, ma kə ngəshi na: «Mbalam, a ghwəy dzaa canati
vəgha ghwəy kaa *ka ta Hyala» kə. Ma sa gəzanakəshi Yesəw tsəgha na,
dza ka dərna va kəram ghəshi maɗishi ka dzashi. Ma ghəshi mbə kwalshi
na, mba'a dərna shi va kərəta.
15 Ma sa nay tsahwəti mbə shi ghəci mbəliy na, kə ka fal Hyala zlaŋzlaŋ,
dza na tərəɗ zhəghətəvay va Yesəw.
16 Səəkə na gələɓ gələɓəy, lə kwəma ci mbə hiɗi kwa kwəma Yesəw,
mba'a mananati 'wəsa. Ntsa vay, ndə məlmə na, mbə hwəhwə tsa ka
Samari ghəci.
17 Ma kə Yesəw ki na: «Gwanashi mbəzli məŋ ni va mbəlishi nanzə sa?
əy, kwəma dzashi ni məsliɗə ni va tərmbə shiki?
18 Tərəh tsaa zəzəti səəkə ta mananta 'wəsa kaa Hyala mbə ghwəy war
gha, gha ndə məlmə na?» kə.
19 «Sati mbala, a gha mbəliŋa tə sa ɓanavə gha nəfə tsa gha kaa Hyala»
kə.

Shiy dzaa cipə səəkə tsa Yesəw
(Mt 24:23-28, 37-41)

20 Dza *ka Farisahi tapə ta ɗəw va Yesəw, ma kə ghəshi na: «Hwəm dza
Hyalaa sləkə mbəzlia?» kə ghəshi. Ma kə Yesəw ngəshi na: «Ma sləkə tsa
dza Hyala ta sləkə mbəzliy, ka dza məndiy nay njasa dza naa səəkəw.
21 Ka dza naa nza gar gəzə məndi: “Avanayəm pətsa sləkə Hyala mbəzli
ti tikə” aw na: “Avamcim tarɓa” kə məndiw. Awə, ə gəzaŋwəy ya, ya sana
sənzənvay, mbə sləkə mbəzli na Hyala» kə.
22 Ma kə kaa *mbəzli ta səɗa ci ki na: «A tsahwəti vəghwə dzaa səəkəy,
ka dzee nza mbə ghwəyəw. Ghalaɓay, tərəŋw dza ghwəy mawti nara yən
Zəghwə yakə ndə ngəri, ya ta vici kwətiŋ nzə, ka dza ghwəy mbəə nara
diw.
23 Ma dza məndiy ni kaa ngəŋwəyəy: “A mbəzli ni, anay *Kəristəw
tikə, ya avaci tarɓa” dza məndiy ni, sa ka məndi gəzaŋwəy tsəghay, əntaa
ghwəy dzaa kəsli bali, ka dza kwakə, ka dza kwakə ta nighəra ma.
24 Sa kee səəkə yən Zəghwə yakə ndə ngəriy, mbəzli gwanashi dza naa
nara. War njasa ka van vaa wampiɗi dzəy tə ghwəmə, ka səəkə kwa
ghwəmə pa' dzəghwa kwa mərkwiy, tsəgha dzee səəkə.
25 Ma kiy, war pərɓa ngəra'wə dzee sahwə tərəŋw di, ka shi va məniva.
Ka mbəzli ndatsə ni dza na, mba'a ghəshi ndərantəra.
26 Njasa niy mənishi shiy va ghala vəghwə tsa *Nəwey, war tsəgha dza
ghəshiy məniva ge'i lə vəghwə tsa dzee səəkə ti yən Zəghwə yakə ndə
ngəri kwərakwə.
27 Ghala vəghwə tsa vay, shiy niy zəmə mbəzli, ka sa shi sa, ka ɓəɓəli
mi'i, ka ɓə ghyehi shi kaa zhər, war tsəgha, pa' fəca vici dzəmbəy *Nəwe

---

17:12 **17:12** SləniTaH 13:46 **17:14** **17:14** SləniTaH 14:2-32; Mt 8:4; Mk 1:44; Lk 5:14 **17:16** **17:16** 10:33 **17:19** **17:19** Mt 9:22 **17:21** **17:21** 11:2, 20; Mt 12:28 **17:22** **17:22-24** 21:7-24 **17:23** **17:23-24** Mt 24:23-25; Mk 13:21-23 **17:25** **17:25** 9:21-22

dzəmbə kwambəwal. Ma sa dzəmbəy na na, dza van mba'a ghati nzəmə, ka nzəmə, war ka nzəmə kala kərə ma. Ray pətsa tə hiɗi va yam. Dza yam va kərəp ghəshi zamti mbəzli gwanashi. War kar Nəwe lə mbəzli kəghi tsa ci gwa'a tsəgha shiy mbəlishi.

28 War njasa niy mənishi shiy va ghala vəghwə tsa *Ləwtə ɓay, tsəgha dza ghəshiy mənıva ghala vəghwə tsa dzee səəkə. Ghala vəghwə tsa vay, war shiy niy zəmə mbəzli, ka sa shiy, ka ɗəɗəl shiy, ka papa nihwəti, ka za shiy, ka nganga ceker, war tsəgha.

29 Ma tə nahwəti vici, fəca səvəri Ləwtə mbə məlmə *Sədəm ki na, dza ghwə lə barəwdəw, mba'a ghəshi nzəməkəvashi səəkə mə ghwəmə. Kərəp ghəshi zamti niy niy tərmbə mbəzli mbə məlmə va gwanashi.

30 E gəzaŋwəyəy, ava war tsəgha dza shiy mənıva ghala vəghwə tsa dzee səəkə yən Zəghwə yakə ndə ngəri.

31 Ma fəcava, mba'a kə ndə mə jəba mbə tifər, mba'a shi ci mbə cikiy, əntaa ghəci dzəmbə ciki tsa va ta ɓəshi ma. War ə kə dzaa hwəy gwa'a tsəgha. Ya kwamti dza ndəə nza mbə zay, əntaa ghəci dzaa ni: “Kadiw e zhəghəvaa jighi ta ɓəvə shi ya kəghi” kə ma. War ə kə dzaa hwəy gwa'a tsəgha.

32 Zəzətim dzəkən kwəma mali Ləwtə va. Sa niy naghay na pətsa ləy hwəm na, mba'a niy mətita.

33 Va tsəgha nə ya ngəŋwəy, ntsaa ɗi mbəlanti piy tsa ci tikə tə hiɗiy, ta zamti tsa mə ghwəmə piy tsa ci dza na. Ma ntsaa dzaa zamti piy tsa ci tikə tə hiɗiy, ta kwəmavə tsa mə ghwəmə piy tsa ci dza na, pən.

34 Ə gəzaŋwəy ya, tə vərɗi dzee vaa səəkəy, mbəzli bakə dza naa nza tə pi həni tsa kwətiŋ tsa, ka məndi dzay, mba'am səəkəə ɓəhwə tsahwəti kwətiŋ ti shi, ma tsahwəti na, mbərəkə məndi zlay.

35 Mi'i bakə dza naa nza mbə hə tə vəna, ka məndi dzay, mba'am səəkəə ɓəhwə nahwəti kwətiŋ ti shi, ma nahwəti na mbərəkə məndi zlata.

36 [Mbəzli bakə dza naa nza mbə za kwamti na, ka məndi dza na tsaŋ məni səəkə ɓəhwə tsahwəti kwətiŋ ti shi, ma tsahwəti na mbərəkə məndi zlay]» kə Yesəw.

37 Ma sa favə mbəzli ta səɗa ci kwəma gəzəkə Yesəw va, ma kə ghəshi kaa ngəci na: «Dzəghwa tima dza niva shiy mənıva kia Ndə sləkəpə?» kə ghəshi. Ma kə Yesəw kaa ngəshi na: «Dzəghwa tə pətsa mətishi shiyəy tiɓa ka zliŋiŋ ɓasəva» kə.

18

Fir dzəkən mali mbəri ghəshi lə ndə sla ngwəvə

1 Dzəghwa Yesəw mba'a ɓəlanakəshi fir tsa kaa *mbəzli ta səɗa ci, ta mbə ghəshiy cə'wə Hyala war ka cə'wə, kala dali ma va cə'wə nzə.

2 Ma kə kaa ngəshi na: «A tsahwəti ndə sla ngwəvə niy nza tiɓa mbə nahwəti məlməy, kala hazləni ma ghəci va Hyala ya jəw nzə. Na naciy, ka nighə mbəzli na nja mbəzliw.

3 Dzəghwa, mba'a nahwəti mali mbəri niy nza mbə məlmə va kwərakwə. War ka səəkə ghənzəə nza zhevi va ntsa va, a ghəci mananati ngwəvə nzə. Ma kəə ni ngəci na: “Ndəghatəŋəy fəti kwa jipə ghəy lə ndə jaka tsee tsa, nza gha mbəlitəra va kwəma va” kəə ni.

17:28 17:28-29 Ghava 19:24-25 **17:31 17:31** Mt 24:17-18; Mk 13:15-16 **17:32 17:32** Ghava 19:26 **17:33 17:33** 9:24; Mt 16:25; Mk 8:35 **17:37 17:37** Zhəwbə 39:30 **18:1 18:1** 11:2; Rm 12:12; Flp 4:6; Kwəl 4:2; 1Tes 5:17

4 Ndimndim mali va war mbə səəkə tsəgha, gwəŋəy ndə sla ngwəvə
tsa va kala kəəti ma. Ma tə nahwəti vici na, dza na, mba'a ghavə təkə
kwəma mbə ghən ci, ma kə na "Ya tsəgha, hazləni mee va Hyala, kala
nighə mbəzlee nja mbəzliy,
5 ta mananati ngwəvə mali na na dzee. Sa nzanay, war ə gagara na.
Kala dza pən kəətitiy, ta səsə məhərlee dza na" kə» kə Yesəw.
6 Ma sa kəɗamti Yesəw gəzanshi kwəma kwa fir ki, ma kə ngəshi ɓa na:
«Favəm kwəma gəzəkə ndə sla ngwəvə ndə ndərəm tsa va di. Ya tsəghaa
ntsa va kala nighə ndə nja ndəy, sa nzana war mbə səəkə mali va, war ka
səəkə, war ka səəkə na, nay ntsa va ghwəy kəətiti sa.
7 Ma Hyala nanzə ki na, kala dzaa kəətiti mbəzli nzə tsəhavə na, ghəshi
kəə tsanta titihwə ka pəra'wanta dividivi, həvir lə havəghwə nə ghwəy
shəkəna? Aa dzaa nzay nza ta kəətishi nə ghwəy na?
8 ə gəzaŋwəy ya, taŋtaŋ dza naa zləɓavə kəətishi. Ghala vəghwə tsa
dzee zhəkəə dzəti hiɗi, yən Zəghwə yakə ndə ngəriy, nza ya kəsashi
mbəzliy ɓanavə nefer shi kataŋ kaa Hyala ki na?» kə.

*Fir dzəkən *ndə Farisa ghəshi lə ndə *dəwan*

9 Dzəghwa Yesəw ka ɓəli fir kaa mbəzliy ɓəti ghən tsa shi va ka mbəzli
ɗewɗew ni kwa kwəma Hyala. Kala nighə ma nihwəti mbəzli nja mbəzli.
10 Ma kə na: «Tə nahwəti viciy, təhwə dzashi nihwəti mbəzli bakə
dzəmbə *ciki Hyala ta cə'wə Hyala. Mbəzli vay, ndə Farisa tsahwəti, ndə
dəwan tsahwəti.
11 Ma sa dzəmbəshi ghəshi na, dza ndə Farisa gar garəy, ka cə'wə Hyala
ki, ma kə na: "A Hyala, 'wəsa nə ya kaa ngəŋa, sa kamee nja nihwəti
mbəzli gwanashi ni, mbəzli nja ka ghəli, ka vəraslə, lə ka ghwərghwər, ya
nja ndə dəwan tsa tikə tsa sənzənva.
12 Yən na neyey, vici bakə kee tivə mbə ləwma kwətiŋ, ka məni səwmay.
Ya nimaɓa shi vəyay, məŋ mbə kee təhəvərishi mba'ee ndaŋa nihwəti
kwətiŋ" kə.
13 Ma ndə dəwan tsa va naci ki na, dza na gar garəy kərakə, kala kafə
kwəma ciy dzəta ghwəmə. Kə mbəkwə mbəkwəti nəfə tsa ci, ma kə na:
"A Hyalee, titihwə mənti zhəhwər tə ya, yənəy, ntsa jikir tsa nzee" kə» kə
Yesəw.
14 Ma sa kəɗamti Yesəw ɓəli fir ki, ma kə na: «Nay ghwəy e gəzaŋwəyəy,
ma sa dzay naa jighiy, a Hyala zləɓavə cə'wə ci mba'a pəlata kwəma ci
jikir na. Ma na ndə Farisa na naciy, zləɓati na ci va kwəma Hyalaw. Sa
nzana, ya wa ntsaa kəliti ghən tsa ciy, ta zhəghəti dza Hyala jəwə tsə tsə.
Ya wa ntsaa zhəghəti ghən tsa ci jəwə ɓay, ta kafakati dza Hyala» kə.

Kar Yesəw lə ndərazhi jəw jəw ni
(Mt 19:13-15; Mk 10:13-16)

15 Dza nihwəti mbəzli mba'a ghəshi ɓanakə lə ndərazhi jəw jəw ni ta
kaa Yesəw ta mbə ghəciy fakən dividivi ci kən shi ta təfanshi miy. Ma sa
nashi *mbəzli ta səɗa Yesəw tsəgha na, dza ghəshi ka makə mbəzli va.
16 Dzəghwa Yesəw naci ki na, mba'a harashi ndərazhi vaa dzəmbə hwər
ci, ma kə kaa mbəzli ta səɗa ci na: «Zlashim ndərazhi jəw jəw ni va, a
ghəshi sar dzəvəghee, ka makəshi ghwəy ma. Sa nzanay, gəla mbəzli nja
ghəshi na shi sləkə Hyala.

18:5 **18:5** 11:7-8 **18:12** **18:12** 11:42; Mt 6:16-17; 23:23 **18:13** **18:13** 5:8; Cem 51:3, 5 **18:14** **18:14** Cem 51:19; Mt 23:12

17 Ə gəzaŋwəy ya, ta na navay, tsəgha na, kala zləɓavə kə ndə Hyalaa
sləkə mbə nəfə tsa ci nja zəghwə jəw nay, ka kwəmavə tsəhəy ndə tə
pətsa sləkə na tepəw» kə.

Kar Yesəw lə ndə shiy tsa tərəŋw tsa
(Mt 19:16-30; Mk 10:17-31)

18 Ləy hwəm kwəma va ki na, dza tsahwəti ntsa dikə tsa mbə *ka
Zhəwifə ndəs səəkəy va Yesəw ta ɗəw kwəma və, ma kə na: «A Metər tsa
wəzə tsa, wa shi dzee mənti kee kwəmavə piy tsaa kəɗi ma tay?» kə.
19 Ma kə Yesəw kaa ngəci na: «Sa wana nə gha, ntsa wəzə tsa, pə gha
kaa ngəraa? Ndə tiɓa wəzə ghəci kala war Hyala kwətiŋtaw.
20 Talay, a gha sənata kwəma gəzəkə *kwəma pəhəti Hyala ɓasa. Ma
kəy: “Ka pəla mali ndə gha ma, ka pəəsli ndə gha ma, ka ghəli gha ma, ka
təɓə dzərvə ghaa dzəkən ndə ma, ə pə ghaa ha'wə tə kar dəŋa lə məŋa”
kə» kə Yesəw.
21 Ma sa favə ntsa va tsəgha, ma kə na: «A Metər, shi ɓəlakə gha niy,
gwanashi nəwamtishee ghala yən zəghwəra» kə.
22 Ma sa favə Yesəw kwəma zləɓakə na va, ma kə kaa ngəci na: «Ma
ghənzə tsəghay, shiy kwətiŋ tərə na va gha nana ta mənishi gha. Mbala
pamti səkəm tə shi va gha gwanashi, a gha tahanavəshi gəna va kaa
ka ndərma, nza gha səəkə ta nəwra. Ma ghalaɓa kiy, ta kwəmavə shiy
gwəramti dza gha mə ghwəmə» kə.
23 War sa favə ntsa va kwəma gəzəkə Yesəw va tsəgha na, ka zhanci
nəfə tsa ci tərəŋw, sa nzana ndə shiy tsa tərəŋw tsa ghəci.
24 Dzəghwa mba'a Yesəw nay njasa zhanci nəfə tsa ci. Ma kə ki na:
«Nay ghwəy na, ngahə na tsəhə tə pətsa sləkə Hyala va ka shiy.
25 Ɓəlaŋɓa ngaləwba dza naa dzəvərita kwa kwal batal cisli shiy, kən
dzəti pətsa sləkə Hyala va ndə shiy» kə.
26 Ma sa favə mbəzli kwəma ci va tsəgha, ma kə ghəshi na: «Əy, war
tsəgha kə kiy, wa ntsaa dza vaa mbəliy kia?» kə ghəshi.
27 Ma kə Yesəw na: «Ma shi mbashi ma mbəzli vaa məntiy, kar Hyala
mbay məntishi na nanzə» kə.
28 Ma kə Piyer na: «Ghəy sana kiy, avanay gwa'a gwa'a zlashi ghəy shi
ghəy, mba'a ghəy nəwvəŋa» kə.
29 Ma kə Yesəw ngəshi na: «Ə gəzaŋwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ya
wa ntsaa zlay ghi tsa ci, ya mali ci, ya ngwarməhiy, ya mbəzliy yakə, ya
ndərazhi yakə na, war ta sləkə Hyala njasa dza Hyala sləkə mbəzliy,
30 ta kwəmavə shiy dza na tərəŋwɓa ghəshi, kaa shi zlashi na va,
mbə vəghwə tsa sənzənva tsa. Ghala vəghwə tsaa dzaa zhikə diɓay, ta
kwəmavə piy tsaa kəɗi ma dza na» kə.

Yesəw mbə zhiniy gəzəpə kwəmaa dzəkən məti ci, lə dzəkən zhakati tsa ci mbə məti, kwa mahkana səɗa
(Mt 20:17-19; Mk 10:32-34)

31 Ma ləy hwəm kwəma va ki na, dzəghwa Yesəw mba'a harvə *mbəzli
ta səɗa ci va məŋ lə bakə ni, ma kə kaa ngəshi na: «Avanammə mbə kwal
sana ta dzəmə məlmə Zherəwzaleməy, mbəɓa dza kwemerəy niy tsasliti
ka Hyala mbəradzə gwanashiy dzəkənee, yən Zəghwə yakə ndə ngəriy
məniva.

18:17 18:17 Mt 18:3 **18:18 18:18** 10:25 **18:20 18:20** Səvəri 20:12-16 **18:22 18:22** 12:33; Mt 8:21-22 **18:27 18:27** Zak 8:6; Lk 1:37 **18:29 18:29** 14:26; Mt 10:37 **18:31 18:31-34** 9:21-22

32 Ta fambəra dza məndi mbə dəvə *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə, ka
ghəshi dza na, ka 'wəshira, ka tsəərəɗa, ka tifə ndighwər dzətee.
33 Ka ghəshi dza diɓay, ka də'wəra lə kwərəpə. Ma ləy hwəm ki na,
ka ghəshi dza mbəh paslamtəra. Mənti mee vici bakə kwa kwəli, tə kwa
mahkana viciy, ta zhikəmərа dzee kwa kwəli» kə.
34 Ma sa gəzəkə Yesəw kwəma va tsəghay, shaŋ mbəzli ta səɗa ci ta
favə kwəma ɗi naa gəzə, sa nzana mba'a mahəzlaɗə tsa kwəma va niy
mbələyvata və shi. Kala sənata ma ghəshi nda dzəkən wa gəzə Yesəw
kwəma va.

Yesəw ghəshi lə ghwəlfə
(Mt 20:29-34; Mk 10:46-52)

35 Ma tə nahwəti vici na, mba'a Yesəw maɗiy ta dzəmbə məlmə
Zherikwə. Ma ghəci ndəkwə ta tsəhə na, mba'a tsahwəti ghwəlfə niy
nza mənzəy vəgha kwal mbə cə'wə shiy.
36 Ka dzar mbəzli ɗaŋ vəgha ghwəlfə tsa va. Ma sa favə na gaka səɗa
mbəzli ghəshi mbə dza na, kə ka ɗəw kwəmaa mənta va mbəzli.
37 Ma kə məndi ngəci na: «Waa Yesəw ndə ka Nazaretə na saa dzar» kə
məndi.
38 War sa favə na tsəgha na, dza na ka zlapanci kwəma, a kə na: «A
Yesəw Jijiy mazə *Davitə, mənti zhəhwər tə ya» kə.
39 Dzəghwa mbəzliy niy nza kwa kwəma na, ka naɓə, a kə ghəshi na:
«A ghwəlfə tsa, kalay miy tsa gha va» kə ghəshi. War ə ghəciy mətsəhə
zlapə kwəma, a kə na: «A Jijiy mazə Davitə, mənti zhəhwər tə ya na gha»
kə.
40 Ma sa favə Yesəw tsəgha na, dza na gar garəy. Ma kə kaa mbəzli na:
«Kəsəram ghwəlfə tsa vaa sar» kə. Dza mbəzli ka kəsəə dzəvəgha Yesəw.
Sa kəsəghəm na, dza Yesəw ka ɗəw kwəma və, ma kə ngəci na:
41 «A ntsa, a shi ɗi gha yən məntəŋa?» kə. Ma kə ghwəlfə tsa va na: «A
Ndə sləkəpə, ə ɗee ghaa ghwənantəra mətsəhee ni, ta mbee nay pi» kə.
42 Ma kə Yesəw ngəci na: «A mətsəhi gha ghwənishi, sa ndara gha nəfə
tsa gha» kə.
43 War sa gəzəkə Yesəw tsəgha na, dza mətsəhi ghwəlfə tsa va, mba'a
ghəshi ghwənishi tiɓata ka nay pi ghəci ki. Dza na ka nəw Yesəw, war
fal ghəciy fal Hyala. Mbəzliy ɓasəshi va gwanashi na, mba'a ghəshi nata
kwəma va. Dza ghəshi ka fal Hyala kwərakwə.

19

Kar Yesəw lə Zashe

1 Mba'a Yesəw tsəhəy mbə məlmə Zherikwə, ka dza ghəci mbəɓa.
2 Mba'a tsahwəti ndə gəna niy nza tiɓa mbə məlmə va, Zashe, kə məndi
kaa slən tsa ci. Dikə tsa ka *dəwan ghəci.
3 Dza na ka ɗi pəla nay Yesəw ghəci ta mbəə sənay. Kaf kafəy ta nighə,
shaŋ ghəci ta nay, sa nzana ɗaŋshi mbəzli, dəkwəy ghəci.
4 Dzəghwa na bəvbəpə ghavə bali, ka dzay kwa kwəma. Dza na taram
dzəməy mə fə dikə na ta mbə ghəciy nay Yesəw, sa dza na ta dzar ta fə
va.
5 Ma sa tsəhəy Yesəw ta fə va na, dza na kafə kafata kwəma ci, mba'a
nay Zashe məɓa. Ma kə ngəci na: «A Zashe, mbata gha, səkwa mə fə va
taŋtaŋ. Ndatsəy kəghi tsa gha dzee ta fə gwəci tsee» kə.

18:34 18:34 9:45 **18:38 18:38-39** Mt 20:30-31 **18:42 18:42** Mt 9:22

6 Dza Zashe ka səkwa kyaŋwkyaŋw mə fə va, mba'a pəməghə dzakə ghi
tsa ci, mba'a ka'wəvə lə vəshi.
7 Ma sa nata mbəzli tiɓa gwanashi nava kwəma tsəgha na, tapə ghəshi
mbə ngwəzlimə, ma kə ghəshi na: «Ntsay, kəghi tsa ndə məni *kwəma
jikir na dza na ta hi» kə ghəshi.
8 Əy, ma na Zashe naci ki na, dza na gar garəy kwa kwəma Ndə sləkəpə,
ma kə ngəci na: «A Ndə sləkəpə, ta təhəvəri shi vəya dzee bakə mbə,
nzee ɓanavə nahwəti bəla kaa ka ndərma. Ya ə niy ngəɗəhwee shiy va
ndə ghala pətsaa mənee dəwanəy, ta wanati gəna ci va niy ɓəhwee dzee
faɗə səɗa» kə.
9 Ma kə Yesəw ngəci na: «Ndatsəy a Hyala mbəlitəŋa lə mbəzli kəghi
tsa gha gwanashi. Sa nzana, mba'a gha ɓanavə nəfə tsa gha kaa Hyala nja
*Abəraham, va tsəgha nza ghaa jijiy kwərakwə.
10 Na nee yən Zəghwə yakə ndə ngəriy, ta pəla mbəzliy zashi, ta mbəlishi
səəkəree» kə.

Fir dzəkən gənaa niy ɓanavə ndə kaa ka sləni ci ta zhəghə dəvə (Mt 25:14-30)

11 Ma mbə zəzə kwəma mbəzliy, ndal tərmbə Hyala ta səəkə ta sləkə
mbəzliw, niy nə ghəshi. Sa nzana ndəkwə Yesəw niy nza ta tsəhə
mbə məlmə Zherəwzalem. * Dzəghwa Yesəw ki na, mba'a ɓəlanakəshi
tsahwəti fir kaa mbəzliy favə kwəma gəzəkə na va,
12 ma kə ngəshi na: «A tsahwəti ntsa dikə tsa niy nza tiɓay, dza na mba'a
maɗiy ta dzaa dzəti hiɗi kərakə ni ta pəla mazə. Ma sa naa kwəmavəy
nza ghəci zhəkəy ta nza.
13 Dzəghwa na ghəci taa maɗi, da' da' harashi mbəzli məŋ mbə ka sləni
ci. Sa ɓasəshi ghəshi na, dza na kaa gəna, mbəl diwəy diwəy diwəy
tahanavəshi gwanashi. Ma kə kaa ngəshi na: “Mbalam zhəghəm dəvə
lə gəna va pa' fəca vici dzee zhəkə ti” kə. Dza na pəlhəm maɗiy ka dzay.
14 Mbalaa niy ɗi mətsə ci mbəzli mbə məlmə ci vaw. Ma sa dzay na
na, dza ghəshi, ɓəŋ ghəshi ghwənashi mbəzli ləy hwəm ci, ta dza ghəshiy
gəzanshi kaa mbəzli dza ntsa va va ta pəla mazə və shi. Ma kə mbəzli va
taa ni na: “Ghəy na na ghəyəy, ka ɗi ghəy ntsa vaa məni mazəə dzəkən
ghəyəw” kə ghəshi taa ni.
15 Ya tsəgha nzə na, dza məndi mba'am ɓanavə mazə tsa ci kaa ntsaa va
naci. Mba'a zhəkəy dzəti hiɗi ci ta məni mazə ki. Dza na mba'a ɓasəkə
ka sləni ci va tahanavəshi na gəna ghəciy dzay, ta sənashi shi mətsahakən
ghəshi kən gəna va ki.
16 Ma sa ɓasəshi ghəshi na, dzəghwa kwa taŋa ndə, təhwə səəkəy, ma
kə na: “A Ndə sləkəra, ma gəna ndara gha va ta zhəghə dəvə liy, a mbəl
diwəy diwəy məŋ mətsəhəy dzəkən” kə.
17 Ma kə ntsa ci va dikə tsa ngəci na: “Wəzə tsəgha! Ndə sləni tsa wəzə
tsa nza gha. Sa nzana, mba'a gha ghərati sləni jəw na lə nəfə kwətiŋ.
Avee ndaŋa məni mazə dzəkən məlməhi məŋ” kə.

19:7 19:7 Mt 9:10 **19:8 19:8** Səvəri 21:37; Ezhek 33:14-16 **19:9 19:9** 13:16; SləniKY 16:31 **19:10 19:10** Ezhek 34:16; Mt 9:13; Mk 2:17; Lk 5:32; 1Tim 1:15 **19:11 19:11** 11:2; SləniKY 1:6

* **19:11 19:11** Ya tsama mazə tsaa sləkə ka zhəwifəy, mbə məlmə Zherəwzalem niy məni na mazə. Va tsəgha na ki, sa niy nza Yesəw va ndəkwə ta dzəmbə məlmə vay, sa naa tsəhəy na ta məni mazə dza na niy nə ka zhəwifə. **19:12 19:12-13** Mk 13:34; SləniKY 1:11; 2:33-36 **19:14 19:14** SləniKY 4:17; 5:28; 13:44-46; 28:25-28 **19:17 19:17-19** 12:42-44; 16:10

18 Dza kwa baka mba'a maɗiy ta gəzə kwəma, ma kə na: “A Ndə sləkəra,
ma gəna ndara gha va ta zhəghə dəvə liy, a a mbəl diwəy diwəy cifə
mətsəhəy dzəkən” kə.
19 Ma kə kaa tsava ɓa na: “Gha kwərakwəy, avee ndaŋa məni mazəə
dzəkən məlməhi cifə” kə.
20 Dza tsahwəti mba'a kafəy, ma kə na: “A Ndə sləkəra, avanay mbəl
tsa gha diwəy tsa nee, mbə kəjer niy parambee mbələy.
21 Ə niy ghəratəra hazləni va gha tərəŋw, sa nzanay, ntsa ghyanakə tsa
nza gha. Na na ghay, shiy kamaa shi gha na, tsaŋ ka ghaa ɓəhwəshi. Shi
zati ma gha na, mba'a ghaa lahwəshiy nza” kə.
22 Ma kə mazə ngəci na: “Ghay ndə sləni tsa gəmgəm tsa nza gha. Tə
kwəma gəzəkə miy tsa gha dzee ta məniŋa ngwəvə sənzənva. Ya sa sənay
gha ntsa ghyanakə tsa nzee, shiy kama ka shi ya na, tsaŋ kee ɓəhwə shi,
shi zati mee na karee lahwəshi, pə gha kiy,
23 wa shiy mənishi niy ɓanavə ma gha gənee va kaa tsahwəti ndə, a
ghəci zhəghə dəvə li, ya ə dzee zhəghəkəvara tsətsə na, ma nzee ɓə see
lə yam kən nzaa?” kə.
24 Ma sa gəzəkə na tsəgha, ma kə kaa mbəzli tiɓa na: “Ɓantim mbəl tsa
diwəy tsa va və, a ghwəy jakanakən kaa ntsa nza mbəl diwəy diwəy məŋ
va və!” kə.
25 Ma kə məndi ngəci na: “A Ndə sləkəpə, lə tsahwəti mbəl diwəy diwəy
məŋ və kiy, tawa lə tsava və diɓaa?” kə məndi.
26 Ma kə ntsa dikə tsa va na: “Favə tə ghwəy, e gəzaŋwəy, ntsaa
kwəmavə shiy, dza na ka ghəra sləni ghəci li shiy, ta mətsahanavə shiy
dza məndiy dzəkən shi. Ma ntsaa kwəmavə shiy va, kala zhəghə dəvə
ghəci li shiy, ə dza məndi zhiniy ɓəhwə ya ni jəw ni va shiy və.
27 Ta na ka jakee va niy ɗi ma yən məni mazə dzəkən shiy, kəəsəkəshim
a ghwəy bakwamtishi tikə kwa kwəmee” kə ntsa dikə tsa va» kə Yesəw.

Yesəw mbə dzəmbə məlmə Zherəwzalem
(Mt 21:1-11; Mk 11:1-11; Zhŋ 12:12-19)

28 Ma sa gəzamti Yesəw kwəma va tsəgha ki na, dza na mba'a dzətiy tə
kwəma mbəzli, ta dzəmbə məlmə Zherəwzalem.
29 Dza na mba'a tsəhəy ndəkwə vəgha məlmə Betəfazhe mba'a vəgha
məlmə Betani, vəgha kəlaŋ tsa har məndiy kəlaŋ *'Wəlivə. Kə tiɓa mba'a
ghwənashi mbəzli bakə mbə mbəzli ta səɗa ci kwa kwəma. Ma kə ngəshi
na:
30 «Mbalam dzəmbə məlmə tarɓa va kwa kwəma ghwəy, sa ka ghwəy
tsəhəŋwəy mbəy, ta kəsay zəghwə kwantəmca dza ghwəy pəhəpəhə kala
səəkə ndəə nza mə, nza ghwəy pəlikəvə.
31 Mba'a kə ndəə ɗəw va ghwəy: “Tawa pəli ghwəya?” kəy, “Waa Ndə
sləkəpə ɗəw na” pə ghwəy taa ni ngəci» kə Yesəw.
32 Sa gəzanakəshi Yesəw tsəgha na, dza mbəzli va mba'a ghəshi dzashi.
Sa tsəhəshi ghəshi na, mba'a ghəshi kəsata kwəma va njasa gəzanakəshi
Yesəw va.
33 Dza ghəshi ka pəli kwantəmca va ki. Ma ghəshi mbə pəli, ma kə ka
kwantəmca va ngəshi na: «Tawa pəli ghwəy kwantəmca va shika mbəzli
ni?» kə ghəshi.
34 Ma kə mbəzli va ngəshi na: «Waa Ndə sləkəpə ɗəw na» kə ghəshi.
Mba'a ka kwantəmca ɓanavəshi kwal ta pəli nzə.

19:26 19:26 Mt 25:29

35 Dza mbəzli va ki, mba'a ghəshi kəsəghə zəghwə kwantəmca tsa va kaa
Yesəw. Dza ghəshi mba'a ghəshi fafati kwəbeŋer shi tə hwəm kwantəmca
va. Kə ghəshi ɗal ghəshi famə Yesəw mə,
36 ka dza ghənzə liy dzəmbə Zherəwzalem. War ə mbəzli pəpəəli
kwəbeŋer shi dzar kwa kwal, ta mbə ghəciy dza dzar ti shi.
37 Ka səkwa ghəci kwa kwal tsaa səəkə va mə kəlaŋ *'Wəlivə, mba'a
tsəhəy ndəkwə vəgha Zherəwzalem. Dza mbəzli kwasəbə va ɗaŋ ni
gwanashi ki, ka vəshi, ka fal Hyala zlaŋzlaŋ, ta kwəma maɗaŋa maɗaŋa
na va nata ghəshi ɗaŋ na.
38 Ma kə ghəshi na:
«Təfanati miy tsa nzə Hyalaa sləkəpə kaa ntsaa səəkəy tsa,
Mazə mbə slən tsa nzə!
A zərkə səəkəy mə ghwəmə,
tə shəndəkə ghwəmmə dzəti Hyala dikə na!»
kə ghəshi.
39 A nihwəti *ka Farisahi niy nza mbə mbəzli va. Ma sa favə ghəshi
tsəgha, ma kə ghəshi ngəci na: «A Metər, gəzanshi kaa mbəzliy nəwŋa ni,
a ghəshi nzəyshi gwəŋəshi!» kə ghəshi.
40 Ma kə Yesəw na: «Nay ghwəy e gəzaŋwəy na, mba'a kə ghəshi
nzəyshi gwəŋəshi sənzənvay, ta ngwəmə lala dza hərezliy dza ta falɗa!»
kə.

Yesəw gəzə njasa dza məndi ta zanti məlmə Zherəwzalem

41 Dza Yesəw mba'a tsəhəy vəgha məlmə Zherəwzalem. Ma sa nata na
na, tapə ghəci mbə wahəə dzəkən mbəzli mbəɓa.
42 Ma kə na: «A mbəzli ni, mba'a pə ghwəy taa nza gar zləɓa zərkə
tsa ɗi Hyala ɓəŋwəy ndatsəy, a ghwəy taa mbəliŋwəy! Vanay sana kiy,
mbəmbə na kwəma va va ghwəy, ka mbay ghwəy sənataw.
43 A gəzaŋwəy ya, a nahwəti vici ngəra'wə tiɓa taa səəkəə dzəkən
ghwəy, ta dəzlay məlmə ghwəy dza ka mbəz ghwəy, lə shi mbəz tərəŋw
ni və shi. Ka ghəshi dza na təpələ'wə ɓasakənvashiy dzəkən ghwəy, ka
ghəraŋwəy gwanaŋwəy.
44 Kərəp dza ghəshiy zantəŋwəy, lə məlmə ghwəy ta gwa'a. Ka dza
ghəshiy zlay ya hakwə tsa tsəŋzlaməm mə tsahwəti manəy mbə məlmə
vaw. Dza kwəma vaa məniva tsəghay, sa nzana ghala vəghwə tsaa niy
səəkəta Hyala ta mbəliŋwəy na, kalaa niy zləɓa ghwəy» kə Yesəw.

*Yesəw lə mbəzliy ɗəl shiy mbə *ciki Hyala*
(Mt 21:12-17; Mk 11:15-19; Zhŋ 2:13-22)

45 Dza Yesəw mba'a dzəmbəy mbə ciki Hyala. Ma sa nashi na ka zhəghə
dəvə na, kə ka tihəshi səvəri mbəɓa.
46 Ma kə kaa ngəshi na: «Ma kə məndi mbə Zliya Hyalay: “Ciki tseyey,
ciki tsa dza mbəzliy cə'wəra mbə dza naa nza” kə məndi. Ma dza ghwəy
na ghwəy ki na, mba'a ghwəy zhəghəti ka ləgwə ka ka ghəliy nzəy mbə»
kə.
47 Njasa səəkə vici va na, war tsəgha Yesəw niy nza mbə gəzə kwəma
Hyala kaa mbəzli mbə ciki tsa nzə. Ma mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta
Hyala, ghəshi lə *ka ɓənipə kwəma pəhəti Hyala, mba'a mbəzli dikə dikə
ni mbə *ka Zhəwifə na, war mbə pəla kwal tsaa pəəsli ci ghəshi.

19:36 19:36 2Mezh 9:13 **19:38 19:38** Cem 118:26; Lk 2:14 **19:40 19:40** Aba 2:11 **19:41 19:41-44** 21:20-24 **19:42 19:42** Nəw 32:29; Lk 2:14 **19:44 19:44** 1:68; 21:6; Mt 24:2; Mk 13:2 **19:46 19:46** Ezay 56:7; Zher 7:11 **19:47 19:47** 21:37; 22:53; Mt 26:55; Mk 14:49; Zhŋ 18:20

48 Shaŋ ghəshi ta sənay njasa ka ghəshi mbəə kwəmavə kwal pəəsli ci.
Va sa nzana, mbə fa kwəma ɓənipə na va mbəzli niy nza lə nəfə kwətiŋ.

20

Kwəma səəkə bərci ghəra Yesəw va sləni li shia?
(Mt 21:23-27; Mk 11:27-33)

1 Tə nahwəti viciy, dza Yesəw ka ɓəni Yəwən kwəma wəzə na kaa
mbəzli mbə *ciki Hyala. Dza mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala, ghəshi
lə *ka ɓənipə kwəma pəhəti Hyala, mba'a mətikwəkwər *ka Zhəwifə
tsəgha, ndəs ghəshi səəkəshiy dzəvəgha Yesəw.
2 Ka ɗəw kwəma ghəshi, ma kə ghəshi na: «A Metər, gəzaŋəy, kwəma
səəkə ni gha ni bərci ghəra gha sləni ghəra gha na li shi tay? Wa ntsaa
ndaŋa kwal ta ghəra gəla sləni naa?» kə ghəshi.
3 Ma kə Yesəw ngəshi na: «Yən kwərakwəy, ta ɗəw kwəma dzee va
ghwəy kwətiŋ. E ɗì ghwəy gəzara,
4 Hyala ghwənay na Zhaŋ ta mənipə *batem ta naa, naa mbəzli?» kə.
5 Ma sa gəzəkə Yesəw tsəgha na, dzəghwa ghəshi ka sləka kwa jipə shi,
ma kə ghəshi na: «Njaa dza ghwəmməə ni kaa nana kwəma sana kia?
Mba'a pə ghwəmmə ni: "Hyala ghwənay na Zhaŋ" pə ghwəmməy, "Ya sa
nzana Hyala ghwənay na, tawa niy zləɓa ma ghwəy kwəma ci shiki?" dza
naa ni.
6 Mba'a pə ghwəmmə ni diɓa: "Mbəzli ghwənay na" pə ghwəmmə na,
ka mbəzli gwanashi dza ɓa na, ka pə'wəmmə lə hərezli ta bəkwəmmə.
Sa nzanay, gwanashi sənay məndi Zhaŋ ka *ndə gəzə kwəma Hyala» kə
ghəshi.
7 Ma sa hashishi ghəshi ki na, 'wakəvə ghəshi tsəgha: «Sənay ntsaa
ghwənay ghəyəw» kə ghəshi.
8 Ma kə Yesəw ngəshi ki na: «Ghənzə tsəghay, yən kwərakwə na, ka
gəzaŋwəyee nda kwəma səəkə bərci ghəree ni sləni li shiw» kə.

Bəli fir lə kwəma ka sləni ka ndərəm
(Mt 21:33-46; Mk 12:1-12)

9 Dzəghwa Yesəw ləy hwəm kwəma va, mba'a madìy ta ɓəli fir lə kwəma
na, ma kə kaa mbəzli tiɓa va na: «A tsahwəti ndə niy nza tiɓay, dza na
ngwəɓə, ngwəɓə ngwəɓə ngwəɓəti fəhiy zəmə tə vəh tsa ci. Dza na ki,
mba'a pəlavə mbəzli ta ndəghwə tsa va, mba'a zlata mbə dəvə shi, mba'a
dzay ta wə, kə dalala ghəci hiy mbə wə va.
10 Mba'a vici ngəli ya fəhi mənta, dza na ɓəŋ ghwənay ndə sləni tsa ci
va mbəzliy ndəghwə tsa ci va, a ghəci dzaa ɓanakə na ci bəla ya fə. Ma
sa tsəhəy ndə sləni tsa va na, dza ghəshi də'wə də'wə ghəshi də'wəti ntsa
va, mba'a ghəshi pəlay dzay jighi tsəghay.
11 Ənkwa, kə ndə tsa tsa va, zhəghwa na ɓəŋ ghwənay tsahwəti ndə
sləni tsa ci ɓa. 'Wakəvə ghəshi kaa tsava ndə ɓa tasl ghəshi kəsəti.
Zhəghwa ghəshi də'wə də'wə ghəshi də'wəti tsava diɓa, tsəərə tsəərə
ghəshi tsəərəti. Mba'a ghəshi təhay jighi tsəghay.
12 Yaŋ, kə ntsa va, zhini na diɓa ɓəŋ ghwənay kwa mahkana ndə. Sa
tsəhəy na na, dza ghəshi mba'a ghəshi paslanati zheher, mba'a ghəshi
təhamti.

19:48 19:48 20:19; 22:2 **20:6 20:6** Mt 14:5 **20:9 20:9** Ezay 5:1-2 **20:10 20:10** 2NəMezh 36:15-16

13 Ma sa nata ndə tsa tsa va kwəma va tsəgha, ma kə na: “Njaa dzee mənti tay? Kadiw, e ghwənay zəghwee na ɗee tərəŋw. Sa ka ghəshi nayəy, a ghəshi dzaa ha'wə ti” kə. Dza na ɓəŋ ghwənay.
14 Dza zəghwə va mba'a tsəhəy və shi ki, ma kə mbəzliy ndəghwə tsa va kwa jipə shi, sa nay ghəshi zəghwə va na: “Yawaa, avanay ndə zəmə ghi səəkəy də'wə ghən tsa ci ki! Dzammə ta kəsəvə, a ghwəmmə paslamti! A tsa mbəə nza ka sa ghwəmmə kwagwa'a ki” kə ghəshi.
15 Dza ghəshi tasl ghəshi kəsəvə, ka mbahə səəmə kwa tsa vaa dzəti ngwəla, mba'a ghəshi pəəsliti» kə Yesəw.

Ma sa kəɗamti Yesəw fir tsa va, ma kə diɓa na: «Sana kiy, njaa dza ndə tsa tsa vaa məni lə mbəzli vaa?
16 ə gəzaŋwəy ya, ta səəkə dza naa bakwamti ka ndəghwə tsa va, ka na dza na mba'a ɓanavə tsa ci va kaa nihwəti ka ndəghwə tsa mbə dəvə shi» kə Yesəw.

Ma sa favə mbəzli va kwəma gəzəkə Yesəw va tsəgha, ma kə ghəshi na: «Kay, ka məniva gəla nava kwəma tsəgha teepəw» kə ghəshi.
17 'Wakəvə Yesəw njə'wə nighətishi, ma kə ngəshi na: «Kwəma tsasliti məndi na mbə Zliya Hyalay, wa slən tsa shi ɗi na gəzəa? Ma kə məndi kwəma vay:
Ma hakwə tsaa niy ndəghamti ka ndəɓə shiy vay,
ghəci zhini naa zhəghəy ka hakwə tsaa gwəraa jihəti ciki,
kə məndi mbə zliya.
18 Ya wa ntsaa ɓati tərəə dzəti hakwə tsa vay, ta ɓəəlivərivay dza ntsa va. Ghəci kə tərakənvay kən ndə ɓa na, mba'a zlərəvəri ndə» kə Yesəw.

*Tsəhə ghən kaa mazə tsaa sləkə hiɗi ka *Rəm gwanashi (Mt 22:15-22; Mk 12:13-17)*

19 Ma sa gəzəkə Yesəw kwəma va tsəgha na, cəke' *ka ɓənipə kwəma pəhəti Hyala lə mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala fəti ghən, dzəkən ghəy ɓəli Yesəw fir tsa va, kə ghəshi. Dza ghəshi ka pəla kwal tsaa kəsə Yesəw tiɓata. Kala mbə ghəshiy kəsə, sa hazləni ghəshi va mbəzli.
20 Ghalaɓay dza ghəshi ki mba'a ghəshi ghati ndəghwə Yesəw ta kəsə. Kə ghəshi mba'a ghəshi ghwənashi mbəzliy taa məntəvashi nja mbəzli tərəŋw tərəŋw ni. Nza ghəshi ɗəɗəw kwemer va Yesəw, ta mbə ghəshiy ngaliti, ta kəsəti mbə kwəma dza naa zləɓakə. ə ɗi ghəshi kwəmavə kwal tsaa kəsəti ta ɓanaghə kaa ngwəmna.
21 Ma sa tsəhəshi ghəshi vəgha Yesəw ki, ma kə ghəshi kaa ɗəw kwəma shi na: «A Metər, a ghəy sənay, shi ɓənipə gha ni lə kwəma gəzə gha gwanatay, war kwəma lə kwal na. Sa nzanay, ka nə gha kar ntsa dikə tsa na tsatsa ndə, ntsa jəw tsa na tsatsa ndə, pə gha, ka təra ghalaa dzəmbə mbəzliw. Ma ghay, kwəma Hyala na sa ka ghaa ɓananshi kaa mbəzli lə kwal tsa nzə.
22 Va tsəgha ɗi ghəy ghaa gəzaŋəy, kwal va ghwəmmə ta tsəhə ghən kaa mazə tsaa sləkə hiɗi ka Rəm gwanashi ta naa njaa?» kə ghəshi.
23 Ma Yesəw na naci ki na, mba'a sənamti tsəhwəli shi va, ma kə ngəshi na:
24 «Citəram dala va ghwəy tə pətsa va di. Fəətə tə dala na na sanay, fəətə wa naa? Ya slən tsa tsaslati məndi tsa tiy, slən tsa wa naa?» kə. Ma kə ghəshi na: «Fəətə mazə tsaa sləkə hiɗi ka Rəm gwanashi na, slən tsa ci sa va diɓa» kə ghəshi.

20:13 20:13 3:22 **20:16 20:16** 21:20-24 **20:17 20:17** Cem 118:22 **20:18 20:18** 1Pi 2:8 **20:19 20:19** 19:48 **20:20 20:20** 11:53-54

25 Ma kə Yesəw ngəshi ki na: «Ma ghənzə tsəgha kiy, tsəhancim ghən
tsa ci kaa mazə tsa va njasa təɓə na. Ma ni Hyala shiy na, mba'a ghwəy
ɓanavə shi Hyala njasa təɓə ghəshi kwərakwə» kə Yesəw.
26 Ma sa gəzanakəshi Yesəw tsəgha na, mba'a gəla nava kwəma səəti
məhərli shi, mba'a ghəshi catavashi. Shaŋ ghəshi ta favə, kwəma gəmgəm
na gəzəkə na tiɓa kwa kwəma mbəzli gar kəsəti ghəshi ti.

Ta zhakati dza mbəzliy bəkwəshi mbə məti
(Mt 22:23-33; Mk 12:18-27)

27 Dzəghwa nihwəti mbəzli mbə *ka Sadəsehi ndəs ghəshi səəkəə kəsay
Yesəw. Ka Sadəsehi vay, ka zhakati mbəzliy bəkwəshi mbə mətiw, ka
ghəshiy ni na nashi. Sa səəkəshi ghəshiy dzəvəgha Yesəw ki na, dza
ghəshi ka ɗəw kwəma və,
28 ma kə ghəshi na: «A Metər, a kə *Məyizə niy ni kaa kwəma tsaslitəŋəy
na ta məni ghəyəy: "Mba'a kə ndə ɓəvə mali, dza na mba'a mətiy zlata
mali ci va, kala yakə zəghwə ghəshi liy, ə kə zəmbəghəy dzaa ɓə mali
mbəri tə mali ci va, ta mbə ghəciy yanakə hwəlfə kaa zəmbəghəy tsaa
mətiy va" kə niy ni.
29 A nihwəti mbəzli niy nza tiɓa, mbərfəŋ ghəshi ka ndərazhi ndə
kwətiŋ. Dzəghwa Cikwa tsa mbə shi mba'a ɓəvə mali, dza na mba'a mətiy,
kala yakə zəghwə ghəshi li.
30 Dza Zəra mba'a ɓəvə mali mbəri tə mali va, kə mba'a mətiy kala yakə
zəghwə ghəshi li kwərakwə. Zhini Takwa ɓa tsəgha.
31 War tsəgha, war tsəgha, pəŋw ndərazhi mbərfəŋ ni va hati ɓə mali
mbəri tə mali va. Cəke' ghəshi bəkwəshi mbərfaŋanavashi, nək tsaa yakə
zəghwə kwa.
32 Ma ləy hwəm ki na, mba'a mali va mətita kwərakwə ki.
33 Sana kiy, avanay gwanashi ɓəhwə mbəzli va mali va. Fəca vici dza
mbəzliy zhakati mbə məti kiy, mali tsama ndə dza naa nza mbə shi kwətiŋ
kia?» kə ghəshi.
34 Ma kə Yesəw kaa zləɓanshi na: «Tikə tə hiɗi sənzənvay, mbə ɓəɓəva
na kar zhər lə mi'i.
35 Ma na zhər lə mi'i dza Hyalaa ni, gar zhakati na nini mbəzli mbə məti
ta piy mbə vəghwə tsaa dza səəkə kwa kwəma, kəy, ka dza niva mbəzliy
ɓəva ghwəlaw.
36 Ka dza ghəshiy zhiniy bəkwəw, yəmyəm dza ghəshiy nza lə ka kwal
Hyala. Ndərazhi Hyala dza ghəshiy nza, sa nzanay, a ghəshi zhakatishi
mbə məti.
37 Ma na kwəmaa dzəkən zhakati tsa mbəzli mbə mətiy, a Məyizə niy
gəzəkə, mbəzliy bəkwəshiy, ta zhakatishi dza ghəshi mbə məti, kə. Mbə
zliya ciy, aa niy tsaslitiy dzəkən ghwə mbə zhəghwə, ma mbəɓay: "Hyala
kar *Abəraham, lə *Izakə, mba'a *Zhakwapə" kə niy ni kaa har Hyala.
38 Ɗi naa gəzəy, tə ghwəməshi na mbəzliy bəkwəshi va. Sa nzanay, na
na Hyala na, Hyala mbəzli bəkwə bəkwə ni naw, Hyala mbəzli tə ghwəmə
mbə piy na, na nanzə. Ti piy mbəzli gwanashi» kə Yesəw.
39 Ma sa favə ghəshi kwəma gəzəkə Yesəw va, ma kə nihwəti mbəzli
mbə *ka ɓənipə kwəma pəhəti Hyala na: «A Metər, a gha gəzəkə kwəma
wəzə na» kə ghəshi.
40 Dzəghwa mba'a ghəshi hazlənishi va zhiniy ɗəw nahwəti kwəma və.

20:25 20:25 Rm 13:7 **20:27 20:27** SləniKY 4:1-2; 23:6-8 **20:28 20:28** Nəw 25:5-6; Ghava 38:8 **20:36 20:36** 1Zhŋ 3:1-2 **20:37 20:37** Səvəri 3:2, 6 **20:39 20:39** Mk 12:32 **20:40 20:40** Mt 22:46; Mk 12:34

*Dikəɓa *Kəristəw na kaa mazə *Davitə*
(Mt 22:41-46; Mk 12:35-37)

41 Ma kə Yesəw ngəshi na: «Njaa njaa ka məndi ni “Kəristəw Ntsa tivə
Hyala na, jijiy mazə Davitə na” kə məndia?
42 Ya Davitə dəʼwə ghən tsa ci kiy, aa gəzəkə mbə *zliya cəm tsa ci, ma
kəy:
Ma kə Hyala kwa sləkəpə, kaa Ndə sləkəray:
“Ndi nzəyŋa tə kwa bəzəmee,
43 pa' fəca dzee mənti ka mbəz gha ka mbəzli tə dəvə gha!” kə,
kə Davitə niy ni.
44 Nighətim Davitə dəʼwə ghən tsa ci, “Ndə sləkəra” kə kaa har slən tsa
Kəristəw kiy, njaa njaa ka na zhiniy nza ka jijiy kia?» kə Yesəw.

*Ndəghwə tə ghwəy ghən tsa ghwəy va yəmə kwəma *ka ɓənipə kwəma pəhəti Hyala*
(Mt 23:1-36; Mk 12:38-40)

45 Dzəghwa Yesəw ka gəzə kwəma kaa mbəzli ta səɗa ci kwa kwəma
mbəzli ɗaŋ, ma kə kaa ngəshi na:
46 «Avee gəzaŋwəy, ya tə ghwəy ghən tsa ghwəy va yəmə kwəma məni
*ka ɓənipə kwəma pəhəti Hyala! Na nashiy war lə kwəbeŋer dikə dikə
ni ka ghəshiy ɗi dza kən ghən, ta ci dikə tsa shi. Jəw ɗi ghəshi məndiy
səkwəshi mətsəfəkwə dzar tə ləwmaw. War tə kwəma ka ghəshiy ɗi
nzəy mbə *ciki ɓasəva tsa ka Zhəwifə. Mbaʼa kə məndi harvəshi ta zəmə
shiyəy, war pətsa nzəy mbəzli tə slən va ti ka ghəshiy pala ta nzəy ti.
47 Ghəshi diɓay, meʼ meʼ ka ghəshiy pamti shiy va miʼi mbəreketi, zhini
ka garə kə ghəshiy ni ta cəʼwə Hyala, ka ghəshi dza na, nzaʼ nzaʼ nzaʼ
ghəshi nzati nza tə cəʼwə va, ta mbə məndiy ni, ka nəw Hyala tərəŋw ni
ghəshi, kə məndi. Na nashiy, ta məni ngwəvə dza Hyalaa dzəkən shi, taŋ
na nihwəti mbəzli» kə Yesəw.

21

Mali mbəri kwa ndərma
(Mk 12:41-44)

1 Ma Yesəw mbə *ciki Hyala na, dza na ka nighə njasa shəkə ka gəna
shiy kaa Hyalaa dzəghwa sərndəkə.
2 Mbaʼa nighəvə njasa səəkəta nahwəti mali mbəri kwa ndərma
kwərakwə, mbaʼa faghwa dala bakə kwa sərndəkə tsa va.
3 Ma sa naghamti Yesəw kwəma va tsəgha, ma kə ki na: «Ə gəzaŋwəy
ya lə kataŋ, mali mbəri kwa ndərma nata ghwəy nay, tərəŋwɓa ghənzə
faghwa na gəna kaa mbəzli tiɓa gwanashi.
4 Sa nzanay, nihwəti mbəzli gwanashiy, war jəwə tsətsə tivə ghəshi gəna
ɓəkə ghəshi səvəri mbə nahwəti na ɗaŋ na tərmbə və shi. Ma na mali
na nanzə kiy, ya tsəgha na mbə ndərma na, dza na mbaʼa ɓasanavə shiy
niy dza naa pa shiy dzəghwa hwər nzə ti shi gwanashi kaa Hyala» kə.

Ngəraʼwə tsaa dzaa səəkə ghənghən ghənghən dzəti hiɗi ka ghəshi gha kərə
(Mt 24:1-14; Mk 13:1-13)

5 Dzəghwa nihwəti mbəzli ka gəzə kwəmaa dzəkən *ciki Hyala tsa mbə
Zherəwzalem, ma kə ghəshi kaa Yesəw na: «Kay, jəw təɓə hərezli ndəɓəti
məndi ni ciki tsa li shiw, jəw ghaslamti məndi tsava cikiw, zhini mbaʼa shi

20:41 20:41-44 Mt 20:30-31 **20:42 20:42-43** Cem 110:1; SləniKY 2:33-35 **20:46 20:46** 11:43; 14:7 **21:1 21:1** 2Mezh 12:10 **21:4 21:4** 2Kwər 8:12

wəzə wəzə ni mbəɓa, shi ɓəkə məndi kaa Hyala ta fanta shəndəkə» kə
ghəshi. Ma sa favə Yesəw məndiy gəzə kwəma va tsəgha, ma kə na:
6 «Ə gəzaŋwəy ya, mbə səəkə na tsahwəti vəghwə, ya tsəgha nay ghwəy
ciki tsa va ghaslə ghaslə tsəghay, ta ba'wamti dza məndi, ka dza ghwəy
nashi hərezli tsəŋəzli tsəŋəzli ya kwətiŋ ghwəlaw» kə Yesəw.
7 Dza ghəshi ki, ka ɗəw va Yesəw, ma kə ghəshi na: «A Metər, ge'i lə
tsama vəghwə dza shi gəzə gha niy məniva tay? Tə wa dza məndiy sənay,
ndal tərə shi va ta mənivaw kə məndia? Gəzaŋəy di» kə ghəshi.
8 Ma kə Yesəw na: «Məni tə ghwəy məhərli wəzə, əntaa ghwəy dzaa
zləɓa məndiy ngəɗiŋwəy ma. Sa nzanay, ɗaŋ dza nihwəti mbəzliy səəkə
lə slən tsee. Ka ndə dza na: “Yən na *Kəristəw, a vəghwə səəkəy” kə.
Mba'a kə ndə gəzəkəŋwəy tsəghay, əntaa ghwəy dzaa zləɓa kwəma gəla
tsava ndə ma.
9 Ma sa ka ghwəy favə gaka mbəz dzar mbə məlməhi, ka zhini ghən
mbəzli, kala ɗi ma fəti ta kwəma gəzə mbəzli dikə dikə ni sləkə hiɗiy,
əntaa ghwəy dzaa gwərgwərə ma. Ya njaay pərɓa niva shiy dza naa gha
manamtəvashi di, ta na hiɗiy, ka dza ghəshiy kərəshi taŋtaŋ ləy hwəm
shi vaw.
10 Ə zhinee gəzaŋwəy, ka hwəhwə tsa nihwəti mbəzli dzay, ka mbəz
lə hwəhwə tsa nihwəti. Ka tsahwəti mazə dza na, mba'a pəlati miy tə
tsahwəti, tapə ghəshi mbə mbəz ta nza.
11 Ta gərgərə dza hiɗiy dza tərəŋw, nza zəlghwə biyambə tsa dikə
tsa shəəkəy mbəzli. Tərəŋw ma dzaa nza tə nihwəti hiɗi ghənghən
ghənghən. Ta məniva dza shiy, ka dza her mbəzli və shi tərəŋw, zhini
ka tsahwəva shiy cipə kwəma tərəŋw dzəy tə ghwəmə.
12 Ma ya tsəgha nzə, ka shi va mənivay, ta kəkəsəŋwəy dza məndiy dza,
ta saŋwəy ngəra'wə. Ka məndi dzay həŋ ɓanavəŋwəy kaa mbəzli dikə
dikə ni mbə *ciki ɓasəva tsa ka Zhəwifə ta ɓasə ngwəvəə dzəkən ghwəy.
Ka məndi dza na, mba'am kalaghwaŋwəy kwa fərshina. Ka məndi dza
diɓay, ka kəkəsəŋwəy dzəghwa kwəma mezhizhə, lə dzəghwa kwəma
mbəzli dikə dikə ni tə hiɗi, ta məni ngwəvə. Sa wana dza məndiy saŋwəy
ngəra'wə tsa va tsəghay, sa nəwra ghwəy.
13 Ma na na ghwəy ghalaɓay, kwal na sava dza ghwəy kwəmavə ta mbə
ghwəy ndəgha fəti dzəkənee.
14 Fambə tə ghwəy kwəma dzee na ta gəzaŋwəy wəzə mbə məhərli
ghwəy. Əntaa ghwəy tatasə ghən tsa ghwəy lə tətəkə: “Njaa dza ghəy
mənti dza ghəy mbəliŋəya?” pə ghwəy ma.
15 Sa nzanay, yən dza naa ndaŋwəy kwəma dza ghwəy gəzə ghalaɓa,
lə məhərli sənata kwəma gwa'a. Sa ka ghwəy ɓəkəvəri na ghwəy
gəzə kwəmay, ka dza ka mbəz ghwəy mbay zləɓakəŋwəy kwəma gar
mbaŋwəyəw.
16 Ya mbəzliy yakəŋwəy, ya ngwarməhiŋwəy, ya madigahiŋwəyəy ta
kəəkəsəŋwəy dza mbəzli va gwanashi ta fambəŋwəy mbə dəvə mbəzli
dikə dikə ni, ɗaŋ dza məndiy bakwamti nihwəti mbəzli mbə ghwəy.
17 Mbəzli gwanashiy, ka dza ghəshiy ɗi mətsə ghwəy tə sa nəwra
ghwəyəw.
18 Ya tsəgha nzə kiy, əntaa ghwəy hazləni ma. Ya səəti mbə ghən ghwəy
kwətiŋəy, ka dza naa zataw.

21:6 21:6 19:44 **21:7 21:7-24** 17:22-24 **21:10 21:10** Mk 13:8 **21:12 21:12-19** Mt 10:17-22; Zhŋ 16:1-4 **21:12 21:12** SləniKY 12:1-4; 18:12-17; veher SləniKY 24–26 **21:14 21:14-15** 12:11-12 **21:16 21:16** Mishe 7:6; Mt 10:35; Lk 12:52-53 **21:18 21:18** 1Sam 14:45; Mt 10:30; Lk 12:7

19 Va tsəgha, jihəkəvaŋwəyəm wəzə. Ma tsəghay, ta mbəlivə piy tsa
ghwəy dza ghwəy» kə Yesəw.

Yesəw gəzə njasa dza məndiy ngazlamti məlmə Zherəwzalem
(Mt 24:15-21; Mk 13:14-19)

20 Zhəghwa ma kə Yesəw diɓa na: «Ma sa ka ghwəy nata məlmə
Zherəwzalem dəzlətsəɓə mbəzli tsəɓay lə shi mbəz və shiy, sənay tə
ghwəy ghalaɓa na, ndal tərə məndi ta ngazlamtiw, pə ghwəy.
21 Ghalaɓa kiy, ma mbəzli tə hiɗî ka Zhəwde na, hwəshi tə ghəshiy
dzəmbə kəlaŋ ta mbəə mbəlishi. Mbəzli mbə məlmə Zherəwzaleməy,
hwəshi tə ghəshi. Ni dzar kwamtiy, əntaa ghəshi dzaa zhimbə məlmə va
ma.
22 Sa dza naa nza, ma vəghwə tsa vay, vəghwə tsa dza Hyalaa məni
ngwəvəə dzəkən mbəzli ti na. Ghalaɓa dza shi tsasliti məndi mbə zliya
gwanashiy məniva.
23 Ngəra'wə tərəŋw dza savaa nza fəcava kən mi'i lə hwər lə mi'i ka
ndərazhi tə hwəm. Sa nzanay, tərəŋw dza ngəra'wə ta səəkəə dzəti hiɗî.
Ta məni ngwəvə dza Hyalaa dzəkən mbəzli mbə məlmə va, sa satiy nəfə
tsa nzə.
24 Ta bakwamtishi dza *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə lə kafa'i. Ka
ghəshi dza na mba'a ghəshi kakasamtishi, ta nza ghəshi ka mevivi
dzar mbə hwəlfəhi mbəzliy kamaa ka Zhəwifə. Ta zləghwəhwə məlmə
Zherəwzalem dza ghəshi ka sa shi, pa' fəca vici dza Hyalaa ɓəhwə və shi,
mba'a ɓanavə kaa nihwəti mbəzli» kə Yesəw.

Səəkə tsa Zəghwə yakə ndə ngəri
(Mt 24:29-31; Mk 13:14-27)

25 Ma kə Yesəw diɓa na: «Sa ka hiɗî nza ndəkwə ta kərəy, ta məniva
dza shiy cipə kwəma ka pəghəva tə vici, kə pəghəva tə tir, ka pəghəva tə
sasərkwəhi gwa'a. Tərəŋw dza her hwəlfəhi mbəzli tə hiɗiy dzashi, kala
dza ghəshiy sənashi ma shi ka ghəshi məni va gaka yam kwa həl lə va
kwəfəghə tsa shi.
26 Ka shi nza bərci və shi mə ghwəmə 'wakəvə na, ka kwəfəghə. Ka
mbəzli dzay, ka hazləni, sa ka ghəshi zəzəti kwəmaa dzaa səəkəə dzəkən
mbəzli tə hiɗî.
27 Ghalaɓa kiy, nza Zəghwə yakə ndə ngəri tsahwə, war ka nay mbəzli
lə mətsə shi səəkə mbə kwəleɓi tə ghwəmə, lə bərci və tərəŋw, tsəgha
shəndəkə diɓa.
28 Ma sa ka ghwəy nashi gəla shi tsəgha ni va ghati mənivay, heɗeheɗe
kə nəfə tsa ghwəy taa nza, mba'a ghwəy jihətəvaŋwəy. Sa nzanay, ndal
tərə ghwəy ta mbəliŋwəy ghalaɓaw» kə Yesəw.

Yesəw ɓəli fir lə kwəma daskwa
(Mt 24:32-35; Mk 13:28-31)

29 Ma ləy hwəm kwəma va na, dzəghwa Yesəw diɓa ka ɓəlanshi fir. Ma
kə na: «Nighəvə tə ghwəy daskwa, lə nihwəti fəhi gwa'a.
30 War nashi ma ghwəy ghəshi ghati ɗay. Gwa'a ka ghwəy sənay na, a
vəghwə tsaa dzəmti kətikəvay, pə ghwəy.
31 Ava tsəgha na ki, nashi ma ghwəy gəla shi ɓəlakəŋwəy ya va ghati
mənivay, sənay tə ghwəy ndal tərmbə Hyala ta səəkə ta sləkə mbəzliw,
pə ghwəy.

21:19 21:19 ShiZhŋ 13:10 **21:20 21:20-24** 19:41-44; 20:16; Mt 22:7 **21:22 21:22** Nəw 32:35; 'Wəzh 9:7 **21:25 21:25** Cem 46:3-4; Mt 24:29 **21:27 21:27** Mt 24:30

32 A gəzaŋwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ka dza mbəzli mbə vəghwə
tsa ndatsə tsaa bəkwəshi ka shi gəzaŋwəy ya ni gwanashi mənivaw.
33 Nay ghwəy na, kar ghwəmə nata ghwəy na ghəshi lə hiɗi gwa'ay,
kərəp dza ghəshiy zashi. Ma na kwəmee na nanzə kiy, ka kərə naw» kə
Yesəw.

Mənim məhərli!

34 Ma kə Yesəw ɓa na: «Məni tə ghwəy məhərli tərəŋw. Əntaa ghwəy
dzaa zlatanavə məhərli ghwəy kaa zəzəmə shiy lə kaa sasa shiy ghipə
lə kaa məni mətsə ta mbəə kwəmavə shi tə hiɗi ma. Mba'a pə ghwəy
dzaa kəslimbə ghən kən niva shiyəy, vətəghə dza vici dzee vaa səəkə tiy
kəsaŋwəy.
35 Njasa ka məndi vaa kaghwa kərpi vətəghə dzəghwa zləkwəy, ava
tsəgha dzee səəkə vətəghəə dzəkən mbəzli tə hiɗi gwanashi.
36 Ghənzə tsəgha kiy, əntaa ghwəy ɓə hi ma, ə pə ghwəy cə'wə Hyala
ya hwəmɓa. Ta mbə ghwəy kwəmavə bərci ta mbəliŋwəy va shiy dza vaa
səəkə gwanashi. Ma nza ghwəy mbə kwəmavə garəŋwəy, kwa kwəmee,
yən Zəghwə yakə ndə ngəri» kə.
37 Ava tsəgha niy ɓənipə Yesəw shiy havəghwə mbə *ciki Hyala. Ma
hetihwer sa ka vərɗiy mənta na, ka dzay ta hi mə kəlaŋ tsa har məndiy
kəlaŋ *'Wəlivə.
38 Ka mbəzli gwanashiy dza ki na, ka səəkə pəətə mekəshi mekəshi ta
fa kwəma gəzə na va kaa mbəzli mbə ciki Hyala.

22

Mbəzli dikə dikə ni mbə pəla kwal tsaa kəsə Yesəw
(Mt 26:1-5; Mk 14:1-2; Zhŋ 11:45-53)

1 Ma ghala pətsa va ki na, mba'a vici *makwaghwa Pakə kətikəvata.
Mbə makwaghwa vay, kar məndiy zəmə peŋ tsa nza *is mbəw.
2 Dzəghwa mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala ghəshi lə *ka ɓənipə
kwəma pəhəti Hyala, mba'a ghəshi maɗishi ta pəla kwal tsaa kəsə Yesəw,
ta pəəsli ci. Mbə hazləni ghəshi va mbəzli, kala mbə ma ghəshiy kəsə ci.

Zhəwdasə mbə ɗi nga ɗafa ta Yesəw
(Mt 26:14-16; Mk 1:10-11)

3 Dzəghwa *ndə jaka tsa Hyala mba'a dzay dzəmbə nəfə tsa Zhəwdasə,
tsa har məndiy Isəkariyətə. Ndə mbə *mbəzli ta səɗa Yesəw va məŋ lə
bakə ni.
4 Dza Zhəwdasə mba'a dzaa kəsashi mbəzli dikə dikə ni mbə ka ta Hyala,
ghəshi lə mbəzli dikə dikə ni sləwa ka ndəghwə *ciki Hyala. Dza na mba'a
gəzanshi kaa mbəzli va. Njasa dza naa mbay kwəmavə ngati ɗafa ta kəsə
Yesəw.
5 Ma sa favə mbəzli va kwəma gəzanakəshi Zhəwdasə va na, mba'a
ghəshi vəshishi. «Ta ngavəŋa səɗa gha dza ghəy gha kə kwəmavəŋəy
kwal tsaa kəsə ci» kə ghəshi.
6 Tsəgha na, e zləɓavə, kə Zhəwdasə ka dzay. Dza na ka pəla kwal
tsaa nga ɗafa ta kəsə Yesəw nja kwa mbəmbə kala dza nihwəti mbəzli
gwanashi niy fəti ghən.

21:34 21:34-35 Ezay 24:17; 1Tes 5:1-3 **21:36 21:36** Mt 24:42; ShiZhŋ 6:17 **21:37 21:37** 19:47; 22:39 **22:1 22:1** Səvəri 12:1-20 **22:2 22:2** 19:48 **22:3 22:3** 4:2, 13; 10:18; 22:31, 53

*Yesəw mbə ghwəni *mbəzli ta səɗa ci ta ta shi dza naa zəmə mbə *makwaghwa Pakə*
(Mt 26:17-25; Mk 14:12-21; Zhŋ 13:21-30)

7 Dzəghwa vici makwaghwa ka məndiy zəmə ma peŋ tsa nza *is mbə, mba'a mənta. Ma mbə vici vay, kar məndiy həni zəghwə təmbəkə ta tsə Pakə.
8 Dza Yesəw da' harvə kar Piyer lə Zhaŋ. Ma kə ngəshi na: «Mbalam a ghwəy dzaa tatəmmə shi dza ghwəmməə zəmə mbə makwaghwa Pakə» kə.
9 Ma kə kar Piyer ngəci na: «Kwəma ɗi gha ghəy dzaa tatəmmə shi zəmə vaa?» kə ghəshi.
10 Ma kə Yesəw ngəshi na: «Mbalam, ma sa ka ghwəy tsəhəŋwəy mbə məlməy, ta kwəmay dza ghwəy lə ndə, lə tsaghwa yam və. Nza ghwəy nəw dzakə ghi tsa dza naa dza.
11 Ma sa ka ghwəy tsəhəŋwəy kəyɓay, ma nza ghwəy gəzanci kaa ndə ghi tsa va, ma pə ghwəy taa niy: "Metər tsa ghəy ghwənikəŋəy na. A kəy, ndara ciki tsa dza ghəy səəkə ta zəmə shiy lə mbəzli ta səɗee mbə Pakə, kə" pə ghwəy taa ni ngəci.
12 Gəzanakə ma ghwəy tsəghay, ta citəŋwəy ciki dza na dikə mə ghən tsahwəti ciki, gwəma gwəma ghəci. Ava mbəɓa ka ghwəy dzaa tatəmmə shi dza ghwəmməə zəmə mbə Pakə ki» kə Yesəw.
13 Tsəgha na, kə kar Piyer, mba'a ghəshi maɗishi ka dzashi. Mba'a ghəshi kəsashi shi va gwanashi njasa gəzanakəshi Yesəw va. Mba'a ghəshi tati shi zəmə dza ghəshiy zəmə mbə Pakə.

*Yesəw mbə zəmə shiy mbə *makwaghwa Pakə ghəshi lə *mbəzli ta səɗa ci*
(Mt 26:26-30; Mk 14:22-26; 1Kwər 11:23-25)

14 Ma sa mənta tihwer ki na, dza kar Yesəw lə mbəzli ta səɗa ci mba'a ghəshi səəkəshiy nzəyshi, ka zəmə shiy ghəshi.
15 Ma ghəshi mbə zəmə shi zəmə va, ma kə kaa mbəzli ta səɗa ci va na: «Yən kiy, kwəma jəw səəkee mbə maw zəmə shi zəmə mbə Pakə ni lə ghwəy gwanaŋwəy, ka məndi gha sara ngəra'wəw.
16 Sa gəzaŋwəy ya va tsəghay, ka dzee zhiniy zəhwə shi zəmə mbə Pakə ghwəlaw. War shi ɗi Pakə vaa gəzə cikəvərivashi gwa'a gwa'a. Ma ghalaɓa kiy, ta zəmə shi zəmə va dzee dza tə pətsa sləkə Hyala» kə.
17 Ma sa gəzəkə na tsəgha na, dza na həŋ ɓəvə hwəpər tsa nza shi sa kwa, kə mba'a mananati 'wəsa kaa Hyala. Ma kə kaa mbəzli ta səɗa ci na: «Ndim shi sa ni a ghwəy sa shi.
18 Sa nzana, e gəzaŋwəyəy, ka zhinee sahwə shiy ghwəla kala fəca dza Hyalaa səəkə tə sləkə mbəzliw» kə.
19 Zhini na ləy hwəm kwəma va, həŋ ɓəvə peŋ, dza na, mba'a mananati 'wəsa kaa Hyala. Ma sa mananati na 'wəsa na, mba'a ngangavəri peŋ tsa vaa ɓanavəshi. Ma kə ngəshi na: «Ava ghənzə na vəghee va zlatee kaa məti tə ghwəy. Tsəgha pə ghwəy taa məni ta zəzəə dzəkən mətee» kə.
20 Zhini na kaa hwəpər tsa nza shi sa kwa, tsəgha ghəci mənti li sa zəməhwə ghəshi shi zəmə. Ma kə na: «Avanashim shi sa niy, ghəshi na yəwən *sla kiri tsa slati Hyala, ta zhiniy jakəva lə mbəzli lə miymiy ya ni shəkəshi tə ghwəy.

22:7 22:7 Səvəri 12:6 **22:14 22:14** 6:13 **22:20 22:20** Səvəri 24:8; Zher 31:31; Zak 9:11; Rm 11:27; 2Kwər 3:6; Gal 4:24; Ebr 8:6; 9:12

21 Ə gəzaŋwəy ya, avanayəm ntsaa ngati ɗafa tə ya mbə zəmə shiy kwa
kwakwa tsa kwətiŋ tsa lə ya.
22 Ta na navay, yən yən Zəghwə ndə ngəri nee kiy, ta pəəslitəra dza
məndi war njasa tarəkə Hyala vaa dzəkənee. Ə na na nzana nanzə kiy,
tərəŋw dza ngəra'wəə nza kən ndə nga ɗafa tə ya tsa va» kə.
23 Ghalaɓa tsəgha ki na, dza mbəzli ta səɗa ci ka ɗəɗəw kwa jipə shi, ma
kə ghəshi na: «Wa tsaa dza va ta məni gəla nava kwəma mbə ghwəmmə
kia? Tsama kia? Tsama kia?» kə ghəshi.

A ntsa dikə tsaa?

24 Dza *mbəzli ta səɗa Yesəw, mba'a ghəshi ghavə ngərə ghəpə kwa jipə
shi, ta mbəə sənay ntsaa dzaa nza dikə tsa mbə shi.
25 Mba'a Yesəw favə ghəpə tsa shi va. Ma kə kaa ngəshi na: «Favə
ghwəy na, a ghwəmmə sənay mbə məni mazə tsa shi na mezhizhəy
dzəkən mbəzli tə hiɗi. Mbəzli dikə dikə niy, a ghəshiy ɗi mbəzli sləwa
ghəshi vaa falshi: “Mbəzli wəzə ni nza ghwəy” kə ghəshi.
26 Na na ghwəy na ghwəy kiy, tsəgha dza naa nzaw. Ntsa dikə tsa mbə
ghwəyəy, nja ntsa jəw tsa kə taa zhəghəy. Ma ntsaa sləkəŋwəy na, mba'a
zhəghəy nja ndə sləni tsa ghwəy.
27 Tsama ndə gwəra na dikə mbə kar ntsaa nzəyəy dərasə ka ndəghə shi
zəmə, ghəshi lə tsaa ɓanci shiy ta zəməshi ghəcia? A ghwəmmə sənay,
tsaa nzəyəy va ndə ta zəmə shiyəy, ghəci na sa dikə tsa. Avanay sana
kiy, yən na ntsa dikə tsa mbə ghwəy. Ya tsəgha nzee ntsa dikə tsay, ndə
ghəraŋwəy sləni zhəghəree. Mən tə ghwəy tsəgha kwərakwə.
28 Ghwəy kiy, war kwasəbee nza ghwəy ya hwəmɓa mbə ngəra'wə tsa
see tsa.
29 Yən kwərakwəy ta ndaŋwəy məni mazə dzee, njasa ndara Dirə va
məni ci.
30 Ka zəmə shi zəmə, ka sa shi sa dza ghwəy nza kwasəbee tə pətsa
kwətiŋ tsa, tə pətsa sləkee. Ka ghwəy dza na das das nzəyŋwəy kwa
gəzligəzli mezhizhə, ka sla ngwəvəə dzəkən mbəzli mbə takəhi məŋ lə
bakə ni va mbə hwəlfə ka *Izərayel» kə Yesəw.

Yesəw mbə gəzə vəraslə tsa dza Piyer ta vəraslə (Mt 26:31-35; Mk 14:27-31; Zhŋ 13:36-38)

31 Ləy hwəm kwəma va, ma kə Yesəw ka Shimaŋw na: «A Shimaŋw, a
Shimaŋw, a *ndə jaka tsa Hyala niy ɗəw kwal ta mbə taŋəshamətəŋwəy,
njasa ka ndə vaa pəhəkəvəri davəna mbə ha.
32 Sa nighətee tsəghay dzee, mba'ee cə'wəti Hyala tə gha əntaa gha zlay
nəwra. E sənay, a gha taa zlay nəwra, ma sa ka gha zhakatiŋay, nza gha
mətsahanshi bərci kaa nihwəti ngwarməhiŋa mbə nəwra» kə.
33 Ma kə Piyer na: «A Ndə sləkəpə, e pəhamtəvara ta zləɓa dza kwasəbə
gha, ya pa' kwa fərshina, ya pa' ka məti kwasəbə gha na nee» kə.
34 Ma kə Yesəw kaa ngəci na: «A Piyer, ə gəzamtəŋee avanay ndatsə,
ka ngələkə gha way, gha zhinti gəzəə dzəkənee: “Sənay tsava ndə yaw,
sənay tsava ndə yaw” pə gha mahkan səɗa» kə.

Kwəmaa dzəkən mbəl pas, lə mbəl tsaa dza ta wə mba'a kafa'i

22:21 **22:21-23** Zhŋ 13:2, 21-30 **22:24** **22:24-26** 9:46-48 **22:24** **22:24** Mt 18:1; Mk 9:33-34
22:26 **22:26** 9:48; Mt 23:11; Mk 9:35 **22:27** **22:27** Zhŋ 13:4-5, 12-17 **22:30** **22:30** Mt 19:28
22:31 **22:31** 22:3 **22:32** **22:32** Mt 16:18; Zhŋ 21:15-17 **22:34** **22:34** 22:61; Mt 26:75; Mk 14:72

35 Zhəghwa ma kə Yesəw ngəshi na: «Ghala pətsaa niy ghwənaŋwəy ya
vay, e niy gəzaŋwəy, əntaa ghwəy ɓə mbəl pas, lə mbəl wə, lə kwekweher
ma, pən, niy shaŋashi shiy ghwəy na?» kə. Ma kə ghəshi na: «Awə, niy
shaŋashi shiy ghəyəw» kə ghəshi ngəci.
36 Zhəghwa, ma kə ngəshi na: «Nana kiy, ntsa nza mbəl pas vəy, ɓəvə
tə ghəci sa ci ta dza li. Mba'a kə mbəl wə va ndə na, ka dza ghəci li diɓa.
Kala kafa'i va ndəy, ə kə dzaa ɗəlamti kwəbaŋ tsa ci ta pa kafa'i.
37 Sa nzana kwəmaa niy tsasliti məndi vaa dzəkənee mbə Zliya Hyala
ghala mbəradzəy, war ghənzə mənta na. Ma kə məndi niy niy: "Mbə
ka məni rəɗa niy mbərambə məndi" kə məndi niy ni. Tsəgha na, ta na
navay, shi tsasliti məndi vaa dzəkənee na ta məniva dza ghəshi tsəgha»
kə Yesəw.
38 Ma sa favə mbəzli ta səɗa ci va tsəgha, ma kə ghəshi na: «A Ntsaa
sləkəŋəy, avanashi kafa'ihi tikə bakə va ghəy» kə ghəshi. Ma kə Yesəw
ngəshi na: «Gwa'a ki, wəkə na tsəgha» kə.

*Njasa cə'wə Yesəw Hyala mə kəlaŋ *'Wəlivə*
(Mt 26:36-46; Mk 14:32-42)

39 Ma ləy hwəm kwəma va na, dza Yesəw mba'a maɗiy dzəmə kəlaŋ
'Wəlivə njasa sənaɓəy na mbə məni ndimndim. Mba'a *mbəzli ta səɗa ci
maɗishi kwasəbə kwərakwə.
40 Ma sa tsəhəshi ghəshi mə kəlaŋ ki, ma kə Yesəw kaa mbəzli ta səɗa
ci va na: «Cə'wəm Hyala a ghənzə ndəghwəŋwəy, vantaa *ndə jaka tsa
nzə ngaɗambəŋwəy mbə məni *kwəma jikir na» kə.
41 War sa gəzəkə na tsəgha na, mba'a katantəvay vəgha shi ge'i ge'i
gar bəzlaghə hakwə ndəə dzəti pətsa nza na va ti li shi. Dzəghwa na ki,
tsəfəkwə tsəfəkwəy tə shinin ci, ka cə'wə Hyala ghəci, ma kə na:
42 «A Di mba'a pə gha zləɓatiy, bashamti ngəra'wə tsa va səəkəə
dzəkənee. Ma nanzə kiy, a ghənzə məniva war njasa ɗee nə yaw. War
kwəmaa təɓaŋa mbə nəfə tsa gha kə taa məniva» kə. [
43 Ghalaɓa tsəgha ki na, dzəghwa *ndə kwal tsa Hyala mba'a səəkəy mə
ghwəmə dzəvəgha ta mətsahanci bərci.
44 Yesəw kiy, mba'a hazləniy va ngəra'wə tsa va ka gwərgwərə, sa nzana
tsəgha ki na, dza na ka zhiniy mətsəhə cə'wə Hyala tərəŋw tərəŋw. Capə
capə capə ghaa nay ma ghwətəghwətə və, war ka njəremməə dzəti hidi nja
miymiy.]
45 Ma sa kəramti na cə'wə Hyala ki na, dzəghwa na pəlhəm kafəy, mba'a
səəkəy dzəvəgha mbəzli ta səɗa ci. Səəkə na na, ghəshi tə hi va dali təkə
ngəra'wə.
46 Səəkə na, mba'a fərghashi. Ma kə ka ngəshi na: «Wa navam ɓəhwə
ghwəy hi kia? Satiŋwəyəm, a ghwəy cə'wə Hyala a ghənzə ndəghwəŋwəy,
vantaa ndə jaka tsa nzə ngaɗambəŋwəy mbə məni kwəma jikir na» kə.

Njasa kəsə məndi Yesəw
(Mt 26:47-56; Mk 14:43-50; Zhŋ 18:3-11)

47 War Yesəw mbə kərni gəzə kwəma vaa səkwa na, giɗəɗə mbəzli
səəkəshi. Mba'a Zhəwdasə tsahwəti ndə kwətiŋ mbə *mbəzli ta səɗa
Yesəw va məŋ lə bakə ni tə kwəma shi, ka 'wanshi kwal. Ma sa səəkəy
na na, karə ka dzar dzəvəgha Yesəw, ta səkwə njasa ka ndə vaa səkwə
madigay.

22:35 22:35 9:2-3; 10:4 **22:37 22:37** Ezay 53:12 **22:39 22:39-46** 5:16 **22:39 22:39** 21:37; Mt 26:30; Mk 14:26; Zhŋ 18:1 **22:42 22:42** Mt 6:10; 20:22; Mk 10:38; Zhŋ 12:27-28

48 Ma kə Yesəw kaa ngəci na: «A Zhəwdasə, wa nava səkwəra ghaa nja
madigaŋa sa ɗi gha nga ɗafa tə ya yən Zəghwə yakə ndə ngəri kia?» kə.
49 Ma sa nashi mbəzli kwasəbə Yesəw shiy dzaa məniva tsəgha, ma kə
ghəshi kaa ngəci na: «A Ntsaa sləkəŋəy, zləɓati gha a ghəy kəəslivərishi
lə kafa'ihi ghəy ni na?» kə ghəshi.
50 War ghwəla tsəgha na, dza tsahwəti kwətiŋ mbə shi pətsə
kəsləkəghwa sləmə kwa bəzəmə vəgha ghən ndə ghəra sləni kaa dikə
tsa *ka ta Hyala.
51 Ma kə Yesəw ngəshi ki na: «Ka məni ghwəy tsəgha ma, zlashim» kə.
Dza na dap dapata sləmə zal tsa va va, mba'a mbəlanamti sa ci.
52 Ma sa mbəliti Yesəw ntsa va, ma kə kaa mbəzli dikə dikə ni va mbə
*ka ta Hyala, ghəshi lə mbəzli dikə dikə ni ndəghwə *ciki Hyala, mba'a
mətikwəkwər na: «A mbəzli ni, tawa səəkə ghwəy ta kəsəra lə kafa'ihi
mba'a ghədemesli njasa nzee ndə ghəli kia?
53 Vici va vici va ghwəmmə niy nza lə ghwəy mbə ciki Hyala na, a kar
ghwəy kəsəra ghalaɓaw. Sənay tə ghwəy, tsatsa vəghwəy, tsa ghwəy na
səəkəy na ta kəsəra, vəghwə tsa dza ntsaa ghəra sləni mbə kwəsliy ci ni
ci bərciy səvəri na» kə.

Vəraslə tsa Piyer
(Mt 26:57-58, 69-75; Mk 14:53-54, 66-72; Zhŋ 18:12-18, 25-27)

54 Ma sa gəzamti Yesəw kwəma va tsəgha na, dza ghəshi tasl ghəshi
kəsəti. Ka pəməə dzakə ghi tsa dikə tsa *ka ta Hyala. Ghəshi mbə pəmə
na, war ə Piyer nəwshi kərakə kərakə pa' kəghi tsa dikə tsa ka ta Hyala
va ghəci nəwghəshi.
55 Mba'a məndi niy pəhəy ghwə kwa tipə va, tazəl mbəzli ta ghwə va
ka bəghəzli. Dza Piyer kwərakwə ki, das nzəyəy mbə shi.
56 Dza nahwəti mali kwa ghəra sləni kəghi tsa va, mba'a fati mətsə tə
Piyer ghəci mənzəy ta ghwə va, war ə ghənzəə nighə. Ma kə kaa mbəzli
tiɓa na: «Ma zal tsay, ntsaa nza kwasəbə ntsa va na» kə.
57 Dzəghwa Piyer ka vəraslə, a kə na: «Əm, sənay tsava ndee na neyew
mali naw» kə.
58 Ma ləy hwəm jəw ɓa na, dza tsahwəti ndə mba'a nighəvə, ma kə
ngəci ɓa na: «Gha kwərakwəy ntsay, ntsa kwasəbə mbəzli va nza gha»
kə. Ma kə Piyer ɓa na: «Tiɓaw, na neyey dzar kwasəbə nzee neyew, pən
ɓasa» kə.
59 Ma ləy hwəm sa nzay məndi nza gar tsahi kwətiŋ diɓa na, dza
tsahwəti ndə ka gəzə kwəma diɓa, a kə na: «A ntsa nanzə na kataŋ kataŋ
nay, kwasəbə ntsa va niy nza na. Sa nzanay, ndə ka Galile na kwərakwə»
kə.
60 Ma kə Piyer diɓa na: «A zal tsa, sənashi gəla ni ɗi gha ni gəzə shiyee
na neyew» kə.
War ghwəla Piyer kərni gəzə kwəma va səvəri tə miy ci na, mba'a
ngələkə way tsəgha ki.
61 Sa way ngələkə ki na, dza Ndə sləkəpə, tərəɗ zhəghəghə kwəma ci
dzar kwa Piyer, ka nighə ghəci. Ghalaɓa ki na mba'a Piyer zəzəvə kwəmaa
niy gəzanakə Ndə sləkəpə va, ma kə niy ni ngəciy: «Ka ngələkə gha wa
ndatsəy gha zhinti gəzə mahkan səɗa gha: "Sənay tsava ndə yaw, sənay
tsava ndə yaw" pə gha» kə niy ni kaa ngəci.
62 Sa zəzəti Piyer kwəma mənti na va na, dza na pəlhəm satiy, mba'a
səvəriy tə ngwəla, ka wahə ghəci tərəŋw tərəŋw.

22:53 22:53 19:47; 22:3 **22:61 22:61** 22:34; Mt 26:34; Mk 14:30

Məndiy sawa Yesəw, ka dəˈwə
(Mt 26:67-68; Mk 14:65)

63 Ma Yesəw kwa hwər tipə dikə tsa *ka ta Hyala ki na, dza mbəzliy
ndəghwə va, ka sawa, ka dəˈwə.
64 Ka ghəshiy dza, mbəkwə mbəkway kwəma ci, ka dəˈwə. Ka ghəshi
dza na ka ɗəw və, ma kə ghəshiy ni na: «Ca gəzaŋəy ntsaa ləkəŋa diʔ»
kə ghəshiy ni.
65 Dzəghwa ghəshi, war ə ghəshi gagay ka tsətsəərə tərəŋw tərəŋw.

*Yesəw kwa kwəma ka sləkə kwəma mbə *ka Zhəwifə*
(Mt 26:59-66; Mk 14:55-64; Zhŋ 18:19-24)

66 Ma sa kərəy pi ki na, dzəghwa mətikwəkwər mbə ka Zhəwifə ghəshi
lə mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala, mbaˈa *ka ɓənipə kwəma pəhəti
Hyala ɓasə ghəshi ɓasətəvashi. Mbaˈa ghəshi dzaa pəməkə Yesəw dzəkwa
kwəma mbəzliy sləka ka Zhəwifə.
67 Dza ghəshi ka ɗəw kwəma və, ma kə ghəshi ngəci na: «Ə ɗi ghəy
gha gəzaŋəy, nda gha na *Kəristəw tsa tivə Hyala» kə ghəshi. Ma kə
Yesəw ngəshi na: «Ya ə gəzaŋwəy ya sanay, ka dza ghwəy ni kataŋ na pə
ghwəyəw.
68 Mbaˈa pən ni, kadiw e ɗəw kwəma va ghwəy pən ɓa na, a ka zləɓara
kwəma ɗəwee va ghwəyəw.
69 Ghava na tə ndatsəy, ta nzəy dzee, yən Zəghwə yakə ndə ngəri tə
dəvə kwa bəzəmə Hyalaa kwa bərciy sləkə shiy gwaˈa» kə.
70 Ma sa favə ghəshi Yesəw gəzəkə tsəgha, ma kə ghəshi gwanashi na:
«Zəghwə Hyala nza gha tsəna?» kə ghəshi. Ma kə Yesəw na: «Njasa
gəzaŋwəy ya va na, zəghwə nzə nzee» kə.
71 Ma kə ghəshi na: «Wəkə na nava tsəgha, ka ɗi mbəzli ghwəmmə,
ta ndəgha fəti ta kwəma mənti na ghwəlaw. A ghwəmmə favə kwəma
zləɓakəmmə na lə miy tsa ci, dəˈwə ghən tsa ghwəmmə ɓasa. Mək na
tsəgha» kə ghəshi.

23

Yesəw tə ngwəvə kwa kwəma ngwəmna Pilatə
(Mt 27:1-2, 11-14; Mk 15:1-5; Zhŋ 18:28-38)

1 ˈWakəvə mbəzliy ɓasəshi va gwanashi, takwəs ghəshi satishi ka dzashi
lə Yesəw, mbaˈa ghəshi dzaa pəmanaghə kaa ngwəmna Pilatə.
2 Ma sa tsəhəshi ghəshi na, dza ghəshi ka pəˈwə kwəma mənti na ka
Pilatə ki, ma kə ghəshi na: «Ma ntsay, a ngəɗi na mbəzli ghəy ta zhini
ghən. A kə kaa ngəshiy, ka tsəhanci ghən ghwəy kaa mazə tsaa sləkə hiɗi
ka *Rəm gwanashi ma, kə. Ma kə mbə gəzə kwəma ci ɓa na: “Yən na
*Kəristəw. Yən na mazə” kə» kə ghəshi.
3 Ma sa gəzəkə ghəshi tsəgha na, dza Pilatə ka ɗəw kwəma va Yesəw,
ma kə na: «Mazə tsa *ka Zhəwifə nza gha na ntsaʔ» kə. Ma kə Yesəw
ngəci na: «Njasa gəzə gha va na» kə.
4 Ma kə Pilatə kaa mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala lə mbəzliy
ɓasəshi va tə pətsa va gwanashi na: «A mbəzli ni, a na na yay kəsata
kwəma jikir nee va ntsa gar ɓanci fəti məndiw» kə.
5 Zhəghwa mbəzli va mətsəhə, ghəshi mətsahata gəzə kwəma va lə
bərci, ma kə ghəshi na: «Ə ɓananshi na zhini ghən kaa mbəzli lə shi

22:64 22:64 7:16 **22:67 22:67** 9:20; Zhŋ 10:24-25 **22:69 22:69** Dani 7:13; Cem 110:1; SləniKY 7:56 **22:70 22:70** Mt 26:63; Lk 1:32-35 **23:2 23:2** 20:20-26

ɓənipə na va, səəkə tə hiɗi ka Galile ghati na shi ci va, ka dzar mbə hiɗi ka Zhəwde gwanashi, avanay tsəhəy tikə sana» kə ghəshi.

*Yesəw ta ngwəvə kwa kwəma mazə *Erədə*

6 Ma sa favə Pilatə mbəzli va haməykə kwəma hiɗi ka Galile na, dza na ka ɗəw və shi, ma kə na: «Ndə ka Galile na ntsa na?» kə.
7 Ma kə mbəzli ngəci na: «Ndə ka Galile na» kə ghəshi. Ma sa favə Pilatə tsəgha na, dza na mba'a gəzanshi kaa mbəzli a ghəshi pəməghə kaa mazə Erədə. Sa nzanay, ghəci niy məni na mazə tə hiɗi ka Galile. Ghala vəghwə tsa va ki na, tiɓa ghəci niy nza mbə məlmə Zherəwzalem.
8 Ma sa tsəhəshi məndi lə Yesəw kwa kwəma Erədə ki na, mba'a Erədə vəshiy tərəŋw. Sa niy nzana mbəradzəy ghəci niy nza mbə pəla kwal tsaa nay Yesəw, sa ka naa favə kwəma ka məndi gəzəə dzəkən. Ma kwəmaa niy bərkəti na mbə ghən ciy, nay Yesəw ghəci mbə məni kwəma maɗaŋa maɗaŋa na, niy ɗi na.
9 Dza na ki ka ɗəɗəw kwemer ghəci ɗaŋ ɗaŋ va Yesəw. Kala zləɓa kwəma Yesəw ngəci ya kwətiŋ.
10 Ma ghala pətsa va na, tiɓa mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala, ghəshi lə *ka ɓənipə kwəma pəhəti Hyala niy nza, war ka pə'wə kwəma ghəshi tərəŋw kaa Yesəw.
11 Dza kar Erədə lə ka sawji ci tapə mbə sawa Yesəw, ka sawa, ka 'wəshiy dzəkən. Ghavə ghəshi mba'a ghəshi panakən kwəbaŋ tsa tə dimə. Dza ghəshi mba'a ghəshi pəməghə kaa Pilatə diɓa.
12 Ma kwataŋay ka jaka niy nza kar Pilatə lə Erədə. Ma fəcava na dza nava kwəma, mba'a jakayshi, mba'a ghəshi mənishi ka madigahi tərəŋw ni.

Ngwəvə məti kən Yesəw
(Mt 27:15-26; Mk 15:6-15; Zhŋ 18:39–19:16)

13 Ma sa pəmanaghəm Yesəw kaa ngwəmna Pilatə ki na, dza na mba'a ɓəsəti mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala lə mbəzli dikə dikə ni, mba'a nihwəti mbəzli.
14 Ma kə ngəshi na: «A ghwəy kəsəkə ntsa, ma pə ghwəyəy: “a ngəɗi na mbəzli ta zhini ghən” pə ghwəy. Dzəghwee kiy, mba'ee ɗəwhwə kwəma va və tiɓa kwa kwəma ghwəy. Kəsata fətee və ya kwətiŋ dzar kwa gəla shi gəzəkə ghwəy vaa dzar kaɓaka ciw.
15 Zhini tsəgha *Erədə ɓa, shaŋ ta kəsata fəti və. Va tsəgha zhinikəvə na tikə, ma zal tsay, fəti və gar pəəsli məndiw.
16 Ghənzə tsəghay, ə dzee kəkəɗiti lə ghwəɗa, nzee pəlay a ghəci dzay» kə.
[
17 Ndimndim tsa shiy nzay, səəkəta ma tsə Pakə njasa nza ghəshi va mbə sanay, kwətiŋ ka ngwəmna Pilatəə pəlanayshi ndə mbə mbəzli kwa fərshina.]
18 Sa gəzəkə Pilatə tsəgha na, dza mba'a ghəshi dzəmbəshi mbə zlaŋə kwəma lə bərci gwanashi gwanashi, ma kə ghəshi na: «Pəəsliti ntsa va, a gha pəlayŋəy Barabasə» kə ghəshi.
19 Barabasə tsa ɗi ghəshi va məndiy pəlanayshiy, ə niy ngaɗambə na mbəzliy dzəmbə zhini ghən, mba'a niy pəəsliti ndə. Va tsəgha niy kəsaghwa məndi kwa fərshina.
20 Sa mawti Pilatə pəlay Yesəw na, zhəghwa na diɓa ka gəzanshi kwəma.

23:7 23:7 3:1 **23:8 23:8** 9:9 **23:11 23:11** Mt 27:28; Mk 15:17; Zhŋ 19:2 **23:18 23:18-25** SləniKY 3:13-14

21 Ma mbəzli va nashi ki na, zləɓa na Pilatə va kwəma ghəshiw.
Kə ghəshi ka zlapə zlaŋzlaŋ, ma kə ghəshi na: «Wa daŋwavəgha,
daŋwavəgha vəgha tsəm, a ghəci mətiy» kə ghəshi.
22 Ma kə Pilatə kaa ngəshi kwa mahkana gəzə kwəma ci ɓa na: «Əy wa
na kwəma təvəti ntsa gar dəŋw məndiy dzəvəgha tsəm kia? Nata kwəma
yəɗamti nee ya jəw gar pəəsli məndiw. Ə na na dzee də'wəvə lə ghwəɗa
nee, nzee pəlay a ghəci dzay» kə.
23 Ma sa favə ghəshi Pilatə zləɓanakəshi tsəgha na, zhəghwa ghəshi
mətsəhə, ghəshi mətsahata gəzə kwəma zlaŋzlaŋ: «War daŋwə pə gha
daŋwavəgha Yesəw tsa va vəgha tsəm» kə ghəshi. Dzəghwa na shi va
kwəma tsəgha, mba'a zəhwə na ngwəmna Pilatə kwəma ki.
24 Dza na mba'a zləɓati mananshi njasa ɗi ghəshi va.
25 Mba'a ɓanavəshi Yesəw, a ghəshi məni shi ɗi ghəshi va li, kə mba'a
pəlanayshi ntsa va ki. Ntsaa niy kəsaghwa məndi va kwa fərshina, sa niy
ngaɗambə mbəzli mbə zhini ghən lə sa pəəsliti na ndə.

Yesəw vəgha tsəm
(Mt 27:32-44; Mk 15:21-32; Zhŋ 19:17-27)

26 Ma sa ɓanavəshi məndi Yesəw ki na, dza ghəshi ka dzashi li ta
daŋwəə dzəvəgha tsəm. Ma ghəshi mbə kwal na, bəgəm ghəshi kwəmay
lə tsahwəti ndə, Shimaŋw, kə məndi kaa slən tsa ci, ndə ka Shiren ghəci.
Ntsa vay mbə za za ci niy səəkə na kwamti. Sa kwəmay ghəshi li na,
dza ka sawji, tasl ghəshi kəsəvə, bərəɗə ghəshi bərɗanakən tsəm tsa dza
ghəshi va ta daŋwə Yesəw dzəti, a ghəci ɓə ta nəw Yesəw li.
27 Dzəghwa ɗaŋ mbəzli ɓasəshi, bəliɗiŋ ghaa nashi ma kwasəbə Yesəw.
Mba'a mi'i kwasəbə diɓa, war ə ghəshiy tihwəni, ka pəəsli ghən tsa shi lə
wahə.
28 Dza Yesəw tərəɗ, zhəghəghə kwəma ci dzar kwa mi'i va, ma kə kaa
ngəshi na: «A mi'i ka Zherəwzalem, ka wahə ghwəy tə ya na nee ma. Ta
tsa ghwəy ghən lə ta ndərazhi ghwəy, pə ghəy wahə!
29 Sa nzanay, a tsahwəti vəghwə taa səəkə, vəghwə tsa vay, tərəŋw dza
ngəra'wəə nza mbə. Ma dza məndiy ni ghala vəghwə tsa vay: "Wahə na
kən jiŋa maliy yakə ma zəghwə, kala səəkə zəghwə sahwə 'wa tə hati nzə
sa!" dza məndiy ni.
30 Ma dza mbəzliy ni kaa dəlagwigwi ghalaɓay: "A dəlagwa,
ngəzlakənvaŋa kən ghəy" va tsatsa ngəra'wə, dza ghəshiy ni. Ma kə
ghəshi dzaa ni kaa hwəm pi ɓa na: "A hwəm pi, mbələyŋəy va tsatsa
ngəra'wə shi" dza ghəshiy ni.
31 Nighətimam kiy, kwa vəghwə tsa nzana yən tsaa məni shi ɗi Hyala ka
sa ngəra'wee tsətsə kiy, njaa dza naa nza kən mbəzliy zləɓa ma kwəma
Hyala kia?» kə Yesəw. *
32 Ghala pətsaa pəmə məndi va Yesəw ta pəəsliy, a məndi niy pəməvə
nihwəti zhər bakə ta bəkwəshi kwasəbə Yesəw, sa hwəti niva mbəzli rəɗa
tərəŋw na.
33 Ma sa tsəhəshi məndi li shi tə pətsa har məndiy «Gwalgwata», pi nja
pa ghən ndə ngəri na, dza ghəshi mba'a ghəshi daŋwavəgha Yesəw vəgha
tsəm tiɓa ki. Dzəghwa daŋwə ghəshi daŋwavəgha ka hwə rəɗa bakə ni
va, ya wa ndə na tə tsa ci tsəm kwərakwə. Tsahwəti na, tə kwa bəzəmə
Yesəw, tsahwəti na, tə kwa zleɓi ci.

23:29 23:29 21:23 **23:30 23:30** 'Wəzh 10:8; ShiZhŋ 6:16 **23:31 23:31** 1Pi 4:17 * **23:31 23:31** Lə kwəma ka Gərekəy, vanay njasa gəzəti məndi kwəma va: Ya sa nzana tsəgha məndi məni lə fə neɓekəta na kiy, njaa dza naa nza lə fə ghwəli ghwəli na kia? kə məndi. **23:33 23:33** Ezay 53:12

34 Dzəghwa Yesəw ghəci vəgha tsəm tsa va, tapə ta cə'wə Hyala ta
mbəzliy sanamiy ngəra'wə va: «A Di, yaŋ pə gha na gha, pəlashi mbə
nəfə tsa gha. Sa nzanay, sənashi shi məni ghəshi ni ghəshiw» kə. Ma sa
daŋwamti mbəzli va nashi ki na, mba'a ghəshi tihəhwə kwəbeŋer kən
ghən ci kwa jipə shi lə ti dandərɗə.
35 Mbəzliy ɓasəkəvashi nashi kiy, war tiɓa ghəshi ka nighə kwəmaa
məniva. Mbəzli dikə dikə ni mbə *ka Zhəwifə na, war kwəma səna
ghəshiy gəzanci. Ma kə ghəshi na: «Ndata *Kəristəw tsa, tivə Hyala na
kataŋəy, ə kə mbəliti tsa ci ghən njasa mbəlanti na va nihwəti mbəzli ki!»
kə ghəshi.
36 Zhini tsəgha ka sawji gəzanci kwəma səna kwərakwə ɓa, ka sawa.
Dza ghəshi kət ghəshi kətəghəvashiy dzəvəgha Yesəw, mba'a ghəshi
ɓanavə shi sa ndalakwə niy dzəta miy ci. Ma kə ghəshi na:
37 «Ndata mazə ka Zhəwifə nza gha kataŋəy, ca mbəlanti ghən tsa gha
də'wə ghən tsa gha sana di» kə ghəshi.
38 Dzəghwa ghəshi mba'a ghəshi tsasliti shiy tə tsəm tə ghən Yesəw. Ma
shi tsasliti ghəshi vay: «Ntsay mazə ka Zhəwifə na» kə ghəshi.
39 Dzəghwa tsahwəti ndə mbə ka rəɗa bakə ni va daŋwəy məndi vəgha
Yesəw mba'a ghavə sawa ci kwərakwə ɓa. Ma kə na: «Ə kama ghaa
Kəristəw Ntsa tivə Hyala shəkəna? Ca mbəlanti ghən tsa gha, nza gha
mbəlantəŋəy kwərakwə» kə.
40 Ma sa gəzəkə tsahwəti ndə rəɗa tsa va kwəma tsəgha, ma kə tsahwəti
tsa va kaa ngəci na: «Tawa gəzə gha kwəma tsəgha tay. Ə hazləni ma gha
va Hyala ta na. Ghwəm na na ghwəm sənzənvay, ka rəɗa nza ghwəm.
Sanay fəti kwətiŋ naa ndammə məndi lə ntsa.
41 Ta na na ghwəməy, kwaakwa na ngəra'wə tsa ghwəm tsa, sa nzanay,
a ghwəm hwəti rəɗa, va tsəgha sam məndi ngəra'wə. Na naci kiy, rəɗa
mənti na tiɓa ya jəwəw, war təgəm tsəgha sa na ngəra'wə» kə.
42 Ma sa gəzamti na kwəma va tsəgha kaa ntsa va ki, ma kə kaa Yesəw
na: «A Yesəw, ma na nee neyey, zəzə tə ghaa dzəkənee fəca dza ghaa
səəkə ta sləkə mbəzli gha» kə.
43 Ma kə Yesəw kaa ngəci na: «Nay gha na, kwa gwa'a gəzaŋee, ndatsə
ndatsə nay ghwəm dza naa nza lə gha tə pətsa wəzə tsa mə ghwəmə!»
kə.

Njasa məti Yesəw
(Mt 27:45-56; Mk 15:33-41; Zhŋ 19:28-30)

44-45 Ma sa mənta vici tarə kwa ghən ki na, dzəghwa tərkwəsl pi məniy
ya pa' kwəmaɓa tə hiɗi gwa'a gwa'a, pa' tsahi mahkan hetihwer na war
tsəgha pi. 'Wakəvə kwəmtə tsa pəhəy məndi ta təhəvəri pətsa mbə *ciki
Hyala, bakə mbə sləkwəvərivay.
46 Dzəghwa Yesəw ki, mba'a gəzəy kwəma zlaŋzlaŋ, ma kə na: «A Didi,
avee zlatavəŋa piy tsee mbə dəvə gha» kə. Ma ləy hwəm sa gəzəkə na
tsəgha na, mba'a mətiy ki.
47 Ghala pətsa va na, tiɓa dikə tsa ka sawji bələkwə niy nza, gwa'a gwa'a
nashi shiy mənishi va. Sa nashi na na mba'a dzəmbəy mbə fal Hyala. Ma
kə na: «Kataŋ kataŋ niy nza zal tsaa ntsa wəzə tsa» kə.

23:34 23:34 Cem 22:19; Mt 5:44; Lk 6:28; SləniKY 7:60 **23:35 23:35-39, 39** Cem 22:8; 109:35 **23:36 23:36** Cem 69:22 **23:37 23:37-38** Mt 27:11 **23:43 23:43** 2Kwər 12:3 **23:44-45 23:44-45** Amə 8:9 **23:46 23:46** Cem 31:6; SləniKY 7:59 **23:47 23:47** ntsa wəzə tsa: Mt 27:19; SləniKY 3:14; 7:52; 22:14

48 Mbəzliy niy ɓasəkəvashi va ɗaŋ ni gwanashi ta nighə kwəma dzaa məniva na, mba'a ghəshi nashi shiy mənishi va. Ma sa nashi ghəshi na,
dza ghəshi ka dzashiy jighi, ya wa ndə mbə shi na, war lə dəvə miy nəfə
ci, sa zhanshi nəfə tsa shi va nava kwəma.
49 Ghala vəghwə tsa məniva shi va vay, tiɓa niy nza madigahiy Yesəw
gwanashiy, vəri kərakə, ghəshi lə mi'iy niy nəwvə va ghala madî na səəkə
mbə məlmə Galile. Mba'a ghəshi nashi shiy mənishi va gwanashi.

Njasa lamti məndi Yesəw
(Mt 27:57-61; Mk 15:42-47; Zhŋ 19:38-42)

50-51 A tsahwəti ndə niy nza tiɓa ghala vici vay, Zhezhefə, kə məndi kaa
slən tsa ci. Ntsa mbə məlmə Arimate tə hidî *ka Zhəwifə ghəci niy nza.
Ntsa vay ntsa wəzə tsa, ka nəw kwal Hyala wəzə, niy nza na, mbə ndəghə
səəkə tsa Hyala ta sləkə mbəzli ghəci niy nza. Ntsa va diɓay, mbə ka
sləka ka Zhəwifə niy nza na. Ghala pətsaa sla mbəzli nza na va mbə shi
ngwəvəə dzəkən Yesəwəy, niy zləɓavə kwəmaa niy garəti nihwəti ka sla
ngwəvə va na na naciw. Niy zləɓavə shi məni ghəshi va na diɓaw.
52 Ma sa mətiy Yesəw na, mba'a dzaa kəsay ngwəmna Pilatə ta cə'wə
kwal tsaa dza ta ɓə mbəri tsa Yesəw ta dza ta lamti.
53 Mba'a Pilatə ɓanavə kwal. Dza na mba'a dzaa ɓəkəghwa səkwa mə
tsəm tsa daŋwavəgha məndi va. Dza na, laŋ ɓəvə, mba'a harambə mbə
bahəta wəzə na, mba'a faghwa kwa kwəli niy lati məndi mbə hakwə.
Kwəli vay, niy səəkə məndiy lahwə ndə kwa ya kwətiŋəw.
54 Ma ghala vəghwə tsa la na va Yesəwəy, hetihwer fəca vici ka məndiy,
gwəmava ta ndəghə *vici dəkəva ka Zhəwifə niy nza na.
55 Dza mi'iy niy səəkəshi va kwasəbə Yesəw ghala səəkə tə hidî ka Galile,
mba'a ghəshi pəhay *Zhezhefə. Mba'a ghəshi nata kwəli Yesəw tə pətsa
nza na, lə njasa laghwa Zhezhefə mbəri tsa va kwaɓa gwa'a.
56 Ma sa lamtim mbəri ki na, dza mi'i va tərəɗ ghəshi zhəghəghəvashiy
jighi. Ma sa tsəhəshi ghəshi kəghi na, dza ghəshi mba'a ghəshi pəlati
in mba'a wərdi, ta dza ta məsəə dzəti mbəri. Dzəghwa ghəshi fəca vici
dəkəva ka Zhəwifə ki, das ghəshi nzəyshi, ka dəkəva njasa gəzəkə kwəma
pəhəti *Məyizə.

24

Njasa zhakatiy Yesəw kwa kwəli
(Mt 28:1-10; Mk 16:1-8; Zhŋ 20:1-10)

1 Ma fəca ləwmə dəmasə pəətə mekəshi mekəshi ki na, dza mi'i va
pəlhəm ghəshi madîshi, mba'a ghəshi ɓəvə shiy niy gwəmanti ghəshi va,
'wərdi, mba'a in, ta məsəə dzəti mbəri. Dza ghəshi pəkw ghəshi dzashiy
dzəti kwəli Yesəw va.
2 Ma sa sa tsəhəshi ghəshi tsəgha, tsa' kə ghəshi na, kwəli ghwəni
ghwəni, kərakə məndi tsəkwəy hərambəzliy niy kalay məndi va kwəli
li.
3 Dza ghəshi təhwə ghəshi dzəmbəshiy dzəmbə kwəli va, njə'wə njə'wə
kə ghəshi na, a nay mbəri tsa Yesəw Ndə sləkəpə ghəshiw.
4 Ra'i ghəshi zashi va nava kwəma. War ghəshi hahashi tiɓa tsəgha na,
ghavə zhər bakə vətəghə ghəshi tsahwəshi vəgha shi tsəgha, lə kwəbeŋer
tezlezl tezlezl ni kən ghən shi, ka mbərə.

23:49 23:49 8:2-3; Cem 38:12 **23:55 23:55-56** 8:2-3 **23:56 23:56** Səvəri 20:10

5 War sa nashi mi'i va mbəzli va tsəgha na, mba'a hazləni kəəsəvəshi,
nzəŋw nzəŋw nzəŋw ghəshi nzəŋwambə kwəma shi mbə hidi gwanashi.
Ma kə zhər va ngəshi na: «A mi'i, tawa pala ghwəy ntsa tə ghwəməy tsa
mbə mbəzli bəkwə bəkwə ni shəka?
6 Ghəci tikə kwa kwəli naw. Aa zhakatiy mbə məti. Zəzəvəm kwəmaa
niy gəzaŋwəy na va niy nza, ghəci ghwəlay tə hidi ka Galile.
7 Ma kə niy niy: "Ta ɓanavəra dza məndi, yən Zəghwə yakə ndə
ngəri kaa ka məni *kwəma jikir na, ka ghəshi dza na mba'a ghəshi
daŋwavəghara vəgha tsəm. Ta mətira dzee dza, ma tə kwa mahkana vicee
kwa kwəli kiy, ma nzee zhakatira mbə məti" kə niy ni» kə ghəshi.
8 Ma sa gəzanakəshi zhər va kwəma va tsəgha kaa mi'i va na, mba'a
ghəshi zəzəvə kwəmaa niy gəzanakəshi Yesəw va.
9-10 Dzəghwa mba'a ghəshi ɓarvashi tə kwəli va, ka dzashi. Avanay slən
tsa mi'i va, kar Marəy ka Magədala, Zhanə, mba'a Marəy mbəghəy Zhakə,
mba'a nihwəti mi'iy nza kwasəbə shi, tsəgha niy nza ghəshi.
Ma sa ɓarvashi ghəshi tə kwəli va na, dza ghəshi mba'a ghəshi dzaa
gəzanshi kwəmaa mənta va gwanata kaa *mbəzli ta səɗa Yesəw va
tərmbə məŋ lə taŋ ni, mba'a kaa nihwəti mbəzli gwa'a.
11 Ma sa favə *ka kwal Yesəw va məŋ lə taŋ ni kwəma va na, njasa
gəzəkə mi'i va kwəma kama ghən ti ghəshi favə niva shiy. Kala yə kwəma
mi'i va va ghəshi.
12 Ya tsəgha nzə ki na, dza Piyer fakatsa'wə satiy də'wə ghən tsa ci, dza
na bəvbəpə ɓəvə bali, ka dzay dzəti kwəli va. Dzəghwa na ndəs tsəhəy
miy kwəli, gələɓ gələɓəy, njə'wə nighəti pətsa kwaɓa. War məgapaa
niy gapəti məndi mbəri li gwa'a tsəgha sa nata na kwaɓa tə hidi, kala
nay mbəri ghəci. Sa nata na nava kwəma tsəgha na, 'wakəvə na tərəɗ
zhəghətəvay, mba'a dzay jighi. Tərəŋw nava kwəma mananati maɗaŋa
kaa ngəci.

Kwəmaa mənta kwa kwal tsaa dzəmbə məlmə Emawəsə (Mk 16:12-13)

13 Ma fəcavata, fəca dəmasə na, mba'a nihwəti *mbəzli ta səɗa Yesəw
bakə maɗishi ta dza ta wə mbə nahwəti məlmə, Emawəsə kə məndi kaa
slən tsa nzə. Ma ngwəla kwa jipə məlmə va lə məlmə Zherəwzaleməy,
gar kiləwmetər məŋ lə taŋ na.
14 Ma ghəshi mbə kwal na, war ə ghəshiy sla kwəmaa mənta va gwanata.
15 Ma ghəshi mbə sla kwəma shi va tsəgha na, dzəghwa ndəs Yesəw
kəsashi. Kə ka dza ghəci li shi kwa zəərə kwətiŋ na.
16 Mbə nay Yesəw ghəshi nanzə ki na, mba'a shiy makətishi ta sənay
ghəshi Yesəw na, kə ghəshi.
17 Ma kə Yesəw ngəshi na: «Wa kwəma sla ghwəy mbə kwal shəka?»
kə. Sa gəzəkə Yesəw tsəgha na, 'wakəvə mbəzli va tsəgha, ghərəŋ ghəshi
ghərəŋəshi.
18 Ma kə ntsa har məndiy Kəleyəwpasə ta mbəzli bakə ni va kaa zləɓanci
na: «Kwətiŋa nza gha mbə Zherəwzalem, gha gha tsaa sənashi ma shiy
mənishi ni mbəɓa 'war'war na?» kə.
19 Ma kə Yesəw ngəshi na: «Wa shiy mənishi baya mbəzlia?» kə. Ma
kə ghəshi na: «Ə sənashi ma gha shi mananati məndi va kaa Yesəw, ndə
ka Nazaretə shəkəna? Ghəciy, *ndə gəzə kwəma Hyala lə bərci nza na,
mba'a mənəhwə shi dikə dikə ni ghənghən ghənghən. Kwəma wəzə na
ghənzə tərəŋw. Hyala lə mbəzli gwa'ay, a ghəshi sənata kwəma va.
20-21 Ma sa niy nashi ghəy bərci ci va tsəghay, ghəci na sa ghwənikə

24:6 24:6-7 9:21-22 **24:9-10 24:9-11** Mk 16:10-11; Lk 8:2-3 **24:19 24:19** 7:16 **24:20-21 24:21** 1:68; 2:38

Hyala va ta mbəli ka *Izərayel niy nə ghəy. Ma dza *ka ta Hyala ghəy
dikə dikə ni, ghəshi lə mbəzli ghəy dikə dikə ni na, mba'a ghəshi kəsəghə
dzəghwa kwəma ngwəmna, mba'a ghəshi slanakən ngwəvə məti. Dza
ghəshi daŋwə ghəshi daŋwavəgha vəgha tsəm, mba'a ghəshi pəəsliti.
Avanta kwa mahkana vici na sana ndatsə ghala mənishi shi va.
22 Ma kwəmaa gwəramti vaa səəvəriŋəy kiy. A nihwəti mi'i ka ghəy
nza li shi kwa zəərə kwətiŋ na li shi kafəshi ndatsə pəətə mekəshi. Mba'a
ghəshi tsəhəshi tə kwəli Yesəw va ta nighə.
23 Ma dza ghəshiy, kala kəsay mbəri tsa Yesəw ghəshi kwa kwəli va.
Mba'a ghəshi zhəghəkəvashi. Ma kə ghəshi kaa ngəŋəy sa səəkəshi
ghəshi na: "A ka kwal Hyala tsahwəshi ghəy miy kwəli va mba'a ghəshi
gəzaŋəy, aa zhakatiy mbə məti, mbə piy na, kə ghəshi" kə mi'i va kaa
ngəŋəy.
24 Ma sa favə ghəy tsəgha na, dza nihwəti mbəzli mbə ghəy, mba'a
ghəshi dzaa nighəkə kwəli va. Ma dza ghəshi na, war njasa gəzəkə mi'i
va va ghəshi kəsata. Kala nay mbəri tsa Yesəw ghəshi kwaɓa» kə ghəshi.
25 Sa famti Yesəw kwəma shi gwanata ki, ma kə kaa ngəshi na:
«Ghwəyəy mbəzli kama məhərli və shi gar fə ghən ta kwəma nza ghwəy.
Bakə bakə na nefer ghwəy ta kwəma gəzəkə ka gəzə kwəma Hyala mbə
zliya gwanata.
26 Tsəgha kwəma va niy gəzəta nanzə sa? Ta sahwə ngəra'wə dza
*Kəristəw Ntsa tivə Hyala, ka shəndəkə gha dzəti, kə məndi niy ni nanzə
sa?» kə.
27 Dzəghwa na tapə, ta canshi kwəmaa gəzəkəvataa dzəkən mbə Zliya
Hyala gwanata. Sa ghati na tə zliyahi *Məyizə ka sar pa' tə zliyahi nihwəti
ka gəzə kwəma Hyala gwa'a.
28 Ma sa tsəhəshi ghəshi ndəkwə vəgha məlmə Emawəsə na, dza ghəshi
vaa dzəmbə na, dza Yesəw mba'a mənti njasa ɗi na dzay kərakə kən shi.
29 Dzəghwa mbəzli va, mba'a ghəshi tətə'wəvə, a ghəci hi. Ma kə ghəshi
ngəci na: «Nzəyŋa lə ghəy, sa nzanay, a vici dzata, ndal tərmbə vərɗi ta
mənivaw» kə ghəshi. «Tsəgha na» kə Yesəw, mba'a dzakəy dzakə ghi ta
nzəy lə shi.
30 Dza ghəshi das ghəshi nzəyshi ta zəmə shiy, kə Yesəw mba'a ɓəvə peŋ,
mba'a mənti 'wəsa kaa Hyala. Dza na mba'a ngangavəri mba'a ɓanavəshi.
31 War sa ɓanavəshi na peŋ tsa va tsəgha na, mba'a məhərli shi
ghwənita. Kar ghəshi sənay na, Yesəw na sasa, kə ghəshi. Dza Yesəw
ki mba'a zanavəshi za tiɓa.
32 Tapə ghəshi ta gəgəzə kwəma kwa jipə shi, ma kə ghəshi na: «Ghala
sa gəzam na va kwəma ka cim kwəma mbə zliya kwa kwal na, paf nefer
ghwəm niy nza va vəshi sa?» kə ghəshi.
33 Dza ghəshi nza'jəw ghəshi maɗishi tsəgha, ka zhəghəvaa zhəmbə
Zherəwzalem. Dza ndəs ghəshi tsəhəshi, mba'a ghəshi kəsashi mbəzli ta
səɗa Yesəw va məŋ lə taŋ ni ɓasə ɓasə lə nihwəti mbəzli kwasəbə shi.
34 Ma kə mbəzliy ɓasəshi va kaa mbəzli bakə ni va tsəhəshi vəgha shi
na: «A mbəzli ghəy ni, kataŋ kataŋ zhakatiy Ndə sləkəpə mbə məti. A
Shimaŋw nay lə mətsə ci» kə ghəshi.
35 Dzəghwa, ni bakə ni va mbəzli tapə ta gəzanshi shiy mənishi li shi,
ma kə ghəshi na: «Ma ghəy mbə dzaa dzəmbə məlmə Emawəsəy, a ghəy
kwəmay lə Yesəw kwa kwaləy, kalaa niy sənay ghəy. Ma hetihwer sa
təhavəŋəy na peŋəy, mba'a ghəy sənay ghalaɓa ki» kə ghəshi.

24:24 24:24 24:12; Zhŋ 20:3-10 **24:25 24:25-27** 24:45 **24:27 24:27** 24:44 **24:32 24:32** 24:45
24:34 24:34 Mk 16:7; 1Kwər 15:4-5

*Njasa cinti Yesəw ghən tsa ci kaa *mbəzli ta səɗa ci*
(Mt 28:16-20; Mk 16:14-18; Zhŋ 20:19-23; SləniKY 1:6-8)

36 War ghwəla mbəzli bakə ni va mbə gəgəzə kwəma va tsəgha na,
'wakəvə Yesəw də'wə ghən tsa ci tsəgha, tsahwə tsahwəy kwa jipə tsa
shi. Ma kə kaa ngəshi na: «Nzəyəy zərkə lə ghwəy» kə.
37 Dzəghwa mbəzli gwanashi ka gwərgwərə va hazləni, «Ndəɓa
məcakwə ndə dzanakənshi na dza» a kə ghən tsa shi.
38 Ma kə Yesəw kaa ngəshi ki na: «Wa shiy mənishi hazləniŋwəy ghwəy
shəka? Wa nava mənti ghwəy nefer ghwəy bakə bakə tsəgha nanzəa?
39 Waa yən na, cam nighətimam dividivee lə shiɗshiɗee gwa'a. Cam
daparam tə vəghee nza ghwəy mbəə sənay məcakwə ndə nza yaw pə
ghwəy. Sa nzanay, ya 'yesler, ya sliw na ghəshi mbə məcakwəw. Na nee
kiy, a shi va mbə ya» kə.
40 Ma ghəci mbə gəzanshi kwəma va na, dza na mba'a cintishi dividivi
ci lə shiɗshiɗ ci.
41 Dza mbəzli va ka vəshi tərəŋw tərəŋw. Ka mananshi maɗaŋa nava
kwəma tərəŋw. Kala mbə ghəshiy zləɓavə gəla nava kwəma di. Ma sa
nighəti Yesəw tsəgha, ma kə ngəshi na: «Shi zəmə va ghwəy tikə ta na?»
kə.
42 Dza mbəzli va mba'a ghəshi ɓanakə kəlipə səli səli na.
43 Dza Yesəw laŋ ɓəvə, mba'a zəməhwə tiɓa kwa kwəma shi.
44 Ma kə kaa ngəshi na: «Ghala vəghwə tsaa niy nzee kwa jipə ghwəy
diy, e niy gəzamtəŋwəy, shi tsasliti məndi vaa dzəkənee mbə zliya
*Məyizə, lə mbə zliya ka gəzə kwəma Hyala, mba'a mbə zliya cəməy,
ya njaaɓay, cəke' dza ghəshiy mənishi lə ya, pən niy ni ka ngəŋwəy» kə
Yesəw.
45 Dza na ki, mba'a kəətitishi nza məhərli shi mbəə ghwənita ta mbə
ghəshiy sənashi shiy tsaslishi mbə Zliya Hyala.
46 Ma kə ngəshi na: «Avantam kwəma tsasliti məndiy dzəkənee: Ya
njaaɓay ta sa ngəra'wə dza *Kəristəw Ntsa tivə Hyala, ka mətiy. Ma tə
kwa mahkana viciy, nza zhakatiy mbə məti.
47 Diɓa kiy, ta gəzə Yəwən kwəma wəzə na dza məndi kaa hwəlfə mbəzli
ghənghən ghənghən gwa'a tikə tə hiɗi. Tawa dza məndiy gəzanshiy, nza
ghəshi mbəə zhəghanti nzəy tsa shi. Ma nza Hyala pəlatanashi kwəma
shi jikir na mbə slən tsa ci. Ma nəwər tsa vay, mbə məlmə Zherəwzalem
dza məndiy gha gəzə, ka nəw pa' tə pətsa kəray hiɗi, kə məndi.
48 Ava ghwəy na ka ndəgha fətiy dzəkən shi va kaa mbəzli.
49 Sa kee dzay, mba'ee ghwənikəvəŋwəy *Safə tsa Hyala va niy
gəzəkəŋwəy Dirə ɓəŋwəy. Ma nana diy, nzəyŋwəyəm mbə məlmə
Zherəwzalem, pa' fəca dza Hyalaa ghwənikəŋwəy Safə tsa nzə, nza ghwəy
kwəmavə bərci ta gəzə kwəmee kaa mbəzli» kə.

Njasa kafə Yesəw dzəmə ghwəmə
(Mk 16:19-20; SləniKY 1:9-11)

24:36 24:36 1Kwər 15:5; zərkə: Lk 2:14 **24:37 24:37** Mt 14:26; Mk 6:49 **24:41 24:41-43** Zhŋ 21:5, 10; SləniKY 10:41 **24:44 24:44** 24:27; Zhŋ 5:39; Məyizə: SləniKY 7:9-10, 25-27, 35, 37-39; Zhŋ 5:46; ka gəzə kwəma Hyala: Ezay 52:13–53:12; 'Wəzh 6:2; Cemer: Cem 22:69 **24:45 24:45** 24:25-27, 32; Zhŋ 20:9 **24:46 24:46** 9:21-22; Mt 26:56; Mk 14:49; 1Kwər 15:3-4; SləniKY 17:2-3; 28:23 **24:47 24:47** 3:3; SləniKY 1:8; 5:31; 11:18; 17:30-31; 20:21; Rm 15:19 **24:48 24:48-49** SləniKY 5:32; Zhŋ 15:26-27 **24:48 24:48** SləniKY 1:8, 22; 2:32; 3:15; 4:33; 10:39-41; 13:31 **24:49 24:49** 4:18

50 Ma sa gəzanamtishi Yesəw kwəma va tsəgha *kaa mbəzli ta səɗa ci va
na, dza na pəm pəməkəvərishi mbə məlmə va, mba'a dzay li shi ndəkwə
dzəvəgha məlmə Betani. Ma sa tsəhəshi ghəshi tiɓa na, mba'a Yesəw
kafashi dividivi ci mba'a təfanatishi miy.
51 Ma ghəci mbə təfanshi miy tsa va na, dza na mba'a təhəvərivay li shi,
mba'a Hyala ɓəhwəə dzəmə ghwəmə.
52 Dzəghwa ghəshi nashi ki na, ka fal Hyala ghəshi mba'a ghəshi maɗishi
ka zhashiy zhəmbə məlmə Zherəwzalem lə vəshi mbə nefer shi tərəŋw
tərəŋw.
53 Ya hwəmɓa na, war ka ɓasəva ghəshiy nza mbə *ciki Hyala, ka fal
Hyala.
Ava tsəgha na Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən Yesəw *Kəristəw njasa
tsasliti Ləwka ki.

24:50 **24:50-51** 9:51; Mk 16:19; SləniKY 1:9; 3:21
24:52 **24:52** SləniKY 1:12; Zhŋ 14:28; 16:22
24:53 **24:53** SləniKY 2:46; 5:12

Zliya Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən Yesəw Kəristəw njasa tsasliti

Zhaŋ

Kwəma dza ghwəmməə gha sənataa dzəkən zliya na

Zhaŋ zəghwə Zhebede tsasliti na zliya na. Ghəciy, ntsa ta səɗa Yesəw na. Ma kə mbəzliy, ghala vəghwə tsaa tsasli Zhaŋ zliya nay, ghəci haliy nza na. Piya ka taŋəti məsliɗə mətsəkə ləy hwəm ya tsa Yesəw tsasli na, kə ghəshi. Ma ɗi naa gəzəy, Matiye, Markə mba'a Ləwkay, pərɓa ghəshi tsasliti na ni shi zliyahi kən Zhaŋ.

Mbə zliya nay, kar Zhaŋ gəzə kwəmaa dzəkən tsahwəti ntsa ta səɗa Yesəw va niy ɗi Yesəw tərəŋw tsa. Ma ɗi naa gəzəy, dzəkən ghən tsa ci ka naa gəzə.

Ma kwəma tsasli Zhaŋ zliya na tiy, ta kəəti mbəzli nza ghəshi mbə sənay Yesəw ka Zəghwə Hyala, lə ta mbə ghəshiy sənay diɓa ghəci na ndə mbəlipə, kə ghəshi. Ma ntsaa ɓanavə nəfə tsa ci kaa Yesəw tsa vay, ka dzaa zayəw, ta kwəmavə piy tsaa kəɗi ma dza na (vəh 20:31).

Mba'a kə Zhaŋ tsasliti kwəma mənəhwə Yesəw maɗaŋa maɗaŋa nay, kar naa tsasliti kwəma ɓənipə Yesəw dzəkən maɗaŋa mənti na va. A ghwəmməə nighəvə ya tə sa ngaslay Yesəw va mbəzli bələkwə bələkwə cifə mətsəkə lə peŋ cifə. Ləy hwəməy, dza na ka ɓananshi kaa mbəzli, ma kə ngəshi na: «Yən na peŋ tsaa ɓə piy kaa mbəzli» kə (vəh 6). Dzəghwa na diɓay mba'a zhinikəmə Lazar kwa kwəli, zhini na mba'a ɓananavəshi kaa mbəzli, a ka na: «Yən na ntsaa zhini mbəzli səəmə kwa kwəli, zhini ka ɓanshi piy diɓa» kə (vəh 11). Ma kə Yesəw diɓa na: «Yən na waŋ pi tsa mbəzli tikə tə hiɗi» kə (vəh 8:12). «Yən na miy ciki» kə (vəh 10:9). «Yən na ndə mbəli shiy tsa kataŋ tsa» kə (vəh 10:11). «Yən na kwal tsa tiɗiɗ tsa, zhini mba'a saa kwəma piy tsaa kəɗi ma» kə (vəh 14:6). Zhini «Yən dəŋw fə, ma dividivi ti na, ghwəy» kə (vəh 15:5).

Ma sa ka Yesəw ɓananshi shiy kaa mbəzli tsəgha ki na, mbə zləɓashi nihwəti mbəzliy nza, ma nihwəti na, kala zləɓashi ma.

Avanay njasa nəwva kwəma mbə zliya na:

Vəh 1 pa' tə vəh 12 Nəwər dzəkən nzəy tsa Yesəw Kəristəw kwa jipə mbəzli, lə njasa ɓananavə na shiy kaa mbəzli, ta mbə məndi sənay, nda a ndə na.

Vəh 13 pa' tə vəh 17 Nəwər dzəkən shiy ghənghən ghənghən, shi ɓananavə Yesəw Kəristəw kaa mbəzli ta səɗa ci, lə njasa ɗitishi na, mba'a dzəkən cə'wə tsa cə'wəhwə na dəy.

Vəh 18 pa' tə vəh 21 Nəwər tsaa dzəkən məti Yesəw Kəristəw lə zhakati tsa ci mbə məti, lə njasa zhini naa təzliy kwa kwəma mbəzli ci.

Ntsa har məndiy «Kwəma gəzə Hyala» na Yesəw Kəristəw

1 Ghala kwataŋata,
Hyala ghwəla ta nga shi tə hiɗi lə shi mə ghwəmə gwa'ay,
ntsa har məndiy «Kwəma gəzə Hyala» tiɓa.
«Kwəma gəzə Hyala» vay,
ghəshi niy nza na lə Hyala, niy təhəvərivashi ghəshiw.

1:1 1:1-2 Ghava 1:1–2:4; Zhŋ 17:5; Flp 2:6; 1Zhŋ 1:1-2; ShiZhŋ 19:13-16

«Kwəma gəzə Hyala» va na, Hyala va ghənzə.
2 Ma «Kwəma gəzə Hyala» va kiy,
ghəshi niy nza na lə Hyala ghala kwataŋata.
3 Ya wa shi ngati Hyala gwa'ay, war lə Kwəma va ngatishi na.
Tsahwəti sə tiɓa ya kwətiŋ,
mba'a mənəy kala lə Kwəma vaw.
4 «Kwəma gəzə Hyala» va kiy, səəkə mbə səəkə piy.
Dza piy tsa va, ka mbərə ka mənipə waŋ pi,
ta mbə mbəzli tə hiɗiy sənata kwəma kataŋ na.
5 Ma waŋ pi tsa va ki na,
ka mbərə, ka mənipə waŋ pi mbə kwəsli,
kala mbay kwəsliy shərkwamti ya jəw nzə.
6 Mba'a Hyala ghwənikə tsahwəti ndə, Zhaŋ, kə məndi slən tsa ci, ta nza ghəciy ndə kwal tsa nzə.
7 Ghəci na ntsaa səəkəy ta cipə kwəma kən kwəma waŋ pi tsa va. Ma nza məndi favə kwəma kən, nza məndi mbəə zləɓavə gwanashi ki.
8 Ma na Zhaŋ naciy, ghəci na waŋ pi tsa vaw. A səəkəy na ta ndəgha fətiy dzəkən kwəma kən waŋ pi tsa va.
9 Ma ntsa nza slən tsa ci vaa «Kwəma gəzə Hyala» kiy,
ghəci naa mbərə waŋ pi tsa kataŋ kataŋ tsa.
Mba'a səəkəy dzəti hiɗi tikə,
dzəghwa ka mbərə kaa nefer mbəzli gwa'a.
10 «Kwəma gəzə Hyala» vay,
tiɓa niy nza na tə hiɗi,
lə kwəma nzə va ngati Hyala shi ngati na tə hiɗi gwanashi.
Ma na ntsa tə hiɗi naci ki na, sənivə kwəma va naw.
11 Mba'a «Kwəma gəzə Hyala» va səkwata
mba'a nzəyta tə hiɗi nzə.
Ma dza mbəzli nzə na, kala zləɓati ka'wəvə ghəshi.
12 Ma nihwəti mbəzli na,
mba'a ghəshi ka'wəvə, ka ɓanavə nefer shi.
Dzəghwa na kaa niy ɓanavə nefer shi va,
mba'a ɓanavəshi bərci
ta mbə ghəshiy mənishi ka ndərazhi Hyala.
13 Nza tsa nza ghəshi va ka ndərazhi Hyala ɓa na, tə sa yakəshi məndi njasa ka məndi vaa yapə kwa hwər naw, tə sa ɗi ndə ngəri na ɓaw, əhəŋ, sa nzana, mba'a Hyala ɓanavəshi piy tsa 'war'war tsa na.
14 Ma dza «Kwəma gəzə Hyala» va kiy,
mba'a zhəghəta ka ndə, lə vəgha ti,
mba'a səəkətaa nzəyta mbə ghwəmmə.
Mba'a ghəy nay dikə tsa məni na,
ma dikə tsa nzə va na, nja dikə tsa ka Didi vaa
fanati kaa zəkwəti zəghwə ci ghəci kwətiŋəy və.
Ava tə kwəma nzə va sənay ghwəmmə nza tsa nza Hyala
ka ntsa wəzə hwər tsa, lə ka ntsa slar tsa ki.
15 Dzəghwa Zhaŋ tsaa məni *batem ki, ka gəzəpə kwəmaa dzəkən ntsa va zlaŋzlaŋ njasa nza na, ma kə na: «A ghwəy niy favə yən gəzəŋwəy

---

1:3 1:3-4 1:9-10; 5:26; 1Kwər 8:6; Kwəl 1:16-17; Ebr 1:2; ShiZhŋ 3:14 **1:5 1:5** Ghava 1:3-4 **1:6 1:6** Mt 3:1 **1:8 1:8** 1:20 **1:9 1:9-10** 8:12; 17:25; 1Zhŋ 2:8 **1:12 1:12** 1Zhŋ 3:1; Gal 3:26; 4:5 **1:13 1:13** 3:3, 5-6; 1Pi 1:23; 1Zhŋ 3:9 **1:14 1:14** Gal 4:4; Flp 2:7; 1Tim 3:16; Ebr 2:14; 1Zhŋ 4:2; a ghwəy nay dikə tsa məni na: Mt 17:2; Zhŋ 2:11; 1Zhŋ 1:1-3 **1:15 1:15** 1:24-27, 30; 5:31-34, 36

kwəmaa dzəkən ndə ɓay, ava ghəci na ntsa va ki, saa niy nə ya va: “A
ndə tiɓa taa səəkə lə hwəm yay, a ntsa va taŋətəra tə dikə. Sa nzana,
ghəci na naciy, ghala məndi ghwəla ta yara na tiɓa” pən niy ni» kə.
16 Ghwəmmə gwanamməy,
a ghwəmmə kwəmavə bəla mbə shi sləkə na gwanashi,
sa nzana, mbə təfəmmə miy tsa nzə ghənzə
ghənghən ghənghən həzlimə həzlimə.
17 Kwataŋa kiy, a Hyala niy pəhəti kwəma ta nəw məndi, mba'a niy
ɓanavə kaa *Məyizə ta ɓəmmə. Ma kwəma wəzə hwər tsa Hyala tə
ghwəmmə, lə kwəma nzə kataŋ na kiy, lə Yesəw *Kəristəw kwəmavə
ghwəmmə.
18 A ghwəmmə sənay, tsahwəti ndə tiɓa mba'a səəkəə nata Hyala njasa
nza na tepəw. Zəghwə nzə va, zəkwəti tsa va, saa niy nza va ka ntsa
kwətiŋ tsa ghəshi lə Dəy kiy, ghəci citəmmə na njasa nza Hyala.

Zhaŋ ci tsa ci ghən njasa nzana kaa mbəzli
(Mt 3:1-12; Mk 1:1-8; Lk 3:1-18)

19 Ma dza mbəzli dikə dikə ni mbə hwəlfə *ka Zhəwifə mbə məlmə
Zherəwzalem na, mba'a ghəshi ghwənashi mbəzli mbə *ka ta Hyala
ghəshi lə mbəzli Levi, ta dzaa ɗəw kwəma va Zhaŋ, a kə ghəshi taa ni
na: «A Zhaŋ, a kə məndiy: “Wa ndə nza gha na ghaa?” kə məndi» kə
ghəshi taa ni.
20 Sa tsəhəshi ghəshi, mba'a ghəshi ɗəwti kwəma va tsəgha ki, ma kə
Zhaŋ naci kaa zləɓanshi, kala mbə maa dzəkən na: «Ma na nee yən
Zhaŋəy, yən na *Kəristəw Ntsa tivə Hyala na neyew» kə.
21 Ma kə ghəshi ngəci ki na: «Əy wa ndə nza gha na gha kia? *Eli na?»
kə ghəshi. «Əm, əhəŋ, ghəci nzeyew» kə. «Ndə Hyala tsa ndəghə ghəy
va nza gha na?» kə ghəshi. «Wa awə ɓaw» kə.
22 Ma kə ghəshi ki na: «War wa ndə nza gha nə gha nana kia? Gəzaŋəy,
ta mbə ghəy dzaa zhananshi kaa mbəzliy ghwənaŋəy» kə ghəshi.
23 Ma kə Zhaŋ ki na: «Favə tə ghwəy, yənəy, yən na ntsaa gaka va mbə
gamba, njasa niy gəzəkə ndə Hyala *Ezay va, niy nə na:
Ava məli ndəə gaka mbə zlapə mbə gamba,
a kəy: “Zanamtim kwal tsa
dza Ndə sləkəpəə dza kwa bəŋw wəzə wəzə,
ka gəŋəti tiɗiɗ” kə, kə niy ni» kə.
24 Mba'a nihwəti *ka Farisahi mbə mbəzli ghwənikə məndi va ta ɗəw
kwəma va Zhaŋ ki.
25 Ma kə ghəshi na: «Ya sa nzana, nza ghaa Kəristəwəw, a nza ghaa
Eliw, zhini nza gha ka Ndə Hyala tsa ndəghə ghəy ɓa kiwəy, war njaa
njaa mananshi gha *batem kaa mbəzlia?» kə ghəshi.
26 Ma kə Zhaŋ kaa zləɓanshi na: «Yən ta na tsee ghənəy, batem
tsa məniŋwəyee tsa na, kwataka lə yam gwa'a tsəgha məniŋwəyee. A
tsahwəti ndə tiɓa, mbə ghwəy ghəci na, kala sənay ghwəy.
27 Ma ghəci na naci kiy, ləy hwəmee dza naa səəkə. Daw nzee ta pəli ya
kwataka yiɗi mbə kwakwahə tsa mbə səɗa ci» kə.
28 Ma shi va gwanashi kiy, pəriɓa tə miy həl Zhərdeŋ ge'i lə məlmə
Betani, tə pətsa məni Zhaŋ batem məniva ghəshi.

*Yesəw na *Zəghwə təmbəkə tsa Hyala*

1:17 1:17 7:19; Səvəri 31:18 **1:18 1:18** 6:46; 14:8-9; Səvəri 33:20; Mt 11:27; 1Tim 6:16; 1Zhŋ 4:12 **1:19 1:19-27** 5:33 **1:20 1:20** 3:28 **1:21 1:21** Mt 2:14; Zhŋ 6:14 **1:23 1:23** Ezay 40:3 **1:25 1:25-26** 1:33; Mt 21:25 **1:27 1:27** 1:15; SləniKY 13:25 **1:28 1:28** 10:40; Mt 3:13

29 Ma way pi tə həzlimə ki na, mba'a Zhaŋ nay Yesəw ghəci mbə səəkəə
dzəvəgha. Ma kə war sa nay na tsəgha na: «Ava ghwəy nay *Zəghwə
təmbəkə tsa Hyala, ghəci dza na ta ɓanti kwəmashi jikir na kən mbəzli
tə hidi.
30 Ghəci na ntsaa niy gəzəŋwəy ya va kwəma ci niy nə ya: “A ndə tiɓa
taa səəkə ləy hwəm yay, aa dzaa taŋətəra tə dikə. Sa nzanay, ghəci na
naciy, ghala məndi ghwəla ta yara na tiɓa” pən niy ni.
31 Yən yən Zhaŋəy, niy sənay ya diɓaw. War a səəkəree ta məni *batem
lə yam kaa hwəlfə ka *Izərayel, ta mbə ghəshiy sənay ntsa va gwa'a
tsəgha» kə.
32 A kə Zhaŋ diɓa na: «Mba'ee nay *Safə tsa Hyalaa səəkə mə ghwəmə
nja ghərpəpə, ka səkwaa pa'wəə dzəkən ntsa va ki.
33 Kwataŋay, niy sənay yaw. Mba'a Hyala ghənzə saa ghwənara va ta
məni batem niy gəzara, a kə niy niy: “A Zhaŋ, ma ta nza, sa ka gha nay
Safə tsee səkwa mə ghwəmə, ka səəkəə pa'wəə dzəkən tsahwəti ndəy,
ava ntsa va dza naa məniŋwəy batem lə Safə tsee ɗewɗew tsa” kə Hyala
niy ni ngəra.
34 Dzəghwa sa nay ya tsəgha ki na, mba'ee garəɗa tə kwəma va lə bərci
kataŋ kataŋ, ava war ghəci na Zəghwə Hyala ki, pən» kə Zhaŋ.

*Kwa taŋa *mbəzli ta səɗa Yesəw*

35 Ma way pi tə həzlimə kiy, mba'a kar Zhaŋ ghəshi lə nihwəti mbəzli
ta səɗa ci bakə tə pətsa va diɓa.
36 Mba'a Yesəw səəkəy kwərakwə ki, ka dzar ghəci vəgha shi. Ma sa
nay Zhaŋ Yesəw dzar vəgha shi ki, ma kə na: «Ava ghwəy nay *Zəghwə
təmbəkə tsa Hyala va» kə.
37 Sa favə mbəzli ta səɗa ci va bakə ni kwəma gəzəkə na va na, mba'a
ghəshi kafəshi ka nəw Yesəw tsəgha.
38 Tərəɗ kə Yesəw na, mbəzli ta səɗa Zhaŋ va bakə ni mbə nəw. Tapə
ghəci ta ɗəw kwəma və shi, a kə na: «A mbəzli ni, a shi pəla ghwəy
shəka?» kə. Ma kə ghəshi na: «A Rabi, kwəma nza gha lə nzəy tsa ghaa?»
kə ghəshi. (Ma ɗi slən Rabi tsa va gəzəy «Metər».)
39 Ma kə ki na: «Ndim, səəkəm a ghwəy nay!» kə. Mba'a ghəshi kafəshi,
mba'a ghəshi dzaa nay pətsa nza na ti. Ma ghala pətsa va na, vici ge'i ge'i
lə səəkə tsa mbəzli kwamti. Pəkw va hetihwer ghəshi li.
40 Tsahwəti mbə mbəzli bakə ni va favə kwəma gəzə Zhaŋ niy nəwvə
Yesəwəy, Andəre, zəmbəghəy Shimaŋw Piyer niy nza na.
41 Ma sa dzashi ghəshi ki na, dza Andəre mba'a ghəshi 'wa kwəmay
lə zəmbəghəy Shimaŋw Piyer di. A kə ngəci sa kwəmay ghəshi na: «A
Shimaŋw, a ghəy kəsay ntsa har məndi vaa Meshi» kə. (Ma ɗi slən Meshi
tsa va gəzəy *Kəristəw Ntsa tivə Hyala.)
42 Dza na pəm pəməghə zəmbəghəy tsa va kaa Yesəw. Sa tsəhəshi
ghəshi na, dza Yesəw ka nighə Shimaŋw, ma kə kaa ngəci na: «Shimaŋw
zəghwə Zhaŋ nza gha ɓay, dzaa nza kwa kwəmay, Kefasə, dza məndiy ni
kaa slən tsa gha» kə. (Ma ɗi slən Kefasə tsa va gəzəy, Kəlɓa.)

Njasa harvə Yesəw kar Fəlipə lə Natanayel

1:29 1:29 1:36; Ezay 53:6-7; 1Pi 1:19; 1Zhŋ 2:2; ShiZhŋ 5:6 **1:30 1:30** 1:15 **1:32 1:32** Mt 3:16
1:34 1:34 Zəhwə Hyala: 1:49; 5:18-23; 10:36; 11:27; 20:31; Mt 3:17; 27:54; SləniKY 9:20 **1:36**
1:36 1:29 **1:40 1:40-42** Mt 4:18-20 **1:41 1:41** 4:25 **1:42 1:42** Mt 10:2; 16:18

43 Ma tə həzlimə ki na, mba'a Yesəw madʃiy ta zhəghəvaa zhəti hidʃi ka
Galile. Dza mba'a ghəshi kwəmay lə tsahwəti ndə, Fəlipə, kə məndi slən
tsa ci. Ma kə kaa ngəci na: «A Fəlipə, nəwra dzam!» kə.
44 Ma Fəlipə tsa va kiy, ntsa mbə məlmə Betəsayda niy nza na, mbə
məlmə kwətiŋ na ghəshi lə kar Andəre lə zəmbəghəy Piyer.
45 Ləy hwəm jəw ki na, mba'a kar Fəlipə kwəmay ghəshi lə Natanayel
kwərakwə. A kə ngəci na: «A Natanayel, a ghəy kəsay Ntsa gəzə *Məyizə
va kwəmaa dzəkən kwəma ci mbə zliya *kwəma pəhəti Hyala, zhini
tsəgha nihwəti mbəzli ka Hyala gəzəpə kwəmaa dzəkən kwəma ci diɓa.
Ma ntsa vay, Yesəw zəghwə *Zhezhefə, ndə ka Nazaretə na» kə.
46 Ma kə Natanayel na: «Mbə məlmə ka Nazaretə na, ka nza shi wəzə
ni tsahwəshi tsəgha kiy?» kə. Ma kə Fəlipə na: «E yaŋ, ndi nighəti na
gha ɓa shi!» kə. Əŋkwa kə, mba'a madʃiy ta dzaa nighəti.
47 Ma sa nay Yesəw Natanayel mbə sar dzəvəgha na, tapə ghəci ta gəzə
kwəmaa dzəkən, a kə na: «Ava ndə ka *Izərayel tsa karkar tsaa sar. Məni
kwəma gwəfə gwəfə na mbə nəfə ciw» kə.
48 Dza Natanayel ka dʃəw və, a kə na: «Njaa gha ghaa sənara shəkara
ntsa?» kə. Ma kə Yesəw na: «Ghala pətsaa nza gha va ta daskwa, Fəlipə
ghwəla ta harŋay, cəke' niy naŋee» kə Yesəw.
49 Ma kə Natanayel ki na: «A Metər, waa ni yaw, gha na Zəghwə Hyala!
Gha na mazə tsa hwəlfə ka *Izərayel!» kə.
50 Ma kə Yesəw na: «War tə sa nə ya ngəŋa: “Ya ghala pətsaa nza gha va
ta daskway cəke' naŋee” pən na, mba'a gha zləɓavə kwəmee na. Ghwəla
gha ta nashi niy dzaa taŋamti nini shiy tə dikə diɓa sa» kə.
51 Zhini ma kə ɓa na: «Nay ghwəy tsəy, ə gəzaŋwəy ya, ta na navay,
tsəgha na, ta nata ghwəmə dza ghwəy ghwənita, ka ghwəy nighəy, ka
kwal Hyala ka dzəmə, ka səkwa, ka dzəmə, ka səkwaa dzəkənee, yən
Zəghwə yakə ndə ngəri» kə.

2

Pəhə makwa tə hidʃi ka Kana

1 Ma sa mənta vici mahkan ləy hwəm nava kwəma ki na, mba'a məndi
harashi mbəzli ta zəmə shiy mbə pəhə makwa mbə məlmə Kana tə hidʃi
ka Galile. Mba'a mbəghəy Yesəw tiɓa kwərakwə ki.
2 Dza mba'a məndi harashi kar Yesəw lə *mbəzli ta səɗa ci ta zəmə shi
va.
3 Ma ghəshi mbə sa shiy na, mba'a shi sa kəɗishi. Ma sa nay mbəghəy
Yesəw shi sa va kəɗishi tsəgha, a kə na: «A zəghwee, gwa'a na shi sa və
shi» kə.
4 Ma kə Yesəw na: «A mə, wa kwəma gha na mbə kwəmee tay, səəkəy
tsee vəghwə nee diw» kə.
5 Ma kə mbəghəy kaa mbəzliy ghəra sləni va mbə zəmə shi va ki na: «A
mbəzli ni, ya wa kwəma dza naa gəzaŋwəy gwa'ay, məni tə ghwəy» kə.
6 Dzəghwa mba'a ce'wer niy nza tiɓa kwaŋ, nja tsəham nja tsəham, shi
ka mbəzli *ka Zhəwifəə ga yam dzəti shi ta ga'wəva li shi, ta nza dʃewdʃew
njasa ka ghəshiy məni mbə kwəma jiji shi ndimndim. Ma dikə dikə tsa
ce'wer vay, kwətiŋ tsa ci na, kar naa ɓəhwə yam gar ləytər dəghəsə
mətsəkə, tsahwəti na gar bələkwə bakə mətsəkə ghən kən.

1:45 1:45 Nəw 18:15; Ezay 9:5; 42:1-4; Ezhek 34:23; Mishe 5:1-3 **1:49 1:49** 1:34; 12:13; Mt 27:42
2:1 2:1-11 4:46 **2:4 2:4** 7:6, 30; 8:20; 12:23; 13:1; 17:1; Lk 22:53 **2:6 2:6** Mk 7:3-4

7 Ma kə Yesəw kaa mbəzliy ghəra sləni mbə zəmə shi va ki na: «A
mbəzli ni, gatim yam pəya' pəya' tə deghwer va diɓiy» kə. Dza mba'a
məndi gatishi.
8 Ma kə sa gamtishi məndi ki na: «Nana kiy tishim, a ghwəy ɓanshi kaa
ntsaa nighəə dzəkən zəmə shiy ki» kə. Dza mba'a məndi ɓanavəshi njasa
gəzəkə na va.
9 Dzəghwa ntsa va ki, gwərətə, hwətəmiyshi. Fa na na, ka shi sa wəzə
ni ghəshi, a sənay tə pətsa səəkə ghəshiw, war mbəzliy ghəra sləni va gati
yam va shiy sənata kwəma va gwa'a tsəgha. 'Wakəvə ntsa va da' harvə
zal makwa tsa va.
10 Ma kə ngəci na: «Ni wəzə ni shi saa gwəramti 'yaghwakə ni ka
məndiy 'wa ɓanshi kaa mbəzli harvə məndi ta zəmə gəzləɓə, dza sa ka
ghəshiy ghyamtəvashi ki na, ma ka nza məndi ɓanshi, ya ni ndalakwə ni
nza. Mbalaa a gha mbələy shiy gwəramti 'yaghwakə ghala məcana pəkw
nana na gha ki na» kə.
11 Ava tsəgha mənta kwa taŋa kwəma maɗaŋa gha Yesəw məni, mbə
məlmə Kana tə hiɗi ka Galile. Mba'a cinti kaa mbəzli ta səɗa ci njasa nza
dikə tsa məni na tsəgha ki. Mba'a ghəshi zləɓati kwəma ci.
12 Dzəghwa ghəshi ləy hwəm kwəma va, ghəshi lə kar mbəghəy lə
ngwarməhiy, lə mbəzli ta səɗa ci gwa'a, ka dzashiy dzəmbə məlmə
Kapernahwəm, mba'a ghəshi nzəyshi mbə gar vici jəwə.

*Kwəma Yesəw lə mbəzliy ɗəl shiy mbə *ciki Hyala (Mt 21:12-13; Mk 11:15-17; Lk 19:45-46)*

13 Ma vici *makwaghwa Pakə ka Zhəwifə ndəkwə ndəkwə na, mba'a
Yesəw maɗiy dzəmbə məlmə Zherəwzalem.
14 Sa tsəhəy na na, mba'a dzəmbəy mbə ciki Hyala. Ma dzəmbə na na,
mbəzliy ɗəɗəl shiy mbəɓa. Ka ɗəl slay, lə teŋkesli, lə kwəkwər palayhi.
Mba'a ka mbəərə gəna mbəɓa mənzəy mənzəy kwa kwəma tebeler shi
diɓa.
15 'Wakəvə na tsəgha kaa zhi'wə'wə mba'a jakətishiy mbərətishi bəlbəl,
nja kwərəpə. Mba'a dzəmbəy mbə shi, ka tihəshiy səvəri lə shi shi
va gwa'a, kar teŋkesli, lə slay shi, mba'a kikihwəvəri gəna shi va, ka
dzədzəpati tebelerhi shi va tə hiɗi.
16 Ma kə kaa mbəzliy ɗəl kwəkwər palay va na: «Katamtim shi ghwəy
va tə pətsa va, ka zhəghəra ciki tsa Dirə tsa ghwəy ka ciki ka zhəghə dəvə
ma» kə.
17 Dzəghwa kwəma va, mba'a ɓanavəshi zəzə kwəma kaa mbəzli ta
səɗa ciy dzəkən kwəmaa tsaslita va mbə Zliya Hyala, saa ni va: «A Hyala,
tərəŋwɗa ɗitee ghi tsa gha tsa gar mətira ti» kə.
18 Ma sa nay mbəzli dikə dikə ni mbə *ka Zhəwifə Yesəw tihə mbəzli ki,
ma kə ghəshi ngəci na: «A Yesəw, a kwəma maɗaŋa dza ghaa mənti, ta
mbə ghəy sənay, kataŋəy, a Hyala ndaŋa kwal ta məni tsəgha, pə ghəya?»
kə ghəshi.
19 Ma kə Yesəw na: «Ghənzə tsəghay, ngəzla pə ghwəy ngəzlamti ciki
Hyala tsa, a ghwəy nay ma yən zhiniy ngakati war tsəgha mbə vici
mahkan» kə.
20 Ma kə ka Zhəwifə na: «Piya faɗə mətsəkə kwaŋti məndi mənti mbə
nga ciki tsa na, ma gha na, war gwa'a gha taa ngakati mbə vici mahkanta
na?» kə ghəshi.

2:11 2:11 shi maɗaŋa maɗaŋa ni: 2:23; 3:2; 4:54; 6:26; 11:47-48; 20:30; SləniKY 2:22; Rm 15:19
2:12 2:12 Mt 4:13 **2:13 2:13** 6:4; 11:55; 12:12; Səvəri 12:1-14 **2:16 2:16** Lk 2:49 **2:17 2:17** Cem 69:10 **2:18 2:18** 2:11 **2:19 2:19** Mt 26:61; 27:40; SləniKY 6:14

21 Ma na Yesəwəy, vəgha ci na sa ɓəti na va nja ciki Hyala.
22 Ma ləy hwəm sa pəəsliti məndi Yesəw, mba'a zhakatiy mbə məti ləy
hwəm vici mahkan ki na, dza mbəzli ta səɗa ci mba'a ghəshi maɗiy zəzəvə
kwəma va njasa niy gəzanakəshi na va. Dzəghwa mba'a ghəshi zləɓavə
kwəma tsatsasliti məndi mbə Zliya Hyala lə kwemerəy niy gazanshi Yesəw
ngəshi gwa'a, ka shi kataŋ ni ki.

Gwa'a sənata Yesəw təkə kwəma mbə nəfə tsa ndə ngəri

23 Ma Yesəw mbə məlmə Zherəwzalem, ge'i lə *makwaghwa Pakə na,
mba'a mbəzli ɗaŋ tərəŋw nata kwəma maɗaŋa mənti na, mba'a nefer shi
hənishi ta kwəma ci.
24 Ma Yesəw naci ki na, ɓanavəshi nəfə tsa ci na, sa nzana gwa'a gwa'a
ghəci niy sənashi gwanashiw.
25 Diɓa na, ɗi tsahwəti ndə na ta canci kwəma təkə ndə ngəri mbə nəfə
tsa ciw, sa nzanay, gwa'a gwa'a sənashi na ke ngəri.

3

Gəzə kwəma kar Yesəw lə Nikwədem

1 Mba'a tsahwəti *ndə Farisa niy nza tiɓa, Nikwədem, kə məndi slən tsa
ci, ndə dikə ghəci mbə *ka Zhəwifə.
2 Dza ntsa va tə nahwəti vici həvir, ndəs tsəhəy vəgha Yesəw. Ma kə
ngəci na: «A Metər, a ghəy sənay, gha na ntsa ghwənikə Hyala ta ciŋəy
kwəma. Sa nzanay, tsahwəti ndə tiɓaa mbay mənti kwəma maɗaŋa na
nja sa məni gha na, kala war ntsa nza Hyala liw» kə.
3 Ma kə Yesəw na: «A gəzaŋee, ta na navay, tsəgha na, kala zhini kə ndəə
yay kwa baka səɗay, ka kwəmavə tsəhə ndə mbə mbəzli sləkə Hyalaw»
kə.
4 Ma kə Nikwədem na: «A Metər, ya ntsaa halantəvay kiy, njaa dza naa
yay kwa baka səɗa cia? Njaa dza naa zhiniy mbay zhay zhəghwa hwər
mbəghəya?» kə.
5 Ma kə Yesəw ngəci na: «A gəzaŋee, ta na navay, tsəgha na, kala yay
kə ndə lə yam, mba'a lə *Safə tsa Hyalay, ka kwəmavə tsəhəy ndə mbə
mbəzli sləkə Hyala tepəw.
6 Sa nzanay, ma vəgha yakəm ndə ngəri li tikə tə hiɗiy, war vəgha ndə
ngəri tsa va vay na gwa'a tsəgha. Ma naa yata va vəgha lə Safə tsa ɗewɗew
tsay, vəgha lə piy tsa Safə tsa ɗewɗew tsa na.
7 Əntaa kwəma nə ya va: “War ghwəy yaŋwəy 'war'war” pən, məniŋa
nja maɗaŋa ma.
8 Kar ghaa nay, mba'a kə safəə viyəy, səəkə dza kwa pətsa ɗi na ka naa
viy, war ka favə gaka ci ghaa nza. Ma ki na, ka sənay gha tə pətsa ghava
na, ya dzəti pətsa dza naw. Ava war tsəgha na lə kwəma ntsaa yay səəkə
dzar kwa Safə tsa Hyala kwərakwə ki» kə.
9 Ma kə Nikwədem na: «Njaa njaa ka nava kwəma mbay məntəvata
tsəgha kia?» kə.
10 Ma kə Yesəw na: «Gha ndə ɓənipə kwəma tsa dikə tsa mbə ka
*Izərayel na, kala sənata kwəma tsəgha na gha na?
11 A gəzaŋee, ta na navay, tsəgha na, ghəy ta na tsa ghəy ghənəy, kwəma
gəzəŋwəy ghəyəy, kwəma sənata ghəy na, ka gəzaŋwəy kwəmaa dzəkən

2:21 2:21 1Kwər 6:19 **2:22 2:22** 1:45; 12:16; 14:26; Lk 24:6-8, 27 **2:23 2:23** 2:11; 6:29; 7:31; 8:30; 9:38; 10:42; 11:45; 12:42; 20:29, 31; 16:9 **3:1 3:1** Nikwədem: 7:50; 19:39 **3:2 3:2** Mt 22:16; Zhŋ 2:11 **3:3 3:3** 1:13 **3:5 3:5** Tit 3:5 **3:6 3:6** 6:63 **3:8 3:8** NdəSən 11:5 **3:11 3:11** 3:32; 8:26

shi nashi ghəy lə mətsəhi ghəy. Ma ghwəy ki na, a ɗi ghwəy zləɓa kwəma
gəzəŋwəy ghəyəw.
12 Ya sa nzana ki, kala ɗi zləɓa ghwəy, ghala pətsa gəzaŋwəyee kwəma
shi tə hiɗiy, njaa dza ghwəy mbay zləɓa kwəmee ghala pətsa dzee maɗi
ta gəzaŋwəy kwəma ni mə ghwəmə shia?
13 Tsahwəti ndə tiɓa mba'a səəkəə nza mə ghwəmə kala war yən yən
ntsaa səəkə va səəkə məɓa, yən Zəghwə yakə ndə ngəri kiw.
14 Niy nza kwamti mbə gambay, a *Məyizə ni vasəti *shishi, mba'a
zlaŋəlati tə tsəm. Njasa niy mənti Məyizə vay, ava war tsəgha dza məndiy
favəghara, yən Zəghwə yakə ndə ngəri vəgha tsəm kwərakwə.
15 Ta way, ta mbə ya tsamaɓa ntsaa ndara nəfə tsa ciy kwəmavə piy tsaa
kəɗi ma.
16 Sa nzanay, tərəŋwta ɗiti Hyala mbəzli tə hiɗi, dza na mba'a ɓanakəshi
Zəghwə nzə, zəkwəti ghəci və. Ta mbəə nza, ya wa ntsaa ɓanavə nəfə tsa
ci kaa Zəghwə nzə vay, kala dza ghəciy zay ma, mba'a kwəmavə piy tsaa
kəɗi ma.
17 Ma na Hyalay, ghwənikə Zəghwə nzə na tikə tə hiɗi ta ɓasə ngwəvəə
dzəkən mbəzliw. War ta mbə ghəshiy kwəmavə mbəlishi tə mbərkə ghəci
gwa'a tsəgha.
18 Ma ntsaa ɓanavə nəfə tsa ci kaa Zəghwə Hyala vay, ka dza ngwəvəə
nza kənəw. Ntsaa ɓanavə ma nəfə tsa ci na, kəsə kəsə tsava ndə va
ngwəvə Hyala. Sa nzana, kala ɗi ghəciy ɓə nəfə tsa ci kaa Zəghwə Hyala
va, zəkwəti tsa nzə.
19 Tə wa kəsəy ngwəvə Hyala va mbəzliy, tə sa nzana mba'a pətsa waŋ
tsa səəkəy va Hyala kaa mbəzli tə hiɗi, dzəghwa mbəzli diɓa na, nzəy tsa
shi va mbə kwəsli ghəshi ɗi kən nza mbə pətsa waŋ tsa. Sa nzana, war
*kwəma jikir na ghəshiy məni.
20 Ya wa ntsaa ɗi məni kwəma jikir nay, ka ɗi nzəy na tə pətsa waŋ tsa
ya jəwəw, war tə pətsa zhəkwətə tsa ka naa ɗi. Sa nzanay, mbə hazləni
ghəci vantaa kwəma ci va jikir na ghavəə citaa dzəti ngwəla.
21 Ma na ntsaa məni na slar na kwəma kiy, war pətsa waŋ tsa ka naa
ɗi, ta mbə mbəzli gwanashiy nata na ci va sləni məni na. Sa nzana mba'a
ghərati lə ɗi fəti ci va Hyala» kə Yesəw.

*Kwəma kən Zhaŋ tsaa məni *batem lə kwəma kən Yesəw*

22 Ma ləy hwəm ki na, mba'a Yesəw ghəshi lə *mbəzli ta səɗa ci maɗishi
ka dzashiy dzəti hiɗi ka Zhəwde. Dza na mba'a hyayvay tə pətsa va li shi,
ka məni batem ghəci kaa mbəzli.
23 Ma ghala pətsa va kwərakwə ɓa na, mbə məni batem Zhaŋ mbə
məlmə Ayənən, ndəkwə ndəkwə vəgha məlmə Salem. Sa nza yam ɗaŋ
kwa həl tsa va gar məni batem. War ka səəkə mbəzliy nza və tə pətsa va
ki, ka mananshi batem ghəci.
24 Ghala pətsa va na, məndi ghwəla ta kəsə Zhaŋ dzəghwa fərshina di.
25 Dza nihwəti mbəzli ta səɗa Zhaŋ mba'a ghəshi ghavə ngərə ghəpə
kwa jipə shi lə tsahwəti ndə *ka Zhəwifəə dzəkən kwəma yaɓə vəgha
ɗewɗew, njasa nza kwəma jiji shi.
26 Ma kə ghəshi kaa Zhaŋ na: «A Metər, zəzəvə ntsaa niy nza ghwəy
va li gha pəriɓa pəriɓa tə miy həl Zhərdeŋ, ntsaa niy gəzaŋəy gha va

3:12 **3:12** 12:32; 14:1-3; 17:5 **3:13** **3:13** Fir 30:4; Rm 10:6 **3:14** **3:14** Bəla 21:9; Zhŋ 8:28; 12:32-34; 18:32 **3:15** **3:15** 20:31 **3:16** **3:16** 3:36; 5:24; Rm 8:32; 1Zhŋ 3:1; 4:9-10; 5:11, 13 **3:17** **3:17** 12:47 **3:18** **3:18** 5:22 **3:19** **3:19** 8:12 **3:20** **3:20** Ef 5:11-13 **3:21** **3:21** 1Zhŋ 2:4 **3:22** **3:22** 4:1-2 **3:24** **3:24** Mt 4:12; 14:3 **3:26** **3:26** 1:29-34

kwəma ci. Ma ghəci kiy, batem məni na kaa mbəzli kwərakwə, mbəzli gwa'a gwa'a dza na və» kə ghəshi.
27 Ma kə Zhaŋ na: «Nay ghwəy tsəy, ndə tiɓaa mənti shiy, kala war shi kanavə Hyala ghəshiw.
28 Ma ghənzə nja tsee ghən kiy, ghwəy də'wə ghən tsa ghwəy dza naa ndəgha fəti tə ya, sa nzana, mba'a ghwəy niy favə njasa niy gəzəkee: "Ma yən ta na tsee ghənəy, *Kəristəw Ntsa tivə Hyala nzeyew! Ə na na ghwənikəra məndi ta 'wanci kwal" pən niy ni.
29 Kwəma va sanay, njasa ka ndə vaa nza ghəciy ɗi ɓə mali ci, mba'a madigay tiɓa, ma ntsaa ɓə mali vay, ghəci ka naa nzaa ndə mali. Ma na madigay tsa vay, war ta nzəyəy ghəci vəgha madigay, ka fa kwəma gəzə na, ka naci kwəmaa nza. Ma sa ka na favə gəzə kwəma ntsaa ɓə mali va ki na, ka vəshi ghəci tərəŋw. Ava tsəgha nzee sana kwərakwə ki, tərəŋw təhəree va vəshi, sa favee gaka ci.
30 War mətsəhə kə tsa ci dikəə mətsəhə kəli dza kwa kwəma, ka zhəy tsee ləy hwəm» kə Zhaŋ.

Ntsaa səəkəy mə ghwəmə sləwa na shiy gwa'a

31 Ma ntsaa səəkəy mə ghwəməy, ghəci na sa kən ghən shiy gwa'a gwa'a. Ma tsaa yay ndə tikə tə hiɗi kwərakwə na, ntsa hiɗi va na tsava ndə. Ya kwəma gəzə na na, war kwəma tiɓa tə hiɗi va ghənzə ɓa. Ma na ntsaa səəkəy mə ghwəmə kiy, ghəci na sa kən ghən shiy gwa'a gwa'a.
32 Ya kwəma gəzə na na war kwəma shi nashi na, lə ni favə na gwa'a tsəgha. Ya tsəgha nzə ki na, ndə tiɓa ya kwətiŋ yivə kwəma ci vaw.
33 Ya wa ntsaa zləɓavə kwəma gəzə na vay, a tsava ndə sənay: «Kataŋ na kwəma gəzə Hyala» kə.
34 Ma ntsa ghwənay Hyalay, war kwəma Hyala ka naa gəzə. Sa nzana, mba'a Hyala va təhay lə Safə tsa nzə.
35 A Didi ɗiti Zəghwə ci, dza na mba'a ɓanavə bərci ngəciy dzəkən shiy gwanashi.
36 Ya wa ntsaa zləɓati kwəma Zəghwə ci vay, a tsava ndə kwəmavə piy tsaa kəɗi ma. Ma na ntsaa dzaa ɗi ma fəti ta kwəma gəzə Zəghwə vay, ka kwəmavə piy tsaa kəɗi maw. War ngwəvə sati nəfə tsa Hyala na saa dzaa nza kən ya hwəmɓa.

4

*Yesəw lə mali ka *Samari*

1 Dzəghwa mba'a *ka Farisahi favə məndiy gəzə: «Mbə məni *batem na Yesəw, ɗaŋ tərəŋw mbəzli ka səəkə və, ɗaŋɓa nici mbəzliy nəw mənishi kən ni Zhaŋ» kə məndi ngəshi.
2 Na Yesəw də'wə ghən tsa ci kiy, niy mənəhwə batem na kaa ndəw, mbəzli ta səɗa ci niy məni na.
3 Dza Yesəw sa favə na kwemer gəəzə məndi va tsəgha, mba'a ɓarvay tə hiɗi ka Zhəwde ta zhay zhəti hiɗi ka Galile.
4 Ta dzaa zhəmbə Galile va ki na, dzəvəri tə hiɗi ka Samari ghəci dzaa taŋə.

3:27 3:27 19:11; 1Kwər 4:7; Ebr 5:4 **3:28 3:28** 1:20; Mala 3:1; Mt 11:10 **3:29 3:29** Mt 9:15 **3:31 3:31** 8:23; 15:19; 1Zhŋ 4:5 **3:32 3:32** 3:11 **3:35 3:35** 5:20; 10:17; 13:3; 14:10; 17:2; Mt 11:27; 28:18 **3:36 3:36** 3:16 **4:1 4:1-2** 3:22 **4:4 4:4** 4:9; Lk 9:52; 17:11, 16; SləniKY 8:4-25

5 Ma ghəci mbə taŋə dzəvəri tə hiɗi ka Samari va ki na, mba'a tsəhəy
mbə nahwəti məlmə tə hiɗi va, Shikar, kə məndi slən tsa nzə. Məlmə va
na, vəgha vəh tsaa niy ɓanavə *Zhakwapə va kaa zəghwə ci *Zhezhefə
ghənzə.
6 Ma mbə vəh tsa va kiy, mba'a Zhakwapə niy lati yam. Sa daliy Yesəw
va dza ki na, mba'a nzəyəy ka dəkəva miy yam va, ge'i lə vici kwa ghən.
7 'Wakəvə nahwəti mali ka Samari ndəs səəkəta ta ga yam ghala vici va
ki. Ma sa səəkəta na na, dza Yesəw ka gəzanta kwəma: «A mali, samiyra
yam va di» kə.
8 Ma ghala pətsa va kiy, *mbəzli ta səɗa Yesəw dzashi ta papa shi zəmə
dzar mbə məlmə niy nza na.
9 Ma kə mali va kaa Yesəw na: «A ntsa, ndə *ka Zhəwifə gha, mali ka
Samari yən kiy, tawa ɗəw gha yam vəya ta sashi kia?» kə. Ma kwəma
gəzə na vay, sa nzana, kalaa niy tsəɓə ghən tsa ka Zhəwifə ghəshi lə ka
Samari ghala pətsa va ya jəw nzə, va tsəgha gəzə na tsəgha.
10 Ma kə Yesəw zləɓanta na: «A mali na, mbala na gha sənay gəla ni ɗi
Hyala vəlipə shiy nza, mba'a gha sənay, nda wa ntsaa ɗəw yam tsa va gha
nzay, gha na saa niy dzaa təɓəə ɗəw yam və. Ma nza ghəci ɓəŋa yaməə
ɓəpə piy tsaa kəɗi ma nza» kə.
11 Ma kə mali va na: «A Metər, kərakə yam kwaɓa, zhini saa ga yam va
ghaw na, kwəma dza ghaa ɓəkə niva yaməə ɓəpə piy tiɓa sənzənva kia?
12 Yam nashi gha niy, jijimmə *Zhakwapə latəŋəyshi na. Ghəci də'wə
ghən tsa ci, lə ndərazhi ci, mba'a dəbəkə tsa ci gwa'ay, yam ni niy sa
ghəshi. Naa ə nzana mba'a gha taŋəti jijimmə Zhakwapə tə dikə nə gha
ki shəkəna?» kə.
13 Ma kə Yesəw na: «A mali, ya wa ntsaa sahwə nini yaməy, war ta zhini
dza ndir ghəranci ɓa.
14 Ma ni dzee vaa ɓanshi yam kaa mbəzli kiy, ntsaa dzaa sahwə shi
na, ka zhini ndir ghəranci kaa tsava ndə ghwəla tepəw. Yam dzee vaa
ɓanavəy, mbər ka shənifə yam dza ghəshiy nza mbə, ta ɓanci piy tsaa
kəɗi ma ghəshi» kə.
15 Ma sa favə mali va tsəgha, ma kə kaa Yesəw ki na: «A Metər, gavəra
gəla niva yam di, e sahwəshi, nda kee mbəlira va zhini ndir ghəraɗa kala
dzee zhiniy zhəkə tikə ta ga yam ghwəla» kə.
16 Ma kə Yesəw na: «Tsəgha na, mbala harkə zaŋa, a ghwəy səəkə li
tikə» kə.
17 Ma kə mali va na: «Zal vəyaw» kə. Ma kə Yesəw na: «Ge'i ge'i na
kwəma nə gha va: "Zal vəyaw" pə gha.
18 Sa nzanay, cifə na zhər səəkə gha ti shi ghənghən ghənghən. Tsa nza
gha tsa və zal sənzənvanay, zaŋa tsa slar tsa naw, dzərvə mbə kwəma
gəzəkəra gha vaw» kə.
19 Dzəghwa ma kə mali va ki na: «A Metər, wa nee sənay nana ki, ndə
Hyala nza gha.
20 Ghəy ghəy ka Samariy, tikə mə ghən dəlagwa niy va jijihiŋəy tsəfəkwə
ta pəra'wanta dividivi shi kaa Hyala. Ma pə ghwəy ghwəy ka Zhəwifə na
ghwəy ki na: "War mbə məlmə Zherəwzalem gwa'a tsəgha na pətsa ka
məndi pəra'wanta dəvə ti kaa Hyala" pə ghwəy» kə.
21 A kə Yesəw ngəta na: «A mali, zləɓavə kwəma dzee na ta gəzəŋa: Mbə
səəkə na tsahwəti vəghwə, mbə vəghwə tsa vay, ka dza ghwəy pəra'wanci

4:5 4:5 Ghava 33:19; 48:22 **4:9 4:9** 2Mezh 17:29-41; Esd 4:1-3; Mt 10:5; Lk 9:52-53 **4:10 4:10** 4:26; 7:37 **4:12 4:12** 8:53 **4:13 4:13-14** 6:35; 7:37 **4:15 4:15** 6:34 **4:19 4:19** 9:17; Mt 21:46 **4:20 4:20** Nəw 12:5-14; Cem 122:1-5

dividivi ghwəy kaa Didi Hyala ya tikə mə dəlagwa na, ya mbə məlmə
Zherəwzaleməw.
22 Ghwəy ghwəy ka Samari talay, sənay ntsa pəra'wanci ghwəy dividivi
ghwəy ghwəyəw. Əy, ma na ghəy ghəy ka Zhəwifə kiy, a ghəy sənay ntsa
pəra'wanci ghəy dividivi ghəy. Sa nzanay, səəkə mbə hwəlfə ka Zhəwifə
dza ntsaa dzaa mbəlipəə tsahwə.
23-24 A tsahwəti vəghwə dzaa səəkə, ya sana nzəy, aa məniy. Ghalaɓay,
lə *Safə tsa Hyala ɗewɗew tsa, mba'a lə nəfə tsa kataŋ tsa dza ka pəra'wə
dəvə slar niy pəra'wanci dəvə kaa Didi. Sa nzanay Safə na Hyala. Mbəzliy
ɗi pəra'wanta dividivi shi kaa Hyala kwərakwə kiy, lə bərci Safə tsa nzə,
mba'a lə nəfə tsa kataŋ tsa dza ghəshiy pəra'wanta dividivi shi. Sa nzanay,
gəla mbəzliy pəra'wanta dividivi tsəgha na shi ɗi Hyala» kə Yesəw.
25 Ma kə mali va ki na: «Talay, e sənay, ta səəkə dza Ntsa tivə Hyala, ntsa
nə məndi va, *Kəristəw, kə məndi. Sa ka na səəkəyəy, ta pəraslavəŋəy
kwəma Hyala dza naa dza gwa'a gwa'a» kə.
26 Ma kə Yesəw ngəta na: «Ava yən na ki, yən ntsaa gəzaŋa kwəma tsa
sənzənva» kə.
27 Ghala pətsa va ki na, mba'a mbəzli ta səɗa Yesəw zhəghəkəvashi mbə
məlmə. Ma səəkə ghəshi na, Yesəw mbə gəzə kwəma lə mali, mba'a nava
kwəma səəti məhərli shi. Ya tsəgha nzə ki na, ndə tiɓa mbə shiy ɗəw: «A
mali na, wa shi ɗi gha və shəka?» kəw. Ya ka ɗəw va Yesəw na: «Gha kiy,
a kwəma gəzə ghwəy lia?» kə ɓaw.
28 'Wakəvə mali va tsəgha, mbərəkə zlata tsaghwa nzə tiɓa miy yam, ka
zhəghəvaa jighi ta dzaa gəzanshi mbəzli. A kə kaa mbəzli sa tsəhəta na
na:
29 «A mbəzlia, wa ndim nighətimam tsahwəti ndə tikə, mba'a gəzəkəra
shi mənəhwee ghala mbəradzə gwa'a gwa'a. Nda ghəci na Kəristəw Ntsa
tivə Hyala vay? Əndaw» kə.
30 'Wakəvə mbəzli mbə məlmə va tsəgha takwəs maɗishi ta dza ta nighə
Yesəw ki.
31 Ləy hwəm sa dzata mali vaa dzəmbə məlmə ki na, mba'a mbəzli ta
səɗa Yesəw maɗishi ta cə'wə Yesəw, a ghəci zəməhwə shi zəmə di, ma kə
ghəshi na: «A Metər, zəhwə shi zəmə» kə ghəshi.
32 Dzəghwa ma kə ngəshi na: «Kadiwəm na ghwəy di, a ni ya shi zəmə
vəya zəməshee, shi zəmə sənashi ma ghwəy» kə.
33 Tapə mbəzli ta səɗa ci va dzəmbəshi mbə ɗewɗew kwəma kwa jipə
shi, a kə ghəshi na: «Ə nzana mba'a tsahwəti ndə ɓanakə shi zəmə
shəkəna?» kə ghəshi.
34 Ma kə Yesəw ngəshi ki na: «Ma na ni ya shi zəmə gəzaŋwəy yay,
ghəshi na ɗi fəti ta kwəma gəzəkə ntsaa ghwənara, mba'a kəramti sləni
ndara na ta məni nzə.
35 Tir faɗə tərə na məndi dzaa məni shi zəmə səəkə kwamti, pə ghwəy
sana ɓay? A gəzaŋwəy ya nee ki, nighətim njasa nza pətsa kwamti, gwa'a
gwa'a nakamtəvashi shi zəmə. Tərə na war mənishiy jighi.
36 Ndə məni shiy jighi kiy, mbə kwəma zhəmə ci na, ka na dza kaa
hwəlfə shi vay, ɓasə ɓasə ɓasətishi, mba'a dzaa gwəmaghwashi kwa
gəzəm, ta kwəma piy tsaa kəɗi ma ghəshi. Ta mbə kar ntsaa zati shi
va ghəshi lə tsaa mənikəshi vaa jighi nza lə vəshi bakanashi.
37 A kwəma va mbəə nza nja kwəma fir tsaa niy gəzə va, ma kə na:

4:22 4:22 Ezay 2:3; Abdi 17; Rm 9:3-4 **4:23-24 4:23-24** 3:3-8; 2Kwər 3:17; Flp 3:3 **4:25 4:25** 1:41; 4:29; 7:26; 11:27 **4:26 4:26** 9:37 **4:29 4:29** Mt 12:23 **4:34 4:34** 6:38; 8:28; 12:49-50; 14:31; 15:10; 17:4 **4:35 4:35** Mt 9:37; ShiZhŋ 14:14-20 **4:37 4:37** Mishe 6:15

“Kwətiy ndə tsəŋwə shiy na, kwətiy tsaa mənishiy jighi” kə.

38 Sa nzanay, ghwəniy ghwəniŋwəy ya sana, ta dza ghwəy məni shi
zəmə tsəŋwəti ma ghwəy jighi. Kwətishi na mbəzliy, zati shi va. Mba'ee
ghwənaŋwəy kwərakwə ki tə mbərkə sləni shi va» kə.

39-40 Ma sa tsəhəshi mbəzli mbə məlmə ka Samari va vəgha Yesəw na,
ɗaŋ mbəzli mbəɓa ɓanavə nefer shi ki, tə mbərkə kwəma gəzanshi mali
va va, nə na: «Gwa'a gəzara na kwəmaa niy mənəhwee ghala mbəradzə»
kə. Dza ghəshi ka cə'wə Yesəw, a ghəci hyayvay mbə shi. Dza Yesəw
mba'a zləɓati mba'a hiy mbə shi gar vici ci bakə.

41 Sa favə ghəshi kwəma gəzanshi na lə miy tsa ci də'wə ghən tsa shi
na, dzəghwa mətsəhə nihwəti mbəzliy ɓanavə nefer shi zhiniy mətsəhə
shi ki.

42 Ma kə ghəshi kaa maliy harashi va ki na: «A mali, kwataka tə sa
gəzaŋəy gha va gwa'a tsəgha ɓanavə ghəy nefer ghəy kaa Yesəw nana
kiw. Sa nzana, mba'a ghəy favə kwəma gəzə na lə miy tsa ci ngəŋəy
də'wə ghən tsa ghəy. Dzəghwa mbə kwəma va na, mba'a ghəy sənay
kataŋ kataŋ, ghəci na Ndə mbəli mbəzli tə hiɗi, pə ghəy, va tsəgha ɓanavə
ghəy nefer ghəy diɓa» kə ghəshi.

Kar Yesəw lə ndə ghəra sləni ngwəmna tsa dikə tsa

43 Ləy hwəm vici mənti Yesəw va bakə na mbə məlmə *Samari kiy, dza
na mba'a zlay tsava piy səvəriy, ka dzay dzəti nici hiɗi, hiɗi ka Galile.

44 Kwataŋay aa niy gəzəkə, a kə niy niy: «Ka fati dikə məndiy dzəti ndə
Hyala njasa təɓə na mbə məlmə ciw» kə niy ni.

45 Ya tsəgha nzə kiy, ma sa tsəhəy na tə hiɗi ka Galile na, dzəghwa
mbəzli tə hiɗi va mba'a ghəshi ka'wəvə wəzə wəzə tərəŋw. Sa nzana
mba'a ghəshi səəkə mbə məlmə Zherəwzalem ta *makwaghwa Pakə,
mba'a ghəshi nashi shi mənəhwə Yesəw mbə makwaghwa va lə mətsə
shi njasa mənishi na gwa'a.

46 Dzəghwa Yesəw mba'a zhəghəghəvay zhimbə məlmə Kana, tə hiɗi
ka Galile. Mbə pətsaa niy zhəghəti na va yam gəmshi ni ka tay. Dzəghwa
mba'a tsahwəti ndə ghəra sləni ngwəmna tsa dikə tsa tiɓa mbə məlmə
Kapernahwəm gwərapəy zəghwə ci.

47 Ma sa favə na, a Yesəw zhəghəkəvay tə hiɗi ka Zhəwde dzəti hiɗi ka
Galile, kə məndi na, dza na mba'a dzaa kəsay ta cə'wə, a kə na: «A Metər,
titihwə dzam a gha dzaa mbəlitəra zəghwee ghəci gwərapəy mbə məlmə
Kapernahwəm, tərə na jəw sana ta məti» kə.

48 Ma kə Yesəw ngəci na: «Yaŋ tsəgha na, ghwəy ɗi na ɓəra nefer ghwəy
kala war ghwəy nay na yən mənti shi maɗaŋa maɗaŋa ni, lə shiy cipə
kwəma ɓa na.» kə.

49 Ma kə ndə sləni ngwəmna tsa va ngəci na: «A Metər, yaŋ pə gha, ndi
mbata ghaa dzakə ghi tsee di na gha, əntaa zəghwee va mətiy» kə.

50 Ma kə Yesəw ngəci na: «A pə gha məntiy, mbalaa jighi, mbəli mbəli
na zəghwə gha» kə. Dza na: «Yaŋ» kə zləɓavə kwəma gəzanci Yesəw va,
war ka dzay.

51 Ma war ghəci ghwəlay kwa kwal mbə jighəy, mba'a mbəzliy ghəra
sləni kəghi tsa ci səəkəshi ta ka'wə, ka gəzanci: «A zəghwə gha va mbəliy
ɓay» kə shi.

4:42 4:42 1Zhŋ 4:14 **4:44 4:44** Mt 13:57 **4:46 4:46-53** Mt 8:5-13 **4:46 4:46** 2:1-11 **4:48 4:48** Mk 13:22; 1Kwər 1:22

52 Ma kə na: «Ge'i ge'i lə vici njaa gha naa mənti gəja' baya?» kə. Ma
kə mbəzli va na: «Mbəra sa səkwata vici kwa ghən gha naa kwəmavə
gəja'a» kə ghəshi.
53 Dzəghwa ndə ghəra sləni ngwəmna tsa va mba'a sənay tsəgha, war
ge'i ge'i ghala vici gəzanci Yesəw va nə naa ni: «Mbala, mbəli mbəli na
zəghwə gha va» kə, zəghwə ci va kwəmavə gəja'a. Dzəghwa na, ghəci lə
mbəzli kəghi tsa ci gwanashi, mba'a ghəshi ɓanavə nefer shi kaa Yesəw
ki.
54 Ava, ghənzə na kwa baka kwəma maɗaŋa maɗaŋa na mənti Yesəw
tə hiɗi ka Galile, ghala pətsaa səvəriy na mbə hiɗi ka Zhəwde dzətiy ti
shi.

5

Yesəw ghəshi lə ntsa məti məti vəgha tsa mbə məlmə Zherəwzalem

1 Ma ləy hwəm kwəma va na, mba'a nahwəti vici makwaghwa *ka
Zhəwifə mənta, mba'a Yesəw dzay dzəmbə məlmə Zherəwzalem ta
makwaghwa va kwərakwə ki.
2 Ma mbə məlmə va na, mba'a kwəfa lati məndi tiɓa ndəkwə ghənzə
vəgha miy dəgha ka teŋkesliy dzəmbə məlmə va kwa. Slən tsa kwəfa va
lə kwəma ka *Ebərə na: «Betizata.» Cifə məndi lalati geshikiki vəgha.
3 Ma mbə geshikiki va na, mba'a mbəzli gwərapə gwərapəshi ni niy
ɓasəyvashi ɗaŋ tərəŋw, ghwəlefesli, lə vədevəder, mba'a mbəzli məəti
məəti vəgha ni gwa'a. [Ka ndəghə dazləɓə tsa dza yam vaa dazləɓayvashi.
4 Sa ka naa nzay, bərkəti ma *ndə kwal tsa Hyala na, kar naa səkway
dzəghwa kwəfa vaa dazləɓata. Ma ndə zəlghwə tsaa dzaa 'waa dzəghway
dzəghwa kwəfa va, ya zəlghwə ka wa niy nza sa ci na, mbəli mbəli ghəci.]
5 Mba'a tsahwəti ndə niy nza tiɓa məhəni mbə gaska va, gwərapəy gar
piya ci, mahkan mətsəkə dəghəsəti.
6 Sa nay Yesəw tsəgha məhəni, mba'a niy sənay gwərapəy na ghala
ndimndim kə na, dza na ka ɗəw kwəma və, a kə na: «Ka ɗi ghaa mbəliŋa
na?» kə.
7 Ma kə ntsa gwərapəy tsa va na: «A Ndə sləkəpə, ava war tsəgha kee
nza tiɓa. Tsee ndə tə ya gar ɓəvəraa fambəra mbə yam taŋtaŋ, ghala
pətsa ka ghəshiy dazləɓəshiw. Sa kee dza kaf kafəra, ka dza ta dzəghə
dzəmbəshiy, kee maɗiy tsəhə na, tsahwəti ndə 'wati kwal dzəghway
kənee» kə.
8 Ma kə Yesəw na: «Sati, pəərə kəshəɗə tsa gha, mbala» kə.
9 Nza'jəw tsəgha, kwəriŋ, ntsa va mbəliy. Dza na mba'a pəərəvə
kəshəɗə tsa ci, ka dza.
Ma vici məniva shi va ti kiy, fəca *vici dəkəva ka Zhəwifə ghənzə.
10 Ma kə mbəzli dikə dikə ni mbə ka Zhəwifə kaa ntsaa mbəliy va na:
«Gha kiy, kwal va gha ta ɓə kəshəɗə tsa gha tsa, njana nzana mahalakə
ghəra sləni va ghwəmmə ndatsə nzaw» kə ghəshi.
11 Ma kə kaa zləɓanshi na: «Waa ntsaa mbəlitəra va, nə naa ni: “Sati
pəərə kəshəɗə tsa gha a gha dzaa” kə sa» kə.
12 Zhini ma kə ghəshi ngəci ɓa na: «Yaŋ, wa sləŋ tsa tsava ntsaa gəzaŋa
va tsəgha naciy?» kə ghəshi.

4:53 4:53 2:23 **4:54 4:54** 2:11 **5:8 5:8-9** Mt 9:6-7 **5:9 5:9** 5:16, 18; 7:21-22; 9:14; Mk 2:27-28
5:10 5:10 Səvəri 20:8-10; Zher 17:21-22

13 Ma na ntsa mbəlitim va naci kiy, niy sənay ntsaa mbəliti va naw. Sa
nzanay, a Yesəw niy ɓarvay tə pətsa va, mba'a dzay sa nza mbəzli ɗaŋshi
tiɓa.
14 Dzəghwa ləy hwəm shi va ki na, mba'a Yesəw dzaa kəsay ghəci mbə
*ciki Hyala. Ma sa kəsay na tsəgha ki na, dza na mba'a gəzanci, ma kə
ngəci na: «A ntsa, avanay sənzənvay, a gha mbəliŋa, nana kiy, ya tə gha
ghən tsa gha va zhiniy məni *kwəma jikir na. Vantaa nahwəti kwəma
zhataa dzəkən gha, taŋ kaa na kwataŋa va» kə.
15 Dzəghwa ntsa va mba'a dzaa gəzanshi ka mbəzli dikə dikə ni mbə ka
Zhəwifə: «Wa Yesəw mbəlitəra na ki» kə.
16 Tə kwəma va ɗi ma mbəzli ka Zhəwifə dikə dikə ni mətsə Yesəw ki,
sa mbəliti na va ntsa va fəca vici dəkəva shi. Mba'a ghəshi ghati ghəzli ci
tsəgha.
17 Ma kə Yesəw ngəshi na: «A mbəzli ni, Dirəy, vici va vici va na mbə
ghəra sləni. Yən kwərakwə kiy, war tsəgha ghəree» kə.
18 Tə mbərkə kwəma gəzəkə Yesəw va tsəgha na gwəra mbəzli dikə
dikə niy ɓəti nəfəə dzəkən Yesəw tərəŋw ka pəla kwal pəəsli ci. Kwataka
va ntsa mbəliti na va fəca vici dəkəva naw, əhəŋ, gaw tə sa nə na va:
«Dirə na Hyala» kə, ka zhəghəti ghən tsa ci yəm lə Hyala na.

Bərci ɓanavə Hyala kaa Zəghwə nzə

19 Ma kə Yesəw ngəshi ki na: «A mbəzli ni, a gəzaŋwəy ya, ta na navay,
tsəgha na, ya wa shi nashi ghwəy va Zəghwə məntiy, shi mənti na də'wə
ghən tsa ci ghəshiw. Shi nashi na Dəy mbə mənishi na, shi va mənti na.
Ya nimaɓa shiy na shi məni Didi va gwa'ay, ghəshi na shi məni Zəghwə ci
kwərakwə.
20 Sa nzana mba'a Didi ɗiti Zəghwə ciy, dza na mba'a cinti məni shi ka
naa məni gwa'a ngəci. Ta zhini dza naa canci ghəra sləniy taŋamti nana
tə dikə tərəŋw diɓa, nza Zəghwə ci mbəə ghəra, ma nza ghwəy nighə
nava kwəma, nja kwəma dimədimə na ki.
21 Sa nzanay, njasa mbay Didi vaa zhanakati mbəzliy bəkwəshi zhakati
mbə məti, ka zhanambə piy tsa shiy, tsəgha dza Zəghwə ciy mbay ɓanci
piy tsaa kəɗi ma kaa ya tsama ntsa dza naa ɗi gwa'a kwərakwə ki.
22 Na Didiy, ka ɓasə ngwəvə naa dzəkən ndə ya kwətiŋ naciw. War kaa
Zəghwə ci ɓanavə na kwal ɓasə ngwəvə.
23 Ta mbə ndə ya tsamaɓa ciy fal Zəghwə ci va, njasa fal ghəshi va Didi
kwərakwə. Ntsaa dzaa ɗi ma fal Zəghwə ci vay, ava tsəgha dza naa fal
ma Dəy tsaa ghwənay va kwərakwə.
24 Avanay sənzənvay, ə gəzaŋwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ya tsamaɓa
ndə favə na kwəma gəzee, dza na mba'a zləɓavə kwəma ntsaa ghwənaray,
a tsava ndə kwəmavə piy tsaa kəɗi ma. Ka kəsəy tsava ndə ngwəvəw. A
taŋəy dzəghwa kən məti, mba'a dzay dzəmbə piy tsaa kəɗi ma.
25 ə gəzaŋwəy ya, ta na navay, tsəgha na, a tsahwəti vəghwə tiɓa dzaa
səəkə, ya sənzənvay, aa səəkəy, vəghwə tsa vay, vəghwə tsa dza mbəzli
bəkwə bəkwə niy favə gaka məli Zəghwə Hyala ti na. Mbəzliy dzaa favə
gaka məli ci va kiy, ta piy dza ghəshi.

5:13 5:13 6:15; 11:54; 12:36; Mt 8:18; 13:36 **5:14 5:14** Mt 9:2; Zhk 5:16 **5:15 5:15** 9:11 **5:18 5:18** ka pəla pəəsli ci: Mt 14:5; Zhŋ 7:1, 25; 8:37, 40; 11:53; Dirə na Hyala: 1:34; 3:35; 8:16-19; 10:17-18, 29-38; 14:8-11, 20, 28; 15:9-10; 16:27-28; vəh. 17 **5:19 5:19** 1:34 **5:20 5:20** 3:35 **5:21 5:21** Rm 4:17; Ef 2:5; Zhŋ 11:25 **5:22 5:22** 3:18; 5:27, 30; 9:39; 12:47-48; SləniKY 10:42; 1Zhŋ 2:28 **5:23 5:23** Flp 2:10-11 **5:24 5:24** 3:16; 5:22; 6:35; 8:51; 10:28; 11:25-26; 14:6; 17:2; 20:31; 1Zhŋ 2:25; 3:14 **5:25 5:25** 11:43; Mk 5:41; Lk 7:14

26 Sa nzanay, njasa nza Didi va lə bərci və ta ɓə piy kaa ndə na,
tsəgha ɓanavə na bərci va kaa Zəghwə ci a ghəci ɓanshi piy kaa mbəzli
kwərakwə.
27 Mba'a ɓanavə kwal tsaa ɓasə ngwəvəə dzəkən mbəzli gwa'a kaa
ngəci, sa nzana Zəghwə yakə ndə ngəri ghəci.
28 Əntaa ghwəy dzaa nighə nja maɗaŋa sa ka tsahwəti vəghwə səəkəy
ma. Ghala vəghwə tsa vay, mbəzli kwa kwəli gwa'a gwa'a dza naa favə
məli ci,
29 ka ghəshi dza na, mba'a ghəshi zhikəməshi kwa kwəli. Ma mbəzliy
niy nza mbə məni kwəma wəzə nay, səəmə tsa shi na, ta kwəmavə piy
tsaa kəɗi ma, ma niy niy məni war *kwəma jikir na na, ka səəmə ta dzəti
ngwəvə.
30 Na neyey, sa mbay ya məni də'wə ghən tsee, njasa tarəvee tiɓaw.
Ya ngwəvə njasa slee nay, njasa gəzara Hyala slee. Ngwəvə slee vay sa
tsərtsər na na, sa nzana, kala pəla fambə nee kwəma ɗee yən dzəmbə,
war njasa ɗi ntsaa ghwənara yən məni» kə.

Shiy ndəgha fəti ta bərci va Yesəw mbə sləni ci

31 Ma kə Yesəw diɓa na: «Na neyey, mba'a pən ni, e ndəgha fəti ta ghən
tsee, pənəy, fəti kataŋ na naw dza mbəzliy ni.
32 Nanzə kiy, a ndə tiɓa, ntsaa dzaa ndəgha fəti tə ya. E sənay, fəti
ndəgha ntsa vaa dzəkən yay, ndəgha fəti lə kwal tsa kataŋ tsa na.
33 A ghwəy niy ghwənashi mbəzli kaa Zhaŋ tsaa məni *batem ta ɗəw
kwəma və. Dza Zhaŋ mba'a ndəghamti fəti ta kwəma kataŋ na va.
34 Ma na nee ta na tsee ghən kiy, ɗəw ndee a ghəci mbəə ndəghatəra
fəti, pənəw. War tə mbərkə ghwəy gəzee kwəma ndəgha fəti Zhaŋ, ta
mbə ghwəy zləɓa, ma nza ghwəy mbəliŋwəy.
35 Sa nzana Zhaŋəy, nja gərkəwa ka ghwə vaa nza waŋə kwa, ka mbərə
kaa mbəzli ghəci niy nza. Dzəghwa mba'a ghwəy niy vəshiŋwəy ge'i lə
tsava vəghwə gar jəwə tsətsə, ta kwəma waŋ tsa mən na va.
36 Na nee diɓay, a nihwəti shiy dzaa ndəgha fətiy dzəkənee tiɓa,
tərəŋwɓa na shi va ndəgha fəti kən na Zhaŋ. Sləni gəzara Dirə va, ta
ghəray, ghənzə ndəgha na fəti tə ya. Sləni mənee vay, ti dza mbəzliy
sənay, Dirə tsa mə ghwəmə ghwənikəra na, kə ghəshi.
37 Dzəghwa Dirə tsaa ghwənikəra va ɓa na, mbə ndəgha fəti ghəci də'wə
ghən tsa ci tə ya. Ma ghwəy ta na tsa ghwəy ghən ki na, səəkə ghwəy favə
gaka məli ciw, səəkə ghwəy nata mətsə ciw, tsəgha.
38 Njana ɗi ma ghwəy zləɓa kwəma ntsaa ghwənaray, kwəma ci mbə
nəfə ghwəyəw ɗi naa gəzə.
39 Dzəghwa ghwəy mba'a ghwəy jahambəvaŋwəy tərəŋw dzəmbə jangə
zliyahi Hyala, sa bərkəti ghwəy: “Ta kəsata kwəmaa cipə njasa dza
məndiy kwəmavə piy tsaa kəɗi ma dza ghəy mbə” pə ghwəy. Mbalaa
dzəkənee gəzə kwemer mbə zliyahi va va kwəma nashi ki.
40 A ka ɗi ghwəy səəkə vəya ta kwəmavə tsa kataŋ tsa piyəw.
41 Ma na nee, ta na tsee ghənəy, nə yaa ni, war ndə ngəri faltəra, pənəw.
42 E sənaŋwəy, ka ɗi Hyala ghwəy ya jəw mbə nefer ghwəyəw.
43 Vanay sanay, e səəkəra tikə, ta kwəma ghwənikəra Dirə, dzəghwa
ghwəy na, a ɗi ka'wəra ghwəyəw. Ka ghwəy nighə taa nza kiy, mba'a kə

5:26 5:26 1:4 **5:29 5:29** 11:24 **5:30 5:30** 4:34 **5:31 5:31-32** 5:36 **5:33 5:33-34** 1:15, 19, 34
5:36 5:36 10:25, 38; 14:10-11; 15:24, 27 **5:37 5:37** 1:34; Səvəri 20:19; Nəw 4:12 **5:38 5:38** 16:9
5:39 5:39 Lk 24:27, 44; SləniKY 13:27; 17:11; 2Tim 3:15-16; 1Pi 1:10-11 **5:41 5:41** 7:18

tsahwəti ndə səəkəy lə kwəma tarəkə na, də'wə ghən tsa ci na, ka ghwəy dza, ka'wə ka'wəvə tsava ndə tsəgha.
44 War fal tsa dza ndə ngəri, nja ghwəy faltəŋwəy sa pala ghwəy gwa'a tsəgha, kala pəla fal tsa dza Hyala kwətitaa faltəŋwəy. Njaa dza ghwəy zləɓavə kwəmee nə ghwəy kia?
45 Əntaa ghwəy təkə na, nja yən dza naa hakaŋwəy dzəti ngwəvə kwa kwəma Dirə, pə ghwəy nee ki ma. *Məyizə tsa sənay ghwəy va fəy ghwəy ghən tsa ghwəy tiy, ghəci dza naa harŋwəy dzəti ngwəvə.
46 War mba'a pə ghwəy niy zləɓavə kwəma Məyizə lə nəfə tsa karkar tsa nzay, a ghwəy niy dzaa zləɓavə nee va kwəma nza kwərakwə ki, sa nzanay, kwəmaa dzəkənee na sa niy tsasliti Məyizə va.
47 Kwa vəghwə tsa njana, kala zləɓavə na Məyizə va kwəma ghwəy kiy, njaa dza ghwəy ghaa zləɓavə nee kwəma nee paraa?» kə Yesəw.

6

Yesəw lə mbəzli bələkwə bələkwə cifə mətsəkə
(Mt 14:13-21; Mk 6:30-44; Lk 9:10-17)

1 Ma ləy hwəm kwəma va ki na, mba'a Yesəw kafəy taŋəy dzəvəri na pəriɓa pəriɓa bəla həl Galile tsa har məndi vaa həl *Tiberiyadə.
2 Ma sa nay məndi ghəci dzay na, tapə vərəm ndə ngəri mbə nəw ci, sa nay məndi kwəma maɗaŋa maɗaŋa na mbə mbəli tsa mbalamti na va mbəzli gwərapə gwərapəshi ni.
3 Dza kar Yesəw ghəshi lə mbəzli ta səɗa ci mba'a ghəshi dzəməshi mə kəlaŋ tiɓaa nzəyshi mə.
4 Ma ghala pətsa va ki na, *makwaghwa Pakə ka Zhəwifə ndəkwə ndəkwə ta məniva.
5 Sa nə Yesəw njə'wə, kə na, ndə ngəri ɗaŋ tərəŋw ɓasəkəvay, ka səəkəə dzəvəgha. Sa nashi na mbəzli va, ma kə kaa Fəlipə na: «A Fəlipə, kwəma dza ghwəm pakə shi zəmə tə pətsa sana gar ɓanshi kaa mbəzli ni gwanashia?» kə.
6 Ma gəzə na kwəma va tsəghay, war ta mbəə favə na dza Fəlipəə zləɓanci kwəma gwa'a tsəgha. Ma ghəci na naciy, gwa'a sənata na njasa dza naa məni.
7 Ma kə Fəlipə na: «A Metər, ya war mbəl gar bələkwə bələkwə bakəə ɓəvə ghwəm pavə shi zəmə tiy, daw dza ghəshiy nza ta kwəmavə ngəmiy shi mbəzli ni jəw jəw gwanashi» kə.
8 Ma kə tsahwəti mbə mbəzli ta səɗa ci, Andəre, zəmbəghəy Shimaŋw Piyer na:
9 «Avanay tsahwəti zəghwə tikə jəwə lə peŋ cifə mba'a kərpi bakə və. Nanzə kiy, wa shi dza niva shiy ghakə ta gəla mbəzli ɗaŋ ni ni tsətsə kia?» kə.
10 Ma kə Yesəw ngəshi na: «Gəzanshim mbəzli va, a ghəshi nzəyshi mənzəy na ghwəy» kə. Ma pətsa vay, lə gwəzən ti gar nzəyshi mbəzli. Mbəzli va ki na, mba'a ghəshi mənti gar bələkwə bələkwə cifə mətsəkə. Dza ghəshi mba'a ghəshi nzəyshi ki.
11 Sa nashi Yesəw mbəzli va nzəyshi gwa'a na, dza na tsaŋ ɓəvə peŋ, ka məni 'wəsa kaa Hyalaa dzəkən. Sa manamti na 'wəsa na, mba'a ɓanavəshi kaa mbəzliy nzəyshi va gwanashi a ghəshi zəmə. Tsəgha mənti

---

5:44 5:44 5:41 **5:45 5:45** Nəw 31:24-29 **5:46 5:46** Nəw 18:15, 18; Lk 24:27; Zhŋ 6:14; SləniKY 3:22; 7:37 **5:47 5:47** Lk 16:29-31 **6:2 6:2** Mt 6:25; Zhŋ 2:23 **6:3 6:3** kəlaŋ: Mt 5:1; 15:29; Mk 3:13; 6:46; Lk 22:39 **6:4 6:4** 2:13 **6:8 6:8** Andəre: 1:40; 12:22; Mt 4:18; Mk 13:3 **6:11 6:11** 21:9, 13

lə kərpi va ɓa. Ya wa də mbə shi na, mba'a kwəmavə shiy zəhwəshi gar məkanci.
12 Ma ləy hwəm sa zəhwə mbəzli va shi zəmə gwanashi bəhə bəhə kiy,
mba'a Yesəw gəzanshi mbəzli ta səɗa ci, a kə ngəshi na: «A pə ghwəy
mənti kiy, ɓasətim tsaa tərmbə va va mbəzli va, əntaa tsahwəti dzaa
daŋərəy mbə» kə.
13 Dzəghwa məndi ɓasə ɓasə məndi ɓasəti tsaa tərmbə peŋ mbə sa cifə
tsa va sa zəməvə məndi, ghwani məŋ lə bakə məndi təhay li gyaɗə gyaɗə.
14 Mba'a ghəshi nata njasa mənti Yesəw kwəma dimədimə na va
gwanashi tsəgha, a kə ghəshi ki na: «Ntsa na ndə Hyala tsa gəzə məndi
va dzaa səəkəə dzəti hiɗi» kə ghəshi.
15 Mba'a Yesəw sənay tsəgha, «Ndal tərmbə ghəshi ta səəkə ta kəsəra
lə bərci ta pəərəɗa ka mazəw» kə. Mba'a zhiniy zhay zhimə kəlaŋ tsa va
kwətiy, mba'a dzaa nzəyəy mə diɓa.

Njasa dza Yesəw dzəy tə ghən yam lə səɗa ci (Mt 14:22-33; Mk 6:45-52)

16 Sa məniy tihwer na, mba'a *mbəzli ta səɗa Yesəw dzashiy dzəməy
həl.
17 Mba'a ghəshi dzəghwashi kwa kwambəwal, ka taŋə dzəvəri tə həl tsa
va ta dzəmbə məlmə Kapernahwəm. Pa' ka mənta vərɗi war ghəshi mbə
taŋə, kala səəkəy Yesəw kəsashi.
18 Mba'a safə maɗiy ta viy dzəy tə kwəfa va lə bərci tərəŋw. War
pasla'wə yam pasla'wəva dalala tsəgha ki.
19 Ma sa kaɓə ghəshi kwambəwal tsəgha, mba'a ghəshi kəətivə dza gar
kiləwmetər cifə, ya gar kwaŋ kiy, nighə ghəshi na Yesəw səəkəy ndəkwə
ndəkwə lə kwambəwal, ka dza lə səɗa ci dzəy tə yam. Dzəghwa mba'a
her shi dzashi və.
20 Ma kə Yesəw ngəshi ki na: «Waa yən na, ka hazləni ghwəy ma» kə.
21 «Ənkwa» kə ghəshi. Dza ghəshi ka ɗi ka'wəə dzəghwa kwambəwal,
war ghwəla tsəgha na, ndəs kwambəwal kəsashi hiɗi pəri həlbə tsa ɗi
ghəshi va dzaa dzəti.

Vərəm mbəzli lə Yesəw

22 Ma way pi tə həzlimə na, gha' mbəzliy niy ɓasəshi va ghati zəzə
kwəma Yesəw tə pətsa nza na. Sa nzana mba'a ghəshi sənay, mbəray war
kwətiŋta kwambəwal niy nza tə pətsa va, mba'a *mbəzli ta səɗa Yesəw
niy dzəghwashi kwa. Ma ghala pətsa dzəghwa ghəshi va na, niy nay Yesəw
ghəshi dzəghway li shiw, war mbəzli ta səɗa ci va shiy niy dzashi ja'ja'a.
23 Ma ghəshi mbə zəzə kwəma Yesəw tsəgha ki na, mba'a nihwəti
kwambəwalerəə səəkə mbə məlmə *Tiberiyadə dzakə dzashi tə pətsa va,
tiɓa ndəkwə lə pətsa zəmə məndi va peŋ tsa mənti Yesəw va 'wəsa kaa
Hyala məndiy zəmə.
24 Sa nay ghəshi, kala Yesəw tiɓa, zhini kala mbəzli ta səɗa ci tiɓa
kwərakwəy, mba'a ghəshi dzəghwashi kwa kwambəwaler va, ka dzashiy
dzəvəri məlmə Kapernahwəm ta pala Yesəw.

Yesəw na ɗafaa ɓəpə piy

25 Dza ghəshi ndəs ghəshi kəsay Yesəw pəriɓa ki. Ma sa kəsay ghəshi
na: «A Metər, hwəm səəkəŋa gha tikəa?» kə ghəshi.
26 Ma kə Yesəw na: «Ə gəzaŋwəy ya, ta na navay, tsəgha na, sa
nzana mba'a ghwəy favə kwəma ɗi shi maɗaŋa məntee va ciŋwəy palara

---

6:14 6:14 Nəw 18:15, 18; Zhŋ 1:21; 2:11; 5:46; 7:40; SləniKY 3:22-23 **6:15 6:15** 5:13; 18:36 **6:23 6:23** 6:11 **6:26 6:26** 2:11

ghwəyəw. Sa nzana, mba'a ghwəy kwəmavə shi zəmə vəya, ka zəhwəshi
ɓəhə ghwəy, va tsəgha palara ghwəy.
27 Ka kəslimbə ghən ghwəy war kən ghəra sləni ta shi zəməə dzaa
gwəravəə yiɗishi gəm ki ma. Ta niy dzaa nza ndimndim ni shi zəmə
ka ɓanci piy tsaa kəɗi ma kaa ndə pə ghwəy ghəra sləni. Shi zəmə vay,
yən Zəghwə yakə ndə ngəri, yən sa fati Dirə Hyala lamba nzə tə ya, dza
naa ɓəŋwəyshi» kə Yesəw.
28 Tapə mbəzli va ta ɗəw kwəma və ki, a kə ghəshi na: «War njaa njaa
dza ghəy mənti dza ghəy mbay ghərati sləniy dzaa təɓanta kaa Hyalaa?»
kə ghəshi.
29 Ma kə Yesəw zləɓanshi na: «War ndara ma ghwəy nefer ghwəy, yən
ntsa ghwənay nay, ghənzə na ghəra sləni wəzə na ɗi na va ghwəy» kə.
30 Zhini ma kə ghəshi na: «A kwəma maɗaŋa mənti gha gar nata ghəy,
ta mbə ghəy ndaŋa nefer ghəya? Naa a sləni mənti ghaa?
31 A gha sənay ghala pətsaa nza jijihimmə kwamti mbə gambay, a
ghəshi niy kwəmavə shi zəmə nə məndi *manə, kə məndi, mba'a ghəshi
zəhwəshi, njasa gəzəkə kwəma mbə Zliya Hyala, ma kə na: “Mba'a
ɓanakəshi na shi zəmə səəkə mə ghwəmə” kə» kə ghəshi.
32 Ma kə Yesəw na: «Ə gəzaŋwəy ya, ta na navay tsəgha, *Məyizə
ndaŋwəy na shi zəməə səəkə mə ghwəməw, Dirə na saa dzaa ɓəŋwəy
ni kataŋ kataŋ ni shi zəməə səəkə mə ghwəmə.
33 Sa nzanay, ma ni ɓəkə Hyala shi zəmə mə ghwəməy, shi ka ɓanshi
piy kaa mbəzli tə hiɗi na ghəshi» kə.
34 Ma kə mbəzli va na: «A ntsa dikə tsa, ɓəŋəy niva gəla shi zəmə
həzlimə həzlimə di» kə ghəshi.
35 Ma kə Yesəw na: «Yənəy, yən na shi zəməə ɓəpə piy. Ya tsamaɓa
ndə səəkəy na vəyay, ka dza maa ghəranciw. Ntsaa ndara nəfə tsa ciy, ka
ghəranci ndir ghwəlaw.
36 Nanzəy, e niy gəzəkəŋwəy: A ghwəy nara ngar na, a ndara nəfə tsa
ghwəy ghwəyəw, pən niy ni.
37 Ya tsama ndə na mbə ni ndara Dirə va mbəzliy, ta səəkə dza naa
dzəmbə dəvee, ka tihəti tsaa dzaa səəkəy va ndəə dzəmbə dəvee ya tepə
kiw.
38 Sa nzanay, səəkəree mə ghwəmə ta məni kwəma war njasa ɗi yaw,
ta məni kwəma ɗi ntsaa ghwənara səəkee.
39 Kwəma ɗi ntsaa ghwənara vay, war mba'ee ndəghwəti mbəzli ndara
na va mbə dəvee gwanashi. Kala zay ndə mbə shi ya kwətiŋ nzə. Mba'ee
dzaa zhanakatishi mbə məti gwanashi, fəca dza hiɗiy kərə.
40 Ma kwəma ɗi Dirəy, ya wa ntsaa nara, yən Zəghwə ci, dza na mba'a
ndara nəfə tsa ciy, mba'a tsava ndə kwəmavə piy tsaa kəɗi ma, zhini
mba'ee dzaa zhanakati mbə məti fəca dza hiɗiy kərə» kə Yesəw.
41 'Wakəvə *ka Zhəwifə ga' ta ngwəzliməə dzəkən Yesəw, sa nə na va:
«Yən na shi zəməə səəkəshi mə ghwəmə» kə.
42 Ma kə ghəshi na: «Yesəw sasa tsəy? Ghəci zəghwə *Zhezhefə va tsəy.
Ntsa sənay ghwəmmə kar dəy lə mbəghəy ghəci ki na. Njaa njaa naa ni:
“Mə ghwəmə səəkee” kəa?» kə ghəshi.

6:27 **6:27** 6:35 **6:29** **6:29** 2:23 **6:31** **6:31** Cem 78:24; Səvəri 16:4, 31; Zhŋ 6:49 **6:33** **6:33** 6:41, 51 **6:34** **6:34** 4:15; Mt 6:11 **6:35** **6:35** 4:13-14; 6:48-58; 7:37 **6:36** **6:36** 16:9; 20:29 **6:37** **6:37** 17:2, 24 **6:38** **6:38** 4:34; Mt 26:39 **6:39** **6:39** 10:28; 17:12; 18:9 **6:40** **6:40** 5:24; 6:44, 54; 11:24 **6:42** **6:42** Mt 13:55

43 Ma kə Yesəw na: «A mbəzli ni, ka ngwəzlimə ghwəy kwa jipə ghwəy
gəm ma.
44 Ndə tiɓa mba'a dzaa mbay səəkəy dzəvəghee, kala war ntsa haray
Didi tsaa ghwənikəraw. Yən kiy, ta zhanakati dzee mbə məti fəca dza
hiɗiy kərə.
45 A mbəzliy gəzə kwəma Hyala niy tsasliti kwəma mbə Zliya Hyala, a kə
ghəshi niy niy: "Ta ɓananavəshi kwəma dza Hyala kaa mbəzli gwanashi"
kə ghəshi niy ni. Ntsaa dzaa fəti ghən ta kwəma dza Didiy ɓananci, dza
mba'a zləɓavə kwəma ɓənipə na va kiy, ta səəkə dza tsava ndəə dza vəya.
46 Mbə gəzə kwəma vay, ə nə ya: A tsahwəti ndə tiɓa, mba'a səəkəə
nay Didi, pənəw. War yən kwətira yən saa səəkə va mə Hyala na saa nay
Didi.
47 Ə gəzaŋwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ya wa ntsaa ndara na nəfə tsa
ciy, aa kwəmavə piy tsaa kəɗi ma.
48 Yən na shi zəməə ɓəpə piy.
49 Njasa gəzə ghwəy vay, a jijihiŋwəy niy zəhwə shi har məndiy manə
kwamti mbə gamba, ya tsəgha nzə kiy, gwanashi bəkwəshi ghəshi.
50 Ma na shi zəməə səəkə mə ghwəmə nashi kiy, ya wa ntsaa dzaa
zəhwəshiy, ka məti tsava ndəw.
51 Yən na shi zəməə səəkə mə ghwəmə, ka ɓəpə piy. Zəhwə ma ndə
niva shi zəməy, ta nza dza na lə piy ta kwa ndimndim jiji. Vəghee də'wə
ghən tsee na shi zəmə dzee vaa ɓanci kaa ntsa va. Ta zlatanavə vəghee va
dzee kaa məti, tə mbərkə mbəzli tə hiɗi, ta mbə ghəshiy kwəmavə piy»
kə Yesəw.
52 Ma sa favə ka Zhəwifə kwəma gəzəkə Yesəw va tsəgha na, mba'a
kafəkə ghəpə kwa jipə shi, a kə ghəshi na: «Njaa njaa ka ntsa mbay
ndammə vəgha ci, ta zəmə ghwəmmə nə na kia?» kə ghəshi.
53 Dzəghwa ma kə Yesəw ki na: «A mbəzli ni, a gəzaŋwəy ya, ta na
navay, tsəgha na, war dza ghwəy kala zəhwə vəghee ghwəy, yən Zəghwə
yakə ndə ngəri, kala sahwə miymiy ya ghwəyəy, ka dza ghwəy kwəmavə
piyəw.
54 Ma na ntsaa zəhwə vəghee, mba'a sahwə miymiy yay, aa kwəmavə
piy tsaa kəɗi ma. Ta zhanakati dzee mbə məti ci fəca dza hiɗiy kəɗi.
55 Sa nzanay, vəghee va na ni kataŋ ni shi zəmə, zhini miymiy ya na, ni
kataŋ ni shi sa.
56 Ma ntsaa zəhwə vəghee va, mba'a sahwə miymiy yay, jakəjakə nza
ghəy li. Mbə ya na, mbee piy kwərakwə.
57 Dirə tsaa ghwənaray ghəci ɓəpə na piy. Tə mbərkə ghəci piyee sana.
Ava tsəgha dza ntsaa zəhwə vəghee nza lə piy tə mbərkee kwərakwə ki.
58 Ma na shi zəmə mə ghwəmə nashi kiy, yəm na ghəshi lə niy niy zəhwə
jijihiŋwəy va shi zəmə mbəradzə kwamtiw. Ya tsəgha niy zəməhwəshi
ghəshiy, a ghəshi niy bəkwəshi na nashi. Ma ntsaa dzaa zəhwə nini shi
zəməy, ta nza dza na lə piy tsa ci, ta kwa ndimndim jiji» kə Yesəw.
59 Yesəw mbə ɓananshi kwəma kaa mbəzli mbə ciki ɓasə va tsa ka
Zhəwifə, mbə məlmə Kapernahwəm, gəzəkə na kwəma na.

Mbəzliy zləɓavə nəw Yesəw lə mbəzliy zləɓavə ma

60 Ma sa favə mbəzliy nəw Yesəw va kwemer gəzəkə na va tsəghay,
ɗaŋ nihwəti mbəzli ghati ngwəzlimə, a kə ghəshi na: «Kay, ata gəla nana
kwəmay, caslakəta na. Ka dza ndəə mbay nəwtiw» kə ghəshi.

6:45 6:45 Ezay 54:13 **6:46 6:46** 1:18 **6:48 6:48-50** 6:35; ShiZhŋ 2:17 **6:49 6:49** 6:31 **6:53 6:53-58** Mt 26:26-28; 1Kwər 10:16; 11:23-26 **6:56 6:56** 15:4-5

61 Mbalaa gwa'a sənay Yesəw njasa ngwəzlimə ghəshiy dzəkən. Ma kə
ngəshi na: «A mbəzli ni, njaa baya ə zhəŋwəy kwəma na na?
62 Ya sa dza ghwəy nara yən Zəghwə yakə ndə ngəri, yən maɗiy dzara
dzəmə ghwəmməə zhəti pətsaa niy nzee kwataŋa kiy, njaa dza ghwəy təkə
ghalaɓaa?
63 *Safə tsa Hyala naa ɓə piy kaa ndə, tsahwəti sa mbay ndə ngəriy
ghakə tiɓa ya waɓaw. Ma kwemer gəzaŋwəy ya niy, Safə tsa Hyala na
ghəshi, piy ghəshi diɓa.
64 Ya tsəgha nzə kiy, a nihwəti mbəzli mbə ghwəy kala ɗi ghəshiy zləɓa
kwəma va» kə. Sa gəzə Yesəw va tsəghay, aa niy sənashi mbəzliy dzaa
zləɓa ma kwəma ci ghala kwataŋata, lə ntsaa dzaa nga ɗafa ti gwa'a.
65 Ma kə Yesəw ɓa na: «Va tsəgha niy nə ya ngəŋwəy kiy: Ndə tiɓa
mba'a taa səəkəy dzəvəghee, kala ntsa pəməvə Dirəw, pən» kə.
66 Ma sa favə mbəzliy nəw va kwəma gəzəkə na va tsəgha ki na, mba'a
nihwəti mbəzli ɗaŋ mbə mbəzliy nəw zlay dzashi.
67 Ma kə Yesəw kaa mbəzli ta səɗa ci va məŋ lə bakə ni ki na: «A mbəzli
ni, njaamə shəka, ə ɗi ghwəy zlaraa dzaŋwəy kwərakwə na?» kə.
68 Ma kə Shimaŋw Piyer na: «A Ndə sləkəŋəy, va wa ghəy dza kia? A
ghəy sənay, kwəma gha na saa ɓəpə piy tsaa kəɗi ma.
69 A ghəy zləɓavə kwəma gha, mba'a ghəy sənay gha na ntsa Hyala
ɗewɗew tsa ghwənikə na, pə ghəy» kə.
70 Ma kə Yesəw na: «Ghwəy ghwəy mbəzli ta səɗee ni məŋ lə bakə
ni na, yən təravəŋwəy tsəy? Ya tsəgha nzə kiy, *ndə jaka tsa Hyala na
tsahwəti ndə mbə ghwəy kwətiŋ» kə.
71 Kwəma gəzə Yesəw va tsəgha nay, dzəkən Zhəwdasə zəghwə
Shimaŋw Isəkariyətə gəzə na. Sa nzana, ya tsəgha na Zhəwdasə mbə
mbəzli ta səɗa ci va məŋ lə bakə niy, ghəci dza na ta nga ɗafa ta Yesəw.

7

Kar Yesəw lə ngwarməhiy

1 Ma ləy hwəm kwəma va ki na, mba'a Yesəw dzay ta təwrə mbə
məlməhi tə hiɗi ka Galile. Kalaa niy ɗi dza ghəciy dzəti hiɗi ka Zhəwde,
sa nzana mbə ɗi pəəsli ci mbəzli dikə dikə ni mbə *ka Zhəwifə niy nza.
2 Ma sa nza vici *makwaghwa ka ka Zhəwifə vaa tsə ta Gaska ndəkwə
na,
3 dza ngwarməhiy ka gəzanci kwəma kaa Yesəw, ma kə ghəshi na: «A
Yesəw, ɓarvaŋa tikə, mbalaa dzəti hiɗi ka Zhəwde, a gha dzaa ghərati
sləni maɗaŋa na, ta mbə mbəzli ta səɗa ghaa nata kwərakwə.
4 Sa nzana, mba'a kə ndəə ɗi mbəzli gwa'aa sənayəy, kar ndəə məni
kwəma tə mbəw. Ma njana nzana, mba'a ghaa mbata ghəra sləni tsəgha
na naghay, war ghəra pə gha dzaa ghərati kwa mətsə mbəzli gwanashi!»
kə ghəshi.
5 Ya ngwarmbəghəyshi kiy, niy ɓanavə nefer shi ghəshiw, va tsəgha gəzə
ghəshi tsəgha.
6 Ma kə Yesəw ngəshi na: «Ta na neyey, səəkəy tsee vəghwə nee diw. E
sənay, na na ghwəy na ghwəyəy, ya hwəmɓa na, war yəməy na vəghwə
va ghwəy.

6:62 6:62 SləniKY 1:9-11 **6:63 6:63** 3:5-8; 2Kwər 3:6 **6:64 6:64** 13:11; 16:9 **6:67 6:67-69** Mt 16:15-20; Mk 1:24 **6:71 6:71** 12:4 **7:1 7:1** 5:18 **7:2 7:2** SləniTaH 23:33-34; Nəw 16:13-15 **7:5 7:5** 16:9 **7:6 7:6** 2:4

7 Sa nzana, ma ghwəy ta na tsa ghwəy ghənəy, a mbəzli tə hidĩy dĩ mətsə
ghwəy. Na nee nee kiy, ka dĩ mətsee ghəshiw. Sa nzana, mbə gəzanshee
sləni jikir naa məni ghwəy, pən ngəshi.
8 Zlaram, mbalam ta makwaghwa ghwəy na ghwəy, na neyey, ka dzee
tsəhəra mbə diw, sa nzanay, ghwəla na tsee vəghwə» kə Yesəw.
9 Ma sa gəzanakəshi na kwəma va tsəgha na, dza na mba'a nzəyəy tə
hidĩ ka Galile.

*Yesəw mbə *makwaghwa ka ka Zhəwifə vaa tsə ta Gaska*

10 Ma sa dzashi ngwarməhiy Yesəw ta tsə makwaghwa Gaska va ki na,
mba'a Yesəw madĩy ləy hwəm shi, ta dza ta tsə va kwərakwə nja mbəmbə,
kala ci ghən tsa ci kaa mbəzli.
11 Dzəghwa mbəzli dikə dikə ni mbə ka Zhəwifə ka papala dzar mbə
mbəzli mbə tsə va. A kə ghəshi na: «Kwəma na kia nə ghwəmməy?» kə
ghəshi.
12 Ma vərəm ntsaa ɓasəy ta tsə makwaghwa naci ki na, bakə mbə
təhəvərivay tə mbərkə kwəma ci, ka ngwəngwəliva kwa jipə shi. Ma
kə nihwəti na: «Kay, ma ntsa vay, wəzə na kwəma ci tərəŋw» kə ghəshi.
A kə nihwəti ɓa na: «Kay, tiɓaw, ndə mbə tepəw. Mbəzli na ni dakə na»
kə niva ɓa.
13 Ya tsəgha nzə ki na, a mbə ghəshiy gəzəkəvəri kwəma va pa'i pa'i
dzəti ngwəla, sa hazləni ghəshi va mbəzli ka Zhəwifə dikə dikə niw.
14 Ma sa mənta vici məntim mbə tsə va yəmyəm lə naa tərmbə ki na,
'wakəvə Yesəw irətsə dzəmbəy mbə *ciki Hyala, ka ɓananshi shiy kaa
mbəzli mbəɓa.
15 Ma sa favə ka Zhəwifə kwəma ɓənipə na va na, mba'a nava kwəma
səəvəri məhərli shi. A kə ghəshi na: «Aya, njaa sənata tsatsa ndə kwəma
mbə zliya kala səəkə ghəci mbə ɓəni nzə kia?» kə ghəshi.
16 Ma kə Yesəw ngəshi na: «A mbəzli ni, nay ghwəy na, kwəma
ɓəniŋwəy ya nay, kwəmaa səəkə vəya də'wə ghən tsee naw. Kwəmaa
səəkə va Hyalaa ghwənara va na.
17 Ma ntsaa tarəti məni kwəma dĩ Hyala mbə nəfə ciy, ta mbay dza tsava
ndəə sənata, niy nza kwəma gəzee na, ka kwəmaa səəkə va Hyala karkar,
ya ka kwəmaa səəkə vəya də'wə ghən tsee na.
18 War mba'a pə ghwəy nay ndə dzətiy tə gəzə kwəmaa səəkə və də'wə
ghən tsa ciy, fal tsa ciy pəla tsava ndə kaa ghən tsa ci. Ma na ntsaa pəlanci
fal kaa ntsaa ghwənikəy, ava ntsa kataŋ tsa, dzərvə mbə kwəma ci tepəw.
19 A *Məyizə niy ndaŋwəy *kwəma pəhəti Hyala. Ya ndə kwətiŋəy ntsaa
nəwti kwəma pəhəti na va mbə ghwəyəw. Wa shiy mənishi pəla ghwəy
kwal tsaa pəəslira kia?» kə Yesəw.
20 Dzəghwa, ma kə vərəm tsaa ɓasəy va tə pətsa va ngəci na: «Gazlaka
kəsəvəŋa na shəkəna? Wa ntsaa pəla pəəsliŋa tiɓaa?» kə ghəshi.
21 Ma kə Yesəw na: «A ghwəy nay war sa məntee sləni kwətiŋ gwa'a
tsəghay, mba'a səəvəriŋwəy məhərli ghwəy.
22 Sa gəzaŋwəy Məyizə *slanshi fə'yasa kaa ndərazhiy zhər ghwəy
mənti ma ghəshi hi dəghəsə ghala yakəshi məndiy, ya fəca *vici dəkəva
məniva kwa dəghasa vici va na, kar ghwəy slanshi fə'yasa kaa ndərazhi

---

7:7 7:7 15:18; 16:33; 17:14; Mt 10:22; 24:9; 1Zhŋ 3:13 **7:11 7:11** 11:56 **7:13 7:13** 9:22 **7:15 7:15** Mt 13:54; Lk 2:47 **7:16 7:16** 12:49; 14:10 **7:18 7:18** 5:41; 8:50; 12:43 **7:19 7:19** 1:17; SləniKY 7:53; Rm 2:17-24 **7:20 7:20** 8:48 **7:21 7:21-23** 5:9 **7:22 7:22** Ghava 17:9-14; SləniTaH 12:3

ghwəy. Mbalaa kwəma ghakə Məyizə na sava tala naci kiw, kwəma
gəzəkə Hyala kaa jijihiŋwəy ghala mbəradzə na.
23 Ya sa nzana mbə slanshi fə'yasa ghwəy nza kaa ndərazhi ghwəy ya
pa' fəca vici dəkəva, sa ɗi ma ghwəy dzəghwaŋwəy kən kwəma gəzəkə
Məyizə kiy, war tawa ɓə ghwəy nəfə dzəkənee, sa mbəlantee ndə fəca
vici dəkəva mbə ngəra'wə tsa kən, nza vəgha ci mbəə nza kwəriŋ kia?
24 A pə ghwəy məntiy, ka ɓə fəti ghwəy kaa ndə, war tə shi nashi ghwəy
ghəci mənti kwa mətsə ghwəy gwa'a tsəgha ma. Sənay tə ghwəy kwal tsa
kwəma, ka ghwəy madi ta ɓə fəti kaa ndə» kə Yesəw.

*Yesəw na *Kəristəw Ntsa tivə Hyala va ta mbəli mbəzli*

25 Ma kə nihwəti mbəzli mbə mbəzli mbə məlmə Zherəwzalem sa nay
ghəshi Yesəw mbə gəzə kwəma na: «Aya, wa ntsa sa pala məndi va ta
pəəsli ci sham sa?
26 Avanay mbə gəzə kwəma tə ngwəla parahwə kala ntsaa gəzanci ya
kwəma tiɓa ni? Naa ə nzana mba'a mbəzli ghwəmmə dikə dikə ni sənay
"Ghəci na Kəristəw ntsa tivə Hyala va" kə ghəshi shəkəna?
27 Sa ka Kəristəw səəkəy na naciy, ka dza məndiy sənay nda ndə ka wa
naw. A na tsatsa ndə naci kiy, a ghwəmmə sənay tə pətsa səəkə na» kə
ghəshi.
28 Ghala vəghwə tsa gəzə mbəzli va va kwəma vay, Yesəw mbə ɓəni
shiy kaa mbəzli mbə *ciki Hyala na. Dza na, ka zlapə kwəma zlaŋzlaŋ, a
kə na: «Njaa pə ghwəya? A ghwəy sənara, ka sənay ya tə pətsa səəkee,
pə ghwəy? Kataŋ sənara ghwəy na? Yən nee ki e gəzaŋwəyəy, səəkə tsee
tsa na, yən səəkəra na lə ɗee də'wə ghən tseyew, ndə ghwənara na. Ntsa
va kiy, ntsa slar tsa na, ghwəy na na ghwəyəy, sənay ntsaa ghwənara va
ghwəyəw.
29 Na nee nee kiy, e sənay, sa nzanay, ghəy li niy nza na. Dza na mba'a
ghwənikəra sana ki» kə Yesəw.
30 Ma sa favə ghəshi kwəma gəzəkə na va tsəgha ki na, mba'a ghəshi
dzəmbəshi mbə pəla kwal tsaa kəsə ci. Kala ntsaa mbay dapati dəvə ti
tiɓa ya jəw nzə. Sa nzana, ghwəla tsa ci vəghwə niy nzaa səəkə.
31 Ɗaŋ mbəzliy zləɓavə kwəma ci mənishi mbə mbəzliy ɓasəshi va. Ma
kə ghəshi na: «Sa ka Kəristəw tsa va səəkəy na, war pərɓa ghəci dzaa
mənti kwəma maɗaŋa maɗaŋa na kən ntsa ki shəkəna?» kə ghəshi.

*Mbəzliy ndəghwə *ciki Hyala lə Yesəw*

32 Ma sa favə *ka Farisahi mbəzli tiɓaa ɗahwə ɗahwə gəzə kwəma
Yesəw na, dza ghəshi mba'a ghəshi jakəti miy tsa shi lə mbəzli dikə dikə ni
mbə *ka ta Hyala, mba'a ghəshi ghwənashi mbəzliy ndəghwə ciki Hyala,
ta dza ghəshiy kəsəti Yesəw.
33 Ma sa tsəhəshi ghəshi, ma kə Yesəw na: «Vici ɗaŋ tərmbə nzəy
tsa ghwəmmə lə ghwəy yən dzaa madi ta dzaraa dzəvəgha ntsaa
ghwənikəraw.
34 Ta palara dza ghwəy dza, kala dza ghwəy nara. Ka dza ghwəy mbay
tsəhəŋwəy tə pətsa dzee nza diɓaw» kə Yesəw.
35 Ma kə *ka Zhəwifə kaa ɗəw kwəma kwa jipə shi na: «Wa slən tsa
nana kwəma kia? Kwəma dza na ta dzay, nə na: "Ka dza ghwəy naraw"
kəa? Ə nzana ta dzay ghəci dzaa dzəmbə hwəlfə mbəzli ghwəmmə ka

---

7:23 7:23 5:9 **7:24 7:24** 8:15 **7:25 7:25** 5:18 **7:26 7:26** 4:25; 18:20 **7:27 7:27** 9:29 **7:28 7:28-29** 8:55; 17:8, 21, 25 **7:30 7:30** 2:4; 7:44 **7:31 7:31** 2:23 **7:33 7:33-36** 8:14 **7:33 7:33** 13:33; 16:5 **7:34 7:34** 8:21; 13:36

Zhəwifə va dzashiy dzəmbə hidî ka *Gərekə, ta dza ta ɓananshi kwəma kaa ka Gərekə shəkənaa njaa?

36 Wantsa hwəlfə gəla kwəma gəzəkə na na, nə na: “Ta palara dza ghwəy dza kala dza ghwəy nara, ka dza ghwəy mbay tsəhəŋwəy tə pətsa dzee nzaw” kəa? Am, sənata hwəlfə gəla kwəma ɗî na na gəzə ghwəmməw» kə ghəshi.

Mətsə yaməə ɓə piy kaa mbəzli na Yesəw

37 Mbə makwaghwa vay, tə kwa kərni vici nzə ka bamaa gwəramti. Dzəghwa Yesəw fəca kwa kərni vici va ki, gar garəy kwa kwəma vərəm tsaa ɓasəy va tə pətsa va gwanay, dza na ka gəzə kwəma zlaŋzlaŋ, a kə na: «Mba'a kə ndir ghəranci kaa ndəy, səəkə ghəci vəya, a ghəci sa yam.

38 Ya wa ntsaa ndara nəfə tsa ciy, a nəfə tsa ci taa zhəghəy ka mətsə yam ɗaŋ ni ɓəpə piy, njasa gəzəkə məndi va mbə zliy Hyala» kə Yesəw.

39 Ma kwəma gəzə Yesəw va tsəgha nay, dzəkən *Safə tsa Hyala ɗewɗew tsa dza mbəzliy ɓanavə nəfə tsa shiy kwəmavə ta nza, gəzə na. Ghala pətsa va di na, kalaa niy kwəmavə ghəshi, sa nzana, ghwəla Yesəw niy nza ta dzəmbə dikə tsa ci.

Tihəva tə mbərkə kwəma Yesəw

40 Ma kə nihwəti mbəzli mbə vərəm tsaa ɓasəy va sa favə ghəshi kwəma gəzəkə Yesəw va na: «Ma ntsa kataŋəy, ndə Hyala tsa ndəghə ghəy va na» kə ghəshi.

41 Ma kə nihwəti na: «Əhəŋ, *Kəristəw Ntsa tivə Hyala va na» kə ghəshi. Ma kə nihwəti ɓa na: «Am awə, Kəristəw kə na, ka səəkə na tə hidî ka Galile nzaw.

42 Niy favə ghwəy njasa gəzəkə Zliya Hyala sa: “Mbə hwəhwə tsa mazə *Davitə dza Kəristəw səəkə, mbə məlmə Betəlehem, tə pətsaa niy nza mazə Davitə tsa va va” kə sa» kə ghəshi

43 Mba'a mbəzliy ɓasəshi va tərəŋw ni tihəvərivashi tsəgha ki, tə mbərkə kwəma Yesəw.

44 Mbə ɗî kəsə ci nihwəti mbəzli niy nza mbə shi na, ndə tiɓa mbə shiy dapati dəvə ci tiw.

*Caslakə ghən tsa mbəzli *ka Zhəwifə dikə dikə ni*

45 Dzəghwa ka ndəghwə *ciki Hyalaa niy ghwənashi məndi va ta kəsə Yesəw, ndəs ghəshi zhəkəshiy dzəvəgha mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala lə *ka Farisahiy niy ghwənashi va ki, kala səəkəshi ghəshi li. Ma kə ghəshi kaa mbəzli va sa nay ma ghəshi Yesəw na: «Kwəma zhini ghwəy zlay, kəsə ma ghwəy səəkə ɓaa?» kə ghəshi.

46 Ma kə ka ndəghwə ciki Hyala ngəshi na: «Ghala nza məndi na səəkə tsahwəti ndəə gəzəkə kwəma nja sa ci vaw» kə ghəshi.

47 Ma kə ka Farisahi ki na: «Waa ə ngəɗəhwəŋwəy na kwərakwə ɓa lə ghwəyŋwəyshi na?

48 Nay ndə ghwəy ya kwətiŋ mbə mbəzli ghwəmmə dikə dikə ni, ya mbə ka Farisahi yivə nəw kwəma ci va na?

49 Nay ghwəy, kəray mbəzliy sənata ma kwəma pəhəti *Məyizə va shiy yivə nəw kwəma ci va sa? Mbəzli bəzla bəzla ni na niva mbəzli» kə ghəshi.

50 Ma mbə ka Farisahi vay, Nikwədem, kə məndi niy ni kaa tsahwəti. Saa niy səəkə va həvir mbə ɗəw kwəma va Yesəw niy nza,

---

7:37 7:37 SləniTaH 23:36; Zhŋ 4:10, 14; ShiZhŋ 22:17 **7:39 7:39** 14:16; 17:1 **7:40 7:40** 6:14 **7:42 7:42** Ezay 11:1; Mishe 5:1-2; Mt 20:30-31 **7:50 7:50** 3:1-2

51 ma ka na naci ki na: «Nanzəy, ndammə kwal tsaa ɓə fəti kaa ndə
kwəma pəhəti ghwəmmə, kala sa ka ghwəmmə famti kwəma gəzəkə ndə
gwa'a, mba'a ghwəmmə sənata kwəma mənti naw» kə.
52 Ma kə ghəshi ngəci na: «Ə nza ghaa ndə ka Galile kwərakwə shəkəna?
Mbala ɓəvə Zliya Hyala, a gha jangəti di, ndata dza ghaa kəsay slən tsa
ndə Hyala tsaa təzliy səəkə mbə mbəzli ka Galile mbəɓa ya kwətiŋ» kə
ghəshi.
53 [Ma ləy hwəm kwəma va ki na, mba'a ghəshi ndanivərivashi, kwətiŋ
kwətiŋ, ka dzashiy jighi.

8

Yesəw lə ka Fairsa mba'a mali kəsəvə məndi mbə məni ghwərghwər

1 Ma dza Yesəw naci ki na, mba'a dzay dzəmə kəlaŋ *'Wəlivə nzəyəy.
2 Way pi tə həzlimə va pəətə ki na, mba'a Yesəw səkway məɓaa dzay
dzəmbə *ciki Hyala. 'Wakəvə vərəm ndə ngəri tərəŋw, mba'a ɓasəkəvay
dzəvəgha mbəɓa ki. Dza na das nzəyəy mənzəy, mba'a ghati ɓananshi
shiy.
3 Ma sa ghati na ɓananshi shi va na, dza *mbəzliy ɓənipə kwəma pəhəti
Hyala, ghəshi lə *ka Farisahi, ndəs ghəshi səəkəshi tə pətsa va lə mali sa
kəsəvə ghəshi ghənzə mbə məni ghwərghwər. Səəkə ghəshi, gar ghəshi
garəy tə jipəjipə mbəzli gwanashi.
4 Ma kə ghəshi kaa Yesəw na: «A Metər, mali nay, ə kəsata ghəy ghənzə
mbə həni lə tsahwəti zal, ka məni ghwərghwər.
5 Tə kwəma gəzəkənəy *Məyizə mbə zliya kwəma pəhəti Hyalay, gəla
mali tsətsə na na, war ka pə'wamti ka mbəri lə hərezli gwa'a tsəgha na
kwəma nzə. Nda njaa na va gha na gha kiy, əndaw?» kə ghəshi.
6 Ma kwəma gəzə ghəshi va tsəgha nay, kəlaŋa na sava ngənəy ghəshi
kaa Yesəw ta mbəə kəsəy lə fəti tə kwəma dza naa zləɓakə.

Ma sa famti Yesəw kwəma shi va na, nzəŋw nzəŋwəy, ka tsasli shiy dzar
tə hidĩ lə dəvə ci.
7 Dza ghəshi ka ɗəw kwəma va və tsəgha zhənti zhənti ki. 'Wakəvə
Yesəw mba'a kafəti kwəma ci, ma kə ngəshi na: «Ghənzə tsəghay, ə kə
ntsaa səəkə maa mənti *kwəma jikir na mbə ghwəy ghati pə'wə mali va
lə hakwə» kə.
8 Zhini na nzəŋw nzəŋwəy diɓa, war ka tsasli shi ci va məcana lə dəvə
ci dzar tə hidĩ.
9 Ma sa favə mbəzli va kwəma gəzəkə Yesəw va na, kwətiŋ, kwətiŋ,
kwətiŋ ghəshi 'wati ghəlivaa səvəri, ka dzashi, pərɓa mətikwəkwər 'wati
kwal, ka kəray niy tərmbə. Tərə na war mali va tiɓa diɗĩŋ məgarə kwa
kwəma Yesəw bakəshi ghəshi li.
10 'Wakəvə Yesəw kafə kafəti kwəma ci, ma kə kaa mali va na: «A mali,
kwəma dzashi mbəzli ni shəka? A kama ntsaa kəsəyŋa tiɓa mbə shi lə
ngwəvə shəkəna?» kə.
11 Ma kə mali va na: «Am, ndə tiɓa ya kwətiŋəw Metərəw» kə. Ma kə
Yesəw ki na: «Yən kwərakwə kiy, ka ɓasə ngwəvee dzəkən ghaw. Mbala,
əntaa gha zhiniy məni kwəma jikir na ghwəla ma» kə Yesəw ngəta.]

Yesəw na waŋ pi tsaa mbərə kaa mbəzli tə hidĩ

7:51 7:51 Nəw 1:16-17; 17:6 **8:2 8:2** Mt 26:55 **8:5 8:5** Nəw 22:22-24 **8:6 8:6** Mt 22:15
8:7 8:7 Nəw 17:7; 13:10 **8:9 8:9** Mt 22:22 **8:11 8:11** 5:14

12 Zhini Yesəw ka gəzə kwəma kaa vərəm tsaa ɓasəy va. Ma kə na:
«Favə tə ghwəy, waa yən na waŋ pi tsaa mbərə kaa mbəzli tə hidî
gwanashi. Ntsaa nəwvəray, ka dza naa nza mbə kwəsliw. Ta kwəmavə
waŋ tsaa dzaa canci kwal, ta kwəmavə piy tsaa kədî ma dza na» kə.
13 Ma kə *ka Farisahi ngəci na: «Ava ghaa ndəgha fəti ta kwəma gəzə
gha də'wə ghən tsa gha sana, kwəma mbə kwəma gəzə gha vaw» kə
ghəshi.
14 Ma kə Yesəw na: «Ya ə ndəghee fətiy dzəkən kwəma gəzee də'wə
ghən tseyey, war kwəma kataŋ na na sa gəzee. Sa nzanay, e sənay tə
pətsa səəkee, zhini mba'ee sənay zhəti pətsa dzee zha ɓa. Na na ghwəy
na ghwəy kiy, sənay ghwəy tə pətsa səəkə yaw, sənay ghwəy nda kwəma
dzee diɓaw.
15 Na na ghwəyəy, dza kwa zəzə kwəma ke ngəri sla ghwəy na ghwəy
ngwəvə. Na nee ta na tsee ghən nee kiy, ka ɓasə ngwəvee kaa ndəw.
16 Ya ə niy nzana, mba'ee harati ndə tə ngwəvə, mba'ee ɓanavə fətiy,
fəti lə kwal tsa nzə na, tə kwəma mənti na. Sa nzanay, war yən kwətira
dza naa nza mbə sla ngwəvə vaw. Bakanaŋəy dza ghəy nza mbə sla nzə
ghəy lə Dirə tsaa ghwənikəra.
17 Njasa nzana va tsəgha kwəma va tsaslita mbə zliya pəhəti ghwəy:
"War mba'a kə mbəzli bakə ndəghakən fəti kwətiŋ naa dzəkən kwəmay,
ndəgha fəti kataŋ na dza nava ndəgha fətiy nza" kə.
18 Tsəgha na, fətiy ndəghee ta kwəmee də'wə ghən tsee, mbə ndəgha
na Dirə tsaa ghwənara vaa dzəkənee kwərakwə diɓa» kə.
19 Ma kə ka Farisahi na: «Kwəmaa Dəŋaa?» kə ghəshi. Ma kə Yesəw
na: «Sənara ghwəyəw, sənay Dirə ghwəy ɓaw. Ava tsəgha na. Mbala a
ghwəy sənara nzay, a ghwəy dza sənay Dirə nza kwərakwə» kə Yesəw.
20 Yesəw mbə ciki Hyala mbə ɓəni shiy kaa mbəzli gəzə na kwemer ni
gwanashi. Ghəci tə pətsa ka məndiy fə gəna kaa Hyala ti. Ghala pətsa
vay, ndə tiɓa niy mbay kəsəti, sa nzana, ghwəla vəghwə tsa ci niy nzaa
səəkəw.

Ka dza ghwəy mbay tsəhəŋwəy tə pətsa dzee nzaw

21 Zhini ma kə Yesəw kaa ngəshi diɓa na: «Nay ghwəy na, ta dzara dzee.
Ka ghwəy dzay, ka palara. Ka dza ghwəy mbəə tsəhəŋwəy tə pətsa dzee
va nzaw. Ta bəkwə dza ghwəy tiɓa lə kwəma ghwəy jikir na» kə Yesəw.
22 Ma kə *ka Zhəwifə kwa jipə shi ki na: «Əy kwəma dza na ta dzay
shəka? Ta dzaa pəəsliti ghən tsa ci dza na shəkəna? Njaa na nava kwəma,
nə na: "Ka dza ghwəy mbəə tsəhəŋwəy tə pətsa dzee nzaw" kəa?» kə
ghəshi.
23 Ma kə Yesəw sa favə na kwəma təkə ghəshi ki na: «A mbəzli ni, ma
ghwəyəy mbəzli tə hidî nza ghwəy. Yən nee kiy, mə ghwəmə səəkee.
Ghwəyəy, mbəzli tə hidî ni tikə nza ghwəy. Yən nee kiy, ntsa tikə nzeyew.
24 Va tsəgha nə ya ngəŋwəy kiy, tiɓa dza ghwəy nza, ka bəkwə lə kwəma
ghwəy jikir na, pən. Kala zləɓati pə ghwəy mbə nefer ghwəy, yən na ntsa
nzee ghəci, pə ghwəyəy. Ta bəkwə dza ghwəy lə kwəma ghwəy jikir na»
kə Yesəw.
25 A kə ghəshi na: «A ndə nza ghaa?» kə ghəshi. Ma kə Yesəw na: «Yən
na sa kee vaa gəzaŋwəy ndimndim ghala ghatee gəzaŋwəy ɓasa.

8:12 8:12 1:5, 9-10; 3:19; 9:4-5; 11:9-10; 12:35-36, 46; Ezay 49:6; Mt 5:14; Lk 2:32; 2Kwər 4:4, 6; Ef 5:8-14; 1Zhŋ 1:5-7; 2:8; 3:14 **8:13 8:13** 5:31-32 **8:14 8:14** 3:2; 7:28-29, 33-36; 8:21-22, 42; 13:1, 33; 16:5, 10, 28; 17:8; 20:17 **8:15 8:15** 7:24 **8:17 8:17** Nəw 19:15 **8:18 8:18** 5:36; 1Zhŋ 5:9 **8:19 8:19** 5:18; 16:3 **8:20 8:20** 2:4 **8:21 8:21** 8:14 **8:23 8:23** 3:31 **8:24 8:24** 13:19

26 Nay ghwəy na, yənəy, ɗaŋ na kwemer vəya gar gəzəshee, ya gar ɓasəŋwəy ngwəvə nza. Ma ki na, mba'ee sənay, ntsaa ghwənara vay, kwəma kataŋ na na sa ci, pən. Ə dzee gəzanshi kwəma gəzara na gwa'a tsəgha kaa mbəzli tə hiɗî» kə Yesəw.
27 Mbəzli va nashi ki na, sənay ghəshiy dzəkən Dəy Hyala gəzaŋəy Yesəw kwəma na, kə ghəshiw.
28 Ma kə ngəshi ki na: «Ghala pətsa dza ghwəy kafakatəra yən Zəghwə yakə ndə ngəriy, ghalaɓa dza ghwəy sənay, yən na Ntsa nzee ghəci, pə ghwəy. Ta sənay dza ghwəy diɓa, shiy tiɓa mba'ee məni lə dî tsee njasa dî yaw, ya namaɓa kwəma na sa gəzə yay, war kwəma ɓanavəra Dirə na, pə ghwəy.
29 War ghəy na kwa zəərə lə ntsaa ghwənara va, ka zlara na kwətiraw. Sa nzanay, ya hwəmɓa na, war kwəmaa təɓanci kee məni» kə Yesəw.
30 Ma sa favə mbəzli kwəma gəzəkə Yesəw va tsəgha ki na, ɗaŋ nihwəti ɓanavə nefer shi.

Ndərazhi yaya ni lə mevivi

31 Ma kə Yesəw kaa *ka Zhəwifəə ɓanavə nefer shi va ki na: «Ghwəy na ghwəy kiy mbəzli niy, mba'a pə ghwəy kəsəvə kwəma ɓəniŋwəy ya na mbə nefer ghwəy kataŋ kataŋəy, ka ni ya mbəzli ta səɗee dza ghwəy nza kataŋ kataŋ.
32 Ta sənata na kataŋ na kwəma dza ghwəy. Ka kwəma kataŋ na va dzay, mba'a pəlantəŋwəy səvəri mbə mevivi ka gwəra ghən tsa ghwəy ghwəy» kə.
33 Ma kə ka Zhəwifə ngəci na: «A Metər, ghəy kiy, jijihiy *Abəraham nza ghəy, səəkə ndəə mənəhwə mava tə ghəy ghala nza ghəyəw. Njaa njaa ka gha ni na: "A kwəma kataŋ na va dzaa pəlantəŋwəy mbə mevivi ka gwəra ghən tsa ghwəy ghwəy" pə ghaa?» Kə ghəshi.
34 Ma kə Yesəw na: «Ə gəzaŋwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ya wa ntsaa məni *kwəma jikir na ya hwəmɓay, mava tsa kwəma jikir na va məniy na.
35 A ghwəmmə sənay, ya hwəm kiy, ka mbay məndiy ɓəlati mava, ka zəghwə kəghi mbə ndərazhi yaya niw. Ma tsa yakə məndi yaya tsa zəghwəy, ntsa kəghi na tsava ya hwəmɓa naci.
36 Va tsəgha na ki, mba'a pən yən Zəghwə kəghi pəlantəŋwəyəy, ghalaɓa na mbəzliy gwəra ghən tsa shi dza ghwəy nza kwagwa'a kwagwa'a ki.
37 E sənay jijihiy Abəraham nza ghwəy nanzə. Ya tsəgha nzə ki na, mbə pəla pəəslira ghwəy. Sa nzana, kala zləɓavə kwəma ɓəniŋwəy ya ghwəy.
38 Yən nee kiy, dzəkən shi citəra Dirə gəzee kwəma. Ghwəy kwərakwə na, kwəma gəzaŋwəy dəŋwəy ghwəy məni» kə Yesəw.
39 Ma kə ghəshi zləɓanci na: «Wa Abəraham na jijiŋəy sa» kə ghəshi. Ma kə Yesəw na: «Mba'a pə ghwəy niy nzaa jijihiy Abəraham kataŋ nzay, ta ghəra sləni niy dza ghwəy njasa niy ghərahwə Abəraham va nza.
40 Vanay sana, ya tsəgha ɓəniŋwəy ya kwəma kataŋ na, njasa ɓanavəra Hyala kwagwa'ay, mbə zhini nza ghwəy pəla kwal tsaa pəəslira ɓa. Gəla kwəma vay, səəkə Abəraham mənəhwə ghala nza naw.
41 Ghwəyəy, sləni ghəra dəŋwəy na sa ghəra ghwəy va» kə Yesəw. Ma kə ghəshi na: «Ghəyəy, ndərazhi yakə məndi kwa ciki kala sənay dəshim nza ghəyəw. Hyala na tsa ghəy Dəŋəy kwətiŋ» kə ghəshi.

8:28 8:28 3:14; 4:34; 5:18 **8:30 8:30** 2:23 **8:31 8:31** 14:15; 15:8 **8:33 8:33** Mt 3:9; Rm 4:12 **8:34 8:34** Rm 6:16, 20; 2Pi 2:19 **8:35 8:35** Səvəri 21:2 **8:36 8:36** Gal 5:1 **8:37 8:37** 5:18 **8:39 8:39** 8:33 **8:41 8:41** Nəw 32:6; Ezay 63:16

42 Ma kə Yesəw na: «E gəzaŋwəy kwəma na, dəŋwəy kə Hyala nza kataŋ
kataŋəy, ta ɗira niy dza ghwəy nza, sa nzana, va Hyala yən madi səəkee
tikə. Ə tarəvee səəkəra sana də'wə ghən tseyew, ghənzə ghwənikəra na.
43 Sənzənva kiy, wa shiy mənishi favə ma ghwəy kwəma ɗee na
gəzaŋwəy sanaa? Sa nzana, kala mbay ghwəy fa kwəma gəzaŋwəy ya.
44 Sa nza ghwəy ndərazhi *ndə jaka tsa Hyala. Dzəghwa ka ɗi məni shi
ɗi dəŋwəy ghwəy ki. Dəŋwəy tsa vay, ndə bəkwəpə na ghala kwataŋata
na naci. Səəkə naa gəzəkəvəri na kataŋ na kwəma səvəri mbə miy tsa ci
ghala nza na ya kwətiŋəw. Sa nzanay gəzə na kataŋ na kwəma vəw. Na
dzərvə dzərvə na va kwəmay, ghənzə na naci gəzə kwəma sənaɓəy na
mbə, sa nzana didi dzərvə ghəci.
45 Na nee kiy, kwəma kataŋ naa na gəzee. Va tsəgha zləɓa ma ghwəy
nee va kwəma.
46 Wa ntsaa kəsara mbə ghwəy yən mbə məni kwəma jikir na, gar nə
ghəci na: “Ava tə pətsa tsa' tsa naŋee mbə məni kwəma jikir na nee” kəa?
Əy kala tsəgha, war kwəma kataŋ na kə sa gəzee nay, tawa ɗi ma ghwəy
zləɓa kwəmee kia?
47 A na tsa Hyala ndəy, ta fa kwəma nzə va dza na. Sa nzana kala mbəzli
Hyala ghwəy, va tsəgha fa ma ghwəy kwəma va» kə Yesəw.

Gha məndiy ya Abərahaməy, Yesəw tiɓa na

48 Ma kə *ka Zhəwifə kaa Yesəw na: «Nay gha kataŋ kwəma gəzaŋa
ghəy va, nə ghəy: “Ndə ka *Samari nza gha, zhini ndə gazlaka gha” pə
ghəy kəsa» kə ghəshi.
49 Ma kə Yesəw na: «Ndə gazlaka nzeyew. Yənəy, dikə na sa fee dzəti
Dirə, ma ghwəy na, kala ɗi ghwəy fə dikəə dzətee.
50 Pəla dikee kaa ghən tsee na na yaw, a ntsaa pəlara tsee dikə tiɓa. Ntsa
vay, ghəci dza naa sla ngwəvə kən mbəzli diɓa.
51 Ə gəzaŋwəy ya, ta na navay, tsəgha na, war mba'a kə ndə kəsəvə
kwəma gəzee na mbə nəfə tsa ciy, ka nata məti tsava ndə naciw» kə.
52 Ma kə ka Zhəwifə ngəci ki na: «Yawaa, nana kiy, a ghəy sənay karkar,
ndə gazlaka nza gha, pə ghəy. Ma kar *Abəraham ghəshi lə ka gəzə
kwəma Hyala mbəradzə, mba'a ghəshi bəkwəshi gwa'a na, ka nata məti
ntsaa kəsəvə kwəma gəzee na mbə nəfə tsa ciw, pə gha na.
53 Ma Abəraham ghəci jijiŋəy naci ki, mba'a mətiy na, war tərəŋwɓa
tsa gha va dikə tsa məni gha kən tsa ci va na? Ya ka gəzə kwəma Hyala
mbəradzəy pəŋw bəkwəshi ghəshi. Ndə ka wa ɓəti gha ghən tsa gha na
gha kia?» kə ghəshi.
54 Ma kə Yesəw na: «War mba'a pən fal ghən tsee də'wə ghən tseyey, ka
dza bamaa nza tə kwəma fal tsa vaw. Dirə tsa mə ghwəmə falra na tsee
fal. Dirə tsa nə ghwəy va: “Hyala ghəy na” pə ghwəy.
55 Zhini kala sənay ghwəy ɓa. Yən nee kiy, e sənay. Mba'a pən ni, sənay
yaw, pənəy, ndə dzərvə dzee zhəghəra kwərakwə ki, njasa nza ghwəy va.
E sənay ta na tsee ghən, mba'ee kəsəvə kwəma ci mbə nəfə tsee.
56 Ndə nja jijiŋwəy Abəraham tsa gəzə ghwəy tsa sanay, dalala niy
vəshiy na, ta nata vici dzee təzli ti. Ma sa tsəhəy vəghwə tsa va mba'a
nayəy, dza na mba'a vəshiy dalala» kə.

8:42 8:42 1Zhŋ 5:1 **8:44 8:44** Ghava 3:1-5; 1Zhŋ 2:4; 3:8 **8:46 8:46** 2Kwər 5:21; 1Pi 2:22; 1Zhŋ 3:5 **8:47 8:47** 10:27; 18:37 **8:48 8:48** 4:9; 7:20; 10:20; Mk 3:21-22 **8:50 8:50** 7:18 **8:51 8:51** 5:24 **8:53 8:53** 4:12 **8:55 8:55** 4:34; 7:28-29

57 Ma kə ka Zhəwifə na: «Ghaa wa nə gha, shaŋ gha ta mənti ya piya
cifə mətsəkə ghala yakəŋa məndi na, hwəm nay gha Abərahamaa?» kə
ghəshi.
58 Ma kə Yesəw na: «Ə gəzaŋwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ghala məndi
ghwəla ta ya Abərahaməy, yən tiɓa na» kə.
59 Ma sa favə ghəshi Yesəw zləɓakə kwəma va tsəgha na, mba'a nəfə
tsa shi satiy. Tapə ghəshi mbə ɓasə hərezli, ta pə'wə li shi. Dza Yesəw
naci mba'a mbəy və shi. Mba'a ghəlikəvərivay səvəri mbə *ciki Hyala.

9

Kar Yesəw lə ntsa yakə məndi ka ghwəlfə

1 Ma sa tsəhəy Yesəw ge'i lə tsahwəti pi ghəci mbə dza na, mba'a nay
tsahwəti ndə, ghwəlfə ghəci, ghala yakə məndi.
2 Ma kə *mbəzli ta səɗa ci na: «A Metər, wa shiy mənishi yakə məndi
ntsa tsətsə ka ghwəlfə tay? Va na ci *kwəma jikir na ghwəlfəy na tanaa?
Naa va na mənti mbəzliy yakə na?» kə ghəshi.
3 Ma kə Yesəw kaa zləɓanshi na: «Məniy ghwəlfə tsa kən ntsa tsa va
kwəma ci jikir na, ya va na mənti mbəzliy yakəw. War ə yakə məndi
tsəgha, ta mbə bərci Hyalaa civaa dzəti ngwəla kaa mbəzli, tə mbərkə
kwəma ci.
4 Nay ghwəy na, ghala nza pi ghwəlay havəghwə, ka mbərə viciy, ghəra
pə ghwəmməə ghəra sləni ntsaa ghwənikəra. Sa ka vərɗi səəkətay, ka
dza ndəə mbay ghəra sləniw.
5 Ghala pətsa nzee tsa tikə tə hiɗi diy, yən na waŋ pi ta mbəzli tə hiɗi»
kə Yesəw.
6 Ma sa gəzəkə na kwəma va tsəgha na, dza na pe' təfati ndighwər tə
hiɗi, dza hwaɗ hwaɗivəshi lə dəvə ci jəwə, mba'a saɗatishi tə mətsəhi
ghwəlfə tsa va.
7 Ma kə ngəci ki na: «Mbala pishə kwəma gha kwa kwəfa nə məndi va
Shiləwe, kə məndi slən tsa nzə» kə. (Ma ɗi slən Shiləwe tsa vaa gəzəy,
ntsa ghwənay məndi.) Mba'a ghwəlfə dzay dzəghwa kwəfa va, mba'a
pishə kwəma ci. Ma zhəghəva naa səəkə na, ghəci mbə nay pi ɗiweŋ
ɗiweŋ.
8 Ka ghalahiy, lə nihwəti mbəzliy niy nay ghəci mbə cə'wə shiy nza na,
mba'a ghəshi nay mbə nay pi. Sa nay ghəshi na, dza ghəshi ka ɗəɗəw
kwəma kwa jipə shi, a kə ghəshi na: «Ntsa sa ka ghwəmmə vaa nay
mənzəy vəgha kwal ka cə'wə shiy tsəy?» kə ghəshi.
9 Dzəghwa bakə mbə mbəzli təhəvərivashi ta zləɓa kwəmaa dzəkən:
«Ghəci na» kə nihwəti. «Awə, ghəci naw, tsahwəti ndə na sava nzana
wa'i ghəci» kə ghəshi. Ma kə də'wə ghən tsa ci ki na: «Waa yən na» kə.
10 Ma kə məndi ngəci ki na: «njaa njaa səəkə na, ghwənishi mətsəhi
gha, ka nay pi gha nana shiki?» kə məndi.
11 Ma kə na: «Waa ntsa nə məndi va, Yesəw, kə məndi slən tsa ci
hwaɗivə na hiɗi lə dəvə ci jəwə, mba'a manatərashi tə mətsəhee, ma
kə ngəra na: "Mbala pishə kwəma gha kwa kwəfa Shiləwe" kə. Ənkwa
pən, mba'ee dzaa pishə. Ma sa pishə ya, tsa' pən na, yən mbə nay pi
tsəgha» kə.
12 Ma kə ghəshi na: «Kwəmaa ntsa va sənzənva tsəy?» kə ghəshi. «A'
sənay ya nda kwəma naw» kə ntsa va.

8:58 8:58 1:1; 17:5 **8:59 8:59** 10:31 **9:2 9:2** Səvəri 20:5; Ezhek 18:20; Lk 13:2, 4 **9:3 9:3** 11:4 **9:4 9:4** 5:17 **9:5 9:5** 8:12 **9:6 9:6** Mk 8:23 **9:8 9:8** SləniKY 3:10

**Ka Farisahi lə ghwəlfə tsa ghwənita mətsə ci*

13-14 Ma fəca vici hwaɗivə Yesəw va hiɗi jəwə, mba'a saɗatishi tə mətsə
ghwəlfə tsa va mba'a mbəliyəy, fəca *vici dəkəva niy nza na. Dza məndi
mba'am pəmanakəshi ntsa va kaa *ka Farisahi.
15 Dzəghwa ka Farisahi kwərakwə ki, ka ɗəw kwəma va ghwəlfə tsa va,
a kə ghəshi na: «A ntsa, ya sa niy nzana ghwəlfə gha niy nza kala nay piy,
njaa njaa səəkə na zhini ghaa nay pi nanaa?» kə ghəshi. A kə ghwəlfə tsa
va na: «Waa hiɗiy saɗati na tə mətsəhee jəwə. "Mbala pishamtishi" kə.
Ma sa dzee pishishi na, mba'a mətsəhee ghwənishi ɗiweŋ, ka nay pee»
kə.
16 'Wakəvə nava kwəma bakə mbə tihəvəri ka Farisahi kwa jipə shi ki.
Ma kə nihwəti mbəzli mbə shi na: «Ma ntsaa ghərati sləni vay, ntsa Hyala
naw, mba'a kəə ntsa Hyala nzay, ka dza naa məni sləni tsəgha na fəca vici
dəkəva nzaw» kə ghəshi. Ma kə nihwəti na: «njaa njaa ka ntsaa kamaa
ntsa Hyala mbay mənti sləni maɗaŋa maɗaŋa na va tsəghaa?» kə ghəshi.
17 Dzəghwa ka Farisahi va ka zhiniy ɗəw kwəma va ntsa ghwənita mətsə
ci va diɓa, a kə ghəshi na: «A ntsa, njaa na kwəma gəzə ghaa dzəkən ntsaa
ghwənantəŋa mətsəhi gha ni naghaa?» kə ghəshi. A kə ntsa va na: «Ma
ta vəyay, ndə Hyala na, nə ya na nee» kə.
18 Ma mbəzli dikə dikə ni mbə *ka Zhəwifə nashi ghalaɓa na, ɗi zləɓa
ghəshi, kataŋ niy nza ntsa vaa ghwəlfə na ghwənishi mətsəhi ci, kə ghəshi,
kala war sa ghəshi ɗəwti va mbəzliy yakəw. Dza ghəshi mba'a ghəshi
harashi mbəzliy yakə ki.
19 Ma sa səəkəshi ghəshi na, tapə ghəshi ta ɗəw və shi, a kə ghəshi na:
«Zəghwə ghwəy na sasa kataŋ na mbəzli ni? Kataŋ kataŋ sənay ghwəy,
ka ghwəlfə ghwəy yakə na? Ya sa nzana tsəghay, njaa mənti na maɗi naa
nay pi sana kia?» kə ghəshi.
20 Ma kə mbəzli va na: «A na na ghəyəy, a ghəy sənay zəghwə ghəy na,
ka ghwəlfə ghəy yakə.
21 Ma ghwəni tsa ghwənishi mətsəhi ci, maɗi na ta nay pi sanay, nda
wantsaa ghwənamtishi na, sənata nava ghəyəw. Ɗəwəm nava və, dikə
na gar zləɓa kwəma ghəci də'wə ghən tsa ci» kə ghəshi.
22 Va wa gəzə ghəshi kwəma va tsəghay, sa nzana mbə hazləni ghəshi
va mbəzli dikə dikə ni va mbə ka Zhəwifə. Sa nzana, mba'a ghəshi niy
gəzəti kwa jipə shi: «Ntsaa dzaa ni: "*Kəristəw Ntsa tivə Hyala na Yesəw"
kəy, ta ɓanti dzam səvəri mbə ciki ɓasə va tsa ka Zhəwifə» kə ghəshi niy
niy.
23 Va tsəgha nə mbəzliy yakə zəghwə va va: «Ɗəwəm və, aa kəliy gar
zləɓa kwəma də'wə ghən tsa ci» kə ghəshi.
24 Zhini ka Farisahi da' ghəshi harvə ntsaa niy nza vaa ghwəlfə, ka
zhiniy ɗəw kwəma və kwa baka səɗa diɓa, a kə ghəshi na: «Ntsa,
sənzənvay, kwa kwəma Hyala nza ghwəmmə, gəzə pə gha gəzəkəvəri
kwəma tsərtsər. A ghəy sənay, ndə məni *kwəma jikir naa ntsa va, pə
ghəy» kə ghəshi.
25 Ma kə ntsaa niy nza vaa ghwəlfə na: «Am, a na neyey, sənay ya nee,
nda ndə məni kwəma jikir na na, nda kala tsəgha naw. Ma na neyey, shiy
kwətiŋ na shi sənashee, ghwəlfə niy yakəram, ma nanay, mbə nay pee»
kə.
26 Ma kə ghəshi ngəci na: «njaa məntəŋa na tay? A shi mənti na maɗi
mətsə gha vaa ghwənitaa?» kə ghəshi.

9:13-14 9:14 5:9 **9:16 9:16** 7:43; 9:33; 10:19 **9:17 9:17** 4:19 **9:22 9:22** 7:13; 12:42; 19:38; 20:19

27 Ma kə ntsa va na: «A mbəzli ni, e gəzaŋwəy kwəma na ngar nanzə
məcanata gwa'a ɓay? A shi ɗi ghwəy ni mbə kwəma va, zhini ghwəy
ɗəw bayaa? Naa, ə ɗi ghwəy məniŋwəy ka mbəzli ta səɗa ci kwərakwə
shəkəna?» kə.
28 Sa gəzəkə ntsa va tsəgha na, dza ghəshi ka tsəərə, a kə ghəshi na:
«Nighəvəŋəy tə gha wəzə. Gha ka na nzaa ntsa ta səɗa tsava ndə, pə gha.
Lə ghəyŋəyshi na ghəyəw. Ghəy na na ghəyəy, mbəzli ta səɗa *Məyizə
nza ghəy.
29 A ghəy sənay, a Hyala niy gəzanci kwəma kaa Məyizə. A na tsatsa
ndəy, sənay ghəy nda dzəghwa tima təzlikəvay naw» kə ghəshi.
30 Ma kə ntsaa niy nza vaa ghwəlfə na: «Kwəma maɗaŋa maɗaŋa naa
nava ki, sa nzana va kala sənay pətsa səəkə na ti ghwəy, zhini mba'a
ghwənantəra mətsəhee?
31 Nanzə kiy, a ghwəmmə sənay, kar Hyalaa yəmanshi kwəma mbəzliy
məni kwəma jikir naw, war ntsaa ha'wə ti, ka məni kwəma ɗi na, na sa
ka naa mananci kwəma ɗəw na.
32 Ghala nza ghwəmmə sana tə hiɗiy, səəkə ghwəmməə favə məndiy
gəzə tsahwəti ntsaa ghwənanamti mətsə ntsa yakəm ka ghwəlfəw.
33 Kala va Hyala kə ntsa səəkə nzay, shi dza naa mbay mənti tiɓa ya jəw
nzəw» kə.
34 «Gha sa yakəm mbə kwəma jikir na, mba'aŋa gha mbə pa' ndatsə
na, zhini gha saa dzaa ɓanavəŋəy kwəma na?» kə ghəshi. Mba'a ghəshi
ɓanti mbə ciki ɓasəva tsa shi ki.

Yesəw yəmə mbəzli caslakə nəfə ni lə ghwəlfə

35 Ma sa favə Yesəw məndiy gəzə, a ghəshi ɓanti ntsa mbəliti na va
mbə ciki ɓasəva, kə məndi na, mba'a ghəshi kwəmay li. Ma kə ngəci sa
kwəmay ghəshi na: «A ntsa, ɓanavə nəfə tsa gha gha kaa Zəghwə yakə
ndə ngəri na?» kə.
36 Ma kə ntsa va na: «A Ntsaa sləkəra, gəzara nda wa ndə na, nzee mbəə
ɓanavə nəfə tsee» kə.
37 Ma kə Yesəw ngəci na: «Ava ghəci na saa gəzaŋa kwəma tsa sənzənva,
yən yən sa nighə gha tsa» kə.
38 Ma sa favə na tsəgha, a kə na: «A Ntsaa sləkəra, e ndaŋa nəfə tsee»
kə. Tsəfəkwə tsəfəkwəy kwa səɗa Yesəw.
39 Ma kə Yesəw ki na: «Ta mbə shiy zhəghəshi səəkəree dzəti hiɗi, a
mbəzli ghwəlfə ghwəlfə ni nay ma pi mbəə nay pi, ma ka mətsəə nay pi
na, mbər niva ka ghwəlefesliy nay ma pi» kə.
40 Ma sa favə nihwəti *ka Farisahi tiɓa vəgha Yesəw, ghəci mbə gəzə
kwəma va na, tapə ghəshi ta ɗəw kwəma və, a kə ghəshi na: «Ghwəlefesli
nza ghəy sana sənzənva kwərakwə tsəna?» kə ghəshi.
41 Ma kə Yesəw na: «War mba'a pə ghwəy: “Ghwəlefesli nzay” ka dza
fətiy nza kən ghwəy nzaw. Sa nə ghwəy va ki: “Mbəzliy nay piy gə ghəy
na ghəy” pə ghwəyəy, va tsəgha nza fəti kən ghwəy» kə Yesəw.

10

Fir dzəkən ndə lə teŋkesli ci

1 Dza Yesəw mba'a gəzəkə kwəma kwa fir, a kə na: «Ə gəzaŋwəy ya, ta
na navay, tsəgha na, ya wa ntsaa dza maa dzəghwa səəmə teŋkesli kwa

9:29 9:29 7:27; 8:14 **9:31 9:31** Cem 66:18; Fir 15:29; Ezay 1:15 **9:33 9:33** 3:2 **9:34 9:34** 9:2
9:37 9:37 4:26 **9:39 9:39** 5:22 **9:40 9:40** Mt 15:14; 23:26 **9:41 9:41** 15:22

miy pətsaa dzəghwa səəmə, dza na mba'a dzəghway tə kələm dzəghwa
səəməy, ndə ghəli na tsava ndə, zhini ndə zləghwə ghəci diɓa.
2 Ma na ntsaa dzakə kwa miy pətsaa dzəghwa səəməy, ghəci na ndə
teŋkesli tsa slar tsa.
3 Ta ghwənanamti səəmə dza ntsaa ndəghwə ghi tsa va. Ka na dza na,
ka haka teŋkesli ci vaa səvəriy dzəti ngwəla, lə slən lə slən ki. Sa nzana
gwa'a gwa'a teŋkesli va sənata məli ci na, war ka ɗanci fəti ghəshiy səvəri.
4 Ka na dza, sa ka na harkəvərishi gwanashiy dzəti ngwəla na, ka
'wanshi kwal, ka nəw ghəshiy dzəmti. Sa nzana, gwa'a ghəshi sənaɓəhwə
məli ci.
5 Ma na ntsa sənaɓəshi ma ghəshi liy, ka ɗi ghəshiy nəwəw. A ka ghəshiy
hwəhwəshi və, sa sənaɓəshi ma ghəshi li» kə.
6 Tsəgha ɓəlanakəshi Yesəw fir tsa va. Ma ki na, favə kwəma va ghəshi
nda dzəkən wa ɗi Yesəw gəzanshiw.

Yesəw na ndə ndəghwə shiy tsa wəzə tsa

7 Zhini ma kə Yesəw ɓa na: «Ə gəzaŋwəy ya, ta na navay, tsəgha na,
yən na miy pətsaa dzəghwa səəmə kəli məndi teŋkesli kwa.
8 Mbəzliy 'wakə kwal vaa səəkəshi pərɓa ghəshi kaa ngəra gwanashiy,
ka ghəli na ghəshi, zhini ka zləghwə ghəshi diɓa. Sa səəkəshi ghəshi na,
kala fa kwəma teŋkesli və shi.
9 Yən na miy dəgha. Mba'a kə ndə dzakəy kwayay, a tsava ndə taa
mbəliy. Ta mbə dza naa dza, ka dzakə, ka səvəriy, ka kwəmavə shi zəmə
ci.
10 A na ndə ghəli naci kiy, nay gha ghəci səəkəy na, war ta ghəli shiy,
ka bəkwə shiy, ka laɗamtishi gwa'a tsəgha ka naa səəkə. Yən na nee kiy,
ta mbə mbəzliy kwəmavə piy səəkəree. Piy tsa va na, ta kwa ndimndim,
kala kəɗi ma.
11 Yən na ndə ndəghwə shiy tsa wəzə tsa. Ndə ndəghwə shiy tsa wəzə
tsay, kar naa zlay piy tsa ci tə mbərkə teŋkesli ci.
12 Ma na ndə ndəghwə shiy tsaa ndəghwə shiy war ta kwəmavə gəna
ci, kala ndə ndəghwə shiy tsa kataŋ tsa ghəci, zhini kala shi ci teŋkesliy,
war nay ma na dəghwava jezl tsahwəy mbə teŋkesli na, bəvbəpə ka naa
hwəy zlashi teŋkesli tiɓa. Ka dəghwava jezl dza na, ka zliy dzəmbə shi,
mba'a zlərhəvəri teŋkesli ki.
13 Va wa hwəy na tsəgha zlashi teŋkesli va kiy, sa nzana war ta gəna
ghəci ndəghwə shiy gwa'a tsəgha, kala kwəmaa shashanci tiɓa ta teŋkesli.
14-15 Yən na ndə ndəghwə shiy tsa wəzə tsa. Njasa nzana va, mba'a
Dirə sənara, mba'ee sənay kwərakwəy, tsəgha sənashee teŋkeslee, mba'a
ghəshi sənara kwərakwə. Ta zlay piy tsee dzee tə mbərkə ti shi.
16 A nihwəti teŋkeslee tiɓa tə ngwəlashi, kala tsəhəshi kwa səəmə diɓa.
Ta dza dzee ɓasəkəshiy dzəghwa səəmə, nza ghəshi favə gaka məlee, nza
ghəshi jakəshi ka garəwa teŋkesli kwətiŋ. Nzee nzaa ndə ndəghwəshi
kwətira ki.
17 Tərəŋw ɗiti Dirə kwəmee sana, sa nzana mba'ee zləɓati zlanay ghən
tsee kaa məti, ma nzee zhiniy zhakatira taa nza diɓa.

10:4 **10:4** 10:27; ShiZhŋ 14:4 **10:6** **10:6** 16:25 **10:8** **10:8** Zher 23:1-2; Ezhek 34:2-3 **10:9** **10:9** 14:6; Cem 23:2; Ezhek 34:14 **10:11** **10:11** ndə teŋkesli: Cem 23:1; Ezhek 34:11-16; Zher 23:3; Mt 18:12-14; Ebr 13:20; ShiZhŋ 7:17; zləɓavə məti: 15:13; Rm 5:8; 1Zhŋ 3:16 **10:12** **10:12** SləniKY 20:29 **10:14-15** **10:14** 10:27; 2Tim 2:19 **10:14-15** **10:15** Mt 11:27 **10:16** **10:16** 11:52; Ezay 56:8; Ezhek 34:23-24; 1Pi 2:25 **10:17** **10:17** 3:35; 5:18

18 Ndə tiɓa ka mbay ɓəhwə piy tseyew. Yən lə ɗi tsee zləɓati na zlanay
ghən tsee kaa məti. A bərciy zlanay ghən tsee kaa məti vəya, zhini lə
bərciy zhakatira mbə məti vəya diɓa. Ava tsəgha na kwəma ndara Dirə
ta mənee» kə.
19 Sa gəzəkə Yesəw tsəgha na, dza bakə mbə *ka Zhəwifə zhiniy təhəshi,
tə mbərkə kwəma ci va gəzəkə na.
20 Ma kə nihwəti mbəzli ɗaŋ mbə shi na: «A shiy mbə ghən ci, ndə
gazlaka na, tawa fafa ghwəy kwəma ci va tay» kə ghəshi.
21 Ma kə nihwəti na: «Ka mbay ndə shi mbə ghən gəzəkə kwəma tsətsə
naw. Ndə gazlaka na, mba'a mbay ghwənamti mətsəhi ghwəlfə na?» kə
ghəshi.

Ka Zhəwifə kala ɗi ma kwəma Yesəw

22 Dza *ka Zhəwifə mba'a ghəshi mənti makwaghwaa zəzəə dzəkən
ghwəni *ciki Hyala tsa mbə məlmə Zherəwzalem, sa mənta vici va ki.
Kəghəli, ghala tir tasli ka makwaghwa vaa nza.
23 Dza Yesəw mba'a tsəhəy mbə tsə va. Dza na ka təwrə dzar mbə gərka
nə məndi va «Gərka *Saləmaŋw» kə məndi mbə ciki Hyala tsa va.
24 'Wakəvə ka Zhəwifə ɓasə ghəshi ɓasəkəvashi, dəzlətsəɓə ghəshi
tsəɓay Yesəw. Ga' ghəshi ta ɗəw kwəma və, a kə ghəshi na: «A Yesəw, pa'
hwəm dza ghaa nza mbə səəŋəy məhərli ghəy tay, wəzəɓa kəslatəŋəy
gha na slən tə kwəma na, niy nza ghaa *Kəristəw ntsaa tivə Hyala va sa»
kə ghəshi.
25 Ma kə Yesəw ngəshi na: «Ghala ndatsə gəzaŋwəy ya kwəma vaw,
ghwəy na shiy ɗi ma zləɓa. Ya kwataka sləni ghəree na maɗaŋa maɗaŋa
na lə bərci ɓəra Dirəy, mbə ndəgha fəti naa dzəkənee.
26 Ya tsəgha nzə kiy, ndara nefer ghwəy ghwəy, sa kama ghwəy mbə
teŋkesliy yaw.
27 Ma ni ya va teŋkesliy, a ghəshi sənaɓəhwə nee məli. Ka nəwra tə
səəbee. Mba'ee sənashi shi ya kwərakwə.
28 Ta ɓanavəshi piy tsaa kəɗi ma dzee, ka dza ghəshiy zashi tepəw.
Tsahwəti ndə tiɓa dzaa mbay zləghwəhwəshi mbə dəvə yaw.
29 A Dirə tsaa ndarashi va mbə dəvee taŋəti shiy gwa'a gwa'a tə dikə.
Tsahwəti ndə tiɓa mba'a dzaa mbay zləghwəhwə shi mbə dəvə ciw.
30 Na na ghəy ghəy lə Dirə kiy, ndə kwətiŋ nza ghəy» kə Yesəw.
31 Dza ka Zhəwifə ka zhiniy imə hərezli ta pə'wə Yesəw li shi diɓa.
32 Ma kə Yesəw ngəshi na: «Ya sa nzana sləni wəzə na yən ghərati kwa
kwəma ghwəy lə bərci ndara dirə, mba'a ghwəy nata kiy, ta nama mbə
kwəma va ɗi ghwəy zhiniy pə'wəra lə hərezli kia?» kə.
33 Ma kə ka Zhəwifə na: «Va sləni wəzə na mənti gha ɗi ghəy pə'wəŋa
lə hərezliw. Ma kwəma pə'wəŋa ghəy tiy, sa dzəmbəŋa gha va mbə gəzə
kwəma sawaa dzəkən Hyala. Ndə ngəri gha na, dza gha ka ɗi zhəghə
ghən tsa gha ka Hyala» kə ghəshi.
34 Ma kə Yesəw ngəshi na: «A məndi tsasliti mbə zliya kwəma pəhəti
ghwəy, ma kə Hyalay: “Ghwəy na hyalahi” kə.
35 Zhini diɓa kiy, a ghwəmmə sənay, ma kwəmaa gəzəkəvata mbə Zliya
Hyalay, ka mbay ndəə bashamtiw. A Hyala fanati slən gwa'a kaa mbəzli
ɓanakəshi na va kwəma nzə: “Ghwəy na hyalahi” kə ngəshi.

10:18 10:18 4:34 **10:19 10:19** 9:16 **10:20 10:20** 8:48 **10:23 10:23** SləniKY 3:11 **10:24 10:24** Lk 22:67 **10:25 10:25** 5:36 **10:26 10:26** 16:9 **10:27 10:27** 8:47; 10:3, 14 **10:28 10:28** 5:24; 6:39 **10:30 10:30** 5:18; 17:21 **10:31 10:31** 11:8 **10:33 10:33** SləniTaH 24:16; Mt 26:65 **10:34 10:34** Cem 82:6

36 Yən sana kiy, Hyala təravəra na mba'a ghwənikəra tikə tə hiɗi ni.
Njaa njaa ka ghwəy ni ɓa na: “Kwəma sawaa gəzee dzəkən Hyala” pə
ghwəy ki, yən patsəŋwəy kwəmaa dzəti ngwəla: “Zəghwə Hyala nzee”
pən kia?
37 Mba'a kə sləni ghəratee, kala sləni Dirəy, ghalaɓa na ka ɓəra nefer
ghwəy ghwəy ma.
38 War sləni Dirə karkar kə sa ghəree vay, ya kala ɓəra nefer ghwəy
ghwəy na, zləɓatim sləni ghəratee va gwa'a tsəgha. Ghalabay, ta sənay
dza ghwəy njasa nza Dirə mbə ya, yən kwərakwə na, mbee» kə Yesəw.
39 Zhini ka Zhəwifə tapə zhimbəshi mbə pəla kwal tsaa kəsə ci diɓa, dza
na mba'a mbəliy və shi.
40 Mba'a dzaa taŋəy dzəvəri tsahwəti həlbə tsa həl Zhərdeŋ, ge'i tə
pətsaa niy məni Zhaŋ va *batem. Dza na mba'a nzəyəy.
41 Dzəghwa ɗaŋ nihwəti mbəzli səəkəshiy dzəvəgha. A kə ghəshi na:
«A ghwəmmə sənay, mənəhwə kwəma maɗaŋa maɗaŋa na Zhaŋ ya
kwətiŋəw. Nanzə kiy, ya namaɓa kwəma gəzəkə naa dzar ntsa gwanata
na, tsəgha ghənzə» kə ghəshi.
42 Ɗaŋ mbəzli tə pətsa va ɓanavə nefer shi kaa Yesəw.

11

Məti Lazar

1 Dza zəlghwə mba'a kəsəvə tsahwəti ndə mbə məlmə Betani, Lazar,
kə məndi slən tsa ci. Betani vay, məlmə nza kar Marəy va, ghəshi lə
zhambəghəta Martə mbə na.
2 Ma Marəy vay, ghənzə na maliy niy ɓasliti shiɗshiɗ Ndə sləkəpə va
lə 'wərdi, zhini mba'a niy saɗamtishi lə shiti mbə ghən nzə. Zəmbəghəta
Lazar na sa gwərapəy tsa va.
3 Dza ghəshi lə zhambəghəta bakanashi ki, ghwəni ghəshi ghwənay ndə
ta dza ghəciy gəzə kaa Yesəw. A kə taa ni na: «A Ndə sləkəpə, wa vanay
madigaŋa tərəy gwərapəy, kə məndi» kə taa ni.
4 Ma sa favə Yesəw bar tsa zəlghwə tsa Lazar va ki, a kə na: «Nəy
kwəma zəlghwə tsa Lazar va ghwəy na, məniy zəlghwə tsa vaa zəlghwə
ta mətiy ghəci və bətəw. Zəlghwə tsaa dzaa ci dikə tsa Hyala tərəŋw tsa
ci, lə ta mbə məndiy fə bamaa dzəti dikə tsa Zəghwə Hyala na» kə.
5 Yesəw kiy, tərəŋw niy ɗi na kar Martə lə Marəy mba'a zəmbəghəshi
Lazar.
6 Ya tsəgha nzə, ləy hwəm sa favə na zəlghwə tsa Lazar va na, mba'a
mənti vici bakə diɓa tə pətsa nza na va.
7 Ma kə kaa *mbəzli ta səɗa ci lə hwəm vici bakə na va ki na: «A mbəzli
ni, zhəghəva ghwəmməə zhəti hiɗi ka Zhəwde» kə.
8 Ma kə ghəshi na: «A Metər, a gha nay nanzə hiy hi ɗaŋ ghala səəkə *ka
Zhəwifə mbə pəla pəəsliŋa lə hərezliw, zhini a ghwəmmə zhaa zhəmbə
ɓa, pə gha na?» kə ghəshi.
9 Ma kə Yesəw na: «A ghwəy sənay tsahi məŋ lə bakə na waŋ pi mbə
vici kwətiŋ. Mba'a kə ndəə dza havəghwəy, ka tsati təhwəni tə səɗa ciw.
Sa nzanay, mbə nay pi na, va waŋ tsa havəghwə.
10 Ma mba'a kə ndəə dza həvirəy, ta tsa dza təhwəni tə səɗa ci ghalaɓa.
Sa ka na nay ma pi, sa nzana kala waŋ pi və» kə.

10:36 10:36 1:34 **10:38 10:38** 10:25 **10:39 10:39** 7:30; 8:20 **10:40 10:40** 1:28 **10:41 10:41** 1:29-34; 3:27-28 **10:42 10:42** 2:23 **11:1 11:1-2** 12:1-3; Lk 10:38-39 **11:3 11:3** 11:36 **11:4 11:4** 9:3; 17:1 **11:8 11:8** 8:59; 10:31 **11:9 11:9-10** 8:12; 12:35-36

11 Tsəgha gəzanakəshi Yesəw kwemer va, zha ma kə ləy hwəm ki na:
«A madigammə Lazar ɓəti hi, nanzəy, ta dza dzee fərghakati» kə.
12 Ma kə mbəzli ta səɗa ci na: «Əy, a Ndə sləkəŋəy, ma ghənzə tsəgha
tə hi kəy, ta mbəliy dza na» kə ghəshi.
13 Ma na Yesəw naciy, a Lazar mətiy, na kwəma ɗi na gəzanshi. Ma
mbəzli ta səɗa ci na, favə kwəma va ghəshiw, hiy ɓəhwə na kataŋ, kə
ghəshi.
14 Zhini ma kə Yesəw bazhə bazhə ngəshi na: «Wa mətiy mətiy Lazar.
15 Dalala vəshiree ta kwəma kən ghwəy sa mətiy na va, kala tsəhəree
vəgha, nza ghwəy mbəə ndara nefer ghwəy. Nana kiy, dzamməm
dzəvəgha!» kə.
16 Ma kə Təmasə tsa har məndi vaa ihwəli kaa nihwəti *mbəzli ta
səɗa Yesəw na: «Dza ghwəmmə kwərakwə, a ghwəmmə dza ta bəkwə
kwasəbə Ndə sləkəmmə» kə.

Yesəw na ntsaa zhini mbəzli zhakati mbə məti, ka ɓanshi piy tsaa kəɗi ma kaa mbəzliy bəkwəshi

17 Dzəghwa kar Yesəw lə mbəzli ta səɗa ci ki ndəs tsəhəshi mbə məlmə
Betani. Ma maɗi ghəshiy tsəhə na, məndi lamti Lazar, ka mənti vici ghəci
faɗə kwa kwəli.
18 Məlmə Betani vay, ndəkwə ndəkwə na lə Zherəwzalem, gar
kiləwmetər mahkanəy na kwa jipə shi gwa'a tsəgha.
19 Dza *ka Zhəwifə, mba'a ghəshi səəkəshi tiɓa ɗaŋ, ta səkwə kar
Martə lə zhambəghəta Marəy, lə ta dəpanshi nefer shi va kwəma məti
zəmbəghəshi va ki.
20 Ma kə məndi kaa Martə na: «A Yesəw səəkəy, mbə səəkə na» kə
məndi. Ma sa favə na na, dza na pəlhəm kafəta, ka dza ta ka'wə kwa
kwal. Ma Marəy nanzə ki na, gwəŋəta mənzəy kəghi.
21 Ma sa kə 'wəvə Martə Yesəw ki, ma kə na: «A Ndə sləkəra, a is, mba'a
pə gha niy nza tiɓa nza na, ka mətiy zəmərə tsa nzaw.
22 Ya tsəgha nzə kiy, e sənay, ya sana nzə ɗəw gha shiy, ya nimaɓa va
Hyalay, ka zlay ɓəŋashiw» kə.
23 Ma kə Yesəw ngəta na: «Ta zhəkəməy dza zəməŋa kwa kwəli pəra
Martə, e gəzaŋa» kə.
24 Ma kə Martə na: «Yaŋ, e sənay ta zhəkəməy dza na kwa kwəli fəca
dza nihwəti mbəreketiy səəmə kwa kwəli, fəca dza hiɗiy kərə» kə.
25 Ma kə Yesəw na: «Martə, yən na ntsaa zhini mbəzli zhakati mbə məti,
ka ɓanshi piy tsaa kəɗi ma kaa mbəzliy bəkwəshi. Ntsaa ndara nəfə tsa
ciy, tə ghwəməy dza naa nza, ya ə mətiy na.
26 Ntsa tə ghwəməy tsa diɓay, mba'a kə ndara nəfə tsa na, ka məti na
bətə teepəw. Zləɓavə kwəma va gha tsəgha na, pə gha sa?» kə Yesəw.
27 Ma kə Martə na: «Yə tsəgha na Ndə sləkəra, e zləɓavə, gha na
*Kəristəw Zəghwə Hyala, saa niy gəzəm va dzaa səəkəə dzəti hiɗi» kə.

Yesəw wahə

28 Ma sa gəzəkə Martə kwəma va tsəgha na, mba'a dzaa kəsata
zhambəghəta Marəy. A kə ngəta ɗahwə ɗahwə na: «A Marəy, a Metər
tsa ghwəmmə səəkəy, mbə harŋa na» kə.

11:11 **11:11** Mt 9:24 **11:16** **11:16** Mk 14:31; Rm 6:8; Təmasə: 20:24 **11:21** **11:21** 11:32 **11:24** **11:24** 5:29; 6:40, 54; Dani 12:2 **11:25** **11:25** 5:21, 24; 8:51 **11:27** **11:27** 1:34; 4:25

29 Ma sa favə Marəy kwəma va tsəgha na, pəlhəm kafəta, ka diva ta
dzəvəgha Yesəw.
30 Ghala pətsa va na, Yesəw ghwəla ta tsəhə mbə məlmə di, ghəci war
tiɓay tə pətsa kwəmə Martə va li.
31 Ma sa nata *ka Zhəwifəə niy nza va vəgha Marəy ta dəpanta nəfə tsa
nzə ghənzəə səvəri lə diva na, dza ghəshi ka nəw tə səəbə. «Nda dzəti
kwəli dza na ta wahə» kə ghəshi.
32 Ma sa tsəhəta Marəy tə pətsa nza Yesəw va, mba'a nay na, dza na
tsəfəkwə tsəfəkwəta tiɓa kwa səɗa Yesəw. Ma kə ngəci na: «A Ndə
sləkəra, a is, mba'a pə gha niy nza tiɓa nzay, ka mətiy zəmərə tsa nzaw»
kə.
33 Ma sa nay Yesəw ghənzə mbə wahə, zhini tsəgha ka Zhəwifəə
səəkəshi va kwasəbə mbə wawahə kwərakwə ɓa na, dza hwər tsa ci ka
maɗi ta slanci ti shi tərəŋw tərəŋw, gar taŋamti bərci.
34 Dza na ka ɗəw və shi, a kə na: «Kwəma lamti ghwəy sənzənva tsəy?»
kə. Ma kə məndi ngəci na: «A Ndə sləkəpə, vanta kwəli ci tikə, ndi
natama» kə məndi.
35 Dzəghwa Yesəw ka wahə.
36 Ma kə ka Zhəwifə tiɓa sa nata ghəshi nava kwəma na: «Kay, nighətim
njasa ɗiti Yesəw ntsa di» kə ghəshi.
37 Ma kə nihwəti mbə shi na: «Ya sa nzana mba'a ghəciy mbay
ghwənamti mətsəhi ghwəlfə kiy, tawa niy daməti ma na məti va ɓə
Lazara?» kə ghəshi.

Yesəw ghəshi lə Lazar

38 Zhini mətsəhə hwər tsa Yesəw mətsəhəti slanci ta Lazar tiɓa tərəŋw
tərəŋw, pəkw dzay dzəti kwəli. Mbə ləgwə niy nza kwəli va, mba'a məndi
kalay lə hərambəzli.
39 Ma sa tsəhəy Yesəw ki, a kə kaa mbəzli tiɓa na: «Kafantim hərambəzli
va mbəzli ni» kə. Ma kə Martə, zhambəghəy Lazar tsaa mətiy va na: «A
Ndə sləkəpə, tawa kia! Mbə zən dza naa nza sənzənva. Sa nzanay, kwa
faɗə vici ci na ndatsə ghala lamti məndi» kə.
40 Ma kə Yesəw na: «A Martə, niy gəzaŋee: “War ndara ma gha nəfə
tsa ghay, ta nay dikə tsa Hyala dza gha?” pən sa» kə.
41 Mba'a məndi ɓanti hərambəzli va ki. Ma sa ɓanti məndi na, 'wakəvə
Yesəw kaa kwəma ciy dzəta ghwəmə mba'a kafata, tapə ta cə'wə Hyala,
a kə na: «A Didi, 'wəsa nə ya ngəŋə, sa nzana, mbə fəra kwəma ɗəwee
ghaa dzəghwa.
42 E sənay, mbə fəra nza ghaa dzəghwa, ya hwəm diɓa. Va wa gəzee
tsəghay, ta mbə mbəzliy tsəɓayra ni tikəə favə, mba'a ghəshi zləɓati
tsərtsər, gha ghwənikəra na, kə ghəshi» kə Yesəw.
43 War sa gəzəkə na kwəma va tsəgha, a kə zlaŋzlaŋ na: «Lazar, səəmə!»
kə.
44 'Wakəvə mbəri mba'a səəməy, pəərə pəərə shiɗshiɗ ci lə dividivi ci
lə məgapa, mba'a gəjer mbə kwəma ci. Ma kə Yesəw kaa mbəzli tiɓa na:
«Palamtim shi va ti a ghwəy zlay dzay!» kə.

Məndi mbə pəla kwal tsaa kəsə Yesəw
(Mt 26:1-5; Mk 14:1-2; Lk 22:1-2)

11:32 **11:32** 11:21 **11:35** **11:35** Lk 19:41 **11:37** **11:37** 9:6 **11:38** **11:38** 20:1; Mt 27:60
11:42 **11:42** 12:30 **11:44** **11:44** 20:6-7

45 Mbə *ka Zhəwifəə niy səəkəshi va ta nighə kar Marəyəy, mba'a
nihwəti ɗaŋ ɓanavə nefer shi kaa Yesəw sa nata ghəshi kwəma mənti
na va maɗaŋa maɗaŋa na.
46 Ma nihwəti mbəzli mbə shi na mba'a ghəshi dzaa gəzanshi shi mənti
Yesəw va gwa'a kaa *ka Farisahi.
47 Dza ka Farisahi lə mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala ɓasə ghəshi
ɓasətəvashi lə *ka sləka kwəma mbə ka Zhəwifə, ta sləka kwəmaa dzəkən
Yesəw. A kə ghəshi na: «njaa njaa dza ghwəmməə məni sana kia? Avanay
mbə ghəra sləni maɗaŋa maɗaŋa naa ntsa tərəŋw sana.
48 Mba'a pə ghwəmmə ni, zlay ghwəmmə, a ghəci məni sa ci tsəgha
pə ghwəmmə na, mbəzli gwanashi dza naa ɓanavə nefer shi. Ma sa ka
mbəzliy sləkəmmə dikə dikə ni mbə *Rəm favəy, ta səəkə dza ghəshiy
dzashiy dzəmbə kwəma va, ka ghəshi dza na mba'a ngəzlamti *ciki Hyala
tsa ghwəmmə, kərəp zamti mbəzli mbə hwəlfə ghwəmmə» kə ghəshi.
49 Ma kə ndə mbə shi, Kayifə, kə məndi slən tsa ci, dikə tsa ka ta Hyala
ghəci mbə piya va na: «A navam tay, ka ɗi ghwəy fə ghən ta kwəma nanzə
tepəw.
50 Ə təkə ma ghwəy, wəzəɓa mətiy ndə kwətiŋ tə mbərkə mbəzli
gwanashi na, kən na ka məndi səəkəə zamti hwəlfə ghwəmmə, pə ghwəy
na?» kə
51 Ma kwəma gəzəkə na va tsəgha nay, lə sənata kwəma ci tarəvə na
gəzə nzəw. Sa nzana, dikə tsa ka ta Hyala ghəci mbə piya va, na kanambə
Hyala kwəma gəzə na vaa səvəri, nja kwəma ghyaghya nzə. Va tsəgha
gəzə naa dzəkən məti dza Yesəw ta mətiy tə mbərkə hwəlfə ka Zhəwifə
gwanashi.
52 Ta mbərəkə hwəlfə ka Zhəwifə lə ndərazhi Hyala tihəvərivashi gwa'a
mətiy na, ta ɓasətishi ta nza ghəshiy mbəzli kwətiŋ ni.
53 Ma sa gəzəkə Kayifə tsəgha ki na, dzəghwa mbəzli dikə dikə ni mbə
ka Zhəwifə mba'a ghəshi sləkati kwəmaa dza ta pəəsli Yesəw fəcava ki.
54 Va tsəgha zhini ma Yesəw ci ghən tsa ci dzar mbə ka Zhəwifə ghwəla.
Dza na mba'a dza nzəyəy mbə nahwəti məlmə ndəkwə vəgha gamba,
ghəshi lə mbəzli ta səɗa ci, Efərayim, kə məndi slən tsa məlmə va.
55 Dzəghwa vici *makwaghwa ka Zhəwifə va ka məndiy har Pakə, mba'a
kətikəvata. Dza mbəzliy səəkə dzar mbə məlməhi ghənghən ghənghən,
mba'a ghəshi ɓasəkəvashi ɗaŋ dzəmbə məlmə Zherəwzalem, vici tsə va
ghwəlaa tsəhə, ta mbə ghəshiy gwamamti vəgha shi njasa ka məndiy məni
mbə kwəma jiji shi.
56 Dza mbəzli va ka pala Yesəw mbə mbəzli. Ma ghəshi mbə ciki Hyala
ki, sa nay ma ghəshi na, dza ghəshi ka ɗəw kwəma kwa jipə shi, a kə
ghəshi na: «njaa na kwəma təkə ghwəmmə tay, ta səəkə dza na ta tsə na
tanaa, naa kala dzaa səəkə?» kə ghəshi.
57 Mba'a mbəzli dikə dikə ni mbə ka ta Hyala, ghəshi lə ka Farisahi niy
gəzəy kaa mbəzli: «Nza ndə səəkə gəzanshi, sa ka na nay Yesəw tə pətsa
nza na, ma nza məndi dza kəsəhwə» kə ghəshi niy ni.

12

Marəy ghəshi lə Yesəw
(Mt 26:6-13; Mk 14:3-9)

11:45 **11:45** 2:23 **11:47** **11:47-48** 2:11; Mt 26:3-5; SləniKY 4:16 **11:49** **11:49-50** 18:14 **11:52** **11:52** 10:16 **11:53** **11:53** 5:18 **11:54** **11:54** 5:13; 7:1 **11:55** **11:55** 2:13; Bəla 19:11-20; 2NəMezh 30:17-18 **11:56** **11:56** 7:11

1 Tərəmbə vici kwaŋ ta *makwaghwa Pakə ki. Dza Yesəw mba'a 'wati
kwal dzay dzəmbə məlmə Betani, dzəmbə məlmə Lazar tsaa zhinikəmə
na va kwa kwəli.
2 Mba'a məndi tanati shi zəmə ghənghən ghənghən ngəci mbəɓa. Tiɓa
Lazar ghəshi lə nihwəti mbəzli mbə zəmə shi zəmə tanati məndi va kaa
Yesəw ki. Ma ghala pətsa va ki na, Martə saa tsəva mbə ɓaɓanshi shi
zəmə ngəshi.
3 Ma ghəshi mbə zəmə shi va tsəgha na, mba'a Marəy ɓəvə 'wərdi tə
dimə, sa tati məndi tə *Nardə ɗewɗew, gar paf kwa magwaji ti kən, mba'a
dzaa ɓaslanati tə shiɗshiɗ Yesəw. Ləy hwəm sa ɓaslamtishi na na, mba'a
saɗanamti shiɗshiɗ ci va lə shiti mbə ghən nzə. Dza ciki tsa nza ghəshi
va mbə gwanay ki, ka zən war 'wərdi va ja' ja'a.
4 Ma kə Zhəwdasə Isəkariyətə, tsahwəti ntsa mbə *mbəzli ta səɗa Yesəw
va, saa dza va ta nga ɗafa ti na:
5 «A is, tawa niy ɗəlamti ma ghwəmmə 'wərdi naa, pavə gəna ti
gar mbəl bələkwə bələkwə mahkan, mba'a ghwəmmə tahanavə kaa ka
ndərma nza kia?» kə.
6 Kwəma gəzə na va tsəghay, sa nzana, mbə shashanci kwəma kən ka
ndərma naw. Sa nzana va, və məndiy fə gənay, nza ghəli sa ci, njasa
sənaɓəy na mbə ghəli nzə nə na.
7 Ma kə Yesəw ngəci na: «A ntsa, zlata mali va, ka gəzanta kwəma gha
ma. Sləni dza məndiy məni, sa ka məndi laraa dzəghwa kwəli na sa 'wati
na va məni, e gəzaŋa.
8 Ma na ka ndərmay, tiɓa nza ghwəy li shi gar nganavəshi shiy ghwəy
ya hwəmɓa. Na tsee ghən nee kiy, ka dza ghwəmməə nza ndimndim tikə
lə ghwəyəw» kə Yesəw.
9 Dza vərəm *ka Zhəwifə tərəŋw, mba'a maɗiy ta dzaa dzəmbə məlmə
Betani sa favə ghəshi: «Mbə məlmə va na Yesəw» kə məndi. Kwataka ta
Yesəw gwa'a tsəgha maɗishi ghəshi diɓaw, lə ta dza ghəshiy nay Lazar tsa
zhanakati Yesəw va mbə məti gəzə məndi na diɓa.
10 Dzəghwa mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala ki, mba'a ghəshi
tarəkə paslamti Lazar kwərakwə.
11 Sa nzana, ɗaŋ mbəzli mbə ka Zhəwifə zlashi mbə na shi va kwəma,
ka dzashi ta nəw Yesəw, mba'a ghəshi ɓanavə nefer shi ngəci tə mbərkə
zhəkəmə tsa Lazar va kwa kwəli.

Njasa ka'wəti məndi Yesəw mbə Zherəwzalem (Mt 21:1-11; Mk 11:1-11; Lk 19:28-40)

12 Ma way pi tə həzlimə va, sa favə vərəm tsa ɗaŋ tsa va niy ɓasəy mbə
Zherəwzalem ta tsə *makwaghwa Pakə: «Ava Yesəw mbə səəkəə dzəmbə
Zherəwzalem» kə məndi na,
13 'wakəvə ghəshi tsəgha ka kəsli bali, ta slikwə dividivi slərpə ta dəvə
shi, ka dzashi ta ka'wə Yesəw kwa kwal. Dza ghəshi ka ngwəmə lala
zlaŋzlaŋ, a kə ghəshi na: «'Wəsa kaa Hyala! Təfanati miy tsa nzə Hyalaa
sləkəpə kaa ntsaa səəkəy tsa mbə slən tsa nzə! Təfanati miy tsa nzə Hyala
kaa mazə tsa ka *Izərayel tsa!» kə ghəshi.
14 Dza Yesəw ndəs kəsata kwantəmca, taram dzəməy mə, ka dzaa
dzəmbə Zherəwzalem, nja kwəma gəzəkə məndi va mbə Zliya Hyalaa
dzəkən, a kə məndi na:

12:1 12:1-3 11:1-2 **12:2 12:2** Lk 10:40 **12:3 12:3** Lk 7:37-38 **12:4 12:4** Zhəwdasə: 6:71; 13:2, 27; 18:2 **12:5 12:5** Ezay 58:7; Mt 19:21; Zhk 2:15-16 **12:7 12:7** 19:40 **12:8 12:8** Nəw 15:11 **12:9 12:9** 11:43-44 **12:11 12:11** 11:45 **12:13 12:13** Cem 118:26; Mt 27:42; Zhŋ 1:49

15 A mbəzli mbə məlmə *Shiyaŋw, əntaa ghəy hazləni ma!
Ava ghwəy nay mazə tsa ghwəy,
dallə mə zəghwə kwantəmca mbə səəkə, kə məndi.
16 Ghala pətsa məniva shi vay, niy favə kwəma dĩ ghəshi gəzə mbəzli ta
səɗa ci diw. Ma ləy hwəm sa dzay Yesəw dzəmbə dikə tsa ci va Hyala mə
ghwəmə ki na, mba'a ghəshi zəzəvə. A kə ghəshi na: «Ma shiy niy məni
mbəzli va kaa Yesəwəy, a məndi niy gəzəkəshi tsəghaa dzəkən mbə Zliya
Hyala va sham» kə ghəshi.

17 Ghala pətsaa har Yesəw va Lazar səəmə kwa kwəli, mba'a zhanakati
mbə məti kiy, vərəm ɗaŋ niy nza na tiɓa. Mba'a ghəshi niy slanakəshi
shiy niy nashi ghəshi kaa nihwəti mbəzli kwərakwə ki.
18 Va tsəgha ɓasəkəvay ndə ngəri ɗaŋ tsəgha ta ka'wə Yesəw ki. Sa
nzana mba'a ghəshi favə kwəma maɗaŋa maɗaŋa na məni na.
19 Ma kə *ka Farisahi kwa jipə shi ki na: «Njaa dza ghwəmməə məni
kia? Shi dza ghwəmməə ghakə tiɓa ghwəla ya jəw nzəw. Ava mbəzli
gwanashi maɗiy dzashi ta nəw kwəma ci» kə ghəshi.

*Nihwəti ka *Gərekə mbə ɗəw kwəma Yesəw*

20 Mbə mbəzliy niy ɓasəkəvashi vaa dzəmbə məlmə Zherəwzalem ta
pəra'wə dividivi shi kaa Hyala ge'i lə vici *makwaghwa Pakəy, a nihwəti
ka Gərekə niy nza na mbə shi.
21 Ghavə ghəshi, ghəshi ka Gərekə va, mba'a ghəshi səəkəshiy dzəvəgha
Fəlipə, ndə ka Betəsayda tə hiɗĩ ka Galile, ma kə ghəshi ngəci na: «A ntsa
dikə tsa, a ghəy ɗi kwəmay lə Yesəw» kə ghəshi.
22 Dza Fəlipə mba'a dzaa gəzanci kaa Andəre. Dza ghəshi ƀakanashi
mba'a ghəshi dzaa gəzanci kaa Yesəw: «Ava məndiy ɗəwŋa» kə ghəshi
ki.
23 Ma kə Yesəw kaa zləɓanshi na: «Nana kiy, a vəghwə tsa va məniy, ta
fəva dikəə dzətee, yən Zəghwə yakə ndə ngəri.
24 Ə gəzaŋwəy ya, ta na navay, tsəgha na, kala ɓəvə hwəlfə ha kə ndə,
mba'a tsaŋwambə mbə hiɗiy, kwətiŋta ka naa nza, ka mətsəhəw. War
məndi tsaŋwambə na mbə hiɗĩ, mba'a pəsəta ka naa gha səghəta ɗaŋ.
25 Tsəgha na lə ke ngəri kwərakwə. Ntsaa njəɗĩ piy tsa ci tikə tə hiɗiy,
ta zay dza piy tsa tsava ndə. Ma ntsaa njəɗĩ ma piy tsa ci tikə tə hiɗĩ na,
ta kwəmavə piy tsaa kəɗĩ ma dza na.
26 War mba'a kə ndəə ɗĩ nza ka ndə ghəraɗa sləniy, nəw kə ntsa vaa
nəwra. Nza ndə ghəra sləni tsee nzəy tə pətsa dzee nza kwərakwə. Ma
ntsaa ghəraɗa sləni kiy, ta falti kwəma ci dza Dirə tərəŋw diɓa» kə Yesəw.

Yesəw gəzəpə kwəma məti dza na ta məti

27 Zhini ma kə Yesəw ɓa na: «Sanay, a məhərlee səəta. Wəzəɓa njaa
məntee bay tay? Wəzəɓa nə ya kaa Dirə: "A Di, mbəlantəra səvəri mbə
ngəra'wə tsa dzee tsa ta sa" pən ta na? Tiɓaw, war ta sa ngəra'wə tsa dzee
tsa ta sa səəkəree.
28 "A Di, fə bamaa dzəti slən tsa gha" nə ya» kə.

Dzəghwa, ma kə gaka məli ndə kaa zləɓanci kwəma səəkə mə ghwəmə
ki na: «E fati bama ti, ta zhini dzee mətsəhə fəə dzəti ka yəwən diɓa» kə.

12:15 12:15 Zak 9:9 **12:16 12:16** 2:22; 17:1 **12:17 12:17** 11:42-45 **12:19 12:19** 11:48 **12:21 12:21** 1:44; Lk 19:3; 23:8 **12:23 12:23** 2:4; 12:16 **12:24 12:24-25** Mt 10:39; 16:24-25; 1Kwər 15:36 **12:26 12:26** 14:3; 17:24 **12:27 12:27** 12:23; Mt 26:38 **12:28 12:28** 17:1; Mt 3:17; 17:5

29 Ma kə vərəm tsa tə pətsa va gwa'a sa favə na gaka məli va na: «Fam
məli van sa gərgərəy na» kə ghəshi. Ma kə nihwəti mbə shi na: «Am,
awə, məli *ndə kwal tsa Hyala na sava gəzanci na kwəma» kə ghəshi.
30 Ma kə Yesəw na: «Ma gaka məli favə ghwəy vay, ta kwəmee səəkəta
naw, əhəŋ, war tə ghwəy na.
31 Avanay vəghwə tsa dza Hyalaa ɓasə ngwəvəə dzəkən mbəzli tə hiɗi
ti ki. War sənzənva dza na ta ɓanti mazə tsa tə hiɗi ni tsa.
32 Ghala pətsa dza məndi vaa kafara vəgha tsəməy, ta harəhwə mbəzli
dzee dza gwa'a gwa'aa dzəvəghee» kə Yesəw.
33 Ma mbə kwəma gəzəkə na va tsəgha na kiy, ciy citəpə na gəla məti
dza na ta məti.
34 Ma kə vərəm tsa tiɓa va ngəci na: «Sa ka *Kəristəw Ntsa tivə Hyala
səəkəyəy, war tiɓa dza naa nza tə ghwəmə ta kwa ndimndim, kə kwəma
ɓənivə ghəy mbə zliyahi kwəma ghəy pəhəpəhə na. Zhini ma pə gha ɓa
na: “Ghala pətsa dza məndiy kafay Zəghwə yakə ndə ngəriy dzəvəgha
tsəm” pə gha. A ndə na Zəghwə yakə ndə ngəri tsa va diɓa kia?» kə
ghəshi.
35 Ma kə Yesəw na: «A mbəzli ni, nana diy, ghwəlay na waŋ pi mbə
ghwəy ta vici jəw. Mbatsəm dza ta waŋ pi tsa va, vantaa kwəsli səəkəə
kəələhwəŋwəy. Sa nzanay, ntsaa dza mbə kwəsli na, ka sənay na dzəghwa
tə pətsa kəɗi na səɗa ciw.
36 Va tsəgha kiy, wəzəɓa zləɓavə ghwəy waŋ pi tsa va ghala pətsa nza
na tsa ghwəlay lə ghwəy di. Ta mbə ghwəy zhəghəŋwəy ka mbəzli mbə
waŋ pi» kə Yesəw.
Ma sa gəzamti Yesəw kwəma va tsəgha na, mba'a dzay kərakə, dzaa
mbəy və shi.

*Zləɓavə kwəma Yesəw mbəzli *ka Zhəwifəw*

37 Ɗi ghəshiy ɓanavə nefer shi kaa Yesəw, ya tsəgha nzana, mba'a ghəci
məmənəhwə shi dimədimə ni ɗaŋ kwa kwəma shiw.
38 Ma mənti ghəshi tsəghay, ta mbə kwəma niy gəzəkə ndə Hyala *Ezay
va mbə zliyaa dzəghwata kwa, a kə niy niy:
A Hyala kwa sləkəpə, wa ntsaa zləɓa kwəma gəzə ghəy kia?
Kaa wa cinti gha bərci kəətipə gha li kia Ndə sləkəpə?
kə Ezay niy ni.
39 Zhini ɓa mba'a Ezay gəzəkə nda sa wana ɓanavə ma ghəshi nefer shi
kaa Yesəw, a kəy:
40 A Hyala ghwəlfay mətsəhi shi, mba'a dəŋɗay məhərli shi.
Tawa ghwəlfay na mətsəhi shiy, əntaa ghəshi nay pi.
Tawa dəŋɗay ma məhərli shiy, vantaa ghəshi sənata kwəma,
«Zhini əntaa ghəshi zhiniy zhəghəvaa səəkəə dzəvəghee,
gar mbayee zhiniy mbəlantishi diɓa» kə Hyala,
kə Ezay.
41 Sa wana gəzə Ezay kwəma va tsəghay, sa nzana, mba'a ghəci nay dikə
tsa məni Yesəw. Na gəzə na kwəmaa dzəkən tsəgha.
42 Ya tsəgha nzə kiy, ɗaŋ niy nza nihwəti mbə mbəzli dikə dikə ni mbə
ka Zhəwifə, mba'a ghəshi ɓanavə nefer shi kaa Yesəw. Kala ɗi ci ghən tsa
shi ghəshiy səvəri bazhə bazhə. Sa hazləni ghəshi va *ka Farisahi, vantaa
ghəshi ɓantishi səvəri mbə ciki ɓasəva tsa shi.

12:31 **12:31** 5:22; 14:30; 16:11 **12:32** **12:32-34** 3:14 **12:33** **12:33** 18:32 **12:34** **12:34** Cem 89:37; 110:4; Ezhek 37:25; Zhŋ 12:23; 3:14 **12:35** **12:35-36** 7:33; 8:12 **12:36** **12:36** 5:13 **12:37** **12:37** 16:9 **12:38** **12:38** Ezay 53:1; Rm 10:16 **12:40** **12:40** Ezay 6:10 **12:41** **12:41** Ezay 6:1-3 **12:42** **12:42** 2:23; 9:22

43 Sa nzana ɗîɓa fal tsa falshi ke ngəri ghəshi niy ɗî kaa fal tsa Hyala.

Kwəma gəzə Yesəw dza naa sla ngwəvəə dzəkən mbəzli

44 Dza Yesəw ka gəzə kwəma zlaŋzlaŋ, a kə na: «Favə tə ghwəy, ya wa
ntsaa ndara nəfə tsa ciy, kaa ngəra kwətira ndara na nəfə tsa ciw. Aa
ɓanavə nəfə tsa ci kaa ntsaa ghwənikəra kwərakwə.
45 Mba'a kə ndə naray, a ntsa va nay ntsaa ghwənikəra kwərakwə ɓa.
46 Yənəy, nja waŋ tsaa mbərə kaa mbəzli səəkəree tikə tə hiɗî. Vantaa
ntsaa ndara nəfə tsa ci nzəy mbə kwəsli.
47 War mba'a ndə favə kwəma gəzee, dza na kala ɗî fəti ghəci tiy, yən
dza naa ɓanci fəti na tsee ghənəw. Sa nzanay, səəkəree ta ɓasə ngwəvəə
dzəkən mbəzli tə hiɗî niw, war ta mbəlishi səəkəree.
48 Ma ntsaa zhiniɗa ghən kala ɗî zləɓa kwəmee ghəciy, a ntsaa dzaa ɓasə
ngwəvəə dzəkən tiɓa. Kwəma gəzee na dza naa sla ngwəvəə dzəkən ndə
fəca dza hiɗiy kərə.
49 Sa nzanay, nahwəti kwəma tarəvee gəzəkə lə bərcee tiɓaw. War
kwəma Dirə tsaa ghwənikəra va na sava. Ghəci ka naa gəzara kwəma,
ma kee gəzə ya na kee canshi kaa mbəzli nzə gwa'a.
50 Kwəma gəzaŋwəy na va məni nzəy, e sənay, kwəmaa dzaa ɓəŋwəy
piy tsaa kəɗî ma na. War kwəma gəzəkəra Dirə dzee gəzə gwa'a tsəgha»
kə Yesəw.

13

Yesəw yaɓanshi shiɗshiɗ mbəzli ta səɗa ci

1 Dzəghwa ki, sa tərə hi kwətiŋ ta vici *makwaghwa Pakə ki na, mba'a
Yesəw sənay tsəgha, vəghwə tsa ci na sava səəkəy na ta ɓarvay ghəciy
zlashi hiɗî ni, ta dzay dzəmə ghwəməə dzəvəgha Dəy, kə. War mbə ɗî
mbəzli ci tikə tə hiɗî ni ghəci niy nza ki, war tsəgha ghəci mbə ɗishi pa'
tə kwa kərni vici.
2 Ma hetihwer va na, mba'a kar Yesəw lə mbəzli ta səɗa ci ɓasəshi ta
zəmə shiy, ghalaɓay *ndə jaka tsa Hyala fanambə kwəma nga ɗafa ta
Yesəw mbə nəfə tsa Zhəwdasə, zəghwə Shimaŋw Isəkariyətə na naci ki.
3 Ma na Yesəw na, aa sənay naci, sa nzana, ntsaa səəkə vəgha Hyala
ghəci, zhini ta zhəghəva ghəci dzaa zhəvəgha diɓa. Aa sənay a Hyala
zlatanavə shiy gwanashi ngəci mbə dəvə ci, kə.
4 'Wakəvə na kaf kafəy sati tə pi zəmə shiy, dza na kwərat səramti
tsahwəti kwəbaŋ kən ghən ci laŋ ɓəvə kadibəl, mba'a pəhəti təti ci.
5 Dza na nganə tivə yam kwa tasaw, mba'a ghati yaɓanshi shiɗshiɗ
mbəzli ta səɗa ci li shi. Saɗamtishi saɗamtishi ghəci kaa shiɗshiɗ shi va
lə kadibəl tsa titi ci va.
6 Ma sa tsəhəy na tə Shimaŋw Piyer ki, tsa' kə ta yaɓanci shiɗshiɗ ci
na: «A Ndə sləkəra, a gha yaɓəra shiɗshiɗee, pə gha na? Əm, tiɓaw!» kə
Shimaŋw.
7 Ma kə Yesəw na: «A Piyer, kadiw na gha di. Ma kwəma nata gha na
yən məni sənzənvay, ka dza ghaa mbay favə nana diw. Ma kwa kwəma
jəwəy, ta favə dza gha» kə Yesəw.
8 Ma kə Piyer na: «Am, awə, ya tsəgha nzəy, zləɓatee na nee ghaa yaɓəra
shiɗshiɗ yaw» kə. Ma kə Yesəw na: «Ma ghənzə tsəgha, gha kala zləɓati

---

12:43 **12:43** 7:18 **12:44** **12:44** 5:24 **12:45** **12:45** 14:9; 5:18 **12:46** **12:46** 12:35-36 **12:47** **12:47** 3:17; 5:22 **12:49** **12:49** 7:16-17 **12:50** **12:50** 4:34 **13:1** **13:1** 2:4 **13:2** **13:2** 12:4; Lk 22:3 **13:3** **13:3** 3:35; 8:14 **13:4** **13:4-5** Lk 12:37

yən yaɓəŋa shiɗshiɗ ghay, ə ɗi ma gha kwəmavə ya nimaɓa shiy vəya»
kə.
9 Ma kə Shimaŋw Piyer sa gəzəkə Yesəw tsəgha na: «Ma ghənzə tsəghay
Ndə sləkəray, ka dza naa nza war shiɗshiɗee shi dza ghaa yaɓəra gwa'a
tsəghaw, wəzəɓa yaɓəra gha lə dividivishi, lə ghən tseyey gwa'a na» kə.
10 Ma kə Yesəw na: «Na ntsaa pishivay gwanata vəgha ci ɗewɗewəy, ka
maw məndiy pi ghwəla gwanata vəgha ciw. War pəshanamti ma məndi
shiɗshiɗ ciy, mək na tsəgha. Ghwəyəy, ɗewɗew nza ghwəy. Nanzə kiy,
ghwəy gwanaŋwəy na ɗewɗewəw» kə Yesəw.
11 Sa nzana, mba'a sənay lə ntsaa dzaa nga ɗafa ti tiɓa mbə shi, va
tsəgha gəzə na: «Ghwəy gwanaŋwəy na ɗewɗewəw» kə.
12 Dza Yesəw sa kəɗiy na lə pi shiɗshiɗ mbəzli ta səɗa ci, mba'a
zhanakən kwəbaŋ tsa ci, das nzəyəy tə pi zəmə shiy. Ma kə kaa ngəshi
na: «Ɓavə gəla kwəma məntəŋwəy ya na ghwəy na?
13 Ghwəy də'wə ghən tsa ghwəy ka naa ni: “A Metər” pə ghwəy, zhini
“A Ndə sləkəŋəy” pə ghwəy ni ngəra. Tsəgha ghənzə kataŋ ɓa, sa nzana,
Metər tsa ghwəy yən, zhini Ndə sləkəŋwəy yən ɓa.
14 Njana nzana, yən Ndə sləkəŋwəy, zhini yən Metər tsa ghwəy,
dzəghwa ka yaɓəŋwəy shiɗshiɗ ghwəyee kiy, tsəgha ka ghwəy məməni
kwa jipə ghwəy kwərakwə ki, ka yayaɓə shiɗshiɗ ghwəy.
15 Kwal na sava citəŋwəy ya, ma nza ghwəy mbəə məni tsəgha kaa ghən
tsa ghwəy njasa məntəŋwəy ya va kwərakwə.
16 Ə gəzaŋwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ndə ghəra sləni tsaa taŋəti
ntsa ghəranci na va sləni tiɓa tə dikəw, ka mbə ntsa ghwəni məndiy taŋəti
ntsaa ghwəni tə dikəw, ava tsəgha na.
17 Sana sənzənvay, a ghwəy sənata kwəma va gwa'a. Mbəzli təfanatishi
Hyala miy dza ghwəy nza, ghwəy kə fəti ghən ta məni nzə.
18 Ya tsəgha nzəy dzəkən ghwəy gwanaŋwəy gəzee kwəma vaw. E
sənashi nefer ni təratee va mbəzli. Əy ma diɓa na, wəzəɓa nza na mba'a
kwəmaa gəzəva va mbə zliya dzəghwata kwa na. Saa ni va: “Ntsaa zəmə
ghəy ɗafa li kwa kwakwa tsa kwətiŋ tsa zhiniy məniy ka ndə ghəra tsee”
kə, kə məndi.
19 Ə gəzaŋwəy ya sənzənvanata ghala vici va ghwəla ta məniva. Sa ka
shi va mənishi kiy, ma nza ghwəy mbəə sənay, yən na ntsa nzee ghəci, pə
ghwəy.
20 Ə gəzəŋwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ma ntsaa zləɓavə ntsa
ghwənay yay, yən də'wə ghən tsee na sa zləɓavə na va kwərakwə. Ntsaa
zləɓavəra na, ntsaa ghwənikəra va na sa zləɓavə na kwərakwə ɓa» kə.

Yesəw lə Zhəwdasə tsaa dza vaa nga ɗafa ti
(Mt 26:20-25; Mk 14:17-21; Lk 22:21-23)

21 Ləy hwəm sa gəzəkə Yesəw kwəma va tsəgha na, mba'a məhərli ci
səəta. Ga' ghəci ta gəzə kwəma, a kə na: «Ə gəzaŋwəy ya, ta na navay,
tsəgha na, a tsahwəti ndə mbə ghwəy kwətiŋəy, ta nga ɗafa dza na tə ya,
ta kəsəra məndi» kə.
22 Mba'a mbəzli ta səɗa ci ghati nighəva kwa jipə shi, ka ɗəɗəw kwa
jipə shi nda dzəkən tsama mbə shi gəzə Yesəw kwəma va.
23 Mbə mbəzli ta səɗa ci va kiy, a ntsa ɗi na niy nza tiɓa vəgha.

13:10 13:10 15:3 **13:11 13:11** 6:64, 70-71 **13:12 13:12-14** Mt 20:24-28; 23:8-12; Lk 22:27; 1Tim 5:10 **13:15 13:15** 1Zhŋ 2:6; Flp 2:5; 1Pi 2:21 **13:16 13:16** 15:20; Mt 10:24 **13:17 13:17** Zhk 1:25 **13:18 13:18** Cem 41:10; Zhŋ 17:12 **13:19 13:19** 8:24; 14:29; 16:4 **13:20 13:20** Mt 10:40 **13:23 13:23** 19:26; 20:2; 21:7, 20

24 Ga' Shimaŋw Piyer ta məla'wə gəzanci kaa ntsa ɗi Yesəw va lə mətsə,
a ghəci ɗəw kwəma va və, nda dzəkən tsama ndə mbə shi gəzə na kwəma
va.
25 Dza ntsa va kwərakwə ki, kət kətəghəvay dzəvəgha Yesəw, ka ɗəw, a
kə na: «A Ndə sləkəŋəy, tsama ndə na savaa?» kə.
26 Ma kə Yesəw na: «Kadiw, avee taa nga peŋ ta mbəzə er dzəti ta
ɓanci kaa ndəy, ntsa dzee vaa ɓanciy, ghəci na» kə. 'Wakəvə na, ba'wə
ngavə peŋ ki, dza bəkə mbəzəvə er ti, tsaŋ ɓanavə kaa Zhəwdasə, zəghwə
Shimaŋw Isəkariyətə.
27 War sa ɓəvə Zhəwdasə peŋ tsa va tsəgha na, gwa'a, mba'a ndə jaka
tsa Hyala dzay dzəmbə nəfə tsa ci. Ma kə Yesəw ngəci ki na: «A Zhəwdasə,
ca mbata gha taŋtaŋ, məni kwəma tarə gha va məni nzə!» kə.
28 Dzəghwa hashi, mbəzli nza ghəshi li shi mbə zəmə shiy hashishi,
ntsaa sənay tiɓa nda tawa gəzanci na kwəma va tsəgha ngəciw.
29 Ma kə zəzə kwəma nihwəti mbəzli mbə shi na: «Nda sa nzana va,
Zhəwdasə ntsa fə ghəshi gəna və, na gəzanci Yesəw a ghəci dza ta pa
shi ɗi ghəshi ta kwəma *makwaghwa Pakə, aw na, a Zhəwdasə ɓanshi
nihwəti shiy kaa mbəzli ka ndərma bərkee shiki» kə ghəshi.
30 Ma Zhəwdasə naci ki, war sa ɓəvə na peŋ tsa nganati Yesəw vaa dzəti
dəvə ci tsəgha na, nza'jəw del səvəriy. Pi həvir na ghalaɓa.

Yesəw gəzanshi nahwəti kwəma 'war'war na kaa mbəzli ci ta nəw ghəshi

31 Ma sa səvəriy Zhəwdasə ki, ma kə Yesəw kaa niy tərmbə mbəzli
tiɓa ki na: «Nana kiy, a dikə tsa mənee yən Zəghwə yakə ndə ngəri
cikəvərivay tə ngwəla, mba'a məndi sənay dikə tsa Hyalaa səvəri mbə
ya diɓa.
32 Njana nzana mba'a dikə tsa Hyala citəvay səvəri mbə ya tsəgha kiy,
ta citəpə dikə tsee yən Zəghwə nzə dza Hyalaa dzaa səvəri mbə də'wə
ghən tsa nzə, sənzənvanata, ka dzaa nzay nzaw.
33 A ndərazhi ya, vəghwə jəwə tsətsə tərə nzəy tsa ghwəmmə lə ghwəy.
Ma ləy hwəm jəwəy ta palara dza ghwəy. Avee taa zhiniy gəzaŋwəy
kwəma nja kwəmaa niy gəzəhwee va kaa *ka Zhəwifə diɓa, sa niy nə
ya va ngəshi: “Ka dza ghwəy mbay tsəhəŋwəy tə pətsa dzee vaa dzaw”
pən.
34 Sana sənzənvay, avee taa gəzaŋwəy nahwəti kwəma 'war'war na, nza
ghwəy məni: Ɗim ghən tsa ghwəy kwa jipə ghwəy. Njasa ɗiŋwəy ya vay,
tsəgha pə ghwəy ɗi ghən tsa ghwəy kwa jipə ghwəy kwərakwə.
35 Mba'a a pə ghwəy ɗi ghən tsa ghwəy tsəghay, ghalaɓa na ta sənay
dza məndi, mbəzli ta səɗee nza ghwəy, kə məndi» kə Yesəw.

Yesəw mbə gəzə vəraslə tsa dza Piyer ta vəraslə (Mt 26:31-35; Mk 14:27-31; Lk 22:31-34)

36 Dzəghwa Shimaŋw Piyer ka ɗəw kwəma va Yesəw, a kə na: «A Ndə
sləkəŋəy, kwəma dza gha ta dzaŋa baya?» kə. Ma kə Yesəw ki na: «Ta
dzara dzee, pətsa dzee va ta dzətiy, ka dza gha nəwvəraa dzəti nana diw.
War kwa kwəma dzaa nza» kə Yesəw.
37 Ma kə Piyer na: «Wa shiy mənishi nə gha: “Ka dza gha nəwvəra nana
diw!” pə gha kia? Gwa'a gwa'a gwəmantəvaree ta ndəghə ya kwəma gar
məti ndə mbə na na, war yaŋ, pən taa ni, tə mbərkə kwəma gha» kə.

13:27 **13:27** 13:2 **13:29** **13:29** 12:6 **13:31** **13:31-32** 17:1 **13:33** **13:33** 8:14 **13:34** **13:34** 15:12, 17; 1Zhŋ 2:7-8; 3:11, 23; 4:11; 2Zhŋ 5-6 **13:35** **13:35** 1Zhŋ 3:14 **13:36** **13:36** 8:14; 21:19

38 Ma kə Yesəw na: «Zlata nava kwəma di! Kataŋ gwəmantəvaŋa gha
sana ta zləɓa ya məti tə mbərkə kwəmee na? Ə gəzaŋee, ta na navay,
tsəgha na, ndatsə ka ngələkə gha way, gha zhənti vəraslə: “Sənay tsava
ndə yaw, sənay tsava ndə yaw” pə gha, mahkan səɗa» kə.

14

Yesəw na kwal tsaa dzaa ɓəghə ndəə dzəvəgha Hyala

1 A kə Yesəw kaa mbəzli ta səɗa ci na: «Ka dza her ghwəy ma, ɓanavəm
nefer ghwəy kaa Hyala, mba'a ghwəy ndara nefer ghwəy diɓa.
2 Ma mə ghwəmə kəghi tsa Dirəy, ɗaŋ na pi nzəy məɓa. Ta dzara dzee
dzəmə ta gwəmantəŋwəy pi nzəy. Mee kala pi məɓa tsəgha nzay, ka dzee
gəzaŋwəy na: “Ta dza dzee ta gwəmantəŋwəy pi” pənəw.
3 Ma sa kee dza mba'ee dzəmə gwəmantəŋwəy pi gwa'a kiy, ma nzee
zhəghəvaa zhəkə ki, ta pəməŋwəy dzəməə dzəti pətsa dzee vaa nza. Ta
mbə ghwəy nzəy kwərakwə vəghee tə pətsa nzee.
4 A ghwəy sənay kwal tsaa dzaa dzəti pətsa dzee va kwərakwə» kə
Yesəw.
5 Ma kə Təmasə na: «A Ndə sləkəpə, a sənay ghəy dzəti pətsa dza ghaw
na, njaa njaa ka ghəy sənay kwal nə gha shəka?» kə.
6 Ma kə Yesəw na: «Yən na kwal tsa kataŋ tsa, sa dza mbəzliy kwəmavə
piy tsaa kəɗi ma kwa. Tsahwəti ndə tiɓa dzaa tsəhə vəgha Dirə Hyala mə
ghwəmə, kala war dzar kweyew.
7 Mba'a pə ghwəy sənara kiy, ta sənay Dirə dza ghwəy dza ghalaɓa
kwərakwə ki. Ya sana sənzənvanata tala na, a ghwəy nay, mba'a ghwəy
sənay» kə Yesəw.
8 Ma kə Fəlipə na: «A Ndə sləkəŋəy, citəŋəy Didi tsa va, war məkəŋəy
dza navaa nza tsəgha» kə.
9 Ma kə Yesəw ngəci na: «Njaa pə ghaa Fəlipəə? Mbəradzəmmə
ghwəmmə lə ghwəy na, kala sənara gha na? A sənay ma gha, ntsaa
nara na, aa nay Didi, pə gha shəkəna? Njaa njaa ka gha zhiniy gəzə na:
“Citəŋəy Didi tsa va” pə gha diɓa kia?
10 Wa ə zləɓati ma gha kwəma nza tsa nza na, yən na mbə Dirə, Dirə
kwərakwə na, mbə ya ghəci na? Kwəma nja sa kee naa gəzaŋwəyəy, vəya
də'wə ghən tsee səəkə naw. Ma shi mənee vay, Dirə mənishi na mbə ya,
sa nzana mbə ya ghəci.
11 Zləɓatim kwəma gəzaŋwəy ya va, sa nə ya va: “Ka ndə kwətiŋ
məniŋəy ghəy lə Dirə, mbəya ghəci, dzəghwa mbee kwərakwə” pən. Kala
tsəgha na, mba'a ghwəy zləɓati tə mbərkə sləni ghəree na tala tala.
12 Ə gəzaŋwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ntsaa ndara nəfə tsa ciy, ta
ghəra sləni dza na njasa ghəree na. Zhini tərəŋwɓa na ci va sləni dza naa
ghərahwə dzaa nza diɓa. Sa nzanay, ta dzara dzee dzəvəgha Dirə.
13 Ghalaɓa ki ya nimaɓa shiy dza ghwəy ɗi ɗəw lə slən tseyey, ta
ndaŋwəy shi dzee dza. Ta mbee cinti njasa nza dikə tsa Dirə kaa mbəzli.
14 War mba'a pə ghwəy ɗəw shiy vəya mbə slən tseyey, ta məniŋwəy
shi dzee» kə Yesəw.

*Yesəw gəzəpə kwəma *Safə tsa Hyala tsa dza naa ghwəni səəkə kaa mbəzli*

15 Ma kə Yesəw diɓa na: «War mba'a pə ghwəy ɗitəra tsərtsərəy, ta ɗi

13:38 13:38 18:27 **14:1 14:1** 14:27 **14:3 14:3** 12:26 **14:5 14:5** Təmasə: 20:24 **14:6 14:6** Ebr 10:20 **14:7 14:7** 8:19 **14:9 14:9** 12:45 **14:10 14:10** 3:35 **14:11 14:11** 5:18, 36; 10:37-38 **14:13 14:13** 15:16; 17:1 **14:15 14:15** 14:21, 23; 15:10; 1Zhŋ 5:3; 2Zhŋ 6

fəti dza ghwəy ta kwəma gəzaŋwəy ya.
16 Ta cə'wə dzee dza va Dirə a ghəci ghwənikəvəŋwəy tsahwəti ndə ta
kəətiŋwəy, Safə tsa ci ɗewɗew tsa. Ma nza ghəci nzəy tiɓa lə ghwəy ya
pa hwəmɓa.
17 Safə tsaa cipə na kataŋ na kwəma. Ma na mbəzli tə hiɗi na nashi
kiy, ka kwəmavə ghəshi, sa nay ma ghəshi mba'a sa sənay ma ghəshiw.
Ghwəy ta na tsa ghwəy ghən kiy, a ghwəy sənay wəzə. Sa nzana ntsa mbə
ghwəy ghəci, mbə nzəy ghəci jakəjakə lə ghwəy.
18 Ya tsəgha nzəy, ka dzee dzaraa zlaŋwəy kwətiŋwəy nja məzhititiw.
Ta zhəghəva dzee zhikəə zhəvəgha ghwəy.
19 Kwa kwəma jəwəy, ka dza mbəzli tikə tə hiɗiy naraw. Ghwəy na na
ghwəy kiy, ta nara dza ghwəy dza. Sa nzanay, mbə piy nzee. Dzəghwa
mbə piy ghwəy taa nza kwərakwə.
20 Ghala pətsa va sa ka vəghwə tsa va tsəhəyəy, ta sənay dza ghwəy mbə
Dirə nzee, mba'a ghwəy mbə ya, zhini yən na mbə ghwəy, pə ghwəy.
21 Ma ntsaa fəti ghən ta kwəma gəzəkee, dza na mba'a kəsəvə ka ɗi fəti
tiy, tsava ndə na saa ɗira. Ta ɗi ntsaa ɗira dza Dirə kwərakwə ki, zhini
tsəghee dzaa ɗi ɓa. Ghalaɓa ki na, ta cinti ghən tsee dzee kaa tsava ndə»
kə.
22 Ma kə tsahwəti ntsa har məndiy Zhəwdə, mbərəkəy Zhəwdasə
Isəkariyətə na: «A Ndə sləkəpə, njaa njaa dza nava kwəmaa məniva dza
ghaa citi ghən tsa gha kaa ngənəy, ma nihwəti mbəzli tə hiɗi na, kala dza
ghəshiy mbay naŋa nashi kia?» kə.
23 Ma kə Yesəw na: «Ma ntsaa ɗiray, a ta kəsəvə kwəma gəzəkee, ka ɗi
fəti ti. Ta ɗi ntsa va dza Dirə. Ghəy lə Dirəy, ta səəkə dza ghəy və, ta nzəy
ghəy lə kar ntsa va gwa'a.
24 Ma na ntsaa ɗira may, ka ɗi fəti na ta kwəma gəzə yaw. Kwəma nja
kwəma nzee na mbə gəzə nzə sana favə ghwəyəy, kwəma gəzee də'wə
ghən tsee naw, kwəma gəzə Dirə tsaa ghwənikəra va tikə na sava.
25 Ə gəzaŋwəy ya shi va gwanashi, ghala vəghwə tsa nzee ghwəlara mbə
ghwəy.
26 Ləy hwəm shi vay, a Dirə dzaa ghwənikəŋwəy Safə tsa ci ɗewɗew tsa
ta kəətiŋwəy. Ma nza ghəci ɓəniŋwəy kwəma va gwanata, ka zəzəŋwəy
nahwəti kwəma gəzaŋwəy ya gwanata.
27 Avee zlaŋwəy mbə zərkə, zərkə tsee na sa ndaŋwəy ya va. Njasa ka
mbəzli tə hiɗi vaa ɓə kaa mbəzli ɓəŋwəy ya tsee zərkəw. Ka dza her
ghwəy ma, ka hazləni ghwəy ma.
28 Njasa niy favə ghwəy va yən gəzaŋwəy: “Ta maɗi dzee dzara, nanzə
kiy, ta zhini dzee zhəghəvaa zhəkəə dzəvəgha ghwəy” pən niy niy, mba'a
pə ghwəy ɗira na, ta vəshi dza ghwəy tərəŋw, sa dzee ta dzaa dzəvəgha
Dirə. Sa nzanay, a Dirə taŋətəra tə dikə.
29 Ə gəzaŋwəy ya kwəma va sana ghala nanata di. Ma sa ka na mənta
ki na, nza ghwəy mbəə zləɓavə kwəma va.
30 Ka zhinee gəzəhwə kwemer lə ghwəy ghwəla ɗaŋ ɗaŋəw, sa nzanay,
mbə səəkə na mazə tsaa sləkə hiɗi ni. Bərci vəə dzəkən yaw.
31 Ya tsəgha nzə kiy, wəzəɓa sənay mbəzli tə hiɗi gwanashi, e ɗi Dirə
tərəŋw, mbə məni shi gəzara na nzee gwa'a, kə ghəshi.

14:16 **14:16** 7:39; 14:26; 15:26; 16:7, 13; 20:22; 1Zhŋ 3:24; 4:13; SləniKY 1:4; 2:4 **14:17** **14:17** 1Kwər 2:10-16 **14:19** **14:19** 16:16; 8:14 **14:20** **14:20** 5:18 **14:21** **14:21** 14:15 **14:23** **14:23** ShiZhŋ 3:20 **14:24** **14:24** 7:16 **14:26** **14:26** 14:16 **14:27** **14:27** 16:33; 20:19, 21 **14:28** **14:28** 8:14 **14:29** **14:29** 13:19 **14:30** **14:30** 12:31 **14:31** **14:31** 15:10; Mt 26:46

Satim dzamməm tikə!» kə Yesəw.

15

Yesəw na dəŋw fə tsa kataŋ tsa

1 Ma kə Yesəw ɓa na: «Yən na dəŋw fə tsa kataŋ tsa. Dirə na, ndə za
tsaa sləkə vəh fəhi va.
2 Ma dəvəə dzaa yati ma ya, mbə dividiviy dzaa hashi tə ya gwa'ay, ta
kəslamtishi dza Dirə səkwa tə ya. Ma naa dzaa yati ya dəvə na, ka na dza
mba'a gwəmati slahə nava dəvə wəzə ki, nza ghənzə mbəə gwəmavə ya
na wəzə na ya, taŋ na kwa taŋa va.
3 Ma ghwəy sana kiy, mbəzli gaga ni, gwəma gwəma ni, nza ghwəy
gwanaŋwəy, tə mbərkə kwəma ɓanavəŋwəy ya na.
4 Jakəŋwəyəm wəzə lə ya, njasa nzee va jakəjakə lə ghwəy. A ghwəy
sənay kiy, ka mbə dəvə fəə yati ya kwətita, kala ghənzə tə dəŋw tsa pəsəta
na va tiw. Ava tsəgha nza ghwəy kwərakwə ki, ka dza ghwəy mbəə mənti
shiy dzaa fə shəndəkəə dzəti Hyala, ghwəy kala jakəjakə lə yaw.
5 Yənəy, yən na dəŋw fə, ghwəy na, dividivi tə ya. Ma ntsa jakəy lə yay,
tsəgha nzee jakəjakə li kwərakwə, ta yati ya dza na ɗaŋ. Kala jakəŋwəy
pə ghwəy lə yay, ka dza ghwəy mbay mənti ya namaɓa kwəmaw.
6 Ntsaa kama jakəjakə lə yay, ta ndəghamti tsava ndə dza məndiy
dza, njasa ka məndi vaa ndəghamti dəvə tə fə, sa ka məndiy slanti, nza
ghwəlita. Ma gəla niva shəghwə dəvə fəə nza kiy, nahwəti kwəma shi
tiɓa, kala ɓasəshi ta pəhə ghwə li shiw.
7 Mba'a pə ghwəy jakəŋwəy lə ya, mba'a kwəmee nzəyta mbə ghwəy
wəzəy, ghalaɓa na, ɗəwəm shiy ya nimaɓa shiy na shi ɗi ghwəy vəya
gwa'a, ta kwəmavəshi dza ghwəy.
8 Sa ka ghwəy cikəvəri kwəma wəzə na məni ghwəyəy, ghalaɓa dza
ghwəy nza ka mbəzli ta səɗee karkar ni. Mba'a pə ghwəy mənti tsəghay,
a mbəzli dzaa nay dikə tsa Dirə kwərakwə ki.
9 Ma yənəy, mbə ɗiŋwəy nzee njasa ɗira Dirə va kwərakwə.
Garəŋwəyəm tə ɗi tsa ɗiŋwəy ya va ya hwəmɓa.
10 Mba'a pə ghwəy ɗi fəti ta kwəma gəzəkəŋwəy ya məni nzəy, a ghwəy
garəŋwəy tə ɗi tsa ɗiŋwəy ya va ya hwəmɓa ɗi naa gəzə. Njasa ɗee va
fəti ta kwəma gəzara Dirə məni nzə, mba'ee garəɗa tə ɗi tsa Dirə va ya
hwəmɓa.
11 Ma gəzaŋwəy ya kwəma va tsəghay, ta mbə vəshee təhayŋwəy nefer
ghwəy. Ma nza na ghwəy vəshi kərniy yəmayvata kwərakwə ki.
12 Ma nə ya kaa nee kwəma gəzaŋwəy ya, ta məni ghwəyəy: Ɗim ghən
tsa ghwəy kwa jipə ghwəy, njasa ɗiŋwəy ya va kwərakwə.
13 A ghwəy sənay, tsahwəti ɗi tiɓa ndəə cikəvəri ka taŋəti məti zləɓati
ndə tə mbərkə madigahiyəw.
14 Ma ghwəy ki, mba'a pə ghwəy məni kwəma njasa gəzəkəŋwəy ya
vay, madigahiraa gə ghwəy.
15 Ka dzee harŋwəy ka ghəraɗa sləni ghwəlaw. Madigahira dzee
harŋwəy. Sa nzanay, ndə ghəra sləni tsa ndə na kar naa sənashi shi ka
Ntsaa sləkəə məniw. Ma ghwəy na na ghwəyəy, cəke' ɓanavəŋwəy ya shi
citəra Dirə, va tsəgha harŋwəy ya ka madigahira.

15:1 15:1 'Wəzh 10:1; Cem 80:9-12 **15:2 15:2** Mt 3:10 **15:3 15:3** 13:10 **15:4 15:4-5** 6:56; 15:7, 10, 16; Rm 11:17-18; 2Kwər 3:5; 4:7; 1Zhŋ 2:6, 28; 3:6, 24 **15:6 15:6** Mt 7:19 **15:7 15:7** 15:16 **15:8 15:8** 14:13; 17:1 **15:9 15:9** 13:1; 5:18 **15:10 15:10** 14:15 **15:11 15:11** 16:22, 24; 17:13; 1Zhŋ 1:4 **15:12 15:12** 13:34; 1Zhŋ 4:11 **15:13 15:13** 10:11

16 Sanay, ghwəy təravəra naw. Yən na saa təravəŋwəy, ta nza ghwəy ka
mbəzlee. A ndaŋwəyee sləni, nza ghwəy dza ta ghəra, nza sləni va mbəə
dza kwa kwəma kwa kwəma ka kəəti mbəzli ta kwəmavə piy tsaa kəɗi
ma. Ghalaɓa ki na, nza Dirə ɓəŋwəy ya nimaɓa shi dza ghwəy ɗəw və
mbə slən tsee ki.
17 A nə ya kaa kwəma gəzaŋwəy ya ta məni ghwəy kiy: Ɗim ghən tsa
ghwəy kwa jipə ghwəy, nə ya» kə Yesəw.

*Ka ɗi mətsə kar Yesəw lə *mbəzli ta səɗa ci mbəzli tə hiɗiw*

18 Ma kə Yesəw ɓa na: «Mba'a pə ghwəy nay kala ɗi mətsə ghwəy
mbəzli tə hiɗiy, sənay tə ghwəy nee mətsə na sa 'wa ghəshiy ɗi ma, pə
ghwəy.
19 Mba'a pə ghwəy niy nza jakəjakə lə mbəzli tə hiɗi ni nzay, ta ɗi mətsə
ghwəy niy dza ghəshi nza, sa ka ghwəy nza ka mbəzli shi. Ma sa nzana
ki, mba'ee təravəŋwəy, harkəvəriŋwəy səvəri mbə mbəzli tə hiɗi, mba'a
ghwəy məniŋwəy ka shi ya nana, kala kama ghwəy jakəjakə li shiy, va
tsəgha ɗi ma ghəshi mətsə ghwəy.
20 Talay, njaa niy nə ya kaa ngəŋwəy shəka? E niy gəzaŋwəy: “Ndə
ghəra sləni tsaa taŋəti ntsa ghəranci na va sləni tiɓa tə dikəw” pən ɓasa.
War mba'a kə ghəshi niy ɗi fəti ta kwəma gəzanshee nzay, tsəgha dza
ghəshiy ɗi fəti ta na ghwəy nza kwərakwə. Njasa niy sara ghəshi va
ngəra'wəy, tsəgha dza ghəshiy saŋwəy kwərakwə ɓa.
21 Kwəma dza ghəshi vaa məməni tsəgha na lə ghwəy gwa'a kiy, war tə
mbərkee dza naa nza. Sa sənay ma ghəshi ntsaa ghwənikəra.
22 Kalaa niy səəkəree nza, kalaa niy gəzanakəshi kwəmee nzay, ka nza
fəti və shi nzaw. Njana nzana mba'ee gəzanakəshiy, kwal və shi ta ɓanti
fəti kən ghən shi mbə kwəma va ghwəlaw.
23 Ya wa ntsaa ɗi ma mətsə yay, mətsə Dirə na sa ɗi ma na kwərakwə.
24 Mbala kalaa səəkee mənti sləni dimədimə na mbə shi, sa səəkə ma
ghəshiy nay tsahwəti ndəə mbata mənti nzay, ka nza fəti və shi ya jəw
nzaw. Njana nzana nana ki, mba'ee ghərati sləni va tsəgha, mba'a ghəshi
nata njasa nzana, zhini tapə ghəshi ta ɗi ma kwəma ghəy lə Dirəy, a fəti
və shi.
25 A mənta nava kwəma tsəgha, ta mbə kwəmaa niy tsasliti məndi va
mbə zliya kwəma shi pəhəpəhə naa dzəghwata kwa. Ma kə məndi niy
niy: “A kwəma məntee tiɓaw na, gwəravə məndi kala ɗi ma mətsee, kə”
kə məndi niy niy.
26 Ta səəkə dza ndə kəətiŋwəy tsa va, səəkə va Didi dzee vəliŋwəy.
Ghəci na Safə tsaa cipə na kataŋ na kwəma, vəgha Didi səəkə na. Sa ka
na səəkəyəy, ta ndəgha fəti dza na tə ya.
27 Ghwəy kwərakwə kiy, ta ndəgha fəti dza ghwəy tə ya. Sa nzana,
kwasəbee ghwəy niy nza ghala ghava kwəmee pa' sənzənva.

16

1 A gəzaŋwəy ya kwəma va, vantaa təhwəni tsatəŋwəy, mba'a ghwəy
zlata nəw kwəmee taa nza.

15:16 **15:16** 14:13; 15:7; 16:23-24; Mt 18:19; 1Zhŋ 3:22; 5:14-15; təra: Zhŋ 6:70; 13:18 **15:17** **15:17** 13:34 **15:18** **15:18** 7:7 **15:20** **15:20** 13:16 **15:21** **15:21** 16:3 **15:22** **15:22** 9:41 **15:23** **15:23** Lk 10:16; Zhŋ 5:23; 1Zhŋ 2:23 **15:24** **15:24** 5:36 **15:25** **15:25** Cem 69:5; 35:19 **15:26** **15:26** 1:15; 5:36; 14:16; 1Zhŋ 5:6-9 **15:27** **15:27** 1:14; SləniKY 1:8; 1Zhŋ 1:2; 4:14

2 Ghalaɓay, ta ɓantəŋwəy dza *ka Zhəwifə səvəri mbə ciki ɓasəva tsa
shi. Mbə zəzə kwəma shiy, sləniy gwəraa təɓə kwa kwəma Hyalaa mənti
ghəy, dza ghəshiy ni, sa ka ghəshi bəkwəŋwəy.
3 Va wa dza ghəshiy məni shi va tsəgha kiy, sa nzana, kala sənay Dirə
ghəshi, kala sənara ghəshi na.
4 Avee gəzamtəŋwəy shi va sanata, ma sa ka ghəshi maɗishi ta məni
kwəma tsəgha na va ki na, nza ghwəy zəzəvə: “Wa a Yesəw niy gəzaŋəy
kwəma shi ni sham” pə ghwəy taa ni» kə Yesəw.

*Sləni dza *Safə tsa Hyala ta ghəra*

«Va wa niy gəzaŋwəy mee kwəma va ghala kwataŋatay, sa niy nzana
ghwəlaree tikə mbə ghwəy di.
5 Nana kiy, ta maɗi dzee dzaraa dzəvəgha ntsaa ghwənikəra. Ndə mbə
ghwəy ɗəw na: “Kwəma dza gha ta dzaa?” kəw.
6 War nefer ghwəy shiy slashi va kwəma va, sa gəzəkəŋwəyee tsəgha.
7 Na kataŋ naa gəzaŋwəy ya, va ghwəyəy, wəzəɓa dzaree na. Kala dzara
pənəy, ka dza ntsaa dza vaa kəətiŋwəy səəkəyəw. Mba'a pən dzaray, ta
ghwənikəŋwəy dzee.
8 Ma sa ka na səəkəy kiy, ta cintishi kwəma məni ghəshi jikir na dza na
kaa mbəzli tə hiɗi, mba'a cintishi na tiɗiɗ na kwəma, zhini mba'a cintishi
ngwəvə Hyala.
9 A *Safə tsa Hyala dzaa cintishi kwəma məni ghəshi jikir na, sa nzana
kala ndara nəfə tsa shi ghəshi.
10 A Safə tsa Hyala dzaa cintishi na tiɗiɗ na kwəma, sa nzana mba'ee
dzaa dzaraa dzəmə ghwəməə dzəvəgha Dirə, kala dza ghwəy nara
ghwəla.
11 A dzaa cintishi ngwəvə Hyala, sa nzanay, a Hyala kəsəy mazə tsaa
sləkə hiɗi ni lə fəti tə ngwəvə nzə.
12 Ɗaŋ na nihwəti kwemer vəya ta gəzaŋwəyshi nanzə kiy, nana di na
ka gəzaŋwəyshi yaw. Ka dza ghwəy mbəə favəshi nana diw.
13 Ma dzaa nza ghala pətsa dza Safə tsa Hyala va cipə na kataŋ na
kwəma səəkəyəy, nza ɓəniŋwəy sənata na kataŋ na kwəma gwanata. Sa
nzanay, kwəma ɗi na njasa təkəti na dza naa səəkə ta gəzəw. Gwanata tsa
kwəma favə na dza naa gəzaŋwəy, ka gəzaŋwəy kwəma shiy dzaa səəkə
ta məniva kwa kwəma.
14 Ta ci dikə tsee dza na njasa nzana. Sa nzanay, kwəmee dza naa ɓəvə
ta səəkə ghəciy gəzaŋwəy.
15 Ya nimaɓa shiy na shi va Dirə gwa'ay, shi ya na ghəshi. Va tsəgha
nə ya kiy, kwəmee na sa dza Safə tsa Hyala vaa ɓəvə ta səəkə ghəciy
gəzaŋwəy, pən» kə Yesəw.

Mbəzli tifəmmə ni

16 Ma kə Yesəw diɓa na: «Kwa kwəma jəwəy, ka dza ghwəy naraw. Ma
ləy hwəm hi jəw diɓay ta zhini dza ghwəy nara» kə Yesəw.
17 Dza nava kwəma mba'a səəti nihwəti mbəzli mbə *mbəzli ta səɗa ci,
mba'a ghəshi 'wati ɗəɗəw kwəma kwa jipə shi, a kə ghəshi na: «Kwəma
ka waa na ɗi ntsa na gəzəmmə nə na: “Kwa kwəma jəwəy, ka dza ghwəy

---

16:2 **16:2** 9:22 **16:3** **16:3** 15:21 **16:4** **16:4** 13:19 **16:5** **16:5** 8:14 **16:6** **16:6** 16:22 **16:7** **16:7** 14:16 **16:8** **16:8** SləniKY 24:25 **16:9** **16:9** 2:23; 5:38; 6:36, 64; 7:5; 10:26; 12:37 **16:11** **16:11** 12:31 **16:13** **16:13** 14:16; 15:26; SləniKY 16:6-10; 1Zhŋ 2:27 **16:14** **16:14** 17:1 **16:15** **16:15** 17:10 **16:16** **16:16** 14:19

naraw. Ma ləy hwəm jəw diɓay, ta zhini dza ghwəy nara” a kəa? Zhini ɓa na: “Sa wanay, sa dzee dzaraa dzəvəgha Dirə” a kə.

18 Njaa ɗi “Ləy hwəm jəw” tsa vaa gəzəa? Ɓavə gəla kwəma va ghwəmmə, nda njaa ɗi na gəzəw» kə ghəshi.

19 Mba'a Yesəw sənay mbə ɗi ɗəw kwəma na ghəshi və, kə. Ma kə kaa ngəshi na: «Kwəma gəzaŋwəy ya va nə ya: “Kwa kwəma jəwəy, ka dza ghwəy naraw. Ma ləy hwəm diɓay, ta zhini dza ghwəy nara” pən. Va tsəgha ɗəɗəw ghwəy, kwa jipə ghwəy na?

20 Ə gəzaŋwəy ya, ta na navay, tsəgha na, a ghwəy dzaa nay ma, ghwəy mbə tihwəni, ka ngəlvə. Ma va mbəzli tə hiɗi nashi ki na, mbər nava vici dzaa mbəərəta ka vici kwa vəshi. Ma ghwəy na ghwəy ki na, war tifəmmə. Ma taa nza ki na, mbər ka vəshi nzəy tifəm tsa ghwəy va dzaa mbəərəy.

21 Nay ghwəy tsəy, mba'a kə vici ya mali lə hwər kətikəvata ndəkwə ndəkwəy, kar imbə 'wəshiy nza tə miy nzəw. War tifəmmə ka naa nza, va zəzə vici ngəra'wə tsaa dza vaa səəkəə dzəkən. Ma sa ka na dza baw, yata kiy, gwa'a nza'jəw dəŋwəzl, ka naa zamti ghən ta ngəra'wə tsaa səəkə va kən, kwataka va vəshi mbə nəfə nzə ta zəghwə yakəghwa na vaa dzəti hiɗi.

22 Ava tsəgha nza ghwəy sana sənzənva kwərakwə ki, war titifəmmə. Ə na na nzana kiy, ta zhini dzee səəkəə naŋwəy. Ghalaɓay, ta təhəshi dza nefer ghwəy va vəshi tərəŋw tərəŋw. Ndə tiɓa dzaa mbay ɓəhwə nava vəshi mbə nefer ghwəy ghwəla tepəw.

23 Sa dza vəghwə tsa gəzaŋwəyee tsaa məniy kiy, shi dza ghwəy zhiniy ɗəw vəya tiɓa ghwəlaw. Ə gəzaŋwəy ya, ta na navay, tsəgha na, war ta ɓəŋwəy shi ɗəw ghwəy dza Dirəə dza ya nimaɓa shiy na ghəshi, ɗəwshi ma ghwəy lə slən tsee.

24 Pa' sanay, ɗəwhwə shiy ghwəy lə slən tsee diw. Ɗəwshim və, ta ndaŋwəy shi dza ghwəy vaa ɗəw və dza na. Nza vəshi ghwəy mbəə kərkəta» kə Yesəw.

Miydala na Yesəw dzəkən shi tə hiɗi

25 Ma kə Yesəw diɓa na: «Ma kwemer gazaŋwəy ya va gwanashiy, war dzar kwa fir kwa fir gazaŋwəyshee. Ma ta nza ki, sa dza tsahwəti vəghwə tsa vaa səəkəyəy, ka dzee zhiniy gəzaŋwəy kwəma dzar kwa fir ghwəla teepəw. Kwəma kən Dirə dzee gəzəŋwəy səvəri bazhə bazhə.

26 Ghala tsava vəghwə sa ka na səəkəyəy, ghwəy də'wə ghən tsa ghwəy dza naa ɗəw shi ɗi ghwəy va Dirə mbə slən tsee. Ka nə ya, e dzaa cə'wəŋwəy shiy və, pənəw.

27 Sa nzanay, mbə ɗiŋwəy na Dirə də'wə ghən tsa ci. Mbə ɗiŋwəy na sa nzana mba'a ghwəy ɗitəra, ka zləɓati səəkə və səəkee, pə ghwəy.

28 Vəgha Didi kafee, mba'ee səəkəraa dzəti hiɗi. Sənzənva kiy, ta maɗi dzee tə hiɗi, ta dzaraa dzəvəgha Didi» kə Yesəw.

29 Ma kə mbəzli ta səɗa ci na: «A Ndə sləkəŋəy, nana kiy, kwəmaa na gəzəŋəy gha na bazhə bazhə, kala kwəma lə fir mbə.

30 Nana gha ghəy sənay, nahwəti kwəma tiɓa kala sənata ghaw, pə ghəy. Ya ə ɗi ndə ɗəw kwəma va ghay, ka ndə gha maɗi ta ɗəw kwəma va na, gha sənamti kwəma ɗi na va ɗəw. Va tsəgha zləɓati ghəy vəgha Hyala səəkə gha kataŋ, pə ghəy» kə ghəshi.

31 Ma kə Yesəw na: «Əy zləɓati ghwəy nana kiw?

16:22 16:22 15:11 **16:23 16:23** 15:16 **16:25 16:25** Mt 13:34 **16:28 16:28** 8:14

32 Ə gəzaŋwəyee, a tsahwəti vəghwə dzaa səəkə, ya tsəgha nzəy,
a vəghwə tsa va tsəhəy. Ta ndaniŋwəy dza ghwəy kwətiŋ kwətiŋ
gwanaŋwəy ka dzaŋwəy dzakə ghyeghyer ghwəy, mbərəkə ghwəy zlara
kwətira. Nanzəy e sənay kwətira dzee nzaw. Ghəy lə Dirə dza naa nza.
33 Ma kwəma gəzaŋwəy ya va gwanatay, ta mbə ghwəy nza lə zərkə mbə
nefer ghwəy, sa jakəŋwəy ghwəy lə ya nə ya. E sənay, ta sa ngəra'wə
dza ghwəy va mbəzli tə hidî. Ya tsəgha nzə kiy, ɗikəvaŋwəy tə ghwəy
tərəŋw. Na nee ta na tsee ghən kiy, e təɗanakən kaa shi tə hidî gwa'a
gwa'a, miydalaa mənee» kə Yesəw.

17

Njasa cə'wə Yesəw ta mbəzli ta səɗa ci

1 Ma ləy hwəm sa gəzamti Yesəw kwemer va gwa'a gwa'a tsəgha ki na,
dza na kaf kafəti kwəma ciy dzəta ghwəmə. A kə na: «A Di, nana kiy, a
vəghwə tsee tsəhəy. Citi njasa nza dikə tsa mənee, yən Zəghwə gha, ta
mbee ci tsa gha dikə njasa nzana kwərakwə.
2 Gha kiy, a gha ndara bərciy dzəkən mbəzli tə hidî gwanashi, ta mbee
ɓanshi piy tsaa kəɗî ma kaa mbəzli fambəra gha mbə dəvee gwanashi.
3 Ma piy tsaa kəɗî ma tsa kwəmavə ghəshi vay, sa sənaŋa ghəshi
ka Hyala kwətiŋa, kataŋ, mba'a ghəshi sənay, Yesəw *Kəristəw na ntsa
ghwənikə gha, kə ghəshi.
4 Gwa'a cintee dikə tsa gha njasa nza na kaa mbəzli tə hidî. Dza mba'ee
kəɗamti ghəra sləni ndara gha ta ghəra nzə tikə gwa'a.
5 Nana kiy Diy, zhanavəra dikə tsee va niy nzee mbə kwa kwəma gha,
ghala pətsaa niy nza ghwəm ghwəlam lə gha hidî ghwəla ta 'wa ngava.
6 Gwa'a cantəŋee kaa mbəzli tərakəvəri gha va səvəri mbə mbəzli tə
hidî, mba'a gha ndarashi. Mbəzli gha niy nza ghəshi ka shi gha, dza mba'a
gha ndarashi mbə dəvee. Mba'a ghəshi ɗiti fəti, ka məni kwəma gha ki.
7 Sənzənva kiy, gwa'a sənay ghəshi, ya nimaɓa shiy na ni ya shi
kwəmavee na, va gha səəkə ghəshi, kə ghəshi.
8 Sa nzana mba'ee gəzanshi kwəma gəzara gha ngəshi, mba'a ghəshi
zləɓavə kwərakwə. Mba'a ghəshi sənay kataŋ, vəgha gha maɗee ta səəkə
tikə, kə ghəshi, mba'a ghəshi zləɓati ghwəni tsa ghwənikəra gha va mbə
nefer shi.
9 Va tsəgha cə'wəŋee ti shi, a gha kəətishi. Cə'wəŋee ta na mbəzli tə
hidî gwanashiw, war ta ni ndara gha va mbəzli mbə dəvee cə'wəŋee, sa
nzana mbəzli gha ka shi gha ghəshi.
10 Ya wa ni ya shi vəya gwa'ay, shi gha na ghəshi. Ni gha shiy gwanashi
kwərakwə ɓa na, shi ya ghəshi. Səvəri mbə kwəma shi sənay məndi dikə
tsee.
11 Yən kiy, ntsa tikə tə hidî ni nzee ghwəlaw, ta dzaraa dzəvəgha gha
dzee sana. Ma ghəshi na nashi kiy, tikə na ghəshi lə nzəy tsa shi. A Didi
tsa ɗewɗew tsa, ndəghwətishi wəzə lə bərci mbə slən tsa gha va ndara
gha. A ghəshi mbəə jakəti ghən tsa shi lə miy tsa shi, ta nza ka mbəzli
kwətiŋ ni, njasa nza ghwəm va sənzənva kwərakwə.
12 Ma yən mbə nzəy tsa nzəyŋəy ghəy li shiy, ndəghwə niy ndəghwəshee
lə bərci slən tsa gha va niy ndara gha. E ndəghwətishi, tsahwəti ndə tiɓa

---

16:32 16:32 Zak 13:7; Mt 26:31, 56 **16:33 16:33** 7:7; 14:27; 1Zhŋ 5:4 **17:1 17:1** 2:4; 11:4; 12:16, 23, 41; 13:31-32; 14:13; 15:8; 16:14; 17:10, 22, 24 **17:2 17:2** 3:35; 5:24; Mt 28:18 **17:3 17:3** 1Zhŋ 5:20 **17:4 17:4** 4:34 **17:5 17:5** 1:1-2; 8:58; 17:24 **17:6 17:6** 17:26 **17:10 17:10** 15:8 **17:11 17:11-12** 6:39; 13:18; nza ka mbəzli kwətiŋ: 10:30; 17:21-23; Gal 3:28

mbə shi mba'a zay ya kwətiŋəw. War tsaa niy dza vaa zay, ta mbə kwəmaa
niy tsasliti məndi va mbə Zliya gha mbəradzəə mənta.
13 Sana kiy, ta dzara dzee dzəvəgha gha. Ə gəzamtee kwəma va gwa'a
ghala yən tikəra tə hiɗi ni. A nefer shi mbəə tihəshi paf lə vəshee.
14 E gəzanshi kwəma gha. Dzəghwa kiy, kala ɗi ma mətsə shi mbəzli
tə hiɗi ni, sa kama ghəshi jakəjakə li shi, njasa nzee va kwərakwə, kala
jakəva ma lə mbəzli tə hiɗi ni.
15 Cə'wəŋee a gha səəkəə ɓantishi tikə tə hiɗiw. Ta mbə gha
ndəghwətishi va *ndə jaka tsa shi cə'wəŋee.
16 Njasa nzee va, kala jakəva ma lə mbəzli tikə tə hiɗiy, tsəgha ghəshi
kwərakwə.
17 Ə pə gha zhəghətishi, ka mbəzli gha kataŋ kataŋ ni, lə kwəma gha va
kataŋ na.
18 Ə ghwənashee dzəmbə mbəzli tə hiɗi, njasa ghwənikəra gha vaa dzəti
hiɗi kwərakwə.
19 Laŋ ɓəvee ghən tsee mba'ee ndaŋa ti shi, ta mbə ghəshiy nza ka
mbəzli gha kataŋ ni kwərakwə.
20 Mbə cə'wə cə'wəŋee na diɓay Didiy, war ti shi kwətishi gwa'a tsəgha
cə'wəŋeyew, lə ta nihwəti mbəzliy dzaa ndara nəfə tsa shi tə mbərkə
kwəma dza ghəshiy gəzanshi cə'wəŋee gwa'a.
21 A Di, ə cə'wəŋee, məntishi ka mbəzli kwətiŋ. Mba'a ghəshi jakəshi
lə ghwəm, njasa nza gha va jakəjakə lə ya, tsəghee lə gha kwərakwə.
Kəətitishi a ghəshi jakəti ghən tsa shi, nza mbəzli tə hiɗi mbəə sənay, gha
ghwənikəra na, kə ghəshi.
22 E ɓanavəshi dikə tsa ndara gha va kwərakwə, a ghəshi mbəə nza ka
ndə kwətiŋ, njasa nza ghwəm va lə gha sana ka ndə kwətiŋ.
23 Yən na, mbə shi, gha na mbə ya, tsəgha. A ghəshi mbəə mənishi ka
ndə kwətiŋ tsəgha slar slar. Ma tsəghay, a mbəzli tə hiɗi dzaa sənay, gha
ghwənikəra na. Ava gha mbə ɗishi, njasa ɗira gha va, kə ghəshi taa ni.
24 A Didi, mbəzli niy, gha ndarashi na, e ɗi ghəshiy nza vəghee, tə pətsa
dzee ta nza kwərakwə, ta mbə ghəshiy nay dikə tsee. Dikə tsa ndara gha,
sa nzana mba'a gha ɗitəra ghala hiɗi ghwəla ta gha ngava.
25 A Didi tsaa nəw kwəma lə kwal tsa nzə, gha sənzənvay sənaŋa mbəzli
tə hiɗiw. Yən na nee kiy, e sənaŋa. Dzəghwa mba'a mbəzlee ni sənay, gha
ghwənikəra na, kə ghəshi.
26 E citəŋa kaa ngəshi, ta zhini dzee mətsəhə ciŋa ngəshi diɓa. Ta mbə
ɗi tsa ɗira gha vaa tahanayshi nefer shi paf kwərakwə. Mbə shee taa nza
də'wə ghən tsee ghalaɓa kwərakwə ki» kə Yesəw.

18

Njasa kəsə məndi Yesəw

1 Ma sa cə'wəti Yesəw cə'wə va kiy, mba'a ghəshi maɗishi lə *mbəzli ta
səɗa ci, ka taŋə dzəvəri tə həl tsa har məndiy Kedərən. Ma pəriɓa taŋ
həl tsa va na, mba'a tsa pəriɓa. Dza kar Yesəw lə mbəzli ta səɗa ci mba'a
ghəshi dzəghwashi kwa tsa va.
2 Ma Zhəwdasə, ntsaa ngati ɗafa va ta kəsə Yesəw kwərakwə na, mba'a
sənay pətsa va, sa sənaɓəshi ghəshi mbə dzəghwa.

17:13 **17:13** 15:11 **17:14** **17:14** 7:7; 8:23 **17:15** **17:15** Mt 6:13; 2Tes 3:3; 1Zhŋ 5:18 **17:18** **17:18** 20:21 **17:21** **17:21-23** 5:18; 17:11 **17:24** **17:24** 12:26; 17:5 **17:25** **17:25** 1:9-10; 8:55; Mt 11:25-27 **17:26** **17:26** 17:6 **18:1** **18:1** Mt 26:36 **18:2** **18:2** 12:4; Lk 21:37; 22:39

3 'Wakəvə kar Zhəwdasə lə ka sawji mba'a ghəshi maɗishi lə mbəzliy
ndəghwə *ciki Hyala ghwənashi mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala,
ghəshi lə *ka Farisahi. War pəhəpəhə ghaa nashima lə shi mbəz shi,
mba'a gərkəwahi lə shehwer, gi'wə gi'wə ghwə ti shi və shi ta dividivi shi.
4 Ma Yesəw naci ki na, mba'a sənata kwəmaa dzaa mənivaa dzəkən
ghala kwataŋata. War sa tsəhəshi ghəshi kwa tsa va na, dza Yesəw kət
kətəghəvay dzəvəgha shi, ka ɗəw və shi, a kə na: «A ntsa pəla ghwəya?»
kə.
5 Ma kə ghəshi na: «Yesəw ndə ka Nazaretə» kə ghəshi. Ma kə Yesəw
na: «Ane, yən na sava» kə.

Tiɓa Zhəwdasə tsaa ngati ɗafa va ta kəsə Yesəw kwasəbə shi ki.

6 Ma sa gəzəkə Yesəw: «Ane, yən na sava» kə na, 'wakəvə ghəshi zhəy
lə hwəm lə hwəm tsəgha, dididi səyshi, na'i ghəshi shəkatəvashi tə hiɗi.
7 Zhini Yesəw ka ɗəw və shi diɓa: «A mbəzli ni, a ntsa pəla ghwəy, pə
ghwəya?» kə. A kə ghəshi na: «Waa Yesəw ndə ka Nazaretə» kə ghəshi.
8 Ma kə Yesəw ngəshi ɓa na: «E gəzaŋwəy nanzə ghala məcanata,
avanaram, yən na sava, pən sa? Ma ghənzə tsəgha, yən kə sa pəla ghwəy
kataŋəy, ə pə ghwəy zlashi nini mbəzli, a ghəshi dzashi» kə.
9 Ma sa gəzə na va tsəghay, ta mbə kwəma gəzəkə na va kaa Didiy
dzəməyta. Sa niy nə na va: «A Didi, ma mbəzli ndara gha va mbə dəvə
yay, zamti ndee mbə shi ya kwətiŋəw» kə.
10 Dzəghwa Shimaŋw Piyer kaa kafa'i sa nzana və tə pətsa va ɓəkwə
təɗikəvəri, pətsə kəsləkəghwa sləmə kwa bəzəmə vəgha ghən ndə ghəra
sləni kaa dikə tsa ka ta Hyala. Malkwəsə, kə məndi kaa slən tsa ndə ghəra
sləni tsa va.
11 Ma kə Yesəw kaa Piyer na: «A Piyer, zhanambə kafa'i tsa gha mbə
kwəɓək tsa ci taŋtaŋ. Ka dzee sa ngəra'wə tsa ndara Dirə ta saw nə gha
mbə zəzə kwəma gha shəkəna?» kə.

*Yesəw kwa kwəma Anə, dikə tsa *ka ta Hyala*

12 Dza ka sawji tiɓa ghəshi lə ntsaa sləkə shi, mba'a ka ndəghwə *ciki
Hyala mbə *ka Zhəwifə, pay ghəshi kəsəti Yesəw, mba'a ghəshi pəhəti.
13 Dza ghəshi pəm pəmanaghə kaa Anə, kwa taŋa di. Ma Anə tsa vay,
shiy Kayifə, dikə tsa ka ta Hyala tə nava piya na.
14 Kayifə tsa va na saa niy gəzanshi va kaa mbəzli ka Zhəwifə dikə
dikə ni, ma kə na: «Aya, wəzəɓa mətiy ndə kwətiŋ na tə mbərkə hwəlfə
ghwəmmə» kə niy ni.

Kwa taŋa vəraslə tsa Piyer

15 Ma ghala pətsa pəmə məndi va Yesəw ta dzakə ghi tsa dikə tsa *ka ta
Hyala tsa vay, mba'a Piyer ghəshi lə tsahwəti ntsa ta səɗa Yesəw nja ghəci
nəwvə. Ma ntsa vay, a dikə tsa ka ta Hyala tsa va niy sənay. Va tsəgha
kwəmavə na dzakə ghi tsa va kwasəbə Yesəw.
16 Mba'a Piyer garəy pərikəy kwa dəgha naci ki. Mba'a ntsa ta səɗa
Yesəw va, ntsa sənay dikə tsa ka ta Hyala va səvəriy gəzanta kwəma kaa
mali kwa ndəghwə dəgha va. Mba'a ntsa va pəməghə Piyer dzakə ghi ki.
17 Dza maliy ndəghwə dəgha va, tapə ta ɗəw kwəma va Piyer kəyɓa ki,
a kə na: «A ntsa, tsahwəti ntsa ta səɗa ntsa gha tsəy?» kə. Ma kə Piyer
na: «Am, əhəŋ, ntsa ta səɗa ci nzee neyew» kə.

18:3 18:3 7:32, 45 **18:9 18:9** 6:39 **18:10 18:10** Lk 22:36, 38 **18:11 18:11** Mt 20:22; 26:39
18:13 18:13 18:24; Lk 3:2 **18:14 18:14** 11:49-50 **18:15 18:15-16** Mt 26:28 **18:17 18:17** 18:25

18 Ghalaɓa ki na, mba'a tasli mənta. Dzəghwa mbəzliy ndəghwə pətsa
kəghi lə nihwəti ka sləni kəyɓa bəkə ghəshi pəhəy ghwə. Ka bəghəzli
ghwə va Piyer kwərakwə.

*Anə, dikə tsa *ka ta Hyala mbə ɗəw kwəma va Yesəw*

19 Dza dikə tsa ka ta Hyala va, ka ɗəw kwəma va Yesəw dzəkən kwəma
mbəzli ta səɗa ci, lə dzəkən shi ɓənipə na va.
20 Ma kə Yesəw kaa zləɓanci na: «Yən kiy, mbə gəzə kwəma va niy
nzee kaa mbəzli ɗaŋ, pa'i pa'i tə ngwəla. Ka ɓananshee kaa mbəzli dzar
mbə *ciki ɓasəva tsa ka Zhəwifə, pa' mbə *ciki Hyala, tə pətsa ɓasəva *ka
Zhəwifə gwa'a gwa'a. Kwəma tiɓa mba'ee gəzəhwə tə mbə ya kwətiŋəw.
21 Wa shi zhini ghaa ɗəw vəya diɓaa? Ə pə ghaa ɗəw va mbəzliy niy
gəzanshee va, a ghəshi ciŋa njasa niy favə ghəshi yən gəzanshi. A ghəshi
sənata gwa'a gwa'a» kə.
22 Ma sa gəzəkə Yesəw kwəma va tsəgha na, 'wakəvə tsahwəti ndə
ndəghwə ciki Hyala tiɓa pa'wə tsavəgha dəvə vəgha ghən ci. A kə na:
«Tsəgha ghaa zhananci kwəma kaa dikə tsa ka ta Hyala nee?» kə.
23 Ma kə Yesəw na: «Tawa ləkəra gha kia? Kwəma jikir na kə sa gəzəkee
vay, ka gəzə gha! Kwəma wəzə na pən gəzəkə kiy, tawa ləkəra gha kia?»
kə.
24 Dzəghwa Anə mba'a zhiniy vələghə Yesəw kaa Kayifə dikə tsa ka ta
Hyala, war ghwəlay pəhəpəhə tə zə'wə va tsəgha ki.

Kwa bakə vəraslə tsa Piyer

25 Ma ghala pətsa va ki na, war tiɓa Shimaŋw Piyer vəgha mbəzli va
mbə bəghəzli ghwə ci va naci ki. Dza tapə məndi maɗishi ta ɗəw kwəma
və, a kə məndi na: «A ntsa, tsahwəti ntsa ta səɗa ntsa gha tsəy?» kə
məndi. Ma kə Piyer na: «Ntsa ta səɗa ci nzeyew» kə, ka vəraslə.
26 Dza ma kə tsahwəti ndə kwətiŋ mbə ka ghəra sləni dikə tsa *ka ta
Hyala va, ngwardidi ghəshi lə ntsa kəslamti Piyer va sləmə ci na: «Niy
naŋee kwasəbə ntsa ghala pətsaa nza ghwəy va kwa tsa tsəy?» kə.
27 Zhini Piyer mba'a vərasləti vəraslə diɓa. 'Wakəvə ngələkə ghala pətsa
va ki, mba'a way.

*Yesəw kwa kwəma Pilatə, ngwəmna tsa ka *Rəm*

28 Dza məndi tə həzlimə pəətə mekəshi ki, pəm məndi pəməkə Yesəw
kəghi tsa Kayifə, ka dzakə ghi tsa ngwəmna ka Rəm li. Ma *ka Zhəwifə
nashi ka ghən tsa shi na, kala dzakə ma ghi tsa ngwəmna ghəshi. Sa naa
nza mahalakə dzakə ghi tsa ndə ka Rəm və shi, ndə kə gwəmantəvay ta
zəmə shiy mbə *makwaghwa Pakə.
29 Ma sa mbə ma ka Zhəwifə dzakə na, dza ngwəmna Pilatə, mba'a
səvəriy kəsashi pərikə kwa dəgha. Dza na ka ɗəw və shi: «Wa shi mənti
ntsa kəsəti ghwəya?» kə.
30 Ma kə ghəshi ngəci na: «War mba'a kə kala ndə lidi kwəma nzay, ka
dza ghəy səəkə li ngəŋaw» kə ghəshi.
31 Ma kə ngwəmna Pilatə kaa ngəshi na: «Mbalam li, a ghwəy dzaa
sla ngwəvəə dzəkən də'wə ghən tsa ghwəy njasa gəzəkə kwəma ghwəy
pəhəpəhə na» kə. Ma kə ka Zhəwifə na: «Kwal va ghəy ta sla ngwəvə
mətiy dzəkən ndəw» kə ghəshi.

18:20 18:20 7:14, 26; 6:59; Mt 4:23; 26:55; SləniKY 26:26 **18:22 18:22** 19:3; SləniKY 23:2 **18:24 18:24** 18:13 **18:26 18:26** 18:1, 10; Mt 26:51 **18:31 18:31** 19:6

32 Mba'a nava kwəma mənta tsəgha, ta mbə kwəmaa niy gəzəkə Yesəw
va, ghala pətsa cipə na kwəma məti dza na ta *məti vəgha tsəm dzəghwata
kwa.
33 Mba'a Pilatə zhay zhakə ghi tsa ci ɓa, da' harvə Yesəw. Ka ɗəw kwəma
ghəci və, a kə na: «Mazə tsa ka Zhəwifə nza gha na ntsa?» kə.
34 Ma kə Yesəw na: «A ngwəmna tsee, kwəma təkəti gha də'wə ghən
tsa gha, ta ɗəw tsətsə na sana shəkənaa, naa kə ndə kaa ngəŋa na?» kə.
35 Ma kə ngwəmna Pilatə na: «Waa yən ɓa, pə gha, ndə kaa Zhəwifə
nzee na? Mbəzli ghwəy ka hwəlfə ghwəy, lə *ka ta Hyala ghwəy dikə
dikə ni kəsəkəŋa na ngəra. Va tsəgha ɗəwee, wa shi mənti gha kəsəŋa
məndia? pən» kə.
36 Ma kə Yesəw ki na: «Mazə tseyey, sa tikə tə hiɗi ni naw. Mba'a kə niy
nzaa sa tikə tə hiɗi niy nzay, ci gwəla ta səɗee ndəghwətəra, va nəghətaa
ka Zhəwifə kwəfaghati dəvə shi tə ya nza. Ma ki na, məniy naa mazə tsa
tə hiɗi ni kiw» kə Yesəw.
37 Ma kə Pilatə ki na: «Mazə nza gha, ghənzə tsəgha ɓay?» kə. Ma kə
Yesəw na: «Njasa gəzə gha va na, mazə nzee. Ya tsa yakəram lə səəkə tsa
səəkəree tikə tə hiɗiy, ta canshi kwəma kataŋ na kaa mbəzli na. Ya wa
ntsaa dzaa ɗi fa na kataŋ na kwəma kiy, ta fa nee va kwəma dzee gəzə
dza na» kə Yesəw.
38 Ma kə Pilatə na: «A shiy na kwəma kataŋ naa?» kə.

Ka Zhəwifəə ɗəw pəəsli Yesəw va Pilatə

Ma ləy hwəm shi va na mba'a zhəkəvəriy dzəghwa kwəma ka Zhəwifə.
A kə ngəshi na: «A mbəzli ni, na neyey, kəsata kwəma jikir nee va ntsa
gar ɓanci fəti məndiw.
39 Nanzə kiy, a ghwəy sənay, njasa sənaɓəŋwəy ghwəy mbə məni mbə
makwaghwa Pakə. Mbə pəlayŋwəy ndə kee nza kwətiŋ kwa fərshina, ge'i
lə vici va. Ka ɗi ghwəy ki, yən pəlayŋwəy mazə *ka Zhəwifə na?» kə.
40 Ma kə ghəshi zlaŋzlaŋ na: «Awə! Zləɓati ghəyəw. Barabasə na sa ɗi
ghəy ghaa pəlayŋəy!» kə ghəshi.
Ma Barabasə tsa vay ndə rəɗa tsa dikə tsa niy nza na.

19

1 «Əŋkwa» kə ngwəmna Pilatə ki, dza na mba'a gəzanshi kaa ka sawji,
a ghəshi pəmə Yesəw ta dzaa də'wəti lə kwərpə.
2 Dza ka sawji va pəmə ghəshi pəməvə Yesəw ki, mba'a ghəshi mbərəti
tekesli nja məgapa pəərə ghən mazə sərambə mbə ghən ci. Mba'a ghəshi
səranakən kwəbaŋ ghəməy nja sa mazə.
3 Ka ghəshiy dza na ka kətivaa dzəvəgha ta sawa ci, ma kə ghəshiy ni
na: «A mazə *ka Zhəwifə, ava ghəy səkwətəŋa» kə ghəshiy ni. Ka ləkə
dəvəə dzəvəgha ghən ci.
4 Dzəghwa Pilatə mba'a zhəkəvəriy. A kə kaa ka Zhəwifə va na: «Favəm,
na neyey, avee dzaa pəməkəvəriŋwəy Yesəw dzəti ngwəla sənzənva, ti
ghwəy sənay, kəsata kwəma jikir nee və gar ɓasə ngwəvəə dzəkənəw, pə
ghwəy» kə.
5 Dzəghwa pəm məndi pəməkəvəri Yesəw tə ngwəla ki, lə daghwəba
tsa tsatim tə tekesli mbə ghən tsa ci, mba'a kwəbaŋ ghəməy kən ghən ci.
Ma kə ngwəmna Pilatə ngəshi na: «Avanayəm ntsa va ki» kə.

18:32 **18:32** 3:14; Mt 20:19 **18:35** **18:35** 1:11 **18:36** **18:36** 6:15 **18:37** **18:37** 3:32-33; 8:47; 1Tim 6:13; 1Zhŋ 4:6 **19:2** **19:2** Lk 23:11 **19:3** **19:3** 18:22 **19:4** **19:4** 18:38; Lk 23:4

6 Dzəghwa mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala, ghəshi lə dəwgerhi
shi, mba'a ghəshi nay Yesəw. Ma sa nay ghəshi, a kə ghəshi zlaŋzlaŋ na:
«Daŋwə pə gha daŋwavəgha vəgha tsəm. Daŋwə pə gha daŋwavəgha
vəgha tsəm» kə ghəshi. Ma kə Pilatə kaa ngəshi na: «Bəm a ghwəy daŋwə
sa ghwəy də'wə ghən tsa ghwəy. Na neyey, kəsata kwəma jikir nee və gar
pəəsliw» kə.
7 A kə ghəshi kaa ngwəmna na: «A kwəma pəhəti ghəy tiɓa, mba'a
gəzəkə, war ka pəəsliti kə, sa gəzəkə na "Zəghwə Hyala nzee" kə» kə
ghəshi.
8 Sa favə Pilatə kwəma gəzəkə mbəzli va va tsəgha na, mba'a hazləniy
tərəŋw.
9 Zhini na mba'a pəməvə Yesəw zhakə ghi diɓa. Dza na ka ɗəw kwəma
və, a kə na: «Kwəma tsahwə ghaa?» kə. Dighevə Yesəw nzəyəy, kala
zləɓanci kwəma.
10 Ma kə Pilatə ngəci na: «Wa ə zləɓara ma gha kwəma kia? Ə sənay
ma gha, a kwal vəya ta pəlaŋa, zhini lə kwal vəya ta gəzanshi kaa mbəzli
ta daŋwavəghaŋa vəgha tsəm, pə gha na?» kə.
11 Ma kə Yesəw ngəci na: «Kwal va gha ya jəw ta məntəra shiy gha,
kala ndaŋa kwal Hyala səəkə mə ghwəməw. Va tsəgha nzana ki, ma ntsaa
ɓəvəra vaa fambəra mbə dəvə ghay, tərəŋwɓa na ci *kwəma jikir na na
kən na gha» kə.
12 Ma sa favə Pilatə kwəma va tsəgha na, dza na ka pəla kwal tsa pəlay
Yesəw. Dza ka Zhəwifə gwanashi ka 'waŋə zlaŋzlaŋ, a kə ghəshi na: «War
mba'a pə gha pəlay ntsay, ka zhini ghaa nzaa madiga lə mazə tsaa sləkə
hiɗi ka *Rəm gwanashi ghwəlaw. A gha sənay, ya wa ntsaa mənti ghən
tsa ci nja mazəy, ndə gaɓə tsa mazə tsa va na» kə ghəshi.
13 Ma sa favə Pilatə kwəma va tsəgha na, mba'a gəzanshi kaa ka sawji
a ghəshi pəmə Yesəw səvəriy dzəti ngwəla diɓa. Dza na das nzəyəy kwa
gəzli ka naa nzəy ta sla ngwəvə kwa. Pətsa nzəyəy na va tiy, «Gabata» kə
məndi kwa kwəma ka *Ebərə. A ɗi na gəzəy «pətsa ndəɓətim lə hərezli»
ta ɓasə ngwəvə ti.
14 Fəca məniva shi va vay, gar vici kwa ghən niy nza na, məndi taa
səvəri ta gha *makwaghwa Pakə. Ma kə Pilatə kaa ka Zhəwifə na: «Avam
mazə tsa ghwəy» kə.
15 Ma kə ghəshi zlaŋzlaŋ na: «Ayaw, pəəsli pə gha paslamti.
Daŋwavəgha vəgha tsəm, a ghəci məti» kə ghəshi. Ma kə ngwəmna Pilatə
ngəshi na: «Ə ɗi ghwəy, yən daŋwavəgha mazə tsa ghwəy vəgha tsəm
na?» kə. Ma kə mbəzli dikə dikə ni mbə ka ta Hyala na: «Tsahwəti mazə
tiɓa va ghəy na ghəy, kala war mazə tsaa sləkə hiɗi ka Rəm gwanashiw»
kə ghəshi.
16 Dzəghwa ngwəmna Pilatə ki mba'a pəlanavəshi Yesəw ta dza ta
daŋwəə dzəvəgha tsəm.

Yesəw vəgha tsəm
(Mt 27:32-44; Mk 15:21-32; Lk 23:26-43)

Dzəghwa ka sawji va ki, pəm ghəshi pəməti Yesəw, ka səvəri mbə
məlməə dzəti ngwəla.
17 Dza məndi mba'a məndi ɓanakən tsəm tsa dza məndi va ta daŋwəə
dzəvəgha, a ghəci ɓə də'wə ghən tsa ci. Mba'a ghəshi dzashi liy dzəti
pətsa nə məndi «Gwalgwata» kə məndi kwa kwəma ka *Ebərə. A ɗi
Gwalgwata tsa vaa gəzəy, pi nja ghən ndə ngəri.

19:6 19:6 18:31 **19:7 19:7** SləniTaH 24:16; Mt 26:63-65; Zhŋ 1:34; 5:18 **19:9 19:9** Mt 26:62-63; 27:12, 14 **19:11 19:11** 10:18 **19:12 19:12** 18:37; Lk 23:2; SləniKY 17:7

18 Ma sa tsəhəshi ghəshi na, dza ka sawji va mba'a ghəshi daŋwavəgha
Yesəw vəgha tsəm tə pətsa va ki. Mba'a ghəshi daŋwavəgha nihwəti
mbəzli bakə vəgha tsemer, ya wa ndə na tə tsa ci tsəm. Tsahwəti na,
tə kwa bəzəmə Yesəw, tsahwəti na tə kwa zleɓi ci, mba'a Yesəw kwa jipə
shi ki.
19 Dza Pilatə mba'a gəzanshi kaa mbəzli a məndi tsaslati kwəmaa dzəti
shiy, mba'am nahati tə tsəm tsa daŋwə məndi vaa dzəti, a kə kwəma va
na: «Yesəw ndə ka Nazaretə, mazə tsa *ka Zhəwifə» kə.
20 Kwəma tsasliti məndi vay, ka Zhəwifə ɗaŋ jangəhwə na, sa nzana
ndəkwə ndəkwə pətsa daŋwavəgha məndi va Yesəw vəgha tsəm lə
məlmə Zherəwzalem. Lə kwəma ka Ebərə, mba'a sa ka *Rəm, mba'a
sa ka *Gərekə niy tsasliti məndi kwəma va.
21 Dza mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala mbə ka Zhəwifə mba'a
ghəshi dzaa kəsay Pilatə. Ma kə ghəshi kaa ngəci na: «Ma kwəma vay,
ə pə gha zhəghanti, ka nə gha "Mazə tsa ka Zhəwifə" pə gha ma. Ma ka
gha tsaslitiy: "Yən na mazə tsa ka Zhəwifə" kə ntsa pə gha» kə ghəshi.
22 Ma kə Pilatə ngəshi na: «Na tsaslitee va kwəma na neyey, tsəgha dza
naa nza» kə.
23 Ma sa daŋwamti ka sawji Yesəw dzəvəgha tsəm na, mba'a ghəshi
ɓasəva kwəbeŋer ci, mba'a ghəshi tihəhwəshi kwa jipə shi faɗanashi, ya
wa ndə mbə shi na lə ni ci. Kwataka gee kən ghən ci saa niy tərə. Gee vay,
gəvbaw niy nza na kala cisli ti, ka səəkə mə ghən pa' kwakə mbə hidî.
24 Dza ghəshi sləka ghəshi sləkati kwa jipə shi, ma kə ghəshi na: «Ka
sləkwə gee na ghwəmmə ma, ə pə ghwəmməə ti dandərɗə, ta nighə ntsaa
dzaa ɓə mbə ghwəmmə» kə ghəshi. Kwəma mənti ghəshi va tsəghay,
kwəmaa niy tsaslita va mbə Zliya Hyalaa faghwa ghəshi kwa. Ma kə niy
niy: «A ghəshi tihəhwə kwəbeŋer kən ghən tsee kwa jipə shi. Mba'a
ghəshi slati dandərɗə ta sənay ntsaa dzaa ɓə gee ya» kə niy ni. Ava ghənzə
na kwəma mənti ka sawji va ki.
25 Tiɓa niy nza kar mbəghəy Yesəw garə vəgha tsəm tsa daŋwavəgha
məndi va, ghəshi lə zhambəghəta, mba'a Marəy, mali Kəleyəwpasə, mba'a
Marəy ka Magədala.
26 Mba'a Yesəw nata mbəghəy tiɓa vəgha, mba'a ntsa ta səɗa ci va ɗî na
tərəŋw kwərakwə ɓa. Dza ma kə kaa mbəghəy na: «A mə, avanay ntsaa
zəghwə gha» kə.
27 Zhini ma kə kaa ntsa ta səɗa ci va ɓa na: «Avanta məŋa» kə. Dzəghwa
ntsa va pəm pəməhwə Marəy ghala fəcavataa dzakə ghi tsa ci ki.

Njasa məti Yesəw
(Mt 27:45-56; Mk 15:33-41; Lk 23:44-49)

28 Ləy hwəm shi va kiy, a Yesəw sənay gwa'a gwa'a kəɗîta kwəma
njasa ɗi Hyala nana, kə. Ma kə na: «A ndir ghəraɗa» kə. Sa gəzə na va
kwəma va tsəghay, ta mbə kwəmaa tsaslita va mbə Zliya Hyalaa dzəkən
dzəghwata kwəla' kwa.
29 Ma tə pətsa va na, mba'a ghwəlpə tiɓa paf shi sa tati məndi tə shi
ndalakwə ni kwa. Dza ka sawji va tsaŋ ghəshi ɓəvə səwsə tiɓa, mba'a
ghəshi parati tə gəta. Dza ghəshi yəkwə ghəshi yəkwambə mbə shi sa va,
ka fanciy dzəghwa miy tsa Yesəw.
30 Ma sa nə Yesəw, ɓəsə kə ɓəsəvə shi ndalakwə ni va lə miy tsa ci ki,
ma kə na: «Nana kiy, gwa'a mənishi shiy njasa ɗi Hyala» kə. Dzəghwa
kwəshəŋw ghən tsa ci məniy, mba'a mətiy.

19:24 19:24 Cem 22:19 **19:25 19:25** Mt 27:55-56; Lk 23:49 **19:26 19:26** 13:23 **19:28 19:28** Cem 22:16 **19:29 19:29** Cem 69:22

Gwapa mbə slərpə Yesəw

31 Məniva shi vay, fəca ləwma Bərha. Səvəri way pi na, *vici dəkəva
ka Zhəwifə. Kala ɗi *ka Zhəwifə mbəzli daŋwavəgha məndi va vəgha
shəghwə nza war ghwəlashi daŋwə daŋwə fəca vici dəkəva. Sa nzana,
nava vici dəkəva na, vici tərəŋw na ghənzə niy nza və shi. Va tsəgha ki
na, mba'a ghəshi dzaa kəsay ngwəmna Pilatə ta ɗəw, a ghəci gəzanshi
kaa mbəzli, a məndi ɓalamti shiɗshiɗ tə mbəzli daŋwəy məndi va
vəgha shəghwə, nza ghəshi mbəə bəkwəshi taŋtaŋ. Nza məndi mbəə
pələkəghwa mbəreketi shi tə shəghwə.
32 Dzəghwa Pilatə ki mba'a gəzanshi kaa ka sawji. Sa maɗi ghəshi
ki na, mba'a ghəshi ɓalamti shiɗshiɗ pərɓa tə tsahwəti mbə mbəzli
daŋwavəgha məndi va vəgha tsəm vəgha Yesəw, zhini ɓəli tə kwa baka
tsa va ɓa.
33 Ma maɗi ghəshi ta tsəhə vəgha Yesəw naci, njə'wə kə ghəshi na, ghəci
mətiy. Va tsəgha ɓəlamti ma ghəshi səɗa Yesəw.
34 Dzəghwa tsahwəti ndə mbə shi kwətiŋ, mba'a 'yamti Yesəw mbə
slərpə ci lə gwapa. Ka səəmə miymiy lə yam kwa pətsa va tiɓata.
35 Ntsaa gəzə kwəma tsaa dzəkən shiniy, lə mətsə ci nashi na shi va,
kwəma gəzə na va na, sa kataŋ na ghənzə. Aa sənata də'wə ghən tsa ci,
kwəma kataŋ na sa gəzee na, kə. Ta mbə ghwəy ɓanavə nəfə tsa ghwəy
kaa Yesəw gəzə na kwəma va.
36 Ma mənishi shi va tsəghay, ta mbə kwəmaa niy tsasliti məndi va mbə
Zliya Hyalaa dzəghwata kwa. Ma kə niy niy: «Ka dza məndiy ɓəlamti isl
tsa ci ya kwətiŋəw» kə.
37 Zhini ma kə ge'i kwa nahwəti kwəshala ɓa na: «Ta zhini dza ghəshi
nay ntsa 'yamti ghəshi va lə gwapa» kə.

Məni kwəma kən mbəri tsa Yesəw
(Mt 27:57-61; Mk 15:42-47; Lk 23:50-56)

38 Ma ləy hwəm sa mətiy Yesəw ki na, mba'a *Zhezhefə ndə ka Arimate
maɗiy, ka dza ta ɗəw kwal ta ɓə mbəri tsa Yesəw va ngwəmna Pilatə.
Mba'a Pilatə ɓanavə kwal ta ɓə ghəci. Dza Zhezhefə mba'a səəkə
pələkəghwa mbəri tsa Yesəw vəgha tsəm ki, ta dza ta la. Zhezhefə tsa
va kiy, tsahwəti ntsa ta səɗa Yesəw niy nza na. Kwa mbəmbə ghəci niy
nəw Yesəw va hazləni va mbəzli *ka Zhəwifə dikə dikə ni.
39 Dza Nikwədem, tsahwəti ntsaa niy səəkəy vaa dzəvəgha Yesəw həvir,
ndəs səəkəy kwərakwə, mba'a ɓəkə in ta la Yesəw. In tsa wəzə tsa, sa
kaɓəti məndi lə *mirə mba'a *Aləye, ka zən nja 'wərdi. In tsa vay, gar
kiləw mahkan mətsəkə na shəndəkə tsa ci.
40 Dzəghwa ghəshi bakanashi ki, tsaŋ ghəshi ɓəvə mbəri tsa Yesəw,
ka harə lə məgapa, ka shikə in tsa wəzə tsa va ghəshi mbə harə, njasa
sənaɓəshi ka Zhəwifə mbə harə mbəri.
41 Ma tiɓa vəgha pətsa daŋwavəgha məndi va Yesəw vəgha tsəm na,
mba'a tsa tiɓa. Dzəghwa mba'a məndi lati kwəli kwa tsa va 'war'war,
kala səəkə məndiy laghwa mbəri kwa.
42 Dzəghwa mba'a ghəshi laghwa Yesəw kwa kwəli va, sa nzana ndəkwə
ghənzə tiɓa ki. Ma sa lamti ghəshi va ndəkwə tsəghay, sa nza vici ndəkwə
ta pəkw, sa nzana tə way pi həzlimə na, *vici dəkəva ka Zhəwifə ghənzə.

19:31 19:31 Nəw 21:22-23 **19:34 19:34** 1Zhŋ 5:6 **19:35 19:35** 15:27; 21:24 **19:36 19:36** Cem 34:20-21; Səvəri 12:46 **19:37 19:37** Zak 12:10; ShiZhŋ 1:7 **19:38 19:38** 9:22 **19:39 19:39** 3:1-2 **19:40 19:40** 12:7

20

Zhakati tsa Yesəw mbə məti
(Mt 28:1-8; Mk 16:1-8; Lk 24:1-12)

1 Ma pəətə fəca dəmasə, pi ghwəlaa wali ki na, mba'a Marəy ka
Magədala kafəta, ka dzaa dzəti kwəli Yesəw. Tsəhə na, sa nə na njə'wə
kə na, kwəli va bəŋwəta, tsarakə hakwə tsaa niy nza va miyɓa dzar kwa
nahwəti bəla.
2 'Wakəvə na bəvbəpə maɗita lə bali. Mba'a dzaa kəsashi kar Shimaŋw
Piyer ghəshi lə tsahwəti ntsa ta səɗa Yesəw va ɗi na. Ma kə na: «A kar
Piyer, ava məndi ɓəhwə Ntsaa sləkəmmə kwa kwəli, sənay ghəy kwa
pətsa dzashi məndi liw» kə.
3 Ma sa favə kar Piyer lə tsahwəti ntsa ta səɗa Yesəw va kwəma va
tsəgha na, mba'a ghəshi maɗishi ka dzaa dzəti kwəli va ki.
4 Kə ghəshi ka kəsli bali bakanashi, mba'a tsahwəti ntsa ta səɗa Yesəw
va taŋəti Piyer tə bali. Dza na ndəs tsəhəy pərɓa ghəci tə kwəli va.
5 Tsəhə tsa tsəhə na na, ka kəɗaŋə pətsaa dzəmbə kwəli va, kala
dzəmbə ma, njə'wə njə'wə kə na, nashi shiy na kwaɓaw war məgapaa
niy harə məndi va Yesəw li sa kwaɓa tə hiɗi.
6 Dza Piyer kwərakwə ndəs tsəhəy ki, səəkə lətə dzəmbəy mbə kwəli
va. Sa nə na njə'wə kə na, war məgapa harə məndi va li sa mbəɓa tə
hiɗi.
7 Ma məgapa pəərə məndi miy tsa Yesəw li ki na, tsarakə kwətita pəərə
pəərə vəgha nahwəti bəla kwəli.
8 Dza tsahwəti ntsaa gha vaa tsəhə, lətə dzəmbəy mbə kwəli va
kwərakwə, mba'a nashi shi va war tsəgha lə mətsə ci, mba'a zləɓavə
kwəma va ki.
9 Kwəmaa niy nə Zliya Hyala va: «Ta zhakatiy dza Yesəw mbə məti»
kəy, pa' ghala pətsa va na, niy favə ghən tsa kwəma va mbəzli ta səɗa
ciw.
10 Dza *mbəzli ta səɗa Yesəw va bakə ni, mba'a ghəshi zhəghətəvashiy
jighi ki.

Yesəw ghəshi lə Marəy ka Magədala
(Mt 28:9-10; Mk 16:9-11)

11 Ma sa zhəghəkəvata Marəy ka Magədala ki na, mba'a dzaa garəta miy
kwəli va, ka wahə. Ma ghənzə mbə wahə va na, dza na ka kəɗaŋə pətsaa
dzəghwa kwəli va.
12 Nighə na na, ka kwal Hyala bakə lə kwəbeŋer tezlezl tezlezl ni kən
shi, mənzəy tə pətsaa niy nza Yesəw va məhəni. Mba'a tsahwəti lati ghən,
mba'a tsahwəti ləy mətsəni.
13 Ma sa nata mbəzli va ghənzəə nighəshi tsəgha, a kə ghəshi ngəta na:
«A mali na, a shiy mənishi wahə gha shəka?» kə ghəshi. Ma kə Marəy na:
«Wa ə ɓəhwə məndi Ntsaa sləkəra kwa kwəli tikə, kala sənayee tə pətsa
fəy məndi» kə.
14 War sa zləɓakə na kwəma va na, tərəɗ zhəghətəvata, nighə na na
Yesəw tiɓa məgarə, sənay na Yesəw na sava, kəw.
15 Dza Yesəw ka ɗəw və, a kə na: «A mali, a shi wahə gha ti shəka? A
ntsa pala ghaa?» kə. Ndəɓa ndə ghəra sləni kwa tsa va na, kə ghən tsa
nzə. Va tsəgha, ma kə ngəci na: «A Ndə sləkəra, gha kə ɓəhwəy, gəzara
tə pətsa fəy gha, e dza ta ɓə» kə.

20:2 20:2 13:23 **20:6 20:6-7** 11:44 **20:9 20:9** Cem 16:10-11; Lk 24:26-27; SləniKY 2:25-31; 1Kwər 15:4 **20:13 20:13** 20:2 **20:14 20:14** 21:4; Lk 24:16

16 Dzəghwa Yesəw ka har lə slən tsa nzə ki, a kə na: «A Marəy» kə. Dza
Marəy nza'jəw tərəɗ zhəghəghə kwəma nzə dzar kwa. Ma kə lə kwəma
ka *Ebərə na: «Rabəni» kə. Rabəni tsa vay: «Ndə ɓəni shiy kaa mbəzli»
dĩ na gəzə.
17 Ma kə Yesəw ngəta na: «Kadiw, ka dapəra gha di ma, sa nzanay
ghwəla nzee ta dzəməə dzəvəgha Dirə. Mbala a gha dzaa gəzanshi kaa
ngwarməhira, "Avee dzəməə dzəvəgha Dirə, Dəŋwəy ghəci kwərakwə,
dzəməə dzəvəgha Hyala, Hyala ghwəy kwərakwə ɓa" kə, pə gha ngəshi»
kə Yesəw.
18 Sa gəzəkə na tsəgha na, dza Marəy ka Magədala mba'a maɗita ka dza
ta gəzanshi kaa *mbəzli ta səɗa Yesəw, a kə na: «Ndatsəy e nay Ntsaa
sləkəmmə, ka gəzəhwə kwəma ghəy li» kə. Dza na mba'a slanakəshi
kwəma gəzanakə Yesəw va kaa ngəshi.

*Yesəw ghəshi lə *mbəzli ta səɗa ci*
(Mt 28:16-20; Mk 16:14-18; Lk 24:36-49)

19 Ma fəca dəmasə va vata hetihwer na, dza mbəzli ta səɗa Yesəw mba'a
ghəshi ɓasambəvashi mbə ciki. Bəsl ghəshi kalakən gəzli kən ghən shi ka
jihəti sa hazləni ghəshi va mbəzli *ka Zhəwifə dikə dikə ni. Dzəghwa
Yesəw wəɗ tsahwəy, mba'a garəy kwa jipə shi. A kə ngəshi na: «Nzəyəy
zərkə lə ghwəy» kə.
20 Ma sa gəzanakəshi na tsəgha na, dza na mba'a canatishi veviyerhi
mbə hwər dividivi ci, lə ni mbə slərpə ci ngəshi. Sa nay mbəzli ta səɗa ci
Ndə sləkəshi ki na, dza ghəshi ka vəshi tərəŋw tsəgha ki.
21 Zhini ma kə Yesəw ngəshi ɓa na: «Nzəyəy zərkə lə ghwəy. Nanay ta
ghwəniŋwəy dzee, njasa niy ghwənara Dirə va kwərakwə» kə.
22 War sa gəzəkə na tsəgha na, mba'a viyanakənshi *Safə tsa Hyala. A
kə na: «Bəm Safə tsa ɗewɗew tsa.
23 Ma mbəzli pəlata ghwəy kwəma shi jikir na kwa hwər tsa ghwəyəy,
a Hyala dzaa pəlata kwəma shi jikir na kwərakwə. Ma ni pəlatanashi ma
ghwəy kwəma shi jikir nay, ka dza Hyala pəla kwərakwəw» kə.

Kwəma kar Təmasə lə Yesəw

24 Ghala pətsaa səəkə Yesəw vaa dzəvəgha *mbəzli ta səɗa ciy, niy nza
tsahwəti ntsa nza slən tsa ci vaa Təmasə, zhini ihwəli, kə məndi tiɓa
kwasəbə nihwəti mbəzli ta səɗa ciw.
25 Dzəghwa ma kə niy nza va tiɓa *mbəzli ta səɗa Yesəw ngəci sa səəkəy
na na: «Təmasə, a ghəy nay Ntsaa sləkəmmə ndatsə» kə ghəshi. Ma kə
Təmasə na: «Kala nashi vaviyer daŋwə məndi va pən mbə dəvə ci, mba'ee
dapashi lə dəvee, mba'ee dapəti ni mbə slərpə ci va lə dəvə yay, ka zləɓa
yaw» kə.
26 Ma ləy hwəm ləwma kwətiŋ ki na, mba'a mbəzli ta səɗa Yesəw zhiniy
ɓasəshi mbə ciki diɓa. Fəca va ki na, mba'a Təmasə tiɓa. Dza bəsl ghəshi
kalakən gəzli kən ghən shi ka jihəti. Mba'a Yesəw səəkəy garəy kwa jipə
shi. Ma kə ngəshi na: «Nzəyəy zərkə lə ghwəy» kə.
27 Ma kə kaa Təmasə na: «A Təmasə, nighəvə dividivee ni, ndaka dəvə
gha va, a gha tiɓəti vaviyer mbə dividivee ni, dapəti ni vəgha slərpee ni,
ka mənti ghən tsa gha gha bakə bakə ma, ndara nəfə tsa gha» kə.
28 Ma kə Təmasə na: «A Ntsaa sləkəra, a Hyalee» kə.

20:17 20:17 ngwarməhira: Rm 8:29; Ebr 2:11-12 **20:19 20:19** 9:22; 14:27; 20:1 **20:20 20:20** 19:34; 20:25, 27 **20:21 20:21** 17:18 **20:22 20:22** 14:16 **20:23 20:23** Mt 18:18 **20:24 20:24** Təmasə: 11:16; 14:5; 20:27; 21:2 **20:26 20:26** 20:19

29 Ma kə Yesəw ngəci na: «Sa nara gha nana ndara gha nəfə tsa gha ki
na? Vəshi na va mbəzliy ndara nefer shi ya kala nara ghəshi» kə Yesəw.

Ntsaa tsasliti zliya nay, tawa tsasli naa?

30 A Yesəw məmənəhwə nihwəti shi dimədimə ni ɗaŋ ghənghən kwa
kwəma mbəzli ta səɗa ci. Kala tsaslambəshi məndi mbə zliya na
gwanashi.
31 Ma shi tsasliti məndi ni mbə zliya nay, nza ghwəy mbəə sənay kataŋ
kataŋ, Yesəw na *Kəristəw Ntsa tivə Hyala, pə ghwəy, va tsəgha tsaslitishi
məndi. Ghəci kiy Zəghwə Hyala na. Nza ghwəy mbəə ɓanavə nefer
ghwəy kaa Yesəw tsa va, ma ghalaɓa ki na, nza ghwəy kwəmavə piy tsaa
kəɗi ma mbə slən tsa ci, va tsəgha tsasliti məndi shi ni diɓa.

21

Yesəw ghəshi lə nihwəti mbəzli ta səɗa ci mbərfəŋ

1 Ma ləy hwəm ki na, mba'a Yesəw cinti ghən tsa ci kaa nihwəti mbəzli
ta səɗa ci miy kwəfa *Tiberiyadə. Avanay njasa canatishi na ghən tsa ci.
2 Kar Shimaŋw Piyer, ghəshi lə Təmasə ntsa har məndiy ihwəli, mba'a
Natanayel, ndə ka Kana tə hiɗi ka Galile, mba'a ndərazhi Zhebede, mba'a
nihwəti *mbəzli ta səɗa Yesəw bakə diɓa, tsəgha niy ɓasəshi ghəshi.
3 Ma kə Shimaŋw Piyer ngəshi na: «A mbəzli ni, e dzara ta kəəsə kərpi
nee» kə. Ma kə nihwəti mbəzli va na: «Tsəgha na, ta nəwŋa dza ghəy
kwərakwə» kə ghəshi. Mba'a ghəshi maɗishi, ka dzashi, mba'a ghəshi
dzashiy dzəghwa kwambəwal. Hi ghəshi virvir mbə ka kərpi, shaŋ ghəshi
ta kəsəvə kəlipə ya kwətiŋ.
4 Ma mekəshi sa kəɗiy pi ki na, mba'a Yesəw təzliy tiɓa tə həlbə tsa miy
kwəfa va. Sənay mbəzli ta səɗa ci na, ghəci na sava, kə ghəshiw.
5 Ma kə kaa ngəshi na: «Kəəsəvə kərpi va ghwəy tsəna ndərazhee ni?»
kə. Ma kə ghəshi ngəci na: «Əhəŋ, kəəsəvəshi ghəyəw» kə ghəshi.
6 Ma kə ngəshi na: «A pə ghwəy məntiy, ɓəm zləkwə tsa ghwəy va,
a ghwəy kashi li tar bəla kwa bəzəmə kwambəwal va, a ghwəy nayma
ghwəy kəəsəvə kərpi» kə. «Əŋkwa» kə ghəshi, dza ghəshi ka ka kərpi
dzar kwa bəla va ki. Mba'a ghəshi kəəsəvə kərpi ɗaŋ tərəŋw. Paf zləkwə
tsa shi təhəy kala mbə ghəshiy mbahə səvəri mbə yam va ghwəla.
7 Ma kə tsahwəti ntsa ta səɗa Yesəw va ɗi na kaa Shimaŋw Piyer na:
«Ndə sləkəpə na sasa» kə. War sa favə Shimaŋw Piyer: «Ndə sləkəpə na
sava» kə məndi na, həŋ ɓəvə kwəbaŋ tsa ci, sa niy səramti na kən ghən
ci, pa' pakən, zhiɗə zliy dzəti yam ta dzar dzəvəgha Yesəw.
8 Ma nihwəti mbəzli ta səɗa ci va na, ka mbahə zləkwə tsaa təhəy va
paf tsa va kərpi, ka səəkəə dzəvəgha həlbə. Niy nza ghəshi kərakə lə
həlbə tərəŋwəw, war gar bəlakə səɗa bələkwə gwa'a tsəgha.
9 Ma sa tsəhəshi ghəshi na, mba'a ghəshi səkwashiy dzəti həlbə. Mba'a
ghəshi nata laɗi ghwə tiɓa, mba'a kəlipə ti, mba'a peŋ tə pətsa va.
10 Ma kə Yesəw ngəshi ki na: «Taram kərpi, mbə ni kəəsəvə ghwəy va
sənzənva» kə.
11 Dza Shimaŋw Piyer mba'a dzəghway kwa kwambəwal, mba'a
mbahəkəmə zləkwə tsa va mbə yam dzəti həlbə, paf kərpi dikə dikə ni

20:29 20:29 1Pi 1:8 **20:30 20:30** 1:14; 2:11 **20:31 20:31** 3:15; 1Zhŋ 5:13 **21:3 21:3** Lk 5:5
21:4 21:4 20:14; Lk 24:16 **21:6 21:6** Lk 5:5-7 **21:7 21:7** 13:23; Mt 14:29 **21:11 21:11** Lk 5:6

kwa, bələkwə mba'a cifə mətsəkə mahkan ti. Ya tsəgha na kərpi va ɗaŋ
tərəŋw ki na, sləkwəy zləkwə tsa va, və shiw.
12 Ma kə Yesəw ngəshi ki na: «Səəkəm zəməm shi zəmə ki» kə. Ghalaɓa
ki na, ndə tiɓa mbə mbəzli ta səɗa Yesəw maw ɗəw: «Wa ndə nza ghaa?»
kəw. Sa nzana mba'a ghəshi sənay, Ndə Sləkəpə na sava, kə ghəshi.
13 Dzəghwa Yesəw kət kətəghəvay dzəvəgha shi, kə həŋ ɓəvə peŋ tsa
va, mba'a ɓanavəshi, zhini mba'a ɓanavəshi kərpi ɓa.
14 Ghala zhakatiy Yesəw mbə mətiy, ghənzə na kwa mahkana səɗa ci
mbə ci ghən tsa ci kaa mbəzli ta səɗa ci.

Gəzə kwəma Yesəw kaa Shimaŋw Piyer

15 Ləy hwəm sa zəhwə ghəshi shi zəmə ki na, dza Yesəw ka ɗəw kwəma
va Shimaŋw Piyer, a kə na: «Shimaŋw Piyer, zəghwə Zhaŋ, ka ɗira gha
lə nəfə kwətiŋ ka taŋəti nihwəti mbəzli ni na?» kə. Ma kə Piyer ngəci
na: «Yə Ndə sləkəpə, a gha sənay, e ɗiŋa» kə. Ma kə Yesəw ngəci na:
«Ndəghwə mbəzlee ni mənishi nja ndərazhi teŋkesli» kə.
16 Zhini kwa baka səɗa diɓa tapə ta gəzanci: «A Shimaŋw, zəghwə Zhaŋ,
ka ɗira gha lə nəfə kwətiŋ na?» kə. Ma kə na: «Yə Ndə sləkəpə, a gha
sənay e ɗiŋa» kə. Ma kə Yesəw na: «Ndəghwə mbəzlee ni mənishi nja
teŋkesli» kə.
17 Dzəghwa tapə Yesəw ta zhiniy ɗəw və kwa mahkana səɗa diɓa: «A
Shimaŋw, zəghwə Zhaŋ, ka ɗira gha na?» kə. Dzəghwa kwəshay Piyer
məniy, sa zhini Yesəw vaa ɗəw və: «Ka ɗira gha na?» kə kwa mahkana
səɗa. A kə Piyer na: «A Ndə sləkəpə, gwa'a sənashi gha shiy. A gha sənay,
e ɗiŋa» kə. A kə Yesəw ngəci ki na: «Ndəghwə mbəzlee ni mənishi nja
teŋkesli.
18 ə gəzaŋee, ta na navay, tsəgha na, ghala pətsaa nza ghaa məgəlay,
gha də'wə ghən tsa gha niy va naa pəhə kanda gha, ka dzaŋa kwa pətsa
ɗi gha. Sa ka gha haliŋay, ta kafə dividivi gha dza gha, nza tsahwəti ndə
pəhəŋa kanda gha, ka na dza na mba'a pəməghəŋaa dzəti pətsa ɗi ma
gha» kə.
19 Ma kwəma gəzəkə Yesəw va tsəgha nay, a cipə na njasa dza Shimaŋw
Piyer ta məti, mba'a dzaa fanati bama kaa Hyala lə məti ci va. Ma kə
Yesəw ngəci ləy hwəm kwəma va ki na: «Nəwra ki» kə.

Yesəw ghəshi lə ntsa ta səɗa ci ɗi na tərəŋw

20 Ma sa kəramti Yesəw gəzə kwəma va tsəgha, sa nə Piyer nighə kə ləy
hwəm ci na, mba'a nay ntsa ta səɗa Yesəw va ɗi na mbə səəkə tə səəbə
shi. Ntsa va na saa niy kətəghəvay vaa dzəvəgha Yesəw ghala pətsaa niy
zəmə ghəshi va shi zəmə mbə Pakə. Ghəci na saa niy ni va kaa Yesəw:
«A Ndə sləkəpə, tsama ndə dza naa nga ɗafa tə ghaa?» kə.
21 Ma sa nay Piyer ntsa va, ma kə kaa Yesəw na: «A Ntsaa sləkəra, a
kwəmaa dzaa kəsay ntsa naci kia?» kə.
22 Ma kə Yesəw ngəci na: «Ya ə nə ya war tiɓa kə tə ghwəməy pa' fəca
dzee zhikə pənəy, wa kwəma gha mbəa? Na na ghay, ə pə ghaa nəwra na
gha» kə.
23 Dza kwəma gəzəkə Yesəw va, mba'a pəlivərivata dzar mbə mbəzliy
nəw Yesəw, a kə ghəshi na: «Ma tsava ntsa ta səɗa Yesəw naci kiy, ka dza
naa mətiw» kə ghəshi. Niy gəzanci Yesəw kaa Piyer na: «Ka dza tsava

---

21:13 21:13 6:11; Mt 14:19; 15:36 **21:14 21:14** 20:19, 26 **21:15 21:15-17**mbəzliy mənishi nja teŋkesli: 10:14-16; SləniKY 20:28; 1Pi 5:2 **21:18 21:18** 2Pi 1:14 **21:19 21:19** 13:36 **21:20 21:20** 13:23, 25

ntsa ta sədee mətiw» kəw. Ma kə niy niy: «Ya ə nə ya war tiɓa kə tə
ghwəməy pa' fəca dzee zhikə, pənəy, wa kwəma gha mbəa?» kə niy ni.
24 Ava ghəci ghəci ntsa ta sədə Yesəw va ndəgha na fətiy dzəkən shi
va. Ghəci tsasliti shi ni diɓa, a ghəy sənay, kwəma tsasliti na vay, kwəma
kataŋ na na.
25 A Yesəw zhiniy məmənəhwə nihwəti shiy ɗaŋ tə hiɗi. Mba'a kə
məndi niy tsaslitishi gwanashi kwətiŋ kwətiŋ nzay, ɗaŋshi dza zliyahiy
nza nza. Ma bərkee na, daw dza pətsa tə hiɗi niy nza ta fə zliyahi nza.
Ava tsəgha na Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən Yesəw *Kəristəw njasa
tsasliti Zhaŋ ki.

21:24 21:24 15:27; 19:35 **21:25 21:25** 20:30

Sləni ghərahwə
Ka kwal Yesəw
Kwəma dza ghwəmməə gha sənataa dzəkən zliya na

Zliya nay, Ləwka tsasliti na. Aa tsasləhwə nahwəti zliya Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən Yesəw Kəristəw. Dza na mba'a vəlanaghə zliyahi va kaa ntsa dikə tsa, Tiyəwfiləsə, kə məndi kaa slən tsa ci. Ma kwəma tsasliti na mbə zliya nay, va nihwəti mbəzli favə na. Ma nihwəti shiy ghənghən ghənghən diɓa na, va mbəzli favəshi naw, ghəci də'wə ghən tsa ci niy nashi na, sa niy nza na kwasəbə Pəl.

Mba'a pə ghwəy nighə mbə vəh 1:8, ta kəsata kwəma dza ghwəy mbə, war nja kwəmaa niy gəzəkə Yesəw va ghala vəghwə tsaa niy kafə na ta dzay dzəmə ghwəmə. Ma kə niy ni kaa ka kwal ciy: «Ə na na nzanay, ta kwəmavə bərci dza ghwəy, sa ka Safə tsa Hyala ɗewɗew tsa səəkəy dzəkən ghwəy. Ma ghalaɓa na, nza ghwəy nzaa ka ndəgha fətiy dzəkənee, ka gəzə kwəmee kaa mbəzli. Sa ghwəy dzay, ka gha mbə Zherəwzalem, ka dzar tə hiɗî ka Zhəwde gwa'a gwa'a, lə tə hiɗî ka Samari, ka kərni tə pətsa kərkə hiɗî gwa'a» kə niy ni.

Avanay njasa nəwva kwəma mbə zliya na:

Vəh 1 pa' tə vəh 7 Sləni ɓanavə Yesəw va kaa ka kwal ci vay, a ghəshi manamti. Ghəshi niy nza naa ka ndəgha fəti ta kwəma Yesəw, lə ka gəzə nəwər tsa va mbə məlmə Zherəwzalem.

Vəh 8 pa' tə vəh 12 Tsəgha ghəshi gəzanshi nəwər tsa va kaa mbəzli tə hiɗî ka Zhəwde zhini mba'a tə hiɗî ka Samari.

Vəh 13 pa' tə vəh 28 Mba'a ghəshi tsəhəshi pa' tə pətsa kəray hiɗî lə gəzə nəwər tsa va kaa mbəzli.

Ma mbə zliya nay, a ghwəmmə kəsay, Hyala ghwənikə na Yesəw ntsa tivə na ta mbəli mbəzli, lə ta ghwənanshi kwal kaa hwəlfə mbəzli tə hiɗî ghənghən ghənghən ta nza ghəshi ka mbəzli nzə. Əy ma ki na, ɗaŋ na *ka Zhəwifəə ɗî kwəma vaw, ma kə ghəshi mbə zəzə kwəma shiy kwataka hwəlfə shi dza Hyalaa mbəlanti, kə ghəshi. Ma mbə zliya na kiy, a gəzammə Ləwka wəzə, ma Hyalay ka təra hwəlfə mbəzli na təra təra ta ɗishiw. Ya ntsa mbə hwəhwə tsa ka wa na war ɓanavə ma na nəfə tsa ci kaa Yesəwəy, ta kwəmavə piy dza na (vəh 10 mba'a 11).

Ma ləy hwəm sa ghwənay Safə tsa Hyala Pəl ta wə tə hiɗî kərakə kərakə ni ghənghən ghənghən ta gəzə Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən Yesəw kaa mbəzli ki na (13:1–21:16), dzəghwa nihwəti ka Zhəwifə ka ɓə nəfəə dzəkən Pəl, sa gəzanshi na nəwər tsa va kaa mbəzliy kamaa ka Zhəwifə. Mba'a ghəshi kəsəvəə faghwa kwa fərshina mba'a ghəshi ɓəghə pa' mbə məlmə Rəm, kaa mazə tsaa sləkə hiɗî ka Rəm gwanashi ta sla ngwəvəə dzəkən (21:17–28:31).

Mba'a pə ghwəy ɗî favə kwəma mbə zliya na wəzəy, a pə ghwəy jangə pərɓa nəwər tsaa dzəkən ka Zhəwifə lə mbəzliy kamaa ka Zhəwifə mba'a dzəkən Rəm, mbə zliyaa pərasli kwəmaa dzəkən slən tsa shiy.

*Yesəw ɓananshi kwa kərni kwəma ci kaa *ka kwal ci, mba'a dzay dzəmə ghwəmə*

1 A Tiyəwfiləsə,
Mbə kwa taŋa zliya tsasləghəŋee vay, dzəkən sləni ghərahwə Yesəw lə
kwəma ɓənəhwə na kaa mbəzli tsasləghəŋee kwəma, njasa gha na sləni
ci,
2-3 pa' fəca vici ɓəhwə Hyalaa dzəmə ghwəmə. Ghəci ghwəla ta dzay
dzəmə ghwəmə ləy hwəm pəəsli tsaa pəəsliti məndi vay, aa niy zhakatiy
mbə məti. Dza na mba'a citəvay tə ghwəməy kaa ka kwal ci va tsəhavə na.
Ɗaŋ səɗa ghəci citəvay ngəshi lə kwal ghənghən ghənghən, mbə vici faɗə
mətsəkə, ta mbə ghəshiy sənay tə ghwəməy na, kə ghəshi. Ka gəzanshi
lə bərci *Safə tsa Hyala ɗewɗew tsa njasa dza ghəshiy məni. Ka gəzanshi
kwəmaa dzəkən njasa sləkə Hyala mbəzli.
4 Dza na tə nahwəti vici sa jakəshi ghəshi lə ka kwal ci va na, mba'a
gəzanshi kwəma, ma kə na: «Əntaa ghwəy taa ɓarvaŋwəy mbə məlmə
Zherəwzalem dzaŋwəy kərakə ma. Ndəghəvə tə ghwəy Safə tsa Hyala va
niy gəzəkə Didi vəliŋwəy niy gəzaŋwəyee kwataŋa.
5 Sa nzanay, lə yam niy mənipə Zhaŋ *batem, ma ləy hwəm jəwəy ta
səəkə dza Safə tsa Hyala ɗewɗew tsaa dzəkən ghwəy» kə.
6 Dzəghwa ka kwal Yesəw va tsəgha ki, ghəshi ɓasə ɓasə vəgha, tapə ta
ɗəw kwəma və, ma kə ghəshi na: «A Ndə sləkəpə, ghala vəghwə tsa va
dza ghaa zhananshi mazə kaa ka *Izərayel na?» kə ghəshi.
7 Ma kə Yesəw ngəshi na: «Na na ghwəyəy, kwəma ghwəy mbə kwəma
sənay vəghwə, ya vici tivə Didi njasa tarəvə na lə bərci ciw.
8 Ə na na nzanay, ta kwəmavə bərci dza ghwəy, sa ka Safə tsa Hyala
ɗewɗew tsa səəkəy dzəkən ghwəy. Ghalaɓa na, nza ghwəy nza ka ka
ndəgha fətiy dzəkənee, ka gəzə kwəmee kaa mbəzli. Sa ghwəy dzay, ka
gha mbə Zherəwzalem, ka dzar mbə Zhəwde gwa'a gwa'a, lə *Samari, ka
kərni tə pətsa kərkə hiɗi gwa'a» kə.
9 Ma ləy hwəm sa gəzəkə na tsəgha na, mba'a bərci Hyala kafay, ka
dzəmə ghwəmə li. War ghəshi mbə nighə tsəgha na, dzəghwa timbətimbə
mba'a kəələhwə ghəci mbə dzəmə, kala zhini ghəshiy nay ghwəla.
10 Ma sa nza ghəshi war mbə vərghə pətsaa dzəmə ghwəmə tsəgha
ghəci mbə dzəməy, dza vətəghə zhər bakə tsahwəshi tiɓa lə kwəbeŋer
tezlezl tezlezl ni kən ghən shi.
11 Ma kə zhər va ngəshi na: «A zhər ka Galile, wa nava garəŋwəy ghwəy,
ka vərghə pətsaa dzəmə ghwəməa? Ma Yesəw tsa nay ghwəy va dzay
dzəmə ghwəmə səvəri mbə jipə ghwəyəy, ta zhəghəva dza naa səəkə
njasa nay ghwəy va ghəci mbə dzəmə ghwəmə» kə ghəshi.

Ti Matiyasə dzəghwa pətsa Zhəwdasə

12 Dza *ka kwal Yesəw va ki, mba'a ghəshi səkwashi mə kəlaŋ tsa
ɓasəshi ghəshi va mə, ka dzashiy dzəmbə Zherəwzalem. Kəlaŋ *'Wəlivə,
kə məndi slən tsa kəlaŋ tsa va. Ma kəlaŋ tsa va na, ndəkwə ghəci lə
məlmə Zherəwzalem gar kiləwmetər kwətiŋ.
13 Ma sa tsəhəshi ghəshi na, mba'a ghəshi dzashiy dzəmə ciki tsa ngati
məndi mə ghən tsahwəti, sa ka ghəshiy nza mbə ndimndim. Avanay
slən tsa mbəzli va: Piyer ghəshi lə Zhaŋ, Zhakə, Andəre, Fəlipə, Təmasə,
Bartelemi, Matiye, Zhakə tsa Alfe, Shimaŋw ndə pərslə ta hiɗi ci, mba'a
Zhəwdə zəghwə Zhakə. Ava tsəgha na ghəshi.

1:1 1:1 Lk 1:1-4 **1:2-3 1:2-3** 10:41; 13:31; 28:23; Lk 24:36-42, 46-51; 1Tim 3:16 **1:4 1:4-5** Lk 3:16; 24:49; Zhŋ 14:16 **1:6 1:6** Lk 24:21 **1:7 1:7** Mk 13:32 **1:8 1:8**Lk 24:47-48; ka ndəgha fəti dzəkənee: 1:21-22; 2:32; 3:15; 5:32; 10:39; Zhŋ 15:27 **1:9 1:9** Lk 24:51; Zhŋ 6:62; 1Pi 3:22 **1:10 1:10** Lk 24:4 **1:11 1:11** Lk 21:27; ShiZhŋ 1:7 **1:12 1:12** Lk 24:52 **1:13 1:13** Lk 6:14-16

14 Dza ghəshi gwanashi, mba'a ghəshi sləkati miy tsa shi ka sa kwətiŋ tsa
ta cə'wə Hyala, vici va vici va, jakə lə mi'i mbə shi, mba'a Marəy mbəghəy
Yesəw, lə kar ngwarməhiy Yesəw gwa'a.
15 'Wakəvə Piyer fəca nahwəti vici mbə ɓasəva tsa shi va tsəgha,
gar garəy mbə jipəjipə mbəzliy nəw Yesəw, mbəzli gar bələkwə, bakə
mətsəkə ghən kən shi. Ma kə na:
16 «A ngwarməhira mbə nəw Yesəw, kwəmaa niy gəzəkə *Safə tsa Hyala
ghala kwataŋata lə miy tsa Davitəə dzəkən Zhəwdasə mbə Zliya Hyalay,
aa təɓəə mənta kwa pətsa gəzəkə na. Ntsaa zhəghəy ka ndə pəmə
mbəzliy kəsə Yesəw.
17 Ghəciy, ntsa mbə ghwəmmə niy nza na, lə na ci bəla mbə sləni ghəra
ghwəmmə.
18 Dzəghwa mba'a kwəmavə gəna tə kwəma ci jikir na, mba'a pahwə
za ti. Ghavə tsəgha ki, ɓə ɓəti tərə, mba'a hwər tsa ci pəsliy, ngwəy her
tə ngwəla, mba'a mətiy.
19 Ma kwəma va na, gwa'a gwa'a məndi sənata mbə Zherəwzalem. Pa'
lə slənta ghəshi fanati kaa za va kwa kwəma shi "Hakeldama" kə məndi.
Ɗi slən tsa va gəzəy: "Za miymiy" kə məndi» kə.
20 Zhini ma kə Piyer ɓa na: «Vanta kwəmaa tsaslita mbə *zliya kwa cəm
tsa *Davitə nanzə ki, ma kəy:
Ghi tsa ciy, kwəfi kə taa nza.
Əntaa ndə ta nzəy kwa ya kwətiŋ ma, kə.
Zhini ma kə ɓa na:
Nza tsahwəti ndə ɓə pi sləni tsa ci, kə.
21-22 Va tsəgha na ki, sənzənvay, a ndəə təɓə kwətiŋ dzəvəgha ghəy, ta
ndəgha fətiy dzəkən zhakati tsa Yesəw mbə məti. Ma ntsa vay, ndə mbə
mbəzliy niy nza vici va vici va kwasəbə ghəy ghala vəghwə tsaa niy nza
Yesəw lə ghəy, 'wava na tə vici mananati Zhaŋ *batem, ka sar pa' fəca
ɓarva na mbə jipə ghəy ta dzay dzəmə ghwəmə təɓə na» kə.
23 Sa favə mbəzli kwəma Piyer va tsəgha na, dza ghəshi təra ghəshi
təravə mbəzli bakə mbə mbəzli va, kar *Zhezhefə tsa har məndiy
Barsabasə, zhini ɓa na, Zhəsətəsə, kə məndi tsahwəti slən tsa ci, ghəshi
lə Matiyasə.
24 Dza ghəshi ki, ka cə'wə Hyala, ma kə ghəshi na: «A Ntsaa sləkəŋəy,
ntsaa sənay pətsa mbə nefer mbəzli gwa'a, citəŋəy tsa tivə gha ndə mbə
mbəzli bakə ni ni,
25 a ghəci ɓə pətsa Zhəwdasə ta nza ghəci ka ndə kwal tsa gha, njana
nzana mba'a Zhəwdasə zlata sləni va ta dzay kwa tsa ci kwal» kə ghəshi.
26 Dzəghwa ghəshi sla' sla' ghəshi slaslati dandərɗə ta mbəə tishi. Mba'a
dandərɗə tsa va tivə Matiyasə. Kə məndi ki, mba'a məndi jakambə mbə
ka kwal Yesəw va məŋ lə tan ni.

2

*Njasa səəkə *Safə tsa Hyala ɗewɗew tsaa dzəkən mbəzli*

1 Dzəghwa sa mənta vici makwaghwa Paŋtekwətə ki na, mba'a mbəzliy
ɓanavə nefer shi kaa Yesəw ɓasəshi gwanashi mbə pətsa kwətiŋ tsa.
2 Fa ghəshi tsəgha na, gaka tsahwəta səəkə mə ghwəmə ndəɓa gaka
səpapəli, pə gha, gizl gizl gizl təhay ciki tsa nza ghəshi va mbə gwa'a.

1:14 1:14 Lk 23:49 **1:16 1:16** Cem 41:10 **1:18 1:18-19** Mt 27:3-8 **1:20 1:20** Cem 69:26; 109:8 **1:21-22 1:21-22** Lk 1:2; 3:21; 24:51 **1:24 1:24** Zhŋ 2:24-25 **1:26 1:26** Fir 16:33 **2:1 2:1** SləniTaH 23:15-21; Nəw 16:9-11

3 Nighə ghəshi ki na nihwəti shiy tsahwəshi nja ghani ghwə. Ka tihəvaa
dzəkən shi gwanashi kwətiŋ kwətiŋ.
4 Dzəghwa tsəgha ki, paf paf Safə tsa Hyala tahay nefer shi gwanashi.
Dza gha' ghəshi ghavə gəzə kwəma lə ghanihi mbəzli ghənghən
ghənghən, njasa ɓanavəshi Safə tsa Hyala gəzə nzə.
5 Ghalaɓay, a *ka Zhəwifəə nəwti kwəma Hyala, ka hazləni və niy nza
mbə Zherəwzalem, tə hiɗi ghənghən ghənghən niy səəkəshi ghəshi.
6 Ma sa favə ghəshi gaka va tsəgha na, dza ghəshi ɓasə ghəshi
ɓasəkəvashi. Dzəghwa tərəŋw mbəzliy ɓasəkəvashi va hashishi kala
sənata ma kwəma ka ghəshi gəzə, sa nzana ya tsamaɓa ndə mbə mbəzliy
səəkəshi va na, ka favə kwəma gəzə mbəzliy zləɓavə Yesəw va kwa
kwəma ci yakə məndi li.
7 Nja maɗaŋa tərəŋw nava kwəma mənta tiɓa və shi gwanashi ki:
«'Yahə'yahəta na nana kwəma» kə ghəshi. Ma kə ghəshi na: «Ka Galile
mbəzliy gəzə kwəma ni gwanashi nanzə tsəy?
8 War njaa səəkə na sana favə ghwəmmə, njasa nza ghwəmmə kwətiŋ
kwətiŋ tsa ghwəmmə, kwəma yakəmmə məndi li ghəshi gəzəa?
9 Əhətimam, sənzənvay, ghwəmmə ghwəmmə mbəzli tikə niy, mbə ka
Partə, mbə ka Medi, lə ka Elam, mba'a ka Mesəwpətami, mbə mbəzli tə
hiɗi ka Zhəwde, lə ka Kapadəsə, mbə ni tə Pəŋw, mba'a ni tə hiɗi ka Azəy,
10 mbə ka Firigi, mbə ka Pamfili, mbə ka *Ezhipətə, lə mbəzli mbə
giwahi ka Libiy ndəkwə ni vəgha Shiren, mbə niy səəkəshi tə hiɗi ka
*Rəm, mbə *ka Zhəwifə yaya ni lə niy dzəmbəshiy dzəmbə kwəma ka
Zhəwifə dzəmbə dzəmbə.
11 Zhini ɓa, tiɓa ka Kəretə, lə ka Arapə. Tsəgha nza ghwəmmə, vərtsa,
war gwanammə ghwəmmə ka favə, ghəshi ka gəzə kwəma kwa ghani
ghwəmmə, kwəmaa dzəkən sləni Hyala dikə na na?» kə ghəshi.
12 Mba'a kwəma va səti məhərli shi gwanashi, shaŋ ghəshi ta sənata
kwəma ka ghəshi gəzə. Dza tapə ghəshi mbə ɗəɗəw kwəma kwa jipə shi:
«Wantsa gəla nana kwəmaa?» kə ghəshi.
13 Ma nihwəti mbəzli nashi ki na, ka sawa mbəzliy zləɓavə Yesəw va, a
kə ghəshi na: «Waa ghiy ghyamtəvashi ghəshi va tay nə məndi» kə ghəshi.

Gəzə kwəma Piyer mbə makwaghwa Paŋtekwətə

14 'Wakəvə Piyer tsəgha, gar garəy ghəshi lə nihwəti *ka kwal Yesəw
va məŋ lə tan ni, dza tapə ghəci ta gəzə kwəma zlaŋzlaŋ, ma kə na: «A
mbəzli *ka Zhəwifə, lə mbəzli mbə məlmə Zherəwzalem, sənatam kwəma
na ndatsə di, favəm kwəma dzee na ta gəzəŋwəy wəzə.
15 A mbəzli niy, ghishi ghəshi njasa bərkə ghwəy vaw. A ghwəy nay
sanay, gar tsahi məsliɗəshi na bərkə vici gwa'a tsəgha.
16 Ma kwəma nay, ghənzə na sa niy gəzəkə ndə Hyala Zhəwel va, niy
nə na:
17 A kə Hyalay:
“Dzaa nza ge'i tə kwa kərni vəghwəy,
ta viyakən Safə tsee dzee dzəkən ke ngəri gwanashi.
Ndərazhiy zhər ghwəy, lə ghyehi ghwəy gwanashiy,
ka gəzə kwəmee kaa mbəzli dza ghəshiy nza.
Gwəla ghwəyəy, ta nata kwəma dza ghəshi nja kwa shiw,

2:3 2:3-4 Lk 3:16 **2:4 2:4** paf paf Safə tsa Hyala tahay nefer shi: 4:31; 6:3, 5; 7:55; 8:17; 10:44; 11:15, 24; 13:9; 15:8; 19:2, 6; gəzə kwəma lə ghani mbəzli ghənghən ghənghən: 4:31; 10:45-46; 19:6; 1Kwər 12:10; 14:2-12 **2:7 2:7** 1:11 **2:12 2:12** 1Kwər 14:23 **2:17 2:17-21** Zhəw 3:1-5

ma pəhepəhir ghwəy na, war mbə shishəw ghəshi taa nza.
18 Ava tsəgha dza naa nza.
Ghala vəghwə tsa vay, ta viyakən Safə tsee dzee dzəkən ka sləneе,
shiy zhər, lə shiy mi'i gwanashi,
nza ghəshi gəzə kwəmee kaa mbəzli.
19 Ta məni shi səəkə ma məndiy nashi dzee dzəy tə ghwəmə,
lə shi maɗaŋa ni takə tə hiɗi:
Ta nza dza miymiy tiɓa, lə ghwə, mba'a inəghwə nja kwəleɓi.
20 Viciy, nja kwəsli dza naa zhəghəta,
tir na, mba'a zhəghəy nja miymiy.
Ma ləy hwəm shi va ki na, nza səəkə tsa Ndə sləkəpə məniva.
Vici səəkə tsa ci vay, vici dikə na lə bama ti dza naa nza.
21 Ya wa ntsaa dzaa harkə slən tsa Ndə sləkəpə fəcava kiy,
ta mbəliy dza na" kə Hyala, kə Zhəwel niy ni.

22 Avanay nana kiy zhər ka *Izərayeləy, ta gəzəŋwəy kwəma dzee, favə tə ghwəy wəzə. Ma Yesəw ndə ka Nazaretə tsa sənay ghwəy vay, ntsa cikəvəri Hyala dikə tsa ci niy nza na. Sa nzanay, a Hyala cikəvəri kwəma maɗaŋa na lə shi dimədimə ni, mba'a shiy cipə kwəma səvəri mbə Yesəw tsa va. Mba'a ghwəy sənay də'wə ghən tsa ghwəy.

23 Dzəghwa mbəzli kiy, mba'a ghəshi kəsəti Yesəw tsa va. Dza ghwəy, mba'a ghwəy daŋwavəgha vəgha tsəm njasaa niy gəzəkə Hyala va lə njasaa niy pəhəti na ghala kwataŋata. Mbəzliy sənata ma Hyalaa harvə ghwəy ta pəəsli ci.

24 Ma dzəghwa Hyalay, mba'a zhanakati mbə məti, ka ɓəkəvəri mbə ngəra'wə tsa məti. Va sa nzana kala mbə mətiy kəsəti.

25 A *Davitə niy gəzəkə kwəmaa dzəkən kwəma ci ghala kwataŋata, a kə niy niy:
War kwa kwəmee niy nayee Ndə sləkəra njasa səəmə vici,
tə kwa bəzəmee, va nəghətee dzaa hazləni.
26 Va tsəgha vəshi nəfə tsee, ka 'wəshee, yən mbə gəzə kwəma.
Ya mətiy mətiree na,
gəzliŋə dza ghən tsee nza ta kwəma gəzəkə Hyala.
27 Sa nzanay, ka dza ghaa zlara jakə lə mbəzli bəkwə bəkwə niw.
Ka dza ghaa zlay ntsa ghaa ghwaɓəyəw.
28 A gha camtəra kwal tsa dzee dza kwa ta kwəmavə piy.
Paf dza nəfə tsee təhəy va vəshi
sa kee nza kwa kwəma gha, kə niy ni.

29 A ngwarməhiraa zhər, ndaram kwal jəwə, e gəzaŋwəy kwəma bazhə bazhə dzəkən ndə nja jijimmə Davitə. Ghəciy, aa mətiy, ta na tsa ci ghən. Sa mətiy na na, la' məndi lamti, tiɓa kwəli ci vəgha ghwəmmə ya pa' ndatsə.

30 Ma sa nzana *ndə gəzə kwəma Hyala ghəci niy nzay, mba'a niy sənata kwəma zəmanakə Hyala fəla ta məni nzə. A kə niy ni ngəci na: "E zəməkəŋa fəla, yən kala dzaa ɓanavə mazə tsa gha sa ka gha mətiŋa kaa ndə kwətiŋ mbə jijihiŋa" kə niy ni ngəci.

31 Ma sa nata Davitə kwəma va tsəgha ghala kwataŋata kiy, mba'a gəzəy kwəma sati tsa *Kəristəw mbə məti, ghala kwa nə na vaa ni:
Ka dza Hyalaa zlay ntsa tivə na mbə mbəzli bəkwə bəkwə niw,

2:21 2:21 22:16; Rm 10:13 **2:22 2:22** Lk 24:19; Zhŋ 3:2; SləniKY 2:43; 4:30; 5:12-16; 6:8; 14:3; 15:12; 19:11-12; Rm 15:19; Ebr 2:4 **2:23 2:23** 3:15; 4:28; 7:52; Lk 23:33; 1Tes 2:15 **2:24 2:24** 3:15; Lk 24:5 **2:25 2:25-28** Cem 16:8-11 **2:27 2:27** 13:35 **2:29 2:29** 1Mezh 2:10; SləniKY 13:36 **2:30 2:30** 2Sam 7:12-13, 16 **2:31 2:31** Cem 16:10

ka dza naa zlay ghwaƀəyəw, kə.
32 Yesəw tsa gəzəŋwəy ya tsa kwəma ciy, ava dzəkən gəzəva kwəma va
ki. Hyala də'wə ghən tsa nzə zhakati na mbə məti. Ma ghəy gwanaŋəy
na, ka ndəgha fəti nza ghəy ta kwəma va.
33 Ma sa zhanakati Hyala mbə mətiy, mba'a ƀəghə dzəmə ghwəmə, dza
na, mba'a fəy tə dəvə kwa ƀəzəmə nzə, ta məni mazə ghəci. Dzəghwa
Hyala ki, mba'a ƀanavə Safə tsa nzə va ɗewɗew tsa niy gəzəkə na. Na
viyakənŋəy na sana sa nay ghwəy tsa, ka favə lə sləmə ghwəy gwa'a.
34 Ta na Davitə də'wə ghən tsa ciy, zhakatiy na mbə məti, ka dzay dzəmə
ghwəməw. Nanzəy aa gəzəkə, a kə na:
"Səəkə nzəyŋa tə dəvə kwa bəzəmee,
35 pa' fəca kee zhəghəti ka jaka gha ka mbəzli tə dəvə gha"
kə Ndə sləkəpə kaa Ntsaa sləkəra, kə Davitə.

36 Va tsəgha gəzee kaa ngəŋwəy, ghwəy ka Izərayel gwanaŋwəy. Sənay
tə ghəy wəzə wəzə: Ma Yesəw tsa daŋwavəgha ghwəy tsa vəgha tsəməy,
ghəci na sa mənti Hyala ka Ndə sləkəpə, lə ka Kəristəw Ntsa tivə Hyala»
kə Piyer.

37 Ma sa favə ghəshi tsəgha na, tərəŋw nəfə tsa shi slay. Ma kə ghəshi
kaa Piyer lə nihwəti ka kwal Yesəw va na: «A ngwarməhiŋəy, njaa ka
ghəy məni nana kia?» kə ghəshi.

38 Ma kə Piyer ngəshi na: «Tsam titihwə kaa Hyala, ka zhəghə nzəy tsa
ghwəy tə hiɗi. Zləƀavəm a məndi məniŋwəy *batem, kwətiŋ kwətiŋ tsa
ghwəy mbə slən tsa Yesəw Kəristəw, ta mbə Hyalaa pəlayŋwəy jikir tsa
ghwəy mbə nəfə tsa nzə. Ma nza ghwəy kwəmavə vəli Hyala, Safə tsa
nzə ɗewɗew tsa.
39 Sa nzana, ma kwəmaa gəzəkə Hyalaa sləkəmmə mbə miy nzəy, kaa
ngəŋwəy lə kaa ndərazhi ghwəy mba'a kaa nihwəti mbəzli kərakə ni dza
na ta har taa nza na kwəma va» kə.

40 Lə gəzə kwemer ɗaŋaŋ tsəgha canatishi Piyer kwəma Hyala, mba'a
mətsahanavəshi bərci, ma kə na: «Səvəriŋwəyəm mbə jipə mbəzli mbə
vəghwə tsa ndatsə tsa zashi, ta mbəlanti ghən tsa ghwəy!» kə.

41 Dzəghwa ki, ɗaŋ mbəzli zləƀavə kwəma Piyer mbə shi, mba'a məndi
mananatishi batem. Ma fəcava na, ndə ngəri gar bələkwə bələkwə
mahkan mətsəkə mətsahakənvay na kən mbəzliy nəw Yesəw.

42 Dza ghəshi ka ƀasəva vici va vici va ta nəw lə ƀəni shi ƀənipə ka kwal
Yesəw, ka jakəva gwanashi lə nihwəti ngwarməmə, ka təhə shi zəmə shi,
ka cə'wə gwa'a.

Njasa niy nzəyshi mbəzliy yivə kwəma Hyala

43 Ghalaƀa kiy, tərəŋw ndə ya tsamaƀa ci mbə shi niy hazləni va Hyala.
Mbə məni kwəma maɗaŋa na, lə shiy cipə kwəma *ka kwal Yesəw niy
nza.
44 Dzəghwa mbəzliy ƀanavə nefer shi kaa Yesəw, mba'a ghəshi jakəshi
ka mbəzli kwətiŋ, ka fə shi və shi gwa'a jakəjakə.

2:32 2:32 1:8 **2:33 2:33** fəy tə dəvə kwa mbəzəmə Hyala: 2:34; 3:13; 5:30-34; 7:55-56; Mk 16:19; Lk 20:42; 22:69; Rm 8:34; Ef 1:20; Kwəl 3:1; Ebr 8:1; 1Pi 3:22; ƀanavə Safə tsa ɗewɗew tsa: 1:4; Zhŋ 14:16-17; 15:26 **2:34 2:34-35** Cem 110:1; Lk 20:42-43; Ebr 1:13 **2:36 2:36** 3:15 **2:37 2:37** 16:30; Lk 3:10, 12, 14 **2:38 2:38** 3:19; Lk 3:3 **2:39 2:39** Ezay 57:18-19; Ef 2:17 **2:41 2:41** 2:47; 4:4; 5:14; 6:1, 7; 8:4; 11:21, 24; 12:24; 13:49; 16:5; 19:20; 21:20; 2Tes 3:1 **2:44 2:44-45** 4:32-35

45 Ka ghəshiy dza na, ka ɗəl veher shi, lə ya nimaɓa shi və shi gwa'a.
Ma gəna ka ghəshiy kwəmavə tə shi va na, ka təhə kwa jipə shi. Ya wa
ndə na, war ge'i lə ghəzli kən ghəciy kwəmavə gəna.
46 Njasa səəmə vici gwa'a na, wan mbə ɓasəva ghəshi mbə *ciki Hyala,
ka zəmə shi zəmə shi jakəjakə mbə ceker, sayi lə vəshi mbə nefer shi
tərəŋw,
47 ka fal Hyala mbəzli gwanashi na, ka maw kwəma shi. Dzəghwa ki,
vici va vici va Ndə sləkəpə ka mətsahanshi mbəzliy mbəlishi.

3

Kar Piyer lə Zhaŋ mba'a vədir

1 Dza kar Piyer lə Zhaŋ tə nahwəti vici, mba'a ghəshi kafəshi ta dzəmbə
*ciki Hyala ta cə'wə. Vici gar tsahi mahkan ka məndiy cə'wə cə'wə va.
2 Ma sa tsəhəshi ghəshi miy ciki Hyalay, mba'a ghəshi kəsay tsahwəti
ndə tiɓa, vədir ghəci ghala yakə məndi. Njasa səəmə viciy, tsəgha ka
məndiy ɓə ntsa vaa səəkəə dzəvəgha gəzli miy ciki Hyala tsa va, ta mbə
ghəciy cə'wə va mbəzliy səəkə ta dzəmbə ciki Hyala. Ma gəzli va na,
«gəzli wəzə na» kə məndi kaa slən tsa nzə.
3 Ma sa nashi na kar Piyer lə Zhaŋ mbə dzəmbə ciki Hyala na, tapə ghəci
ta cə'wə shiy və shi.
4 Dza kar Piyer lə Zhaŋ tsəgha, fə ghəshi fati mətsəhi shi ti. Ma kə Piyer
ngəci na: «Nighəŋəy!» kə.
5 Tapə ghəci ka nighəshi lə məhərli. Ma kə mbə ghən ci na: «Ta
kwəmavə shiy dzee və shi» kə.
6 Ma kə Piyer ngəci na: «Na neyey, ghənzə vəya, ya gəna, ya tsahi
mbəzəw. Ma nanzəy, ta ndaŋa ni ya shi vəya dzee: Lə slən tsa Yesəw
*Kəristəw ndə ka Nazaretə gəzəŋee, satiŋa na gha dza» kə.
7 Dza na baŋ kəsəvə tə dəvə kwa bəzəmə ci, mba'a kafakati. Nza'jəw
shiɗshiɗ ci lə pətsa dzar ta tatəlhi ci kwəmavə bərci.
8 Dza na, mba'a satiy garəy lə zli, dzəghwa na ka dza. Mba'a kafəy
kwasəbə shi ta dzəmbə ciki Hyala. Ma ghəci mbə dza na, kala ɓərmə,
kala fal Hyala ghəciy məni.
9 Gwanashi mbəzli tiɓa mbə nay ghəci mbə dza, ka fal Hyala.
10 Mba'a ghəshi sənay ghəci saa nza va miy ciki Hyala vəgha gəzli wəzə
na mənzəy, ka ndəghə mbəzli ta cə'wə shiy və shi. Ma sa sənay ghəshi
tsəgha na, tərəŋw ghəshi hazlənishi, ka mananshi maɗaŋa kwəma mbəli
tsa ci va.

*Gəzə kwəma Hyala Piyer mbə *ciki Hyala*

11 Ntsa va kiy, kala ɓarva ghəci tə səəbə kar Piyer lə Zhaŋ. 'Wakəvə
mbəzli gwanashi tsəgha sa mananshi kwəma va maɗaŋa, war ka kəsli
bali kwasəbə shi, ka nəwshi dzar dzəmbə gərka har məndiy gərka
«*Saləmaŋw».
12 Ma sa nay Piyer məndiy məni tsəgha, ma kə kaa mbəzli va na:
«A mbəzli ka *Izərayel, tawa nighə ghwəy mbəli tsa zal tsa nja kwəma
maɗaŋa na kia? Wa shi nighəŋəy ghwəy ti njasa nzana ghəy mbəlanti
ntsa lə bərci ghəy, ya lə nəw kwəma Hyala ghəya?
13 Waa Hyala *Abəraham lə *Izakə mba'a *Zhakwapə, Hyala jijihimmə
fati na shəndəkə tə Yesəw. Yesəw tsa vay, ghəci na saa kəsəghə ghwəy

2:46 2:46 Lk 24:53 **2:47 2:47** 2:41 **3:1 3:1** 10:3, 9, 30 **3:2 3:2** 14:8 **3:8 3:8** 14:10; Zhŋ 5:14 **3:11 3:11** 5:12; Zhŋ 10:23 **3:13 3:13** 2:33; 7:32; Səvəri 3:6, 15; Lk 23:13-23

va kaa mbəzli dikə dikə ni, ta pəəsli ci, dzəghwa ghwəy mba'a ghwəy
ndəramti kwa kwəma Pilatə, mbə ɗi pəlay Pilatə niy nza ngar.
14 Tsa ɗewɗew tsa ndə slar tsa kiy, ghəci na tsa ndərəti ghwəy, ma ndə
bəkwə mbəzli na, pəlayŋəy tsava, pə ghwəy kaa Pilatə.
15 Dzəghwa tsəgha ki, mbəh ghwəy pəəsliti mazə tsaa ɓəpə piy. Dza
Hyala nanzə ki mba'a zhanakati mbə məti. Ghəy na ka ndəgha fətiy
dzəkən zhakati tsa ci va mbə məti.
16 Ma ntsa sənay ghwəy tsa nay ghwəy mbəli mbəli sanay, bərci mbə
slən tsa Yesəw mbəliti na. Sa nzana mba'a ghəy ɓanavə nəfə tsa ghəy kaa
slən tsa va. Sa ɓanavə ghəy nəfə tsa ghəy kaa Yesəw, va tsəgha mbəliy
ntsa, sa nay ghwəy tsa kwəriŋ sana kwa kwəma ghwəy gwanaŋwəy.
17 Ya tsəgha nzə kiy, ngwarməhiray, e sənay kwəma sənata ma ghwəy
mənti ghwəy, ghwəy lə mezhizhə ghwəy gwanaŋwəy.
18 Mbalaa, ma tala ki na, kwəma gəzəkə Hyala lə miy tsa ka gəzə kwəma
nzə gwanashi ghala kwataŋata na sava, ma dzəghwata na kwa. Sa niy nə
ghəshi va: “A *Kəristəw Ntsa tivə Hyala dzaa sahwə ngəra'wə” kə ghəshi
niy ni.
19 Ghənzə tsəgha kiy, tsam titihwə kaa Hyala, ka zhəghə nzəy tsa ghwəy
tə hiɗi. Zhəghanavəm məhərli ghwəy ngəta, a ghənzə pəlataŋwəy kwəma
ghwəy jikir na kən ghwəy mbə nəfə nzə.
20 Ma tsəgha kiy, ta ɓəkə vəghwə dəkəva dza Ndə sləkəpəə dzəkən
ghwəy, Mba'a ta ghwənikəŋwəy Kəristəw tsaa tivə na va ta mbəliŋwəy
ghala kwataŋata. Ava ghəci na Yesəw!
21 Nana diy, mə ghwəmə dza Yesəw nzəyəy pa' ghala vəghwə tsa dza
shiy gwanashiy gwəmashi, njasa niy gəzamti Hyala va mbəradzəta lə miy
tsa ka Hyala nzə ɗewɗew ni.
22 A *Məyizə niy gəzəkə, a kə niy niy:
A Hyala ghwəy kwa sləkəpə taa ghwənikəŋwəy
*Ndə gəzə kwəma Hyala njee,
ntsa mbə hwəlfə ghwəy dza naa nza.
War və dza ghwəy fa kwəma,
ya wa kwəma dza naa gəzəŋwəy gwa'a!
23 Ma ta nza, ya wa ntsaa dzaa fa ma kwəma va
ndə gəzə kwəma Hyala tsa vay,
ta təhamti tsava ndə dza məndi mbə mbəzli Hyala,
ka zamti kwa kwəɗəp, kə niy ni.
24 Ghava na tə *Saməyal, ka dzar lə ka gəzə kwəma Hyalaa səəkə ləy
hwəm ci gwanashiy, ya wa ndə mbə shi na, aa niy gəzəhwə kwəma ghala
kwataŋataa dzəkən vəghwə tsa nza ghwəmmə tsa mbə.
25 Ma kwəmaa niy gəzəkə Hyala va lə miy tsa ka gəzə kwəma nzə, ta
məni dzee, kəy, kaa ngəŋwəy na. A na ghwəy bəla mbə sla kiri tsaa niy
slati Hyala va lə jijihiŋwəy, ghala kwa niy nə na va kaa Abəraham: “Səvəri
mbə jijihiŋa dzee təfanshi miy kaa mbəzli tə hiɗi gwanashi” kə niy ni.
26 Ava va tsəgha ghwənikə Hyala ndə ghəra sləni tsa nzə pərɓa kaa
ngəŋwəy. Ta təfəŋwəy miy ghwənikə na, sa dza naa nza, mba'a taa
zhəghəkəŋwəy kwətiŋ kwətiŋ tsa ghwəy mbə kwəma ghwəy jikir na»
kə Piyer.

3:15 3:15 2:23-24; 4:10; 5:30-31; 10:39-40; 13:30; 17:31; Ebr 2:10 **3:16 3:16** Mt 9:22 **3:17 3:17** Lk 23:34; 1Tim 1:13 **3:18 3:18** 5:42; Lk 24:27, 44-46 **3:19 3:19** 2:38 **3:22 3:22-23** Nəw 18:15, 19; SləniKY 7:37 **3:24 3:24** 3:18 **3:25 3:25** Ghava 12:3; Gal 3:8, 16 **3:26 3:26** 13:46; 18:6; Rm 1:16

4

Kar Piyer lə Zhaŋ tə pi sləka kwəma

1 Ma kar Piyer lə Zhaŋ ghwəlashi mbə gəzə kwəma va kaa mbəzli tsəgha
na, 'wakəvə *ka ta Hyala, lə Ntsaa sləkə ka ndəghwə *ciki Hyala, mba'a
*ka Sadəsehi, ndəs ghəshi səəkəshi.
2 Sati sati nefer shi tə sa ɓananshi kar Piyer kwəma kaa mbəzli, mba'a sa
nə ghəshi, a Yesəw zhakatiy mbə məti, kə ghəshi. A ndəə mbay zhakatiy
mbə məti, ɗî ghəshiy gəzə lə kwəma shi va tsəgha.
3 Dza ghəshi, mba'a ghəshi kəəsəhwəshi, mba'a ghəshi dzaa faghwashi
kwa fərshina, ta ndəghə vici həzlimə, sa dzata vici ta ɓasə ngwəvəə
dzəkən shi.
4 Dzəghwa ya tsəgha nzə na, ɗaŋ mbəzliy ɓanavə nefer shi kaa Yesəw
mənishi mbə mbəzliy favə kwəma shi va. Ɗaŋ tsa mbəzli va na, gar
bələkwə bələkwə cifə mətsəkə.
5 Ma way pi tə həzlimə va na, mba'a mbəzli dikə dikə ni mbə *ka
Zhəwifə, lə mətikwəkwər zhər, lə *ka ɓənipə kwəma pəhəti Hyala
ɓasəshi mbə məlmə Zherəwzalem.
6 Kar Anə, dikə tsa ka ta Hyala, mba'a Kayifə, mba'a Zhaŋ, mba'a
Alekəsandərə, lə niy tərmbə mbəzli mbə hwəlfə ka ta Hyala gwa'a gwa'a.
7 Dzəghwa pəmə ghəshi pəməkə kar Piyer ki. Ma sa səəkəshi ghəshiy
dzəghwa kwəma shi na, tapə ghəshi ta ɗəw kwəma və shi, ma kə ghəshi
ngəshi na: «Wa ntsaa ndaŋwəy ni ghwəy ni bərci məni ghwəy shi ni li shi
tay? Naa lə slən tsa wa mənishi ghwəya?» kə ghəshi.
8 Ma kə Piyer sa təhəy nəfə tsa ci lə *Safə tsa Hyala ngəshi na: «A mbəzli
dikə dikə ni mbə mbəzli ghəy, lə mətikwəkwər ka *Izərayel,
9 njana ɗəw ghwəy kwəma va ghəy ndatsəə dzəkən wəzə tsa mananati
ghəy kaa vədir, ka ɗəw njasa 'wa naa mbəliyəy,
10 wəzəa nava, ta zləɓaŋwəy dzee. Sənay tə ghwəy gwanaŋwəy, diɓay,
sənay tə hwəlfə ka Izərayel gwa'a, Yesəw *Kəristəw ndə ka Nazaretə tsa
daŋwavəgha ghwəy va vəgha tsəm pəəsliti, dza Hyala mba'a zhanakati
mbə mətiy, ava tə mbərkə bərci mbə slən tsa ci nay ghwəy zal tsa məgarə
kwa kwəma ghwəy sana mbəli mbəli kwəriŋ!
11 Waa Yesəw na saa niy gəzə Zliya Hyala va kwəmaa dzəkən, sa niy nə
na va:
Ma hakwə tsaa ndəghamti ghwəy va, ghwəy ka ndəɓə shiyəy,
ghəci na saa zhəghəy ka hakwə tsaa gwəramti jihə ciki,
kə niy ni.
Dzəkən Yesəw gəzəva kwəma va.
12 Sa nzanay, war ghəci kwətiy na saa dzaa mbəlitəpə. Tsahwəti slən
tsa ndə tiɓa tə hiɗî, mba'a Hyala gəzanakəshi kaa mbəzli, ta mbəliŋwəy
dza ghwəy li, kəw» kə.
13 Dzəghwa sa nay ka ɓasə kwəma njasa gəzə kar Piyer lə Zhaŋ
kwəmaa dzəkən Yesəw, kala gwərsə ma tsəgha na, tapə nava kwəma mbə
mananshi maɗaŋa ki. Va sa nzana, mba'a ghəshi sənashi tərəŋw. Ma kar
Piyer na, mbəzli gəmshi ni ghəshi, a niy nza ghəshi ka mbəzliy jangəshi
nja nihwəti mbəzli, gar nə ghəshi, kə ghəshi nzaw. War ma na sənata
ghəshi na, war nza tsaa nza ghəshi kwasəbə Yesəw gwa'a tsəgha.

4:1 4:1-2 Sadəsehi: 5:17; 23:8; Lk 20:27 **4:1 4:1** Lk 22:4, 52 **4:2 4:2** zhakati: 2:24; 4:33; 17:18; 26:23 **4:3 4:3** 5:18 **4:4 4:4** 2:41 **4:7 4:7** Lk 20:2 **4:8 4:8** 2:4 **4:10 4:10** 3:6; 3:15 **4:11 4:11** Cem 118:22; Lk 20:17; 1Pi 2:4-7 **4:12 4:12** Mt 1:21; 1Kwər 3:11

14 Zhini diɓa na, mbə nay ntsaa mbəliy va ghəshi kwəriŋ məgarə tiɓa
vəgha kar Piyer lə Zhaŋ, kwəma mbata ghəshiy ndəramti mbə tiɓaw, war
hashi, ghəshi hashishi tsəgha.
15 Dza ma kə ghəshi ki na: «Kadiwəm, ləvəriŋwəyəm di» kə ghəshi kaa
kar Piyer. Ma sa gəzanshi ghəshi tsəgha na, mba'a mbəzli va ɓarvashi
mbə jipə shi. Dza ghəshi tapə ta sləka kwəma dza ghəshiy məni,
16 ma kə ghəshi na: «Njaa dza ghwəmmə məni lə mbəzli ni kia? Vanay
sanay, a mbəzli mbə Zherəwzalem gwanashi sənay, maɗaŋa dikə na nay,
mbəzli ni mənti na, kə ghəshi. Ka mbay ghwəmmə zhiniy ndəramti
kwəma va ghwəlaw.
17 Ghənzə tsəghay, wəzəɓa dza ghwəmməə daməshi na, vantaa ghəshi
dzaa mətsəhə zləlivəri kwəma va dzar mbə mbəzli. Mba'a ghwəmmə
naɓətishi, a ghəshi zlay gəzanshi kwəma lə slən tsa Yesəw va kaa mbəzli»
kə ghəshi.
18 Ma sa sləkamti ghəshi kwəma shi va tsəgha na, dza ghəshi da' ghəshi
harashi. Ma kə ghəshi kaa ngəshi na: «Ndatsə pə ghwəy kəray lə gəzəpə
kwəma ya ɓənipə shiy lə slən tsa Yesəw tsa» kə ghəshi.
19 Ma kə kar Piyer lə Zhaŋ kaa zhananshi na: «Nighətim də'wə ghən tsa
ghwəy di, ndata ka təɓə na va Hyala, ghəy kə dzaŋəy ta ɗi fəti va ghwəy
mbərəkəta va Hyala.
20 Ma na na ghəy na ghəyəy, ka mbay ghəy zlata gəzə kwəma nata mətsə
ghəy, lə na favə sləmə ghəyəw» kə ghəshi.
21 Ma sa gəzamti kar Piyer kwəma va tsəgha na, dza mbəzliy ɓasə
kwəma va, naɓə naɓayshi diɓa, mba'a ghəshi pəlashi. Sa sənay ma ghəshi
njasa ka ghəshi mbay sanamiyshi ngəra'wə ghwəla, sa hazləni ghəshi va
mbəzli. Sa nzana ya wa ndə gwa'a na, war mbə fal Hyala ghəci ta mbəli
tsa vədir tsa va va.
22 Ma vədir tsa mbəliti kar Piyer va lə kwəma maɗaŋa maɗaŋa nay, a
piya ci taŋəti faɗə mətsəkə ghala yakə məndi.

Cə'wə mbəzliy nəw Yesəw

23 War sa pəlashi məndi kar Piyer lə Zhaŋ tsəgha na, mba'a ghəshi
səəkəshiy dzəvəgha ngwarmbəghəhishi mbə nəw Yesəw. Tapə ghəshi ta
slanshi kwəma gəzanakəshi mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala ghəshi
lə pəhepəhir zhər mbə *ka Zhəwifə.
24 Ma sa famti mbəzliy nəw Yesəw kwəma va tsəgha na, tapə ghəshi
dzəmbəshi gwanashi mbə cə'wə Hyala, ma kə ghəshi na: «A Ndə sləkəpə,
gha mənti na ghwəmə lə hiɗi, lə yam, mba'a ya nimaɓa shiy gwa'a.
25 Gha gəzəkə na lə bərci Safə tsa gha mbə miy tsa jijiŋəy *Davitə, ndə
ghəra sləni tsa gha, ma pə ghay:
Wa shiy mənishi ghwərvəshi mbəzli tə hiɗia?
Tawa zəzə mbəzli tə hiɗi war kwemer kama ghən ti shia?
26 Tawa kafəshi ka sləwa hiɗi ta mbəmbəzəa?
Tawa jakətəvashi mezhizhə ta ghəra kar Hyala kwa sləkəpə,
ghəshi lə *Kəristəw Ntsa tivə Hyalaa? pə gha.
27 Kataŋ kiy, tsəgha na. Ava tikə mbə məlmə na jakətəvashi kar *Erədə
ghəshi lə Paŋwəsə Pilatə, mba'a nihwəti ka məlmə, lə hwəlfə ka *Izərayel
gwa'a, ta ghəra ndə ghəra sləni tsa gha ɗewɗew tsa, Yesəw tsa tivə gha,
ta nza ghəci ka Kəristəw.
28 Mbə kwəma mənti ghəshi va tsəghay, kwəla' faghwa ghəshi kwa

4:15 4:15 5:34-35 **4:16 4:16** Zhŋ 11:47 **4:17 4:17-19** 5:28-29, 40 **4:24 4:24** Səvəri 20:11; Cem 146:6 **4:25 4:25-26** Cem 2:1-2 **4:27 4:27** Erədə: Lk 23:7-11; Pilatə: Lk 23:1 **4:28 4:28** 2:23

kwəmaa niy tarəkə gha kwataŋata lə bərci gha mba'a lə ɗi tsa gha.
29 Sənzənva kiy, Ntsaa sləkəŋəyəy, nighəti gwəlaŋ tsa məniŋəy ghəshi! Va
tsəgha, ə cə'wəŋa ghəy, ɓanavə bərci kaa ka ghəraŋa sləni, a ghəshi mbay
gəzə kwəma gha kaa mbəzli kala hazləni ma ya jəw nzə.
30 Ndaŋəy bərci gha ta mbə ghəy mbəli mbəzli, ka məni shiy cipə kwəma,
lə ka məni kwəma maɗaŋa maɗaŋa na, lə slən tsa ndə ghəra sləni tsa
gha ɗewɗew tsa, Yesəw» kə ghəshi.
31 War sa cə'wamti ghəshi cə'wə tsəgha na, 'wakəvə pətsa nzəyshi
ghəshi va ti tsəgha, məŋkəɗ kəɗ kəɗ məŋkəɗiy. Dzəghwa paf paf nefer
shi tihəshi gwanashi va *Safə tsa Hyala ɗewɗew tsa. Mba'a ghəshi ghavə
gəzə kwəma Hyala tsəgha lə bərci, kala hazləni ma.

Mbəzliy nəw Yesəw jakəti shi və shi gwanashi, ka təhə shi shi

32 Dzəghwa ghalaɓa ki, ma mbəzli ɗaŋ ni va ɓanavə nefer shi kaa
Yesəw gwanashi na, war nəfə tsa kwətiŋ tsa lə məhərli kwətiŋ na ghəshi
mənishi. Ndə tiɓa mbə shi ya kwətiŋ, mba'a ni ya wa shi və na: «Am, shi
ya ghəshi kwətira nee» kəw. War jakəjakə niy fə ghəshi shi və shi.
33 Ma *ka kwal Yesəw na, ka ndəgha fəti ta zhakati tsa Ndə sləkəpə
Yesəw mbə məti lə bərci mbə tərəŋw. Hyala ki na, ka təfanshi miy dalala
kaa ngəshi gwanashi.
34 Niy nza ndə mbə shi ya kwətiŋ gar gəzə na: «Gwa'ee va ndərma shi
tsa' ni va» kəw. Sa niy nzanay, ya war vəh, ya ghi niy nza na va ndə gar
ɗələy, ɗəl niy ɗəl na, sa ka na ɗəlamti na, laŋ dzaa ɓəkəvə gəna kwəmavə
na gwa'a.
35 Mba'a ɓanavəshi kaa ka kwal Yesəw, ka ma nza ghəshi tihəshi kaa
mbəzli gwa'a, ya wa ndə na, gar ghəzli ci, gar ghəzli ci dzaa kwəmavə
shiy.
36 Tsəgha mənti *Zhezhefə, ntsa yakə məndi mbə hwəhwə tsa mbəzli
Levi, tə məlmə ka Shipər, Barnabasə, kə məndi kaa slən tsa fanati ka kwal
Yesəw. Shi ɗi slən tsa vaa gəzəy: «Zəghwəə mətsəhəpə bərci».
37 Mba'a ɗəlamti vəh tsa ci. Dza həŋ ɓəkə gəna va, mba'a ɓanavə kaa
ka kwal Yesəw.

5

Kar Ananiyasə lə mali ci Safira

1 A tsahwəti ndə niy nza tiɓa, Ananiyasə, kə məndi kaa slən tsa ci, mali
ci na Safira, dza na naci ki na pa' ghəci pamti shiy tə tsa shi vəh,
2 mba'a ngəy nahwəti gəna pavə na kaa ghən tsa ci. Mba'a mali ci va
zləɓavə ghəciy nga. Dza na həŋ ɓəkəvə naa tərmbə, mba'a ɓanavə kaa
*ka kwal Yesəw.
3 Ma kə Piyer kaa ngəci na: «A Ananiyasə, a nana kia? Tawa təhay *ndə
jaka tsa Hyala nəfə tsa gha lə gəla na tsətsə na na kwəma, war ta slanci
dzərvə gha kaa *Safə tsa Hyalaa? Dza gha mba'a gha mbələy nahwəti
gəna pavə gha tə za gha.
4 Ya' pə gha: Gha ghwəla ta ɗəl vəh tsay, sa gha niy nza na. Zhini sa
ɗəlamti gha diɓay, war sa gha niy nza gəna kwəmavə gha ti. War njaa
'wa ghaa tarəvə məni shi tsətsə ni ni mbə nəfə tsa ghaa? Ma dzərvə slati
gha nay, kaa ndə ngəri slanati ghaw, kaa Hyala na!» kə.

4:29 4:29 Ef 6:19 **4:30 4:30** 2:22 **4:31 4:31** 2:4 **4:32 4:32-35** 2:44-45; 6:1; Lk 14:33; 18:22
5:2 5:2 4:35 **5:3 5:3** Zhŋ 13:2

5 War sa favə Ananiyasə kwəma va tsəgha na, ghavə na, ɓəripə, tərəy
dzəti pi, mba'a mətiy. Dzəghwa dalala hazləni ghəranatishi kaa mbəzliy
favə kwəma va njasa mənta na gwa'a.
6 Dzəghwa gwəla gapə gapə ghəshi gapəti mbəri tsa ci, tsaŋ ghəshi
ɓakən. Mba'a ghəshi dzaa lamti.
7 Ma ləy hwəm sa nzata məndi nza jəw gar tsahi mahkan məndi mənti,
mba'a mali ci səəkətaa dzəmbə ciki tsa va, sənashi shiy mənishi tiɓa na
nanzə kiw.
8 Ma kə Piyer kaa ngəta war sa səəkəta na na: «A mali na, gəzara di,
tsətsə nja sana na gəna pavə ghwəy lə zaŋa tə za ghwəy va na?» kə. Ma
kə mali va na: «Yə, ava war tsəgha na» kə.
9 Ma kə Piyer ngəta na: «Njaa njaa gha ghwəy sləkati kwəma ghwəy
tsətsə ta nighə kwəma Safə tsa Hyala tay? Nay gha tsəy, avanashi mbəzliy
ɓə zaŋa ta la miy ciki tsa va, ta ɓəŋa dza ghəshi sənzənva kwərakwə» kə.
10 War sa gəzanakə Piyer tsəgha na, nza'jəw ghənzə tərəta kwa kwəma
ci tsəgha diɓa, mba'a mətita. Ma dzəmbə gwəla va na, ghənzə məti məti.
Tsaŋ ghəshi ɓəti, mba'a ghəshi dzaa lamti vəgha zata.
11 Dzəghwa tərəŋw hazləni kəsəvə mbəzliy nəw Yesəw gwanashi,
tsəgha mbəzliy favə kwəma va gwa'a diɓa.

Ka kwal Yesəw məni kwəma maɗaŋa maɗaŋa na, ka məni shiy cipə kwəma

12 Ghalaɓay, ɗaŋ shiy cipə kwəma, lə shi maɗaŋa maɗaŋa ni dalala
mənishi lə dəvə *ka kwal Yesəw mbə mbəzli. Ma mbəzliy nəw Yesəw va
na, war mbə gərka *Saləmaŋw niy nza ghəshi ɓasə ɓasə gwanashi.
13 Ma mbəzliy nəw ma Yesəwəy, ka hazləni va jakəva li shi, ya tsəgha
nzə na, war mbə ha'wə mbəzli gwanashi niy nza ti shi.
14 Ma mbəzliy ɓanavə nefer shi kaa Ndə sləkəpə nashi ki na, war
mətsəhə ghəshiy mətsəhəva, zhər lə mi'i gwa'a.
15 Ma sa nata məndi kwəma va tsəgha na, mba'a məndi dzəmbəshi
mbə ɓəɓə ka zəlghwəə səvəri dzəghwa kwal, ka fəshi tə gizli gizli, lə tə
kəsheɗer. Ma sa ka Piyer səəkəy lə dza ci na, nza ya məcakwə ci dzarshi
kən ndə, nza tsava ndə mbəliy.
16 Dza tsəgha ki, lə mbəzli mbə giwahi tə ghala lə məlmə Zherəwzalem
shi gwa'a gwa'a ɓasəkəvashi kwərakwə, mba'a ghəshi ɓəkəvə ni shi ka
zəlghwə gwa'a, lə mbəzli mbə sasa ngəra'wə va gazlaka. Dza ki ya wa
ndə mbə shi na, mba'a kwəmavə mbəliy.

*Ngəra'wə tsa sahwə *ka kwal Yesəw*

17 Dzəghwa ki, mba'a hərhə təhay nefer kar dikə tsa *ka ta Hyala, ghəshi
lə mbəzli *ka Sadəsehi njasa ka ghəshiy nza kwa zəərə shi, va kwəma
məni ka kwal Yesəw va.
18 Mba'a ghəshi kasaghwashi kwa fərshina.
19 Ma həvir na, mba'a ndə kwal tsa Ndə sləkəpə ghwanamti gizlgizl miy
fərshina, mba'a pəlikəvərishiy dzəti ngwəla. Ma kə kaa ngəshi na:
20 «Mbalam, garəŋwəyəm mbə *ciki Hyala a ghwəy gəzanshi kwəmaa
dzəkən yəwən piy kaa mbəzli» kə.
21 Ənkwa kə mbəzli va, ka səvərishi. Ma mekəshi mekəshi na, mba'a
ghəshi dzəmbəshi mbə ciki Hyala. Tapə ghəshi ta ɓəni kwəma Hyala kaa
mbəzli.

5:9 5:9 1Kwər 10:9 **5:12 5:12** 2:22; 3:11 **5:14 5:14** 2:41 **5:15 5:15-16** 19:11-12; Lk 4:40
5:17 5:17 4:1-2 **5:19 5:19** 12:7-10

Dzəghwa dikə tsa ka ta Hyala va, ghəshi lə mbəzli kwasəbə ki, ɓasə
ghəshi ɓasay mətikwəkwər ka *Izərayel lə *ka sləka kwəma. Dza ghəshi
ɓəŋ ghəshi ghwənashi ka ndəghwə ciki Hyala ta har kar Piyer səəmə kwa
fərshina, ta səəkəə dzəghwa kwəma shi.
22 Ma sa tsəhəshi mbəzli va kwa fərshina ki na, kəsashi kar Piyer
ghəshi mbə ciki tsaa niy kalayshi məndi mbəw. Dza ghəshi tərəɗ
zhəghəghəvashiy dzəghwa kwəma ka sləka kwəma, ta dza ta gəzə
kwəmaa mənta,
23 ma kə ghəshi sa tsəhəshi ghəshi na: «Sa tsəhəŋəy ghəyəy, a ghəy
kəsata fərshina kəli kəli wəzə nanzə. Ma mbəzli ka ndəghwə ɓa na,
war məgarəshi pərikə miy ceker. Dza ghəy ki ɓəŋə'i ghəy ghwənamti
ciki, mba'a ghəy dzəmbəŋəy, dzəmbə ghəy na, kəsay ndə ghəy ya kwətiŋ
mbəɓaw» kə ghəshi.
24 War sa favə kar ntsaa sləkə ka ndəghwə ciki Hyala lə mezhizhə ka
ta Hyala nava kwəma tsəgha na, mba'a məhərli shi səəta. Kala sənata
ghəshi njasa dza naa zhiniy kəray ghwəla.
25 War ghwəla ghəshi tə pətsa va tsəgha na, mba'a ndə səəkəy ka
gəzanshi, a kə na: «A mbəzli ni, ma mbəzli kalay ghwəy va kwa fərshinay,
avashi mbə ciki Hyala, ka ɓananshi shiy kaa mbəzli» kə.
26 Dza ntsaa sləkə ka ndəghwə ciki Hyala ghəshi lə mbəzli ci, mba'a
ghəshi dzaa pəməkəshi lə məhərli, kala mananshi ma gwəlaŋ, sa hazləni
ghəshi va nəghətaa mbəzli taa pə'wəshi lə hərezli.
27 Ma sa pəməkəshi ghəshi na, mba'a ghəshi garəyshi kwa kwəma *ka
sləka kwəma ka Zhəwifə. Tapə dikə tsa ka ta Hyala ta ɗəw kwəma və shi
ki,
28 ma kə ngəshi na: «Makətəŋwəy ghəy lə naɓə nanzə əntaa ghwəy
zhiniy ɓənipə shiy ghwəla lə slən tsa Yesəw va ma, pə ghəy sa? Tawa fa
ma ghwəya? Sənzənvay, ava ghwəy təhay məlmə Zherəwzalem gwanata
lə shi ghwəy va ɓənipə ghwəy ki. Ə ɗi ghwəy kwəma kən pəəsli tsa
pəəsliti məndi va ntsa vaa zhəghakənvata kən ghəy shəkəna?» kə.
29 Ma kə kar Piyer lə ka kwal Yesəw kaa zləɓanci na: «Nanzəy, wəzəɓa
kaa Hyala dza naa gwəramti ghəy yi fəti kən kaa mbəzli!
30 Sa nzanay, Yesəw tsa daŋwavəgha ghwəy va vəgha tsəm pəəslitiy, a
Hyala dəhimmə zhanakati mbə məti.
31 Mba'a Hyala zhiniy kafəghə zhimə ghwəməə fəy tə kwa bəzəmə nzə.
Mba'a mənti ka mazə lə ka *Ndə mbəlipə, ta mbə ka Izərayel kwəmavə
kwal tsaa zhəghanti nzəy tsa shi, lə ta pəli kwəma shi jikir na.
32 Ghəy na ka ndəgha fətiy dzəkən kwəma va, mba'a *Safə tsa Hyala
ɗewɗew tsa ɓa. Sa ɓanavəshi Hyala kaa mbəzliy yanta fəti» kə ghəshi.
33 Ma sa favə ka sləka kwəma nava kwəma tsəgha ɓa na, mba'a nəfə
tsa shi zhiniy satiy tərəŋw. Ka ɗi bakwamti ka kwal Yesəw va ghəshi.
34 Dza mba'a tsahwəti ndə Farisa niy nza tiɓa mbə ka sləka kwəma
ka Zhəwifə va ki, slən tsa ci na, Gamaliyel, ndə ɓənipə *kwəma pəhəti
Hyala ghəci niy nza, ka ɗi fəti mbəzli gwanashi və. 'Wakəvə na gar garəy
mbə jipə ka sləka kwəma va. Dza na mba'a gəzanshi mbəzli a məndi
pəməkəvəri ka kwal Yesəw vaa dzəti ngwəla jəw.
35 Sa səvərishi ka kwal Yesəw va na, dza na tapə ta gəzanshi kwəma kaa
mbəzliy ɓasətəvashi vam ma kə ngəshi na: «A zhər ka Izərayel, nighə tə

5:22 5:22-24 12:18-19 **5:24 5:24** 4:1 **5:26 5:26** Lk 20:19; 22:2 **5:28 5:28-29** 4:17-19; Mt 27:25 **5:30 5:30-31** 3:15 **5:32 5:32** 1:8; Zhŋ 15:26-27 **5:34 5:34** Gamaliyel: 22:3

ghwəy ghən tsa ghwəy, mbə kwəma bərkə ghwəy na mananshi kaa mbəzli ni di!
36 A ghwəy nay ge'i lə tsahwəti vəghwə niy nza dzəmbə tiɓay, a Tədasə niy maɗiy, ma kə niy niy: “Ma yənəy, ndə nzee gar sənata kwəma” a kə niy ni mbə zəzə kwəma ci, mbəzli gar bələkwə faɗə niy mənishi ka nəw kwəma ci va. Dza mba'am paslamti, sa paslamti məndi na, mba'a ka nəw kwəma ci va gwanashi ghavəə ndanishi, ra'i na ci va kwəma zata tiɓa.
37 Zhini ləy hwəm tsava ndə ɓa na, kafə Zhəwdasə ndə ka Galile kafəy kwərakwə, ge'i ge'i lə vici ɗahə slən tsa mbəzli. Mba'a ngəɗivə mbəzli ta nəw ci kwərakwə. Zhini pəəsl məndi pəəsliti ɓa. Mba'a mbəzliy niy nəw kwəma ci va kwəshanishi gwanashi.
38 Tsəgha nava nanzə nata ghwəy sa? Sənzənva kiy, vanta kwəma ɗee gəzaŋwəy, ka kəslimbə ghən ghwəy kən kwəma mbəzli ni ma, zlashim, a ghwəy nighəshi lə mətsə. Sa nzana, səəkə va mbəzli kə təkə kwəma shi va, ya sləni shi va səəkəy, ta ghavə dza naa zata.
39 Ma war va Hyala kə kwəma na səəkəy, ka dza ghwəy mbay biyɗamtiw. Ava va tsəgha nə ya, wəzəɓa mənti ghwəy məhərli wəzə na pən, əntaa ghwəy taa məniŋwəy ka mbəz lə Hyala mbə kwəma na!» kə. Dza ka sləka kwəma, mba'a ghəshi zləɓati kwəma ci va.
40 Dzəghwa ghəshi, da' ghəshi harashi ka kwal Yesəw. Ma sa harkəshi ghəshi na, mba'a ghəshi də'wətishi, dza naɓ naɓ ghəshi naɓayshi, əntaa ghəshi taa gəzə kwəma ghwəla kaa mbəzli lə slən tsa Yesəw. Mba'a ghəshi pəlashi.
41 Dzəghwa kar Piyer mba'a ghəshi ɓarvashi mbə ka sləka ka Zhəwifə va, ka dzashi lə vəshi. Sa nzana mba'a Hyala bərkətishi mək gar sa ngəra'wə ghəshi tə mbərkə slən tsa Yesəw.
42 Dza ghəshi ləy hwəm kwəma va ki na, njasa səəmə vici gwa'a ghəshi war ka ɓəni shiy kaa mbəzli, ka gəzanshi Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən Yesəw *Kəristəw mbə ciki Hyala, mba'a dzar kəy ghyeghyer.

6

*Mbəzli mbərfəŋ ta kəəti *ka kwal Yesəw*

1 Ma ghala vici va na mbə mətsəhəva ɗaŋ tsa mbəzliy nəw Yesəw ki, mba'a *ka Zhəwifəə səəkəshi səəkə səəkə 'wati ngwəzliməə dzəkən ni yakəm tə hiɗi va, ma kə ghəshi na: «Kar məndiy nganshi shiy makanshi kaa ni ghəy mi'i bəkwəshi zhər shi mbə shi ka məndi vaa təhə vici va vici vaw» kə ghəshi.
2 Dza ka kwal Yesəw va məŋ lə bakə ni, ɓasə ghəshi ɓasəti mbəzliy nəw Yesəw gwanashi. Ma kə ghəshi ngəshi sa ɓasətishi ghəshi na: «Aya, ma ghəyəy, ka təɓə ghəy zlata gəzə kwəma Hyala ta dzaŋəy war ta kwəma tihə shi zəməw.
3 Va tsəgha, a pə ghwəmmə məntiy ngwarməhiŋəyəy: Təravəm zhər mbərfəŋ, shi kama miy dzar kwa kaɓaka shi, shi təhay *Safə tsa Hyala nefer shi paf, mba'a ghəshi sənata kwəma tərəŋw. Ma nza ghəy ɓanavəshi nava sləni.
4 Ma ghəy, na na ghəy kiy, nza ghəy jihəva ghalaɓaa dzəmbə cə'wə Hyala, lə dzəmbə gəzə kwəma nzə kaa mbəzli gwa'a» kə ghəshi.
5 Dza kwəma va, mba'a təɓanati kaa mbəzliy nəw Yesəw gwanashi. Dza ghəshi ki mba'a ghəshi tsəhavə Etiyen, ntsaa ɓanavə nəfə tsa ci

5:36 5:36 21:38 **5:37 5:37** Lk 2:2; 13:1-2 **5:40 5:40** 4:18; 5:28 **5:41 5:41** Lk 6:22-23; 1Pi 4:13 **5:42 5:42**gəzə kwəma wəzə naa dzəkən Yesəw Kəristəw: 9:22; 17:3; 18:5, 28; Lk 24:25-27 **6:1 6:1** 2:45; 4:35 **6:3 6:3** 1Tim 3:7-13

gwa'a gwa'a kaa Yesəw, mba'a safə tsa Hyala ɗewɗew tsa təhay nəfə tsa ci. Ghəshi lə kar Fəlipə, mba'a Pərəkwər, mba'a Nikanər, mba'a Timən, mba'a Parmenasə, mba'a Nikwalasə, ndə ka Antiyəshə, ntsaa niy dzay dzəghwa kwal Hyala tsa ka Zhəwifə ghala kwataŋay.

6 Dzəghwa gar məndi garəyshi kwa kwəma ka kwal Yesəw, mba'a ghəshi cə'wakən cə'wə kən shi, fə' dəvəə dzəkən shi mbə cə'wə va. Dzəghwa mbəzli va, kap kəsəvə sləni shi va ki.

7 War mbə dzava kwəma Hyala kwa kwəma kwa kwəma ki ghalaɓa, ma ɗaŋ tsa mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə Zherəwzalem na, war ka mətsəhəva tərəŋw. Ya mbə *ka ta Hyala na, ɗaŋ mbəzliy ɓanavə nefer shi kaa Yesəw.

*Mbəzli dikə dikə ni mbə *ka Zhəwifə lə Etiyen*

8 Dzəghwa, ma Etiyen ki na, ntsa təhanay Hyala nəfə tsa ci lə bərci nzə, mba'a wəzə hwər tsa nzə ghəci. Dza na, ka məni shi maɗaŋa maɗaŋa ni lə shiy cipə kwəma tərəŋw kwa kwəma mbəzli.

9 Dzəghwa nihwəti ka Zhəwifə ki, kala ɗi ma kwəma Etiyen ghəshi. Mbəzli vay, lə tsa shi ciki ɓasəva kwətishi: «Ciki ɓasəva tsa mevivi pəlikə məndi» kə məndi ngəci. Səəkə mbə hiɗi ka Shiren, lə mbə məlmə ka Alekəsandəri niy səəkə nihwəti mbə shi, ma nihwəti na, səəkə tə hiɗi ka Shilishi lə tə hiɗi ka Azəy. Dza ghəshi gwanashi ki, mba'a ghəshi ɓasəshi ta nga mbaza lə Etiyen tsəgha.

10 Dzəghə' ghəshi kaa hashi Etiyen na, shaŋ ghəshi. Sa nzana mba'a *Safə tsa Hyala ɓanavə bərciy sənata kwəma kaa Etiyen ta gəzə kwəma.

11 Ma sa nay ghəshi daw ghəshi ta ghəpə lə Etiyen na, mba'a ghəshi dzaa ɓanavəshi gəna kaa nihwəti mbəzli, ta sla dzərvə ghəshiy dzəkən Etiyen. Ma kə ghəshi taa ni na: «A ghəy favə ghəci mbə gəzə kwəma sawaa dzəkən kar *Məyizə lə Hyala» kə ghəshi taa ni.

12 Dza ki, mba'a ghəshi ngəɗivə mbəzli mbə məlmə ghəshi lə mətikwəkwər, lə *ka ɓənipə kwəma pəhəti Hyala ta mbə nəfə tsa shiy satiy dzəkən Etiyen. Dza mbəzli va sa satiy nəfə tsa shi ki, mba'a ghəshi ɓasakənvashi gwanashi kən Etiyen kəsəti. Sa kəsəvə ghəshi na, mba'a ghəshi ɓəghə dzəghwa kwəma *ka sləka ka Zhəwifə.

13 Dza mba'a ghəshi pəməghə mbəzli ta təɓə dzərvəə dzəkən Etiyen. Ma kə mbəzli va kaa ka sləka kwəma na: «Ma zal tsay, war kwəmaa təɓə ma na sa gəzə naa dzəkən *ciki Hyala tsa ghwəmmə ɗewɗew tsa, lə dzəkən kwəma pəhəti Hyala!

14 A ghəy favə ghəci mbə gəzə, ma kəy: "Yesəw ndə ka Nazaretə tsa vay, ta ngəzlamti ciki Hyala dza na, ma nza zhəghanti kwəma pəhəpəhə na va ndammə Məyizə gwanata" kə» kə ghəshi.

15 Mbəzliy ɓasəshi mbə ciki sləka kwəma tsa va gwanashiy, war tə Etiyen niy nza mətsəhi shi. Ma ghəshi mbə nighə na, ndəɓa pətsa mbə kwəma *ndə kwal tsa Hyala, pə gha ghəshiy nay pətsa mbə kwəma ci.

7

Gəzə kwəma Etiyen kwa kwəma ka sləka kwəma

1 Ma kə dikə tsa *ka ta Hyala kaa Etiyen ki na: «War tsəgha gəzəkə gha nja shi gəzə mbəzli ni ni kataŋ nanzə na Etiyen?» kə.

6:6 6:6 13:2-3; 14:23; 1Tim 4:14; 2Tim 1:6 **6:7 6:7** 2:41 **6:8 6:8** 2:22 **6:10 6:10** 6:3; Lk 21:15
6:11 6:11 Mt 26:59-61 **6:13 6:13** 18:13; 21:28; Zher 26:11

2 Ma kə Etiyen na: «A ngwarməhira lə dəhira, kadiwəm, fatim kwəma
dzee ta gəzə di. A ghwəy sənay a Hyala kwa shəndəkə niy təzlita
kaa jijimmə *Abəraham, ghəci tə hidî ka Mesəwpətami, ghalaɓay, ghəci
ghwəla ta nzəy mbə məlmə Haraŋ niy nza na.
3 Ma kə niy ni ngəci na: “Madî ɓarvaŋa tə hidî gha ni lə səvəri mbə
mbəzli gha. Mbalaa dzəti hidî dzee va ta ciŋa” kə niy ni.
4 Dzəghwa na mba'a niy ɓarvay tə hidî ka Shalde, mba'a dzaa nzəyəy
mbə məlmə Haraŋ. Dzəghwa dəy mba'a mətiy mbə məlmə va. Ma sa
mətiy dəy na, mba'a Hyala tədîkə lə ghi tsa ciy dzəti hidî nza ghwəy ni
sənzənva ki.
5 Ma ghala pətsa va di na, niy ɓanavə pi Hyala kaa ngəci tə hidî va,
ya gar zakwati shiy ghəci ti ya jəw tsətsəw. War ma kə Hyala kaa naa
niy gəzanakə na na: “Ta ndaŋa hidî va dzee, ma nza jijihiŋa zəmə ghi
ti shi taa nza ləy hwəm gha” kə niy ni, ya tsəgha niy kama zəghwə va
Abəraham ghalaɓa.
6 Dzəghwa ma kə Hyala niy ni kaa Abəraham dzəkən jijihiy diɓa na:
“Tə hidî ka məlmə dza jijihiŋaa nza, ta məni mevivi dza məndi ti shi, ka
sanshi ngəra'wə gar piya bələkwə bələkwə faɗə.
7 Ma nanzə taa nza kiy, yən də'wə ghən tsee dza naa sla ngwəvəə dzəkən
hwəlfə mbəzliy dza vaa məni mevivi tə jijihiŋa. Ma ləy hwəm ki na, nza
ghəshi səvərishi mbə hidî mbəzli va, ta səəkə ghəshi ta nəw kwəmee tə
hidî ndaŋee ni” kə.
8 Dza kar Hyala lə Abəraham ki, mba'a ghəshi sləy kiri ta kwəma va.
Mba'a Hyala gəzanci *sla fə'yasa kaa mbəzli ci, ma nza məndi zəzə kwəma
sla kiri tsa va ti. Va tsəgha nzana, sa yakə Abəraham *Izakə na, dza
na mba'a slanamti fə'yasa tə kwa dəghasa vici ci. Ma sa kəliy Izakə
mba'a yavə *Zhakwapə na, sla' slanamti fə'yasa. Dzəghwa Zhakwapə sa
kəliy na kwərakwə ki na, mba'a yayakə ndərazhi məŋ lə bakə, tsəgha
slaslanamtishi fə'yasa kwərakwə.
9 Ma dza jijihimmə na, mba'a ghəshi mənti hərhə va *Zhezhefə tsahwəti
zədəshi, dzəghwa ɗəl ghəshi ɗəlanaghə kaa ka məlmə, ta dzashi ghəshi
liy dzəti hidî ka *Ezhipətə. Ma Hyala nanzə ki na, war kwasəbə Zhezhefə
ghənzə.
10 Dza na mba'a mbəlanti səvəri mbə ngəra'wə tsaa nza va kən gwa'a
gwa'a. Dza na mba'a mənti ka ntsaa sənashi shiy, sa tsəhəy na tə nahwəti
vici kwa kwəma *Farawaŋ, mazə ka Ezhipətə na, dza mazə tsa va mba'a
mananati wəzə hwər, mba'a fəy Zhezhefə ka ngwəmna tsa dikə tsa tə hidî
ka Ezhipətə, zhini ghəci ntsaa nighəə dzəkən pətsa kəghi tsa mazə tsa va
gwa'a.
11 Ma ghalaɓa ki na, dzəghwa ma dikə na, mba'a mənta mbə hidî
Ezhipətə lə tə hidî *Kanana gwa'a gwa'a, tərəŋw ngəra'wə məniy, Kala
kwəmavə shiy zəmə jijihimmə, gar zəməshi ghəshi.
12 Ma sa favə Zhakwapə a shi zəmə tə hidî ka Ezhipətə sa ɓasətishi
məndi, ka pa səkəm ti shi, kə məndi na, dza na ɓəŋ ghwənashi ndərazhi
ci va. Dza jijihimmə tə kwa taŋa səɗa, mba'a ghəshi dzaa pakə shi zəmə.
13 Sa kərəshi ni kwa taŋa va shi zəmə na, zhəghwa na zhən, zhənti
ghwənishi kwa baka səɗa. Ghalaɓa ki na mba'a Zhezhefə cintishi ghən

---

7:2 7:2 22:1 **7:3 7:3** Ghava 12:1; Ebr 11:8-10 **7:4 7:4** Ghava 11:31; 12:4 **7:5 7:5** Ghava 12:7 **7:6 7:6-7** Ghava 15:13-14 **7:8 7:8** Ghava 17:9-14; 21:2-4; 25:26; 29:31–30:24; 35:16-18 **7:9 7:9** Ghava 37:11, 28; 39:2, 21 **7:10 7:10** Ghava 41:37-44 **7:11 7:11-12** Ghava 41:54; 42:1-2, 5 **7:13 7:13** Ghava 45:1, 3, 16

tsa ci kaa ngwarməhiy ki. Ava fəcava gha Farawaŋ mazə ka Ezhipətəə
sənashi mbəzli Zhezhefə.
14 Dzəghwa mba'a Zhezhefə ghwənəghə miy fəcava, ta har dəy
Zhakwapəə dzəmbə Ezhipətə lə ghi tsa ci gwanay ki. Ndə mbərfəŋ
mətsəkə cifəti ghəshi kəghi tsa va.
15 Mba'a Zhakwapə dzaa nzəyəy tə hidĩ ka Ezhipətə, pəkw ka səəkə
mətiy ɓəhwə war ghəci ti shi. Tsəgha jijihimmə kwərakwə.
16 Mba'a məndi ɓəghə mbəreketi shi njasa bəkwə ghəshiy dzəti hidĩ ka
Shishem, dza la' məndi laghwashi kwa kwəli niy pavə Abəraham tə gəna
va ndərazhi Hamər dəy Shishem.
17 Ma sa kətikəvay vəghwə tsa dza Hyala ta məni kwəmaa niy gəzanakə
na kaa Abəraham niy nza ki na, dzəghwa tərəŋw hwəlfə ghwəmmə va
tata, ka mənishi ɗaŋ tərəŋw tə hidĩ ka Ezhipətə.
18 Ma tə nahwəti piya na mba'a məndi pəərəti tsahwəti mazə mbə
Ezhipətə, kalaa sənay ma Zhezhefə tsava.
19 Mba'a tsava mazə manakən kwəma tsəhwəli kən hwəlfə ghwəmmə
ki. Sa' sanamiyshi ngəra'wə kaa jijihimmə tərəŋw. Pa' ka gəzanshi kaa
məməhi ka vərenje'wer, a ghəshi zlashi vərenje'wer va, ta mbə ghəshiy
bəkwəshi, war vantaa ghəshi dzaa kəlishi gwa'a tsəgha.
20 Ava ghala vici va yakə məndi *Məyizə ki. Ma ghəci na, ntsa nza
məgəla ti ghəci, wəzə kwa mətsə Hyala. Dzəghwa na mba'a mənəhwə tir
mahkan mbə sa 'wa tə mbəghəy. Dza məndi ki mba'am zlay.
21 Ma sa zlayəm na, dzəghwa zha Farawaŋ mazə ka Ezhipətə, həŋ ɓəvə
mba'a dzaa kəliti sa nzə nja zəghwə nzə.
22 Mba'a Məyizə ɓənəhwə shi sənashi ka Ezhipətə gwa'a gwa'a, lə bərci
və ta gəzə kwəma, lə ta məni sləni gwa'a.
23 Dzəghwa, sa kəliy na, mba'a mənti piya faɗə mətsəkə na, mba'a
kwəma səəkəta mbə ghən tsa ci tə nahwəti vici: "E dza ta nighəti
ngwarməhira ka *Izərayel" kə. Mba'a kafəy ka dza.
24 Ma sa tsəhəy na na, mba'a nay ndə ka Ezhipətə kən sanci ngəra'wə
kaa tsahwəti ndə mbə mbəzli ci va. Dza tapə ghəci ta yip ta ntsa va, ta
wanci shi ci, mba'a pəəsliti ndə ka Ezhipətə.
25 Ndəɓa na ngwardəhiy dzaa sənay yən tivə Hyala ta mbəlishi səvəri
mbə ngəra'wə tsa shi niy nə na mbə zəzə kwəma ci. Mbalaa kala sənata
nava kwəma ka Izərayel nashi ki!
26 Ma way pi tə həzlimə va na, dza na ghəci Məyizə mba'a kəsashi ka
Izərayel bakə mbə mbəz ka ghən tsa shi. Dza na ka gəzanshi kwəma,
a ghəshi jakəshi ta sləka kwəma kwa jipə shi, ma kə na: "A madigahira,
ghwəy kiy, ngwarməmə kwətiŋ nza ghwəy, wa shi mbəz ghwəy ti ka ghən
tsa ghwəy kia?" kə.
27 Dza tsaa sa ngəra'wə va kaa ntsa ci, ka zhəghə hwər ghəci kaa Məyizə,
ma kə na: "Wa ntsaa fəyŋa ta məni mazəə dzəkən ghəy lə ta sla ngwəvəə
dzəkən ghəya?
28 Naa ə ɗi gha pəəslira njasa pəəsliti gha va ndə ka Ezhipətə mbəra
na?" kə.
29 Ma sa favə Məyizə kwəma gəzəkə na va tsəgha na, bəvbəpə hwəy
səvəri mbə hidĩ ka Ezhipətə, mba'a dzaa nzəyəy tə hidĩ ka Madiyan.
Dzəghwa na tiɓa mba'a ɓəvə mali, ya' yavə ndərazhiy zhər bakə.

7:14 7:14-15 Ghava 45:9-10, 18; 46:6-7, 27 **7:16 7:16** Ghava 23:3-16; 49:29-30; 50:13; Zhə 24:32; Ebr 11:9, 13 **7:17 7:17-18** Səvəri 1:7-8 **7:19 7:19** Səvəri 1:10-22 **7:20 7:20-21** Səvəri 2:2-10; Ebr 11:23 **7:23 7:23-29** Səvəri 2:11-15; Ebr 11:24-27 **7:29 7:29** Səvəri 2:15, 21-22; 18:3-4

30 Ma sa mənta piya gar faɗə mətsəkə ləy hwəm shi va na, mba'a ndə
kwal tsa Ndə sləkəpə tsahwəy kaa Məyizə kwamti vəgha dəlagwa *Shinay
səvəri mbə ghanihi ghwə mbə tsə mbə zhəghwə.
31 Ma sa nay Məyizə tsəgha na, nja maɗaŋa gəla nava kwəma mananati.
Kə ka kətivaa dzəvəgha pətsa va ta nighə shi va ndəkwə ndəkwə. War
ghəci mbə kətiva tsəgha na, mba'a favə məli Ndə sləkəpə mbə gəzanci
kwəma, ma kə na:
32 "Yən na yən Hyala jijihiŋa, Hyala kar Abəraham, lə Izakə, mba'a
Zhakwapə" kə. Dzəghwa tapə Məyizə mbə gwərgwərə va hazləni, kala
zhini ghəciy nighə pətsa va.
33 Ma kə Ndə sləkəpə ngəci na: "Taɗamti kwekweher mbə səɗa gha!
Sa nzana ma pətsa garəŋa gha tsa tiy, pətsa ɗewɗew tsa na vəya.
34 Yənəy, e nay ngəra'wə tsa kən mbəzlee tə hiɗi ka Ezhipətə, mba'ee
favə wahə shi va ngəra'wə tsa kən shi. Va tsəgha səkwaree səəkə mə
ghwəmə ta mbəlantishi səvəri mbə ngəra'wə tsa va. Ndi sənzənva, nee
ghwəniŋaa dzəti hiɗi ka Ezhipətə kaa ngəshi" kə Hyala.
35 Ma Məyizə tsaa niy ɗi ma ka Izərayel va fəti və, niy nə ghəshi ngəci:
"Wa ntsaa fəyŋa ta məni mazə lə ta sla ngwəvəə dzəkən ghəya?" kə
ghəshi niy ni ngəci kiy, ghəci zhini Hyalaa ghwənay ta nza ghəci ka mazə
lə ta nza ghəci ka ndə mbəlipə. *Ndə kwal tsa Hyala tsaa niy tsahwəy va
kaa ngəci mbə zhəghwəy, ghəci gəzanci na dzaa dzəti hiɗi ka Ezhipətə.
36 Məyizə tsa va ɓəkəvəri na ka Izərayel səvəri mbə Ezhipətə lə kwəma
maɗaŋa mənti na, mba'a shiy cipə kwəma mənəhwə na mbə hiɗi ka
Ezhipətə. Dza na, mba'a zhiniy mənəhwəshi kwa həl tsa ghəm tsa, zhini
mba'a mbə gamba. Piya gar faɗə mətsəkə mənti na lə ka Izərayel mbə
gamba va.
37 Ghəci na Məyizə tsaa niy ni va kaa ka Izərayel: "A Hyala
dzaa təzlikəvəriŋwəy *ndə gəzə kwəma Hyala njee səəkə mbə ng-
warməhiŋwəy" kə.
38 Ghala vəghwə tsaa niy nza ka Izərayel ɓasə ɓasə mbə gambay, Məyizə
tsa va niy nza na li shi. Ghəci niy nza naa ntsa kwa jipə jijihimmə lə
ndə kwal tsaa gəzanci kwəma mə dəlagwa Shinay. Mba'a Hyala ɓanavə
kwəmaa ɓəpə piy ta gəzəmmə.
39 Ma jijihimmə na, kala ɗanci fəti, zhini ghəshi ka maw zhəti hiɗi ka
Ezhipətə.
40 Ma kə ghəshi kaa *Araŋw tə nahwəti vici na: "A Araŋw, vasətəŋəy
hyalahi ghəy, a ghəshi dza kwa kwəma ghəy. Sa nzana, ma kwəma Məyizə
tsaa ɓəkəvəriŋəy tsa mbə hiɗi ka Ezhipətəy, sənay saa mənti va nzəyəy
na mə dəlagwa ghəy na ghəyəw" kə ghəshi.
41 Dza ghəshi mba'a ghəshi vasəvə shiy nja pa məceri fəcava, gəraŋ
ghəshi fəy, dza piyəŋ ghəshi sləy sə kaa mbəri tsa shi va. Ka vəshi ghəshi
ki, lə sləni mənti ghəshi va lə dividivi shi.
42 Dzəghwa Hyala nanzə ki, tərəɗ zhəghanavəshi hwəm. Mba'a zlashi
a ghəshi tsəfəkwə kwa kwəma shiy dzar tə ghwəmə, nja kar vici lə tir
mba'a sasərkwəhi, nja kwəmaa niy tsasliti ka Hyala va mbəradzə mbə
zliya shi. Sa niy nə ghəshi va, ma kə ghəshi na:
Ma kə Hyalay:
"A ka Izərayel, kaa ngəra niy həəni ghwəy shiy,

7:30 7:30-34 Səvəri 3:1-10 **7:35 7:35** Səvəri 2:14; 3:2 **7:36 7:36** Səvəri 7:3; 14:21-29; veher: Bəla 14:33; 16:1-17; 20:1-11 **7:37 7:37** 3:22-23 **7:38 7:38** Səvəri 19:1–20:17; SləniKY 7:53; Gal 3:19 **7:39 7:39** Bəla 14:3 **7:40 7:40-41** Səvəri 32:1-8 **7:42 7:42-43** Amə 5:25-27; Mələkwə: SləniTaH 18:11

ya vəliy niy vəli ghwəy ghala pətsaa nza ghwəmmə
lə ghwəy mbə gamba gar piya faɗə mətsəkə na?
Tiɓa tepəw!
43 A ghwəy niy ɓəvə ciki hwəzla mbəri tsa Mələkwə
ka dza li, na ghwəy hyala, pə ghwəy.
Mba'a ghwəy pəghəvə pa sasərkwə,
hyala ghəy har məndiy Refan, pə ghwəy.
Ma shi ngangati ghwəy vay,
ni ghwəy hyalahi tsəfəkwə ghwəy kwa kwəma shi na ghəshi.
Va tsəgha, ma yən kwərakwə kiy,
ta ɓantəŋwəy dzee dzəti tsahwəti pi kərakə,
taŋ məlmə *Babilaŋw" kə Hyala, kə ghəshi niy ni.

44 Ghala vəghwə tsaa nza jijihimmə mbə gambay, a ghəshi niy lati *Gaska kaa Hyala. Mbəɓa niy fə ghəshi shiy niy tsaslatim *kwəma pəhəti Hyala ti shi. War njasa niy cinti Hyala kaa Məyizə niy lati məndi Gaska va. Sa niy nə Hyala ngəci: "War njasa nata gha va pə gha taa nga" kə niy ni ngəci.

45 Ma sa bəkwəshi ni kwataŋa va jijihimmə na, mba'a niy səəkə ləy hwəm shi zəməhwə ghi ta Gaska va. *Zhəwzəwe niy nza dikə tsa shi ghalaɓa. Dzəghwa ghəshi tsaŋ ɓəvə Gaska va, mba'a ghəshi tsəhəshi li mbə hiɗiy niy zləghwəhwə ghəshi va, niy təhamti Hyala mbəzli mbə shi lə bərci nzə. *Gaska va ki na, war ghwəlata ghənzə niy nza tə hiɗi va pa' vəgha vəghwə tsa məni *Davitə mazə.

46 Ma sa mərshi Hyala lə Davitə, mba'a mananati zhəhwər tsa nzə na. Dza Davitə tapə ta cə'wə va Hyala, ta mbə ghəciy nganati ciki kaa Hyala va, ghənzə Hyala Zhakwapə.

47 Dzəghwa ya tsəgha nzə na, kwəmavə nga ci Davitə ghəci saa cə'wəti cə'wə va va kiw. Zəghwə ci *Saləmaŋw ngati na ciki tsa va.

48 Ya tsəgha nganati *Saləmaŋw ciki kaa Hyala diɓa kiy, ka nzəy Hyala ta ghwəmə va mbə ciki tsa ngati ndə ngəri lə dəvə ciw. Nja kwəmaa gəzəkə ndə Hyala va, ma kə niy niy:
Ma kə Hyala Kwa sləkəpəy:
49 "Ma ghwəməy, gəzli mazə tsee na, hiɗi na,
pi kəɗi səɗa tsee ghəshi, kə.
Tsama ciki na sa dza ghwəy vaa ngatəraa?
Kwəma na tsava pi tsa dzee vaa nza gar dəkəva tia?
50 A sənay ma ghwəy, yən də'wə ghən tsee
ngati na kar ghwəmə lə hiɗi gwanashi, pə ghwəy shəkəna?"
kə Hyala, kə niy ni.

51 Avanay sana ki, ghwəyəy, ghala mbə ghwəy lə jijihiŋwəyəw, ka zhini ghən nza ghwəy, ka dzəghwa sləmə ghwəy har tsa Hyalaw, ka ghwəni nefer ghwəy ghwəy kaa ngətaw. War ghən na sa zhini ghwəy kaa *Safə tsa Hyala ɗewɗew tsa.

52 *Ndə gəzə kwəma Hyala tiɓa kalaa niy sanamiy ngəra'wə jijihiŋwəyəw. A ghəshi niy bakwamti ka Hyalaa niy ghwənikə Hyala kwataŋa ta gəzəpə səəkə tsa ntsa slar tsa. Vanay sanay, ta ntsa slar tsa va ngati ghwəy ɗafa, mba'a ghwəy paslamti.

7:44 7:44 Gaska Hyala: Səvəri 25:9, 40 **7:45 7:45** Zhə 3:14-17; 18:1; 2Sam 6 **7:46 7:46** Cem 132:1-5 **7:47 7:47** 2Sam 7:5-7; 1Mezh 6:1-38 **7:48 7:48** 17:24-25 **7:49 7:49-50** Ezay 66:1-2 **7:51 7:51** Səvəri 32:9; 33:5; Zher 4:4; Rm 2:28-29; zhini ghən: Ezay 63:10; Ezhek 2:3-5 **7:52 7:52** Lk 11:47-48

53 Ghwəy kiy, a ghwəy kwəmavə *kwəma pəhəti Hyala, ka kwal Hyala
ndaŋwəy na. Dzəghwa ghwəy na, kala fə kwəma gəzəkəŋwəy kwəma
pəhəti Hyala va ghwəy dzəghwa!» kə Etiyen.

Məndiy pə'wə Etiyen lə hərezli, pa' ka pəəsliti

54 Ma sa favə ka sləka kwəma va kwemer gəzəkə Etiyen va tsəgha na,
hafən nəfə tsa shi zhiniy satiy tərəŋw diɓa, ndəɓa ta mbəz, pə gha ghəshi
məntəvashi. Ka pərə sli'i ghəshi ta Etiyen.
55 Ma dza Etiyen naci, ghəci sa təhanay Hyala nəfə tsa ci lə Safə tsa nzə
paf na. Mba'a kafəti kwəma ciy dzəta ghwəmə, ka nighə pətsa məɓa. Dza
na mba'a nay shəndəkə tsa Hyala, mba'a Yesəw məgarə tə kwa bəzəmə
Hyala.
56 Ma kə na: «Avanara mbə nata ghwəmə ghwəni ghwəni, mba'a
Zəghwə ndə ngəri məgarə tə kwa bəzəmə Hyala» kə.
57 War sa gəzəkə na tsəgha na, kə mbəzli va mba'a ghəshi na'way slimim
shi, ka ngwəmə lala zlaŋzlaŋ. Dza ghəshi divəzhəkwə ghəshi ɓasatəvashi
ti gwanashi tsəgha.
58 Dzəghwa ghəshi mbahə ghəshi mbahəkəvəri mbə məlmə, kə ghəshi
ka pə'wə lə hərezli ta mbəə pəəsliti. Ma dza mbəzliy ndəgha fətiy dzəkən
ta pəəsli məndi na, mba'a ghəshi fəy kwəbeŋer shi ta ndəghwanshi vəgha
tsahwəti məgəla, Səwl, kə məndi kaa slən tsa ci.
59 Ma Etiyen naci ki, ka pə'wə ghəshi na, ka cə'wə ghəci, a kə na: «A
Yesəw, Ntsaa sləkəra, ɓəvə piy tsee» kə.
60 Dzəghwa na, gələɓ gələɓəy tə shinin ci, kə ka gəzə kwəma zlaŋzlaŋ,
ma kə na: «A Ndə sləkəpə, əntaa gha mbəra kwəma shi na jikir na mənti
ghəshiy dzəkən shi ma!» kə. War sa gəzamti na kwəma va tsəgha na,
ɓəlahə mətiy.

8

Səwl mbə sanshi ngəra'wə kaa mbəzliy nəw Yesəw

1 Ma Səwl ki na tərəŋw ghəci vəshiy ta pəəsli tsa pəəsliti məndi
va Etiyen. Dzəghwa fəcavata fəca pəəsli məndi va Etiyen na, tərəŋw
məndi kafəshi ta sanshi ngəra'wə kaa mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə
Zherəwzalem. Dza mbəzliy nəw Yesəw va mba'a ghəshi ndanamtəvashi
gwanashi dzar mbə giwahi tə hidĩ ka Zhəwde lə *Samari. War kwataka
*ka kwal Yesəw gwa'a tsəgha, shiy niy nzəyshi mbə Zherəwzalem.
2 Dzəghwa nihwəti zhər *ka Zhəwifə, shiy hazləni va Hyala, mba'a
ghəshi lamti Etiyen, mba'a ghəshi təhwəniti tərəŋw dalala.
3 War ma Səwl naci ki na, war mbə pəla zamti mbəzliy nəw Yesəw ghəci.
Ka nəw ghi tsa va, ghi tsa va ta kəəsə mbəzliy nəw Yesəw, zhər lə mi'i
gwa'a, ka fəshiy dzəghwa fərshina.

*Fəlipə mbə gəzə Yəwən kwəma wəzə na kaa mbəzli tə hidĩ ka *Samari*

4 Dzəghwa mbəzliy ndanishi va səvəri mbə Zherəwzalem ki, ka dza
kwaɓa ka dza kwaɓa ghəshi dzar mbə məlməhi, ta gəzə Yəwən kwəma
wəzə na kaa mbəzli.

7:53 7:53 7:38; Ebr 2:2 **7:54 7:54** Cem 37:12; 112:10 **7:55 7:55-56** Mt 26:64; SləniKY 2:33 **7:56 7:56** 10:11; Lk 3:21; Zhŋ 1:51 **7:58 7:58** 22:20 **7:59 7:59** Cem 31:6; Lk 23:46 **7:60 7:60** Lk 23:34 **8:1 8:1** 8:4; 11:19 **8:3 8:3** 9:1, 13, 21; 22:4-5; 26:9-11; 1Kwər 15:9; Gal 1:13 **8:4 8:4** 2:41

5 Ma sa hwə Fəlipə naci ki na, tsər dzay dzəmbə məlmə tə hidî ka
Samari, dza na ka gəzanshi kwəmaa dzəkən *Kəristəw Ntsa tivə Hyala
kaa mbəzli mbəɓa.
6 Ma mbəzliy ɓasəshi gwanashi na, war mbə fə ghən ghəshi ta kwəma
gəzə Fəlipə lə nəfə kwətiŋ. Sa ka ghəshiy favə kwəma maɗaŋa maɗaŋa
na məni na, zhini mbə nata ghəshiy nza lə mətsə shi.
7 Sa nzanay, mbə səvərita niy nza gazlaka mbə ghən tsa ka gezlekiki,
kala ngwəmə lala zlaŋzlaŋ ghənzə mbə səvəri. Ɗaŋ vədevəder niy satishi
ka dza, ma mbəzli məəti məəti vəgha ni na, mba'a ghəshi mbəlishi
kwəriŋ.
8 Dzəghwa ki, mba'a mbəzli vəshishi dalala mbə məlmə va tsəgha.
9 Dzəghwa, mba'a tsahwəti ndə niy nza tiɓa mbə məlmə va, Shimaŋw,
kə məndi kaa slən tsa ci. Ndə məni shi maɗaŋa maɗaŋa ni ghəci niy nza,
ka dza her ka Samari tərəŋw va shi ka na vaa məni. Ka ntsa dikə tsa ghəci
niy ɓəti ghən tsa ci.
10 Ma mbəzli gwanashi mbə məlmə va na, ka fə ghən ta kwəma ci va,
ndərazhi lə mətikwəkwər gwa'a. Ma kə ghəshiy ni na: «Kay zal tsay,
hyala nə məndi bərci dikə na, kə məndi slən tsa nzə na ntsa» kə ghəshi.
11 Ghəshi na war ka fə ghən tərəŋw, ta kwəma ci va sa nzana ghala
kwataŋata ghəci dzamti her kwa shi lə shi maɗaŋa ci va niy məni na.
12 Ma sa ɓanavə ghəshi nefer shi kaa Yəwən kwəma wəzə na va
gəzanshi Fəlipəə dzəkən njasa sləkə Hyala mbəzli lə dzəkən slən tsa
Yesəw Kəristəw na, mba'a məndi mananatishi *batem, zhər lə mi'i gwa'a.
13 Ya Shimaŋw ci kwərakwə na, mba'a ɓanavə nəfə tsa ci kaa Yesəw.
Dzəghwa mba'a məndi mananati batem kwərakwə. Ləy hwəm sa
mananati məndi batem na, mba'a nzəyəy kwasəbə Fəlipə, sa dzashi her
ci va shi məni Fəlipə lə bərci Hyala, shi dimədimə ni lə shiy cipə kwəma
dikə dikə na.
14 Ma sa favə *ka kwal Yesəw va niy nza mbə məlmə Zherəwzalem, a
ka Samari zləɓavə kwəma Hyala, kə məndi na, mba'a ghəshi ghwənashi
kar Piyer lə Zhaŋ ngəshi.
15 Dza kar Piyer sa tsəhəshi ghəshi mbə Samari na, tapə ghəshi ta cə'wəə
dzəkən mbəzliy ɓanavə nefer shi kaa Yesəw, ta mbə ghəshiy kwəmavə
*Safə tsa Hyala ɗewɗew tsa.
16 Sa nzana kalaa səkway Safə tsa Hyalaa dzəkən ndə mbə shi ya
tsamaɓa ci di. War lə slən tsa Yesəw Ndə sləkəpə məndi niy mananatishi
batem gwa'a tsəgha.
17 Dza kar Piyer lə Zhaŋ ki, mba'a ghəshi fanakənshi dividivi shi,
dzəghwa mbəzli va mba'a ghəshi kwəmavə Safə tsa Hyala gwanashi
tsəgha.
18 Ma sa nay Shimaŋw Safə tsa Hyala dzay dzəmbə mbəzli va sa
fanakənshi ka kwal Yesəw dividivi na, dza na tsəgha, ka ɓanshi gəna kaa
mbəzli va.
19 Ma kə ngəshi na: «Ndaram bərci məni ghwəy ni shini li shi
kwərakwə! Ma sa kee fə nee dəvəə dzəkən ndə kwərakwə na, nza ghəci
kwəmavə Safə tsa Hyala ɗewɗew tsa» kə.
20 Ma kə Piyer kaa ngəci na: «Kwəɗəp pə gha zaŋa lə gəna ghata gwa'a.
Tə sa bərkəti gha, a məndiy mbay pavə vəli vəlipə Hyala tə gəna, pə gha.
21 Gha na na ghay, kwəma gha mbə sləni məni ghəy na ya jəw tsətsəw.
Sa nzanay mənəy nəfə tsa gha ɗewɗew kwa kwəma Hyalaw.

8:7 8:7 Mk 16:17; Lk 9:1 **8:12 8:12** 28:23 **8:16 8:16-17** 19:1-6 **8:18 8:18** 6:6 **8:21 8:21** Ef 5:5

22 Ə pə gha zhəghanavə hwəm kaa zəzə kwəma gha na gəmgəm na, a
gha cə'wə va Ndə sləkəpə, nda nza naa pəlaŋa mbə nəfə tsa ciy dzəkən
kwəma təkə nəfə tsa gha na gəmgəm na.
23 Sa nzanay, e nay, a nəfə tsa gha təhəy va ndərəm tsa 'yaghwakəghwak
tsa, *kwəma jikir na sləwaŋa na» kə.
24 Ma kə Shimaŋw na: «Cə'wəram Ndə sləkəpə də'wə ghən tsa ghwəy
vantaa shiy ya kwətiŋ mbə shi gəzəkə ghwəy va səəkəə dzəkənee» kə.
25 Dzəghwa kar Piyer ki ləy hwəm kwəma va tsəgha, ka gəzanshi kwəma
Ndə sləkəpə kaa mbəzli, ka ndəgha fətiy dzəkən. Ma sa kəɗishi ghəshi
na, dza ghəshi ka zhashiy zhəmbə məlmə Zherəwzalem. Ma ghəshi mbə
kwal na, mba'a ghəshi gəzəy Yəwən kwəma wəzə na dzar mbə giwahi tə
hiɗi ka Samari ɗaŋ.

Kar Fəlipə lə ndə ghəra sləni ngwəmna tsa ka Etiyəwpiy

26 Ma tə nahwəti vici na, mba'a ndə kwal tsa Ndə sləkəpə təzliy kaa
Fəlipə, ma kə ngəci na: «Sati a gha dzəghwa kwa kwal tsaa səəkə mbə
Zherəwzalem ta dzəghwa məlmə Gaza. Ma kwal tsa vay, sa mbə gamba
na» kə.
27 Dza Fəlipə tsəgha maɗ maɗiy, ka nəw kwal tsa va. Ma ghəci mbə
kwal sa nə na tsa' kə na, ndə tsahwəy, ma ntsa va na, ndə ghəra sləni
ngwəmna tsa ka Etiyəwpiy ghəci, ntsa tsə'wamti məndi mba'am fəy ta
ndəghwə gəna mazə, maliy sləkə hiɗi ka Etiyəwpiy, Kandasə, kə məndi
kaa slən tsa nzə. Ntsa va sləkə na gəna nzə gwanata. Ma ntsa vay, mbə
məlmə Zherəwzalem niy səəkə na mbə tsəfəkwə kwa kwəma Hyala.
28 Na dzay naa jighi, ghəci mə sharet mənzəy, kala jangə shiy ghəci kwa
zliya tsasliti *Ezay ndə gəzə kwəma Hyala.
29 Ma kə *Safə tsa Hyala kaa Fəlipə ki na: «Mbala, kətəghəvaŋaa
dzəvəgha sharet va ndəkwə ndəkwə» kə.
30 Dza Fəlipə, ka kəsli bali, mba'a kətəghəvay dzəvəgha. Ma fa na na,
ntsa va mbə jangə zliya ndə Hyala Ezay. Ma kə Fəlipə ngəci na: «Ka favə
kwəma jangə gha va, gha sana tsəna?» kə.
31 Ma kə ntsa va na: «Njaa kee mbay favə, kala pəraslikəvəriɗa shi ɗi
na gəzə ndə shəka?» kə. Dza na tsəgha, ka cə'wə Fəlipə a ghəci dzəməə
nzəyəy vəgha, mba'a Fəlipə dzəməy.
32 Ma pətsa jangə na va shiy ti kwa zliya vay, avanta kwəma gəzə məndi
ti:
War nja təmbəkə tsa kəsə məndiy dzəti pi həni shiy niy məniy na.
Njasa ka zəghwə təmbəkə vaa ghwənay ma ya miy tsa ci,
ta dəvə ntsaa təɗi səbə tiy, ava tsəgha niy nzəyəy na.
33 Dza mbəzli mba'a ghəshi panakən ha'wə.
Tərəh ntsaa niy yipə ti mbə ngwəvə ci.
Dzəghwa ki na, kala kama hwəlfə ci tə hiɗi ni,
sa kəɗantim piy tsa ci, kə.
34 Ma kə ndə ghəra sləni ngwəmna tsa va kaa Fəlipə na: «Ə cə'wəŋee,
gəzara, dzəkən wa gəzə *ndə gəzə kwəma Hyala tsa kwəma na tay?
Dzəkən ghən tsa ci shəkənaa? Naa dzəkən tsahwəti ndə na?» kə.
35 Ma kə Fəlipə na: «Dzəkən Yesəw gəzə məndi kwəma va» kə ngəci.
Dza na mba'a gəzanavə Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən Yesəw.

8:24 8:24 Səvəri 9:27-28 **8:27 8:27-28** Ezay 18:7; 56:3 **8:32 8:32-33** Ezay 53:7-8 **8:35 8:35** Lk 24:27

36 War ma ghəshi mbə nəw kwal tsa shi va tsəgha na, mba'a ghəshi
kəsashi yam, ma kə ndə ghəra sləni ngwəmna tsa va na: «Avanashi yam,
ka mbay ghaa məntəra *batem sana sa?» kə.
37 Ma kə Fəlipə kaa ngəci na: «War mba'a pə gha ɓanavə nəfə tsa gha
kaa Yesəw gwa'ay, ta mbay dzee məntəŋa batem» kə. A kə ntsa va na:
«Yə, e ɓanavə nəfə tsee, e zləɓati lə nəfə tsee gwanay, Yesəw *Kəristəwəy,
Zəghwə Hyala na» kə.
38 Dza na mba'a garəti sharet ci, mba'a ghəshi səkwashi bakanashiy
dzəmbə yam. Kar Fəlipə lə ndə ghəra sləni ngwəmna tsa va. Dzəghwa
mba'a Fəlipə mananati batem.
39 Ma sa səəməshi ghəshi kwa yam na, dza Safə tsa Ndə sləkəpə tsaŋ
ɓanti Fəlipə vəgha ntsa va. Kala zhini ghəciy nay ghwəla. Ma ghəci naci
ki na, war ka nəw kwal tsa ci ghəci lə vəshi tərəŋw.
40 Ma sa ɓəvə Safə tsa Hyala Fəlipə naci ki na, mba'a dzaa tsahwəy mbə
məlmə Azətə. Mba'a kafəy tiɓa ta dzəmbə məlmə Shezare, ma ghəci mbə
kwal na, mba'a gəzanshi Yəwən kwəma wəzə na kaa mbəzli mbə məlmə
dzar na mbə gwa'a.

9

*Səwl zhəghəy ka ndə nəw Yesəw *Kəristəw*

1 Ma Səwl ghalaɓa ki na, war ghwəlay ghəci niy nza mbə sanshi
ngəra'wə kaa mbəzliy nəw Yesəw Ndə sləkəpə, ka bəkwəshi. Dza na
mba'a tsəhəy va dikə tsa *ka ta Hyala,
2 mba'a ɗəwvə zliyahi və, ta cishi kaa mbəzliy sləwa *ciki ɓasəva
tsa ka Zhəwifə mbə məlmə Damasə, ta mbə ghəshiy ɓanavə kwal tsaa
dzəmbəshi. Ya wa ntsa dza naa kəsay mbə nəw kwal tsa Yesəw va, ya zhər,
ya mi'i mbəɓa na, ma nza kəəsəshi, ka pəəhəshiy dzəmbə Zherəwzalem.
3 Ma sa ɓəvə na zliyahi va ki na, mba'a maɗiy. War ma ghəci mbə kwal,
ghəci ndəkwə ndəkwə ta dzəmbə Damasə na, vətəghə, waŋ pi məniy
səəkə mə ghwəmə, mba'a mbərakənvay kən. Dəzlətsəɓə ghəci tsəɓay.
4 'Wakəvə Səwl tsəgha, gwərəp tərəy dzəti hiɗi. Fa na na, məli ndə mbə
gəzanci kwəma, ma kə na: «A Səwl, a Səwl, wa shiy mənishi ni, sara gha
ngəra'wə tay?» kə.
5 Tapə Səwl ta ɗəw kwəma, ma kə na: «Wa ndə nza gha kia Ndə
sləkəpə?» kə. Ma kə məli va ngəci na: «Yən na, yən Yesəw tsa sanci
gha va ngəra'wə!
6 Ma nə ya, ya tsəgha nzəy, Sati limbəə dzəmbə məlmə na, ma mbəɓay,
nza məndi gəzaŋa shi dza ghaa mənti» kə.
7 Ma mbəzliy nza kar Səwl mbə dza ta dza va li shi kwa zəərə kwətiŋ na
nashi ki na, garrə ghəshi garəshi, shalalal ghəshi nzəyshi. Mba'a ghəshi
favə gaka gəzə kwəma ndə nanzə ki na, a nay ntsaa gəzə kwəma va
ghəshiw.
8 Dzəghwa Səwl mba'a satiy tə hiɗi. Ɓəŋə'i kə kaa mətsəhi ci na, shaŋ
ghəci kaa nay pi. Dza mbəzli nza ghəshi va li shi mba'a ghəshi kəsəghə
tə dəvə ciy dzəmbə məlmə Damasə.
9 Sa tsəhəy na mbəɓa na, hi mahkan ghəci mənti, shaŋ ta nay pi, zəhwə
shi zəməw, sahwə ya yaməw. War tsəgha ki.

8:36 8:36 Mt 28:19 **8:39 8:39** 1Mezh 18:12 **8:40 8:40** 21:8 **9:1 9:1** 8:3 **9:2 9:2** 19:9, 23; 22:4; 24:14, 22; 28:22 **9:3 9:3** Aba 3:3-4; 1Tim 6:16; 2Kwər 4:4, 6 **9:5 9:5** 1Kwər 15:8 **9:8 9:8** 13:11

10 Ma ghala pətsa va na, mba'a tsahwəti ntsaa nəw Yesəw niy nza tiɓa
mbə məlmə Damasə va, slən tsa ci na, Ananiyasə. Dzəghwa ma kə Ndə
sləkəpə kaa ngəci nja kwa shiw na: «A Ananiyasə» kə, ma kə Ananiyasə
zləɓanci na: «Way, Ntsaa sləkəra» kə.
11 Ma kə Ndə sləkəpə ngəci na: «Sati, a gha nəw kwal tsa har məndiy
kwal tsa "Ndihwə tsa". A gha dzaa dzakə ghi tsa Zhəwdasə, sa ghaa
tsəhəŋay, nza gha ɗəw tsahwəti ndə, Səwl, kə məndi kaa slən tsa ci, ndə
ka Tarsə ghəci. Avaci mbə cə'wə sənzənva kəyɓa.
12 Mba'a nay ndə nja kwa shiw, slən tsa ci na Ananiyasə. Ntsa nay na va
na, mbə dzəmbə ghəciy dzəkən, ka fə dividivi ciy dzəkən ta mbay ghəciy
nay pi» kə.
13 Ma kə Ananiyasə kaa zləɓanci Ndə sləkəpə na: «A Ntsaa sləkəra, ee
favə kwəma mənti zal tsa va, va nihwəti mbəzli ɗaŋ, ee favə ngəra'wə
tsa təliti na mbəzli gha li mbə məlmə Zherəwzalem.
14 Ya sana sənzənva sa səəkəy na tsa tikəy, lə kwal na və sa ɓanavə
mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala, ta mbə ghəciy pəəhə mbəzliy
nəwŋa gwanashi» kə.
15 Ma kə Ndə sləkəpə ngəci na: «Sati, mbala na gha. Sa nzana, ma ntsa
vay, ee təravə, ta dza ghəciy gəzə slən tsee kaa mbəzli tə nihwəti hidî, lə
kaa mezhizhə shi, lə kaa mbəzli ka *Izərayel gwa'a.
16 Ta canci ngəra'wə tsa dza na ta sa tə mbərkə slən tsee dzee də'wə
ghən tsee» kə.
17 Əŋkwa kə Ananiyasə, mba'a maɗiy, ka dzaa dzakə ghi tsa va. Sa
tsəhəy na kəyɓa na, mba'a fanakən dividivi ci kaa Səwl. Ma kə na: «A
zəmərə Səwl, Yesəw Ndə sləkəpə tsaa tsahwəy va ngəŋa kwa kwal tsa
səəkə gha va kway, ghəci ghwənara na sana, a gha mbəə nay pi, lə ta
mbə nəfə tsa ghaa təhəy lə *Safə tsa Hyala ɗewɗew tsa» kə.
18 Dzəghwa, tsəgha ki war ghwəla na, nza'jəw, sə nja kwafə tərəkəvay
səəkə mbə mətsəhi ci. War ghwəla ki na, Səwl mbə nay pi. Dza na pəlhəm
satiy tə pi, mba'a məndi mananati *batem.
19 Dza məndi, həŋ məndi ɓanavə shi zəmə, ka zəməshi ghəci. Ma sa
zəhwə na shi zəmə na, mba'a bərci ci zhikəshi.

Səwl mbə gəzə kwəma Hyala mbə məlmə Damasə

Dzəghwa Səwl, mba'a nzata nza gar vici jəwə lə mbəzliy nəw Yesəw
mbə məlmə ka Damasə.
20 War ghwəla tsəgha na, mba'a dzəmbəy mbə gəzanshi kwəmaa
dzəkən Yesəw *Kəristəw kaa mbəzli dzar mbə ceker ɓasəva *ka Zhəwifə,
ma kə na: «Yesəwəy, Zəghwə Hyala na» kə.
21 Ma mbəzliy favə kwəma ci va gwanashi na, maɗaŋa ghəshiy nata
nava kwəma. Kə ghəshi, ka ɗəɗəw, ma kə ghəshi na: «Ntsaa niy
sasa ngəra'wə va 'yahə'yahəy kaa mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə
Zherəwzalem sasa tsəy? Ə ghəci səəkə tikə sənzənva ta kəəsə mbəzliy
nəw Yesəw kaa mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala sa?» kə ghəshi.
22 War ma Səwl naci ki na, ka mətsəhə bərci ta gəzəpə kwəma Hyala,
lə bərci mbə tərəŋw. Mba'a pəraslanakəvərishi: «Yesəw na Kəristəw
Ntsa tivə Hyala ta mbəli mbəzli» kə. Ma sa favə ka Zhəwifə mbə məlmə
Damasə nava kwəma na, mba'a məhərli shi səəta, kala sənashi shi ka
ghəshi gəzə ghəshi ghwəla.

9:11 9:11 21:39; 22:3 **9:12 9:12** Mk 8:23-25 **9:15 9:15** 13:2; 22:21; 23:11; 26:1; 27:24; Rm 1:5 **9:16 9:16** 20:23; Lk 21:12; 2Kwər 11:23-28 **9:17 9:17** 19:6 **9:20 9:20** 17:2; Lk 22:70 **9:21 9:21** 8:1; 9:13-14 **9:22 9:22** 5:42

23 Ma ləy hwəm vici ɗaŋ na, dzəghwa ka Zhəwifə mba'a ghəshi pəhəti
pəəsli ci.
24 Dzəghwa mba'a kwəma pəhəti ghəshi va tsəhəta kwa sləmə Səwl.
Məlmə vay, dəzlətsəɓə niy tsəɓay məndi lə kələm, dza ghəshi ki, mba'a
ghəshi fəy mbəzli dzar kwa miy dəghahi, havəghwə lə həvir gwa'a, ka
ndəghə ta pəəsli.
25 Dzəghwa mbəzli ta səɗa Səwl tə nahwəti vici həvir, laŋ ghəshi ɓəvəə
faghwa kwa ghwani, mba'a ghəshi ɓay dzəvəri kwa mergi kələm. Ta mbə
ghəciy səkway dzəti ngwəla ta hwəy.

Səwl mbə məlmə Zherəwzalem

26 Ma sa tsəhəy Səwl mbə Zherəwzalem na, dza na slar, ka pəla jakəva
ghəci tsəgha lə mbəzliy nəw Yesəw. Ma mbəzliy nəw Yesəw gwanashi na,
war mbə hazləni ghəshi niy nza və. Ya tsəgha niy nə na: «Ndə nəw Yesəw
nzee» kə na, niy zləɓavə nava ghəshiw.
27 Kə Barnabasə ki mba'a pəməghə dzəvəgha *ka kwal Yesəw. Dza na
mba'a gəzanshi njasa nay Səwl Ndə sləkəpə kwa kwal Damasə də'wə ghən
tsa ci, lə njasa gəzanakə Ndə sləkəpə kwəma gwa'a. Zhini na diɓa mba'a
gəzanshi njasa gəzəhwə Səwl kwəmaa dzəkən slən tsa Yesəw mbə məlmə
Damasə, kala gwərsə ma.
28 Ma ka gha ghəshiy yivə ki. Dzəghwa Səwl, ghala fəcava ki, mba'a
məniy ka ntsa kwa zəərə kwətiŋ na li shi. Ka dza kwaɓa, ka dza kwaɓa
ghəci mbə Zherəwzalem lə gəzə kwəma mbə slən tsa Yesəw *Kəristəw,
kala gwərsə ma.
29 Ka gəzə kwəma ghəci niy nza, ya kaa *ka Zhəwifəə gəzə kwəma ka
*Gərekə, ka ngərə ghəpə li shi. Ma ghəshi na, ka pəla kwal tsaa pəəsli ci.
30 Ma sa favə ngwarməhiy mbə nəw Yesəw kwəma va tsəgha na, mba'a
ghəshi pəməghə dzəmbə məlmə Shezare. Dza ghəshi tiɓa mba'a ghəshi
zlay ta dzəmbə məlmə Tarsə.
31 Ma ghala vəghwə tsa va ki na, feeye safə ta mbəzliy nəw Yesəw tə hiɗi
ka Zhəwde, lə Galile, mba'a ni ka *Samari gwa'a. Ka kwəma bərci ghəshi
kwa kwal Hyala, ka mətsəhə yi fəti va Ndə sləkəpə. Zhini ka mətsəhəva
ɗaŋ tsa shi, sa kəətishi bərci *Safə tsa Hyala.

Ntsa məti məti vəgha tsa mba'a Piyer

32 Dzəghwa Piyer ki, ka təwrə dzar mbə məlməhi, ya kwəmaɓa nzə, ka
wanshi wə kaa mbəzliy nəw Yesəw. Dzəghwa na tə nahwəti vici, mba'a
səəkəy dzəvəgha ni mbə məlmə Lida mbəzli.
33 Mba'a kəsay ndə mbə məlmə va, slən tsa ci na Ene, shaw ghəci ghala
piya dəghəsə va zəlghwə tsa məti məti vəgha tsa. War tə pi həni tsa ci
ghəciy nza.
34 War sa nay Piyer, ma kə kaa ngəci na: «Ene, ava Yesəw *Kəristəw
mbəliŋa. Sati, pəərə shi həni gha» kə. 'Wakəvə tsəgha, nza'jəw Ene satiy.
35 Ma sa nay mbəzli mbə məlmə Lida lə mbə hiɗi Sarən gwa'a nava
hwəlfə kwəma tsəgha na, mba'a ghəshi zhəghəshi ka ka nəw Ndə sləkəpə
tsəgha.

Zhakati tsa Tabita mbə məti

36 A nahwəti mali niy nza tiɓa mbə ka nəw Yesəw mbə məlmə Zhafa,
Tabita, kə məndi kaa slən tsa nzə. «Dərkasə» kə məndi lə kwəma ka

---

9:23 9:23 23:12 **9:23 9:23-25** 2Kwər 11:32-33 **9:26 9:26-27** 9:3-6, 20; Gal 1:18 **9:27 9:27** Barnabasə: 4:36-37; 11:22-30; 12:25; 13:1-4, 7, 43-50; 14:12, 20; 15:2-12, 22, 35-39; 1Kwər 9:6; Gal 2:1, 9, 13 **9:30 9:30** 11:25; Gal 1:21

*Gərekə. Dərkasə tsa va na, kimə ɗi naa gəzə. Mali kwa ghəra sləni wəzə na ghənzə niy nza, ka kəəti ka ndərma, lə vəlanshi vəli tərəŋw.

37 Dza na tə nahwəti vici mba'a tərəta gwərapəta, kə mba'a mətita. Dza məndi pi məndi pəshamti mbəri tsa nzə, mba'a məndi fəy mbə ciki tsa ngati məndi mə ghən tsahwəti.

38 Mba'a mbəzli nəw Yesəw mbə məlmə Zhafa favə mbə Lida na Piyer, kə məndi. Məlmə Lida va na, ndəkwə ghənzə lə məlmə Zhafa. Dza ghəshi mba'a ghəshi ghwənashi mbəzli bakə ngəci. Ta dzaa cə'wə a ghəci səəkə taŋtaŋ kala dzaa ɓəəli wəri kwa kwal.

39 Ma sa tsəhəshi mbəzli bakə ni va na, mba'a ghəshi gəzanci kwəma va kaa Piyer. Dza Piyer maɗ maɗiy kwasəbə shi tsəgha. Dza ghəshi nishə tsəhəshi. Ma sa tsəhəy na na, mba'a məndi pəməghə dzəmə ciki tsa ngati məndi va mə ghən tsahwəti. Ma sa tsəhəy Piyer məɓa ki na, dza mi'i mbəreketi gwanashi, war ka kətiva ghəshiy dzəvəgha. Ka tihwəni, ka cici kwəbeŋerəy cisli Dərkasə ghənzə tə ghwəməta kaa ngəci.

40 Dzəghwa Piyer kaa ngəshi tsəgha: «Ləvəriŋwəyəm tə ngwəla gwanaŋwəy» kə. Ma sa səvərishi ghəshi na, dza na gələɓə gələɓəy tə shinin ci, tapə ta cə'wə Hyala. Sa cə'wəti na na, dza na tərəɗ zhəghətəvay dza kwa mbəri tsa va, ma kə na: «A Tabita, satiŋa!» kə. Dza mali va, ɓəŋ ghwənamti mətsə nzə. Ma sa nay na Piyer na, mba'a satita, dza das nzəyta mənzəy.

41 Dza Piyer pay kəsakati tə dəvə, mba'a garəy. Da' harashi mbəzli Hyala ghəshi lə mi'i mbəreketi va, ci' cintishi Tabita, tə ghwəməta ghənzə.

42 War ghwəla ki na, gwa'a gwa'a mbəzli mbə məlmə Zhafa favə nava kwəma ki. Dza mbəzli ɗaŋ mba'a ghəshi ɓanavə nefer shi kaa Ndə sləkəpə mbə məlmə va.

43 Dza Piyer mba'a mənti vici ɗaŋ mbə məlmə Zhafa ki, kəghi tsa Shimaŋw. Shimaŋw tsa va na, kwəɓə hwətahi na sləni ci ka naa məni.

10

Kar Kwərnel lə Piyer

1 Mbə məlmə Shezareyey, a tsahwəti zal niy nza tiɓa, Kwərnel, kə məndi kaa slən tsa ci. Mazə tsa ka sawji ka *Rəm bələkwə ghəci, mbəzli sləwa na va na, ka sawji ka Itali, kə məndi kaa harshi.

2 Ma ghəci na, ntsa slar tsa, ka hazləni va Hyala ghəci lə mbəzli kəghi tsa ci gwanashi. Dalala ghəciy kəəti *ka Zhəwifə. Zhevi ghəciy nza mbə cə'wə Hyala.

3 Dzəghwa na tə nahwəti vici, ge'i ge'i lə tsahi mahkan hetihwer, mba'a nashi shiy nja kwa shiw. Shi nashi na va na, *ndə kwal tsa Hyala wayway ghəci mbə dzakə ghi tsa ci, ka har, a kə na: «A Kwərnel» kə.

4 Dza Kwərnel ka nighə, mba'a her ci dzashi tərəŋw, ma kə na: «Wa saa məniy kia Ndə sləkəra?» kə. Ma kə ndə kwal tsa Hyala tsa va ngəci na: «A Hyala zəzətiy dzəkən gha, mba'a zləɓavə cə'wə gha, lə kəəti tsa kəəti gha mbəzli.

5 Nana kiy, mbala ghwəni mbəzli dzəmbə məlmə Zhafa, ta harŋa Shimaŋw tsa har məndiy Piyer.

6 Avaciy ndə məlmə kəghi tsa Shimaŋw, ndə kwəɓə hwəteɓer. Miy kwəfa kərkəva ma na ghi tsa va» kə.

9:40 9:40 Mk 5:40-41 **9:43 9:43** 10:6, 32 **10:1 10:1-8** 10:30-33 **10:1 10:1-2** 27:1, 3; Lk 7:2, 5

7 Ma sa dzay ndə kwal tsaa gəzanci kwəma va kaa Kwərnel ki na, dza
na da' harvə mbəzli bakə mbə ka sləni ci, lə ndə sawji tsa ci kwətiŋ, ndə
sləni tsa ci ghala kwataŋata, ndə hazləni va Hyala ghəci. Dzəghwa na
mba'a slanakəshi kwəmaa mənta va gwa'a.
8 Ma sa slanakəshi na kwəma va na, mba'a ghwənashiy dzəmbə məlmə
Zhafa ki.
9 Ma way pi tə həzlimə, ghəshi mbə kwal shi, ndəkwə ta tsəhə mbə
məlmə Zhafa na, mba'a Piyer kafəy dzay dzəmə ghən ciki tsa gwəmati
məndi nja beela ta cə'wə Hyala, vici kwa ghən.
10 Ghalaɓa na, ka ghəranci ma, ka ɗî zəmə shiy ghəci. Ma məndi
ghwəlashi mbə tsətsəva ta pəlanci hwər na, dza Hyala mba'a cinti shiy
nja kwa shiw.
11 Tsa' kə na, ghwəmə ghwənita, mba'a nay sə məɓa nja gwadə tsa dikə
tsa, mba'am kəsəvə slimim ci faɗanashi, ka səkwa ghəciy dzəti hiɗî.
12 Njə'wə kə Piyer kaa pətsa mbəɓa na, ya wa slən saa dza səɗa tə hiɗî
nza shiɗshiɗ və faɗə gwa'a na, war mbə, lə shiy dza lə hwər diɓa, mba'a
hwəlfə 'yegwer gwa'a gwa'a.
13 Ma fa Piyer na, məli ndə mbə gəzanci kwəma, ma kə na: «A Piyer,
sati kəəsəshi, a gha slaslashi, ka tashi ta zəməshi» kə.
14 Ma kə Piyer na: «A Ndə sləkəra, awə kiw. Slən sa makəpə Hyala
va zəmə ci, ya shi mahalakə niy, səəkə ghəshiy nza nehem tə miy tsee
tepəw» kə.
15 Zhini ma kə məli va ngəci ɓa na: «Ma shi nə Hyala ɗewɗew na ghəshi
kəy, ka nə gha awə, mahalakə na ghəshi, pə gha ma!» kə.
16 War tsəgha war tsəgha, gar mahkan səɗa shi va mbə məniva tsəgha
ngəci. Dzəghwa ki, nza'jəw ghəshi zhiniy zhashiy zhimə ghwəmə.
17 Ma Piyer ki na, ghərəŋə mbə təkə shi ɗî gəla shi nashi na vaa gəzə.
Ma ghəci mbə zəzə kwəma va na, mba'a mbəzli ghwənikə Kwərnel va
səəkəshi kwa dəgha, mba'a ghəshi ɗəwvə ghi tsa Shimaŋw tə pətsa nza
na. Səəkə ghəshi garə ghəshi garəshi kwa dəgha.
18 Tapə ghəshi mbə har mbəzli kəghi tsa va. Sa washi məndi na, dza
ghəshi ka ɗəw, ma kə ghəshi na: «Tikə na tsahwəti ndə məlmə, Shimaŋw,
kə məndi kaa slən tsa ci, zhini Piyer tsahwəti slən tsa ci bay na?» Kə
ghəshi.
19 Ghala pətsa va na, Piyer ghwəlay war mbə təkə kwəmaa dzəkən shi
nashi na va. Ma fa na na, *Safə tsa Hyala mbə gəzanci kwəma, ma kə na:
«A Piyer, ava zhər mahkan mbə palaŋa kwa dəgha.
20 A pə gha məntiy, sati a gha dzəghwa. Nza ghwəy dzaŋwəy li shi, əntaa
gha kə ghəpə ma. Sa nzanay, yən ghwənikəshi na» kə.
21 Əŋkwa kə Piyer, dza na mba'a səkway dzəvəgha shi. Ma kə kaa
mbəzliy pəla va na: «Ane, yən na sa pala ghwəy va. Wa shiy mənishi
səəkə ghwəy ta pəlaraa?» kə.
22 Ma kə ghəshi na: «Kwərnel, mazə tsa ka sawji bələkwə ghwənikəŋəy
na. Ghəciy, zal tsa slar tsa na. Ka hazləni va Hyala, mbə fal *ka Zhəwifə
gwa'a gwa'a. *Ndə kwal tsa Hyala gəzanci na: “Ghwəni mbəzli a ghəshi
harkəŋa Shimaŋw Piyer, ma nza gha fa kwəma dza naa gəzaŋa” kə ngəci.
Va tsəgha ghwənikəŋəy na ta harŋa» kə ghəshi.
23 Ma sa favə Piyer tsəgha na, dza na mba'a harəghəshiy dzakə ghi,
mba'a fənəyshi gwəci tsa shi, hi ghəshi kəyɓa.

10:11 **10:11** 7:56 **10:12** **10:12-14** SləniTaH 11:1-47; Ezhek 4:14 **10:15** **10:15** Mk 7:15, 19
10:19 **10:19** 11:12; 13:2, 4; 15:28; 16:6; 20:22-23; 21:4, 11 **10:23** **10:23** 10:45; 11:12

Ma way pi tə həzlimə ki na, kəram Piyer kafəy li shi. Dza nihwəti
ngwarməhiy mbə nəw Yesəw mbə məlmə Zhafa mba'a ghəshi dzashi
kwasəbə.
24 Dza ghəshi tə həzlimə va, kwəɗim ghəshi tsəhəshi mbə məlmə
Shezare. Tiɓa Kwərnel niy nza mbə ndəghəshi, mba'a ɓasəkə ngwardəhiy
lə madigahiy slar slar ni gwa'a.
25 Ma Piyer kwa miy dəgha mbə dzakə na, mba'a Kwərnel maɗiy ta
dza ta ka'wə. Dza Kwərnel tsəgha tsəfəkwə tsəfəkwəy kwa kwəma ci, ka
pəra'wanci dividivi.
26 Dza Piyer mba'a kəsakati. Ma kə ngəci na: «Satiŋa! Yənəy, ndə nzee
nja gha kwərakwə» kə.
27 Ma sa kəsakati Piyer na, ka dzakə ghi ghəshi kala sla kwəma ghəshi.
Dzakə Piyer na, mbəzli ɓasəshi tərəŋw dalala kəyɓa.
28 Ma kə Piyer ngəshi na: «A mbəzlee, a ghwəy sənay kiy, mahalakə na
va ghəy, ghəy kaa Zhəwifə, ta jakəva ghəy lə *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə.
Ya ta dzakə ghi tsa shi nzə. Əy, ma ki na, dza Hyala mba'a citəra shiy
vantee taa ɓəti ya wa ndə ci nja ntsa mahalakə tsa kwa kwəma Hyala. Ya
nja ntsa kamam gar jakəva li.
29 Ava va tsəgha zləɓavee sana nay ghwəy, mba'ee səəkəra kala məni
ma awə sa harɗa ghwəy. A nə ya kaa kwəma ɗəwee va ghwəy nana kiy,
tawa harɗa ghwəya, nə ya?» kə.
30 Tapə Kwərnel ta zləɓa kwəma va, ma kə na: «Avanay kwa faɗa vici
na sana ndatsə, ma fəcava yən mbə cə'wə Hyala ge'i lə tsahi mahkan
kəghi tseyey, mba'a nahwəti kwəma kəsara. Tsa', pən na, ndə məgarə
kwa kwəmee, ka mbərə kwəbaŋ tsa kən ghən ci nja vici.
31 Ma kə ngəra na: "A Kwərnel, a Hyala favə cə'wə gha, mba'a zəzətiy
dzəkən kəəti tsa kəəti gha va mbəzli.
32 Va tsəgha səəkee ta gəzəŋa. Sənzənvanay, ghwəni miy ta har
Shimaŋw Piyer mbə Zhafa. Avaciy ndə məlmə kəghi tsa Shimaŋw, ndə
kwəɓə hwəteɓer, miy kwəfaa kərkəva ma na ghi tsa ci va" kə.
33 Dzee ki, mba'ee ghwənashi mbəzli taŋtaŋ ta harŋa sana nay gha. Sa
tsəhəshi ghəshi va gha na mba'a gha zləɓavə səəkə kwərakwə. Sənzənva
kiy, avanaŋəy tikə gwanaŋəy kwa kwəma Hyala, ta fa kwəma gəzaŋa
Ntsaa sləkəpə va ta gəzəŋəy» kə.

Kwəma Hyala gəzə Piyer kəghi tsa Kwərnel

34 Ma ləy hwəm sa kəɗamti Kwərnel gəzə kwəma ci va na, dza
Piyer tsəgha, mba'a ghati gəzanshi kwəma, ma kə na: «Aya, kwagwa'a
kwagwa'ay, avanay nana ghee sənay na, ghənghən tsa mbəzli tiɓa va
Hyala na nanzəw, pən!
35 Ya wa ndə na mbə hwəlfəhi mbəzli gwa'a, kama na mbə hazləni və,
ka məni kwəma wəzə nay, ghəci na sa ɗi na.
36 A ghwəy sənay, miy tsaa niy ghwənikə Hyala kaa ka *Izərayel. Miy
tsa vay, Yəwən kwəma wəzə na, saa ɓəpə zərkə mbə slən tsa Yesəw
*Kəristəw na. Ghəci na Ndə sləkəpə gwa'a.
37 A ghwəy sənata kwəmaa niy gəzəkə Zhaŋ dzəkən *batem. A ghwəy
sənashi shiy mənishi ləy hwəm kwəma ci va. Sa ghatəvashi ghəshi mbə
hiɗi Galile ka dzar pa' mbə hiɗi Zhəwde.

10:25 **10:25-26** 14:13-15; ShiZhŋ 19:10 **10:28** **10:28** 10:15; Gal 2:12 **10:30** **10:30-33** 10:1-8 **10:30** **10:30** 1:10; Lk 24:4 **10:32** **10:32** 9:43 **10:34** **10:34** Rm 2:11; Zhk 2:1 **10:35** **10:35** Zhŋ 9:31 **10:36** **10:36** Ezay 52:7; Rm 3:25-26; 5:1; 2Kwər 5:18; Kwəl 1:20; ShiZhŋ 19:16

38 Zhini a ghwəy sənay njasa ɓanavə Hyala bərci nzə, lə Safə tsa nzə
ɗewɗew tsa kaa Yesəw, ndə ka Nazaretə. Dza Yesəw mba'a təwramti hidî
ndəkwə ndəkwə ni, ka mənipə kwəma wəzə na, ka mbəli mbəzli mbə
dəvə *ndə jaka tsa Hyala gwa'a. Kwəma mənti na va tsəghay, sa nzana
mbə kəəti Hyala niy nza na.
39 Sənzənvay, ghəy na ka ndəgha fətiy dzəkən shi mənəhwə na gwa'a
gwa'a tə hidî ka Zhəwifə, lə mbə Zherəwzalem. Dza mba'a mbəzli
daŋwavəgha vəgha tsəm pəəsliti.
40 Dza Hyala mba'a zhanakati mbə məti tə kwa mahkana vici ci. Mba'a
ɓanavə bərci, ta cipə ghən tsa ci tə ghwəməy.
41 Sa ci na ghən tsa ci kaa mbəzliy, citi ghən tsa ci na kaa mbəzli gwa'aw.
War kwataka kaa ngəŋəy gwa'a tsəgha citəvay na. Ghəy ghəy shi tsəhavə
Hyala ta ndəgha fətiy dzəkən ghala kwataŋata. Ləy hwəm sa zhanakati
Hyala Yesəw tsa va mbə mətiy, a ghəy zəməhwə shiy, ka sahwə shi sa li.
42 Dzəghwa na, ghəci Yesəw tsa va mba'a ghwənaŋəy ta gəzanshi kwəma
Hyala kaa mbəzli. Mba'a ta mbə ghəy gəzanshi kaa mbəzli: "Ava ghəcia sa
fəy Hyala ta sla ngwəvə kən mbəzli tə ghwəməshi ni, lə ni bəkwə bəkwə
ni" pə ghəy ta ni.
43 Gwanashi gəzəkə ka gəzə kwəma Hyala kwəmaa dzəkən, a kə ghəshi
na: "Ya wa ntsaa dzaa ɓanavə nəfə tsa ci ngəciy, ta kwəmavə pəli kwəma
ci jikir na dza na lə slən tsa ci!" kə ghəshi» kə Piyer.

**Mbəzliy kamaa ka Zhəwifə kwəmavə *Safə tsa Hyala kwərakwə*

44 War Piyer ghwəlay mbə gəzə kwəma va tsəgha na, 'wakəvə Safə
tsa Hyala ɗewɗew tsa mba'a səkway dzəkən mbəzliy fa kwəma ci va
gwanashi.
45 Ma ka Zhəwifəə nəw Yesəw va niy səəkəshi kwasəbə Piyer ki na, war
ka mananshi maɗaŋa kwəma va. Sa nzana, mba'a Hyala vəliti Safə tsa
nzə ɗewɗew tsa kaa *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə kwərakwə ɓa.
46 Kataŋ nanzə ki na, mbə favə mbəzli va ghəshi ka gəzə kwəma kwa
kwəma nihwəti mbəzli ghənghən ghənghən. Ka fə shəndəkə ghəshiy
dzəti Hyala. Ma kə Piyer ki na:
47 «Avanashi mbəzli ni kwəmavə Safə tsa Hyala ɗewɗew tsa nja
ghwəmmə kwərakwə. Ka dza ndəə mbay məni awə ya ta mananshi
*batem ghwəla kiw» kə.
48 Dza na mba'a gəzanshi mbəzli, a məndi mananatishi batem lə slən tsa
Yesəw *Kəristəw. Ma sa mananamtishi məndi batem ki na, tapə ghəshi
ka cə'wə Piyer, a ghəci nzəyayvay li shi, gar vici jəwə.

11

Gəzə kwəma Piyer kaa mbəzliy nəw Yesəw mbə Zherəwzalem

1 Ləy hwəm kwəma va na, mba'a *ka kwal Yesəw ghəshi lə nihwəti
mbəzliy nəw Yesəw tə hidî ka Zhəwde favə, a *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə
zləɓavə kwəma Hyala kwərakwə, kə məndi.
2 Ma sa zhəghəkəvay Piyer dzəmbə Zherəwzalem ki na, ka gəzanci
kwəma ka Zhəwifəə nəw Yesəw, ma kə ghəshi ngəci na: «Wəzə mənti
ghaw» kə ghəshi ngəci.

10:38 10:38 Lk 4:18; 13:16; Zhŋ 3:2 **10:39 10:39-40** 3:15 **10:41 10:41** 1:4; Lk 24:30-31, 41-43; Zhŋ 21:12-13 **10:42 10:42** 17:31; Rm 14:9; 2Tim 4:1; 1Pi 4:5 **10:43 10:43** 13:38; Zher 31:34 **10:44 10:44-46** 2:4 **10:47 10:47** 8:36 **10:48 10:48** 19:5

3 «Ghay, a gha səəkə kəghi tsa mbəzliy *slanti ma fə'yasa, kamaa ka
Zhəwifə, mba'a gha zəməhwə shiy li shi, ndə ka Zhəwifə gha ngar!» kə
ghəshi.
4 Dzəghwa Piyer mba'a madɗiy ta canshi kwəma va ƀazhə ƀazhə njasa
məntəvata na ki, ma kə na:
5 «A mbəzlee, vanta kwəmaa mənta: Ma yən mbə məlmə Zhafa tə
nahwəti vici yən mbə cə'wə Hyalay, mba'ee nashi shiy nja kwa shiw, tsa'
pən na, shiy nja gwadə tsa dikə tsa, mba'am kəsəvə slimim ci faɗanashi,
mbə səəkə mə ghwəmə, ka səkwa pa' vəghee.
6 Pən pa'i fati mətsə ti, ka nighə wəzə. Nighee na, shiy mbə, dəƀeker
faɗə səɗa ni, lə shəkwadeshi, lə shiy dza lə hwər, mba'a 'yegwer tə
ghwəmə.
7 Fee ƀa na, məli ndə mbə gəzəra kwəma, a kə na: “A Piyer, sati
kəəsəshi, a gha slaslashi, ka tashi, ta zəməshi!” kə.
8 Ma pən na: “A Ndə sləkəra, awə kiw. Slən sa makəpə Hyala va zəmə
ci, ya shi mahalakə niy, səəkə ghəshiy nza nehem tə miy tsee tepəw!” Pən.
9 Zhini ma kə məli va kaa zləƀara səəkə mə ghwəmə kwa ƀaka səɗa
na: “Ma shi nə Hyala ɗewɗew na ghəshi kəy, ka nə gha awə, mahalakə
na ghəshi pə gha ma!” kə.
10 Dza mahkan səɗa shi va mbə məniva tsəgha. Kə ghəshi gwanashi,
mba'a ghəshi zhashiy zhimə ghwəmə.
11 War ge'i ghala vəghwə tsa va ki na, mba'a mbəzli mahkan səəkəshiy
dzəghwa dəgha ntsa nzee va kəy, səəkə mbə məlmə Shezare niy
ghwənikəshi məndi ta harɗa.
12 Zhini ma kə *Safə tsa Hyala ngəra ƀa na: “A Piyer, sati madɗi
mbala kwasəƀə mbəzli va! Əntaa gha kə ghəpə ma!” kə. Dzəghwa
ngwarməhimmə kwaŋ ni ni nəw Yesəw niy səəkee tikə li shi, mba'a ghəshi
nəwvəra ta dzəmbə məlmə Shezare. Sa kafə ghəy li shi na, dza ghəy
təgwələm dzakəŋəy dzakə ghi tsa Kwərnel.
13 Sa tsəhəŋəy ghəy na, dza zal tsa va, mba'a gəzaŋəy njasa nay na
*ndə kwal tsa Hyala məgarə kəghi tsa ci, mbə gəzanci kwəma. Vanta
kwəma gəzanci ndə kwal tsa va: “A Kwərnel, ghwəni mbəzli dzəmbə
məlmə Zhafa ta harŋa Shimaŋw Piyer a ghəci səəkə.
14 Ta gəzaŋa kwəmaa dzaa mbəlitəŋa lə mbəzli kəghi tsa gha gwanashi
dza na!” kə, kə Kwərnel kaa ngəŋəy.
15 Sa gəzamti na tsəgha, war sa ghatee gəzə kwəma kaa ngəshi tsəgha
na, mba'a Safə tsa Hyala səkway dzəkən shi, njasa niy səkway na vaa
dzəkən ghwəmmə niy nza kwərakwə.
16 Pən mba'ee zəzəvə kwəmaa niy gəzəkə Ndə sləkəpə va, niy nə na:
“Lə yam niy mənipə Zhaŋ *ƀatem, ma na na ghwəyəy, ta səəkə dza Safə
tsa Hyala ɗewɗew tsaa dzəkən ghwəy” kə niy ni.
17 Hyala tarəkə na vəlanshi vəli nzə, njasa niy vəlavəmmə na va ghala
vəghwə tsaa ƀanavə ghwəmmə va nefer ghwəmmə kaa Ndə sləkəpə
Yesəw *Kəristəw kwərakwə. Ya sa nzana tsəgha Hyala mənti kiy, wa slən
tsee nee ki, kee ni “awə” pən kaa Hyalaa?» kə Piyer.
18 Ma sa favə ka Zhəwifəə nəw Yesəw kwəma va tsəgha na, mba'a ghəshi
dəpəshi. Tapə ghəshi ta fal Hyala, ma kə ghəshi na: «Ma ghənzə tsəghay,
ə ƀanavə Hyala kwal kwərakwə kaa *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə, a ghəshi

11:3 11:3 10:28; Gal 2:12 **11:5 11:5-12** 10:11-20 **11:14 11:14** 16:31 **11:15 11:15** 2:4 **11:16 11:16** 1:5 **11:18 11:18** 13:48; 14:15, 27; 15:4, 12, 22-29; 17:12; 18:5-11; 19:8-10; 20:21

tsa titihwə tsa shi kaa Hyala, ta mbə ghəshiy kwəmavə piy tsaa kəɗi ma!»
kə ghəshi.

Mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə Antiyəshə

19 Ma fəca pəəsli məndi va Etiyenəy, tərəŋw niy maɗishi məndi ta sa
ngəra'wə kaa mbəzliy nəw Yesəw. Dzəghwa mba'a ghəshi ndanivərivashi,
ka dza niva kwaɓa, ka dza niva kwaɓa, va ngəra'wə tsa va. Dza nihwəti
mbə shi mba'a ghəshi dzashi ka tsəhəshi pa' tə hiɗi Feniki lə mbə məlmə
Antiyəshə, mba'a tə hiɗi ka Shipər. Dza ghəshi na, war kwataka kaa *ka
Zhəwifə mbə məlməhi va gwa'a tsəgha ghəshiy gəzanshi kwəma Yesəw.
20 Dza nihwəti mbəzliy nəw Yesəw mbə mbəzliy səəkə tə hiɗi ka Shipər
lə mbə məlmə ka Shiren, mba'a ghəshi tsəhəshi mbə məlmə Antiyəshə.
Mba'a ghəshi gəzanshi Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən Ndə sləkəpə
Yesəw *Kəristəw kaa ka *Gərekə mbə məlmə va.
21 Ma mbəzli va mbə dza shi va na, mbə kəətishi Ndə sləkəpə niy nza
lə bərci. Dzəghwa ɗaŋ mbəzli ɓanavə nefer shi kaa Yesəw, ka zhəghəshi
ka mbəzliy nəw Ndə sləkəpə.
22 Dzəghwa mba'a nəwər tsa kwəma va tsəhəy kwa sləmə mbəzliy nəw
Yesəw mbə məlmə Zherəwzalem. Ma sa favə ghəshi na, dzəghwa ghəshi
ɓəŋ ghəshi ghwənəghə Barnabasə dzəmbə Antiyəshə.
23 Ma sa tsəhəy Barnabasə na, mba'a nay njasa təfanatishi Hyala miy
tsa nzə kaa mbəzliy nəw Yesəw mbə Antiyəshə. Dza na mba'a vəshiy ta
kwəma va tərəŋw. Kə mba'a gəzanshi kwəmaa dzaa mətsahanshi bərci,
a ghəshi kəsəvə nəw Ndə sləkəpə wəzə wəzə, lə nəfə tsa shi kwətiŋ.
24 Ma Barnabasə tsa vay, ndə wəzə niy nza na, lə *Safə tsa Hyala mbə
nəfə tsa ci paf, mba'a ɓanavə nəfə tsa ci gwanay kaa Yesəw. Dzəghwa
mbəzli ɗaŋaŋ mba'a ghəshi zləɓavə nəw Ndə sləkəpə ki.
25 Ma ləy hwəm kwəma va na, dza Barnabasə ki mba'a kafəy mbə
Antiyəshə, ka dzay dzəmbə məlmə Tarsə ta pəla Səwl.
26 Ma sa kəsay na mbəɓa na, mba'a pəməkəə dzəmbə Antiyəshə. Dza
ghəshi, ca' ghəshi zakə ha mbəɓa bakanashi. War ka ɓasəva ghəshi jakə
lə mbəzliy nəw Yesəw gwa'a. Mba'a ghəshi ɓananavə shiy kaa mbəzli
ɗaŋ mbəɓa ki. Ava mbə məlmə Antiyəshə ghava kwa taŋa har slən tsa
*mbəzli ta səɗa Yesəw «Mbəzliy nəw Kəristəw».
27 Ghala vəghwə tsa va na, mba'a nihwəti ka gəzə kwəma Hyala
səəkəshi mbə məlmə Zherəwzalem dzəmbə Antiyəshə.
28 Dzəghwa tsahwəti mbə shi kwətiŋ, slən tsa ci na Agabəsə, mba'a satiy
gəzəkəvəri kwəma sa cinti *Safə tsa Hyala, ma kə na: «Avanay lə bərci
Safə tsa Hyala gəzee, ta səəkə dza ma dikə naa dzəti hiɗi ghwəmmə gwa'a
gwa'a» kə. (Kataŋ na mba'a ma va niy mənta, ge'i ge'i ghala vəghwə tsaa
məni Kwələdə mazə tə hiɗi ka *Rəm gwanashi.)
29 Dza mbəzliy nəw Yesəw mbə Antiyəshə mba'a ghəshi sləkati tsəhə
shiy ta kəəti ngwarmbəghəhishi mbə nəw Yesəw tə hiɗi ka Zhəwde. Ma
kə ghəshi na: «Ya wa ndə na mba'a ɓəkə shiy njasa mbay bərci ci» kə
ghəshi.
30 Dza ghəshi tsəgha ghəshi mənti. Sa tsəhamti ghəshi shi va na, mba'a
ghəshi tivə kar Barnabasə ghəshi lə Səwl, ta vəli shi va kaa mətikwəkwər
mbə mbəzli nəw Yesəw mbə məlmə Zherəwzalem.

11:19 11:19 8:1-4 **11:20 11:20** Zhŋ 7:35 **11:21 11:21** 2:41 **11:23 11:23** 13:43; 14:22; 15:32; 16:40; 18:23; 20:1, 28-31 **11:25 11:25** 9:30 **11:27 11:27** 13:1; 15:32 **11:28 11:28** 21:10 **11:29 11:29-30** 12:12, 25; Rm 15:26; 1Kwər 16:1; 2Kwər 8:4; 9:2, 12; Gal 2:10

12

Kwəmaa dzəkən Zhakə tsa pəəslitim lə dzəkən Piyer tsa faghwam kwa fərshina

1 Ma ge'i ghala vəghwə tsa va ki na, mba'a mazə *Erədə ghati sa
ngəra'wə kaa mbəzliy nəw Yesəw.
2 Dza na mbəh pəəsliti Zhakə, zəmbəghəy Zhaŋ, lə kafa'i.
3 Ma sa nay na ka vəshi *ka Zhəwifə ta kwəma va na, dza na mba'a
ghwənashi mbəzli ta kəsə Piyer kwərakwə ɓa. Ma fəcava na, vici tsə ka
məndiy zəmə peŋ tsa kama cinjini ti mbə ghənzə.
4 Ma sa kəsanakə məndi Piyer na, mba'a faghwa kwa fərshina. Kə ti
tivə ka sawji məŋ lə kwaŋ ta mbəərə ndəghwə ci, faɗə faɗə faɗə. Ma kə
mbə təkə kwəma ci na: «Nzee sla ngwəvəə dzəkən kwa kwəma mbəzli
ləy hwəm *makwaghwa Pakə» kə.
5 Ma Piyer na, war mbə ndəghwə ci məndi tsəgha kwa fərshina ki. Dza
mbəzliy nəw Yesəw tapə ghəshi ta cə'wə Hyala ti, lə bərci, kala dəkəva
ma ghəshi.

Səəmə tsa Piyer kwa fərshina

6 Va məndi tə kwa kərni vərɗi ta səvəri ta sla ngwəvəə dzəkən Piyer,
kwa kwəma mbəzli, tə saa bərkəti *Erədə ki. Ma Piyer na, tə hi ghəci,
tsatsa kwa dəŋw tsahi bakə, kwa jipə ka sawji bakə. Ma ka ndəghwə
miy ciki fərshina pərikə kwa miy dəgha ɓa na, mbə ndəghwə ghəshi
kwərakwə.
7 War vətəghə, ndə kwal tsa Ndə sləkəpə tsahwəy tiɓa tsəgha. Mba'a
waŋ pi məniy kwa fərshina. Kə ndə kwal tsa va, gwaŋəz, gwaŋəzay Piyer
vəgha slərpə ci, mba'a fərghəy. Ma kə ngəci na: «A Piyer, sati taŋtaŋ»
kə. War gwəravə tsahi tsati məndi va li shi tsəgha, dzəghwəɓə ghəshi
shəkəshi səkwa tə dividivi ci.
8 Ma kə *ndə kwal tsa Hyala tsa va ngəci na: «Pəhəti məgapa gha, a gha
pambə kwekweher gha» kə. Mba'a Piyer mənti tsəgha. Zhini ma kə ngəci
ɓa na: «Pakən kwəbaŋ tsa gha a gha nəwra» kə.
9 Kə Piyer ka nəw tsəghaa səvəri. Ma ghəci na, ɓəti shi məni ndə kwal
tsa va va na nja shi kataŋ ni na naci diw. War njasa shiwti na shiw ghəciy
nighə.
10 Dza ghəshi taŋ ghəshi taŋəti kwa taŋa ka ndəghwə mbəzli kwa
fərshina, zhini taŋ kaa kwa baka, mba'a ghəshi səəkəshiy dzəvəgha gəzli
kwa tsahi miy dəgha va, bazhə ghənzəə dzəmbə məlmə. Dzəghwa na ɓəŋ
ghwənamti ghən tsa nzə kwətita, kwa kwəma shi. Mba'a ghəshi səvərishi
tə ngwəla, ka dzəghwashiy dzəghwa kwal. 'Wakəvə ki, mbərəkə, ndə
kwal tsa va zlay Piyer tsəgha, ra'i zay.
11 Dzəghwa Piyer ki mba'a fəti ghən ta kwəma tiɓa, ma kə na: «Ma
nanay, e sənay ki, kataŋ na, Ndə sləkəpə ghwənay na ndə kwal tsa ci, na
mbəlantəra na mbə dəvə mazə Erədə, lə va kwəma ngəra'wə tsaa niy di
*ka Zhəwifə va sara» kə.
12 War sa təkəvə na tsəgha na, mba'a kafəy, karə dzakə ghi tsa Marəy
mbəghəy Zhaŋ, ntsa har məndiy Markə. Ghalaɓa na, ɗaŋ mbəzli ɓasə
shi, ka cə'wə Hyala kəyɓa.
13 Dza na ndəs tsəhəy, ka tsa gəzli ghəci miy dəgha, Ma sa tsata na gəzli
na, mba'a makwa maliy ghəra sləni kəghi tsa va səəkəta, ta ghwənamci
dəgha. Slən tsa nzə na Rəwde.

12:4 12:4 4:3 **12:5 12:5** Zhk 5:16 **12:7 12:7-10** 5:19 **12:12 12:12** Zhaŋ Markə 12:25; 13:13; 15:37; Kwəl 4:10

14 Tsəhə tsa tsəhə na miy dəgha na, mba'a fəti ghən ta məli Piyer. Dza
na ki, mba'a vəshita, kala zhini ghənzəə ghwəni ciki va vəshi di, kə del
zhəghəghəvata lə bali. Ma kə kaa mbəzli na: «Aya, waa Piyer na sa va,
avaci pəriɓa miy dəgha!» kə.
15 Ma kə ghəshi ngəta na: «Əm! Ə gazlaka gha shəkəna? Kwəma naa
səəkəy tiɓaa?» kə ghəshi. «Awə, ghəci na kataŋ» kə mali va. Zhini ma kə
ghəshi na: «Ghənzə tsəghay, məcakwə ci na ghəshi» kə ghəshi.
16 War ma Piyer ki na, war mbə tsa gəzli va ghəci naci. Səəkə ghəshi ki,
ɓəŋə'i ghəshi ghwənamti miy dəgha. Ma sa nə ghəshi tsa', kə ghəshi na,
kar tə Piyer. Nja maɗaŋa ghəshiy nata nava kwəma tsəgha.
17 Dzəghwa Piyer kafə, kafata dəvə ci, mba'a damətishi, sa gaka ghəshi.
Dza na, ka slanshi njasa pəlikəmə Ndə sləkəpə kwa fərshina. Ma kə na:
«Gəzancim kwəma va kaa Zhakə, lə kaa nihwəti ngwarməhimməə nəw
Yesəw» kə. Ləy hwəm kwəma va na, mba'a səvəriy, ka dzay dzəti tsahwəti
pi.
18 Ma tə way pi ki na, kala nay Piyer ka sawji. Dzəghwa tərəŋw ghəshi
səəvərivashi va kwəma kən, sa sənay ma ghəshi njasa gha naa ɓarvay
kwa fərshina.
19 Dza tapə Erədə mbə ghwəni mbəzli ta pəla ci, shaŋ ghəshi vəgha
nay. Ma sa pəlahwə məndi Piyer kala nay ma məndi na, dza tapə məndi
mbə ɗəw kwəma va ka sawji va, dza na mba'a gəzanshi kaa mbəzli:
«Bakwamtim ka sawji va» kə. Dzəghwa mba'a maɗiy mbə hiɗi ka Zhəwde
ka dzay dzəmbə məlmə Shezare, mba'a dzaa nzay nza mbəɓa.

*Njasa mətiy *Erədə*

20 Ghala vəghwə tsaa məni Erədə va mazəy, tə hiɗi ci niy va mbəzli ka
Tir lə mbəzli ka Shidaŋw pəla shi ka ghəshiy zəmə. Ma ge'i lə tsahwəti
vəghwə na, mba'a nəfə tsa Erədə niy satiy dzəkən shi. Dza ghəshi tə
nahwəti vici jakə ghəshi jakəti miy tsa shi, ta dza ta sləka kwəma li, ta mbə
kwəmaa kama kwa jipə shi li. Dza ghəshi pərɓa va Bəlastəsə, ghəci ntsaa
ghəra sləni mbə ciki tsa Erədə, mba'a ghəshi tsəhəshi, ta mbə ghəciy nza
dza kwa bəla shi. Mba'a ghəci zləɓavə. Dza ghəshi mba'a ghəshi tsəhəshi
va Erədə ta sləka kwəma.
21 Ma sa səəkəta viciy niy titim ki na, dzəghwa Erədə mba'a pakən
kwəbaŋ mazə tsa ci. Dza na dərasə nzəyəy kwa gəzli mazə ci. Tapə
ghəci ta gəzanshi kwəma kaa mbəzli zlaŋzlaŋ.
22 Kə mbəzli ka fal ki, ma kə ghəshi na: «Hyala na nava gəzə na kwəma,
ndə ngəri naw!» kə ghəshi.
23 Tiɓata ki na, nza'jəw, Hyala ghwənikə ndə kwal tsa nzə ta fanambə
zəlghwə mətəla'i kaa Erədə, mba'a mətiy. Ma mətiy kəsay vay, sa nzana
mba'a mənti fəgə, ka ɓəti ghən tsa ci ka Hyala.
24 Ma ləy hwəm məti ci va na, war ə kwəma Hyalaa dza kwa kwəma
kwa kwəma. Mbəzliy nəw Yesəw nashi ki na, war mbə mətsəhəva ghəshi
tərəŋw.
25 Dza kar Səwl ghəshi lə Barnabasə mba'a ghəshi kəɗamti sləni shi mbə
Zherəwzalem. Dzəghwa ghəshi mba'a ghəshi zhəghəghəvashiy dzəmbə
Antiyəshə. Pəm ghəshi pəməvə Zhaŋ tsa har məndiy Markə kwasəbə shi
ghəshiy səəkə.

Hyala harvə kar Səwl lə Barnabasə ta dza ta gəzə kwəma nzə kaa mbəzli

---

12:18 12:18-19 5:22-24 **12:22 12:22** Ezhek 28:2 **12:24 12:24** 2:41 **12:25 12:25** 11:29-30

13

1 Ma ghala pətsa va na, mba'a ka gəzə kwəmaa səəkə va Hyala kaa
mbəzli, lə mbəzliy ɓəni shiy kaa mbəzliy nəw Yesəw niy nza mbə
məlmə Antiyəshə. Avanay slən tsa mbəzli va: Kar Barnabasə ghəshi
lə Shimeyaŋw tsa har məndiy «Ntsa ngəri tsa» mba'a Ləshiyəsə ndə ka
Shiren, mba'a Manayen, saa kəli lə mazə *Erədə, mba'a Səwl ki.
2 Ma tə nahwəti vici na, mba'a mbəzliy nəw Yesəw jakəshi ta cə'wə
Ndə sləkəpə, ka məni səwmay. Ma ghalaɓa na, mba'a *Safə tsa Hyala
gəzanakəshi kwəma, ma kə ngəshi na: «A mbəzli ni, ɓəkəvəriɗam kar
Barnabasə lə Səwl, tsarakə mbə ghwəy, a ghəshi dza ta ghəra sləni
harvəshee va ti» kə.
3 Ma sa gəzanakəshi Safə tsa Hyala tsəgha na, dza ghəshi tiɓa tapə ta
cə'wə Hyala, ka məni səwmay. Ma ləy hwəm sa manamti ghəshi səwmay,
gwa'a ghəshi cə'wamti cə'wə ki na, dza ghəshi bəm fanakənshi dividivi
kaa mbəzli bakə ni va, mba'a ghəshi zlashiy dzashi.

Gəzə kwəma Hyala kar Barnabasə lə Səwl kaa mbəzli tə hiɗi ka Shipər

4 Ma sa təravə *Safə tsa Hyala kar Barnabasə lə Səwl, mba'a ghwənashi
tsəgha ki na, mba'a ghəshi dzashiy dzəmbə məlmə miy kwəfaa kərkəva
ma, Sheləshi, kə məndi kaa slən tsa məlmə va. Dza ghəshi kaf kafəshi
mbəɓa kwa kwambəwal, ka dzashiy dzəti hiɗi tə jipə yam, Shipər, kə
məndi kaa slən tsa hiɗi va,
5 dza nishə ghəshi tsəhəshi mbə Salamin, nahwəti məlmə tə hiɗi va.
Tapə ghəshi ta gəzanshi kwəma Hyala kaa mbəzli mbəɓa mbə ciki ɓasəva
*ka Zhəwifə. Tiɓa Zhaŋ Markə kwasəbə shi ghalaɓa, ta kəətishi.
6 Dza mba'a ghəshi kafəshi mbə məlmə Salamin, mba'a ghəshi taŋamti
Shipər. Dza nishə ghəshi tsəhəshi mbə məlmə Pafəsə. Ma mbəɓa na,
mba'a ghəshi kəsay tsahwəti ndə ɗəfəl, saa niy ɓəti ghən tsa ci, ka *ndə
gəzə kwəma Hyala tiɓa, ndə ka Zhəwifə ghəci. Slən tsa ci na Bar Yesəw.
7 Ntsa kwa dəgha ngwəmna tsa tə hiɗi va ghəci niy nza. Serzhiyəsə
Pələsə, kə məndi kaa slən tsa ngwəmna tsa va. Zal ndə məhərli tərəŋw
ghəci. Dza na tə nahwəti vici da' harvə kar Barnabasə ghəshi lə Səwl. Ma
sa harvəshi na na, ka ɗi favə kwəma Hyala ghəci və shi.
8 Ma Bar Yesəw, ndə ɗəfəl tsa har məndi va lə kwəma ka *Gərekə
Elimasə na, ka ndərə kar Səwl lə gəzə kwəma shi va, ka pəla kwal tsaa
makamti ngwəmna tsa va, va yə kwəma Hyala.
9 Dzəghwa Səwl tsa har məndiy Pəl, sa təhay Safə tsa Hyala na, bəm fati
mətsə ci ti.
10 Ma kə ngəci na: «Gha gha sa təhay hwəlfə dzərvə tə hiɗi tsa, lə
ndərəm gwa'a, gha zəghwə *ndə jaka tsa Hyala tsa! Gha gha saa ɗi ma
kwəma slar na tsa gwa'a! Ka dza ghaa zlay pəla sawa kwəma pəhəti Ndə
sləkəpə məni nzə tsəy?
11 Favə tə gha, ava Ndə sləkəpə taa məni ngwəvəə dzəkən gha
sənzənva. Ta ghwəlfəŋa dza gha, ka hiŋa kala nay pi» kə.
War ghwəla na, nza'jəw ndə ɗəfəl tsa va ghwəlfəy, mba'a zhəghəy nja
mbə kwəsli. Tapə ghəci mbə daŋərə, ka pala ntsaa dzaa kəsə tə dəvə ci.
12 Ma sa nashi Ngwəmna tsa va shiy mənishi va tsəgha na, mba'a ɓanavə
nəfə tsa ci kaa Yesəw. Tərəŋw kwəma favə na vaa dzəkən Ndə sləkəpə
ndəŋway mbə nəfə tsa ci.

13:1 **13:1** 11:27 **13:2** **13:2** 9:15; 10:19; 22:19; Gal 1:15-16 **13:3** **13:3** 6:6 **13:4** **13:4** 10:19; 15:39 **13:5** **13:5** 17:2 **13:8** **13:8** 2Tim 3:8 **13:11** **13:11** 9:8; 22:11

Kar Pəl lə Barnabasə mbə məlmə Antiyəshə tə hiɗî ka Pishidi

13 Ma tə nahwəti vici na, mba'a kar Pəl lə mbəzli nza ghəshi li shi kafəshi
mbə Pafəsə kwa kwambəwal, mba'a ghəshi tsəhəshi mbə məlmə Perzhə
tə hiɗî ka Pamfili. Dza Zhaŋ Markə təhə təhəvərivay li shi tiɓa, mba'a
zhəghəghəvay zhəmbə Zherəwzalem.
14 Ma ghəshi niy tərmbə na, kəram ghəshi maɗishi mbə məlmə Perzhə,
mba'a ghəshi dzashiy dzəmbə məlmə Antiyəshə tə hiɗî Pishidi. Dza
ghəshi fəca *vici dəkəva ka Zhəwifə, mba'a ghəshi dzashiy dzəmbə *ciki
ɓasəva tsa ka Zhəwifə, mba'a ghəshi nzəyshi mbə mbəzli.
15 Dza məndi ka jangə zliya *kwəma pəhəti Hyala lə zliya kwəma ka
gəzə kwəma Hyala. Sa jangamtishi məndi na, dza mbəzliy 'wa kwal mbə
ciki ɓasəva tsa va mba'a ghwənanavəshi miy kaa kar Pəl, ma kə ghəshi
na: «A ngwarməhiŋəy, mba'a kə kwəma va ghwəy ta mətsahanshi bərci
kaa mbəzliy, a kwal va ghwəy ta gəzə nzə» kə ghəshi.
16 Sa gəzəkə ghəshi tsəgha na, dza Pəl mba'a satiy, kaf kafata dəvə ci
ta mbə mbəzliy nzəyshi ɗekəɗekə. Ma kə na: «A mbəzli ka *Izərayel lə
ghwəy ghwəy nihwəti mbəzliy hazləni va Hyala gwa'a. Ya' pə ghwəy.
17 Hyala mbəzli ka Izərayel tsəhavə na jijihimmə, ta nza ghəshi ka
mbəzli nzə. Ma ghala pətsaa nza ghəshiy ka məlmə, ghəshi tə hiɗî ka
*Ezhipətə na, dza na, mba'a kəliti hwəlfə shi, zhini na, mba'a mənti
kwəma maɗaŋa maɗaŋa na ɗaŋ, ta mbəə ɓəkəvərishi mbəɓa.
18 Sa ɓəkəvərishi na na, gar piya faɗə mətsəkə ghənzə mbə zəmanshi
shiy mbə gamba.
19 Mba'a zamti hwəlfə mbəzli mbərfəŋ, lə mezhizhə shi gwa'a tə hiɗî
ka *Kanana. Ma sa zamtishi na na, dza na mba'a ɓanavə hiɗî shi kaa ka
Izərayel va, ta nzəy ghəshi ti shi.
20 Shi va gwanashi na, gar piya bələkwə faɗə lə cifə mətsəkə ghən kən
niy nza ghəshi ghalaɓa, 'wava na ghala vəghwə tsa shi mbə Ezhipətə lə
mbə gamba pa' mbə *Kanana. Ləy hwəm na, dza Hyala mba'a ɓanavəshi
ka sla ngwəvə kaa jijihimmə va, pa' ghala vəghwə tsa *Saməyal ndə gəzə
kwəma Hyala.
21 Ma ghala vəghwə tsa Saməyal na, dza ghəshi ka ɗəw ndə va Hyala,
ta məni mazə ghəciy dzəkən shi. Mba'a Hyala ɓanavəshi Sawəl zəghwə
Kishə, mbə takə tsa *Beŋzhameŋ. Piya faɗə mətsəkə Sawəl tsa va mənti
mbə mazə tsa va.
22 Dza Hyala mba'a ɓanti Sawəl mbə mazə, sa ɓanti na na, dza na mba'a
zhiniy paranatishi *Davitə ka mazə tsa shi. Tsa' kə niy niy dzəkən na:
“Avee pəlavə Davitə zəghwə *Zhese, ntsa ɗiti nəfə tsee, ntsaa dzaa mbay
mənti kwəma bərkətee mbə nəfə tsee gwa'a!” kə.
23 Səəkə mbə takə tsa Davitə ɓanakəshi Hyala Yesəw kaa ka Izərayel, ta
nza ghəci ka ntsaa mbəlishi. Tsəgha niy gəzanakəshi na kwataŋa.
24 Ghala Yesəw ghwəla ta gha sləni ciy, a Zhaŋ ndə mənipə *batem niy
gəzanamtishi kwəma Hyala kaa ka Izərayel. Ma kə niy niy: “Zhəghantim
nzəy tsa ghwəy gwanaŋwəy, e mənіŋwəy batem” kə niy ni kaa ngəshi.
25 Ma kə Zhaŋ niy ni mbə kwa kərni sləni ciy: “Wa ndə nzee bərkəti
ghwəy kia? Ma ntsa ndəghə ghwəy vay, ghəci nzee na neyew. Na naciy,

---

13:13 **13:13** 13:5; 15:38 **13:14** **13:14** 17:2 **13:15** **13:15** 15:21 **13:17** **13:17** Səvəri 1:7; Nəw 5:15 **13:18** **13:18** Səvəri 16:35; Bəla 14:33-34; Nəw 29:4 **13:19** **13:19** Nəw 7:1; Zhə 14:1 **13:20** **13:20** KaSlaNgw 2:16; 1Sam 3:20 **13:21** **13:21** 1Sam 8:5, 19; 10:21; 11:15 **13:22** **13:22** 1Sam 16:12; 13:14 **13:23** **13:23** Ezay 11:1; Rm 1:3; ShiZhŋ 5:5 **13:24** **13:24** Lk 3:3 **13:25** **13:25** Lk 3:15-16

mbə səəkə na ləy hwəm tsee, tərəŋwɓa ghəci na kaa ngəra. Məndɗee mək ta pəli ya yiɗi mbə kwakwahə tsa mbə səɗa ciw” kə niy ni.

26 Favə tə ghwəy nana ki ngwarməhira, ghwəy ghwəy jijihiy Abəraham, lə ghwəy ghwəy nihwəti mbəzliy hazləni va Hyala. Ma kwəma kwa mbəlipə nay, kaa ngəmmə ghwənikə Hyala.

27 Ta na na mbəzli mbə məlmə Zherəwzalem ghala vəghwə tsa Yesəw, lə mezhizhə shi gwa'ay, niy sənay Yesəw ghəshi, ka Ndə mbəlipəw. Niy dzəghwa sləmə shi kwəma gəzəkə ka gəzə kwəma Hyala, ya tsəgha niy nza ghəshi mbə fa nzəw, njasa nza vici dəkəva ka Zhəwifə gwa'aw. Ma fəti ɓanavə ghəshi va kaa Yesəwəy, ge'i faghwa ghəshi kwa kwəmaa niy gəzəkə ka gəzə kwəma Hyala va.

28 Ya tsəgha nza na kala kwəmavə kwəma ghəshi tar kaɓaka ci ya namaɓa nzə gar məti ghəci ti na, war pəəsli kə məndi pəəsliti, kə ghəshi kaa Pilatə.

29 Ma sa mənti ghəshi tsəgha, njasa niy gəzəkə Hyala va gwanata kwa zliya ghala kwataŋataa dzəkən ki na, dza mba'a ghəshi ɓəkəghwa tə tsəm faghwa kwa kwəli.

30 Dza Hyala nanzə, mba'a zhanakati mbə məti.

31 Dza na vici ɗaŋ ghəci mənti, ka canshi ghən tsa ci kaa mbəzliy niy nza kwasəbə ghala kafə na mbə hiɗi ka Galile, pa' mbə Zherəwzalem. Mbəzli vay, ghəshi na ka ndəgha fətiy dzəkən sana, ka gəzə kwəma ci kaa mbəzli.

32 Ghəy kwərakwə ɓa kiy, Yəwən kwəma wəzə na va na sana səəkə ghəy ta gəzaŋwəy. Ghala kwataŋatay, a Hyala niy gəzəkə: “Ta məntəŋwəy shiy dzee” kə kaa jijihimmə.

33 Dzəghwa na nana ki na, mba'a mənti shiy niy gəzəkə na va mənishi kaa ngəmmə, ghwəmmə ndərazhi shi, lə kwəma zhini tsa zhanakati na Yesəw mbə məti. Nja kwəma tsasliti məndi vaa dzəkən mbə *zliya cəm tsa Davitə, vəh bakə, ma kə məndi na: “Gha na zəghwee! 'Wava na tə ndatsəy, dəŋa nzee” kə məndi.

34 Ma Hyalay, aa niy gəzamti kwataŋata, ta zhanakati Yesəw dza na mbə məti, ka dza naa zhiniy mətiw, ka dza naa ghwaɓəw, kə niy ni. Ghənzə na kwəmaa niy ɗi na vaa gəzə, ghala kwa niy nə na va: “War kataŋ njasa gəzamtee va kaa Davitə na, ta ndaŋwəy təfə miy tsa ɗewɗew tsa kərə ma dzee” kə.

35 Va tsəgha nə naa ni, “Ka dza ghaa zlay ntsa gha slar tsaa ghwaɓəyəw” kə Davitə dzəghwa tə tsahwəti pi.

36 A ghwəy sənay, ma na Davitə ta na tsa ci ghənəy, aa niy mətiy, mba'a məndi lamti kwasəbə dəhiy gwanashi, mba'a ghwaɓəy.

37 Ma na na ntsa zhanakati Hyala va mbə məti na naciy, ghwaɓəy naw.

38-39 Va tsəgha, ma ghwəy kiy ngwarməhiray, sənay tə ghwəy, mbə slən tsa Yesəw tsa va dza Hyalaa pəlayŋwəy jikir tsa ghwəy mbə nəfə tsa nzə. Ma ntsaa ɓanavə nəfə tsa ci ngəciy, ta mbəliy dza na va kwəma ci jikir na. Na na kwəma pəhəti Məyizə na, ka mbəlantəŋwəy na mbə kwəma ghwəy jikir na nanzə kiw.

40 Ava va tsəgha kiy, mənim məhərli tərəŋw, vantaa kwəmaa gəzəkə ka Hyala va mbəradzə səəkətaa dzəkən ghwəy.

41 Sa niy nə ghəshi va, ma kə ghəshi na:

13:27 **13:27** 3:17 **13:28** **13:28** Lk 23:4, 14-15, 21-23 **13:29** **13:29** Lk 23:50-56 **13:30** **13:30** 3:15 **13:31** **13:31** 1:3, 8 **13:32** **13:32-33** Cem 2:7; Rm 1:3-4 **13:34** **13:34** Ezay 55:3 **13:35** **13:35** Cem 16:10 **13:36** **13:36** 2:29 **13:38-39** **13:38** 10:43; 15:10 **13:38-39** **13:39** Rm 4:25; 6:7; 10:4 **13:41** **13:41** Aba 1:5

Nighəm ki, ghwəy ghwəy mbəzliy kəli ghən tsa shi ni.
Vanayəy, ta məni shiy dzee kwa mətsə ghwəy,
shiy kala gar zləɓashi ghwəy,
ndə kə slakəŋwəyshi ghwəy kala nashi.
Va shi dzee məniy, ra'i ghwəy ta zaŋwəy,
kala sənashi ma shi dza ghwəy məni,
a kə ghəshi niy ni» kə Pəl.

42 Ma sa kəɗamti Pəl gəzə kwəma ki na, mba'a ghəshi səvərishi lə
Barnabasə mbə ciki ɓasəva tsa ka Zhəwifə va. Sa səvərishi ghəshi na,
tapə məndi mbə cə'wəshi, ta mbə ghəshiy zhikə ta gəzanshi kwəma va
tsəgha fəca vici dəkəvaa zhikə.
43 Ma sa kəɗiy jakəva na, dza mbəzli ka Zhəwifə ɗaŋ, lə nihwəti mbəzliy
niy mənishi ka ka Zhəwifə, mba'a ghəshi nəwhwə kar Pəl lə Barnabasə.
Dza kar Pəl mba'a ghəshi mətsahanavəshi bərci lə gəzə kwəma. Ma kə
ghəshi na: «A Hyala məntəŋwəy wəzə hwər tsa nzə, nana kiy, nəwəm
kwəma nzə wəzə» kə ghəshi.
44 Ma sa səəkəta nahwəti vici dəkəva ki na, dzəghwa ɗaŋɓa mbəzliy
ɓasəshi mənishi ta fa kwəma Ndə sləkəpə dza Pəl va ta gəzə.
45 Ma sa nay ka Zhəwifə vərəm tsa ndə ngəri ɓasəy ɗaŋəy tsəgha na,
tapə ghəshi mbə hərhə. Dza ghəshi ka gəzə na shi kwəma, ghənghən lə
na Pəl va, ka tsəərə.
46 Dza kar Pəl lə Barnabasə, ka gəzanshi kwəma kala hazləni ma, ma
kə ghəshi na: «Əhəməy, kaa ngəŋwəy ghwəy ka Zhəwifə niy ɗi Hyala
məndiy gha gəzə kwəma nzə. Dzəghwa ghwəyəy, kala ɗi zləɓa kwəma
va ghwəy. Mba'a ghwəy nay ghən tsa ghwəy kala gar kwəmavə piy tsaa
kəɗi ma. Ma ghənzə tsəghay, avanaŋəy taa dzaŋəy dza kwa *mbəzliy
kamaa ka Zhəwifə ta gəzanshi kwəma Hyala nana na ghəy ki.
47 Sa nzanay, avanta kwəmaa niy gəzəkəŋəy Ndə sləkəpə tala, ma kə
niy niy: “Ma ghay, nja waŋ pi fəyŋee ta ci kwal tsa wəzə tsa kaa mbəzli
gwa'a, a gha gəzanshi njasa dzee mbəlishi kaa hwəlfəhi mbəzli tə hiɗi
ghənghən ghənghən, pa' tə pətsa kərkə hiɗi” kə niy ni» kə ghəshi.
48 Ma sa favə mbəzliy kamaa ka Zhəwifə nava kwəma tsəgha na, tapə
ghəshi ta vəshi, ka fal kwəma Ndə sləkəpə. Ma mbəzliy niy tərati Hyala ta
kwəmavə piy tsaa kəɗi ma na, mba'a ghəshi ɓanavə nefer shi kaa Yesəw.
49 Dzəghwa kwəma Ndə sləkəpə nanzə ki, gwa'a gwa'a tsəhəta tə hiɗi
va.
50 Ma sa nighəti ka Zhəwifə tsəgha na, dza ghəshi tapə ta həhəərə mi'i
tə dimə, shiy jahambəvashi mbə nəw kwəma Hyala, mba'a mbəzli ka hiɗi
tiɓa. Sa həərivərishi ghəshi na, gha' ghəshi ghavə sa ngəra'wə tsəgha kaa
kar Pəl lə Barnabasə, dza təl ghəshi ɓanavəshi bali tə hiɗi shi.
51 Dza kar Pəl, mba'a ghəshi batamti kwərbi tə shiɗshiɗ shi, ta mbə ka
Zhəwifə vaa sənay, kən ghən tsa ghəy ghəy ka Zhəwifə va na kwəma ghəy
jikir na, kə ghəshi. Ma sa mənti ghəshi tsəgha na, mba'a ghəshi dzashiy
dzəmbə məlmə Ikəniyəm.
52 Ma mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə Antiyəshə, ya tsəgha dzashi kar
Pəl ki na, paf paf ghəshi tihəshi va vəshi, mba'a va *Safə tsa Hyala ɗewɗew
tsa nashi ki.

13:43 13:43 11:23 **13:44 13:44** 17:2 **13:46 13:46** 3:26; 18:6 **13:47 13:47** Ezay 49:6 **13:48 13:48** 11:18 **13:49 13:49** 2:41 **13:51 13:51** 18:6; Lk 9:5

14

Kar Pəl lə Barnabasə mbə məlmə Ikəniyəm

1 Ma sa tsəhəshi kar Pəl lə Barnabasə mbə məlmə Ikəniyəm na, mba'a ghəshi dzashiy dzəmbə *ciki ɓasəva tsa ka Zhəwifə, njasa mbə Antiyəshə va. Ka gəzanshi kwəma Hyala kaa mbəzli. Dza mbəzli ɗaŋ, mba'a ghəshi ɓanavə nefer shi kaa Yesəw mbə *ka Zhəwifə lə mbə niy kamaa ka Zhəwifə mbəzli.
2 Dzəghwa ka Zhəwifəə zləɓati ma yi kwəma va va, tapə dzəmbəshi mbə həərə *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə, ta mbə ghəshiy ndərə mbəzliy nəw Yesəw.
3 Ya tsəgha nzə na, mba'a kar Pəl hyayvashi mbə məlmə Ikəniyəm, ka gəzanshi kwəma Hyala kaa mbəzli lə nəfə kwətiŋ, kala hazləni ma, mba'a ghəshi ɓanavə ghən tsa shi kaa Ndə sləkəpə. Ma Ndə sləkəpə na, ka ɓanshi bərci, ta məni shi maɗaŋa maɗaŋa ni lə shiy cipə kwəma, ta mbə məndiy sənay, kataŋ na kwəma wəzə hwər tsa Yesəw va gəzəpə kar Pəl, kə məndi.
4 Dzəghwa mbəzli mbə məlmə ki, bakə mbə ghəshi tihəvərivashi. Dza kwa bəla ka Zhəwifə nihwəti, ma nihwəti na, dza kwa bəla kar Pəl.
5 Dza mbəzliy kamaa ka Zhəwifə lə ka Zhəwifə jakə ghəshi lə mbəzli shi dikə dikə ni gwa'a, mba'a ghəshi gəzəti dza ta ghəra kar Pəl lə Barnabasə, lə ta pə'watishi ka bakwamtishi lə hərezli.
6 Dza kar Pəl mba'a ghəshi fəti ghən ta kwəma va. Ma sa fəti ghəshi ghən na, mba'a ghəshi hwəshiy dzashiy dzəmbə məlmə Listər, lə Derbə, tə hiɗi ka Likwaniya, mba'a dzar mbə ni vəgha shi məlməhi gwa'a.
7 Sa tsəhəshi ghəshi dzar mbə məlməhi va na, dza ghəshi, ka gəzanshi Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən Yesəw kaa mbəzli dzar mbə shi.

Njasa pə'wəm Pəl lə hərezli mbə məlmə Listər

8 A tsahwəti zal niy nza tiɓa mbə məlmə Listər, war mənzəy ghəci niy nza, sa bəkwəshi shiɗshiɗ ci. Vədir ghəci ghala yakə mbəghəy, kala səəkə ghəciy dzahwə dza.
9 Ma tə nahwəti vici Pəl mbə gəzə kwəma na, war a ghəciy fa kwəma va. Dza Pəl mba'a fati mətsə ci ti, ka nighə, mba'a nay ghəci ɓanavə nəfə tsa ci kaa Hyala, ka sənay a Hyalaa mbəliti, kə.
10 Dza ma kə kaa ngəci zlaŋzlaŋ na: «A ntsa, sati garəŋa tə shiɗshiɗ gha» kə. Dzəghwa ntsa va, tsəgha na, kə, mba'a satiy lə zli, ka dza.
11 Ma sa nata mbəzli tiɓa kwəma mənti Pəl va tsəgha na, 'wakəvə ghəshi, tapə ta ngwəmə lala, ka gəzə kwəma zlaŋzlaŋ kwa kwəma shi. Ma kə ghəshi na: «Aya! Waa hyeler tsahwəshi naa dzəmbə ghwəmmə, ka mənti ghən tsa shi ka ke ngəri!» kə ghəshi.
12 Dza mba'a ghəshi fanatishi sləneɗemer hyeler shi va, *Zəs, kə ghəshi kaa Barnabasə, *Hermesə, kə ghəshi kaa Pəl. Sa nzana Pəl sa tə kwəma mbə gəzə kwəma gəzə ghəshi.
13 Ma ciki ta *hil Zəsəy pərikə kwa miy dəghaa dzəmbə məlmə niy nza na. Dza ntsaa ta hil Zəs, mba'a kəəsəkə kəɓəhi, lə mbərə ghwə shiy ti shi ngaca ngacaa dzəmbə ciki tsa va, ta ta hil, ghəci lə mbəzli shi va gwanashi. Hil tsa ɗi ghəshi va tay, kar Pəl ghəshi lə Barnabasə na ghəshi.
14 Ma sa favə *ka kwal Yesəw nja kar Barnabasə lə Pəl nava kwəma tsəgha na, mba'a nəfə tsa shi satiy, dza ghəshi tapə ta slikwə kwəbeŋer

---

14:1 14:1 17:2 **14:2 14:2** 13:45 **14:3 14:3** 2:22 **14:5 14:5** 14:19; 2Tim 3:11 **14:6 14:6** Mt 10:23 **14:8 14:8** 3:2 **14:11 14:11** 28:6 **14:13 14:13-15** 10:25-26; Dani 2:46

kən ghən shi, ta mbə mbəzli vaa sənay, ka ɗi shi məni ghəshi va kar
Pələw, kə ghəshi. Ka kəsli bali dzar dzəmbə mbəzli va. Ka zlapanshi
kwəma zlaŋzlaŋ.
15 Ma kə ghəshi na: «A mbəzli ni, tawa, məni ghwəy gəla nini shiy
tsətsəa? Ma ghəy, shi nashi ghwəy niy, ke ngəri nza ghəy njasa nza ghwəy
va kwərakwə! Yəwən kwəma wəzə na na sa ɓəkəŋwəy ghəy va Ndə
sləkəpə. A ghwəy mbəə zhəghanavə hwəm kaa ta mbəri tsa shi kama
vəri ni ti shi. A ghwəy zhəghətəvaŋwəy dza kwa Hyalaa kwa ɓəpə piy.
Hyalaa ngati ghwəmə, lə hiɗi, lə kwəfahi, mba'a shiy gwa'a gwa'a.
16 Hyala vay, aa niy zlashi hwəlfəhi mbəzli gwanashi, ghala vəghwə tsa
kwataŋa, a ghəshi nəw kwəma ɗi məhərli shi gwa'a.
17 Ma ya tsəgha nzə na, mbə cipə ghən tsa nzə niy nza na, yən na Hyala,
kə, dzar mbə kwəma wəzə tsa məməni na. Sa nzana, mbə nzəməŋwəy
van ghənzə səəkə mə ghwəmə, ka nakəŋwəy shi zəmə ghwəy wəzə. Ka
ngaslayŋwəy lə shi zəmə, ka təhay nefer ghwəy lə vəshi» kə ghəshi.
18 Ya tsəgha gəzə kar Pəl kwəma caslakə caslakə na tsəgha na, war
ngahə kwəmavə ghəshi makəti mbəzli va, va hanamshi shiy ta ta shi, ka
məjə'a hil tsa shi.
19 Ma ləy hwəm kwəma va na, dza nihwəti *ka Zhəwifəə səəkəshi mbə
məlmə Antiyəshə tə hiɗi ka Pishidi lə mbə Ikəniyəm, ngəɗ ghəshi ngəɗivə
mbəzli tiɓa, tapə ghəshi ta pə'wə Pəl lə hərezli ta pəəsli ci. Sa pə'wamti
ghəshi na, mba'a ghəshi mbahəkəvəri mbə məlməə dzəti ngwəla, ndəɓa
naa mətiy, a kə ghəshi niy ni.
20 Dza mbəzliy nəw Yesəw, mba'a ghəshi səəkəshiy dzəkən Pəl,
dəzlətsəɓə ghəshi tsəɓay Pəl, dza na mba'a dəkəy satiy, ka zhay zhəmbə
məlmə. Ma tə way pi mekəshi na, mba'a ghəshi dzashi lə Barnabasəə
dzəmbə məlmə Derbə.

Zhəghəva tsa kar Pəl dzəmbə məlmə Antiyəshə tə hiɗi ka Shiri

21 Dzəghwa kar Pəl lə Barnabasə, mba'a ghəshi gəzanavəshi Yəwən
kwəma wəzə na kaa mbəzli mbə məlmə Derbə. Mba'a ghəshi
kwəmavə nihwəti mbəzliy nəw Yesəw mbəɓa ɗaŋ diɓa. Mba'a ghəshi
zhəghətəvashiy zhəmbə Listər, lə Ikəniyəm, mba'a Antiyəshə tə hiɗi ka
Pishidi.
22 Dza ghəshi mba'a ghəshi mətsahanavəshi bərci kaa mbəzliy nəw
Yesəw mbə məlməhi va, lə canshi kwəma Hyala. Ma kə ghəshi kaa ngəshi
na: «Jihəvam! Ka zlay nəw kwal Hyala ghwəy ma. Lə sa ngəra'wə tərəŋw
dza ghwəmməə kwəmavə tsəhə tə pətsa sləkə Hyala!» kə ghəshi.
23 Dza ghəshi mbə mbəzliy nəw Yesəw mbə məlməhi va gwa'a, mba'a
ghəshi təravə mbəzliy taa nza ka mətikwəkwəriy 'wamshi kwal mbə
kwəma Hyala. Ma ləy hwəm na, tapə ghəshi ta məni səwmay ki, ka cə'wə
Hyala. Dza mba'a ghəshi zlanayshi kaa Ndə sləkəpə mbə dəvə ci, ntsa
ɓanavə ghəshi nefer shi.
24 Ləy hwəm ki na, mba'a ghəshi taŋamti hiɗi Pishidi, mba'a ghəshi
dzashiy dzəti hiɗi Pamfili.
25 Dza ghəshi mba'a ghəshi dzashiy dzəmbə məlmə Perzhə tə hiɗi ka
Pamfili va, mba'a ghəshi gəzanavəshi kwəma Hyala kaa mbəzli mbəɓa.
Ma sa gəzanavə ghəshi kwəma Hyala kaa mbəzli mbə məlmə va na, mba'a
ghəshi dzashiy dzəghwa Atali.

14:15 14:15 Səvəri 20:11; 1Kwər 8:4-6 **14:16 14:16** 17:30 **14:17 14:17** Cem 147:8; Zher 5:24
14:19 14:19 14:5; 13:50; 17:13; 2Kwər 11:25 **14:22 14:22** 11:23 **14:23 14:23** 6:6; Tit 1:5

26 Ava kwaɓa dzəghwa ghəshiy dzəghwa kwambəwal ta madʼiy dzəmbə
Antiyəshə, mbə məlmə va niy fambəshi mbəzliy nəw Yesəw mbə dəvə
Hyala, ta mbə ghənzəə mananshi wəzə hwər tsa nzə, ta ghəra sləni nzə.
Nana ki na, mba'a ghəshi kəɗamti sləni va, na zhəghəva ghəshiy zhəmbə
Antiyəshə.
27 Ma sa tsəhəshi ghəshi na, mba'a ghəshi ɓasəti mbəzliy nəw Yesəw
gwanashi tə pətsa kwətiŋ tsa. Mba'a ghəshi slanakəshi njasa kəətəhwəshi
Hyala gwa'a. Ka gəzanshi njasa ghwənamti Hyala kwal kaa *mbəzliy
kamaa ka Zhəwifə ta mbə ghəshiy ɓanavə nefer shi kaa Yesəw.
28 Dza mba'a ghəshi nzahwə nza tiɓa gar vici ɗaŋ, lə mbəzliy nəw Yesəw
ki.

15

*Ɓasəva mbə məlmə Zherəwzalem, ta gəzə kamaa dzəkən *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə di nəw Yesəw*

1 Dza nihwəti mbəzliy səəkəshi tə hiɗi ka Zhəwde, mba'a ghəshi ghavə
ɓəni shiy kaa mbəzliy nəw Yesəw, ma kə ghəshi na: «Kala zləɓati *sla
fə'yasa ghwəy nja kwəma gəzəkə kwəma pəhəti *Məyizəy, ka mbay
ghwəy mbəliŋwəyəw!» kə ghəshi.
2 Sa gəzəkə ghəshi tsəgha na, kala zləɓa kwəma shi va kar Pəl lə
Barnabasə. Tapə ghəshi ta ngərə ghəpə li shi, ka ngwəngwəlivaa dzəkən
kwəma va. Kwa kwəma jəw na, dza mbəzliy nəw Yesəw mba'a ghəshi
sləkati, ta dza kar Pəl lə Barnabasə, mba'a nihwəti ngwarməmə mbə nəw
Yesəw mbə Antiyəshə dzəmbə Zherəwzalem, ta sləka kwəma va vəgha
*ka kwal Yesəw, ghəshi lə mətikwəkwər mbə mbəzliy nəw Yesəw.
3 Dza mbəzliy nəw Yesəw mbə Antiyəshə mba'a ghəshi pəhashi, ka
dzashi ghəshi. Mba'a ghəshi dzaa tsanavə yashi mbə kwal kaa mbəzliy
nəw Yesəw mbə məlməhi tə hiɗi ka Feniki lə hiɗi ka *Samari, mba'a
ghəshi gəzanavəshi nəwər tsa kwəma zhəghəshi *mbəzliy kamaa ka
Zhəwifə ka ka nəw Yesəw. Dza ngwarmbəghəhishi, mba'a ghəshi vəshishi
tərəŋw ta kwəma va.
4 Ma sa tsəhəshi ghəshi mbə Zherəwzalem na, dza ka kwal Yesəw,
lə mətikwəkwər mbə mbəzliy nəw Yesəw, mba'a nihwəti mbəzliy nəw
Yesəw gwanashi, ka'wə ghəshi ka'wətishi. Sa ka'wətishi ghəshi na, dza
kar Pəl mba'a ghəshi slanakəshi njasa kəətəhwəshi Hyala mbə dza shi.
5 Dza nihwəti *ka Farisahiy ɓanavə nefer shi kaa Yesəw, mba'a ghəshi
satishi ta gəzə kwəma, ma kə ghəshi na: «Ma nanzəy, aa niy təɓə mbəzliy
nəw Yesəw va kamaa ka Zhəwifə slanti fə'yasa nza, ka gəzanshi nəw
kwəma pəhəti Məyizə» kə ghəshi.
6 Dzəghwa ka kwal Yesəw ghəshi lə mətikwəkwər mbə mbəzliy nəw
Yesəw, mba'a ghəshi ɓasəshi ta nighəə dzəkən kwəma va.
7 Ma mbə ɓasəva tsa va na, tapə ghəshi ta ghəpə. Ma ləy hwəm sa
kəhwə ghəshi ghəpə ɗaŋ na, mba'a Piyer satiy garəy. Ma kə na: «A
ngwarməhira mbə nəw Yesəw, a nə yay, a ghwəy sənay njasa gha Hyalaa
tsəhavəra mbə ghwəy ghala mbəradzə, ta dzee ta gəzanshi Yəwən kwəma
wəzə na kaa mbəzliy kamaa ka Zhəwifə dzəghwa sləmə shi, ta mbə
ghəshiy ɓanavə nefer shi kaa Yesəw.

14:26 14:26 13:1-2 **14:27 14:27** 11:18; 15:12 **15:1 15:1** SləniTaH 12:3; Gal 5:2 **15:2 15:2** Gal 2:1-10 **15:4 15:4** 15:12 **15:7 15:7** 10:1-43

8 Dza Hyala ghənzə saa sənamti nefer mbəzli, mba'a cikəvəri, yən
zləɓavəshi na, kə. Sa ɓanavəshi na Safə tsa nzə ngəshi kwərakwə njasaa
niy ndammə na va ghwəmmə ka Zhəwifə.
9 Ma na Hyalay, tihəvərimmə na ghwəmmə ka Zhəwifə li shi ghənghən
nanzəw. Sa ɓanavə ghəshi nefer shiy, mba'a yaɓantishi jikir mbə nefer
shi.
10 Ghənzə tsəgha kiy, tawa nighə ghwəy kwəma Hyala lə məni gəla niva
shiya? Shi nə ghwəy va, war ghwəy mənishi pə ghwəy kaa mbəzliy kamaa
ka Zhəwifəy, niy mbay nəwtishi, ya jijihimmə, ya ghwəmməw.
11 A ghwəmmə sənay, tə zhəhwər tsa Ndə sləkəpə Yesəw *Kəristəw
mbəlitəmmə Hyala. Tə sa nəw ghwəmmə kwəma pəhəti Məyizə
mbəlimmə ghwəmməw. Ava tsəgha na va mbəzliy kamaa ka Zhəwifə
kwərakwə» kə.
12 Ləy hwəm kwəma Piyer va na, shalalal mbəzli nzəyshi gwanashi.
Tapə kar Barnabasə lə Pəl ta gəzə kwəma. Dza ghəshi ka sla shi mənti
ghəshi maɗaŋa maɗaŋa ni, mba'a shiy cipə kwəma lə bərci Hyala mbə
mbəzliy kamaa ka Zhəwifə.
13 Ma sa gəzamti ghəshi kwəma gwa'a na, dza tapə Zhakə ta gəzə na ci
kwəma, ma kə na: «A ngwarməhira mbə nəw Yesəw, favəram di!
14 Əhətiməy, a Shimaŋw gəzəkə njasa zəzəti Hyalaa dzəkən mbəzliy
kamaa ka Zhəwifə ghala kwataŋata, lə njasa təravə na mbəzli mbə shi,
ta nza ghəshi ka mbəzli nzə.
15 Ava war yəmta na kwəma va lə kwəma gəzəkə *ka Hyala va mbə
zliya shi kwərakwə. Ma kə ghəshi:
16 Ma kə Hyalay, ta nzay:
“Ta zhikə dzee, ghalaɓay,
ta zhini dzee ngakati ciki tsa *Davitə va niy ngəzlay.
Ta gwəmati dzee dzəghwa tə pətsaa niy ngəzlay na,
mba'ee taa garakati.
17 Ghalaɓa kiy, nihwəti mbəzli tə hiɗi gwanashiy,
ta pəla kwal tsaa nəwra,
yən Hyala Kwa sləkəpə dza ghəshi,
jakə lə hwəlfə nihwəti mbəzli harvee gwanashi,
ta nza ghəshi ka mbəzlee” kə.
18 Ava tsəgha gəzəkə Hyala Kwa sləkəpə!
Kwəmaa niy gəzəkə na ta sənata məndi
ghala kwataŋata na sava mənti na tsəgha, kə ghəshi.
19 Va tsəgha, vanta kwəma zəzətee, ka səsə məhərli mbəzliy kama vaa
ka Zhəwifə, zhəghəshi ka ka nəw Hyala ghwəmmə gəm lə kwəma pəhəti
Məyizə ma!
20 Ma pə ghwəmmə məntiy, ə pə ghwəmmə tsaslanaghəshi zliya,
ta gəzanshi a ghəshi zlay zəmə sliw tsa ta məndi mbəri li, lə məni
ghwərghwər, mba'a zəmə sa ɓərti ɓərti tsa, lə zəmə miymiy.
21 Sa nzana, ma na gəla niva shiyəy, ya ghala vəghwə tsa mbəradzəy
tsa na, lə ka gəzə kwəma pəhəti Məyizə niy nza na tiɓaa dzəkən shi va,
mbə məlmə gwa'a. Zhini diɓa na, mbə jangə shi va mbəzliy nza mbə *ciki
ɓasəva tsa ka Zhəwifə, njasa səəkə *vici dəkəva shi gwa'a» kə Zhakə.

15:8 15:8 2:4; 10:44 **15:9 15:9** 10:35 **15:10 15:10-11** 15:19; Gal 2:16; 3:10-12; Ef 2:5-8 **15:12 15:12** 2:22 **15:16 15:16-18** Amə 9:11-12; Ezay 45:21 **15:19 15:19** Gal 5:3 **15:20 15:20** 15:29; 21:25; sliw: 1Kwər 8:1-13; 10:23-33; ghwərghwər: SləniTaH 18:6-18; shi ɓərti ɓərti ni: SləniTaH 17:15; miymiy: SləniTaH 17:10-14 **15:21 15:21** 13:15

*Zliya kaa *mbəzliy nəw Yesəw kamaa ka Zhəwifə*

22 Sa gəzəkə Zhakə kwəma va tsəgha na, dza *ka kwal Yesəw, ghəshi
lə mətikwəkwər mbə mbəzliy nəw Yesəw, mba'a mbəzliy nəw Yesəw
gwanashi, mba'a ghəshi zləɓavə kwəma ci va. Dzəghwa ghəshi ki, mba'a
ghəshi tsəhavə mbəzli mbə shi, ta ghwənishiy dzəmbə məlmə Antiyəshə
kwasəbə kar Pəl lə Barnabasə. Dza ghəshi ti ghəshi tivə Zhəwdə tsa
har məndi Barsabasə, ghəshi lə Shilasə. Bakanashi na, mbəzli zləɓavə
ngwarməmə kwa kwal Hyala kwəma shi wəzə ghəshi.
23 Mba'a ghəshi tsasliti zliya, mba'a ghəshi ɓanavəshi, ta dza li. Tsa' kə
ghəshi kwa na:
«Ka kwal Yesəw, ghəshi lə mətikwəkwər mbə mbəzliy nəw Yesəw,
mba'a ngwarməhiŋwəy mbə nəw Yesəw səkwəŋwəy na, ghwəy ng-
warməmə mbə nahwəti hwəlfə kala kamaa ka Zhəwifə, shi mbə məlmə
Antiyəshə lə shi mbə məlməhi tə hidĩ ka Shiri mba'a Shilishi.
24 A ghəy favə, a nihwəti mbəzli mbə ghəy dzaa səəvəri məhərli
ghwəy, kə dzantəŋwəy her ghwəy lə nahwəti gəzə kwəma, kə məndi.
Ma mbəzli vay, ghəy ghwənashi na ta dzaa gəzəŋwəy gəla kwəma vaw.
25 Va tsəgha sləkati ghəy gwananəy, a ghəy tsəhavə mbəzli mbə ghəy,
ta ghwənəghəŋwəy shi kwasəbə mbəzli dĩti ghəy ni bakə ni, nja kar
Barnabasə, ghəshi lə Pəl,
26 mbəzliy gə piy tsa shiy zay war ta kwəma slən tsa Ndə sləkəmmə
Yesəw *Kəristəw.
27 Mbəzli təravə ghəy va ta ghwənəghəŋwəyshi kwasəbə kar Barn-
abasəy, ghəshi na kar Zhəwdə lə Shilasə. Ghəshi dza naa gəzəŋwəy
kwəma tsasləghəŋwəy ghəy va lə miy tsa shi.
28 Sa nzana, ma kwəma dza ghəy na ta gəzəŋwəyəy, ghənzə na saa
təɓanci kaa safə tsa Hyala lə kaa ngəŋəy kwərakwə. Ka dĩ ghəy səsəŋwəy
məhərli ghwəy lə kwəma pəhəti *Məyizəw. Avanta kwəma dĩ ghəy
gəzaŋwəy:
29 Zlayəm zəmə sliw tsa tahwə məndi mbəri li, lə miymiy, mba'a sa
ɓərti ɓərti tsa. Zlayəm məni ghwərghwər. Mba'a pə ghwəy ndəghwə
ghən tsa ghwəy va məni shi va njasa gəzəkəŋwəy ghəy vay, a ghwəy
mənti kwəma wəzə na va Hyala. Ava ghənzə na kwəma gəzaŋwəy ghəy,
nza ghwəy nza ki» kə ghəshi.
30 Sa tsaslamti ghəshi zliya va na, dza ghəshi mba'a ghəshi ɓanavə kaa
mbəzli ghwəni ghəshi va ki. Mba'a mbəzli va kafəshi mbə Zherəwzalem
dzəmbə məlmə Antiyəshə. Ma sa tsəhəshi ghəshi mbə Antiyəshə na,
mba'a ghəshi ɓasəti mbəzliy nəw Yesəw gwanashi mbəɓa, mba'a ghəshi
ɓanavəshi zliya va.
31 Dza mbəzli va mba'a ghəshi jangəti zliya va. Ma sa jangəti ghəshi na,
tapə ghəshi ka vəshi tərəŋw, sa dəpəti na nefer shi.
32 Dza kar Zhəwda ghəshi lə Shilasə, sa nza ghəshi də'wə ghən tsa
shi ka gəzə kwəma Hyala, mba'a ghəshi cintishi kwəma Hyala, ka
mətsahanavəshi bərci kaa ngwarməmə, lə gəzə kwemer ghənghən dĩaŋ.
33 Dzəghwa mba'a ghəshi hyayvashi mbəɓa. Ma ləy hwəm na,
mba'a ngwarmbəghəshi zlashiy dzashi. «Nza ghwəy tsəhə kwəriŋ» kə
ghəshi kaa ngəshi, mba'a ghəshi zhəghəghəvashiy zhəvəgha mbəzliy niy
gwanashi va.
34 Ma Shilasə, naci na mba'a nzəyəy tiɓa.

15:22 **15:22-29** 11:18; 16:4 **15:24** **15:24** Gal 1:7; 5:10 **15:28** **15:28-29** 10:19; 15:20; Lk 11:46
15:32 **15:32** 11:23, 27

35 Ma kar Pəl lə Barnabasə ɓa na, mba'a niva nzəyshiy nzata nza mbə
məlmə Antiyəshə, ka ɓəni shiy, lə ka gəzə yəwən kwəma Ndə sləkəpə
wəzə na kaa mbəzli, ghəshi lə nihwəti mbəzli ɗaŋ.

Təhəva tsa Pəl lə Barnabasə

36 Ləy hwəm hi jəw tsəgha ki, ma kə Pəl kaa Barnabasə na: «Wəzəɓa
zhəghəva ghwəm naa zhəti səəbə, a ghwəm zhaa naghashi ngwarməhim
mbə məlməhi gəzanavəshi ghwəm va kwəma Ndə sləkəpə ngəshi gwa'a,
nza ghwəm mbəə nashi njasa nza ghəshi nana» kə.
37 «Tsəgha na» kə Barnabasə. Ka ɗi pəmə Zhaŋ tsa har məndiy Markə
ghəci kwasəbə shi, ta dza va.
38 Ma Pəl naci ki na, nay wəzə tsa pəmə gəla tsava ndə kwasəbə shi
ghwəlaw. Sa wanay, sa niy zhəghətəvay na mba'a zlashi mbə hiɗi ka
Pamfili, kalaa nəwshi ghəci ghwəla ta sləni shi.
39 Dzəghwa tsəgha ki na, mba'a həərəva dzay dzəghwa jipə tsa shi,
ta kwəma Zhaŋ Markə tsa va. Tərəŋw ghəshi ngərəhwə ghəpə pa' ka
təhəvərivashi ghəshi. Dza Barnabasə naci ki mba'a pəməvə Zhaŋ Markə
kwasəbə ci. Ka dzashi lə kwambəwal dzəmbə Shipər.
40 Ma Pəl na, mba'a təravə Shilasə ta dza ghəshi li na naci. Ma ghəshi
ghwəla ta kafə na, dza mbəzliy nəw Yesəw mba'a ghəshi cə'wakən cə'wə
kən shi. Nza Ndə sləkəpə mbəə mananatishi wəzə hwər tsa ci. Ka dzashi
ghəshi ki.
41 Ma kwa kwal na, mba'a ghəshi garəhwə garə mbə məlməhi tə hiɗi
ka Shiri lə shi ka Shilishi. Ka mətsahanshi bərci kaa mbəzliy nəw Yesəw,
ta mbə ghəshiy nəw kwal Hyala wəzə.

16

Timəte kwasəbə kar Pəl lə Shilasə

1 Dza Pəl mba'a zhəkəy dzəmbə məlmə Derbə. Mba'a kafəy tiɓaa
dzəmbə Listər ɓa. Ma mbə Listər na, mba'a kəsay tsahwəti ndə mbə
mbəzliy nəw Yesəw, Timəte slən tsa ci, zəghwə nahwəti mali *ka Zhəwifə,
mba'a niy zhəghəta ka kwa nəw Yesəw. Ma dəy naci na, ndə ka *Gərekə.
2 Timəte tsa va na, ndə wəzə ghəci niy nza va mbəzliy nəw Yesəw mbə
məlmə Listər lə mbə məlmə Ikəniyəm gwanashi.
3 Dzəghwa Pəl mba'a mawti dza ta gəzə kwəma Hyala li. Dza na mba'a
pəməvə, *sla' slanamti fə'yasa ta mbə ka Zhəwifə tə pətsa va, mbə məlmə
vaa zləɓavə ghəciy nəw Pəl. Sa nzana mba'a ghəshi sənay gwanashi, ndə
ka Gərekə na dəy, kə ghəshi.
4 Dza kar Pəl ka dzashi dzar mbə məlməhi. Kə ghəshi ka zhanan-
shi kwəma pəhəti *ka kwal Yesəw va ghəshi lə mətikwəkwər mbə
Zherəwzalem kaa mbəzli. «Nəwəm kwəma pəhəti məndi va wəzə» kə
ghəshi.
5 Ghalaɓa ki na, mba'a mbəzliy nəw Yesəw kwəmavə bərci ta nəw kwal
Hyala wəzə. Zhini ka mətsəhəva mbəzliy dzəmbə shi vici va vici va gwa'a.

Ndə ka Masedəwan mbə gəzanci kwəma kaa Pəl kwa shiw

6 Dzəghwa ki ka ɗi dzəti hiɗi Azəy kar Pəl ta gəzə kwəma Hyala na, dza
*Safə tsa Hyala mba'a damətishi va dzaa dzəti shi. Sa nzana tsəgha na,

---

15:37 15:37 12:12 **15:38 15:38** 13:13 **15:39 15:39** 13:4 **15:40 15:40** 14:26 **16:1 16:1** 14:6; Timəte: Rm 16:21; 1Kwər 4:17; Flp 2:19; 2Tim 1:5 **16:2 16:2** 6:3; Flp 2:20, 22 **16:3 16:3** Gal 2:3-5; 1Kwər 9:20 **16:4 16:4** 15:22-29 **16:5 16:5** 2:41 **16:6 16:6** 10:19

dza ghəshi mba'a ghəshi ɓəvə tsahwəti kwal, mba'a ghəshi taŋamti hiɗi
Firigi lə shi ka Galatə.
7 Ma sa tsəhəshi ghəshi ndəkwə ndəkwə vəgha hiɗi Mizi na, ka pəla
kwal tsaa dzəmbə hiɗi Bitini ghəshi, kala ɓanavəshi kwal Safə tsa Yesəw.
8 Sa nzana tsəgha na, dza ghəshi mba'a ghəshi taŋəti hiɗi Mizi, ka
səəkəshiy dzəmbə məlmə Tərəwasə.
9 Ma həvir mbə məlmə va na, mba'a Pəl nashi shiy nja kwa shiw.
Shi nashi na vay, ntsaa səəkə tə hiɗi ka Masedəwan səəkəy naa garəy,
ka cə'wə Pəl ghəci, ma kə na: «Səəkə kwa ghəy kwa ghəy, ghəy ka
Masedəwan a gha kəətiŋəy!» kə.
10 Ma ləy hwəm sa nashi na shi va tsəgha na, mba'a ghəy sənay Hyala
harŋəy na ta dza ghəy gəzanshi Yəwən kwəma wəzə na kaa mbəzli tə hiɗi
va, pə ghəy. Tapə ghəy ka pəla kwal dzəti hiɗi ka Masedəwan taŋtaŋ. *

Njasa zləɓavə Lidi Yesəw mbə məlmə Filipə

11 Dza ghəy ki, mba'a ghəy maɗiŋəy mbə məlmə Tərəwasə kwa
kwambəwal, dza tsərə ghəy dzəvəriŋəy dzəti nihwəti hiɗi tə jipə yam,
Samətərasə, kə məndi kaa slən tsa shi, hi ghəy tiɓa. Ma way pi tə həzlimə
va na, mba'a ghəy kafəŋəy mbə Samətərasə kwa kwambəwal dzəmbə
Neyapəlisə.
12 Sa maɗi ghəy tiɓa na, ka dzaa dzəmbə məlmə Filipə, ghənzə kwa
taŋa məlmə ka ndəə kəsata mbə dzəmbə hiɗi ka Masedəwan. Zhini ɓa
na, məlmə nza ka *Rəm mbə ghənzə. Mba'a ghəy hiŋəy mbə məlmə va
jəwə.
13 Dza ghəy fəca *vici dəkəva ka Zhəwifə, mba'a ghəy səvəriŋəy mbə
məlməə dzaŋəy dzəy vəgha həl, dzəti pətsaa niy təkəti ghəy, a ka Zhəwifə
dzaa ɓasəva tiɓa ta cə'wə Hyala, pə ghəy. Mba'a ghəy kəsashi mi'i ɓasə
ɓasə tiɓa, mba'a ghəy nzəyŋəy ta gəzanshi kwəma Hyala.
14 A nahwəti mali niy nza mbə shi, slən tsa nzə na, Lidi, mbə məlmə
Tiyatir ghənzə səəkə, kwa ɗəl kwəbeŋer ghəm ghəm ni tə dimə ghənzə,
ka hazləni ghənzə va Hyala. Ma sa gəzə ghəy kwəma na, ka fa ghənzə.
Dza Ndə sləkəpə mba'a ghwənanamti nəfə tsa nzə ta fə ghən ghənzə ta
kwəma gəzə Pəl gwa'a. Dza na mba'a famti kwəma va wəzə.
15 Mba'a məndi mananati *batem ngəshi lə mbəzli kəghi tsa nzə
gwanashi. Ma ləy hwəm sa mananatishi məndi batem na, dza na ka
cə'wəŋəy ghənzə, ma kə na: «Mba'a pə ghwəy nighətəra, nja maliy
ɓanavə nəfə tsa nzə kaa Ndə sləkəpə kataŋ kataŋəy, wəzəɓa dza ghwəy
naa dzakə ghi tsee, a ghwəy nzəyayvaŋwəy kəyɓa» kə. Dza na mba'a
dənahwəŋəy ta dzakə ghi tsa nzə va.

Kar Pəl lə Shilasə kwa fərshina mbə məlmə Filipə

16 A nahwəti mali niy nza tiɓa mbə məlmə Filipə, mava tsa ndə ghənzə,
lə *hil tsaa məni ghyaghya mbə ghən nzə. Ka kwəmanshi shiy ghənzə niy
nza ɗaŋ kaa mbəzliy sləkə, lə shi ka na vaa nighəpə.
Ma tə nahwəti vici ghəy mbə dza ta cə'wə na, bəgəm ghəy kwəmay li
ki.
17 Dza na tapə ta nəwŋəy, ghəy lə kar Pəl, ka zlapə kwəma ghənzə, ma
kə na: «Ma mbəzli niy, mbəzli ka ghəra sləni Hyala ta ghwəmə na ghəshi!
Kwal tsa dza ghwəy ta mbəliŋwəy kwa na sa ciŋwəy ghəshi va» kə.

---

* **16:10 16:10** Ava dzəghwa tikə 'wa Ləwka tsaa tsasliti zliya na tsaa nəw kar Pəl, mba'a nashi shiy mənishi lə mətsə ci. **16:13 16:13** 17:2 **16:14 16:14** 17:4 **16:15 16:15** 8:36 **16:16 16:16** 19:24 **16:17 16:17** 19:15; Lk 4:34, 41

18 War ka məni ghənzə tsəgha gar dzar vici ɗaŋ. Dzəghwa Pəl mba'a
daliy va fafa kwəma nzə va. Ma ghənzə kwasəbə ghəy tə nahwəti vici, ka
gəzə kwəma nzə va na, dza Pəl tərəɗ zhəghətəvay dza kwa. Ma kə kaa
hil ndə məni ghyaghya tsa mbə ghən nzə va na: «Ava lə slən tsa Yesəw
*Kəristəw gəzəŋee, səvəri mbə ghən mali va!» kə. Mba'a hil ndə məni
ghyaghya tsa vaa səvəriy mbə ghən mali va, war tə pətsa va ta.
19 Ma sa nay mbəzli ghəranshi mali va va sləni tsəgha, mba'a kwal pəla
zəmə tsa shi kəəliy na, dza ghəshi baŋ ghəshi kəsəti kar Pəl lə Shilasə, ka
mbahəshi səvəriy dzəti pi ɓasəva, dzəghwa kwəma mbəzli ka Rəm ka sla
ngwəvə.
20 Ma sa ɓəkəshi ghəshi dzəghwa kwəma ka sla ngwəvə ka Rəm ki,
ma kə ghəshi na: «Ma mbəzli niy, ə səsə ghəshi mbəzli mbə məlmə
ghwəmmə dalala, *ka Zhəwifə na ghəshi.
21 Ə ɓənipə ghəshi kwemer kama kwal va ghwəmmə ta zləɓashi, ya ta
nəwshi, ghwəmmə ghwəmmə mbəzli ka Rəm» kə ghəshi.
22 War sa favə mbəzliy ɓasəshi va tsəgha na, kala ɗi kwəma kar Pəl lə
Shilasə ghəshi. Dzəghwa ka sla ngwəvə mba'a ghəshi səsəranti kwəbeŋer
kən ghən shi, mba'a ghəshi gəzanshi kaa mbəzli, a məndi də'wəshi lə
getesli.
23 Ma sa də'wətishi məndi dalala na, mba'a məndi faghwashi kwa
fərshina. Ma kə məndi kaa ndə ndəghwə fərshina tsa va na: «Gwəmavə
tə gha ndəghwəshi wəzə» kə məndi kaa ngəci.
24 Ma sa favə ndə ndəghwə fərshina tsa va kwəma gəzanakə məndi va
tsəgha na, dza na mba'a fambəshi mbə ciki tsaa kərkə ləy hwəm mbə
ceker kwa fərshina, mba'a kalaghwa shiɗshiɗ shi kwa nihwəti shəghwəə
niy gwəmati məndi lə kweler ti shi, ta kəli shiɗshiɗ mbəzli kwa fərshinaa
dzəghwa shi, kala tiɗiva ma ghəshiy səəmə.
25 Ma mbə yam vərɗi na, mba'a kar Pəl lə Shilasə kafəshi ta cə'wə Hyala
shi, ka fal slən tsa nzə lə cəm. Ma mbəzli kwa fərshina li shi gwanashi
na, ka fashi.
26 'Wakəvə tsəgha, vətəghə hiɗi ghavə gərgərə dalala, mba'a səɗa ciki
fərshina mənkəɗita. Nza'jəw miy ceker ghwənishi gwanashi. Dzəghwa
pəŋw pəŋw deŋwer palamətəvashi tə mbəzli kwa fərshina gwanashi
tsəgha.
27 Dza fərghə ndə ndəghwə fərshina fərghəy, mba'a nashi miy ceker
ghwəni ghwəni. Ma sa nashi na tsəgha na, «Na mbəzli kwa fərshina
hwəhwəshi ɓasa» kə ghən tsa ci. Dza na fat, təɗikəvəri kafa'i tsa ci, ta
pəəsli ghən tsa ci.
28 Sa nay Pəl tsəgha na, dza na mba'a ngwəmata lala zlaŋzlaŋ, ma kə
ngəci na: «Kadiw, kadiw! Ka pəəsli ghən tsa gha gha ma! Waa tikə nza
ghəy gwanaŋəy!» kə.
29 Sa gəzəkə Pəl tsəgha na, dza ntsa va tapə ta ɗəw ghwə, sa kwəmavə
na na, kə ka kəsli baliy dzəmbə ciki fərshina lə gwərgwərə va hazləni,
dza tsəfəkwə tsəfəkwəy kwa kwəma kar Pəl lə Shilasə.
30 Dza na, mba'a pəməkəvərishi tə ngwəla, ma kə na: «A mbəzliy
sləkəra! Wa shi kee mənti kee mbəlira kia?» kə.
31 Ma kə kar Pəl ngəci na: «Banavə nəfə tsa gha kaa Yesəw Ndə sləkəpə,
ta mbəliŋa dza gha, ghwəy gwanaŋwəy lə mbəzli kəghi tsa gha» kə ghəshi.

16:18 16:18 3:6 **16:20 16:20** 17:6 **16:22 16:22-23** 2Kwər 11:25; 1Tes 2:2 **16:27 16:27** 12:18-19 **16:30 16:30-31** 2:37; 11:14; Zhŋ 6:28-29

32 Dzəghwa ghəshi mba'a ghəshi gəzanavəshi kwəma Ndə sləkəpə ngəci
lə mbəzli kəghi tsa ci gwa'a.
33 Dza ntsa va mba'a pəməvə kar Pəl həvirvata, mba'a dzaa
yaɓanamtishi zheher shi. Mba'a kar Pəl mananati *batem, ghəshi lə
mbəzli kəghi tsa ci gwanashi tiɓata.
34 Dza na mba'a pəməghə kar Pəl dzakə ghi tsa ci, mba'a dzaa ɓanavəshi
shi zəmə. Ka vəshi ghəci lə mbəzli kəghi tsa ci gwanashi, sa ɓanavə ghəshi
nefer shi kaa Hyala.
35 Ma sa kəɗiy pi na, mba'a ka sla ngwəvə ghwənashi ka sawji ta gəzanci
kwəma kaa ndə ndəghwə fərshina. A kə ghəshi ta ni na: «Ma kə ka sla
ngwəvəy, "Pəlashi mbəzli va, a ghəshi dzashi" kə ghəshi» kə ghəshi ta ni.
36 Ma sa favə ntsaa ndəghwə fərshina tsəgha na, mba'a gəzanshi kwəma
va kaa kar Pəl, ma kə na: «A mbəzlee, a ka sla ngwəvə ghwənikəra
miy, e pəlayŋwəy, a ghwəy dzaŋwəy, kə ghəshi. Ma ghənzə tsəghay,
səvəriŋwəyəm mbalam, kwəriŋ!» kə.
37 Ma kə Pəl kaa ka sawji shi va ghwənikə ka sla ngwəvə na: «Mba'a
ghəshi də'wəvəŋəy kwa kwəma mbəzli gwanashi, mbəzli ka *Rəm ghəy
nanzə ngar ki. Dzəghwa mba'a ghəshi kalayŋəy kwa fərshina, kala
mənəhwə ngwəvə məndi ya ngwəvə nzə na. Zhini nana ɓa na: "Ka ɗi
pəliŋəy ghəli ghəli" kə ghəshi na? A awə. Nava tiɓaw. War ghəshi kəə
səəkə də'wə ghən tsa shi, a ghəshi pəliŋəy kwərakwə» kə.
38 Dza ka sawji ghwənikə ka sla ngwəvə va, mba'a ghəshi dzaa gəzanshi
kwəma va kaa ka sla ngwəvə. Sa gəzəy ghəshi kwəma va na, mba'a ka
sla ngwəvə hazlənishi sa favə ghəshi, ka Rəm na kar Pəl lə Shilasə, kə
məndi.
39 Dzəghwa ghəshi mba'a ghəshi səəkəshi, mba'a ghəshi dəpəti kar Pəl,
ta mbə kwəma vaa kərayta tsəgha. Dza ghəshi mba'a ghəshi pəlikəməshi
kwa fərshina. «Tihwətihwəm, ɓarvaŋwəyəm mbə məlmə Filipə na» kə
ghəshi kaa kar Pəl.
40 Dzəghwa kar Pəl mba'a ghəshi səəməshi kwa fərshina, ka dzashi
dzakə ghi tsa Lidi. Sa tsəhəshi ghəshi kəyɓa na, mba'a ghəshi kəsashi
ngwarmbəghəshi mbə nəw Yesəw, mba'a ghəshi mətsahanavəshi bərci ta
nəw kwal Hyala ghəshi tərəŋw. Ləy hwəm ki na, ka dzashi ghəshi.

17

Kar Pəl lə Shilasə, mbə məlmə Tesalənikə

1 Ma sa kafə kar Pəl mbə Filipə ki na, ka dzar mbə məlmə Amfipəlisə
lə Apələni. Dza kwəɗim ghəshi tsəhəshi mbə məlmə Tesalənikə. Mba'a
*ciki ɓasəva tsa ka Zhəwifə mbə məlmə va.
2 Dza Pəl mba'a tsəhəy mbə ciki tsa va, njasa sənaɓəy na mbə məni
ndimndim. Mahkan *vici dəkəva dzəvərita war mbə jakəva Pəl lə mbəzli
mbə ciki tsa va, ka gəzanshi kwəmaa dzəkən kwəma mbə Zliya Hyala.
3 Cəke' ghəci pəraslanavəshi kwəma mbə zliya, mba'a cintishi. Sa ka
*Kəristəw Ntsa tivə Hyala ta mbəli mbəzli səəkəy taa nzay, ta sahwə
ngəra'wə dza na, ta pəəsliti dza məndi, ka na dza na, mba'a zhəkəməy
kwa kwəli, kə. «Kəristəw tsa gəzəkə zliya vay Yesəw na, ghəci na sa
gəzəŋwəy ya tsa kwəma ci də'wə ghən tsa ci» kə Pəl.
4 Dza nihwəti mbəzli mbə *ka Zhəwifə na, mba'a ghəshi zləɓavə kwəma
va, ka zhəghəshi kwa zəərə kwətiŋ na ghəshi lə kar Pəl mba'a Shilasə.

16:33 16:33 16:15 **16:37 16:37** 22:25-29; 23:27 **16:40 16:40** 11:23 **17:1 17:1-9** 1Tes 2:1-2 **17:2 17:2** 9:20; 13:5, 14, 44; 14:1; 16:13; 17:10, 17; 18:5, 26; 19:8-9; 28:17 **17:3 17:3** 3:18 **17:4 17:4** 13:50; 16:14; 17:17

Tsəgha nihwəti ka *Gərekə ɗaŋ, shiy hazləni va Hyala, ghəshi lə mi'i nza
dimə ti shi, mba'a ghəshi zləɓavə kwəma kar Pəl va. Ka mənishi ka mbəzli
kwa zəərə kwətiŋ na li shi kwərakwə.

5 Ma nihwəti ka Zhəwifəə zləɓavə ma va nashi ki na, tapə ghəshi ta
hərhə va kar Pəl, dza ghəshi, mba'a ghəshi ɓasəvə mbəzli ka daŋərə dzar
kwa kwal, dza ghəshi ka ngwəngwəmə lala, mba'a mbəzli ɓasəshi. Dza
gwa'a gwa'a məlmə va səəta. Təgwələm, ghəshi dzashiy dzakə ghi tsa
Zhasaŋw, ka pəla kar Pəl lə Shilasə kəyɓa, ta pəməshiy dzəti ngwəla kaa
mbəzli.
6 Pəla' pəla' kə ghəshi kaa mbəzli va na, kala nashi ma ghəshi kəyɓa.
Mba'a ghəshi mbati nəfə tə kar Zhasaŋw ghəshi lə nihwəti ngwarməmə,
mba'a ghəshi kəəsəghəshi kaa ka sla ngwəvə mbə məlmə va. Sa
kəəsəghəshi ghəshi na, tapə ghəshi ta gəzə kwəma zlaŋzlaŋ, ma kə ghəshi
na: «Mbəzli niy, cəke' səəvəri ghəshi mbəzli tə hiɗi. Ma sa səəkəshi
ghəshi tikəə dzəmbə məlmə ghwəmmə na,
7 mba'a Zhasaŋw ka'wətishi kəghi tsa ci. Mbəzli vay, ka zləɓa kwəma
pəhəti mazə tsaa sləkə hiɗi ka *Rəm gwanashi ghəshiw. Ma kə ghəshiy:
"A tsahwəti mazə tiɓa, Yesəw, kə məndi slən tsa ci" kə ghəshi» a kə ghəshi.

8 Dza kwəma va mba'a zhanati kaa mbəzli mbə məlmə va gwanashi, lə
kaa ka sla ngwəvə gwa'a.
9 Ma kə ka sla ngwəvə kaa kar Zhasaŋw na: «Ngambəm shiy mbə
kwəma na, ka məndi gha pəliŋwəy» kə ghəshi. Dza mbəzli va mba'a
ghəshi wəy shiy, mba'a məndi pəlashi ki.

Kar Pəl lə Shilasə mbə məlmə Bere

10 War sa mənta vərɗi na, «Mbalam dzəmbə məlmə Bere» kə ng-
warməmə mbə nəw Yesəw kaa kar Pəl lə Shilasə. Ma sa tsəhəshi ghəshi
mbə Bere na, mba'a ghəshi dzashiy dzəmbə *ciki ɓasəva tsa ka Zhəwifə.
11 Na niva *ka Zhəwifə nashi na, wəzəɓa hwər tsa shi niy nza kaa ni mbə
məlmə Tesalənikə ka Zhəwifə. Dzəghwa mba'a ghəshi zləɓavə kwəma
Hyala gəzə kar Pəl va, lə nəfə tsa shi gwanay. Njasa səəmə vici gwa'a na,
war tsəgha ghəshi mbə pəla kwəma va mbə Zliya Hyala, ta mbə ghəshiy
sənay nda kataŋ na kwəma gəzanshi kar Pəl va.
12 Dzəghwa ki ɗaŋ mbəzli ka Zhəwifə ɓanavə nefer shi kaa Yesəw, ɗaŋ
zhər ka *Gərekə diɓa, zhini ɗaŋ mi'i ka Gərekə nza dimə ti shi.

13 Mba'a ka Zhəwifə mbə Tesalənikə favə, na Pəl gəzanavə kwəma
Hyala kaa mbəzli mbə məlmə Bere, kə məndi. Sa favə ghəshi na, mba'a
ghəshi səəkəshiy dzəmbə Bere. Zhini həər ghəshi həərəvəri niva mbəzli
mbə nava məlmə diɓa, ta mbə ghəshiy ɗi ma kwəma kar Pəl.
14 Dzəghwa ngwarmbəghəhiy mbə nəw Yesəw mba'a ghəshi gəzanci
kaa Pəl, a ghəci dza ta ɓə kwambəwal ta dzaa dzəti tsahwəti pi. Dza kar
Pəl lə mbəzliy pəhə, mba'a ghəshi dzashi. Kar Shilasə ghəshi lə Timəte
na, mba'a shi ghəshi mbə məlmə Bere nashi.
15 Dza mbəzliy pəhə Pəl va, mba'a ghəshi pəhəghə pa' mbə məlmə Aten.
Tsa' kə Pəl ngəshi tiɓa na: «Mbalam harashim kar Shilasə lə Timəte, a
ghəshi səəkəə kəsara taŋtaŋ» kə. Mba'a mbəzli va zhəghətəvashi ki.

Gəzə kwəma Hyala Pəl mbə məlmə Aten

17:5 17:5 Zhasaŋw: Rm 16:21 **17:6 17:6** 16:20 **17:7 17:7** Lk 23:2; Zhŋ 19:12 **17:10 17:10** 17:2 **17:11 17:11** Zhŋ 5:39 **17:12 17:12** 11:18 **17:13 17:13** 14:5, 19; 1Tes 2:14-16

16 Ma Pəl mbə məlmə Aten mbə ndəghə səəkə tsa kar Shilasə na, mba'a
nəfə tsa ci satiy tərəŋw, sa nashi na mbəreketi tata məndi mbə məlmə va
ɗaŋshi dalala.
17 Dzəghwa, tapə ghəci dzay dzəmbə gəzə kwəma Yesəw kaa *ka
Zhəwifə lə nihwəti mbəzliy hazləni va Hyala njasa səəmə vici, mbə ciki
ɓasəva tsa ka Zhəwifə. Zhini na, ka gəzanshi kaa mbəzli kwəmə na li shi
dzar tə ləwmahi, njasa səəmə vici.
18 Ma tə nahwəti vici na, dza nihwəti mbəzli ka ɓənipə shiy, tapə ghəshi
ta kə ghəpə li, mbəzliy ɓənipə nəw kwəma har məndiy kwəma *Epikwəri
mba'a sa *Sətəyəwshi. Ma kə nihwəti mbəzli mbə shi na: «Wa shi ɗi
ndalaza tsa ni gəzə sənzənva kia?» kə ghəshi. Ma kə nihwəti mbə shi
sa favə ghəshi Pəl mbə gəzanshi kwəma Yesəw, lə kwəma zhakati tsa ci
mbə məti na: «Nja ndə ci ta mbəreketi ka məlmə kaa mbəzli nay ndə»
kə ghəshi.

19 Ləy hwəm kwəma va na, mba'a ghəshi pəməhwəə dzəmə hwəm
pətsa har məndiy *Areyəpazhə, mə pətsa ka məndiy ɓasə kwəma. Sa
pəməghə ghəshi na, dza ghəshi ka ɗəw kwəma və, a kə ghəshi na:
«Gəzaŋəy nda wantsa na na kwəma ɓənipə gha na 'war'war na di? kə
ghəshi.
20 Sa nzanay, a gha gəzəkə nihwəti shi səəkə ma ghəy favə kwa sləmə
ghəy mbə kwəma gha va, va tsəgha ɗi ghəy gha pəraslavəŋəy shi ɗi
kwəma gha va gəzə wəzə, ta mbə ghəy sənata» kə ghəshi.
21 Sa njəɗi mbəzli va va kwəma va tsəgha va Pələy, sa nzana, ma kwəma
ka Aten, lə ka səəkə səəkə mbə məlmə shi gwanashiy, nahwəti kwəma
ka ghəshiy kəslimbə ghən mbə tiɓa, nja gəəzə yəwən kwemer, lə fafa
nihwəti kwemer gəəzə məndiw.

22 Dza Pəl ki, gar garəy, tə jipə mbəzli mə hwəm pətsa har məndi vaa
Areyəpazhə, a kə na: «A mbəzli ka Aten, kadiwəm! Ma yən nighəy, ghwəy
na mbə pəra'wanshi dəvə ghwəy nza ghwəy slar slar kaa mbəreketi
gwanashi.
23 Sa nzanay, e təwrəhwə təwrə dzar mbə məlmə ghwəy, mba'ee nashi
mbəreketi ngangati ghwəy, ta tsəfəkwə kwa kwəma shi. Dzəghwa mba'ee
kəsay tsahwəti pi ta mbəri tsa ghwəy, mba'a ghwəy tsaslati shiy ti: "Pi, ta
ta mbəri tsa sənay ma məndi" pə ghwəy. Ma nə ya kiy, ntsa pəra'wanci
ghwəy va dividivi ghwəy, kala sənay ma ghwəyəy, ghəci na sa ciŋwəy ya
tsa kwəma ci nana ki.
24 Ntsa vay, ghəci na Hyalaa ngati hiɗi ni, lə shi ti shi gwa'a. Ghənzə
sləkə na ghwəmə lə hiɗi gwa'a. Ka nzəy na mbə ceker ngangati mbəzli
lə dividiviw.
25 Ma na Hyalay, ghəzlita na ta shiy ya nimaɓa shiy, gar mananatishi ndə
ngəriw. Sa nzanay ghənzə də'wə ghən tsa nzə fəy na mbəzli tə ghwəmə,
ghənzə ɓanshi piy, lə shiy gwanashi kaa mbəzli.
26 Ghənzəy, mbə ndə kwətiŋ ɓəkəvəri na mbəzli tə hiɗi gwa'a. Dza na
mba'a tətəhəy mbəzli dzar tə hiɗi gwanashi, ta nzəy ghəshi ti shi. Mba'a
slanavəshi vəghwə tsa slanavəshi na, ta nza tə hiɗi, lə ghala pi tsa dza
ghəshiy nzəy ti tə hiɗi gwa'a.
27 Ma shi mənti na va tsəghay, ta mbə mbəzliy dzəghə pala Hyala, njasa
ka ghwəlfə vaa titiɓə pi, mbə pəla shiy. Ma sa ka ghəshi pala tsəgha na,

---

17:17 17:17 17:2, 4 **17:18 17:18** 4:2; 1Kwər 1:22 **17:24 17:24** 7:48; Cem 146:6; 1Mezh 8:27
17:25 17:25 Cem 50:10-13 **17:26 17:26** Nəw 32:8; Zhəwbə 12:23 **17:27 17:27** Ezay 55:6

nza ghəshi kəsata, ya tsəgha kama Hyala kərakə lə ndə ya tsamaɓa ci mbə ghwəmmə.
28 Sa nzana, ma piy tsa piy ghwəmmə, lə kwəfəghə kwəfəghə ghwəmmə, lə nza tsa nza ghwəmmə tə ghwəməy, mbə Hyala na. Njasa tsasliti nihwəti ka tsasli shiy va mbə ghwəy, a kə ghəshi na: "Ma ghwəmməy, ndərazhi Hyala nza ghwəmmə kwərakwə" kə ghəshi.
29 Njana nzana ndərazhi Hyala ghwəmmə kiy, ka təɓə na ghwəmməə zhiniy yəmə Hyala lə shi mənti ndə ngəri nza kiw. Nihwətiy vas tsahi mbəzə, ya tsahi bənɓa, ta nza ka mbəri tsa shi. Nihwəti ɓa na, ka tsərə hakwə, ta nza ka mbəri tsa shi. Niva shiyəy, shi mənti ndə ngəri lə məcaŋa ci, səvəri mbə zəzə kwəma ci na ghəshi.
30 Ma vəghwə tsaa niy sənata ma mbəzli Hyala kataŋ na tiy, ka mbəra tsava vəghwə Hyalaw. Nanay, a gəzanshi na kaa mbəzli ya pa' kwəmaɓa, a ghəshi tsa titihwə, ka zhəghanti nzəy tsa shi tə hiɗi.
31 Dzəghwa na mba'a titi vici dza naa sla ngwəvəə dzəkən mbəzli tə hiɗi gwanashi ti, lə kwal tsa tiɗiɗ tsa. Mba'a tivə ntsaa dzaa ɓasə ngwəvə va. Sa mətiy nay, mba'a zhakatiy mbə məti, ta mbə mbəzliy sənay ghəci dza na sla ngwəvəə dzəkən mbəzli kataŋ, kə ghəshi» kə Pəl.
32 Ma sa favə mbəzliy ɓasəshi va Pəl mbə gəzə kwəma zhakati tsa ndə mbə məti na, dza nihwəti mbəzli mbə shi tapə ghəshi dzəmbəshi mbə sawa kwəma ci. Ma kə nihwəti ɓa na: «Ma kwəma va ghənzə tsəghay, kadiw, fəcahwəti ghaa zhiniy gəzaŋəy diɓa» kə ghəshi.
33 Ava tsa' tsətsə səvəriy Pəl mbə shi.
34 Dzəghwa nihwəti mbəzli mbə shi ya tsəgha nzə ki, mba'a ghəshi jakəshi lə Pəl, ka ɓanavə nefer shi kaa Yesəw. Nihwəti mbə mbəzliy vay, kar Dənisə, ndə mbə mbəzliy ɓasəshi va mə hwəm pi Areyəpazhə, lə nahwəti mali Damarisə, kə məndi kaa slən tsa nzə, lə nihwəti mbəzli diɓa, niy nza ghəshi.

18

Pəl mbə məlmə ka Kwərintə

1 Ma ləy hwəm kwəma va na, mba'a Pəl maɗiy mbə məlmə Aten, ka dzay dzəmbə məlmə Kwərintə.
2 Dza na mba'a kəsay tsahwəti ndə *ka Zhəwifə, Akilasə, kə məndi kaa slən tsa ci, tə hiɗi ka Pəŋw məndi yakə. Hiy ntsa va tərəŋw tiɓa ghala səəkəy na tə hiɗi ka Italí ghəshi lə mali ci Pərishiləw. Sa nzana mba'a Kwələdə mazə tsa dikə tsa mbə *Rəm gəzanshi kaa ka Zhəwifə gwanashi a ghəshi ɓarvashi mbə məlmə Rəm, ta dzashiy dzəti hiɗi shi, va tsəgha niy səəkəy naa dzəmbə Kwərintə. Dzəghwa Pəl mba'a jakəy li shi ki.
3 Sa nzana sləni kwətiŋ na sa məni ghəshi li. Sləni cisli shiy ta hawrə geshikiki niy nza sa shi. Sa ka ghəshiy cislitishi na, ka ɗəlshi. Dza na mba'a nzəyəy kəghi tsa shi, ka ghəra sləni shi ghəshi.
4 Pəl ki na, mbə gəzə kwəma Hyala ghəciy nza kaa mbəzli mbə *ciki ɓasəva tsa ka Zhəwifə, njasa səəkə *vici dəkəva gwa'a. Ka pəla kwal tsaa mbəla ka Zhəwifə ghəshi lə *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə, ta mbə ghəshiy zləɓavə kwəma Yesəw.
5 Dzəghwa mba'a kar Shilasə lə Timəte səəkəshi tə hiɗi ka Masedəwan. Sa səəkəshi ghəshi na, mba'a Pəl zlata sləni ci, dza na mba'a ɗambəvay

---

17:28 17:28 Ghava 1:27 **17:29 17:29** 19:26; Ezay 44:9-20 **17:30 17:30** 14:16; Rm 2:4 **17:31 17:31** 3:15; 10:42 **18:2 18:2** Akilasə: Rm 16:3; 1Kwər 16:19; 2Tim 4:19 **18:3 18:3** 20:33-34; 1Kwər 4:12; 9:12-18; 1Tes 2:9; 2Tes 3:7-9 **18:5 18:5-11** 11:18 **18:5 18:5-6** 3:26; 5:42

mbə gəzanshi kwəma Hyala kaa ka Zhəwifə, ka gəzanshi wəzə wəzə:
«Yesəw na *Kəristəw Ntsa tivə Hyala» kə.
6 Dzəghwa sa favə ka Zhəwifə kwəma gəzəkə Pəl va tsəgha na, kala
zləɓa kwəma ci ghəshi, dza ghəshi ka tsəərə Pəl. Ma sa məni ghəshi
tsəgha na, dza Pəl mba'a kwəsamti kwərbi mbə kwəbaŋ tsa ci. A kə na:
«War ghwəy sənay na lə naa tərmbə, kwəmee mbə ghwəlaw. Ma nanay,
kaa mbəzliy kamaa ka Zhəwifə dzee dza ta gəzanshi kwəma Hyala» kə.
7 Dza na maɗ maɗiy tiɓa, ka dzay dzakə ghi tsa tsahwəti ndə, Titiyəsə
Zhəsətəsə, kə məndi kaa slən tsa ci, ntsaa hazləni va Hyala ghəci, ghi tsa
ci na, ndəkwə lə ciki ɓasəva tsa ka Zhəwifə.
8 Dza ntsa dikə tsa mbə ciki ɓasəva tsa va, Kərispəsə, kə məndi kaa slən
tsa ci, mba'a ɓanavə nəfə tsa ci kaa Ndə sləkəpə, ghəshi lə mbəzli kəghi
tsa ci gwanashi. Dzəghwa ɗaŋ mbəzli mbə ka Kwərintəə favə kwəma
gəzanshi Pəl va ɓanavə nefer shi kaa Yesəw, mba'a məndi mananatishi
*batem.
9 Ma tə nahwəti vərɗi na, mba'a Ndə sləkəpə gəzanakə kwəma kaa Pəl,
nja kwa shiw, a kə na: «A Pəl, ka hazləni gha ma! Gəzə pə ghaa gəzə
kwəma kaa mbəzli! Ka zlata gha teepə ma!
10 Sa nzanay, kwasəbə gha nzee, ndə tiɓa mba'a dzaa kəsəvəŋaa
ghəratəŋaw. Gəzə kwəmee kaa mbəzli, sa nzanay, a mbəzlee tikə mbə
məlmə na ɗaŋ» kə.
11 Dzəghwa Pəl mba'a nzəyəy mbə məlmə Kwərintə ki, gar piya kwətiŋ
lə tir kwaŋ. Ka ɓananshi kwəma Hyala kaa mbəzli.
12 Ma ghala vəghwə tsaa məni Galiyaŋw ngwəmna tə hiɗi ka Akay, mbə
hiɗi ka *Rəm na, dza ka Zhəwifə mba'a ghəshi tsati kwəmaa dzəkən Pəl.
Dza ghəshi bəhwə ghəshi kəsəti, mba'a ghəshi ɓəghə dzəti ngwəvə kaa
Galiyaŋw.
13 Ma kə ghəshi sa ɓəghə ghəshi na: «Ma ntsay, ə ngəɗipə na ta tsəfəkwə
kwa kwəma Hyala dzar kwa tsahwəti kwal, par njasa gəzəkə *kwəma
pəhəti Hyala» kə ghəshi.
14 Ma Pəl dza ta ghwəni miy tsa ci ta zləɓa kwəma na, mba'a Galiyaŋw
ghati gəzə kwəma kaa ka Zhəwifə pərɓa ghəci, ma kə na: «A ka
Zhəwifə, tə sa hwəti na rəɗa, ya tə sa mənti na nahwəti *kwəma jikir
na 'yahə'yahəta, pə ghwəy niy kəsəkə nzay, e dzaa fə ghən ta kwəma
ghwəy va nza, ka sla ngwəvəə dzəkən nja kwəma slar na.
15 Ma war tə kwəma ka ghwəy ɓəni, ya tə kwəma sləneɗemer, ya tə
kwəma ghwəy pəhəpəhə na kəy, nighəm nava sa ghwəy kwa jipə ghwəy!
Ka dzee slavə ngwəvəə dzəkən shi tsəgha niw» kə.
16 Dza na mba'a tahamtishi tə pi ngwəvə.
17 Dzəghwa ghəshi gwanashi, mba'a ghəshi kəsəvə Səsəten, ntsa dikə tsa
mbə ciki ɓasəva tsa shi. Tapə ghəshi ka də'wə tiɓa kwa mətsə Galiyaŋw,
tə pi ngwəvə tsa va. Ma Galiyaŋw naci ki na, nighə nava kwəma na nja
kwəma ya jəw tsətsəw.
18 Ma ləy hwəm kwəma va na, mba'a Pəl zhiniy hyayvay lə ngwarməmə
mbə məlmə Kwərintə gar dzar vici ɗaŋ.

Pəl mbə məlmə Antiyəshə

Dzəghwa tə nahwəti vici na, mba'a Pəl kafəy ta dzay mbə shi. Dza
ghəshi lə kar Pərishil mba'a Akilasə, mba'a ghəshi dzashiy dzəti pətsa ka
məndiy dzəghwa kwambəwal mbə məlmə Kwərintə, Keŋkəre, kə məndi

---

18:6 18:6 13:51; 20:26 **18:8 18:8** 8:36 **18:9 18:9-10** Ezay 41:10; Zher 1:8; 1Kwər 2:3-4 **18:13 18:13** 6:13 **18:14 18:14-15** 23:29; 25:18-20; Zhŋ 18:31

kaa slən tsa pətsa va. Ma sa tsəhəshi ghəshi na, mba'a slənamti ghən tsa ci tə pətsa va, sa nzana mba'a niy kərkamti kwəmaa niy gəzəkə na ta məni nzə kaa Hyala. Dza ghəshi ki, mba'a ghəshi dzashiy dzəghwa kwambəwal, ka dzashiy dzəti hidi ka Shiri.

19 Dza kar Pəl ghəshi lə kar Akilasə mba'a ghəshi garəshi mbə kwal mbə
məlmə Efesə, dza na mba'a zlashi mbə məlmə va. Madi na ta gha dzay
na, mba'a tsəhəy mbə *ciki ɓasəva tsa ka Zhəwifə, ka gəzanshi kwəma
Hyala.

20 Dza mbəzli va, tapə ta cə'wə Pəl, a ghəci hyayvay mbə shi jəw. Kala
yi Pəl.

21 Dzəghwa na mba'a səkwamtishi, ma kə na: «E dzara nana, ta
zhəghəva dzee zhəkə taa nza, Hyala gar zləɓati» kə.

22 Mba'a madiy mbə məlmə Efesə kwa kwambəwal, ka dzay.

Dza ndəs ghəci tsəhəy mbə məlmə Shezare. Kə tiɓa mba'a səəməy
kwa kwambəwal, ka dzay dzəmbə məlmə Zherəwzalem. Sa tsəhəy na na,
mba'a səkwəti mbəzliy nəw Yesəw. Ma ləy hwəm ki na, ka madi ghəciy
dzay dzəmbə məlmə Antiyəshə.

23 Ma sa hyayvay na mbə məlmə Antiyəshə jəwə ki na, mba'a madiy ta
təwrə dzar tə hidi ka Galatə lə shi ka Firigi. Dza na ka dzar mbə məlməhi
tə hidi va, ka mətsahanshi bərci kaa mbəzliy nəw Yesəw ta mbə ghəshiy
nəw kwal Hyala wəzə.

Apələsə mbə məlmə Efesə lə mbə Kwərintə

24 Dzəghwa, mba'a tsahwəti ndə ka Zhəwifə niy nza tiɓa, Apələsə, kə
məndi slən tsa ci, mbə məlmə Alekəsandəri məndi yakə. Dza na mba'a
səəkəy dzəmbə məlmə Efesə, ghəci na ndə məcaŋa gəzə kwəma ghəci,
tərəŋw ghəci sənata kwəma mbə Zliya Hyala.

25 Ma ghəci na, tərəŋw ghəci niy ɓənivə kwəma Ndə sləkəpə mba'a
vəshi və tərəŋw ta sləni Hyala. Ka gəzanshi kwəma Yesəw kaa mbəzli.
Ka ɓananshi lə kwal tsa nzə wəzə wəzə njasa nza na. Nanzə kiy, kwataka
*batem tsa mənəhwəpə Zhaŋ gwa'a tsəgha na tsa ci batem tsaa niy sənay
na.

26 Dza na ki, mba'a ghati gəzə kwəma Hyala lə bərci mbə kaa mbəzli
mbə ciki ɓasəva tsa *ka Zhəwifə, shaŋ ta hazləni. Ma sa famti kar Pərishil
lə zata Akilasə kwəma ci va gəzə na gwa'a na, dza ghəshi pəm ghəshi
pəməvəə dzakə ghi tsa shi, mba'a ghəshi pəraslanavə kwəma Hyala gwa'a
gwa'a wəzə wəzə.

27 Dzəghwa Apələsə ki, ka di madi ghəci ta dzay dzəti hidi ka Akay. A
kə ngwarməməə nəw Yesəw mbə məlmə Efesə na: «wəzə na ghaa dza
kataŋ» kə ghəshi kaa ngəci. Dza ghəshi, mba'a ghəshi tsaslanavə zliya ta
ɓanshi kaa mbəzliy nəw Yesəw tə hidi va. Nza ghwəy ka'wəti Apələsə
wəzə, kə ghəshi kwaɓa. Ka dzay Apələsə ki. Ma sa tsəhəy na kwərakwə
na, mba'a Hyala mananati wəzə hwər tsa nzə tərəŋw, ta kəəti mbəzliy
ɓanavə nefer shi kaa Yesəw tə hidi va.

28 Sa nzana, ma ghəciy, mbə canshi niy nza na kaa ka Zhəwifə bazhə
bazhə, a ghwəy səŋwəy mbə nəw kwal Hyala, kə. Səvəri mbə gəzə
kwəma lə kwal tsa nzə, kala gar kə ghəpə ndə, ka naa canshi. Sa ka
naa dzay, mba'a ɓəvə kwəma tsasliti məndi mbə Zliya Hyala, lə kwəma
va na, mba'a canakəvərishi, Yesəw na *Kəristəw, Ntsa tivə Hyala, kə.

18:19 18:19-20 17:2 **18:21 18:21** Zhk 4:15 **18:23 18:23** 14:22 **18:24 18:24-25** 19:3-4; Apələsə: 1Kwər 1:12; 3:4-6 **18:26 18:26** 17:2 **18:28 18:28** 5:42

19

Pəl mbə məlmə ka Efesə

1 Ma Apələsə mbə məlmə ka Kwərintə naci ki na, dza Pəl, mba'a
təwramti məlməhi dikə dikə ni tə ɗal tə ɗal ni tə hiɗi ka Azəy, dza ndəs
səəkəy dzəmbə Efesə. Mba'a səəkəə kəsashi nihwəti mbəzliy nəw Yesəw
mbə məlmə va.
2 Ma kə kaa ngəshi sa kəsashi na na: «A pənəy, ghala vəghwə tsaa
ɓanavə ghwəy nefer ghwəy kaa Yesəw na, niy kwəmavə *Safə tsa Hyala
ɗewɗew tsa ghwəy dzəkən ghən tsa ghwəy na?» kə. Ma kə mbəzli va na:
«Am, awə! Səəkə ghəy favə ya fafa nzə na, a Safə tsa Hyala ɗewɗew tsa
tiɓa, kə məndiw» kə ghəshi.
3 Ma kə Pəl ngəshi na: «War tsama *batem na tsa kwəmavə ghwəy
shiki?» kə. Ma kə ghəshi na: «War batem tsa Zhaŋ va na sa kwəmavə
ghəy gwa'a tsəgha» kə ghəshi.
4 Ma kə Pəl na: «Əy, ma na Zhaŋ na naci kiy, kaa mbəzliy tsa titihwə va
jikir tsa shi kwa kwəma Hyala, ka zhəghə nzəy tsa shi niy məni na batem.
Mba'a gəzanshi kaa ka *Izərayel, a ghəshi ɓanavə nefer shi kaa ntsaa dza
vaa səəkə ləy hwəm tsa ci, ghəci Zhaŋ. Ntsaa dza vaa səəkə gəzə nay,
ghəci na Yesəw» kə Pəl.
5 Ma sa favə ghəshi tsəgha na, mba'a ghəshi zləɓavə. Mba'a Pəl
mananatishi batem lə slən tsa Yesəw Ndə sləkəpə.
6 Dza Pəl mba'a fanakənshi dividivi ci, mba'a Safə tsa Hyala ɗewɗew
tsa səəkəy dzəkən shi. Tapə ghəshi mbə gəzə kwemer lə nihwəti ghanihi
ghənghən ghənghən. Ka gəzə kwəmaa səəkə va Hyala kaa mbəzli.
7 Mbəzli səəkəy safə tsa Hyala vaa dzəkən shi gwanashiy, zhər gar məŋ
lə bakə niy nza ghəshi.
8 Dza Pəl ki mba'a dzay dzəmbə *ciki ɓasəva tsa ka Zhəwifə, ka gəzə
kwəma kaa mbəzli mbəɓa kala hazləni ma. Tir mahkan ghəci mənti mbə
dzəmbə ciki ɓasəva tsa *ka Zhəwifə, ta gəzanshi njasa sləkə Hyala mbəzli,
ka pəla kwal tsaa cintishi kwəma Hyala wəzə, ta mbə ghəshiy zləɓavə.
9 Nihwəti mbəzli ɗaŋ mbə shi na, mba'a ghəshi mənti ghən tsa shi
caslakə, kala yi kwəma Hyala ghəshi. War ka ndərə kwal tsa Ndə sləkəpə
va kwa kwəma mbəzli. Dza Pəl mba'a təhəvərivay li shi, mba'a tərakəvəri
mbəzliy nəw Yesəw mbə shi, ka dzay li shi. Dza na, ka ɓananshi kwəma
Hyala ngəshi vici va vici va, mbə ciki lekwel tsa har məndiy Lekwel
Tiranəsə.
10 Piya bakə ghəci war mbə məni tsəgha. Dzəghwa gwa'a gwa'a mbəzli
tə hiɗi ka Azəy favə kwəma Ndə sləkəpə, ka Zhəwifə lə *mbəzliy kamaa
ka Zhəwifə gwa'a.

Ndərazhi Səkeva mba'a Pəl

11 Ma ghala vəghwə tsa va ki na, tərəŋw Hyala ghərati sləni maɗaŋa
maɗaŋa na 'yahə'yahəta lə dəvə Pəl.
12 Ka mbəzliy dza na, ka ɓəɓə shi ka naa saɗi ghwətəghwətə li shi, ya
nihwəti kəjer ndəŋwashi na, ta fəshiy dzəti ka zəlghwə. Ndəŋway ma shi
va ndə zəlghwə na, kwəriŋ ghəciy mbəliy. Ya gazlaka niy məni na ndə
na, kar naa səvərita mbə ghən ci.
13-14 A tsahwəti ndə ta Hyala tsa *ka Zhəwifə dikə tsa niy nza tiɓa
Səkeva, kə məndi kaa slən tsa ci. Mba'a ndərazhiy zhər və mbərfəŋ.

19:2 19:2 2:38; 8:16 **19:3 19:3-4** 18:25; Lk 3:3-4, 16-17 **19:6 19:6** 2:4 **19:8 19:8** 17:2; 28:23
19:9 19:9 9:2 **19:10 19:10** 20:18 **19:11 19:11-12** 2:22 **19:13-14 19:13** 3:6; Lk 9:49-50

Ka ndərazhi vaa dza na, ka dza kwaɓa, ka dza kwaɓa ghəshiy nza, ka
pala mbəzli ghəranshi gazlaka ta mbə ghəshiy tihə səvəri mbə ghən ka
gazlaka. Dza ghəshi ki, ka ɗi tihə gazlaka səvəri mbə ghən tsa mbəzli lə
slən tsa Yesəw kwərakwə. Ma kə ghəshi kaa gazlaka va na: «Ava ghəy
gəzəŋa lə slən tsa Yesəw tsa gəzə Pəl va kwəma ci, səvəri!» kə ghəshi.
15 Sa gəzəkə ghəshi tsəgha ki, ma kə gazlaka va kaa zləɓanshi lə miy
tsa ndə gazlaka tsa va na: «Yesəwəy, ee sənay, Pəl diɓa na, mba'ee sənay.
Ya na ghwəy na ghwəy kiy, wa mbəzli nza ghwəya?» kə.
16 'Wakəvə ndə gazlaka tsa va tsəgha, giɗə zlambə zli mbə shi, mba'a
taŋanatishi bərci, mba'a kəkəɗivərishi tərəŋw gwanashi, mba'a ghəshi
hwəhwəshi səvəri kəghi, has hasəshi, war zheher vəgha shi.
17 Dzəghwa gwanashi məndi sənata kwəma va mbə məlmə Efesə. Ya ka
Zhəwifə, lə *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə gwa'a, mba'a ghəshi hazlənishi
gwanashi. Dza mbəzli ka fal Yesəw Ndə sləkəpə, ka fə shəndəkəə dzəti.
18 Dzəghwa ɗaŋ mbəzli mbə mbəzliy ɓanavə nefer shi kaa Yesəw səəkəə
pəleɗikəvəri kwemer shi, ka cikəvəri sləni shi niy məni ghəshi jikir na
kwa kwəma mbəzli.
19 Dza nihwəti mbəzli ɗaŋ mbə mbəzliy niy məməni kwəma ɗəfəl ɗəfəl
na, mba'a ghəshi papakə zliyahi ɗəfəl shi, mba'am ndamtishi kwa mətsə
mbəzli gwa'a gwa'a. Dzəghwa sa mbərati ghəshi gəna papavə ghəshi
zliyahi va ti na, gəna gar mələyaŋw cifə mətsəkə.
20 Ava tsa' tsətsə pəlivərivata kwəma Ndə sləkəpə Yesəw dzar tə pi
gwa'a, ka ci bərci nzə Hyalaa səvəri tərəŋw.

Kwəma səəta mbə məlmə Efesə

21 Ləy hwəm sa kərəshi shi va na, dza Pəl, ka təkə mbə nəfə tsa ci,
ta madî ta dza dzar tə hidî ka Masedəwan lə shi ka Akay, ta dzəmbə
Zherəwzalem. Ma kə na, ma sa kee tsəhəra mbəɓay, ta dza dzee dzəmbə
məlmə *Rəm, kə.
22 Dza na ki, mba'a ghwənashi mbəzli bakə mbə mbəzliy kəəti, a ghəshi
'wati kwal ta dzəti hidî ka Masedəwan, kar Timəte lə Erastə. Ma ghəci
də'wə ghən tsa ci na, mba'a nzəyəy nzata nza tə hiɗi ka Azəy.
23 Ma ge'i ghala vəghwə tsa va ki na, mba'a mbəzli səəshi tərəŋw mbə
məlmə Efesə, war tə mbərkə kwəma nəw kwal tsa Yesəw.
24 Sa nzana, mba'a tsahwəti ndə niy nza tiɓa, Demetəriyəsə, kə məndi
kaa slən tsa ci, ndə vas shiy ghəci. Ka naa dza na, ka vas shiy jəw jəw
tə tsahi mbəzə. Wa'i ciki ta hyala tsa har məndiy *Artemisə. Dzəghwa,
dalala tərəŋw ghəciy kwəmavə gəna ta wa kaa mbəzli ka naa vas shiy li
shi gwanashi, lə vas shi ci va.
25 Dza na tə nahwəti vici, mba'a ɓasəti mbəzli ka na vaa vas shiy li shi,
mba'a nihwəti ka vas shiy gwanashi. Ma kə ngəshi sa ɓasətishi na na:
«A mbəzlee, a ghwəy sənay tə shi vas ghwəmmə ni kwəmavə ghwəmmə
gəna ta pala shi zəməə dzəghwa hwər ghwəmmə.
26 Sana kiy, ava ghwəy nay lə mətsə ghwəy, ka favə sləmə ghwəy
njasa gəzə Pəl dzəkən kwəma va. Ma kəy, ma shi ngati ndə ngəri lə
dəvə ci, ta nza ghəshi ka hyalay, waa Hyala kataŋ na na ghəshiw, kə.
Vanay sənzənvay, kwəma gəzəkə na va tsəgha na, mbəzli ɗaŋ zləɓavə
na. Kwataka mbəzli tikə mbə məlmə Efesə na gwa'a tsəgha tala ɓaw,
ɗaŋɓa mbəzliy zləɓavə kwəma ci va mənishi na tə hiɗi ka Azəy.

19:15 **19:15** 16:17 **19:17** **19:17** 5:11 **19:20** **19:20** 2:41 **19:21** **19:21** 23:11; Rm 1:10, 13
19:23 **19:23** 9:2; 2Kwər 1:8 **19:24** **19:24** 16:16 **19:26** **19:26** 17:29

27 Vanta kwəma vay, ta sawanti sləni ghwəmmə na dza na. Kwataka
sləni ghwəmmə na gwa'a tsəgha na tala ɓaw. Ya ciki ta mbəri hyala
ghwəmmə na dikə na, har məndiy Artemisə na, nja shi kama vəri ti dza
naa zhəghəy. A ghwəy sənay kaa hyala ghwəmmə va pəra'wanta mbəzli
tə hiɗi ka Azəy lə mbəzli tə hiɗi gwa'a gwa'a dəvə shi. Avanta kwəma
gəzəkə Pəl na sanay, ra'i dza naa zamti dikə tsa hyala ghwəmmə na» kə.
28 Ma sa favə mbəzli ɓasəti Demetəriyəsə va kwəma va tsəgha na,
mba'a nəfə tsa shi satiy tərəŋw, tapə ghəshi dzəmbəshi mbə ngwəmə
lala zlaŋzlaŋ, ma kə ghəshi na: «Kay, dikə na Artemisə hyala ka Efesə!»
kə ghəshi.
29 Dzəghwa kwəma va mba'a pəlivərivata dzar mbə məlmə gwa'a gwa'a.
Kə mbəzli mba'a ghəshi səəshi tərəŋw. Dza ghəshi mba'a ghəshi kəəsəvə
kar Gayəsə ghəshi lə Aristarkə, mbəzli ka Masedəwan, shi kwa zəərə
kwətiŋ na lə Pəl mbə dza ci. Dza ghəshi ka tərə kwəshəl gwanashiy dzəti
bəghə lə mbəzli va.
30 Ka ɗi dzəghwa kwəma mbəzliy ɓasəshi va Pəl ta gəzə kwəma na,
mba'a mbəzliy nəw Yesəw daməti.
31 Zhini nihwəti mbəzli dikə dikə ni mbə mbəzli tə hiɗi ka Azəy,
madigahiy Pəl ɓa na, mba'a ghəshi ghwənanakə miy, a kə ghəshi na:
«Titihwə ka dza ghaa dzəti bəghə va ma!» kə ghəshi.
32 Ma mbəzli tiɓa tə bəghə ki na, cəke' ghəshi səəshi, war ngwəmə
ghəshiy ngwəmə lala. Kwətita na gəzə tsatsa, kwətita na gəzə tsava
ghəshi. Ma ɗaŋ tsa mbəzli mbə shi na, kala sənay ma shi ɓasəshi ghəshi
ti.
33 Dzəghwa *ka Zhəwifə mba'a ghəshi garəy tsahwəti ndə kwa kwəma
shi, Alekəsandərə, kə məndi kaa slən tsa ci. Dza nihwəti mbəzli mbə
vərəm tsaa ɓasəy va, mba'a ghəshi dzaa gəzanci kwəmaa mənta va kaa
Alekəsandərə tsa va. Dza ntsa va mba'a kafəti dəvə ci, a mbəzli mbəə
nzəyshi ɗekəɗekə, ta mbə ghəciy gəzanshi shiy mənishi.
34 Ma sa fəti ghəshi ghən, ndə ka Zhəwifə na, kə ghəshi na, dza ghəshi
gwanashi ka mətsəhə ngwəmə lala zlaŋzlaŋ, gar dzar tsahi bakə ghəshi
mənti, war mbə gəzə: «Dikə na Artemisə hyala ka Efesə!» kə ghəshi.
35 Ma sa mənti ghəshi gar tsahi bakə mbə ngwəmə lala ki na, dza ndə
tsasli shiy mba'a dəpəti mbəzli, Ma kə na: «A mbəzli ka Efesə, ya wa ndəy,
aa sənay, mbə məlmə Efesə ndəghwə məndi ciki ta mbəri tsa pəra'wə
məndi dəvə mbə kaa Artemisə dikə na, ghəshi lə pa nzə va tərəkəvata
səəkə mə ghwəmə gwa'a.
36 Njana nzana tsəgha ghənzə, kala kwəma gar kə ghəpə məndiy
dzəkənəy, wəzəɓa dəpayvaŋwəy ghwəy na, ka məni kwəma ghwəy ya
namaɓa nzə lə diva ya jəw ma!
37 Sənzənvay, avanay ghwəy kəəsəkə mbəzli bakə ni ni tikə, a ghəliti
shi mbə ciki ta mbəri tsa ghwəmmə ghəshiw, tsəərəti mbəri tsa va ghəshi
diɓaw.
38 Mba'a kə Demetəriyəsə lə ka ghəra sləni ciy ɗi har ndəə dzəti
ngwəvəy, a vici ɓasə ngwəvə tiɓa kwətita, lə mbəzli ka sla ngwəvə va
tiɓa, mbala ghəshi ta gəzə kaa mbəzli va, a ghəshi sləkatishi.
39 Ma mba'a kə nahwəti kwəma ɗi ghwəy sləka tiɓay, ndəghətim nza
ghwəy gəzə fəca ɓasəva tsa ghwəmmə ndimndim tsa.
40 Vanay sanay, a mbəzli ka *Rəm dikə dikə niy mbay ɓətəŋwəy ka
nihwəti mbəzliy ɗi tsahwə na shi kwəma, mbərəkəta na nəw məndi
tə hiɗi ghwəmmə, tə mbərkə kwəmaa mənta na ndatsə. Sa nzanay,

19:29 19:29 Aristarkə: 20:4; 27:2; Kwəl 4:10

kwəma tiɓa sana gar nə ghwəmmə, ta kwəma tsa' na ɓasəŋəy ghəy, pə ghwəmməw. War hash dza ghwəmməə hashimmə» kə.
41 Ma sa gəzəkə na tsəgha na, mba'a gəzanshi kaa mbəzliy ɓasəshi va, a ghəshi dzashi.

20

*Pəl dzar tə hiɗi ka Masedəwan lə hiɗi ka *Gərekə, ta dzəmbə məlmə Tərəwasə*

1 Ma ləy hwəm sa dəpəta kwəma mbə məlmə Efesə na, kə Pəl, ɓasə ɓasəti mbəzliy nəw Yesəw, dza na mba'a mətsahanavəshi bərci, mba'a səkwamtishi. Ka maɗi ghəci ta dzay dzəti hiɗi ka Masedəwan ki.
2 Ma ghəci mbə dzar mbə məlməhi tə hiɗi va na, mba'a mətsahanavəshi bərci kaa mbəzliy nəw Yesəw lə gəzə kwəma Hyala ghənghən ghənghən. Dza na ki, mba'a dzay dzəti hiɗi ka Gərekə.
3 Mba'a nzaynza tə hiɗi va tir mahkan. Ma ghəci mbə gwəmava ta maɗiy dzəghwa kwambəwal ta dzaa dzəti hiɗi ka Shiri na, mba'a favə mbə pəhə kwəma na *ka Zhəwifə ta dza ta pəəsli ci mbə kwal ghəci Pəl, kə məndi. Sa favə Pəl na, dza na mba'a zhəghəti kwal dza kwa hiɗi ka Masedəwan ta dzəti hiɗi ka Shiri.
4 Nihwəti mbəzliy nza kwasəbə ci ta pəhə pa' tə hiɗi ka Azəyəy, avanashi sləneɗemer shi, kar Səpatəra zəghwə Pirəsə, ndə ka Bere, ghəshi lə kar Aristarkə lə Sekəndəsə, mbəzli ka Tesalənikə, mba'a Gayəsə ndə ka Derbə, mba'a Timəte, mba'a kar Tishikə lə Tərəfim, mbəzli ka Azəy.
5 Ma mbəzli kwasəbə Pəl va ki na, mba'a ghəshi dzashi tə kwəma ge'i tə tsahwəti pi, ta dza ta ndəghəŋəy mbə məlmə Tərəwasə.
6 Ma ghəy na ghəy ki na, mba'a ghəy nzəyŋəy ta tsə ka məndiy zəmə peŋ tsa kama cinjini ti mbə. Ma sa kəɗita tsə na, mba'a ghəy dzaŋəy dzəghwa kwambəwal mbə məlmə ka Filipə, ta dzəmbə məlmə Tərəwasə. Sa mənti ghəy vici cifə mbə kwal, mbə dzəy tə yam na, nishə ghəy mbə məlmə Tərəwasə mba'a ghəy dzaa kəsashi mbəzli ghəy va mbəɓa. Ma sa tsəhəŋəy ghəy na, mba'a ghəy hiŋəy mbə məlmə va ləwma kwətiŋ.
7 Ma fəca dəmasə hetihwer na, mba'a ghəy ɓasəŋəy ta zəmə ɗafaa zəzəə dzəkən Yesəw. Dza Pəl mba'a ghati gəzanshi kwəma Hyala kaa mbəzli. Tərəŋw ghəci nzata nza mbə gəzə kwəma, pa' tar daŋkala vərɗi, sa nzana mbə ɗi dzay ghəci tə həzlimə.
8 Ma mbə pətsa ɓasəŋəy ghəy va mbə, mə ghən tsahwəti ciki na, ɗaŋ gərkəwahi mbəɓa.
9 Mba'a tsahwəti dinikwə niy nza tiɓa, slən tsa ci na, Ewtikə, mənzəy ghəci kwa mergi tsa tə ciki. Ma ghəci na, tərəŋwəy hi dənavə. Ma sa nzati Pəl nza tə gəzə kwəma ci va bititi tsəgha ki na, dza zəghwə va naci, fəriŋ ɓəti hi. Kə bivə ɓəkə tərə səəkə mə kwa mahkana ciki tsa mə ghən nihwəti ceker səkwaa dzəti hiɗi. Dza mba'a məndi səkwashi, mba'am səvərishiy dzəkən, sa nə məndi kafə, kə məndi kafakati, tsa' kə məndi na, məti məti ghəci.
10 Dzəghwa Pəl kwərakwə mba'a səkway dzəkən, sa səkway na na, dza na gələɓ, gələɓəy kən, hwətəm hwətəməvə. Ma kə na: «Aya, ka dza her ghwəy ma! Tə ghwəmməy na.» kə. Dza mba'a zhiməy zhimə ciki, ghəci Pəl.

20:1 20:1 11:23 **20:4 20:4** 19:29Timəte: 16:1; Tishikə: Ef 6:21; Tərəfim: 21:29 **20:7 20:7** 2:42, 46 **20:10 20:10** 1Mezh 17:21

11 Ma sa zhiməy Pəl na, mba'a ngangavəri peŋ, mba'a tahanavəshi kaa
mbəzli, mba'a ngavə tsa ciy zəməhwə. Ləy hwəm diɓa na, tapə ghəci ta
gəzanshi kwəma, pa' tə kəɗi pi. Ma ka maɗi ghəciy dzay di ki.
12 Dza mba'a dinikwə tsa va satiy, mba'a məndi ɓəghə jighi ləməciy.
Mba'a nava kwəma dəpəti mbəzli dalala ki.

Pəl kafəy mbə məlmə Tərəwasə, ta dzəmbə məlmə Miletə

13 Ləy hwəm shi va, ma kə Pəl kaa ngəŋəy na: «Mbalam ɓəm
kwambəwal a ghwəy dzəmbə məlmə Asəsə, na neyey, lə səɗa dzee ta
dza, nzee kəsaŋwəy» kə. Dza ghəy na ghəy ki, mba'a ghəy dzaŋəy tə
kwəma tə kwəma kwa kwambəwal dzəmbə məlmə Asəsə ta dzaa ndəghə
Pəl mbəɓa.
14 Ma sa kəsaŋəy na na, mba'a ghəy ɓəvə kwa kwambəwal tiɓa ki, ka
dzaŋəy dzəmbə məlmə Mitilen.
15 Dza ghəy maɗ maɗiŋəy mbə Mitilen, war kwa kwambəwal, ma tə
həzlimə na, mba'a ghəy tsəhəŋəy vəgha Shiyəw. Mba'a ghəy kafəŋəy,
səvəri kwəɗim ghəy tsəhəŋəy vəgha Saməsə, mba'a ghəy garəŋəy tiɓa.
Ma tə vəghwə tsa həzlimədzə na, nishə ghəy mbə məlmə Miletə, mba'a
ghəy səəməŋəy kwa kwambəwal tiɓa.
16 Kala garə ghəy mbə Efesə, sa nzana mba'a Pəl niy gəzəti taŋamti
məlmə Efesə, kala tsəhəy ma mbə, vantaa ghəci taa dzamti vici tə hidi ka
Azəy va. Sa nzana mbə diva ghəci ta mbə vici tsə Paŋtekwətə kəsay mbə
məlmə Zherəwzalem, ghəci gar mbata tsəgha.

Gəzə kwəma Pəl kaa mətikwəkwər mbə mbəzliy nəw Yesəw mbə
məlmə Efesə

17 Dza Pəl ki, sa ɗi ma na garə mbə Efesə, ɓəŋ ghwənay miy ta
haka mətikwəkwər mbə mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə Efesə ta səəkə
ghəshiy dzəvəgha, ghəci mbə məlmə Miletə.
18 Ma sa səəkəshi ghəshi, ma kə kaa ngəshi na: «Ghwəy kiy, a ghwəy
sənay, njasa niy nza nzəy tsee lə ghwəy, ghala ghee tsəhə tə hidi ka Azəy,
pa' ndatsə gwa'a.
19 A ghwəy sənay, mbə slənee ghərahwee kaa Ndə sləkəpə mbə ghəyəy,
niy kəli ghənee tepəw. Pəkw lə wahəta wahəhwee mbə sləni va.
Ngəra'wə tsaa niy sara *ka Zhəwifə, sa ka ghəshiy pəla war kwal tsaa
pəəslira, ta garəti kwəma Ndə sləkəpə ɓa na, a ghwəy sənay.
20 Zhini ɓay, a ghwəy sənay, nihwəti shiy tiɓa gar kəətitəŋwəy, mba'ee
niy mbələyshi va ghwəy mbə kwəma Hyala gəzəhwəŋwəy yaw. Gwa'a
gwa'a gəzamtəŋwəyshee, ka ɓəniŋwəyshi tə ngwəla mbə mbəzli, lə dzar
kəy ghyeghyer ghwəy gwa'a.
21 Mbə slənee vay, bazhə bazhə gəzanakəshee kaa ka Zhəwifə, lə kaa
*mbəzliy kamaa ka Zhəwifə gwa'a, a ghəshi tsa titihwə kaa Hyala, ka
zhəghanti nzəy tsa shi, ka ɓanavə nefer shi kaa Ndə sləkəmmə Yesəw.
22 Avanayəm sana kiy, a pə ghaa dzəmbə məlmə Zherəwzalem kə *Safə
tsa Hyala ɗewɗew tsa kaa ngəra. Sənashi shiy dzaa kəsara mbəɓee kiw.
23 Ma nanzəy, ya mbə namaɓa məlmə tsəhee na, mbə gəzəra kwəma na
Safə tsa Hyala. Ma kəy, mbə ndəghəŋa nzam ta fəŋaa dzəghwa fərshina,
lə ta saŋa ngəra'wə, kə ngəra.
24 Əy, ma ta na neyey, nə ya war hwa' pən kaa piy tsa piy ya tə hiɗiw.
A na ɗi yay mba'ee kərkamti ghəra sləni ndara Yesəw Ndə sləkəpə. Sləni

20:17 20:17 18:21 **20:18 20:18** 19:10 **20:21 20:21** 11:18 **20:22 20:22** Safə tsa Hyala: 10:19
20:23 20:23 21:4, 11; 9:16 **20:24 20:24** 21:13; 2Tim 4:7

vay, ghənzə na gəzə Yəwən kwəma wəzə na kaa mbəzli, ta mbə ghəshiy
sənay a Hyala mananatishi wəzə hwər tsa nzə, kə ghəshi.
25 E sənay sənzənva, ghwəy gwanaŋwəy ghwəy mbəzli təwrəhwee va
təwrə mbə ghwəy, mba'ee gəzavəŋwəy kwəmaa dzəkən sləkə tsa sləkə
Hyala mbəzliy, ka zhini ghwəy nata mətsee ghwəla gwanaŋwəyəw.
26 Va tsəgha gəzaŋwəy ya ndatsə sana, yənəy, gwa'a na nee sləni, ya a
dza ndə mbə ghwəy zayəy, kwəmee mbə ghwəla nee kiw.
27 Sa nzanay, gwa'a gwa'a camtəŋwəy ya kwəmaa niy pəhəti Hyala məni
nzə kaa mbəzli. Mbələy nahwətee mbə ya namaɓa nzəw.
28 Va tsəgha, ghwəy ghwəy mətikwəkwər mbə mbəzliy nəw Yesəwəy,
məni tə ghwəy məhərli ta ndəghwə ghən tsa ghwəy, lə ta ndəghwə mbəzli
fambəŋwəy Safə tsa Hyala ni mbə dəvə ghwəy, ta ndəghwəshi ghwəy
wəzə. Hyala mbəlitishi na lə miymiy zəghwə nzə, gwəmavəm ndəghwə
shi wəzə.
29 E sənay, ləy hwəm tsee sa kee dzaray, ta səəkə dza nihwəti mbəzliy
dzəmbə ghwəy ta məninjwəy jikir, nja dəghwava jezlhi.
30 Ya səvəri mbə ghwəyəy, ta tiva dza nihwəti mbəzli, ka ghəshi dza
na, ka ɓənipə shiy kama kataŋ ni, ta ngədî mbəzliy nəw Yesəw, ta nəw
kwəma shi va.
31 Va tsəgha kiy, ndəghwə tə ghwəy ghən tsa ghwəy wəzə. A ghwəy
sənay piya mahkan məntee mbə ghwəy, ka ciŋwəy kwəma kwətiŋ kwətiŋ
tsa ghwəy, havəghwə lə həvir, lə wahə kwa mətsee fəcahwəti.
32 Ma nana kiy, gwa'a na nee kwəma. Avee zlaŋwəy kaa Hyala mbə dəvə
nzə. Nza kwəma wəzə hwər tsa nzə ndəghwəŋwəy. Ghənzə Hyala nza
bərci və ta zhiniy ɓəŋwəy bərci kwa kwal Hyala lə ta ɓəŋwəy ni ghwəy
shi pəhəti na ɓəshi kaa mbəzli nzə gwanashi.
33 Ma na nee kiy, a ghwəy sənay, ghala vəghwə tsaa nzee mbə ghwəyəy
mənəhwə mətsee ta gəna ndə, ya ta tsahi mbəzə ndə, ya ta ləkwəsahi
ndəw.
34 A ghwəy sənay də'wə ghən tsa ghwəy, njasa ghərahwee sləni lə
dividivee ta təhə ghəzli tə ya, lə na tə mbəzli kwasəbee gwa'a.
35 Kwəma mənee va tsəghay, ta mbəə ciŋwəy, war mbə ghəra sləni lə
dividivi ghwəy, kala məni ma mətsə ta ni ndə shiy dza ghwəy mbay kəətiti
ka daw bərci. Zəzə tə ghwəy dzəkən kwəmaa gəzəkə Yesəw Ndə sləkəpə
va də'wə ghən tsa ci, ma kə niy niy: Tərəŋwɓa ntsaa ɓə shiy kaa ndə ka
naa kwəmavə təfə miy tsa Hyala kən ntsa ɓanci məndi va shiy, kə niy
niy» kə Pəl.
36 Dza Pəl sa gəzamti na kwəma va tsəgha na, mba'a gələɓəy tə shinin
ci, ka cə'wə Hyala ghəci li shi gwanashi.
37 Dzəghwa ghəshi gwanashi, ka təhwəni dalala, dza ghəshi ka hwətəmə
Pəl, ta kərni səkwə ci.
38 Ma kwəmaa gwəra vaa mətsəhəə zhanatishi nefer shiy, sa nə Pəl va:
«Ka dza ghwəy zhiniy nata mətsee ghwəlaw» kə. Ləy hwəm ki na, mba'a
ghəshi pəhay pa' tə pətsa madî na ta dzay dzəghwa kwambəwal.

21

Wə Pəl mbə məlmə Zherəwzalem

20:25 20:25 28:23 **20:26 20:26** 18:6 **20:28 20:28-31** 11:23 **20:28 20:28** 1Pi 5:2 **20:29 20:29** Mt 7:15; Zhŋ 10:12 **20:30 20:30** Gal 4:17; 1Zhŋ 2:19 **20:31 20:31** 19:10; 1Tes 2:11-12; 2Kwər 11:28 **20:32 20:32** 26:18; 1Tes 5:23-24; 2Tes 1:11-12 **20:33 20:33-34** 18:3 **20:35 20:35** Mt 10:8 **20:38 20:38** 20:25

1 Ma sa tihəvərivaŋəy ghəy li shi, lə zhə kwa hwər na, mba'a ghəy
dzaŋəy dzəghwa kwambəwal. Ka dza slarə dzəti nihwəti hiɗi tə jipə yam,
Kwasə, kə məndi slən tsa shi. Ma tə həzlimə na, mba'a ghəy kafəŋəy
tiɓa, dza nishə ghəy tsəhəŋəy mbə Rədesə. Ma sa maɗi ghəy tiɓa na, tsər
kwəɗim mbə məlmə Patara.
2 Mba'a ghəy kəsata kwambəwaləə dzaa dzəti hiɗi ka Feniki mbə Patara,
mba'a ghəy dzəghwaŋəy, ka dzaŋəy.
3 Pə ghəy, mba'a ghəy tsəhəŋəy ndəkwə ndəkwə vəgha nihwəti hiɗi
tə jipə yam, Shipər, kə məndi slən sa shi, ka pəzli ghəshi va ghəy, ghəy
kwa kwambəwal. Dza mbərəkə ghəy zlashi tə kwa zleɓi ghəy, ka dzaŋəy
dzəmbə hiɗi ka Shiri. Sa tsəhəŋəy ghəy mbə məlmə Tir tə hiɗi ka Shiri ki
na, mba'a ghəy səkwaŋəy kwa kwambəwal, sa dza məndi ta pa shi səəmə
kwa tiɓa.
4 Dza mba'a ghəy kəsashi mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə va, mba'a
ghəy hyayvaŋəy li shi, vici mbərfəŋ. Ghala vəghwə tsaa nza ghəy va mbə
shi ghwəlaŋəyəy, a *Safə tsa Hyala niy gəzanshi kwəmaa dzəkən Pəl. Ma
kə ghəshi niy ni kaa Pəl ki na: «Ka dza ghaa dzəmbə məlmə Zherəwzalem
ma!» kə ghəshi niy ni.
5 Dza ghəy na ghəy ki, sa mənta vici mbərfəŋ na va na, mba'a ghəy
səvəriŋəy ta dzaŋəy. Dzəghwa ghəshi gwanashi ghəshi lə mi'i shi, lə
ndərazhi shi gwa'a, mba'a ghəshi pəhaŋəy səvəri mbə məlmə va pa'
pərikə tə ngwəla. Ma sa səvəriŋəy ghəy lə shi gwa'a na, mba'a ghəy
tsəhəŋəy miy kwəfaa kərkəva ma. Ma tiɓa na, dza ghəy mba'a ghəy
gələɓəy shinin ghəy mbə hiɗi, mba'a ghəy cə'wəti cə'wə.
6 Dzəghwa mba'a ghəy səkwamtəvaŋəy li shi. Dza ghəy ki, mba'a ghəy
dzaŋəy dzəghwa kwambəwal. Ma ghəshi na, ka zhashiy jighi kwərakwə
ki.
7 Ma sa kafə ghəy mbə məlmə Tir na, mba'a ghəy tsəhəŋəy mbə məlmə
Pətəlemasə. Ma tiɓa na, mba'a ghəy səkwəti ngwarməmə mbə nəw Yesəw
mba'a ghəy nzəyŋəy li shi vici kwətiŋ. Ava tiɓa kəray ghəy lə dza kwa
kwambəwal ki.
8 Ma way pi tə həzlimə na, mba'a ghəy kafəŋəy tiɓa, ka dzaŋəy dzəmbə
məlmə Shezare. Sa tsəhəŋəy ghəy mbə məlmə va na, mba'a ghəy dzaŋəy
dzakə ghi tsa Fəlipə, ndə ci kwəma Hyala kaa mbəzliy sənata ma, ntsa
mbə mbəzli mbərfəŋ ni va niy tivə məndi mbə Zherəwzalem ta sləni.
Mba'a ghəy nzəyŋəy li.
9 Ma ghəci na, lə ghyehi və faɗə, degheghir, kwa ciki shi ghəshi. Ka gəzə
kwəmaa səəkə va Hyala ghəshi.
10 Ma sa hyayvaŋəy ghəy tiɓa gar dzar vici jəw na, mba'a tsahwəti ndə
gəzə kwəmaa səəkə va Hyala səəkəy səəkə tə hiɗi ka Zhəwde, slən tsa ci
na, Agabəsə.
11 Ma sa səəkəy naa dzəvəgha ghəy na, dza na tsaŋ ɓəvə məgapa pəhəva
Pəl, ɓiyakə pəhəti shiɗshiɗ ci lə dividivi ci lə məgapa va, ma kə na:
«A kə Safə tsa Hyalay: Ava tsəgha dza *ka Zhəwifə mbə Zherəwzalem
pəhəti ndə məgapa tsa, mba'a ghəshi dzaa ɓanavə kaa *mbəzliy kamaa
ka Zhəwifə mbə dəvə shi, kə» kə.
12 Ma sa favə ghəy kwəma va, ghəy lə nihwəti mbəzliy nəw Yesəw mbə
Shezare na, «A Pəl, titihwə bashamti dzaa dzəmbə məlmə Zherəwzalem»
pə ghəy.

21:4 21:4 10:19; 21:11 **21:5 21:5** 20:36 **21:8 21:8** 6:5; 8:5, 40 **21:9 21:9** 2:17 **21:10 21:10** 11:28 **21:11 21:11** 20:23; 21:33; Rm 15:31

13 Dzəghwa ma kə Pəl kaa ngəŋəy na: «Wantsa gəla shi məni ghwəy
ni, ka titihwəni, ta mbə hwər tsee zhəra tay? Ma yən tsa nay ghwəy tsa
na neyey, e zləɓavə məndi pəhətəra mbə məlmə Zherəwzalem, ya pa' ka
pəəslitəra na gwa'a, tə mbərkə slən tsa Yesəw Ndə sləkəpə» kə.
14 Dzəghwa dzəghə' ghəy kaa daməci na, shaŋ ghəci ta zləɓavə. Dza
ghəy ki, mba'a ghəy nzəyŋəy gwəŋəŋəy. Ma pə ghəy kaa na kəray ghəy
ti na: «Məniva shi va njasa ɗi Ndə sləkəpə ki» a pə ghəy.
15 Ma ləy hwəm hi tsa hyayvaŋəy ghəy va mbə Shezare na, mba'a ghəy
pəhəti shi ghəy, ka dzaŋəy dzəmbə Zherəwzalem tsəgha.
16 Mba'a nihwəti mbəzli mbə mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə Shezare
nza kwasəbə ghəy kwərakwə. Dza ghəshi, mba'a ghəshi pəhəghəŋəy
dzakə ghi tsa Mənasən, ndə ka Shipər, ta hi ghəy kəyɓa. Mənasən tsa
vay, ndə nəw Yesəw ghəci ghala mbəradzəy.

Tsəhə tsa Pəl kəghi tsa Zhakə

17 Ma sa səəkəŋəy ghəy dzəmbə Zherəwzalem na, mba'a ngwarməmə
mbə nəw Yesəw ka'wətəŋəy lə vəshi.
18 Ma tə həzlimə na, mba'a Pəl dzakəy lə ghəy dzakə ghi tsa Zhakə.
Dzakə ghəy na, mbəzliy 'wa kwal kaa mbəzliy nəw Yesəw gwanashi kəyɓa
ɓasə ɓasə.
19 Dza Pəl ka səkwəshi ki. Ma sa səkwamtishi na na, mba'a slanakəshi
shi mənti Hyala gwanashi səvəri mbə sləni ghərahwə na mbə *mbəzliy
kamaa ka Zhəwifə.
20 Ma sa favə ghəshi kwəma va tsəgha na, mba'a ghəshi falti Hyala.
Dzəghwa ma kə ghəshi kaa Pəl ki na: «A gha nay də'wə ghən tsa gha
sana ki zəmə, njasa ɓanavə ka Zhəwifə ɗaŋ nefer shi kaa Yesəw. Ghəshi
gwanashi kiy, mbəzliy 'yambə ghən tsa shi mbə nəw kwəma pəhanavə
Hyala kaa *Məyizə ta ɓəmmə na ghəshi.
21 Maɗ kiy, mba'a ghəshi favə kwəma dzar kwa kaɓaka gha, dzəkən
kwəma ɓananshi gha kaa ka Zhəwifəə nzəyshi dzar mbə *mbəzliy
kamaa ka Zhəwifə. Zlatam nəw kwəma ɓəkəmmə Məyizə, əntaa ghwəy
*slaslanshi fə'yasa kaa ndərazhi ghwəy ma, ka nənəw kwemer jijihiŋwəy
ghwəy ma, pə gha kaa ngəshi, kə məndi.
22 Njaa dza ghwəmməə məni sana sənzənva kia? Avanay ya njaaɓa
sana kiy, war ta favə dza ghəshi, a gha səəkəŋa tikə, kə ghəshi.
23 Va tsəgha, ma pə gha məntiy, zləɓati məni kwəma dza ghəy na ta
gəzəŋa. Anay, a mbəzli va ghəy tikə faɗə, mba'a vəghwə tsaa niy gəzəkə
ghəshi ta məni sləni kaa Hyala kədiy, tərmbə war dza ta sləni ghən tsa
shi, lə məni na gwanata na kwəma ka məndiy məni njasa gəzəkə Hyala
kaa Məyizə.
24 Pəməvəshi, a gha dzaa yaɓanti kwəma tar ghən tsa gha njasa gəzəkə
kwəma ɓəkəmmə Məyizə kwasəbə shi. Nza gha ɓanavəshi dəbeker dza
ghəshiy slasla kaa Hyala, ta mbə məndiy slənanamti ghəneɗemer shi. Ma
tsəghay, a mbəzli gwanashi dzaa sənay, ma kwəmaa niy favə məndi va
dzar kwa gha na, kwəma mbəw, kwəma gəm na na! Na na gha də'wə
ghən tsa gha kwərakwə na, mbə nəw kwəma pəhəti Məyizə nza gha wəzə
lə kwal tsa nzə, kə məndi taa ni.
25 Ma na mbəzliy kamaa ka Zhəwifə, mba'a ghəshi ɓanavə nefer shi
kaa Yesəwəy, a ghəy tsaslanaghəshi zliyahi, njasa niy sləkati ghwəmmə
va. Mba'a ghəy gəzanshi a ghəshi ndəghwə ghən tsa shi va kwəfəghə shi

---

21:13 **21:13** 20:24 **21:14** **21:14** Lk 22:42 **21:18** **21:18** 15:13; Gal 1:19 **21:19** **21:19** 11:18
21:21 **21:21** sla fə'yasa: 16:3; Gal 3:25, 28; 5:2 **21:23** **21:23-24** Bəla 6:13-21 **21:25** **21:25** 15:29

tahwə məndi mbəri li shi, lə va zəmə miymiy, lə va zəmə sa ɓərti ɓərti tsa, lə va məni ghwərghwər» kə ghəshi.
26 Dzəghwa Pəl ki, mba'a zləɓavə kwəma va, kə mba'a pəməvə mbəzli va. Ma tə way pi həzlimə va na, mba'a dzaa yaɓanti kwəma tar ghən tsa ci kwasəbə shi. Ləy hwəm na, mba'a dzay dzəmbə *ciki Hyala li shi ta ci vici kərə tsa yaɓə kwəma kən ghən shi, ya vaa ndə mbə shi na fəcava ghəci dzaa səəkə ta slasla dəbeker kaa Hyala.

Pəl mbə ciki Hyala

27 Ma tə kwa mbərfaŋa vici na, dza kar Pəl mba'a ghəshi kərnamti yaɓə kwəma kən ghən tsa shi. Ma ghalaɓa na, mba'a nihwəti *ka Zhəwifəə səəkə tə hiɗi ka Azəy nay Pəl mbə ciki Hyala. Ma sa nay ghəshi na, ghavə ghəshi tsəgha ki, həər ghəshi həərəvə mbəzli gwa'a, baŋ ghəshi kəsəti Pəl.
28 Ka ngwəmə lala ghəshi, ma kə ghəshi na: «A mbəzli ka *Izərayel, kəətiŋəyəm! Avanayəm ntsaa ndərə hwəlfə ka Zhəwifə va mbə gəzə kwəma ci kaa mbəzli, ya kwamaɓa dza na. Ava ghəci na saa ndərə kwəma pəhətəmmə Hyala va, mba'a ciki Hyala tsa. Zhini diɓa kiy, dza pəm pəmambə *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə mbə ciki Hyala. Shi va sanay, a sawanti ɗewɗew tsa ciki Hyala tsa va, na gəzə nzə» kə ghəshi.
29 Ma gəzə ghəshi kwa kərni kwəma na tsəghay, sa niy nay ghəshi Pəl dzar mbə məlmə ghəshi lə Tərəfim ndə ka Efesə. Ntsa vay, ndə ka Zhəwifə naw, nda pəmambə Pəl mbə ciki Hyala, kə ghən tsa shi niy ni.
30 Dzəghwa ki, gwa'a gwa'a kwəma va pəlita dzar mbə məlmə, ka səəkə kwaɓa, ka səəkə kwaɓa mbəzli, dza baŋ ghəshi kəsəvə Pəl, ka mbahə səvəri mbə ciki Hyalaa dzəti ngwəla. War sa səvərishim li na, disl məndi kakalay miy ceker.
31 Dza ghəshi ka pəla kwal tsaa pəəsli Pəl. Dzəghwa mba'a nəwər tsa kwəma va tsəhəy va kwəmanda tsa ka sawji ka *Rəm. Ma kə məndi na: «Waa kwəmaa sa nza mbəzli ka Zherəwzalem gwanashi mbəw» kə məndi.
32 Dza na nza'jəw ghəci dzaa harvə ka sawji lə mbəzli dikə dikə ni dzar mbə shi, ka dzaa dzəti pətsa məniva shi va. Ma sa nay mbəzliy ɓasəshi va kwəmanda səəkəy ghəshi lə mbəzli harvə na va na, mba'a ghəshi zlay də'wə Pəl.
33 Dza kwəmanda ki, mba'a kətəghəvay dzəvəgha Pəl, baŋ kəsəti. A kə kaa mbəzli ci na: «Tsaghwam kwa dəŋw tsahi bakə» kə. Dza na tapə ta ɗəw kwəma va mbəzli, ma kə na: «Wa slən tsa ntsaa? Wantsa shi mənti naa?» kə.
34 Dza nihwəti mbəzli tiɓa ki, ka gəzanci kwemer va, ghənghən ghənghən: «Ava tsa' na nana kwakə, kə nihwəti, a' tsa' na nava bay, kə nihwəti diɓa.» Kala mbay ghəciy favə kwəma zləɓancim va sa nzana tərəŋw məndi gaka, ka ngwəngwəmə lala. Dza na ki, mba'a gəzanshi kaa ka sawji a məndi ɓəghə Pəl dzəti berki tsa ka sawji.
35 Dza ka sawji ka dzashi li. Sa tsəhəshi ghəshi lə Pəl tə ɗal pətsa miy berki tsa va ki na, mba'a ka Zhəwifə kafəshi ta pəla pəəsli ci. Dza ka sawji ki, ka ɓə Pəl ɓəɓə, va nəghətaa ghəshi də'wə.
36 Mbəzli gwanashi na, war ka nəw Pəl lə lala tərəŋw tərəŋw. Ka gəzə: «Pəəslim! Pəəslitim ka mbəri!» kə ghəshi.

Pəl gəzə kaa mbəzli njasa nza nzəy tsa ci tə hiɗi

21:26 21:26 1Kwər 9:19-23 **21:28 21:28** 6:13; 24:6 **21:29 21:29** Tərəfim: 20:4 **21:36 21:36** 22:22; Lk 23:18; Zhŋ 19:15

37 Ma Pəl ndəkwə ndəkwə ta dzəmbə tə miy ciki berki tsa va ki na, tapə
ghəci ta gəzə kwəma kaa kwəmanda tsa ka sawji tsa va, lə kwəma ka
*Gərekə, ma kə na: «Zlayra kwal gha e gəzaŋa kwəma jəwə na?» kə. Ma
kə ntsa va na: «Waa ka favə kwəma ka Gərekə gha di na?
38 Ndəɓa gha na ndə ka *Ezhipətə tsaa niy ghavə na ci va kwəma
dzəmbə tiɓa, kala zləɓa ma kwəma ngwəmna, dzəghwa na, mba'a ɓasəvə
mbəzli ka rəɗa bələkwə faɗə mətsəkəə dzay dzəmbə gamba li shi niy nə
ya ni?» kə.
39 Ma kə Pəl na: «A awə, na neyey, ndə *ka Zhəwifə nzee, mbə məlmə
Tarsə tə hiɗi ka Shilishi yakəram, Tarsə vay, məlmə dikə na na. Ə
cə'wəŋee na gha, titihwə, zlayra kwal e gəzanshi kwəma jəwə kaa mbəzli
ni» kə.
40 «A kwal va gha, gəzə kwəma gha va» kə kwəmanda ngəci.

Dza Pəl ki, garə garəy mə ɗal pi, miy ciki, kaf kafata dəvə ci kaa mbəzli,
ta mbə ghəshiy garəti gaka. Ma sa nzəyshi mbəzli shalalal ki na, tapə Pəl
ta gəzanshi kwəma kaa mbəzli kwa kwəma ka *Ebərə, ma kə na:

22

1 «A ngwarməhira ghwəy lə dəhira, favəm kwəma ɗee na gəzəŋwəy
sənzənva, ta pa ghwə kən ghən tsee» kə.
2 Ma sa favə ghəshi ghəciy gəzanshi kwəma lə kwəma ka *Ebərə,
kwəma shi na, mba'a ghəshi mətsəhəə nzəyshi ɗekəɗekə. Ma kə Pəl na:
3 «Yənəy, ndə ka Zhəwifə nzee, mbə məlmə Tarsə yakəra məndi, məlmə
tə hiɗi Shilishi. Tikə kəlee mbə məlmə Zherəwzalem na, mba'ee ɓənəhwə
kwəma pəhəti jijihimmə, ka sənata kwa pətsa kəray na. Gamaliyel niy nza
naa ndə ɓənira kwəma va, tərəŋw yən niy 'yambə ghən tsee mbə kwəma
Hyala, njasa 'yambə ghwəy tsa gwanaŋwəy sənzənva.
4 Mba'ee sahwə ngəra'wə kaa mbəzliy nəw kwal tsa Yesəw, pa' ka
bəkwəhwəshi, ka pəəhəshi tə zə'wə, ta kəəlishiy dzəghwa fərshina, zhər
lə mi'i gwa'a.
5 Sənzənvay, a ndə ta Hyala tsa dikə tsaa mbay ndəghati fəti ta kwəma
va ghəshi lə mətikwəkwər mbə ka Zhəwifə gwa'a, sa nzana, yən mbə dzaa
dzəmbə Damasə ta kəəsə mbəzliy nəw Yesəw mbəɓa, ta ɓəshi səəkəə
dzəmbə Zherəwzalem, ta sanshi ngəra'wəy, ghəshi niy tsaslira na zliyahi.
Ma sa kee cintishi zliyahi va kaa ngwarməhimmə ka Zhəwifə mbə Damasə
na, mba'a ghəshi taa sənay tsəgha, kataŋ ghwənikəram, kə ghəshi.
6 Ma yən mbə kwal ta dzəmbə məlmə Damasə, yən ndəkwə ndəkwə lə
məlmə va, havəghwə vici kwa ghən na, vətəghə, yən nay waŋ pi məniy
dalala səəkə mə ghwəmə, ka mbərə. Dəzlətsəɓə tsəɓayra.
7 'Wakəvə tsəgha, gwərəp yən məra tə hiɗi. Ma fee na, məli ndə mbə
gəzəra kwəma, a kə na: “A Səwl, a Səwl, waa shiy mənishi ni sara gha
ngəra'wə tay?” kə.
8 Ma pən na: “Wa ndə nza gha kia Ndə sləkəpə?” pən. Ma kə ngəra na:
“Yən na, yən Yesəw ndə ka Nazaretə tsa sanci gha va ngəra'wə” kə.
9 Mba'a mbəzliy nza ghəy va li shi nay waŋ pi tsa va nanzə ngar ki na,
a favə məli ntsaa gəzəra kwəma va ghəshiw.
10 Dzəghwee ka ɗəw və: “Wa shi kee məni sana kia Ndə sləkəpə?”
pən. Ma kə kaa ngəra na: “Sati taŋtaŋ, mbalaa dzəmbə məlmə Damasə,
mbəɓay, a məndi dzaa gəzaŋa shi ɗi Hyala ghaa məni gwa'a” kə.

21:38 **21:38** 5:36 **22:3** **22:3** 5:34-39; 9:11 **22:4** **22:4-5** 8:3; 26:9-11 **22:4** **22:4** 9:2 **22:6** **22:6-16** 9:1-22; 26:12-18 **22:6** **22:6-7** 9:3

11 Ma sa satiree na, shaŋee ta nay pi, sa bamamtəra waŋ pi tsa tərəŋw
tsa va. Dza mbəzli səəkə ghəy va li shi, mba'a ghəshi kəsəghəra kəsə kəsə
tə dəvəə dzəmbə məlmə Damasə.
12 Mba'a tsahwəti ndə niy nza mbə Damasə ki, slən tsa ci na Ananiyasə.
Ndə ka hazləni va Hyala ghəci, ka nəw kwəma pəhəti jijihimmə ghəci
tərəŋw, ntsa wəzə tsa ghəci va ka Zhəwifə mbə məlmə va gwa'a gwa'a.
13 Mba'a səəkəy kəsara, gar garəy vəghee, ma kə ngəra na: "A zəmə,
ə kə mətsəhi gha ghwənishi" kə. Dza nza'jəw tsəgha, mba'a mətsəhee
ghwənishi ghala pətsa va. Dzəghwa tsa' pən na, ka nayee.
14 Ma kə na: "Hyala jijihimmə tsəhavəŋa na, ghala kwataŋa ta mbə
ghaa sənashi shi ɗi na, nza gha mbəə nay ntsa slar tsa, nza gha favə gaka
kwəma gəzaŋa na lə miy tsa ci.
15 Sa nzanay, gha dza naa nza ka ndə ndəgha fətiy dzəkən. Nza gha
gəzanshi shi nashi gha va, lə kwəma favə gha va gwa'a kaa mbəzli
gwanashi.
16 Nana sənzənva kiy, wa shi zhini ghaa ndəghə ghwəla kia? Sati,
a məndi məntəŋa *batem. Nza gha cə'wə Ndə sləkəpə ta mbə Hyalaa
yaɓantəŋa kwəma gha jikir na" kə.
17 Ma tə nahwəti vici ləy hwəm kwəma va na, mba'ee zhəghəghəvaraa
zhəmbə Zherəwzalem. Ma yən mbə cə'wə mbə *ciki Hyala tə nahwəti
vici na, mba'ee nashi shiy nja kwa shiw.
18 Avanashi shi nashee va, ma nighee na, Ndə sləkəpə mbə gəzəra
kwəma, ma kə na: "A Səwl, diva mbata gha, a ghaa səvəriŋa mbə məlmə
Zherəwzalem. Sa nzana, ma mbəzli mbəɓay, ka dza ghəshiy zləɓa kwəma
dza ghaa gəzəə dzəkən yaw" kə.
19 Ma pən na: "Əy, a Ndə sləkəpə, a ghəshi sənay wəzə, kwataŋay pa'
mbə ceker ɓasəva ka Zhəwifə səəkee mbə kəəsə mbəzliy ndaŋa nefer shi,
mba'ee di'wəhwəshi lə də'wəta, ka kəəlishiy dzəghwa fərshina gwa'a.
20 Zhini ɓa, sa pəəsli məndi Etiyen tsaa ndəgha fəti ta kwəma gha na,
tiɓee niy nza kwərakwə, məgarə ndəkwə vəgha shi, mba'ee falti pəəsli
tsa pəəsliti məndi va. Yən niy ndəghwə na kwəbeŋer mbəzliy pəəsli va"
pən
21 Ma kə Ndə sləkəpə ngəra ki na: "Waa sati, e ghwəniŋa kərakə
dzəmbə *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə nə ya" kə kaa ngəra» kə Pəl.
22 War ɗekəɗekə mbəliy ɓasəshi va nzəyshi, ka fa kwəma gəzə Pəl.
Ma sa tsəhəy na tə kwəma gəzəkə na va kwa kərni va ki na, mba'a
ghəshi maɗishi gwanashi, ka gəzə kwəma zlaŋzlaŋ, ma kə ghəshi na:
«Paslamtim tsatsa ndə, ka təɓə na ghəciy nza tə ghwəməyəw!» kə ghəshi.
23 Tərəŋw nəfə tsa shi satiy, dza ghəshi ka ngwəmə lala zlaŋzlaŋ, ka
bazla kwəbeŋer shi, ka ngərə kwərbi dzəta ghwəmə.
24 Sa nashi dikə tsa ka sawji ka *Rəm mbəzli vaa məni tsəgha na, dza na
ka gəzanshi kaa ka sawji a ghəshi pəməghə Pəl dzəmbə berki tsa shi ta
də'wə lə kwərpə. Sa ɗi na va məndiy də'wəy, ta mbə ghəciy gəzə kwəmaa
səvəri, ya kala ɗi ghəci. Nza məndi mbəə sənashi shi ngwəngwəmə
məndi va lalaa dzəkən ti.
25 Ma sa pəhamti məndi Pəl ta dza ta də'wə ki, ma kə kaa dikə tsa ka
sawji bələkwə ghəci məgarə tiɓa vəgha na: «kwal va ghwəy ta də'wə ndə
ka Rəm kala mənta ya ngwəvə nzəə dzəkən na?» kə.

22:16 **22:16** 8:35-36; 9:14 **22:17** **22:17** Gal 1:18 **22:20** **22:20** 7:58; 8:1 **22:21** **22:21** 9:15
22:22 **22:22** 21:36 **22:25** **22:25** 16:37

26 Ma sa favə dikə tsa ka sawji kwəma va tsəgha na, nza'jəw dzaa
gəzanci kaa kwəmanda, ma kə na: «njaa dza ghaa məni lə nana kwəma
kia? Ndə ka Rəm na ntsay» kə.
27 Ma sa favə kwəmanda tsa va tsəgha na, mba'a səəkəy dzəvəgha Pəl,
ma kə ngəci na: «Gəzara di, ndə ka Rəm nza gha kataŋ na?» kə. Ma kə
Pəl na: «Əŋ» kə.
28 Ma kə kwəmanda ki na: «Na neyey, gəna ɗaŋ dalalaa fəyee, ghee
nzaa ndə ka Rəm» kə. Ma kə Pəl na: «Iy, a na nee nee kiy, ndə ka Rəm
nzee ghala yakəra məndi» kə.
29 Nza'jəw tsəgha ki na, mba'a mbəzliy niy dza va ta də'wə Pəl, ta mbə
ghəciy gəzə kwəmaa səvəriy katantəvashi vəgha. Dzəghwa, mbə hazləni
kwəmanda lə ghəciy, sa favə na, «ndə ka Rəm nzee» kə Pəl, mba'a niy
mbəlitiy tsaghwa kwa dəŋw.

*Pəl tə ngwəvə kwa kwəma ka sləka kwəma mbə *ka Zhəwifə*

30 Ma tə həzlimə ki na, ka ɗi sənata sləkar tsa kwəma ƀasə ka Zhəwifə
kwəmaa dzəkən Pəl ti kwəmanda tsa ka sawji. Dza na mba'a pəlamti
Pəl kwa dəŋw. Mba'a gəzanshi kaa mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta
Hyala ghəshi lə *ka sləka ka Zhəwifə gwa'a, a ghəshi ƀasəshi. Dza mba'a
pəməkə Pəl garəy kwa kwəma shi.

23

1 Dza Pəl mba'a fati mətsə ci tə *ka sləka ka Zhəwifə gwanashi. Ma kə
na: «A ngwarməhira, yənəy, ɗewɗew na nəfə tsee kwa kwəma Hyala, sa
nzana, ya pa' ndatsəy wəzə nəwtee kwal tsa nzə» kə.
2 A kə Ananiyasə dikə tsa *ka ta Hyala kaa mbəzli vəgha Pəl na:
«Ləkatim dəvə tə miy tsa ci va» kə.
3 Ma kə Pəl ngəci na: «Yaŋ ta ləkəyŋa dza Hyala kwərakwə! Gha gha
ntsaa ƀəti ghən tsa ci tsa nja ntsa slar tsa. Ta sla ngwəvəə dzəkənee nja
kwəma gəzəkə kwəma pəhəti ghwəmmə gha nzəyŋa tiƀa sənzənva ƀa
na, zhini tapə gha ta gəzə kwəmaa təƀə ma va kwəma pəhəti ghwəmmə,
ka ghwəni mbəzli ta ɗə'wəra ƀa, pə gha na?» kə.
4 Ma kə mbəzli vəgha kaa ngəci na: «Wa ə tsəərə gha dikə tsa ka ta
Hyala na?» kə ghəshi.
5 Ma kə Pəl na: «Waa niy sənay ya ghəcia dikə tsa ka ta Hyala pənəw,
ngwarməhiraw! Sa nzanay, a Zliya Hyala gəzəkə, əntaa gha gəzə *kwəma
jikir naa dzəkən ntsa dikə tsa mbə hwəlfə gha ma, kə» kə.
6 Ma sa sənay Pəl bakə na takə tsa mbəzli mbə ka ƀasə kwəma, *ka
Sadəsehi nihwəti, nihwəti na,*ka Farisahi kəy, dza na, tapə ta zlapə
kwəma mbə jipə mbəzli va zlaŋzlaŋ, a kə na: «A ngwarməhira, yənəy,
ndə Farisa nzee, Zəghwə yakə ndə Farisa yən baw ƀa. Avanay tə mbərkə
sa nzana mba'ee zləƀavə, ta zhakati dza mbəzli mbə məti pən, va tsəgha
nzee tə ngwəvə sana» kə.
7 Ma sa gəzəkə na tsəgha, mba'a ghəpə dzay dzəghwa jipə ka Farisahi
lə ka Sadəsehi ki. Dzəghwa bakə mbə ghəshi təhəvərivashi ki.
8 Shi ngərə ghəshi va ghəpə ti shiy, sa nzana ma kə ka Sadəsehi niy
kaa gəzə kwəma shiy, zhakati tsa ndə tiƀa mbə mətiw. Ya *ndə kwal tsa
Hyala, ya hyelerəy, niva shiy tiƀaw, kə ghəshiy niy. Ma ka Farisahi na, a
ghəshi yivə, a shi va tiƀa gwanashi, kə ghəshi na nashi.

23:1 23:1 24:16 **23:2 23:2-3** SləniTaH 19:15; Mt 23:27-28; Zhŋ 18:22-23 **23:5 23:5** Səvəri 22:27
23:6 23:6 26:5; 24:21; Flp 3:5-6 **23:8 23:8** 4:1-2

9 Dzəghwa mbəzli ka ngwəmə lala tərəŋw tərəŋw ki, mba'a nihwəti
mbəzli mbə *ka ɓənipə kwəma pəhəti Hyala mbə ka Farisahi satishi, dza
ghəshi mba'a ghəshi kambə ghəpə mbə kwəma va tərəŋw, ma kə ghəshi
na: «Am, nata kwəma yəɗamti ntsa ghəy na ghəyəw! Nda ə nzana ndə
kwal tsa Hyala, ya nihwəti shiy gəzanci kwəmay əndaw» kə ghəshi.
10 Dzəghwa ka ngwəngwəliva ghəshi tərəŋw mbə kə ghəpə tsa va ki. Ma
sa nata kwəmanda tsa ka sawji kwəmaa məniva tsəgha na, mba'a hazləniy
vantaa ghəshi ghavəə slikwəvəri Pəl gəm. Dza na mba'a gəzanshi kaa ka
sawji: «Ləghwam dzəmbə mbəzli va, a ghwəy kəsəkəvəri Pəl mbə shi,
nza ghwəy pəmay dzəmbə berki» kə kaa ngəshi.
11 Ma fəcava həvir na, mba'a Ndə sləkəpə səəkəy kwa shiw va Pəl, ma
kə ngəci na: «Ka dza her gha tepə ma! Ə pə gha ndahwə nəfə tsa gha!
War njasa gəzəhwə gha va kwəmee tikə mbə məlmə Zherəwzalem nay,
war tsəgha ɗi Hyala gha dzaa gəzəhwə mbə məlmə ka *Rəm kwərakwə»
kə.

*Kwəma tsati nihwəti mbəzli mbə *ka Zhəwifə, ta pəəsli Pəl*

12 Səvəri tə həzlimə na, mba'a nihwəti mbəzli mbə ka Zhəwifə tsati
kwəma shi ka sa kwətiŋ na, ta pəəsli Pəl, mba'a ghəshi zəmanti fəla kwa
kwəma mbəzli: «Ka zəmə shiy ghəyəw, ka sa ghəy ya yam, kala pəəsliti
Pəl ghəyəw» kə ghəshi.
13 Ɗaŋ tsa mbəzliy tsati kwəma va va, ka zəmanti lə fəlata na, a ghəshi
taŋəti faɗə mətsəkə.
14 Dza ndəs ghəshi səəkəshi dzəvəgha mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta
Hyala, lə dzəvəgha mətikwəkwər mbə ka Zhəwifə. Ma kə ghəshi na: «A
ghəy zəmanti fəla kwa kwəma mbəzli gwa'a gwa'a, ka zəmə shiy ghəy ya
waɓa nzə, kala pəəsliti Pəl ghəyəw, pə ghəy.
15 Va tsəgha nə ghəy kiy, mbalam, ghwəy lə *ka sləka ka Zhəwifə, a
ghwəy gəzanci kaa kwəmanda ka sawji, a ghəci pəlikəvəriŋwəy Pəl. Njasa
ɗi ghwəy gwəmavə njəɗi kwəma kən va və, pə ghwəy taa mənti. Ma sa ka
məndi pəliy səəkəy, ta gwəmatəvaŋəy dza ghəy, nza ghəy paslamti mbə
kwal» kə ghəshi.
16 Dzəghwa mba'a zəghwə zhambəghəy Pəl favə kwəma tsati ka
Zhəwifə va. Dza na kwerə dzay dzəmbə berki ka sawji, mba'a gəzəy kaa
Pəl.
17 Sa favə Pəl kwəma va na, dza na mba'a harvə ndə ta mbəzli dikə
dikə ni mbə ka sawji, ma kə kaa ngəci na: «Pəmanaghə zəghwə na kaa
kwəmanda tsa ghwəy, ɗi na gəzanci nahwəti kwəma ngəci ɗi» kə.
18 Tsəgha na, kə dikə tsa mbə ka sawji, dza na mba'a pəməvə zəghwə
va, mba'a pəhanaghə kaa kwəmanda. Ma kə ngəci na: «Waa Pəl, ntsa
kwa fərshina va haraɗa na, mba'a cə'wəvəra ta pəməŋa zəghwə nee, nza
kwəma və ta gəzəŋa, kə» kə.
19 Dza kwəmanda pay kəsəvə zəghwə va tə dəvə ci, mba'a dzay
dzəvəgha bəla li. Dza na ka ɗəw və: «A kwəma ɗi gha gəzəraa?» kə.
20 Ma kə zəghwə va na: «Waa ə tsati ka Zhəwifə kwəma ta pəəsli Pəl.
Həzliməy, ta səəkə dza ghəshi ta cə'wəŋa, ta mbə ghaa pəməghə Pəl
dzəghwa kwəma ka sləka kwəma. Ka sləka kwəma vay, ta ɓasəshi dza
ghəshi, mba'a ghəshi mənti njasa ɗi ghəshi njəɗi kwəma kən.
21 Na na ghay, əntaa gha taa zləɓa kwəma shi va ma. Sa nzanay gar
taŋ faɗə mətsəkə na mbəzli mbə shi tə mbə, mbə ndəghə səvəri tsa ci ta

---

23:9 23:9 25:25; Lk 23:4 **23:11 23:11** 18:9; 19:21; 27:24; 28:16, 23 **23:12 23:12** 9:23 **23:14 23:14-15** 25:3

pəəsli. A ghəshi zəmanti lə fəlata, ka zəmə shiy ghəy, ya yam nzə, kala
ghəy pəəsliti na Pələw, kə ghəshi. Sənzənvay, gwa'a gwa'a pəhamtəvashi
ghəshi, ka ndəghə war va gha» kə.
22 Ma sa favə kwəmanda tsəgha na, dza na mba'a gəzanci zəghwə
va: «Əntaa gha gəzə kwəma na ya kaa waɓa ma!» kə. Mba'a ghəshi
təhəvərivashi.

Kwəmanda tsa ka sawjiy pəmanci Pəl kaa ngwəmna Felikəsə

23 Dza Kwəmanda tsa ka sawji ki, mba'a harvə mbəzli bakə mbə mbəzli
dikə dikə ni mbə ka sawji ci. Ma kə ngəshi na: «Mbalam ɓasətim ka
sawji diwəy bakə, mba'a ka gədewesli mbərfəŋ mətsəkə, mba'a ka gwapa
diwəy bakə. Sa ka ghwəy ɓasətishiy, nza ghwəy gwəmatəvaŋwəy wəzə
gwanaŋwəy, ta dzaa dzəmbə məlmə Shezare, ndatsə həvir, tsahi məsliɗə.
24 Nza ghwəy pəhəti gədewesli, ta ɓə Pəl. A ghwəy pəmanaghə kwəriŋ
kala kwəfaghay shiy kaa ngwəmna Felikəsə» kə.
25 Dza na mba'a tsasliti zliya, mba'a ɓanavəshi ta dəvə shi. Tsa' kə kwa
zliya va na:
26 «Yən Kwələdə Lishiyasə tsasli na zliya na, yən kwəmanda, kaa
Felikəsə tsee diɓədiɓə tsa. Ə səkwəŋee.
27 Ma nə ya kiy, avee pəməghəŋa Pəl. Ka Zhəwifə niy kəsəvə na, ka
ɗi pəəsliti ghəshi. Ma sa favee ndə ka *Rəm na, kə məndi na, mba'ee dzaa
mbəliti lə ka sawji və shi.
28 Dzee mba'ee pəməkəvəriy dzəghwa kwəma *mbəzliy sləka ka
Zhəwifə, sa ɗee sənata sləkar tsa kwəma ɓanci *ka Zhəwifə va fəti ti.
29 Ma sa fee kwəma shi va na, war ta kwemer shi pəhəpəhə ni ghəshi
harati tə ngwəvə. Kala nata kwəma təvəti nee gar pəəsli məndi, ya gar
fə məndiy dzəghwa fərshina.
30 Sa gəzara məndi, a ka Zhəwifə gwəmantəvashi, ka tsati kwəma ta
pəəsli ci, kə məndiy, va tsəgha pəməghəŋee sana nee taŋtaŋ. Mba'ee
gəzanshi kaa mbəzliy ɓanci fəti va, a ghəshi dza ta sləka kwəma va vəgha
gha də'wə ghən tsa gha» kə.
31 Dza ka sawji ki mba'a ghəshi ɓəvə, kəram ghəshi maɗishi lə Pəl həvir
njasa gəzanakəshi məndi va ki. Mba'a ghəshi pəməghə həvir va pa' mbə
məlmə Antipatərisə.
32 Ma tə way pi mekəshi ki na, mba'a ka sawji ka səɗa zhəghətəvashiy
zhəmbə berki. Ma ka gədewesli na, ka dzashi lə Pəl.
33 Ma sa tsəhəshi ghəshi mbə məlmə Shezare na, mba'a ghəshi ɓanavə
zliya tsaslanavəshi məndi va, mba'a Pəl gwa'a kaa ngwəmna ki.
34 Ma sa jangamti ngwəmna zliya va na, dza na ka ɗəw kwəma va Pəl:
«Tə hiɗi ka wa səəkə ghaa?» kə. «Tə hiɗi ka Shilishi» kə Pəl kaa ngəci.
Ma sa favə na, tə hiɗi ka Shilishi səəkee, kə na,
35 «nzee ɗəw kwəma va va gha, sa ka mbəzliy ɓəŋa fəti va səəkəshi
bay» kə. Dza na mba'a gəzanshi kaa mbəzli a məndi fəy Pəl ka ndəghwə
kəghi tsa mazə *Erədə.

24

Pəl kwa kwəma ngwəmna Felikəsə

1 Ma ləy hwəm sa mənti Pəl hi cifə mbə Shezare na, mba'a Ananiyasə,
dikə tsa *ka ta Hyala səəkəy dzəmbə məlmə Shezare va ghəshi lə

23:27 **23:27** 21:30-33; 22:25 **23:29** **23:29** 18:14-15; 26:31; 28:18 **23:30** **23:30** 24:5-8 **24:1** **24:1** 25:2

mətikwəkwər mbə *ka Zhəwifə. Mba'a ghəshi pəməvə ndə yip ta mbəzli
mbə ngwəvə, Tertələsə, kə məndi kaa slən tsa ci. Mba'a ghəshi səəkəshiy
dzəghwa kwəma ngwəmna, ta har Pəl dzəti ngwəvə.
2 Dza mba'a məndi harkə Pəl, dzəghwa tapə Tertələsə ta ɓanci fəti ki,
a kə na: «A Felikəsə ntsa diɓədiɓə tsa, tə mbərkə gha nzəyŋəy ghəy lə
zərkə tərəŋw. Tə sa nzana mba'a gha sənata kwəma mbə məni mazə tsa
gha, dza gha mba'a gha zhəghanti shiy, va tsəgha dzava hiɗi ghwəmmə
kwa kwəma kwa kwəma.
3 War mbə məniŋa 'wəsa nza ghəy, ta shi kwəmavə ghəy va gha ya
hwəmɓa, ya pa' kwəmaɓa gwa'a gwa'a.
4 Ka ɗee yən dzamtəŋa vici, ka dalantəŋa lə gəəzə kwəma ɗaŋəw. Ə
cə'wəŋee gha məntəŋəy wəzə hwər tsa gha, a gha fati kwəma ɗi ghəy na
gəzəŋa jəwə.
5 Ntsay, ə kəsay ghəy ka ndə liɗi mbəzli ghəci dalalay, ghəci ngwashi na
miy dzəghwa jipə ka Zhəwifə ya pa' kwəmaɓa tə hiɗi ghwəmmə gwa'a
gwa'a. Ghəci na mazə tsa mbə mbəzli nə məndiy ni, ka Nazariya, kə
məndi.
6 Ghəci kiy, pa' lə ciki tsa Hyala ta dzəghəhwə na sawa ci, ka gəzə
*kwəma jikir na dzar kwa. Dza ghəy ki, mba'a ghəy kəsəti.
7 [Mba'a ghəy niy ɗi sla ngwəvəə dzəkən njasa gəzəkə kwəma pəhəti
ghəy na, dza Lishiyasə, kwəmanda ka sawji mba'a səəkəə mbahəhwə lə
bərci, ghəshi lə ka sawji mbə dəvə ghəy. Mba'a gəzanshi kaa mbəzliy
ɓanci fəti va, a ghəshi səəkəə dzəghwa kwəma gha, ta har dzəti ngwəvə.]
8 Njəɗi ma gha kwəma va vəy, ta gəzəkəŋa dza na. Mba'a gha taa favə
də'wə ghən tsa gha, kataŋ na shi kəsə ghəy ni ntsaa dzəti ngwəvə ti shi,
pə gha» kə.
9 Dza ka Zhəwifə gwanashi, jakə jakəti miy tsa shi li, ka sa kwətiŋ tsa.
«Ava war tsəgha na kwəma va, njasa gəzəkə na va» kə ghəshi.
10 Dza ngwəmna ki mba'a ɓanavə kwal kaa Pəl ta gəzə kwəma. Ma sa
zlanay na kwal tsəgha, ma kə Pəl na: «Sa sənay ya, a gha hiŋa gar piya
ɗaŋ mbə sla ngwəvəə dzəkən mbəzli tə hiɗi ni pənəy ngwamənay, lə
vəshi dzee gəzə kwəma kən ghən tsee kwa kwəma gha.
11 Avanay, ya ə njəɗi gha sənzənva də'wə ghən tsa ghay, taŋəti hi məŋ
lə bakee na nee, ghala səəkəree dzəmbə Zherəwzalem ta pəra'wə dəvee
kaa Hyalaw.
12 Na neyey, kəsara ghəshi mbə ya miy ya ghəy lə waɓa nzə, ya yən
mbə həərə mbəzli mbə *ciki Hyala, ya mbə *ciki ɓasəva tsa ka Zhəwifə,
ya tə ngwəla dzar mbə məlməw.
13 Sənzənvay, ka gəzəkəŋa mbəzli nashi gha ni, avanay tə kwəma tsa'
na va kəsati ghəy Pəl tə ngwəvə, kə ghəshiw.
14 Ma na nee, e gəzaŋa kwəma sənatayay, Hyala jijihiŋəy na sa nəwee,
njasa gəzəkə kwal tsa 'war'war tsa tsa nə ghəshi kwal ka Nazariya na, sa
gəmgəm tsa, kə ghəshi. Yənəy, ə zləɓee kwəma tsasliti məndi mbə zliya
*kwəma pəhəti Hyala njasa nza na, lə mbə zliya ka gəzə kwəma Hyala
gwa'a.
15 Ma kwəma fəy ya ghən tsee gəzliŋə ti ta Hyala ɓa na, ti fəy ghəshi
ghən tsa shi kwərakwə. Ghənzə na kwəma zhakati tsa mbəzli slar slar ni
bəkwəshi mbə məti, lə mbəzli mbə jikir gwa'a.
16 Va tsəgha ɗikəvaree ya hwəmɓa, ta nzəy lə nəfə tsee ɗewɗew kwa
kwəma Hyala lə kwa kwəma mbəzli nzə gwa'a.

24:5 24:5 17:6 **24:6 24:6** 21:28, 30 **24:14 24:14** 9:2 **24:15 24:15** 23:6; 26:8; Dani 12:2; Zhŋ 5:28-29 **24:16 24:16** 23:1; 1Kwər 4:4; 2Kwər 1:12; 2Tim 1:3

17 Ma sa məntee piya ɗaŋ ghala kamee mbə məlmə Zherəwzalem, sa
niy dzaree na, maa niy səəkee sana ta kəəti mbəzli mbə məlmee lə gəna,
mba'a ta ɓə nee vəli kaa Hyala gwa'a.
18 Ava war yən mbə vəli va kaa Hyala tsəgha kəsara ghəshi mbə ciki
Hyala. Ma ghalaɓa na, yən yaɓanti kwəma tar ghən tsee ɗewɗew na. Niy
nza ya mbəzli nzə tiɓa tala ɓaw, a nza kwəma gar həərəti miy na tiɓa
diɓaw. Talay, a nihwəti ka Zhəwifəə səəkə tə hiɗi ka Azəy niy nza tiɓa.
19 Ghəshi niy təɓə naa nza tikə kwa kwəma gha ta harɗaa dzəti ngwəvə
nza, mee na ghəshi kəsata kwəma taree, gar ɓəra fəti məndi nza.
20 Ma kala tsəgha bayəy, gəzəkə fəti niy ndaram ghala vəghwə tsaa nzee
va tə pi sləka kwəma mbəzli tikə ni di.
21 Kala war kwəmaa niy garəɗee va mbə jipəjipə shi, mba'ee gəzəkə
zlaŋzlaŋ, ma pən niy ni na, avanay war tə sa nzana, mba'ee zləɓavə, a
zhakati tsa mbəzli mbə məti tiɓa, pən, kəsatəram tə ngwəvə kwa kwəma
ghwəy ndatsə, pən niy ni» kə.
22 Ma Felikəsə ki na, mba'a məndi niy gəzanci kwəma kən kwal tsa
Yesəw ngəci, mba'a sənata wəzə. Dza na mba'a fati vici sla ngwəvə va
tə fəcahwəti. Ma kə ngəshi na: «Ma pə ghwəy məntiy, mbalam ndatsə
di. Ma sa ka Lishiyasə kwəmanda ka sawji səəkəyəy, ma nzee sla ngwəvə
ghwəy va» kə.
23 Mba'a gəzanci kaa dikə tsa ka sawji bələkwə, a ghəci ndəghwə Pəl,
kala məni ma li njasa ka məndiy məni lə nihwəti mbəzli kwa fərshina
gwa'a ni. «Əntaa gha damə mbəzli ci va səəkəə dzəvəgha ta nighə ma»
kə kaa ngəci diɓa.

Gəzə kwəma Pəl kwa kwəma kar Felikəsə lə mali ci Dərəzilə

24 Ma ləy hwəm hi jəw na, mba'a kar Felikəsə səəkəshi lə mali ci
Dərəzilə, zha *ka Zhəwifə ghənzə. Dza Felikəsə mba'a ghwənashi mbəzli,
ta haranci Pəl. Sa haranakə məndi na, ka fa kwəma gəzə Pəl dzəkən ɓə
nəfə kaa Yesəw *Kəristəw ghəci.
25 Ma sa gəzə Pəl kwəmaa dzəkən nəw kwəma slar na va Hyala, lə
ndəghwə ghən va məni kwəma papama tsa nzə, mba'a kwəma ngwəvəə
taa səəkəə dzəkən mbəzli gwa'a na, mba'a her Felikəsə dzashi tərəŋw.
Ma kə kaa Pəl na: «Mbala nana di na gha, nzee zhiniy ghwəni miy ta
harŋa tə nahwəti vici, sa kee kwəmavə vəghwə» kə.
26 Ka naa dza na, ka har Pəl zhevi ta gəzə kwəma li. Sa nzana, mba'a
niy fəy ghən gəzliŋə, nja na Pəl dzaa ndara gəna ta mbee pəlay, a kə ghən
tsa ci niy ni.
27 Ma sa mənta piya bakə na, mba'a Pərshiyəsə Fesətəsə mbəərəhwə
məni ngwəmna va Felikəsə. Ma sa ɗi Felikəsə fə kwəma kwa saa təɓanshi
kaa ka Zhəwifə na, dza na mba'a zlay Pəl kwa fərshina ghəciy maɗi ta
dzay.

25

Pəl tə ngwəvə kwa kwəma Fesətəsə mbə məlmə Shezare

1 Ma sa mənti ngwəmna Fesətəsə hi mahkan ghala mbəərəvə na məni
ngwəmna tə hiɗi sləkə na va na, mba'a maɗiy mbə məlmə Shezare
dzəmbə məlmə Zherəwzalem.

24:17 **24:17-19** 11:29-30; 21:17-28 **24:21** **24:21** 23:6; 24:15 **24:22** **24:22** 9:2 **24:23** **24:23** 27:3; 28:16, 30 **24:27** **24:27** 25:9

2 Dza mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala ghəshi lə mbəzli dikə dikə
ni mbə *ka Zhəwifə, mba'a ghəshi səəkəshi və, ta ɗəw məni ngwəvəə
dzəkən Pəl, a kə ghəshi ngəci na:
3 «Titihwə na gha ngwəmna, ə cə'wəŋa ghəy, a gha ghwənəghə miy, a
məndi pəməkəvə Pəl tikəə dzəmbə Zherəwzalem» kə ghəshi. Na nashiy
a ghəshi niy tsamti kwəma shi ti, ta dza ta pəəsli ci məndi mbə səəkə li
kwa kwal, va tsəgha ɗəw ghəshi kwəma va tsəgha.
4 Ma kə Fesətəsə ngəshi na: «Wa kwa fərshina na Pəl mbə məlmə
Shezare, dzəghwa yən tala ɓa na, ndal təree ta zhəghəvaa dzəmbə Shezare
vaw» kə.
5 Ma kə ɓa na: «Ma pə ghwəy məntiy, dzaŋəy ghəy lə mbəzli ghwəy
dikə dikə ni, a ghəshi dza ta ɓasəti kwəma va ghəshi lə Pəl tsa va gwa'a
mbə Shezare, niy nza kwəma təvəti na tiɓa» kə.
6 Ma sa hyayvay Fesətəsə mbə shi gar dzar vici dəghəsə lə məŋ na,
mba'a dzay zhəmbə məlmə Shezare. Ma way pi tə həzlimə va na, mba'a
səvəriy, dza das nzəyəy mbə ciki ngwəvə. Mba'a ghwənəghə miy ta dza
ta pəmə Pəl səəkə.
7 Ma sa səəkəy Pəl ki na, dzəghwa dəzlətsəɓə ka Zhəwifəə səəkəshi
mbə Zherəwzalem tsəɓay. War kwemer ghəshiy gəəzə ɗaŋ, ta ɓanci fəti
kaa Pəl. Kwemer 'yahə'yahə ni shi gəəzə ghəshi va, kala gar mbay ghəshiy
ɓəkəvəri ghən tsa tə kwemer shi va, ya ghəshishi.
8 Ma sa gəzamti ghəshi kwemer shi va ki na, dza Pəl ka gəzə naci. A
kə na: «A yənəy, təvəti kwəmee nee tepə, ya dzəkən kwəma pəhəti ka
Zhəwifə, ya dzəkən shi mbə ciki tsa Hyala, ya kaa mazə tsaa sləkə hiɗi
ka *Rəm gwanashiw» kə.
9 Ma sa ɗi Fesətəsə mananshi war kwəmaa dzaa təɓanshi kaa ka
Zhəwifə ki, ma kə kaa Pəl na: «Ka ɗi gha ghaa dzəmbə məlmə
Zherəwzalem, a məndi dza ta sla ngwəvə na mbəɓa kwa kwəmee na?»
kə.
10 Ma kə Pəl na: «Am! A na neyey, avee tə ngwəvə sənzənva mbə ciki
ngwəvə tsa mazə tsaa sləkə hiɗi ka Rəm gwanashi, tikə kə məndiy sla
ngwəvə dzəkənee. E sənay, na nee, kwəma təvətee tiɓa kaa ka Zhəwifəw.
A gha sənay ya gha ci də'wə ghən tsa gha kwərakwə.
11 Ma mba'a kə fəti vəya, yən kə mənti rəɗa gar pəəslira məndi tiy, ka
nə ya awə, pən məndiy pəəsliraw. Ma war kala kwəma kataŋ na tiɓa mbə
kwemer gəəzə ghəshi va, ɓəra ghəshi fəti li shiy, ndə tiɓa gar ɓanavəra
ngəshiw. Kwa kwəma mazə tsaa sləkə hiɗi ka Rəm gwanashi kə ngwəvə
naa slava bay!» kə.
12 Ma kə Fesətəsə kaa Pəl sa gəzamti ghəshi kwəma lə mbəzli kwa
dəgha ci na: «Njana nə gha, war kwa kwəma mazə tsaa sləkə hiɗi ka
Rəm gwanashi ɗee ngwəvə naa slava pə ghay, tsəgha na, ta tsəhə dza gha
kwa kwəma ci» kə.

Kar Agəripa lə zhambəghəy ɗi favə kwəma Pəl

13 Ma tə nahwəti vici ləy hwəm sa hiy hi jəw na, mba'a kar mazə Agəripa
lə Berənisə səəkəshiy dzəmbə məlmə Shezare, ta səkwə Fesətəsə.
14 Ma sa nzana, ta hyayvashi ghəshi dza tiɓa na, mba'a Fesətəsə ghakə
slanci kwəma Pəl kaa mazə Agəripa, ma kə na: «A tsahwəti ndə tikə kwa
fərshina zlay Felikəsə.

25:2 25:2 24:1 **25:3 25:3** 23:14-15 **25:7 25:7** 24:5-6, 13 **25:9 25:9** 24:27 **25:11 25:11-12** 25:21, 25; 28:19 **25:14 25:14** 24:27

15 Ma tə nahwəti vici sa niy dzaree dzəmbə məlmə Zherəwzaleməy,
mba'a mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala lə mətikwəkwər mbə *ka
Zhəwifə niy səəkəshi ta ɗəw ɓasə ngwəvəə dzəkən vəya. Ə pə gha
ɓanavə fəti, kə ghəshi kaa ngəra.
16 Ma pən kaa zləɓanshi nee ki na: “Va ka Rəməy, ka ɓə fəti məndi
kaa ndə kala səəkə ghəci gar tə ngwəvə, dza mba'a gəzəhwə kwəma
kəsəti məndi va ti, kwa mətsə kwa mətsə lə mbəzliy kəsəti, nda nza naa
gəzəkəvəri kwəma gar pəlamti ghən tsa ci tə ngwəvəw” pən nee.
17 Dza ki mba'a ghəshi səəkəshi tikə kwasəbə, kala mawee zhiniy ɓəəli
wəri, war way pi tə həzlimə va na, mba'ee nzəyra mbə ciki ɓasə ngwəvə.
Dza mba'ee ghwənay miy ta har ntsa vaa səəkə.
18 Ma sa səəkəshi mbəzliy kəsəti va ki na, nashee gəzəkəvəri kwəma
rəɗa mənti Pəl dza kwa bəlaa niy təkee, gar ɓanavə fəti məndiw.
19 War ma kwemer gəəzə ghəshiy dzəkən na, kwəma dzar kwa kwal
Hyala tsa shi, lə kwəma tsahwəti ndə, Yesəw, kə məndi kaa slən tsa ci,
mba'a mətiy. Ma kə Pəl naci ki na, tə ghwəməy na Yesəw tsa va, aa
zhakatiy mbə məti, kə.
20 Ma yən nee ki, sa sənay mee njasa kee mənti ta mbay sənata sləkar
tsa kwəma tsəgha na va na, dzee tsəgha tapə ta ɗəw va Pəl: “Ka zləɓa
gha ta dzaa dzəmbə məlmə Zherəwzalem, a məndi dzaa sla ngwəvə na
mbəɓa kwa kwəmee na?” pən ngəci.
21 Ma kə Pəl na: “Awə, kwa kwəma mazə tsaa sləkə hiɗi ka *Rəm
gwanashi kə ngwəvə vaa slava bay” kə. Dza mba'ee gəzanshi kaa mbəzli,
a məndi ndəghwə kwa fərshina, ma nzee dza ta pəmanci kaa mazə ka
Rəm dzaa nza, pən» kə.
22 Ma kə mazə Agəripa kaa Fesətəsə na: «E ɗi favə kwəma ntsa va, yən
də'wə ghən tsee kwərakwə di» kə. Ma kə Fesətəsə na: «Ndəghə həzlimə
ghənzə tsəgha, a gha taa favə» kə.
23 Ma tə way pi ki, mba'a kar Agəripa ghəshi lə Berənisə pəhəkəvashi,
lə mbəzli tə səəbə shi, mba'a ghəshi dzashiy dzəmbə ciki ɓasəva ghəshi
lə mezhizhə ka sawji, mba'a mbəzli tə slən mbə məlmə. Dza ngwəmna
Fesətəsə ki, mba'a ghwənashi mbəzli ta har Pəl.
24 Ma kə Fesətəsə, sa səəkəy Pəl na: «A mazə Agəripa, ghwəy lə mbəzli
tikə ni gwa'a, ntsa nay ghwəy tsay, ka səəkə vəya, yən mbə Zherəwzalem,
ka səəkə vəya, yən tikə səəkəshi ka Zhəwifə gwanashi ta kwəma kən.
War gha pəəsliti, kə ghəshi kaa ngəra.
25 A na neyey, nashi shiyee gar pəəsli məndi ti shiw. Ma sa nə na
də'wə ghən tsa ci: “Kwa kwəma mazə tsaa sləkə hiɗi ka Rəm gwanashi
kə ngwəvə vaa slava” kəy. Va tsəgha ɗee pəməə dzəghwa kwəma mazə
ka Rəm tsa va.
26 Ya tsəgha nzə ki na, a nata kwəma kee tsaslanaghə kaa mazə
kwasəbee dzəkən kwəma ciw. Va tsəgha nə ya pəməkee dzəghwa kwəma
ghwəy, kwatama dzəghwa kwəma gha bay, gha mazə Agəripa, nda nzee
kwəmavə kwəma kee tsaslanci ləy hwəm sa ka gha njəɗiti kwəma va və.
27 Sa nzanay, kwəma kama ghən ti na pəmanci ntsa pəhəpəhə tsa tsətsə
kaa ndə, kala cinti sləkar tsa kwəma kəsəti məndi ntsa va ti məndi kaa
ngəci vəya na nee» kə.

26

Pəl gəzə: «Fəti vəyaw» kə, kwa kwəma Agəripa

25:18 25:18-20 18:14-15 **25:22 25:22-23** Lk 21:12; 23:8

1 Ma kə Agəripa kaa Pəl ki na: «A Pəl, a kwal va gha nana ta gəzə
kwəma kən ghən tsa gha» kə. Dza Pəl tsəgha kafə kafəti dəvə ci, ta ɓə
gəzə kwəma. Maɗ ghəci ta gəzə kwəma kən ghən tsa ci ki:
2 A kə na: «A mazə Agəripa, e vəshira dalala, sa kwəmavee kwal tsaa
gəzə kwəma kən ghən tsee ndatsə kwa kwəma ghaa dzəkən kwemer
kəsətəra *ka Zhəwifə ti shi gwa'a gwa'a!
3 Ma gawee gəzə sava tsəghay, sa nzana, cəke' gha sənata kwəma jiji ka
Zhəwifə, lə kwəma tsa ghəpə tsa shi njasa nzana gwa'a gwa'a. Va tsəgha
cə'wəŋee, a gha sə'wa fə ghən ta kwəmee na wəzə.

4 Əhətiy, a ka Zhəwifə sənay nzəy tsee njasa niy nzana kwataŋa, ghala
yən zəghwəra. A ghəshi sənay njasa niy nza nzəy tsee mbə hwəhwə tsa
ghəy, ya mbə məlmə Zherəwzalem gwa'a.
5 A ghəshi sənara ndimndim tsee. Ghəshi kəə ɗiy, a ghəshiy mbay
gəzəkəvəri kwəma nzəy tsee njasa niy nzee mbə *ka Farisahi, mbəzli nə
məndi, ghəshi na mbəzli slar slar ni, kə məndi tə nəw kwəma Hyala ghəy.
6 Avanashi ka Zhəwifə haratəra tə ngwəvə, tə mbərkə sa fəyee ghən
tsee gəzliŋə ta kwəmaa niy gəzanakəshi Hyala məni nzə kaa jijihimmə.
7 Hwəhwə tsa mbə hwəlfə ka Zhəwifə va məŋ lə bakə tsay, ta kwəma
va fəy ghəshi ghən tsa shi gəzliŋə. War ta səəkə dza vəghwə tsa dza
kwəma vaa məniva ti, kə ghəshi. Va tsəgha nza ghəshi, war mbə ghəra
sləni Hyala, havəghwə lə həvir gwa'a. Ava war tə kwəma ghən tsa fee ta
kwəma va tsəgha kwərakwə, kəsəra ka Zhəwifə ki, mazə Agəripa sana!
8 A nə yay, wa shi ɗi ma ghwəy va zləɓa, ghwəy ka Zhəwifə, a Hyalaa
mbay zhanakati ndə mbə məti, pə ghwəy tay?

9 Yən də'wə ghən tsee kiy, kwagwa'a niy təkətee, ya dza lə tsamaɓa
kwal, ka zamti slən tsa Yesəw ndə ka Nazaretə, pən.
10 Ava ghənzə na kwəma mənəhwə ya mbə məlmə Zherəwzalem. Ɗaŋ
niy kasaghwee mbəzli Hyala kwa fərshina, sa ka mbəzli dikə dikə ni mbə
*ka ta Hyalaa ndara kwal tsaa məni tsəgha. Ghala vəghwə tsa ka məndiy
ɗi bəkwəshi na, dza kwa bəla mbəzliy ɗi bəkwəshi kee nza kwərakwə.
11 Kee dzay, ka dza ta sanshi ngəra'wə mbə ceker ka ka Zhəwifəə ɓasəva
mbə shi, ka dzəghə mananshi gwəlaŋ, ta mbə ghəshiy tsəərə slən tsa
Yesəw, pən ni. Tərəŋw niy təhəy nəfə tsee, ta sanshi ngəra'wə, pəkw ka
səvəri mbə Zherəwzalem dzəmbə nihwəti məlməhi, ta palashi.

12 Ma tə nahwəti vici na, mba'ee maɗira ta dzaa dzəmbə məlmə
Damasə, sa ndara mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala va kwal.
13 Ma yən kwa kwal mbə dza ge'i ge'i vici kwa ghən ki na mazə na,
nighee na waŋ pi məniy səəkə mə ghwəmə tiɓa, daw sa vici va mbərə tsa
ci, dza tsəɓə tsəɓayŋəy, lə mbərə, ghəy lə mbəzli nza ghəy va li shi.
14 Dza ghəy gwanaŋəy, na'i ghəy shikəŋəy dzəti hiɗi. Ma fee na, məli
ndə mbə gəzəra kwəma kwa kwəma ka *Ebərə, a kə na: “A Səwl, wa shiy
mənishi ni sara gha ngəra'wə tay? Ma ghay, ta kwəmavə ngəra'wə dza
gha gəm mbə zhini ghən tsa gha tsa, nja məcar tsaa sa ngəra'wə va, mbə
zhini ghən kaa ntsaa kəsə zə'wə mbə kəshən ci” kə.
15 Ma pən na: “Wa ndə nza gha kia, Ndə sləkəpə?” pən. Ma kə Ndə
sləkəpə na: “Yən na yən Yesəw tsa sanci gha va ngəra'wə, ya tsəgha sara
gha ngəra'wəy.

26:1 26:1 9:15 **26:4 26:4** Gal 1:14 **26:5 26:5** 23:6 **26:6 26:6-8** 23:6; 24:15; 28:20 **26:9 26:9-11** 8:3 **26:12 26:12-18** 9:1-22; 22:5-16

16 Sati garəŋa. Sa tsahwəree tsa ngəŋa sanay, ta məntəŋa ka ndə
ghərada sləni nə ya. Ta mbə ghaa dza ta gəzə shi nashi gha ni ndatsə
kaa nihwəti mbəzli, mba'a shi dzee zhiniy ciŋa taa nza ɓa.
17 Ta mbəlikəvəriŋa dzee dza mbə dividivi ka Zhəwifə, lə mbə dəvə
*mbəzliy kamaa ka Zhəwifə dzee ghwəniŋaa dzəmbə shi taa nza gwa'a.
18 Ma ghwəni tsa ghwəniŋee tsaa dzəmbə shiy, a gha dza ta ghwənamti
mətsə shi, ka zhəghəkəshi zhəkə mbə kwəsliy dzəmbə waŋ pi, ka
ɓəkəvərishi mbə dəvə *ndə jaka tsa Hyala, ta dzəvəgha Hyala nə ya. Ta
mbə ghəshiy kwəmavə pəli jikir tsa shi, sa ka ghəshi ndara nefer shi.
Mba'a ta mbə ghəshiy kwəmavə tsa shi pi nzəy mbə mbəzli Hyala" kə.
19 Ma sa gəzəkəvata kwəma va ngəra tsəgha səəkə mə ghwəmə ki na
mazə Agəripa na, zlay danta fətee nee kiw.
20 Dzee tapə yən ghati gəzanshi kwəma Yesəw pərɓa kaa mbəzli mbə
məlmə Damasə, dzəghwa taŋ ka dzəmbə Zherəwzalem, ɓarva tsee mbə
Zherəwzalem na, ka gəzə kaa nihwəti mbəzli tə hidi ka Zhəwde gwanashi,
ka kərni kaa mbəzliy kamaa ka Zhəwifə. Ma pən kaa kwəma gəzanshee
kaa mbəzliy: "Zhəghətim nzəy tsa ghwəy, a ghwəy nəw Hyala, ka məni
kwəmaa dzaa cipə, a ghwəy zhəghanti nzəy tsa ghəy, kə" pən.
21 Ava war tə kwəma va kəsəra ka Zhəwifə, sa kəsara ghəshi yən mbə
*ciki Hyala. Ka pəla kwal tsaa pəəslira ghəshi.
22 Dzəghwa Hyala ki mba'a ndəghwətəra, ma nay gha yən tiɓa
tə ghwəmərа pa' ndatsə sana, ta gəzanshi kwəma Hyala kaa mbəzli
gwanashi, ndərazhi, lə mətikwəkwər gwa'a. Na neyey, gəzəhwə nahwəti
kwəmee mbə kwəma va kala war kwəma gəzəkə *Məyizə ghəshi lə ka
gəzə kwəma Hyala mbəradzəw. Shiy niy gəzəkə ghəshi, tsa' dza ghəshiy
məniva, kə ghəshiy, ghəshi na shi gəzee kaa mbəzli. Shiy niy gəzəkə
ghəshi va gəzə yay:
23 Ta sahwə ngəra'wə dza *Kəristəw Ntsa tivə Hyala. Sa ka məndi
pəəslitiy, ghəci dza naa ghaa zhakati mbə məti, mbə mbəzliy bəkwəshi
zhini ghəci dzaa gəzanshi kwəma waŋ pi tsaa dzaa mbəlitishi kaa hwəlfə
ghwəmmə, ghwəmmə ka Zhəwifə, mba'a kaa nihwəti mbəzli tə hidi
gwanashi, kə ghəshi niy ni» kə.

Pəl gəzanci kaa mazə Agəripa, a ghəci yivə kwəma Hyala

24 Ma Pəl mbə gəzə kwəma va, ta kamti kwəma kən ghən ci tsəgha
ki na, tapə Fesətəsə ta gəzanci kwəma zlaŋzlaŋ, a kə na: «Kwəma gəzə
ke ngəriy gəzə ghaw! Ma jangə jangəŋa gha na daŋtay, shiy zhini naa
fambəŋa mbə ghən tsa gha» kə.
25 Ma kə Pəl ngəci na: «Yənəy, ndə lə məhərli ci nzee, Fesətəsə ntsa
diɓədiɓə tsa. Ma kwəma gəzee nay, kwəma lə məhərli wəzə na, kataŋ
ghənzə.
26 Ma na mazə Agəripay, aa sənata kwəma va wəzə, va tsəgha, e mbay
gəzanci kwəmaa dzəkən kala gwərsə ma. E sənay, nihwəti shiy mbə shi va
kala sənashi ghəci kwətiŋ kwətiŋ tsa shiw. Va sa nzanay, kwəmaa mənta
mbəmbə na, tar bəla naw.
27 A mazə Agəripa, yivə gha, tsəgha na kwəma gəzəkə ka gəzə kwəma
Hyala kataŋ pə gha na? E sənay, mbə yi nza gha tala» kə.
28 Ma kə Agəripa kaa Pəl na: «A Pəl, war jəwə tərə na, gha dzaa məntəra
ka ndə nəw Kəristəw sa» kə.

26:18 26:18 Ef 2:2; 5:8-14; Kwəl 1:13 **26:20 26:20** 9:20, 28-29; Lk 3:8 **26:23 26:23** 3:15; Ezay 49:6; Lk 24:46-47; 1Kwər 15:20 **26:26 26:26** Zhŋ 18:20 **26:28 26:28** 11:26

29 Ma kə Pəl kaa zləɓanci na: «Ya war jəw tərə na, ya ta fəcahwəti nay,
ma yən na nee na, war Hyala na sa cə'wee, a gha mbəə məniŋa njasa
nzee tsa. Kwataka tə gha cə'wee Hyala ɓaw, lə ta nihwəti mbəzli tikə ni
gwanashi, a ghwəy nza gwanaŋwəy ghwəy ghwəy shiy fa kwəma gəzee
na njasa nzee tsa. Nanzəy, cə'wə Hyalee ta nza ghwəy kwa dəŋw njasa
nzee tsaw» kə.
30 Dza kar mazə ghəshi lə ngwəmna mba'a Berənisə lə mbəzli nza
ghəshi li shi gwanashi tiɓa, mba'a ghəshi satishi ta dzashi.
31 Ma sa səvərishi ghəshi tə ngwəla na, tapə ghəshi ta gəzə kwəma kwa
jipə shi, ma kə ghəshi na: «Ma ntsa vay, kwəma bəzamti na tiɓa ya jəw
nzə gar pəəsli məndi, ya gar fə məndiy dzəghwa fərshinaw» kə ghəshi.
32 Ma kə Agəripa kaa Fesətəsə na: «Ntsa təɓə məndiy pəlay na ntsa nza,
ghəci kalaa pəla dzaa dzəti ngwəvə kwa kwəma mazə tsaa sləkə hidĩ ka
*Rəm gwanashi nza sa» kə.

27

*Məndiy kafə ta ɓə Pəl dzəmbə məlmə *Rəm*

1 Ma sa tarəkə məndi kwa kwambəwal dza ghəy ta dzaa dzəti hidĩ ka
Itali, kə məndi ki na, mba'a məndi fanambə kar Pəl ghəshi lə nihwəti
mbəzli kəəsəti məndiy dzəmbə dəvə Zhəliyəsə. Ma Zhəliyəsə tsa vay,
dikə tsa ka sawji bələkwə na. Ka sawji mazə tsaa sləkə hidĩ ka Rəm
gwanashi, kə məndi ka slən tsa kaa sawji va.
2 Ma sa pəməvəŋəy na na, mba'a kafəy lə ghəy kwa kwambəwal ka
Adəramitə. Kwambəwal va na, dzar mbə məlməhi ka kwambəwal garə tə
hidĩ ka Azəy ghənzə taa dza. Pə ghəy ka dzaŋəy kwa ki. Mba'a Aristarkə
ntsaa səəkə tə hidĩ ka Masedəwan mbə məlmə Tesalənikə kwasəbə ghəy.
3 Ma tə həzlimə na, ndəs ghəy tsəhəŋəy mbə məlmə Shidaŋw. Dza
Zhəliyəsə sa nzana mbə mananci wəzə hwər ghəci kaa Pəl, mba'a zlanay
kwal a ghəci dzaa dzəvəgha madigahiy, nza ghəshi mbəə mananci shi dza
naa di.
4 Ma sa madĩŋəy ghəy tiɓa na, mba'a ghəy dzarŋəy vəgha nihwəti hidĩ
tə jipə yam, sa niy viy safəə dzəmbə kwəma ghəy, Shipər, kə məndi slən
tsa hidĩ va.
5 Dzəghwa mba'a ghəy taŋəŋəy dzəvəri tə kwəfaa kərkəva ma ndəkwə
ndəkwə vəgha məlmə Shilishi lə Pamfili. Mba'a ghəy tsəhəŋəy mbə
məlmə Mira, tə hidĩ ka Lishi.
6 Ma tiɓa na, mba'a dikə tsa ka sawji bələkwə kəsata kwambəwaləə
dzəti hidĩ ka Itali, sa ka Alekəsandəri ghənzə. Dza na mba'a faghwaŋəy
kwa.
7 Ma sa kafəŋəy ghəy tiɓa ki na, vici ɗaŋ ghəy mənti mbə dza
sahə. Ngahə ngahə ghəy tətərəvə tsəhəŋəy mbə məlmə Kənidə. Ma
sa damətəŋəy safə ta dza kwa kwəma slarə na, mba'a ghəy dzarŋəy ta
mətsəni nihwəti hidĩ tə jipə yam, Kəretə, kə məndi kaa slən tsa shi, njasaa
dza kwa məlmə Salmənə.
8 Dza ghəy ki, mba'a ghəy tətərəvə taŋə, ngahə ngahə tsəgha. Dza ndəs
ghəy tsəhəŋəy tə pətsa nə məndi, «Pi dəkə kwambəwaler tsa wəzə tsa»
kə məndi. Ndəkwə ndəkwə vəgha məlmə ka Lashe.
9 Ma sa nzana, tərəŋw ghəy dzamti vəghwə mbə dza va ki na. Jikir
dza kwa kwəma mənta lə kwambəwal. Sa nzana, mba'a vəghwə tsa ka

26:31 26:31 23:29 **26:32 26:32** 25:11-12 **27:1 27:1** 25:12 **27:2 27:2** 19:29 **27:3 27:3** 24:23; 28:2 **27:9 27:9-10** 2Kwər 11:26

məndiy məni səwmay tsa *ka Zhəwifə ti kərəy. Sa nzana tsəgha ki na,
dza Pəl ka gəzanshi kwəma sənata na dzaa məniva naci ki. *
10 Ma kə na: «A mbəzlee, ma yən nighəy, ta məniva dza shi gəmgəm
ni, jikir jikir shi, kwa kwəma dzaa nza. A dza kwəma vaa nza war kəray
kwambəwal lə shiy dzaa zashi kwa tala ɓaw, lə ghwəmməshi də'wə ghən
tsa ghwəmmə gwa'a dza naa nza mbə» kə.
11 Ma dikə tsa ka sawji naci ki na, war faɓa kwəma ndə kaɓə
kwambəwal ghəshi lə ntsaa sləkə kwambəwal va ghəciy fa kən kwəma
gəzə Pəl va.
12 Ma sa kama pətsa ka kwambəwal vaa garə ti tə pətsa va wəzə gar
nzəy kwambəwal ti həfəghwə na, war dza kwa kwəma ɗaŋ tsa mbəzli
kwa kwambəwal mawti. Sa nzanay, pətsa garəŋəy ghəy va ti na, pi
wəzə na ta dəkə kwambəwal həfəghwəw. Va tsəgha niy ɗi ghəshi dzaa
dzəmbə Fenikəsə, ta kəramti fəghwə ghəshi gar mbay. Pətsa vay, pətsa
ka məndiy dəkə kwambəwaler ti, tə hiɗi ka Kəretə zhəkə ləy mətsəni
njasaa dzəghwa mərkwi, kala nighə hiɗi dzatidzə ni va ka mərkwi na.

Van ndə safə kən kar Pəl tə kwəfaa kərkəva ma

13 Ma ghalaɓa ki na, mba'a safə tsaa səəkə njasaa dzəmbə həci ghati
viy jəw jəw. Ma kə ghən tsa shi na, nja na ghəy kwəmavə kwəmaa niy
ɗi ghəy va, kə ghəshi. Mba'a ghəshi mbahəkəmə tsahi ka ghəshiy garə
kwambəwal li shi, mba'a ghəshi waslavəghavashi ndəkwə ndəkwə vəgha
həlbə tsaa dzəvəgha hiɗi ka Kəretə.
14 War ghwəla jəw tsəgha na, 'wakəvə safə tsa tərəŋw tərəŋw tsa,
nza'jəw səəkəy, səəkə mə dəlegwigwi hiɗi tə jipə yam. Safə tsaa səəkə
ləykə kwa ghwəmə, kə məndi ka slən tsa ci.
15 Ma sa səəkə naa tsanavə dəməzl kaa kwambəwal na, gwa'a kala zhini
kwambəwal mbay zhananati ghən ghwəla. Mba'a ghəy zlanay ghən tsa
ghəy kaa safə tiɓa ki, ka tsəkwə kwambəwal ghəci.
16 Dza ghəy ki mba'a ghəy dzarŋəy vəgha nihwəti hiɗi tə jipə yam, shi
har məndiy Kwada, ghəshi mərshi naa kəlatəŋəy. Ma tiɓa ki na, mba'a
ghəy mbəlavə zləghwəvə kwambəwal jəw na ngahə.
17 Ma sa zləghwəvə ka kaɓə kwambəwal na jəw naa dzəghwa na dikə
na va na, tapə ghəshi ta pəla kwal tsaa mbəli na dikə na. Dza dəzlətsəɓə
ghəshi pahati zhi'wə'wə ti. Ma sa hazlənishi ghəshi va dzashiy dzəmbə
ndarghə tə miy kwəfaa kərkəva ma, ge'i njasaa dzəvəgha həlbə tsa hiɗi
Libiy na, mba'a ghəshi fambə tsəm tsa shəndəkə tsa, ta kəəti kwambəwal
va safə, ka tsəkwəshi safə tsəgha ki.
18 Ma sa nzana war ə safə tsa vaa gagaŋəy ki, way pi tə həzlimə na,
mba'a ghəshi ghati shikə shi kwa kwambəwal dzəmbə yam.
19 Zhəkəvəri ɓa na, tapə mbəzliy nighəə dzəkən kwambəwal ta ndaka
shiy gwəma kwambəwal dzəmbə yam, lə dividivi shi.
20 Vici ɗaŋ ghəy mənti, kala nata ghəy ya vici, ya sasərkwə nzə. War ma
van na, ghwəlay mbə kəkəɗiŋəy lə bərci ki, zhini ghəy təkə, ta mbəliŋəy
dza ghəy, pə ghəy ghwəlaw.
21 Ma mbəzli kwa kwambəwal va ki na, mba'a ghəshi hishi kala
zəməhwə shiy. 'Wakəvə Pəl gar garəy kwa jipə shi. Ma kə kaa ngəshi
na: «A mbəzlee, a ghwəy niy təɓəə favə kwəmee nza, mbala mbə hiɗi ka

* **27:9 27:9** Səwmay tsa vay, tə kwa kərni vici kwa məsleɗa tir ka məndiy məni. Ləy hwəm vici va pa' tə kwa mahkana tirəy, kar məndiy mbay dza lə kwambəwaləw. Sa nzanay, tərəŋwəy ka safəə viy. **27:18 27:18** Zhəwnasə 1:5

Kəretə niy nzəyəmmə ghwəmə nzay, ci ghwəmmə mbəlimmə va tsatsa ngəra'wə nza, ci shi ghwəmmə ni shakamti ghwəmmə tiɓashi nza.
22 Ya tsəgha nzə sana kiy, ə gəzaŋwəy ya, ka dza her ghwəy ma, sənzənvay, ndə tiɓa mbə ghwəy ya kwətiŋ nzə mba'a dzaa mətiyəw. War kwambəwal kwətita na saa dzaa nza bətə.
23 Sa nzanay, a Hyalaa sləwara, Hyala ghərantee sləni ghwənikəra ndə kwal tsa nzə, mba'a səəkəə garəy vəghee mbə vərɗi ndatsə na.
24 Ma kə ngəray: "A Pəl, ka hazləni gha ma! A Hyalaa ɗi ghaa tsəhəŋa tə ngwəvə kwa kwəma mazə tsaa sləkə hiɗi ka *Rəm gwanashi. Ta məntəŋa wəzə hwər tsa nzə dza na, mba'a taa mbəliti piy tsa mbəzli kwa kwambəwal ni kwasəbə gha" kə.
25 Va tsəgha nə ya kiy mbəzli yay, ka dza her ghwəy ma. Ma Hyalay, ya wa kwəma gəzəkəra na va, ta məni dza na, kəy, e sənay war tsəgha dza naa mənti.
26 Nanzə kiy, tə həlbə tsa nihwəti hiɗi tə jipə yam dza safəə bəzləyəmmə» kə.
27 Ma tə kwa məŋ lə faɗa vərɗi ghəy na, war mbə yisəŋəy safə tsa va tsəgha ghəy dzəy tə kwəfa Meditərane. Ma mbə yam vərɗi həvir va na, njasa kətiva ghəy dzəvəgha hiɗi, ka kaɓə kwambəwal vaa nighə.
28 Dza ghəshi mba'a ghəshi ɓəvə hakwə tsa pəhəti ghəshi tə ghwər ndəghaghə, ta nighə hwər ta kwəfa. Ma sa nighəti ghəshi na, mba'a ghəshi kəsay hwər tsa ti shi, basa bakə mətsəkə dəghəsəti. Zhini mba'a ghəshi kətivə dza jəw. Ma sa kətivə ghəshi dza jəw na, basa məŋ lə cifə ghəshi kəsay hwər tsa ti shi.
29 Mba'a ghəshi hazləni shi va nəghətaa kwambəwal ghavə tsambəvata mbə kəlɓahi. Dza ghəshi mba'a ghəshi faghwa tsahi faɗə dzəghwa kwəfa zhəkə ləy hwəm kwambəwal. Dzəghwa mba'a ghəshi garəti kwambəwal tiɓa. Ngahə ghəshi nighə wali tsa pi.
30 Dza ka kaɓə kwambəwal va, ka pəla kwal tsaa hwəshi. Dza ghəshi mba'a ghəshi ɓəkəghwa na jəw na kwambəwal dzəti ghən yam. Sa ɓəkəghwa ghəshi na, dza ghəshi ka pəla tsəhwəli, njasa dza ghəshi ta ndəgha tsahi latiɓa latiɓa tə kwəma kwambəwal ghəshi mənti.
31 Ma kə Pəl kaa dikə tsa ka sawji bələkwə ni, lə kaa ka sawji gwanashi ni na: «Nay ghwəy na, war mba'a kə mbəzli ni dzashi tikə kwa kwambəwal nay, ka mbəliŋwəy ghwəyəw» kə.
32 Sa gəzəkə Pəl tsəgha na, dza ka Sawji kaa zə'wə pəhəti məndi va kwambəwal jəw na li, piyəŋ ghəshi slanti, mba'a ghəshi zlataa dzata.
33 Ma ghəshi mbə ndəghə wali tsa pi ki na, dza Pəl ka gəzanshi zəmə shiy, kaa ngəshi gwanashi. Ma kə kaa ngəshi na: «Avanay ndatsə məniva kwa məŋ lə faɗə vici ghwəy mbə ndəghə mbəliŋwəy, kala zəhwə ghwəy ya waɓa.
34 Va tsəgha cə'wəŋwəy ya, a ghwəy zəmə shi zəmə va ma ghwəy, shiy dza mbəlitəŋwəy. Ə gəzaŋwəyee diɓa, ndə mbə ghwəy mba'a dzaa zata, ya səti mbə ghən tsa ciw» kə.
35 Ma sa gəzəkə na tsəgha na, dza na laŋ ɓəvə peŋ, mba'a mananati 'wəsa kaa Hyala kwa kwəma shi tiɓa gwanashi. Dza na mba'a ngavəri, mba'a ghati zəmə ci.
36 Dzəghwa ki mba'a her shi dzəghwashi gwanashi. Ka zəmə shi zəmə ghəshi.

27:24 27:24 9:15 **27:26 27:26** 28:1 **27:34 27:34** Lk 12:7 **27:35 27:35** Lk 22:19

37 Ma ɗaŋ tsa ghəy kwa kwambəwal va na, a ghəy mənti ndə diwəy
bakə, mba'a mbərfəŋ mətsəkə kwaŋti ghən kən.
38 Ma sa zəməhwə ghəshi shiy, ka ngəslishi na, mba'a ghəshi shəkambə
nihwəti shi kwa kwambəwal dzəmbə yam nəghətaa ghənzə məni
shəndəkə.

Njasa 'yambəvata Kwambəwal mbə ndarghə

39 Ma sa kərəy pi ki na, mba'a ghəy nashi ndarghə kwa kwəma ghəy.
Sənay pətsa nza ghəy va ti ka kaɓə kwambəwaləw. Dza ghəshi mba'a
ghəshi vərghəvə pətsa vəgha həlbə, mba'a ndarghə nja taŋa ni. Ma kə
ghən tsa shi na, ta dza ta garəti kwambəwal ti shi ghəshi gar mbay, a kə
ghəshi.
40 Dza ghəshi pəli ghəshi palamti tsahiy garə kwambəwal zlashi kwa
yam lə zhi'wə'wə pəhə məndi shiy kaɓə kwambəwalta ghəshi pəlamti
ghala pətsa va. Mba'a ghəshi kafakati shi nja gamta'wal ni va, ka pəhəyshi
kwa kwəma nzə, ta mbə safəə tsəkwəshi. Dza ghəshi ki, ka dzaa li tsəgha
tsərəə dzəti kwəma ndarghə va.
41 Ma ghəshi mbə kwal ki na, mba'a ghən tsa kwambəwal njəfambəvay
mbə ndarghə tsəkwəkə yam. Dza pəz kəsəta, kala mbay ya kwəfəghə nzə
ghwəla. Kə bəla ləy hwəm mba'a wəwəreɗita sa vəɗəməva yam dzəmbə
lə bərci.
42 Dza ka sawji ka ɗi bakwamti mbəzli kasanavəshi məndi va ta ɓəshiy
dzəti hiɗi ka Itali gwanashi. Va nəghətaa tsahwəti ndə mbə shi ya kwətiŋ
mbərəhwə dəzlə hwəy.
43 Dza dikə ka sawji ka *Rəm bələkwə, sa ɗi na mbəliti Pəl, mba'a
damətishi va məni njasa təkəti ghəshi va. Dza na mba'a gəzanshi kaa
mbəzliy mbay mbərə dəzlə a ghəshiy zliy dzəti yam ta taŋəshiy dzəvəri
həlbə.
44 Ka ma nza niy tərmbə nəw shi məba'wə məba'wə tə gəzləmbə,
lə dzar tə bəla shəghwə kwambəwal, shiy tərmbə jəw jəw ni. Ava
tsəgha kwəmavə ghəy taŋəŋəy gwanaŋəy dzəti həlbə kwəriŋ, kala shiy
məntəŋəy tiɓa.

28

Pəl tə nihwəti hiɗi tə jipə yam, Maltə

1 Ma sa tsəhəŋəy ghəy tə hiɗi tə jipə yam va kwəriŋ ki na, mba'a məndi
gəzaŋəy, Maltə na sləŋ tsa shi, kə məndi ngəŋəy.
2 Ma ghəy tə hiɗi va na, dza van mba'a ghati nzəmə, ka mənipə tasli
tərəŋw. Dza mbəzli tə hiɗi va, shiy gəzə ma kwəma ka *Gərekə, mba'a
ghəshi məntəŋəy wəzə hwər dalala. Ka'wə ghəshi ka'wətəŋəy, mba'a
ghəshi pəhəyŋəy ghwə tərəŋw. Ma ghəy mbə bəghəzli ghwə va na,
3 dza Pəl mba'a kwasəvə kwasheɓi ta fə shiy dzəti ghwə. Mbalaa
na tsapə mbə shiy. Dza tsapə va mba'a səvərita mbə shiy sa favə na
ghətəghətə tsa ghwə. Dza na mba'a həcamti Pəl tə dəvə ci.
4 Ma sa nay mbəzli mbə məlmə va shishi tsa va həciti Pəl, war zaŋəy
ghəci tə dəvə ci tsəgha. Ma kə ghəshi kwa jipə tsa shi na: «Ma ntsay, ndə
bəkwə mbəzli na. Sa nzana ya tsəgha mbəlikəvay na tə yaməy, zləɓati
pəlay ntsa va ngwəvə Hyala ta nza ghəci tə ghwəməyəw» kə ghəshi.
5 Dzəghwa Pəl naci, məs məsati shishi tsa va tə ghwə. Kala zhanci shiy
ya jəw tsətsə.

27:41 27:41 27:22 **28:2 28:2** 2Kwər 11:27 **28:5 28:5** Mk 16:18; Lk 10:19

6 Ma kə ghən tsa shi na, war ta pə dza dəvə ci va ya njaa, aw bay na,
mba'a dzaa tərəy, ka mətiy, kə ghəshi. Ma sa nzata ghəshi nza tərəŋw,
kala nashi shiy mananci kaa Pəl ghəshi na, zhini tərəɗ ghəshi zhəghanti
gəzə kwəma, ma kə ghəshi na: «Kay ntsay Hyala na» kə ghəshi.
7 Ma pətsa nza ghəy va ti na, ndəkwə ghəci lə ghi tsa ndə hidi tsa dikə tsa
tə hidi tə jipə yam va. Slən tsa ci na, Pəbəliyəsə. Dza na ka'wə ka'wətəŋəy
lə wəzə. Vici mahkan ghəy mənti kəghi tsa ci.
8 Dzəghwa ghalaɓa na, gwərapəy dəy Pəbəliyəsə kəghi tsa va va təlimə,
lə va ka tərekwə. Dza Pəl mba'a dzəmbəy dzəmbə ciki tsa ndə zəlghwə
tsa va. Sa dzəmbəy na naa, mba'a cə'wakən Hyala kən, mba'a fanakən
dividivi ci. Sa mənti Pəl tsəgha na, dza ntsa va mba'a mbəliy.
9 Ma sa mənta nava kwəma tsəgha na, mba'a nihwəti ka zəlghwə tə
hidi tə jipə yam ɓasəkəvashi, mba'a ghəshi mbəlishi kwərakwə.
10 Dza ghəshi tə mbərkə kwəma va ki, tərəŋw ghəshi fati bama tə ghəy.
Ma sa madi ghəy ta dzaŋəy dzəghwa kwambəwal ta dzaŋəy na, mba'a
ghəshi ngavəŋəy shiy gar məkəŋəy mbə dza ghəy va.

*Kafə tsa Pəl mbə Maltə, ta dzəmbə məlmə *Rəm*

11 Ma gha ghəy madi tiɓay, sa mənti ghəy tir mahkan. Sa kafə ghəy
na, mba'a ghəy dzaŋəy kwa kwambəwal ka Alekəsandəri, sa niy warə na
fəghwə tə hidi tə jipə yam va. Lamba ti na, slən tsa Diyəsəkwərə.
12 Dza mba'a ghəy tsəhəŋəy mbə məlmə Shirakwəsə. Mba'a ghəy mənti
vici mahkan.
13 Sa madi ghəy tiɓa na, ka dzar vəgha həlbə vəgha həlbə, dza kwəɗim
ghəy tsəhəŋəy mbə məlmə Rejə, tə miy həlbə ka Itali. Ma tə həzlimə va
na, mba'a safə tsaa səəkə njasaa səəkə kwa həci ghati viy wəzə, jəw jəw.
Bakə vici ghəy mbə dza na, ndəs ghəy tsəhəŋəy mbə məlmə Pəzəl.
14 Ma mbə məlmə va na, mba'a ghəy kəsashi nihwəti ngwarməmə mbə
nəw Yesəw. Ka cə'wəŋəy ghəshi ta mənəhwə ləwma kwətiŋ ghəy li shi.
Ava tsəgha madiŋəy ghəy ta dzəmbə məlmə Rəm.
15 Mba'a ngwarməmə mbə nəw Yesəw mbə məlmə *Rəm favə mbə
səəkə nza ghəy, kə məndi. Ma sa favə ghəshi na, mba'a ghəshi səəkəshi
ta ka'wəŋəy. Pa' tə ləwma Apiwəsə lə mbə geshikiki ka məndiy fə
mbəleɗemer mbə shi mahkan ni tiɓa. Ma sa nashi Pəl tsəgha na, dza
na ka mananta 'wəsa kaa Hyala. Mba'a nəfə tsa ci kwəmavə bərci tiɓa ki.

*Gəzə kwəma Pəl mbə məlmə *Rəm*

16 Ma sa tsəhəŋəy ghəy mbə məlmə *Rəm ki na, mba'a məndi zlanay
kwal kaa Pəl a ghəci nzəy kəy tsa ci ghi, mba'a ndə sawji tsaa dzaa
ndəghwə.
17 Ma ləy hwəm vici mahkan na, mba'a Pəl harkə mbəzli dikə dikə
ni mbə *ka Zhəwifə mbə məlmə *Rəm. Ma sa ɓasəshi ghəshi ki, ma
kə ngəshi na: «A ngwarməhira, avanay yənəy, mənti kwəma jikir nee
ya kaa hwəlfə ghwəmmə, ya dzar kwa kwəma jiji ghwəmmə niy nza
kiw. Dzəghwa məndi tsəgha təgəm ki na, mba'am kəsətəra mbə məlmə
Zherəwzalem, mba'a məndi ɓanavəra kaa ka Rəm.
18 Ma sa ɓanavəram kaa ka Rəm na, dza ghəshi mba'a ghəshi njəɗiti
kwəma va vəya wəzə. Kala kəsata fəti ghəshi tar kaɓakee gar pəəslira
məndi. Mba'a ghəshi niy di pəlara.
19 Ma ka Zhəwifə na, kala zləɓa ghəshi məndiy pəlara. Ma sa nzana ki
kala zləɓa ka Zhəwifə məndiy pəlara na, nay tsahwəti kwalee ta kəɗamti

---

28:6 28:6 14:11 **28:16 28:16** 24:23 **28:18 28:18** 23:29 **28:19 28:19** 25:11

kwəma va, kala təɗi nzəə səəkə tikə ta ɓasə va mazə tsaa sləkə hiɗi ka
Rəm gwanashi nee kiw. Səəkə tsee va lə kwəma va diɓay, məniy na nja
ta ɓə fəti kaa mbəzli mbə hwəlfə yaw.
20 Ava ghənzə na kwəma ɗəwŋwəy ya ti, ta mbəə gəzəhwə kwəma lə
ghwəy. Sa nzanay, war tə sa nəwee ntsa fəy ka Zhəwifə ghən tsa shi
gəzliŋə ti kəsaghwara məndi kwa fərshina» kə.
21 Sa gəzamti Pəl kwəma ki, ma kə ghəshi ngəci na: «Na na ghəyəy,
səəkə ka Zhəwifə tə hiɗi ka Zhəwde tsaslikəŋəy zliyaa dzəkən kwəma
ghaw. Ya səəkə mbə ngwarməhimmə mbə məlmə Zhəwdey, səəkə ndəə
nza tiɓa ya kwətiŋ mba'a slakəŋəy kwəma gha, ya ka gəzəkə *kwəma
jikir naa dzəkən ghaw.
22 Ma nanzəy, a ghəy ɗi ghaa gəzəkəŋəy kwəma təkə gha də'wə ghən
tsa ghaa dzəkən kwəma va. Sa nzanay, a ghəy sənay, ya pa' kwəmaɓay,
tərəŋw ndərə məndi kwal tsa nza gha tsa kwa» kə ghəshi.
23 Sa gəzamti ghəshi kwəma va na, dza ghəshi mba'a ghəshi slanavə vici
dza ghəshi zhiniy səəkə ti kaa Pəl.
Ma sa səəkəta viciy niy slati ghəshi va na, mba'a ghəshi səəkəshi
ɗaŋ dzəvəgha Pəl fəcava ki. Sa səəkə ghəshi na, mba'a Pəl ghati
gəzanshi kwəma, ka gəzanshi njasa sləkə Hyala mbəzli. Ka pəla kwal
tsaa canakəvərishi njasa gəzəkə zliyahi pəhəti *Məyizə, lə zliyahi ka
gəzə kwəma Hyalaa dzəkən Yesəw, ta mbə ghəshiy zləɓa nəw ci. Ghala
mekəshi pa' hetihwer ghəci mbə gəzanshi kwəma va.
24 Dza ki, mba'a nihwəti mbəzli yivə kwəma gəzanshi na va mbə shi.
Ma nihwəti na, kala zləɓa ma ghəshi.
25 Dza ghəshi ka ndaniva tsəgha, kala sləkati kwəma va ghəshi wəzə
kwa jipə shi. Ma kə Pəl kaa na kəray na ti ngəshi na: «Aya, avanayəy,
kataŋ na kwəmaa niy gəzanshi Safə tsa Hyala va kaa jijihiŋwəy lə miy tsa
*Ezay ndə gəzə kwəma Hyala, sa niy nə na va:
26 Mbala, ma pə gha kaa hwəlfə mbəzli niy:
“Ma ghwəyəy, mbə favə kwəma ghwəy dzaa nza
lə slimim ghwəy ngar na,
a ka dza ghwəy favə shi ɗi kwəma va gəzəw.
Mbə nay pi ghwəy taa nza nanzə ngar ka nighə shiy na,
ka dza ghwəy nashi shi nighə ghwəy vaw.
27 Sa nzana ma ghwəy ghwəy mbəzli niy,
a ghwəy mənti nefer ghwəy caslakə caslakə,
əntaa kwəma gəzə ndə ngəŋwəy tsə'wə mbə nefer ghwəy.
Ka na'way slimim ghwəy,
əntaa ghwəy dzaa favəə dzəghwa slimim ghwəy.
Ka kalay mətsəhi ghwəy,
əntaa ghwəy dzaa nata ya wa kwəmaa məniva
lə mətsəhi ghwəy.
Shi məni ghwəy va tsəgha niy,
əntaa ghwəy səəkəə dzəvəghee,
ta mbəlantəŋwəyee” pə gha ngəshi,
kə safə tsa Hyala niy ni» kə Pəl.
28 A kə Pəl kaa ngəshi diɓa na: «Va tsəgha na kiy, sənay tə ghwəy, ghwəy
ka Zhəwifə, ma njana zləɓa ma ghwəy kwəma ɗi Hyala va mbəliŋwəy liy,

28:22 **28:22** 9:2 **28:23** **28:23** 1:3; 8:12; 19:8; 28:31; Lk 17:21 **28:26** **28:26-27** Ezay 6:9-10
28:28 **28:28** 13:46; Lk 3:6

kaa *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə dza məndi ta gəzanshi nana. A ghəshi
dzaa zləɓa na na shi» kə.
29 [Ma sa gəzəkə Pəl kwəma va tsəgha na, mba'a ka Zhəwifə dzashi,
kala ngərə ghəpə tərəŋw kwa jipə tsa shi.]
30 Dzəghwa Pəl ki piya bakə ghəci mənti kəghi tsa ɓəvə na va ta nzəy
ghəci kəy. Ka ka'wə mbəzliy səəkə ta nighə ghəci kəyɓa gwanashi.
31 Ka gəzanshi ghəci njasa sləkə Hyala mbəzli, ka ɓananshi kwəma Ndə
sləkəpə Yesəw *Kəristəw kala hazləni ma, kala saa makə tiɓa.
Ava tiɓa kəray Zliyaa dzəkən sləni ka kwal Yesəw ki.

Zliya tsasliti Pəl kaa ka Rəm

Kwəma dza ghwəmməə gha sənataa dzəkən zliya na

Ma ghala vəghwə tsa tsasli Pəl zliya nay, ghəci tə hidĩ ka Kwərintə na. Ghəci mbə wə kwa mahkana wə ci. Kaa mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə Rəm tsasli na zliya na. Ghala vəghwə tsa vay, hidĩ ka Rəm va niy nza hidĩy gwəramti tə dikə tə hidĩ gwa'a gwa'a, sa nzanay, mbə shi niy nza mazə tsaa sləkə mezhizhə tə hidĩ gwa'a.

Pəl dəʼwə ghən tsa ciy, niy səəkə naa kwəmavə kwal tsaa tsəhə mbə məlmə Rəməw (15:20-24). Ya tsəgha nzə kiy, ɗaŋ na mbəzliy niy sənashi na mbə mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə va, sa niy kwəmay na li shi tə tsahwəti pi (vəh 16). Mbə zliya na kiy, mbə gəzanshi tsəhə tsa ci mbə shi, ta nighəshi na Pəl kaa ka Rəm. Dzəghwa na diɓay, ka gəzanshi njasa nza mbəzli gwanashi jikir kwa kwəma Hyala, lə njasa mbəlitishi na lə wəzə hwər tsa nzə, kala kama tə nəw kwəma pəhəti na njasa ɓananshi nihwəti mbəzli va dzar mbə shi. Zhini na diɓay, ka gəzanshi njasa ka ghəshi nzəy mbə jakəva tsa shi ghəshi mbəzliy nəw Yesəw.

Avanay njasa nəwva kwəma mbə zliya na:

Vəh 1:1-17 Pəl gəzə kwəmaa dzəkən Yəwən kwəma wəzə na.

Vəh 1:18 pa' tə vəh 3 Mbəzliy kamaa ka Zhəwifə lə ka Zhəwifə gwa'ay, mbəzli jikir ni ghəshi va Hyala. Ntsaa ɓanavə nəfə tsa ci kaa Yesəw na saa dzaa mbay dzəghwa kwəma Hyala kala hazləni tiɓa.

Vəh 4 Njasa məniy Abəraham gar dzəghwa kwəma Hyala, sa zləɓavə na kwəma gəzəkə Hyala.

Vəh 5 Tə mbərkə kwəma Adam kwəmavə mbəzli məti. Tə mbərkə Yesəw ghəshi kwəmavə mbəlishi.

Vəh 6 pa' tə vəh 7:1-6 Ka dza ghwəmmə nzəyəmmə mbə jikir sa nzana mba'a Hyalaa məni wəzə hwər kaa ntsa jikir tsaw.

Vəh 7:7-25 Gəmgəm na kwəma pəhəti Hyalaw. Ghənzə citəmmə na gəmgəm tsa kwəma jikir na.

Vəh 8 Sləni ghəra Safə tsa Hyala mbə nefer mbəzliy nəw Yesəw.

Vəh 9 pa' tə vəh 11 Pəl gəzə kwəmaa dzəkən mbəli tsa ka Izərayel.

Vəh 12 pa' tə vəh 15 Njasa ka mbəzliy nəw Yesəw nzəy.

Vəh 16 Kwa kərni kwəma Pəl, lə səkwə mbəzli ghənghən ghənghən.

Mba'a pə ghwəy dĩ favə kwəma mbə zliya ka Rəm na wəzə wəzəy, nza ghwəy jangə nəwər tsaa dzəkən Adam lə saa dzəkən kwəma pəhəti Hyala, pərɓa mbə zliyaa pərasli slən tsa shiy.

*Pəl səkwə mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə ka *Rəm*

1 Yən tsasli na zliya na, yən yən Pəl ndə ghəra sləni tsa Yesəw *Kəristəw.
Hyala harvəra na ta nza ka *ndə kwal tsa Yesəw, mba'a təravəra ta dzee
ta gəzə Yəwən kwəma nzə wəzə na kaa mbəzli.
2 Ma Kwəma wəzə na vay, a Hyala niy gəzəkə ghala mbəradzəta lə miy
tsa ka gəzə kwəma nzə. Dzəghwa mba'a məndi tsaslambə mbə zliya nzə
tsəgha.
3 Kwəma vay, dzəkən Zəghwə nzə Yesəw Kəristəw Ndə sləkəmmə gəzə

1:1 1:1 SləniKY 9:3-15; 26:16; Gal 1:15-16 **1:2 1:2** 3:21; 1Pi 1:10-12 **1:3 1:3-4** Mt 1:1; 20:30-31; SləniKY 13:33; 2Tim 2:8

na kwəma. Dzar kwa ndə ngəri tsa ciy, ntsa yakəm mbə takə tsa mazə
*Davitə na.
4 Ghala pətsa zhanakati Hyala zhakati mbə məti, lə bərci Safə tsa nzə
ɗewɗew tsa ki na, mba'a citi nza tsa nzana ka Zəghwə nzə karkar lə bərci.
5 Ava war tə mbərkə Yesəw Kəristəw pəərətəra Hyala ka ndə kwal tsa
Yesəw, ta dzaa gəzə kwəma nzə kaa hwəlfə *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə
gwa'a gwa'a. A ghəshi mbəə zləɓavə kwəma nzə, ka ɗanta fəti. Ma nza
ghəshi mbəə fal slən tsa Yesəw Kəristəw gwanashi tsəgha ki.
6 Ghwəy sana sənzənvay, mbə mbəzli va nza ghwəy kwərakwə, ghwəy
mbəzli harvə Hyala va ta mbə ghwəy nzaa mbəzliy nəw Yesəw tə hiɗi ka
Rəm.
7 A səkwəŋwəy ya gwanaŋwəy tə hiɗi ka Rəm gwa'a gwa'a, ghwəy
ghwəy mbəzli ɗi Hyala, shi harvə na ta nza ghwəy ka shi nzə. Məntəŋwəy
wəzə hwər tsa nzə Dəmmə Hyala, ghəshi lə Ndə sləkəmmə Yesəw
Kəristəw, mba'a ghəshi ndaŋwəy zərkə mbə nzəy tsa ghwəy.

*Njasa ɗi Pəl dza ta nighəti mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə *Rəm*

8 Ma kwa taŋa kwəma gəzee nana diy, 'wəsa nə ya kaa Hyala lə slən tsa
Yesəw *Kəristəw, ta kwəma ghwəy gwanaŋwəy, sa nzana, ya pa' kwəmaɓa
tə hiɗi gwa'a gwa'a na, mba'ee favə tərəŋw ɓanavə ghwəy nefer ghwəy
kaa Yesəw, kə məndi.
9-10 Ya hwəmɓa cə'wə yay, mbə zəzə kee nzaa dzəkən ghwəy. Mbə
cə'wə Hyala kee nza a ghənzə mbəə ndara kwal ta tsəhə mbə ghwəy.
Hyalaa kwa ndəgha fəti ta kwəma gəzee va. Hyala vay, lə nəfə tsee kwətiŋ
ghərantee sləni, ka gəzə Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən zəghwə nzə kwa
kwəma mbəzli.
11 Ta na navay, tərəŋw nzəghəree ta naŋwəy lə mətsee, nza ghwəmmə
dzaa tihəhwə ni ya shi ndara *Safə tsa Hyala ɗewɗew ni, lə ghwəy, nza
ghwəy mbəə kwəmavə bərci mbə nəw Yesəw.
12 Wəzəɓa nə ya bay, ka mətsəhəra bərci ghwəy, yən na, ka
mətsəhəŋwəy bərci kwərakwə, mbə ɓə tsa ɓanavə ghwəmmə nefer
ghwəmmə kaa Yesəw Kəristəw, pən.
13 Va wa gəzee kwəma va tsəghay ngwarməhiray, sa nzana gar ɗaŋ
səɗee yən səəkəə təkəti tsəhə mbə ghwəy. Pa' sənzənva ki na, a kwəmavə
kwal yaw, tsəgha. Ma kwəma təfee miy tsee tiy, war mba'ee dzaa ghərati
sləni mbə ghwəy, ka zhəghəshi nihwəti mbəzliy ka nəw Yesəw kwərakwə,
njasa nzana va tsəghee kwəmavə mənti nihwəti mbəzli tə nihwəti hiɗi.
14 Sa nzanay, ghənzə na nee sləni kavəra Hyala ta dzee ta gəzə kaa ya
tsamaɓa ndə ngəri. Ka dzaa gəzanshi kaa mbəzli ghwənita məhərli shi,
lə kaa ni ghwənita ma məhərli shi. Ka gəzə kaa mbəzliy sənashi shiy, lə
kaa niy sənashi ma gwa'a.
15 Va tsəgha nzana, war mbə təkee dzəkən ghwəy ghwəy mbəzli mbə
məlmə Rəm kwərakwə ki, ta dzee gəzaŋwəy Yəwən kwəma wəzə na na.

Bərci mbə Yəwən kwəma wəzə na

16 Ka ha'wee ya jəw tsətsə ta gəzə Yəwən kwəma wəzə na kaa mbəzliw.
Sa nzanay, e sənay lə bərci Hyala na mbə tərəŋw, ta mbəlanti ntsaa dzaa
zləɓavə kwəma va, ya wa ndə na. 'Wava na tə hwəlfə mbəzli *ka Zhəwifə
ka dzar pa' tə hwəlfə nihwəti mbəzli tə hiɗi gwanashi.

1:5 1:5 11:13; 15:15-18; Gal 1:1; 2:7, 9 **1:7 1:7** zərkə: 5:1; 15:33; 16:20; 1Kwər 7:15 **1:8 1:8** 16:19; 1Tes 1:8 **1:9-10 1:9-10** 15:23; SləniKY 19:21; Ef 1:16 **1:13 1:13** 1Kwər 9:19-22 **1:14 1:14** Kwəl 3:11 **1:16 1:16** 2:9; SləniKY 13:46; 2Tim 1:8; 1Kwər 1:18, 24

17 Kwəma wəzə na vay, ghənzə cipə na kwəma mənti Hyala ta mbə
ndə ngəriy dzəghwa kwəma nzə, kala hazləni mbə nəfə ci, ya wa ntsaa
zləɓavə kwəma mənti Hyala, mba'a ɓanavə nəfə tsa ciy, ta mbay dza naa
dzəghwa kwəma Hyala kala hazləni mbə nəfə ci. Ava tsəgha tsasliti məndi
mbə Zliya Hyala kwərakwə, a kə məndiy:
Ntsaa ɓanavə nəfə tsa ci kaa Hyalay,
ghəci na saa dzaa mbay dzəghwa kwəma Hyala
kala hazləni mbə nəfə ci.
Ghəci na saa dzaa kwəmavə piy tsaa kəɗi ma, kə məndi.

Jikir tsa məni ndə ngəri tə hiɗi

18 A Hyala cikəvəri njasa satiy nəfə tsa nzə səəkə mə ghwəməə dzəkən
mbəzli, va kwəma jikir tsa məməni məndi gwanay tsa ci tə hidi, kala ɗi
fəti məndi ta kwəma nzə. Ma na sənata ghəshi kwəma wəzə na va Hyala
na, mba'a ghəshi biyɗamti lə na shi va *kwəma jikir na.
19 Ta na navay, shi nza məndi gar sənashiy dzəkən Hyalay, a ghəshi
sənashi. Hyala də'wə ghən tsa nzə canakəvərishi na.
20 A ghwəmmə sənay, ta na ndə ngəriy, ka mbay naa nata Hyala lə mətsə
ciw. Nanzə ki, ghala ngati Hyala hiɗiy, mba'a kə məndiy nighə shi mənti
na, ka zəzəə dzəkən shiy, ta sənay dza məndi, ghənzə na Hyala kwətita,
lə bərci na və tərəŋw kala kərə ma, kə məndi. Ava va tsəgha kiy, ka dza
ghəshiy mbay zhiniy pəlavə kwal vəraslə kwa kwəma Hyala ghwəlaw.
21 Ta na navay, a ghəshi sənata Hyala: «Ghənzə na Hyala» kə ghəshi.
Ma dza ghəshi ki na, kala fə dikə ghəshiy dzəti Hyala va, njasa təɓə na,
kala mananta 'wəsa ghəshi ngəta, ya ta namaɓa kwəma mənti na. War
ma na shi təkə kwəma na, kərakə ghəshi fəy lə təkə na dzar kwa Hyala
kwəma. Dzəghwa disl məhərli shi kəəlita, kala sənata na kataŋ na kwəma
ghəshi ghwəla ki.
22 Ma kə ghəshi mbə zəzə kwəma shi na: «Ghəy na niy gwəramtiy
sənata kwəma kən nihwəti mbəzli» kə ghəshi. Mbalaa ghəshi na hyeler
mbəzliy gwəramti mbə mbəzli gwa'a gwa'a.
23 Dzəghwa mbərəkə zlata ghəshi gələɓə ta pəra'wə dividivi shi kwa
kwəma Hyala dikə na ndimndim na. Tapə ghəshi dzəmbəshi mbə
tsəfəkwə kwa kwəma pa shi pəghəti məndi nja ke ngəri. Ta bəkwəshi
ke ngəri dza ngar ki. Dza ghəshi diɓa, ka tsəfəkwə kwa kwəma 'yegwer,
lə niy dza lə səɗa shiy, lə kwa kwəma shesher gwa'a.
24 Va tsəgha zlashi Hyala, ka nighəshi war lə mətsə, a ghəshi məməni
ni shi va shi hwətəl ghəshi ta mənishi mbə nefer shi. Dzəghwa ghəshi
ki tapə dzəmbəshi mbə sawa ghən tsa shi lə məməni shi ha'wə ha'wə ni
kwa jipə shi tsəgha.
25 Dzəghwa ghəshi mbərəkə ghəshi zlata kwəma Hyala kataŋ na, ka nəw
kwəma dzərvə. Mba'a ghəshi dzəmbəshi mbə tsəfəkwə, ka pəra'wanshi
dividivi shi kaa shi ngati Hyala, mbərəkə ghəshi zlata, ghənzə Hyalaa
ngati shi va, gar təɓə məndiy mananta 'wəsa ngəta ya hwəmɓa. *Amin.
26 Va tsəgha zlashi Hyala, mba'a ghəshi dzəmbəshi mbə məməni shi
səkwa hwətəl va ti shi ha'wə ha'wə ni ki, njana nzana tsəgha ghəshi ɗi.
Dzəghwa mbərəkə mi'i zlay həni lə zhər, ka dzashi ta məni shi təɓə ma
məndiy məni.

1:17 1:17 3:21-30; vəh. 4; 10:4-13; Aba 2:4; Gal 3:9-12; Flp 3:9; Ebr 10:38 **1:18 1:18** 2:5, 8; Ef 5:6; 2Tes 2:12 **1:19 1:19-20** Zhəwbə 12:9; Cem 19:2-5; SləniKY 17:27-28; 1Kwər 1:21 **1:21 1:21** Ef 4:17-18 **1:22 1:22** 1Kwər 1:19-20 **1:23 1:23** Nəw 4:16-18; Cem 106:20 **1:25 1:25** 9:5 **1:26 1:26-27** 1Kwər 6:9

27 Dzəghwa zhər kwərakwə mbərəkə ghəshi zlay həni lə mi'i, ka dzashi
ta mamaw zhər tərəŋw nja ghəshi, ka həni li shi. Mbə shi va tsəgha
kiy, zhərəy mənti shi ha'wə ha'wə ni va lə tsahwəti zal nja ghən tsa shi
tsəghay, war ta favə ngəra'wə dza ghəshi va Hyala, ka zhəmə jikir tsa shi
va daŋəramti ghəshi məhərli shi mbə məni ci.
28 Sa nzana kala ɗi mbəzli vaa sənata Hyala, na zlashi na tsəgha, nza
məhərli shi təkə məni war shi gəmgəm ni, nza ghəshi məni shiy təɓə ma
ya jəw nzə, tsəgha ki.
29 Dzəghwa paf paf nefer shi tihəshi, lə təkə məni ya nimaɓa hwəlfə shi
jikir ni tə hidi gwa'a gwa'a ki, ka sla mətsə ta shi va ndə, ka məni ndərəm,
ka səl va ndə. Zhini ka bəkwəpə, ka həhəərə mbəzli, ka 'waŋə lə mbəzli,
ka ngwangwashi miy.
30 Ka gəzə kwəma jikir naa dzəkən nihwəti mbəzli, ka pa jaka lə Hyala,
ka gwəlaŋ, ka gəzə war kwəma fəgə, ka kəli ghən tsa shi gəmshi tsəgha.
War kwal tsaa ghakə məni na 'war'war na kwəma jikir na gwəramti na
ɗi ghəshi. Ka fa kwəma ghəshi va mbəzliy yakəshiw.
31 Ka mbə ghəshiy təravə məni na wəzə na kwəma mbə nəfə tsa
shiw. Ka gəzəkə kwəma ghəshi, mba'a ghəshi garəshi tə kwəma gəzəkə
ghəshiw, ka ɗi nihwəti mbəzli ghəshiw, ntsa zhanshi hwər tsa shi ti tiɓa
ya kwətiŋəw, tsəgha.
32 Dzəghwa mba'a ghəshi sənay wəzə wəzə, ngwəvə məti na sa kən gəla
mbəzliy məməni shi tsəgha ni va, va Hyala, kə ghəshi na, zhəghwa tapə
ghəshi zhiniy zhimbəshi mbə məni shiy war tsəgha kwərakwə. Zhini dza
ghəshi diɓa ki na, ka fal mbəzliy məni gəla shi jikir ni va tsəgha ni.

2

Lə kwal tsa kataŋ tsa sla Hyala ngwəvəə dzəkən mbəzli

1 Ma kiy ngwarməhiraa nəw Yesəwəy, ntsaa sla ngwəvəə dzəkən gəla
ntsaa məni shi tsəgha ni vay, sənay tə ghəciy, dzəkən ghən tsee slee
ngwəvə va, kə. Sa ka naa nza, mba'a zhiniy dzəmbəy mbə məməni gəla
shi mənti ntsa ɓasə na va ngwəvəə dzəkən kwərakwə ɓa.
2 A ghwəmmə sənay, Hyala ɓasə na ngwəvəə dzəkən gəla ntsaa mənti
shi tsəgha ni va jikir ni, lə kwal tsa kataŋ tsa.
3 Gha gha ntsaa sla ngwəvə vaa dzəkən mbəzliy mənti *kwəma jikir na
va, zhini war tsəgha gha mbə məni jikir nja ghəshi kiy, ta mbəlira dzee
dza va ngwəvə nee, kala dza Hyalaa kəsəyra, nə gha na?
4 Naa ə nzana, ndərə gha ndərə wəzə tsa məni Hyala dikə tsa, lə wəzə
hwər tsa nzə, mba'a sə'wa tsa sə'wa na ka ndəghə, kala ɓasəŋa ngwəvə
shəkəna? Ə sənay ma gha, wəzə tsa nzə va na, ta mbə ghaa tsanta titihwə
ka zhəghəti nzəy tsa gha nə na, pə gha shəkəna?
5 War dza gha na, caslakə slakə gha mənti ghən tsa gha kwa kwəma
Hyala. Kala ɗi ghaa zlanay nəfə tsa gha ka tsanta titihwə va jikir tsa gha.
Ghalaɓa kiy, mətsəhəə mətsəhə gha ɓə nəfə tsa Hyalaa sati, sa ɓəti naa
dzəkən gha, ta tərəyŋa ghənzə lə fəti fəca dza naa məni ngwəvə. Fəca va
dza Hyala citəpə ngwəvə dza naa slaa dzəkən ndə ya tsamaɓa ci, lə kwal
tsa kataŋ tsa kwa kwəma mbəzli gwanashi.
6 War ge'i ge'i lə na ci kwəma mənəhwə ndə dza Hyalaa wanci na ci
zhəmə.

1:27 1:27 SləniTaH 18:22; 20:13 **1:29 1:29** Gal 5:19-21; 2Tim 3:2-4 **2:1 2:1** Cem 50:16; Mt 7:2 **2:4 2:4** SləniKY 17:30; 2Pi 3:9, 15 **2:5 2:5** fəca vici məni ngwəvə: Ezay 2:11-21 **2:6 2:6** 1Kwər 3:13-15; 2Kwər 5:10; Ef 6:8; Mt 16:27

7 Mbəzliy jihəva ta məni kwəma wəzə na, ta mbə Hyalaa falshi, ka fə
dikəə dzəti shi, lə ka ɓanshi piyəy, ta ɓanavəshi piy tsaa kədi ma dza
Hyala.
8 Ma na mbəzliy zhini ghən va, kala di ma zləɓa na kataŋ na kwəma,
mbərəkə ghəshi zlay ghən tsa shi, ta sləkəshi na gəmgəm na va kwəmay,
ta satiy dza nəfə tsa Hyala, ka ghwərvəə dzəkən shi.
9 Ya wa ntsaa məni war kwəma jikir nay, ta sanci ngəra'wə dza Hyalaa
dza tərəŋw dalala. 'Wava na tə mbəzli mbə hwəlfə *ka Zhəwifə, ka dzar
pa' tə hwəlfə nihwəti mbəzli gwanashi.
10 Ma ntsaa məni na wəzə na kwəma naci kiy, war ta fanati dikə lə bama
dza Hyala, zhini mba'a mananati zərkə. 'Wava na tə mbəzli mbə hwəlfə
ka Zhəwifə, ka dzar pa' tə hwəlfə nihwəti mbəzli gwanashi.
11 Va sa nzanay, ka məni pərslə Hyala mbə nanzə kwəmaw.
12 Mba'a kə mbəzliy sənata ma *kwəma pəhəti Hyala mənti kwəma jikir
nay, ka dza Hyalaa slanshi na shi ngwəvə, lə kwəma pəhəti na vaw. Ma
mba'a kə ka Zhəwifə ghəshi shiy sənata kwəma pəhəpəhə na va mənti
kwəma jikir nay, lə kwəma pəhəpəhə na va sənata ghəshi dza Hyalaa
slanshi na shi ngwəvə.
13 Ka ɓəti ndə Hyala ka ntsa slar tsa war tə sa nzana mbə fa kwəma
gəzəkə kwəma pəhəti naw. Əhəŋ, war ndə nzana mbə fə ghən ta nəw
kwəma pəhəpəhə na va. Ma tsəghay, ntsa slar tsa ghəci va Hyala.
14 Mbəzliy kamaa ka Zhəwifə ghəshi shi kama kwəma pəhəti Hyala va ta
dəvə shiy, kar ghəshiy gwəravə, ka məni kwəma war nja kwəma gəzəkə
kwəma pəhəti Hyala va, ya tsəgha səəkə ma ghəshiy favə kwəma va.
Ghalaɓa kiy, məhərli shi mənta na ka na shi kwəma pəhəpəhə na ti shi.
15 Ya namaɓa kwəma na kwəma gəzəkə Hyala mbə kwəma pəhəti nay,
tsasli tsasli ghənzə mbə nefer shi. Ka civa ghənzəə dzəti ngwəla, mbə
sləni ghəra ghəshi, lə təkə kwəma mbə nefer shi, sa nzana mba'a ghəshi
sənay tihəvəri na wəzə na, lə na jikir na kwəma. Ghala pətsa nza ghəshi
mbə məni na wəzə na kwəma na, rəniki nefer shi, ma ghala pətsa ka
ghəshiy mənti na jikir na kwəma na, ka ndanshi nefer shi nja ghwə.
16 Kwəma vay, ta dzəti ngwəla dza naa dza gwa'a gwa'a, fəca dza Hyalaa
sla ngwəvəə dzəkən kwemer mbəmbə ni mbə nefer mbəzli gwanashi.
Ngwəvə vay, lə Yesəw *Kəristəw dza Hyala ta sla, njasa gəzəkə Yəwən
kwəma wəzə na na gəzanshee kaa mbəzli.

*Nəwti *kwəma pəhəti Hyala *ka Zhəwifə njasa gəzəkə naw*

17 Ghwəy ghwəy ka Zhəwifə kiy, ka Zhəwifəə gə ghəy na na ghəy, pə
ghwəy. Diɓa na, mbə dəvə ghəy na kwəma pəhəti Hyala, pə ghwəy.
Dzəghwa ghwəy ka vəshi tə sa nza ghwəy ka mbəzli Hyala ki.
18 Gwa'a sənamti ghəy na di Hyala kwəma, mba'a ghəy sənata təra na
wəzə na kwəma, sa ɓanavəŋəy kwəma pəhəti Hyala, pə ghwəy.
19 Ma ghwəy mbə təkə kwəma ghwəy na, ghəyəy, ka ci kwal kaa
ghwəlefesli, zhini waŋ pi tsaa mbəranshi mbərə kaa mbəzli mbə kwəsli
nza ghəy, pə ghwəy.
20 Ghəy na ka ɓəni kwəma kaa mbəzliy sənata ma kwəma, ka ɓəni kaa
mbəzliy təhəshi ma mbə kwəma Hyala, sa nzana, gwa'a gwa'a kwəma
pəhəti Hyala citəŋəy kwal sənata kwəma, lə na kataŋ kataŋ na ta gwa'a,
pə ghwəy.

2:11 2:11 SləniKY 10:34; Kwəl 3:25; 1Pi 1:17; Zhk 2:1 **2:12 2:12** Mt 7:21 **2:16 2:16** 2:6; 1Kwər 4:5 **2:17 2:17** 9:4; Ezay 48:1 **2:19 2:19** Mt 15:14

21 Yaŋ, tsəgha na. Ya sa nə ghwəy, ka ɓəni kwəma kaa mbəzliy gə
ghəy, pə ghwəy kiy, tawa ɓəni ma ghwəy kwəma kaa ghən tsa ghwəy kia?
Ghwəy ghwəy shiy ni va, ka ghəli sa ndə gha ma, pə ghwəy kiy, tawa ghəli
ghwəy kia?
22 Ka məni ghwərghwər gha ma, pə ghwəy kiy, tawa məni ghwəy kia?
Ghəy dzar kwa kwəma ta mbəri teepəw, pə ghwəy kiy, tawa zhini ghwəy
ɓaɓasə shi dzar mbə ciki mbəri ta zhəghə dəvə kia?
23 Ghwəy kiy, ə vəshi ghwəy sa nza *kwəma pəhəti Hyala mbə dəvə
ghwəy. Dzəghwa ghwəy ki na, kala məni kwəma gəzəkə kwəma va.
Ghalaɓa kiy, Hyalaa sawa ghwəy.
24 Njasa tsasliti məndi va mbə Zliya Hyala: «War tə mbərkə kwəma
ghwəy ghwəy ka Zhəwifə sawa hwəlfə nihwəti *mbəzliy kamaa ka
Zhəwifə slən tsa Hyala» kə məndi.
25 Ghwəy ghwəy ka Zhəwifə ghwəy shiy *slanti fə'yasa vay, mba'a pə
ghwəy nəw kwəma pəhəti Hyala na, wəzə na sla fə'yasa ghwəy. Ma kala
nəw pə ghwəyəy, ghala mbə ghwəy lə mbəzliy slanti ma fə'yasa kwa
kwəma Hyalaw.
26 Mba'a kə ntsaa slanti ma fə'yasa ɗiti fəti va Hyala, ka nəw kwəma
pəhəti na wəzəy, nja ntsaa slanti fə'yasa dza naa nza kwa kwəma Hyala.
27 Ghəci ghəci saa nəw kwəma pəhəti Hyala va, ya tsəgha slanti ma na
fə'yasa kiy, ghəci dza naa sla ngwəvəə dzəkən ghwəy. Ghwəy shiy ni va,
a ghəy slanti fə'yasa, zhini mbə dəvə ghəy na kwəma pəhəti Hyala, pə
ghwəy, kala nəw ma kwəma va ghwəy.
28-29 Shi pərikə tə ngwəlay, ka mənti ndə ghəshi ka ndə Zhəwifə tsa slar
tsaw. Shi mbəɓa mbəɓa ni na shiy mənti ndə, ka ndə Zhəwifə tsa slar tsa.
Ka məniy ndəə ndə ka Zhəwifə tsa slar tsa, tə sa slanti na fə'yasa njasa
tsasliti kwəma pəhəti Hyalaw. War ntsa slanti Hyala fə'yasa ngəci mbə
nəfə tsa ci lə Safə tsa nzə ɗewɗew tsa na ndə ka Zhəwifə tsa slar tsa va
Hyala. Gəla tsava ndəy, va Hyala səəkə tsa ci fal, səəkə va ke ngəri naw.

3

1 Ya sa nzana tsəgha kiy, nama kwəma na sa taŋəti hwəlfə ka Zhəwifə
va hwəlfə nihwəti mbəzli ti tsəghaa? Sa nzana mba'a ghəshi *slaslanti
fə'yasa shi kiy, wa na ni shi va shi dza ghəshiy kwəmavə mbəa?
2 Na kataŋ kataŋ nay, lə shi kwəmavə ghəshi na tiɓa mbə tərəŋw. Ma
kwa taŋa shiyəy, ghala pətsaa ɓəkə Hyala kwəma nzəy, kaa ka Zhəwifə
niy ɓanavəshi na.
3 Dzəghwa ki na, kalaa niy nəwti kwəma va nihwəti mbəzli mbə shi lə
kwal tsa nzə tiɗiɗ. Əy ma pən ngəŋwəy kiy, va sa nzana kala mbə mbəzli
vaa nəw kwəma Hyala va ka garəshi ti tiɗiɗ na, dzəghwa mba'a Hyala
dzaa bashamti garə tiɗiɗ tə sa nzə nanzə ki, nə ghwəy ki na?
4 Əhəŋ, nava tiɓa tepəw. Na na Hyalay, ta məni kwəma gəzəkə na va
dza na nanzə, ya war ə mənishi mbəzli gwanashi ka ka slasla dzərvə,
njasa tsasliti məndi va mbə Zliya Hyala. Ma kə məndiy: «Gha kiy Hyalay,
ə kə məndi sənaŋa, ka ntsaa gəzə kwəma kataŋ na. Dza ya tə ngwəvə
haratəŋa ndəy, mba'a gha kəsəy ntsa va lə fəti.»

2:21 2:21 Mt 23:3-4; Zhŋ 7:19 **2:24 2:24** Ezhek 36:20 **2:25 2:25** 1Kwər 7:19; Gal 5:3 **2:26 2:26** Gal 5:6 **2:28-29 2:28-29** 9:6; Zher 4:4; Flp 3:2-3; Kwəl 2:11 **3:2 3:2** 9:4; Cem 147:19-20 **3:3 3:3-4** 9:6; 11:29; Ɓəla 23:19; 2Tim 2:13 **3:4 3:4** Cem 51:6

5 Ya sa nzana tə mbərkə kwəma ghwəmmə jikir na məndi sənata
Hyala ka ntsa slar tsa kiy, ka dza ghwəmməə ni, *kwəma jikir naa mənti
Hyala ghənzə kə ɓəti nəfə ka sla ngwəvəə dzəkən ghwəmmə, va kwəma
ghwəmmə va jikir na, pə ghwəmmə sa? Kwəma gəzəkee vay, njasa ka
məndiy gəzə kwəma tikə tə hiɗi gəzəkee.
6 Ma gəla nava kwəmay, ka gəzəva na tepəw. Ya sa ka Hyala garə ma
tə kwəma nzə tiɗiɗəy, njaa dza naa mbəə sla ngwəvəə dzəkən mbəzli tə
hiɗi kia?
7 Ya sa nzana tə mbərkə dzərvə slaslee məndi sənata Hyala ka ntsa slar
tsa, ka fə shəndəkəə dzəti kiy, sa wana dza naa zhiniy ɓəra fəti va kwəmee
va jikir naa?
8 Ma ghənzə tsəghay, wəzəɓa məməni ghwəmmə jikir na, a wəzə tsa
Hyala dzəti ngwəla. Ma kə nihwəti mbəzliy, tsəgha na kwəma ɓəni ghəy
kaa mbəzli, kə ghəshi, ka tsəhtsəhə lə ghəy. Ma gəla mbəzli vay, ge'i na
ɓasanshi ngwəvə va Hyala.

Ndə tiɓaa garəy kwa kwəma Hyala kala hazləni maw

9 Ghwəmmə ghwəmmə *ka Zhəwifə kiy, kwəma na kwəma taŋəti
ghwəmmə va nihwəti mbəzli ti kia? Ghənzə tiɓa teepəw! Ava ghala
məcanata gəzamtee, gwanashi na mbəzli mbə hwəlfə ka Zhəwifə lə
mbəzli mbə nihwəti hwəlfəhi mbə məni *kwəma jikir na kwa kwəma
Hyala, pən.
10 War nja kwəmaa gəzəta va mbə Zliya Hyala, ma kə məndi:
Ndə tiɓa ya kwətiŋ,
ka garəy kwa kwəma Hyala kala hazləni maw.
11 Ndə tiɓa mba'a sənata kwəmaw.
Ndə tiɓa ka pəla Hyalaw.
12 Mbəzli gwanashi daŋərəta məhərli shi,
mbərəkə ghəshi zlay kwal.
Ndə tiɓaa məni na wəzə na kwəmaw,
ya kwətiŋ nzə na, ghəci tiɓaw.
13 War nə ma ghəshi, ɓəŋ kə ghəshi kaa miy tsa shi
ta gəzə kwəmay, kwəmaa səəkə ləy hwər shi na,
ka zən nja pətsaa səəkə kwa kwəli bəŋwəta na.
Kwəma gəzə ghəshiy, kwəma kwa ngədi mbəzli.
Kwəmaa səvəri tə miy shi na, nja darə.
14 War kwəma bəzla lə kwəma eghwekə na,
na saa tahay nefer shi gwa'a tsəgha.
15 War ta bəkwə mbəzli ka ghəshiy məni tsa shi kyaŋwkyaŋw.
16 War lidi kwəma lə sa ngəra'wə kaa mbəzli,
ka ghəshiy nza, ya kwamaɓa dza ghəshi.
17 Sənay kwal nzəy lə zərkə kwa jipə shi
lə nihwəti mbəzli ghəshiw.
18 Ka hazləni ghəshi va Hyala ya jəw nzə ɓaw,
kə məndi mbə Zliya Hyala.
19 A ghwəmmə sənay kiy, ya namaɓa kwəma gəzəkə məndi mbə zliya
pəhəti Hyala va gwa'ay, kaa ka Zhəwifə gəzə məndi. Ma tsəgha kiy, ndə
tiɓa ya kwətiŋ, gar gəzəkə mənti kwəma jikir nee kwa kwəma Hyalaw,

---

3:5 3:5 9:14 **3:8 3:8** 6:1 **3:9 3:9** 1:18–2:24; 3:23 **3:10 3:10-12** Cem 14:1-3 **3:13 3:13** Cem 5:10; 140:4 **3:14 3:14** Cem 10:7 **3:15 3:15-17** Ezay 59:7-8 **3:18 3:18** Cem 36:2

kəw. Ya ndə ka Zhəwifə na, ya kala ndə ka Zhəwifə nay, a fəti və kwa
kwəma Hyala.
20 Va sa nzanay, ndə tiɓa ya kwətiŋ gar mbay garəy kwa kwəma Hyala
kala hazləni ma, tə sa nəwti na kwəma mbə *kwəma pəhəti naw. War ta
mbə ndə ngəriy sənay, ntsa jikir tsa nzee kwa mətsə Hyala kə, na kwəma
canci kwəma pəhəti Hyala, gwa'a tsəgha.

Njasa cikəvəri Hyala kwal mbəli tsa mbəzli

21 A ghwəmmə sənay kiy, ndə tiɓaa mbay dzəghwa kwəma Hyala kala
hazləni mbə nəfə ci, tə sa nəwti na kwəma pəhəti Hyalaw. Dzəghwa Hyala
ki na, mba'a cikəvəri yəwən kwal tsa ka ndə mbay dzəghwa kwəma nzə
kala hazləni mbə nəfə ci. Kwəmaa dzəkən yəwən kwal tsa va na sa niy
gəzə məndi va mbə zliya *kwəma pəhəti Hyala, lə mbə zliya ka gəzə
kwəma Hyala.
22 Nana kiy, ntsaa zləɓavə sləni ghərati Hyala səvəri mbə Yesəw
*Kəristəw, mba'a ɓanavə nəfə tsa ci kaa Yesəw na saa dzaa mbay dzəghwa
kwəma Hyala, kala hazləni mbə nəfə ci. Ya mbə hwəlfə *ka Zhəwifə na
ndə, war zləɓavə ma ndə ya mbə *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə na ndəy,
war yəmyəmshi na mbəzli va Hyala gwanashi.
23 Mbəzli gwanashi mənti na *kwəma jikir na va Hyala, dzəghwa mba'a
ghəshi shaŋay kwəmavə shəndəkə tsaa bərkəti Hyala fanatishi ta nza
ghəshi mbə tsəgha ki.
24 Ma dzəghwa Hyala də'wə ghən tsa nzə ki na, mba'a mərshiy yatishi,
tə gəm tsəgha, ta mbə ghəshiy dzəghwa kwəma nzə kala hazləni ma. Tə
mbərkə kwəma Yesəw Kəristəw ntsaa mbəlikəvərishi səvəri mbə dəvə
kwəma shi jikir na.
25 Hyala fəy na Yesəw Kəristəw nja shi ɓəvəm ta sla kaa Hyala, mba'a
mətiy ta pəli jikir tsa mbəzli mbə nəfə Hyala, lə miymiy ci. Dzəghwa
ya wa ntsaa zləɓavə shi mənti Hyala va tsəgha ki na, mba'a məniy ka
ntsaa dzaa mbay dzəghwa kwəma nzə kala hazləni ma. Ma mənti Hyala
tsəghay, nza mbəzli mbəə sənata nza tsa nzana ka ntsa ɗewɗew tsa. Sa
niy nzana, ghala mbəradzəy, kalaa niy ɓasanshi ma ngwəvə ghənzə.
26 War sə'wa ghənzə niy sə'wa jikir tsaa niy məməni ghəshi. Ma nana
ki na, dza Hyala mba'a ɓasanakən ngwəvə kaa Yesəw Kəristəw tə mbərkə
kwəma mbəzli jikir na. Ta mbə mbəzliy sənay, ntsa ɗewɗew tsa na, ka
ɗi kwəma jikir na naw, kə ghəshi. Mba'a ghəshi sənay, mbəzliy zləɓavə
sləni ghərati Yesəw Kəristəw va na, a ɓanavəshi kwal ta dzəghwa kwəma
nzə kala hazləni ma, kə ghəshi.
27 Tsəgha kə kiy, a ghwəmmə sənay ndə tiɓa mba'a dzaa garəy kwa
kwəma Hyala kala hazləni ma, tə sa nəwti na kwəma pəhəti Hyalaw, pə
ghwəmmə. War ntsaa zləɓavə kwəma mənti Hyala va na saa dzaa garəy
kwa kwəma nzə kala hazləni ma. Ghənzə tsəgha kiy, wa na kwəma dza
ndə vaa kəli ghən tsa ci, ka vəshi li kia? Ghənzə tiɓaw.
28-29 Ta na navay, kaa ka Zhəwifə na Hyala kwətishiw, Hyala mbəzliy
kamaa ka Zhəwifə na kwərakwə. Sa nzanay, mbəzliy zləɓavə kwəma
mənti Hyala va na shiy dzaa garəshi kwa kwəma Hyala kala hazləni ma.

3:20 3:20 Zhəwbə 4:17; Cem 130:3; 143:2; Rm 4:15; Gal 2:16; 3:22 **3:21 3:21-22** 1:2, 17 **3:22 3:22** 2:11; 3:9; 10:12; 11:32 **3:23 3:23** 5:2, 12; 8:18-20; Ghava 3:19 **3:24 3:24** 5:17; Ef 2:8; Tit 3:7 **3:25 3:25** miymiy: Mt 26:28; Ef 2:13; Kwəl 1:20; Ebr 9:12-14; 1Zhŋ 1:7; ShiZhŋ 1:5; 5:9; 5:1; 2Kwər 5:18-21; Ef 2:14-16; Kwəl 1:20; dzəghwa kwəma Hyala kala hazləni tiɓa: 1:17; 3:3-4 **3:27 3:27** 3:1, 21, 31; 8:2 **3:28-29 3:28** Gal 2:16 **3:28-29 3:29-30** 3:22; 4:11-12

Ka garəy ndə kwa kwəma nzə, tə sa nəwti ndə kwəma pəhəti na njasa
təkəti ka Zhəwifə vaw.
30 War kwətiŋtaa Hyala. Ta zləɓavə mbəzliy dzaa yivə kwəma mənti
na dza na, mba'a ɓanavəshi kwal ta garə kwa kwəma nzə kala hazləni
ma. Ya mbəzli mbə hwəlfə ka Zhəwifə ghəshi, ya mbəzli mbə nahwəti
hwəlfə ghəshi. Ava tsəghaa nava.
31 Sa nə ya va, war kaa ntsaa zləɓavə kwəma mənti Hyala va ɓanavə
Hyala kwal ta garə kwa kwəma nzə kala hazləni tiɓa, pən kiy, ə biyɗamtee
kwəma pəhəti na tsəgha na? Nava tiɓa teepəw! Na kataŋ nay, a biyɗee
kwəma pəhəti Hyalaw, a zhinee mətsahanavə bərci, e gəzaŋwəy.

4

*Shiy mənti *Abəraham ka ntsaa dzaa mbay dzəghwa kwəma Hyala kala hazləni tiɓa*

1 Nighətim ya tə kwəma ndə nja Abəraham, jijimmə tsa mbəradzə sana
di. Njaa niy nata ghwəy kwəmaa niy mənta lia?
2 Va sa ghərati Abəraham sləni wəzə na niy ɓəti Hyala ka ntsaa dzaa
mbay garə kwa kwəma nzə ki na? Va nava na teepəw! Ma mba'a kə
tsəgha nzay, ta mbay niy dza Abəraham vəshi nza. Sa kama na tsəgha ki
na, niy mbə naa vəshi kwa kwəma Hyalaw.
3 War nja kwəma gəzə Zliya Hyala va, məntəvata na, saa ni va:
«Sa zləɓavə Abəraham kwəma gəzəkə Hyala ta mananci, mba'a fakən
məhərli ci kən, va tsəgha ɓəti Hyala ka ntsaa dzaa mbay dzəghwa kwəma
nzə kala hazləni tiɓa» kə.
4 A ghwəmmə sənay, ya tsamaɓa ndə ghərati na sləniy, ta wanci zhəmə
sləni ci dza məndi. Sa ka ntsa va kwəmavə zhəmə ci vay. Ka mbə məndiy
ni na, shi təgəm ɓanavə məndi ntsa va, kə məndiw.
5 Ma va Hyala nanzə kiy, tsəgha naw. Sa ghərati ndə sləni dza Hyalaa
ɓəti ka ntsaa mbay dzəghwa kwəma nzəw. Ntsaa zləɓavə kwəma mənti
Hyala, ghənzə saa pəli kwəma mbəzli jikir na, mba'a ɓanavə nəfə tsa ci,
na sa dza Hyalaa ɓəti ka ntsaa mbay garə kwa kwəma nzə.
6 Gəla kwəma va na sa gəzəkə *Davitə va mbə zliya, tə pətsa gəzə na
va kwəmaa dzəkən vəshi kwəmavə ntsa nighəti Hyala ka ntsaa mbay
dzəghwa kwəma nzə təgəm tsəgha, kala kama tə mbərkə sləni ghərati
na. Ma kə na:
7 Vəshi na va mbəzli pəlata Hyala kwəma shi jikir na,
dza na mba'a saɗanamtishi gwanata.
8 Vəshi na va ntsa kəsəti ma Ndə sləkəpə mbə nəfə, kə.
9 Ya' pə ghwəy ki, kwataka mbəzliy *slanti fə'yasa na shiy dzaa vəshi
gwa'a tsəgha na? Əhəŋ, nava tiɓaw. Ta vəshi dza mbəzli mbə hwəlfəhi
gwanashi. A ghwəy favə, kwəma gha ghwəmməə gəzə kwəmaa dzəkən,
a pə ghwəmməy, sa zləɓavə Abəraham kwəma gəzəkə Hyala ta mananci,
mba'a fakən məhərli ci kən, va tsəgha ɓəti na ka ntsaa dzaa mbay
dzəghwa kwəma nzə, pə ghwəmmə.
10 Ya ghwəmməə nighə sənzənva kiy, ge'i ghala hwəm nighəti Hyala
Abəraham ka ntsaa dzaa mbay dzəghwa kwəma nzəa? Ge'i ghala vici
slanti na fə'yasa na tanaa, naa ghəci ghwəla ta sla nzə? A ghwəmmə
sənay nanzə kataŋ, ghala ghəci ghwəla ta *sla fə'yasa nighəti Hyala ka
ntsaa dzaa mbay garə kwa kwəma nzə.

3:31 3:31 6:15; 8:2-4 **4:2 4:2** Zhk 2:21 **4:3 4:3** Ghava 15:6; Gal 3:6; Zhk 2:23 **4:6 4:6-8** Cem 32:1-2

11 Ma kwəma sla fə'yasa zhəkə Hyala vaa gəzanci kaa Abəraham ləy
hwəm a ghəci slantiy, lamba nzə fati Hyala ti, ta mbə məndiy sənay nza tsa
nza Abəraham kaa ntsa nzə ɓəti na gar garə kwa kwəma nzə tə mbərkə
sa zləɓavə na kwəma gəzəkə na mananci, ghala kwataŋata, ghəci ghwəla
ta sla fə'yasa. Ava tsəgha məniy Abəraham ka dəshi mbəzliy slanti ma
fə'yasa, shiy ɓanavə nefer shi kaa Hyala, mba'a Hyala ɓəti shi ka mbəzliy
dzaa mbay dzəghwa kwəma nzə.
12 Zhini ɓay, ghəci na dəshi mbəzliy slanti fə'yasa kwərakwə. Nanzə
kiy, dəshi mbəzliy sla slanti fə'yasa gwanashi naw, əhəŋ. War dəshi niy
ɓanavə nefer shi kaa Hyala kwərakwə, njasa niy nza Abəraham va, ghəci
ghwəla ta sla fə'yasa na.

Shi dza mbəzliy yivə kwəma Hyalaa kwəmavə va Hyala

13 Ghala kwataŋatay, a Hyala niy gəzanci kaa Abəraham: «A Abəraham,
ta zəmavəŋa ghi dzee tə hiɗi nashi gha ni gwanashi ka shi gha, ghwəy
lə jijihiŋa gwa'a» kə niy ni. Ma gəzanci Hyala kwəma va tsəgha kiy, va
sa nzana mba'a ghəci nəwti *kwəma pəhəti na naw. Əhəŋ. Sa nzana
mba'a ghənzə Hyala sənay njasa ɓanavə Abəraham nəfə tsa ci, na ɓəti na
Abəraham ka ntsaa dzaa mbay dzəghwa kwəma nzə kala hazləni ma.
14 Ma war mba'a kə ndəə mbay kwəmavə shi gəzəkə Hyala ɓəpə, tə
sa nəwti ndə kwəma pəhəti na nzay, gəmta niy dza kwəma nə na va, ta
ndaŋa shiy dzee tə gəm, kə. Ka dza məndiy maw zləɓa ni gəzəkə na va
ɓəpə shiy tə gəm nza kiw.
15 A na ntsaa nəw *kwəma pəhəti Hyalay, ta satiy dza nəfə tsa Hyalaa
dzəkən, sa ka na nəwti ma wəzə. Sa nzanay, tə sa pəhəti məndi kwəma
ka məndiy sənay, a məndi laɗamti kwəma, kə məndi.
16 Ava va tsəgha gəzəkə Hyala ɓə shi gəzəkə na va kaa mbəzliy zləɓavə
kwəma nzə, mba'a ghəshi ɓanavə nefer shi. Ghalaɓa kiy, lə wəzə hwər tsa
nzə tarəkə na vəlanshi shi va kaa mbəzli təgəm tsəgha. Ma nza ghəshi
mbəə tsəhəshi va mbəzli mbə hwəlfə Abəraham gwanashi ki. Ka dza
niva shiy nza war ta mbəzli pəhanavəshi Hyala kwəma nzə gwa'a tsəgha
ghalaɓa kiw. Ya wa ntsaa zləɓavə kwəma gəzəkə Hyala va, mba'a ɓanavə
nəfə tsa ci nja Abərahaməy, ta kwəmavə shi va dza na. Ghalaɓa kiy,
dəmmə gwanammə na Abəraham.
17-18 Njasa gəzanakə Hyala va mbə zliya nzə: «A Abəraham, avee
məntəŋa ka dəshi hwəlfəhi mbəzli ɗaŋ tə hiɗi» kə. Zhini ma kə ɓa
na: «Ɗaŋ dza jijihiŋaa nza» kə ngəci. Sa gəzanakə Hyala tsəgha na,
mba'a ɓanavə nəfə tsa ci kaa Hyala. Sa sənay na ghənzə na Hyalaa mbay
zhanakati mbəzliy bəkwəshi, ya kala shiy tiɓa na, mba'a harkəvərishi lə
gəzə kwəma nzə, kə. Ya tsəgha niy taŋanati kwəma gəzanakə Hyala va
bərci kaa Abəraham na, dza na mba'a ɓanavə nəfə tsa ci kaa Hyala, mba'a
fəy ghən gəzliŋə ta kwəma va. Ava tsəgha niy mənti Abəraham mbəradzə,
na məniy na ka dəshi hwəlfə mbəzli ɗaŋ tə hiɗi njasa gəzanakə Hyala va.
19-20 Ghala pətsaa niy gəzanci Hyala va kwəma va kaa Abərahaməy, piya
ci mənti gar bələkwə niy nza na ghalaɓa. Mba'a niy sənay, aa haliy kala
gar mbay ghəciy zhiniy yakə zəghwə ghwəla, kə. Dzəghwa mali ci *Sara
ɓa na, jiŋa ghənzə. Ya tsəgha nzə kiy, niy kə ghəpə Abəraham ta kwəmaa
niy gəzanakə Hyala vaw. War ə niy ndəghə na kala dali ma. Sa ɓanavə

4:11 4:11 Ghava 17:9-11; Gal 3:7; Rm 2:28-29 **4:12 4:12** Mt 3:9 **4:13 4:13** Ghava 12:7; 22:17
4:14 4:14 Gal 3:18 **4:15 4:15** 3:20; 5:13, 20; 7:7-13; Gal 3:19 **4:16 4:16** Gal 3:7 **4:17-18**
4:17-18 Ghava 15:5; 17:4-5; 2Kwər 1:9; Ebr 11:12, 19 **4:19-20 4:19-20** Ghava 17:1-6; Ebr 11:11

na nəfə tsa ci kaa Hyala, mba'a kwəmavə bərci mbə nzəy tsa ci, ka fə
shəndəkəə dzəti Hyala.
21 Sa nzanay, aa niy sənay wəzə wəzə, mba'a zləɓavə mbə nəfə tsa ci:
«A bərci va Hyala ta mbay ghənzəə mənti shi gəzəkə na va, war njasa
gəzarashi na va!» kə.
22 Ava va tsəgha mənti Hyala Abəraham ka ntsaa dzaa mbay garə kwa
kwəma nzə kala hazləni ma.
23 Kwataka ta Abəraham tsasliti məndi kwəma mbə Zliya Hyala vaw,
əhəŋ.
24 Lə ghwəmmə ta na mbə gwa'a kwərakwə. Ta mbay dza naa
məntəmmə ka mbəzliy dzəghwa kwəma nzə kala hazləni tiɓa, ghwəmmə
mbəzliy ɓanavə nefer ghwəmmə va kaa Hyalaa zhanakati Ndə sləkəmmə
Yesəw va mbə məti.
25 Ma Yesəwəy, Hyala zlay na a ghəci mətiy ta mbə ghəciy kəslamti kərhi
kwəma ghwəmmə jikir na. Zhəghwa na ɓa, mba'a zhanakati mbə məti,
ta mbə ghəciy məntəmmə ka mbəzliy mbay dzəghwa kwəma Hyala kala
hazləni tiɓa.

5

Njasa Kwəmavə məndi jakəshi lə Hyala

1 Ma nana kiy, a Hyala məntəmmə ka mbəzliy mbay dzəghwa kwəma
nzə, kala hazləni tiɓa. Sa nzana mba'a ghwəmmə ɓanavə nefer
ghwəmmə. Mbəzli nza zərkə kwa jipə shi nza ghwəmmə lə Hyala nana
tə mbərkə sləni ghərati Ndə sləkəmmə Yesəw *Kəristəw.
2 Ava ghəci Yesəw tsa va ghwənamti na kwal, sa zləɓavə ghwəmmə sləni
ghərati na ta mbə Hyalaa məni zhəhwər tə ghwəmmə. Sana sənzənvanay,
war kwəma zhəhwər tsa vaa sa garəmmə ghwəmmə ti. Dzəghwa lə
vəshi mbə nefer ghwəmmə. Sa nzana gəzliŋə ghwəmmə fəy ghən tsa
ghwəmmə ta kwəmavə na ghwəmmə bəla mbə shəndəkə tsa nzə.
3 Zhini ɓay, war tsəgha dza vəshi ghwəmmə kərayəw. Mbə vəshi nza
ghwəmmə ya mbə ngəra'wə nza ghwəmmə gwa'a. Sa nzanay a ghwəmmə
sənay, a ngəra'wəə ɓanavə sə'wa kwəma kaa ndə.
4 Ləy hwəm sə'wa kwəma na, nza ndə 'wəshamti shiy nighə kwəma
ndə, ma sa ka ndə 'wəshamti shiy nighə kwəma ci kiy, ta kwəmavə bərci
dza ndə mbə kwəma fəy ndə va ghən tsa ci gəzliŋə ti tsəgha ki.
5 Ma tsəgha kiy, kwəma fəy ghwəmmə va ghən gəzliŋə ti na, ka dzaa
tərəta gəmtaw. Ta na navay, a Hyala cantəmmə lə Safə tsa nzə va Ɗewɗew
tsa ndammə na, njasa nza ɗî tsa va Hyala tə ghwəmmə dikə tsa ci.
6 A ghwəy nay, ghala pətsaa niy nza bərci ghwəmmə daw ta mbəliti
ghən tsa ghwəmməy, dzəghwa Kəristəw, ge'i lə vəghwə tsa bərkəti Hyala
mba'a səəkəə mətiy ta mbəlimmə, ghwəmmə mbəzli jikir kwəma ni.
7 A ghwəmmə sənay, ngahə na ndə ta zləɓavə məti ta kwəma tsahwəti
ndə, ya ntsa ɗewɗew tsa na ntsa va. Gəjiɓa ta kwəma ntsaa məni kwəma
wəzə na dza ndəə zləɓavə məti bərkee.

4:21 4:21 Ghava 18:14; Lk 1:37 **4:22 4:22** 4:3 **4:23 4:23-24** 10:9; 15:4 **4:25 4:25** Ezay 53:4-5, 10; Rm 8:32-34; 1Kwər 15:17 **5:1 5:1** 3:21-30; zərkə: 3:25-26 **5:2 5:2** zhəhwər: 6:14; 2Kwər 6:1; 12:9; Gal 1:6; 5:4; Ef 2:5-8; 1Pi 1:10-11; 4:13-14; 5:10, 12; shəndəkə: Rm 3:23; 5:2; 8:17-18; 8:17-18; 9:23; 1Kwər 2:7; 2Kwər 3:18; 4:17; Kwəl 1:27; 3:4; 1Tes 2:12; 2Tim 2:10; 1Pi 5:1 **5:3 5:3-5** Zhk 1:2-3, 12; 1Pi 1:5-7 **5:5 5:5** 8:39; Cem 22:6; Ebr 6:19 **5:6 5:6-7** 1Pi 3:18

8 Ma na Kəristəw naci kiy, aa mətiy tə ghwəmmə, ghala pətsaa niy nza
ghwəmmə mbə məni *kwəma jikir na. Ava tsəgha citəmmə Hyala ɗi tsa
ɗitəmmə na.
9 Tə mbərkə sa shəkəshi miymiy Kəristəw tə ghwəmmə kiy, dzəghwa
Hyala mba'a ndammə kwal tsaa dzəghwa kwəma nzə kala hazləni tiɓa.
Njana nzana tsəgha kiy, a ghwəmmə sənay a Yesəw dzaa mbəlantəmmə
va ɓə nəfə Hyalaa dzəkən ghwəmmə.
10 Ghala pətsaa niy nza ghwəmmə ka mbəzliy pa jaka lə Hyala kiy,
aa niy sləkati kwəma kwa jipə ghwəmmə li də'wə ghən tsa nzə, mba'a
jakətəmmə li, lə məti mətiy Zəghwə nzə va. Hanaɓa nana ki ghala pətsa
sləkammə ghwəmmə tsa li, ka na mbəlitəmmə ma ta kwa ndimndim, tə
mbərkə piy tsa piy Zəghwə nzə va shəkəna.
11 Zhini diɓay, mbə vəshi nza ghwəmmə tə sa sləkati Hyala kwəma kwa
jipə tsa ghwəmmə li, tə mbərkə Ndə sləkəmmə Yesəw kwərakwə, ghəci
saa məntəmmə ka madigahita Hyala nana.

*Gəzə kwəmaa dzəkən kar *Adam ghəshi lə Kəristəw*

12 Sanay, səəkə tə kwəma ndə kwətiŋ ghatəvata məni *kwəma jikir naa
dzəti hiɗi, Adam, kə məndi kaa slən tsa ntsa va. Sa mənti na kwəma
jikir na na, dza məti mba'a ghati ɓə ndə ngəri. Dzəghwa ki, mba'a məti
mənta ta mbəzli tə hiɗi gwanashi, sa nza ghəshi mbə məni kwəma jikir
na gwanashi.
13 Maɗi Hyala ta gha ɓanci *kwəma pəhəti na kaa *Məyizə kiy, mbə
məni kwəma jikir na niy nza mbəzli tə hiɗi mbəradzəshi. Ma sa niy nza
Hyala ghwəla ta ɓə kwəma pəhəti naa səəkə di na, kalaa niy ɓəla ma jikir
tsaa niy məməni mbəzli ghənzə ghalaɓa ki.
14 Nanzə kiy, ya tsəgha nzəy, sa ghava na ghala vəghwə tsa Adam ka sar
pa' tə tsa Məyizə va vəghwə na, war mbə bəkwə niy nza mbəzli tə hiɗi,
ya tsəgha niy mənti ma ghəshi gəla na Adam va kwəma jikir na, ghəci saa
nəwti ma kwəma gəzanakə Hyala.
Ma Adam kiy, aa yəməva lə ntsaa niy dza vaa səəkə.
15 Nanzə kiy, ghənghən na kwəma shi tərəŋw. Na Adaməy, kwəma jikir
naa mənti na, dzəghwa mbəzli ɗaŋaŋ, mba'a ghəshi kwəmavə məti tə
kwəma jikir na va mənti Adam, ntsa kwətiŋ tsa va. A na zhəhwər tsa
mənti Hyala va tərəŋw tsa ta mbəzli dzar kwa tsahwəti ntsay, aa taŋəti na
mənti Adam va kwəma. Tə mbərkə tsatsa ntsa kwətiŋ tsa tsa ghəci Yesəw
*Kəristəway, dzəghwa Hyala mba'a mənti zhəhwər tə gəm ta mbəzli ɗaŋ.
16 Zhini ɓay, ka yəməva shi kwəmavə məndi mbə shi ndapə Hyala va tə
gəm, lə shi kwəmavə məndi mbə kwəma jikir na va mənti ndə kwətiŋəw.
Ghənghən na ghəshi. Tə mbərkə kwəma jikir na va mənti ntsa kwətiŋ
tsa vay, a Hyala harati mbəzli tə ngwəvə, mba'a ɓanavəshi fəti. A na
wəzə hwər tsa mənti Hyala va ta mbəzli tə mbərkə Kəristəway, ya tsəgha
mənti mbəzli kwəma jikir na ɗaŋ na, a Hyala ɓanavəshi kwal ta dzəghwa
kwəma nzə kala hazləni tiɓa.
17 Ta na navay tsəgha na, war tə mbərkə ndə kwətiŋ, sa mənti ntsa
kwətiŋ tsa va kwəma jikir na bəkwə mbəzli. A na Yesəw Kəristəw,
tsahwəti ntsa kwətiŋ tsa tsay, kwətita na na ci sləni mənti na, a na ci va
sləni taŋəti na Adam. Tə mbərkə na ci va sləniy, a Hyala dzaa mananati
wəzə hwər tsa nzə va tərəŋw tsa kaa mbəzli, mba'a ɓanavəshi kwal ta

---

5:8 5:8 Zhŋ 3:16 **5:9 5:9** 1:18; 1Tes 1:10 **5:10 5:10** 2Kwər 5:18-20; Kwəl 1:20-22 **5:11 5:11** 8:31 **5:12 5:12** Ghava 2:17; 3:19; Rm 6:21, 23; 7:9-10 **5:13 5:13** 4:15 **5:14 5:14** 1Kwər 15:21-22, 45-49 **5:17 5:17** məni mazə: Mt 19:28; 1Kwər 6:2-3; 2Tim 2:12; ShiZhŋ 20:4, 6

dzəghwa kwəma nzə kala hazləni tiɓa, mba'a ɓanavəshi piy tsaa kəɗi ma, ka mənishi nja mezhizhə.

18 Sana kiy, a ghwəmmə nay, tə mbərkə Adam kwətiy, sa mənti na kwəma jikir na, va tsəgha ɓanavə Hyala fəti kaa mbəzli gwanashi tə hiɗi. Ava tsəgha na lə Yesəw Kəristəw kwərakwə. Tə kwəma ci kwətiy, sa mənti na sləni wəzə na ɓanavə Hyala kwal kaa mbəzli, ta dzəghwa kwəma nzə mba'a ɓanavəshi piy tsaa kəɗi ma.

19 Ghwəmmə kəə nighə kwəma va kiy, mbəzli ɗaŋ mənishi na ka mbəzliy məni kwəma jikir na tsəgha tə kwəma ntsa kwətiŋ tsa va ɗi ma fəti va Hyala. Tsəgha na lə Yesəw Kəristəw kwərakwə ki. Mbəzli ɗaŋ mənti Hyala ka mbəzliy dzəghwa kwəma nzə, kala hazləni tiɓa, tə kwəma ci kwətiy, sa ɗiti na fəti va Hyala.

20 Ma na kwəma pəhəti Hyala vaa ɓanavə kaa Məyizəy, ta mbə jikir vəŋəy tə hiɗi pəhəti na. Dzəghwa tə pətsa vəŋəy jikirəy, tərəŋwəy Hyala mətsahay məni wəzə hwər kaa mbəzli kwərakwə ki.

21 Ghalaɓa kiy, njasa niy kwəmavə kwəma jikir na va bərci ta bəkwə mbəzliy, tsəgha dza wəzə hwər tsa Hyalaa kwəmavə bərci ta ɓə piy tsaa kəɗi ma kaa mbəzli. Sa ka na mənti mbəzli ka mbəzliy dzəghwa kwəma nzə kala hazləni tiɓa, tə mbərkə Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw.

6

Mevivi kwəma jikir na nza ghwəmmə ghwəlaw

1 Sana sənzənva kiy, nda nza tsahwəti ndə ni: «Wəzəɓa nəw ghwəmmə lə məməni *kwəma jikir na nza Hyala mbəə mətsəhə mənimmə wəzə hwər» kəa?

2 Am, nava tiɓa tepəw. Sa nzanay, nja mbəzliy bəkwəshi nza ghwəmmə dzar kwa bəla məni kwəma jikir na. Ghənzə tsəgha kiy, njaa njaa ka ghwəmmə zhiniy zhammməə zhimbə məməni nzə sana diɓa kia?

3 A ghwəy sənay ghala vəghwə tsa mənimmə məndi va *bateməy, a ghwəmmə jakəmmə gwanammə lə Yesəw *Kəristəw. Ghalaɓa kiy, a ghwəmmə bəkwəmmə kwasəbə kwərakwə.

4 Sa bəkwəmmə ghwəmmə va kwasəbə mbə bateməy, a məndi lantəmmə li gwa'a, njasa zhanakati Didi Hyala va Yesəw Kəristəw mbə məti lə bərci nzə va gwəramti gwa'a gwa'ay, tsəgha dza ghwəmmə gha tsahwəti yəwən nzəy kwərakwə.

5 Njana nzana jakə ghwəmmə kwasəbə mbə məti ciy, jakə dza ghwəmmə nza kwasəbə mbə zhakati tsa ci mbə məti kwərakwə.

6 A ghwəmmə sənay, ghala pətsa daŋwavəgha məndi va Yesəw Kəristəw vəgha tsəm ka mətiy ghəciy, ghalaɓa daŋwavəghammə Hyala vəgha tsəm lə nzəy tsa ghwəmmə va gəmgəm tsa niy nza mba'a ghwəmmə bəkwəmmə kwasəbə kwərakwə, ta mbə kwəma mbə nefer ghwəmmə va jikir naa kərəta. Kala dza kwəma jikir naa sləkəmmə ghwəla.

7 Va sa nzanay, bərci va kwəma jikir naa dzəkən ntsa məti məti tsa ghwəlaw.

8 Njana nzana mba'a ghwəmmə bəkwəmmə kwasəbə Kəristəwəy, a ghwəmmə sənay, ta piy dza ghwəmmə kwasəbə kwərakwə.

9 A ghwəmmə sənay ki, a Yesəw Kəristəw zhakatiy mbə məti, ka zhini naa məti ghwəlaw. Bərci va məti gar zhiniy ɓəhwə ghwəlaw.

5:20 5:20 4:15 **5:21 5:21** 6:23 **6:1 6:1** 3:5-8, 31; 5:20 **6:2 6:2** 6:6; 7:4 **6:3 6:3-4** Gal 3:27; Kwəl 2:12; Tit 3:5; 1Pi 3:21; Mt 28:19 **6:4 6:4** 2Kwər 5:14-15, 17; Gal 6:15; Kwəl 3:1-5, 10 **6:5 6:5** Flp 3:10-11 **6:6 6:6** Gal 5:24 **6:9 6:9-10** SləniKY 2:27; Ebr 9:25-28; 1Pi 3:18

10 Ghala pətsaa niy mətiy na vay, lə kwəma mbəzli jikir na mətiy na,
kwətiŋ səɗa ci gwa'a tsəgha. Ma sa zhini na tsaa piy nana kiy, ta Hyala
piy na gwa'a tsəgha.
11 Ava tsəgha pə ghwəy nighəti ghən tsa ghwəy kwərakwə ki. Nja
mbəzliy bəkwəshi ghwəy fəy ghən tsa ghwəy dzar kwa məni kwəma jikir
na. Ma kwa kwəma Hyala na, ka mbəzliy piy ghwəy, tə sa nza ghwəy
jakəjakə lə Yesəw Kəristəw.
12 Njana nzana tsəgha kiy, nəghətaa ghwəy dzaa zləɓa kwəma jikir naa
kwəmavə bərci mbə vəgha ghwəy va dzaa mətita, ta pəməŋwəy ghənzəə
dzəmbə məni kwəma mawti na ma.
13 Ka zlatanavə ghən tsa ghwəy ghwəy kaa kwəma jikir na a ghənzə
mənti vəgha ghwəy, ka sa ɓə na ta dzaa məni na ɗi na kwəma jikir na li
ma. Njana nza ghwəy ka mbəzliy bəkwəshi va na tsəgha na va kwəma,
zhini mba'a ghwəy zhakatiŋwəy ta tsahwəti nzəyəy, war kaa Hyala pə
ghwəy zlanay ghən tsa ghwəy. A ghənzə pəməŋwəy dzəghwa kwal tsaa
məni na wəzə na kwəma.
14 Njana nzana, tə mbərkə wəzə hwər tsa Hyala ghwəy kwəmavə kwal
tsaa dzəghwa kwəma nzə kala hazləni tiɓa, kala kama tə nəw *kwəma
pəhəti nay, əntaa kwəma jikir na sləwaŋwəy ma.

Zlay ghən tsa ghwəmmə ghwəmmə kaa Hyala, ta məni na wəzə na kwəma

15 Ghənzə tsəgha kiy, njana nzana tə mbərkə wəzə hwər tsa Hyala
ghwəmmə kwəmavə kwal tsaa dzəghwa kwəma nzə, kala kama tə
mbərkə *kwəma pəhəti Hyalay, a kwal va ghwəmmə ta məni *kwəma
jikir na ɗi naa gəzə na? Am nava tiɓa tepəw.
16 A ghwəy sənay, mba'a pə ghwəy ɓanavə ghən tsa ghwəy kaa ndəy,
War kwəma gəzə na dza ghwəy məni, mevivi tsava ndə nza ghwəy.
Sana sənzənva, mba'a pə ghwəy zlanay ghən tsa ghwəy kaa kwəma jikir
nay, mevivi kwəma jikir na nza ghwəy, ta bəkwə dza ghwəy. Ma mba'a
pə ghwəy zlanay ghən tsa ghwəy kaa Hyalay, mevivi Hyala nza ghwəy
tsəgha! Ta məntəŋwəy dza na ka mbəzliy dzaa dzəghwa kwəma nzə kala
hazləni tiɓa.
17 Ma kwataŋay, mevivi kwəma jikir na niy nza ghwəy. Dzəghwa ghwəy
nana ki na, mba'a ghwəy ɗiti fəti ta kwəma kataŋ na va ɓanavəŋwəy
məndi lə nəfə tsa ghwəy kwətiŋ. 'Wəsa pə ghwəmmə kaa Hyala ta kwəma
va.
18 Nana kiy, a Hyala mbəlikəvəriŋwəy səvəri mbə dəvə kwəma jikir na.
Dzəghwa mba'a ghwəy zhəghəŋwəy ka mevivi nzə, ta məni na wəzə na
kwəma.
19 Ma kwəma gəzəŋwəy ya na dzar kwa kwəma mava, ge'i lə kwəma
məni ndə ngəriy, ta mbə ghwəy favə, sa nza məhərli ghwəy daw ta favə
kwəma nə ya. War njasa niy zlanay ghwəy va ghən tsa ghwəy gwanay
kwataŋa kaa hwəlfə kwəma jikir na gwanata, ka mətsəhə zhini ghən kaa
Hyala lə nava kwəmay, war tsəgha pə ghwəy ɓanavə ghən tsa ghwəy
gwanay kaa Hyala, ta məni na wəzə na kwəma kwərakwə ki, a ghwəy
nza ka mbəzli nzə.
20 Ghala pətsaa niy nza ghwəy ghwəlaŋwəy mevivi kwəma jikir nay, niy
nza shiy tiɓa gar iyapambəŋwəy mbə məni na wəzə na kwəmaw
21 Ghala pətsaa niy məməni ghwəy va shi gəmgəm ni va ghəraŋwəy
ha'wə və shi nana kiy, wa shiy niy kwəmavə ghwəy wəzə ni mbə niva

---

6:11 6:11 Gal 2:19; 1Pi 2:24 **6:12 6:12** 12:1 **6:14 6:14** 5:2; Gal 5:18; 1Zhŋ 3:6 **6:15 6:15** 6:1 **6:16 6:16** Zhŋ 8:34; 2Pi 2:19 **6:17 6:17** Zhŋ 8:32 **6:18 6:18** 1Pi 2:24 **6:21 6:21** 7:5; 8:6, 13; Zhk 1:14-15

shiya? Shiy tiɓa ghwəy niy kwəmavəw. A na gəla niva shiyəy, war məti
na sa ka ndəə kwəmavə mbə mənishi.
22 Ma nana kiy, a Hyala mbəlikəvəriŋwəy səvəri mbə dəvə na jikir na
kwəma, mba'a ghwəy məniŋwəy ka mevivi nzə. Ma shi kwəmavə ghwəy
wəzə ni mbə gəla tsa nza ghwəy tsa mbə nzəy nana kiy, ɗewɗew dza nzəy
tsa ghwəy nza kwa kwəma Hyala. Ma ləy hwəm taa nza na, nza ghwəy
kwəmavə piy tsaa kəɗi ma.
23 Ta na nava, mba'a kə ndəə məni kwəma jikir nay, ta kwəmavə məti
dza ndə ka zhəmə ci. Ma dza Hyala nanzə kiy, mba'a ɓanavə piy tsaa kəɗi
ma təgəm kaa mbəzliy jakəshi lə Ndə sləkəmmə Yesəw *Kəristəw.

7

*Mbəzli bəkwə bəkwə ni nza ghwəmmə, dzar kwa *kwəma pəhəti Hyala*

1 A ngwarməhira, ta gəzəŋwəy kwəma ɗee, dzar kwa kwəma pəhəti
Hyala, sa nzana mba'a ghwəy sənata gwa'a gwa'a. Ma kwəma pəhəti
Hyalay, kəray ghala pətsa nza ndə tə ghwəməy, ka bərciy nza vəə dzəkən
ntsa va.
2 Ya lə mali ta zaləy, a ghwəmməə mbəə nighəti kwəma va. Mba'a kə
zata mali tə ghwəməyəy, kwal va mali va ta ɓə tsahwəti zaləw, kə kwəma
pəhəti Hyala. Ma mba'a kə zata tsa va mətiyəy, nahwəti kwəma tiɓa gar
zhiniy makə mali va va ɓə tsahwəti zal ghwəlaw.
3 Ɗi naa gəzəy, mba'a kə zata mali tə ghwəməy, dza na mba'a ɓarvata
ti, mba'a dzaa ɓəvə tsahwəti zaləy, a nava mali mənti ghwərghwər. Ma
mba'a kə zata mətiyəy, nahwəti kwəma tiɓa gar zhiniy makəti ta ɓə
tsahwəti zal ghwəlaw, Ya ə zhini naa ɓə tsahwəti zal ghalaɓay, ka dza
məndiy har kwa ghwərghwər maliw!
4 Ava tsəgha na kwəma va lə ghwəy sana kwərakwə kia ngwarməhira.
Ghwəyəy, mbəzliy bəkwəshiy gə ghwəy sana va kwəma pəhəti Hyala. Sa
nzana mba'a Yesəw *Kəristəw mətiy, ka mbəərəhwə məti ghwəy, Ka dza
ghwəy nza mbə dəvə kwəma pəhəti Hyala ghwəlaw, mbəzli Yesəw tsaa
zhakatiy va mbə məti dza ghwəy nza, ta mbə ghwəmmə məni naa təɓanta
kwəma kaa Hyala.
5 Ghala pətsaa niy nza ghwəmmə mbə məni shiy njasa ɗi vəgha
ghwəmməy, mbə cimmə niy nza kwəma pəhəti Hyalaa dzəkən kwəma
məni ghwəmmə jikir na, mbə ci tsaa cimmə na vay, ə niy zhini naa
mətsəhəmmə maw məni kwəma va. War ə *kwəma jikir na va niy
tsəkwəmmə kwa kwəma kwa kwəma, ta dzəghwa kwal məti ki.
6 Ghalaɓa kiy, kwa dəŋw tsa kwəma pəhəti Hyala niy nza ghwəmmə.
Ma nana ki na, mba'a ghwəmmə mənimmə ka mbəzliy bəkwəshi və, ka
mbay naa sləkəmmə ghwəlaw. Ka ghəra sləni ghwəmmə dzar kwa pəhal
kwal tsaa niy tsasliti məndi va mbə kwəma pəhəti Hyalaw. Dzar kwa
kwal tsa 'war'war tsa, njasa cimmə *Safə tsa Hyala ghəra ghwəmmə sləni
nana.

Kwəma pəhəti Hyala citəpə na na jikir na kwəma

7 Ghənzə tsəgha kiy, *kwəma jikir naa *kwəma pəhəti Hyala va dza
ghwəmmə ni ki shəkəna? Am, nava tiɓa tepəw. Kala kwəma pəhəti Hyala
tiɓa nzay, ka dzee sənata na jikir na kwəma nzaw. Kalaa niy gəzəkə
kwəma pəhəti Hyala, ka məni mətsə gha ta sa ndə ma, kə nzay, ka dzee
sənay nza na, kwəma jikir naa məni gəla shi tsəgha ni va pən nzaw.

6:23 6:23 5:21 **7:2 7:2** 1Kwər 7:39 **7:4 7:4** 6:4; Gal 2:19 **7:5 7:5** 6:21 **7:6 7:6** 6:7; 8:2-4; 2Kwər 3:6 **7:7 7:7-13** 4:15 **7:7 7:7** Nəw 5:21; Ghava 2:16-17; 3:6

8 Səvəri mbə sa nə kwəma pəhəpəhə na va: «Ka məni gha tsa' ma» kə
ki na, dzəghwa kwəma jikir na mba'a kwəmavə bərciy dzəkənee, ta ɓəraa
dzəmbə mamaw məni ya namaɓa hwəlfə kwəma jikir na. War kalaa niy
nza kwəma pəhəpəhə na tiɓa nzay, ka dza məndiy sənay a kwəma jikir
na tiɓa, kə məndi nzaw. Ka dza slən tsa kwəma jikir naa nza tiɓa nzaw.
9 Kwataŋa, ghala pətsaa niy sənata mee kwəma pəhəti Hyalay, ka ntsaa
məni kwəma wəzə na niy nayee ghən tsee. Ma nana ghala pətsa favee tsa
kwəma pəhəti Hyala na, mba'a kwəma jikir na təzlita.
10 Dzəghwa mba'ee mənira tsəgha, ka ndə məni kwəma jikir na. Kwəma
pəhəti Hyala va kiy, nza mbəzli nza ka mbəzliy məni kwəma wəzə na, ta
mbə ghəshiy piy niy pəhəti na. Dzəghwa, yən nee ki na, mba'a kwəma va
məntəra ka ntsa jikir tsa ta pəəslitəra. *
11 Səvəri mbə sa nə kwəma pəhəpəhə na va: Ka məni gha tsa' ma kəy,
dzəghwa kwəma jikir na mba'a kwəmavə bərciy dzəkənee ta həərəɗaa
dzəmbə məni kwəma jikir na. Dzəghwa sa cikəvəriɗa kwəma pəhəpəhə
na va, ntsa jikir tsa nza gha kə ki na, mba'a kwəma jikir na va pəəslitəra.
12 Ɗi naa gəzə kiy, kwəma pəhəpəhə na va na, Kwəmaa səəkə va Hyala
na kataŋ kataŋ. Ya namaɓa kwəma gəzə məndi mbə ɓa na, kwəma Hyala
kataŋ, lə kwal tsa nzə, wəzə ghənzə ta ndə ngəri.
13 Əy, ya sa nzana tsəgha kiy, ə nzana mba'a shi wəzə ni zhiniy mənishi
ka shiy məntəra ka ntsa jikir tsa, ta pəəslira ki shəkəna? Am, nava tiɓa
tepəw! Waa ə kwəmavə kwəma jikir na bərci səvəri mbə kwəma pəhəti
Hyala va wəzə na, ta məntəra ka ntsa jikir tsa, ta pəəslira, ta mbəə kəslati
slən tə kwəma jikir na. Sa ɓəvə kwəma jikir na va kwəma pəhəti Hyala
va wəzə na ta pəəslira kiy, ghalaɓa cikəvəri na gəmgəm tsa nzəə dzəti
ngwəla gwa'a gwa'a.

Njasa nakən kwəma mbə ndə jikir na mətsəə dzəkən ndə

14 A ghwəmmə sənay, ma na *kwəma pəhəti Hyalay, lə safə tsa nzə
ɗewɗew tsa pəhəti na. Əy, ma na nee nee kiy, ndə ngəri nzee gwa'a
tsəgha. Mba'a *kwəma jikir na məntəra ka mava tsa nzə.
15 Sənay ghənee tə shi məni yaw. Sa nzana shi ɗee məni mbə nəfə
tseyey, ka məni niva yaw. Ma shi ɗimee mbə nəfə tsee na, ghəshi shi
mənee.
16 Nay gha ki, mba'ee məni shiy kala kama ghəshiy shi ɗee mbə nəfə
tseyey, e zləɓati kwəma pəhəti Hyala, mba'ee ɓəti ka sa wəzə na ɗi na
gəzə.
17 Va tsəgha na ki, ma kwəma jikir na va kee məni kiy, yən məni naw,
kwəma jikir na va mbə ya məni na kwəma va.
18 E sənay karkar, yən yən ndə ngəriy, daw na bəlitee ta mənti na wəzə
na va kwəma ɗi Hyala pən. Tərəŋw yən ɗi məni ni wəzə ni shiy na, a ka
mbay yaa məntishiw, tsəgha.
19 Ni wəzə ni va shiy ɗee məni na, ka mənishi yaw, ma ni gəmgəm ni
va shiy ɗi mee məni na, ghəshi ni mənee ki
20 Nay gha ki yən məni shiy, kala kama ghəshiy shi ɗi yay, yən mənishi
naw, kwəma jikir na va mbə ya mənishi na.

7:8 7:8 1Kwər 15:56 **7:9 7:9** 5:13 **7:10 7:10** SləniTaH 18:5 * **7:10 7:10** Dzəghwa tə pətsa nə məndi va: «Ntsaa məni kwəma wəzə na» kə məndiy, «Ntsaa piy» tsasliti məndi kwa kwəma ka Gərekə. Ma tə pətsa nə məndi va: «Ndə məni kwəma jikir na» kə məndi diɓa na, «Ntsa məti məti tsa» kə ghəshi. **7:11 7:11** Ghava 3:13 **7:12 7:12** 1Tim 1:8 **7:14 7:14** Cem 51:7 **7:15 7:15** Gal 5:17 **7:18 7:18** Ghava 8:21; Flp 2:13

21 Ma shi nzee mbə məni nana yən nighəy: Ghala pətsa ɗee mənti na
wəzə na va kwəma, dzəghwa kap pən kəsəvə məni nzəy, kee zhiniy nighə
ɓa na, yən mbə məni kwəma jikir na.
22 A na mbəɓa mbəɓa mbə nəfə tseyey, mbə ɗi nəw kwəma pəhəti
Hyala nzee tərəŋw!
23 Ma kee nighə ɓa na, mba'a nihwəti shiy mbə ya, lə bərci və shi! Ka
njəghəzliva lə kwəma təkee va wəzə na mbə nəfə tsee. 'Wakəvə niva shiy
ki na mba'a ghəshi mbahəhwəra, ka məntəra ka mava tsa kwəma jikir na.
24-25 Na nee də'wə ghən tsee mbə nəfə tseyey, mbə nəw kwəma pəhəti
Hyala nzee. Ma vəghee na, ka nəw kwəma jikir na. A ngəra'wə kənee nee
ki mbəzlia! Wa ntsaa dzaa mbəlantəra va vəghee na pəməraa dzəmbə
məti kia mbəzlia! War Hyala na sa dzaa mbəlantəra, səvəri mbə Yesəw
*Kəristəw Ntsaa sləkəmmə! 'Wəsa nə ya ngəta.

8

*Nza tsa nza ndə kwa kwal Hyala tə mbərkə bərci ɓanavə *Safə tsa nzə ɗewɗew tsa*

1 Nana ki ghənzə tsəghay, ntsaa jakəy lə Yesəw *Kəristəwəy, ka dza
Hyalaa ɓanavə fəti ghwəlaw.
2 Sa nzanay, ma bərci Safə tsa Hyala va ɗewɗew tsa, ɓanavə piy mbə
jakəva tsa shi lə Yesəw Kəristəwəy, aa mbəlikəvəri səvəri mbə dəvə
*kwəma jikir na, lə səvəri mbə dəvə məti.
3 Ma na *kwəma pəhəpəhə nay, niy mbay naa ɓəkəvəri ndə mbə dəvə
kwəma jikir na lə mbə dəvə mətiw. Sa nzanay, daw niy nza bərci ndə
ngəri ta nəw kwəma gəzəkə na. Ma kwəma mbata ma kwəma pəhəpəhə
na va kiy, a Hyala mənti nanzə ki. Zəghwə nzəə ghwənikə naa dzəti
hiɗi, mba'a səəkəə zhəghəy ka ndə ngəri, ka sənay njasa maw vəgha ndə
ngəri kwəma jikir na, mba'a mətiy tə mbərkə kwəma ghwəmmə jikir na.
Ava tsəgha ɓasanakən Hyala ngwəvə kaa kwəma jikir na mbə vəgha ndə
ngəri.
4 Sa mənti na va tsəgha kiy, ta mbay ghwəmməə mənti kwəma wəzə na
va ɗi kwəma pəhəti na, sa nzanay, kwəma ɗi safə tsa Hyala na sa məni
ghwəmmə. Ka məni kwəma ɗi vəgha ghwəmmə ghwəmməw
5 Ntsaa məni kwəma ɗi vəgha ciy, ta nakən mətsə dza kwəma ɗi vəgha
ci vaa dzəkən məhərli ntsa va. Ma mba'a kə ndəə məni kwəma ɗi Safə
tsa Ɗewɗew tsa na, mba'a Safə tsa ɗewɗew tsa va nakən mətsəə dzəkən
məhərli ci kwərakwə.
6 Mba'a kə məhərli ndə dzataa dzəkən kwəma ɗi vəgha ciy, ta kwəmavə
məti dza tsava ndə. Ma mba'a kə məhərli ndə dzataa dzəkən kwəma ɗi
Safə tsa ɗewɗew tsa na, ta kwəmavə piy tsaa kəɗi ma mba'a zərkə dza
na.
7 Ma ntsaa fakən məhərli ciy dzəkən kwəma ɗi vəgha ciy, *ndə jaka tsa
Hyala na tsava ndə, ka nəw kwəma pəhəti Hyala naw. Ka mbay nəw nzə
na tala ɓaw.
8 Ntsaa məni kwəma ɗi vəgha ciy, ka dza naa sənay məni kwəmaa
təɓanta kaa Hyalaw.
9 Ma ghwəy ta na tsa ghwəy ghən na ghwəy kiy: Va vəgha ghwəy fa
ghwəy kwəma məni ghwəyəw. Va Safə tsa Hyala ɗewɗew tsa fa ghwəy

---

7:23 7:23 Gal 5:17; Zhk 4:1; 1Pi 2:11 **7:24-25 7:24-25** 1Kwər 15:57 **8:1 8:1** 1:18; 5:1 **8:2 8:2** 3:27; 7:7-11 **8:3 8:3** Gal 4:4; Flp 2:7-8; 2Kwər 5:21 **8:4 8:4** 6:22; 7:4; 13:10; Gal 5:16, 25 **8:6 8:6** 6:21; Gal 6:8 **8:9 8:9** 1Kwər 3:16

kwəma. Sa nzana, mbə ghwəy Safə tsa va nzəyəy. Ma na ntsa kama Safə
tsa Kəristəw mbə nəfə tsa ciy, ntsa Yesəw Kəristəw na tsava ndəw.
10 Mba'a kə Yesəw Kəristəw mbə nəfə tsa ghwəy, ya war tsəgha dza
ghwəy ta məti tə hiɗi va kwəma jikir nay. War ta zhini dza ghwəy piy
tə mbərkə Safə tsa Hyala, sa nzana mba'a Hyala məntəŋwəy ka mbəzliy
dzaa dzəghwa kwəma nzə kala hazləni tiɓa.
11 War kama na kataŋ kə Safə tsa Hyalaa zhanakati Yesəw Kəristəw va
mbə məti mbə nefer ghwəyəy, war ta zhanakati vəgha ghwəy va dzaa
mətita dza na mbə məti kwərakwə lə Safə tsa nzə va ɗewɗew tsa nzəyəy
mbə ghwəy!
12 Ghənzə tsəgha kiy ngwarməhiray, shiy tiɓa vəgha ghwəmmə dzaa
ɗəw va ghwəmmə, ta fə kwəma ghwəmməə dzəghwa sa ɗi naw. Va Safə
tsa ɗewɗew tsa dza ghwəmməə fa kwəma nana.
13 Ta na nava, war mba'a pə ghwəy məni shi ɗi vəgha ghwəyəy, ta
bəkwəŋwəy dza ghwəy. Ma mba'a pə ghwəy zlanay kwal kaa Safə tsa
ɗewɗew tsa a ghəci kəətiŋwəy ta pəəsliti məni shi ɗi vəgha ghwəy vay,
ta kwəmavə piy tsaa kəɗi ma dza ghwəy.
14 Ma mbəzliy fa kwəma va Safə tsa Hyala mbə nzəy tsa shi kiy, ghəshi
na ndərazhi Hyala.
15 Safə tsa nzə va ndaŋwəy Hyalay, saa məntəŋwəy ka mevivi gar zhini
ghwəy hazləni kwa kwəma Hyala naw! əhəŋ. Safə tsaa məntəŋwəy ka
ndərazhi nzə, ka ɓəmmə bərci ta har Hyalaa Dəmmə, A Di, gha Dəŋəy,
pə ghwəmmə kaa har nzə.
16 Ya Safə tsa Hyala va də'wə ghən tsa ciy, ka gəzəmmə mbə nefer
ghwəmmə, ndərazhi Hyala nza ghwəy, kə.
17 Njana nza ghwəmməə ndərazhi nzə kiy, war ta kwəmavə shi wəzə
ni va fəyəmmə na dza ghwəmmə. Ghwəmmə lə Kəristəw dza naa
kwəmashi. Mba'a pə ghwəmmə mbə sa ngəra'wə kwasəbə kataŋəy, ta
kwəmavə shəndəkə dza ghwəmmə kwasəbə kwərakwə ki.

Tsa ghwəmmə shəndəkə tsa fəy ghwəmmə ghən ti

18 Ma na ngəra'wer sasa ghwəmmə ni sana tikə tə hiɗi ni diy, e sənay,
na navay, ya ta jəw tsətsə na: Ka dza ghəshiy yəməva lə shəndəkə tsa dza
Hyala ta ɓəmməw.
19 Ya wa shi ngati Hyalaa dzəti hiɗi sana gwa'a gwa'ay, tərəŋw nzəghəshi
ghəshi mbə ndəghə vici dza Hyalaa ci ndərazhi nzəə dzəti ngwəla.
20 Shi ngati Hyala vaa dzəti hiɗi gwanashiy. Aa ɓanti dəvə nzə ti shi,
mba'a zhəghətishi ka shi gəmshi ni. A na shi va də'wə ghən tsa shiy, ə niy
mawti ghəshi tsəghaw. War Hyala va sa təkəvə na na, mba'a ɓanti dəvə
nzə ti shi. Ya tsəgha nzə ɓa na, zamti ghən Hyala tsəgha bətə ta kwəma
shi tə hiɗi kiw. Aa zhiniy ɓanavəshi shi ka ghəshi fəy ghən tsa shi gəzliŋə
ti shi diɓa.
21 Sa nzanay, ya shi ngati Hyala va na, ta mbəlantishi dza na. Ka dza
ghəshiy ghwaɓə ghwəlaw. Njasa nza ndərazhi Hyala va: Ka sləkə ghən
tsa shi, lə shəndəkə ti shiy, tsəgha dza shi ngati Hyala va gwanashiy nza.
22 A ghwəmmə sənay ghala ghati na, pa' sanay, war mbə ngəlvə na shi
ngati Hyala gwanashi va ngəra'wə, nja maliy kemahə va ta ya zəghwə.

8:10 8:10 Gal 2:20; 1Zhŋ 3:24 **8:11 8:11** 2Kwər 4:14 **8:12 8:12** 6:18 **8:13 8:13** Gal 6:8; Ef 4:22-24 **8:14 8:14** 1Zhŋ 2:29–3:1 **8:15 8:15** Mk 14:36; Gal 4:5-7 **8:17 8:17** 5:12; Gal 4:7; Flp 3:10-11 **8:18 8:18** 2Kwər 4:17 **8:19 8:19** Kwəl 3:4; 1Zhŋ 3:2 **8:20 8:20** Ghava 3:17-19

23 Kwataka ghəshi na shi mbə ngəlvə kwətishi kiw, ya ghwəmmə
ghwəmmə shi ghati Hyala va fə shəndəkə dzəti ghwəmmə, lə Safə tsa
nzə va ɗewɗew tsa ndammə na kiy, mbə ngəlvə nza ghwəmmə mbə
nefer ghwəmmə kwərakwə. Ka ndəghə vici dza Hyalaa səəkə ta kərkamti
zhəghəmmə ka ndərazhi nzə, sa ka na kərniy mbəlanti vəgha ghwəmmə
va ngəra'wə.
24 Ta na mbəliy, a Hyala mbəlantəmmə, a na nzanay, ka nay mbəli tsa
mbəlimmə ghwəmmə va ghwəmmə lə mətsə nana diw. War ghən na
sa fəy ghwəmmə gəzliŋə ti. Ma mba'a pə ghwəmmə niy nay lə mətsə
ghwəmmə nzay, ka dza ghwəmməə zhiniy fə ghən gəzliŋə ti nzaw. Sa
nzanay, ndə tiɓa mba'a dzaa zhiniy fə ghən tsa ci gəzliŋə ta shiy tsəhəshi
mbə dəvə ciw.
25 Njana nashi ma ghwəmmə shi fəy ghwəmmə va ghən tsa ghwəmmə
gəzliŋə ti shi diy, war ə dza ghwəmmə nəw lə ndəghə shi tsəgha.
26 Ya *Safə tsa Hyala ɗewɗew tsa kiy, mbə kəətimmə na mbə daw bərci
tsa ghwəmmə, sa nzana kala sənay ghwəmmə njasa təɓə ghwəmmə cə'wə
Hyala. Ka naa dza də'wə ghən tsa ci na, ka cə'wə Hyala tə ghwəmmə
mbəɓa mbəɓa lə gəzə kwəma mbay ma ghwəmməə gəzəkə lə miy tsa
ghwəmmə.
27 Ma Hyala nanzə ghənzə saa sənamti pətsa mbə nəfə tsa ndə gwa'a
gwa'a ki na, mba'a sənata kwəma ɗi Safə tsa Ɗewɗew tsa gwa'a. Sa
nzanay kwəmaa təɓə va Hyala na sa ka Safə tsa ɗewɗew tsa vaa cə'wə
va Hyala ta mbəzli nzə.
28 Mbəzliy ɗi kwəma Hyala, shi harvə na ta məni kwəma ɗi nay, a
ghwəmmə sənay, ya nimaɓa shiy na shiy kəsashiy, kar ghəshiy mənishi
ka shi wəzə ni ti shi.
29 Sa nzana mbəzliy niy tərati Hyala kwataŋatay, mbəradzəta tarəkə na
məntishi nja Zəghwə nzə va. Ma nza Zəghwə nzə va mbəə nza ka məkaji
tsa kən ngwarməmə ɗaŋ ni ki.
30 Dzəghwa na kaa mbəzliy taranakəshi na va kwəma va ki, mba'a
harvəshi. Sa harvəshi na na, mba'a məntishi ka mbəzliy dzaa dzəghwa
kwəma nzə kala hazləni tiɓa. Sa məntishi na tsəgha na, dza na mba'a
ɓanavəshi shəndəkə tsa nzə.

Njasa ɗitəmmə Hyala

31 Nana ki njana nza Hyala dza kwa na ghwəmmə bəlay, tsahwəti ndə
tiɓa gar pati jaka lə ghwəmmə ghwəlaw.
32 Kwa vəghwə tsa nzana lə Zəghwə nzəta Hyala zlay ma, dza na mba'a
ghwənikə ta səəkə ghəciy mətiy tə mbərkə kwəma ghwəmmə jikir na kiy,
kala dza ghənzə mbəə ɓəmmə ya nimaɓa shiy na?
33 A ntsaa dza vaa har mbəzli təravə Hyalaa dzəti ngwəvəa? Tsava ndə
tiɓaw. Hyala va də'wə ghən tsa nzə gəzəkəvəri na, fəti tar kaɓakashiw,
kə.
34 A ntsaa dza vaa ɓasanakənshi ngwəvəa? A Yesəw *Kəristəw də'wə
ghən tsa ci mətiy ta kwəma shi jikir na, zhini na kaa naa gwəramti va
diɓa na, mba'a zhakatiy mbə məti. Sa zhakatiy nay, mba'a dzaa nzəyəy
vəgha Hyala, tar bəla kwa bəzəmə nzə. Ka cə'wə Hyala tə ghwəmmə.

8:23 8:23 2Kwər 5:2-5 **8:24 8:24** 2Kwər 5:7; Ebr 11:1 **8:25 8:25** 2Kwər 4:18 **8:27 8:27** Cem 139:1 **8:28 8:28** Zhəwbə 2:10; Ef 1:11 **8:29 8:29** Kwəl 1:18; Ebr 1:6 **8:30 8:30** 1:7; 5:2; 2Tes 2:13-14 **8:31 8:31-34** Ezay 50:8-9 **8:31 8:31** Cem 118:6 **8:32 8:32** 5:8; Zhŋ 3:16 **8:34 8:34** 4:25; SləniKY 2:33; Ebr 7:25; 1Zhŋ 2:1

35 Wa niva shiy dza vaa mbay tihəvərimmə lə ɗi tsa ɗimmə Yesəw
Kəristəw kia? Ya səə səvərimmə nahwəti kwəma, ya ə sammə mbəzli
ngəra'wə, ya mbə ma nza ghwəmmə, ya mbə ndərma, ya ə səəkəta
kwəma gəmgəm naa dzəkən ghwəmmə, ya ə bəkwəmmə məndiy, shiy
tiɓa dzaa tihəvərimmə lə ɗi tsa ɗimmə Yesəw Kəristəwəw.
36 Ta na navay war nja kwəma tsasliti məndi va mbə zliya dza kwəma
kən ghwəmməə nza. Ma kə məndiy:
A Ndə sləkəpə, ava war tə mbərkə kwəma gha
nza məndi war mbə pəla bəkwəŋwəy ya hwəmɓa.
War nja teŋkesli mbambahə məndiy
dzəti pətsa dza məndi ta slaslashi
ta həənishi məndi zhəghətəŋəy! kə məndi.
37 Ya tsəgha nzə kiy, war ghwəmmə na shiy dzaa nza ka miydalahi gwa'a
gwa'a. Sa dza Yesəw Kəristəw tsaa ɗimmə vaa kəətitəmmə.
38 Va sa nzanay, e sənay, na navay, nihwəti shiy tiɓa mba'a ghəshi dzaa
tihəvərimmə lə ɗi tsa ɗimmə Hyala va səvəri mbə Yesəw Kəristəwəw. Ya
bəkwə bəkwə nza ghwəmmə, ya tə ghwəməmmə nza ghwəmməy, war
mbə ɗimmə dza naa nza. Ya ka kwal Hyala, ya nihwəti shi nza bərci
və shi mə ghwəməy, ka təhəvərimmə ghəshi liw. Ya kwəmaa məniva
sənzənva, ya naa taa məniva taa nzay, ka təhəvərimmə na liw.
39 Ya nihwəti shi ka bərciy dzar tə ghwəmə, ya ni takə takə, ya nimaɓa
shi ngati Hyala gwa'ay, ka təhəvərimmə ghəshi lə ɗi tsa ɗitəmmə Hyala
va səvəri mbə Yesəw Kəristəw Ndə sləkəmməw.

9

*Kwəmaa dzəkən hwəlfə ka *Izərayel*

1 Kwəma dzee na ta gəzə sanay, kwəma kataŋ na na, ntsa mbə nəw
*Kəristəw nzee, ka sla dzərvə yaw. Mbə cira na Safə tsa ɗewɗew tsa
njasa nza kwəma gəzee va ka sa kataŋ na, ya nəfə tsee na, mba'a zləɓavə
tsəgha.
2 Yənəy, nja ntsa mbə mbəri nzee, ya hwəmɓa na, mbə zhəra nəfə tsee
3 ta kwəma mbəzli mbə hwəlfə ghəy ghəy *ka Zhəwifə. Ngwardəhira
na ghəshi. Mba'a kə Hyala gar bazlantəra, ka təhəvəriɗa lə Yesəw, ta mbə
ka Izərayel mbəlishi nzay, wəzə dzee favə tsəgha nza.
4 Ghəshi kiy, jijihiy Izərayel na ghəshi. Hyala təravəshi na mba'a
məntishi ka ndərazhi nzə. Dzəghwa mba'a cintishi njasa nza shəndəkə tsa
nzə, dza na mba'a slaghwa kiri kwa jipə shi li. Mba'a ɓanavəshi *kwəma
pəhəti na ngəshi, mba'a cintishi njasa ka ghəshi pəra'wanta dəvə shi. Dza
na mba'a mbəlanakəshi miy tsa nzə, ta mananshi shi wəzə ni ghənghən
ghənghən.
5 Səvəri mbə hwəlfə mbəzli yakə jijihiŋəy, ghala səəkə tə *Abəraham
səvəri ghəshi. Zhini sa səəkəy Kəristəw, ta nza ka ndə ngəri ɓa na, səvəri
mbə hwəlfə shi məndi yakə diɓa. Ghənzə tsəgha kiy ə pə ghwəmməə fal
Hyalaa sləkə shiy gwa'a gwa'a ya hwəmɓa nzə. *Amin! *

8:35 8:35 2Kwər 5:14 **8:36 8:36** Cem 44:23; 2Kwər 4:11 **8:37 8:37** 1Zhŋ 5:4-5 **8:38 8:38** Ef 1:21; 1Kwər 3:22; 15:24; 1Pi 3:22 **8:39 8:39** 5:5; Zhŋ 3:16; 2Kwər 13:13; Ef 1:4; 2:4; 1Tes 1:4; 2Tes 2:16 **9:2 9:2-3** Səvəri 32:32 **9:4 9:4** mənti shi ka ndərazhi nzə: Səvəri 4:22; 'Wəzh 11:1; shəndəkə: Səvəri 16:10; 24:16-17; 40:34-35; sla kiri: Ghava 17:7; Səvəri 24:7-8; kwəma pəhəti Hyala: Səvəri 20:24; mbəlanakə miy: 3:2, 4; 4:13, 17; Gal 3:6, 14 **9:5 9:5** 15:8; Səvəri 3:6, 15; Kəristəw: Mt 1:1; Rm 1:3-4 * **9:5 9:5** Ma kə nihwəti mbəzli kaa gəzə kwəma vay: Kəristəw tsa vay, Hyala na. Ghəci sləkə shiy gwa'a gwa'a! ə pə ghwəmməə fal ya hwəmɓa, kə ghəshi.

6 Ya tsəgha nzə ɓay, ə nə ya, mənti kwəma nzə va niy gəzəkə Hyala
məni nzə naw pənəw, əhəŋ. Ma kwəma ɗee gəzəy, gwanashi na jijihiy
Izərayel ka mbəzli Hyalaw, ɗee gəzə.
7 Ya jijihiy Abəraham kiy, gwanashi niy nza ghəshiy jijihiy Abəraham
slar slar ni njasa niy gəzanakə Hyalaw. Sa nzana ma kə Hyala niy ni
ngəciy: «Mbəzli mbə hwəlfə *Izakə na shi dza məndiy har ka jijihiŋa slar
slar ni» kə niy ni.
8 Ma mbə gəzə kwəma va ghwəmməə nighə tsəgha kiy, nihwəti
ndərazhi yakə Abəraham na niy mənishi ghəshi ka ndərazhi Hyalaw. War
kwataka ndərazhiy niy yakə Abəraham dzar kwa kwəmaa niy gəzanakə
Hyala va na jijihiy Abəraham slar ni.
9 Ma kə niy ni ngəciy: «A Abəraham, kee zhəkə ge'i lə vəghwə tsa nza
ghwəmmə tsa mbə sanay, *Sara yakə zəghwəə zal» kə niy ni.
10 Kwataka sava na diɓa kiw. Tsəgha mənta na lə ihwəhwər yakə
*Rebeka va ghəshi lə jijimmə Izakə
11-12 Ma kə Hyala niy ni kaa ngəciy, a tsa jəw tsa va zəghwə dzaa ɓəhwə
dikə va zəmbəghəy tsa dikə tsa, kə niy ni. Ghala vəghwə tsa gəzə Hyala
va kwəma va tsəghay, Rebeka ghwəla ta ya ndərazhi va niy nza na, ya gar
nə ghwəmmə, sa mənti tsahwəti kwəma jikir na, mba'a tsahwəti mənti
na wəzə na, va tsəgha mənti na tsəgha, pə ghwəmmə. Na na Hyalay, ə
gwəravə naa mənti tsəgha ta mbəə cipə njasa ka naa məni nanzə kwəma,
njasa ɗi na ya hwəmɓa, ka təra ni nzə mbəzli dzar mbə mbəzli njasa ɗi
na, kala kama tə sləni wəzə na mənti ghəshi.
13 Njasa nzana va tsəgha məndi tsasliti mbə zliya diɓaa dzəkən
ihwəhwər Rebeka va. Ma kə məndi na: «*Zhakwapə na tsee, e ɗiti,
mba'ee zlay *Ezaw» kə Hyala, kə məndi.
14 Ghənzə tsəgha kiy, njaa dza ghwəmmə nia? Ka məni kwəma Hyala
lə kwal tsa nzəw, dza ghwəmmə ni na? Am nava tiɓa tepəw!
15 Aa niy gəzanakə kaa *Məyizə ghala mbəradzəta, ma kə niy niy: «Ma
yənəy, kaa ntsa ɗee məni wəzə hwər dzee məni wəzə hwər. Ta ntsa ɗee
hwər tsee zhəra dza hwər tsee zhəra» kə niy ni.
16 Mba'a kə Hyala təravə ndə, ɗi na gəzə kiy, ka nzana lə ɗi tsa ntsa
va, ya tə kwəma mənti ntsa vaw, war Hyala təravə na tsəgha, lə wəzə tsa
nzə, tə sa ɗi na təra ci
17 Ava tsəgha gəzəkə Hyala kaa *Farawaŋ, mazə ka *Ezhipətə mbə zliya
nzə diɓa. Ma kəy: «Yən tivəŋa naa fiyŋa ka mazə, nza gha zhiniɗa ghən,
ma sa ka gha zhiniɗa ghən na, nzee mbəə canshi bərcee kaa mbəzli, nza
slən tsee mbəə dzantəvay tə hiɗi gwa'a gwa'a» kə.
18 Ava tsəgha na na Hyala. Kaa ntsa ɗi na məni wəzə hwər ka naa məni,
ntsa ɗi na mənti ka ndə zhini ghən na, mba'a mənti.

Ndə tiɓaa kambə ghəpə mbə kwəma məni Hyalaw

19 Sa nzana va tsəgha kiy, nda nza tsahwəti ndə ni «Ya sa nzana tsəgha
na, waa shi zhini Hyalaa ɓə fəti kaa mbəzlia? Ta mbay ndəə mənti
nahwəti kwəma dzəghwakən na bərkanati na va kaa ndə shəkəna?» kəy.
20 Gha gha ndə ngəri tsa ngati Hyala va kanta ghəpə lə ɗəw gəla kwəma
tsəgha na va kiy, wa ndə nza ghaa? Kwəma səəkə ghaa favə rəkiɗiy gəzə
kaa ndə nga ghəəni: «Tawa ngatəra gha tsətsəa» kəa?

9:6 9:6 3:3-4; 2:28-29 **9:7 9:7** Ghava 21:12; Mt 3:9 **9:8 9:8** Gal 3:7; 4:23 **9:9 9:9** Ghava 18:10, 14 **9:10 9:10-12** Ghava 25:21-23; Rm 11:6 **9:13 9:13** Mala 1:2-3 **9:14 9:14** 3:5; Nəw 32:4 **9:15 9:15** Səvəri 33:19; Mt 20:1-15 **9:16 9:16** Ef 2:8 **9:17 9:17** Səvəri 9:16 **9:18 9:18** Səvəri 4:21; 7:3; 9:12; 14:4; 1Pi 2:8 **9:20 9:20** Ezay 29:16; 45:9

21 A kwal va ndə nga ghəəni ta məni shi ɗi na lə rikiɗi. Mba'a kəə ɗiy,
nga' ngavəri, mba'a ngati shaka kwa cihwaŋwa lə tsahwəti, ma tsahwəti
na, mba'a ngati shaka kwa ta er gəmshi ni li.
22 Njasa nza ndə nga ghəəni va lə ghəəniy, ava tsəgha na Hyala lə ke
ngəri kwərakwə ki. Ya njaa ɗi na məni li shiy, kwəma gha mbə kwəma
nzəw. Ə ɗi na mbəzliy sənay ɓə nəfə tsa nzə, mba'a cintishi bərci nzə,
dzəghwa na ki ka sə'wa kwəma mbəzli ɓəti na va nəfəə dzəkən shi, dza
na ta zamtishi, war ka sə'wa, war ka sə'wa.
23 Diɓay ə ɗi Hyala mbəzliy sənay njasa nza shəndəkə tsa nzə, dza na ta
fəə dzəti ghwəmmə, ghwəmmə shi məntəmmə na va wəzə hwər. Ghala
mbəradzəta niy fəyəmmə na vəgha bəla, ta fə shəndəkə tsa nzə vaa dzəti
ghwəmmə.
24 Ghwəmmə gwanamməy, mbəzli mananatishi Hyala wəzə hwər mba'a
harvəshi ta nza ka shi nzəə gə ghwəmmə. Kwataka mbə hwəlfə *ka
Zhəwifə harvəmmə naw, pa' mbə hwəlfə *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə
harvə na mbəzli.
25 Njasa niy gəzəkə Hyala va mbə zliya tsasliti 'Wəzhe *ndə gəzə kwəma
Hyala. Ma kə niy niy:
Hwəlfə mbəzliy niy kama ka mbəzlee kwataŋay,
ta harshi dzee, ka mbəzlee.
Hwəlfə mbəzliy niy ɗimee kwəma shi kwataŋay,
ta ɗi kwəma shi dzee.
26 Ge'i dzəghwa tə pətsaa niy gəzanakəshee va yən Hyala:
«Ghwəyəy, mbəzlee nza ghwəyəw!» pənəy,
ava zhəghwa tə pətsa va dzee ta harshi
yən Hyala kwa ɓəpə piy: «Ghwəyəy ndərazhee nza ghwəy!»
pən ngəshi, kə niy ni.
27 Ma na hwəlfə ka *Izərayeləy, a *Ezay ndə gəzə kwəma Hyala gəzamti
kwəma gəzanakə Hyalaa dzəkən shi gwa'a, ma kəy:
Ya war nja ndarghə kwa həl na mbəzli
mbə hwəlfə ka Izərayel ɗaŋ tsa shiy,
war nihwəti mbəzli jəwə gwa'a tsəgha
na shi dza Hyalaa mbəliti mbə shi.
28 Ka dza kwa sləkəpəə dzamti vəghwəw,
ta səəkə dza naa dzəti hiɗi,
ta məni shi gəzəkə na va mənishi gwanashi, kə.
29 Zhini ɓa na, mba'a Ezay tsa va niy gəzəkə kwataŋata:
Kala sa tərəmbəy Hyalaa sləkəpə va
nza bərci vəə dzəkən shiy gwa'a gwa'a
nihwəti mbəzli mbə hwəlfə ghwəmmə jəwə nzay,
ci ghwəmmə zammə gwanammə nza,
nja mbəzli mbə məlmə ka *Sədəm
lə shi mbə məlmə ka *Gwəmər, kə niy ni.

*Ka kwəmavə tsəhə ndə kwa kwəma Hyala, lə nəw *kwəma pəhəpəhə naw*

30 Mbə kwəma va tsəgha kiy, a ghwəmmə nay, ta na *mbəzliy kamaa ka
Zhəwifəy, niy pəla kwal tsaa dzəghwa kwəma Hyala ghəshiw. Dzəghwa
Hyala sana kiy, mba'a məntishi ka mbəzliy dzaa dzəghwa kwəma nzə kala
hazləni tiɓa, sa ɓanavə ghəshi nefer shi.

9:21 9:21 Zher 18:6; 2Tim 2:20 **9:22 9:22** 2:4, 8 **9:23 9:23** 5:2 **9:24 9:24** 1:16; 10:12 **9:25 9:25** 'Wəzh 2:25; 1Pi 2:10 **9:26 9:26** 'Wəzh 1:10 **9:27 9:27-28** Ezay 10:22-23 **9:29 9:29** Ezay 1:9 **9:30 9:30** 10:20

31 Ma hwəlfə mbəzli ka *Izərayel nashi ki na, mbə pəla kwəma pəhəti
Hyala ghəshi niy nza ta nəw, nza ghəshi mbəə mənishi ka mbəzliy
dzəghwa kwəma Hyala kala hazləni tiɓa. Sa kwəmavə ghəshi na, mba'a
ghəshi kərayshi mbə kwal.
32 Sa wana kərayshi ghəshi kwa kwal kia? Sa niy ɓanavə ma ghəshi
nefer shi kaa Hyala. Ma mbə zəzə kwəma shiy, a ghəy dzaa məniŋəy ka
mbəzliy dzəghwa kwəma Hyala tə kwəma məni ghəy, kə ghəshi niy ni.
Mba'a təhwəni tsatsatishi tə hakwə tsa nə məndi va hakwə tsa təhwəni,
kə məndi ki.
33 Hakwə tsa vay, a məndi gəzəkə kwəmaa dzəkən mbə zliya, ma kə
məndiy: A kə Hyalay:

Avee fəy hakwə† tsa dza mbəzliy tsa təhwəni ti
mbə məlmə *Shiyaŋw,
kəlɓa dza səɗa mbəzliy fəlaɗi dzəy ti ta ɓə tərə dza naa nza.
Ma ta nza ki, ya wa ntsaa dzaa ɓanavə nəfə tsa ciy,
ka dza naa nza hashiw, kə.

10

1 A ngwarməhira, jəw ɗee ka Izərayel mbəlishiw, ghənzə na kwəma
cə'wee va Hyala, ya hwəmɓa mbə cə'wee.
2 Na navay, e sənay a ghəshiy ɗi nəw Hyala tərəŋw. Ə na na nzanay,
sənata kwəma ghəshi mbə ɗi nəw Hyala shi vaw.
3 Sənay kwal tsa cintishi Hyala kaa mbəzli ta dzəghwa kwəma nzə
ghəshiw. Sa dza ghəshi na mba'a ghəshi dzəmbəshi mbə pəla tsa shi
kwal də'wə ghən tsa shi, ta dzəghwa kwəma Hyala. Dzəghwa tsəgha ki,
kala ɗi ma fəti ghəshi va Hyala ta zləɓa kwal tsa cimmə na va, ta dzəghwa
kwəma nzə ghwəmmə.
4 Sa nzanay, mbə *Kəristəw kərkəva kwəma pəhəti Hyala. Ya wa ntsaa
ɓanavə nəfə tsa ciy, ta mbay dza naa dzəghwa kwəma Hyala kala hazləni
tiɓa.

Ta mbəliti mbəzliy ɓanavə nefer shi, dza Hyala gwanashi

5 A *Məyizə niy tsaslitiy dzəkən njasa dza ndəə kwəmavə dzəghwa
kwəma Hyala dzar kwa kwəma pəhəpəhə na. Ma kə niy niy: «Ntsaa
dzaa nəwti *kwəma pəhəti Hyala va gwanatay, ta kwəmavə piy dza na tə
sa nəwti na kwəma va» kə niy ni.
6 A na dzəghwa kwəma Hyala tə sa ɓanavə ndə nəfə tsa ciy, avanta
kwəma gəzəkə məndiy dzəkən mbə Zliya Hyala: «Əntaa gha dzaa təkə
mbə nəfə tsa gha na, wa ntsaa dzaa dzəmə ghwəmə gar dza ghəciy
harkəghwa Kəristəw məɓaa?» pə gha ma.
7 Zhini əntaa gha zəzə ɓa na: «Wa ntsaa dzaa dzəghwa hiɗi gar dza
ghəciy zhinikəmə Kəristəw səəkə kwa kwəlia?» pə gha ma.
8 Ma kə məndi kaa kwəma tsasliti məndi mbə zliya nanzəy: Ava vəgha
gha na kwəma Hyala ndəkwə ndəkwə, mbə miy tsa gha, lə mbə nəfə tsa
gha na, kə məndi. Kwəma va na sa gəzə ghəy va kaa mbəzli, nə ghəy,
ɓanavəm nefer ghwəy kaa Hyala pə ghəy ngəshi.

9:31 9:31 10:2-3 **9:32 9:32** 4:4-5 **9:33 9:33** Ezay 8:14; 28:16; 1Pi 2:6-8 † **9:33 9:33** Ma hakwə tsa va, ya kəlɓa va kiy, ghəci na Yesəw Kəristəw. **10:1 10:1** 9:1-3 **10:2 10:2** SləniKY 22:3 **10:3 10:3** 1:17 **10:4 10:4** Gal 3:24-25 **10:5 10:5** SləniTaH 18:5; Gal 3:12 **10:6 10:6-8** Nəw 30:12-14

9 War gəzəkəvəri ma gha lə miy tsa gha tə ngwəla: «Yesəw na Ndə
sləkəpə» pə gha, mba'a gha zləɓati mbə nəfə tsa gha kataŋ a Hyala
zhanakati mbə məti pə ghay, ta mbəlantəŋa dza Hyala.
10 Mba'a pə ghwəmmə ɓanavə nefer ghwəmmə kaa Yesəwəy, ta
ndammə kwal tsaa dzəghwa kwəma nzə dza Hyala. Mba'a pə ghwəmmə
gəzəkəvəri lə miy tsa ghwəmmə, a ghəy zləɓavə Yesəw ka Ndə sləkəŋəy,
pə ghwəmmə diɓay, ta mbəlitəmmə dza Hyala.
11 Sa nzanay, a məndi gəzəkə mbə Zliya Hyalaa dzəkən kwəma ci, ma
kə məndiy: Ya wa ntsaa dzaa ɓanavə nəfə tsa ciy, ka dza naa hashiyəw,
kə məndi.
12 Mbə gəzə kwəma va kiy, tərambə ghala məndi mbə *ka Zhəwifə lə
*mbəzliy kamaa ka Zhəwifəw. Ndə sləkəpə tsa kwətiŋ tsa sləkə na mbəzli
gwanashi. Ya wa ntsaa har ta kəəti ghəciy, ta kəətiti dza na, ya mbə
namaɓa kwəma.
13 Tsəgha tsasliti məndi mbə zliya, ma kə məndiy: «Ya wa ntsaa har Ndə
sləkəpə ta kəəti ghəciy, ta mbəliti dza Ndə sləkəpə» kə məndi.
14 Ya tsəgha na kwəma va kiy, njaa dza mbəzliy har ta kəətishi ghəci,
ghəshi kə kala ɓanavə nefer shi kia? Njaa dza ghəshi ghaa ɓanavə nefer
shi, ghəshi kə kala səəkəə favə gəzə kwəmaa dzəkən kia? Njaa dza
ghəshiy ghaa favə kwəmaa dzəkən, ndə kə kala dzaa gəzanshia?
15 Zhini diɓa kiy, njaa ka ndə dzaa gəzanshi kwəma va kaa mbəzli,
ndi kala dzaa ghwəni ndəa? Mba'a kə məndi ghwənashi mbəzli ta gəzə
kwəmaa dzəkən kiy, njasa tsasliti məndi va mbə zliya dza naa nza, ma
kə məndiy: «Jəw vəshi mbəzli ta mbəzliy səəkə ta gəzanshi kwəma wəzə
naw» kə məndi.
16 Ya tsəgha nzə kiy, mbəzli gwanashi zləɓavə na Yəwən kwəma wəzə
naw. Va tsəgha nə *Ezay ndə gəzə kwəma Hyala: «A Ndə sləkəŋəy, wa
ntsaa zləɓa kwəma gəzanshi ghəy mbəzli kia? Ɗaŋ na ghəshiw» kə.
17 Ɗi na gəzə kiy, sa ka ndəə favə kwəmaa dzəkən Yesəw, ka ndəə
ɓanavə nəfə tsa ci, diɓay, ka favə kwəmaa dzəkən Yesəw ndə, kala kafəy
ndə ta dzaa gəzanciw.
18 A na kwəma ɗəwee kiy, ə nzana kala favə gaka kwəma va ka Izərayel
kataŋ shəkənaa, njaa? Tiɓaw, a ghəshi favə! Tsəgha kə məndi mbə zliya,
ma kə məndiy:
A mbəzli tsəhəshi ta gəzə kwəma Hyala tə hiɗì gwa'a gwa'a.
A gəzə kwəma shi tsəhəta
ya tə pətsaa gwəramti kərakə tə hiɗi, kə məndi.
19 A na kwəma zhinee ɗəwəy, ə fəti ma ka Izərayel ghən ta kwəma va
shəkənaa, njaa? Əŋ tiɓaw, ta na navay, a ghəshi fəti ghən, ə ɗi ma ghəshi
zləɓa gwa'a tsəgha. Sa nzanay, a Məyizə, ndə gəzə kwəma Hyala niy
gəzamti ghala mbəradzəta:
A kə Hyalay, kə:
«Ta kafəkə hərhə dzee kwa hwər ghwəy
nza ghwəy hərhə va hwəlfə mbəzli gəmshi ni.
Ta ɓakati nefer ghwəy dzee dzəkən
hwəlfə mbəzliy sənata ma kwəma» kə Hyala,
kə Məyizə niy ni.
20 Zhini ma kə Ezay ndə gəzə kwəma Hyala diɓa, kala hazləni ma na:

10:9 10:9 1Kwər 12:3; Flp 2:11 **10:11 10:11** 9:33 **10:12 10:12** 3:22 **10:13 10:13** Zhəw 3:5 **10:15 10:15** Ezay 52:7 **10:16 10:16** Ezay 53:1; Zhŋ 12:38 **10:17 10:17** Zhŋ 17:20 **10:18 10:18** Cem 19:5 **10:19 10:19** Nəw 32:21; Rm 11:11 **10:20 10:20** Ezay 65:1; Rm 9:30

A kə Hyalay: «Ma yən, yən Hyalay,
hwəlfə mbəzliy niy səəkə maa pəlahwəra na shiy nara!
Kaa mbəzliy səəkə maa cə'wəhwəra
cintee ghən tsee» kə Hyala, kə Ezay.
21 Dzəghwa ma kə Hyalaa dzəkən hwəlfə ka Izərayel nashi ki na:
Yən kiy, ghala mekəshi nzee war təɗi təɗi dəvee
ta ka 'wə mbəzli mbə hwəlfə təravee na,
dzəghwa ghəshiy, kala ɗi ma fəti vəya,
ka zhinira ghən, kə.

11

*Gəzə kwəmaa dzəkən hwəlfə ka *Izərayel*

1 A na kwəma zhinee ɗəw diɓa kiy, va sa nzana tsəgha kiy, ndəghaa
ndəghamti Hyala hwəlfə ka Izərayel, ni nzə va mbəzli tsəgha ki shəkəna?
A pən. Am, nava tiɓa tepəw! Yən Pəl də'wə ghən tseyey, ndə ka Izərayel
nzee. Mbə takə tsa *Beŋzhameŋ ntsa mbə jijihiy *Abəraham yakəra
məndi.
2 Ndəghamti Hyalaa ndəghamti hwəlfə mbəzli nzə va tsəhavə na ghala
kwataŋataw. Zəzətim ya tə kwəma tsasliti məndi va mbə Zliya Hyalaa
dzəkən kwəma *Eli, ghala pətsaa gəzə na kwəma kaa Hyala, ta kwəma ka
Izərayel. Ma kə niy niy:
3 «A Ndə sləkəŋəy, ava gwa'a bakwamti ka Izərayel ka gəzə kwəma gha,
mba'a ghəshi ndanamti pətsa fə məndi shiy ti ta taŋa. War yən kwətira
tərmbə na ka ntsaa nəw kwəma gha sana. Zhini ɓay avashi mbə pəla
pəəslira kwərakwə ɓa» kə.
4 Njaa niy nə Hyala kaa zləɓanci nanzə kia? Ma kə niy niy: «Kwətiŋa
nza ghaw. Avanay sənzənvay, mbəzli diwəy diwəy mbərfəŋ mətsəkə
tərmbəy ya, shiy nəw kwəmee ya hwəmɓa nzə, kala səəkə ghəshiy
tsəfəkwəhwə tsəfəkwə kwa kwəma mbəri tsa har məndi vaa *Bal ta cə'wə
ci» kə niy ni.
5 Ava tsəgha na sana sənzənva, lə tsa ghwəmmə tsa vəghwə kwərakwə
ki, war mbə tərmbəy nihwəti mbəzli na Hyala, mbə hwəlfə mbəzli nzə
va təravə na njasa ɗi na, lə wəzə hwər tsa nzə.
6 Lə wəzə hwər tsa nzə kə Hyala təravəshi kiy, ka dza naa nza tə sləni
wəzə na mənti ghəshiw. Ma mba'a kə təravəshi tə sləni mənti ghəshi
nzay, zhəmə shi niy dza naa wanshi nza, ghalaɓa na ka dza məndiy ni
wəzə hwər mananati Hyala kaa mbəzli, kə məndi ghwəla nzaw.
7 Njaa ɗi kwəma va gəzə sana kia? Di na gəzəy, ma kwəmaa niy nza
hwəlfə ka Izərayel va mbə pala nzəy, kwəmavə ghəshiw. Mbəzli təravə
Hyala mbə shi na shiy kwəmavə. Ma niy tərmbə na, mba'a Hyala mənti
nəfə tsa shi caslakə.
8 War tsəgha niy tsasliti məndi mbə zliya kwərakwə, ma kə məndi niy
niy:
A Hyala mənti məhərli shi caslakə,
mba'a gharamti mətsəhi shi va nəghətaa ghəshi nay pi.
Dza na nə'wə nə'way slimim shi,
va nəghətaa ghəshi favə kwəma,
pa' ghala vəghwə tsa, kə.

10:21 10:21 Ezay 65:2 **11:1 11:1** SləniKY 22:30; 2Kwər 11:22; Gal 1:13-14; Flp 3:5 **11:2 11:2** 11:29; Cem 94:14; Zher 31:37 **11:3 11:3-4** 1Mezh 19:10, 14, 18 **11:5 11:5** 9:27 **11:6 11:6** 4:5; Gal 3:18 **11:8 11:8** Ezay 29:10; Nəw 29:3; Mt 13:14-15

9 Zhəghwa ma kə *Davitə ɓa na:
Mba'a kə ghəshi ɓasəshi ta zəmə shiyəy,
ə ka ɓasəva tsa shi va dzaa mbəərəy,
ka zləkwə tsaa dzaa təmə'wəhwəshi, ta tərə ghəshi,
ka zhəvaa ngata ta kəriŋəhwəshi.
Tsəgha kə Hyala wanavəshi na shi zhəmə.
10 Ə kə mətsəhi shi ghwəlfəshi, kala nay pi ghəshi ghwəla.
Məntishi, a kwemer nza kən shi ya hwəmɓa,
mba'a ghəshi dalishi va kwemer va, kə.
11 Kwəma zhinee ɗəw diɓa kiy, sa ɓəhwə ka Izərayel va tərə kiy, ə
dza ghəshiy nza tə pi kwa gwa'a shəkəna? pən. Am, nava tiɓa tepəw.
Nanzə kiy, tə sa mənti ghəshi va kwəma jikir na na, mba'a Hyala mbəliti
hwəlfə *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə. Sa mənti Hyala va tsəghay, ta mbə
ka Izərayel hərhə va nihwəti mbəzli va nə na.
12 Ghala pətsa mənti ka Izərayel *kwəma jikir nay, dza Hyala mba'a
mananatishi wəzə tərəŋw kaa mbəzli tə hiɗi. Ghala pətsa tərəshi ghəshi
kwa kwal Hyala na, mba'a hwəlfə *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə kwəmavə
təfə miy va Hyala. Mba'a kə Hyalaa məni wəzə kaa nihwəti mbəzli ghala
pətsa ɗi ma ka Zhəwifə fəti və kiy, hanaɓa sa ka ka Zhəwifə tsati titihwə
tsa shi kaa Hyala shəkəna. Tərəŋwɓa ghalaɓa dza Hyalaa məni wəzə kaa
mbəzli.

Njasa mbəliti Hyala mbəzliy kamaa ka Izərayel

13 Nana kiy, kaa ngəŋwəy ghwəy *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə ɗee gəzə
kwəma, sa nzana yənəy ndə kwal tsa Yesəw nzee, sa ghwəni Hyala ta dza
ta gəzə kwəma Yesəw kaa mbəzliy kamaa ka Zhəwifə. Mbə vəshi nzee
tərəŋw ta sləni ndara na va.
14 Ma ɗi yay, mba'a mbəzli mbə hwəlfə ghəy ghəy ka Zhəwifə nara
tsəgha. Ma sa ghəshi nara na, nza hərhə ghəranshi, nza nihwəti mbəzli
mbə shi səəkə, nza Hyala mbəlitishi lə sləni ghəree va.
15 Kwa vəghwə tsa nzana ghala pətsa zhəghanavə Hyala hwəm kaa ka
Zhəwifə, mba'a sləkati kwəma kwa jipə nzə lə nihwəti mbəzli tə hiɗi
gwanashi, mba'a jakəta li shi kiy, njaa dza naa nza ghala pətsa dza Hyalaa
zhiniy zləɓavə ka Zhəwifə kia? Kwəma wəzə tərəŋw dza naa nza, ta
zhakatishi dza mbəzli mbə məti.
16 A ghwəy sənay, ɓəvə ma ndə kwa taŋa ɗafa gha ndəə ngakəghwa,
mba'a ndə ɓanavə kaa Hyalay, naa tərmbə va ɗafa gwanata na, sa Hyala
va ka naa nza kwərakwə. Mba'a kə ndə ɓəvə dəŋw fəə ɓanavə kaa Hyala
diɓay, shi nzə dza naa nza gwanashi, lə dividivi tə fə va shi kwərakwə.
17 Ma hwəlfə ka *Izərayel sənzənva kiy, nja dəŋw fə wəzə na ngwəɓəy
ndə kwa tsa ci na. Dza na mba'a ga'wamti nihwəti dividivi tə dəŋw fə va,
mba'a dza slaslakəŋwəy ghwəy shiy kama mbə hwəlfə ka Izərayel, nja
dividivi tə fəhi kwamti gəmshi ni ghwəy, mba'a tsəɓatəŋwəy dzəti dəŋw
fə va, tə pətsaa nza niy slaslamti na va. Ma shi wəzə ni dza ka Izərayel
kwəmavə na, mbə kwəmavəshi ghwəy gwanaŋwəy lə nihwəti ka Izərayel
tsəgha ki. Sa nzana səəkə mbə dəŋw fə dividivi tə fə kwəma shi zəmə
ghəshi.
18 Ava va tsəgha kiy, gha gha dəvə fə tsəɓati məndi vay, əntaa gha dzaa
vəshi, ka 'wəshi ni slaslamti məndi va dividivi ma. Wa na na gha va

---

11:9 11:9-10 Cem 69:23-24; 35:8 **11:11 11:11** SləniKY 13:46; Rm 10:19 **11:13 11:13** 1:5 **11:16 11:16** Bəla 15:19-21 **11:17 11:17** Ef 2:11-13 **11:18 11:18** Zhŋ 4:22

kwəma dza gha vaa zhəmbəŋa mbə vəshi lia? A gha sənay, gha kəsəti na
dəŋw fəw, dəŋw fə na saa kəsətəŋa.
19 Nda nza ndə ni: «A Hyala slaslamti ni va dividivi ta mbee nza kwa
pətsa shi na nee, kəy».
20 Yaŋ, tsəghaa nava nanzə a ghwəm sənay. Nanzə kiy, sənay tə gha
ɓa, sa ɗi ma ghəshi ɓə nefer shi kaa Hyala va tsəgha slaslamtishi məndi.
Ma sa nzana mba'a gha ɓanavə nəfə tsa gha na gha ki na, dza na mba'a
tsəɓatəŋaa dzəti pətsa shi va. Mbə kwəma va kiy, əntaa gha dzaa vəshi
ma. Wəzəɓa hazləni pə ghaa hazləni.
21 Kwa vəghwə tsa nata gha Hyala, kala zlashi ka Izərayel ghəshi dividivi
tə fəy, hanaɓa gha gha tsa tsəɓati məndi tsəɓə tsəɓə shəkəna? War kala
ɓanavə nəfə tsa gha pə gha kaa Hyala kwərakwəy, ta təhantaa dza Hyala.
22 Nighətim njasa nza Hyala wəzə tsa nzə, zhini ka ndə ɗi ma *kwəma
jikir na ghənzə diɓa. Mbəzliy shikəshi kwa kwal tsa nzə mba'a ghəshi
nəfayəy, ka ɗi kwəma shi na ghwəlaw. Ma kaa ngəŋwəy ghwəy nihwəti
mbəzli na, mba'a mənti wəzə hwər, kama nzəy tsa ghwəy war mbə wəzə
hwər tsa nzə va, kala tsəghay, ta zhəghavəŋwəy hwəm dza na kwərakwə
ɓa.
23 Ka Izərayel va sənzənva, war mba'a kə ghəshi ɓə nefer shi kaa Hyalay,
ta zhini dza Hyalaa zhanatishiy zhəti pətsaa niy nza ghəshi va ti. Sa
nzanay, a bərci və ta mbəə zhanatishi.
24 Ghwəy ghwəy mbəzliy kamaa ka Izərayeləy, nja dividivi tə fəhi
gəmshi ni kwamti nza ghwəy, dza Hyala mba'a dzaa kəslikəŋwəy, mba'a
səəkə tsəɓatəŋwəy dzəti dividivi tə fə nzə ngwəɓəti na wəzə na. Mba'a
Hyalaa mbay mənti tsəgha lə ghwəy kiy, hanaɓa ka Zhəwifə, ghəshi shi
nja dividivi tə fə va də'wə ghən tsa nzə, ka Hyala mbay zhanaghwashi ma
kwa pətsa shi shəkəna, ta mbay dza naa zhanatishi.

*Njasa dza kwal mbəli tsa ka *Izərayel zhiniy gwəmay*

25 A ngwarməhira, e ɗi gəzaŋwəy nahwəti kwəma sənata ma məndi,
a ghwəy mbəə sənata, əntaa ghwəy dzaa dzaŋwəy dzəmbə vəshi «Nja
mbəzliy tsəhwəliŋəy nza ghəy na ghəy ki» pə ghwəy taa ni ma. Ma kwəma
nata ghwəy va, nahwəti bəla mbəzli ka Izərayel kala ɗi ɓə nəfə tsa shi
kaa Hyalay, kwa gwa'a dza ghəshiy nzəyshi war tsəghaw. Sa ka mbəzli
tərati Hyala mbə hwəlfəhi nihwəti *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə ɓanavə
nefer shi gwanashi kaa Hyalay, ta zhəghəva dza mbəzli mbə hwəlfə ka
Izərayel dza ta ɓə nefer shi kaa Hyala.
26 Ma tsəgha kiy, nza Hyala mbəlantishi gwanashi ta nza ghalaɓa, njasa
gəzəkə zliya va, a kəy:
Səəkə mə dəlagwa *Shiyaŋw dza Ndə mbəlipəə səəkə.
Sa ka na səəkəyəy, ta yaɓanti jikir tsa mənti
takə tsa mbəzli yakə *Zhakwapə dza na.
27 Ava kwəma va dza naa nza ka *sla kiri tsa slati ghəy
kwa jipə ghəy li shi,
ghala pətsa dzee yaɓanti kwəma shi va jikir na, kə Hyala.
28 Mbə kwəma na, ghwəmmə kəə nighəy, a ka Izərayel mənishi ka ka
jaka Hyala tə mbərkə sa zləɓati ma ghəshi Yəwən kwəma wəzə na. Mənta
kwəma va tsəghay, ta mbə ghwəy ghwəy *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə
mbəliŋwəy. Dza kwa nahwəti bəla diɓay, a Hyala təravəshi, mbəzli ɗiti
na na ghəshi, sa nzana tsəgha ghənzə niy gəzamti kwataŋata kaa jijihishi.

11:20 11:20 1Kwər 10:12 **11:25 11:25** Mt 24:14; Zhŋ 10:16 **11:26 11:26-27** Ezay 59:20-21; 27:9; Zher 31:33-34

29 A na Hyala war mba'a kə mbəlitiy ɓanavə shiy kaa ndəy, kar naa
zhinəhwəshiw. Mba'a kə harvə ndəy, ka zhini naa zlay ghwəlaw.
30 Ma ghwəy ghwəy mbəzliy kamaa ka Zhəwifəy, niy ɗi fəti ghwəy va
Hyalaw, sa dza mbəzli mbə hwəlfə ka Zhəwifə kwərakwə ki na, tapə
ghəshi dzəmbəshi mbə ɗi ma fəti va Hyala, dza hwər tsa nzə, mba'a zhiniy
ghavə zhanta tə ghwəy nana ki.
31 Tsəgha na lə kwəma shi sana kwərakwə ki: Sənzənvay, ka ɗi fəti
ghəshi va Hyalaw. Ta mbəə way, ta mbə hwər tsa Hyalaa zhanta ti shi
njasa zhanati na va tə ghwəy kwərakwə.
32 Ava tsəgha zlashi Hyala mbəzli gwanashiy ɗi ma fəti və, ta mbə hwər
tsa nzəə zhanta ti shi gwanashi.

Dikə na Hyala tərəŋw mbə shiy gwa'a

33 Hyala kataŋəy, kwətita na tə tsa nzə va wəzə hwər, tərəŋw na məhərli
və, mba'a sənata kwəma gwa'a gwa'a, Kwəmaa tsava ntsaa dza vaa sənata
ngwəvə Hyala njasa sla naa? A ntsaa dza vaa sənay kwal tsa nanzə kwəma
məni naa?
34 Tsəgha kə zliya nzə kwərakwə, ma kəy:
Wa ntsaa dzaa sənata təkə kwəma təkə Ndə sləkəpəa?
Wa ntsaa dzaa mbay canci kwəmaa?
35 Kwəmaa tsava ntsaa səəkəə ɓanavə shiy kaa Hyala
gar wanci shi ci ghənzəa? Ghəci tiɓaw! kə.
36 Sa nzanay, səəkə və səəkə shiy gwanashi, ghənzə nighə naa dzəkən
shiy gwanashi. Zhini, shi nzə shiy gwanashi diɓa.
Dzəti Hyala kə mbəzli tə hiɗiy fə shəndəkə ya pa' hwəmɓa nzə. *Amin!

12

Njasa ka ghwəmmə nza mbə nzəy tsa ghwəmmə, kwa kwal Hyala

1 Sa nzana tsəgha kiy ngwarməhiray, ə cə'wəŋwəy ya, njana nzana
mba'a hwər tsa Hyalaa zhanta tə ghwəmmə tsəghay, ə pə ghwəy ɓanavə
ghən tsa ghwəy kaa Hyala mbə dəvə nzə, mba'a nzəy tsa ghwəy məniy
nja shi kəsəvə məndi ta slantishi kaa Hyala, məniŋwəyəm ka shi nzə, ka
təɓanta. Ava tsəgha na gəla cə'wə Hyala slar slar na va ghwəy.
2 Əntaa ghwəy dzaa nəw səəbə nzəy tsa mbəzli tikə tə hiɗi ma.
Ɓanavəm kwal kaa Hyala, a ghənzə ndaŋwəy yəwən zəzə kwəma.
Ghalaɓay, ta mbay dza ghwəy tərə na ɗi Hyala kwəma, ka sənata na wəzə
na kwəma, lə naa təɓanta kwəma, mba'a kwal tsa kwəma, gwanata tsa
nzə.
3 Tə mbərkə sa pəərətərə Hyala ka ndə kwal tsa Yesəw *Kəristəwəy,
vanta kwəma ɗee gəzaŋwəy: Əntaa ndə mbə ghwəy dzaa dzay ta kəli
ghən tsa ci gəm ma. Əntaa ghwəy həbə kwəma kən ghwəy ma, ge'i ge'i
njasa nza ghwəy, pə ghwəy kəray ɓəti ghən tsa ghwəy. Dzəghwa tə pətsa
kəray na ghwəy va bərci ndaŋwəy Hyala mbə kwəma nzəy, tsəgha pə
ghwəy kəray ɓəti ghən tsa ghwəy kwərakwə.
4 Ya wa ndə mbə ghwəmmə sanay, ɗaŋ na bəla tə vəgha ci kwətiy. Ya
nama bəla tə vəgha ndəy, war lə na nzə sləni na tiɓa,
5 ava tsəgha nza ghwəmmə sana kwərakwə ki, mbəzli ɗaŋ ghənghən
ghənghən nza ghwəmmə. Dzəghwa ki na, ka vəgha ndə kwətiŋ ghwəmmə

11:29 **11:29** 3:3-4; 15:8 **11:32** **11:32** 3:22; Gal 3:22 **11:33** **11:33** Zhəwbə 11:7; Cem 139:17 **11:34** **11:34** Zhəwbə 15:8; Ezay 40:13 **11:35** **11:35** Zhəwbə 41:3 **11:36** **11:36** 16:27; 1Kwər 8:6 **12:1** **12:1** 6:13; 1Pi 2:5 **12:2** **12:2** Ef 4:22-24; 1Tes 5:21 **12:3** **12:3** 1:5; Mt 20:26; 1Kwər 12:11, 28; Ef 4:17 **12:4** **12:4-5** 1Kwər 12:27

mənimmə, sa jakəmmə ghwəmmə tə Kəristəw. Zhini, jakəjakə ghwəmmə
gwanammə kwa jipə ghwəmmə njasa ka bəlahi tə vəgha vaa nza jakəjakə.
6 Dzəghwa Hyala lə wəzə hwər tsa nzə, mba'a tahavəmmə bərci
ghənghən ghənghən, ta ghəranta sləni nzə. Njana məntəmmə na tsəghay,
ya wa ndə na, ə kəə ghəra sləni lə nici bərci ɓanavə Hyala. Mba'a kə
Hyala ndaŋa bərciy gəzə kwəma nzə kaa mbəzliy, njasa dza naa dzava
kwa kwal Hyala, pə ghaa gəzə. Njasa ciŋa na va kwal tsaa gəzə nzə.
7 Mba'a kə Hyala ndaŋa bərciy kəəti mbəzliy, kəəti pə ghaa kəətishi,
war njasa gəzaŋa na. Mba'a kə ndaŋa bərciy ɓananshi shiy kaa mbəzliy,
ɓəni pə ghaa ɓananshi njasa citəŋashi na.
8 Mba'a kə Hyala ndaŋa bərciy gəzə kwəma kaa mbəzli ta mətsahanshi
bərciy, ə pə ghaa gəzanshi njasa citəŋa na. Mba'a kə Hyala ndaŋa bərciy
nga shiy kaa mbəzliy, lə nəfə kwətiŋ pə ghaa nganshi shiy. Mba'a kə
Hyala ndaŋa bərciy ndəghwə nihwəti mbəzliy, ndəghwə mbəzli va wəzə,
lə nəfə tsa gha kwətiŋ. Mba'a kə ndaŋa bərci ta kəəti mbəzli kwa tsa shi
kwal niy, lə vəshi pə ghaa kəətishi.
9 Ə pə ghwəy ɗi mbəzli lə kataŋ, kala dakə ma mbəzli pərikə tə ngwəla.
Ka zləɓa ghwəy ya namaɓa *kwəma jikir na ma, na wəzə na kwəma pə
ghwəy maw.
10 Ɗim ghən tsa ghwəy kwa jipə ghwəy, ghwəy mbəzliy nəw Yesəw,
sa nzana ka ngwarməmə kwətiŋ ni ghwəy məniŋwəy. Ə pə ghwəy ɗi fəti
kwa jipə ghwəy tərəŋw, ka nighə ya tsamaɓa ndə ci, war njasa təɗanakən
tsahwəti zəmbəghəy tə dikə.
11 Əntaa ghwəy mar ma, ə pə ghwəy jihəvaa dzəmbə sləni. Ghəram
sləni kaa Ndə sləkəpə lə nəfə kwətiŋ.
12 Vəshi pə ghwəy vəshi, mbə ndəghə shi gəzəkə Hyala va, fəy ghwəy
ghən tsa ghwəy gəzliŋə ti shi. Ka sə'wa kwəma, ya mbə ngəra'wə nza
ghwəy, ka cə'wə Hyala ya hwəmɓa nzə.
13 Mba'a kə tsahwəti mbə ghwəy, ghwəy mbəzli Hyala kala shiy vəy, ə
pə ghwəy nganci shiy. Wəzə pə ghwəy ka'wə ka məlməə səəkə va ghwəy.
14 Cə'wəm Hyala a ghənzə təfanshi miy kaa mbəzliy saŋwəy ngəra'wə.
Ə pə ghwəy cə'wə a ghənzə təfanshi miy. Əntaa ghwəy cə'wə a ghənzə
bazlashi ma.
15 Vəshi pə ghwəy vəshi lə mbəzli nashi ghwəy mbə vəshi. Tihwənim
kwasəbə mbəzli nashi ghwəy mbə tihwəni.
16 Sləka sləka pə ghwəy kwa jipə ghwəy mbə nzəy tsa ghwəy lə nihwəti
mbəzli. Ka kəli ghən ghwəy ma. Əntaa ghwəy məni awə ta ghəra sləni, ya
sləni kama vəri tiy ɓəŋwəy məndi ma. Ka nighə ghən tsa ghwəy ghwəy
nja mbəzliy sənashi shiy gwa'a gwa'a ma.
17 Mba'a kə ndə məntəŋwəy kwəma jikir nay, ka zhananci ghwəy lə
jikir ma. War kwəma wəzə na pə ghwəy pəla məni kwa kwəma mbəzli
gwanashi.
18 Kama na dza kwa na ghwəy ɓəla mba'a kə gar mənivay, war lə zərkə
pə ghwəy kwa jipə ghwəy ya lə tsamaɓa ndə.

12:6 12:6-8 1Kwər 12:4-11; 12:27–14:40; 1Pi 4:10-11 **12:7 12:7-8** SləniKY 6:1-3; 2Kwər 9:5, 7 **12:9 12:9** 2Kwər 6:6; 8:24; 1Tim 1:5; 1Pi 1:22; 1Kwər 13:4-7 **12:10 12:10** 14:15; Zhŋ 13:14-15; Gal 5:13; 6:3, 10; Ef 4:2; Flp 2:2-3 **12:11 12:11** 8:9; Gal 5:25; ShiZhŋ 3:15 **12:12 12:12** 5:2-3; 8:24-25; Mt 24:13, 22; Lk 18:1; 1Kwər 10:13; 1Tes 2:14 **12:13 12:13** Gal 6:10; Ebr 13:2 **12:14 12:14** Mt 5:44 **12:15 12:15** Zhəwbə 30:25; 1Kwər 12:26; 2Kwər 11:29 **12:16 12:16** Fir 3:7; 1Kwər 1:10-11, 19-20, 27-28; 8:1 **12:17 12:17** Fir 20:22; 1Kwər 6:7; 1Tes 5:15; 1Pi 3:9

19 A mbəzlee ni ɗee, war mba'a kə ndə məntəŋwəy kwəma jikir nay,
əntaa ghwəy pəla zhananci lə mananci jikir kwərakwə ma. Zlatam Hyala,
a ghənzə ɓə nəfəə dzəkən shi, va shi məniŋwəy ghəshi va. Sa nzanay a
məndi tsasliti mbə Zliya, ma kə məndiy:
A kə Hyala kwa sləkəpəy:
«Yən dza naa waŋa shi gha tə ntsaa məntəŋa kwəma jikir na.
Yən dza naa zhananci jikir tsa məntəŋa na va» kə, kə məndi.
20 Ma kə kwəma Hyala diɓay:
«Mba'a kə ndə jaka tsa gha lə mayəy,
nganci shi zəmə, a ghəci zəməshi.
Mba'a kə ndir ghəranciy, ɓanci yam, a ghəci sashi.
Sa ka gha mananati tsəghay, ta kəsəvə dza ha'wə» kə.
21 Ka zlanay kwal gha kaa kwəma jikir na ta təɗakənŋa bərci ghənzə ma.
Gha kə təɗanakən bərci lə məni na wəzə na kwəma.

13

Ɗim fəti va mbəzli dikə dikə ni sləkə hiɗi

1 Ya wa ndəy, ə kəə ɗi fəti ta kwəma gəzəkə mbəzli dikə dikə ni, sləkə
hiɗi. Sa nzana, ya tsamaɓa ntsaa məni dikə tə hiɗi gwa'ay, Hyala ɓanavə
na. Ghənzə fəy na ta məni dikə dzəghwa tə pətsa nza na va.
2 Va tsəgha nzana ki, ya a ntsaa zhini ghən kaa mbəzli dikə dikə niy,
kwəma gəzəkə Hyalaa ɗi ma tsava ndə zləɓa. Ghalaɓa kiy, ngwəvə na sa
dza naa mbahakən kən ghən ci.
3 A na ntsaa məni kwəma wəzə nay, ka dza her ci va mbəzli dikə dikə
niw. War ntsaa məni kwəma gəmgəm na, na sa ka her ciy dza. Mba'a
pə gha kala ɗi her ghaa dza va mbəzli dikə dikə niy, məni pə ghaa məni
kwəma wəzə na. Ma tsəghay, nza ghəshi falŋa.
4 Mbəzli dikə dikə ni sləkə hiɗiy, slənia sa ghəranta ghəshi va kaa
Hyala, ta kəətiŋwəy, ta məni na wəzə na kwəma. Mba'a pə ghwəy ka
məni kwəma gəmgəm nay, ə pə ghwəy hazləni və shi! Sa nzanay, tə
gəmshi ɓanavəshi Hyala bərci və shi vaa dzəkən mbəzliw. Sa ka ghəshi
vaa ɓasə ngwəvəə dzəkən mbəzliy məni *kwəma jikir nay, sləni Hyalaa
ghəranta ghəshi, nzam mbəə sənay nəfə tsa ɓəti Hyalaa dzəkən mbəzliy
məni kwəma gəmgəm na.
5 Ghənzə tsəgha kiy, kwataka va ngwəvə dza ghəshiy ɓasəə dzəkən ndə
dza ghwəy ɗi fəti və shiw. Gaw sa sənay ghwəy mbə nefer ghwəy, kwəma
lə kwal tsa nzə na, pə ghwəy, dza ghwəy gwəraa ɗaŋshi fəti.
6 Ava va tsəgha tsəhə ghwəy ya ghən tsa tsəhə ghwəy va. Sa nzanay,
Hyala fəy na mbəzli dikə dikə ni va tsəhanshi ghwəy ghən, ta mbə ghəshiy
məni tsəgha.
7 Ɓə pə ghwəy ɓanshi shi nza mbəzli dikə dikə ni, sləkə hiɗi gar ɗəwshi
va ghwəy. Tsəhanshim ghən tsa shi kaa ka tsəhə ghən, ka wanshi ni ka
*dəwan shiy ɗəw ghəshi. Ka ha'wə tə ntsa nzam gar ha'wə ti, ka fə dikəə
dzəti mbəzli təɓə məndiy fə dikəə dzəti shi.

Gəzə kwəmaa dzəkən ɗi nihwəti mbəzli

12:19 12:19 Nəw 32:35; Mt 5:39 **12:20 12:20** Fir 25:21-22; Mt 5:44 **13:1 13:1-7** SləniKY 5:29; Tit 3:1; 1Pi 2:13-14; ShiZhŋ 13; 20:4 **13:1 13:1** Fir 8:15-16 **13:3 13:3** 1Pi 2:14; 3:13 **13:5 13:5** 2:15 **13:7 13:7** Mt 22:21

8 Nəghətaa ndə nəwŋwəy tə təm ya kwətiŋ ma, ɗi nihwəti mbəzli kə
təm tsaa dzaa tərə kən ghwəy gwa'a tsəgha. Sa nzana ya wa ntsaa ɗi
tsahwəti ndəy, aa nəwti *kwəma pəhəti Hyala gwanata.
9 Ma kwəma pəhəti Hyala va nə na:
Əntaa gha məni ghwərghwər ma.
Əntaa gha pəəsli ndə ma.
Əntaa gha ghəli ma.
Əntaa gha məni mətsə ta shi ndə ma, kə,
mba'a nihwəti kwemer pəəhəti na gwa'ay, a kwəma kwətiŋ na na
jakəhwəshi, saa ni va: «Ə pə ghaa ɗi tsahwəti ndə, njasa ɗi gha va ghən
tsa gha kwərakwə» kə.
10 Ma ntsaa ɗi nihwəti mbəzliy, ka məni kwəma gəmgəm na na kaa
tsahwəti ndəw. Di na gəzə kiy, mba'a kə ndəə ɗi nihwəti mbəzli na, a
ndə nəwti kwəma pəhəti Hyala gwanata.

Gwəmava ta ndəghə zhəkə tsa Yesəw

11 Ə pə ghwəy ɗikəvaŋwəy tərəŋw, ta məni kwəma tsəgha, njana nzana
mba'a ghwəy sənay gəla vəghwə tsa nza ghwəmmə tsa mbə sana. Vəghwə
tsa nza ghwəy ge'i ge'i gar fərghə tə hi tsa ghwəy mbə na sasa. Ta na
navay, ndəkwə ndəkwə na vəghwə tsa dza Hyalaa səəkə ta mbəlimmə ti.
Məniy na kərakə nja ghala vəghwə tsaa niy gha ghwəmmə vaa ɓanavə
nefer ghwəmmə kaa Hyalaw.
12 Nanay, mbə dzata na vərdi, tə kəɗi pi nza ghwəmmə. Ghənzə tsəgha
kiy, ka zhini ghwəmməə məməni shi ka məndiy məni dzar mbə kwəsli
ghwəla ma! Pəhətəvammə ghwəmmə, a ghwəmmə ɓə shi mbəz, ta dza
ta tsa havəghwə mbəz nana ki.
13 Kwəma ka mbəzliy dza mbə waŋ piy məni pə ghwəmməə məni
nana. Ka tsaɓana tsaɓanaa kama wəzə na ghwəmə ma. Ka ghi ghi ghən
tsa ghwəmmə ghwəmmə lə shi saa ghipə ma. Əntaa ghwəmmə məni
ghwərghwər ya dzar kwa nama bəla nzə ma. Ka məni miy ghwəmmə lə
mbəzli ma. Ka hərhə ghwəmmə va ndə ma.
14 Bə pə ghwəy ɓanavə ghən tsa ghwəy kaa Ndə sləkəpə Yesəw
*Kəristəw, a ghəci nzaa ntsa kən ghwəy, ka ni ghwəy shi mbəz. Ka
zlatanavə kwal ghwəy kaa vəgha ghwəy ta pəməŋwəy ghənzəə dzəmbə
shi gəmgəm ni va maw na ma.

14

Gəzə kwəmaa dzəkən mbəzliy təhəshi kwa kwal Hyala, lə mbəzliy təhəshi ma

1 Mba'a kə ndə tiɓa kala təhəy ghəci mbə kwəma Hyalay, zləɓa pə
ghwəy zləɓati a ghəci nza mbə ghwəy. Əntaa ghwəy ngəngərə ghəpəə
dzəkən na ci va kwəma sənata na ma.
2 Tsahwəti ndəy, aa təhəy mbə kwəma Hyala, nihwəti shi zəmə tiɓa
kala zəmə ghəciw. Ma tsahwəti na, war kəslifi shi zəmə na, sa təhəy ma
na gar sənata kwəma.

13:8 13:8-10 Zhŋ 13:34; 1Kwər 13; 16:14; Gal 6:10 **13:9 13:9** Nəw 5:17-21; SləniTaH 19:18; Mt 22:34-40; Gal 5:14; Zhk 2:8-13 **13:11 13:11-12** 1Tes 5:5-8 **13:11 13:11** Ef 5:14-16; 1Kwər 7:29-31 **13:12 13:12** Ef 5:11; 6:11, 13; 1Zhŋ 2:8 **13:13 13:13** Lk 21:34; Ef 5:18 **13:14 13:14** Flp 2:5; Kwəl 3:15 **14:1 14:1–15:6** 1Kwər 8:1-13; 9:22; 10:23-33; Kwəl 2:16, 20-22; 1Tim 4:4-5; Ebr 13:9 **14:1 14:1** 15:7 **14:2 14:2** Dani 1:8; 1Kwər 10:25-28

3 Əntaa tsaa təhəy va zəmə shiy gwa'a gwa'a dzaa ndərə ntsaa zəmə
ma shiy va gwanashi ma. Diɓay, ntsaa zəmə ma shiy va na, əntaa ghəci
dzaa ɓə fəti kaa tsaa zəməhwə shi va va ma. Sa nzanay, a Hyala zləɓavə.
4 Wa ndə nza gha, dza ghaa dzaŋa ta ɓə fəti kaa ndə sləni tsa tsahwəti
ndəa? Ya wəzə mənti na sləni ci, ya kala wəzə mənti nay, kwəma gha
mbəw! War ntsa ghəranci na va sləni dza naa nighə nava ghəshi li. Ta
garəy dza na wəzə wəzə mbə kwəma ci va, e gəzaŋa. Sa nzanay, a bərci
va Ndə sləkəpə ta ndəghwəti va ɓə tərə ghəci.
5 Va nihwəti mbəzli mbə gəzə kwəma shiy, diɓədiɓəɓa nahwəti vici na
kən nahwəti va Hyala, ka ghəshiy ni. Ma va nihwəti na, yəmyəmta na
vici gwanata, ya hwəmɓa! kə ghəshi. * Ma kiy, wəzəɓa nzana, ya wa ndə
na mba'a sənay na ci va kwəma zəzə na, ka garəy ti wəzə wəzə.
6 Ntsaa ni va diɓədiɓəɓa nahwəti vici na kən nihwəti kəy, dikəə fə naa
dzəti Ndə sləkəpə. Tsa nza bərci va və ndə ta zəmə ghəci ya tsamaɓa
sliw gwa'a diɓay, dikəə fə naa dzəti Ndə sləkəpə, sa nzana mbə mananta
'wəsa ghəci kaa Hyala ta shi zəmə na va. Ntsaa zəmə ma nihwəti shiy va,
kwərakwə diɓa na, dikə ghəci fəə dzəti Ndə sləkəpə, mbə mananta 'wəsa
ghəci kaa Hyala, tsəgha.
7 A ghwəmmə sənay, ndə tiɓa mbə ghwəmmə mbə piy tə hidi, ta fə
dikəə dzəti ghən tsa ciw. Ndə diɓaa mətiy ta fə dikəə dzəti ghən tsa ciw.
8 Mba'a pə ghwəmmə mbə piyəy, ta fə dikəə dzəti Ndə sləkəmmə piy
ghwəmmə. Mba'a pə ghwəmmə bəkwəmmə ɓay, ta fə shəndəkəə dzəti
Ndə sləkəmmə bəkwəmmə ghwəmmə. Ya tə ghwəmə nza ghwəmmə mbə
piy, ya bəkwə bəkwə nza ghwəmmə gwa'ay, war shi Ndə sləkəmmə Yesəw
nza ghwəmmə
9 Sa nzanay, a *Kəristəw mətiy, mba'a zhakatiy mbə məti, ta mbə ghəciy
nza ka Ndə sləkə mbəzliy bəkwəshi lə mbəzli tə ghwəməshi ni gwa'a.
10 Ya sa nzana tsəgha kiy, gha na na gha na, tawa ɓə gha fəti kaa zəməŋa
tsa mbə nəw Yesəw kia? Ya gha kiy, tawa ndərə gha zəməŋa diɓa kia?
Ghwəmmə gwanammə kiy, ta dzəghwa kwəma Hyala dza ghwəmmə, ta
dzəti ngwəvə.
11 Njasa tsasliti məndi va mbə Zliya, a kə məndiy:
A kə Hyalaa sləkəpəy,
«Yən gəzaŋwəy na yən Hyala kwa ɓəpə piy, lə kwa gwa'a gəzee,
mbəzli gwanashiy, ta səəkə dza ghəshi
ta gələɓəy shinin shi kwa kwəmee.
Ya wa ndəy, ta gəzə dza na lə miy tsa ci ngəra:
“War gha na Hyala kataŋ” kə»
kə Kwa sləkəpə, kə məndi.
12 Ɗi naa gəzə kiy, ya wa ndə na, ta gəzə kwəma dza naa dzəkən kwəma
mənti ndə lə miy tsa ci kwa kwəma Hyala.

Gəzə kwəmaa dzəkən zlashi məni shiy dzaa səəti zəməŋa kwa kwal Hyala

13 Njana nzana tsəgha kiy, ka zhini ghwəmməə ɓə ɓə fəti kaa ghən
tsa ghwəmmə kwa jipə ghwəmmə ma. Kwəma ka ghwəy gəzəy: Ka məni

---

* **14:5 14:5** Gal 4:10 **14:5 14:5** Kwəma gəzə Pəl va tiɓay, sa nzana mba'a nihwəti vicihi niy nza tiɓa va ka Zhəwifə pərshi kən nihwəti. Vici nja vici dəkəva ka Zhəwifə, ya nihwəti vicihi ka ghəshiy məni makwaghwahi ti shi. Va tsəgha niy nza nihwəti ka Zhəwifəə nəw Yesəw ghwəlashi mbə fə dimənə dzəti vicihi va. **14:6 14:6** 1Tim 4:3-5 **14:7 14:7-9** 2Kwər 5:14-15; Gal 2:19-20 **14:10 14:10** 2:6 **14:11 14:11** Ezay 45:23-24 **14:12 14:12** Gal 6:5 **14:13 14:13** 1Kwər 10:32; 1Zhŋ 2:10

shiy dzaa səəti məhərli tsahwəti zəməŋəy ghəy, gar tərəy ghəci kwa kwal
Hyalaw, ka ghwəy ni.
14 Yən sanay, tə kwəma Yesəw Ntsaa sləkəmmə garəɗee, e sənay wəzə
wəzə, nihwəti shi zəmə tiɓa gəmgəm shi kwa kwəma Hyalaw, pən. Ma
mba'a kə tsahwəti ndə təkəti, shi gəmgəm ni na ni tsa' ni va shi zəmə
kwa kwəma Hyala, kəy, kataŋ dza shi vaa nza ka shi gəmgəm ni ti kwa
kwəma Hyala.
15 Mba'a pə gha dzaa səəti məhərli zəməŋa tsa mbə nəw Yesəw lə shi
zəməhwə gha kiy, ka ɗi zəməŋa tsa va ghaw, ɗi naa gəzə ki. Ta ntsa va
mətiy Yesəw. Ə pə gha mənti məhərli əntaa ghəci dzaa zay tə mbərkə shi
zəmə gha.
16 Ya ə nza nihwəti shiy wəzə va ghay, mba'a pə gha sənay ka shi
gəmgəm ni dza mbəzliy ɓətishi pə ghay, wəzəɓa zlashi gha na.
17 A na nza mbə mbəzli sləkə Hyalay, kwəma dzar kwa kwəma shi zəmə
lə shi sa naw. Ka məndiy ni Hyala sləkə na mbəzli kə məndiy, tə shi məni
*Safə tsa Hyala ɗewɗew tsa mbə nzəy tsa shi, ka canshi nəw kwəma lə
kwal tsa nzə, ka ɓanshi zərkə lə vəshi.
18 Mba'a kə ndəə nəw *Kəristəw tsəghay, ta vəshi dza Hyala ta kwəma
ci, zhini ka fal mbəzli diɓa.
19 Ma ghənzə tsəgha kiy, ə pə ghwəmməə pəla məni naa dzaa ɓəmmə
zərkə kwəmaa dzəghwa jipə ghwəmmə mbə nzəy tsa ghwəmmə, ka məni
shiy dzaa kəətitəmmə ta kəli kwa kwal Hyala
20 Ka lilidi sləni ghərati Hyala ghwəy lə kwəma shi zəmə ma. Na navay,
a ghwəmmə sənay, shi zəmə tiɓaa shi gəmgəm ni kwa kwəma Hyalaw.
Nanzə ki, mba'a kə nihwəti mbəzli dzaa səəshi kwa kwal Hyala va shi
zəməhwə ghay, wəzə na ghaa zəməshiw.
21 Ma kwəma wəzə nay, mba'a ndə zlashi shiy dzaa nza gar səəvəri
tsahwəti zəmbəghəy kwa kwal Hyala, Ya sliw tsa zəmə na, ya tay na, ya
nimaɓa shiy na ghəshi gwanashi.
22 A na na gha kiy, kwəma sənata gha vaa dzəkən kwəma va na, zlata
sa gha mbə nəfə tsa gha kaa ghən tsa gha kwa kwəma Hyala. Vəshi na ta
ntsaa nata ma fəti kən ghən tsa ci ghəci mbə məni shi sənashi na ka shi
wəzə ni.
23 Ma war bakə bakə kə ghən tsa ndə ta kwəma kən nihwəti shi zəmə,
dza na mba'a zəməhwəshi tsəghay, a fəti və kwa kwəma Hyala ghalaɓa.
Sa nzanay, ge'i lə kwəma sənata na zəmə na shi zəmə na vaw. Ya war
nimaɓa shiy na shi məni ndə, bakə bakə, ghən tsa ci ta kwəma kən shi,
ka mbəla mənishi ghəci tsəghay, *kwəma jikir naa mənti na kwa kwəma
Hyala.

15

Gəzə kwəmaa dzəkən məni wəzə kaa nihwəti mbəzli

1 Ghwəmmə ghwəmmə mbəzliy təhəmmə va mbə kwəma Hyalay, kəəti
pə ghwəmməə kəəti ni daw daw bərci ni va mbəzli. Ka məni ghwəmmə
war kwəma nata ghwəmmə wəzə va ghwəmmə ma.
2 Ya wa ndə mbə ghwəmməy, ə kəə məni shiy dzaa təɓanci kaa tsahwəti
ndə, ta wəzə tsa ntsa va, ta mbə ghwəmməə kəətitishi lə kəli kwa kwal
Hyala.

14:14 14:14 14:23; Mt 15:11; SləniKY 10:15; Tit 1:15 **14:15 14:15** 1Kwər 8:1, 11-13; 13; Gal 6:10
14:17 14:17 Mt 6:31-33; 1Kwər 8:8; Gal 5:22-24 **14:21 14:21** 1Kwər 8:13 **14:23 14:23** 14:14
15:1 15:1-2 14:1-2; 1Kwər 8:1-2; 10:23-24

3 A ghwəmmə sənay njasaa niy nza *Kəristəw tə hidĩ. Na naciy, niy pəla
məni naa dzaa təɓanci kwəma naw. War nja kwəmaa tsasliti məndi va
mbə zliyaa dzəkən niy mənti na, sa niy ni va:
A Hyala, tsəərəə niy tsətsəərəŋa mbəzli va vay,
yən niy sə'wa na, kə niy ni.
4 Ya namaɓa kwəma tsaslambə məndi mbə Zliya Hyalay, ta mbə ghənzəə
ɓənimmə sənata na kataŋ na kwəma na. Sa ka ghwəmmə jangə kwəma
va na, nza ghənzə mətsəhəmmə bərci, ka ɓəmmə sə'wa kwəma, ta mbə
ghwəmməə fəy ghən tsa ghwəmmə gəzliŋə ta ndəghə səəkə tsa shi
gəzəkə Hyala va ɓəmmə.
5 Kəətitəŋwəy Hyala kwa mətsəhə bərci, ka ɓə sə'wa kwəma kaa mbəzli,
nza ghwəy mbəə nza sləka sləka kwa jipə ghwəy. A ghwəy mbəə nəw
səəbə kwəmaa mənəhwə Yesəw Kəristəw.
6 Ta mbə ghwəy gwanaŋwəy fal Hyala, Dəy Ndə sləkəmmə Yesəw
Kəristəw lə miy kwətiŋ ki.

Mbəzli gwanashiy, ta fal slən tsa Hyala dza ghəshi

7 Ghənzə tsəgha kiy, ya wa ndə na, ə kəə zləɓa kwəma tsahwəti mbə
nəfə tsa ci, njasa zləɓavəŋwəy *Kəristəw va. Ghwəy kə mənti tsəghay, a
mbəzli taa fə shəndəkəə dzəti Hyala.
8 Ə gəzaŋwəy ya, ta na navay, sa səəkə Yesəw va ta kəəti *ka Zhəwifəy,
ta mbəə cintishi, ka sla dzərvə Hyalaw nə na. Ta mbəə cintishi ki na,
mba'a səəkəə mənti shiy niy gəzanakəshi Hyala va mənishi kaa jijihishi.
9 Zhini na mba'a səəkəy kəətiti hwəlfəhi nihwəti *mbəzliy kamaa ka
Zhəwifə ɓa, nza ghəshi mbəə fal Hyala, sa mananatishi na zhəhwər njasa
tsasliti məndi va mbə Zliya Hyalaa dzəkən kwəma va, ma kə məndiy:
A Hyala, va tsəgha dzee ta falŋa
mbə hwəlfə mbəzliy kamaa ka Zhəwifə.
Ka fal slən tsa gha kwa cəm, ta fə gagaa dzəti gha, kə məndi.
10 Zhini ma kə məndi tə Zliya Hyala diɓay:
Ghwəy mbəzliy kamaa ka Zhəwifəy,
jakayəm ghən tsa ghwəy lə mbəzli təravə Hyala,
ghwəy vəshi li shi gwanaŋwəy, kə məndi.
11 Dza, ma kə tə tsahwəti pi ɓa na:
Faləm slən tsa Hyala kwa sləkəpə
ghwəy hwəlfəhi mbəzliy kamaa ka Zhəwifə.
Ə kə mbəzli tə hidĩ gwanashiy fə shəndəkəə dzəti, kə.
12 Ma kə *Ezay ndə gəzə kwəma Hyalaa dzəkən Yesəw diɓa na:
Ta səəkə dza ntsa yakə məndi mbə takə tsa *Zhese.
Sa ka na səəkəyəy, ta məni mazə dza naa
dzəkən mbəzliy kamaa ka Zhəwifə.
Ti dza ghəshiy fəy ghən tsa shi gəzliŋə ta mbəlitishi ghəci, kə.
13 Kəətitəŋwəy Hyalaa ni va fəyəm ghən tsa ghwəy gəzliŋə tə ya, kə kaa
mbəzli. Nza ghwəy mbəə nza mbə vəshi tərəŋw, mba'a ndaŋwəy zərkə
mbə nzəy tsa ghwəy, sa nzana mba'a ghwəy ɓanavə nefer ghwəy. Ma
ghalaɓa kiy, nza *Safə tsa Hyala ɓəŋwəy bərci ta mbə ghwəy fəy ghən tsa
ghwəy gəzliŋə ti tərəŋw.

15:3 15:3 Cem 69:10 **15:4 15:4** 1Kwər 10:11; 2Tim 3:16 **15:5 15:5** 12:16; Flp 2:2-5 **15:7 15:7** 14:1 **15:8 15:8** Mt 15:24; SləniKY 3:25-26 **15:9 15:9** Cem 18:50; Rm 11:30 **15:10 15:10** Nəw 32:43 **15:11 15:11** Cem 117:1 **15:12 15:12** Ezay 11:10 **15:13 15:13** 5:1-2; 8:14-16, 24-28; 12:12

Pəl gəzə kwəmaa dzəkən sləni ci

14 A ngwarməhira, yən də'wə ghən tseyey, e sənay mbəzli wəzə tərəŋw
nza ghwəy. E sənay, a ghwəy sənata na kataŋ na kwəma gwanata, a ghwəy
məniŋwəy gar ɓəni shiy kaa ghən tsa ghwəy kwa jipə ghwəy.
15 Ya tsəgha nzə kiy, dzəghwa tə tsahwəti pi na, lə bərci gəzəkəŋwəy ya
kwəma mbə Zliya tsasliŋwəy ya na, sa ɗîmee ghwəy za ghən ti. Sa nzana
mba'a Hyala ndara sləni va lə wəzə hwər tsa nzə.
16 Ta nzee ka ndə ghəranci sləni kaa Yesəw *Kəristəw mbə hwəlfəhi
*mbəzliy kamaa ka Zhəwifə. Dzee tsaŋ yən ɓanavə ghən tsee gwanay kaa
Hyala ta gəzə kwəma nzə wəzə na kaa mbəzliy kamaa ka Zhəwifə. Ta
mbə ghəshiy ɓanavə nefer shi, ma nza ghəshi nza kwa kwəma Hyala, nja
shi vəlanta məndi, ka təɓanta ghəshi, sa gwəmatishi Safə tsa nzə ɗewɗew
tsa, ta nza ghəshi ka mbəzli nzə.
17 Sa nzana va tsəgha kiy, va tsəgha vəshee mbə slən tsa Yesəw Kəristəw
lə sləni ghəratee va kaa Hyala.
18 Na neyey, nihwəti shiy tiɓa gar gəzə kwəmee dzəkən shi kala war
shi ndara Kəristəw bərci ta məntishi ta mbə mbəzliy kamaa ka Zhəwifəə
ɗî fəti va Hyalaw. Aa ndara bərci ta gəzanshi kwəma lə ta məni shiy
ghənghən ghənghən mbə shi, səvəri mbə kwəma gəzee, lə sləni ghəratee.
19 Mba'a mənti kwəma maɗaŋa maɗaŋa na lə shiy cipə kwəma, mba'a
bərci *Safə tsa Hyala ɗewɗew tsa cikəvərishi. Ava tsəgha kwəmavee kwal
gəzanshi kwəma wəzə naa dzəkən Kəristəw gwanata kaa mbəzli dzar
mbə nihwəti məlməhi. Sa ghatee mbə məlmə Zherəwzalem pa' tə hiɗî ka
Iliri.
20 Dza ta gəzə Yəwən kwəma wəzə na va kaa mbəzli mbə məlmə səəkə
ma məndiy favə, na nee kwəmaa niy mawtee. Niy ɗee dza ta gəzə nzə tə
pətsa səəkə nihwəti mbəzliy gəzəhwəw. Vantee dzaa zhiniy nahwə pətsa
ghati tsahwəti ndə ghəra sləni ci ti.
21 Ə niy ɗee yən mənti kwəmaa tsasliti məndi va mbə Zliya, nə məndi:
Ma mbəzliy niy səəkə ma məndiy gəzanshi kwəma ciy,
ta nay dza ghəshi!
Mbəzliy niy səəkə maa favə ya gaka kwəmaa dzəkənəy,
ta favə kwəmaa dzəkən dza ghəshi, kə məndi.

*Pəl mbə ɗî dzaa dzəmbə məlmə *Rəm, ta wə*

22 Ɗaŋ səɗee səəkee mbə ɗî dza ta nighətəŋwəy ki, war kala kwəmavə
kwalee nza va kwəma va.
23 Nana kiy, tərə pi ghwəla tə nini hiɗî ta ghəra sləni yaw. Njana nzana
tərəŋwee mawti tsəhəra mbə ghwəy ghala piyahi ɗaŋəy,
24 ta tsəhəra dzee mbə ghwəy, sa kee dzaa dzəti hiɗî ka Espaŋə, nza
ghwəmmə hyayvammə lə ghwəy jəw, ta mawvə ghən tsa ghwəmmə
ghwəmmə. Kee maɗî ta dzaa dzəti hiɗî ka Espaŋə, nza ghwəy katara
ta dza va.
25 Ma nana diy, dzəmbə məlmə Zherəwzalem dzee ta vəlanshi shiy kaa
mbəzli Hyala.
26 Sa nzanay, a mbəzliy nəw Yesəw tə hiɗî ka Masedəwan lə shi tə hiɗî
ka Akay gəzəti kwa jipə shi, mba'a ghəshi tsəhəti shiy ta kəəti ka ndərma
mbə mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə Zherəwzalem.

15:15 15:15-16 1:5 **15:16 15:16** Flp 2:17 **15:18 15:18** 2Kwər 3:5 **15:19 15:19** Mk 16:17; 2Kwər 12:12 **15:20 15:20** 1Kwər 3:10-12; 2Kwər 10:15-16 **15:21 15:21** Ezay 52:15 **15:22 15:22-24** 1:9-13 **15:25 15:25** SləniKY 19:21; 20:22; 24:17 **15:26 15:26** 1Kwər 16:1; 2Kwər 8:1-9; Gal 2:10

27 Ghəshi lə ɗi tsa shi təkəti na məni tsəgha. Kwaakwa na kwəma
mənti ghəshi va tsəgha kaa *ka Zhəwifə kwərakwə. Sa nzanay ka
Zhəwifə kəətitishi na, ghəshi *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə, ta mbə ghəshiy
kwəmavə təfə miy tsa Hyala. Wəzə na mbəzliy kamaa ka Zhəwifə kəətishi
lə tsəhanshi shiy kama və shi kwərakwə.
28 Ma sa kee tsəhəra, mba'ee dzaa ɓanavəshi shi tsəhəti məndi va, mba'a
nava sləni səəməta kwa wəree kiy, ma nzee madi ta dza kwa ghwəy kwa
ghwəy, ta səkwətəŋwəy kee gha dza ta wə tə hidi ka Espaŋə ki.
29 E sənay, sa kee tsəhəra mbə ghwəyəy, lə təfə miy tsa Yesəw *Kəristəw
dzee tsəhə mbə ghwəy tərəŋw.
30 A ngwarməhira, ə cə'wəŋwəy ya lə slən tsa Ndə sləkəmmə Yesəw
Kəristəw sa nzana mba'a Safə tsa ɗewɗew tsa ndammə ɗiva kwa jipə
ghwəmmə. Kəətiram lə cə'wə mbə mbəz tsa nzee tsa mbə. Cə'wəm Hyala
tə ya.
31 Cə'wəm nza ghənzə ndəghwətəra vantaa mbəzliy ɗi ma nəw Yesəw
mbə hidi ka Zhəwde sara ngəra'wə. Cə'wəm diɓa ta mbə shi dzee va ta
ɓanshiy təɓanshi kaa mbəzli Hyala mbə məlmə Zherəwzalem.
32 Ma tsəgha ta nza kiy, ta tsəhəra dzee mbə ghwəy lə vəshi, Hyala
zləɓati. Ma nzee dəkayvara mbə ghwəy ki.
33 Nzəyta Hyalaa ɓə zərkəə dzəghwa jipə mbəzli lə ghwəy gwanaŋwəy.
*Amin.

16

Pəl səkwə mbəzliy nəw Yesəw kwətiŋ kwətiŋ tsa shi gwa'a

1 Nana kiy, e ɗi gəzaŋwəy kwəmaa dzəkən zhaməmmə Febe. Sa mbə
kəətipə lə ghəra sləni Yesəw mbə məlmə Keŋkəre.
2 Sa ka na tsəhəta mbə ghwəyəy, ka'wəti tə ghwəy wəzə lə slən tsa Ndə
sləkəmmə *Kəristəw. Ka'wəvəm njasa təɓə na va mbəzliy nəw Yesəw. Ya
namaɓa kwəma dza naa ghəzlita tiy, kəəti tə ghwəy mbə. Sa nzanay, a
kəəkəətəhwə nihwəti mbəzli ɗaŋ kwərakwə. Zhini mba'a kəətəhwəra lə
yənɗay ta yən Pəl.
3 Səkwətəra tə ghwəy kar Pərishil ghəshi lə Akilasə, mbəzli nza ghəy
mbə ghəra sləni Yesəw Kəristəw li shi kwa zəərə.
4 Ghəshi na mbəzliy niy zlay ghən tsa shi ge'i lə nahwəti vici, war jəw
ghəshi tərmbə ta bəkwəshi ta mbə ghəshiy yatəra! 'Wəsa nə ya kaa
ngəshi tərəŋw! Yən kwətira dza naa nza tə mananshi 'wəsa tsa va tala
ɓaw, mbə mananshi 'wəsa na mbəzliy nəw Yesəw, kamaa *ka Zhəwifə.
5 Səkwətəram mbəzliy nəw Yesəw vaa ɓasəva ta cə'wə kəghi tsa shi
gwanashi!
Səkwətəram Epaynetə ntsa ɗee, ghəci na kwa taŋa ntsaa ghaa zləɓavə
nəw Yesəw tə hidi ka Azəy.
6 Səkwətəram Marəy, saa ghərahwə sləni va tərəŋw dalala tə ghwəy.
7 Səkwətəram manhira wəzə, kar Andərənikwəsə, lə Zhəwnyasə,
mbəzliy niy nza ghəy li shi kəəli kəəli kwa fərshina kwataŋa. Ghəshi
bakanashiy, tərəŋw falshi *ka kwal Yesəw. Pərɓa ghəshi gha naa nəw
Yesəw Kəristəw kaa ngəra.
8 Səkwətəram Ampəliyatəsə, ntsa ɗee mbə slən tsa Ndə sləkəmmə.

15:27 15:27 1Kwər 9:11 **15:30 15:30** 2Kwər 1:11; Ef 6:18-19; Kwəl 4:3; 2Tes 3:1-2 **15:31 15:31** SləniKY 21:10-11; 1Tes 2:14-15 **15:32 15:32** 1:7 **15:33 15:33** 1Tes 5:23 **16:1 16:1** SləniKY 18:18 **16:3 16:3** SləniKY 18:2, 18-19, 26 **16:5 16:5** 1Kwər 16:15, 19; Kwəl 4:15; Flm 2

9 Səkwətəram 'Wərben, ntsa nza ghwəmmə mbə ghəra sləni Kəristəw
li. Zhini mba'a ghwəy səkwətəra Sətakisə ntsa ɗee.
10 Səkwətəram Apeləsə, ntsaa sahwə ngəra'wə ta kwəma Yesəw
Kəristəw, saa zhəghə ma hwəm kaa Yesəw. Səkwətəram mbəzli kəghi
tsa Arisətəbəl gwanashi.
11 Səkwətəram manɗa Herəwdiwən, mba'a ghwəy səkwəti mbəzliy nəw
Ndə sləkəpə kəghi tsa Narshisə gwanashi diɓa.
12 Səkwətəram zhaməhimmə, kar Tərifenə lə Tərifəwsə, shi mbə
ghəra sləni Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw. Zhini mba'a ghwəy səkwəti
Pershidə, nahwəti zhaməmmə ɗi ghwəmmə va, saa ghərahwə sləni Ndə
sləkəpə va tərəŋw.
13 Səkwətəram Rəfəsə, ntsa təra təra tsa ta ghəranci sləni Ndə sləkəpə.
Zhini mba'a ghwəy səkwətəra mbəghəy, saa səəkə va mbə nighəhwəra
nja zəghwə yakə na kwa hwər nzə.
14 Səkwətəram kar Ashinkəritə, lə Fəlegwan, lə Hermesə, lə Patərəbasə,
lə Hermasə, mba'a nihwəti niy tərmbə mbəzli nza ghəshi li shi mbə nəw
Yesəw gwanashi.
15 Səkwətəram kar Filələgwə lə Zhəwli mba'a kar Nere lə zhambəghəy,
mba'a kar 'Walimpasə ghəshi lə nihwəti mbəzli Hyala nza ghəshi li shi
gwanashi.
16 Səkwətim ghən tsa ghwəy kwa jipə ghwəy kwətiŋ kwətiŋ tsa ghwəy
wəzə wəzə. Mbə səkwəŋwəy na jakəvahi mbəzliy nəw Kəristəw tikə
gwanashi tsa shi kwərakwə ɓa.

Kwa kərni gəzə kwəma Pəl

17 A ngwarməhira, ə cə'wəŋwəy ya, ya tə ghwəy ghən tsa ghwəy tərəŋw
va mbəzliy ɗi ma vaa zləɓa shi ɓanavəŋwəy məndi va. Lə shi tsəgha ni va
tihəvəri ghəshi mbəzli, ka səsə məhərli mbəzli, ka kətiva ghwəy dzəvəgha
gəla niva mbəzli ma. Kərakə pə ghwəy li shi!
18 Gəla niva mbəzliy, sləni Ndə sləkəmmə *Kəristəw na sa ghəra
ghəshiw. Hwər tsa shiy pəla ghəshi gwa'a tsəgha. Ka ghəshiy dzay, mba'a
ghəshi fənəy ghani kaa ndə ta ngəɗi. Tsəgha ka ghəshiy ngəɗəhwə mbəzli
kwəɗ kwəɗ məhərli ni.
19 Ghwəy na na ghwəy kiy, gwa'a gwa'a sənay mbəzli njasa ɗi ghwəy
fəti ta kwəma Ndə sləkəpə. Va tsəgha vəshiree dalala tə ghwəy ki. E ɗi
ghwəy məniŋwəy ka mbəzli tsəhwəli tsəhwəli ni, ta məni na wəzə na
kwəma. Kala kaɓə ma na jikir na ghwəy dzəmbə.
20 Kwa kwəma dzaa nzay, ta zlərəvəri bərci *ndə jaka tsa nzə dza
Hyalaa ɓə zərkə kaa mbəzli, mba'a taa məntəŋwəy ka miydalahiy dzəkən.
Məntəŋwəy wəzə hwər tsa ci Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw.
21 Mbə səkwəŋwəy na Timəte, ntsa nza ghəy li kwa zəərə mbə ghəra
sləni. Mbə səkwəŋwəy na manhira karLəshiyəsə, lə Zhasaŋw, mba'a
Səsəpater.
22 Yən yən Tertiyəsə tsasli na kwəma ɗi Pəl naa gəzaŋwəy mbə zliya na.
Avee səkwətəŋwəy lə slən tsa Ndə sləkəpə tsaa jakətəmmə va kwərakwə
ki.
23 Mbə səkwəŋwəy na Gayəsə, ntsa nzee kəghi tsa ci. Kəghi tsa ci ka
mbəzliy nəw Yesəw ɓasəva ta cə'wə. Mbə səkwəŋwəy na Erastə, ndə kəsə

16:13 16:13 Mk 15:21 **16:16 16:16** 1Kwər 16:20; 2Kwər 13:12; 1Tes 5:26; 1Pi 5:14 **16:17 16:17** Mt 7:15; 2Tes 3:6; Tit 3:9-10; 2Zhŋ 10 **16:18 16:18** Flp 3:19; Kwəl 2:4 **16:19 16:19** 1:8 **16:20 16:20** 1:7 **16:21 16:21** Timəte: SləniKY 16:1 **16:23 16:23** Erastə: 2Tim 4:20

gəna tsa fəy məndi mbə məlmə, mbə səkwəŋwəy zəməmmə Kartəwsə diɓa.
24 [Nza wəzə hwər tsa Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw nza kən ghwəy
gwanaŋwəy. *Amin!]

Pəl fal slən tsa Hyala

25 Ma Hyalay, a bərci və tərəŋw ta garətəŋwəy ghənzə kwa kwal tsa
nzə kala ɓarva ma njasa gəzəkə kwəma wəzə na va cikəvəri Hyala kee
gəzə kaa mbəzliy dzəkən Yesəw *Kəristəw. Niy nza mbəradzəy, kwəma
mbəmbə na niy nza na kala sənata mbəzli ndimndimndim.
26 Ma nana kiy, mba'a cikəvəriy dzəti ngwəla, dza məndi ka gəzəpə
kwəmaa niy tsasliti mbəzliy gəzə kwəma Hyalaa dzəkən Yesəw Kəristəw
mbəradzə. Mba'a hwəlfəhi mbəzli tə hidi gwanashi favə kwəma va, njasa
niy gəzəkə Hyalaa piy va ta kwa ndimndim, nza mbəzli mbəə di fəti və,
sa ka ghəshi ɓanavə nefer shi.
27 Va tsəgha na kiy, ə pə ghwəmməə fal Hyala ya pa' hwəmɓa. Ghənzə
na kwa sənata kwəma kwətita. Ghənzə Hyala kwa shəndəkə. Fal
ghwəmmə tə mbərkə sləni mənti Yesəw. *Amin. Ava tiɓa kərayee, nza
ghwəy nza ki.

16:25 16:25 Ef 1:9; 3:4-5; Kwəl 1:26 **16:26 16:26** 1:2, 5 **16:27 16:27** 11:36; Flp 4:19-20; 1Tim 1:17; Zhəwdə 25; ShiZhŋ 4:11

Kwa taŋa zliya tsasliti Pəl kaa ka Kwərintə

Kwəma dza ghwəmməə gha sənataa dzəkən zliya na

Ghala pətsaa tsasli Pəl zliya nay, ghəci tə hiɗi ka Efesə nza na. Ghala vəghwə tsa vay, məlmə Kwərintə na sa niy nza dikə na tə hiɗi ka Gərekə. Tərəŋw nza gəna va mbəzli mbəɓa, ka zhəghə dəvə tə hiɗi ka Rəm lə ni tə hiɗi ka Azəyəy, dzəvəri mbə məlmə va ka ghəshiy taŋə. Tərəŋw mbəzli mbəɓa niy məməni ghwərghwər ki, zhini mba'a ghəshi niy nəwvə ta mbəri tsa mbəzli ghənghən ghənghən.

Dza Pəl ki, mba'a tsəhəy mbə məlmə ka Kwərintə va, ghəci mbə wə kwa baka wə ci. Aa hiy mbə məlmə va tir məŋ lə dəghəsə, ndəkwə ta mənti piya bakə, mba'a gəzanshi kwəma Yesəw Kəristəw kaa mbəzli mbəɓa. A ghwəy dza kəsay nəwər tsa va mbə zliya ka kwal Yesəw vəh 18. Ma sa dzay Pəl ki na, mba'a shiy ghənghən ghənghən ghati səsə məhərli mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə va, mba'a favə.

A Pəl tsasləhwə zliyahi ghənghən ghənghən faɗə kaa ka Kwərintə: Ma kwa taŋa zliya gha naa tsasli na tsəhəta nava va ghwəmmə ghwəmə shi ndatsə niw, a zata. Kar Pəl gəzə kwəmaa dzəkən zliya va mbə 1 Kwərintə 5:9-13. Ma kwa baka zliya ciy, a nava tsəhəta va ghwəmmə. Ghənzə na zliya har ghwəmmə naa «Kwa taŋa zliya tsaslanaghə Pəl kaa mbəzli mbə məlmə Kwərintə».

Ma kwəma tsasli Pəl zliya na tiy, kwəma bakə na. Kwa taŋa kwəmay, dzəkən kwəma favə na vaa dzəkən shi, kwa bakay, ta zləɓanshi kwəmaa dzəkən kwəmaa səəti shi mba'a ghəshi niy tsaslanaghə zliya kaa Pəl, ta ɗəw dzəkən.

Avanay njasa nəwva kwəma mbə zliya na:

Vəh 1:1-9 Pəl səkwə ka Kwərintə, ka mananta 'wəsa kaa Hyala ta kwəma shi.
Vəh 1:10 pa' tə vəh 4:1-21 Pəl gəzə kaa ka Kwərintə a ghəshi zlay tihəva kwa jipə shi.
Vəh 5 Pəl gəzanshi zləɓa ma kwəma rəɗa rəɗa na kwa jipə shi.
Vəh 6:1-11 Pəl gəzanshi zlay ɓə kwəma kwa jipə shi, ta dza ta sləka kwa kwəma mbəzliy nəw ma Yesəw.
Vəh 6:12-20 Kwəmaa fə shəndəkəə dzəti Ndə sləkəpə ɗi na mbəzliy nəw Yesəw məni lə vəgha shi.
Vəh 7 Kwəmaa dzəkən ɓəva lə ɓəva ma.
Vəh 8:1 pa' tə vəh 11:1 Dzəkən sləkə tsa sləkə ka nəw Yesəw ghən tsa shi.
Vəh 11:2-34 Njasa təɓə mbəzliy nəw Yesəw məni mbə jakəva tsa shi.
Vəh 12 pa' tə vəh 14 Gəzə kwəmaa dzəkən bərci ɓəpə Safə tsa Hyala ta məni shiy ghənghən ghənghən.
Vəh 15 Dzəkən zhakati tsa mbəzli mbə məti.
Vəh 16 Kwa kərni gəzə kwəma Pəl, mba'a səkwə tsa səkwə shi Pəl.

Səkwəpə tsa Pəl

1 Yən tsasli na zliya na, yən yən Pəl, ntsa harvə Hyala ta nza ka ndə
kwal tsa Yesəw *Kəristəw. Sa təɓanati na tsəgha, va tsəgha harvəra na.
Ghəy lə zəməmmə Səsəten tsasli na.
2 Kaa ngəŋwəy ghwəy mbəzli Hyala nəw Yesəw mbə məlmə ka
Kwərintə gwanaŋwəy tsasli ghəy zliya na, ngəŋwəy ghwəy mbəzli mənti
Yesəw Kəristəw ka mbəzli Hyala. Ghənzə haraŋwəy na ta nza ghwəy
ka shi nzə. Mbəzliy tsəfəkwə kwa kwəma Yesəw Kəristəw gwanashi
ya pa' kwəmaɓa na ghəshiy, ghənzə harashi na ta nza ghəshi ka shi
nzə kwərakwə. Ndə sləkəshi na Yesəw Kəristəw, Ndə sləkəmmə ghəci
kwərakwə.
3 Məntəŋwəy wəzə hwər tsa nzə Dəmmə Hyala, ghəshi lə Ndə
sləkəmmə Yesəw Kəristəw, mba'a ghəshi ndaŋwəy zərkə mbə nzəy tsa
ghwəy.

*Shi wəzə ni kwəmavə mbəzli ka Kwərintə tə mbərkə Yesəw *Kəristəw*

4 Yən yən Pəl kiy, war mbə mananta 'wəsa nzee ya hwəmɓa kaa Hyala
tə mbərkə kwəma ghwəy. Sa nzana, mba'a məntəŋwəy wəzə hwər tsa
nzə mbə jakəva tsa ghwəy lə Yesəw Kəristəw.
5 Mbə jakəva tsa ghwəy li kiy, dzəghwa Hyala mba'a ndaŋwəy ya
nimaɓa shi wəzə ni kwa kwal tsa nzə gwanashi. Dzəghwa tərəŋw ghwəy
sənata kwəma, mba'a ghwəy mbay gəzə kwəma kaa mbəzli wəzə wəzə.
6 Ma mənta kwəma va tsəghay, sa nzana, ghala pətsaa niy gəzaŋwəy
ghəy kwəma Kəristəwəy, mba'a ghwəy zləɓavə wəzə wəzə, lə nəfə
kwətiŋ.
7 Va tsəgha na kiy, sə tiɓa mba'a ghwəy tərhay mbə shi ɓə Hyala kaa
mbəzli na na ghwəy ghwəy mbəzliy ndəghə vici dza Ndə sləkəmmə Yesəw
Kəristəw təzli tiw.
8 Ghəci ghəci Yesəw də'wə ghən tsa ci dza naa kəətiŋwəy, ta mbə ghwəy
garəŋwəy lə bərci, pa' tə kwa kərni vəghwə. Vantaa fəti dzaa nza dzar
kwa kaɓaka ghwəy fəca dza Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw zhəghəvaa
səəkə.
9 Na Hyalaa harvəŋwəy va ta nza ghwəy jakəjakə lə Zəghwə nzə Yesəw
Kəristəw Ndə sləkəmməy, gəzə kwəma bakə bakə na kwa miy tsa nzəw!
Ya namaɓa na kwəma gəzəkə nay, war tsəgha dza naa nza.

Tihəva tsa kwa jipə mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə Kwərintə

10 A ngwarməhira, a cə'wəŋwəy ya lə slən tsa Ndə sləkəmmə Yesəw
*Kəristəw, a ghwəy yəməti miy tsa ghwəy gwanaŋwəy ka sa kwətiŋ tsa.
Ka tihəva ghwəy kwa jipə ghwəy ma. Jakətim ghən tsa ghwəy wəzə wəzə,
a kwəma mbə nefer ghwəy nza ka sa kwətiŋ na, tsəgha məhərli ghwəy
diɓa.
11 Va wa gəzee kwəma va tsəghay ngwarməhiray, sa nzana mba'a
nihwəti mbəzli kəghi tsa zhaməmmə Kəlawe tsəhəshi tikə, mba'a ghəshi
gəzara, ghwəyəy, mbə həərəva nza ghwəy kwa jipə ghwəy, kə ghəshi.
12 Ma tihəva tsa kwa jipə ghwəy va gəzə yay, avanay: Ya wa ndə mbə
ghwəyəy, lə na ci gəzə kwəma na kwətiy: «Pəl nəwee» kə tsahwəti, ma
kə tsahwəti na: «Apələsə nəwee nee!» kə. Ma kə tsahwəti ɓa na: «Piyer
nəwee!» kə. Ma kə tsahwəti di ɓa na: «Na neyey, Kəristəw nəwee nee!»
kə.

1:1 1:1 Gal 1:1; Səsəten: SləniKY 18:17 **1:2 1:2** 2Kwər 1:1; SləniKY 18:1 **1:5 1:5** 2Kwər 8:7
1:7 1:7 2Tes 1:7; Tit 2:13 **1:8 1:8** Flp 1:6; 1Tes 3:13; 5:23 **1:9 1:9** 10:13; 1Tes 5:24; 2Tes 3:3
1:10 1:10-11 3:3; 11:18; 2Kwər 12:20; Ef 4:2-6; Flp 2:2; Zhŋ 17:21-23 **1:12 1:12** 3:4; Apələsə:
3:5-6, 22; 4:6; 16:12; SləniKY 18:24; 19:1; Piyer: 1Kwər 3:22; 9:5; 15:5; Gal 2:9, 11-14; 2Kwər 10:7

13 Əy, kwəma zhini ghwəy tihəvəri Kəristəw kia? Yən yən Pəl na sa daŋwavəgha məndi vəgha tsəm tə mbərkə jikir tsa ghwəy shəkəna? Naa lə slən tsa Pəl niy məntəŋwəy məndi *batem na pən? A ghwəy sənay kwəmee mbə kwəma vaw pə ghwəy nanzə ɓay?
14 'Wəsa nə ya kaa Hyala, sa nzana kala mənəhwə batemee kaa ndə mbə ghwəy, dzəghwakən kar Kərispəsə ghəshi lə Gayəsə.
15 Ya gar gəzə ndə nza mbə ghwəy na: «*Batem tsa məntəra Pəl vay, lə slən tsa ci məntəra na» kə.
16 Eh! Yi sham ki, e zəzəvə tsahwəti ntsa mənəhwee batem kaa ngəci. E mənəhwə kaa Sətefanəsə ghəshi lə mbəzli kəghi tsa ci diɓa sham. Sənivee yən zhiniy mənəhwə batem kaa tsahwəti dzəghwakən mbəzli va diɓa kiw.
17 Sa nzanay, ghwənara Yesəw Kəristəw ta dza ta mananshi batem kaa mbəzliw. Ta gəzə Yəwən kwəma wəzə na kaa mbəzli ghwənara na. Ma yən mbə gəzə kwəma va ɓa na, ka gəzee lə sənata kwəma mbə ghən ndə ngəriw. Va way, vantaa məti mətiy Yesəw va vəgha tsəm mənta ka kwəma gəmta na.

Bərci Hyala, lə sənata kwəma nzə

18 Mba'a kə məndiy gəzə kwəmaa dzəkən məti *Kəristəw va vəgha tsəməy, nja kwəma kama ghən ti, ka naa pəzli va mbəzliy dza ta zashi. Ma na ghwəmmə, ghwəmmə shi nza Hyala mbə mbəlimməy, a ghwəmmə sənay, lə bərci Hyala na mbə kwəma məti Kəristəw vəgha tsəm, pə ghwəmmə.
19 Ava war tsəgha gəzəkə Hyala mbə Zliya nzə kwərakwə, ma kəy:
«Ta zamti sənata kwəma mbə ghən mbəzliy sənata kwəma dzee.
Zhini mba'ee ɓanti məhərli mbə ghən ka məhərli!» kə.
20 Tsəgha kə kiy, kwəma dza ka sənata kwəma tikə tə hiɗiy kəray lə sənata kwəma shi va kia? Ya ka ɓənipə kwəma na tsahwəti pətsa dza ghəshiy kəray ti tiɓa na? Ya mbəzli nja mbəzliy ngəngərə ghəpə vaa dzəkən shi tikə tə hiɗi na, nahwəti kwəma dza ghəshiy ghakə tiɓa na? Tiɓa teepəw! Na Hyalay, a cikəvəri, ma na sənata kwəma mbəzli tikə tə hiɗiy, kwəma kama ghən ti na, kə.
21 A Hyala mənti shiy lə sənata kwəma nzə, ka nashi mbəzli tikə tə hiɗi. Ma ghəshi lə na shi va sənata kwəma na, kala ɓəti shi mənti Hyala va ghəshi nja shiy. Va tsəgha ɓəti ghəshi kwəma gəzə ghəy na nja kwəma kama ghən ti. Ma na Hyala nanzə kiy, lə kwəma ɓəti mbəzli va nja kwəma kama ghən ti tarəkə na mbəli mbəzliy ɓanavə nefer shi.
22 Mbəzli *ka Zhəwifəy, war ghəy nashi shi maɗaŋa maɗaŋa ni dza ghəy ɓəti kwəma va ka kwəma kataŋ na, kə ghəshi. Ma ka Gərekə nashi na, war ghəy sənamti kwəma va lə na ghəy sənata kwəma, kə ghəshi.
23 Ma na na ghəy na ghəy kiy, kwəmaa dzəkən Kəristəw tsa daŋwavəgha məndi vəgha tsəm na sa gəzə ghəy kaa mbəzli. Dzəghwa ka Zhəwifə nashi ki na, mba'a ghəshi ɓəti njasa ngəɗishim dzəmbə nahwəti kwəma gəmgəm na. Ma hwəlfə *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə na, nja kwəma kama ghən ti, ghəshi ɓəti.
24 Ma va mbəzli təravə Hyala ta nza ghəshi ka shi nzə, ya ka Zhəwifə na ghəshi, ya mbəzliy kamaa ka Zhəwifə ghəshiy, a ghəshi sənay, mbə ci bərci Hyala, lə sənata kwəma Hyala na Yesəw səvəri, kə ghəshi.

1:14 1:14 Kirispəsə: SləniKY 18:8; Gayəsə: Rm 16:23-24 **1:16 1:16** Stefanəsə: 16:15 **1:18 1:18** Rm 1:16; 2Kwər 4:3 **1:19 1:19-20** 3:18-20; Mt 11:25; Rm 1:22 **1:19 1:19** Ezay 29:14; Zhəwbə 12:13, 17; Ezay 19:12-14; 44:25 **1:21 1:21** Rm 1:19-20 **1:22 1:22** Mt 12:38; Zhŋ 4:48; SləniKY 17:18, 32 **1:23 1:23** 2:14; Gal 3:1; 5:11 **1:24 1:24** 1:18; 2:5; Kwəl 2:3

25 Ma na shi mənti Hyala va nighəshi mbəzli nja shi kama ghən ti shiy,
a ghəshi taŋəti sənata kwəma ndə ngəri. Ya ə nighəti mbəzli Hyala nja
kwa daw bərci diɓay, a bərci Hyala va daw ni taŋəti bərci va ndə ngəri.
26 A ngwarməhira, nighətim di. Sənzənvay, ghwəy gwanaŋwəy, ghwəy
mbəzli təravə Hyala va na, mbəzli njaa shi nza ghwəy tay? Ɗaŋ na ka
sənata kwəma, dzar kwa sənata kwəma mbəzli tikə tə hidi mbə ghwəy
nay ghwəy ta na? Ɗaŋ na hwəlfə ka hidi mbə ghwəy nashi ghwəy na?
Ɗaŋ na mbəzli diɓədiɓə ni va mbəzli tikə tə hidi mbə ghwəy na?
27 Ma Hyala nanzə kiy, mbəzli zhəghəti mbəzli tikə va tə hidi nja
mbəzliy sənata ma kwəmaa təravə na ta nza ghəshi ka mbəzli nzə. War
ta mbə ghənzəə pakən ha'wə kən ka sənata kwəma. Mbəzli daw daw
bərci ni va mbəzli tikə tə hidiy təravə na, ta mbə ghənzəə pakən ha'wə
kən ka bərci.
28 Mbəzli gəmshi ni səna məndiy dzəkən shi, ka ndərəshi tikə tə hidiy,
ghəshi na shi təravə Hyala ta nza ghəshi ka mbəzli nzə. War ta mbə
ghənzəə sawavəri mbəzli diɓədiɓə ni tikə tə hidi mənti Hyala kwəma va
tsəgha.
29 Ma ghalaɓa kiy, ndə tiɓa ya kwətiŋ dzaa mbay kəli ghən tsa ci kwa
kwəma Hyalaw.
30 Hyala va jakayŋwəy na lə Yesəw Kəristəw. Dzəghwa na mba'a mənti
Yesəw ta nza ghəci va ghəy ka na ghəy sənata kwəma sənata ghəy. Tə
mbərkə Yesəw Kəristəw nighəmmə Hyala nja mbəzli slar slar ni, kwa
mətsə nzə sana. Mba'a ghwəmmə zhəghəmmə ka mbəzli nzə, mba'a
mbəlantəmmə səvəri mbə dəvə *kwəma jikir na.
31 Ma mənti Hyala tsəghay, ta mbəə nza nja kwəma tsasliti məndi va
mbə Zliya. Saa ni va:
«War mba'a kə ndəə di kəli ghən tsa ciy,
lə kwəma mənti Ndə sləkəpə kəə kəli sa ci»kə.

2

Kwataka kwəmaa dzəkən məti Yesəw vəgha tsəm niy gəzə Pəl kaa ka Kwərintə

1 Yən kwərakwə kiy ngwarməhiray, ghala pətsaa niy tsəhəree va mbə
ghwəy ta gəzaŋwəy kwəma shiy niy nza mbəmbə ni, dzəghwa mba'a
Hyala citəŋəyshiy, lə məcaŋa gəzə kwəma 'yahə'yahəta na niy gəzee
kwəmaw. Diɓay, lə sənata kwəma mbəzli tikə tə hidi niy gəzee kwəmaw.
2 Sa nzanay, ghala yən ghwəla ta tsəhə mbə ghwəy na, niy tarəkə
pəla nahwəti kwəmee mbə ghwəy dzəghwakən Yesəw *Kəristəw gwa'a
tsəghaw. Gaw dzəkən məti mətiy na va vəgha tsəm ta kwəma mbəzli
jikir na niy gəzee kwəma.
3 Ghala pətsa vay, war nja ntsa kama bəliti və niy nzəyree mbə ghwəy.
Tərəŋw niy ghəraɗa hazləni, kala gwərgwərə yən niy nza.
4 Yən mbə gəzaŋwəy kwəma Hyalay, lə sənata kwəma tikə tə hidi gar
mbay ngəɗivəŋwəy niy gəzaŋwəy ya kwəmaw. *Safə tsa Hyala niy ciŋwəy
na lə bərci, kataŋ na kwəma gəzaŋwəy ya va, kə.
5 Ma sa favə ghwəy bərci Hyala mbə kwəma va tsəgha ki na, dza ghwəy
mba'a ghwəy ɓanavə nefer ghwəy kaa Yesəw. Tə sa favə ghwəy kwəma
sənata mbəzli tikə tə hidi niy nzanaw.

1:25 1:25 2Kwər 13:4 **1:26 1:26** Zhŋ 7:48 **1:27 1:27-28** Rm 12:16; Zhk 2:5; Lk 1:51-53; 6:20 **1:30 1:30** 2Kwər 5:21 **1:31 1:31** Zher 9:22-23; 1Kwər 1:29; 2:2; 4:7; 2Kwər 10:17; 11:30; 12:5; Ef 2:9 **2:1 2:1** 1:17 **2:2 2:2** 1:23; Gal 6:14 **2:3 2:3** SləniKY 18:9; 2Kwər 10:1, 10 **2:4 2:4** 4:20; 1Tes 1:5 **2:5 2:5** 1:18, 24

A Hyala sənata kwəma, njasa nza na

6 Ya tsəgha nzə nanzə kiy, mbə ɓananshi sənata kwəma nzee kaa
mbəzliy təhəshi mbə kwəma Hyala. Ə na na nzanay, kwəma sənata
mbəzli tikə tə hiɗi naw. Diɓay kwəma sənata mbəzli dikə dikə ni tikə
tə hiɗi naw. Ta na niva mbəzliy, ta bəkwəshi dza ghəshi.
7 Ma gəla na ɓananshee na sənata kwəma kaa mbəzliy, na Hyala sənata
kwəma na nava, sa tə mbə. Ghala ghənzə ghwəla ta nga hiɗi niy təravə
Hyala sənata kwəma va, ta mbə ghwəmmə nzəy kwasəbə, mbə shəndəkə
tsa nzə. Dza na mba'a mbələy, kalaa niy nata mbəzli kwataŋa.
8 Nava sənata kwəmay, sənata mbəzli dikə dikə ni tikə tə hiɗiw. Mba'a
kə ghəshi niy sənata nzay, ka dza ghəshiy daŋwavəgha Ndə sləkəmmə tsa
gwəramti shəndəkə va ti vəgha tsəm nzaw.
9 Ma kwəma mənti Hyala va tsəgha kiy, nja kwəma tsasliti məndi va
mbə Zliya nzə va na. Ma kə məndiy:
«Shi səəkə ma ndə ngəriy nashi lə mətsə ci,
kala səəkə ghəciy favəshi lə sləmə ci.
Zhini kala səəkə ghəciy təkəhwəə dzəkən shiy,
Ghəshi na shi gwəmati Hyala,
mba'a fəyshi kaa mbəzliy ɗi» kə.
10 Ghwəmmə na na ghwəmmə kiy, a Hyala cikəvərimmə shi va, lə Safə
tsa nzə va ɗewɗew tsa. Na *Safə tsa Hyalay, cəke' sənashi na shiy. Ya
kwəma təkə Hyala mbəɓa mbəɓa nzəy, cəke' sənata na.
11 Mba'a kə ndə təkəti kwəma mbə nəfə tsa ci sanay, ndə tiɓaa sənata
kwəma va kala war ghəci ghəci ntsaa təkəti kwəma va vaw. Ava tsəgha
na lə Hyala kwərakwə ki, war Safə tsa nzə kwətiy na saa sənata kwəma
mbə nəfə nzə. Tsahwəti ndə tiɓaa sənataw.
12 Ma ghwəmmə na na ghwəmmə kiy, a Hyala ndammə Safə tsa nzə
ɗewɗew tsa. Safə tsaa səəkə va mbəzli tə hiɗi naw. Safə tsa nzəə ndammə
Hyala, ta mbə ghwəmmə sənashi shi ndammə Hyala lə wəzə hwər tsa nzə.
13 Ghala pətsa ka ghəy gəzanshi kwəmaa dzəkən kwəma va kaa mbəzli
kiy, lə sənata kwəma ɓənivə ghəy va mbəzli tikə tə hiɗi ka ghəy gəzəw,
Safə tsa Hyala ka naa ciŋəy kwəma ka ghəy gəzə. Ka ghəy dza ki na, ka
gəzə kwəmaa dzəkən Safə tsa Hyala kaa mbəzli nza Safə tsa va mbə nefer
shi.
14 Ma ntsa kama Safə tsa Hyala mbə nəfə tsa ciy, ka mbay tsava ndəə
zləɓa shi cipə Safə tsa Hyalaw. Nja shi kama ghən ti shi ka naa nighəshi.
Ka mbay naa favəshiw, sa nzanay, lə bərci Safə tsa Hyala ka məndiy mbay
təravərishi.
15 A na ntsa nza Safə tsa Hyala mbə nəfə tsa ciy, aa sənay təravəri shiy
gwanashi. Ka mbay ndəə ɓanavə fətiw.
16 Sa nzana, ma kə məndi mbə Zliya Hyalay:
«Ndə tiɓa mba'a sənata təkə kwəma mbə məhərli Ndə sləkəpə na?
Ndə tiɓa gar canci kwəma ka na məni na?» kə məndi.

A na ghwəmmə ghwəmmə mbəzli nza Safə tsa Hyala mbə nefer
ghwəmmə kiy, təkə kwəma kwətiŋ naa sa mbə məhərli ghwəmmə lə
*Kəristəw.

2:7 2:7 Rm 5:2; 2Kwər 3:18; 4:17; Kwəl 1:26 **2:8 2:8** Lk 23:34 **2:9 2:9** Ezay 52:15 **2:12 2:12** Rm 8:15 **2:13 2:13** 2:4; 12:10 **2:14 2:14** 1:18, 23; Zhŋ 3:5-12; 2Kwər 3:14-18 **2:16 2:16** Ezay 40:13; Rm 11:34

3

Sləni mbəzliy gəzə kwəma Hyala

1 A ngwarməhira, ghala pətsaa niy nzee mbə ghwəyəy, niy mbay ya
gəzaŋwəy kwəma njasa ka məndiy gəzanshi kwəma kaa mbəzli nza *Safə
tsa Hyala mbə nefer shiw. Nja kaa mbəzli gəmshi ni niy gəzaŋwəyee
kwəma. Sa nzana ghalaɓay, war nja ndərazhi ghwəlashi ni tə 'wa niy nza
ghwəy, kala kəliŋwəy ghwəy mbə kwəma Yesəw *Kəristəw.
2 Kwəmaa niy ɓəniŋwəy yay, nja 'wa ka məndi vaa sa kaa zəghwə niy
nza na, niy mənta naa ɗafaw. Sa nzanay, niy təhəŋwəy ghwəy gar zəmə
ɗafaw. Ya pa' sanay, təhəŋwəy ghwəy gar zəmə ɗafaw.
3 Sa nzanay, ghwəlaŋwəy nza ghwəy mbə məməni shiy nja mbəzli tikə
tə hiɗi. Njana nzana mbə hərhə ghwəy kwa jipə ghwəy, ka məməni
miyəy, ghala mbə ghwəy lə mbəzli tikə tə hiɗiw, war nja mbəzli gwanashi
ni tikə tə hiɗi məni ghwəy kwəma.
4 Mbə kwəma nə ghwəy va: «Kwəma Pəl nəwee!» kə tsahwəti. Ma
tsahwəti ɓa na: «Na Apələsə nəwee nee!» kəy, kwemer ka mbəzli
gwanashi ni tikə tə hiɗiy gəzə ghwəy nashi shi va sa?
5 Ghənzə nja na na ghəy bakanaŋəy lə Apələsə kiy, mbəzli nja washi
ni nza ghəya? Mbəzliy ghəranta sləni Hyala nza ghəy gwa'a tsəgha. Na
gəzaŋwəy ghəy kwəma Hyala, mba'a ghwəy ɓanavə nefer ghwəy. Ya wa
ndə mbə ghəyəy, njasa ɓanavə Ndə sləkəpə nici bərci ta sləni ghərati na
sləni ci mbə ghwəy.
6 Nja ka za məniŋəy ghəy. Yənəy, hwəlfəə tsaŋwambee mbə hiɗi, dza
Apələsə mba'a ganavə yam. Ma ntsaa pəsəti shi va ka kəlitishiy, Hyala
na.
7 A ghwəmmə sənay, na na kar ndə tsəŋwə shiy, lə ndə ga yam kaa
shiyəy, mbəzli pərshi ni na ghəshiw. Hyala kwətita ghənzə saa pəsətishi,
ka kəlitishi, na sa nza dikə ti mbə kwəma va gwa'a tsəgha.
8 Shiy təhəvəri kar ntsaa tsəŋwəti shiy lə ntsaa ganshi yam tiɓaw.
Yəmyəmshi na ghəshi. Ya wa ndə mbə shiy, ta wanci zhəmə sləni ci dza
Hyala ge'i ge'i lə sləni ghərati na.
9 Ghəy bakanaŋəyəy, kaa Hyala ghəra ghəy sləni jakə. Ma ghwəy na,
nja za Hyala ghwəy məniŋwəy kwərakwə ki.

Lə tsahwəti fir diɓay, nja ciki tsa nga Hyala nza ghwəy.

10 Sa dzee ge'i lə ni ya bərci ndara Hyala ta ghəra sləni nzəy, mba'ee
ghati ghəra sləni mbə ghwəy nja ndə nga ciki tsaa gwəramtiy sənay fə
səɗa ciki. Sa fətee səɗa ciki wəzə wəzə na, dza tsahwəti ndə na, ka nga
cikiy sati tə səɗa va ki. Nanzə kiy, ya wa ndə mbə ka nga shiy na, məni
tə ghəci məhərli wəzə, mbə shi nga naa sati.
11 A na səɗa ciki naciy, a Hyala garəy gwa'a, ghəci na Yesəw Kəristəw.
Tsahwəti ndə tiɓa ka mbay fəti nahwəti səɗa ciki ghwəlaw.
12 Ma ka nga shiy ki na, ka nga shiy sati tə səɗa ciki tsa va. Ka nga niy
nga lə tsahi mbəzə, nihwəti na, tə tsahi bənɓa, nihwəti na, lə *hərezli
ka bərci nza dimə ti shi, nihwəti ɓa na, lə shəghwə, ma nihwəti na, lə
məzaɗi, nihwəti diɓa na lə jivəti, tsəgha.
13 Fəca dza ngwəvəə nza kiy, ta dzəti ngwəla dza sləni ndəə dza ya
tsamaɓa ndə ci gwa'a. Sa nzana fəcavay, lə ghwə dza Hyalaa dzəghə sləni

---

3:1 3:1 Zhŋ 16:12 **3:2 3:2** Ebr 5:12-13; 1Pi 2:2 **3:3 3:3** 1:10-11; Gal 5:19-20 **3:4 3:4-5** 1:12 **3:6 3:6** SləniKY 18:4, 11, 24-28 **3:8 3:8** 4:5 **3:9 3:9** Mt 13:3-9; Ef 2:20-21; 1Pi 2:4-6 **3:10 3:10** 1Kwər 15:10 **3:11 3:11** Ezay 28:16; SləniKY 4:11-12 **3:13 3:13-15** Rm 2:6; 2Kwər 5:10

ghərati ndə ya tsamaɓa ci gwa'a. Ta sənay nda sləni wəzə naa ghərati
ndə, nda sləni jikir naa ghərati na.
14 Ma ntsa dza na ci sləniy ndita ma va ghwə ghalaɓa kiy, ta wanci
zhəmə ci dza Hyalaa dza.
15 Mba'a kə ghwə dzaa ndəhwə na ndə sləniy, ka dza Hyalaa wanci
zhəmə ci kaa tsava ndəw. A Hyala taa mbəlanti nanzə, ə na na nzanay,
ngahə dza naa mbəli. Nja ntsaa zləghwəkəvəri ghən tsa ci mbə jipə ghwə.
16 Ghwəy kiy, ə sənay ma ghwəy, ciki tsa Hyalaa gə ghwəy, ka nzəy Safə
tsa nzə ɗewɗew tsa mbə ghwəy pə ghwəy shəkəna?
17 Mba'a kə ndə laɗamti ciki tsa Hyala vay, ta zamti tsava ndə dza Hyalaa
dza kwərakwə. Sa nzanay, sa Hyala də'wə ghən tsa nzə na ciki tsa va. Ciki
tsa vay, ghwəy na ki.
18 Əntaa ndə dzaa gwəravəə ngəɗiti ghən tsa ci gəm ma, war mba'a
kə ndə mbə ghwəy nay ghən tsa ci nja ntsaa sənamti kwəma dzar kwa
kwəma tikə tə hiɗiy, ghən tsa ciy səəti tsava ndə. Wəzəɓa məniy na nja
*hil na va mbəzli tə hiɗi. Ma nza ghəci mbəə kwəmavə məniy ka ntsaa
sənata kwəma tsa kataŋ tsa ghalaɓa ki.
19 Sa nzanay, na ndə ngəri va kwəma sənata na tikə tə hiɗi na, nja shi
kama ghən ti nighəti Hyala. Ta na navay, a məndi tsasliti mbə Zliya Hyala,
ma kə məndiy:
Lə sənata kwəma shi də'wə ghən tsa shi
kəsəy Hyala mbəzliy sənata kwəma va, kə məndi!
20 Zhini ma kə tə tsahwəti pi ɓa na:
A Ndə sləkəpə sənata təkə kwəma mbə məhərli
mbəzliy sənata kwəma gwa'a gwa'a.
Aa sənay kwəma gəmta na na, kə.
21 Ghənzə tsəgha kiy, əntaa ghwəy dzaa dzaŋwəy ta vəshi lə ke ngəri,
ka gəzə, mbəzli ntsa tsa' tsa va nza ghəy, pə ghwəy ma. Kwəma ka ghwəy
sənatay, sə tiɓa kala sa ghwəyəw.
22 Ya yən yən Pəl sana, ya Apələsə, ya Piyerəy, shi ghwəy nza ghəy. Ya
shi tə hiɗi ni, ya piy tsa piy ndə ngəri, ya mətiy ɓəpəy, war shi ghwəy na
ghəshi. Ya shi mbə vəghwə tsa sənzənva ni, ya ni mbə vəghwə tsaa dzaa
nzay, war shi ghwəy na ghəshi.
23 Ma ghwəy kwərakwə ki na, shi Yesəw Kəristəw ghwəy. Ma Yesəw
Kəristəw na, sa Hyala ghəci kwərakwə ɓa, tsəgha.

4

Ka kwal Yesəw Kəristəw

1 Na na ghəy, ghəy *ka kwal Yesəw kiy, ka ghəra sləni Yesəw *Kəristəw
nza ghəy. Mbəzli ɓanavəshi Hyala kwəma nzə niy mbələy na, ta gəzə
ghəshi kaa mbəzli nza ghəy. Ava tsəgha kə mbəzli ɓətəŋəy gwa'a tsəgha.
2 Ma niy təɓə na nanzə kiy, ntsa ɓanavə məndi sləni mbə dəvə ci na,
mba'a mənti sləni va lə kwal.
3 Na neyey, ka shashara kwəma gəzə ghwəy dzəkən yaw, ya ndə njaa
na Pəl nə nihwəti mbəzliy, kwəma tiɓaa shasharaw. Ya yən də'wə ghən
tsee sanay, ka mbay yaa ni ntsa tsa' tsa nzee pənəw.

3:15 3:15 Zhəwdə 23 **3:16 3:16** 6:19; Rm 8:9, 11, 15; 2Kwər 6:16; Gal 5:25; 1Pi 2:5 **3:18 3:18** 4:10 **3:19 3:19** Zhəwbə 5:12-13; 1Kwər 1:20 **3:20 3:20** Cem 94:11 **3:22 3:22** Rm 8:38 **3:23 3:23** 15:28; Rm 14:7-9 **4:2 4:2** Lk 12:42

4 Ya tsəgha nata mee kwəma gəmgəm na mbə nəfə tseyey, ka dzee
mbay ni kwəma gəmgəm na vəyaw pənəw. Ndə sləkəra dza naa slara
nee ngwəvə gwa'a tsəgha.
5 Va tsəgha na kiy, ka mbatsə sla ngwəvə ghwəy dzəkən sləni mbəzli
di ma. Ndəghətim vici dza Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw səəkə ti. Sa
ka na səəkəyəy, ghəci dza naa ɓəkəvəri shi mbəmbə ni dzar mbə kwəsli
gwanashi, mba'a ɓəkəvəri kwəma təkə mbəzli mbə nefer shi. Ma fəcava
kiy, ya wa ndə na, ta falti dza Hyala ge'i lə sləni ghərati na.
6 A ngwarməhira, ma kwəma gəzaŋwəy ya vaa dzəkən ghən tsa ghəy lə
Apələsə gwanata kiy, ta mbəə kəətitəŋwəy nə ya, nza ghwəy mbəə ɓənivə
kwəmaa səvəri mbə. Ta mbə ghwəy nəw kwəma lə kwal tsa nzə, njasa
tsasliti məndi mbə Zliya Hyala gwa'a tsəgha. Əntaa ghwəy dzaa dzaŋwəy
ta vəshi lə tsahwəti ndə, ka ndərə tsahwəti ma.
7 Ya gha gha ntsaa ɓəti ghən tsa gha va nja pərŋa kiy, wa ntsaa ni, pərŋa
nza gha mbə nihwəti mbəzli kə ngəŋaa? Nima shiy na ni kwəmavə gha
va lə bərci gha, kala kama Hyala ndaŋa shi kia? Hyala kə ndaŋa shi va
gha gwanashi kiy, tawa dzaŋa gha ta kəli ghən gəm njasa nzana lə bərci
gha gha kwəmavə shi va gha va diɓa kia?
8 Mənim kwəma ghwəy gwəla, a ghwəy kwəmavə shi ɗi ghwəy gwa'a
gwa'a nana na ghwəy ki. Ka shiy məniŋwəy ghwəy kwa kwal Hyala. A
ghwəy ghati məni mazə kala ndəghəŋəy ma. Jəw niy dza naa nza, ghwəy
məniŋwəy ka mezhizhə nza kataŋəw. Ghalaɓay ta kwəmavə məni mazə
dza ghəy, ghəy ka kwal Yesəw kwasəbə ghwəy nza.
9 Ma na na ghəy ghəy ka kwal Yesəw, yən nighə nee kiy, war ka mbəzliy
kəray ləy hwəm gwa'a gwa'a nighee Hyala fəyŋəy mbə mbəzli. Nja
mbəzli slanakənshim ngwəvə məti, ta dza məndi ta bəkwəshi tə bəghə
kwa kwəma mbəzli gwa'a gwa'a. A Hyala fəyŋəy ka mbəzli dza məndiy
ɓasəva gwa'a gwa'a ta nighəshi, ta nighəshi ka kwal Hyala, lə mbəzli tə
hiɗi gwa'a.
10 War nja ka gezlekiki zhəghəŋəy ghəy va mbəzli tə hiɗi, tə sa gəzəpə
ghəy kwəma Yesəw Kəristəw na ghəy ki. Dzəghwa ghwəy na ghwəy ki na,
njasa ɓətəŋwəy məndi ka mbəzliy sənata kwəma tə sa jakəŋwəy ghwəy
lə Yesəw Kəristəw ghwəy nighəti. War nja mbəzli daw daw bəliti ni
nighəŋəy məndi. Dzəghwa ghwəy na ghwəy ki na, njasa ɓətəŋwəy məndi
ka ka bəliti ghwəy nighəti. Ə tsəərəŋəy məndi na ghəy ki. Ma ghwəy na,
njasa fə məndi dikəə dzəti ghwəy ghwəy nighəti.
11 Ya pa' ndatsə sanay, mbə ghəraŋəy na ma lə ndir gwa'a. Ya kwəbeŋer
kən ghən ghəy na, war shi hali hali ni. War ngəra'wə məndiy saŋəy təgəm
təgəm, war ə ghəy dadaŋərə war daŋərə.
12 Ə məti ghəy dzəmbə ghəra sləni lə dəvə ghəy ta mbə ghəy kwəmavə
shi zəmə ghəy. Ya tsəərəə tsəərəŋəy ndə na, war mbə cə'wə Hyala ghəy
ti a ghənzə təfanati miy tsa wəzə tsa. Ya war ə saŋəy məndi ngəra'wə na,
war mbə sə'wa ghəy.
13 Ya ə gəzə mbəzli *kwəma jikir naa dzəkən ghəy na, ka gəzanshi
kwəma kwa kwəma pəəsli. War nja kwasheɓi tə kəsəkə nighəŋəy mbəzli
tə hiɗi, nja shi kwa dəlagwa vi'i.
14 Ma kwəma tsasliŋwəy ya na tsətsəy, ta mbə ha'wəə ghəraŋwəy va
kwəma məni ghwəy va nə yaw. Əhəŋ, kwəmaa sava ɗee ciŋwəy. Sa nza
ghwəy ndərazhee ɗitee.

4:4 4:4 Cem 143:2 **4:5 4:5** 3:8; Cem 139:1-12; Rm 2:16 **4:7 4:7** Gal 6:3 **4:9 4:9** Rm 8:36; Ebr 10:33 **4:10 4:10-13** 2Kwər 11:23-29 **4:10 4:10** 3:18 **4:12 4:12** Lk 6:28; SləniKY 7:60; Rm 12:14; ghəra sləni lə dəvə: SləniKY 18:3 **4:13 4:13** WahəZher 3:45

15 A na nee, ya njaa kwəmavə ghwəy nihwəti mbəzliy ɓəniŋwəy kwəma
Yesəw Kəristəw ləy hwəmee ɗaŋ tsa shiy, war yən kwətira na dəŋwəy
mbə kwəma Hyala, yən yən Pəl. Sa nzanay, ghala pətsaa gəzaŋwəy ya
yəwən kwəma wəzə na ɓanavə ghwəy nefer ghwəy kaa Yesəw Kəristəw.
16 Va tsəgha cə'wəŋwəy ya a ghwəy məni kwəma njasa mənee va.
17 Ava va tsəgha ghwənayŋwəy ya Timəte, ghəci zəghwee ɗee, saa
kəsəvə ghəra sləni Yesəw Kəristəw bekir dəvə. Ə ghwənəghəŋwəy ya,
nza ghəci zhiniy ciŋwəy nzəy tsee kwa kwal tsa Yesəw. Ka ciŋwəy njasa
kee ɓananshi nzəy kaa mbəzliy nəw Yesəw ya kwəmaɓa.
18 Nihwəti mbəzli mbə ghwəyəy, ə dəmdəmə ghəshi hati, ka kəli ghən
tsa shi, ka dzee zhiniy tsəhəra mbə ghwəyəw, kə ghən tsa shi.
19 War mba'a kə Hyala zləɓati kiy, kwa kwəma jəw na ta tsəhəra dzee
mbə ghwəy. Sa kee tsəhəray, nzee nata sləni mbata niva mbəzliy kəli ghən
tsa shi va kwərakwə di. Əntaa ghəshi taa nza war kəray gəzə kwəma, sa
mbata ghəshi gəzə nzə gwa'a tsəgha, kala civa bərci *Safə tsa Hyala səvəri
mbə shi.
20 Sa wana gəzee tsəghay, sa nzana mba'a kə Hyalaa sləkə ndəy, kwataka
gəzə kwəma ka naa mbata gwa'a tsəghaw, kar bərci Safə tsa Hyalaa civaa
səvəri mbə.
21 Nama kwəmaa ɗi ghwəy yən tsəhə mbə ghwəy li kia? Wəzəɓa
lə ghədəm tsəhee ta də'wəŋwəy ta naa, naa wəzəɓa sahə kee dzəmbə
ghwəy, ka ciŋwəy njasa ɗitəŋwəy ya na?

5

Nighəm dzəkən ghən tsa ghwəy, ghwəy mbəzliy nəw Yesəw

1 Ya hwəmɓay, war mbə favə kee nza məndiy gəzə kwəma ghwərghwər
tsa mənti tsahwəti ndə kwa jipə ghwəy. Ə ɓəvə na mali dəy tsaa yakə,
ka nza ghəshi li, kə məndi. Gəla tsava ghwərghwərəy, ya kwa jipə ka ta
mbəri, mbəzliy nəw ma Hyala na, səəkə məndiy slavəw.
2 Ma zhini ghwəy diɓa ya tsəgha nzə na, tapə ghwəy dzəmbəŋwəy mbə
vəshi, ka kəli ghən tsa ghwəy. Ə sənay ma ghwəy kwəma gar wahə ghwəy
və na sava pə ghwəy na? Gar ɓəkəvəri gəla tsava ntsaa məni shi tsəgha
ni va nza ghwəy mbə ghwəy.
3 Ma yən ta na tsee ghən, ya tsəgha kamee kwa jipə ghwəy də'wə ghən
tsee sənzənvay, war mbə ghwəy na təkə kwəmee. E slavəri ngwəvəə
dzəkən ntsaa mənti gəla shi ha'wə ha'wə ni va tsəgha ni njasa nzee tiɓa
mbə ghwəy.
4 Lə Slən tsa Yesəw *Kəristəw Ndə sləkəmmə slavəree ngwəvə ci,
ɓasəŋwəyəm, war tiɓa dza təkə kwəmee nza mbə ghwəy kwərakwə, zhini
tiɓa bərci Yesəw Ndə sləkəmmə.
5 Sa ka ghwəy ɓasəŋwəyəy, nza ghwəy zlanay gəla ntsa tsəgha tsa va kaa
*ndə jaka tsa Hyala mbə dəvə ci, ta mbə jikir tsa məni na vaa irəvəri, nza
Hyala mbəə mbəliti piy tsa ci fəca dza Ndə sləkəpəə səəkə ta sla ngwəvəə
dzəkən mbəzli.
6 Kwəma gar kəli ghən li na gəla kwəma vaw. A ghwəy sənay fir tsaa
ni va: Is jəwə tsətsə ka məndiy manambə mbə ghwəpə, ka naa dza na,
mba'a pəslivəri ghwəpə va gwanata, kə məndi.

4:15 4:15 Gal 4:19 **4:16 4:16** 11:1; Flp 3:17; 1Tes 1:6 **4:17 4:17** Timəte: 16:10; SləniKY 16:1; 2Kwər 1:1 **4:19 4:19** war mba'a kə Hyala zləɓati: SləniKY 18:21; Zhk 4:15 **4:20 4:20** 2:4; 15:24 **4:21 4:21** 2Kwər 1:23; 13:10 **5:1 5:1** SləniTaH 18:8 **5:2 5:2** 6:12; 10:23 **5:3 5:3-4** Kwəl 2:5 **5:5 5:5** 1Tim 1:20 **5:6 5:6** Gal 5:9

7 Va tsəgha na kiy, ɓə pə ghwəy ɓəkəvəri *kwəma jikir na va mənta nja
*is mbə ghwəy. A ghwəy nza ɗewɗew nja ghwəpə 'war hwaɗi na kama
is mbə. E sənay a Hyala manamtəŋwəy ka mbəzli ɗewɗew ni, lə miymiy
Yesəw sa mətiy na tə ghwəmmə. Ghəci məniy na ka na ghwəmmə gamə
ka məndi vaa sləy ta ta Hyala li mbə *makwaghwa Pakə.
8 Ghənzə tsəgha kiy, ə pə ghwəmmə təhəvərivammə lə shi gəmgəm ni
va mənishi nja is. Tsə makwaghwa Pakə ghwəmmə, kala kama lə peŋ tsa
nza is mbə. Di na gəzəy, kala kama kwəma jikir na lə ghwərghwər mbə
ghwəmmə. Lə peŋ tsa kama is mbə pə ghwəmməə tsə, ɗi na gəzəy, lə
nəfə tsa ɗewɗew tsa, ka gəzə na kataŋ na kwəma.
9 Mbə nahwəti zliyee va niy tsasləghəŋwəy yay, e niy gəzaŋwəy: Əntaa
ghwəy jakəva lə mbəzliy məni ghwərghwər ma, pən niy ni.
10 Ma mbə gəzə kwəmee vay, dzəkən mbəzliy məni ghwərghwər
gwanashi tə hiɗi niy nza naw. Dzəkən ka məni mətsə ta shi ndə, lə ka
ghəli, lə ka tata mbəreketi tikə tə hiɗi niy nza naw. A na mbəzliy məni ni
tsəgha ni va shiy tə hiɗi gwanashiy, ka təhəvərivay ndə li shi kala ɓarvay
ndə tikə tə hiɗiw.
11 Ma gəla ntsaa niy nə ya va ka jakəva ghwəy li ma pənəy, gəla ntsaa
ni va, ndə nəw Yesəw gee, kə, zhini, ndə ghwərghwər ghəci, ya ndə məni
mətsə ta shiy, ya ndə ta mbəri, ya ndə tsəhtsəhə lə mbəzli, ya ndə ghighiva
lə shi sa, ya ndə ghəli. Gəla tsava ndəy, ka jakəva ghwəy ya ta zəmə shi
zəmə li ma nə ya.
12-13 Ma na mbəzliy nəw ma Yesəwəy, yən dza naa sla ngwəvəə dzəkən
shiw. Hyala də'wə ghən tsa nzə dza naa slanshi na shi ngwəvə. Ghwəy
na na ghwəyəy, ghwəy dza naa sla ngwəvəə dzəkən mbəzli nza ghwəy
mbə nəw Yesəw li shi. Ma kə Zliya Hyalay: «Bəkəvərim ntsaa məməni
kwəma jikir na mbə ghwəy» kə, tsəgha pə ghwəy mənti ki.

6

Ka har ghən tsa ghwəy ghwəy dzəti ngwəvə kwa kwəma mbəzliy nəw ma Yesəw ma

1 Mba'a kə kwəma səəti mbəzli kwa jipə shi mbə ghwəy ghwəy mbəzliy
nəw Yesəw kiy, a shiy mənishi dza ghəshiy dzashi ta sləka kwəma va va
mbəzliy nəw ma Yesəw, mbərəkə ghəshi zlay dza ta sləka nzə va mbəzli
Hyalaa?
2 Ə sənay ma ghwəy mbəzli Hyala dza naa sla ngwəvəə dzəkən mbəzli
tə hiɗi, pə ghwəy shəkəna? Ghwəy kə dzaa sla ngwəvəə dzəkən mbəzli tə
hiɗi kiy, a shiy mənishi dza ghwəy mbay ma slavəri na jəw na kwəmaa?
3 Ə sənay ma ghwəy, ya ka kwal Hyala shi na, ghwəmmə dza naa
slanshi ngwəvə, pə ghwəy shəkəna? Tsəgha kə kiy, wa shiy mənishi dza
ghwəmmə mbay ma slavəri kwəma tikə tə hiɗi kia?
4 Ka məndiy nighə kiy, war nə ma kwəma tsahwə kə kwa jipə ndə lə
ntsa nəw ghəshi Yesəw li na, gwa'a ka dza ta pəla ntsa tə ngwəla, kama
kwal dikə tsa məna ge'i dzar kwa kwal tsa mbəzliy nəw Yesəw, ta sləka
kwəma va.
5 Ka ghəraŋwəy ha'wə nanzə va gəla nava kwəma sa pən? Ə nzana kala
ntsaa sənata kwəma mbə ghwəy ya kwətiŋ nzə, gar mbay ghəciy sləkati
kwəma kwa jipə ngwarməmə mbə nəw Yesəw ki shəkəna?
6 Kay, niy təɓə na ndə mbə ghwəy pəmə zəmbəghəy tsa mbə Yesəw
*Kəristəw dzəti ngwəvə kwa kwəma mbəzliy nəw ma Yesəw Kəristəwəw.

5:7 5:7 Səvəri 12:1-15; 13:7; Zhŋ 1:29; 1Pi 1:19 **5:9 5:9** Mt 18:17; 2Tes 3:14 **5:11 5:11** 6:9-10; 2Tes 3:6; Tit 3:10; 2Zhŋ 10 **5:12-13 5:12-13** Nəw 13:6 **6:2 6:2-3** Rm 5:17; 2Pi 2:4; Zhəwdə 6; ShiZhŋ 1:6

7 Talay, kwa vəghwə tsa nay ghwəy kwəma kwa jipə ghwəy, war ə
ghwəy harva ka ghən tsa ghwəy dzəti ngwəvəy, a ghwəy shikəŋwəy kwa
kwal Hyala ɗi naa gəzə. Ya ə məntəŋwəy ndə kwəma gəmgəm na, ya ə
ghələhwə ndə shi ghwəyəy, ka mbə ghwəy sə'wahwə sa?
8 Zhini pərɓa ghwəy ki na, ka məməni kwəma gəmgəm na kaa mbəzli,
ka ghəghəli shi shi. Ya tsəgha na ghəshi ka ngwarməhiŋwəy kwa kwal
Hyala.
9 Ə sənay ma ghwəy, ka dza ka məni kwəma gəmgəm naa tsəhəshi tə
pətsa sləkə Hyalaw pə ghwəy shəkəna? Ka ngədiŋwəy kwəma ma, a na
ka ta mbəreketi, lə ka ghwərghwər, lə zhər ka pəəsli mi'i mbəzli, lə mi'i
ta zhərəy pəəsli lə nihwəti zhər, lə zhərəy səsəl ghən tsa shi.
10 Lə ka ghəli, lə ka ɗi gəna, lə ka ghiva lə shi sa, lə ka zəmə mətsəni
mbəzli, lə ka gwəfəy, gəla niva mbəzli gwanashi na, ka tsəhəshi ghəshi tə
pətsa sləkə Hyalaw.
11 Kwataŋay, mbə məni gəla shi va niy nza nihwəti mbəzli mbə ghwəy.
Ma dza Hyala ki na, mba'a yaɓamtəŋwəy kwəma ghwəy jikir na, mba'a
məntəŋwəy ka mbəzli nzə, mba'a ɓanti fəti kən ghən tsa ghwəy, lə slən
tsa Yesəw Kəristəw, mba'a lə bərci Safə tsa nzə va.

Mənim kwəmaa dzaa fə shəndəkəə dzəti Hyala lə vəgha ghwəy

12 Ka nihwəti mbəzli ɓəliŋəvə mbə ghwəyəy: «A kwal va ghəy ta məni
ya nimaɓa shi ɗi ghəy» kə ghəshi. Yaŋ, tsəgha na nanzə, ə na na nzanay,
ma mbə shi ɗi ghəshi va məni kiy, gwanashi dza shi vaa nza, ka shiy
kəətitishiw. Ya yən də'wə ghən tsee yən Pəl sənzənvay, a kwal vəya ta
məni ya nimaɓa shi ɗee. Ə na na nzanay, na nee na, ka dzee zlanay ghən
tsee kaa nihwəti shiy ta nzee ka mava tsa shiw.
13 Zhini ma kə ghəshiy ni diɓay, tawa ngati Hyala hwər kala ta shi
zəməa? Tawa mənti na shi zəmə kala ta zəməshiy dzəghwa hwəra? kə
ghəshiy ni. Eh yaŋ, tsəghaa nava nanzə. Fəcahwəti nanzə kiy, ta zamti kar
hwər lə shi zəmə dza Hyala bakanashi. Ma na vəgha ghwəmmə nanzə kiy,
mənti Hyala ta məni ghwərghwər liw. Ta məni shiy fə shəndəkəə dzəti
Ndə sləkəmmə Yesəw *Kəristəw li mənti Hyala vəgha, ma Ndə sləkəpə
na, ta sləkə vəgha va.
14 Njasa mətiy Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw va mba'a Hyala zhanakati
mbə mətiy, tsəgha dza naa zhanakatəmmə mbə məti lə bərci nzə
kwərakwə.
15 Aa sənay ma ghwəy vəgha ghwəy va na, nahwəti bəla vəgha tə
Kəristəw na pə ghwəy shəkəna? A shiy mənishi kee dzaa ɓəvə nahwəti
bəla vəgha Kəristəw ta dzaa tsəɓatiy dzəti mali kwa ghwərghwəra? Ka
məniva nava kwəmaw.
16 Sənay ghwəy nanzə, ya wa ntsaa jakəy ta həni lə mali kwa
ghwərghwər na, mbər ka vəgha kwətiŋ na ghəshi li pə ghwəy sa? Tsəgha
kə məndi mbə Zliya Hyala. Ma kə məndiy: «Ghəshi bakanashi na, mbər
ka vəgha kwətiŋ dza ghəshiy nza» kə məndi.
17 Ma na ntsaa jakəy lə Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəwəy, nəfə tsa
kwətiŋ tsa na sa shi li naci ki.
18 Ghənzə tsəgha kiy, ndəghwəm ghən tsa ghwəy va məni ghwərghwər.
Nihwəti kwemer jikir jikir ni məni ndə ngəri gwanashiy, war pərikə

6:7 6:7 Mt 5:39-40; Rm 12:17 **6:9 6:9-10** 15:50; Gal 5:19-21 **6:11 6:11** Tit 3:3-7; Ebr 9:14; 1Zhŋ 1:7 **6:12 6:12** 8:9; 10:23; Gal 5:13; 1Pi 2:16 **6:13 6:13** Mt 15:17-19; 1Tes 4:3 **6:14 6:14** 15:15, 20; Rm 6:4; 8:11; 2Kwər 4:14 **6:15 6:15** 12:27 **6:16 6:16** Ghava 2:24; Mt 19:5; Ef 5:31 **6:17 6:17** Zhŋ 17:21-23; Rm 8:9-11; 2Kwər 3:17-18; Gal 2:20

pərikəshi tə ngwəlashi ka ghəshiy nza va vəgha ndə. Ma na ntsaa mənti
ghwərghwərəy, vəgha ciy yəɗamti na də'wə ghən tsa ci.
19 Aa sənay ma ghwəy diɓa na, ghi tsa *Safə tsa Hyala ɗewɗew tsa na
vəgha ghwəy pə ghwəy na? Hyala fambəŋwəy na Safə tsa va mbə nefer
ghwəy. Va tsəgha kiy, ghwəy zhini naa sləkə ghən tsa ghwəyəw, Hyala
sləkəŋwəy na.
20 Sa nzanay tə shi nza dimə ti shi mbəərətəŋwəy Hyala. Va tsəgha na
kiy, war kwəmaa dzaa fə shəndəkəə dzəti Hyala pə ghwəy məni lə vəgha
ghwəy gwa'a tsəgha.

7

Zləɓa kwəmaa dzəkən kwəma nzəy tsa mbəzliy ɓətəvashi

1 Nana kiy, ta zləɓaŋwəy kwəma dzee dzəkən kwəmaa niy ɗəw ghwəy
va vəya mbə Zliya tsaslikəvəra ghwəy va. Ma nə yay, wəzə na va ndə
ghəci kə nzəyəy kala ɓə mali ghəci.
2 Ya wəzə na tsəghay, kala dza kə ndəə mbəə nzəyəy tsəgha, ka na
dza tapə dzəmbəy mbə məməni ghwərghwər ɓa na, wəzə dza naa nzaw.
Wəzəɓa ɓəvə zal na ci mali ka sa ci. Tsəgha ya namaɓa mali na, mba'a
ɓəvə zata ka sa nzə kwərakwə.
3 Kwəma təɓə zal mananta kaa mali ciy, ghənzə kə zal məni. Mali
kwərakwə na, ka məni kwəma təɓə maliy məni kaa zata.
4 Mali sləkə na vəgha nzəw, sa zata na. Tsəgha zal kwərakwə, ghəci
sləkə na vəgha ciw, sa mali ci na.
5 Əntaa ghwəy ini ghən tsa ghwəy kwa jipə ghwəy lə mali gha ta jakəva
tsa ghwəy ma. War ghwəy gəzəti na kwa jipə ghwəy li, ta hi jəw, ta mbə
ghwəy cə'wə Hyala. Ma ləy hwəməy, zhini tə ghwəy jakay ghən tsa ghwəy
taŋtaŋ, vantaa *ndə jaka tsa Hyala həərəhwəŋwəy, sa dza ghwəy mbay
ma sə'wati nzəyŋwəy kwətiŋwəy.
6 Ma kwəma gəzaŋwəy ya nay, ə nə ya war tsəgha ka ghwəy mənti
pənəw. Mba'a ghwəy gar mənti tsəghay, wəzə na nə ya gwa'a tsəgha.
7 Ma war vəya kə ta na tsee ghən nzay, e mbay gəzə, wəzəɓa nzəyshi
mbəzli njasa nzee va kala ɓəva ma na, pən. Ma nanzə ki na, ka dza
naa nza war wəzə tsəgha ɓaw. Sa nzanay, ghənghən ndapə Hyala bərci,
kwətita na ɓanavə na kaa tsahwəti ndə, zhini kwətita na ɓanavə na kaa
tsahwəti diɓa.
8 Ma na kwəma gəzee kaa zhər kama mi'i və shi, lə mi'i kama zhər və
shi mba'a mi'i mbəreketiy, wəzə na ghəshi nzəyshi njasa nzee tsa, kala
ɓəva.
9 Nanzə ki, kala dza kə ghəshiy mbay sə'watiy. Ə kə zal ɓəvə mali ci,
mba'a mali ɓəvə zata. Wəzəɓa ɓəva dza naa nza, kən na dza ndəə nza,
war mbə irəva lə maw nava kwəma dzaa nza.
10 A na mbəzliy ɓətəvashiy, vanta kwəma gəzanshee. Yən gəzəkə naw,
Ndə sləkəpə gəzəkə na, a kəy: Əntaa mali təhəva lə zata ma, kə.
11 Mba'a kə təhəvərivata liy, ə kə dzaa nzəyta kwətita kala ɓə ma
tsahwəti zal. Aw na, mba'a ghəshi jakəshiy sləkati kwəma shi lə zata
tsaa nza na va və, mba'a ghəshi zhintəvashi. Zal kwərakwə ɓay, əntaa
ghəci təhə mali ci ma.
12 Ma nihwəti mbəzliy tərmbəy, avanta kwəma gəzanshee də'wə ghən
tsee, Ndə sləkəpə gəzə naw, mba'a kə ntsaa nəw Yesəw *Kəristəw lə maliy

---

6:19 6:19 3:16 **6:20 6:20** 7:23; Rm 13:14; 1Pi 1:18-19 **7:2 7:2** 1Tes 4:3-4 **7:3 7:3** Ef 5:21-29
7:7 7:7 Mt 19:11-12; 1Kwər 12:11 **7:9 7:9** 1Tim 5:14 **7:10 7:10-11** Mt 5:32; 19:9

nəw ma Yesəw, mba'a ghənzə zləɓati nzəy lə zata tsa va wəzəy, əntaa zal
tsa va dzaa tihə mali va ma.
13 Mba'a kə mali mbə nəw Yesəw Kəristəw lə zal tsaa nəw ma Yesəw,
mba'a ghəci zləɓati nzəy lə mali ci va wəzə diɓay, əntaa mali va dza ɓarva
və ma.
14 Va wa gəzee tsəghay, sa nzana ntsa Hyala məniy zal tsa va tə mbərkə
mali ci va mbə nəw Yesəw, maliy nəw ma Yesəw va diɓa na, ntsa Hyala
ghənzə tə mbərkə zata tsaa nəw Yesəw va. Kala tsəgha kə nzay, ka dza
ndərazhi yakə ghəshiy nza ka mbəzli Hyala nzaw. Njana nzana tsəgha
kiy, mbəzli nzə na ghəshi.
15 Ma mba'a kə tsaa nəw ma Yesəw ndə mbə shiy ɗi ghəshiy
tihəvərivashiy, tihəvərivashi tə ghəshi. Ghalaɓay, kwəma yaɗamti tsa
mbə nəw Yesəw va ndə tiɓaw. Sa nzanay ta nza ghwəy mbə kwəma nzə
cəlikwə harvəŋwəy Hyalaw.
16 Sənay gha, gha dzaa mbəliti zaŋa, gha tsa mbə nəw Yesəw gha maliw.
Ya zal tsa mbə nəw Yesəw ciy, sənay na ghəci dzaa mbəlanti mali ci
kwərakwəw. Ava tsəgha.

Njasaa niy nza gha va ghala pətsaa harvəŋa Hyalay, tsəgha pə gha nzəyŋa

17 Ya wa ndəy, ə kə nzəyəy war njasaa niy bərkanavə Hyala kwa sləkəpə
va na ci kwəma ghala vəghwə tsaa niy harvə Hyala va ta nəw nzə. Ava
tsəgha kee gəzə kaa mbəzliy nəw Yesəw gwanashi.
18 Sənzənva, mba'a kə ndə niy nzaa, ntsa sla*sla fə'yasa tsa maɗi Hyala
ta harəy, əntaa ghəci dzaa mbəla biyɗamti nava kwəma ma. Kalaa niy
slanti fə'yasa kə tsahwəti maɗi Hyala ta harəy, əntaa ghəci dzaa ni war
yən zhiniy slanti fə'yasa, kə ma.
19 Va sa nzanay, slanti ndə fə'yasa, lə slanti ma ndə gwa'ay, nahwəti
kwəma tiɓa mbə va Hyalaw. War ntsa mbə ɗanta fəti ta nəw kwəma
gəzəkə na na ntsa vəshi na ti.
20 Ya wa ndəy, ə kə nzəyəy war njasa niy nza na va ghala pətsaa harvə
Hyala va ta nəw nzə.
21 Ya war ndə papa niy nza ndə ghala pətsa har Hyalay, əntaa ghəci dzaa
təkə nahwəti kwəma ma. Mba'a kə gar kwəmavə kwal tsaa mbaranti
ghən tsa ci nanzə kiy, wəzəɓa mbəərəti na sa ci na.
22 Ka zəzə nahwəti kwəma ghəci ma, sa nzana, mba'a kə Hyala harvə
ntsa papa tsa ta nəw nzəy, ka ntsaa sləwa ghən tsa ci dza naa zhəghəy, sa
nzana mba'a jakəy lə Yesəw *Kəristəw. Mba'a kə Hyala harvə ndə yaya
tsaa sləwa ghən tsa ci ta nəw nzə diɓay, ka mava tsa Yesəw Kəristəw ka
naa məniy.
23 A Hyala mbəərəkəŋwəy tə shi nza dimə ti shi, ta nza ghwəy ka shi
nzə. Va tsəgha kiy, əntaa ghwəy zhiniy mənti ghən tsa ghwəy ka mevivi
mbəzli diɓa ma.
24 A ghwəy favə ɓay ngwarməhira, ya wa ndəy, ə kə nzəyəy kwa kwəma
Hyala war njasaa niy nza na va ghala pətsaa harvə Hyala va ta nəw nzə.

Gəzə kwəmaa dzəkən mbəzliy səəkə maa ɓəhwəvashi, lə dzəkən mi'i mbəreketi

25 Nana kiy, ta zləɓaŋwəy kwəma dzee dzəkən mbəzliy səəkə ma ɓəhwə
mi'i lə mi'iy səəkə maa ɓəhwə zhər. Kwəma ɗee va gəzaŋwəyəy, yən

---

7:14 7:14 Rm 11:16 **7:15 7:15** kama cəlikwə: 14:33; Rm 12:18; 14:19; 2Kwər 13:11; Kwəl 3:15; Ebr 12:14 **7:16 7:16** 1Pi 3:1 **7:18 7:18** Gal 5:1 **7:19 7:19** Rm 2:25-29; Gal 5:6 **7:22 7:22** Ef 6:6; Flm 16; 1Pi 2:16 **7:23 7:23** 6:20 **7:25 7:25** 1Tim 1:12-14

təkəti na tsəgha, kwəma favee va Ndə sləkəpə naw. Tə mbərkə wəzə hwər tsa məntəra Ndə sləkəpə va kiy, a ghwəy taa zləɓa kwəma ɗee va gəzaŋwəy.

26 Mbə nee zəzə kwəmay, wəzə na zhərəy səəkə maa ɓəhwə mi'i, lə mi'iy səəkə maa ɓəhwə zhər nzəyshi tsəgha, kala zhiniy pəla ɓəva, va kwəma ngəra'wə tsaa məməniva tsa sənzənva.

27 Mba'a kə mali va ghay, ka nə gha wəzəɓa təhamtee, pə gha ma. Kala ɓəvə mali pə ghay, ka pəla ɓə nzə gha ma.

28 Ya tsəgha gəzəkə yay, ə makee mbəzli va ɓəvaw. Mba'a kə ndə ɓəvə mali ciy, mənti *kwəma jikir na naw. Mba'a kə zha ɓəvə zatay, mənti kwəma jikir na naw. Sa nzana tərəŋwəy ngəra'wə va mbəzliy ɓətəvashi, va tsəgha niy gəzee tsəgha, ta mbəə mbəlanti mbəzliy ɓətəvashi ma, səvəri mbə ngəra'wə tsa va.

29 A ngwarməhira, a nə ya kaa kwəma ɗee va gəzə mbə kwəma vay: Ndal tərmbə vəghwəw, nanay, ka kəslimbə ghən ka mi'i war mbə kwəma mi'i shi ma.

30 Mbəzli mbə tihwəniy, ka kəslimbə ghən ghəshi mbə tihwəni ma. Ni mbə vəshi ɓa na, ka kəslimbə ghən ghəshi mbə vəshi ma. Əntaa ka papa shiy kəslimbə ghən mbə ɓasə shiy ma.

31 Əntaa mbəzliy kwəmavə shiy tikə tə hiɗi dzaa kəslimbə ghən mbə shi va ma. Sa nzana hiɗi nashi ghwəmmə niy, ka dza ghəshiy nzəyshi war tsəghaw, ta kəɗi dza ghəshi.

32 Ka ɗee ghwəy irəva lə zəzə kwəmaw. Ntsaa ɓəvə ma mali naciy, war kwataka dzəkən kwəma Ndə sləkəpə Yesəw *Kəristəw gwa'a tsəgha na na ci təkə kwəma, ka pəla kwal tsaa məni kwəmaa təɓanci.

33 Ma na ntsa nza mali və naci kiy, kar naa zhiniy təkəə dzəkən shi tə hiɗi ni diɓa, ta pəla kwal tsaa məni kwəmaa dzaa təɓanta kaa mali ci

34 Na naci kiy, bakə mbə ka məhərli ciy təhəvərivata. Ghyehiy ɓəvə ma zhər, lə mi'i mbəreketiy kama ta zhər nashi kiy, war dzəkən kwəma Ndə sləkəpə ka ghəshiy təkə kwəma gwa'a tsəgha. Mba'a ghəshi ɓanavə vəgha shi lə məhərli shi gwa'a gwa'a kaa Hyala. Ma na ta zal mali nanzə kiy, kar naa zhiniy təkəə dzəkən shi ka na mənti tikə tə hiɗi, ta mbəə təɓanci kaa zata.

35 Sa gəzaŋwəy ya kwəma nay, ta mbəə makətəŋwəy va məni kwəma ɗi ghwəy nə yaw. War ə ɗee kəətitəŋwəy nza ghwəy mbəə məni naa təɓə kwəma, ka nəw Ndə sləkəpə Yesəw lə nəfə tsa ghwəy kwətiŋ, kala kəslimbə ma ghən mbə zəzəə dzəkən nihwəti shiy.

36 Nanay, e ɗiy gəzaŋwəy kwəmaa dzəkən ndə lə makwa ci. Mba'a kə kar ndə lə makwa ci niy sləkati ndanishi kwa jipə shi, zhini kala zlay səəkə nzəghə zal tsa va ta makwa ci va, war mbə təkə ghəciy dzəkən kwəma nzə, mba'a nighəti njasa mənti na kwəma gəmgəm nay, ə kə ɓəvə makwa ci va. Wəzə mənti na. Kwəma jikir na mbə ya jəwəw.

37 Ma mba'a kə zal tsa va garəy tə kwəma təkəti na mbə nəfə tsa ci də'wə ghən tsa ci: «Yənəy, tə ghwəmzhi ɗee nzəyra ka ɓə makwee va yaw nə ya» kə. Kala kama va sa daməti məndi, mba'a mbay kəsəti nzəghə ciy, wəzə mənti na ghəci kə zlata zha va kala ɓə ma.

38 Avanta bazhə tsa kwəma va: Mba'a kə ndə ɓəvə makwa ciy, wəzə mənti na. Ma mba'a kə ndə kala ɓə ma makwa ci diɓay, ghəci na saa gwəraa mənti kwəma wəzə na.

7:26 7:26 Zher 16:1-4; SləniKY 14:22; 1Tes 1:6; 3:3-4 **7:28 7:28** Lk 21:23 **7:29 7:29-31** Rm 13:11-13; 1Pi 4:7; Flp 4:5 **7:31 7:31** 1Zhŋ 2:17 **7:33 7:33** Lk 14:20

39 Kwal va mali nza zata tə ghwəməy, ta dza ghənzə ta ɓə tsahwəti
zaləw. Ma mba'a kə mətiyəy, a kwal və ta ɓə tsa dĩ na zal, kama zal tsa
vaa ndə nəw Ndə sləkəpə Yesəw Kəristəw kwərakwə.
40 Ə na na nzana nanzə kiy, vəya na nee na, wəzəɓa ghənzə nzəyta
kala ɓə ma tsahwəti zal dza naa favə vəgha nzə. Ava tsəgha na nee gəzə
kwəma. E sənay, a *Safə tsa Hyala mbə nəfə tsee kwərakwə.

8

Gəzə kwəmaa dzəkən zəmə shi tahwə məndi mbəri li shi

1 Nana kiy, ta zləɓaŋwəy kwəma dzee dzəkən kwəma zəmə sliw tsa
tahwə məndi mbəri li.
Ma pə ghwəy mbə gəzə kwəma ghwəyəy: «A ghəy sənata kwəma
gwanata» pə ghwəy. Yaŋ, tsəgha na, ə na na nzana nanzə kiy, kar sənata
kwəma vaa fambə ndə mbə kəli ghən tsa ci diɓa. A na dĩ, mbəzli kəə
dĩva kwa jipə shi kiy, kar naa mətsahanshi bərci.
2 Mba'a kə ndə ɓəti ghən tsa ci nja ntsaa sənata kwəmay, sənata kwəma
kataŋ na tsava ndə njasa təɓə na va Hyalaw.
3 Ma ntsaa fal ma ghən tsa ci, ka dĩ Hyala ghəciy, ava ntsa sənay Hyala
ka ntsa nzə.
4 Kwəmaa dzəkən sliw tsa tahwə məndi mbəri li kiy, njaa naa? Ta zəmə
dza ghwəmmə shəkənaa, naa kala dza ghwəmməə zəmə na? A ghwəmmə
sənay, shi kataŋ ni na hyeler kikihə məndi, lə mbəreketi tata məndi va tikə
tə hidĩw. Nahwəti Hyala tiɓaw, kwətiŋta na Hyala tə ghwəmə.
5 A ghwəmmə sənay, mbə səsəwrə shi va nza məndi, ka mbəəzli miy
kaa niy dzəy tə ghwəmə ya ni tə hidĩ njasa nza ghəshiy hyalahi. Dzəghwa
ɗaŋ hyalahi mənishi, ɗaŋ shiy sləkəpə diɓa. Ya tsəgha na kiy,
6 ghwəmmə ta na tsa ghwəmmə ghən na, war Hyala mə ghwəmə
kwətita na na ghwəmmə Hyala sənata ghwəmmə, ghənzə Didi tsaa ngati
shi nashi mətsə gwa'a gwa'a, ghənzə saa ngatəmmə ta nza ghwəmmə ka
shi nzə. Yesəw *Kəristəw na tsa ghwəmmə Ntsaa sləkəmmə kwətiy. Ghəci
mənti na shiy gwanashi. War səəkə və dza ghwəmməə kwəmavə piy.
7 Ya tsəgha nzə kiy, gwanashi sənata mbəzliy nəw Yesəw kwəma va
tsəghaw. Sa nzanay, a nihwəti mbəzli niy sənaɓəshi mbə kwəma ta mbəri,
lə kwəma kihə hyeler. Ya war pa' ndatsə zəmə ghəshi shi tahwə məndi
mbəri li shiy, war lə ngə'wə ghən ka ghəshiy zəməshi. Sa təhəshi ma
ghəshi mbə kwəma Hyala ki na, njasa laɗamti ghəshi ghən tsa shi kwa
kwəma Hyala lə zəmə shi tahwə məndi va mbəri li shi ka ghəshiy nighəti.
8 A na na ghwəmmə kiy, a ghwəmmə sənay, ta na shi zəməy, ka
məntəmmə ghəshi ka mbəzli wəzə ni kwa kwəma Hyalaw. Ya ə zəhwəshi
ghwəmməy, ka məntəmmə ghəshi ka mbəzliy gwəra mbə kwəma Hyalaw.
Ya kala zəhwəshi ghwəmmə diɓay, ka nza ghwəmməə mbəzli gəmgəm
niw, tsəgha.
9 Ta na navay, ghwəy sləkə na ghən tsa ghwəy. A ghwəy mbay zəmə ya
nimaɓa shi dĩ ghwəy. Nanzə kiy, məni tə ghwəy məhərli vantaa kwəma
gwəra ghən tsa ghwəy ta zəmə shiy dzaa shakambə nihwəti mbəzliy
təhəshi ma kwa kwal Hyalaa dzəmbə məni *kwəma jikir na.

7:39 7:39 Rm 7:2-3 **8:1 8:1-13** Rm 14:1–15:6 **8:1 8:1** SləniKY 15:29; Rm 12:16; a dĩy mətsəhə bərci kaa mbəzli: 13:1-7; 14:1; 16:14; Zhŋ 13:34; Rm 15:1-2; 2Kwər 8:7-8, 24; Gal 6:10; Ef 5:2 **8:3 8:3** 13:12; Gal 4:9 **8:4 8:4** 10:19-20; Nəw 4:35, 39; 6:4-5; Gal 4:8-9 **8:6 8:6** 12:5-6; Zhŋ 1:3-4; Ef 4:5-6; Kwəl 1:16 **8:7 8:7-12** 10:23-33 **8:8 8:8-9** Rm 14:13, 15, 17, 21; Gal 5:13

10 Sənzənva mba'a kə ntsaa təhəy ma kwa kwal Hyala naŋa mbə
ciki mbəri, ka zəmə ɗafa mbəri gha, gha ntsaa sənata kwəma vay, ta
tsəkwambə ntsa va dza gha mbə zəmə ɗafa mbəri va kwərakwə.
11 Ka gha nighə tsəgha kiy, mba'a tsa daw bərci tsa va ndə zay tə mbərkə
sənata kwəma gha va. Wəzə na tsəghaw, sa nzanay, zəməŋa tsa mətiy
Yesəw Kəristəw ti na.
12 War mba'a pə ghaa məni gəla shi tsəgha ni kiy, kwəma jikir naa mənti
gha kaa zəməŋa tsa mbə nəw Yesəw Kəristəw. Sa nzanay, sənata kwəma
na nja ghaw. Sa zəməhwə na va shi vay, njasa laɗamti na ghən tsa ci kwa
kwəma Hyala nighəti na. Kwəma mənti gha va tsəgha kiy, kwataka kaa
zəməŋa tsa va mananati gha kwəma jikir naw, lə kaa Yesəw Kəristəw ta
də'wə ghən tsa ci mənti gha kwəma jikir na.
13 Ma ghənzə tsəgha kiy, mba'a pən sənay a zəmərə tsa mbə nəw Yesəw
dzaa dzəmbəy mbə məni kwəma jikir na, war tə mbərkə kwəma sliw tsa
dzee zəhwə pənəy, wəzəɓa dzee zəmə ma sliw ghwəla na. Nəghətee dzaa
təramti kwa kwal Hyala tsa ci.

9

Njasa ɗi ma Pəl məni kwəma nza kwal və ta məni nzə

1 Kwəma vay, tə ya də'wə ghən tsee dzee bərkətəŋwəy. Sana sənzənvay,
e sənay yən gwəra na ghən tsee. Ya ghwəyəy, a ghwəy sənay, Ndə kwal tsa
Yesəw nzee, e nay Yesəw lə mətsee ghəci Ndə sləkəmmə. Ghwəy sanay,
səvəri mbə sləni ghərancee kaa Ndə sləkəmmə Yesəw məniŋwəy ghwəy
ka mbəzliy nəw ci.
2 Ya kala ɓətəra nihwəti mbəzli ka ndə kwal tsa Yesəwəy, na na ghwəy
na a ghwəy sənay ndə kwal tsa ci nzee, pə ghwəy. Nza tsa nza ghwəy vaa
mbəzliy nəw Yesəwəy, ti dza məndiy sənay, ndə kwal tsa Yesəw nzee, kə
məndi.
3 Nihwəti mbəzliy tsəhtsəhə vaa dzəkən yay. Avanta kwəma kee
zləɓanshi:
4 Sənay ghwəy gar ɓəra shi zəmə lə shi sa nza ghwəy tə mbərkə sləni
ghəree, pə ghwəy sa?
5 Ə kamee gar ɓəvə mali ka dza ta wə kwa zəərə li njasa nza Piyer va, lə
njasa nza nihwəti *ka kwal Yesəw va, lə nihwəti ngwarməhiy Ndə sləkəpə
jəw jəw ni na?
6 Ə nzana, ghəy lə Barnabasə na ghəy na, ghəy dzaa ghəra sləni ta pala
shi zəmə ghəy na ghəy ki shəkəna?
7 Kwəma səəkə ghwəy nay ndə sawji mbə ghəra sləni ka wa zhəmə kaa
ghən tsa ci də'wə ghən tsa cia? Kwəmaa tsava ndə za tsaa zəmə ma shi
zakə naa? Ndə ndəghwə slay tiɓa kala sa 'wa ta slay makə na va na?
8 Əntaa ghwəy dzaa təkə na, sa nzana tsəgha ke ngəri məni tikə tə hiɗi,
va tsəgha gəzə Pəl kwəma va tsəgha pə ghwəy ma. Ya Zliya *kwəma
pəhəti Hyalay, tsəgha gəzəkə na kwərakwə.
9 Ma kə Hyala mbə kwəma pəhəti naa ɓanavə kaa *Məyizəy: «Mba'a pə
gha kəəsəvə slay ta ghəra sləni mbə hay, əntaa gha pəhə shiy dzəti miy
shi va nəghətaa ghəshi pərə ha va ma» kə. Kwataka dzəkən slay gəzə
Hyala kwəma va gwa'a tsəgha nə ghwəy na?

9:1 9:1-2 4:9, 15; 15:8-10; 2Kwər 2:14-17; 3:1-3; 5:18-20; 10:7-8, 13; 11:5, 13; 12:11-13; Gal 1:1 **9:4 9:4** Lk 10:7-8; Mt 10:10 **9:6 9:6** Barnabasə: SləniKY 4:36; 11:22-26; ghəra sləni ta pəla shi zəmə: SləniKY 18:3 **9:9 9:9** Nəw 25:4; 1Kwər 10:11; 1Tim 5:18

10 Tiƀaw, dzəkən ghwəmmə gəzə Hyala kwəma va. Tə ghwəmmə tsasliti
məndi mbə Zliya. Sa nzana, ya wa ntsa mbə zay, a təƀəə fəy ghən tsa ci
ta kwəmavə shi zəmə. Ntsaa də'wə ha diƀay, a təƀəə fəy ghən tsa ci ta
kwəmavə na ci bəla.
11 Na ghəy ha tsəŋwəti ghəy na kwəma Hyala gəzaŋwəy ghəy va ki. ə
nzana kwəma tərəŋwta ghəy kwəmavə shi tə hidi va ghwəy, ka ni ghəy
shi kwəmavə ghəy tə za zati ghəy shəkəna?
12 Ma nihwəti mbəzliy gəzə kwəma Hyala mbə kwəmavə shi zəmə
ghəshiy nza va ghwəy na, ghəy na niy dzaa kwəmavəshi ma na? Ghəy
dza naa gwəraa kwəmavəshi.
Ya tsəgha nzə na ghəy kiy, ka ɗi ghəy məni tsəghaw. War ə ka ghəy
sə'wa ya namaƀa kwəma, nəghətaa ghəy dzaa mənti shiy dzaa makəti
mbəzli va səəkə ta fa yəwən kwəmaa dzəkən *Kəristəw wəzə na.
13 A ghwəy sənay mbəzliy ghəra sləni mbə *ciki Hyalay, mbə shi ƀə
mbəzliy səəkəə dzəmbə ciki Hyala tsa va ka ghəshiy kwəmavə ni shi shi
zəmə. Mbəzliy slasla shiy ta ta Hyala diƀay, kar ghəshiy kwəmavə na shi
bəla mbə sliw tsa va ta zəmə ghəshi.
14 Ava tsəgha gəzəkə Ndə sləkəpə kaa mbəzliy dzaa gəzə Yəwən kwəma
wəzə na kwərakwə ki, səvəri mbə kwəma ci va gəzəpə ghəshi dza ghəshiy
kwəmavə ni shi shi dza ghəshiy zəmə, kə.
15 Ma yən nee ki, ya war tsəgha niy nzee gar kwəmavə shi zəmə tə sləni
ghəree na, səəkee ɗəwhwə sə va ndəw. Əntaa ghwəy dzaa ni shiy ɗəwee
va ghwəy lə kwəma tsaslitee na, pə ghwəy ma, əhəŋ, wəzəƀa mətiree na,
kən na kee dza ta ɗəw sə va ndə. Ma tsəghay, ka dza ndəə mbay ndəramti
nee va kwəma vəshee li ghalaƀa kiw.
16 A na Yəwən kwəma wəzə na na gəzee kaa mbəzliy, kwəma gar vəshee
li naw. Sa nzanay, Hyala 'yapambəra na mbə gəzə nzə, war ghaa gəzə, kə
kaa ngəra. Kala gəzə pənəy, a ngəra'wə dzaa nza kənee.
17 Yən kə niy tarəvə ghəra sləni va lə ɗi tsee nzay, e taa ɗəw zhəmə nza.
Njana kama na yən tarəvə kiy, ka ɗəw zhəmee tiw, sləni sərakənɗam na
nava tsəgha, war ə dzee ghəra.
18 Ghənzə tsəgha kiy, a nee zhəmə dzee kwəmavə mbə sləni va kia? Nee
zhəməy, ghənzə na gəzə Yəwən kwəma wəzə na va kaa mbəzli tə gəm,
kala ɗəw zhəmə ti ya tsəgha na kwal vəya ta ɗəw zhəmə ti.
19 Ma yən yən Pəl kiy, yən gwəra na ghən tsee, ndə tiƀaa sləkəra ya
kwətiŋəw. Sa dzəghwa yay, mba'ee mənti ghən tsee ka mava tsa mbəzli
tə hidi gwanashi, ta mbee kwəmavə kwal tsaa kəətiti mbəzli ɗaŋ, ta mbə
ghəshiy səəkə ta nəw Ndə sləkəpə Yesəw Kəristəw.
20 Mba'a pən mbə *ka Zhəwifəy, nja ndə ka Zhəwifə kee məni kwəma, ta
mbee kwəmavə kwal tsaa kəətitishi ta ƀanavə nefer shi ghəshi kaa Ndə
sləkəpə Yesəw Kəristəw. Mba'a pən tsəhəra mbə mbəzliy nəw kwəma
pəhəti Hyalay, ya tsəgha kama bərci va kwəma vaa dzəkənee na, war
nja ntsaa nəw kwəma va kee məni kwəma, ta mbee kwəmavə kwal tsaa
kəətiti mbəzliy nəw kwəma va, ta ƀanavə nefer shi ghəshi kaa Yesəw.
21 Mba'a pən tsəhəra mbə mbəzliy sənata ma kwəma pəhəpəhə na va
diƀay, war nja ntsaa sənata ma kee məni kwəma. Ta mbee kwəmavə kwal
tsaa kəətitishi, ta ƀanavə nefer shi ghəshi kaa Yesəw Ndə sləkəpə. Sa

9:11 9:11 9:4; Rm 15:27; Gal 6:6 **9:12 9:12** SləniKY 20:34-35; 2Kwər 11:9 **9:13 9:13** Bəla 18:8-19 **9:14 9:14** 9:4 **9:15 9:15** SləniKY 18:3 **9:16 9:16** Zher 20:9 **9:17 9:17** 4:1 **9:19 9:19-22** 10:23-24, 32-33; Rm 15:1 **9:19 9:19** Mt 20:26-27 **9:20 9:20** SləniKY 16:3; 21:20-26 **9:21 9:21** Gal 2:3-4

mənee va tsəghay, ə kamee mbə nəw na ɗi Hyala kwəmaw, əhəŋ, kwəma
gəzəkə Yesəw na sava nəwee tsəgha.
22 Mba'a pən tsəhəra mbə mbəzliy təhəshi ma mbə nəw Yesəw
Kəristəwəy, nja ntsaa təhəy ma kee məni kwəma diɓa, ta mbee kwəmavə
kwal tsaa mətsahanavəshi bərci mbə nəw Yesəw. Ya war gəla mbəzli njaa
ni na shi tsəhəree vəgha shiy, war njasa nza ghəshi va kee ɓəti ghən tsee
ta mbee kwəmavə kwal tsaa kəətiti nihwəti mbə shi, lə kwal ghənghən
ghənghən, nza ghəshi mbəə mbəlishi.
23 Kwəma mənee va gwanata tsəgha nay, ta mbə Yəwən kwəma wəzə
na vaa dza kwa kwəma kwa kwəma, mba'ee kwəmavə nee bəla mbə
kwərakwə nə ya.
24 A ghwəy sənay ki, mba'a kə mbəzliy kəsli bali ta nighə ntsaa dzaa
gwəray, mbəzli ɗaŋ ka naa nza mbə dzəghə bali va. Ma ntsaa dza vaa
taŋəti mbəzli gwanashi tə bali kiy, kwataka ghəci na sa ka məndiy wanci
zhəmə. Ghwəy kwərakwə kiy, ə pə ghwəy ɗikəvaŋwəy ta bali, ta mbə
ghwəy kwəmavə zhəmə ghwəy.
25 Ma ntsaa ɗi dza ta dzəghəva lə baliy, kwatsəməta ka naa 'yapanavə
kwəmaa dzaa kəətiti mbə bali va kaa ghən tsa ci. Na shi va zhəmə ka
ghəshiy 'yapəva ti kiy, shiy dzaa kəɗishi ka ghəshiy nza. Na na ghwəmmə
va zhəmə dza ghwəmmə 'yapəva ti na ghwəmmə kiy, shiy dzaa nza va
ghwəmmə ta kwa ndimndim na ghəshi.
26 Va tsəgha na kiy, nee bali kəslee na, bali ghwəlfəə kəslee tiw, nee dəvə
ləkə yay, pəmta pəmta ləkə yaw.
27 Ə 'yapee vəghee də'wə ghən tsee, ka i, ta mbə ghənzəə fa kwəma
vəya vantaa dzaa nza yən saa gəzanshi kwəma Hyala kaa nihwəti mbəzli
ɓa na, zhini yən saa dzaa nza ləy hwəmra tə ngwəlara diɓa.

10

*Gar təra kwəma nza məndi səvəri mbə kwəmaa mənta lə ka *Izərayel*

1 A ngwarməhira, e ɗi ghwəy təkətiy dzəkən kwəmaa niy mənta va
lə jijihimmə mbəradzə, ghala pətsaa niy səvərishi ghəshi mbə hiɗi ka
*Ezhipətə kwasəbə *Məyizə. Ghəshi gwanashiy, ta məcakwə timbətimbə
fakən Hyala kən shi niy nza ghəshi. Zhini gwanashi ghəshi taŋəshi
dzəvəri tə həl tsa ghəm tsa.
2 Ghəshi gwanashiy, *batem na sava mananatishi Hyala mbə
timbətimbə va, mba'a həl tsa dzəvərishi ghəshi va ti. Mba'a ghəshi
mənishi ka mbəzli ta səɗa Məyizə tsəgha ki.
3 Ghəshi gwanashi niy zəməhwə na shi zəmə ɓanakəshi Hyala səəkə
mə ghwəmə ɓa.
4 Ghəshi gwanashiy, yam sa kwətiŋ ni niy ɓanavəshi Hyala. Yaməə hwə
səəkə mbə kəlɓa tsa fəy Hyala ta nza kwasəbə shi na shi sahwə ghəshi
va gwanashi. Ma kəlɓa va kiy, ghəci na Yesəw *Kəristəw.
5 A ghwəy nay, ya tsəgha nashi ghəshi shi maɗaŋa maɗaŋa ni va cintishi
Hyala ngar tsəgha kiy. Mbəzli ɗaŋaŋ niy mənti na kwəmaa təɓanta ma
kaa Hyala mbə shi. Va tsəgha niy shikəshi ghəshi, mba'a ghəshi bəkwəshi
mbə gamba va.

9:22 9:22 Rm 1:13; 2Kwər 5:11; 11:29 **9:24 9:24-25** Flp 3:12-14; 2Tim 2:4-6; 4:7-8; Zhk 1:12; 1Pi 5:4; ShiZhŋ 2:10 **9:27 9:27** Rm 8:13; 13:14 **10:1 10:1** Səvəri 13:21; 14:21-29 **10:3 10:3** Səvəri 16:13-35; Nəw 8:3; Cem 78:24-25 **10:4 10:4** Səvəri 17:6; Cem 78:15 **10:5 10:5** Bəla 14:29-30; Cem 78:31; Ebr 3:17; Zhəwdə 5

6 Shiy mənishi va lə jijihimmə mbəradzə tsəgha ni kiy, ta mbə ghwəmmə
təra kwəma ti shi mənishi ghəshi. Nza ghwəmmə mbəə ndəghwə ghən
tsa ghwəmmə ndatsə, vantaa ghwəmmə dzaa maw məni shi gəmgəm ni
kwərakwə nja sa shi va.
7 Nihwəti mbəzli mbə shiy, a ghəshi niy dzəmbəshi mbə ta mbəri.
Tsəgha tsasliti məndi mbə Zliya Hyala, ma kə məndiy:
Dzəghwa mba'a mbəzli ka Izərayel nzəyshi ka zəmə shi zəmə,
ka sa tay tsa shi.
Ma ləy hwəm ki na, mba'a ghəshi satishi,
ka tsə kwa kwəma mbəreketi shi va ki, kə məndi.
Ghwəy na na ghwəy kiy, əntaa ghwəy dzaa tata mbəreketi nja ghəshi
ma.
8 Nihwəti mbəzli mbə shi diɓay, a ghəshi niy dzashiy dzəmbə məni
ghwərghwər. Dzəghwa Hyala mba'a niy zamti mbəzli gar diwəy diwəy
bakə mətsəkə mahkanti tə vici kwətiŋ, va ghwərghwər tsa va. Ghwəmmə
na ghwəmmə kiy, əntaa ghwəmmə məni ghwərghwər nja ghəshi ma.
9 Nihwəti mbəzli mbə shi diɓay, a ghəshi niy dzəmbəshi mbə məni
shiy nighə kwəma Hyala kwa sləkəmmə. Mba'a shesher niy hacamtishi,
ka bəkwəshi ghəshi gwanashi. Ghwəmmə na na ghwəmməy, əntaa
ghwəmmə dzaa məni shiy nighə kwəma Hyala nja ghəshi ma.
10 Nihwəti mbəzli mbə shi diɓay, a ghəshi niy dzəmbəshi mbə
ngwəzliməə dzəkən Hyala. Dzəghwa *ndə kwal tsa Hyala tsaa səəkə ta
za mbəzli, mba'a səəkəə zamtishi. Ghwəy na na ghwəy kiy, əntaa ghwəy
ngwəzliməə dzəkən Hyala ma.
11 Shiy mənishi va lə mbəzli va tsəgha ni kiy, ta mbə nihwəti mbəzliy
təra kwəma ti shi mənishi ghəshi. Vantaa ghəshi dzaa zhiniy məməni gəla
shi tsəgha ni va kwərakwə. Dzəghwa məndi, mba'a məndi tsaslambəshi
mbə Zliya Hyala ta tsəhə səətiy dzəghwa sləmə ghwəmmə, ghwəmmə
mbəzliy piy ni, ge'i lə kwa kərni vəghwə tsa.
12 Va tsəgha kiy, ma ntsaa təkəti, e garəɗa wəzə wəzə kəy, ə kəə məni
məhərli vantaa ghəci dzaa ɓəhwə tərə.
13 Ya war nimaɓa shiy na shi nashi ghwəy va *ndə jakaa mənin̨wəy,
ta dzəghən̨wəy li shiy, tsəgha mananshi na kaa nihwəti mbəzli tə hidi
gwanashi. A na Hyalay, war njasa gəzəkə na va dza naa məni kwəma.
Ka dza naa ɓanavə kwal kaa ndə jaka ta dzəghən̨wəy ghəci lə gəla shi
dza bərci ghwəy nza daw ta sə'watishiw. Mba'a kə ndə jakaa mənin̨wəy
shiy dzəghən̨wəyəy, war ta ndan̨wəy bərci dza Hyalaa dza, ta mbə ghwəy
sə'wahwəshi, ka səvərin̨wəy mbə shi va kala tərən̨wəy ma kwa kwal
Hyala.

Kərakə pə ghwəy lə ta mbəri

14 Va tsəgha kiy mbəzlee ni ɗi yay, kərakə pə ghwəy lə kwəma ta ta
mbəreketi.
15 Ghwəy ghwəy mbəzli gəzan̨wəy ya ni kwəmay, mbəzliy sənata
kwəma nza ghwəy, təkətim dzəkən kwəma gəzee va wəzə də'wə ghən
tsa ghwəy, nda tsəgha na, nda kala tsəgha na.
16 Sa ka ghwəmmə vaa sa shi sa, ka mananta 'wəsa kaa Hyala ghwəmmə
mbə zəmə ɗafaa zəzəə dzəkən Ndə sləkəpəy, jakəjakə nza ghwəmmə
lə Yesəw tə mbərkə miymiy ci va ɗi naa gəzə. Sa ka ghwəmmə vaa

---

10:6 10:6 Bəla 11:4, 34; Cem 106:14 **10:7 10:7** Səvəri 32:6 **10:8 10:8** Bəla 25:1-9 **10:9 10:9** Bəla 21:5-6 **10:10 10:10** Bəla 14:2, 36; 17:6-15; Cem 106:25-27; Ebr 3:17-18 **10:11 10:11** 7:29-31; Rm 15:4 **10:12 10:12** Gal 6:1 **10:13 10:13** 1:9; Zhk 1:13-14 **10:14 10:14** 1Zhŋ 5:21 **10:16 10:16** 11:24-25; Lk 22:17-20

ngavəri peŋ, ghwəmmə mbə zəmə ɗafaa zəzəə dzəkən Ndə sləkəpə
diɓay, jakəjakə nza ghwəmmə lə Yesəw *Kəristəw tə mbərkə vəgha ci
va ɗi naa gəzə.
17 Njana nzana kwətiŋəy peŋ kiy, ya tsəgha nza ghwəmmə ɗaŋ
ghwəmmə mbəzliy zəməy, vəgha kwətiŋ nza ghwəmmə. Sa nzanay,
ghwəmmə gwanammə zəmə na peŋ tsa kwətiŋ tsa va.
18 Təkətim tə kwəma nja kwəma hwəlfə ka *Izərayel di. Mbəzliy zəmə
shi sləy məndi ta ta Hyalay, jakə na ghəshi lə Hyala va.
19 Njaa ɗee gəzə kia? Shiy na kar mbəreketi ta ta məndi va lə shi slasla
məndi va kaa ngəshi nə ya na?
20 Nava tiɓaw, shi ka ka ta mbəreketi vaa slaslay, kaa hyeler ka ghəshiy
slaslashi, kaa Hyala naw. Yən nee kiy, ka ɗee ghwəy jakəŋwəy lə hyelərəw.
21 A ghwəy sənay kiy, ka dza ghwəy mbay sahwə tay tsa pasləhwə məndi
mbəri li, zhini ka səəkə ta sa miymiy Ndə sləkəpəw. Ka dza ghwəy mbay,
zəməhwə ɗafa ta məndi mbəri li, zhini ka səəkə ta zəmə ɗafaa zəzəə
dzəkən Ndə sləkəpəw.
22 Naa ə ɗi ghwəmmə ɓakati nəfə tsa Ndə sləkəpə na pən? Ə nzana
tərəŋwɓa va ghwəmmə bərci kaa ngəci na?

Kwəmaa dzaa fə shəndəkəə dzəti Hyala pə ghwəy məni

23 Ma kə nihwəti mbəzliy ni mbə ghwəyəy: «A kwal va ndə ta məni ya
nimaɓa shi ɗi ndə» kə ghəshiy ni. Yaŋ, tsəgha na nanzə, ə na na nzanay,
gwanashi na shiy ka shi wəzə niw. A kwal va ndə ta məni shi ɗi na, ə na
na nzanay, gwanashi na shi məni məndi ka shiy dzaa kəətitəŋwəy mbə
nəw Yesəw kiw.
24 Ya wa ndəy, ə kəə məni kwəmaa dzaa kəətiti tsahwəti ndə. Ka nzəyəy
ndə war mbə məni kwəma kwataka ta ghən tsa ci kwətiy gwa'a tsəgha
ma.
25 Ya tsama sliw kəsay ghwəy tə ləwmay, ə pə ghwəy pa, ka zəmə. Ka
təkə kwəma ghwəy ya jəw ma, ka ɗəw kwəma ghwəy dzəkən ma.
26 Sa nzanay, a məndi tsasliti mbə Zliya Hyala, a kə məndiy:
Hiɗi nashi ghwəmmə ni, lə shi ti shi gwanashiy,
shi Hyala kwa sləkəpə na ghəshi, kə məndi.
27 Ava va tsəgha, mba'a kə ntsaa nəw ma Yesəw harŋwəy dzakə ghi tsa
ci ta shi zəmə, dzəghwa mba'a nəfə tsa ghwəy zləɓati dza ti shiy, sa ka
ghwəy tsəhəŋwəy na, ə pə ghwəy taa zəmə shi ɓəŋwəy na lə nəfə tsa
ghwəy kwətiŋ, ka zəzə kwəma ghwəy ya jəw ma, ka ɗəw kwəma kən shi
zəmə va ghwəy ma.
28 Ma mba'a kə ndə ni ngəŋwəy, sliw tsa tahwə məndi mbəri li na sa
dza ghwəy tsa ta zəmə, kəy, zlayəm, ka zəmə ghwəy ma! War mba'a pə
ghwəy zəməhwə tsəghay, ta ɓanavə təkə kwəma hwəvə hwəvə na dza
naa dza kaa ntsaa gəzaŋwəy kwəma va va.
29 Ma kwəma gəzee nay, va na dza ghaa təkə kwəma mbə nəfə tsa gha
naw, va kwəma dza ntsaa gəzaŋa kwəma va vaa təkə nə ya.

Nəghətaa gha dzaa ɓə fəti kaa ghən tsa gha, kala dza ghaa mbay zhiniy
gwəra ghən tsa gha va təkə kwəma tsahwəti ndə ma.

10:17 10:17 12:27 **10:18 10:18** SləniTaH 7:11-21 **10:19 10:19** 8:4 **10:20 10:20** Nəw 32:17; Cem 106:37; ShiZhŋ 9:20 **10:21 10:21** 2Kwər 6:15-16 **10:22 10:22** Nəw 32:21 **10:23 10:23-33** Rm 14:1–15:6 **10:23 10:23** 6:12; 8:7-12 **10:24 10:24** 10:32; 13:5; Rm 15:1-2; Flp 2:4 **10:25 10:25** Rm 14:2 **10:26 10:26** Cem 24:1; 89:12 **10:28 10:28** 8:7

30 Mba'a pə gha mənti 'wəsa kaa Hyala ta shi zəmə gha, ka zəmə shi
gha kiy, tawa dza məndiy ɓəŋa fəti va zəzə kwəma tsahwəti ndəa?
31 Ya shi zəməə zəmə ghwəy, ya shiy sa ghwəy, ya war nimaɓa shiy na
shi məni ghwəyəy, shiy dzaa fə shəndəkəə dzəti Hyala pə ghwəy məni.
32 Ə pə ghwəy məni məhərli va nəghətaa ghwəy dzaa mənti kwəmaa
dzaa fambə tsahwəti ndə mbə məni *kwəma jikir na kwa kwəma Hyala.
Ya ndə Zhəwifə na ndə, ya ntsaa kamaa ndə Zhəwifə, ya ntsaa nəw Yesəw
na gwa'a.
33 Yən də'wə ghən tsee kiy, tsəgha jihəvee ta məni kwəmaa dzaa
təɓanshi kaa mbəzli gwanashi, ya mbə namaɓa kwəma mənee. Ka məni
kwəmee kwataka ta ghən tsee gwa'a tsəghaw, kwəmaa dzaa kəətiti mbəzli
gwanashi, ta mbə ghəshiy mbəlishi na sa pəlee məni nzə, tsəgha pə ghwəy
məni kwərakwə.

11

1 Ə pə ghwəy məni kwəma mənee kwa kwal Hyala, njasa nzee va mbə
məni kwəma mənəhwə Yesəw *Kəristəw tə hiɗi kwərakwə.

Njasa təɓə dzəghwa kwəma Hyala va zal lə va mali

2 Ghwəyəy, mbə falŋwəy nzee tərəŋw, sa nzana war mbə zəzəra ghwəy
ya mbə namaɓa kwəma, zhini mbə nəw məni shi ɓanavəŋwəy ya ghwəy
ɓa.
3 Ya tsəgha nzə kiy, avanta nahwəti kwəma ɗee ghwəy sənata: Yesəw
Kəristəw na dikə tsa zhər gwanashi. Zal na, ghəci dikə tsa mali ci, ma
Hyala ki na ghənzə dikə tsa Yesəw Kəristəw.
4 Va tsəgha ki, war mba'a kə zal cə'wə Hyala, ya kwəmaa səəkə va
Hyalaa gəzə na, lə shiy ghəci mbə ghən ciy, ghalaɓa na, ə ha'wə ma na tə
Yesəw Kəristəw.
5 Ma na mali, ghənzə mbə cə'wə Hyala, ya ghənzə mbə gəzə kwəmaa
səəkə va Hyala, kala pəhambə shiy kə mbə ghən nzəy, ə ha'wə ma na
tə zata tsaa məni dikə vaa dzəkən ghalaɓa. Ghala mbə lə maliy slənamti
ghən tsa nzəw. Kwəma ha'wə ha'wə na dza naa nza kən tsəgha.
6 Mba'a kə mali kala ɗi pəhə shiy dzəmbə ghən nzəy, ə kə slənamti ghən
tsa nzə fəlghən? A ghwəy sənay kwəma ha'wə ha'wə na na ya sla ghən,
ya sləni ci va mali. Njana nzana tsəgha ghənzə kiy, wəzəɓa pəhambə na
shiy mbə ghən nzə ghala pətsa va na.
7 Ma na zal na naci ghəci mbə cə'wə, ya ghəci mbə gəzə kwəmaa səəkə
va Hyalay, əntaa ghəci dzaa pa shiy dzəmbə ghən ci ma. Sa nzanay, ta
nza nja ghənzə ngati Hyala zal, ka ci shəndəkə tsa nzə səvəri mbə. Ma
na maliy, tsa zal shəndəkə na tsaa civa səvəri mbə.
8 A ghwəy sənay, zal kiy, tə nahwəti bəla vəgha mali ngati Hyalaw, mali
na sa ngati na tə nahwəti bəla zal.
9 Zhini diɓay, kaa mali ngati Hyala zaləw, mali na sa ngati na kaa zal.
10 Va tsəgha na kiy, war lə shiy ɗi na mbə ghən mali, ta mbəə ci dikə
tsa məni zal dzəkən lə tə mbərkə kwəma ka kwal Hyala mə ghwəmə
kwərakwə ɓa.
11 Ma ghənzə nja na ghwəmmə ghwəmmə mbəzliy nəw Yesəw Kəristəw,
ya war tsəgha gəzəkee kwəma vay, va ghwəmmə na, a ghwəmmə sənay,

---

10:30 10:30 Rm 14:6; 1Tim 4:4 **10:31 10:31** Kwəl 3:17 **10:32 10:32** Rm 14:13 **10:33 10:33** 9:19-22 **11:1 11:1** 4:16 **11:2 11:2** 2Tes 2:15; 3:6 **11:3 11:3** 3:23; Ghava 3:16; Ef 5:23 **11:7 11:7** Ghava 1:26-27 **11:8 11:8-9** Ghava 2:18-23; 1Tim 2:13

ka nə mali tə mbərkə zal nzee tiɓaw, kəw, ka nə zal tə mbərkə mali nzee
tiɓaw, kə diɓaw.
12 Njasa nzana va, həŋ Hyala ɓəvə bəla tə zal, mba'a ngati mali tiy,
tsəgha zhini naa mənta diɓa, mali saa zhiniy ya zal səkwa. War səəkə va
Hyala tsahwə shiy gwanashi.
13 Ya ghwəy də'wə ghən tsa ghwəyəy, nighətim kwəma va di, ka dza
naa təɓə maliy cə'wə Hyala kala pəhə ma shiy dzəmbə ghən nzə na?
14 Ma na zal sana ya war tə pa ciy, kwəma ha'wə ha'wəta na zlashi shəti
ciy səkwashi biti biti. Ya wa ndəy, aa sənata nava tsəgha.
15 Əy ma na mali, ghənzə kə zlashi shəti nzə tsəgha kiy, lə bama ti
tərəŋw na, sa nzana mba'a Hyala ɓanavə shəti biti biti ni tsəgha, ta mbə
ghəshiy dəpay ghən tsa nzə.
16 Mba'a kə tsahwəti ndə dzaa zhini ghən, ka ngərə ghəpəə dzəkən
kwəma gəzəkee nay, avanta kwəma gəzancee: Tsəgha na na ghəy kwəma
sənaɓəŋwəy ghəy mbə məni, zhini tsəgha nihwəti mbəzliy nəw Yesəw
sənaɓəvə kwərakwə diɓa, nə ya kaa ngəci.

Njasa ka ghwəmmə zəmə ɗafaa zəzəə dzəkən Ndə sləkəpə

17 Kwəma ɗee na gəzaŋwəy sanay, kwəma kwa falŋwəy naw. Sa nzanay,
e favə, ghala pətsa ka ghwəy ɓasəŋwəy ta cə'wə Hyalay, kar ghwəy məni
shi wəzə ni mbə ɓasəva tsa vaw, kə məndi.
18 Kwa taŋa kwəma ghee favə mbə kwəma vay, ghala pətsa ka ghwəy
ɓasəvay, kar ghwəy dzaŋambə ghala mbə ghən tsa ghwəy ghənghən
ghənghən, kə məndi. Ma sa təkee kwəma va kwərakwə ɓa na, nja tsəghaa
yən nighə kataŋ.
19 Talay, wəzəɓa dzaŋambəvata ghala tsəgha mbə ghwəy na, ta mbə ni
Yesəw *Kəristəw mbəzli slar slar niy cikəvəri ghən tsa shi mbə ghwəy.
20 Ghala pətsa ka ghwəy ɓasəŋwəy ta zəmə ɗafaa zəzəə dzəkən Ndə
sləkəpə kiy, kar ghwəy təkə na, ɗafaa zəzəə dzəkən Ndə sləkəpə na sa
ɓasəŋəy ghəy na ta zəmə nzə kataŋ, pə ghwəyəw.
21 War ɓasəŋwəy ma ghwəy ta zəmə nzəy, ya wa ndəy na ci ɗafa takə
na ka naa zəmə, ka gha nighə ki na, lə mashi nihwəti, nihwəti na, ghəm
ghəm mətsəhi shi sa ka ghəshiy ghyamtəvashi.
22 Kwəma ka waa nava tsəghaa? Ə kama ghi va ghwəy gar zəmə shiy ya
gar sa shiy ghwəy kəy na? Naa, ɓasəva tsa mbəzliy nəw Yesəw na tsa ɗi
ghwəy va ndəramti, ka pa ha'wəə dzəkən ni kama shiy və shi mbəzli na
pən? Njaa dzee ni ngəŋwəya? Ta falŋwəy dzee mbə gəla kwəma tsəgha
na va nə ghwəy na? Ka falvəŋwəy ya teepəw!
23 A na neyey, avanta kwəma ɓənivee va Ndə sləkəpə, tsəgha yən
ɓanavəŋwəy kwərakwə: Ma hetihwer tə vərɗi ngati məndi va ɗafa ta
kəsə ciy, dzəghwa Ndə sləkəpə Yesəw tsaŋ ɓəvə peŋ,
24 dza na ka mananta 'wəsa ti kaa Hyala. Ma sa manamti na 'wəsay,
dza na mba'a ngangavəri peŋ tsa va. Ma kə na: «Ava ghənzə na vəghee
ndaŋwəyee. War tsəgha pə ghwəy dzaa məni ya hwəmɓa, ta mbə ghwəy
zəzəə dzəkənee» kə.
25 Ma ləy hwəm sa zəhwə ghəshi ɗafa na, dza na həŋ ɓəvə hwəpər shi
sa diɓa. Ma kə na: «Avanashim shi sa niy, ghəshi na yəwən *sla kiri tsa
slati Hyala ta jakəva lə mbəzli, lə miymiy ya dzaa shəkəshi. Ya hwəmɓa

---

11:18 11:18 1:10-11 **11:19 11:19** Nəw 13:2-4; 1Zhŋ 2:19 **11:22 11:22** Zhk 2:5-6 **11:23 11:23-25** 10:16; Mt 26:26-28 **11:25 11:25** sla kiri tsa 'war'war tsa: Zher 31:31-34; Lk 22:20; 2Kwər 3:6; Ebr 8:6; miymiy: Səvəri 24:6-8; Ebr 9:12

dza ghwəy ɓasəŋwəy ta sashi taa nzay, zəzə tə ghwəy dzəkənee ghwəy mbə sashi» kə.
26 Ɗi naa gəzəy, ya hwəmɓa ɓasəŋwəy ghwəy ta zəmə peŋ tsa, lə ta sa
shi sa niy, bar tsa məti mətiy Ndə sləkəpə Yesəw ta mbəə mbəlipə na sa
gəzanshi ghwəy kaa mbəzli. Ka gəzanshi pa' fəca dza naa zhəkə.
27 Va tsəgha nzana ki, ma ntsaa dzaa zəmə peŋ tsa Ndə sləkəpə, ka sa shi
sa ci, kala zəzə maa dzəkən, mba'a ɓətishi nja shi zəmə gəmshi niy, a fəti
və kwa kwəma Hyala, sa nzana mba'a ghəci ndərəti vəgha Ndə sləkəpə,
mba'a miymiy ci.
28 Ghənzə tsəgha kiy, ya wa ndə na ə kə dzaa naghamti nəfə tsa ci də'wə
ghən tsa ci ka na gha kwəfəghə zəmə peŋ tsa va lə shi sa va.
29 Sa nzanay, ya wa ntsaa dzaa zəmə peŋ tsa Ndə sləkəpə, ka sa shi sa
ci, kala təkə maa dzəkən vəgha Ndə sləkəpəy, ngwəvə Hyala na sa mbahə
naa dzəkən ghən tsa ci.
30 Ava va tsəgha nashi ghwəy mbəzli gwərapə gwərapəshi ni ɗaŋ mbə
ghwəy sana, zhini tsəgha vədevəder, ma nihwəti ɓa na, mba'a ghəshi
bəkwəshi.
31 Ma mba'a pə ghwəmmə naghamti kwəma mbə nefer ghwəmmə wəzə
də'wə ghən tsa ghwəmmə ka ghwəmmə gha zəmə nzəy, ka dza Hyalaa
ɓasə ngwəvəə dzəkən ghwəmməw.
32 Mba'a kə naɓətəmmə, ka də'wəvəmməy, i na nava immə na, vantaa
ngwəvə dzaa dzəkən ghwəmmə kwasəbə mbəzliy nəw ma Yesəw fəca
dza naa sla ngwəvə mbəzli tə hiɗi.
33 Ma kiy ngwarməhiray, mba'a pə ghwəy ɓasəva ta zəmə ɗafaa zəzəə
dzəkən Ndə sləkəpəy, ndəghə pə ghwəy dzaa ndəghəti ghən tsa ghwəy,
gwanaŋwəy ghwəy ɓasəŋwəy, ka ghwəy gha zəmə shiy.
34 Mba'a kə tsahwəti ndə nay lə may ghəciy, pərɓa kəghi tsa ci kə dzaa
zəməvə shi zəmə ci. Ma ghalaɓa kiy, sa ka ghwəy ɓasəŋwəy na, ka dza
Hyalaa ɓasəŋwəy ngwəvəw.
Ma naa tərmbə kwəma kiy, sa kee tsəhəra mbə ghwəy dzee sləka nava.

12

*Njasa təhəpə *Safə tsa Hyala bərci ghənghən ta ghəra sləni Hyala*

1 Mbə kwəma dzee na ta gəzaŋwəy nana kiy ngwarməhiray, ə ɗee
ghwəy sənata kwəmaa dzəkən bərci vəlipə Safə tsa Hyala ghənghən
ghənghən ta məni shiy.
2 A ghwəy sənay, ghala pətsaa niy nəw ma ghwəy Yesəw *Kəristəwəy,
ə niy nəw ghwəy mbəreketi nja ghwəlefesli. Niva shiy kiy, ka mbata gəzə
kwəma ghəshiw.
3 Va tsəgha gəzaŋwəy ya, a ghwəy mbəə sənay, tsəgha na kwəma va
nanaw pə ghwəy. Mba'a kə ndəə gəzə kwəma lə bərci Safə tsa Hyalay, ka
dza ntsa vaa ni ntsa bazlamti Hyala na Yesəw, kəw. Diɓay, ka mbay ndəə
ni Ndə sləkəpə na Yesəw, kə, kala lə bərci Safə tsa Hyala mbə nəfə tsa
ciw. Ava tsəgha na.
4 Sanay, ghənghən ghənghən na bərci ɓəmmə Safə tsa Hyala ta məni
shiy, ya tsəgha nzə ki na, war Safə tsa Hyala tsa kwətiŋ tsa ghəci.

11:26 11:26 Mt 26:29 **11:27 11:27** 11:20-22; Ebr 10:29 **11:28 11:28** 2Kwər 13:5 **11:32 11:32** Ebr 12:5-6; ShiZhŋ 3:19 **12:2 12:2** 8:4-6; Ezay 44:9-20; Gal 4:8 **12:3 12:3** 1Zhŋ 4:2-3; Rm 10:9 **12:4 12:4-11** 12:27–14:40; Rm 12:6-8; Ef 4:4

5 Ghənghən ghənghən slənihi ghəra məndi tiɓa diɓa na, war Ndə
sləkəpə tsa kwətiŋ tsa ɓəpə slənihi va ta ghərashi məndi.
6 Ghənghən ghənghən kwal tsa ghəra mbəzli sləni kwa diɓa na, war
Hyala kwətiŋ na canshi kwal tsa va kaa mbəzli ta ghəra sləni va.
7 Ya wa ndəy, a Safə tsa Hyalaa ghəra sləni li ka ɓanci bərci ta kəəti
nihwəti mbəzli.
8 Dza na kaa tsahwəti ndəy, mba'a ɓanavə bərciy gəzə kwəma lə sənata
kwəma mbə, ma kaa tsahwəti ɓa na mba'a ɓanavə bərci gəzə kwəma lə
sənashi shi ɓəni məndi.
9 Kaa tsahwəti diɓa na, mba'a Safə tsa va vay, ɓanavə bərciy ɓə nəfə tsa
ci gwanay kaa Hyala. Ma kaa tsahwəti na, mba'a Safə tsa va vay kwətiy
ɓanavə bərciy mbəli ka zəlghwə.
10 Dza na mba'a ɓanavə bərciy məni kwəma maɗaŋa maɗaŋa na kaa
tsahwəti. Kaa tsahwəti na, gəzəpə kwəmaa səəkə va Hyala. Ma kaa
tsahwəti na, mba'a ɓanavə bərciy sənay təhəvəri kwəmaa səəkə va Safə
tsa Hyala ɗewɗew tsa, lə naa səəkə va hyeler ghwəni *ndə jaka tsa
Hyala. Kaa tsahwəti ɓa na, mba'a ɓanavə bərciy gəzə kwəma lə nahwəti
ghani favə ma məndi. Ma kaa tsahwəti na, mba'a ɓanavə bərciy mbay
zhinikəvəri kwemer gəzəkə tsahwəti ndə va. Ava tsəgha.
11 Shi va gwanashi kiy, war Safə tsa Hyala va kwətiŋ tsa kwətiy mənishi
na mbə mbəzli. Ghəcí tihə na bərci va kaa mbəzli, ya wa ndəy, mba'a
ɓanavəshi njasa təɓanci na.

Njasa nza bəlahi va ɗaŋaŋ tə vəgha ndə kwətiŋəy, tsəgha na mbəzliy nəw Yesəw

12 A ghwəmmə sənay ndə ngəriy, vəgha kwətiŋ na, mba'a bəlahi ɗaŋ ti.
Ya tsəgha na bəlahi ɗaŋ ti kiy, war vəgha kwətiŋ ka naa nza. Ava tsəgha
na lə Yesəw *Kəristəw kwərakwə ki.
13 Ghala pətsaa mənimmə məndi *bateməy, ka vəgha kwətiŋ
məntəmmə *Safə tsa Hyala va kwətiŋ tsa gwanammə. Ya mbə hwəlfə
*ka Zhəwifə na ndə, ya mbə nahwəti hwəlfə na ndə, ya ntsa papa tsa, ya
ntsa yaya tsay, war Safə tsa kwətiŋ tsa va na sa fambəmmə Hyala mbə
nefer ghwəmmə gwanammə.
14 Shiy kwətiŋ mənti na vəgha ndə ngəri kiw, bəlahi ɗaŋ jakəshi na.
15 Ya ə nə səɗa sana, bəla tə vəgha ndə ngəri nzee njana kamee ka
dəvəw, kəy, kataŋ dza naa kamaa bəla tə vəgha ndə ngəri na? Tiɓaw.
16 Ya ə nə sləmə sana bəla tə vəgha ndə ngəri nzee njana kamee ka
mətsəw, kəy, kataŋ dza naa kamaa bəla tə vəgha ndə ngəri na? Tiɓaw.
17 Ya ghənzə niy nza sana, dzəghwa bəlahi tə vəgha ndə ngəri, mba'a
ghəshi mənishi ka mətsəhi gwanashi kiy, lə wa niy dza ndəə favə kwəma
nzaa? Ya ka slimim gwa'a tsəgha niy nza shi tə vəgha ndə kiy, lə wa niy
dza ndəə fa zən tsa shiy nzaa?
18 Njasa nza bəlahi va tə vəgha ndəy, Hyala fəyshi na tsəgha, dzəghwa
tə pətsa ɗì na.
19 Mba'a kə Hyala niy mənti bəlahi tə ndə ngəri va ka nahwəti bəla
kwətiŋ nzay, ka dza vəghaa nza tiɓa nzaw.
20 Bəlahi mənti na va ɗaŋ ni kiy, ghəshi mənti na vəgha ndə ngəri.
21 Tsəgha kə kiy, ka mbay mətsəə ni kaa dəvə na: Kwal tsee tiɓa lə ghaw,
kəw. Ka mbay ghən ni ɓa na: Kwal tsee lə ghwəyəw, kə kaa shiɗshiɗìw.

12:5 **12:5** 12:28-30 **12:7** **12:7** 14:26 **12:10** **12:10** 14:5; SləniKY 2:4 **12:11** **12:11** 7:7; Rm 12:3; Ef 4:7; 1Pi 4:10 **12:12** **12:12-26** 12:27 **12:13** **12:13** Gal 3:27-28

22 Sana, war mba'a kə na nata gha va bəla tə vəgha gha, kwəɗ kwəɗ na
kala tiɓa nzay, ntsa məti məti tsa niy dza ghaa nza nza.
23 Ghwəmmə kəə nighə sanay, bəla tə vəgha ghwəmmə va ka
ghwəmməə ɓəti njasa kama vəri tiy, ghənzə na na ka ghwəmməə gwəraa
ndəghwə. Na ha'wə ghwəmmə va li bəla tə vəgha ghwəmmə kala ɗi
ghwəmmə mbəzliy natay. Ghənzə na sa gwəra ghwəmməə fə ghən ti.
24 Dzəghwa naa təɓə bəla tə vəgha ghwəmmə na, kala mbə ghwəmmə
lə nava bəla vəgha. Hyala ngati na shi va tsəgha gwanashi, ta mbə dimməə
nza tərəŋwɓa tə ni ha'wə ndə va shiy li shi.
25 Ma mənti Hyala tsəghay, nəghətaa vəgha ntsa kwətiŋ tsa dzaa tihəvəri
ghən tsa nzə, ta mbə bəlahi tə vəgha gwanashiy kəəkəəti ghən tsa shi kwa
jipə shi.
26 Mba'a kə zhi bəhəvə ndə tə nahwəti bəla tə vəgha ciy, vəgha ntsa
va gwanata ka naa nza mbə sa ngəra'wə va zhi tsa va. Mba'a kə məndi
ghasləti nahwəti bəla vəgha ndə ɓay, vəgha ci va gwanata ka naa nza mbə
təɓə kwərakwə ɓa.
27 Ghwəy gwanaŋwəy, ghwəy mbəzliy nəw Yesəw kiy, vəgha ciy gə
ghwəy. Bəlahi tə vəgha ci nza ghwəy, ya wa ndə mbə ghwəyəy lə tsa
ci pi na tə vəgha va.
28 Hyala də'wə ghən tsa nzə ɓanavəshi na sləni ghənghən ghənghən
mbə dəvə shi kaa nihwəti mbəzli, mbə mbəzliy nəw Yesəw. Dza na kwa
taŋtaŋəy, mba'a fəy *ka kwal Yesəw, zhini na kwa baka, mba'a fəy ka
gəzə kwəmaa səəkə və. Ma tə kwa mahkana na, mba'a fəy mbəzliy
dzaa ɓənipə kwəma nzə. Zhini na diɓa na, mba'a ɓanavə bərci kaa
nihwəti mbəzli ta məni shi maɗaŋa maɗaŋa ni. Ma nihwəti ɓa na, mba'a
ɓanavəshi bərciy mbəli ka zəlghwə. Nihwəti diɓa na, mba'a ɓanavəshi
bərciy kəəti mbəzli. Nihwəti diɓa na, mba'a ɓanavəshi bərciy 'wa kwal
kaa mbəzli, ma nihwəti diɓa ki na, mba'a ɓanavəshi bərciy mbay gəzə
kwəma lə nahwəti ghani favə ma məndi. Ava tsəgha.
29 Nay ghwəy njasa təhavəpə Hyala sləni nzə sa? Gwanashi na mbəzliy
ka kwal Yesəw na? Gwanashi na mbəzliy ka gəzə kwəmaa səəkə va
Hyala na? Gwanashi na mbəzliy ka ɓənipə kwəma nzə na? Gwanashi
na ghəshiy ka ghəra sləni maɗaŋa maɗaŋa na na?
30 Kaa ngəshi gwanashi ɓanavə na bərciy mbəli mbəzli va zəlghwə na?
Gwanashi mbay ghəshi gəzə kwəma lə ghani sənata ma məndi na? Kaa
ngəshi gwanashi ɓanavə na bərciy zhinikəvəri kwəma sənata ma məndi
va na? Tiɓaw.
31 Ma pə ghwəy məntiy, pəlam kwal tsaa kwəmavə niy gwəramti bərci
mbə bərci ɓəpə Hyala.
Nana kiy, ta ciŋwəy kwal tsaa gwəramti mbə kweler va gwanashi dzee.

13

Ɗi nihwəti mbəzli na shiy gwəramti mbə shiy gwanashi

1 Sanay, ya war ə nzana, mba'ee mbay gəzə ghanihi mbəzli tə hiɗi
ghənghən ghənghən, zhini ka mbay gəzə ghani ka kwal Hyalay, kala ɗi
nihwəti mbəzli pən na, ghala mbə ya lə kwereŋa, ya lə bambaɗə tsa də'wə
məndiw.

12:26 12:26 Rm 12:15; 2Kwər 11:29 **12:27 12:27** 6:15; 10:17; 12:12; Rm 12:4-5; Ef 4:4, 16; 5:30 **12:28 12:28** 12:8-10; 14:1-4; SləniKY 13:1; 15:32; Ef 4:11-12 **12:31 12:31** 14:1 **13:1 13:1-7** 8:1; Rm 13:8-10 **13:1 13:1** 2Kwər 12:3-4

2 Ya ə nza bərciy gəzə kwəmaa səəkə va Hyala kaa mbəzli vəya, ya
gwa'a gwa'a sənashee shiy, ya ə nza bərciy favə kwəma mbəmbə na
'yahə'yahə na mbə məhərlee, ya ə ɓanavee nəfə tsee kaa Hyala gar mbay
ya ni ka kəlaŋ: Ɓarvaŋa tə pətsa nza gha va, pən, ka ɓarvay ghəciy, kala
ɗi nihwəti mbəzli pən na sləni gəmta naa shi mənee va tsəgha.
3 Ya ə ɓəvee shi vəya gwanashi, mba'ee tahanavəshi kaa ka cicikwə, ya
war lə vəgheta zlatanavee kaa mbəzli ta ndantəra məndi lə ghwəy, kala
ɗi nihwəti mbəzli pən na, shi dzee kwəmavə mbə niva shiy tiɓaw.
4 Ma ntsaa ɗi nihwəti mbəzli naciy, ndə sə'wa kwəma ka naa nza. Ka
məni kwəma wəzə na kaa mbəzli, ka səl na va ndəw, ka vəshi naw, ka
kəli ghən tsa ci naw.
5 Ka məni shi ha'wə ha'wə ni ntsaa ɗi nihwəti mbəzliw, ka təkə kwəma
wəzə na na kwataka ta tsa ci ghən gwa'a tsəghaw, ka ɓə nəfə na taŋtaŋəw,
ka kəsə ndə na mbə nəfə ciw.
6 Ntsaa ɗi nihwəti mbəzliy, ka vəshi na ta *kwəma jikir na məni məndiw.
War ta na kataŋ na kwəma ka naa vəshi.
7 Ntsaa ɗi nihwəti mbəzli na naciy, gwəŋəy ka naa nzəyəy, ya mbə
namaɓa kwəma. War kaa Hyala ka naa ɓanavə nəfə tsa ci, ya mbə
namaɓa kwəma. Və na naciy, kwəma tiɓa kala dza Hyalaa gwəmatiw.
War ə ka naa sə'wa kwəma gwanata.
8 Ma ntsaa ɗi nihwəti mbəzliy, ya hwəmɓa na ka dza ɗi tsa ci vaa
kərəyəw. Ta na gəzə kwəmaa səəkə va Hyala kaa mbəzliy, ta garəti
dza məndi ge'i lə tsahwəti vəghwə. Gəzə kwemer lə ghanihi sənashi ma
məndi diɓay, ta zashi dza ghəshi. Ya sənata kwəma sənata ghwəmmə nay,
ta zata dza na.
9 A na na ghwəmmə kwəma sənata ghwəmməy, kərkəti ghwəmməw.
Gəzə kwəmaa səəkə va va Hyala gəzə ghwəmmə diɓay, kərkəti
ghwəmməw.
10 Ma sa dza Hyalaa cikəvəri na kərkə kərkə na va kwəma cesl na kiy,
ta zata dza na mbə kwalta na va kwəma ki.
11 Ghala pətsaa niy nzee zəghwəray, kwəma ndərazhi niy gəzee, zəzə
kwəmee na, sa ndərazhi diɓa. Nee məhərli vəya na, war sa ndərazhi
gwa'a tsəgha. Nana ki, sa kəliree ka məndaa zal na, mba'ee zlashi məni
shi ndərazhi.
12 Nana diy, war fətəhə fətəhəshi nashi ghwəmmə shiy gwanashi, njasa
nighəshi ghwəmmə kwa nighəmti tsaa kama riŋriŋ tsa. Fəca vici gəzee
va kiy, ta nashi dza ghwəmmə wəzə wəzə, lə mətsə ghwəmmə. Nana
diy, daw sənatee kwəma, sa dza vici vaa mənta kiy, shiy gwanashi dzee
sənashi, njasa sənara Hyala va gwanara kwərakwə. Ava tsəgha.
13 Sana kiy, shiy mahkan na shiy mənishi, kala dzaa kəɗi ma: Ɓanavə
nəfə kaa Hyala, fəy ghən gəzliŋə ta kwəma gəzəkə Hyala məni nzə, mba'a
ɗi nihwəti mbəzli. Ya tsəgha nzə kiy, ɗi nihwəti mbəzli na shiy gwəramti
dikə mbə shi mahkan ni va ɓəlakee.

14

Bərciy gəzə kwəmaa səəkə va Hyala lə bərciy gəzə kwəma lə nahwəti ghani

---

13:2 13:2 12:8; Mt 7:22; 17:20 **13:3 13:3** Dani 3:19-20; Mt 19:21 **13:5 13:5** 10:33; Fir 10:12; Flp 2:4 **13:8 13:8** 12:10; 14:1-5 **13:12 13:12**Rm 8:24; 2Kwər 5:7; A Hyala sənashi mbəzli gwanashi: 8:3; Gal 4:9 **13:13 13:13** Kwəl 1:4-5; 1Tes 1:2-3; Tit 2:2; Ebr 10:22-24; 1Zhŋ 4:16

1 Va tsəgha kiy, ə pə ghwəy jihəva ta ɗi nihwəti mbəzli. Diɓa kiy, lə
nəfə tsa ghwəy gwanay pə ghwəy maw kwəmavə bərci ɓəpə *Safə tsa
Hyala. Gaw bərciy gəzə kwəmaa səəkə va Hyala kaa mbəzli pə ghwəy
dzaa gwəraa maw.
2 Ntsaa kwəmavə bərciy gəzə kwəma lə nahwəti ghani favə ma məndiy,
kaa Hyala kwətita gəzə na kwəma ci. Kaa mbəzli naw. Sa nzanay, ndə
tiɓaa favə kwəma gəzə naw. Kwəma Hyala sənata ma məndi na sa gəzə
na gwa'a tsəgha, sa ɓanavə Safə tsa Hyala bərciy gəzə nzəə səvəri.
3 Ma na ntsaa gəzəpə kwəmaa səəkə va Hyala lə ghani favə məndi naci
kiy, kaa mbəzli gəzə na, ka favə ghəshi, ka kəətishi kwəma gəzə na va, ka
mətsahanshi bərci, ka garəshi wəzə wəzə mbə kwəma Hyala.
4 Ndə gəzə kwəma lə nahwəti ghani favə ma məndiy, war ghəci kwətiy
na sa dza kwəma ci vaa kəətiti. Ma na ntsaa gəzəpə kwəma ɓanavə Hyala
ta gəzə kaa mbəzliy, mbəzliy nəw Yesəw gwanashi dza naa kəətiti lə na
ci va kwəma.
5 Yənəy, e ɗi Hyalaa ndaŋwəy bərciy gəzə kwəma lə nahwəti ghani
gwanaŋwəy. Nanzə kiy, bərciy gəzə kwəmaa səəkə və kaa mbəzli na sa
gwərantee ɗi Hyalaa ndaŋwəy. Mba'a kə ndəə gəzəpə kwəma lə ghani
favə ma məndiy, mba'a ndə zhinipə kwəma gəzə na va tiɓa ɗi na, ta mbə
kwəma vaa kəəti mbəzliy nəw Yesəw. Kala tsəghay, dikəɓa ntsaa gəzəpə
kwəmaa səəkə va Hyala na, kaa ntsaa gəzə kwəma va lə na favə ma məndi
ghani.
6 A ngwarməhira, ya yən dza sənzənva, ndəsee tsəhəra mbə ghwəy,
tapə, yən ta gəzaŋwəy kwəma lə ghani favə ma məndi kiy, dza kwama
dzee kəətitəŋwəy mbə kwəma va tsəgha ghwəy nighəa? Mba'a pən
tsəhəra mbə ghwəy ɗi nay, ka gəzaŋwəy dzəkən shi citəra Hyala, aw
na, ka ciŋwəy kwal tsaa sənata kwəma, ya ka gəzaŋwəy kwəmaa səəkə
va Hyala, ya ka ɓəniŋwəy nihwəti shiy. Ghalaɓa kiy, ta kəətiŋwəy dzee.
7 Təkətim kwəma ya tə kwəma shi ka məndiy viy nja sherey, lə ni ka
məndiy tsa nja gəzəpəli di. Njaa ka ghwəy favəshia? Mba'a kə ntsaa
viyshi, ya ntsaa tsashi kala yəmətishi wəzəy, ka dza ndəə sənay ghən tə
gəla ni ɗi na va məni shiyəw.
8 Tsəgha na lə kwəma ndə viy təliməə dzəmti ta har mbəzli ta pa diɓa,
war mba'a kə ndə viy təliməə dzəmti kala viyti təlimə ci lə kwal kiy, wa
ntsaa dzaa kafə ta dza ta paa?
9 Ghala mbə lə kwəma ghwəy kwərakwə kiw. Mba'a pə ghwəy gəzə
kwəma lə ghani favə ma məndi kiy, ndə tiɓa mba'a dzaa favə kwəma ɗi
ghwəy va gəzəw. Ghalaɓay, dzəmbə safə dza gəzə kwəma ghwəy nza.
10 Ta na ghanihiy, ɗaŋ ghənghən ghənghən na ghəshi tə hiɗi. Nahwəti
ghani mbə shi kala gəzəva kwəma liw.
11 Ya tsəgha nzə mba'a kə ndəə gəzara kwəma lə ghani favə mee sanay,
ndə məlmə dzee ɓəti tsava ndə, tsəgha ghəci dzaa ɓətəra, nja ndə məlmə
kwərakwə.
12 Njana nza ghwəy mbə maw kwəmavə bərci ɓəpə Safə tsa Hyala
kiy, tərəŋwɓa bərciy dzaa kəətiti mbəzliy nəw Yesəw ta kəli ghəshi mbə
kwəma Hyala pə ghwəy pəla.
13 Va tsəgha kiy, mba'a kə ndə kwəmavə bərciy gəzə kwəma lə nahwəti
ghani favə ma məndiy, ə kəə cə'wə Hyala diɓa, a Hyala ɓanavə bərciy
zhinikəvəri kwəma gəzə na va kaa nihwəti mbəzli.

14:1 14:1 13:8 **14:2 14:2** 12:10 **14:4 14:4** 14:26 **14:5 14:5** Bəla 11:29

14 Mba'a pən cə'wə Hyala kwa kwəma sənata ma məndiy, mbə cə'wə
ka nəfə tsee nza, ma məhərlee na gwəŋəta.
15 Njana nzana tsəgha kiy, njaa təɓə na yən mənia? A dzee məniy, ka
cə'wə lə ghani favə ma məndi, zhini ka cə'wə lə məhərlee dzee məni. Ya
cəm hee ta fal Hyala diɓay, ka ha lə kwəma favə ma məndi, zhini ka ha
lə məhərlee dzee ha.
16 Kala məni pə gha tsəgha sana, dza gha tapə dzəmbəŋa mbə mananta
'wəsa kaa Hyala lə kwəma favə ma məndiy, njaa njaa dza mbəzli tiɓa
sənata maa dzəkən nava kwəmaa ni *Amin, kə ghəshi ta zləɓa cə'wə gha
vaa? Ka dza ghəshiy mbay gəzə, sa favə ma ghəshi sləkar tsa kwəma
gəzəkə gha vaw.
17 Ya ə niy nza kwəma məni gha va 'wəsa tiy kwəma wəzə nay, sa favə
ma məndi kwəma gəzə gha va na, ka dza naa kəətiti mbəzliw.
18 Yənəy, 'wəsa nə ya kaa Hyala. Sa nzanay tərəŋwɓa kaa ngəra ndara
na bərciy gəzə kwəma lə nihwəti ghanihi ghənghən ka taŋamtəŋwəy
gwanaŋwəy.
19 Ya tsəgha nzə ki, mba'a pən mbə ɓasəva tsa mbəzliy nəw Yesəwəy,
wəzəɓa gəzəkee kwəma cifə lə kwəma favə məndi ta mbəə ɓananshi
shiy kaa mbəzli kee favə, kən dzaraa dzəmbə gəəzə kwəma diwəy diwəy
diwəy kwa kwemer favə ma məndi.
20 A ngwarməhira, əntaa təkə kwəma ghwəy nza njasa ndərazhi ma.
War təkə kwəma mətikwəkwər kə sa mbə ghən ghwəy. Dza kwa *kwəma
jikir na nanzəy, nja ndərazhi pə ghwəy məniŋwəy, sa nzanay, sənay məni
jikir ndərazhiw.
21 A məndi tsasliti kwəma mbə Zliya Hyala, a kə məndiy:
A kə Hyalay:
«Ka məlmə dzee ghwəniy səəkə
ta gəzanshi kwəma kaa mbəzlee ni,
kwa ghani sənata ma ghəshi, ya tsəgha nzə kiy,
ka dza ghəshiy fa kwəmee vaw» kə, kə məndi.
22 Ma gəzə kwəma lə nahwəti ghani favə ma məndiy, kwəmaa canshi
Hyala li kaa mbəzliy nəw ma Yesəw, ta mbə ghəshiy sənay ghənghən na
ghəshi lə mbəzliy nəw Yesəw, kə ghəshi. Ta ci kwəma kaa mbəzliy nəw
Yesəw naw. Ma na bərciy gəzə kwəmaa səəkə va Hyalay, kaa mbəzliy
nəw Yesəw ci na kwəma, kaa mbəzliy nəw ma Yesəw naw.
23 Ya ghwəy dza ghwəy mbəzliy nəw Yesəw gwanaŋwəy mba'a ghwəy
ɓasəŋwəy, tapə ghwəy mbə gəzə kwəma gwanaŋwəy lə nahwəti ghani
favə ma məndi kiy, njaa dza mbəzli tiɓa sənata maa dzəkən kwəma va, lə
mbəzliy nəw ma Yesəw səəkəshiy zhəghətəŋwəy sa ka ghəshi favə ghwəy
mbə gəzə kwəma vaa? Ka dza ghəshiy ni: Ka gezlekiki na mbəzli ni, kə
ghəshi sa?
24 Kala nava kwəma tiɓa sana, dza ghwəy gwanaŋwəy ka gəzə kwəmaa
səəkə va Hyala lə kwəma favə məndiy, sa ka mbəzliy nəw ma Yesəw
lə nihwəti mbəzli gəmshi ni səəkəshi favə kwəma va na, ta sənay dza
ghəshiy dzəkən jikir tsa məni ghəshi, ka ɓanshi fəti kwəma va mbə nefer
shi.
25 Kwəmaa niy nza mbəmbə na mbə nefer shiy, cəke' dza kwəma vaa
pəledĩkəvəri. Ka ghəshi dza ki na, ka tsəfəkwə kwa səɗa Hyala, ka

14:16 14:16 Amin: 2Kwər 1:20 **14:20 14:20** Ef 4:14 **14:21 14:21** Ezay 28:11-12; Nəw 28:49
14:23 14:23 SləniKY 2:13 **14:25 14:25** Ezay 45:14; Zhŋ 4:17-19

pəra'wanta dividivi shi. Ma kə ghəshi dzaa ni lə miy tsa shi na: «A ghwəyəy, kataŋ na Hyala mbə jipə ghwəy» kə ghəshi dzaa ni.

Njasa təɓə na, lə kwal tsa nzə, ɗi na mbəzli Hyalaa məni kwəma mbə jakəva tsa shi

26 A kwəma ka ghwəy məni dzee ni ngəŋwəy kia ngwarməhira? Mba'a pə ghwəy ɓasəŋwəyəy, a tsahwəti ndə mbə ghwəy dzaa mbay ha cəm, tsahwətiy, *ka ɓənipə kwəma Hyala, tsahwəti ɓa na, ka gəzəpə kwəmaa səəkə va Hyala, ma tsahwəti diɓa na, ka gəzəpə kwəma lə nahwəti ghani favə ma məndi, tsahwəti diɓa ki na, ka zhinipə kwəma gəzəkə tsahwəti ndə va. Ya nimaɓa shi məni ghwəyəy, ta kəəti mbəzli Hyala nza ghəshi mətsəhə kəli mbə kwəma Hyala pə ghwəy mənishi.

27 Mba'a kə mbəzliy gəzə kwəma lə nahwəti ghani mbə ghwəyəy, mbəzli bakəshi, ya mahkan, kə dzaa gəzəhwə gwa'a tsəgha. Kəramti na ci tsava, kəramti na ci tsava, kə ghəshi dzaa gəzə. Sa ka ghəshi gəzamtiy, nza tsahwəti ndə zhananavə kwəma gəzəkə ghəshi va kaa mbəzli.

28 Kala ntsaa mbata zhini nzə tiɓay, wəzəɓa dza ntsaa gəzə kwəma va vaa zlata gəzə nzə zlaŋzlaŋ mbə mbəzliy nəw Yesəw na. Kaa ghən tsa ci lə kaa Hyala kə dzaa gəzə sa ci mbə nəfə tsa ci.

29 Ya ə nza mbəzliy gəzəpə kwəmaa səəkə va Hyala tiɓa diɓay, mbəzli bakə, ya mahkan kə dzaa gəzəpə kwəma gwa'a tsəgha diɓa. Ma nihwəti na, ka fa, ka nighə kwəma gəzə ghəshi va, ta sənay nda kwəmaa səəkə va Hyala na kataŋ kataŋ.

30 Mba'a kə tsahwəti ndə mbə gəzəpə kwəmaa səəkə va Hyala, dzəghwa mba'a Hyala gəzanci nahwəti kwəma tiɓa kaa tsahwəti ntsa mənzəy ta gəzəpə ghəciy, ə kə tsa mbə gəzə kwəma va ndə garəti na ci va kwəma, mba'a ɓanavə kwal kaa tsaa ɗi gəzəpə nahwəti kwəma va.

31 A kwal va ghwəy ta gəzəhwə kwəma gəzaŋwəy Hyala ghwəy gwanaŋwəy. Nanzə kiy, kwətiŋ kwətiŋ ɗi na ghwəy gəzə. Ta mbə ghwəy gwanaŋwəy ɓənivə shiy, lə ta mbə ghwəy mətsahanavə bərci kaa ghən tsa ghwəy kwa jipə ghwəy.

32 Mba'a kə Hyala ɓanavə bərciy gəzə kwəma nzə kaa ndəy, ta mbə dza ntsa va kəsəti ghən tsa ci ta gəzə kwəma ɓanavə Hyala va ge'i lə vəghwə tsaa təɓanci.

33 Sa nzanay, na Hyala na, ka ɗi sawa kwəma naw, zərkə na sa ɗi na ghwəmməə kwəmavə kwa jipə ghwəmmə.

Njasa ka mbəzli Hyala vaa məni mbə ɓasəva tsa shi gwa'a gwa'ay, war tsəgha pə ghwəy taa məni kwa jipə ghwəy kwərakwə.

34 Əntaa mi'i dzaa gəzə kwəma mbə mbəzli ghala pətsa ka ghwəy ɓasəŋwəy ma. Kwal və shi ta gəzə kwəmaw. Va zhər kə ghəshi dzaa fa kwəma. Njasa gəzəkə Hyala va mbə *kwəma pəhəti na.

35 Ka təɓə na maliy gəzə kwəma mbə ɓasəvaw, mba'a kə nahwəti kwəma gəzəta kala favə ghənzə, ka ɗi ɗəw kwəma ghənzəə dzəkənəy, kəghi kə dzaa ɗəw va zata.

36 Kwəma Hyala nata ghwəy nay, va ghwəy 'wava naw. Kwataka ghwəy na shiy favə diɓaw.

37 Mba'a kə ndə ni mbə ghwəy: A bərci Safə tsa Hyala vəya, kə. Ya ma yənəy: Ndə gəzə kwəmaa səəkə va Hyala nzee, nə nay, sənay tə ghəci: Ma kwəma tsasliŋwəy ya nay, kwəma gəzəkə Ndə sləkəmmə Yesəw na, kə.

14:26 14:26 8:1; 12:7-10; 14:4; Ef 4:11-13 **14:29 14:29** SləniKY 17:11; 1Tes 5:21 **14:33 14:33** 7:15 **14:34 14:34-35** 11:3; Ef 5:22; 1Tim 2:12 **14:37 14:37** 1Zhŋ 4:6

38 Kala dza kəə zləɓa kwəma tsaslitee nay, ka dza Hyalaa sənay
kwərakwəw.
39 Ma kiy ngwarməhiray, lə nəfə tsa ghwəy gwanay pə ghwəy maw
kwəmavə bərciy gəzə kwəmaa səəkə va Hyala kaa mbəzli, nanzə kiy,
əntaa ghwəy makə mbəzli va gəzə kwəma lə nahwəti ghani favə ma
məndi ma.
40 Ya nimaɓa shi məni ghwəyəy, njasa təɓə shiy, lə kwal tsa shi pə ghwəy
mənishi, kala sawa ma kwəma.

15

*Kwəma zhakati tsa *Kəristəw mbə məti*

1 A ngwarməhira, nana kiy, e ɗi zhiniy zazavəŋwəy kwəma wəzə na va
niy gəzaŋwəy ya. Sa zləɓavə ghwəy va, mba'a ghwəy kəsəvə mbə nefer
ghwəy wəzə wəzə.
2 Ghənzə na kwəma dza Hyalaa mbəliŋwəy li, ghwəy kə dzaa kəsəvə
lə nəfə kwətiŋ, war njasa gəzaŋwəyee va. Kala dza pə ghwəy kəsəvə
tsəghay, gəm zləɓavə ghwəy.
3 Yən kiy, kwataŋata ɓanavəŋwəyee kwəmaa gwəramti shəndəkə, njasa
niy favee va Yesəw Kəristəw də'wə ghən tsee. Ma pən niy niy: A Kəristəw
mətiy ta kwəma ghwəmmə jikir na, njasa gəzəkə məndi mbə Zliya Hyala.
4 Dzəghwa mba'a məndi lamti, bakə vici ci kwa kwəli, ma tə kwa
mahkana vici na, mba'a zhəkəməy kwa kwəli, nja kwəmaa niy tsasliti
məndiy dzəkən mbə Zliya Hyala.
5 Ma sa səəməy na kwa kwəliy, dza na mba'a cinti ghən tsa ci kaa Piyer,
ləy hwəm na mba'a cinti ghən tsa ci kaa nihwəti mbəzli ta səɗa ci va məŋ
lə bakə ni.
6 Zhəghwa mba'a zhiniy cinti ghən tsa ci kaa nihwəti ngwarməhimməə
nəw tə nahwəti vici. Mbəzli gar taŋəti diwəy diwəy cifə. Nihwəti mbəzli
mbə shi sanay, a ghəshi bəkwəshi. Ma ɗaŋ tsa shi na, mba'a shi tə
ghwəməshi.
7 Dzəghwa mba'a zhiniy cinti ghən tsa ci diɓa kaa Zhakə, ləy hwəm diɓa
na, kaa nihwəti ka kwal ci gwanashi.
8 Dzəghwa na, tə kwa kərni kwərakwə ki, ləy hwəm niva mbəzli gwa'a
na, mba'a citəra ghən tsa ci. Ma yən fəcava ki na, mba'ee mənɗa mbə shi
nja zəghwə yakə məndi tir tsa ci ghwəla ta məni.
9 Yən kiy ntsaa gwəramti cəlikwə nzee mbə *ka kwal Yesəw. Mənɗee
gar nzaa ndə kwal tsa Yesəwəw. Sa nzanay, tərəŋw səəkee mbə sanshi
ngəra'wə kaa mbəzli Hyala va nəw Yesəw Kəristəw.
10 Ya tsəgha kiy, dzəghwa Hyala mba'a mənti zhəhwər tə ya, va tsəgha
nara ghwəy njasa nzee tsa sənzənva. Ma zhəhwər tsa mənti Hyala va
tə ya tsəgha kwərakwə kiy, dzəmbə safə naw. Dalala məntee sləni ka
taŋamti nihwəti ka kwal Yesəw. Nanzə kiy, lə bərcee ghəratee sləni vaw,
ghənzə ndara na bərci lə zhəhwər tsa nzə va, ta ghəra nzə.
11 Ghənzə tsəgha kiy, ya yən, ya nihwəti ka kwal Yesəw, gəzə na Yəwən
kwəma wəzə na kaa mbəzliy, ghala mbəw, kwəma kwətiŋ naa sa gəzanshi
ghəy kaa mbəzli. Sa favə ghwəy va, mba'a ghwəy ɓanavə nefer ghwəy.

14:39 14:39 14:1, 5 **14:40 14:40** 14:33 **15:1 15:1** Gal 1:11 **15:2 15:2** Gal 2:1-2 **15:3 15:3** 11:23; Ezay 53:5-12 **15:4 15:4** Zhəwnasə 1:17; Mt 12:40; Zhŋ 20:9; SləniKY 2:24-31 **15:5 15:5** Mt 28:16-17; Lk 24:34, 36; Zhŋ 20:19 **15:7 15:7** Lk 24:50 **15:8 15:8** 9:1; Gal 1:15-16; SləniKY 9:3-6 **15:9 15:9-10** 1Tim 1:12-16 **15:9 15:9** Ef 3:8; Gal 1:13-14 **15:10 15:10** 2Kwər 11:23 **15:11 15:11** 1:12; Gal 1:17-18; 2:6-9

Ta zhakati dza mbəzliy bəkwəshi mbə məti

12 A Hyala zhanakati Yesəw *Kəristəw mbə məti, pə ghəy kaa kwəma
gəzə ghəy kaa mbəzli. Ya sa nzana tsəgha ghənzə kiy, njaa njaa zhəkə na,
zhini nihwəti mbəzliy gəzə mbə ghwəy na: Zhakati tsa mbəzliy bəkwəshi
tiɓa mbə mətiw, kə ghəshia?
13 Ndata kala zhakati tsa mbəzliy bəkwəshi tiɓa mbə məti njasa gəzə
nihwəti mbəzli va mbə ghwəyəy, ghənzə tsəgha na, zhakatiy Yesəw
*Kəristəw mbə məti kwərakwə kiw, dĩ naa gəzə.
14 Kala zhakatiy kə Yesəw mbə məti kataŋ kiy, ghənzə tsəgha na, kwəma
gəmta naa kwəma Hyala gəzə ghəy va kaa mbəzli. Ghwəy kwərakwə kiy,
gəm ɓanavə ghwəy nefer ghwəy kaa kwəma va.
15 Tsəgha kə diɓay, dzərvəə təɓakən ghəy kən Hyala dĩ naa gəzə. Sa
nə ghəy va kaa mbəzli: A Hyala zhanakati Yesəw Kəristəw mbə məti, pə
ghəy. Njana kama zhakati tsa mbəzliy bəkwəshi tiɓa mbə mətiy, kwəma
ka Hyala zhanakati Yesəw mbə məti naci ghənzə tsəgha ɓay.
16 Ndata kala zhakati tsa mbəzli tiɓa mbə mətiy, zhanakati Yesəw
Kəristəw Hyala mbə məti kwərakwə kiw.
17 Mba'a kə Yesəw Kəristəw kala zhakatiy mbə məti kiy, təgəm ɓanavə
ghwəy nefer ghwəy ngəci. Ghwəlata na kwəma ghwəy jikir na kən ghən
tsa ghwəy.
18 Ma mbəzliy nəw Yesəw bəkwəshi kwərakwə ɓa na, kwa bətə niva
mbəzli zashi dĩ naa gəzə.
19 War mba'a kə na ghwəmmə na kwəma fəy ghwəmmə ghən tsa
ghwəmmə ti mbə nəw Yesəw dzaa nza, war ta kwəmavə zərkə mbə nzəy
tsa ghwəmmə tikə tə hidĩ gwa'a tsəgha, kala nahwəti kwəma tiɓa kwa
kwəmay, kay ghwəmmə dza məndiy gwəraa wahə mbə mbəzli gwa'a
gwa'a.
20 Tsəgha na kiw, ta na navay, a Kəristəw zhakatiy mbə məti. Ghəci
gha Hyalaa zhanakati mbə məti. Ti sənay məndi, ta zhakati dza nihwəti
mbəzliy bəkwəshi mbə məti kwərakwə, kə məndi.
21 Njasa nzana va, tə ndə kwətiŋ məti ghavaa dzəti hidĩy, tsəgha
ghatəvay zhakati tsa mbəzli mbə məti, tə ndə kwətiŋ kwərakwə.
22 Njasa kwəmavə ndə va məti, ya tsamaɓa ci tə mbərkə kwəma
Adaməy, tsəgha dza mbəzliy kwəmavə zhakatishi mbə məti tə mbərkə
kwəma Yesəw kwərakwə.
23 Ə na na nzana kiy, ya wa ndə na, lə tsa ci vəghwə zhakati tsa ci mbə
məti na tiɓa. A Yesəw Kəristəw zhakatiy, ghəci ndə 'wa kwəma. Ma fəca
vici dza naa zhiniy zhəkə kiy, nza ni ci mbəzli zhakati gwanashi.
24 Ma ləy hwəm ki na, nza Yesəw Kəristəw zamti hyeler lə mezhizhə
shi gwanashi, mba'a ka bərciy zhini ghən tikə tə hidĩ. Ghalaɓa kiy, nza
hidĩ madĩ ta kədĩ. Ka na dza na, həŋ ɓəvə gəzli mazə, mba'a ɓanavə kaa
Hyala, Dəy ki. Nza ghənzə nzəy kwa ta məni mazə kwətita.
25 Sənzənvay, war ta məni mazə dza Yesəw Kəristəw, pa' tə vici dza
Hyalaa fati ka jaka ci gwanashi tə dəvə ci.
26 Kwa kərni ndə jaka tsa dza Hyala ta zamtiy, ghənzə na mətiy ɓə
mbəzli.

15:15 **15:15** SləniKY 1:22; 4:33; 5:30-32 **15:17** **15:17** 15:3; Rm 4:25 **15:18** **15:18** 1Tes 4:13 **15:20** **15:20** 6:14; Kwəl 1:18 **15:21** **15:21-22** 15:45-49; Ghava 3:17-19; Rm 5:12, 14, 18 **15:22** **15:22** 2Kwər 5:17 **15:23** **15:23** 15:51-52; 1Tes 4:16 **15:24** **15:24** Dani 2:44 **15:25** **15:25** Cem 110:1; Mt 22:44 **15:26** **15:26** ShiZhŋ 1:18; 20:14; 21:4

27 A məndi tsasliti mbə Zliya, ma kə məndiy: Shiy gwanashiy fanambə
Hyala kaa Zəghwə nzə mbə dəvə ci, kə məndi. Sa gəzəkə məndi va
tsəghay, aa səvərita wəzə, lə Hyalata na mbə dəvə zəghwə nzəw. Sa
nzanay, ghənzə fə na shi vaa dzəmbə dəvə ci.
28 Sa ka Hyala fanambə shiy gwanashi mbə dəvə Zəghwə nzə kiy, ka
zəghwə nzə va dza na, mba'a fambə ghən tsa ci mbə dəvə Hyala ghənzə
Dəy, ghənzə saa fanambə shiy va gwanashi mbə dəvə ci. Nza Hyala məni
mazəə dzəkən shiy gwanashi ya ɗza lə namaɓa bəla gwa'a ki.
29 Təkətim kwəma, ya tə kwəma mbəzliy zləɓa va məndiy mananshi
*batem, kwa pətsa mbəzliy bəkwəshi. Tawa zləɓa ghəshi mbəzliy
mananshi batem, ndata kala zhakati tsa mbəzli mbə məti tiɓa kiy, tawa
zləɓa ghəshi məndiy mananshi batem ta mbəzliy bəkwəshia?
30 Ya ghəy kiy, ndata kala dza mbəzliy zhakati mbə məti na, tawa zləɓa
ghəy məndiy sasaŋəy ngəra'wə ya hwəmɓa nzə gar bəkwəŋəya?
31 Nay ghwəy naa ngwarməhira, njasa səəmə viciy, war mbə miy məti
nza ghəy. Ə gəzaŋwəy ya, sa nzana mbə vəshee tə ghwəy sa jakəmmə
ghwəmmə lə Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw.
32 Yən sanay, tərəŋw səəkee mbə sa ngəra'wə va mbəzli tikə mbə məlmə
Efesə, njasa mbəz ghəy lə shəkwadeshi. War ta shi tikə tə hiɗi pən niy sa
gəla ngəra'wə tsa vay, a shi dzee 'wəra ti mbə ghwəy nighəa? Ndata kala
zhakati tsa mbəzli mbə məti tiɓay, tawa ghwəmmə ni diɓa kia? Ghənzə
tsəgha na, wəzəɓa dza ghwəmməə məni njasa gəzə nihwəti mbəzli va, sa
nə ghəshi va: «Zəmə pə ghwəmməə zəmə shiy bəhə bəhə ghwəmmə, ka
sa shi sa, sa nzanay, ta bəkwəmmə dza ghwəmmə həzlimə» kə ghəshi.
33 Ka ngəɗiŋwəy kwəma ma. Sənay tə ghwəy: Mba'a kə ndəə dza kwa
zəərə lə mbəzliy məməni *kwəma jikir nay, ta məy dza na mbə məni jikir
nja ghəshi kwərakwə.
34 Məniŋwəyəm ka mbəzli ka məhərli, ka məni kwəma jikir na ghwəy
ma. Yən nighəy, ghwəlashi na nihwəti mbəzli mbə ghwəy kala sənata
Hyala ghəshi pa' sana. Va tsəgha gəzaŋwəy ya kwəma va, nza ha'wə
mbəə ghəraŋwəy.

Njasa dza vəgha mbəzliy dzaa zhakatishi mbə mətiy nza

35 Nda nza tsahwəti ndə ni: Njaa njaa dza ndəə zhakatiy mbə məti kia?
Sa ka na zhakatiy kiy, nja wa dza vəgha ciy nzaa? kəy.
36 Ntsaa ɗəw gəla kwəma tsəgha na vay, hil na. Mba'a pə gha
tsaŋwambə hwəlfə mbə hiɗiy, pəsəta ma na na, kar na tsaŋwambə gha
va mbə hiɗiy ghwaɓəta.
37 Ghala pətsa ka gha vaa tsəŋwə shiy dzəmbə hiɗiy, dəŋw tsa shi va ka
ghaa ngwəɓətiw. Hwəlfə na sa ka ghaa tsaŋwambə mbə hiɗi, ya hwəlfə
ha na, ya hwəlfə nihwəti shiy ghəshi.
38 Sa ka ghaa tsəŋwəti kiy, ka na dza mba'a pəsəta, sa ka Hyala dza ki na
mba'a ɓanavə dəŋw njasa ɗi na. Ya namaɓa hwəlfə shi za məndi gwa'ay,
ghənghən ghənghən na takə dəŋw tsa shiy gwanashi.
39 Ava tsəgha na vəgha saa piy tə ghwəmə sana ghənghən tsa nzə
kwərakwə ki. Kwətita vəgha ndə ngəri, kwətita vəgha saa dza səɗa,
kwətita na igwə tsa tə ghwəmə, zhini kwətita na kəlipə mbə yam
kwərakwə ɓa. Tsəgha na.

15:27 **15:27** Cem 8:6 **15:28** **15:28** Rm 11:36 **15:30** **15:30** Rm 8:36 **15:31** **15:31** 2Kwər 4:10-11 **15:32** **15:32** Ezay 22:13; Lk 12:19-20; 2Kwər 1:8 **15:34** **15:34** Mt 22:29; Rm 13:11-14; Ef 5:6-17 **15:36** **15:36-37** Zhŋ 12:24 **15:38** **15:38** Ghava 1:11

40 Ni mə ghwəmmə shiy diɓay, a ghəshi tiɓa kwətishi, kwətishi ni tikə
tə hidĩ diɓa. Kwətiy məgəla tsa vəgha shi tə hidĩ, kwətiy tsa tə ni mə
ghwəmə.
41 Kwətiy na məgəla tsa mbərə tsa vici, kwətiy tsa tir, zhini kwətiy tsa
sasərkwəhi ɓa. Ya kwa jipə shiy, ghənghən ghənghən na məgəla tsa tə
mbərə sasərkwəhi.

42 Ava tsəgha dza naa nza lə mbəzliy dzaa zhakati mbə məti kwərakwə
ki. Na vəgha dza məndi vaa laghwa ndə kwa kwəli liy, ta ghwaɓəta dza
nava nja hwəlfə ha. Na dza ndə vaa zhakati mbə məti li vəgha kiy, ka dza
navaa ghwaɓəw.
43 Vəghaa niy laghwa məndi va ndə li kwa kwəli gəmgəm na, kala bərci
mbəy, sa ka na zhakati mbə məti na, vəgha ka təɓə lə bərci mbə dza naa
nza.
44 Ghala pətsa ka məndiy la ndəy, sliw vəgha tsa ndə na sa ka məndiy
lamti. Ma sa ka ndə zhakati mbə məti kiy, lə nahwəti vəgha dza Safə tsa
Hyalaa ɓanavə dza naa nza. Njasa nay ghwəmmə va lə vəgha nza sliw ti
ghwəmmə tikəy. A na ci vəgha dza *Safə tsa Hyalaa ɓəpə tiɓa kwərakwə
ki.
45 Ava tsəgha tsasliti məndi mbə Zliya Hyala. Ma kə məndiy: Ma kwa
taŋa ntsa gha Hyala ngati, Adaməy, mba'a viyanambə Safə piy ngəci, ta
nza ghəci tə ghwəmə. Ma na Yesəw *Kəristəw tsa nə məndi tsa, *Adam
tsaa kəray, kə məndiy, ghəci na Safə tsaa ɓanshi yəwən piy kaa mbəzli
də'wə ghən tsa ci.
46 Kwa taŋa vəghaa nza tə ndəy, vəgha ɓanavə Safə tsa Hyala ka naa
nzaw. Vəgha nza sliw ti ka naa nza. Ma ləy hwəm kiy, nza na ɓanavə Safə
tsa Hyala vəgha tsahwə.
47 Ma kwa taŋa Adam tsa vay, ntsa tikə tə hidĩ na. Lə hidĩ ngati Hyala.
Ma na Yesəw tsa nə məndi va kwa baka Adam, kə məndi naci kiy, mə
ghwəmə səəkə na.
48 Njasa nza tsa tikə tə hidĩ va ndəy, tsəgha dza mbəzli tə hidĩy nza
kwərakwə. Njasa nza tsaa səəkə va mə ghwəmə ndəy, tsəgha dza ni mə
ghwəmə mbəzliy nza kwərakwə.
49 Nana diy, war we' tsa ngati Hyala va Adam lə hidĩ na pa ghwəmmə.
Tə nahwəti vici taa nzay, we' tsaa səəkəy va Adam mə ghwəmə dza
ghwəmmə nza kwərakwə ki.

50 A ngwarməhira, avanta kwəma ɗee gəzaŋwəy: Ka tsəhəy ndə tə pətsa
sləkə Hyala lə vəgha ci tikə tə hidĩw. Ka dza shiy məti, ka ghwaɓəə jakəshi
lə shiy ghwaɓə ma ya pa' hwəmɓaw.

51 Avee dzaa gəzaŋwəy kwəma mbəmbə na: Ghwəmmə gwanamməy,
ka dza ghwəmməə bəkwəmməw. Ə na dza naa nzay, ta zhəghəta dza
vəgha ghwəmməə dza gwanammə.
52 Sa ka məndi viyata təlimə kwa kərni vəghwəy, war zəkwə jəw, dza
kwəma vaa məniva, nja məla'wə ka ndə vaa məla'wəti lə mətsə ci. War
gakata ma təlimə vay, ta zhakatishi dza mbəzliy bəkwəshi mbə məti, lə
nahwəti vəghaa dzaa məti ma. Ma ghwəmmə, ghwəmmə niy dzaa tərmbə
mbəzli tə ghwəməshi ni na, mba'a vəgha ghwəmmə mbəərəta kwərakwə
ki.

15:43 15:43 Flp 3:20-21 **15:45 15:45-49** 15:21-22 **15:45 15:45** Ghava 2:7; Zhŋ 6:63; 2Kwər 3:6, 17 **15:49 15:49** Ghava 5:3 **15:51 15:51** 1Tes 4:15 **15:52 15:52** təlimə: Mt 24:31; 1Tes 4:16

53 Tsəgha dza naa nza, vəgha ghwəmmə na nza ghwəmmə li dzaa məti,
ka ghwaɓətay, ta zhəghəti dza Hyala ka vəghaa məti ma, kala ghwaɓə ma
ghwəla.
54 Ma sa ka vəgha ghwəmmə na məti ka ghwaɓə zhəghəta ka vəghaa
məti ma, kala ghwaɓə ma kiy, ma nza kwəmaa niy gəzəkə məndi va mbə
Zliya Hyala məniva ki. Ma kə məndi niy niy:
Məti tiɓa ghwəlaw, ɗekəɗekə zamti Hyala.
55 A məti,
kwəma kəray tsa gha tsa miydala tsaa niy məni gha kia?
Kwəmaa darə gha va niy bəkwə gha mbəzli li kia?
kə məndi niy ni.
56 Nanzə va darəə niy kwəmavə məti va ta bəkwə mbəzli liy, *kwəma
jikir na va niy məni mbəzli na. Dzəghwa jikir kwərakwə ki na, mba'a
kwəmavə ni ci bərci ghəra na sləni li shi səəkə tə *kwəma pəhəti Hyala.
57 Ghənzə tsəgha kiy, 'wəsa pə ghwəmməə mananta kaa Hyala ghənzə
saa məntəmmə ka miydalahi, tə mbərkə sləni mənti Ndə sləkəmmə
Yesəw Kəristəw tə ghwəmmə.
58 Ava va tsəgha kiy ngwarməhira mbə nəw Yesəw Kəristəw ni ɗi yay,
garəŋwəyəm wəzə wəzə kwa kwal Hyala, kala gar kwəfəghə ma, kwa
kwəma kwa kwəma pə ghwəy dza lə sləni Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw
ya hwəmɓa. A ghwəy sənay sləni tsəva ghwəy va mbə ghəra nzə kaa
ngəciy, ka dza naa nza gəmtaw.

16

Tsəhə shiy ta kəəti nihwəti mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə Zherəwzalem

1 Nana kiy, e ɗi gəzaŋwəy kwəmaa dzəkən shi dza ghwəy va ta tsəhə
ta kəəti mbəzli Hyala mbə məlmə Zherəwzalem. Njasa niy gəzanshee va
məni kaa nihwəti mbəzliy nəw Yesəw tə hiɗi ka Galatəy, tsəgha pə ghwəy
taa məni kwərakwə.
2 Ma ka ghwəy məniy, njasa səəkə vici dəmasə vay, ya wa ndə mbə
ghwəy na, mba'a ɓəvə gəna njasa kəray ni ci bərci, nza fəy kwətita.
Ghalaɓa kiy, fəca kee tsəhəra na, war ka ɓasə məndi dzaa nza gwa'a
tsəgha, kala nza ghwəy zhiniy kəslimbə ghən mbə tsəhə gəna diɓa.
3 Sa kee tsəhəra mbə ghwəy taa nzay, nza ghwəy gəzara mbəzli təravə
ghwəy ta vəli gəna dza ghwəy vaa ɓasəti ta dzəmbə məlmə Zherəwzalem.
Ma ka nzee tsaslanavəshi zliya ta dəvə shi ghəshiy maɗi.
4 Mba'a kə dzaa nza gar dzee lə yənɗay kwasəbəshi na, nza ghəy dzaŋəy
li shi.

Kwəma ɗi Pəl dza ta məni nzə

5 Ta dzəti hiɗi ka Masedəwan dzee. Ma sa kee kəramti dzee tə hiɗi va
kiy, ma nzee tsəhə mbə ghwəy, ta nighəŋwəy.
6-7 Mbə nana ɓashiy, mba'a kə Ndə sləkəpə zləɓati na. E ɗi yən hyayvara
mbə ghwəy. Ka ɗee yən zhiniy tsəhə mbə ghwəy ta kəɗiy səɗee gwa'a
tsəghaw. E dzaa hyayvara mbə ghwəy bərkee. Mənmən na mba'ee
waramti ya ghəli mbə ghwəy. Ma sa kee maɗi ta dzara, ya kwamaɓa
dzee dza ki na, nza ghwəy kəətira.
8 Nana diy, ta nzata nza dzee tikə mbə məlmə ka Efesə pa' tə tir

15:53 15:53 2Kwər 5:4 **15:54 15:54** Ezay 25:8 **15:55 15:55** 'Wəzh 13:14 **15:56 15:56** Rm 4:15; 6:14 **15:57 15:57** Rm 7:24-25 **15:58 15:58** 16:13 **16:1 16:1** SləniKY 11:29-30; 2Kwər 8:1-9 **16:5 16:5** SləniKY 15:21; 2Kwər 1:15-16 **16:6-7 16:6** Rm 15:24 **16:6-7 16:7** 4:19 **16:8 16:8-9** SləniKY 19:8-10

makwaghwa Paŋtekwətə.

9 Sa nzanay, a Hyala ghwənamtəra kwal ta ghəra sləni tərəŋw na tikə
mbə məlmə na. Ya war tsəgha na ka mbəz lə ya ɗaŋshi diɓa.

10 Mba'a kə Timəte tsəhəy mbə ghwəyəy, ka'wəti tə ghwəy, wəzə.
Mba'a ghəci nzəyəy kwa jipə ghwəy, kala hazləni tiɓa. Sa nzanay, ghəci
kwərakwə na, ndə ghəra sləni tsa Ndə sləkəmmə na njasa nzee va.

11 Əntaa ndə mbə ghwəy fə ndərəə dzəti ma. Sa ka na madî ta dzay
mbə ghwəyəy, kəətiti tə ghwəy nza ghəci mbəə zhikəy zhəvəghee lə
zərkə. Sa nzanay, mbə ndəghə zhəkə tsa ci nza ghəy tikə, lə nihwəti
ngwarməhimmə.

12 Ma na ndə nja tsahwəti zəməmmə Apələsə naciy, ɗaŋ na səɗee
mbə ɓanci bərci, ta dza ghəciy dzəmbə ghwəy kwasəbə nihwəti ng-
warməhimmə. Ka tsəhəree nana diw, kə. Sa ka na kwəmavə kwaləy,
ta tsəhə dza naa dza.

Kwa kərni ci kwəma Pəl, lə səkwəpə tsa ci

13 Ma kiy, məni tə ghwəy məhərli, mba'a ghwəy garəŋwəy lə bərci tə
kwəma Hyala yivə ghwəy va mbə nefer ghwəy. Garəŋwəyəm zhər zhər
kwa kwal Hyala, mba'a ghwəy məniŋwəy ka mbəzli nza bərci və shi.

14 Ya nimaɓa shiy məni ghwəyəy, lə ɗî pə ghwəy mənishi.

15 Zhini diɓa kiy ngwarməhiray, a ghwəy sənay, kar Sətefanəsə ghəshi
lə mbəzli kəghi tsa ci na kwa taŋa mbəzliy ghaa ɓanavə nefer shi kaa
Yesəw mbə mbəzli tə hidî ka Akay gwa'a gwa'a. Dzəghwa tərəŋw ghəshi
jihəhwəvashi ta kəəti mbəzli.

16 Gəla mbəzli tsəgha ni vay, ə pə ghwəy ɗî fəti və shi, ka ɗî fəti va
nihwəti mbəzliy jihəva, mbə ghəra sləni kwa zəərə kwətiŋ na li shi.

17 Tərəŋw vəshiree ta səəkə tsa kar Sətefanəsə tsa, lə Fərtəwnatəsə,
mba'a Akayəkwəsə. Njasa nza ghwəy tikə favee vəghee.

18 A ghəshi dəpətəra nəfə tsee, njasa niy dəpətəŋwəy ghəshi va tsa
ghwəy nəfə kwərakwə ghala pətsaa niy nza ghəshi va mbə ghwəy. Gəla
mbəzli tsəgha ni va kiy, sənay tə ghwəy fə bamaa dzəti shi.

19 Mbə səkwəŋwəy na jakəvahi mbəzliy nəw Yesəw tikə tə hidî ka
Azəy. Mbə səkwəŋwəy na kar Akilasə ghəshi lə Pərishil lə slən tsa Ndə
sləkəmmə Yesəw *Kəristəw, tsəgha mbəzliy nəw Yesəw ɓasəva ta cə'wə
kəghi tsa shi səkwəŋwəy diɓa.

20 Zhini mbə səkwəŋwəy nihwəti ngwarməhimmə mbə nəw Yesəw tikə
gwanashi diɓa. Səkwəti tə ghwəy ghən tsa ghwəy kwa jipə ghwəy njasa
kəray səkwəva tsa mbəzli Hyala.

21 Avee səkwəŋwəy, yən Pəl də'wə ghən tsee kwərakwə ki. Yən
tsasliŋwəy na səkwəpə tsa sana lə dəvee.

22 Kala ɗî kwəma Ndə sləkəmmə Yesəw kə ndəy, mba'a Hyala bazlamti
tsava ndə *«Maranatha»*, ə pə ghaa səəkə Ndə sləkəŋəy.

23 Məntəŋwəy wəzə hwər tsa ci Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw
gwanaŋwəy.

24 Mbə ɗiŋwəy nzee, tə mbərkə jakəva tsa ghwəmmə lə Yesəw Kəristəw.
Ava tiɓa kərayee, nza ghwəy nza ki.

16:10 16:10 Timəte: 4:17 **16:12 16:12** Apələsə: 1:12 **16:13 16:13** 15:38; Cem 31:25; Ef 6:10 **16:14 16:14** 8:1; Zhŋ 13:34; Rm 13:8-10; 2Kwər 6:6; Gal 6:10; Ef 5:2 **16:15 16:15** Rm 16:5; Stefanəsə: 1:16 **16:18 16:18** Flp 2:29; 1Tes 5:12 **16:19 16:19** Rm 16:5; Azəy: ShiZhŋ 1:4, 11; Akilasə ghəshi lə Pərishil: SləniKY 18:2 **16:20 16:20** Rm 16:16 **16:21 16:21** Gal 6:11; Kwəl 4:18; 2Tes 3:17; Flm 19 **16:22 16:22** Gal 1:8-9; ShiZhŋ 22:20 **16:24 16:24** 4:21; 2Kwər 2:4; 11:11; 12:15; Flp 1:8; 2:17; 1Tes 2:8; 3:12; 2Tim 3:10; Flm 9

Kwa bakə zliya tsasliti Pəl kaa ka Kwərintə

Kwəma dza ghwəmməə gha sənataa dzəkən zliya na

Ma zliya nay, ghənzə na zliya ka ghwəmmə vaa har kwa baka zliya tsasliti Pəl kaa ka Kwərintə. Nanzə kiy, a Pəl tsaslanaghəshi nahwəti zliya, kwa jipə kar kwa taŋa Kwərintə lə kwa baka Kwərintə (Nighəm mbə vəh 2:4 mba'a 7:8-9, 11). Nava zliyay, tsəhəta na va ghwəmməw, aa zata.

Mbə zliyaa zata vay, tərəŋw naɓəhwə Pəl mbəzli mbə məlmə ka Kwərintə lə bərciy dzəkən shi jikir ni ghənghən ghənghən. Ma ləy hwəm zliya va na, mba'a Pəl niy ghwənay ntsa nza ghəshi li, Titə, ta dza ta nighəti shi, nda zləɓavə kwəma ci va ghəshi, nda kala zləɓavə ghəshi? Ma sa zhəghəkəvay Titə ki na, mba'a gəzanci kaa Pəl, a ka Kwərintə tsati titihwə tsa shi, kə (Nighəm mbə vəh 2:12-13 lə 7:6-16). Dza nihwəti mbəzli mbə ka Kwərintə mba'a ghəshi ɓanakati nəfə tsa Pəl, sa nə ghəshi: «Ndə kwal tsa Yesəw na Pələw» kə ghəshi.

Ma sa favə Pəl tsəgha ki na, na tsasli na zliya na ki. Ma ghala vəghwə tsa vay ghəci mbə məlmə Masedəwan na, mbə wə kwa mahkana wə ci.

Avanay njasa nəwva kwəma mbə zliya na:

Vəh 1:1-11 Pəl gəzanshi kaa ka Kwərintə njasa sahwə na ngəra'wə dalala tə hidĩ ka Azəy, lə njasa mbəliti Kəristəw mba'a dəpanati nəfə tsa ci.

Vəh 1:12 pa' tə vəh 2:1-11 Pəl gəzə kaa ka Kwərintə nda sa wana bashamti na dza ta wə vəshi, zhini ka gəzanshi a ghəshi pəlay ntsaa ɓanakati nəfə tsa Pəl va mbə nefer shi.

Vəh 2:12 pa' tə vəh 6:1-13 Ka ghəra sləni kaa Yesəw na kar Pəl. Və kwəma ghəshi na shi bərci ta məni ya namaɓa kwəma. Ta jakə mbəzli lə Hyala ghəra ghəshi.

Vəh 6:14-18 Pəl gəzə kaa ka Kwərintə nza ghəshi ndəghwə ghən tsa shi va jakəvaa dzəmbə mbəzliy nəw ma Hyala ta məni kwəma shi va jikir na.

Vəh 7 Pəl gəzə njasa vəshiy na ta kwəma ka Kwərintə

Vəh 8 mba'a vəh 9 Pəl ɓə bərci kaa ka Kwərintə nza ghəshi mbəə kəramti tsəhə gəna ta kəəti ka cicikwə tə hidĩ ka Zhəwde.

Vəh 10 pa' tə vəh 13 Pəl canshi kaa ka Kwərintə dza kwa kwal ɗaŋ, nza ghəshi mbəə sənay wəzə wəzə, ghəciy, ndə kwal tsa Yesəw na, kə ghəshi. Yesəw ɓanavə na bərci ta ghəra sləni va. Ya ghəci də'wə ghən tsa ciy, daw na bərci ci, bərci Yesəw na shi kən. Ya tə sa vanay, wəzə na ka Kwərintə zləɓavə kwəma ci.

Səkwəpə tsa Pəl

1 Yən tsasli na zliya na, yən yən Pəl, ntsa tarəvə Hyala, ta nza ka ndə kwal tsa Yesəw *Kəristəw. Ghəy lə zəməmmə Timəte tsasliŋwəy na, kaa ngəŋwəy ghwəy mbəzli Hyala nəw Yesəw mbə məlmə ka Kwərintə, lə kaa nihwəti mbəzliy zləɓavə kwəma Yesəw Kəristəw gwanashi tə hidĩ ka Akay gwa'a gwa'a.

1:1 1:1 Gal 1:1; Timəte: 1Kwər 4:17

2 Məntəŋwəy wəzə hwər tsa nzə Dəmmə Hyala, ghəshi lə Ndə
sləkəmmə Yesəw Kəristəw, mba'a ghəshi ndaŋwəy zərkə mbə nzəy tsa
ghwəy.

Pəl mananta 'wəsa kaa Hyala sa dəpanati na nəfə tsa ci

3 Fal Dəy Ndə sləkəmmə Yesəw *Kəristəw ghwəmmə. Sa nzanaa didi
ndə zhəhwər ta mbəzli. Ghənzə na Hyalaa dəpəmmə, ya mbə tsamaɓa
ngəra'wə gwa'a.
4 War mbə kəətiŋəy ka naa nza ya hwəmɓa nza ghəy mbə sa ngəra'wə,
ta mbə ghəy dza ta dəpə gəla mbəzli mbə sa ngəra'wə nja sa ghəy va, lə
kwal tsa dəpətəŋəy na va kwərakwə.
5 Kwəma ɗee gəzaŋwəyəy, a Yesəw Kəristəw sahwə ngəra'wə tərəŋw,
ghəy kwərakwəy, mbə sa ngəra'wə nza ghəy tərəŋw. Va tsəgha dəpəŋəy
Hyala nəfə tsa ghəy tərəŋw kwərakwə, sa nzana jakəjakə ghəy lə
Kəristəw.
6 Ya ngəra'wəə sa ghəyəy, ngəra'wə tsa va na, ta mbəə mətsəhəŋwəy
bərci a ghwəy mbəə jihəva na, lə ta mbə ghwəy garəŋwəy tiɗiɗ kwa kwal
Hyala. Mba'a kə Hyala dəpətəŋəy nefer ghəy ɓa na, war ta mbə ghwəy
kwəmavə bərci ndahwə nefer ghwəy ta sə'wa ngəra'wə kwərakwə njasa
sa ghəy va na.
7 Sa ka ghəy təkəə dzəkən kwəma ghwəyəy, a ghəy sənay shiy tiɓa
taa ɓantəŋwəy kwa kwal Hyalaw. Kwasəbə ghəy nza ghwəy mbə sa
ngəra'wə tsa kwətiŋ tsa, va tsəgha, ta dəpətəŋwəy nefer ghwəy dza Hyala
kwərakwə nja shi ghəy va.
8 Diɓa kiy ngwarməhiray, a ghəy ɗi ghwəy sənay dzəkən ngəra'wə tsa
sahwə ghəy tərəŋw tsa tə hiɗi ka Azəy. Ghala pətsaa nza ghəy tə hiɗi vay,
tərəŋw sahwə ghəy ngəra'wə, pa' ka taŋəti bərci ghəy. Niy təkəti ghəy
na, a ghəy taa nza tə ghwəməŋəy, pə ghəyəw.
9 Na kataŋ nay, war ta bəkwəŋəy dza ghəy niy zəzəti ghəy. Mbalaa Hyala
mənti na kwəma va tsəgha, vantaa ghəy dzaa bərkəti na, lə bərci ghəy
nzəyŋəy ghəy tikə tə hiɗi, pə ghəy, ka kəli ghən tsa ghəy gəm, kala zəzə
ma, Hyala fəyŋəy na ma nza ghəy tə ghwəməŋəy, pə ghəy. Mbə dəvə nzə,
ka ghəy zlanay ghən tsa ghəy gwa'a, ghənzə saa mbəə zhanakati mbəzliy
bəkwəshi sati mbə məti.
10 Ghənzə mbəlikəvəriŋəy na mbə miy məti niy dza ghəy va ta mətiŋəy
kataŋ kataŋ va ngəra'wə tsa va. Tsəgha dza naa mbay mbəlikəvəriŋəy, ya
mbə tsahwəti ngəra'wə ɓa. Na kataŋ nay, a ghəy sənay, ta mbəlantəŋəy
dza naa dza səvəri mbə tsahwəti ngəra'wə diɓa.
11 Ghwəy kwərakwəy, ta cə'wə dza ghwəy tə ghəy, a Hyala dzaa favə
cə'wə mbəzli ɗaŋ ni. Mba'a dzaa məntəŋəy wəzə hwər tsa nzə, ma ka nza
mbəzli ɗaŋ mananta 'wəsa kaa Hyala tərəŋw tə kwəma ghəy va tsəgha
ki.

Pəl gəzə kwəma bashamti na zhaa zhəmbə məlmə Kwərintə və

12 A ghəy ɗi gəzaŋwəy kwəma nza nəfə tsa ghəy mbə vəshi ti. Mbə nzəy
tsa ghəyəy, mbə ciŋəy na nəfə tsa ghəy, mba'a ghəy sənay njasa nza nzəy
tsa ghəy wəzə va Hyala kwa kwəma mbəzli tə hiɗi, lə va ghwəy gwa'a.
Kwatama va ghwəy bay na, a ghwəy sənay, lə kwal tsa kataŋ kataŋ tsaa
nzəy tsa ghəy kwa kwəma Hyala. Nzəy tsa ghəy vay, lə sənata kwəmaa

---

1:3 1:3 Ef 1:3; 1Pi 1:3 **1:5 1:5** 4:10; Cem 34:20; 94:19; Kwəl 1:24 **1:6 1:6-7** 4:15, 17 **1:8 1:8** 4:8; SləniKY 19:23; 1Kwər 15:32 **1:9 1:9** Rm 4:17 **1:10 1:10** 2Tim 4:18 **1:11 1:11** 4:15; Rm 15:30 **1:12 1:12** 2:17; 1Kwər 1:17, 19, 31; 2:13; Ebr 13:18

səəkə va ndə ngəri nzəyti ghəyəw. Hyala mərshi naa kəətitəŋəy lə wəzə hwər tsa nzə.
13-14 Sa bərkee neyey, a ghwəy dzaa mbay sənata tsəgha, sa nzanay, ya mbə kwəma tsasliŋwəy ghəy dzəti zliyay, nahwəti kwəma tiɓa mba'a mbəta, kala gar mbay ghwəy jangəti, ka favə kwəma ɗi na gəzəw. Pa' sənzənvay, ka favə kwəma ɗi ghəy gəzə ghwəy gwanataw. Kwa kwəma jəwəy, ta favə kwəma ghəy dza ghwəy wəzə, fəca vici dza Yesəw Ntsaa sləkəmmə zhəghəvaa zhəkə. Ghalaɓay, ta vəshi dza ghwəy dza ta kwəma ghəy tərəŋw, ghəy kwərakwə na, ka vəshi ta kwəma ghwəy ki.

15-16 Sa nzana mba'ee sənay kataŋ, a ghwəy dzaa mbay favə kwəmee pənəy. Maa niy ɗee dza kwa ghwəy, mba'ee tsavəŋwəy yashi, yən dza ta dzəmbə məlmə Masedəwan. Sa kee kafə mbə Masedəwan diɓa na, nzee zhəkə kwa ghwəy kwa ghwəy, ta səkwətəŋwəy kwa baka, ma nza ghwəy katara ta nza, sa kee maɗi ta dzəti hiɗi ka Zhəwde. Ma tsəgha ki na, bakə səɗee niy dzee kwəmavə kwal tsaa kəətitəŋwəy. Əy, ma dzəghwa ki na, kala tsəhəree.

17 Ghala viciy niy gəzee va ta tsəhə dzee mbə ghwəy, pənəy, kwataka lə miy niy gəzatee kwəma va tsəgha, nə ghwəy na? Kwəma nə ya tsa' dzee ta məni pənəy, tawa ɓəvə ghwəy kwəmee nja kwəma mbəzli tə hiɗia? A na mbəzli tə hiɗiy, yə, ta məni dza ghəy, ka ghəshiy ni, ghəshi kala dzaa məni. Aw bay na, ka dza ghəy məniw, kə ghəshi, ghəshi kəə dza ta məni. Tsəgha nzee na na yaw.

18 Ə gəzaŋwəy ya, kwa kwəma Hyala ghwəmə kataŋ na. Kwəmaa niy gəzaŋwəy ya vay, kwəma kataŋ na, səəkee gəzəhwəŋwəy kwəma bakə bakəw.
19 Sa nzanay, kwəma Yesəw Kəristəw Zəghwə Hyala na sa gəzaŋwəy ghəy, ghəy lə Shilasə, mba'a Timəte. Na na Yesəwəy, ya hwəmɓa na ka gəzə kwəma na bakə bakəw. Kwəma kataŋ na ka naa gəzə ya hwəmɓa.
20 Na kwagwa'a nay, səvəri mbə Yesəw *Kəristəw sənay ghwəmmə a Hyala mənti kwəmaa niy gəzəkə na, pə ghwəmmə. Tə kwəma ci va ka ghwəmmə gəzə: «*Amin, tsəgha na!» pə ghwəmmə ta fə bamaa dzəti Hyala.
21 Zhini diɓa kiy, Hyala va də'wə ghən tsa nzə garətəŋəy na kwa kwal tsa nzə tsa. Ghwəmmə lə ghwəy, gwa'a, sa təravəmmə na jakətəmmə tə slən tsa Kəristəw, a ghwəmmə mbəə nza ka mbəzli nzə.
22 Dza na mba'a fati lamba nzə tə ghwəmmə, ta mbə ghwəmməə nza ka shi nzə, mba'a fambəmmə Safə tsa nzə ɗewɗew tsa mbə nefer ghwəmmə. Njana ndammə na Safə tsa nzə ɗewɗew tsay, a ghwəmmə sənay, ta ndammə nihwəti shi gwanashi ni gəzəkə na dza na.

23 Ma shi bashamtee dza kwa ghwəy kwa ghwəy yən dzəmbə məlmə Masedəwan tiy, a Hyala sənay, manakənra ngwəvə ghənzə yən kəə sla dzərvə, ta wəzə tsa ghwəy nzəyree kala dza maa dzəmbə Kwərintə.
24 Ka ɗi ghəy məniŋəy ka mbəzliy sləwaŋwəy mbə nəw kwəma Hyala ghwəyəw. Sa nzanay, a ghəy sənay, a ghwəy garəŋwəy wəzə lə bərci tə kwəma Kəristəw. Na na ghəyəy, war gəzəŋwəy na ghwəmmə jakəti miy tsa ghwəmmə gwanammə, ta mbay nefer ghwəy həənishi wəzə, rəniki kwa kwal tsa Hyala na na ghəy gwa'a tsəgha.

1:13-14 **1:14** 5:12; Flp 2:16 **1:15-16** **1:15-16** 1Kwər 16:5-6 **1:17** **1:17** 1Kwər 4:18-19 **1:18** **1:18** 1:23 **1:19** **1:19** SləniKY 18:5 **1:22** **1:22** 5:5; Rm 8:15-16, 23; Ef 1:13-14 **1:23** **1:23** 11:31; 13:2; Rm 1:9; Flp 1:8; 1Tes 2:5; 2Tes 2:10 **1:24** **1:24** 1Pi 5:3

2

1 Ava ghənzə na kwəmaa bashamtəra zhaa dzəmbə məlmə ghwəy ge'i
ghala vici va. Kala tsəgha, war mba'a pən tsəhəra ghalaɓa nzay, ta zhini
niy dza nefer ghwəy zhəŋwəy tərəŋw nza ɓa.
2 Sa ka na nza, tsəhə tsee vəgha ghwəy, mba'a nefer ghwəy dzaa
zhəŋwəy kiy, ka dza tsahwəti ndəə nza tiɓa ghwəla ya kwətiŋ mbə ghwəy,
mba'a taa məntəra kwəma gar vəshi nəfə tsee ti, sa dza naa nza, sati sati
nefer ghwəy gwanaŋwəyəw.
3 Ava va tsəgha təkətee, wəzəɓa tsasli tsasli tsasləghəŋwəyee kwəma va
pən, va tsəgha niy tsasləghəŋwəy ya nahwəti zliya va. Kala tsəhee də'wə
ghən tsee. Sa nzanay, e sənay mba'a pən tsəhəra də'wə ghən tsee ghala
pətsa va nzay, kwəma gaga niy dza nəfə tsee satiy va kwəma ghwəyəw.
Əy, ma təɓə na nza kiy, ghwəy na shiy niy dzaa vəshitəra nəfə tsee nza.
Na kataŋ kataŋ nay, e sənay, war mba'a kə nəfə tsee vəshiyəy, ghwəy
gwanaŋwəy kwərakwə na, mbə vəshi dza ghwəy nza kwasəbee.
4 Ma ghala pətsa tsasliŋwəy ya va zliya tsasləghəŋwəy ya vay, Pa' lə
wahəta niy wahəhwee, ka təkə kwəma tərəŋw. Ya tsəgha niy nzana kiy,
əntaa ghwəy taa təkə na, ta mbə nefer ghwəy zhəŋwəy tsaslitee zliya va
tsəgha, pə ghwəy ma. Əhəŋ, ta mbə ghwəy sənay e ɗiŋwəy tərəŋw pə
ghwəy, va tsəgha tsaslitee tsəgha.

*Pəlayəm ntsaa məntəŋwəy *kwəma jikir na mbə nefer ghwəy*

5 Mba'a kə tsahwəti ndə mənti kwəmaa zhəpə mbə nəfəy, kaa ngəra
də'wə ghən tsee məntəra na kwəma vaw, kaa ngəŋwəy gwanaŋwəy na.
Aw ɓay əntee dzaa kaɓəti gəzə kwəma na, ma kwəma ci vay, jəwə zhanati
na kaa nihwəti mbəzli, nihwəti na, tərəŋw zhanatishi.
6 Njana nzana, ɗaŋ mbəzli mbə ghwəy, dzəghay i ci kiy, a ghwəy mbay
zlay, wəkə na tsəgha.
7 Nana kiy, pəlayəm jikir tsa mənti na va mbə nəfə tsa ghwəy. A ghwəy
gəzanci kwəmaa dzaa dəpanci nəfə tsa ci. Kala tsəghay, ta nəfəy dza naa
dza dalala, ka nəfə dzay, mba'a zhiniy zamti.
8 Va tsəgha, ə cə'wəŋwəy ya nana kiy, manancim kwəmaa dzaa cinti ɗi
tsa ɗi ghwəy kwəma ci.
9 Ma nahwəti zliyaa niy tsasləghəŋwəy ya vaa dzəkən kwəma vay, war
ta mbəə fati kwəma ghwəy niy nə ya. Ta mbee sənay nda ka yi fəti ghwəy
ta kwəma gəzəŋwəy ya gwanata.
10 Mba'a pə ghwəy pəlay jikir tsa mənti ntsa va vay, yən kwərakwə na,
ta pəlay dzee. Ta na tsee ghənəy, e pəlay ntsa va mbə nəfə tsee, ya tsəgha
məntəra ma na kwəma jikir na də'wə ghən tseyey, e pəlay mbə nəfə tsee
mbəradzəy, kwa kwəma *Kəristəw gəzee, war tə mbərkə kwəma ghwəy.
11 Vantaa *ndə jaka tsa Hyala dzaa ɓəhwə ghən kən ghwəmmə lə
kwəma ci, va tsəgha gəzee tsəgha. Sa nzana, mba'a ghwəmmə sənata
tsəhwəli ci gwa'a gwa'a, njasa ɗi na war pəla kwal tsaa kəsəyəmmə lə
kwəma.

Pəl gəzəə dzəkən vəghwə tsa mənəhwə na mbə məlmə Tərəwasə

12 Dzee tə nahwəti vici kiy, mba'ee kafəra, ka dzaraa dzəmbə məlmə
Tərəwasə, ta dzaa gəzanshi kwəma *Kəristəw wəzə na kaa mbəzli mbəɓa.
Dzəghwa ndəs yən tsəhəra mbə məlmə va. Ma sa tsəhəree na, mba'ee nay

---

2:1 2:1 12:21; 1Kwər 4:21 **2:3 2:3** 13:10 **2:4 2:4** 7:8; SləniKY 20:31; 1Kwər 16:24 **2:6 2:6** 7:11 **2:7 2:7** Kwəl 3:13 **2:9 2:9** 7:15; 10:6 **2:11 2:11** 1Pi 5:8 **2:12 2:12** 1Kwər 16:9

njasa gwəmantəra Kəristəw Ntsaa sləkəmmə kwal wəzə wəzə ta gəzanshi kwəma Hyala kaa mbəzli.
13 War ma məhərlee na, hənita tepə sa kəsay mee Titə zəmərə tsa mbə
nəw Yesəw mbə məlmə vaw, ghavee tsəgha ki, kafə yən kafəra, nza ghwəy
nza, pən kaa mbəzli kwa kwal Hyala mbə məlmə Tərəwasə tsəgha. War
ka dzaraa dzəti hidi ka Masedəwan.

Məni miydala tə mbərkə Yesəw Kəristəw

14 'Wəsa pə ghwəmməə mananta kaa Hyala tərəŋw. Sa nzana mba'a
*Kəristəw məniy ndə bərci tsaa gwəramti. Tə mbərkə bərci Kəristəw ki
na, mba'a Hyala məntəŋəy ka ka ha waza kwasəbə ci. Dzəghwa mba'a
ghwənaŋəy ta dzaa gəzə kwəma ci kaa mbəzli ya pa' kwəmaɓa gwa'a. Ma
kwəma gəzanshi ghəy va kaa mbəzli ki na, nja zən 'wərdi wəzə na vaa
nəwamti pi gwa'a gwa'a lə zən tsa nzə na. Ta mbə mbəzli tə hidiy sənay
Kəristəw.
15 Mba'a ghəy məniŋəy ka 'wərdiy zən wəzə na, sa vəlanta Kəristəw
vəli li kaa Hyala. Ma zən tsa zən ghəy va ki na, ka zənanshi kaa mbəzliy
dzaa mbəlishi, lə kaa niy dza zashi gwa'a.
16 Mbəzli nza Hyala mbə mbəlishiy, zən tsa wəzə tsaa zənanshi ghəy, ka
zləɓa kwəma gəzanshi ghəy ghəshi, dzəghwa mba'a ghəshi kwəmavə piy
tsaa kədi ma. Ma va mbəzliy dzaa zashi na, zən tsa gəmgəm tsaa zənanshi
ghəy, ka bəkwə ghəshi və kwa kwəma Hyala. Əy, kwəmaa tsava ntsaa dza
vaa ghərati sləni tsəgha na va lə bərci cia? Ghəci tiɓaw!
17 Sa nzana, mba'a Hyala ghwənaŋəy ta ghəranta sləni, va tsəgha nza
bərci va ghəy. A ghwəm sənay dəŋ na nihwəti mbəzliy di zhəghə dəvə
shi lə gəzə kwəma Hyala, war ta kwəmavə gəna shi gwa'a tsəgha. Ma
ghəy na na ghəyəy, mənti kwəma Hyala ghəy ka shiy zhəghə dəvəw. War
kwəma Hyala ka ghəy gəzanshi kaa mbəzli lə nəfə tsa ghəy kwətiŋ kwa
kwəma nzə. Sa nza ghəy mbəzliy ghəranci sləni kaa Kəristəw.

3

*Ghənghən na *sla kiri tsa slati Hyala lə mbəzli kwataŋa lə tsa sənzənva*

1 Kwəma gəzə ghəy va tsəgha kiy, nda avashi zhiniy zhimbəshi mbə
kəli ghən tsa shi dza ghwəy ni kia? Na na ghəyəy, ka di ghəy məndiy
tsaslavəŋəy zliya ta mbəə ciŋwəy na, *ka kwal Yesəw nza ghəy kataŋ
pə ghəyəw. Dəw ghəy va ghwəy ɓa na, tsaslavəŋəyəm zliya ghəy dza, ta
mbəə dzaa canshi kaa nihwəti mbəzli, pə ghəyəw. Ma na nihwəti mbəzliy,
a ghwəmmə sənay tsəgha ghəshiy məni. Na na ghəyəy, kar ghəy məni
tsəghaw.
2 Na na ghəyəy, ghwəy də'wə ghən tsa ghwəy məniŋwəy naa zliya ta
dəvə ghəy. Sa tsaslambəŋəy Yesəw *Kəristəw mbə nefer ghəy. Ya tsamaɓa
ndə gwa'ay, a mbay sənata, ka jangəti zliya va ghəci.
3 Ghwazhə ghwazhə sənay ndə ya wa ndə: Ghwəyəy, zliya tsasliti
Kəristəw, mba'a ghwənaŋəy li ta dəvə ghəy nza ghwəy. Zliya vay, tsasliti
Kəristəw lə yam ka məndiy tsasli zliya li shiw, lə *Safə tsa Hyalaa piy
tsasliti na. Zhini ɓay, tsaslati naa dzəti hərezli ɓəla'i ɓəla'i niw, mbə nəfə
tsa ke ngəri tsasliti na.

2:13 2:13 1Tes 3:1: Titə: 2Kwər 7:6, 13-14; 8:6, 16, 23; 12:18; Gal 2:1, 3; 2Tim 4:10; Tit 1:4; Masedəwan: 7:5; SləniKY 20:1 **2:15 2:15** 1Kwər 1:18 **2:16 2:16** Ndə tiɓa dzaa ghərati sləni tsəgha na va lə bərci ciw: 3:5-6 **2:17 2:17** 4:2; Flp 1:15-17; 1Tes 2:3, 5, 10; 1Pi 4:11 **3:1 3:1** 5:12; 10:12; SləniKY 18:27 **3:2 3:2** 1Kwər 9:1-2 **3:3 3:3** Səvəri 24:12; Zher 31:33; Ezhek 36:26

4 Sa wana gəzə ghəy tsəghay, sa nzana mba'a Kəristəw citəŋəy, Hyala
ghwənaŋəy na, kə.
5 A ghwəmmə sənay ghəy də'wə ghən tsa ghəyəy, daw na bərci ghəy ta
məni sləni va, pə ghwəmmə. Hyala ɓəŋəy na bərci ghəra ghəy va sləni
va li.
6 Ghənzə ndaŋəy na bərci ta nza ghəy ka ghəra sləni nzə. Ta dza ghəy
gəzə kwəma kaa mbəzliy dzəkən yəwən sla kiri tsa slati na lə mbəzli.
Kwəma jakəva tsa 'war'war tsa vay, məniy na nja *kwəma pəhəti Hyala
va niy tsasliti məndi kwataŋaw. Safə tsa Hyala ɗewɗew tsa ciŋəy na kwal,
njasa ka ghəy məni. Ma kwəma mbə kwəma pəhəti Hyala niy tsasliti
məndi niy nzay, dzəmbə məti ɓə na mbəzli kwa kwəma Hyala. Ma na
Safə tsa Hyala ɗewɗew tsay, piy tsaa dzaa kəɗi ma ka naa ɓə kaa mbəzli.

7 Ma niy nza mbəradzəy, dzəti hərezli balivə məndi niy tsaslanati Hyala
kwəma pəhəti na kaa mbəzli. Ghala pətsa ɓə na kwəma pəhəti na va kaa
*Məyizəy, mba'a mbəzli niy nay shəndəkə tsa dikə tsa nzə. Pətsa mbə
kwəma Məyizə na, ka mbərə nja vici va shəndəkə tsa nzə va. Ghala pətsa
va na, shaŋ niy nza ka *Izərayel ta nighə pətsa mbə kwəma Məyizə, sa
bamamshi na tərəŋw, ya tsəgha niy nza na kala dza shəndəkə tsa vaa
nzaynza. A ghwəmmə sənay kiy, mbəzli bəkwə bəkwə ni na mbəzli kwa
kwəma Hyala va kwəma pəhəti na. Kwa vəghwə tsa nza na, mba'a kwəma
pəhəti Hyala, ghənzə saa ɓə mbəzli dzar kwa bəla məti səvərita lə ci
shəndəkə tsa Hyala kiy,
8 hanaɓa sa ka Safə tsa Hyala ghəra sləni mbə mbəzli shəkəna.
Tərəŋwɓa ghalaɓa dza shəndəkə tsa Hyalaa civa.
9 Va kwəma pəhəpəhə nay, mbəzli gwanashiy kəsəy ngwəvə Hyala.
Kwa vəghwə tsa nzana mba'a kwəmaa ɓasə ngwəvəə dzəkən mbəzli
cikəvəri shəndəkə tsa Hyalay, hanaɓa yəwən jakəva tsa ghwəmmə lə
Hyala ghəci saa məntəmmə ka mbəzliy dzaa mbay garə kwa kwəma Hyala
kala hazləni tiɓa shəkəna. Tərəŋwɓa ghalaɓa dza shəndəkə tsa Hyalaa
civa.
10 A məndiy mbay gəzə, ma kwəma pəhəti Hyala va niy ci shəndəkə
tsa Hyala kaa mbəzli kwataŋay, ka cimmə na nanaw. Sa nzanay, dza kwa
tsahwəti kwal ci Hyala shəndəkə tsa nzə kaa mbəzli nana, ka taŋəti tsa
kwataŋa.
11 Kwa vəghwə tsa nzana, mba'a shəndəkə niy nza tə jakəva tsa kwataŋa
ghəci saa niy nza ta vəghwə jəwə tsətsəy, hanaɓa jakəva tsaa dzaa nza ta
pa' kwa ndimndim shəkəna. Tərəŋwɓa ti dza shəndəkəə nza.

12 Sa sənay ghəy kwəma kataŋ naa sa gəzə ghəy va gwanata tsa nzə, pə
ghəy, va tsəgha mbələy ma ghəy nahwəti kwəma mbə ya jəw tsətsə.
13 A na Məyizə niy nza mbəradzəy, ghala vəghwə tsaa ɓarva shəndəkə
tsa Hyala mbə kwəma ci na, aa niy kəlati pətsa mbə kwəma ci lə kadibəl,
sa niy ɗi ma na ka Izərayel sənay njasa ɓarva shəndəkə tsa va. Na na
ghəyəy, ka məni ghəy nja sa Məyizə va niy nzaw. War bazhə bazhə gəzə
ghəy na ghəy kwəmaa səvəriy dzəti ngwəla kaa mbəzli.
14 Ma ka Izərayel niy nza ghala pətsa vay, caslakə niy nza məhərli shi,
kala mbə ghəshiy favə shiy niy ɗi Hyala canshi mbə kwəma va. War
tsəgha na kwəma va və shi ya pa' sana. Jangə ma ghəshi kwəma mbə
zliya sla kiri tsa kwataŋay, ka mbə ghəshi favəw. War ghwəlashi na ghəshi
njasa nza pətsa mbə kwəma shi mbəkwə mbəkwə lə kadibəl tsa va. Va

---

3:5 3:5 2:16; Rm 15:18 **3:6 3:6** Zhŋ 6:36; Rm 7:5-6; 8:2, 6, 10; 1Kwər 11:25 **3:7 3:7** Səvəri 34:29-30 **3:9 3:9** Rm 8:2, 33; Gal 3:10 **3:13 3:13** Səvəri 34:33-35 **3:14 3:14** Ezay 6:10

sa nzanay, war ghala sa ka ndə zləɓavə jakəy lə Kəristəw ka kadibəl tsa
vaa mbəə ɓarvay mbə kwəma ndə.
15 Tsəgha na ya pa' ndatsə, jangə ma ghəshi kwəma mbə zliya tsasliti
Məyizəy, ka favə ghəshiw, war njasa nza məhərli shi kəla kəla lə kadibəl
ka naa nza.
16 Sa nzanay, war nja kwəmaa gəzəta va mbə Zliya Hyala mbəradzə dza
naa nza, a kə niy niy:
Ya hwəmɓa zhəghəkəvay ma ndəə dzəmbə hwər Ndə sləkəpəy.
Ta ɓantəvashi dza shiy kəlati kwəma ci, kə niy ni.
17 Tsəghaa nava nanzə, sa nzanay, ma Ndə sləkəpə Yesəw Kəristəw, ghəshi
lə Safə tsa ɗewɗew tsay, mbəzli kwətiŋ ni ghəshi. Ma mbəzli nza Safə tsa
Ndə sləkəpə mbə ghəra sləni mbə shi kiy, mbəzliy gwəra ghən tsa shi na
niva mbəzli. Bərci va kwəma pəhəti Hyalaa dzəkən shiw.
18 Nana ghwəmmə sənzənva ghwəmmə mbəzliy zləɓavə kwəma ciy, a
kadibəl ɓarvay tə mətsəhi ghwəmmə gwanammə, ka nay shəndəkə tsa
məni Ndə sləkəmmə Kəristəw, bam bam kwa mətsə ghwəmmə nja kwa
nighəmti. Ma bama shəndəkə tsa ci va na, ka mətsəhə zhəghəmmə kwa
kwəma kwa kwəma, ta məntəmmə nja ghəci. Ghalaɓa kiy, war mbə
mətsəhəva dza shəndəkə tsa ciy nzaa dzəkən ghwəmmə kwa kwəma kwa
kwəma. Ava tsəgha na sləni ghəra Safə tsa Ndə sləkəmmə ɗewɗew tsa
mbə ghwəmmə.

4

Na na ghwəmməy, daw na bərci ghwəmmə, a na Hyalay, shiy tiɓaa taŋanati bərciw

1 A ghəy sənay wəzə hwər tsa nzəə məntəŋəy Hyala, ndaŋəy na sləni
məni ghəy va. Ava va tsəgha, ka dza her ghəy tepəw.
2 Ghəyəy, ka tsəhə dəvə ghəy ghəy dzəmbə məməni shi ha'wə ha'wə
niw. Ka mbəmbə ghəy dzəkən shi məni ghəyəw, ava tsəgha. Ka dadakə
mbəzli ghəyəw, ka ɗi ghəy kaɓə dzərvəə dzəmbə kwəma Hyalaw. Ma na
na ghəyəy, bazhə bazhə ka ghəy gəzə kwəma kataŋ na. Aa ɗi ghəy mbəzli
gwa'aa sənay, mbəzli slar ni nza ghəy kwa kwəma Hyala, kə ghəshi.
3 Ya tsəgha nzə kiy, a nihwəti mbəzli tiɓa, kala favə kwəma Hyala
gəzanshi ghəy va kaa mbəzli, mba'a ghəshi mənishi njasa mbəkway
məndi kwəma shi. War mbəzliy dzaa zamti piy tsa shi na shiy dzaa mbay
ma favə kwəma va.
4 Sa favə ma ghəshi vay, sa nzana mba'a *ndə jaka tsa Hyala tsaa məni
mazə tikə tə hidi dəŋɗay məhərli shi vantaa ghəshi dzaa zləɓavə kwəma
wəzə na va. Ka ɗi na ghəshiy nighəvə waŋ pi tsaa mbərə vaa dzəkən shiw.
Waŋ pi tsa vay, səvəri mbə kwəma wəzə na va gəzəə dzəkən shəndəkə
tsa *Kəristəw səvəri na. Kəristəw ghəci saa mənəy nja Hyala, ya mbə
namaɓa kwəma ci.
5 Ghala pətsa ka ghəy gəzanshi kwəma Hyala wəzə na kaa mbəzliy,
kwəmaa dzar kwa tsa ghəy ghən ka ghəy gəzanshiw. War kwəma Yesəw
Kəristəw kwətiŋ na sa ka ghəy gəzanshi mbəzli, ghəci na Ntsaa sləkəpə.
Na na ghəy, ta na tsa ghəy ghənəy, ka sləni ghwəy nza ghəy gwa'a tsəgha,
Sa ghwənaŋəy Yesəw.

3:16 3:16 Səvəri 34:34 **3:17 3:17** Zhŋ 8:32, 36; Rm 8:2; Gal 5:1, 13 **3:18 3:18** 4:6; 1Kwər 2:7
4:1 4:1 3:4, 6 **4:2 4:2** 2:17; 6:4 **4:3 4:3** 1Kwər 1:18 **4:4 4:4** ndə jaka tsa Hyala: Zhŋ 12:31; Ef 2:2; nja Hyala na Kəristəw: Kwəl 1:15; Ebr 1:3 **4:5 4:5** 1:24

6 Ma kə Hyala niy ni ghala pətsa nza na mbə nga shi tə ghwəmə
gwanashiy: «Mənəy waŋ piy dzəti hiɗi, na kwəsli ɓarvata!» kə niy ni.
Sana sənzənva kiy, Hyalaa niy gəzə kwəma va va mbərambə na waŋ pi
tsa nzə va mbə nefer ghəy. Ma waŋ pi tsa va ki na, ka ciŋəy njasa nza
shəndəkə tsa Hyala, sa mbərə na səəkə mbə kwəma Kəristəw. Va tsəgha
gəzanshi ghəy kwəma Hyala wəzə na kaa mbəzli ki.
7 Ghəy ghəy shiy gəzə kwəma Hyala kwa dimə va kaa mbəzliy, mbəzli
ngati Hyala nza ghəy nja nihwəti mbəzli kwərakwə. Ya tsəgha nzə ki na,
dza Hyala mba'a fambəŋəy kwəma va mbə nefer ghəy. Ma kwəma mənti
Hyala va tsəghay, ta mbə mbəzli sənay, ma bərci tərəŋw ni va kwəmavə
ghəy ta ghəra sləni vay, va ghəy səəkə ghəshiw, va Hyala də'wə ghən tsa
nzə səəkə ghəshi kə ghəshi nə na.
8 Ghəy kiy, tsahwəti ngəra'wə tiɓa kala səəkəə dzəkən ghəyəw. Ya
tsəgha nzə ki na, ka mbaŋəy ngəra'wə tsa vaw. Tə nahwəti viciy, hash ka
ghəy hashiŋəy kala sənata kwəmaa məni ghəy, ya tsəgha nzə na, ka dza
her ghəyəw.
9 Tərəŋw məndi ghəzlitəŋəy na, zlaŋəy Hyalaw. War mbə kəətiŋəy
ghənzə, mbeɓ mbeɓ məndiy ndaɓatəŋəy tə pi na, ka bəkwə ghəyəw.
10 Ya hwəmɓay, war mbə pəhə bəkwəŋəy ka məndiy nza njasa pəəsliti
məndi va Yesəw. Ya tsəgha nzə ki na, war tə ghwəməŋəy ghəy. Ma mənta
nava kwəma tsəgha kiy, ta mbə məndiy sənay mbə piy na Yesəw mbə
ghəy, kə məndi.
11 Mbə nzəy tsa ghəy tikə tə hiɗi ni ya hwəmɓay, war mbə pəla
bəkwəŋəy nza məndi, sa nza ghəy mbə nəw Yesəw. Ma vəgha ghəy va
kwəɗ kwəɗ na, ya tsəgha nzə ki na, mətitaw. Ma ghalaɓa kiy, a mbəzli
sənay, mbə piy na Yesəw mbə ghəy, kə ghəshi.
12 Ava tsəgha nza ghəy na na ghəy, ya hwəmɓay, mbə nəwŋəy na məti.
Dzəghwa ghwəy na na ghwəy na, mba'a ghwəy kwəmavə piy tə kwəma
ngəra'wə tsa sa ghəy va.
13 A kə məndi mbə Zliya Hyala mbəradzəy: «Sa ɓanavee nəfə tsee kaa
Hyala, va tsəgha gəzee kwəma nzə» kə məndi. Ma ghəy kwərakwə kiy, a
ghəy ɓanavə nefer ghəy kaa Hyala nja ntsaa gəzə kwəma va va. Va tsəgha
gəzə ghəy kwəma Hyala kaa mbəzli.
14 A ghəy sənay, ma Hyalaa zhanakati Yesəw va sati mbə mətiy, ta mbay
dza naa zhanakatəŋəy kwərakwə, ta dza ghəy nzəy tə pətsa kwətiŋ tsa lə
Yesəw. Ka na dza na mba'a fəyəmmə jakəjakə kwa kwəma nzə.
15 Ma kwəmaa mənta va tsəgha gwanata kiy, war ta mbəə kəətitəŋwəy
na, nza Hyala mbəə mbəliti mbəzli ɗaŋ lə wəzə hwər tsa nzə. Ghalaɓa
kiy, mbəzli ɗaŋ dza naa mananta 'wəsa kaa Hyala, ka fə shəndəkəə dzəti.

Lə nəfə kwətiŋ pə ghwəmməə ndəghə shi mbashi ma mətsə ndəə nashi

16 Va tsəgha məti ma vəgha ghəy va sləni. Ya tsəgha kəɗiva bərci mbə
vəgha ghəy jəw jəw jəwəy, war lə bərci na mbə nəfə tsa ghəy. Ka yəwən
ɓəŋəy Hyala bərci mbəɓa mbəɓa njasa səəmə vici.
17 Ma ngəra'wə tsa sə'wa ghəy tsa sanay, ta kəɗiy dza naa dza kwa
kwəma jəw. Ta kwəmavə wahə tsa dikə tsa dza ghəy tə mbərkə ngəra'wə
tsa sə'wahwə ghəy va. Wahə tsa vay, aa taŋəti shiy gwanashi, pa' kwa

---

4:6 4:6 Ghava 1:3; Ezay 9:1; 2Kwər 3:18; 1Pi 2:9 **4:8 4:8** 1:8; 7:5; 11:23-29 **4:10 4:10** 1:5; Rm 6:8; Gal 6:17; Flp 3:10-11 **4:11 4:11** Rm 8:35-36; 1Kwər 15:31 **4:12 4:12** Kwəl 1:24 **4:13 4:13** Cem 116:10 **4:14 4:14** 1Kwər 6:14; Rm 8:11 **4:15 4:15** 1:5-6, 11; 9:11, 15 **4:16 4:16** Ef 3:16 **4:17 4:17** 3:18; Rm 5:2; 1Pi 1:6-7

ndimndim dza naa nza. Sa ka ghəy zəzətiy dzəkən wahə tsa vay, nja shiy
jəw tsətsə nighəti ghəy ngəra'wə tsa sə'wa ghəy va.
18 Sa nzana, ma ghəy na na ghəyəy, war kən shiy səəkə va Hyala, shi
mbashi ma mətsə ndəə nashi na məhərli ghəy. Ka fə məhərli ghəy dzəkən
shi tə hidĩ niw. Sa nzana, shi nashi mətsə ndə ngəri ni tə hidĩy, nza'jəw
dza ghəshiy kəɗĩshi. Ma shi nashi ma mətsə ndə ngəri vay, ghəshi na shiy
dzaa kəɗĩ ma, pa' kwa ndimndim.

5

1 Ma vəgha nza ghwəmmə na li tikə tə hidiy, ghala mbə lə madzəkəw. A
ghwəmmə sənay, sa ka ghwəmmə bəkwəmməy, ta ndammə yəwən vəgha
dza Hyala mə ghwəmə. Vəgha mənti na də'wə ghən tsa nzə, sa dzaa məti
ma pa' kwa ndimndim.
2 Nana diy, war ə ngəngəlvə ghwəmmə, sa nzana mba'a ghwəmmə
dərammə ta sərakən yəwən vəgha mə ghwəmə vaa dzəkən na va
ghwəmmə na vəgha.
3 Mba'a kə Hyala dzaa sərakənəmmə yəwən vəgha va tsəgha kiy,
ya ə dza ghwəmmə bəkwə na, ka dza ghwəmməə nza kala vəgha va
ghwəmməw.
4 Ghala vəghwə tsa nza ghwəmmə tsa lə vəgha nay, ə sa ghwəmmə
ngəra'wə, ka ngəlvə. Ya tsəgha nzə kiy, ə dĩ ghwəmmə bəkwəmməw. War
ə dĩ ghwəmmə Hyalaa sərakənəmmə yəwən vəgha va, ta mbə ghənzə
mbəərə vəghaa dza vaa mətita.
5 Hyala də'wə ghən tsa nzə gwəmati na kwal tsa va tsəgha, ta mbə
ghwəmməə kwəmavə mbəərəvə vəgha 'war'war na. Mba'a ndammə Safə
tsa nzə ɗewɗew tsa, ka məjə'a lamba manati na tə ghwəmmə. Ta mbəə
cimmə, ta ɓəmmə yəwən vəgha va dza na, kə.
6 Ava va tsəgha ɓanavə ghəy nəfə tsa ghəy gwanay kaa Hyala, kala məni
bakə bakə ghən tsa ghəy. A ghəy sənay, kama ghəy lə vəgha na tikə tə
hidĩy, tsəhəŋəy ghəy vəgha Yesəw Ntsaa sləkəmmə diw.
7 Ma dĩ naa gəzəy, nay ghəy diw, ya tsəgha nzə kiy, war mbə nəw ghəy,
sa nzana mba'a ghəy ɓanavə nefer ghəy.
8 Yə, a ghəy ɓanavə nefer ghəy kaa Hyala kala məni ma ghən tsa ghəy
bakə bakə. Ma va ghəyəy, wəzəɓa dzaŋəy ghəy mbə na tikə na vəgha, ta
dzaa nzəyŋəy vəgha Ndə sləkəŋəy Yesəw dĩ ghəy.
9 Sana kiy, ya war tikəŋəy nza ghəy tə hidĩ ni, ya ta dzaŋəy dza ghəy
dzəvəghay, war kwəmaa təɓanci na sa dĩ ghəy məni gwa'a tsəgha.
10 Sa nzanay, ya wa ndə mbə ghwəmməy, war ta dza dza na, ta garə
tə ngwəvə kwa kwəma Yesəw Kəristəw ta nza. Ya tsama ndəy, war lə
zhəmə ci dza naa nza ge'i ge'i lə sləni mənəhwə na tikə tə hidĩ. Mba'a
pə ghwəmmə mənti sləni wəzə nay, ta kwəmavə zhəmə sləni ghwəmmə
va wəzə na dza ghwəmmə. Mba'a pə ghwəmmə mənti na jikir na na, ta
kwəmavə zhəmə jikir tsa ghwəmmə dza ghwəmmə.

Sləni ghərati Yesəw ta jakəmmə lə Hyala

11 Sa sənay ghəy, a ngwəvə Yesəw tiɓa pə ghəy kiy, va tsəgha hazləni
ghəy və. Va tsəgha jihəva ghəy ta ci kaa mbəzli, nza ghəshi mbəə sənay
mbəzli Hyala nza ghəy, kə ghəshi. A na Hyalay, aa sənaŋəy wəzə wəzə. Sa

---

4:18 4:18 Rm 8:25; Ebr 11:1 **5:1 5:1** Zhəwbə 4:21; 2Pi 1:14 **5:2 5:2** Rm 8:23-24 **5:4 5:4** 1Kwər 15:53-54 **5:5 5:5** 1:22 **5:7 5:7** 1Kwər 13:12; 1Pi 1:8-9 **5:8 5:8** Flp 1:23 **5:9 5:9** Kwəl 1:10; 1Tes 4:1 **5:10 5:10** 11:15; Ezay 2:12; Dani 7:9-10; 12:2; SləniKY 17:31; Rm 2:6; 1Kwər 3:13-15; 4:5; Flp 3:19; 2Tes 1:7-10 **5:11 5:11** 4:2; 6:4; 1Kwər 9:22

zəzəti yay, ya ghwəyŋwəyshi ɓa na, a ghwəy sənaŋəy mbə nefer ghwəy
kwərakwə.
12 Sa gəzə ghəy va tsəghay, nda, avashi zhiniy zhimbəshi mbə kəli ghən
tsa shi dza ghwəy ni kia? Tiɓaw! Ka kəli ghən tsa ghəy ghəyəw! War ə na
na ɗi ghəy ciŋwəy kwal tsa dza ghwəy mbəə vəshi tə ghəy, ta mbə ghwəy
kwəmavə bərci ta zləɓa kwəma kaa mbəzliy tsəhtsəhə vaa dzəkən ghəy.
Ghəshi na shiy, war kəli ghən tsa shi lə shi nashi mətsə pərikə pərikə tə
ngwəla na nashi. Ka zəzə nighə na mbə nefer shi kwəma ghəshiw.
13 Mba'a pə ghwəy nighəti kwəma ghəy, nja kwəma ka gezlekiki njasa
ɓətəŋəy nihwəti mbəzli vay, sa zlanay ghəy ghən tsa ghəy kaa Hyala
nighəŋəy məndi tsəgha. Ka gezlekiki nza ghəy na na ghəyəw. War ta
mbəə kəətiŋwəy nə ghəy gwa'a tsəgha.
14 Tərəŋw ɗitəŋəy *Kəristəw, va tsəgha jihəva ghəy ta sləni ci. Aa mətiy
ta mbəzli gwanashi, ma ɗi na gəzəy, gwanashi bəkwəshi mbəzli kwasəbə
kwa kwəma Hyala.
15 Ta mbəzli gwanashi mətiy Kəristəw, nza mbəzli mbəə məni kwəma
ɗi na. Kala dza ghəshiy zhiniy məni kwəma ɗi vəgha shi. Sa nzanay, ti
shi mətiy na mba'a satiy mbə məti.
16 Njana nzana tsəghay, naa tərə nana na, ka dza ghəy nighə ndə tə
kwəma məni na pərikə pərikə tə ngwəla ghwəlaw. Ya tsəgha niy nighə
ghəy Kəristəw kwataŋay, ka nighə ghəy tsəgha ghwəlaw.
17 Mba'a kə ndə jakəy lə Kəristəwəy, yəwən ndə zhəghəy na ghalaɓa.
Nzəy tsa ci kwataŋay, a tsava kəɗiy. Nanay, yəwən nzəy na sa dza na ta
nzəy.
18 Hyala də'wə ghən tsa nzə mənti na kwəma va gwanata tsəgha. Sa
niy nza ghwəmməə ka mbəz nzə, mba'a ghwənikəvə Kəristəw dzəghwa
jipə tsa ghwəmmə ta mbə ghwəmməə sləkammə, ka jakəmmə li. Dza na
ki na, mba'a ndaŋəy sləniy dza ta gəzanshi kaa mbəzli, a ghəshi səəkə ta
nəw kwəma Hyala, nza ghəshi mbəə jakəshi li kwərakwə ki, tə mbərkə
sləni mənti Kəristəw.
19 Ma ɗi na gəzəy, ə ghwənikə Hyala Kəristəw dzəghwa jipə tsa nzə
lə mbəzli tə hiɗi gwanashi ta mbə ghəshiy sləkati kwəma li. Njəɗi jikir
tsa mənti ghəshi naw. Dzəghwa na, mba'a ndaŋəy sləniy dza ta gəzanshi
njasa sləkati na kwəma kwa jipə nzə lə mbəzli, mba'a jakəta li shi.
20 Ghəy kiy, mbəzli ghwənashi Kəristəw ta sləni ci nza ghəy. Njasa
nzana, Hyala də'wə ghən tsa nzə gəzə kwəma kaa mbəzli səvəri mbə miy
tsa ghəy. Ə cə'wəŋwəy ghəy, lə slən tsa Kəristəw, zlayəm kwal kaa Hyala
a ghənzə sləkati kwəma kwa jipə ghwəy li mba'a jakayŋwəy li.
21 Kəristəwəy, səəkə naa mənti *kwəma jikir na ghala nzanaw.
Dzəghwa Hyala kiy, mba'a ɓasanakən kwəma ghwəmmə jikir na. Tə
mbərkə kwəma ghwəmmə mənti Hyala kwəma va tsəgha. Ma sa ka
ghwəmmə jakəmmə lə Kəristəw kiy, nza zhəghətəmmə slar slar kwa
kwəma nzə.

6

Sləni ghərahwə Pəl kwa kwəma Hyala

5:12 5:12 1:14; 3:1 **5:14 5:14** Zhŋ 17:23; Rm 8:35; Gal 2:20; Ef 3:19; 5:2, 25; 1Zhŋ 3:16 **5:15 5:15** Rm 6:3-4; 7:4; 14:7-9 **5:17 5:17** Ezay 43:19; Rm 6:4; Gal 6:15; Ef 4:24; ShiZhŋ 21:5 **5:18 5:18** Rm 5:10 **5:19 5:19** Rm 3:24-26; Kwəl 1:20 **5:20 5:20** Mt 10:40; Ezay 52:7 **5:21 5:21** Zhŋ 8:46; Rm 8:3; 1Kwər 1:30; Gal 3:13; Ebr 4:15

1 Ghəy kiy, jakəjakə ghəra ghəy sləni lə Ndə sləkəpə. Njana nzana,
mba'a Hyala məntəŋwəy wəzə hwər tsa nzəy, ə gəzaŋwəy ghəy nza
ghwəy məni məhərli vantaa ghwəy dzaa yaɗamti wəzə hwər tsa va.
2 Ma kə Hyala niy niy:
Sa niy məniy vəghwə tsaa məni wəzə kaa mbəzliy,
e niy favə cə'wə gha.
Sa niy məniy vəghwə tsaa kəəti mbəzliy, e niy kataŋa,
kə niy ni.
A ngwarməhira, favəm, vəghwə tsa sənzənva tsay, ghəci na sa ɗi Hyala
mənimmə wəzə hwər ti, ghəci na sa ɗi Hyala mbəli mbəzli ti.
3 Ka ɗi ghəy məni shiy dzaa makəti mbəzli va nəw kwal Hyalaw. Sa
nzanay, ka ɗi ghəy məndiy tsəhtsəhəə dzəkən sləni ghəyəw.
4 Ma na na məni ghəy mbə kwəma məni ghəy gwanatay, ə ɗi ghəy
ci, ka ghəra sləni Hyala nza ghəy pə ghəy, ya ə kəsaŋəy ngəra'wə, ya ə
səva məhərli ghəy, ya ə taŋəti kwəma bərci ghəyəy, war ə ka ghəy sə'wa
tsəgha.
5 A məndi səəkə mbə di'wəŋəy, ka kəəsəŋəy dzəghwa fərshina, ka
həhəərə mbəzli ta mbə ghəshiy slasla dzərvəə dzəkən ghəy, ka bəkwə
ghəy dzəti ghəra sləni, fəcahwətiy, ka kwəmavə ghəy ya hi, ya zəmə
shiyəw.
6 Na na ghəyəy ɗewɗew nza ghəy mbə nzəy tsa ghəy, mba'a ghəy sənata
kwəma. Ya namaɓa kwəmay, ə ka ghəy sə'wa, ka məni wəzə hwər.
Lə *Safə tsa Hyala ɗewɗew tsa na mbə nefer ghəy. A ghəy ɗi mbəzli
gwanashi lə nəfə kwətiŋ.
7 Dzəghwa, mba'a Hyala ndaŋəy bərci, ka gəzanshi kwəma nzə kataŋ na
ghəy kaa mbəzli. Ava tsəgha ci ghəy kaa mbəzli ka ghəranta sləni Hyala
nza ghəy, pə ghəy. Ma kwəma wəzə na va məni ghəy ki na, mba'a mənta
nja shi mbəz ghəy, ta ghəra ka jaka ghəy. Zhini na, gal tsa ghəy ghənzə
diɓa.
8 Mbə kwəma va gwanatay mbə fə dikə na nihwəti mbəzli dzəti ghəy,
ma nihwəti ɓa na, ka ndərəŋəy. Ka gəzə *kwəma jikir na nihwətiy dzar
ghəy, ma nihwəti ɓa na, ka gəzə na wəzə na, war tsəgha. Ma kə nihwəti
mbəzli bay na: «Kay, ka dzərvə mbəzli na ghəshi» kə ghəshi. Mbalaa
ghəy na mbəzliy gəzə kwəma kataŋ na.
9 Ma məndiy nighəŋəyəy, nja nihwəti ka məlmə sənashi ma məndi,
mbalaa gwa'a gwa'a sənaŋəy məndi. War njasa dza ghəy ta bəkwəŋəy
məndiy nighəŋəy. Ya tsəgha ki na, mbəzli tə ghwəməŋəy ni ghəy. War ka
saŋəy ngəra'wə məndi, ta mbə ghəy bəkwəŋəy, kə məndi na, a ka bəkwə
ghəy kiw.
10 Ya tsəgha ka naa nza, mba'a məndi ɓakatəŋəy nefer ghəy tə nahwəti
viciy, war ə ka ghəy vəshi vəshi ghəy na na ghəy. Ma mbəzliy nighəŋəyəy,
njasa nza ghəy ka ndərma, ya tsəgha nzə kiy, ɗaŋ zhəghanti ghəy mbəzli
ka ka shiy dzar kwa kwəma Hyala. Məndiy nighəŋəyəy, njasa kama na
ya waɓa va ghəy. Mbalaa shiy tiɓa kala va ghəy na kataŋ naw.
11 Ghwəy kiy, ka Kwərintəy, bazhə bazhə gəzaŋwəy ghəy kwəma, lə
nəfə tsa ghəy kwətiŋ. Kwəma mbələy ghəy tiɓa va ghwəy ya jəw tsətsəw.
12 Na na ghəyəy, gwa'a gwa'a ɓəhwə ghwəy pətsa mbə nefer ghəy,
ghwəy na shiy ndaŋəy ma pətsa mbə nefer ghwəy.

6:1 6:1 Rm 5:2; 1Kwər 15:10 **6:2 6:2** Ezay 49:8; Lk 4:19-21 **6:4 6:4** 4:2 **6:5 6:5-10** 11:23-29
6:6 6:6 8:24; Rm 12:9; 1Kwər 13:4-7; Gal 5:22-23; 1Tim 4:12 **6:7 6:7** 10:4-5; Rm 13:12; 1Kwər 2:4
6:9 6:9 4:10 **6:10 6:10** vəshi: 7:4; Rm 5:3; 12:12; ka ndərma lə ka shiy: 8:9; Flp 2:17; 4:12-13; 1Tes 1:6

13 Avanaraa gəzaŋwəy kwəma nja kaa ndərazhi yakee kwa hwər tsee.
Ndaŋəyəm pətsa mbə nefer ghwəy, njasa ndaŋwəy ghəy va pətsa mbə
nefer ghəy.

Məni məhərli va jakə miy lə mbəzliy nəw ma kwəma Hyala

14 Əntaa ghwəy jakə miy tsa ghwəy, ta məni shi kwətiŋ ni lə mbəzliy
nəw ma Yesəw *Kəristəw ma. Sənzənva kiy, njaa dza shi wəzə ni ɗi Hyala
lə ni jikir niy mbay jakəshi kwa zəərə kwətiŋ, ta ghəra sləni kwətiŋ naa?
A shiy dzaa jakəti kar waŋ pi ghəshi lə kwəslia?
15 Ghwəy bərkə sənzənvay, nza kar Kəristəw ghəshi lə *ndə jaka mbay
jakəti miy tsa shi kwa jipə shi na? Ntsaa nəw Kəristəw ghəshi lə ntsaa
nəw ma kiy, njaa dza ghəshiy mbəə zəzəti kwəma kwətiŋ naa?
16 A kwal tsaa jakəti ciki tsa Hyala, ghəshi lə ciki ta mbəri tsa mbəzliy
nəw ma Hyalaa? Sənzənva kiy, ghwəmmə na *ciki Hyala. Nja kwəmaa
niy gəzəkə Hyala va mbə zliya nzə tə tsahwəti pi. Ma kə niy niy:
Yənəy, ta nzəyra dzee mbə mbəzlee, ka dza li shi.
Yən dza Hyala shiy nza, ma ghəshi na mbəzlee, kə niy ni.
17 Ava va tsəgha nə Hyala kwa sləkəpə kaa mbəzli nzə kiy:
Ɓarvaŋwəyəm mbə kwəma mbəzliy nəw ma Hyala.
Nzəyŋwəyəm vəgha bəla.
Əntaa ghwəy kwəfəghə shiy kama ɗewɗew ni ma.
Ma tsəgha kiy, ta zləɓavəŋwəy dzee!
18 Ghalaɓa ki na, Dəŋwəy dzee nza,
ma ghwəy na, ndərazhee,
shiy zhər lə ghyehi gwa'a,
kə Hyala kwa sləkəpəə gwəramti tə bərci.

7

1 A madigahira, njana nzana mba'a Hyala gəzəkə ɓəmmə shiy
gwanashiy, ə pə ghwəmmə ɓanti ghən tsa ghwəmmə mbə məni *kwəma
jikir na dzaa lidi vəgha ghwəmmə lə məhərli ghwəmmə kwa kwəma
Hyala. Mba'a ghwəmmə zlatanavə ghən tsa ghwəmmə gwanay mbə dəvə
nzə ka ha'wə ti.

Pəl gəzə kwəmaa vashanati nəfə tsa ci

2 Ma ghwəyəy, ghwənamtim nefer ghwəy kaa ngəŋəy lə vəshi, a kwəma
kwa jipə tsa ghwəmmə nza lə ghwəy ɗewɗew. Ghəyəy, ntsa mananati
ghəy kwəma jikir na tiɓa mbə ghwəy ya kwətiŋəw. Ndə tiɓa mbə ghwəy,
mba'a ghəy mananati kwəma gar zlay nəw kwal Hyala ghəci vəw. Səəkə
ghəy ngaləhwə shiy va tsahwəti ndə mbə ghwəy nja dzar kwa tsəhwəliw.
3 Sa gəzee va kwəma va tsəghay, əntaa ghwəy taa ni fətiy ɓəŋwəyee, pə
ghwəy ma. Nava tiɓa tepəw. Sa nzanay, nja kwəma ghee vaa gəzəŋwəy
məcanay, mbə ɗiŋwəy nza ghəy tərəŋw. Tsahwəti sə tiɓa ka mbay
təhəvəri ɗi tsa kwa jipə ghəy lə ghwəyəw. War jakəjakə nza ghwəmmə,
ya məti məti nza ghwəmmə, ya ləməcimmə nza ghwəmmə.
4 Kwagwa'a kwagwa'a fəyee ghən tsee, kala mən ma bakə bakə ta
kwəma ghwəy. Tərəŋw kee vəshi də'wə ghən tsee lə kwəma ghwəy. E
sənay nanzə tərəŋw sahwee ngəra'wə, ya tsəgha nzə kiy, ka məti vəghee
ta sləniw. A bay na, vəshi na na zhinee kwəmavə tərəŋw.

6:13 6:13 1Kwər 4:14 **6:14 6:14-16** 1Kwər 6:9-13; 10:21; Ef 5:5-11 **6:16 6:16** SləniTaH 26:12; Zher 32:38; Ezhek 37:27; 1Kwər 3:16 **6:17 6:17** Ezay 52:11; ShiZhŋ 18:4 **6:18 6:18** 2Sam 7:14; Ezay 43:6; Amə 4:13; ShiZhŋ 11:17 **7:1 7:1** 1Zhŋ 3:3 **7:2 7:2** 6:13; 12:17 **7:3 7:3** 6:11; Flp 1:7 **7:4 7:4** 6:10

5 Ta na navay, a ghəy sahwə ngəra'wə tərəŋw. Ya ghala pətsaa niy
tsəhəŋəy ghəy tə hidĩ ka Masedəwanəy, səəkə ghəy kwəmavə dəkəva ya
jəw tsətsəw. Hwəlfə ngəra'wə tiɓa kala səəkə kən ghəyəw. Ka mbəzliy
dzay, ka ɓəŋəy mbəz, ma ghəy ki na, a favə ghenikə ghəy mbə nefer ghəy
gar hənita məhərli ghəyəw, war mbə dza her ghəy nza.
6 Dzəghwa Hyala nanzə ki, ghənzə saa dədəpanshi nefer ka daw bərci
na, mba'a dəpətəŋəy nefer ghəy, lə səəkə tsa Titəə dzəvəgha ghəy.
7 War tə sa səəkəy Titə, mba'a tsəhəy vəgha ghəy gwa'a tsəgha dəpəshi
nefer ghəy kiw. Sa gəzaŋəy na a ghwəy mətsahanavə bərci kəy, mba'a
nefer ghəy zhiniy dəpəshi. Aa gəzaŋəy tərəŋw dĩ ghwəy zhiniy kwəmə
lə ya, mba'a kwəma məntəra ghwəy va ndaŋwəy zəzə kwəma, ka dĩ yəpə
ghwəy tə ya mbə mbəz tsa ghəy lə ka jakee, kə. Sa favee kwəma va tsəgha
kiy, mba'ee zhiniy vəshira tərəŋw.
8 Ta na navay, e sənay, zliya tsasləghəŋwəy ya vay, a ɓakatəŋwəy
nefer ghwəy tərəŋw. Sanay, ka mbəəzli miyee va kwəma zliya vaw. E
niy mbazlay miy sa niy sənayee, a zliya va ɓakatəŋwəy nefer ghwəy ta
vəghwə jəw pən.
9 Nana kiy, mbə vəshi nzee ta kwəma zliya tsasləghəŋwəyee va. Sa
nzana mba'a nəfə tsa ghwəy satiy vəshee kiw, sa nzana mba'a nəfə tsa
ghwəy va satiy ndaŋwəy zəzə kwəma ta zhəghanti nzəy tsa ghwəy, va
tsəgha vəshee. Nəfə tsa ghwəy va zhətəŋwəy kiy, Hyala mənti na tsəgha,
ta mbə ghwəy tsa titihwə tsa ghwəy.
10 Sa nzanay, mba'a kə nəfə tsa ndəə zhanci tə sa bərkəti Hyalay, kar
ndəə zhəghanti nzəy tsa ci, mba'a ndə mbəliy. Ka dza her ghəy va gəla
tsava zhəpə nəfə kiw. Ma mba'a kə nəfə tsa ndə satiy dzar kwa kwəma
tə hidĩy, ghalaɓa ka ndəə zamti piy tsa ci.
11 Nata kwəmaa mənta ghwəy sa zhətəŋwəy nəfə tsa ghwəy dza kwa
bəla bərkəti Hyala sa? Njaa nay ghwəy njasa zhəghəŋwəy ghwəya? Nay
ghwəy njasa jahambəvaŋwəy ghwəy mbə kwəma Hyala sa? Njaa nay
ghwəy njasa ndərə ghwəy kwəma jikir na nana kia? Sa satiy nəfə tsa
ghwəy dzəkən ghən tsa ghwəy va kwəmaa mənta va kiy, njaa nighəti
ghwəy njasa dzashi her ghwəya? Njaa nighəti ghwəy njasa mawti ghwəy
kwəmə lə yaa? Njaa nighə ghwəy njasa ɓanavə ghwəy nefer ghwəy kaa
sləni Hyalaa? Njaa nay ghwəy njasa dĩ ghwəy i ntsaa məni kwəma jikir
naa? Gwa'a gwa'a cikəvəri ghwəy, niy tsəhambə dəvə ghwəy ghwəy mbə
kwəma vaw, pə ghwəy.
12 Nahwəti zliyee va niy tsasləghəŋwəy yay, əntaa ghwəy dzaa təkə na,
ta ntsaa mənti kwəma jikir na va tsasləghəŋwəy ya pə ghwəy ma. Əntaa
ghwəy təkə ɓa na, ta ntsa mananati məndi va kwəma jikir na na, pə ghwəy
diɓa ma. War ta mbə ghwəy citi ghən tsa ghwəy wəzə wəzə kwa kwəma
Hyala, njasa nza ghwəy ka mbəzliy dĩ kwəma ghəy tsasliŋwəyee zliya va.
13 Va tsəgha, nana kiy, a kwəma mənti ghwəy va dəpətəŋəy nefer ghəy.
Dzəkən sa dəpəshi nefer ghəyəy, a ghəy zhiniy vəshiŋəy tərəŋw, sa nay
ghəy njasa vəshiy Titə, sa mətsahanavə ghwəy bərci gwanaŋwəy.
14 Ghala vəghwə tsaa niy ghwənəghee va Titə ngəŋwəyəy, e niy gəzanci,
tərəŋw vəshiree tə ghwəy, pən ngəci. Sana kiy, gəmta na vəshee va tə
ghwəyəw. Səəkə ghəy slavəŋwəy dzərvə mbə kwəma ka ghəy gəzəŋwəy
gwanataw. Kwəmaa niy vəshi ghəy va li kwa kwəma Titəy, kwəma kataŋ
na, njasaa niy gəzəkə ghəy va mənta na.

7:5 7:5 2:13; 4:8 **7:6 7:6** 1:3-4; Titə: 2:13 **7:8 7:8** 2:4 **7:11 7:11** 2:5-6 **7:12 7:12** 2:9
7:14 7:14 8:24

15 Ghala vəghwə tsaa niy tsəhəy na va mbə ghwəyəy, a ghwəy niy
ka'wəti wəzə, ka ɗi fəti və, ka ha'wə ti tərəŋw. Sa ka naa zəzəti kwəma
mananati ghwəy vay, tərəŋw ka naa zhiniy ɗitəŋwəy.
16 Va tsəgha fəyee ghən tsee tərəŋw tə ghwəy, sa sənayee mbəzli wəzə
ni, kataŋ kataŋ ni nza ghwəy, ya ta namaɓa kwəma, pən.

8

Pəl cipə njasa ka məndiy vəli shiy ta ghəra sləni Hyala

1 A ngwarməhira, a ghəy ɗi gəzaŋwəy dzəkən kwəma mənti mbəzliy
nəw Yesəw tə hiɗi ka Masedəwan. Hyala mananatishi na wəzə hwər tsa
nzə va tsəgha mənti ghəshi kwəma va tsəgha.
2 Mbə nzəy tsa shiy, tərəŋw səəkə ngəra'wə kən shi. Ya tsəgha nzə
ki na, war lə vəshi ghəshi mbə nefer shi tərəŋw. Mba'a ghəshi cikəvəri
vəshi shi va lə shi ɓəkə ghəshi ta sləni Hyala. Ya tsəgha nza ghəshiy ka
ndərmay, tərəŋw ɓəkə ghəshi gəna ta sləni Hyala
3 Na nava njasa gəzaŋwəy ya vay, kwa pətsa kəray bərci shi ɓəkə ghəshi
gəna, pa' ka taŋəti bərci shi. Ə nzana ndə gəzanshi war ghwəy ɓəkə shiy
tsa' kəw. War ghəshi də'wə ghən tsa shi tarəvə na tsəgha.
4 Sa dza ghəshiy, mba'a ghəshi cə'wəvə kwal va ghəy lə titihwə, ta mbə
ghəshiy dzəmbə tsəhə shi tsəhə məndi va ta kəəti mbəzli Hyala tə hiɗi
ka Zhəwde kwərakwə.
5 Taŋ kaa naa bərkəti ghəy mənti ghəshi kwəma. Dza ghəshiy, mba'a
ghəshi ɓanavə pərɓa ghən tsa shi kaa Yesəw Ndə sləkəmmə. Maɗi ghəshi
ki na, mba'a ghəshi zləɓavə kwəma gəzanshi ghəy dzəkən shi ɗi Hyala
ghəshiy məni ki.
6 Na na ghwəy ghwəy ka Kwərintə kiy, a Titə ghati tsəhə gəna va
mbə ghwəy ki. Va tsəgha zhini ghəy cə'wəvə sənzənva, a ghəci zhiniy
zhəghəvaa zhəmbə ghwəy, ta mbə ghəciy kərnamti sləni wəzə na va mbə
ghwəy.
7 A ghəy sənay, na na ghwəyəy, tərəŋw mbata ghwəy kwəma gwanata,
ka taŋəti nihwəti mbəzli. Tərəŋw ɓanavə ghwəy nefer ghwəy kaa Yesəw
*Kəristəw. Wəzə mbata ghwəy gəzanshi kwəma Hyala wəzə na kaa
mbəzli. A Hyala ndaŋwəy kwal sənata kwəma kataŋ na. A ghwəy zlanay
ghən tsa ghwəy gwa'a gwa'a kaa Hyala. Dzəghwa tərəŋw ghwəy ɗiŋəy
sana. Ava va tsəgha kiy, zhinim məntim nana sləni diɓa lə nəfə tsa ghwəy
kwətiŋ, taŋ nihwəti mbəzli gwa'a.
8 Mbə kwəma gəzəŋwəy ya nay, ə nə ya: «War ghwəy ɓəkəvə gəna
va tsəgha kwərakwə!» pənəw. War gəzəə gəzaŋwəy ya njasa ɗi nihwəti
mbəzli kəəti nihwəti mbəzli, ta mbee sənay nda ka ɗi nihwəti mbəzli
ghwəy kwərakwə.
9 Sa nzanay, a ghwəy sənay zhəhwər tsa Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw.
Ma ghəci ghəci Yesəw kiy, tə wahə niy nza na ghəshi lə Hyala. 'Wakəvə na,
mbərəkə zlay wahə məɓa, dza ndəs səəkəy tikə tə hiɗi, mba'a məniy ka
ndə ndərma. Kwəma mənti na va tsəghay, ta mbəə nza, mbə ndə ndərma
tsa məniy na va na, mba'a ghwəy dzaa kwəmavə mbəərəŋwəy ka ka shiy
mbə nefer ghwəy tə kwəma ci, nə na.
10 Ma mbə kwəma gəna nay, kadiwəm e gəzaŋwəy nee kwəma təkee
dzəkən mbə ghən tsee. Ə nə ya war tsəgha ka ghwəy mənti pənəw. Mbə

7:15 7:15 2:9 **8:1 8:1-4** SləniKY 11:29-30; Rm 15:26 **8:6 8:6** Titə: 2:13 **8:7 8:7** 1Kwər 1:5; 16:1-3, 24; Gal 6:10 **8:9 8:9** Mt 8:20; Flp 2:6-7 **8:10 8:10** 1Kwər 7:25

piyaa dzəvərita vay, ghwəy niy nza kwa taŋa mbəzliy gha ɗi tsəhə gəna va, dza ghwəy, mba'a ghwəy tsəhamti pərɓa ghwəy.
11 Ava va tsəgha nə ya sana diɓa kiy, wəzəɓa kərnamti ghwəy sləni ghwəy va, pən. Wəzəɓa manamti ghwəy na lə vəshi, njasaa niy təkəti ghwəy va məni nzə kwataŋa. Ge'i ge'i lə shi va ghwəy pə ghwəy dzaa ɓə shi.
12 Sa nzana, mba'a pə ghwəy ɓanavə shiy kaa Hyala lə vəshi, ge'i lə shi va ghwəyəy, ghəshi na shi dza Hyalaa zləɓa ɓəshi kwərakwə. Kala shiy va ghwəy gar ɓantashi na, ka nə Hyala ngəŋwəy na, war ghwəy ndara shiy kəw.
13 Əntaa ghwəy taa təkə, kwal tsaa fambəŋwəy mbə ndərma, ta mbə nihwəti mbəzliy nza tə wahə pəlee, pə ghwəy ma. War ta mbə shiy nza yəmyəm va mbəzli na na ɗee gwa'a tsəgha.
14 Njasa nzana tsa sənzənva ɗaŋ shi zəmə va ghwəyəy, wəzə na ghwəy nganshi kaa nihwəti ni kama ghəshi və shi. Ya ə dza shi zəməə kama va ghwəy fəcahwəti, dzəghwa mba'a ghəshi va niva mbəzli tərəŋwəy, nza ghəshi kəətiŋwəy ta nza kwərakwə ki. Ghalaɓa tsəgha na, yəmyəm dza ghwəy nza.
15 Ghalaɓa kiy, nja kwəmaa niy tsasliti məndi va mbə Zliya Hyala dza naa nza. Ma kə məndi niy niy:
Mbəzliy niy ɓasəvə shiy ɗaŋshiy,
niy nza ghəshi tərəŋwshi və shiw.
Niy niy ɓasəvəshi jəwshi na, niy nza ghəshi daw və shiw,
a kə məndi niy ni.

Titəə dzaa dzəmbə məlmə ka Kwərintə lə mbəzli bakə kwasəbə ci

16 'Wəsa pə ghwəmmə kaa Hyala sa mərshi naa ɓanavə vəshi tərəŋw kaa Titə ta dza ta kəətiŋwəy, njasa ɗi ghəy va kəətiŋwəy kwərakwə.
17 A Titə mərshiy zləɓavə cə'wə ghəy ta zha ghəciy zhəmbə ghwəy. War kwataka sa cə'wə ghəy na diɓa kiw. Ghəci də'wə ghən tsa ci təkəti na dza, sa nzana tərəŋw ghəci vəshiy ta kəətiŋwəy.
18 Dzəghwa ghəy ghəciy madi, mba'a ghəy ghwənəghə tsahwəti zəməmmə tsa mbə nəw Yesəw kwasəbə. Ntsa vay, tərəŋw fal mbəzliy nəw Yesəw tikə gwanashi. Sa nzana tərəŋw ghəci sənata gəzə kwəma Hyala wəzə na kaa mbəzli.
19 Ya kala navay, ghəci na sa tivə mbəzliy nəw Yesəw tikə ta dza ghəci kwasəbə ghəy, ta ɓasə gəna tsəhə məndi va. A sləni wəzə na va məni ghwəmmə dzaa fati shəndəkə tə Ndə sləkəmmə Yesəw. Zhini ka ci njasa ɗi ghwəmmə kəəti nihwəti mbəzli ɓa.
20 Gəna vay, tərəŋw na kwəma mbə, sa nzana gəna ɗaŋ ghənzə. War lə məhərli məni ghəy kwəma kən, vantaa məndi dzaa haŋəy cəm, ka tsəhtsəhə lə ghəy, ka gəgəzə na: «Kay, wəzə kəsə ghəshi gəna vaw!» kə məndi. Am, gəla nava kwəmay, ka ɗi ghəy favə dzar kwa ghəy tepəw.
21 Na na ghəyəy, war kwəmaa taa nza wəzə naa sa ɗi ghəy ghəy məni kwa kwəma Ndə sləkəmmə, lə kwa kwəma mbəzli gwa'a.
22 Ava ghəy taa ghwənay tsahwəti zəməmmə tsa mbə nəw Yesəw kwasəbə mbəzli bakə ni ni. A ghəy nighəvəri kwəma ci wəzə, mba'a ghəy nay, tərəŋw ghəci ɗi kəəti mbəzli. Ma sənzənva kiy, tərəŋw ghəci ɗiti dza ta kəətiŋwəy, Sa nzana mba'a favə njasa nza nzəy tsa ghwəy wəzə tsa ci kwa kwal Hyala.

8:12 8:12 Mk 12:43 **8:15 8:15** Səvəri 16:18

23 Ma na Titə naciy, ntsa kwasəbee na tsava ndə, ghəy li ka naa ghəra
sləni ta kəətiŋwəy. Ma ngwarməmmə mbə nəw Yesəw ni bakə ni kwasəbə
Titəy, mbəzliy nəw Yesəw tikə ghwənashi na. A sləni ghəra ghəshiy fə
shəndəkə dzəti Yesəw *Kəristəw.
24 Ka'wəti tə ghwəy mbəzli va wəzə wəzə. Ma sa ka mbəzliy nəw Yesəw
va ghwənashi favə tsəghay, ta gəzə dza ghəshi: «Gəm niy vəshi kar Pəl lə
kwəma mbəzli vaw» kə ghəshi.

9

Pəl gəzanshi gwəmava kwatsəməta kaa ka Kwərintə ta tsəhəti shiy, ta kəəti ngwarməməhi kwa kwal Hyala

1 Ya kalaa niy tsasliŋwəy zliyee dzəkən kwəma gəna tsəhə ghwəmmə
na ta kəəti mbəzliy nəw Yesəw tə hidi ka Zhəwdey, kwəma tiɓaw.
2 Sa nzanay, e sənay mbə di kəətishi nza ghwəy də'wə ghən tsa ghwəy.
Lə vəshita vəshihwee lə ghwəy, kwa kwəma mbəzliy nəw Yesəw tə hidi
ka Masedəwan. Ma pən ngəshiy: «Gəna gəzə ghwəmmə na kwəma tsəhə
nzə sənzənvay, ghala mbəradzəta, tsəhamti mbəzliy nəw Yesəw tə hidi ka
Akay na shi!» pən ngəshi. War sa gəzanakəshee tsəgha na, ɗaŋɓa mbəzliy
mawti tsəhə gəna va mbə shi.
3 Va tsəgha ghwənəghənəŋwəy ghəy ngwarməhimmə mbə nəw Yesəw ni
mahkan ni, nza ghwəy mbəə gwəmatəvaŋwəy kwatsəmətaa tsəhəti gəna
va, njasa gəzee va. Ghalaɓa kiy, ka dza vəshiy vəshiti ghəy va lə kwəma
ghwəy nza ka kwəma gəmta naw.
4 Ma kala dza pə ghwəy tsəhəti gəna va, dzəghwa ndəs ghəy dzaa
tsəhəŋəy lə ka Masedəwanəy, kwəma ha'wə ha'wə na dza naa nza kən
ghəy kwa kwəma shi. Zhini tərəŋwɓa tsa kən ghwəy diɓa. Sa nzana
mba'a ghəy mbəlitiy gəzanamtishi, gwa'a gwa'a tsəhamti ghwəy gəna va,
pə ghəy ngəshi.
5 Sa zəzətee tsəghay, va tsəgha cə'wəvee ngwarməhimmə mbə nəw
Yesəw ni mahkan ni a ghəshi tsəhəshi pərɓa ghəshi vəgha ghwəy kaa
ngəra. Ta mbə ghwəy ɓasəti gəna gəzəti ghwəy va tsəhə. Ghalaɓa kiy,
kee tsəhə na, ghwəy gwəmantəvaŋwəy. Tsəgha kiy, ta sənay dzam ndə
tiɓaa 'yapətəŋwəy ta tsəhə gəna vaw, ghwəy də'wə ghən tsa ghwəy tarəvə
na tsəhə nzə, kə məndi.
6 Sənay tə ghwəy, ma ntsaa zati shiy ɗaŋəy, ɗaŋ dza naa mənivə shiy
kwərakwə. Ntsaa zati shiy jəwə na, war jəwə dza naa mənivə shiy
kwərakwə. Ava tsəgha na nanzə kataŋ ki.
7 Gəna dza ghwəmmə na ta tsəhə kiy, war njasa bərkəti ndə ɓə nzə
kwa hwər ci kə ndə taa ɓə. Əntaa ndə taa ɓə lə zhə kwa hwər ma. Əntaa
ndə dzaa tətə'wəŋwəy na, war ghwəy ɓəkə, kə diɓa ma. War ghwəy kə
dzaa tarəvə lə vəshi mbə nəfə tsa ghwəy, mba'a ghwəy ɓəti njasa dza naa
təɓaŋwəy. Sa nzanay, ntsaa ɓəkə shiy kaa Hyala lə vəshi ghəci mbə nəfə
tsa ci na sa di Hyala kwəma ci.
8 A bərci va Hyala ta mbay ɓəŋwəy shiy tərəŋw, ta mbə shiy nza wəkə
va ghwəy ya hwəmɓa. Kala shi dza ghwəy tərəhashi tiɓa. Ghalaɓa kiy,
wəkəŋwəy dza shiy nza, ta mbə ghwəy məni ya namaɓa sləni wəzə na li
shi.
9 Njasa niy tsasliti məndi va mbə Zliya Hyala, ma kə məndi niy niy:
Ntsa wəzə hwər tsay, shiy ɗaŋ ka naa nga kaa ndə ndərma.
War wəzə ka hwər tsa ciy nza ya hwəmɓa, kə məndi niy niy.

8:23 8:23 Titə: 2:13 **8:24 8:24** 7:14; 8:7-8 **9:1 9:1** 8:1-4 **9:3 9:3** 8:22, 24 **9:6 9:6** Fir 11:24; 19:17; 28:27 **9:9 9:9** Cem 112:9

10 Hyalay, ghənzə ɓanshi na hwəlfə shiy kaa mbəzli, tsəŋwəshi ghəshi.
Lə shi zəmə ka ndəə zəmə gwa'a. Hyala va kiy, ta mbay dza naa ndaŋwəy
ni ghwəy hwəlfə shiy kwərakwə. Ta təfətəŋwəy miy dza na, nza shi
ghwəy mbəə mətsəhəva. Ma tsəghay ta mbay dza ghwəy məni sləni wəzə
na ghənghən ghənghən lə shi va.
11 Ya nimaɓa shiy gwa'a na, ta ndaŋwəyshi dza Hyalaa dza. Ta mbə
ghwəy nganshi kaa nihwəti mbəzli kwərakwə lə wəzə hwər tsa ghwəy.
Ghalaɓa kiy, mbəzli ɗaŋ dza naa mananta 'wəsa kaa Hyala, ta shi ghwəy
va ndaŋəy ghwəy mbə dəvə ghəy ta ɓanshi.
12 Ma gəna tsəhə ghwəy va kiy, mənta na war ta kəəti mbəzli Hyala
gwa'a tsəghaw. Mbəzli ɗaŋ dza naa mananta 'wəsa kaa Hyala tə kwəma
gəna va diɓa.
13 Sləni dza ghwəy va ta ghərati tsəgha nay, ta cikəvəri wəzə tsa mbə
nəfə tsa ghwəy dza naa dza kaa mbəzli. Ma nza mbəzli ɗaŋ fal Hyala
tə sa yanta ghwəy fəti kaa kwəma *Kəristəw va wəzə na ɓanavə ghwəy
nefer ghwəy. Zhini ka fal Hyala ta gəna ɓanavəshi ghwəy va lə na ɓanshi
ghwəy kaa nihwəti mbəzli lə nəfə tsa wəzə tsa.
14 Shi dza ghwəy vaa ɓanshi kaa mbəzli dza naa cikəvəri wəzə hwər
tsa məntəŋwəy Hyala tərəŋw tsa. Ma sa ka ghəshi sənay tsəghay, ta ɗi
kwəma ghwəy dza ghəshi tərəŋw, ka cə'wə Hyala tə ghwəy.
15 Mananta 'wəsa ghwəmmə kaa Hyala ta shiy gwəramti va ndammə
na.

10

Pəl gəzə njasa kəray na ci vəshi

1 Nana kiy, ə ɗee gəzaŋwəy kwəmaa dzəkənee də'wə ghən tsee, yən Pəl.
A kə nihwəti mbəzliy dzəkən yay: «Mba'a pə ghwəmmə lə Pəl tə pətsa
kwətiŋ tsay, kala hazləni ka naa gəzammə kwəma. Sa ka naa dzay kərakə
lə ghwəmmə na, ka gəzəmmə kwəma lə bərci, kala hazləni ma ya jəw»
kə ghəshi. Ə ɗee mənira ka ndə məni kwəma lə məhərli, lə wəzə hwər
nja *Kəristəw. Va tsəgha kiy,
2 ə cə'wəŋwəyee, ka ɗee ghwəy 'yapəraa dzəmbə gəzəŋwəy kwəma lə
bərci, sa kee tsəhəra vəgha ghwəyəw. A na mbəzliy ni va nja mbəzli tikə
tə hiɗi məni kar Pəl shiy, kə ghəshiy, e sənay ta gəzanshi kwəma dzee lə
bərci.
3 Na navay, mbəzli tikə tə hiɗi nza ghəy lə nzəy tsa ghəy, nanzə kiy
məniy tsa ghəy mbəz njasa mbəzli tikə tə hiɗiw.
4 Ma ni ghəy shi mbəz ta dəvə ghəy mbəz ghəy li shiy, shi mbəz ka
məndiy mbəz li shi tikə tə hiɗi na ghəshiw. Va Hyala də'wə ghən tsa nzə
səəkə ni ghəy shi mbəz mbəz ghəy li shi. Shi mbəz nza bərci mbə shi gar
ndanivəri ka jaka Hyala gwa'a gwa'a, lə pətsa mbəmbəshi ghəshi ti gwa'a.
Disl ka ghəy kalanay miyeɗemer ka dzərvə, ka kəkə ghəpə gəmgəm ni va
gwa'a gwa'a.
5 Ya namaɓa zəzə kwəma garəti məndi lə kəli ghən ta makə mbəzli
va sənata Hyalay, cəke' ka ghəy biyɗivəri nava kwəma. Ka gəzanshi kaa
mbəzli, a ghəshi zhəghanti kwəma mbə nefer shi, ta yi fəti ghəshi kaa
Kəristəw.

9:10 9:10 Ezay 55:10; 'Wəzh 10:12 **9:11 9:11** 1:11; 4:15 **9:15 9:15** 9:11 **10:1 10:1-18** 1Kwər 9:3 **10:1 10:1** 10:10; 1Kwər 2:3 **10:2 10:2** 13:10; 1Kwər 13:2 **10:4 10:4** 6:7; Rm 13:12; Ef 6:13-17 **10:5 10:5** Ezay 2:12-17

6 Ya ghwəy sa ka ghwəy citi, a ghwəy ɗi fəti va ghəy pə ghwəyəy, ta iti
nihwəti mbəzliy ɗi ma fəti va dza ghəy dza.
7 Ghwəy kiy, war kwəma məni ndə pərikə tə ngwəla ka ghwəy nighə
gwa'a tsəgha. Mba'a kə ndə ni ntsa Kəristəw nzee kəy, sənay tə ntsa va
wəzə, ghəy kwərakwəy mbəzli Kəristəw nza ghəy.
8 Ya ə vəshi ghəy lə dikə tsa ndaŋəy Ndə sləkəpə tsaa dzəkən ghwəyəy,
ka ghəraŋəy ha'wəw. Sa nzanay, ta kəətiŋwəy ndaŋəy na dikə tsa va, ta
ndaniŋwəy naw.
9 Dzəkən kwəma zliyahi tsasliŋwəy ya niy, ka ɗee ghwəy təkə mbə nəfə
tsa ghwəy «ta mbə her ghəy dza tsasliŋəy na zliyahi ni» pə ghwəy tepəw.
10 Sa nzanay, kar nihwəti mbəzliy gəzə: «Mba'a kə Pəl tsaslimmə
zliyahiy, caslakə slakə ka naa gəzaghwa kwəma kwa shi, ka naɓəmmə.
Ma mba'a kə tsəhəy kwa jipə ghwəmmə na, mba'a zhəghəy shemətehwə,
nja ntsa kama bəliti mbə kwəma ci» kə ghəshi.
11 Va tsəgha, ma nə ya kaa gəla mbəzliy gəzə kwəma va va tsəgha
niy, wəzəɓa sənay ghəshi na, kwəma tsaslambə ghəy va mbə zliyay, war
tsəgha dza ghəy ta mənti sa ka ghəy tsəhəŋəy mbə ghwəy.
12 Mbəzliy mənti ghən tsa shi va ka mbəzli dikə dikə niy, ka dza ghəy
təkə yəməva lə gəla niva mbəzli na na ghəyəw. Na na shiy, ghəshi naa
bərkəvə tsa shi dikə, tsa' na məni dikə, kə ghəshi, ka yəməva lə dikə tsa
bərkəvə ghəshi va. Hyeler na gəla niva mbəzli.
13 Na na ghəy ta na tsa ghəy ghənəy, ka dza ghəy dzaŋəy ta vəshi lə
nihwəti shiy dzəghwakən sləni ndaŋəy Hyala va mbə dəvə ghəyəw. A
Hyala ndaŋəy dza ta gəzə kwəma nzə kaa mbəzli mbə dəvə ghəy, mba'a
ghəy tsəhəŋəy lə gəzə kwəma va pa' mbə ghwəy.
14 Ya ə vəshi ghəy lə sləni ghərahwə ghəy mbə ghwəy kiy, taŋəti ghala
ghəyəw, sa nzanay, a ghəy tsəhəŋəy mbə ghwəy wəzə wəzə, mba'a ghəy
gəzaŋwəy kwəma wəzə naa dzəkən Kəristəw.
15 A na na ghəy na ghəyəy, ka dza ghəy taŋəti na ndaŋəy Hyala sləni, ka
dzaŋəy ta vəshi lə sləni ghərati nihwəti mbəzliw. Na na ghəyəy, war kən
ghwəy fakən ghəy məhərli ghəy. A ghwəy mbəə mətsəhə ɓanavə nefer
ghwəy gwanashi kaa Yesəw Kəristəw. Ma nza ghəy mbəə mətsəhə ghəra
sləni ghəy mbə ghwəy. Ge'i ge'i njasa dza Hyalaa bərkavəŋəy.
16 Ma ləy hwəm kiy, nza ghəy dza kwa kwəma ta gəzə kwəma Hyala
wəzə na kaa mbəzli tə hiɗi kərakə ni, taŋ məlmə ka Kwərintə. Ka mbay
ghəy dzaŋəy dzəmbə vəri tsa nihwəti mbəzli, ta vəshi lə na shi sləni mənti
ghəshi njasa məni nihwəti mbəzli vaw.
17 Talay, a məndi tsasliti mbə Zliya Hyala, ma kə məndiy: «Mba'a kə
ndəə ɗi vəshiy, lə sləni ghərati Ndə sləkəpə kəə vəshi gwa'a tsəgha» kə
məndi.
18 Ta na navay tsəgha na, sa nzanay, mbəzliy falamti ghən tsa shi va
də'wə ghən tsa shi na, ka ɗi kwəma shi Hyalaw. War mbəzli falti na
də'wə ghən tsa nzə ghənzə Hyala na shi ɗi na kwəma shi.

11

Pəl faghwa ghala kwa jipə tsa shi lə ka ɓənipə shiy ka dzərvə

1 Nanay, e ɗi gəzə nahwəti kwəma, njasa ghəraɗa gazlaka, yaŋ pə ghwəy
taa ni na ghwəy. Ə cə'wəŋwəy ya, yaŋ pə ghwəy.

10:6 10:6 2:9 **10:7 10:7** 1Kwər 1:12 **10:8 10:8** 13:10 **10:11 10:11** 13:1-2 **10:12 10:12** 3:1 **10:13 10:13** Rm 12:3 **10:15 10:15-16** SləniKY 19:21; Rm 15:20 **10:17 10:17** Zher 9:22-23; 1Kwər 1:31 **10:18 10:18** 1Kwər 4:4-5

2 Tərəŋwəy mənɗa hərhə tə ghwəy, njasa mananta na va kaa Hyala
kwərakwə, va kwəma mbəzliy pəla kwal tsaa ngəɗəhwəŋwəy va. Nja
zha ka zal vaa bərɗiti ka mə, mba'a məndi ndəghwanati sa ci wəzə kala
kwəma rəɗa rəɗa na tarəy, tsəgha bərɗitəŋwəy ya kaa *Kəristəw kwətiŋ
kwərakwə. Pa' vəgha vici dza ghwəy tsəhə vəgha ɗewɗew kala kwəma
rəɗa rəɗa na tar ghwəy.
3 A ghwəy sənay njasaa niy səəkə shishiy ngəɗiti *Evə lə dzərvə ci.
Zəzəti mee dzəkən kwəma vay, tərəŋw kee hazləni nəghətaa ndə dzaa
ngəɗəhwəŋwəy, ka ghwəy dza na, mbərəkə ghwəy dzaa zlay nəw kwal
tsa Kəristəw lə nəfə kwətiŋ.
4 Ava ghənzə na kwəma ghəraɗa hazləni va və. Sa nzana, war vaŋ
kə ndə ɓənipə shi dzərvə tsəhəy mbə ghwəy na, mba'a ghwəy ɓanavə
kwal ta ɓəniŋwəy shiy. Gəla kwəma ka niva mbəzliy ɓəniŋwəy dzəkən
Yesəw kiy, kwətita naa nza, ghənghən lə na ɓanavəŋwəy ghəy va. Safə
tsa dza ghəshiy gəzəŋwəy kwəma ci na, ghənghən lə Safə tsa ɗewɗew
tsa va niy kwəmavə ghwəy. Ka gəzəŋwəy kwəma ghəshiy dzəkən Yəwən
kwəma wəzə na va niy gəzaŋwəy ghəy ɓaw, ka ghwəy dza na ghwəy ki
na, gwəŋəŋwəy, war ka fa kwəma shi va ya tsəgha nzə.

5 Mbəzli ɓəti ghwəy va nja *ka kwal Yesəwəə gwəramtiy, e sənay
taŋətəra ghəshi na na yaw.
6 Aa nza dawee tə məcaŋa gəzə kwəma kaa mbəzli, a na sənata kwəmay,
e sənata nava nanzə. Ɗaŋ səɗa səəkə ghəy citəŋwəy sənata kwəma ghəy
wəzə wəzə ya dza kwa namaɓa kwəma.

7 Ghala pətsaa gəzəŋwəy ya va Yəwən kwəma wəzə nay, niy nə ya kaa
ngəŋwəy na: «Ngaram shiy ka səɗee!» pənəw, nja ntsa kama bama ti niy
zhəghətee ghən tsee, ta mbee kəətitəŋwəy, a ghwəy mbəə məniŋwəy ka
mbəzli Hyala, pən. Ma bərkə ghwəy na, *kwəma jikir naa məntee ti na?
8 Ghalaɓay, nihwəti mbəzli Hyala niy ngara na səɗee, kala ghwəy mbə.
Dza niva mbəzli tsəgha ki, mba'a ghəshi pavəɗa shi ta dəvə shi, war tə
kwəma ghwəy, ta mbayee kəətiŋwəy.
9 Ghala pətsaa nzee va mbə ghwəyəy, karee ghəzliɗa ta shiy tə nahwəti
vici. Ya tsəgha nzəy, səəkee ɗəwhwə shiy va ghwəy ya ta vici kwətiŋəw.
War mbəzliy nəw Yesəw tə hiɗi ka Masedəwan na shiy niy ɓəkəvəra shi
ghəzliree ti shi. Ya namaɓa kwəma niy nza na tə yay, səəkee ni kəətiram
mbə pənəw. E sənay, ya hwəmɓay, ka dzee ɗəwhwə shiy va ghwəyəw.
10 Tərəŋw vəshiree sa nzana, kala səəkee ɓəhwə gəna ghwəy. Ya
kwamaɓa dzee tə hiɗi ghwəy ghwəy ka Akayəy, ndə tiɓa dzaa makətəra
va vəshi lə kwəma vaw. Kwəma gəzee vay, kwəma kataŋ na njasa ka
Kəristəw vaa gəzə kwəma kataŋ na kwərakwə.
11 Sa gəzee va kwəma va tsəghay, ə ɗiŋwəy ma yaw? A Hyala sənay
njasa ɗiŋwəy ya.

12 Ma yənəy, war tsəgha dzee məni, njasa məntee na sənzənva, ka dzee
ɓə gəna va ghwəyəw. Ta mbayee kalanay miy tsa mbəzliy ni va: «Ka kwal
Yesəw nza ghəy» kə ghəshi, ka sla dzərvə. Tapə ghəshi dzəmbəshi mbə
kəli ghən tsa shi. Ma kə ghəshi na: «Ghəyəy, sləni Hyalaa ghəra ghəy nja
kar Pəl kwərakwə» kə ghəshi.

11:2 11:2 Ef 5:25-27 **11:3 11:3** Ghava 3:1-5, 13 **11:4 11:4** Gal 1:8-9 **11:5 11:5** 12:11; 1Kwər 15:10; Gal 2:6, 9 **11:6 11:6** 1Kwər 2:6-16; Ef 3:4 **11:7 11:7** 12:13; 1Kwər 9:12, 18 **11:8 11:8-9** Flp 4:15-18 **11:10 11:10** 1Kwər 9:15-18 **11:11 11:11** 1Kwər 16:24 **11:12 11:12** 11:5; 12:11

13 Ma gəla mbəzli vay, ka kwal Yesəw kataŋ ni na ghəshiw. Ə ngəɗi
ghəshi mbəzli lə sləni ghəra ghəshi, mba'a ghəshi mənti ghən tsa shi nja
ka kwal Yesəw Kəristəw.
14 Əntaa ghwəy dzaa nighə nava kwəma nja maɗaŋa ma. Sa nzanay, ya
*ndə jaka tsa Hyala də'wə ghən tsa ciy, tə nahwəti vici na, kar naa mənti
ghən tsa ci ka *ndə kwal tsa Hyala tsaa səəkə mə ghwəmə tə pətsa nza
waŋ tsa Hyala tərəŋw.
15 Ya ə mənti ka sləni va ghən tsa shi nja ka ghəra sləni kaa Hyala kataŋ
ni kiy, ka dza nava kwəmaa mənipə maɗaŋaw. Ə na nzana, fəca kwa
kərni viciy, ta mananshi ngwəvə dza Hyala ge'i lə sləni ghərati ghəshi va.

Ngəra'wə tsa sahwə Pəl tə sa ghəra na sləni ghwənay Yesəw ti

16 Ə zhinee gəzəŋwəy, əntaa ghwəy dzaa nighəra nja ndə gazlaka ma.
Mba'a pə ghwəy dzaa nighəra nja ndə gazlakay, ɓətim kwəmee va nja
kwəma ka gazlaka, e mbəə kəli tsee ghən jəwə kwərakwə.
17 E sənay, na navay, ndara kwal Ndə sləkəpə ta kəli ghən tsee lə dikə
tsa mənee njasa ɗee tsa gəzəŋwəy sənzənvaw. Mba'a pən ni, e kəliti ghən
tsee pənəy, nja kwəma ka ndə gazlaka vaa gəzə dza naa nza.
18 Ma yən nighə na, ɗaŋ mbəzli, ka kəkəli ghən tsa shi, lə shi məni
ghəshi tikə tə hiɗi. Əy, ma ghənzə tsəghay, wəzəɓa dzee məni nja ghəshi
na kwərakwə ki.
19 Ya sa nzana mbəzliy sənata kwəma ghwəy kiy, njaa mənti na zhini
ghwəy fa kwəma va mbəzliy sənata ma kwəma, ka vəshi li shi kia?
20 War ə ghwəy zləɓa məndiy zhəghəŋwəy nja mevivi. Ka papa shiy va
ghwəy kwa tsəhwəli kwa tsəhwəli. Ka ngaliŋwəy dzəti zamba, ka ndərə
kwəma ghwəy, ka ghəghəzliŋwəy.
21 Avam kwəma ghwəy kia gwəla. A na na ghəy ghala vəghwə tsaa niy
nza ghəy mbə ghwəyəy, daw niy nza bərci ghəy ta məniŋwəy gəla na
tsəgha na va kwəma.
Nana kiy, avee dzaa gəzə kwəma nja ndə gazlaka, ya namaɓa kwəmaa
kəli ghəshi ghən tsa shi liy, yən kwərakwə na, ta mbay dzee kəli ghən tsee
lə kwəma va.
22 Mba'a kə ghəshi ni: «Ka *Ebərə gə ghəy» kə ghəshiy. Yən kwərakwə
na, ndə Ebərə tsa va nzee. Ə kə ghəshi ni: «Jijihiy *Abəraham nza ghəy»
kə ghəshiy. Yən kwərakwə na jijiy nzee. «Ka *Izərayel nza ghəy» kə
ghəshiy. Yən kwərakwə na ndə ka Izərayel nzee.
23 Mba'a kə ghəshi ni: «Ka ghəra sləni *Kəristəw gə ghəy» kə ghəshiy.
Ghala nava na, njasa vəŋəta gazlaka mbə ghənee dzee gəzə: Yən
kwərakwə na sləni ci na sa ghəree. E taŋətishi mbə sləni va, am səəkəə
kalayra kwa fərshina taŋ kaa ngəshi, am səəkəə də'wəhwəra taŋ kaa
ngəshi, ɗaŋ səɗee nzee war jəw jəw tərmbə ta məti.
24 Cifə səɗa də'wəhwəra mbəzli *ka Zhəwifə dikə dikə ni lə kwərpə,
mahkan mətsəkə məsliɗəti, mahkan mətsəkə məsliɗəti.
25 Mahkan səɗa mbəzli ka *Rəm dikə dikə ni də'wəhwəra lə ghwəɗa.
Tə nahwəti viciy, mba'am pə'wətəra lə hərezli ta pəəslira. Mahkan səɗa
kwambəwal dəpəhwə dəpə lə yaa dzəmbə yam. E səəkəə mənəhwə
vəghwə lə vərdi mbə yam.
26 Ɗaŋ səɗee sahwee ngəra'wə tə ghərakwəli mbə wəhi kee vaa wə.
Ka sa ngəra'wə va ka ghəli kwa kwal, ka sa ngəra'wə va hwəlfə nihwəti

---

11:13 11:13 Flp 3:2; ShiZhŋ 2:2 **11:15 11:15** 4:10; Rm 2:6 **11:16 11:16** 12:6 **11:22 11:22** Flp 3:5; Rm 11:1 **11:23 11:23-29** 4:8-12; 1Kwər 4:11-13; 12:26 **11:23 11:23** ghəra sləni: 1Kwər 15:10; fərshina: SləniKY 16:23 **11:24 11:24** Nəw 25:3 **11:25 11:25** SləniKY 14:19; 16:22 **11:26 11:26** SləniKY 9:23; 14:5

mbəzli ghənghən ghənghən, lə va mbəzli mbə nee hwəlfə gwa'a. Tərəŋw sahwee ngəra'wə dzar mbə məlməhi, lə kwamti, lə dzəy tə kwəfa. Mbəzliy ni va ka nəw Yesəw nza ghəy, kə ghəshi, mbalaa kala nəwti ghəshiy, a ghəshi samiyra ngəra'wə kwərakwə.

27 Tərəŋw irəhwəvaree lə sləni, ka sa ngəra'wə mbə. Ɗaŋ səɗa kee nza kala kwəmavə ma ya hi. Tərəŋw səəkee mbə sə'wa ma lə ndir gwa'a. Ɗaŋ səɗa kee nza mbə məni səwmay. Ka hi tə tasli ɗaŋ səɗa, kala shiy tiɓa ya ta pa shiy dzəkən ghənee.

28 Ɗaŋ na nihwəti ngəra'wer sasahwee tiɓa na, ka zhinee mbəra niva ghwəlaw. Mbə shi va kiy, war zəzəə dzəkən mbəzli Hyala gwanashi na shiy gwəramtiy tsə'wəshi mbə nəfə tsee vici va vici va.

29 Mba'a kə bərci ndə daw kwa kwal Hyalay, njasa nza na yən kee nighə. Mba'a kə ndə tərəy dzəmbə *kwəma jikir na diɓa na, ka zhira ghənzə tərəŋw.

30 Ma kwəma ɗee gəzəŋwəyəy, mba'a pən ɗi kəli ghən tseyey, lə daw bərci tsee va dzee kəli ghən tsee.

31 A Hyala mə ghwəmə Dəy Ndə sləkəmmə Yesəw sənay, dzərvəə sla yaw, kə. Ə kə məndiy fal slən tsa nzə ya pa' hwəmɓa.

32 Ghala vəghwə tsaa niy nzee va mbə məlmə Damasə kwataŋay, Aretasə niy nza mazə tsa dikə tsa, dza ngwəmna tsa fəy na mbə məlmə Damasə, mba'a fəy mbəzli kwa miy dəghaa dzəmbə məlmə va ta kəsəra. Dəzlətsəɓə məlmə va niy nza lə kələm.

33 Ma sa nay mbəzli Hyala mbə məlmə va tsəgha na, dza ghəshi mba'a ghəshi faghwara kwa ghwani, ɓiyakə pəhati zə'wə ti. Dza ghəshi mba'a ghəshi ɓəkəvəriɗaa dzəti ngwəla dzəvəri kwa mergi tsa slati məndi tə kələm. Dzəghwa mba'ee kwəmavə mbəlira səvəri mbə dəvə mazə tsa va tsəgha ki.

12

Shi cinti Hyala kaa Pəl nja kwa shiw

1 Ma yənəy, war ta kəli ghən tsee dzee. Ya tsəgha nzana mba'ee sənay kala kwəmaa təɓə ghənzə. Nanay ta gəzə kwəma dzee dzəkən shi citəra Ndə sləkəpə nja kwa shiw.

2 E sənay tsahwəti ntsaa yivə kwəma *Kəristəw tiɓa. Dzəghwa tə nahwəti viciy, mba'a Hyala ɓay dzəmə ghwəmə, dzəti pətsa nza na də'wə ghən tsa nzə. A shi va mənti piya məŋ lə faɗə sənzənva. Sa nay na pətsa məɓa na, mba'a zhəghəkəvay. Kwəma vay, nda kwa shiw dzəməy na ki? Nda ghəci də'wə ghən tsa ciy ɓəghə Hyala ki? Sənay yaw, War Hyalaa saa sənay kwətita gwa'a tsəgha.

3-4 Ta na navay tsəgha na, e sənay, a Hyala ɓəghə ntsa vaa dzəməə dzəti pətsa nzəy na ti. Nda kwa shiw dzəməy na, nda də'wə ghən tsa ci ɓəghə Hyala ki, sənay yaw. War Hyalaa saa sənay kwətita gwa'a tsəgha. Ma ghala pətsa va ghəci məɓa na, mba'a favə kwəma. Kwəma kala mbata ma ndə ngəriy gəzəkəvəri lə miy tsa ci. Zhini diɓa na, ɓanavə kwal məndi kaa ndə ta gəzə kwəma vaw.

5 Ava, kwəma nzee gar kəli ghən tsee ti, yən kəə kəli. Sa nzana yən ntsa va. Ma ta na nihwəti shi nzee gar kəli ghən li shi gwa'ay. Shiy ci daw bərci tsee səvəri na shi dzee kəli ghən tsee li shi gwa'a tsəgha.

11:27 **11:27** 6:5 **11:29** **11:29** 1Kwər 9:22; Gal 6:2 **11:30** **11:30** 12:5; 1Kwər 1:31 **11:31** **11:31** 1:23 **11:32** **11:32-33** SləniKY 9:23-25 **12:5** **12:5-6** 11:16, 30; 12:1; 1Kwər 11:31

6 Əy ma ya tsəgha nzə, yən kəə ɗi kəliti ghən tseyey. A shi dzee mbay
kəli ghən tsee li shi tiɓa. Kwəma gəmta na nja kwəma ka gazlaka dzee
gəzə tiw. Shi dzee vaa kəli ghən tsee li shiy, shi kataŋ ni dza ghəshiy nza.
Ma ki na, ka ɗi kəli ghən tsee yaw. Sa nzanay, ka ɗee məndiy fə dikə
dzətee tə sa kəlitee ghən tseyew. Wəzəɓa ha'wə mbəzli tə ya, sa nzana,
mba'a ghəshi favə kwəmaa səvəri tə miy tsee, mba'a ghəshi nata sləni
məntee lə mətsə shi ɗee.
7 Ma sa ɗi ma Hyala yən kəli ghən tsee lə shi citəra na va maɗaŋa
maɗaŋa ni ki na, dza na kwərakwə mba'a fatəra batsə, lə nahwəti kwəma
mbay mee kwaɗi və, ya jəw tsətsə. Kwəma tə ya vay, njasa nza naa kwəma
ghwənikə *ndə jaka tsa Hyala, ta də'wəra li mənta na, vantee dzaa kəli
ghən tsee, ka zamti ghən ta daw bərci tsa nzee va mbə.
8 Dzee mahkan səɗee zhənti cə'wə Ndə sləkəpə: «Titihwə ɓantəra batsə
tə ya na sara ngəra'wə!» pən.
9 Ma kə kaa kwəma zləɓakəra na na: «Avee mərshiy məntəŋa wəzə
hwər, ta mbay ghaa sə'wa kwəma. Sa nzanay, ghala pətsa ka gha vaa nza
mbə daw bərciy, ghala pətsa va ka bərcee civa mbə gha lə sləni ka ghaa
ghəra» kə kaa ngəra. Əy, ma ghənzə tsəgha kiy, wa kwəma kee gəzəa?
Mbə vəshi nzee tərəŋw, ka kəli ghən tsee lə shiy ci daw bərci tsee səvəri.
Ta mbay bərci Kəristəw mətsəhə ghəra sləni mbə ya tərəŋw.
10 Ava va tsəgha vəshee mbə daw bərci tsa mənee. Ya hashi nzee va
nahwəti kwəma, ya ə tsəərəɗa məndi, ka sara ngəra'wə, ka səəkə kwəma
caslakə naa dzəkənee, tə mbərkə Kəristəwəy, war mbə vəshi dzee nza. Sa
nzana, ghala pətsa ka bərcee vaa nza dawəy, ghalaɓa ka Kəristəw ɓəra
bərci ci.

Gəna ka Kwərintə na sa ɗi Pələw, mbəli piy tsa shi na sa ɗi na gwa'a tsəgha

11 Kwəma nja sa gəgəzəkee na sənzənvay, kwəma ka gazlakaa gəzətee
ti. Ghwəy fambəra na mbə gəzə nzə. Sa falra ma ghwəy va tsəgha
dzəmbəree mbə fal ghən tsee. Ghwəy niy təɓə naa falra nza ki. Ya war
tsəgha nzee ka ntsa kama bama tiy, e sənay, ka taŋətəra *ka kwal Yesəw
ghwəy va, nə ghwəy ghəshi gwəramti na pə ghwəyəw.
12 Talay, a ghwəy sənay ya ghwəy shi də'wə ghən tsa ghwəy. Ghala
pətsaa nzee va mbə ghwəyəy, ndə sə'wa kwəma niy nzee mbə slənee.
Mba'a Hyala mənti kwəma maɗaŋa maɗaŋa na ghənghən ghənghən ɗaŋ
lə ya mbə ghwəy. Shi va gwanashi kiy, ti shi ka ghwəy sənay ndə kwal tsa
Yesəw tsa kataŋ tsa nzee, pə ghwəy.
13 Nahwəti kwəma wəzə na tiɓa, mba'ee mənti kaa nihwəti mbəzliy
nəw Yesəw kala məntəŋwəy yaw. War shiy na shi ɗəwhwə mee va
ghwəy, ta warashi ghwəy tə sləni ghəree mbə ghwəy. Ma nava kwəmay,
ə cə'wəŋwəyee, tihwətihwəm, pəlaram mbə nefer ghwəy.
14 Ya tsəgha nzə sanay, kwa kwəma jəw na ta zha dzee zhəmbə ghwəy.
Kwa mahkana səɗa dzee ta wə mbə ghwəy. Sana diɓay, ka dzee zləɓa
ghwəy wara shiyəw. Na neyey, war mbəli piy tsa ghwəy na sa ɗee gwa'a
tsəgha. Gəna ghwəy na sa pəla yaw. Mba'a kə ndə yakə ndərazhi kiy,
ndərazhi va ka naa zhini pəla shiy ta kəli dəshiw. Didi na saa pəla shiy ta
kəli ndərazhi ci.
15 Na neyey, ya gwa'a gwa'a kəɗamtee shi mbə dəvee, ya war ə nzee gar
mətira va dali sləni ta kəətiŋwəyəy, kwəma tiɓaa shasharaw! War vəshi

12:7 12:7 Gal 3:13-14; Zhəwbə 2:6 **12:9 12:9** Ezay 40:29-31; Rm 5:2; Flp 4:13 **12:12 12:12** SləniKY 13:6-12; 14:8-10; 16:16-18; 19:11-16; Rm 15:19 **12:13 12:13** 11:7-9 **12:14 12:14** 13:1 **12:15 12:15** 1Kwər 16:24

dzee vəshi gwa'a tsəgha. Ya sa nzana, mba'ee ɗiŋwəy tərəŋw kiy, a nava ɗi ma ghwəy kwəmee kia?

16 Ta na navay, ya ghwəy də'wə ghən tsa ghwəy na, a ghwəy sənay, səəkee ɗəwhwə shiy va ghwəyəw, pə ghwəy. Zhini ma kə nihwəti mbəzli kaa ngəŋwəy ɓa na: «Ma Pələy, tsəhwəli jəw na sa ciw. War mbə papa gəna ghwəy na nayma ghwəy tsəgha, dzar kwa tsəhwəli kwa tsəhwəli» kə ghəshi.

17 Dza njaa səəkee ɓəhwə shi ghwəy dzar kwa kwal tsəhwəlia? Ya mbəzli kee vaa ghwəni ngəŋwəy nja kar Titə kiy, ə səəkə ghəshiy ngaləhwə shiy va ghwəy dzar kwa kwal tsəhwəli shəkəna? Kay, tiɓaw. A ghwəy sənay mənəhwə niva shiy ghəshiw, pə ghwəy.

18 E niy cə'wəvə Titə, mba'ee ghwənay tsahwəti zəməmmə tsa mbə nəw Yesəw va sənay ghwəy wəzə kwasəbə, ta dza ghəshi va ghwəy. Ə nza na mba'a Titə ɓəhwə shiy kwa tsəhwəli va ghwəy shəkəna? Tiɓaw. Sa nzanay, e sənay, kwəma ka Titəə məni lə na kee məniy, sa kwətiŋ na na. Kwəma mbə ghən ci lə na mbə ghən tsee diɓay, sa kwətiŋ na ghənzə.

19 Nəghətaa ghwəy dzaa təkə, ta ka kwəma kən ghən tsa ghəy kwa kwəma ghwəy gəzəŋwəy ghəy kwəma mbə zliya tsasləghəŋwəy ghəy na, pə ghwəy ma. Nza bərci ghwəy mətsəhəva kwa kwəma kwa kwəma mbə kwəma Hyala nə ghəy. Va tsəgha gəzəŋwəy ghəy kwəma va gwanata madigahira. Na na ghəyəy, kwa kwəma Hyala gəzə ghəy kwəma njasa ɗi *Kəristəw.

20 Sana kiy, sa dzee va ta zhaa zhəmbə ghwəy na, war mbə dza na heree nəghətee dzaa kəsaŋwəy mbə məni nahwəti kwəma, kala dza kwəma vaa təɓara. Ghalaɓa kiy, ka dza na mənee kwəma təɓaŋwəy kwərakwə kiw. Mbə dzaa heree, sa nzanay, ka ɗee kəsaŋwəy mbə ngwəngwəliva, ka hərhə, ka ɓə ɓə nəfə, lə jaka kwa jipə ghwəy, ka tsətsəərəva, ka ngwangwashi miy, ka kəli ghən, ka lilidi kwəmaw.

21 Sa kee zhəghəvaa zhimbə ghwəy mba'ee zhaa kəsashi nihwəti mbəzliy niy tsati titihwə kaa Hyala, zhini ghwəlashi mbə nəw lə kwəma shi jikir na, ka məni ghwərghwər, ka məni kwəma rəɗa rəɗa nay, ta wahə dzee dzəkən niva mbəzli. Ghalaɓa kiy, a Hyala taa pakənɗa ha'wə kwa kwəma nzə mbə ghwəy. Ava va tsəgha dza heree diɓa.

13

Kwa kərni gəzə kwəma Pəl, lə səkwəpə tsa ci

1 Avanay sanay, kwa mahkana səɗee dzee ta dzaa dzəmbə ghwəy. Ma sa ka ghəy tsəhəŋəyəy, ta ɓanshi fəti dza ghəy kaa mbəzliy mənti *kwəma jikir na va, ka məni njasa gəzəkə Zliya Hyala va. Ma kəy: «Mba'a kə ndəə ɓasə ngwəvəə dzəkən tsahwəti ndəy, mbəzli bakə ya mahkan kə dzaa bəzlakən fəti kwətiŋ naa dzəkən kwəma mənti ntsa va va» kə.

2 Ghala pətsaa niy nzee va mbə ghwəy kwa baka səɗa yay, e niy gəzanamtishi kwatsəmə̀ta kaa mbəzliy mənti kwəma jikir na va mbə ghwəy, lə kaa nihwəti mbəzli gwanashi. Sana diɓay, ə zhinee gəzaŋwəy, yən kərakəra, sa kee tsəhəray, ka dzee zlay ndə ya kwətiŋ mbə mbəzliy məni kwəma jikir na vaw.

3 Ghwəy shiy ɗi vaa sənay nda ka gəzə kwəma *Kəristəw lə miy tsee pə ghwəy tsəy? Ghənzə tsəghay, ta citəŋwəy dzee. Na Kəristəw ghəciy

---

12:17 12:17 7:2 **12:18 12:18** 2:13; 8:6, 16-17 **12:20 12:20** 1:23; 1Kwər 1:10-11 **12:21 12:21** 13:2 **13:1 13:1** 12:14; Nəw 19:15; Mt 18:16; 1Tim 5:19 **13:2 13:2** 1:23; 10:11; 12:20; 13:10

ghəra sləni mbə ghwəyəy, njasa nza na daw bərci ci naa nzaw. Lə bərci
ka naa ghəra sləni mbə ghwəy.
4 Ma ghala pətsaa nza məndi mbə daŋwə dzəti tsəm ta pəəsliy, tsəghaa
nava, kataŋ kataŋ niy zlanay na ghən tsa ci kaa mbəzli, mba'a zhəghəy
nja ntsa daw bərci tsa. Ma dza na ki sa pəəsliti məndi ka lamti na,
mba'a zhakatiy mbə məti ka piy lə bərci Hyala. Ghəy kwərakwə kiy,
jakə məniŋəy ghəy lə Kəristəw. Ava va tsəgha zlay ghəy ghən tsa ghəy,
ka zhəghəŋəy, ka nighəŋəy məndi nja ka daw bərci kwərakwə ki. Zhini
ɓa na, tə ghwəməŋəy ghəy ka piy, lə piy tsa ndaŋəy na. Ma sa ka ghəy
tsəhəŋəy mbə ghwəyəy, lə bərci Hyala dza ghəy məni kwəma dza ghəy
məni mbə ghwəy.
5 A nə ya ngəŋwəyəy, nighətim ghən tsa ghwəy dəʼwə ghən tsa ghwəy, ta
mbə ghwəy sənay nda ɓanavə nəfə tsa ghwəy ghwəy kaa Yesəw Kəristəw
kataŋ. Ka nay Kəristəw ghwəy mbə ghwəy sa? Kala nay pə ghwəyəy, mbə
nava.
6 Ma mba'a pə ghwəy nay Kəristəw mbə ghwəyəy, ghalaɓa na, ta sənay
dza ghwəy, mbə gəzə kwəma na Kəristəw mbə ghəy pə ghwəy.
7 Mbə cəʼwə Hyala nza ghəy tə ghwəy a ghənzə ndəghwəŋwəy,
nəghətaa ghwəy məni kwəma jikir na ya jəw, ta mbə ghwəy sənay njasa
ghərati ghəy sləni wəzə na mbə ghwəy nə ghəyəw. War ə na na ɗi ghəy
ghwəy məni kwəma wəzə na kwa kwəma Hyala gwa'a tsəgha. Ya ə dza
məndiy nighəti njasa nza bərci ghəy daw ta kəətiŋwəy.
8 Sa nzanay, na na ghəy na, ka mbay ghəy yiɗi kwəma Hyala kataŋ naw,
war yəmaghwa kwəma kwa sa nzə na sa mbata ghəy gwa'a tsəgha.
9 War kama ghwəy lə bərci va ghwəy mbə kwəma Hyalay, ya əy
nighəŋəy məndi nja ka daw bərci na, war mbə vəshi dza ghəy nza tərəŋw.
Ava va tsəgha cəʼwə ghəy Hyala, a ghənzə kəətiŋwəy ta mbə ghwəy
mətsəhə kəli kwa kwal tsa nzə.
10 Ma na kwəma tsasləghəŋwəy ya na kwəma na ti kwatsəmətə tsətsəy,
ta mbə ghwəy zhəghanti nzəy tsa ghwəy ka ghəy maɗiy tsəhə vəgha
ghwəy nə ya. Vantee dzaa naɓəŋwəy, sa kee tsəhəra mbə ghwəy. Ta
na navay, a Hyala ndara dikəə dzəkən ghwəy, ta gəzəŋwəy kwəmee.
Nanzə kiy, ndara dikə tsa va Hyala ta dzee ta liɗivəriŋwəy liw. Ta mbəə
kəətiŋwəy, nza ghwəy kəli kwa kwal tsa nzə ndara na dikə tsa va.
11 Naa tərmbə kiy ngwarməhiray, tə kwa kərni kwəma nzee, kwəma
ɗee gəzaŋwəyəy, ə pə ghwəy mətsəhə dza kwa kwəma kwa kwal Hyala.
Mətsəhəm bərci kaa ghən tsa ghwəy kwa jipə ghwəy, mba'a ghwəy yəməti
miy tsa ghwəy ka sa kwətiŋ tsa, lə zərkə pə ghwəy nzəyŋwəy kwa jipə
ghwəy. Ghalaɓa kiy, nza Hyala kwa ɗi mbəzli ghənzə kwa ɓə zərkəə
dzəmbə nefer mbəzli ndəghwəŋwəy ki.
12 Səkwəvam kwa jipə ghwəy kala hwətəməva nja ngwarməməə nəw
Kəristəw. Mbə səkwəŋwəy na mbəzli kwa kwal Hyala tikə gwanashi.
13 Məntəŋwəy wəzə hwər tsa ci Yesəw Kəristəw, Ntsaa sləkəmmə.
Nzəyəy ɗi tsa Hyala mbə ghwəy, mba'a Safə tsa nzə ɗewɗew tsa jakəy
lə ghwəy. Tiɓa kərayee, nza ghwəy nza ki.

13:4 13:4 12:9-10; 1Kwər 1:25; Flp 2:7-8 **13:10 13:10** 13:2; 10:8; 1Kwər 4:21 **13:11 13:11** Zhŋ 14:27; Rm 15:33; 1Kwər 7:15; Ef 6:23; Flp 4:9; 1Tes 5:23; 2Tes 3:16; Ebr 13:20; 1Pi 5:14 **13:12 13:12** 1Kwər 16:20 **13:13 13:13** Mk 13:11; Rm 8:26, 39; Gal 6:18

Zliya tsasliti Pəl kaa ka Galatə

Kwəma dza ghwəmməə gha sənataa dzəkən zliya na

Kaa mbəzliy nəw Yesəw mbə məlməhi tə hidi ka Galatə tsasli Pəl zliya na. Ghala kwataŋata kiy, a Pəl niy təwramti məlməhi va, ghala vəghwə tsa vay, ghəci gwərapəy va mətsəhi ci niy nza na (nighəm mbə vəh 4:13-15).

Dza na mba'a gəzanshi Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən Yesəw Kəristəw kaa mbəzli mbə məlməhi va ki, dza mbəzli va mba'a ghəshi zləɓavə kwəma va lə nəfə tsa wəzə tsa. Ma sa dzay Pəl ki na, mba'a nihwəti mbəzli səəkəshi lə nahwəti kwəma kaa ka Galatə. Ma kə mbəzli va na, mbəzliy nəw Yesəw gwanashiy, ə kə ghəshiy nəw kwəma pəhəti Hyala kaa ka Zhəwifə, ka slanti fə'yasa shi, ghəshi kəə di mənishi ka mbəzliy dzəghwa kwəma Hyala kala hazləni tiɓa, kə ghəshi niy ni. Ma sa favə Pəl tsəgha na, mba'a nəfə tsa ci satiy. Va tsəgha tsaslanaghəshi na zliya na.

Avanay njasa nəwva kwəma mbə zliya na:

Vəh 1 mba'a vəh 2 Kwaakwa na Yəwən kwəma wəzə na va gəzə Pələw, kə nihwəti mbəzli niy ni, va tsəgha gəzanshi Pəl kaa ka Galatə, Yesəw də'wə ghən tsa ci ɓanavəra na Yəwən kwəma wəzə na, dza na mba'a ghwənara ta gəzə nzə kaa mbəzliy kamaa ka Zhəwifə, mba'a ka kwal Yesəw sənay tsəgha na kataŋ, kə ghəshi, mba'a ghəshi zləɓavə, kə.

Vəh 3 pa' tə vəh 5:1-12 Ka mbay ndəə məniy ka ntsaa dzəghwa kwəma Hyala kala hazləni tiɓa, sa nəwti ndə kwəma pəhəti Hyala kaa ka Zhəwifəw. Ntsaa zləɓavə sləni ghərati Yesəw Kəristəw vay, ghəci na ntsaa dzaa dzəghwa kwəma Hyala kala hazləni tiɓa. Ya ndə Zhəwifə na ndə ya kala ndə ka Zhəwifə na ndə, slanti ndə fə'yasa lə slanti ma na gwa'ay, shi kwətiŋ ni na ghəshi va Hyala. Ma kwəma di Hyalay, mba'a ndə ɓanavə nəfə tsa ci kaa Yesəw Kəristəw gwa'a tsəgha.

Vəh 5:13 mba'a vəh 6 Mbəzliy ɓanavə nefer shi kaa Yesəw Kəristəwəy, ə kə ghəshi zlashi məni shi di vəgha shi gəmgəm ni, ka məni shi di Safə tsa Hyala, ka kəətiva kwa jipə shi.

Mba'a pə ghwəy di favə kwəma mbə zliya ka Galatə na wəzəy, pərɓa nəwər tsaa dzəkən sla fə'yasa lə saa dzəkən kwəma pəhəti Hyala, lə dzəkən mbəzliy kamaa ka Zhəwifə, mba'a dzəkən Abəraham, pə ghwəy dzaa jangəti, tə zliyaa pərasli kwəmaa kən slən tsa shiy.

Pəl səkwə mbəzliy nəw Yesəw tə hidi ka Galatə

1 Yən yən Pəl, ndə kwal tsa Yesəw tsasliŋwəy na zliya na. Yənəy, ndə ngəri titəra naw, ndə ngəri ghwənara na diɓaw. Yesəw *Kəristəw də'wə ghən tsa ci tivəra na, ghəshi lə Hyala, Dəy tsaa zhanakati mbə məti.

2 Ghəy lə nihwəti ngwarməhimməə nəw Yesəw tikə gwananəy səkwəŋwəy na, ghwəy mbəzliy nəw Yesəw tə hidi ka Galatə gwa'a gwa'a.

3 Məntəŋwəy wəzə hwər tsa nzə Dəmmə Hyala, ghəshi lə Ndə sləkəpə Yesəw Kəristəw, mba'a ghəshi ndaŋwəy zərkə mbə nzəy tsa ghwəy.

1:1 **1:1** 1:11-12; Rm 1:5; 1Kwər 9:1-2 **1:2** **1:2** 1Kwər 16:1

4 A Yesəw Kəristəw ɓanavə ghən tsa ci kaa məti ta mbəə mbəlantəmmə
va kwəma ghwəmmə jikir na, vantaa shi jikir ni tikə tə hiɗi sləkəmmə
ghwəla. Tsəgha Dəmmə Hyala ɗi njasa mənti na va.
5 Fal pə ghwəmməə fal Hyala, kaa ngəta kə Dikə ya pa' hwəmɓa. *Amin.

Wəzə hwər tsa Hyala na Yəwən kwəma wəzə na gwa'a tsəgha

6 Ma sa favee kwəma ghwəyəy, mba'a səəvəriɗa məhərlee. Ya sa nzana,
mba'a Hyala harvəŋwəy lə wəzə hwər tsa nzə va məntəmmə na, dzar kwa
*Kəristəw ta nza ghwəy ka shi nzə kiy, njaa njaa zhikə na zhini ghwəy
zhəghanavə hwəm tsəgha, ka dzaŋwəy ta nəw nahwəti Yəwən kwəma
wəzə naa?
7 Na kwagwa'a nay, nahwəti Yəwən kwəma wəzə na tiɓa ya jəw tsətsə,
dzəghwakən wəzə hwər tsa məntəŋwəy Hyala vaw. Ma gəzaŋwəy ya
kwəma na tsətsəy, sa nashee nihwəti mbəzli mbə pəla kwal tsaa səəvəri
məhərli ghwəy, sa ɗi ghəshi zhəghə Yəwən kwəma wəzə na va gəzəvaa
dzəkən Kəristəw.
8 Mba'a kə ndə zhəkəə ɓanavəŋwəy nahwəti Yəwən kwəma wəzə na,
dzar kwa tsahwəti kwal kwətiy, ghənghən lə na ɓanavəŋwəy ya vay, ntsa
bəzla bəzla tsa kə tsava ndə kwa kwəma Hyala ya hwəmɓa nzə. Ya war
ndə tə ghəy na, ya war ndə mbə ka kwal Hyala ghəshi shiy səəkə mə
ghwəmə na gwa'a.
9 Ava tsəghaa nava, war njasa niy gəzaŋwəy ya va niy nzay, war
tsəgha ɗee zhiniy gəzaŋwəy diɓa sana: War mba'a kə ndə səəkəə
ɓanavəŋwəy nahwəti Yəwən kwəma wəzə na, dzar kwa tsahwəti kwal
kwətiy, ghənghən lə naa zləɓavə ghwəy vay, ntsa bəzla bəzla tsa na tsava
ndə kwa kwəma Hyala ya hwəmɓa nzə.
10 Ma nə ghwəy mbə zəzə kwəma ghwəyəy, ta pəla fal tsa ndə ngəri
gəzee kwəma gəzee va, nə ghwəy? əŋ, tiɓaw! Va Hyala ndəghee tsee fal.
Ma nə ghwəy mbə təkə kwəma ghwəy diɓay, sləni mənee na na, ta mbə
ghənzəə təɓanci kaa ndə ngəri nə ya, nə ghwəy. Nava tiɓa vəyaw! War
mba'a kə tsəgha, ta mbəə təɓanci kaa ndə ngəri pən məni nzay, ka nzee
ka ndə ghəra sləni tsa Kəristəw nzaw.

Njasa məniy Pəl ka ndə kwal tsa Yesəw, lə dza kwa pətsa səəkə Yəwən kwəma wəzə na gəzə na

11 A ngwarməhira, fatəram, e ɗi gəzaŋwəy kwəma. A nə yay, ma Yəwən
kwəma wəzə na na gəzaŋwəy yay, səəkə mbə kwəma təkəti ndə ngəri lə
na ci təkə kwəma tsəgha naw.
12 Kwəma ndara ndə mba'a ghwənara li naw, va ndə ɓənivee ɓaw,
tsəgha. Wa Yesəw *Kəristəw də'wə ghən tsa ci citəra na kwəma na.
13 A ghwəy niy səəkəə favə, njasa niy nzee mbə nzəy tsee, ghalaa niy
nzee mbə nəw kwal Hyala dzar kwa kwəma jiji garəti *ka Zhəwifə niy
nza. Ghala pətsa vay, dalala niy səəkee mbə sanshi ngəra'wə kaa mbəzliy
nəw Yesəw, kala zhəhwər tiɓa ti shi vəya ya jəw tsətsə. Mba'ee niy ɗi
zamtishi gwanashi.
14 Gwa'a gwa'ee taŋamti nihwəti banahira mbə hwəlfə ghəy tə nəw
kwəma garəti jijihiŋəy, mba'ee kəsəvə bekir dəvə njasa ɓanavəŋəy
mətikwəkwər ghəy ghəy hwəlfə ka Zhəwifə.

1:4 1:4 2:20; Mt 20:28; Zhŋ 1:29; 2Kwər 5:21; Ef 5:2; 1Tim 2:6; Tit 2:14; Ebr 9:12-14, 26; 1Zhŋ 5:19 **1:6 1:6** Ebr 12:15 **1:7 1:7** 5:8, 10; 2:4; SləniKY 15:1, 24 **1:8 1:8-9** 1Kwər 16:22 **1:10 1:10** 1Tes 2:4-6 **1:11 1:11-12** 1:1 **1:13 1:13-14** SləniKY 8:3; 9:1; Flp 3:5-6; 1Kwər 15:9

15 Ya tsəgha nzə kiy, mba'a hwər tsa Hyala zhanati tə ya tərəŋw. Dza
na ghala yən ghwəlara kwa hwər mərə, mba'a niy təravəra. Dzəghwa na,
da' harvəra ta ghəranta sləni nzee ki.
16 Dza na mba'a citəra zəghwə nzə, ta mbee dza ta gəzanshi Yəwən
kwəma wəzə naa dzəkən zəghwə nzə va kaa hwəlfə *mbəzliy kamaa
ka Zhəwifə. Əy, ma dzəghwee sa natee kwəma va tsəgha Hyala camtəra
gwa'a ki na, zhinee maw dza ta njədî kwəmaa dzəkən va tsahwəti ndə
ghwəla nee kiw!
17 Səəkee ya mbə Zherəwzalem ta ɗəw va kwa taŋa *ka kwal Yesəw
kənee ɓaw. Nza'jəw, yən maɗira, ka dzəti hiɗi ka Arapə. Dzee tərəɗ yən
zhini zhəghəkəvara səəkəə zhimbə məlmə Damasə.
18 Dzəghwee, piya mahkan yən mənti, ghala citəra Hyala Zəghwə nzə,
mba'ee maɗira ka dzaa dzəmbə məlmə Zherəwzalem ta dzee sənay Piyer
ki. Dza ndəs yən tsəhəra vəgha, hi tsa ghəy məŋ lə cifə ghəy mənti li.
19 Ghalaɓa na kwəməti mətsə ghəy lə tsahwəti ndə ta ka kwal Yesəw ya
kwətiŋ nzəw, war Zhakə zəmbəghəy Yesəw Ndə sləkəmmə, gwa'a tsəgha.
20 Kwəma kataŋ naa sa tsasliŋwəy ya na sənzənva. Ava ghwəmmə kwa
kwəma Hyala, ka sla dzərvə yaw.
21 Dzəghwee ləy hwəm na, ka dzara ta dza dzar mbə məlməhi tə hiɗi
ka Shiri lə shi ka Shilishi.
22 Ma ghala pətsa va na, niy səəkə mbəzliy nəw Yesəw tə hiɗî ka Zhəwde
nara lə mətsə shi gar sənara ghəshi diw.
23 War kwemer gəgəzə nihwətiy dzəkənee gwa'a tsəgha na shiy niy
fafavə ghəshi. Sa niy nə məndi: «Aya, ntsaa niy sammə ngəra'wə vay,
aa ɓanavə nəfə tsa ci kaa Yesəw nana, ka gəzə kwəma Yesəw va niy ɗî na
zamti kaa mbəzli» kə məndi niy ni.
24 Dza tapə ghəshi ka mananta 'wəsa kaa Hyala tə mbərkə kwəma mənti
na lə ya.

2

*Njasa gha Pəl kwəmay lə nihwəti *ka kwal Yesəw mbə məlmə Zherəwzalem*

1 Ma sa məntee piya məŋ lə faɗəy, maɗ ghəy maɗiŋəy ta zhaa zhimbə
məlmə Zherəwzalem ghəy lə Barnabasə. Mba'ee pəməvə Titə kwasəbə
ghəy.
2 Ma kwəma zhəghəvee va tiy zhimbə Zherəwzaleməy, sa nzana mba'a
Hyala gəzara də'wə ghən tsa nzə ta zhee zhimbə. Ma sa tsəhəree na,
dza ghəy mba'a ghəy ɓasəŋəy kwətiŋəy ja'ja', ghəy lə mbəzli dikə dikə
ni mbə nəw Yesəw. Mba'ee canatishi Yəwən kwəma wəzə na va canshee
kaa *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə ngəshi. Sa nzana, kala ɗî ndəree ya jəw
dzar kwa sləni ghəratee niy nza, ya na nzee mbə ghəra nzə sənzənva.
3 Ndə nja Titə tsa nza ghəy va li shi kwa zəərə kiy, ntsa *sla sla fə'yasa
tsa naw, ndə ka *Gərekə na. Ya tsəgha nzə na, gəzanakə kwəma ndə, war
gha slanti fə'yasa, kəw.
4 Ma gəzee kwəma va tsəghay, sa nzana ghalaɓay, mba'a nihwəti ka
slasla dzərvə ghəlambəvashi mbə ghəy ta mbə ghəshiy famti njasa gwəra
ghəy ghən tsa ghəy, kala sləkəŋəy nahwəti kwəma ghwəla, tə mbərkə

1:15 1:15-16 Zher 1:5; SləniKY 9:3-5; 22:21; Rm 1:5; 1Kwər 9:1; 15:10 **1:18 1:18** SləniKY 9:26-28 **1:19 1:19** Mt 13:55 **1:21 1:21** SləniKY 9:30 **2:1 2:1-10** SləniKY 15:1-19 **2:1 2:1-2** 1Kwər 15:2; Flp 2:16; Barnabasə: SləniKY 4:36; Titə: 2Kwər 2:13 **2:2 2:2** 2:6, 9 **2:4 2:4** 1:7; 5:1, 13; SləniKY 15:1, 24; 1Kwər 9:21

sa jakəŋəy ghəy lə Yesəw *Kəristəw. Mbəzliy nəw Yesəw nza ghəy, kə ghəshi, tapə ghəshi dzəmbəshi mbə mbəla mbəzli ta sla fə'yasa.

5 Na na ghəy na, yanatishi kwəma ghəy ngəshi ya jəw tsətsə na ghəyəw, ta mbə kataŋ tsa Yəwən kwəma wəzə na vaa nzəyta mbə ghwəy kala mbəərəva ma, pə ghəy.

6 Ghala pətsaa canshee Yəwən kwəma wəzə na va gəzanshee kaa mbəzli kaa mbəzli dikə dikə ni va na, kəkəra ghəpə tsahwəti ndə mbə shi ya kwətiŋ nzə, avanay tsa' tərmbə kwəma va gha, kəw. Ma na neyey, kwəmee mbə kwəma mbəzli dikə dikə ni kwa kwəma mbəzli nee, ya war mbəzli dikə dikə niy məni ghəshi, ya kala ghəshi na ghəshiw. Sa wana gəzee tsəghay, sa nzanay, tihəvəri mbəzli Hyala ghənghən ghənghən na nanzəw.

7 Mba'a ghəshi favə mbə kwəma va, Hyala sərakəndɑ na dza ta gəzanshi Yəwən kwəma wəzə na kaa *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə, njasa niy səranakən na va dza ta gəzə kwəma va kaa hwəlfə ka Zhəwifə kaa Piyer kwərakwə, kə ghəshi.

8 Ta na navay, a Hyala təravəra ta nzaa ndə kwal tsa Yesəw, ta dza va mbəzliy kamaa ka Zhəwifə, njasa təravə na va Piyer ta nza ka ndə kwal tsa Yesəw, ta dza va ka Zhəwifə.

9 Dzəghwa mba'a kar Zhakə lə Piyer, mba'a Zhaŋ, ghəshi shəlhi mbə mbəzliy nəw Yesəw favə njasa mənti Hyala wəzə hwər tsa nzə, mba'a ndara sləni tərəŋw na va. Mba'a ghəshi ndaŋəy dəvə shi, ngəŋəy lə Barnabasə, ta mbəə ci jakə tsa jakəti ghəy miy tsa ghəy li shi, ka sa kwətiŋ tsa ta ghəra sləni ghəy. Ghəy na, ka dza ta ghəra mbə mbəzliy kamaa ka Zhəwifə, ma ghəshi na, mbə hwəlfə ghəy ghəy ka Zhəwifə nashi ki.

10 War kwəma kwətiŋ na sa gəzaŋəy ghəshi, ta dza ghəy zəzə dzəkən, war zəzəə dzəkən kəəti mbəzli kama shiy və shi mbə mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə Zherəwzalem gwa'a tsəgha. Ava ghənzə na kwəma dɑ̈vee ta ghəra nzə sənzənva.

*Ntsaa zləɓavə sləni ghərati *Kəristəw na ntsaa dzaa dzəghwa kwəma Hyala kala hazləni tiɓa*

11 Ma sa səəkəy Piyer dzəmbə məlmə ka Antiyəshəy, dza na mba'a mənti kwəmaa təɓə ma ya jəw nzə, mba'ee naɓəti kwa kwəma mbəzli tiɓa gwanashi.

12 Sa nzanay, kwataŋa war sa tsəhəy nay, mbə zəmə shi zəmə ghəshi niy nza lə ngwarməhimməə nəw Yesəw kamaa *ka Zhəwifə niy *slanti ma fə'yasa, gwanashi jakəjakə. Dzəghwa mba'a nihwəti mbəzli səəkəshi, sa ghwənikəshi Zhakə. Mbəzli vay, ka Zhəwifəə nəw Yesəw, kala dɑ̈ zlata nəw kwəma pəhəti ka Zhəwifə niy nza ghəshi. Ma sa tsəhəshi ghəshi na, kala zhini Piyer dɑ̈ zəmə shiy lə ngwarməhimməə slanti ma fə'yasa va ghwəla ki, va hazləni mbəzliy səəkəshi va.

13 Ma sa nay nihwəti ka Zhəwifəə nəw Yesəw Piyer mbə məni tsəgha na, bakə bakə nəfə tsa shi məniy, mba'a ghəshi dzəmbəshi mbə məni njasa məni Piyer va kwərakwə. Dzəghwa pa' lə Barnabasəy ghəshi kəsambə mbə kwəma va, ka məni tsəgha nja sa shi va kwərakwə.

14 Ma sa nay ya ghəshi dzashiy dzəmbə məni kwəmaa dzava ma lə Yəwən kwəma wəzə na kataŋ kataŋ kiy, ma pən kaa Piyer tiɓa kwa kwəma mbəzli gwanashi na: «A Piyer, ma ghay! A gha sənay, ndə ka Zhəwifə nzee, pə gha. Sa səəkəŋa gha tikəy, mbərəkə gha niy zlata nəw

---

2:6 2:6 Rm 2:11 **2:7 2:7** 1:15-16; Rm 1:5 **2:10 2:10** Rm 15:26 **2:12 2:12** SləniKY 11:3

na ka Zhəwifə kwəma, ka nzəy njasa nza *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə
gha niy nza. Njaa njaa zhini ghaa ɗi mbəla mbəzliy kamaa ka Zhəwifəə
dzəmbə nəw kwəma pəhəti ka Zhəwifəa?» pən ngəci.
15 Ma na na ghəyəy, ka Zhəwifə nza ghəy ɓaw ghala səəkə tə hwəlfə
ghəy. Mbəzli yakə hwəlfə mbəzliy niy nəw ma kwəma pəhanavə Hyala
kaa ka Zhəwifə nza ghəyəw.
16 Ya tsəgha nzə kiy, a ghəy sənay, ndə tiɓaa tsəhəy kwa kwəma Hyala
kala hazləni ma, kala war ntsaa yivə sləni ghərati Yesəw Kəristəwəw, pə
ghəy. Ka mbə ndəə tsəhəy kwa kwəma nzə kala hazləni ma tə sa mənti
ndə kwəma pəhəpəhə naw. Ghəy sana sənzənvay, kaa Yesəw Kəristəw
ɓanavə ghəy nefer ghəy, ta mbə Hyalaa nighəŋəy ka mbəzliy dzəghwa
kwəma nzə kala hazləni tiɓa. Sa mbay ghəy nəwti kwəma pəhəpəhə
na naw, war sa yivə ghəy sləni ghərati Yesəw Kəristəw na gwa'a tsəgha.
Sa nzanay, ndə tiɓa mba'a məniy ka ntsaa dzəghwa kwəma Hyala kala
hazləni tiɓa, sa mənti na kwəma pəhəpəhə naw.
17 Avanaŋəy sənzənva, ya ghəy ghəy ka Zhəwifə kiy, dzar kwa sləni
Kəristəw va ghərati na pəla ghəy dzəghwa kwəma Hyala. Ma dza nihwəti
mbəzliy niy, ka nəw kwəma pəhəpəhə na nza ghwəmmə ghwəlaw,
ghənzə tsəgha na, yəmyəm nza ghwəmmə lə hwəlfə nihwəti mbəzli ka
məni *kwəma jikir na, dza ghəshiy ni. Sa nzana tsəgha na, ə nzana, na
jikir na kwəma na ɗi Kəristəw məndiy məni shəkənaa njaa? Əŋ, əhəŋ,
nava tiɓaw!
18 Mba'a pən zhiniy zharaa dzəmbə məni kwəma pəhəpəhə na va kama
gar kəətitəra kiy, ntsa jikir tsa dzee nza ghalaɓa nza, sa nzana, mba'ee niy
zlata.
19 Ma ta na tsee ghən na, ntsa məti məti tsa nzee, va kwəma pəhəpəhə
na, ghənzə pəəslitəra na. Nanay bərci və gar zhiniy sləwara ghwəlaw,
kaa Hyala na piy tsee nana. Sa nzanay, e mətira kwasəbə Kəristəw ghala
pətsa daŋwavəgha məndi va vəgha tsəm.
20 Nana kiy, yən də'wə ghən tsee piy naw, Kəristəw piy na mbə ya.
Ya nimaɓa shi mənee tikə tə hidi niy, tə zləɓa tsa zləɓavee sləni ghərati
Zəghwə Hyala mənishee, ghəci saa ɗitəra tərəŋw, pa' ka zləɓavə məti tə
ya.
21 Ma wəzə hwər tsa məntəra Hyala va lə Yesəw Kəristəwəy, ka
ndəghamtee tepəw. Mba'a kə ndə gar tsəhəy kwa kwəma Hyala kala
hazləni tiɓa, war tə sa mənti na kwəma pəhəpəhə na vay, gəmta niy
dza məti Kəristəw nza ghalaɓa ki.

3

Ntsaa ɓanavə nəfə tsa ci kaa Hyala na saa dzaa kwəmavə piy tsaa kəɗi ma

1 A mbəzli ka Galatə, wa shiy mənishi nza ghwəy nja hyeler tay? A
ntsaa həərətəŋwəya? E niy citəŋwəy nanzə wəzə wəzəə dzəkən Yesəw
*Kəristəw tsa daŋwavəgha məndi vəgha tsəm mba'a mətiy war tə ghwəy
sa?
2 E ɗi ɗəw kwəma va ghwəy, a ghwəy zləɓakəra kwətiŋ. A nə yay: Ya
*Safə tsa Hyala va ɗewɗew tsa ndaŋwəy na ta nza ghəci lə ghwəyəy, va
sa nəwti ghwəy *kwəma pəhəti Hyala va wəzə ndaŋwəy na tanaa, naa va

2:16 2:16 3:10-12; Rm 3:20-30 **2:17 2:17** Rm 2:17–3:20 **2:19 2:19** 6:14; Rm 7:6; 6:2-4 **2:20 2:20** 1:4; Zhŋ 17:23; Rm 8:10-11; 2Kwər 5:14 **3:1 3:1** 5:7 **3:2 3:2-5** 4:6; Rm 8:9-16; 2Kwər 3:6, 17

sa favə ghwəy Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən Yesəw Kəristəw, mba'a
ghwəy zləɓavə kwəma va na nə ya?
3 Wa shiy mənishi kama məhərli mbə ghən ghwəy ya jəwa? Mba'a
ghwəy niy sənay, tə mbərkə bərci ndaŋwəy Safə tsa Hyala ɗewɗew tsa
ghwəy niy mənin̨wəy ka mbəzli Hyala na. Zhini ghwəy nana na, tapə
dzəmbəŋwəy, ka ɗi kərni nəw nzə lə ni ghwəy bərci, pə ghwəy na?
4 A ghwəy nay sənzənva kiy, gar ɗaŋ səɗa ghənghən ghənghən səəkə
Hyalaa citəŋwəy kwəma wəzə tsa mənti na tə ghwəy ki. War gəmta
kwəma va ta nza tsəgha, pə ghwəy ki na? Tiɓa tepəw! Ka dza kwəma
dikə na vaa mənta war gəmta tsəghaw!
5 Nighətiməy, a Hyala ndaŋwəy Safə tsa nzə ɗewɗew tsa, mbə ghəra
sləni maɗaŋa maɗaŋa na ghənzə dzar mbə ghwəy diɓa. Sa bərkə ghwəy
na, sa nzana mbə nəw kwəma pəhəpəhə na va ghəyəy, va tsəgha ndaŋəy
na, nə ghwəy na? Əhəŋ! Tsəgha naw! Sa favə ghwəy Yəwən kwəma wəzə
naa dzəkən Yesəw Kəristəw, mba'a ghwəy zləɓavə kwəma va, ndaŋwəy
na.
6 Təkətim dzəkən *Abəraham di, njaa niy nə Zliya Hyalaa dzəkəna? A
kəy, sa nzana, mba'a Abəraham ɓanavə nəfə tsa ci kaa Hyala, va tsəgha
garəti Hyala ka ntsaa dzaa dzəghwa kwəma nzə kala hazləni tiɓa, kə niy
ni.
7 Ma sa nzana tsəgha ghənzə kiy, a ghwəmmə mbəə ni, ya wa ntsaa
ɓanavə nəfə tsa ci kaa Hyalay, aa zhəghəy ka zəghwə yakə Abəraham
baw, pə ghwəmmə.
8 Ghala kwataŋata gəzəkə Hyala, ma kəy: «Hwəlfə mbəzliy dzaa ndara
nefer shi gwa'ay, ta mənti shi dzee ka mbəzliy dzaa dzəghwa kwəmee kala
hazləni tiɓa» kə. Ava va tsəgha nzana, kwataŋata Zliya Hyala gəzanamti
Yəwən kwəma wəzə na na kaa Abəraham, ma kə ngəci na: «A Abəraham,
war tə mbərkə gha dza hwəlfəhi *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə kwəmavə
təfə miy» kə.
9 Ma Abərahaməy, aa niy ɓanavə nəfə tsa ci kaa Hyala, na təfanati Hyala
miy tsa nzə. Ava tsəgha na kwərakwə ki, ma mbəzliy dzaa ɓanavə nefer
shi kaa Hyala nja Abəraham kwərakwə kiy, war ta təfanatishi miy dza
Hyalaa dza, nja Abəraham.
10 Ma na mbəzliy bərkə va, nja na ghəy dzaa tsəhəŋəy kwa kwəma
Hyala kala hazləni tiɓa tə sa mənti ghəy kwəma pəhəti na, kə ghəshiy,
mbəzli bəzla bəzla ni na ghəshi kwa kwəma Hyala. Sa nzanay, a zliya
Hyalay gəzəkə: «A Hyala bazlamti ntsaa fə ma ghən ta məni kwəma
tsaslitim mbə zliya kwəma pəhəti Hyala va gwanata tsa nzə həzlimə
həzlimə» kə.
11 Talay, aa patsəkəvəriy dzəti ngwəla gwa'a gwa'a. Ndə tiɓaa məniy gar
dzəghwa kwəma Hyala kala hazləni tiɓa, tə sa məni na kwəma pəhəti
naw. Sa nzanay, a Zliya Hyala gəzəkə: «Ntsaa ɓanavə nəfə tsa ci kaa
Hyalay, ghəci na saa dzaa mbay dzəghwa kwəma Hyala kala hazləni mbə
nəfə ci, ghəci na saa dza kwəmavə piy tsaa kəɗi ma» kə.
12 A ghwəmmə sənay ki, sa ɓanavə Hyala kwəma pəhanavə na kaa
*Məyizəy, niy nə na, ntsaa ndara nəfə tsa ci, kəw. Ma kə niy niy, war
ntsaa məni kwəma pəhətee va gwanata na saa dza piy, kə niy ni.

3:4 3:4 4:11 **3:6 3:6** Ghava 15:6; Rm 4:3 **3:7 3:7** Rm 4:11-12 **3:8 3:8** Ghava 12:3 **3:9 3:9** Rm 4:16 **3:10 3:10** Nəw 27:26; Zhk 2:10 **3:11 3:11** Aba 2:4; Rm 1:17; 3:20 **3:12 3:12** SləniTaH 18:5; Rm 10:5

13 Ma na na ghwəmmə kiy, a Kəristəw pəliti ghən tə ghwəmmə, mba'a
mbəlantəmmə va bəzlaa niy nza kən ghwəmmə, sa məni ma ghwəmmə
kwəma pəhəti Hyala. Dzəghwa mba'a bəzla Hyala zhəghakənvataa
dzəkən, mba'a məndi daŋwavəgha vəgha tsəm, njasa gəzəkə Zliya Hyala
va, ma kə na: «Ya wa ntsa daŋwavəgha məndi vəgha tsəm ta pəəsliy, ntsa
bazlamti Hyala na» kə.
14 Ma shi mənti Yesəw Kəristəw va kwəma va ti tsəghay, war ta mbə
*mbəzliy kamaa ka Zhəwifə kwəmavə təfə miy tsa gəzanakə Hyala va
kaa *Abəraham tə mbərkə sləni ci va ghəci Yesəw na, mba'a ta mbə
ghwəmməə kwəmavə Safə tsa Hyala va ɗewɗew tsa gəzəkə na ɓəmmə
tə sa ɓanavə ghwəmmə nefer ghwəmmə.

*Ka taŋəti kwəma gəzəkə Hyala *kwəma pəhəti naw*

15 A ngwarməhiraa nəw Yesəw, e ɗi pəəghətəŋwəy kwəma lə kwəma
sənata ghwəmmə gwanammə, sa ka məndiy məni ya hwəmɓa. A
ghwəmmə sənay war mba'a kə mbəzli ɓəliti 'wəslə lə kwal tsa kataŋ tsa
kwa jipə shiy, tsahwəti ndə tiɓa mba'a mbay pəlamti ɓəli 'wəslə tsa ɓəliti
mbəzli va, ya ka zhiniy mətsahakən nahwəti kwəmaa dzəkən tepəw.
16 Ava tsəgha na lə Hyala kwərakwə, aa niy ɓəliti 'wəslə lə Abəraham
mbəradzə. A kə niy ni ngəciy: «E taa ndaŋa shiy, ghwəy lə jijiŋa» kə
niy niy. Gəzəkə Zliya Hyala na, kaa ngəci ghəshi lə jijihiy, kə, gar nə
ghwəmmə na, ta nihwəti mbəzli ɗaŋ na kwərakwə ɓasa, pə ghwəmməw.
War nja ndə kwətiŋ na gwa'a tsəgha. Ava ghəcia Yesəw *Kəristəw ki.
17 Ma kwəma ɗee na gəzaŋwəy mbə kwəma nay: A Hyala ɓəliti 'wəslə lə
Abəraham dzəkən kwəma gəzəkə na va mananci gwa'a. Ləy hwəm piya
bələkwə faɗə mba'a mahkan mətsəkə na, mba'a Hyala zhiniy ɓanavə
kwəma pəhəti na kaa hwəlfə Abəraham mbə dəvə *Məyizə ki. Mbay
kwəma pəhəti na vaa bashamti ɓəli 'wəslə tsa ɓəliti Hyala va lə Abəraham
tepəw.
18 Mba'a kə ndəə mbay kwəmavə mbəliy tə sa məni ndə kwəma pəhəti
Hyala nzay, sa niy gəzamti Hyala mbəli ndə dza ndəə mbəliy ghwəla kiw.
Abəraham sana kiy, sa niy gəzəkə Hyala ɓanci shiy, va tsəgha ɓanavəshi
na lə wəzə hwər tsa nzə.
19 Ya sa nzana tsəgha kiy, war tawa maw Hyalaa ɓanshi kwəma pəhəti
na kaa mbəzli kia? Ma kwəma mətsahanakə Hyala va kwəma pəhəti na
kaa mbəzli tiy, ta mbə ndə ngəriy sənay təhəvəri na wəzə na kwəma
ɗi Hyala, lə na jikir na ɗi ma na, na. Pa' ka dzar vəghwə tsa dza ntsa
mbə hwəhwə tsa Abəraham vaa səəkə ti, nja kwəmaa niy gəzəkə na vaa
dzəkən səəkə tsa ci. Ma nza bərci kwəma pəhəti na va kəray ge'i ghalaɓa
ta nza ki. Ma na kwəma pəhəti Hyalay, ka kwal nzə niy ghwənashi na
li. Dza ka kwal va mba'a ghəshi gəzanci kwəma va kaa Məyizə, ntsa nja
mətəkwal tsa kwa jipə shi lə mbəzli.
20 Ya hwəmɓa favə ghwəmmə, mətəkwal kə məndi kiy, kwa jipə mbəzli
gar bakə na. Əy ma ghala pətsa gəzəkə Hyala shi dza na ta mananci kaa
Abərahaməy, a ghwəmmə favə, Hyala də'wə ghən tsa nzə kwətita gəzanci
na, kə məndi.

**Kwəma pəhəti Hyalay, kwal gwəma na, ta mbə ghwəmməə zləɓa sləni ghərati Yesəw *Kəristəw*

3:13 3:13 Nəw 21:23; Rm 8:3; 2Kwər 5:21 **3:14 3:14** 3:2-5; Zhəw 3:1-2 **3:16 3:16** Ghava 12:7; 17:7-8 **3:17 3:17** Səvəri 12:40 **3:18 3:18** Rm 4:14; 11:6 **3:19 3:19** Rm 4:15; ka kwal Hyala: SləniKY 7:38, 53; Ebr 2:2 **3:20 3:20** Nəw 6:4

21 Njaa ɗi kwəma va gəzə kia? Ə njəghəzliva kwəmaa niy gəzəkə Hyala
ta məni, lə kwəma pəhəti naa ɓanavə kaa *ka Zhəwifə ɗi naa gəzə na?
Am, tsəgha naw. War mba'a kə nəw kwəma pəhəpəhə naa mbay ɓanavə
piy kaa ndə nzay, a ndə dzaa mbay məniy ka ntsaa dzəghwa kwəma Hyala
kala hazləni tiɓa lə nəw kwəma pəhəti na nza. Dzəghwa ki na, ka mbə
kwəma pəhəpəhə naa mənti tsəghaw.
22 A Zliya Hyala gəzəkə, ma kəy: «War mbə dəvə *kwəma jikir na na ya
tsamaɓa ntsa tə hiɗi gwanay» kə. Ma mənta na tsəghay, ta mbə Hyalaa
mananshi kwəma gəzəkə na va məni nzə kaa mbəzli, lə sləni ghərati
Yesəw Kəristəw, sa ka ghəshi ɓanavə nefer shi ngəci.
23 Ma niy nza kwataŋa, Yesəw Kəristəw ghwəla ta ghəra sləni ciy, mbəzli
kwa dəŋw niy nza ghwəmmə va kwəma pəhəti *Məyizə, pa' vəgha vici
səəkə Hyalaa citəmmə kwal tsaa zləɓavə sləni ghərati Kəristəw.
24 Va tsəgha niy mənta kwəma pəhəti Hyala ghalaɓa va ghwəmmə ka
ntsaa immə lə kwal tsa wəzə tsa, ta ndəghə səəkə tsa Yesəw Kəristəw ki.
Ma ghala pətsa ka Yesəw Kəristəw səəkəy na, ka mbəzliy dzəghwa kwəma
Hyala kala hazləni tiɓa, ghwəmmə taa nza va Hyala sa ka ghwəmmə
zləɓati sləni ci va.
25 Nana sa ghəramti Yesəw sləni ci kiy, a kwal ghwəniy va ghwəmmə ta
zləɓa sləni ghərati na va. Mbəzli kwa dəŋw tsa kwəma pəhəpəhə na nza
ghwəmmə ghwəlaw.
26 Sa nzanay, war tə zləɓa tsa zləɓavə ghwəy sləni ghərati Yesəw,
məniŋwəy ghwəy ka ndərazhi Hyala, mbə jakə tsa jakəŋwəy ghwəy lə
Yesəw Kəristəw.
27 Ghala pətsa məniŋwəy məndi *bateməy, ghalaɓa jakəŋwəy ghwəy lə
Kəristəw, gwanaŋwəy ka ndə kwətiŋ li. Dzəghwa məhərli kwətiŋ na sa
ghwəy li ghala pətsa va ki.
28 Va tsəgha nzana, nana kiy, ghala kwa jipə mbəzliy jakəshi mbə Yesəw
Kəristəw nashi ghwəla kiw. War yəm ghəshi gwanashi kwa kwəma Hyala,
ya ndə ka Zhəwifə na ndə, ya ntsaa kamaa ndə ka Zhəwifə, ya ndə papa,
ya ndə yaya, ya zal na, ya war mali na gwa'a.
29 War kama ghwəy mbəzli mbə dəvə Kəristəwəy, mbəzli mbə hwəhwə
tsa yakə *Abəraham gə ghwəy kwərakwə. Ya nimaɓa shi zəmə ghi gəzəkə
Hyala va ɓanci kaa Abəraham lə hwəhwə tsa ciy, a na ghwəy bəla tiɓa
mbə shi kwərakwə ki.

4

1 Ma slar tsa kwəma ɗee na gəzaŋwəyəy. Ghala mbə lə kwəma zəghwəə
zaləə nza va kəghi tsa dəy, war nja mava ghala ka naa nza jəwəyəw. Ya
tsəgha naa ndə zəmə ghi ta shi kəghi tsa va gwa'ay.
2 Nihwəti mbəzli ka məndiy fəy, ka sləkə, ka ndəghwə lə shi ci va shi
gwa'a. Pa' tə vəghwə tsa slanati dəy ta sləkə shi ci va ghəci.
3 Ava tsəgha niy nza kwəma va lə ghwəmmə kwərakwə ki. Ghala pətsaa
niy nza ghwəmmə nja ndərazhi kwərakwə kiy, meviviy tsəfəkwə kwa
kwəma hyeler lə mbəreketi niy nza ghwəmmə.
4 Ma dzəghwa Hyala sa bərkəy vəghwə tsa nzə ki na, mba'a ghwənikə
Zəghwə nzəə dzəghwa hwər tsa mali. Dzəghwa baw mali va yakəghwa,
mba'a məniy ka ndə nəw *kwəma pəhəpəhə na,

3:21 **3:21** Rm 7:13; 8:2 **3:22** **3:22** Rm 3:9-30; 11:32 **3:23** **3:23** 4:3 **3:24** **3:24-25** Rm 10:4
3:26 **3:26** 4:5, 7; Zhŋ 1:12; Rm 8:14-17 **3:27** **3:27-28** Rm 10:12; 1Kwər 12:13; Kwəl 3:9-11 **3:27**
3:27 Rm 6:3; Ef 4:24 **3:29** **3:29** 3:7, 14, 18; 4:7 **4:3** **4:3** 4:9-10 **4:4** **4:4-5** 3:13; Zhŋ 1:14

5 ta mbə ghəciy mbəərəkə mbəzliy niy nza ka mevivi nəw kwəma
pəhəpəhə na. Ma nza məntəmmə ka ndərazhi Hyala ki.

6 Ma dza Hyala nza ghwəy va ka ndərazhi nzə ki na, mba'a ghwənikə
Safə tsa Zəghwə nzəə dzəmbə nefer ghwəmmə. Safə tsa va na, ka har
Hyala mbə nefer ghwəmmə: «A Di» kə.

7 Nana kiy, mevivi kwəma pəhəpəhə na nza ghwəyəw. Ndərazhi Hyalaa
gə ghwəy nana. Njana nza ghwəy ka ndərazhi Hyala kiy, war ta ɓəŋwəy
ni ghwəy shi zəmə ghi fənəy na kaa ndərazhi nzə dza na.

Njasa səəvərivata məhərli Pəl va kwəma ka Galatə

8 Niy nza mbəradzəy, niy sənata Hyala ghwəyəw, mbəreketi niy tata
ghwəy, shiy kama ka Hyala kataŋ na niy sləkəŋwəy na tsəgha.

9 Nana kiy, a ghwəy sənata Hyala kataŋ na, mba'a ghwəy zləɓavə. Awə
na ghwəyəw, a Hyala zləɓavəŋwəy kee ni kaa gəzə nzə. Njaa njaa zhini
ghwəy zhəghətəvaŋwəy ta nəw kwəma jijihiŋwəy, kama vəri ti, ghənzə
saa mbay maa mənti nahwəti kwəma ya jəw nzə kia? Wa shiy mənishi
zhini ghwəy ɗi nza mbə dəvə niva shiy, ka məniŋwəy mevivi shi kia?

10 Dzəghwa ghwəy mba'a ghwəy kəslimbə ghən kən zəzəə dzəkən
nahwəti vici, ya tsahwəti tir, ya nahwəti piya, njasa niy va jijihiŋwəy məni,
tawam kia?

11 Ma gəla kwəma vay, a ɓəra hazləni, vantaa sləni ghəratee va gwanata
mbə ghwəy mənta ka sa gəmta na.

12 A ngwarməhiraa nəw Yesəw, ə cə'wəŋwəyee, a pə ghwəy məntiy,
səvəriŋwəyəm mbə kwəma jiji, njasa nzee tsa. Njasa niy zlatee va kwəma
jijihira *ka Zhəwifə yən mbə ghwəy kwərakwə.

Ma yənəy, məntəra *kwəma jikir na ghwəy ya jəw tsətsəw.

13 A ghwəy sənay, ghala vəghwə tsaa niy gəzaŋwəy ya va Yəwən kwəma
wəzə nay, yən gwərapəra niy nza na.

14 Zəlghwə tsee vay, nja nighə kwəma niy nza na tə ghwəy. Dzəghwa ya
tsəgha nzə kiy, niy zlara ghwəyəw, niy ndərətəra ghwəy diɓaw. A ghwəy
niy ka'wətəra, tsərtsər, njasa nzee ka *ndə kwal tsa Hyala, ya ka Yesəw
*Kəristəw də'wə ghən tsa ci ghalaɓa.

15 Ghala pətsa vay, tərəŋw niy vəshiŋwəy ghwəy. Dzəghwa nana kiy,
gəla vəshi va tiɓaw. Əy, wa shiy mənishi va kia? E mbay gəzəə dzəkən
ghwəy, mbala a ghwəy niy mbəə lakəmə mətsə ghwəy ta faghwara yən
mbə zəlghwə tsee va nzay, ci ghwəy lakəmə nza ghalaɓa, pən.

16 Naa ə məndɗee ka ndə mbəz tsa ghwəy nana, njana gəzaŋwəyee
kwəma kataŋ na shəkəna?

17 Ma mbəzliy pala kwal tsaa zhəghəvəri Yəwən kwəma wəzə na vay,
kwəma mbə sa shi va ya jəwəw. War kwal tsaa təhəvəriŋwəy lə ya, ta
mbə ghəshiy mbahəhwəŋwəy dzəvəgha kaɓaka shi gwa'a tsəgha na ɗi
tsa ɗikəvashi ghəshi va.

18 Yən kwərakwəy, e ɗikəvara ta kwəma kən ghwəy nja mbəzli va,
nanzə kiy, ta wəzə tsa tar kaɓaka ghwəy ɗikəvaree na nee, ya hwəmɓa
nzəy, mbə pəla wəzə nzee dzar kaɓaka ghwəy, nzee mbə ghwəy, lə kamee
mbə ghwəy gwa'a.

4:6 4:6 Rm 8:15-16 **4:7 4:7** Rm 4:13; 8:17 **4:8 4:8** 1Kwər 8:4-6 **4:9 4:9-10** Ef 1:21; Kwəl 2:8-23 **4:9 4:9** 1Kwər 8:3; Kwəl 2:15 **4:10 4:10** Nəw 4:19; SləniKY 7:42; Rm 14:5 **4:12 4:12** 1Kwər 9:19-21 **4:13 4:13** SləniKY 16:6; 2Kwər 12:7 **4:17 4:17** 1:7

19 Əy ma kiy ndərazhi ya ni gaga niy, mbə sa ngəra'wə nzee diɓa ta
kwəma kən ghwəy nja maliy nza va mbə kemahə, pa' fəca ka ghwəy
məniŋwəy nja Kəristəw.
20 Jəw ɗee sə fəyəmmə lə ghwəy tə pətsa kwətiŋ tsa e gəzaŋwəy kwəma
sənzənva, ta mbə ghwəy favəw. Gwa'a gwa'a hashiree ta kwəma kən
ghwəy nana nee ki.

Kwəmaa dzəkən zəghwə mava mali, lə zəghwə mali ɓəɓə na

21 A nə ya ngəŋwəy di ghwəy ghwəy mbəzliy ɗi vaa nəw kwəma
pəhanavə Hyala kaa *ka Zhəwifəy, fa favə ma ghwəy kwəma gəzəkə
kwəma va tanaa, njaa?
22 Ma kə kwəma pəhəpəhə na vay: Ya' yavə *Abəraham ndərazhiy zhər
bakə kwa mi'i bakə kwərakwə. Tsahwətiy kwa mava mali, *Agar slən tsa
nzə. Tsahwəti na, kwa na ɓəɓə na mali, *Sara slən tsa nzə.
23 Ma na tsa mava va zəghwə nja Agar nanzəy, hwər tsa nzəə ɓəvə na,
njasa ka nihwəti mi'i vaa ɓəvə kwərakwə. Ma na hwər tsa mali kwa ɓəɓə
nja Saray, Hyala də'wə ghən tsa nzə gəzanakə na, kwataŋata, ta ɓə hwər
dza gha, kə ngəta, madi na ta ɓə.
24 Ma kwəma mi'i bakə ni ni favə ghwəmmə kwəma shiy, kwəma
nja kwəma fir tsaa dzəkən kwəma *sla kiri tsa slahwə Hyala bakə tsa
ghənghən ghənghən lə mbəzli ɗi naa cimmə. Kwa taŋa *sla kiri tsa vay,
mə dəlagwa har məndiy, *Shinay sla Hyala lə mbəzli. Ava ghənzə na Agar
ki, mava tsa va. Ndərazhi ya na gwanashi na, mevivi ghəshi.
25 Agarəy, ghənzə na dəlagwa har məndiy Shinay, tə hiɗi ka Arapə.
Agar vay, a ghwəmmə mbəə yəməti lə məlmə Zherəwzalem ndatsə na.
Sa nzana, mbəzli mbə məlmə Zherəwzalem gwanashi na, mevivi kwəma
pəhəpəhə na ghəshi.
26 Əy, ma na məlmə Zherəwzalem kataŋ na mə ghwəmə kiy, bərci
va kwəma pəhəpəhə naa dzəkənəw. Ava ghənzə na məŋwəmmə. A
ghwəmmə mbəə yəməti lə Sara kwərakwə ki.
27 Sa nzanay, a Zliya Hyala gəzəkə, a kəy:
A jiŋa maliy səəkəmaa yakə zəghwə, vəshi pə ghaa vəshi.
War ngwəmə pə ghaa ngwəmə lala tərəŋw va vəshi,
gha gha saa səəkə maa kemahəhwə kemahə ta ya zəghwə.
Sa nzanay, ɗaŋɓa mali ndəghamtim dza naa
yakə ndərazhi kən mali kwa zal, kə məndi.
28 Ma ghwəy na ghwəy kiy ngwarməhiraa nəw Yesəwəy, yəmyəm nza
ghwəy lə *Izakə. Ka ndərazhi Hyala məniŋwəy ghwəy kataŋ kataŋ, shiy
yakəvashi nja kwəma gəzəkə Hyala kaa Abəraham.
29 Njasa niy nzana va ghala mbəradzə, zəghwəə yay nja ndərazhi gwa'a
ni na, kala ɗi ma mətsə tsaa yay dza kwa bərci *Safə tsa Hyalay, ava war
tsəgha zhini kwəma vaa nəwva sana pa' nana ki.
30 Vanta kwəma gəzəkə Zliya Hyala diɓa, a kəy: «Tihəkəvəri mava lə
zəghwə nzə gwa'a. Sa nzanay, ka dza zəghwə mavaa zəməvə ghi jakə
ghəshi lə zəghwə mali ɓəɓə naw» kə.
31 Ava va tsəgha na kiy ngwarməhiraa nəw Yesəwəy, mənimmə
ghwəmmə nja ndərazhi mava maliw. Əhəŋ, ndərazhi mali ɓəɓə na nza
ghwəmmə.

4:19 4:19 1Kwər 4:15 **4:22 4:22** Ghava 16:15; 21:3 **4:23 4:23** Ghava 17:18-19; Rm 4:17-20; 9:7-9 **4:24 4:24** Səvəri 19:20; Gal 3:23; 4:1; 5:1; Agar: Ghava 16:1 **4:26 4:26** Ebr 12:22; ShiZhŋ 21:2 **4:27 4:27** Ezay 54:1 **4:29 4:29** Ghava 21:9 **4:30 4:30** Ghava 21:10

5

*Ka nza ghwəy mevivi kwəma pəhanavə Hyala kaa *ka Zhəwifə ma*

1 Ghwəmmə kiy, a *Kəristəw ɓəkəvərimmə mbə dəvə *kwəma
pəhəpəhə na ta mbə ghwəmməə gwəra ghən tsa ghwəmmə. Nana kiy,
gwəmavə tə ghwəy kwəma. Ka zhini ghwəy zləɓa ndəə zhəghəŋwəy ta
nza ghwəy ka mevivi kwəma pəhəti Hyala ghwəla ma!
2 Favəm kwəma ɗee na gəzəŋwəy di. A nə ya ngəŋwəy yən Pələy, war
mba'a pə ghwəy zləɓati məndiy *slantəŋwəy fə'yasay, ghənzə tsəgha na,
gəmta na məti mətiy Kəristəw va tə ghwəy.
3 ə zhinee gəzaŋwəy kwəma va, favə tə ghwəy, ya wa ntsaa zləɓati
məndiy slanci fə'yasay, war ta nəw kwəma ɗəw kwəma pəhəti Hyala dza
tsava ndə gwa'a gwa'a, ɗi na, lə ɗi ma na!
4 War mba'a pə ghwəy pəla kwal tsaa məniŋwəy ka mbəzliy dzəghwa
kwəma Hyala kala hazləni tiɓa, lə nəw kwəma pəhəpəhə nay, ghalaɓa
na, a ghwəy tihəvərivaŋwəy lə Kəristəw kwərakwə ki, ndaŋ nza ghwəy
kaa zhəhwər tsa Hyala va məntəŋwəy na mbə Kəristəw.
5 Ma ghəy na na ghəyəy, a ghəy sənay ta zhəghətəŋəy dza Hyala ka
mbəzliy dzəghwa kwəma nzə kala hazləni tiɓa, sa zləɓavə ghəy sləni
ghərati Kəristəw tə ghəy. Ava kwəma fəy ghəy ghən tsa ghəy gəzliŋə ti
səvəri mbə bərci *Safə tsa Hyala ɗewɗew tsa.
6 War mba'a kə ndə zləɓavə jakəy lə Yesəw Kəristəwəy, slanti ndə
fə'yasa, lə slanti ma ndə na, ghala mbə va Hyalaw. Kwəmaa gwəramti
wəzə na mbə kwəma vay, zləɓati sləni ghərati Yesəw Kəristəw tə
ghwəmmə, lə ɗi nihwəti mbəzli kwərakwə.
7 Ma kwataŋay, lə kwal tsa kataŋ tsa niy ghati ghwəy zləɓa sləni ghərati
Yesəw Kəristəw. Sana kiy, wa ntsaa zhini vaa ngəɗitəŋwəy ta zlata nəw
na kataŋ na va kwəma kia?
8 Ma kwəma ngəngəɗiŋwəy gəla mbəzli va va li tsəgha nay, sənay tə
ghwəy, kwəmaa səəkə va Hyalaa harvəŋwəy, a ghwəy mbəə nza li naw!
9 Gwəmavə tə ghwəy kwəma mbə kwəma məni ghwəy, a kə məndiy niy,
cinjini manati məndi war jəwə tsətsə ka naa pəslamti shi sa gwanashi, kə
məndiy ni.
10 Yən kiy, a Ndə sləkəpə gəzara kwəma mbə nəfə tsee dzəkən ghwəy,
mba'ee sənay kataŋ na, pən. Ghwəyəy ka dza ghwəy zəzəti kwəma
ghənghən lə sa zəzətee vaw. Ma na ntsaa ngəɗitəŋwəy va, ya ndə ka
waɓa nay, ta ɓasə ngwəvə dza Hyalaa dzəkən.
11 Ma na nee kiy ngwarməhiraa nəw Yesəwəy, ya war tsəgha na nihwəti
mbə gəzə, wa ghwəlay na Pəl mbə gəzəpə war ndə slanti na fə'yasa
dza Hyala nighə ndə ka ntsaa dzəghwa kwəma nzə, kala hazləni ma kə,
kə ghəshiy, dzərvəə slaslara ghəshi. Ghwəlara pən niy nza mbə gəzəpə
kwəma va tsəghay, wa na kwəma sasara ghəshi va ngəra'wə ti kia? Mba'a
kə ndə gar məniy ka ntsaa dzəghwa kwəma Hyala kala hazləni tiɓa lə *sla
fə'yasa nzay, ka dza kwəma məti Yesəw vəgha tsəm zhanshi kaa mbəzli
ghalaɓa ya war ə gəzə məndi kwəma ci nzaw.
12 Ma kwəma gəla mbəzli va vəya ta na tsee ghənəy, shi ɗikəvashi
ghəshi va ta gəzaŋwəy, war ka sla fə'yasa, kə ghəshiy, tsə'wamti tə ghəshi
gwanashi fəlghən, lə shəpər shi ta!

5:1 **5:1** 2:4; 4:5, 9; 5:3 **5:3** **5:3** 3:10, 12; Rm 2:25 **5:5** **5:5** 2:16; Rm 8:23-25 **5:6** **5:6** 3:28; 5:22; 6:15; Rm 4:11; 1Kwər 7:19; Ef 6:23 **5:8** **5:8** 1:6-7 **5:9** **5:9** 1Kwər 5:6 **5:10** **5:10** 1:7 **5:11** **5:11** 6:12, 14; 1Kwər 1:23

*Ghənghən na shi səkwa hwətəl tsa ndə ngəri ti shi, lə shi ɗi *Safə tsa Hyala ɗewɗew tsa*

13 Na na ghwəy na ghwəy kiy ngwarməhiray, sənay tə ghwəy, Hyala harvəŋwəy naa dzəghwa kwal tsa nzə, ta gwəra ghən tsa ghwəy ghwəy, kala sləwaŋwəy kwəma pəhəpəhə na ghwəla, pə ghwəy. Nanzə kiy, əntaa ghwəy ni na, njana ndaŋəy na kwal tsaa gwəra ghən tsa ghəyəy, ə dza ghəy dza ta məməni ya nimaɓa shi ɗi vəgha ghəy ɓasa, pə ghwəy ma. Əhəŋ. War ɗi pə ghwəy ɗiva kwa jipə ghwəy, ka kəəkəəti ghən tsa ghwəy.
14 *Kwəma pəhəti Hyala va nə na: «Di nihwəti mbəzli gwanashi njasa ɗi gha va ghən tsa gha kwərakwə!» kəy, mba'a kə ndə nəwti kwəma va na, aa kərkamti nəw kwəma pəhəti Hyala gwanata.
15 Ma war mba'a pə ghwəy kəslimbə ghən mbə ngwəngwəliva kwa jipə ghwəy ka i i ghən tsa ghwəy, nja shəkwadeshiy, sənay tə ghwəy, ta ghavə dza ghwəy zamti ghən tsa ghwəy, mbə gəla kwəma va tsəgha, pə ghwəy.
16 Favə tə ghwəy kwəma ɗee na gəzaŋwəy: Zlanayəm ghən tsa ghwəy kaa Safə tsa Hyala, a ghəci ciŋwəy njasa ka ghwəy dza kwa kwal tsa Hyala. Ghalaɓa kiy, ka dza ghwəy məni kwəma səkwa hwətəl tsa ghwəy ti ghwəlaw.
17 Ma shi səkwa hwətəl tsa ndə ngəri ti shiy, ghənghən na ghəshi lə ni ɗi Safə tsa Hyala shiy. Ni ɗi Safə tsa Hyala shiy kwərakwə kiy, ghənghən ghəshi lə ni ɗi vəgha shiy. War ə hwəci ghəshi, ka njəghəzliva kwa jipə shi. Dzəghwa ki na, kala mbə ghwəy məni kwəma wəzə na va ɗi ghwəy məni nzə.
18 Mba'a kə Safə tsa Hyala ɗewɗew tsa mbə sləwaŋwəyəy, ka mbə kwəma pəhəpəhə naa zhiniy sləkətəŋwəyəw.
19 Ma na ni ɗi vəgha shiyəy, mbəmbə na ghəshiw, avanashi: Məni ghwərghwər, ka məni kwəma rəɗa rəɗa na, lə kwəma ha'wə ha'wə na,
20 ka ta mbəreketi, ka məni ɗəfəl, lə ɗaŋə shiy, kala ɗi ma kwəma nihwəti mbəzli, ka mbəz, ka hərhə, ka ɓə nəfəə dzəkən ndə, ka məni gaɓə lə mbəzli, ka tihəva, ka məni shiy ghənghən nihwəti ghəshi lə nihwəti,
21 ka ɗi shi ndə, ka ghiva lə sa shiy ghipə, lə ka zəmə zəmə gəmgəm na va, mba'a məməni nihwəti gəla shi tsəgha ni va. Njasa niy gəzəkəŋwəy ya va kwataŋay, tsəgha zhinee gəzaŋwəy sənzənva ɓa, gəla mbəzliy məni niva shiyəy, ka kwəmavə nzəy ghəshi tə pətsa sləkə Hyalaw.
22 Ma na ni ka Safə tsa Hyala shiy məni səvəri mbə ndə nashi kiy, avanashi: Dipə, vəshi, zərkə, sə'wa kwəma, zhəhwər, wəzə hwər, garə tə kwəma kataŋ,
23 wəzə nəfə, lə ndəghwə ghən va kwəma, ava tsəgha. Ma ntsaa məni ni tsəgha ni va shiy kiy, fəti və dzar kwa kwəma pəhəpəhə na ya namaɓaw.
24 Ma na mbəzliy ni, mbəzliy nəw Yesəw *Kəristəw nza ghəy, kə ghəshiy, a ghəshi paslamti vəgha shi lə hwətəl tsaa səkwa mbə vəgha shi ta shi gəmgəm ni gwa'a, vəgha tsəm tsa pəəsliti məndi Kəristəw.
25 Ma yəwən piy tsa kwəmavə ghwəmmə tsay, Safə tsa Hyala ɗewɗew tsa ndammə na. Njana nzana tsəgha kiy, zlay ghwəmmə a ghəci sləwammə njasa ɗi na.

5:13 5:13 1Kwər 6:12; 10:23-24; 1Pi 2:16 **5:14 5:14** SləniTaH 19:18; Rm 13:9 **5:15 5:15** Zhk 4:1-2 **5:16 5:16** 5:25; Rm 8:2-13 **5:17 5:17** Rm 7:13-23 **5:18 5:18** Rm 6:14; 7:4 **5:19 5:19-21** Rm 1:28-32; 1Kwər 6:9-10; Ef 5:3-5; Kwəl 3:5-8; 1Tim 1:9-10; 2Tim 3:2-5; 1Pi 4:3; ShiZhŋ 22:15 **5:22 5:22** Ef 5:9 **5:23 5:23** 1Tim 1:9; 2Pi 1:6 **5:24 5:24** 2:19; 6:14; Rm 6:6; Kwəl 3:5; 1Zhŋ 3:6 **5:25 5:25** 5:16; 1Kwər 6:19; Ef 4:30

26 Ka kəli ghən ghwəmmə ma, ka ɓə ɓə nəfə ghwəmməə dzəkən
nihwəti mbəzli ma, ka hərhə ghwəmmə kwa jipə ghwəmmə diɓa ma,
ava tsəgha.

6

Kəətivam mbə kwəma kən ghwəy kwa jipə ghwəy

1 A ngwarməhiraa nəw Yesəw, mba'a kə tsahwəti ndə mbə ghwəy mənti
*kwəma jikir na ya gəla namaɓa kwəma nay, kəəti pə ghwəy kəəti ntsa va,
a ghəci zhəghəvaa zhəghwa kwal tsa ci wəzə tsa. Ghwəy ghwəy mbəzli
nza bərci *Safə tsa Hyala va mbə kəətiy, war sahə pə ghwəy dzaa gəzanci
kwəma, lə məhərli wəzə na. A nanzə kiy, məni tə gha məhərli wəzə,
gha gha ntsaa dza vaa dza ta kəəti ndə, vantaa gha dzaa zhəmbəŋa lə
ghaŋayəy mbə məni kwəma ci va jikir na kwərakwə ɓa.
2 Ə pə ghwəy kəəkəəti ghən tsa ghwəy mbə kwəma kən ghwəy
shəndəkə na. Ghalaɓay, kwəma ɓanavəŋwəy *Kəristəw ta məni nzə, na
sa mənti ghwəy tsəgha.
3 Mba'a kə ndə mənti ghən tsa ci, nja ma yənəy, ntsa pərɗa tsa nzee, kə,
kala gar nza ghəci tsəghay, ghən tsa ciy səəti tsava ndə də'wə ghən tsa ci.
4 Ya wa ndəy, a kə nəwamti sləni məni na gwanata, sa wəzə na kəy, ma
nza ghəci fal ghən tsa ci. Ka pəla yəmə sləni ci ghəci lə na tsahwəti ndə
ma.
5 Sa nzanay, ya wa ndə dza naa nighəə dzəkən na kən ghən tsa ci
kwəma.
6 Mba'a kə ndəə ɓəni kwəma Hyala kaa tsahwəti ndəy, təhə kə tsa
ɓanancim va ndə kwəma Hyalaa təhə shi və wəzə ni, ghəshi lə ntsaa
ɓananci kwəma va.
7 Ma na kwəma ɗee gəzaŋwəyəy, ka ngəɗiŋwəy kwəma ma, Hyala
na nanzəy, ndə tiɓa gar tsaɓanati tsaɓana liw. Shi ka ndəə tsaŋwambə
mbə hiɗiy, ghəshi ka ndəə məni səəkə kwamti. Tsəgha na lə ghwəmmə
kwərakwə. Ya wa ndəy, ge'i lə sləni ghərahwə na dza naa kwəma zhəmə
ci.
8 Mba'a kə ndəə məni war shi səkwa hwətəl tsa ci ti shiy, ta zay dza na
mbə məni kwəma hwətəl tsa ci va kwərakwə. Ma mba'a kə ndəə məni
war kwəma canci Safə tsa Hyala na, ta kwəma piy tsaa kədî ma dza ndə
mbə nəw kwəma canci Safə tsa Hyala va kwərakwə.
9 Ghənzə tsəgha kiy, məni pə ghwəmməə məni kwəma wəzə na, kala
dali ma və. Sa nzana, kala dza pə ghwəmmə dalimməy, ta kwəmavə
zhimə ghwəmmə dza ghwəmmə, sa ka vəghwə tsa va məniy.
10 Ava va tsəgha na kiy, ya war hwəmɓa kwəmavə ghwəmmə kwaləy,
ə pə ghwəmməə məni wəzə kaa mbəzli gwanashi. Kwatama kaa
ngwarməhimmə nəw ghwəmmə Yesəw li shi.

Kwa kərni ci kwəma Pəl, lə səkwəpə tsa ci

11 Kwa kərni shi nashi ghwəy ni kiy, lə dəvee də'wə ghən tsee
tsasliŋwəyshee. A ghwəy mbay sənay, ya tə bəvə bəvə tsa shi.
12 Ma mbəzliy ɗîkəvashi vaa dzəmbə gəzaŋwəy, war ghwəy *slanti
fə'yasa, kə ghəshiy, mbəzliy ɗi məni shiy war ta təɓanshi kaa mbəzli

---

5:26 5:26 Rm 12:10; Flp 2:3 **6:1 6:1** Mt 18:15; Zhk 5:19; 1Kwər 10:12 **6:2 6:2** 1Kwər 9:21; 2Kwər 11:29 **6:3 6:3** 1Kwər 4:7 **6:5 6:5** Rm 2:6; 14:12 **6:6 6:6** 1Kwər 9:11, 14 **6:8 6:8** Zhŋ 3:6; 6:63; Rm 8:6, 13 **6:9 6:9** 2Tes 3:13 **6:10 6:10** Zhŋ 13:34; Rm 12:10; 13:8; 14:15; 1Kwər 8:1; vəh. 13; 2Kwər 8:7-8; Gal 5:6, 13-14; Ef 5:2; Flp 2:2; 1Tes 3:12; 4:9; 1Tim 1:5; Ebr 13:1; 2Pi 1:7 **6:11 6:11** 1Kwər 16:21 **6:12 6:12** 5:2, 11

gwa'a tsəgha na ghəshi. Ə hazləni ghəshi va nəghətaa *ka Zhəwifə dzaa
sanshi ngəra'wə, sa ka ghəshi ni, war kwataka məti *Kəristəw vəgha tsəm
dza naa mbəliti mbəzli, kə ghəshi. Va tsəgha fambə ghəshi kwəma *sla
fə'yasa.
13 Ma kwəma gəzee vaa dzəkən shi tsəghay, sa nzana ya ghəshi ghəshi
mbəzliy slanti fə'yasa vay, ka nəw kwəma pəhanavə Hyala kaa ka Zhəwifə
ghəshiw. War ta slaslantəŋwəy fə'yasa, ta mbə ghəshiy vəshi vəshi shi, ka
kəli ghən tsa shi lə ghwəy, sa dza ghwəy ɗanatishi fəti, na nashi kwəma
məni ghəshi ti gwa'a tsəgha.
14 Ma na nee ta na tsee ghənəy, sə tiɓa ka vəshee li kala war lə kwəma
məti tsa mətiy Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw tə tsəməw. War tə kwəma
məti ci va mətiy nay, shi gəmshi ni nighee shiy ya nimaɓa shiy tikə tə hidî
ni. Ma mbəzli tə hidî kwərakwə ki na, nja shi gəmshi ni ghəshi nashi ni
ya va shi ɗee.
15 Nana ghala mətiy Yesəw ta mbəzliy, ghala mbə kar ntsaa slanti
fə'yasa, lə ntsaa slanti ma va Hyalaw. War zhəghanti piy tsa ghwəmmə
ka yəwən na sa ɗi Hyala gwa'a tsəgha.
16 Ya tsamaɓa ndə na ntsaa nəw gəla tsa tsəgha tsa va kwaliy, nzəyəy
zərkə tsa Hyala lə wəzə hwər tsa nzə li, ghəshi lə mbəzli Hyala kataŋ
kataŋ ni gwanashi.
17 Dza nzay, ka dzee ɗi ndəə səsəəra məhərlee lə zhiniy ɗəɗəw kwəma
gəzamtəŋwəy ya na diɓaw. Ma yənəy, ya war veviyerhi tə vəghee niy, a
ghəshiy cinti kaa ndə, mava tsa Yesəw Kəristəw nzee, kə ghəshi.
18 A ngwarməhiraa nəw Yesəw, tiɓa kərayee, nza ghwəy nza ki,
məntəŋwəy wəzə hwər tsa ci Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw gwanaŋwəy.
*Amin.

6:14 **6:14** 1Kwər 1:23, 29, 31; 2:2; Gal 2:19 **6:15** **6:15** 5:6; Rm 6:3-4; 2Kwər 5:17; Ef 4:24 **6:16** **6:16** Cem 125:4-5 **6:17** **6:17** 2Kwər 4:10 **6:18** **6:18** Flp 4:23; 2Tes 3:18; 2Tim 4:22; Flm 25; ShiZhŋ 22:21

Zliya tsasliti Pəl kaa ka Efesə

Kwəma dza ghwəmməə gha sənataa dzəkən zliya na

Ghala vəghwə tsa tsasli Pəl zliya nay, ghəci kwa fərshina niy nza na, (nighəm mbə vəh 3:1 lə 4:1). Ɗaŋ tsa mbəzliy, ghəci kwa fərshina tə hiɗi ka Rəm na, kə ghəshi. Dzəghwa nihwəti mbəzli ɓa na, ghəci kwa fərshina tə hiɗi ka Shezare na, kə ghəshi.

Kaa mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə Efesə tsasliti Pəl zliya na. Ma məlmə Efesə vay, məlmə dikə na na, tə hiɗi Azəy niy nza na. Mbəzli ka zhəghə dəvə tə hiɗi ghənghən ghənghən ka naa səəkəə dzəmbə, sa nza məlmə va vəgha kwəfa dikə na. Ghala pətsaa wə Pəl kwa mahkana wə ciy, aa niy nzəyəhwə nzəy mbə məlmə va piya mahkan. A ghwəy dzaa kəsata kwəma va mbə zliya ka kwal Yesəw vəh 19:1 mba'a tə vəh 20:1. Zhini sa kəramti na kwa mahkana wə ci diɓa na, mba'a niy harvə mbəzliy 'wa kwal kaa mbəzliy nəw Yesəw mbə Efesə ta gəzanshi kwəma. Kwəma va ɓay, mbə Zliya ka kwal Yesəw, vəh 20:17-38 na.

Avanay njasa nəwva kwəma mbə zliya na:

Vəh 1 pa' tə vəh 2:1-10 Pəl mbə gəzə njasa məntəmmə Hyala wəzə hwər tsa nzə tərəŋw dalala ghwəmmə mbəzli nzə; mba'a mbəlitəmmə səvəri mbə dəvə məti.

Vəh 2:11 pa' tə vəh 3:1-21 Pəl mbə gəzəə dzəkən kwəmaa niy ghwəɓəy Hyala, mba'a vaɗatiy dzəti ngwəla, nza mbəzli mbəə sənata. Ma zəzə kwəma nzə va vaɗati Hyala tə ngwəla kiy, mba'a jakəti mbəzliy nəw Yesəw gwanashi ta nza ka hwəhwə tsa kwətiŋ tsa. Mbəzli ka Zhəwifə lə niy kamaa ka Zhəwifə na, mbəzli kwətiŋ ghəshi, war Yesəw sa tə ghən shi gwa'a tsəgha.

Vəh 4 pa' tə vəh 6:1-9 Pəl gəzanshi kaa mbəzliy nəw Yesəw, nza ghəshi nzəyshi jakəjakə, ka ɗiva, ka məni shiy təɓə va mbəzli Hyala, lə bərci safə tsa Hyala ta mətsəhəva ghəshi kwa kwəma kwa kwəma.

Vəh 6:10-24 Pəl gəzə kaa mbəzliy nəw Yesəw nza ghəshi ɓəvə shi mbəz, ghənghən ghənghən, shi ɓanavəshi Hyala ta dza ta pa lə hyeler mba'a ndə jaka ghəci mazə tsa shi, nza ghəshi təɗanakənshi.

Kwəma dikə na mbə zliya nay, shəndəkə tsa tə Yesəw Kəristəw lə mazə tsa məni naa dzəkən mbəzli dikə dikə ni mə ghwəmə lə ni tikə tə hiɗi, mba'a jakə tsa jakəshi mbəzliy nəw Yesəw ka vəgha kwətiŋ.

Səkwəpə

1 Yən tsasli na zliya na, yən yən Pəl, ntsa təravə Hyala ta nza ka ndə kwal tsa Yesəw *Kəristəw. Kaa ŋgəŋwəy tsaslee, ghwəy mbəzli Hyala mbə məlmə Efesə, mbəzliy jakəshi lə Yesəw Kəristəw, ka nəw lə nəfə kwətiŋ.

2 Məntəŋwəy wəzə hwər tsa nzə Dəmmə Hyala, ghəshi lə Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw, mba'a ghəshi ndaŋwəy zərkə mbə nzəy tsa ghwəy.

*Fal Hyala ghwəmmə ta shi wəzə ni fəyəmmə na tə mbərkə sləni ghərati Yesəw *Kəristəw*

1:1 1:1 Ndə kwal tsa Yesəw: Gal 1:1; Efesə: SləniKY 18:19-21; 19:1

3 Fal Hyala Dəy Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw ghwəmmə, sa nzana
mba'a məershiy ndammə ya nimaɓa shi nzə wəzə ni mə ghwəmə gwanashi
tə mbərkə jakəva tsa ghwəmmə lə Kəristəw.
4 Hyala ghwəla ta nga hiɗi təratəmmə na, ta nza ghwəmmə ka mbəzli
nzə, tə mbərkə jakəva tsa ghwəmmə lə Kəristəw. Ta mbə ghwəmməə nza
ɗewɗew kala fəti dzar kwa ghwəmmə kwa kwəma nzə təratəmmə na.
5 Sa ɗitəmmə Hyala kiy, dza na kwataŋata na, mba'a məntəmmə ta nza
ka ndərazhi nzə tə mbərkə sləni ghərati Yesəw Kəristəw. Ava ghənzə na
nanzə kwəma tarəti Hyala lə ghwəmmə, səvəri mbə wəzə hwər tsa nzə.
6 Ghənzə tsəgha kiy, fal Hyala ghwəmmə ta zhəhwər tsa nzə va dalala
tsa mənti na tə ghwəmmə, tə mbərkə Zəghwə nzə va ɗiti na.
7 Tə mbərkə miymiy Kəristəw shəkəshi mbəlimmə ghwəmmə, zhini
tə mbərkə ghəci Hyala pəlatammə kwəma ghwəmmə jikir na mənti
ghwəmmə kwa hwər nzə. Ava tsəgha cikəvəri Hyala njasa nza dikə tsa
zhəhwər tsa mənti na ta ndə ngəri.
8 Dzəghwa na səvəri mbə wəzə hwər tsa nzə va tərəŋw tsa məntəmmə
na kiy, mba'a ndammə məhərli tərəŋw lə sənata kwəma tərəŋw diɓa.
9 Ta mbə ghwəmməə sənata kwəma nzə va niy təkəti na məni nzə
səvəri mbə Yesəw Kəristəw, mba'a niy mbələy. Ghala kwataŋata niy
təkəti na məni kwəma va, lə wəzə hwər tsa nzə.
10 Ge'i tə kwa kərni vəghwə dza Hyalaa kərni məni kwəmaa niy təkəti
na va. Ka na dzay, ɓasə ɓasəti shi mə ghwəmə lə shi tə hiɗi gwanashi,
mba'a fambəshi mbə dəvə Kəristəw, ta məni mazə ghəciy dzəkən shi
kwətiy.
11 Hyala məni na shiy gwa'a njasa tarəkə na, lə njasa ɗi na də'wə ghən
tsa nzə. Va tsəgha təravəŋəy na ghala kwataŋata, njasa niy təkəti na, ta
mbə ghəy nza ka shi nzə, tə mbərkə jakəva tsa ghəy lə Kəristəw.
12 Ta mbə məndiy fal dikə tsa Hyala tə mbərkə ghəy ghəy shiy 'wa vaa
ɓanavə nefer ghəy kaa Kəristəw!
13 Ghwəy kwərakwə kiy, sa favə ghwəy gəzə Yəwən kwəma kataŋ na
va wəzə na citəŋwəy kwal tsaa mbəliŋwəyəy, mba'a ghwəy ɓanavə nefer
ghwəy kaa Yesəw Kəristəw. Dza Hyala ki, mba'a fati lamba nzə tə ghwəy
lə Safə tsa nzə ɗewɗew tsa, njasa niy gəzəkə na va məni kwataŋa.
14 Nana ki, njana kwəmavə ghwəmmə *Safə tsa Hyala ɗewɗew tsay, ta
kwəmavə shi wəzə ni fənəy Hyala kaa mbəzli nzə dza ghwəmmə. Tə Safə
tsa va sənay ghwəmmə, ta kwəmavəshi dza ghwəmmə, pə ghwəmmə.
Fəca dza Hyalaa kərkamti mbəlimmə dza ghwəmməə kwəmavə shi va
gwanashi. Va tsəgha kiy, fal dikə tsa Hyala ghwəmmə!

Kwəma mananta Pəl 'wəsa kaa Hyala ti

15-16 Tə mbərkə kwəma va gwanatay, tərəŋw mənee 'wəsa kaa Hyala.
Ya hwəmɓay, mbə mananta 'wəsa nzee tə ghwəy diɓa, sa favee njasa
ɓanavə ghwəy nefer ghwəy kaa Ndə sləkəpə Yesəw *Kəristəw, zhini
tərəŋw ghwəy ɗi mbəzli Hyala. Ya war hwəmɓa nzee mbə cə'wə kiy,

---

1:3 1:3 2:6; 2Kwər 1:3 **1:4 1:4** 5:27; Zhŋ 15:16; 17:24; 2Tes 2:13 **1:5 1:5** Zhŋ 1:12 **1:6 1:6** Mt 3:17; Rm 5:2; Kwəl 1:13 **1:7 1:7** tə mbərkə miymiy Yesəw mbəlishi mbəzli: Kwəl 1:13-14; miymiy: Ef 2:13; Rm 3:25-26; Kwəl 1:20; 1Zhŋ 5:7; dikəy zhanta hwər tsa Hyala ta ndə ngəri: Ef 2:7 **1:9 1:9-10** 1:22; Kwəl 1:16, 20 **1:11 1:11** 1:4; Rm 8:28-29 **1:13 1:13** 4:30; 2Kwər 1:22; Kwəl 1:5 **1:14 1:14** 2Kwər 1:22 **1:15-16 1:16** Kwəl 1:3

17 mbə cə'wə kee nza va Hyala Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw, ghənzə
Didi kwa shəndəkə, a ghənzə ɓəŋwəy Safə tsa nzə, ta sənata kwəma, ka
ciŋwəy Hyala, ta mbə ghwəy sənata wəzə.
18 Mbə cə'wə, kee nza ta mbə ghənzəə ghwənamtəŋwəy məhərli ghwəy,
ta mbə ghwəy sənashi shi haraŋwəy Hyala va ta fə ghən ghwəy gəzliŋə ti
shi. Mba'a ta mbə ghwəy sənay njasa nza dimə tə shəndəkə tsa fəy Hyala
ta fəə dzəti mbəzli nzə.
19 Mbə cə'wə kee nza diɓa ta mbə ghwəy sənay njasa nza tərəŋw tsa
bərci Hyala 'yahə'yahəshi, mba'a ndamməshi ghwəmmə mbəzliy ɓanavə
nefer ghwəmmə kaa Yesəw.
20 Ghala pətsa zhinikəmə Hyala va Kəristəw kwa kwəli, mba'a ɓəvəə
fəy ka mazə tə kwa bəzəmə nzə mə ghwəməy, bərci va niy ghərati na
sləni va gwanata.
21 Sa fəy na tiɓa ki na, ka məni mazə ghəciy dzəkən hyeler gwanashi,
lə dzəkən shi nza bərci və shi dikə dikə ni, lə shi hazləni məndi və shi tə
hiɗi, lə shiy sləkəpə tə hiɗi gwanashi, mba'a dzəkən slən shi har məndi
slən tsa shi ya mbə vəghwə tsa sənzənva tsa, ya mbə vəghwə tsaa dzaa
səəkə.
22 A Hyala ɓəvə shiy gwanashi, mba'a fanambəshi mbə dəvə Kəristəw
ta sləkəshi ghəci. Dza na mba'a mənti ka ghən tsa kən mbəzliy nəw Yesəw
gwanashi.
23 Ma mbəzliy nəw Kəristəw kwərakwə ki na, vəgha Kəristəw ghəshi.
Kəristəw na, tiɓa ghəci gwanay tsa ci mbə mbəzliy nəw, ghəci sa tə hiɗi
gwanashi ya pa' kwəmaɓa diɓa.

2

Wəzə hwər tsa Hyala ndammə ma piy tsa 'war'war tsa

1 Niy nzay, ya tsəgha niy nza ghwəy tə ghwəməŋwəyəy, nja mbəzli
bəkwə bəkwə ni niy nza ghwəy kwa kwəma Hyala, va sa ɗanati ma ghwəy
fəti mba'a va kwəma ghwəy jikir na.
2 Sa niy nzanay, war njasa məni mbəzli tə hiɗi ni nəw ma Yesəw niy
məni ghwəy shiy kwərakwə. Ka ghwəy dzay, ka ɗi fəti niy nza, ta məni
kwəma ɗi mazə tsa hyelerəy nzəy dzar mbə safə. Ya tsəgha nzə sanay,
*hil tsa va sləwa na mbəzliy ɗi ma fəti va Hyala.
3 Ghwəmmə kwərakwə kiy, tsəgha niy nza ghwəmmə gwanammə, njasa
nza ghəshi va, ka məni war shi ɗi nəfə tsa ghwəmmə. Ka pəla war məni
shi maw vəgha ghwəmmə, lə shi ɗi məhərli ghwəmmə. Sa niy nza nzəy
tsa ghwəmmə va tsəgha kataŋ kataŋ kiy, va tsəgha niy nza ghwəmmə ka
mbəzli nza fəti və shi kwa kwəma Hyala kwərakwə ki, njasa nza nihwəti
mbəzli va sana.
4 Dzəghwa ki na, dikəy wəzə hwər va Hyala tə ghwəmmə. Sa nzana
tərəŋw ghənzə ɗitəmmə kiy,
5 ya tsəgha niy nza ghwəmmə nja mbəzli bəkwə bəkwə ni kwa kwəma
nzə va kwəma ghwəmmə jikir na na, dza na mba'a ndammə piy kwasəbə

1:17 1:17 5:17; Fir 2:6; Kwəl 1:9-10 **1:18 1:18** 4:4; Kwəl 1:12 **1:19 1:19-20** 2Kwər 13:4; Kwəl 2:12 **1:20 1:20** SləniKY 2:33; Kwəl 3:1 **1:21 1:21** 6:12; Rm 8:38; Gal 4:8-9; Kwəl 1:13, 16, 20; 2:9-10, 15, 20 **1:22 1:22** 1:10; 4:15; 5:23; Cem 8:7; Kwəl 1:18; 2:19 **1:23 1:23** vəgha Kəristəw na mbəzli nəw: 2:16; 4:1-16, 25; 5:30; 1Kwər 12:4-11, 27; Kwəl 2:19; 2:14, 18; 4:1-6; Kwəl 3:15; Kəristəw na sa tə hiɗi gwanashi ya pa' kwəmaɓa: 3:19; 4:10 **2:1 2:1** 2:5 **2:2 2:2** 6:12; Zhŋ 12:31; 14:30; SləniKY 26:18; 1Zhŋ 2:16 **2:3 2:3** 5:6, 8; Rm 1:28; Kwəl 3:6 **2:4 2:4** Rm 8:39; 9:16; Zhk 5:11 **2:5 2:5** 2:8; Rm 3:24; 6:13; Kwəl 2:13

*Kəristəw kwərakwə. Ava va tsəgha kiy, war tə mbərkə zhəhwər tsa
Hyala tə ghwəy mbəliŋwəy ghwəy sana.
6 Səvəri mbə jakəva tsa ghwəmmə lə Yesəw Kəristəw ndammə Hyala
bərciy sati mbə məti, mba'a ndammə məni mazə kwasəbə Yesəw mə
ghwəmə.
7 Wəzə tsa məntəmmə Hyala va mbə Yesəw Kəristəwəy, ta mbə nihwəti
mbəzliy taa nza, mbə tsahwəti vəghwə tsaa dzaa zhikəə sənay njasa nza
dikə tsa zhəhwər tsa nzə ta mbəzli, ka taŋamti nihwəti shiy gwa'a gwa'a,
nə na.
8 Sa mbəlitəŋwəy Hyala vay, tə mbərkə sləni ghərati ghwəy naw, vəli
tə gəm vəlitəŋwəy na, war tə zhəhwər tsa nzə tə ghwəy gwa'a tsəgha na.
Səvəri mbə sa ɓanavə ghwəy nefer ghwəy kaa zhəhwər tsa nzə va.
9 Məniy mbəli tsa mbəlitəŋwəy Hyala dzar kwa sləni mənti ghwəy, gar
nə ndə na: «Tə slənee mbəliree» kə, ka məni fəgəw.
10 Gha ghwəmmə mənimmə njasa nza ghwəmmə tsa sanay, tə sləni
ghərati Hyala na, səvəri mbə jakəva tsa ghwəmmə lə Yesəw Kəristəw
məntəmmə na tsəgha. Sa nzana, ghwəmmə də'wə ghən tsa ghwəmmə
sanay, sləni ghərati Hyala nza ghwəmmə, ta mbə ghwəmməə ghəra na
wəzə na sləni. Sləni wəzə na va dza ghwəmməə ghəray, Hyala va də'wə
ghən tsa nzə gwəmanti na ghala kwataŋata, ta mbə ghwəmməə ghəra
nzə.

*Jakəva ka mbəzli kwətiŋ ni tə mbərkə Yesəw *Kəristəw*

11 Nighətim sənzənvay, *ka Zhəwifə yakəŋwəy məndiw. Ka Zhəwifəy,
«Mbəzliy *slanti fə'yasa nza ghəy na ghəy» kə ghəshi, ma ghwəy na,
mbəzliy slanti ma fə'yasa ghəshi harŋwəy. Fə'yasa slanti ghəshi va tala
kiy, sləni mənti ndə ngəri lə dəvə ciy dzəti ndə na. Ghwəy ghwəy ka
Efesəy, zəzəvəm njasa niy nza ghwəy kwataŋa.
12 Ghala pətsa vay, mbəzli kərakə kərakə ni lə Kəristəw niy nza ghwəy.
Niy nza jakəva tsa ghwəy tiɓa lə hwəlfə təravə Hyala nja ka Zhəwifəw,
ka məlmə niy nza ghwəy və shi. Ma kwəma wəzə na niy pəhəti Hyala ta
mananshi kaa mbəzli mbə nanzə va hwəlfə təravə nay, niy nza kwal va
ghwəy gar kwəmavəw. Tikə ghwəy niy nza lə nzəy tsa ghwəy tə hidî ni
ngar ki na, niy nza na ghwəy kwəma wəzə na fəy ghwəy ghən tsa ghwəy
gəzliŋə ti, ta kwəmavə tiɓaw. Niy sənata Hyala kataŋ na ghwəyəw, tsəgha
niy nza ghwəy.
13 Sa jakəŋwəy ghwəy lə Yesəw Kəristəw nana kiy, ghwəy ghwəy
mbəzliy niy nza va kərakə ni lə Hyala na, ndəkwə ndəkwə zhəghəŋwəy
ghwəy li nana. Tə mbərkə miymiy ci va shəkəshi nza ghwəy tsəgha.
14 Kwataŋay ka jaka niy nza ka Zhəwifə lə *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə.
Dzəghwa Yesəw mba'a ɓəkə zərkəə dzəghwa jipə shi, mba'a jakəti ka
Zhəwifə lə mbəzliy kamaa ka Zhəwifə, ka hwəlfə kwətiŋ na. Lə məti ci
ngəzlamti na zlaraa niy tihəvərimmə, dza na mba'a ɓanti mbəz tsa kwa
jipə ghwəmmə.

2:6 2:6 1:3; Kwəl 2:12; 3:1 **2:7 2:7** 1:7; Rm 5:20 **2:8 2:8** Mt 20:15; Zhŋ 4:10; SləniKY 15:11; Gal 2:16 **2:9 2:9** Rm 3:28; 1Kwər 1:31; 2Tim 1:9; Tit 3:5 **2:10 2:10** Tit 2:14 **2:11 2:11-13** Rm 11:17 **2:11 2:11** 5:8; sla fə'yasa: Gal 5:6; Flp 3:3 **2:12 2:12**Rm 9:4; 1Kwər 15:19; Kwəl 1:21-22; 1Tes 4:13; kaa mbəzliy kamaa ka Zhəwifə niy nza shiy gəzəkə Hyala ɓə kaa ni nzə mbəzliw: 2:19 **2:13 2:13**mbəzli ndəkwə ndəkwə ni lə ni kərakə ni: 2:17; 3:6; miymiy: 1:7; Gal 1:4 **2:14 2:14** zərkə: 2:16; 4:3; Kwəl 1:20; hwəlfə kwətiŋ na: 1:23; Rm 10:12; 1Kwər 12:13; Gal 3:28

15 Kwəma pəhəti ka Zhəwifə lə shi gəzəpə na məni ghənghən ni gwa'ay,
aa paslamtishi, ta mbəə jakəti hwəlfə bakə na va ka hwəlfə 'war'war na
kwətiŋ, mbə jakəva tsa shi li. Dza na mba'a faghwa zərkə kwa jipə shi
tsəgha ki.
16 Lə kwəma məti ci va vəgha tsəməy, li paslamti na mbəz tsa kwa jipə
hwəlfə bakə na va, li ghəci jakətishi ka vəgha ndə kwətiŋ, zhini mba'a
sləkati kwəma kwa jipə shi lə Hyala.
17 Ava tsəgha səəkə Yesəw Kəristəw gəzaŋwəy Yəwən kwəma wəzə na
ɓəpə zərkə, ghwəy mbəzliy kamaa ka Zhəwifə kərakə ni vəgha Hyala,
mba'a kaa ngəŋəy ghəy ka Zhəwifə, ghəy ni ndəkwə ni vəgha nzə.
18 War tə mbərkə Yesəw Kəristəw kwəmavə ghwəmmə kətiva
gwanammə dzəvəgha Didi Hyala. *Safə tsa Hyala tsa kwətiŋ tsa
kəətitəmmə na ta tsəhə vəgha Hyala.
19 Ma nana kiy, ghwəy ghwəy mbəzliy kama vaa ka Zhəwifəy, ka
səəkə səəkə, ya ka məlmə nza ghwəy ghwəlaw. War jakə nza ghwəy
gwanaŋwəy mbə hwəlfə mbəzli Hyala, mbəzli kəghi tsa nzəə gə ghwəy
nana kwərakwə.
20 Ghwəyəy nihwəti hərezli ndəɓəti məndi ciki li shi nza ghwəy. Ma ka
gəzə kwəma Hyala ghəshi lə *ka kwal Yesəw na, hərezli fə məndi səɗa
ciki li shi. Dzəghwa Yesəw Kəristəw də'wə ghən tsa ci na hakwə tsaa jihəti
ciki tsa va ghəci.
21 Ghəci mənti na ciki tsa va dzəŋ dzəŋ, zhini tə mbərkə ci ghəci kəlivaa
sati. Ta nza ka *ciki Hyala tsa ɗewɗew tsa, mbə slən tsa ci ghəci Ndə
sləkəpə.
22 War tə sa jakayvaŋwəy ghwəy li nza ghwəy ka nihwəti hərezli fambə
məndi ta nga ciki tsa dza Hyalaa nzəy mbə, lə Safə tsa nzə ɗewɗew tsa
kwərakwə ki.

3

A Hyala cikəvəri shiy niy fəy na tə ghwəɓə, ka gəzəshi Pəl kaa mbəzli

1 Tə mbərkə kwəma va kiy, mbə cə'wə Hyala nzee tə ghwəy, yən yən Pəl.
Avanay kwa fərshina nzee sana sa kalaghwara məndi tə mbərkə kwəma
Yesəw *Kəristəw sa gəzaŋwəy ya ghwəy *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə.
2 Ta na navay, a ghwəy favə njasa pəərətəra Hyala lə wəzə hwər tsa
nzə, ta dzee ta məni sləni mbə ghwəy.
3 Dzəghwa na mba'a camtəra kwəma shiy niy zəzəti na va ghala
kwataŋata ta mənishi, niy fəy na tə ghwəɓə niy nza ki. E gəzəkəŋwəy
kwəmaa dzəkən kwəma va jəwə mbə zliya na.
4 War jangə ma ghwəy kwəma vay, ta sənay dza ghwəy dza njasa sənatee
kwəma tar Kəristəw, niy fəy Hyala tə ghwəɓə.
5 Ma niy nzay, niy cikəvəri kwəmaa fəy na va tə ghwəɓə Hyalaa dzəti
ngwəla kaa mbəzliw. Dzəghwa na nana kiy, mba'a cikəvəri lə Safə tsa nzə
ɗewɗew tsa kaa mbəzli nzə ɗewɗew ni, nja *ka kwal Yesəw ghəshi lə ka
gəzə kwəma Hyala.

2:15 2:15 2Kwər 5:17; Kwəl 2:14 **2:16 2:16** 1:23; Rm 5:10; Kwəl 1:20-22 **2:17 2:17** Ezay 57:18-19; SləniKY 2:39 **2:18 2:18** 3:12; Rm 5:2 **2:19 2:19** 2:12; 3:6; Ebr 12:22-23 **2:20 2:20** Mt 16:18; 1Kwər 3:10-11; ShiZhŋ 21:14 **2:21 2:21** 1Kwər 3:16 **2:22 2:22** 1Pi 2:5 **3:1 3:1-3** Kwəl 1:25 **3:1 3:1** fərshina: 4:1; Flp 1:7; Kwəl 4:18; Flm 1, 9 **3:3 3:3** 3:6 **3:4 3:4** Rm 16:24; 2Kwər 11:6 **3:5 3:5** Kwəl 1:26

6 Tə mbərkə Yəwən kwəma wəzə na vay, ta kwəmavə zəmə ghi tsa fəy
Hyala kaa mbəzli nzə dza *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə kwərakwə, jakə
lə ka Zhəwifə. Vəgha Yesəw Kəristəw ghəshi gwanashi. Zhini gwanashi
ghəshi taa kwəmavə shiy gəzəkə Hyala ɓəpə mbə Yesəw Kəristəw. Ava
ghənzə na kwəmaa niy fəy Hyala tə ghwəɓə.
7 Yən kiy, tə wəzə hwər tsa nzə ndara Hyala sləni gəzə Yəwən kwəma
wəzə na kaa mbəzli. Sləni ndara na vay, bərci nzə na sa va cikəvəri na.
8 Yən kiy, yən gwəra na kwa tsee kwal mbə mbəzliy nəw Kəristəw. Ma
dza Hyala na, mba'a məntəra wəzə hwər, dzəghwa na həŋ ndara gəzə
Yəwən kwəma wəzə na kaa mbəzliy kamaa ka Zhəwifə, ta dzee gəzanshi
kwəma shiy səəkə va Kəristəw ka taŋamti nihwəti shiy gwa'a gwa'a, kala
mbay ndəə sənay bərkətishi.
9 Hyalaa ngati shiy gwa'a ghwənara na, ta dzee pəraslanavə kaa mbəzliy
dzəkən shiy niy zəzəti na məni ghala kwataŋa mba'a niy ghwəɓəyshi.
10 Ma cimmə Hyala kwəma vaa səvəri nana ki, ə ɗi Hyala ka kwal nzə lə
ya nimaɓa shi ka bərci mə ghwəməə nashi mbəzliy nəw Yesəw jakəjakə
ka mbəzli kwətiŋ, sa ka ghəshi nay jakəva tsa va na, mba'a ghəshi sənay
ɗaŋ tsa kwəma sənata Hyala ghənghən tsa nzə.
11 War njasaa niy təkəti na va məni nzə ghala kwataŋatay tsəgha mənti
na, lə Yesəw Kəristəw Ndə sləkəmmə mənti na kwəmaa təkəti na va.
12 Sa nzana, mba'a ghwəmmə ɓanavə nefer ghwəmmə kaa Yesəw
Kəristəw tsa va kiy, jakəjakə nza ghwəmmə li. Va tsəgha kwəmavə
ghwəmmə kwal, kala hazləni kwa hwər ghwəmmə ya jəw nzə ta dzəghwa
kwəma Hyala.
13 Va tsəgha sana kiy, ə cə'wəŋwəy ya, əntaa ghwəy taa zhiniy dza her
ka zhəyŋwəy lə hwəm, va sa nzee mbə sa ngəra'wə sana tə kwəma ghwəy
ma. Sa nzanay, dimə tərəŋw na dza ngəra'wə tsa see tsa tə kwəma ghwəy
fatəŋwəy.

*Njasa nza ɗi tsa ɗimmə Yesəw *Kəristəw*

14 Va tsəgha tsəfəkwəree kwa səɗa Hyala sana, ghənzə Didi.
15 Ghənzə sa səvəri mbəzli mə ghwəmə lə ni tə hiɗi gwa'a səvəri mbə.
16 Ə cə'wee ghənzə sa nza bama və tərəŋw, a ghənzə ɓəŋwəy bərciy
dzəmbə nefer ghwəy lə Safə tsa ɗewɗew tsa, a ghwəy mbəə nza lə bərci,
əntaa ghwəy ɓarva kwa kwal tsa nzə.
17 Zhini mbə cə'wə Hyalee ta mbə Kəristəw nzəy mbə nefer ghwəy sa
nzana mba'a ghwəy ɓanavə nefer ghwəy. Əə cə'wee ta mbə ghwəy ɗiva
kwa jipə ghwəy tərəŋw nja ngwarməmə, kala kəɗi ma ɗiva tsa va.
18 Ma nza ghwəy lə nihwəti mbəzli Hyala gwanaŋwəy mbəə sənay
njasa ɗitəmmə Kəristəw. Mba'a ghwəy sənay ɗi tsa ɗitəmmə na vay,
ka kərkəvaw, mbə ɗimmə na ya hwəmɓa, aa ɗiti ya wa ndə, ya kwəma
na ndə gwa'a, pə ghwəy.
19 Zhini mba'a ghwəy sənay ɗi tsa Kəristəw vay, aa taŋamti sənata
kwəma ndə ngəri, pə ghwəy. Ya tsəgha sənay ya ka favə ɗi tsa va gwanay
ndə ngəriw pənəy, war mbə cə'wə Hyala nzee ta mbə ghwəy favə. Ma

---

3:6 3:6 kwəmaa niy fəy Hyala tə ghwəɓə: 1:9-10; 2:13-14, 18-19; 3:9-11; Rm 16:25; Kwəl 1:26-27
3:8 3:8 yən gwəra na kwa tsee kwal: 1Kwər 15:8-10; Gal 1:13-16; Flp 3:6-8; 1Tim 1:12-16 **3:9 3:9** 1:4 **3:10 3:10** 1:21, 23 **3:12 3:12** Rm 5:2; Ebr 4:16; 10:19 **3:13 3:13** Kwəl 1:24 **3:14 3:14** 6:18-19 **3:16 3:16** Kwəl 1:11 **3:17 3:17** Zhŋ 14:23; Ef 5:2; Kwəl 1:23; 2:7 **3:18 3:18** Kwəl 2:2 **3:19 3:19** 1:23; 5:2, 25; 2Kwər 5:14; Kwəl 2:9-10

nza Hyala təhayŋwəy nefer ghwəy vidĩ vidĩ, ya lə namaɓa kwəma nzə gwa'a gwa'a.
20 A Hyalaa mbay ghərati sləni lə bərci nzə va fambə na mbə ghwəmmə,
ka taŋamti shi ɗəw ghwəmmə və, lə shi təkə ghwəmmə gwa'a.
21 Ghənzə tsəghay, ə pə ghwəmməə fal Hyala mbə slən tsa Yesəw
Kəristəw, ghwəmmə mbəzliy nəw Yesəw. Fal ghwəmmə ya hwəmɓa nzə,
pa' kwa ndimndim jiji! *Amin.

4

Ka vəgha ndə kwətiŋ mənishi mbəzliy nəw Yesəw

1 Va tsəgha na ki, yən yən sa kwa fərshina tsa tə sa ghəree sləni kaa Ndə
sləkəpə Yesəwəy, ə cə'wəŋwəyee, a nə yay, nəwəm kwəma Hyala njasa
haraŋwəy na ta nəw nzə.
2 Əntaa ghwəy kəli ghən tsa ghwəy ma, ka məhərli pə ghwəy məniŋwəy,
yaŋ pə ghwəy kaa kwəma ya namaɓa nzə. Dim ghən tsa ghwəy tərəŋw,
ka sə'wa kwəma ndə, ya tsamaɓa mənti na kwa jipə tsa ghwəy.
3 Ma jakə tsa jakayŋwəy *Safə tsa Hyala va ɗewɗew tsa mba'a faghwa
zərkə kwa jipə ghwəyəy, jihəkəvaŋwəyəm əntaa jakəva tsa va kərəy kwa
jipə ghwəy.
4 Ghwəy gwanaŋwəy ghwəy mbəzliy nəw Yesəw va kiy, vəgha kwətiŋ
nza ghwəy. Safə tsa Hyala ɗewɗew tsa, sa kwətiŋ tsaa kwəmavə ghwəy
gwanaŋwəy. Shi haraŋwəy Hyala va ta fə ghən ghwəy gəzliŋə ti shi ɓa
na, shiy kwətiŋ ghəshi.
5 Ghwəmmə gwanamməy, kwətiŋ na tsa ghwəmmə Ndə sləkəmmə, kaa
ndə kwətiŋ ghwəmmə ɓanavə nefer ghwəmmə, *batem tsa kwətiŋ tsa sa
məntəmmə məndi.
6 War kwətiŋ na Hyala gwa'a tsəgha, ghənzə dəshi mbəzli gwanashi.
Ghənzə məni mazə dzəkən mbəzli gwa'a gwa'a. Ghənzə ghəra sləni lə
mbəzli gwa'a, ya pa' kwəmaɓa.
7 Vəgha kwətiŋ nza ghwəmmə tsəgha, ma nanzə kiy, ya tsamaɓa ndə
mbə ghwəmmə sanay, a *Kəristəw ɓanavə ni ci bərci ta ghəra sləni njasa
taranakəshi na.
8 Ma kwəma mənti Kəristəw va tsəghay, war njasa niy gəzəkə məndi va
mbə zliya na, sa niy ni va:
Aa pəhəti ka jaka ci, mba'a dzəməy dzəmə ghwəmə li shi
dza na mba'a tahanavə bərci ta ghəra sləni
kaa mbəzli tikə tə hiɗĩ, kə niy ni.
9 Ma sa nə na va aa dzəməy kəy, njaa ɗĩ kwəma va gəzə kala ə ghəci
səkway tikəə dzəti hiɗĩ ni di, maɗĩ na ta gha dzəməa?
10 Va tsəgha nzana, ma ntsaa səkway vaa dzəti hiɗĩ kiy, ghəcia saa
zhiməy vaa dzəməə dzəti pətsa kərkə ghwəmə ɓa ki, ta mbəə nza, war
ghəci sa tiɓa ya pa kwəmaɓa gwa'a gwa'a.
11 Ava ghəcia saa tahanavə bərci va ta ghəra sləni kaa mbəzli ghənghən
ghənghən njasa ɗĩ na, dzəghwa na, mba'a ɓanavə bərci kaa nihwəti
mbəzli ta nza ghəshi ka ka kwal ci, nihwəti na, ta nza ka ka gəzə kwəmaa
səəkə va Hyala, nihwəti na, ta nza ka mbəzliy dza ta ci kwəma nzə kaa
nihwəti mbəzliy sənata ma, ma nihwəti na, ta nza ka ka ndəghwə mbəzli
ci, nihwəti diɓa na, ta nza ka ka ɓananshi kwəma Hyala kaa mbəzli.

3:20 3:20 Kwəl 1:29 **4:1 4:1** 3:1 **4:2 4:2** 5:2; Kwəl 3:12-13 **4:3 4:3** 2:14-16; Kwəl 3:14-15 **4:4 4:4** 1:23; 2:18 **4:5 4:5** Zhŋ 10:16; 1Kwər 8:6; batem: Mt 28:19; Rm 6:3-4 **4:6 4:6** 1Kwər 12:6 **4:7 4:7** Rm 12:3, 6; 1Kwər 12:11 **4:8 4:8** Cem 68:19 **4:9 4:9** Zhŋ 3:13 **4:10 4:10** 1:23 **4:11 4:11** 1Kwər 12:28

12 Tawa tahanavəshi Kəristəw bərci va kaa mbəzli va tsəghay, ta mbə
ghəshiy gwəma mbəzli Hyala gwanashi, ta ghəra sləni nzə, mba'a ta mbə
ghəshi, ghəshi shiy mənishi va ka vəgha Kəristəw kwətiŋ kəli dza kwa
kwəma kwa kwəma.
13 Ma tsəgha kiy, nza ghwəmmə nza jakəjakə gwanammə, tə sa nzana
kaa zəghwə Hyala ghwəmmə ɓanavə nefer ghwəmmə, mba'a ghwəmmə
sənay Zəghwə va. Ma nza ghwəmmə mənimmə ka mbəzli təhə təhə ni,
mbəzliy kərkamti kwəma gwanata nja Kəristəw ki.
14 Ghalaɓa kiy, ka dza ghwəmməə nza nja ndərazhi jəw jəw ni va,
ka məndiy ngəɗəhwə lə dzərvəw. Mbəzliy pala tsəhwəli va ta ngəɗi
nihwəti mbəzliy dzəmbə kwəmaa kama ka kwəma Hyala kataŋ nay, ka
dza ghəshiy ngəɗəhwəmmə lə na shi va ɓəni kwəma ghənghən ghənghən
na ghalaɓaw.
15 Na na ghwəmməy, ta nzəyəmmə dza ghwəmmə tə na kataŋ na
kwəma Hyala, ka ɗiva kwa jipə ghwəmmə gwanammə. Ma tsəgha kiy,
ta kəli dza ghwəmmə kwa kwəma, ka mənimmə yəm lə Kəristəw. Ghəci
na ghən tsa ghwəmmə.
16 War tə mbərkə ghəci, ghəci ghən tsa va kwəmavə ghwəmmə,
ghwəmmə mbəzliy nəw gwanashi jakəva ka vəgha kwətiŋ, njasa tsəɓəti
Hyala va vəgha ndə kwa dighesler ci, ta nza ghəci ka ndə kwətiŋ. Ghala
pətsa ka shi tə vəgha ndə vaa nza mbə ghəra sləni shi wəzə wəzə njasa
təɓə ghəshiy məni gwanashiy, kar nahwəti bəlaa nza gwəŋəta, kala
war mbə kəəti ghən tsa shiw. Ava tsəgha na kwəma mbə ghwəmmə,
ghwəmmə mbəzliy nəw Yesəw, kama na war mbə məni na ci sləni ndə
ya wa ndə, zhini ka ɗiva ghwəmmə kwa jipə ghwəmməy, ta mətsəhə kəli
dza ghwəmmə kwa kwəma kwa kwəma, ghwəmmə vəgha Kəristəw va.

Njasa təɓə na ndəə nza nana, sa ɓanavə na nəfə tsa ci kaa Yesəw

17 Avanta kwəma ɗee gəzaŋwəy mbə slən tsa Ndə sləkəpə: Ənta̱a ghwəy
dzaa zhiniy məni shiy ghwəla mbə nzəy tsa ghwəy nja shi məni mbəzliy
nəw ma Hyala ma. Ghəshi na nashiy, kwəma gəzanshi məhərli shi va
kama ghən tiy nəw ghəshi.
18 Məhərli shi vay, mbə kwəsli na, kwəma sənata ghəshi tiɓaw. Caslakə
slakə mənti ghəshi ghən tsa shi. Va tsəgha kiy, ka mbay ghəshiy kwəmavə
piy tsa 'war'war tsa ɓəpə Hyalaw.
19 Ha'wə kwa na shi mətsə ya jəwəw, mbərəkə zlanay ghəshi ghən tsa
shi kaa məni shi ha'wə ha'wə ni jikirkir ni, ya nimaɓa shi rəɗa rəɗa ni
gwanashi na, kala ɗi ma ghəshiy təhəva lə məni shi.
20 Na na ghwəy na ghwəy kiy, niy ɓanavəŋwəy gəla niva shiy məndi
mbə kwəmaa niy ɓəniŋwəy məndiy dzəkən *Kəristəwəw.
21 A ghwəy favə kwəmaa gəzəvaa dzəkən gwa'a. Ghwəy ghwəy
mbəzliy nəw Yesəwəy, a məndi ɓanavəŋwəy kwəma kataŋ kataŋ na, njasa
ɓanavəpə Yesəw.
22 Ghənzə tsəgha kiy, zlayəm nzəy tsa ghwəy kwataŋa. Ghalaɓay, shi
ɗi vəgha ghwəy niy ngəɗiŋwəy na, mba'a ghəshi niy fambəŋwəy mbə
kwəma hwəvə hwəvə na, mba'a ghəshi yaɗamtəŋwəy.
23 A pə ghwəy zlatanavə məhərli ghwəy lə nəfə tsa ghwəy kaa Hyala a
ghənzə zhəghantishi ta nza ghwəy 'war'war.
24 Kəsəvəm nzəy tsa 'war'war tsa, saa məniy ge'i kwa zəzə kwəma

---

4:12 4:12 1Kwər 14:26 **4:13 4:13** Kwəl 1:28 **4:14 4:14** 1Kwər 14:20; Ebr 5:13-14; Zhk 1:6 **4:15 4:15-16** 5:2 **4:15 4:15** 1:22 **4:16 4:16** 1:23; 2:21-22; 4:13, 25; Kwəl 2:19 **4:17 4:17-18** 5:8; Rm 1:21; 1Pi 1:14 **4:19 4:19** Kwəl 3:5 **4:20 4:20** Rm 8:13; Gal 6:8; Kwəl 3:9 **4:23 4:23** Rm 12:2 **4:24 4:24** Ghava 1:26-27; 2Kwər 5:17; Kwəl 3:10

Hyala. Ma nza na kataŋ na va kwəma fambəŋwəy mbə nzəy tsa slar tsa təɓanta kaa Hyala.
25 Ghənzə tsəgha kiy, zlatam slasla dzərvə, war kwəma kataŋ na pə ghwəy gəzə kwa jipə ghwəy. Sa nzanay, ka bəlahi tə vəgha Yesəw jakəshi ka vəgha ci kwətiŋ, mənimmə ghwəmmə gwanammə.
26 Mba'a kə nəfə tsa ghwəy satiy va kwəmay, nighə tə ghwəy əntaa ghwəy tərəŋwəy dzəmbə *kwəma jikir na, ka nzəy ghwəy lə nəfə pa' hetihwer ma,
27 əntaa ghwəy dzaa ɓanavə kwal tsaa kəriŋəŋwəy dzəti pi kaa *ndə jaka ma.
28 Mba'a kə ndə niy ghəliy, ə kə zlata ghəli va, a ghəci ghəra sləni kataŋ na lə dividivi ci, ta mbəə kwəma ni ci shiy, mba'a ta kwəmavə shiy kəəti ka cicikwə.
29 Əntaa ghwəy gəzə kwemerəy həhəərə mbəzli ma, gəzəm war kwəmaa dzaa təɓə, gar kəətiti nihwəti mbəzli ta kwəmavə bərci mbə nzəy tsa shi lə Hyala. Kwəma gar kəətiti mbəzliy fa kwəma ghwəy mbə kwəma kən shi pə ghwəy gəzə.
30 Əntaa ghwəy məni shiy ɓə nəfə tsa *Safə tsa Hyalaa sati ma, sa nzanay, li fati Hyala lamba nzə tə ghwəy, lamba fatəŋwəy na va ciŋwəy na njasa dza Hyalaa mbəlantəŋwəy gwa'a gwa'a mbə dəvə kwəma jikir na.
31 Ka kəsə ndə ghwəy kwa hwər ma, ka sati nəfə tsa ghwəy ma, ka ghwərvə ghwəy ma, ka nanaɓə ghən tsa ghwəy ghwəy lə gəzə kwemer ghyanakə ni ma, ka tsərəva ghwəy ma, gwa'a pə ghwəy ɓanti hwəlfə kwəma ndərəm ndərəm na səvəri mbə ghwəy.
32 Ə pə ghwəy məni wəzə hwər, ka zhəhwər ta ghən tsa ghwəy kwa jipə ghwəy, pəlata tə ghwəy kwəma jikir na məntəŋwəy məndi mbə nəfə tsa ghwəy, njasa pəlataŋwəy Hyala va na ghwəy, tə mbərkə sləni ghərati Kəristəw.

5

Nzəy tsa mbəzliy nəw Yesəw mbə waŋ pi tsa nza ghəshi nana

1 Ghwəyəy, ndərazhi Hyala ɗiti na nza ghwəy. Njana nzana tsəgha kiy, məni pə ghwəy məni kwəma nja ghənzə kwərakwə ki.
2 War ɗi pə ghwəy ci mbə kwəma məni ghwəy gwanata. Njasa ɗitəmmə *Kəristəw va pa' ka zləɓati mətiy tə ghwəmmə, mba'a ɓanavə ghən tsa ci kaa Hyala, ka məjə'a shi vəlanati məndi kaa Hyala, shi sləney məndi gwəraa təɓanta.
3 Sanay, mbəzli Hyala məniŋwəy ghwəy. Sa nzana va tsəgha kiy, shiy nja kar məni ghwərghwər, lə kwemer rəɗa rəɗa ni, lə məni mətsə ta shiyəy, ka təɓə məndiy favə gaka shi mbə ghwəy ghwəla ya kaɗi kaɗi nzəw.
4 Ya kwemer ha'wə ha'wə ni, lə shi kama ghən ti shi, lə ndi gwəmti gəmgəm nay, ka səkwa gəla ni tsəgha ni va shiy tə miy tsa ghwəy ma. Wəzəɓa 'wəsa pə ghwəy mananta kaa Hyala lə miy tsa ghwəy.
5 Sənay tə ghwəy, ndə tiɓa mbə mbəzliy məməni ghwərghwər, lə kwəma rəɗa rəɗa na, mba'a dzaa kwəmavə nzəy tə pətsa sləkə Kəristəw,

---

4:25 4:25 4:16; Zak 8:16-17; Kwəl 3:8-9 **4:26 4:26** Zhk 1:19-20 **4:28 4:28** 1Tes 4:11 **4:29 4:29** 5:4; Kwəl 3:8; 4:6; Zhk 3:10 **4:30 4:30** 1:13-14; Ezay 63:10; Gal 5:25 **4:32 4:32** Mt 6:14; 18:22-35; Kwəl 3:12-13 **5:1 5:1** Mt 5:48; 1Zhŋ 3:1 **5:2 5:2** 3:17-18; 4:2, 15-16; 1Kwər 8:1; 2Kwər 5:14; Gal 6:10; Flp 2:2; Kwəl 2:2; 3:14-15; shi sləniy məndi kaa Hyala: Gal 1:4; Ebr 10:5-10 **5:3 5:3-5** Gal 5:19-21 **5:3 5:3** Kwəl 3:5 **5:4 5:4** 4:29; Kwəl 3:8 **5:5 5:5** Rm 5:17

vəgha Hyalaw. Tsəgha na kwərakwə lə ndə mətsə, sa nzana, məni mətsə ta shiyəy, ghala mbə lə ta mbəriw.

6 Əntaa ghwəy zləɓa məndiy ngəɗiŋwəy lə kwemer kama ghən va ti shi ma. War va gəla hwəlfə shi tsəgha ni va gwəra nəfə tsa Hyalaa satiy dzəkən mbəzliy ɗi ma fəti va və gwanashi.

7 Əntaa ghwəy zləɓa jakəva lə gəla mbəzli tsəgha ni va tepə ma!

8 Niy nzay, mbəzliy dza mbə kwəsli niy nza ghwəy. Nana ki sa jakəŋwəy ghwəy lə Ndə sləkəpə Yesəwəy, mbəzliy dza mbə waŋ pi nza ghwəy. Va tsəgha kiy, mənim kwəma nja mbəzliy dza mbə waŋ pi nana.

9 Sa wana gəzee tsəghay, sa nzana mbəzliy dza mbə waŋ piy, shi wəzə ni ka ghəshiy məni, ka gəzə kwəma tiɗiɗ na, lə na kataŋ na.

10 Ghənzə tsəgha kiy, ɗikəvaŋwəyəm ta pəla ɓəni sənata naa təɓanci kwəma kaa Ndə sləkəpə.

11 Ka tsəhə dəvə ghwəy ghwəy ya jəw dzəmbə məni shi kama ghən va ti shi məni mbəzli mbə kwəsli va ma. Wəzəɓa ghwazhə ghwazhə kəslanshi ghwəy kwəma shi va məni ghəshi jikir naa dzəti ngwəla.

12 Na kataŋ nay, a ha'wəə ghəranci kaa ndə va gəzə shi məməni ghəshi va mbəmbə ni, ya kwataka lə miy gwa'a tsəgha.

13 Dzəghwa tə pətsa nza waŋ piy, ghwazhəta ka kwəma shi vaa nza tə ngwəla.

14 Sa nzana ya nimaɓa shiy na shiy cikəvərivashiy dzəti ngwəlay, ta zhəghəshi dza ghəshi ka shi mbə waŋ pi. Va tsəgha ha ghwəmə kwa cəm, ma pə ghwəmməy:
Fərghəŋa di, gha ntsa tə hi, zhakatiŋa mbə məti,
a Yesəw Kəristəw mbərəə dzəkən gha nja vici,
pə ghwəmmə.

15 Ava va tsəgha na ki, mənim məhərli ta dza dza ghwəy kwa kwal Hyala, əntaa nzəy tsa ghwəy taa nza nja sa mbəzliy sənata ma kwəma. Wəzəɓa nza ghwəy ka ka sənata kwəma na.

16 Ma vəghwə tsa ndatsə tsay, jikir na, ghənzə tsəgha kiy, ka kəslimbə ghən ghwəy ma, kwəma wəzə na pə ghwəy məni ya hwəmɓa nzə.

17 Ma diɓay, əntaa ghwəy dzaa mənti ghən tsa ghwəy nja deshəter ma. Təkəm kwəma wəzə, a ghwəy mbəə sənay njasa ɗi Ndə sləkəpə ghwəy məni.

18 Ka sa shi sa ghwəy gar ghyamtəvaŋwəy ma, shi dza niva shiy ghakəŋwəy tiɓa kala war fambəŋwəy mbə kwəma gəmgəm naw. Wəzəɓa zlashi ghwəy nefer ghwəy a ghəshi tihəshi paf paf lə *Safə tsa Hyala ɗewɗew tsa na.

19 Ɓəm bərci kwa jipə tsa ghwəy kaa ghən tsa ghwəy lə cemer kwa Zliya Hyala, lə ndəgha waza, mba'a lə nihwəti cemer ghənghən njasa dza Safə tsa Hyala ɗewɗew tsaa ciŋwəyshi. Faləm Ndə sləkəpə, ka hanci cəm, ka zləɓa wəzə lə nəfə kwətiŋ gwanaŋwəy.

20 War 'wəsa pə ghwəy mananta kaa Didi Hyala ta shiy gwanashi, ya hwəmɓa nzə, lə slən tsa Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw.

Njasa təɓə nzəy tsa kar zal lə mali ci

5:6 5:6 Rm 1:18; Ef 2:3; Kwəl 2:4, 8; 3:6 **5:8 5:8** niy nzay: 2:3, 11-12; 4:17-18, 22; Kwəl 3:7; Tit 3:3; mbə waŋ pi: Zhŋ 8:12; Kwəl 1:13; 1Pi 2:9 **5:9 5:9** Gal 5:22-23 **5:10 5:10** Rm 12:2; 1Tes 5:22 **5:13 5:13** Zhŋ 3:20-21 **5:14 5:14** Ezay 26:19; 60:1; Rm 13:11; Zhk 5:8 **5:16 5:16** Kwəl 4:5 **5:17 5:17** 1:17; Rm 12:2 **5:18 5:18** Fir 23:31-35; Rm 13:13 **5:19 5:19-20** Cem 33:2-3; Kwəl 3:16-17; Ebr 13:15

21 Ɗim fəti kaa ghən tsa ghwəy kwa jipə ghwəy. Sa nzana mbəzliy ɗi
fəti ta kwəma *Kəristəw ghwəy gwananŋwəy.
22 Avee gəzanŋwəy ghwəy mi'i, ɗim fəti va zhər ghwəy, njasa ɗanci
ghwəy kaa Ndə sləkəpə.
23 Sa nzanay, zal sləwa na mali ci, njasa sləwa Kəristəw va mbəzliy nəw
kwərakwə. Mbəzliy nəw vay, vəgha ci na ghəshi, shi mbəliti na.
24 Ghənzə tsəghay, war njasa fa mbəzliy nəw Yesəw va kwəma war və
na, tsəgha pə ghwəy ghwəy mi'iy fa kwəma va zhər ghwəy, ya namaɓa
kwəma nzə gwa'a.
25 Ghwəy ghwəy zhər kwərakwə kiy, ɗi pə ghwəy ɗi mi'i ghwəy, njasa
ɗiti Kəristəw va mbəzliy nəw, pa' ka zləɓavə məti ta kwəma shi.
26 Mənti na tsəghay, ta mbə ghəshiy nza ka mbəzli Hyala, dza na mba'a
yaɓantishi lə *batem, mba'a lə gəzə kwəma ci.
27 Sa ɗi na ghəshiy səəkə ta garə kwa kwəma ci, nja makwa dza məndi
ta pəhanci, lə məgəla ti shi, war ka mbərə riw riw riw, kala para fəti tar
kaɓaka shi gar tsəərəshi ndə.
28 Ava tsəghaa na zhər kwəma ka ghəshi məni kwərakwə ki. Ghwəy
ghwəy zhərəy, ɗi pə ghwəy ɗi mi'i ghwəy njasa ka ndə vaa ɗi ghən tsa ci
kwərakwə. Ma ntsaa ɗiti mali ciy, ghən tsa ciy ɗiti na.
29 A ghwəmmə sənay na kwagwa'a na kiy, ndə tiɓa kala ɗi ghən tsa
ciw, war ka zəmanci shi zəmə, ka ndəghwə, ka ndəə məni, njasa məni
Kəristəw va lə ghwəmmə, ghwəmmə mbəzliy nəw,
30 sa nza ghwəmmə gwanammməə bəlahi tə vəgha ci.
31 A ghwəy sənay njasa niy tsasliti məndi mbə Zliya Hyala, ma kə məndi
niy niy: «Ava va tsəgha dza zal səvəriy ɓarvay vəgha kar dəy lə mbəghəy,
nza ghəshi dzaa jakəshi lə mali ci. Ma nza ghəshi bakanashi mənishi ka
vəgha kwətiŋ» kə məndi niy ni.
32 Ma mbə gəzə kwəma vay, a kwəma tiɓa dikə tə ghwəɓə. Ma vəya nee
sa bərkə yay, dzəkən kwəma Kəristəw lə mbəzliy nəw kwəma ci gəzəva
kwəma va.
33 Nanzə diɓay, aa gəzəva kaa ngəŋwəy kwərakwə ki. Ya tsamaɓa ndə
ci mbə ghwəyəy, ɗi kəə ɗi mali ci njasa ɗi na ghən tsa ci. Tsəgha mali
kwərakwə ɓa, ka ɗi fəti va zata.

6

Njasa təɓə nzəy tsa ndərazhi lə mbəzliy yakəshi

1 Ghwəy ghwəy ndərazhiy nəw Ndə sləkəpə kwərakwə kiy, fam kwəma
va mətikwəkwər ghwəy. Sa nzanay, ghənzə na na wəzə na kwəma.
2 Ghənzə na kwa taŋa kwəma gəzəkə Hyala ɓəpə zhəmə ti, mbə
*kwəma pəhəti na gwanata. Sa nə na va: «Fa kwəma va kar dəŋa lə
məŋa,
3 ghalaɓa kiy, ma nza gha nza kwəriŋ mbə nzəy tsa gha dzəghwa ɗaŋ
piya gha taa nza tə hiɗi» kə.

5:21 5:21–6:9 Kwəl 3:18–4:1; 1Pi 2:18–3:7; 1Tim 2:1-13; Tit 2:1-10; 1Zhŋ 2:12-17 **5:21 5:21** 1Pi 5:5 **5:22 5:22-24** Kwəl 3:18; Tit 2:5; 1Pi 3:1 **5:22 5:22** 1Kwər 14:34-35 **5:23 5:23** 1:22; 1Kwər 11:3 **5:25 5:25-28** 1:23; Kwəl 3:19; 1Pi 3:7 **5:25 5:25** 3:19 **5:26 5:26** batem: Rm 6:3-4; Tit 3:5; Ebr 10:22 **5:27 5:27** 1:4; 2Kwər 11:2; Flp 1:10; Kwəl 1:22 **5:30 5:30** 1:23; 1Kwər 12:27 **5:31 5:31** Ghava 2:24 **5:32 5:32** ShiZhŋ 19:7 **6:1 6:1** Kwəl 3:20 **6:2 6:2-3** Nəw 5:16

4 Gha gha didi kwərakwəy, ka i ndərazhi gha gha lə naɓəshi gar sati nəfə
tsa shi ma, ɓananshi kwəma lə məhərli, ka ishi lə kwal njasa citəŋwəy Ndə
sləkəpə Yesəw kwərakwə.

Njasa təɓə nzəy tsa mevivi lə mbəzliy sləwashi

5 Ghwəy ghwəy meviviy, fam kwəma lə gwərgwərə va mbəzliy
sləwaŋwəy tikə tə hidi, ka ha'wə ti shi lə nəfə tsa ghwəy kwətiŋ, njasa
ka ghwəy vaa fa kwəma va *Kəristəw.
6 Əntaa ghwəy vəshi ta ghəranshi sləni war ghala ka ghəshi nza tiɓa
mbə ndəghwəŋwəy ta mbəə təɓanshi gwa'a tsəgha ma. Ghəra pə ghwəy
ghəra sləni njasa di̇ti Hyala ghwəy ghəra, lə nəfə tsa ghwəy kwətiŋ, nja
mevivi Kəristəw.
7 Jihəvam, ta ghəra sləni ghwəy lə nəfə wəzə. Njasa ghəranci ghwəy
kaa Ndə sləkəpə kala kaa ndə pə ghwəy nighə.
8 A ghwəy sənay, a zhəmə ntsaa ghərati sləni wəzə na tiɓa va Ndə
sləkəpə. Ya tsama ndə na gwa'a, ya ntsa papa tsa, ya ntsa yaya tsa.
9 Ghwəy ghwəy mbəzliy sləwa mevivi ghwəy kiy, kəsəvəshim wəzə
kwərakwə. Ka gəzanshi kwəma ghwəy war lə 'waŋə ma. Sənay tə
ghwəy, ghwəy li shi gwanaŋwəy njasa nza ghwəy vay, mə ghwəmə na
Ndə sləkəŋwəy gwa'a, pə ghwəy. Ghəci na naci kiy, ka ndəgha fəti na
tsaŋ bəlaw, yəmshi na mbəzli gwanashi və.

Fir dzəkən shi mbəz ɓanavə Hyala kaa ka nəw Yesəw ta mbəz lə ndə ka jaka

10 Ma nana kiy, kwa kərni kwəma na sa ɗee na gəzaŋwəy. Ma pə ghwəy
məntiy, nzəyŋwəyəm jakəjakə lə Ndə sləkəpə, pəlam bərci ghwəy səvəri
mbə ghəci sa nza bərci və tərəŋw kala kədi̇ ma.
11 Ɓəvəm shi mbəz ndaŋwəy Hyala gwanashi, ta mbə ghwəy nzəyŋwəy
tə pətsa ghwəy, lə ta kamti shi mbəz dza *ndə jaka tsa Hyalaa səəkə ta
ghəraŋwəy li shi, dzar kwa tsəhwəli ci ghənghən ghənghən na.
12 Sa nzanay, tsa ghwəmmə mbəz tsa mbəz ghwəmmə na lə mbəzli ka
nashi mətsə ghwəmmə naw. Ghwəmmə lə hyeler, mba'a lə nihwəti shi
ka bərci, mba'a nihwəti shiy məni mazəə dzəkən mbəzli mbə kwəsli tikə
tə hidi̇ ni, mba'a lə hyeler dzəy tə ghwəmə, mbəz na.
13 Va tsəgha ki, ma pə ghwəy mənti nanay, ɓəvəm shi mbəz ghwəy
ndaŋwəy Hyala gwanashi. Ta mbə ghwəy ka shiy fəca vici dza ntsa pa
ghwəy jaka liy pəsli tə ghwəy. Ma nza ghwəy nza war miy mbəz, kala
zhəghə hwəm tsa ghwəy tiɓa pa' fəca ka mbəz tsa va kədi̇.
14 Gwəmatəvaŋwəyəm. Kəsəvəm gəzə na kataŋ na kwəma, a ghwəy
pahamtəvaŋwəy li, ka məjə'a məgapa pəhəva ghwəy li ta mbəz. Dzəghwa
pa' ghwəy pakən məni kwəma lə kwal tsa nzə, ka məjə'a kwəbaŋ tsahi
tsa dza səə mbay ma dzəmbəy ti mbə mbəz.
15 Jihəkəvaŋwəyəm ta dza ta gəzə Yəwən kwəma wəzə na va ɓəpə
zərkə, ka məjə'a kwekweher mbə səɗa ghwəy.
16 Ɓanavəm nəfə tsa ghwəy ya hwəmɓa kaa Hyala. Ma nəfə tsa dza
ghwəy vaa ɓanavəy, ka məjə'a gal tsa ta dəvə ghwəy dza naa nza, ta mbə
ghwəy ka havə kwa darə, sa ka ndə jaka həŋwəy li.
17 Zləɓavəm mbəli tsa mbəlitəŋwəy Hyala, ka məjə'a gaza fə ghwəy

---

6:4 6:4 Kwəl 3:21 **6:5 6:5-8** Kwəl 3:22-25; 1Tim 6:1-2; Tit 2:9-10; 1Pi 2:18-21 **6:6 6:6** 1Kwər 7:22 **6:8 6:8** 2Kwər 5:10; Kwəl 3:24-25 **6:9 6:9** Kwəl 3:25; 4:1; Zhk 2:1 **6:10 6:10** Zhŋ 15:5; 1Kwər 16:13 **6:11 6:11-17** 2Kwər 10:4; 1Tes 5:8; Ezay 59:17 **6:11 6:11** Zhk 4:7 **6:12 6:12** 1:21; 2:2; 1Pi 5:8-9 **6:13 6:13** Rm 13:12 **6:14 6:14** Ezay 11:5 **6:15 6:15** Ezay 52:7; Rm 10:15 **6:17 6:17** Ezay 40:2; Ebr 4:12

dzəmbə ghən tsa ghwəy ta ndəghwə ci. Dzəghwa mba'a ghwəy kəsəvə kwəma Hyala ta dəvə ghwəy ka məjə'a kafa'i ndaŋwəy Safə tsa ɗewɗew tsa ta mbəz lə ndə jaka.

18 Shi va gwanashiy, kala cə'wə pə ghwəy mənishi, ka cə'wə va Hyala a ghənzə kəətiŋwəy. Cə'wə pə ghwəy cə'wə Hyala ya hwəmɓa njasa ka Safə tsa nzə ɗewɗew tsa ciŋwəy. Ka dəkəva ghwəy ta cə'wə tepə ma. Ka zlay cə'wə ghwəy ta nihwəti mbəzli Hyala gwanashi ma.

19 Cə'wə tə ghwəy tə ya kwərakwə, a Hyala mbəə citəra njasa kee gəzanshi Yəwən kwəma wəzə na kaa mbəzli lə bərci, kala hazləni kwa hwər tsee. Kwəma wəzə na vay, tə ghwəɓə niy fəy Hyala kwataŋa, dzəghwa na nana mba'a cikəvəri kaa mbəzli.

20 *Kəristəw fəyra na ka kwəsəkə tsa kən kwəma va ta dzee gəzanshi kaa mbəzli. Ya war tsəgha nzee kwa dəŋw sanay, cə'wəm Hyala, a ghənzə ɓəra bərci, ta mbee gəzə kwəma nzə njasa ɗi na, ghwazhə ghwazhə, kala hazləni mee.

Kwa kərni səkwəpə tsa Pəl

21 A ngwarməhira, vanay yən ghwənəghəŋwəy Tishikə ta gəzaŋwəy kwəmee gwanata, njasa nzee nana tikə, ya njasa mənee na mənee sləni gwa'a, ta mbə ghwəy sənata. Ghəci na zəməmmə tsa mbə nəw Yesəw tsa ɗee tərəŋw, ntsaa kəsəvə sləni Ndə sləkəpə bekir dəvə.

22 Ghənzə na kwəma ghwənee ti kaa ngəŋwəy sana, sa ɗee ghəciy gəzaŋwəy njasa nza ghəy tikə, ta mbə nəfə tsa ghwəy dəpəy.

23 Bəŋwəy zərkə Didi Hyala, ghəshi lə Ndə sləkəpə Yesəw Kəristəw dzəmbə nefer ghwəy gwanaŋwəy, ghwəy ngwarməhiraa nəw Yesəw. Mba'a ndaŋwəy ɗi ghən tsa ghwəy tərəŋw, mba'a bərci ta mbə ghwəy ɓanavə nefer ghwəy kaa Kəristəw.

24 A ngwarməhira, mənti wəzə hwər tsa nzə Hyala kaa ndə ya tsamaɓa ndə ci na ntsaa ɗi kwəma Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw lə nəfə kwətiŋ ya hwəmɓa. Ava tiɓa kərayee, nza ghwəy nza ki.

6:18 6:18-19 3:14; Lk 18:1; SləniKY 4:29; Rm 15:30; Kwəl 4:2-4 **6:20 6:20** 3:2; 2Kwər 5:20; Kwəl 4:4 **6:21 6:21-22** Tishikə: SləniKY 20:4; Kwəl 4:7-8; 2Tim 4:12; Tit 3:12 **6:23 6:23** zərkə: 2Kwər 13:11 **6:24 6:24** Gal 6:18; 1Pi 1:8

Zliya tsasliti Pəl kaa ka Filipə

Kwəma dza ghwəmməə gha sənataa dzəkən zliya na

Ghala pətsa tsasli Pəl zliya nay, ghəci kwa fərshina na. Ma kə nihwəti mbəzliy, ghəci kwa fərshina tə hiɗi ka Rəm na, kə ghəshi. Ma kə nihwəti ɓa na, kwa fərshina mbə məlmə Efesə na, kə ghəshi, zhini ma kə nihwəti ɓa na, kwa fərshina mbə Shezare na, kə ghəshi. Kaa mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə Filipə tsasli Pəl zliya na. Məlmə Filipə vay, va hiɗi ka Masedəwan, tə hiɗi ka Erəwpə fa na kwəma. Ghala pətsaa nza Pəl mbə wə kwa baka wə harvə Hyala ghəshi lə Shilasə ta dza ghəshiy dzəti hiɗi va ta gəzanshi Yəwən kwəma wəzə nay ghalaɓa niy mənishi ka Filipə ka mbəzliy nəw Yesəw ki. Ɗaŋɓa mbəzliy kamaa ka Zhəwifə niy nza ghəshi. Ta kəsay nəwər tsa va dza ghwəy lə nəwər tsaa dzəkən shiy kəsashi kar Pəl lə Shilasə mbə məlmə Filipə va, mbə Zliya ka kwal Yesəw vəh 16:6-40.

Avanay njasa nəwva kwəma mbə zliya na:

Vəh 1 Pəl fal Hyala, ka vəshi ta kwəma ka Filipə. Zhini na ka gəzəə dzəkən nzəy tsa ci kwa fərshina.

Vəh 2:2-18 Pəl gəzanshi kaa ka Filipə a ghəshi jakay ghən tsa shi, zhini mba'a ghəshi ɓəti ghən tsa shi jəw jəw kala kəli ma ghən.

Vəh 2:19-30 Pəl təkə ghwənəghə kar Timəte lə Epafəraditə kaa ka Filipə.

Vəh 3:1-11 Pəl gəzanshi kaa ka Filipə əntaa ghəshi dzaa zləɓa kwəma mbəzliy ni va, war ndə nəwti kwəma pəhəpəhə na dza ndəə mbay dzəghwa kwəma Hyala kala hazləni tiɓa, kə ghəshi.

Vəh 3:12-21 Na ci kwəma ɗi Pələy, sənay dzəkən Yesəw wəzə wəzə gwa'a tsəgha, ka kəsli bali kwa kwəma ta kwəmavə shi fəy na ghən tsa ci ti shi.

Vəh 4 Pəl gəzanshi kaa ka Filipə nza ghəshi nzəy nzəy tsa wəzə tsa, ka vəshi ta sləni mənti Yesəw Kəristəw. Zhini na ka falshi diɓa ta shi vəlanaghə mbəzli va ta tihə ndərma kən.

Nəwər tsaa gwəramti mbə zliya nay, kaa ngəmmə na ghwəmmə mbəzliy nəw Yesəw Kəristəw. Shiy tiɓa mba'a ghwəmmə tərəhashi mbə jakəva tsa ghwəmmə lə Yesəw Kəristəwəw, ə pə ghwəmməə vəshi mba'a nəfə tsa ghwəmmə həniy.

Pəl səkwə mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə Filipə

1 Yən tsasli na zliya na, yən yən Pəl, ghəy lə Timəte, ghəy ghəy ka ghəra sləni Yesəw *Kəristəw tsasli na kaa mbəzli mbə məlmə Filipə mənishi ka mbəzli Hyala, tə mbərkə jakəva tsa shi lə Yesəw Kəristəw. A səkwəŋwəy ghəy, ghwəy lə mbəzliy 'waŋwəy kwal, lə niy kəətishi gwa'a.

2 Məntəŋwəy wəzə hwər Dəmmə Hyala, ghəshi lə Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw, mba'a ghəshi ndaŋwəy zərkə mbə nzəy tsa ghwəy.

Cə'wə Pəl ta mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə Filipə

3 Ya hwəmɓa, war zəzəti mee dzəkən ghwəyəy, mbə mananta 'wəsa kee nza kaa Hyala tə ghwəy.

1:1 1:1 Timəte: 1Kwər 4:17 **1:3 1:3** Rm 1:8-10; 1Kwər 1:4; 1Tes 1:2-3

4 Cə'wə mee Hyala tə ghwəy ya hwəmɓa nzəy, tərəŋw ka vəshiy nza
mbə nəfə tsee.
5 Tərəŋw yən vəshira, sa nzana mba'a ghwəy kəətitəra mbə gəzə Yəwən
kwəma wəzə naa dzəkən Yesəw *Kəristəw kaa mbəzli. Sa ghati ghwəy
ghala pətsa favə ghwəy kwəma va, pa' sana sənzənva.
6 E sənay wəzə wəzə, ma sləni wəzə na va ghati Hyala ghəra nzə mbə
nefer ghwəyəy, ta nəw ghəra nzə dza na, ka kərkamti pa' tə vici dza Yesəw
Kəristəw zhəkə ti.
7 Kwəma lə kwal tsa nzə na vəya yən təkəə dzar ghwəy tsəgha, sa
nzanay, mbə nəfə tsee na kwəma ghwəy. Ma wəzə hwər tsa məntəra
Hyala va ta ghəra sləni vay, aa məntəŋwəy kwərakwə. Ma gəzee kwəma
va tsəghay, sa nzana mbə kəətira ghwəy, ya njasa nzee tsa kwa fərshina
sənzənva, ya ghala vəghwə tsaa nzee kwa kwəma mbəzli, ka gəzanshi
yəwən kwəma wəzə na, lə kataŋ bazhə bazhə gwa'a.
8 Kay, tərəŋw ɗitəŋwəy ya. A Hyala sənay tsəgha na kə, dzərvəə sla yaw.
Njasa ɗiti Yesəw Kəristəw va mbəzliy, tsəgha ɗitəŋwəy ya kwərakwə.
9 Ma shi cə'wee va Hyala tə ghwəyəy, war a ghənzə mənti, a ɗi tsa mbə
nefer ghwəy mətsəhəə kəliva dza kwa kwəma kwa kwəma, vici gwa'a.
Ma ghalaɓa kiy, nza Hyala ndaŋwəy məhərliy sənata kwəma kataŋ na, lə
naa təra ghalaa dzəghwa na wəzə na kwəma lə na jikir na gwa'a.
10 Nza ghwəy mbay məni naa təɓə kwəma. Ghalaɓa ki na ma nza ghwəy
nza ka mbəzli ɗewɗew ni va Hyala, kala nza fəti nza dzar kwa kaɓaka
ghwəy fəca dza Yesəw Kəristəw zhəkə ta sla ngwəvəə dzəkən mbəzli.
11 Nza ghwəy məni kwəmaa təɓanta kaa Hyala. Kwəma vay, Yesəw
Kəristəw dza naa məni mbə ghwəy, ta mbə məndiy fə bamaa dzəti dikə
tsa Hyala, ka fal slən tsa nzə.

*Piy mbə Yesəw *Kəristəw na kwəmaa gwəramti diɓədiɓə va ndə*

12 A ngwarməhira, e ɗi ghwəy sənay, ma ngəra'wə tsa kənee tsay, war
ta mbə Yəwən kwəma wəzə naa mətsəhəva kwa kwəma kwa kwəma na.
13 Nighətiməy, ya dəwgerhiy ndəghwə ghi tsa ngwəmna gwanashi, lə
mbəzli mbə məlmə na gwa'ay, ndə tiɓa kala sənay tə mbərkə sa ghəree
sləni Kəristəw kəsaghwara məndi kwa fərshina kəw.
14 E gəzaŋwəyəy, tərəŋw kwəmavə nihwəti ngwarməhimmə mbə nəw
Yesəw bərci sa favə ghəshi nza tsa nzee tikə kwa fərshina. Nana kiy, mbə
gəzə kwəma Hyala na ghəshi kaa mbəzli, kala hazləni ma.
15 A nanzəy, a nihwəti mbəzli mbə shi, mbə gəzə kwəma Kəristəw vay,
mbə hərhə na ghəshi va sləni ghəratee, ka ɗi njəghəzliva ghəshi lə ya.
Nihwəti ki na, lə nəfə kwətiŋ ghəshi gəzə kwəma Kəristəw.
16 Ma na niva mbəzliy, mbə ɗira na ghəshi, sa nzanay a ghəshi sənay, a
Hyala ndara sləni dza ta gəzəə dzəkən kataŋ tsa Yəwən kwəma wəzə na
kwa kwəma mbəzli, kə ghəshi.
17 Ma niy dza va mbəzli ta gəzəpə kwəma Kəristəw, kala hərhə ghəshi
vəyay, lə nəfə kwətiŋ gəzə ghəshiw, war ta taŋətəra na kwəma ɗi ghəshi.
A ngəra'wə tsa nzee tsa mbə tikə kwa fərshina mətsəhəvaa dzəkənee na
na ɗi ghəshi.

1:6 1:6 2:13; vici səəkə tsa Kəristəw: 1:10 **1:7 1:7** 2Kwər 7:3; Ef 3:1 **1:8 1:8** 1Kwər 16:24; 2Kwər 5:14 **1:9 1:9** Kwəl 1:9-10 **1:10 1:10** Rm 12:2; Ef 5:27; Ebr 5:14; vici dza Kəristəw zhəkə ti: 1Kwər 1:8; 2Kwər 5:10; Flp 1:6; 2:16 **1:11 1:11** Zhŋ 15:8; Zhk 3:17 **1:12 1:12** Ef 3:1; 2Tim 2:9 **1:15 1:15-17** 2Kwər 2:17

18 Ma vəya, ta na tsee ghən talay, kwəmaa shashara dzar mbə niva
shiyəw. War gəzə ma ghəshi Yəwən kwəma Yesəw Kəristəw wəzə na,
ya war lə hərhə mbə nəfə shi na, ya war lə kwəma ɗi mbə nəfə shi nay,
kama na mba'a kwəma Kəristəw gəzəta na na vəshee ti. Mbə zhini nzee
nəw lə vəshi va diɓa.
19 Sa nzanay, e sənay, ma shi va gwanashiy, shiy dzaa kəətitəra ta
mbəlira na ghəshi. Ta mbəlira dzee tə mbərkə sa cə'wə ghwəy Hyala
tə ya, lə kəəti tsa mərshi Safə tsa Yesəw Kəristəw ɗewɗew tsaa kəətira.
20 Ma na nee kwəma fəy ya ghən tsee ti gəzliŋə ka ndəghə lə nəfə tsee
gwanayəy, ha'wə tsaa dza vaa kama kənee na. Ta na navay, e sənay wəzə
wəzə, ya sənzənva, ya hwəmɓay, ta fə shəndəkə dzee dzəti Kəristəw. Ya
ə dzam pəəslitəra, ya ə dzam pəlara.
21 Sa nzana, vəya ta na tsee ghənəy. Mba'a pən tə ghwəmə na, war ta
Kəristəw nzee tə ghwəmə. Mba'a pən mətira na, ka zhəmə kwəmavee
nava vəya ghalaɓa tsəgha, sa nzana dzəvəgha Kəristəw yən taa dza.
22 Ma war ghwəlara pən tə ghwəməray, wəzə na ɓa, ta mbee mətsəhə
kəəti mbəzli. Dzəghwa nava kwəma sana kiy, mba'a səətəra, kala zhinee
sənata na kee təravə kwəma mbə ghwəla.
23 Bakə bakə na ghən tsee mbə nava kwəma: Ma na gwəree mawtiy,
mətira ta nza ghəy tə pi kwəti lə Kəristəw. Ava na wəzə na, kaa na kee
nza tə ghwəmərа.
24 Ma naa gwəramti wəzə ɓa na, nza tsəgha tə ghwəmərа tə ghwəy, ta
mbee kəətiŋwəy.
25 Njana nzana, mba'ee sənata kwəma va tsəgha mbə nəfə tseyey, e
sənay war ta nzaynza dzee tiɓa tə ghwəmə lə ghwəy gwanaŋwəy, ka
kəətiŋwəy, nza ghwəy mbəə kəli kwa kwəma kwa kwəma, ka vəshi mbə
nəw kwal Hyala.
26 Ma ghala pətsa dzee zhiniy tsəhərа mbə ghwəy taa nza diɓa kiy, ta
vəshi dza ghwəy tərəŋw, ka fal slən tsa Yesəw Kəristəw, tə mbərkə sa dza
Hyalaa zhiniy jakətəmmə lə ghwəy.
27 Ma nanzə kiy ngwarməhiray, njasa ɓanavəŋwəy məndi mbə Yəwən
kwəma wəzə naa dzəkən Yesəw Kəristəw pə ghwəy məni kwəma.
Ghalaɓa ki, ya ə dzee tsəhərа mbə ghwəy, ya war kala dzee tsəhərа ta
nighətəŋwəy na, mba'ee dzaa favə, mbə jihəva nza ghwəy, ta ghərа sləni
jakə, lə nəfə kwətiŋ, kə məndi taa ni. Zhini mba'ee dzaa favə njasa jakəti
ghwəy miy tsa ghwəy ta gəzə Yəwən kwəma wəzə na kaa mbəzli, nza
ghəshi mbəə zləɓa.
28 Əntaa ghwəy dzaa gwərsə va kwəma mbəzli mbəz ghwəy li shi ya jəw
nzə ma. Kala gwərsə pə ghwəyəy, ghənzə na kwəma dza Hyalaa canshi
li, njasa nza ghəshi ka mbəzli zaza ni. Zhini ghənzə kwəmaa dzaa ciŋwəy
mbəli tsa mbəlitəŋwəy Hyala. Kwəma va gwanatay, Hyala bərkəti na.
29 Sa nzanay, ma wəzə hwər tsa məntəŋwəy Hyala va na, kwataka
ta mbə ghwəy ɓanavə nefer ghwəy kaa Yesəw Kəristəw məntəŋwəy na
gwa'a tsəghaw. Əhəŋ, lə ta sa ngərа'wə ghwəy tə mbərkə kwəma ci na
diɓa.
30 Ma mba'a pə ghwəy mbə sa ngərа'wə ta kwəma ciy, mbəz tsa kwətiŋ
tsa na sa nza ghwəmmə mbə tsəgha lə ghwəy. Mbəz tsa vay, ghəci na
saa nara ghwəy va yən mbə ghala ndimndim niy nza. Zhini ghəci sa favə
ghwəy tsa yən mbə tsəva mbə sana ɓa.

1:19 1:19 Rm 15:30 **1:21 1:21** Gal 2:20; Kwəl 3:3-4 **1:23 1:23** 2Kwər 5:8-9 **1:27 1:27** Kwəl 1:10; 1Tes 2:12 **1:30 1:30** SləniKY 16:19-40; Flp 1:13

2

Məniŋwəyəm nja Yesəw mbə nzəy tsa ghwəy

1 A ngwarməhira, a ghwəy sənay jakəjakə nza ghwəy lə *Kəristəw ki,
ka mətsəhəŋwəy bərci jakəva tsa va kwa kwal Hyala na? Ɗi tsa ɗitəŋwəy
Kəristəw vay, ka mətsəhəŋwəy jihəva na na? Mbə jakəva tsa ghwəy va
lə *Safə tsa Hyalay, mbə ghəra sləni na mbə nefer ghwəy na? Ka ɗiva
ghwəy kwa jipə ghwəy na? Ka məni zhəhwər ghwəy ta mbəzli kwa jipə
ghwəy na?
2 Ma mba'a kə tsəghay, vanta kwəma ɗee gəzaŋwəy, yəmətim miy tsa
ghwəy kwətiŋ, ɗivam kwa jipə ghwəy, jakətim nefer ghwəy kwətiŋ, zəzə
kwəma kwətiŋ na kə sa ghwəy. Mba'a pə ghwəy mənti tsəghay, tərəŋw
dza vəshiy nza vəya tə ghwəy.
3 Əntaa ghwəy məni kwəma lə hərhə va tsahwəti ndə kwa jipə ghwəy
ma. Ka məni kwəma ghwəy ta kəli ghən tsa ghwəy, ya mbə namaɓa
kwəma ka ghwəy məni ma. Ya wa ndəy, ə kə mənti ghən tsa ci jəwə kwa
kwəma mbəzli. War njasa təɗanakən nihwəti mbəzli gwa'a gwa'a ya tə
namaɓa kwəma kə ndəə nighə ghən tsa ci.
4 Əntaa tsahwəti ndə nza mbə ghwəy, ka zəzə kwəma war kwataka ta
ghən tsa ci ma. Ə pə ghwəy zəzəə dzəkən kwəma nihwəti mbəzli.
5 War njasa niy məni Yesəw Kəristəw va pə ghwəy məni mbə nzəy tsa
ghwəy kwa jipə ghwəy.
6 Ma Yesəw Kəristəw naci ghala nzanay,
ghəshivashi niy nza ghəshi lə Hyala.
Əy ma dza na naci ki ya tsəgha nzə na,
təkəti na, war yən mənira yəm lə Hyala kəw.
7 War mbərəkə zlay na dikə tsa məni na,
mba'a zhəghəti ghən tsa ci jəwə,
mba'a məniy ka ndə ghərapə sləni.
Dza na mba'a ɓəvə pa mbəzli,
ka səəkəy dzəti hiɗi war wa'i ndə ngəri.
8 Dzəghwa mba'a mənti ghən tsa ci jəwə,
war ka ɗi fəti va Hyala,
pa' ka zləɓavə mətiy lə vəgha tsəmta, ta mbəzli.
9 Va tsəgha ɓanavə Hyala dikə tərəŋw ngəciy
dzəkən shiy gwa'a gwa'a ki,
dza na mba'a fanati slən
tsaa gwəramti dikə mbə sləneɗemer.
10 Ma mənti Hyala tsəghay,
ta mbə ya wa slən tsa sa ngati na gwa'a gwa'a,
ya mə ghwəmə, ya tə hiɗi,
ya kwa hiɗi na gwa'a na,
ka tsəfəkwə kwa kwəma ci,
tə mbərkə slən tsa ci.
11 Mba'a ta mbə məndiy gəzə gwanashi:
«Yesəw *Kəristəw na Ndə sləkəpə» kə məndi.
Ma mbə gəzə tsəgha ki na,
Didi Hyala ghəshi taa fal.

2:2 2:2 Zhŋ 13:34; 1Kwər 1:10-11; Gal 6:10; Ef 5:2; 1Zhŋ 4:12 **2:3 2:3** Rm 12:10; Gal 5:26 **2:4 2:4** 1Kwər 10:24 **2:5 2:5** Zhŋ 13:15; Rm 13:14; 15:5 **2:6 2:6** Zhŋ 1:1-2; 17:5; Ebr 1:3 **2:7 2:7** Zhŋ 1:14; Rm 8:3; 2Kwər 8:9; Ebr 2:14, 17 **2:8 2:8** Zhŋ 10:17; Ebr 5:8; 12:2 **2:9 2:9** SləniKY 2:33; Ef 1:21; Ebr 1:4 **2:10 2:10-11** Ezay 45:23; Zhŋ 5:23; Rm 10:9; ShiZhŋ 5:13

Nzam ka waŋ pi tsaa mbərə kwa jipə mbəzli

12 A madigahira, ghala pətsaa nza ghwəmmə lə ghwəy tə pətsa kwətiŋ
tsay. War mbə ɗi fəti niy nza ghwəy vəya ya hwəmɓa. Ghala pətsa
nzee tsa kərakə kərakə lə ghwəy diɓay, wəzə na ghwəy di fəti vəya taŋ
na kwataŋa va. Ə pə ghwəy hazləni va Hyala, ɓanavəm nefer ghwəy
gwanashi kaa sləni Hyala, nza ghənzə mbəə mbəlitəŋwəy.
13 Sa nzanay, Hyala ghəra na sləni mbə nefer ghwəy ya hwəmɓa.
Ghənzə ndaŋwəy na bərci ta ɗi sləni nzə lə ta məni nzə gwa'a, ge'i lə
kwəma bərkəti na mbə ɗi tsa nzə.
14 Nana kiy, ya mbə namaɓa sləni məni ghwəy gwa'ay, ənta ghwəy
ngwəngwəzlimə ma, ka kəkə ghəpə ghwəy ma.
15 Ta mbə kwəma ghwəy nza war sa ɗewɗew na. Kala miy dzar kwa
kaɓaka ghwəy, war ka ndərazhi Hyala, shiy məni ma jikir ghwəy ta nza
kwa jipə mbəzli tə hiɗi ni ni ngəngəɗipə, ka məni war ndərəm. War
mbərə kə kwəma məni ghwəy mbərə dzəmbə shi nja sasərkwəhi dzəy tə
ghwəmə.
16 Mbə nzəy tsa ghwəy va mbə shiy, gəzanshim kwəmaa dzaa ɓəpə piy.
Ma sa ka ghwəy mənti tsəgha kiy, fəca dza Yesəw *Kəristəw zhəkə ta ɓasə
ngwəvə na, ma nzee mbəə təhəɗa va vəshi tə mbərkə ghwəy, sa dzee nata
sləni ghərahwee lə kwəma mənəhwee va mbə ghwəy kala kama gəmshi.
17 Ma nefer ghwəy va ɓanavə ghwəy kaa Hyalay, nja shi slanti ghwəy
kaa Hyala na ghəshi, mba'a kə məndi pəəslitəra kiy. Nda nza miymiy ya
nza mbər ka shi pasli məndi mbə ta Hyala va kia? Mba'a kə gar mənta
tsəghay, ta vəshi dzee tərəŋw, nza ghwəy nza jakə lə ya tə vəshi va.
18 Ghwəy kwərakwə kiy, vəshi pə ghwəy vəshi, e nza jakə lə ghwəy mbə
vəshi va.

Kar Timəte lə Epafəraditə

19 Sa bərkee neyey, a Ndə sləkəmmə Yesəw dzaa ndara kwal ta
ghwənəghəŋwəy Timəte kwa kwəma jəw. A ghəci dzaa nighətəŋwəy, ma
ka nza nəfə tsee mbəə dzəghway, sa kee favə gaka ghwəy və njasa nza
ghwəy, sa ka na zhəghəkəvay.
20 Nay tsahwəti ntsa zəzə ghəy kwəma kwətiŋ na lee tikə, ka zəzəə
dzəkən ghwəy kala war ghəciw.
21 War zəzə naa dzar ghən tsa shi kwəma gwa'a tsəgha na sa tsəva
nihwəti mbə, kala zəzə maa dzəkən sləni Yesəw Kəristəw.
22 A na Timəte na naci kiy, ya ghwəy də'wə ghən tsa ghwəy na, a ghwəy
sənay njasa nza na ka ntsaa sə'wa kwəma. A ghwəy nay njasa ghərahwə
na sləni kwasəbee, ta gəzanshi Yəwən kwəma wəzə na kaa mbəzli. War
njasa ka zəghwə vaa ghəra sləni kwasəbə dəyəy, tsəgha mənəhwə na.
23 Mbə təkə nzee ta ghwənəghəŋwəy diɓa, sa kee nay njasa dza kwəma
kənee na kərkəva.
24 E sənay, a Hyala dzaa ndara kwal dzaa nza ta tsəhəra də'wə ghən
tsee, ta nighətəŋwəy ɓa.
25 Zhini mba'ee zəzəvə diɓa kiy ngwarməhiray, wəzə na yən zhiniy
zhinəghəŋwəy zəməmmə Epafəraditə, pən. Saa niy ghwənikə ghwəy
va lə shiy ta kəətira mbə ndərma kənee. Sa səəkə nay, aa ghərati sləni
kwasəbee tərəŋw, ka kəətitəra mbə kwəma mbəz tsa nzee mbə.

2:13 2:13 1:6; Zhŋ 15:5; Rm 7:18; 15:18; 1Kwər 12:6; 15:10; 2Kwər 3:5 **2:15 2:15-16** 1:10; Nəw 32:5; Dani 12:3; Mt 5:14; 10:16; 1Kwər 1:31; 2Kwər 1:14; Gal 2:1-2; Ef 5:8; 1Tes 2:19 **2:17 2:17** Rm 15:16; 2Tim 4:6; 1Zhŋ 3:16 **2:18 2:18** 3:1; 4:4 **2:19 2:19** 1:1 **2:20 2:20** SləniKY 16:2 **2:21 2:21** 2Tim 4:10 **2:25 2:25** 4:18

26 Ma ghəciy, tərəŋw maw na zha ta zhiniy naŋwəy diɓa. Gwa'a gwa'a məhərli ci ɓarvata tikə, ka zəzə war dzəkən ghwəy, sa nzana, mba'a ghwəy niy favə gwərapəy na, kə məndi.
27 Na navay, gwərapəy niy nza na tərəŋw, war jəw niy tərmbə na ta mətiy. Dza Hyala mba'a mənti zhəhwər ti, mba'a mbəliy. Mbə kwəma vay, məniy zhəhwər tsa Hyala va war ta Epafəraditə gwa'a tsəghaw, lə tə ya ta na, sa nzana mba'a kə niy mətiy nzay, tsahwəti ngəra'wə na sava dza naa zhiniy mətsəhəy zhəkən sa nzee tsa mbə kwa fərshina diɓa nza.
28 Va tsəgha ɗee zhinəghəŋwəy Epafəraditə sana kyaŋwkyaŋw, ta mbə ghwəy zhiniy vəshiŋwəy li sa ka na tsəhəy. Ghalaɓa ki na, ma nza məhərlee hənita kwərakwə ki.
29 Sa ka na tsəhəyəy, ka'wəti tə ghwəy lə vəshi mbə nefer ghwəy tərəŋw, njasa ka ghwəy vaa ka'wə tsahwəti zəməŋwəy tsa mbə nəw Ndə sləkəpə. Fə pə ghwəy fanshi gaga ka ha'wə tə gəla mbəzli nja ghəci ni va.
30 Sa nzanay, a ghwəy sənay, war jəw niy tərmbə na ta mətiy mbə ghəra sləni kaa Yesəw Kəristəw. Ma kəəti niy dza ghwəy kəətira mbə slənee də'wə ghən tsa ghwəyəy, ghəci kəətitəra na ka məjə'a ghwəy. Dzəghwa mbə sləni va ki na, jəw ghəci tərmbə ta mətiy.

3

Njasa dza ndəə mbay dzəghwa kwəma Hyala kala hazləni tiɓa

1 Naa tərmbə kwəma nana kiy ngwarməhiray, war vəshi pə ghwəy vəshi tə mbərkə jakəva tsa ghwəy lə Ndə sləkəpə. Ma yənəy, ka dalee va zhiniy tsasliŋwəy kwəma kwətiŋ naw, sa nzanay, wəzə na ta mbəə kəətiŋwəy kwa kwal Hyala.
2 Ndəghwə pə ghwəy ndəghwə ghən tsa ghwəy va mbəzliy məni kwemer jikirkir ni va, kireketi va, shiy ni va: «War ndə *slanti fə'yasa, dza ndəə mbay dzəghwa kwəma Hyala kala hazləni tiɓa» kə ghəshi.
3 Əy, ma ghənzə nja na təkə ghəshi va kwəmaa dzəkən kwəma sla fə'yasa nza tala kiy. Ghwəmmə na shi nza fə'yasa ghwəmmə slasla kataŋ kataŋ va Hyala. Ghwəmmə shi mbə nəw kwəma Hyala lə bərci Safə tsa nzə. Na na ghwəmməy, ka ɓanavə nəfə tsa ghwəmmə ghwəmmə kaa shi pəhəti ndə ngəri ta mənishiw. War tə mbərkə sləni ghərati Yesəw *Kəristəw tə ghwəmmə na na ghwəmmə vəshi.
4 E gəzaŋwəyəy, ta mbay niy dzee ɓanavə nəfə tsee kaa shi pəhəti ndə ngəri va ta mənishi nza, sa nzana, mbə mənishee niy nza. War mba'a kə ndə təkəti məniy ka ntsaa dzəghwa kwəma Hyala kala hazləni tiɓa tə sa nəw na shi pəhəti ndə ngəri ta mənishiy, pərɓa yən niy dza naa mənira gar dzəghwa kwəma Hyala kala hazləni tiɓa kən nza.
5 Sa nzanay, ndə ka *Izərayel nzee baw fərshi. Mbə hwəhwə tsa *Beŋzhameŋ yakəra məndi. Ntsa mbə hwəlfə mbəzli ka *Ebərə yən tsər tsər. Tə kwa dəghasa vici ghala yakəra məndi na, mba'a məndi slantəra fə'yasa. Mba'a kə dzar kwa nəw *kwəma pəhəpəhə na *ka Zhəwifə ɓa na, yən niy gwəra na tə nəw nzə, sa nzana, ndə Farisa yən niy nza.
6 Ghənzə na kwəmaa niy gwəree jahambəvara mbə, pa' ka sanshi ngəra'wə kaa mbəzliy nəw Yesəw niy nza. Tə nəw kwəma pəhəpəhə na kə nzay, cee məndɗa ka ntsaa dzəghwa kwəma Hyala kala hazləni tiɓa nza. Ka nza fəti dzar kwee nzaw.

2:29 2:29 1Kwər 16:16, 18 **3:1 3:1** 2:18; 2Kwər 11:13 **3:3 3:3** Rm 2:28-29 **3:4 3:4** 2Kwər 11:18, 21 **3:5 3:5** Lk 1:59; Rm 11:1 **3:6 3:6** SləniKY 8:3; 22:4; 26:9-11

7 Ma shi mbərakee vay, nja shiy gwəramti wəzə ni, dzee 'wəra ti shi niy
zhəghətishee kwataŋa. Ma nana diɓa ki na, war nja shi ɓəlitee givee gəm
ti shi zhəghətee niva shiy, war tə mbərkə sləni ghərati Kəristəw tə ya.
8 Kwataka shi ɓəlakee va na diɓa kiw. Ya nimaɓa shiy na shiy niy
nighətee nja shi pərshi ni vəya gwa'ay. War nja shi ɓəlitee givee gəm
ti shi zhinee nighətishi nana, sa nzana mba'ee sənay Yesəw Kəristəw
Ntsaa sləkəra, shi gwəra dimə ti shi gwa'a gwa'a. War tə mbərkə ghəci
zhəghanavee hwəm kaa shiy niy mawee gwanashi. War nja shi tə kəsəkə
yən nighəshi, ta mbee nza ka sa Kəristəw,
9 lə ta mbə ghəy jakəŋəy li ka ndə kwətiŋ. Ka pəla mənɗee ghwəla
ka ntsaa dzaa dzəghwa kwəma Hyala kala hazləni tiɓa lə nəw kwəma
pəhəpəhə naw. Sləni mənti Kəristəw va tə yay, ghənzə na sa zləɓavee, va
tsəgha məniree ka ntsaa dzəghwa kwəma Hyala kala hazləni tiɓa. Ɗi naa
gəzəy, Hyala də'wə ghən tsa nzə məni na ndə ka ntsaa dzəghwa kwəma
nzə kala hazləni tiɓa, kama na mba'a ndə ɓanavə nəfə tsa ci ngəta.
10 Ma nee kwəma gwəree ɗi gwa'a gwa'ay, war sənay Kəristəw tsər
tsər, njasa nza na, mba'a sənata bərci ci va zhakatiy na mbə məti li
shi. Nahwəti kwəma zhinee ɗi ɓay, jakəra lə Kəristəw mbə ngəra'wə
tsa sahwə na, lə mbə məti ci va mətiy na gwa'a.
11 Sa nzana mba'ee fəy ghən tsee gəzliŋə, ta zhanakatəra dza Hyala mbə
məti kwərakwə, pən.

Kəsli bali ghwəmmə tiɗiɗ ta kwəmavə zhəmə va Hyala

12 Yən tsa nay ghwəy tsay ngwarməhiray, ə nə ya e kərkamti məni
kwəma, mba'ee mənira ka ntsa təhə təhə tsa mbə kwəma Hyala, pənəw.
Əhəŋ, war ə na na ɗikəvaree, ka dza kwa kwəma, lə bərci ta mbəə
kərkamti sləni ndara Hyala ta məni nzə. Njasa ka ndə vaa ɗikəvay ta
tsəhə tə pi garə mbə yəmə bali. Ma mənee tsəghay, sa nzana mba'a Yesəw
*Kəristəw harvəra, ta nzee ka sa ci.
13 A ngwarməhira, nighətee njasa nzana mba'ee kərkamti sləni ndara
Hyala ta məniw. War ma na məniyay, ghən na sa zantee ta ni ləy hwəm
shiy gwanashi, ka nighə war kwataka ni tə kwəma shiy njasa dzee mbay
kəsashi gwa'a tsəgha.
14 Ava va tsəgha kəslee bali tiɗiɗ kwa kwəma, ta dzaa kwəmavə zhəmee
va Hyala. Ava ghənzə na sa harvəmmə Hyala ta kwəmavə ghwəmmə mə
ghwəmə, tə mbərkə Yesəw Kəristəw.
15 Ghwəmmə gwanammə ghwəmmə shiy təhəmmə va mbə kwəma
Hyala kiy, zəzə kwəma tsəgha na kə sa mbə ghən ghwəmmə. Ma mba'a
kə təkə kwəma nihwəti mbəzli mbə ghwəy kwətitay, Hyala də'wə ghən
tsa nzə dza naa ghwənamtəŋwəy məhərli ghwəy ta favə kwəma gəzee va
ghalaɓa ki.
16 Ya war njaaɓa nay, kwa kwəma pə ghwəmməə dza lə nəw kwal tsa
ghwəmmə tsa, war njasa ghati ghwəmmə va, ka sar pa' tə vəghwə tsa.
17 A ngwarməhira war kwəma mənee pə ghwəy nighə gwanaŋwəy, a
ghwəy məni tsəgha. Ghəyəy, kwal na sava citəpə ghəy a məndi nəw. Ava
va tsəgha kiy, nighəm njasa dza mbəzliy nəwti kwal tsa va, a ghwəy nəw
səəbə shi ki.
18 E gəzaŋwəyəy, ɗaŋ na nihwəti mbəzliy mənishi mbə nzəy tsa shi ka
ka jaka lə Yesəw, kala zləɓa ma Kwəma məti ci va vəgha tsəm ghəshi.

3:7 3:7 Mt 13:44, 46 **3:9 3:9** Rm 1:17 **3:10 3:10-11**Rm 6:8-11; jakəva lə Kəristəw mbə ngəra'wə tsa sahwə na: 2Kwər 4:10-11; sənata bərci zhakatiy Kəristəw mbə məti li: SləniKY 4:2; Rm 5:17 **3:12 3:12** 1Tim 6:12; 2Tim 4:7; Ebr 12:1 **3:14 3:14** 1Kwər 9:24-25 **3:16 3:16** Gal 6:15-16 **3:17 3:17** 1Kwər 4:16; 1Pi 5:3 **3:18 3:18** 1Kwər 1:23; Gal 6:12

Kwəma vay, mbəradzəra nzee mbə gəzaŋwəy, ə zhinee gəzəŋwəy sana diɓa, lə wahə kwa mətsee.
19 Ma gəla mbəzli tsəgha ni vay, war hwər tsa shi na na shi Hyala
sənata ghəshi. War ni ha'wə ha'wə ni va shiy na ni gargarə ghəshi ta
mənishi. Mba'a ghəshi kəslimbə ghən mbə zəzə war dzəkən shi tə hidi
gwa'a tsəgha. Kwa kərkə kwəma niva mbəzliy, ra'i dza Hyalaa zamti piy
tsa shi.
20 Ma ta na tsa ghwəmmə ghən, ghwəmmə shiy nəw kwal Hyala kiy,
məɓa mə ghwəmə na na ghwəmmə dəlagwa səəkə ghwəmmə mbə. Nana
kiy, war səəkə tsa Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw, ghəci Ndə mbəlimmə
na sa ndəghə ghwəmmə. Səəkə mə ghwəmə dza naa səəkə ta ɓəmmə.
21 Sa dza naa səəkəyəy, ta zhəghantəmmə vəgha ghwəmmə na daw
bərci na, kama vəri ti dza na nja na ci va vəgha, lə bama ti. Lə bərci
ci va təɗanakən na kaa shiy gwa'a gwa'a ta ɗanci fəti ghəshi dza naa
zhəghantəmmə.

4

Kwa kərni ɓəni kwəma Pəl kaa ka Filipə

1 A ngwarməhira dítee ni tərəŋw ni, garəŋwəyəm lə bərci mbə jakəva
tsa ghwəy lə Ndə sləkəpə. Tə ghwəy vəshi nəfə tsee. Nja zhəmə
kwəmavee mbə slənee nza ghwəy. Tərəŋw mawtee dza ta nighətəŋwəy.
2 Ghwəy kiy, kar Evəwdi lə Shintishəy, ə cə'wəŋwəy ya, titihwəm,
sləkatim kwəma kwa jipə ghwəy, mba'a ghwəy məniŋwəy mbəzli kwətiŋ
mbə nəw Ndə sləkəpə.
3 Gha kwərakwə kiy ntsee tsa slar tsa nza ghəy li mbə sləni kwətiŋ nay,
ə cə'wəŋee, a gha kəəti mi'i va, ta mbə ghəshiy sləkashi. Ma mi'i vay,
tərəŋw səəkə ghəshi mbə jihəva ta ghəra sləni kwasəbee mbə gəzəpə
Yəwən kwəma wəzə na bakanashi. A mi'i va kəətəhwəra mbə sləni
va ghəshi lə kar Kəlemaŋ, mba'a nihwəti məcərahiy ghərahwə sləni
kwasəbee. Ghəshi gwanashiy, tsasli tsasli na sləneɗemer shi kwa zliya
nza sləneɗemer mbəzliy dzaa kwəmavə piy tsaa kəɗi ma.
4 A ngwarməhira, vəshi pə ghwəy vəshi ya hwəmɓa, tə mbərkə jakəva
tsa ghwəy lə Ndə sləkəpə. Ə zhinee gəzaŋwəy diɓa, vəshim.
5 Wəzə kə nəfə tsa ghwəy kwa jipə mbəzli gwanashi, ndal tərmbə Ndə
sləkəpə ta zhəghəvaa zhikəw.
6 Ka kəslimbə ghən ghwəy mbə zəzəə dzəkən kwəma ya namaɓa ma.
Ya mbə namaɓa kwəmay, gəzantam ghəzli kən ghwəy kaa Hyala, ka
mbazlanta miy mbə cə'wə ghwəy. Mbə cə'wə ghwəy vay, kala mananta
'wəsa pə ghwəy.
7 Ma nza zərkə tsa Hyala ndəghwətəŋwəy məhərlihi ghwəy lə nefer
ghwəy mbə jakəva tsa ghwəy lə Yesəw *Kəristəw. Zərkə tsa Hyala vay aa
taŋəti zəzə kwəma ndə ngəri gwanata.
8 Naa tərmbə kiy ngwarməhiray, ə pə ghwəy fə ghən ta ni gaga ni shiy,
ni gar fal ni məndi. Shiy nja shi kataŋ ni, ni ha'wə məndi ti shi, mba'a shi
slar ni, lə shiy kama ha'wə ha'wə ni, lə shi wəzə ni mbə nəfə, mba'a shiy
təɓanshi kaa mbəzli gwa'a. Shi va gwanashiy, ti shi pə ghwəy fə ghən.

3:19 3:19 Rm 16:18 **3:20 3:20** Ef 2:6; Ebr 13:14 **3:21 3:21** Rm 8:29; 1Kwər 15:25, 28, 43-53; Kwəl 3:4 **4:1 4:1** 1Tes 2:19-20 **4:3 4:3** SləniKY 3:5 **4:4 4:4** 2:18 **4:5 4:5** 1:10; Rm 13:11-12; 1Kwər 16:22; Ebr 10:25; Zhk 5:8; 1Tes 5:1-2 **4:6 4:6** Cem 37:5; Mt 6:25; 1Pi 5:7 **4:7 4:7** Zhŋ 14:27; Kwəl 3:15 **4:8 4:8** Rm 12:17-18

9 Shi ɓanavəŋwəy ya lə shi kəsəvə ghwəy mbə shiy, mənishim
kwaakwa. Ma kwəmaa niy favə ghwəy yən mbə gəzə, lə shiy niy nara
ghwəy mbə məniy, tsəgha pə ghwəy mənishi. Ma nza Hyalaa ɓəmmə
zərkə nzəyta lə ghwəy gwa'a.

Pəl mananshi 'wəsa kaa mbəzli ka Filipə ta vəli vəlanati ghəshi

10 A ngwarməhira, mbəradzəŋwəy nza ghwəy mbə zhiniy dĩ kəətira,
kalaa kwəmavə kwal ghwəy. Nana kiy, tərəŋw vəshiree mbə slən tsa Ndə
sləkəpə, sa nzana mba'a ghwəy zhiniy kəətitəra va ndərma kənee.
11 Sa gəzee kwəma va tsəghay, va sa nzee mbə ndərma naw. Ta na tsee
ghənəy, e sənaɓəra mbə nzəy tsee, nza shiy vəya, lə kama ghəshi vəyay,
war mbə vəshi nzee.
12 E sənay nzəy mbə ndərma, e sənay nzəy tə ngwaɓa'a. Gwa'a ɓənivee
sə'wa kwəma mbə nzəy tsee, ya kwəmaɓa, ya mbə namaɓa kwəma nzə.
Ya ngəsli ngəsli nzee, ya lə mara nzee, ya ɗaŋshi na shiy vəya, ya daw na
shiy vəya. Mbə shi va gwanashiy, war mbə vəshi nzee.
13 E mbay sə'wati ya namaɓa kwəma gwa'a, sa nzana mbə kəətira
*Kəristəw lə bərci ci.
14 Ya tsəgha nzə kiy, wəzə mənti ghwəy sa kəətitəra ghwəy tsa mbə
ngəra'wə tsee.
15 Ghwəy ghwəy mbəzli mbə məlmə Filipə kiy, a ghwəy sənay, ghala
pətsaa gha ghəy gəzə Yəwən kwəma wəzə na mbə ghwəy, saa niy kafee ta
dzara mbə hidĩ ka Masedəwanəy, nihwəti mbəzliy nəw Yesəw tiɓa, mba'a
ghəshi niy ndara shiy, kala war ghwəyəw. War ghwəy kwətiŋwəy na shiy
niy jakəŋwəy lə ya, ta kəətiva ghwəmmə lə ghwəy kwa jipə ghwəmmə,
mbə kəətiŋwəyee, mbə kəətira ghwəy kwərakwə.
16 Yən ghwəlara mbə məlmə ka Tesalənikə diɓay, ɗaŋ səɗa niy
vələghəra ghwəy shiy, ta kəətira.
17 Ya tsəgha gəzee kwəma vay, əntaa ghwəy dzaa zhəghəti, njasa nzana
war shiy shi palee va ghwəy ma. Ə ɗee ghwəy sənay, wəzə hwər tsa
məntəra ghwəy vay, a Hyala nay, ta təfətəŋwəy miy dza na tə mbərkə ci,
pə ghwəy.
18 Ə gəzaŋwəy ya, ma shi ghwənay ghwəy va Epafəraditə ta vəlirashiy,
cəke' kwəmavəshee. Shi vay, a ghəshi təhamti ghəzliy nza kənee, pa' ka
tərmbə shiy ɗaŋ. Ma vəli vəlitəra ghwəy vay, tərəŋw təɓanati na kaa
Hyala, sa nzanay, ghala mbə lə shi wəzə ni va ka məndiy ɓəvə ta ta Hyala
li shiw.
19 Hyala ghərantee na sləniy, və na shiy gwəramti gwa'a gwa'a, kala
kərkəva ma. Gwa'a dza naa ndaŋwəy ni daw ni shiy va ghwəy, mbə jakəva
tsa ghwəy lə Yesəw Kəristəw.
20 War kaa Hyala, Dəmmə tsa mə ghwəmə kə dikə ya pa' hwəmɓa.
*Amin!

Kwa kərni səkwəva

21 A ngwarməhira, ava tsəgha kəray gəzə kwəmee kaa ngəŋwəy.
Səkwətəram mbəzli Hyala mbə slən tsa Yesəw *Kəristəw gwanashi tə
məlmə ghwəy. Mbə səkwəŋwəy na ngwarməhira tikə vəghee gwa'a
kwərakwə.
22 Mbə səkwəŋwəy na mbəzli Hyala tikə mbə məlmə nzee na gwanashi.
Kwatama mbəzli kəghi tsa mazə tsaa sləkə hidĩ ka *Rəm gwanashiy,
tərəŋw səkwəŋwəy ghəshi.

4:9 4:9 3:17; 1Kwər 13:11 **4:11 4:11** 1Tim 6:6-8; Ebr 13:5 **4:13 4:13** 2Kwər 12:9-10 **4:15 4:15** 2Kwər 11:8-9 **4:16 4:16** SləniKY 17:1 **4:17 4:17** 1Kwər 9:11 **4:18 4:18** 2:25; SləniTaH 1:9, 12-13, 17; 2:2; 3:5

23 Məntəŋwəy wəzə hwər tsa ci Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw
gwanaŋwəy. Tiɓa kərayee, nza ghwəy nza ki.

4:23 **4:23** Gal 6:18; Ef 6:24

Zliya tsasliti Pəl kaa ka Kwələsə

Kwəma dza ghwəmməə gha sənataa dzəkən zliya na

Ma ghala pətsa tsasli Pəl zliya nay, ɗaŋɓa mbəzliy ni, ghəci kwa fərshina mbə məlmə ka Efesə na, kala tsəgha na mbə məlmə Shezare, aw na mbə məlmə Rəm, kə ghəshi. Kaa mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə ka Kwələsə tsasli Pəl zliya na. Ma məlmə ka Kwələsə vay, tə hidi ka Azəy na, ndəkwə ndəkwə vəgha məlmə ka Efesə. Epafərasə ntsa mbə məlmə shi niy gha naa gəzanshi Yəwən kwəma wəzə na kaa mbəzli mbə məlmə Kwələsə va. Ma sa gəzanshi Epafərasə na, mba'a mbəzli ɗaŋ zhəghəti nefer shi ta nəw Yesəw Kəristəw. Ava tsəgha ghatəvashi mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə Kwələsə va ki. Ma na Pəl də'wə ghən tsa ciy, səəkə ghəshi kwəmay lə mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə vaw (vəh 1:7 lə 4:12).

Ma Pəl kwa fərshina kiy, mba'a Epafərasə tsa va niy tsəhəy və ta gəzanci shiy kəsashi mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə Kwələsə. Mba'a gəzanci njasa səəkəshi nihwəti mbəzli ta ngəɗishi lə ɓəni nihwəti shiy dzəkən kwəma jijihi. Ma kə ghəshiy: War nəw kwəma Yesəw gwa'a tsəghay, ka nzana mək ta mbəliti ndəw, ə kə məndiy nəw nahwəti kwəma jiji, ka slanti fə'yasa, zhini ka santa ngəra'wə kaa vəgha, kə ghəshi. Zhini ma kə ghəshi na, ə kə ndəə ndəghwə ghən tsa ci va zəmə shi mahalakə ni lə va sa shi mahalakə ni, mba'a nihwəti shiy diɓa, kə ghəshi. Ma sa favə Pəl kwəma va ki na, na tsaslanaghəshi na zliya na ki.

Avanay njasa nəwva kwəma mbə zliya na:

Vəh 1:1-14 Pəl səkwə ka Kwələsə, ka mananta 'wəsa kaa Hyala ta kwəma shi.

Vəh 1:15-23 Pəl gəzə kaa ka Kwələsə njasa nza Yesəw ka ntsaa taŋamti shi ngati Hyala, mə ghwəmə lə tə hidi gwa'a. Zhini ghəci dikə tsa mbəzliy nəw gwanashi.

Vəh 2:4-25 Pəl makə ka Kwələsə va zləɓa kwəma mbəzliy ɓananshi shi gəmgəm ni va.

Vəh 3 pa' tə vəh 4:1-6 Pəl ɓananshi kwəma kaa ka Kwələsəə dzəkən nzəy tsa 'war'war tsa, lə dzəkən nzəy kwa jipə shi, lə dzəkən nzəy kəy ghyeghyer shi, mba'a nzəy lə mbəzliy nəw ma Yesəw.

Vəh 4:7-18 Kwa kərni gəzə kwəma, mba'a səkwəva.

Pəl səkwə mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə Kwələsə

1 Yən tsasli na zliya na, yən yən Pəl, ntsa təravə Hyala ta nza ka ndə
kwal tsa Yesəw *Kəristəw, ghəy lə zəməmmə Timəte tsasliŋwəy na.
2 Kaa ngəŋwəy ghwəy mbəzli Hyala mbə məlmə ka Kwələsə, ng-
warməhiŋəy mbə nəw Kəristəw lə nəfə kwətiŋ. A səkwəŋwəy ghəy,
məntəŋwəy wəzə hwər tsa nzə Dəmmə Hyala, mba'a ndaŋwəy zərkə mbə
nzəy tsa ghwəy.

Pəl mananta 'wəsa kaa Hyala, ta ka Kwələsə

3 Ya hwəmɓa cə'wə ghəy Hyala, Dəy Ndə sləkəmmə Yesəw *Kəristəwəy,
mbə mananta 'wəsa ka ghəy nza tə ghwəy.

1:1 1:1 Ndə kwal tsa Yesəw:Gal 1:1 **1:3 1:3** Ef 1:16; 1Tes 1:2-3

4 Sa nzanay, a ghəy favə njasa ɓanavə ghwəy nefer ghwəy kaa Yesəw
Kəristəw, lə njasa ɗi ghwəy nihwəti mbəzli Hyala diɓa.
5 Sa məni ghwəy va tsəghay, sa nzana mba'a ghwəy fəy ghən tsa ghwəy
gəzliŋə ta shi mə ghwəmə gwəmati Hyala ta ɓəpəshi na. Ma tə kwataŋata,
ghala pətsa tsəhə Kwəma Wəzə na va kataŋ na va ghwəyəy, a məndi niy
gəzaŋwəy kwəmaa dzəkən shi fəy Hyala ta ɓəpəshi.
6 Ava tsəgha pəlivərivata Kwəma wəzə na vaa dzəmbə mbəzli tə hiɗi
gwa'a gwa'a ki. Ya kwəmaɓa na, mba'a mbəzli zhəghəti məhərli shiy
ɓanavə nefer shi kaa Yesəw. Tsəgha na va ghwəy kwərakwə ki. Ya ghala
pətsaa gha ghwəy vaa favə kwəmaa dzəkən wəzə hwər tsa Hyala mba'a
ghwəy sənay kataŋ tsa ci, ya pa' ndatsəy, mbə ghəra sləni na kwəma va
mbə nefer ghwəy.
7 Epafərasə ɓanavəŋwəy na Kwəma Wəzə na va. Madiganəy tsa tərəŋw
tsa na. Ka ghəra sləni Yesəw Kəristəw nza ghəy li. Ghəciy, lə nəfə kwətiŋ
ghəra na sləni Yesəw Kəristəw mbə ghwəy.
8 Ava ghəci gəzaŋəy na njasa kəətitəŋwəy *Safə tsa Hyala ɗewɗew tsa,
ta ɗi nihwəti mbəzli.
9 Va tsəgha ki, sa favə ghəy kwəmaa dzəkən ghwəyəy, mbə cə'wə Hyala
nza ghəy tə ghwəy vici va vici va. Ma mbə cə'wə ghəy na, ka cə'wə Hyala
a ghənzə mbəə ciŋwəy shi ɗi na ghwəy mananta, mba'a ndaŋwəy sənata
kwəma, ka sənashi ni wəzə ni shiy kwa kwal tsa nzə lə bərci Safə tsa nzə
ɗewɗew tsa.
10 Ghalaɓa kiy, ma nza ghwəy mbay dza kwa kwal tsa Ndə sləkəmmə
Yesəw Kəristəw njasa dza naa təɓanci. Ya hwəmɓa na, ka məni shi dza
naa ɗi. Ka məni shi wəzə ni ghənghən ghənghən. Ka mətsəhə sənata
kwəma Hyala kwa kwəma kwa kwəma.
11 Mbə cə'wə ka ghəy nza va Hyala, a ghənzə ndaŋwəy bərci dza kwa
bəla gwanata lə bərci mbə shəndəkə tsa nzə, nza ghwəy mbəə sə'wa
kwəma gwanata, ka jihəva pa' tə kwa kərni.
12 'Wəsa pə ghwəy mananta kaa Dəmmə Hyala lə vəshi. Sa nzana mba'a
ghwənantəŋwəy kwal ta kwəmavə na ghwəy bəla ghwəy mbə shi wəzə
ni fəy na tə pətsa waŋ tsa mə ghwəmə, kaa ni nzə mbəzli.
13 Tsəgha na, aa zləghwəkəvərimmə mbə dəvə *ndə jaka tsaa
kəsətəmmə lə bərci mbə kwəsli, dza na mba'a fambəmmə mbə dəvə
zəghwə nzə ɗi na, nza ghəci mbəə sləkəmmə.
14 Tə mbərkə zəghwə nzə mbəərəkəmmə Hyala va ndə jaka, mba'a
pəlatammə kwəma ghwəmmə jikir na.

Gəzə kwəmaa dzəkən Yesəw Kəristəw

15 A ghwəy sənay kiy ngwarməhiray, ndə tiɓa mba'a mbay nata Hyala
lə mətsə ciw. Ma *Kəristəw tsa nay mbəzli va lə mətsə shiy, nja Hyala
də'wə ghən tsa nzə na. Ghəci na Məkaji kən shi ngati Hyala gwa'a gwa'a!
16 Sa nzanay, lə Yesəw də'wə ghən tsa ci ngati Hyala ya nimaɓa shiy
gwa'a gwa'a. Shi mə ghwəmə lə ni tə hiɗi shiy gwa'a. Shi mbay mətsə
ndəə nashi, lə ni mbashi ma naa nashi gwa'a. Lə Yesəw tsa va ngati Hyala
shi nza bərci və shi dikə dikə ni mə ghwəmə, mba'a shiy sləkəpə, mba'a

---

1:4 1:4 Ef 1:15 **1:5 1:5** 1Pi 1:3-4; Ef 1:13 **1:6 1:6** SləniKY 2:41; Rm 1:13; 1Tim 3:16 **1:7 1:7** Epafərasə: 4:12; Flm 23 **1:8 1:8** 1Kwər 8:1 **1:9 1:9-10** Ef 1:17; Flp 1:9 **1:10 1:10** Ef 4:1; 2:10; Flp 1:27 **1:11 1:11-12** Rm 5:2; Ef 1:18 **1:13 1:13-14** Zhŋ 5:18; Lk 22:53; SləniKY 26:18; Ef 1:6, 7, 21; 2:2; 6:12 **1:15 1:15** Zhŋ 1:18; 2Kwər 4:4; 1Tim 6:16; Ebr 1:3 **1:16 1:16** 1:13; Zhŋ 1:3, 19; 1Kwər 8:6; Ebr 1:2

hyeler, mba'a nihwəti shi ka bərci gwa'a. Lə Zəghwə nzə va ngati Hyala shi va gwanashi. Dza na mba'a zlashi mbə dəvə ci, ka shi ci!

17 Hyala ghwəla ta nga hiɗiy, tiɓa niy nza Yesəw ghala ndimndim. Ava tə mbərkə bərci ci nza shi mənti Hyala ghwəlashi sana.

18 Ghəci na ghən tsa mbəzliy nəw. Ghəci 'wamshi na kwal, mbəzliy nəwəy, nja vəgha ci na ghəshi. Tə mbərkə ci kwəmavə mbəzli yəwən piy. Ghəci na Məkaji tsa Hyala. Ghəci gha Hyalaa zhanakati mbə mbəzliy bəkwəshi. Ɗi naa gəzəy, ghəci na Məkaji tsa kən shiy gwa'a gwa'a.

19 Tsəgha ɗi Hyala ta mbə ghən tsa nzə cikəvərivay ya mbə nimaɓa shi məni Zəghwə nzə gwa'a.

20 A Hyala mawti sləka kwəma ta jakəva lə shi ngati na gwanashi, dza kwa Zəghwə nzə. Ma nana kiy, a zərkə kwa jipə nzə lə mbəzli. Ghala məti Zəghwə nzə va vəgha tsəm, ka shikəshi miymiy ci tsahwəy zərkə tsa vaa dzəghwa jipə nzə lə shi mə ghwəmə, mba'a shi tə hiɗi.

21 Ghwəy kwərakwə kiy ngwarməhiray, kwataŋa na, mbəzli tihə tihə ni, ka pa jaka niy nza ghwəy lə Hyala, va *kwəma jikir naa niy təkə ghwəy mbə nefer ghwəy. Dzəghwa tsəgha sləni ghəra ghwəy niy nza.

22 Nana kiy, a Hyala ghwənikə Zəghwə nzə, mba'a məniy ka ndə ngəri, ta məti. Lə məti ci va sləkamti Hyala kwəma kwa jipə ghwəy li nana. Ma mənti Hyala kwəma va tsəghay, ta mbə ghwəy nza ka mbəzli ɗewɗew ni kwa kwəma nzə, kala kwəma rəɗa rəɗa na dzar kwa ghwəy, kala kama məndi gar ndaŋwəy fəti!

23 Nanzə kiy, ə pə ghwəy garəŋwəy lə bərci tə kwəma Yesəw va ɓanavə ghwəy nefer ghwəy. Mba'a ghwəy kəsəvə wəzə wəzə njasa ɓanavəŋwəy məndi. Əntaa ghwəy taa zlata nahwəti təkə kwəmaa səəkə ta tsəkwamti na fəy ghwəy va ghən tsa ghwəy gəzliŋə ti ma. Kwəmaa favə ghwəy va ghala pətsaa gəzaŋwəy məndi kwəma Yesəw Wəzə nay, ghənzə na Yəwən kwəma wəzə na gəzancim kaa ya tsamaɓa ndə ci tə hiɗi gwa'a. Yənəy, a Hyala təravəɗa ta gəzə kwəma va kaa mbəzli.

Sləni ɓanavə Hyala kaa Pəl ta ghəra mbə mbəzliy nəw Yesəw

24 Sənzənvay, mbə vəshi nzee lə ngəra'wə tsa see tə ghwəy. Ma ngəra'wə tsa see tsa tə ghwəy kiy, ə kərnayee ngəra'wə tsaa niy tərə mbə sa sahwə *Kəristəw va ta mbəzliy nəw va mənishi ka vəgha ci.

25 Mba'ee mənira ka ndə ghəra sləni mbə mbəzliy nəw Yesəw. Ava tsəgha na sləni ndara Hyala ta məni mbə ghwəy. Ma ɗi na gəzəy, ə ghwənara na ta gəzə kwəma nzə kwa pətsa kəray na kaa mbəzli tə hiɗi gwanashi.

26 Kwataŋatay mbəmbə niy nza kwəma zəzəti Hyala va ta məni, kala sənata mbəzli. Ma dzəghwa na nana ki na, mba'a cikəvəriy dzəti ngwəla kaa mbəzli nzə ta mbə ghəshiy sənata.

27 Sa nzanay, ə niy ɗi Hyala canatishi njasa nza shəndəkə tə kwəma nzə va niy ghwəɓəy na tərəŋw tsa ci, ta *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə. Ma zəzə kwəma ghwəɓəy Hyala va niy nzay, ghənzə na Yesəw Kəristəw tsa mbə nefer ghwəy va sənzənva. Tə mbərkə Kəristəw tsa va fəy ghwəy ghən tsa ghwəy gəzliŋə ta nza li tə pətsa nza shəndəkə tsa Hyala.

1:17 1:17 Zhŋ 1:1; 8:58 **1:18 1:18** ghəci na ghən tsa mbəzliy nəw: 2:19; 3:15; Ef 1:22-23; ghəci na məkaji tsa kən shiy gwanashi: SləniKY 4:2; 26:23; 1Kwər 15:20; ShiZhŋ 1:5 **1:19 1:19** 2:9-10; Zhŋ 1:16; Ef 1:23 **1:20 1:20** Rm 3:25-26; Ef 1:9-10, 21; 2:13-16 **1:21 1:21-22** Rm 5:10; Ef 2:12-13; 5:27 **1:23 1:23** 2:7; Ef 3:17; 1Tim 3:16; Ebr 3:6 **1:24 1:24** 2Kwər 1:5; 11:23-29; Ef 3:13 **1:25 1:25** Ef 3:1-3 **1:26 1:26-27** 2:2; 4:4; Ef 3:6 **1:27 1:27** shəndəkə: 3:4; Rm 5:2; Ef 1:18

28 Kwəma Kəristəw tsa va na sa gəzə ghəy kaa mbəzli gwanashi ki.
Dzəghwa ghəy ka gəzanshi, ka ɓananshi shiy lə məhərli wəzə, ta mbəə
nza ya wa ntsaa jakəy lə Yesəw Kəristəw na, mba'a məniy ka ntsaa təhəy
kwa kwəma Hyala.
29 Ava va tsəgha ghəree sləni va, ka mbəz, lə bərci ndara Yesəw Kəristəw
va ghəra sləni tərəŋw na mbə ya.

2

1 Sanay, e ɗi ghwəy sənata njasa nza caslakə tsa sləni nzee mbə ghəra
nzə tə ghwəy, ghwəy mbəzli ka Kwələsə lə ka Lawədishe, lə ta nihwəti
mbəzli ɗaŋaŋ, shiy sənara ma di.
2 Ma sləni tsəvee va mbə ghəra nzə tsəghay, ta mbə ghwəy nza lə bərci
mbə nefer ghwəy gwanaŋwəy, ta jakəti ghən tsa ghwəy ka ɗiva ghwəy
kwa jipə ghwəy. E ɗi ghwəy kwəmavə məhərliy sənata kwəma Hyala
wəzə wəzə tərəŋw, ta mbə ghwəy sənata kwəmaa niy ghwəɓəy Hyala va.
Kwəmaa niy ghwəɓəy na vay, ghənzə na Kəristəw də'wə ghən tsa ci.
3 Kəristəw tsa vay, mbə mbələyvata sənata kwəma wəzə na lə məhərli
wəzə na. Ghəci kəətimmə na, ta sənata zəzə kwəma Hyala gwa'a. Ya wa
shi ɗi ndə sənashiy dzəkən Hyalay, aa taa kəsashi və. Ma shi vay, shiy
gwəramti wəzə na ghəshi.
4 Sa wana gəzaŋwəy ya kwəma va tsəghay, vantaa tsahwəti ndə dzaa
ghavəə ngəɗəhwəŋwəy lə tsəhwəli ci, va nəw kwal Hyala.
5 Ya tsəgha nzee kərakə lə ghwəy sənzənvay, tə pətsa kwətiŋ tsa na
məhərli ghwəmmə. Lə vəshi nzee mbə nəfə tsee tərəŋw, sa nzana mba'ee
favə njasa ghəra ghwəy sləni ghwəy lə kwal, zhini mba'a ghwəy ɓanavə
nefer ghwəy wəzə wəzə kaa Yesəw Kəristəw.

*A ghwəmmə kwəmavə piy tsa 'war'war tsa mbə Yesəw *Kəristəw*

6 Njana nzana mba'a ghwəy zləɓavə Yesəw Kəristəw, ka Ntsaa
sləkəŋwəyəy, jakəjakə pə ghwəy li mbə nzəy tsa ghwəy.
7 Garəŋwəyəm lə bərci tə Yesəw tsa va, njasa ka fə vaa tsəhə hililiŋə
nzəə dzəmbə hiɗi təɗəm ta garə ti shi. Ɓanavəm piy tsa ghwəy kaa Yesəw
Kəristəw mbə nzəy tsa ghwəy gwanay. Mba'a ghwəy ɓanavə nefer ghwəy
kaa ngəci, njasa niy ɓanavəŋwəy mbəzliy ɓəniŋwəy kwəma Hyala va. Ka
mananta 'wəsa tərəŋw ya hwəmɓa kaa Hyala.
8 A ngwarmərə, məni tə ghwəy məhərli wəzə, vantaa tsahwəti ndə dzaa
ngəɗitəŋwəy lə papala sənashi nihwəti kwemer, kwemer dzərvə dzərvə
ni, kala ghən ti shi. Ma kwemer shi vay, kwəma jijihishi na, zhini kwemer
va diɓay, ta mbəreketi, lə kihə hyeler na ghəshi. Dzar kwa Kəristəw səəkə
ghəshiw.
9 Əntaa ghwəy dzaa zləɓa kwəma shi ma, A na ni Hyala shiy gwanashiy,
mbə vəgha Yesəw Kəristəw na ghəshi.
10 Səvəri mbə jakəva tsa ghwəy lə Yesəw Kəristəw tsa va kiy, a ghwəy
kwəmavə shiy gwanashi, cesl cesli. Yesəw Kəristəw sləkə na shi nza bərci
və shi, lə hyeler tə hiɗi gwa'a.
11 Kwataŋay, a Hyala niy gəzanshi kaa *ka Zhəwifə ta *sla fə'yasa,
nza mbəzli mbəə sənashi, mbəzli nzə na ghəshi, kə məndi. Ma ghwəy
ghwəy shiy jakəŋwəy va lə Yesəw Kəristəwəy, aa manati shiy tə ghwəy
kwərakwə, nza ghwəy mbəə sənay, mbəzli nzə nza ghəy, pə ghwəy. Lə

1:28 1:28 Ef 4:13 **1:29 1:29** Ef 3:20; Flp 4:13 **2:2 2:2** 1:26-27; Ef 5:2 **2:3 2:3** Fir 2:4-5; 1Kwər 1:24, 30; Ef 3:19 **2:4 2:4** 2:8; Rm 16:18 **2:5 2:5** 1Kwər 5:3 **2:7 2:7** 1:23 **2:8 2:8** 1Tim 6:20 **2:9 2:9-10** 1:19; 2:15, 20; Ef 1:21 **2:11 2:11** Ef 2:11

dəvə ndə ngəri mənti na shi va kiw. Yesəw Kəristəw mənti shi na. Shi mənti na vay, ə mbəlantəŋwəy na səvəri mbə dəvə *kwəma jikir na, kala məni mazə ghənzəə dzəkən ghwəy ghwəla.

12 Ghala pətsa məniŋwəy məndi *bateməy, njasa nzana mba'a məndi laghwaŋwəy kwa hiɗi lə Yesəw na. Njasa zhakatiy Yesəw va mbə mətiy, tsəgha zhakatiŋwəy ghwəy kwərakwə. Sa nzana, mba'a ghwəy ɓanavə nefer ghwəy kaa Hyalaa zhanakati Yesəw va sati mbə mətiy, a bərci və ta mbay zhanakatəŋwəy kwərakwə.

13 Kwataŋay, nja mbəzliy bəkwəshi niy nighəŋwəy Hyala, va kwəma ghwəy jikir na. Mbəzliy nəw ma Hyala niy nza ghwəy, niy slaslamti fə'yasa ghwəyəw. Nana kiy, a Hyala zhanakatəŋwəy mbə məti, a ghwəy kwəmavə piy tsa kataŋ tsa mbə Yesəw Kəristəw. Dzəghwa Hyala mba'a pəlay jikir tsaa məni ghwəmmə mbə nəfə tsa nzə gwa'a gwa'a.

14 A ghwəmmə sənay, kwataŋay, a ngwəvə Hyala niy nza kən ghwəmmə, tə sa nəwti ma ghwəmmə *kwəma pəhəti na. Ma nana kiy, a Hyala ɓəhwə kwəma ghwəmmə va jikir na, mba'a fakən kən Yesəw Kəristəw ghala daŋwati məndi vaa dzəti tsəm tə ghwəmmə. Ava tsəgha ɓanti na fəti kən ghwəmmə ki.

15 Ghala vəghwə tsa məti Yesəw va vəgha tsəməy, a Hyala təɗanakən bərci kaa hyeler lə shi nza bərci və shi gwa'a. Dza na mba'a pəmətishi kwa kwəma nzə nja mevivi. Mba'a 'wəshamtishi kwa kwəma mbəzli gwa'a, ka panavəshi ha'wə.

16 Njana nzana tsəgha ghənzə kiy, əntaa ghwəy taa zləɓa ndəə sləkəŋwəy ka slaŋwəy ngwəvə va shi zəmə ghwəy, ya va shi sa ghwəy ma. Ka zləɓa ghwəy ndəə slaŋwəy ngwəvə ya va makwaghwa yəwən tir, ya va *vici dəkəva ma.

17 Ma kwəma niva shiy gwanashiy, nja məcakwə shiy dzaa səəkə fəyshi Hyala tsəgha, ta mbəə canshi kwəma kaa mbəzli. Ma na kataŋ na kwəma ɗi shi vaa canshi kaa mbəzli kiy, ghəci na Yesəw Kəristəw də'wə ghən tsa ci.

18 A nihwəti mbəzli tiɓay, ə kə ndə zhəghəti ghən tsa ci jəwə, ka sa ngəra'wə kaa vəgha ci, ka tsəfəkwə kwa kwəma ka kwal Hyala, kə ghəshiy ni. Gəla mbəzli vay, əntaa ghwəy zləɓa ghəshiy ɓəŋwəy fəti ma. War lə shi nashi ghəshi kwa shiw ka ghəshiy vəshi, Hyala ciŋəy na shi va kwa shiw, kə ghəshiy ni. War ka kəli ghən tsa shi gəm tsəgha. Ka zəzə war dzəkən shi tikə tə hiɗi.

19 Ghəshiy, jakəjakə na ghəshi lə Yesəw Kəristəw ghəci mazə tsa shi ghwəlaw, Yesəwəy, nja ghən na, ma mbəzliy nəwəy, vəgha ci. Mbəzliy jakəshi lə Kəristəwəy, və kwəma ghəshi bərci. Tə mbərkə ghəci jakəshi ghəshi lə nəfə kwətiŋ. Ava tsəgha kəli ghəshi dza kwa kwəma kwa kwəma kwa kwal Hyala, njasa ɗi Hyala ki. A Kəristəw jakəti mbəzli ci ta mbə ghəciy nza li shi kwətiŋ, njasa ka dəghesler tə vəgha ndə vaa tsəəɓəshi ka ndə kwətiŋ lə bəlititi.

Ma ntsaa mətiy lə Kəristəwəy, ka sləkəvə shi tə hiɗi ghwəlaw

20 A ngwarmərə, a ghwəy sənay kiy, mbəzliy bəkwəshi kwasəbə *Kəristəw nza ghwəy gwanaŋwəy. Va tsəgha na kiy, ka mbay hyeler lə mbəreketiy sləkəŋwəy ghwəlaw. Ya sa nzana tsəgha ghənzə kiy, tawa zhini ghwəy zhəmbəŋwəy mbə məni shiy nja mbəzliy sənay ma Yesəw diɓa kia? Wa shiy mənishi va, zhaŋwəy ghwəy zhəmbə nəw kwəma

2:12 2:12 3:1; Rm 6:3-4; Ef 1:19-20; 2:6 **2:13 2:13** Ef 2:1, 5 **2:14 2:14** Ef 2:15-16; 1Pi 2:24 **2:15 2:15** 2:9-10 **2:16 2:16** Rm 14:1-6 **2:17 2:17** Ebr 8:5 **2:18 2:18** Ef 1:21 **2:19 2:19** 1:18; Ef 4:16 **2:20 2:20** 2:9-10; Gal 4:3-5, 9

jijihiŋwəy, diɓa kia? Tawa zləɓa ghwəy məndiy gəzaŋwəy gəla shi nə məndi va.
21 Shi tsa' ni vay, əntaa gha ɓəshi ma. Əntaa gha dzəghə nini ma. Əntaa
gha dapə nini lə dəvə gha diɓa ma, kə məndia?
22 Gəla kwəma jijihi vay, dzəkən shiy dzaa kərəshi sa ka məndiy
ghərahwə sləni li shi gəzə ghəshi kwəma. Ndə ngəri zəzəvəshi na ta
ɓənishi kaa mbəzli.
23 Ta na navay, mba'a kə ndəə nighə kwəma va na, nja kwəmaa səəkə
mbə sənata kwəma ka naa nza. Sa nzanay, ə gəzə na kaa mbəzli a
ghəshi jihəvaa dzəmbə cə'wə Hyala, ka zhəghəti ghən tsa shi jəwə, ka sa
ngəra'wə kaa vəgha shi. Shi va gwanashi e gəzaŋwəyəy, ka dza ghəshiy
kəətitəŋwəy ta mbay ghwəy zhini ghən kaa shi jikir ni maw vəgha ndə
ngəriw.

3

1 Ghwəy kiy, a ghwəy sənay mbəzli zhanakati Hyala sati mbə məti
kwasəbə Yesəw Kəristəw nza ghwəy. Va tsəgha na kiy, ta shi mə ghwəmə
pə ghwəy fə ghən. Shi vay, tə pətsa nza Yesəw Kəristəw ghəshi. Məɓa
nzəyəy na tə dəvə kwa bəzəmə Hyala.
2 War dzəkən shi mə ghwəmə pə ghwəy zəzə ya hwəmɓa. Ka zəzə ni
tə hidi ghwəy ma.
3 A ghwəy sənayəy, mbəzliy bəkwəshi nza ghwəy. Dzəghwa Hyala
mba'a mbələyŋwəy piy tsa ghwəy jakə lə Kəristəw.
4 Yesəw Kəristəw na piy tsa ghwəy kataŋ tsa. Sa ka na zhəkəy, ta səəkə
dza ghwəy dza li gwanaŋwəy kwərakwə lə shəndəkə tsa ci.

Nzəy tsa kwataŋa lə nzəy tsa 'war'war tsa

5 Ghənzə tsəgha kiy, kərakə pə ghwəy fəy məni shi tikə tə hidi ni
gəmgəm ni. Mba'a ghəshi mənishi nja shi bəkwə bəkwə ni mbə piy
tsa ghwəy. Kərakə pə ghwəy lə ghwərghwər, lə məni kwəma rəɗa rəɗa
na, mba'a məni shi ha'wə ha'wə ni, lə maw shi gəmgəm ni, mba'a məni
mətsə. Sa nzanay, məni mətsə ta shiyəy, ghala mbə lə ta mbəriw.
6 Tə mbərkə shi gəmgəm ni va gwanashi məməni mbəzli dza Hyalaa
ɓakən nəfə kən mbəzliy di ma fəti ta kwəma nzə va ki.
7 Kwataŋa kiy, tsəgha niy nza ghwəy nja mbəzli va kwərakwə ki. Kwəma
jikir na mbə vəgha ghwəy niy sləkəŋwəy na.
8 Nana kiy, zlashim shi jikir ni va, ka sati nəfə tsa ghwəy ma, ka ɓə
nəfə ghwəy dzəkən mbəzli ma, ka məni ndərəm ghwəy ma, ka tsəərə
mbəzli ghwəy ma, ka gəzə kwəma ha'wə ha'wə na ghwəy səkwa tə miy
tsa ghwəy ma.
9 Ka slasla dzərvə ghwəy kaa ghən tsa ghwəy kwa jipə ghwəy ma. Sa
nzanay, a ghwəy zlay nzəy tsa ghwəy niy nzəy ghwəy kwataŋa, lə shiy
niy məni ghwəy gwa'a.
10 A ghwəy kwəmavə nzəy tsa 'war'war tsa nana, Hyala ndaŋwəy na.
Ma nzəy tsa 'war'war tsa vay, Hyala ka naa gwəma njasa səəmə vici, nza
ghwəy mbəə nza nja ghənzə, ghənzə saa ngati nzəy tsa 'war'war tsa va,
zhini mba'a ghwəy sənata wəzə wəzə.
11 Ava va tsəgha nzana nana kiy, shiy tiɓaa tihəvəri *ka Zhəwifə lə

2:21 2:21-22 Ezay 29:13; Mt 15:9; 1Tim 4:3; Ebr 13:9 **3:1 3:1** 2:12; Ef 1:20 **3:2 3:2** Mt 6:33 **3:3 3:3** Rm 6:4; 2Kwər 5:14 **3:4 3:4** Gal 2:20; Flp 1:21; shəndəkə: 1:27; Flp 3:21; 1Kwər 15:43; 1Zhŋ 3:2 **3:5 3:5-8** Gal 5:19-21 **3:5 3:5** Rm 6:6, 11; Gal 5:24; Ef 4:19; 5:3 **3:6 3:6** Ef 5:6 **3:7 3:7** Rm 1:18; Ef 5:8 **3:8 3:8** Ef 4:29; 5:4 **3:9 3:9** Ef 4:22, 25 **3:10 3:10** Ghava 1:26-27; Ef 4:24 **3:11 3:11** 2:11; Gal 3:28; 1Kwər 12:13

*mbəzliy kamaa ka Zhəwifəw. Shiy tiɓaa tihəvəri mbəzliy *slanti fə'yasa lə mbəzliy slanti maw. Ya mbəzliy tsəhwəlishi ma, lə niy məni kwəma nja mbəzli mbəradzəy, shiy tiɓaa tihəvərishiw. Ya mbəzli pa'pa ni, lə ni ya ya niy, shiy tiɓaa tihəvərishiw. War *Kəristəw kwətiy na ntsa dikə tsa kən shi. Ghəci sa mbə nefer ni ci mbəzli gwanashi.

12 Mbəzli Hyala nza ghwəy, sa tsəhavəŋwəy na, tə sa ɗitəŋwəy na. Ghənzə tsəgha kiy, məniŋwəyəm ka mbəzliy zhəhwər ta nihwəti mbəzli. Ka məni wəzə kaa mbəzli, ka kəli ghən tsa ghwəy ghwəy ma, wəzə kə hwər tsa ghwəy, ə pə ghwəy sə'wa kwəma.

13 Sə'wa pə ghwəy sə'wa kwəma kwa jipə ghwəy. Mba'a kə ndə məntəŋwəy kwəmay, pəlayəm mbə nəfə tsa ghwəy. Ya hwəmɓay, pəlatam kwəma mbə nefer ghwəy kwa jipə ghwəy, njasa pəlataŋwəy Ndə sləkəpə va na ghwəy mbə nəfə ci kwərakwə.

14 Dzəkən shi va gwanashi kiy, mətsahakənəm ɗi, sa nzanay, ɗi na saa dzaa jakətəŋwəy ka mbəzli kwətiŋ.

15 Zlayəm kwal kaa zərkə tsa ndaŋwəy Yesəw Kəristəw va a ghəci nighəə dzəkən nefer ghwəy. Sa nzanay, ta nza ghwəy ka ndə kwətiŋ harvəŋwəy Hyala gwanaŋwəy, lə ta mbəə nza mbə zərkə tsa va. War 'wəsa pə ghwəy mananta ya hwəmɓa.

16 Zlatanavəm kwal kaa kwəma Kəristəw a ghənzə təhayŋwəy nefer ghwəy tərəŋw. Ɓənim kwəma Hyala kwa jipə ghwəy, gəzəm kwəma kaa ghən tsa ghwəy, lə sənata kwəma mbə wəzə, lə məhərli wəzə na. Manantam 'wəsa kaa Hyala kwa cəm, lə nefer ghwəy gwanashi. Ka fal slən tsa nzə lə cemer kwa Zliya Hyala, ka ndəgha waza, ka fal lə cemer dza Safə tsa nzə ɗewɗew tsaa ciŋwəy.

17 Ya wa kwəma məni ghwəy, lə na gəzə ghwəy gwa'ay, lə slən tsa Ndə sləkəmmə Yesəw kə taa nza. Manantam 'wəsa kaa Dəmmə Hyala mə ghwəmə lə slən tsa ci diɓa.

Njasa dza nzəy tsa mbəzliy nəw Hyala təɓə kwa jipə shi

18 Favə tə ghwəy, ghwəy ghwəy mi'iy, ɗim fəti va zhər ghwəy njasa təɓə mi'iy jakəshi lə Ndə sləkəmməə məni.

19 Ghwəy ghwəy zhər diɓay, ɗi pə ghwəy ɗi mi'i ghwəy wəzə. Əntaa ghwəy nza ghyanakə mbə nzəy tsa ghwəy li shi ma.

20 Ghwəy ghwəy ndərazhi ɓay, fam kwəma, ya namaɓa va mətikwəkwər ghwəy. Ava kwəma ɗi Ntsaa sləkəmmə ghwəy məni.

21 Ghwəy ghwəy didihi ɓay, əntaa ghwəy dzaa ɓə nefer ndərazhi ghwəy sati ma. Vantaa vəgha shi dzaa mətita mbə kwəma dza ghəshiy məni.

22 Ghwəy ghwəy mevivi diɓay, ɗi pə ghwəy ɗaŋshi fəti kaa mbəzliy sləkəŋwəy ya mbə namaɓa sləni gwa'a. Əntaa ghwəy dzaa jihəva ta ghəra sləni war ghala pətsa ka ghəshiy nza tiɓa, ta mbə ghəshiy falŋwəy gwa'a tsəgha ma. Ə pə ghwəy məni sləni ghwəy lə nəfə kwətiŋ. Sa nzanay, va Ntsaa sləkəmmə hazləni ghwəy.

23 Ya wa sləni ghəra ndəy, lə nəfə kwətiŋ kəə ghəra. Njasa nzana kaa Ndə sləkəmmə Yesəw ghəci ghəra. Ka ghəra ghəci njasa nzana kaa ndə ngəri ma.

24 A ghwəy sənay kiy, Yesəw Ntsaa sləkəmmə də'wə ghən tsa ci dza naa waŋwəy zhəmə ghwəy. Shi wəzə ni fənəy na mə ghwəmə kaa mbəzli ci

---

3:12 3:12-15 Ef 4:2-4 **3:13 3:13** Ef 4:32 **3:14 3:14** Ef 5:2 **3:15 3:15** 1:18, 20; 2Kwər 13:11; Ef 1:23; 4:4 **3:16 3:16-17** Ef 5:19-20; Ebr 13:15 **3:18 3:18–4:1** Ef 5:21–6:9 **3:24 3:24** Ef 6:8

dza naa ɓəŋwəy. Kaa Yesəw *Kəristəw ghəci dikə tsa ghwəy ghəra ghwəy
sləni va.
25 Ma ntsaa dzaa mənti *kwəma jikir na naci kiy, ta kwəmavə zhəmə
jikir tsa mənti na va dza na. Ka dza Hyalaa təra ghalaa dzəghwa mbəzli
mbə sla ngwəvə nzəw.

4

1 Kaa ngəŋwəy gəzee kwəma na, ghwəy ghwəy mbəzliy sləkə mevivi.
Kəsəvəm mevivi ghwəy lə kwal tsa kataŋ tsa, lə nəfə tsa wəzə tsa pə
ghwəy nzəyŋwəy li shi. Sənay tə ghwəy, a Ntsaa sləkəŋwəy tiɓa mə
ghwəmə kwərakwə, pə ghwəy.

Kwa kərni gəzə kwəma Pəl

2 A ngwarməhira, ə pə ghwəy cə'wə Hyala ya hwəmɓa, əntaa ghwəy
dali va məni 'wəsa tsa ghwəy kaa ngəta mbə cə'wə ma.
3 Ghala pətsa ka ghwəy nza mbə cə'wəy, cə'wə tə ghwəy Hyala tə ghəy
kwərakwə, nza Hyala mbəə mətsəhə ghwəniŋəy kwal ta gəzə kwəma nzə
ghəy kaa mbəzli. Ta mbə ghəy canakəvəri kwəmaa niy ghwəɓəy Hyala
mbə *Kəristəw dzəti ngwəla kaa mbəzli. Tə mbərkə kwəma va nzee kwa
fərshina sənzənva.
4 Cə'wəram Hyala, a ghənzə ɓəra bərciy gəzəkəvəri kwəma va pa'i pa'i
kaa mbəzli, njasa təɓə na yən gəzə.
5 Lə məhərli wəzə na kə nzəy tsa ghwəy mbə mbəzliy nəw ma Yesəw
Kəristəw. War kwəmavə ma ghwəy vəghwə ya hwəmɓay, əntaa ghwəy
zlay kəətishi ma.
6 Mba'a pə ghwəy gəzanshi kwəmay, kwəma wəzə na kə dzaa səvəri
mbə miy tsa ghwəy, gar tsə'wəta mbə nefer shi. Sənay tə ghwəy njasa ka
ghwəy zləɓanci kwəma wəzə kaa ntsaa dzaa ɗəw kwəma va ghwəy.

Kwa kərni səkwəpə tsa Pəl

7 A ngwarməhira, ta ghwəniŋwəy zəməmmə Tishikə dzee. Zəməmmə
tsa ɗee, ghəy li ghəra na sləni kaa Ndə sləkəmmə Yesəw kwa zəərə kwətiŋ
na. Lə nəfə kwətiŋ ghəra na sləni va. Ghəci dza naa gəzaŋwəy kwəma
taree njasa nza na gwa'a gwa'a.
8 Va tsəgha ghwənee kaa ngəŋwəy, a ghəci gəzaŋwəy njasa nza nzəy tsa
ghəy tikə. Nza ghwəy mbəə kwəmavə bərci mbə nefer ghwəy.
9 Ghəshi lə 'Wəneshim, tsahwəti zəməmmə tsa ɗi ghwəmmə dza naa
dza. Ma ghəci kwərakwəy, ntsaa kəsəvə sləni Yesəw bekir dəvə ci na.
Ntsaa səəkə mbə məlmə ghwəy na. Ghəshi dza naa gəzaŋwəy kwəma
tikə, ya namaɓa nzə gwa'a.
10 Mbə səkwəŋwəy na Aristarkə, ntsa nza ghəy li tikə kwa fərshina
sənzənva. Mbə səkwəŋwəy na Markə, ntsa nza kar Barnabasəə kwəy
məmə li. Sa ka na tsəhəy vəgha ghwəyəy, ka'wəti tə ghwəy wəzə, njasa
niy gəzaŋwəy ya va.
11 Mbə səkwəŋwəy na Yesəw tsa har məndiy Zhəsətəsə kwərakwə. Mbə
*ka Zhəwifəə ɓanavə nefer shi kaa Hyalay, war mbəzli mahkan ni va
na shiy ghəra sləni lə ya, ta gəzə kwəmaa dzəkən sləkə tsa sləkə Hyala
mbəzli. Ghəshi dəpətəra na nəfə tsee.

3:25 3:25 Zhk 2:1 **4:1 4:1** SləniTaH 25:43 **4:2 4:2-4** Rm 15:30; Ef 6:18-19 **4:2 4:2** Flp 4:6; 1Tes 5:17 **4:3 4:3** Rm 15:30 **4:4 4:4** 1:26 **4:5 4:5** Ef 5:16 **4:6 4:6** Ef 4:29; 1Pi 3:15 **4:7 4:7** Tishikə: Ef 6:21-22 **4:9 4:9** 'Wəneshim: Flm 10-12 **4:10 4:10** Aristarkə: SləniKY 19:29; 27:2; Flm 24; Markə: SləniKY 12:12

12 Mbə səkwəŋwəy na Epafərasə, ntsaa səəkə mbə məlmə ghwəy diɓa.
Ndə ghəra sləni tsa Yesəw *Kəristəw na. Mbə cə'wə Hyala ka naa nza tə
ghwəy tərəŋw ya hwəmɓa, nza ghənzə mbəə garətəŋwəy kwa kwal tsa
nzə wəzə wəzə, kala kwəfəghə ma ghwəy. A ghwəy mbəə nza ka mbəzli
təhə təhə ni kwa kwal tsa nzə. Mba'a ghwəy sənashi shi ɗi Hyala wəzə,
nza ghwəy mənishi.
13 Yən də'wə ghən tseyey, e sənay njasa tsəva na mbə sləni tərəŋw ta
kəətiŋwəy ghwəy lə mbəzli ka Lawədishe, mba'a ka Hyerapəlisə.
14 Mbə səkwəŋwəy na madigammə Ləwka tsa ɗi ghwəmmə, dəkwətər
tsa ghwəmmə, mbə səkwəŋwəy na Demasə kwərakwə.
15 Səkwətəŋəy tə ghwəy ngwarməhimmə mbə nəw Yesəw mbə məlmə
ka Lawədishe. Zhini mba'a ghwəy səkwəti Nimfa diɓa, lə mbəzliy ɓasəva
ta cə'wə Hyala kəghi tsa nzə gwa'a.
16 Ma sa ka ghwəy jangamti zliya na gwa'ay, nza ghwəy vəlanavəshi
kaa mbəzliy nəw Yesəw Kəristəw mbə məlmə Lawədishe, nza ghəshi
jangəti kwərakwə. Sa ka ghəshi vəlikəvəŋwəy na shi va tsaslanaghəshee
kwərakwə ɓa na, nza ghwəy zhiniy jangəti.
17 Gəzancim kaa Arshipə a ghəci məni məhərli, ta mbə ghəciy ghəra
sləni fanambə Ndə sləkəpə Yesəw Kəristəw va mbə dəvə ci lə kwal tsa
nzə.
18 Yən yən Pəl kiy, avanɗaa tsasli kwəma na dzəghwa tikə lə dəvee, ta
səkwəŋwəy. A səkwəŋwəy ya. Əntaa ghwəy zamti ghən ta nza tsa nzee
tsa kwa fərshina ma. Nza ghwəy nza ki, nza Hyala məntəŋwəy wəzə hwər
tsa nzə.

4:12 4:12 Epafərasə: 1:7; Flm 23 **4:14 4:14** Ləwka: 2Tim 4:11; Flm 24; Demasə: 2Tim 4:10
4:15 4:15 Lawədishe: ShiZhŋ 3:14 **4:17 4:17** Arshipə: Flm 2 **4:18 4:18** 1Kwər 16:21; Ef 1:1; 3:1

Kwa taŋa zliya tsasliti Pəl kaa ka Tesalənikə

Kwəma dza ghwəmməə gha sənataa dzəkən zliya na

Ghala pətsa tsasli Pəl zliya nay, ghəci mbə məlmə Kwərintə na, mbə wə kwa ɓaka wə ci. Kaa mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə Tesalənikə, tə hidĩ ka Masedəwan, ndəkwə ndəkwə lə məlmə Filipə tsasli na zliya na. Kwataŋay a Pəl niy ghərahwə sləni mbə məlmə Tesalənikə va. Mba'a niy gəzanshi Yəwən kwəma wəzə na kaa mbəzli mbəɓa, mba'a ghəshi mənishi ka mbəzliy nəw Yesəw Kəristəw ki. Ma ləy hwəm ki na, dza *ka Zhəwifə mbə məlmə va ka hərhə va Pəl, mba'a ghəshi təhamti ki. A ghwəy dzaa kəsay nəwər tsa va mbə zliya ka kwal Yesəw vəh 17:1-14. Ma na Pəl naci kiy, niy kərəta zəzə kwəma ciy dzəkən mbəzliy nəw Kəristəw mbə məlmə vaw. Va tsəgha ghwənay na Timəte ta dza ta kəətishi. Ma sa zhəghəkəvay Timəte na, mba'a gəzanci kaa Pəl dzəkən nzəy tsa mbəzli va. Kala shiy səəti məhərli shi tiɓa ya tsəgha sahwə ghəshi ngəra'wə. Sa favə Pəl kiy, ma tsaslanaghəshi na zliya na ki.

Avanay njasa nəwva kwəma mbə zliya na:

Vəh 1 pa' tə vəh 3 Pəl mbə fal mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə Tesalənikə sa garəshi ghəshi jarjar kwa kwal Hyala, ya tsəgha na ghəshi mbə sa ngəra'wə. Mba'a gəzanshi diɓa njasa mawti na dza ta kwəmay li shi.

Vəh 4:1-12 Pəl mətsahanshi bərci kaa ka Tesalənikə nza ghəshi dza kwa kwəma kwa kwəma lə nəw kwal tsa shi va wəzə. Nza ghəshi nzəy shi wəzə ɓa.

Vəh 4:13 pa' tə vəh 5:1-11 Pəl gəzanshiy dzəkən səəkə tsa Yesəw ta ɓasə mbəzli ci.

Vəh 5:12-28 Kwa kərni gəzə kwəma Pəl, mba'a səkwə ka Tesalənikə.

Səkwəpə

1 Yən yən Pəl, mba'a Shilasə, mba'a Timəte, tsasli na zliya na, kaa mbəzliy nəw Yesəw *Kəristəw mbə məlmə Tesalənikə. Səkwəə səkwəŋwəy ghəy ghwəy mbəzli Didi Hyala, lə shi Ndə sləkəpə Yesəw Kəristəw. Məntəŋwəy wəzə hwər tsa nzə Hyala, mba'a ndaŋwəy zərkə mbə nzəy tsa ghwəy!

Njasa nza nzəy tsa ka Tesalənikə lə njasa ɓanavə ghəshi nefer shi kaa Yesəw

2 Ya hwəmɓa cə'wə ghəy Hyalay, mbə cə'wə ka ghəy nza tə ghwəy kwərakwə. War mbə mananta 'wəsa ka ghəy nza ta kwəma ghwəy gwanaŋwəy.

3 Tsəhəŋəy ma ghəy kwa kwəma dəmmə Hyalay, war mbə zəzə ka ghəy nzaa dzəkən sləni wəzə na ghəra ghwəy tə sa ɓanavə ghwəy nefer ghwəy kaa Hyala, lə dzəkən jihə tsa jihəva ghwəy ta sləni va, sa dĩ ghwəy Yesəw Kəristəw, zhini ka zəzəə dzəkən fə tsa fəy ghwəy ghən tsa ghwəy gəzliŋə tərəŋw ta Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw.

1:1 1:1 Shilasə: 2Kwər 1:19; 2Tes 1:1; 1Pi 5:12; Timəte: 1Kwər 4:17; Tesalənikə: SləniKY 17:1
1:2 1:2-3 2:13; Flp 1:3; Kwəl 1:3; 2Tes 1:3; 2:13 **1:3 1:3** 5:1-2

4 Ghwəy ghwəy mbəzli ɗiti Hyala niy ngwarməhiŋəyəy, a ghəy sənay
Hyala təravəŋwəy na ta mbə ghwəy nza ka mbəzli nzə.
5 Ghala pətsaa gəzaŋwəy ghəy va Yəwən kwəma wəzə nay, niy mənta
na nja kwəma ka ndə vaa gəzə lə miy gwa'a tsəghaw, lə bərci mbə, ka
ghəra sləni *Safə tsa Hyala mbə ghəy niy gəzə ghəy kwəma, mba'a ghəy
niy sənay wəzə wəzə, kwəma kataŋ na sa gəzə ghəy va, pə ghəy. A ghwəy
sənay ya nzəy tsa ghəy njasa niy nzana, ghala pətsaa nza ghəy mbə ghwəy,
ta mbəə kəətiŋwəy niy nzəy ghəy gəla nzəy tsa va.
6 Sa dza ghwəy kiy, mba'a ghwəy nəwvə səəbə ghəy, lə sa Ntsaa
sləkəmmə. Ghala pətsaa zləɓavə ghwəy kwəma Hyalay, tərəŋw niy
sahwə ghwəy ngəra'wə. Ya tsəgha nzə kiy, a Safə tsa Hyala ɗewɗew tsa
niy ndaŋwəy vəshi dalala ta kwəma va.
7 Mbə kwəma va tsəgha kiy, mba'a ghwəy məniŋwəy ka mbəzliy ci kwal
tsa wəzə tsa kaa mbəzliy nəw Yesəw tə hiɗi ka Masedəwan lə shi ka Akay
gwa'a.
8 Ava war tə mbərkə kwəma ghwəy pəlivərivata kwəma Ntsaa
sləkəmməə dzəmbə mbəzli ɗaŋ. Kwataka tə hiɗi ka Masedəwan lə ni
ka Akay na gwa'a tsəghaw. Ya pa' kwəmaɓay, a mbəzli favə njasa ɓanavə
ghwəy nefer ghwəy kaa Hyala. Sa nzana gwa'a mbəzli favə kwəma va
kiy, nahwəti kwəma tiɓa ghwəla gar zhini ghəy mətsahanshiw.
9 Ghəshi də'wə ghən tsa shi ka naa sla kwəma ghwəy. Ka gəzə njasaa
niy ka'wətəŋəy ghwəy ghala pətsaa nza ghəy mbə məlmə ghwəy, ka gəzə
njasa zlay ghwəy kwəma ta mbəreketi mba'a ghwəy zhəghanavə nefer
ghwəy kaa Hyala, ka ghəranta sləni ghənzə Hyala kataŋ na, kwa ɓəpə
piy.
10 Sa zlay ghwəy ta mbəriy, dzəghwa ghwəy ka ndəghə zhəkə tsa
Zəghwə nzə va dzaa səəkə mə ghwəmə. Zəghwə nzə vay, ghəci na Yesəw
tsa zhanakati Hyala va mbə məti. Ghəci mbəlantəmmə na va *kwəma
jikir na, nəghətaa Hyala dzaa ɓə nəfəə dzəkən ghwəmmə ghala ngwəvəə
dza vaa səəkə.

2

Njasa ghərati Pəl sləni Hyala mbə məlmə Tesalənikə

1 A ngwarməhiŋəy, ya ghwəy də'wə ghən tsa ghwəyəy, a ghwəy sənay,
tsəhə tsa ghəy va mbə ghwəyəy, gəməy niy nza naw, pə ghwəy.
2 A ghwəy sənay, maɗi ghəy tsəhə mbə ghwəyəy, a ghəy sahwə
ngəra'wə mbə məlmə ka Filipə, ka tsəərəhwəŋəy məndi. Saa tsəhəŋəy
ghəy mbə ghwəyəy, war ghwəlashi niy nza ka ɗi ma kwəma ghəy ɗaŋ.
Dzəghwa Hyala mba'a fambəŋəy bərci mbə nefer ghəy, mba'a ghəy
gəzaŋwəy kwəma nzə wəzə na ya war mbə ngəra'wə tsa va ghəy tsəgha
ki.
3 A na kwəma gəzə ghəy kaa mbəzliy, dzərvə dzar mbəw, kwəma
gəmgəm na mbə nəfə tsa ghəy mbə gəzə nzəw, ndə tiɓa ghəy ngəɗi liw.
4 Na na ghəyəy, kwəma gəzaŋəy Hyala na sa gəzanshi ghəy kaa mbəzli.
Kwəmaa dzaa təɓanshi kaa ke ngəriy gəzə ghəyəw, kwəmaa dzaa təɓanta
kaa Hyala, ghənzə saa sənashi nefer ghəy na sa gəzə ghəy. Sa nzana mba'a
ghənzə naŋəy mək gar gəzə kwəma nzə. Va tsəgha fambəŋəy na gəzə
Yəwən kwəma wəzə na va mbə dəvə ghəy.

1:4 1:4 2Tes 2:13, 16 **1:5 1:5** 1Kwər 4:20 **1:6 1:6** SləniKY 17:5-9; 2Kwər 6:10; 2Tes 3:7, 9 **1:8 1:8** Rm 1:8 **1:9 1:9** Zhŋ 17:3; SləniKY 14:15 **1:10 1:10** 5:1-2, 9; Rm 5:9 **2:1 2:1** 1:5, 9 **2:2 2:2** SləniKY 16:19-24; 17:1-9 **2:3 2:3** 2Kwər 4:2 **2:4 2:4** Zher 11:20; 1Tim 1:11; Gal 1:10; Ef 3:2

5 A ghwəy sənay, na na ghəyəy, səəkə ghəy fəyŋwəy ghani ta gəzaŋwəy
kwəmaa dzaa təɓaŋwəyəw, səəkə ghəy mənəhwə kwəma ta kwəmavə
shi mbə dəvə ghwəyəw. Ava Hyalaa favə, ghənzə dza naa ndəgha fəti tə
ghəy!
6 Səəkə ghəy pəlahwə dikə, a məndi fəə dzəti ghəy, pə ghəy mbə kwəma
ghəy, ya va nihwəti mbəzliw.
7 A na nava ghəy kəə dĩ nzay, a ghəy ni mbəzli dikə dikə ni nza ghəy,
pə ghəy. Sa nzanay, *ka kwal Yesəw nza ghəy. Ya tsəgha nzə kiy, dĩ
nava kwəma ghəyəw. Ə na naa zhini ghəy mənĩŋəy ka mbəzliy njədĩ ma
kwəma, ka məni kwəma lə ghwəy njasa ka məmə kwa ndərazhi vaa məni
lə ndərazhi nzə.
8 Kwəma gaga səəkə ghəy mbə dĩŋwəyəw. Tə mbərkə dĩ tsa vay,
kwataka yəwən kwəma Hyala va wəzə na na saa dĩ ghəy gəzaŋwəy
gwa'a tsəghaw, lə piy tsa ghəyəy gwa'a niy dĩ ghəy ndaŋwəy, sa nzanay,
tərəŋwŋəy mawti ghəy kwəma ghwəy.
9 A ngwarməhiŋəy, a ghwəy niy nay, ghəy mbə gəzaŋwəy yəwən kwəma
Hyala va wəzə nay, tərəŋw niy irəhwəvaŋəy ghəy havəghwə lə həvir lə
sləni, ta shi zəməə dzəghwa hwər ghəy, vantaa ghəy dzaa fakənŋwəy
ngəra'wə tsaa pəlaŋəy shi zəmə.
10 Ghala pətsaa nza ghəy mbə ghwəy ghwəy mbəzliy ɓanavə nefer
ghwəy va kaa Yesəwəy kwəma wəzə na niy məni ghəy, ka nəw kwəma lə
kwal tsa nzə, niy nza kwəma tiɓa gar ndaŋəy fəti məndi mbəw. Ghwəy
də'wə ghən tsa ghwəy dza naa ndəghamti fətiy dzəkən ghəy, mba'a Hyala
də'wə ghən tsa nzə kwərakwə ɓa.
11 Ya ghwəyŋwəyshi na, a ghwəy sənay njasa niy məni ghəy lə ghwəy
gwanaŋwəy kwərakwə, war njasa ka didi vaa kəəti ndərazhi ci.
12 War ə niy ciŋwəy ghəy kwəma ka ghwəy məni kwa kwal Hyala, ka
mətsəhəŋwəy bərci, ka pəla kwal tsaa kəətiŋwəy ta mbə ghwəy nəw kwal
Hyala njasa dĩ na. Hyala va haraŋwəy na ta nza ghwəy lĩ mbə shəndəkə
tsa nzə tə pətsa sləkə na.
13 Zhini ɓay, zlay məni 'wəsa ghəy kaa Hyala diɓaw. Sa wanay, sa nzana
ghala pətsaa tsəhəŋəy ghəy va mbə ghwəy ta gəzaŋwəy kwəma Hyalay,
a ghwəy niy fa kwəma va, mba'a ghwəy niy zləɓavə mbə nefer ghwəy
ka sənay kwəma Hyalaa sava kataŋ, kwəmaa səəkə va ndə ngəri naw, pə
ghwəy. Ta na navay, kwəmaa səəkə va Hyala na. Ghənzə na saa ghəra
sləni va mbə ghwəy lə bəliti, ghwəy ghwəy mbəzliy ɓanavə nefer ghwəy
va kaa Yesəw *Kəristəw.
14 Ghwəy kiy ngwarməhiŋəyəy, kwəmaa kəsashi nihwəti mbəzli Hyala
va ɓanavə nefer shi kaa Yesəw tə hidĩ ka Zhəwde na saa kəsaŋwəy
va. Njasaa niy sanamiyshi *ka Zhəwifə va ngəra'wəy, tsəgha samiyŋwəy
mbəzli tə hidĩ ghwəy ngəra'wə kwərakwə.
15 Ka Zhəwifə vay, ghəshi bakwamti na ka gəzə kwəma Hyala niy
nza, zhini mbəh ghəshi pəəsliti Yesəw Ndə sləkəmmə. Ge'i lə tsa ghəy
tsa vəghwə diɓa kiy, a ghəshi samiyŋəy ngəra'wə kwərakwə. Ka məni
kwəmaa təɓanta kaa Hyala ghəshi ya jəwəw. Ka jaka mbəzli gwa'a gwa'a
mənishi ghəshi.
16 Makəə makəŋəy ghəshi va gəzanshi kwəma Hyalaa mbəlitishi kaa
*mbəzliy kamaa ka Zhəwifə. Mbə kwəma məni ghəshi va tsəghay, ə

2:5 2:5 2:10; SləniKY 20:33; 2Kwər 1:23 **2:6 2:6** Zhŋ 5:41, 44 **2:9 2:9** 2Tes 3:7-9; SləniKY 18:3 **2:10 2:10** 2:5 **2:11 2:11** SləniKY 20:31 **2:12 2:12** 4:1; Rm 5:2; Flp 1:27 **2:13 2:13** 1:2-3; Gal 1:11-12 **2:14 2:14** SləniKY 17:5 **2:15 2:15** SləniKY 2:23; 9:23, 29; 13:45, 50; 14:2, 5, 19; 17:5, 13; Rm 11:28; 2Kwər 11:23-29 **2:16 2:16** Mt 23:31-33

kərkamti ghəshi məni kwəma shi jikir na, dzəghwa Hyala mba'a ɓəti nəfəə dzəkən shi lə ngwəvə nzə.

Nzəy tsa ka Tesalənikə dəpanati nəfə tsa Pəl

17 A na na ghəy na ghəy kiy ngwarməhiray, ya tsəgha kama ghəy mbə ghwəy lə vəgha ghəy nanay, war mbə zəzə nza ghəy dzəkən ghwəy. Tərəŋw səəkə ghəy mbə pəla zha ta kwəmay lə ghwəy, sa nzanay, ləy hwəm saa ɓarvaŋəy ghəy va mbə ghwəy ta vəghwə jəwəy, lə ɗi zhəghəvaa zhəmbə ghwəy niy nza ghəy.

18 Va tsəgha niy ɗi ghəy tsəhəŋəy mbə ghwəy. Yən də'wə ghən tsee yən Pələy, ɗaŋ səɗee səəkee mbə pəla kwal tsaa zha ta nighəŋwəy, dzəghwa mba'a *ndə jaka tsa Hyala makəhwə kwal va ghəy.

19 Ta na navay, gar maw kwəmə nza ghəy lə ghwəy, sa nzanay, mbəzli Hyala nza ghwəy, kwataka tə mbərkə nihwəti mbəzli Hyala fəy ghəy ghən tsa ghəy gəzliŋə ta zhəmə Hyalaw, lə ghwəy ta na kwərakwə. Ghwəy ɓəŋəy na vəshiy dzəmbə nefer ghəy, tə ghwəy sənay məndi, a ghəy ghərati sləni wəzə na, kə məndi. Lə kwəma ghwəy dza ghəy vəshi kwa kwəma Ndə sləkəmmə Yesəw fəca dza naa zhəghəvaa zhəkə.

20 Tsəgha na nava kataŋ, ghwəy na ni ghəy mbəzli mənishi sli'i ghəy pay ti shi, lə vəshi nza ghəy mbə nefer ghəy tə mbərkə ghwəy.

3

1-2 Ma sa nzana mba'a ghəy hyayvaŋəy, kala səəkə ghəy favə gaka ghwəy ki na, dza ghəy mba'a ghəy təkəti: «Wəzəɓa dza ghwəm ghwənanaghəshi Timəte na, mba'a ghwəm nzəyəm kwətim mbə məlmə Aten» pə ghəy. Dzəghwa ghəy tsəgha ki, mba'a ghəy ghwənəghəŋwəy Timəte. Ghəci kiy, a ghwəy sənay zəməmmə na. Ntsa ghəra ghəy sləni Hyala li jakəjakə, ta gəzə kwəma *Kəristəw wəzə na kaa mbəzli na. Ma kwəma ghwənəghəŋwəy ghəy Timəte tiy, ta mbə ghəciy mətsahavəŋwəy bərci, lə ta mbə ghəciy kəətitəŋwəy nza ghwəy mbəə garəŋwəy jarjar tə kwəma Hyala ɓanavə ghwəy va nefer ghwəy.

3 Vantaa ndə ya kwətiŋ mbə ghwəy dzaa hwəy zlata kwəma Hyala, va ngəra'wə tsa saŋwəy məndi va. Na navay, a ghwəy sənay ngəra'wə tsa tsəgha tsa vay, nahwəti bəla mbə nzəy tsa ghwəmmə na ghwəmmə mbəzli Hyala.

4 Ghala pətsaa nza ghəy va mbə ghwəyəy, a ghəy niy gəzamtəŋwəy ta sammə ngəra'wəə dza məndi, pə ghəy niy ni. Ghəci na sa kən ghwəy tsa sana njasa niy sənay ghwəy va.

5 Va tsəgha nzana, sa sənay ya mbə sa ngəra'wə tsa va niy nza ghwəy pənəy, kala mbayee zhiniy sə'wati nava kwəma. Dzəghwee ki, ɓəŋ yən ghwənəghə Timəte kaa ngəŋwəy, a ghəci dzaa nighətəŋwəy, ta mbee sənay nda garəŋwəy ghwəy jarjar tə ɓə tsa ɓanavə ghwəy va nefer ghwəy kaa Yesəw. Sa nzanay, mbə dza niy nza heree va nəghətaa *ndə jaka tsa Hyala dzaa həərəhwəŋwəy, mba'a ghwəy zlata nəw kwəma Yesəw. Ka gha nighə ki na, givə gəmta sləni ghərati ghəy va mbə ghwəy taa nza.

6 Dzəghwa ndəs Timəte zhəkəy sana ki, sa səəkə na mbə ghwəy, dza na mba'a slakəŋəy kwəma nzəy tsa ghwəy njasa nza na. A ghwəy ɓanavə nefer ghwəy kaa Yesəw gwanashi, mbə ɗiva nza ghwəy kwa jipə ghwəy, kə. Ma kə ɓa na: War kən ghəy ka zəzə kwəma ghwəy nza ya hwəmɓa,

---

2:17 2:17 3:10 **2:19 2:19-20** 1Kwər 9:24-25; Flp 4:1; 2Tes 1:4 **3:1-2 3:1** SləniKY 17:15 **3:1-2 3:2** Tim: 1:1 **3:3 3:3** Ef 3:13; 2Tes 1:4; 2Tim 3:12 **3:4 3:4** SləniKY 14:22 **3:5 3:5** Flp 2:16 **3:6 3:6** SləniKY 18:5; 2Tes 1:3; 1Tim 1:5; Flm 5-7; Gal 5:6

tərəŋw ɗi ghwəy zhiniy kwəmay lə ghəy kwərakwə, njasa nza ghəy va war mbə ɗi zhiniy kwəmay lə ghwəy, kə.
7 Ya tsəgha nza ghəy mbə sa ngəra'wə tərəŋw kiy ngwarməhiŋəyəy, war sa səəkə Timəte gəzaŋəy kwəma nzəy tsa ghwəy njasa ɓanavə ghwəy nefer ghwəy gwanashi kaa Yesəwəy, mba'a ghəy kwəmavə bərci mbə nefer ghəy.
8 Nana kiy, a her ghəy zhəghwashi sa nzana, mba'a ghwəy garəŋwəy jarjar mbə jakəva tsa ghwəy lə Ndə sləkəpə.
9 Sənay ghəy njasa dza ghəy məni tsava 'wəsa kaa Hyala ta vəshi ndaŋəy ghwəy naa dzəmbə nefer ghəyəw.
10 Havəghwə lə həvir nza ghəy mbə cə'wə Hyala tərəŋw tərəŋw a ghənzə ndaŋəy kwal ta mbə ghwəmməə zhiniy nay ghən tsa ghwəmmə, zhini mba'a ghəy ɓanavəŋwəy nihwəti shi sənashi ma ghwəy kwa kwal Hyala.
11 ə cə'wə ghəy dəmmə Hyala də'wə ghən tsa nzə, ghəshi lə Ndə sləkəmmə Yesəw, a ghəshi gwəmantəŋəy kwal tsaa tsəhə mbə ghwəy.
12 ə cə'wə ghəy Ndə sləkəmmə a ghəci mətsəhəti kəli ɗi tsa ɗi ghwəy va ghən tsa ghwəy tərəŋw dalala, lə ɗi tsa ɗi ghwəy va nihwəti mbəzli diɓa, nza ɗi tsa ghwəy nza yəmyəm lə ɗi tsa va ghəy tə ghwəy kwərakwə.
13 Ma ghalaɓa kiy, ta fambəŋwəy bərci dza Ndə sləkəmmə mbə nefer ghwəy, ta mbə ghwəy nza ɗewɗew kala fəti dzar kwa kaɓaka ghwəy kwa kwəma Dəmmə Hyala fəca dza Yesəw Ntsaa sləkəmmə zhəghəvaa zhəkə ghəshi lə mbəzli ci.

4

Naa təɓanta kwəma kaa Hyala

1 Naa tərmbə nana kiy ngwarməhiŋəyəy, a ghəy niy ɓanavəŋwəy njasa təɓə na mbəzliy nəw Yesəw məni ta təɓanta kaa Hyala. Dzəghwa tsəgha ghwəy məni sənzənva. Sana kiy, a cə'wəŋwəy ghəy tərəŋw lə slən tsa Yesəw Ntsaa sləkəmmə, mətsəhəm məni kwəma va tsəgha.
2 Kwəmaa gəzaŋəy Ndə sləkəpə Yesəw va, mba'a ghəy ɓanavəŋwəyəy, a ghwəy sənata.
3 Ma kwəma ɗi Hyalay, mba'a ghwəy məniŋwəy ɗewɗew, Ka ndəghwə ghən tsa ghwəy va məni njəfa.
4 Ya wa ndə mbə ghwəyəy, sənay tə ghəci kəsə ghən tsa ci mbə nzəy tsa ci ɗewɗew lə bama ti.
5 Əntaa ghwəy zlay ndərshiy tsa ghwəy mbahəŋwəy dzəmbə kwəmaa təɓə ma nja mbəzliy nəw ma Hyala ma.
6 Əntaa ndə ya tsamaɓa ci mbə ghwəy dzaa mananci *kwəma jikir na kaa tsahwəti zəmbəghəy tsa mbə nəw Yesəw, ya ka sla mətsə ta mali ci, ya ka gwəfə shi ci ma. A ghəy niy gəzaŋwəy kwəma va wəzə wəzə ghala kwataŋata, ma gəla mbəzliy məməni shi tsəgha ni vay, ta ɓasanshi ngwəvə dza Ndə sləkəpə, pə ghəy niy ni.
7 Ta na navay, ta nza ghwəmmə ka mbəzliy məməni njəfa harvəmmə Hyalaw, ta nza ghwəmmə ka mbəzli ɗewɗew ni harvəmmə na.
8 Ava va tsəgha nzana ki, ya wa ntsaa zləɓa ma kwəma vay, nəghətaa ghəci ni kwəma ndə ngəriy zləɓa mee kə ma. Kwəma Hyala na sa zləɓa ma na, ghənzə saa ndaŋwəy Safə tsa nzə va ɗewɗew tsa.

3:7 3:7 2Tes 1:4 **3:10 3:10** 2:17 **3:12 3:12** Gal 6:10 **3:13 3:13** 5:1-2; Flp 1:10 **4:1 4:1** 2:13; Kwəl 1:10; 2Tes 3:6 **4:3 4:3** 5:23; 1Kwər 6:13; Ebr 10:10 **4:7 4:7** 4:3; 1Pi 1:15-16 **4:8 4:8** 1Kwər 6:19-20

9 A na kwəma ɗiva kwa jipə ghwəy, ghwəy ngwarməmə mbə nəw
Yesəwəy, ya kala tsasliŋwəy kwəmee dzəkən nava kwəmay, kwəma tiɓaw.
Sa nzanay, a Hyala də'wə ghən tsa nzə ɓanavəŋwəy ɗiva kwa jipə ghwəy
njasa təɓə na.
10 Ava ghənzə na kwəma məni ghwəy sana kaa ngwarməhim mbə nəw
Yesəw tə hidî ka Masedəwan gwanashi, ə cə'wəŋwəy ghəy, a ghwəy zhiniy
mətsəhə dza kwa kwəma kwa kwəma lə ɗi tsa va.
11 Ə pə ghwəy jihəva, ta mbə nzəy tsa ghwəy nza lə zərkə mbə. Ya wa
ndəy, ə kəə nighəə dzəkən ni ci shiy, ka məni sləni də'wə ghən tsa ci ta
təhə ghəzli kən ghən ci. Njasa niy gəzaŋwəy ghəy va ghala kwataŋata.
12 Mba'a pə ghwəy məni tsəghay, war ta fal kwəma ghwəy dza mbəzliy
nəw ma Yesəw dza tərəŋw! Ya nimaɓa shiy ghalaɓa kiy, ka dza ghwəy
ghishi gar dza ghwəy ta cə'wəw.

Gəzə kwəmaa dzəkən mbəzliy nəw Yesəw bəkwəshi, lə dzəkən zhəkə tsa Ndə sləkəpə

13 A ngwarməhiŋəy, ka ɗi ghəy ghwəy kala sənata kwəmaa dzəkən
mbəzliy bəkwəshiw. Əntaa ghwəy taa nza cəlikwə, nja mbəzliy fəy ma
ghən tsa shi gəzliŋə ta zhakati mbə məti.
14 Ghwəmmə kiy, a ghwəmmə sənay a Yesəw mətiy, mba'a Hyala
zhanakati mbə məti pə ghwəmmə. Njana nzana tsəghay, kwəma tiɓa ka
səmməw, a ghwəmmə sənay, mbəzliy ɓanavə nefer shi ka Yesəw, mba'a
ghəshi bəkwəshiy, ta zhanakatishi dza Hyalaa dza, ta nzəy lə Yesəw, pə
ghwəmmə.
15 Ma kwəma dza ghəy na ta gəzə sanay, kwəma gəzəkə Ntsaa
sləkəmmə Yesəw lə miy tsa ci na, ghwəmmə ghwəmmə mbəzliy dzaa nza
tə ghwəməmmə fəca dza Ndə sləkəmmə Yesəw zhəghəvaa zhəkəy, ka
dza ghwəmmə dzammməə dzəvəgha Yesəw pərɓa ghwəmmə kaa mbəzliy
bəkwəshiw.
16 Fəcavay, ta gəzəkəvəri kwəma dza Hyalaa dza ta gha məniva shiy,
ka mazə tsa ka kwal Hyala dzay, mba'a ngwəmata lala, ka məndi fa ki
na, viy təlimə Hyalaa gaka, ka məndi nighə ki na, Ndə sləkəmmə Yesəw
mbə səkwa səəkə mə ghwəmə. Ma mbəzliy niy yivə kwəma Yesəw niy
bəkwəshi kiy, pərɓa ghəshi dza naa zhakatishi mbə məti.
17 Ləy hwəm ki na, nza Hyala kafammə ghwəmmə niy tərmbə
ləməcimmə mbəzli, ta dzaa jakəva məɓa tə ghwəmə mbə kwəleɓi li shi, ta
mbə ghwəmmə madî gwanammə ta kwəmə lə Ndə sləkəmmə Yesəw mbə
safə tsəgha ki. Ma nza ghwəmmə nza gwanammə vəgha Ndə sləkəmmə
Yesəw, ya pa' hwəmɓa ki.
18 Ghənzə tsəgha kiy, ə pə ghwəy dəpə ghən tsa ghwəy kwa jipə ghwəy
lə kwəma va.

5

Tsakətəvaŋwəyəm wəzə

1 A ngwarməhiŋəy, a na vəghwə tsa dza shi vaa məniva ti lə vici va
gwa'ay, ya kala tsasliŋwəy kwəma ghəy dzəkən na, kwəma tiɓaw.
2 Sa nzanay, ya ghwəyŋwəyshi na a ghwəy sənay njasa ka ndə ghəli vaa

---

4:9 4:9 Zher 31:33-34; Gal 6:10; Ef 5:2 **4:10 4:10** 2Tes 3:4 **4:11 4:11** 2:9; Ef 4:28; 2Tes 3:10, 12 **4:12 4:12** 1Kwər 5:12-13; Kwəl 4:5 **4:13 4:13-17** 5:1-2; 1Kwər 15:51-52 **4:13 4:13** 1Kwər 15:18-19; Ef 2:12 **4:14 4:14** Rm 14:9; 1Kwər 15:3-4, 12, 20 **4:15 4:15** 1Kwər 7:10, 25 **4:16 4:16** 1Kwər 15:23 **4:17 4:17** Zhŋ 12:26; Rm 5:17; Flp 3:20 **5:2 5:2** 1:2-3, 10; 2:19; 3:13; 5:23; Mt 24:36; Flp 4:5; 2Tes 1:7, 10; 2:1-2; nja ndə ghəli: Mt 24:43; 2Pi 3:10; ShiZhŋ 3:3; 16:15

səəkə vətəghə həvir dza vici Ndə sləkəmməə səəkə.
3 Ghala pətsa dza mbəzliy ni, kay, a wahə tiɓa nana, kwəma tiɓaa
gagapəw kə ghəshiy, war vətəghə dza ngəra'wəə səəkəy dzəkən shi.
Njasa ka ya vaa ghavəə kafəta ta mali lə hwər vətəghə. Ka dza kwal
nza va ndə gar zhini ghəciy mbəliy ghwəla kiw!
4 Ghwəy, na na ghwəy kiy ngwarməhiŋəyəy, mbəzli mbə kwəsli nza
ghwəyəw, əntaa kwəma va dzaa ngalitəŋwəy vətəghə, njasa ka ndə ghəli
vaa ngaliti mbəzli ma.
5 Ghwəy gwanaŋwəy na na ghwəyəy, mbəzli mbə waŋ pi nza ghwəy,
mbəzliy məni kwəma havəghwə. Mbəzli ka məni kwəma həvir dzar mbə
kwəsli nza ghwəmməw.
6 Njana nzana tsəgha kiy, na na ghwəmmə na, ka hi ghwəmmə nja
nihwəti mbəzli gwanashi ni ma. Tsəmtsəmmə pə ghwəmmə nzəyəmmə,
ka ya ghən tsa ghwəmmə va shi tə hiɗi.
7 Sa nzanay, həvir ka məndiy hi, ntsaa sahwə shiyəy, həvir ka naa ghi!
8 Na na ghwəmməy, mbəzli mbə waŋ pi nza ghwəmmə, ə pə ghwəmməə
ya ghən tsa ghwəmmə va shi tə hiɗi. Ə pə ghwəmmə ɓanavə nefer
ghwəmmə kaa Yesəw, ka ɗi nihwəti mbəzli ka məjə'a tsa ghwəmmə
kwəbaŋ tsahi tsa pakən ghwəmmə ta mbəz. Zhini mba'a ghwəmmə fəy
ghən tsa ghwəmmə gəzliŋə ta vici dza Hyalaa mbəlimmə ti ka məjə'a tsa
ghwəmmə daghwəba tsahi tsa pambə ghwəmmə mbə ghən ghwəmmə ta
mbəz.
9 Ta na navay ta sammə ngəra'wə təravəmmə Hyalaw, ta mbəlitəmmə
tə mbərkə sləni wəzə na ghərati Ndə sləkəmmə Yesəw *Kəristəw
təravəmmə na.
10 Yesəw Kəristəw tsa vay, aa mətiy tə ghwəmmə. Ta mbə ghwəmmə
nzəy li tə pətsa kwətiŋ tsay, fəca dza naa səəkə. Ya ghwəmmə bəkwə
bəkwə dza naa nza, ya ghwəmmə tə ghwəməmmə tsətsə dza naa nza.
11 Ghənzə tsəgha kiy, ə pə ghwəy mətsəhə bərci kaa ghən tsa ghwəy
kwa jipə ghwəy, ka kəəti ghən tsa ghwəy kwa jipə ghwəy, ta kəli kwa
kwal Hyala. Njasa nza ghwəy va mbə məni sənzənva.

Kwa kərni gəzə kwəma mba'a səkwəpə

12 A ngwarməhiŋəy, ə cə'wəŋwəy ghəy, ɗi pə ghwəy ɗi fəti va mbəzliy
ghəra sləni Hyala mbə ghwəy, mbəzli fəy Ndə sləkəmmə kwa kwəma
ghwəy ta ɓəniŋwəy shiy.
13 Ə pə ghwəy ha'wə ti shi tərəŋw, ka ɗi kwəma shi dalala, ta sləni
Hyala ghəra ghəshi kwa jipə ghwəy. Lə zərkə pə ghwəy kwa jipə ghwəy
lə mbəzli.
14 Ə cə'wəŋwəy ghəy diɓa ngwarməhiŋəy, ə pə ghwəy gəzə kwəma kaa
ka mereɗem mbə ghwəy, ka mətsahanshi bərci kaa mbəzli nza hazləni
mbə nefer shi, kəətim mbəzli daw daw bərci ni. Ə pə ghwəy sə'wa kwəma
mbəzli gwanashi.
15 Mənim məhərli wəzə, vantaa ndə mbə ghwəy təkə wa kwəma jikir
tsa mananati tsahwəti ndə, lə *kwəma jikir na kwərakwə diɓa ma. Ya
hwəmɓay ə pə ghwəy jihəva ta məni kwəma wəzə na kwa jipə ghwəy, lə
kaa nihwəti mbəzli gwanashi ni.
16 Ə pə ghwəy vəshi ya hwəmɓa!

5:3 5:3 Zher 6:14-15; Mt 24:39 **5:5 5:5-8** Rm 13:11-12; Ef 5:8-9 **5:8 5:8** Ef 6:11-17 **5:9 5:9** 1:10; 2Tes 2:14 **5:10 5:10** 4:14; Rm 14:8-9 **5:12 5:12** 1Kwər 16:15-18; 1Tim 5:17 **5:14 5:14** 2Tes 3:6, 11, 15 **5:15 5:15** Rm 12:17; Flp 1:10 **5:16 5:16** Flp 4:4

17 Ka dəkəva ghwəy ta cə'wə Hyala ya hwəmɓa ma!
18 War 'wəsa pə ghwəy mananta kaa Hyala ya mbə namaɓa kwəmaa
məniva gwa'a. Ghənzə na kwəma ɗi Hyala ghwəy mananta, ghwəy
mbəzliy jakəŋwəy lə Yesəw *Kəristəw.
19 Ka makə sləni ɗi *Safə tsa Hyala ɗewɗew tsa məni ghwəy ma.
20 Ka ndərə kwəma mbəzliy gəzə kwəmaa səəkə va Hyala ghwəy ma.
21 War nighə pə ghwəy nighə shiy gwanashi. Nza ghwəy təra na wəzə
na kwəma mbə shi.
22 Əntaa ghwəy məni ya namaɓa hwəlfə *kwəma jikir na ma.
23 Nza Hyalaa ɓəpə zərkə, məntəŋwəy ɗewɗew kwa kwəma nzə. Mba'a
ndəghwətəŋwəy məhərlihi ghwəy, lə nefer ghwəy, mba'a vəgha ghwəy
gwa'a, kala dza rəɗaa nza tar kaɓaka ghwəy ya jəw, fəca vici dza Ndə
sləkəmmə Yesəw Kəristəw zhəkə.
24 Hyalaa haraŋwəy va ta nza ghwəy ka shi nzəy, ta mənti dza na tsəgha,
sa nzanay, ka gəzə kwəma na bakə bakəw.
25 A ngwarməhiŋəy, cə'wə tə ghwəy Hyala tə ghəy kwərakwə.
26 Səkwətim ngwarməhimməə nəw Yesəw wəzə wəzə.
27 Ə cə'wəŋwəy ya lə slən tsa Ndə sləkəmmə Yesəw, a ghwəy
janganshira zliya na kaa ngwarməhimmə gwanashi.
28 Ava tiɓa kərayee, nza ghwəy nza ki. Məntəŋwəy wəzə hwər tsa ci
Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw.

5:17 5:17 5:25; Lk 18:1; Rm 12:12; Ef 6:18; Kwəl 4:2 **5:18 5:18** Ef 5:19-20 **5:19 5:19** Ef 4:30 **5:21 5:21** 1Kwər 14:29; Ef 5:10; 1Zhŋ 4:1 **5:23 5:23** 5:1-2; 2Kwər 13:11 **5:24 5:24** 1Kwər 1:8-9; Flp 1:6; 2Tes 3:3 **5:25 5:25** 1:2-3; Rm 15:30 **5:26 5:26** Rm 16:16 **5:27 5:27** Kwəl 4:16

Kwa baka zliya tsasliti Pəl kaa ka Tesalənikə

Kwəma dza ghwəmməə gha sənataa dzəkən zliya na

Ghala pətsaa tsasli Pəl kwa baka zliya nay, ghəci ghwəlay mbə məlmə ka Kwərintə nza na, mba'a favə war ghwəlashi na ka Tesalənikə mbə sa ngəra'wə, kə məndi. Mba'a Pəl favə diɓaa dzəkən nihwəti shiy səəvəri məhərli shi dalala. Ma kə nihwəti mbəzli mbə shiy, ndəkwə na Yesəw ta zhəghəvaa səəkə ta nama ka ghwəmmə zhiniy ghəra slənia? kə ghəshi. Zhini ma kə nihwəti mbəzli ɓa na, a Yesəw səəkəy mbəradzəy, kə niva. Va tsəgha tsaslanaghəshi Pəl zliya na ki.

Avanay njasa nəwva kwəma mbə zliya na:

Vəh 1 Pəl gəzanshi kaa ka Tesalənikə a ghəshi sə'wa ngəra'wə tsa sanshi məndi va.

Vəh 2:1-12 Pəl gəzanshi shiy dzaa məniva ghənghən ghənghən ka Yesəw maɗi ta səəkə.

Vəh 2:13 pa' tə vəh 3:1-5 Pəl fal Hyala ta ka Tesalənikə. Zhini mbə ɗəwshi ghəci nza ghəshi mbəə cə'wə Hyala ti diɓa.

Vəh 3:6-15 Ma tə kwa kərni kwəma ci kiy, a gəzanshi Pəl kwəma kaa ka Tesalənikə nza ghəshi nəw lə məni sləni shi, ka dza kwa kwəma kwa kwəma. Ya wa ndə na, ka ghəra sləni lə dəvə ci ta pəla shi zəmə ci.

Vəh 3:16-18 Pəl səkwə ka Tesalənikə

Səkwəpə

1 Yən yən Pəl, mba'a Shilasə, mba'a Timəte tsasli na zliya na kaa mbəzliy nəw Yesəw *Kəristəw mbə məlmə Tesalənikə. Səkwəə səkwəŋwəy ghəy ghwəy mbəzli Dəmmə Hyala, lə shi Ndə sləkəpə Yesəw Kəristəw.

2 Məntəŋwəy wəzə hwər tsa nzə Dəmmə Hyala, ghəshi lə Ndə sləkəpə Yesəw Kəristəw mba'a ghəshi ndaŋwəy zərkə mbə nzəy tsa ghwəy.

Ngwəvəə dzaa nza tiɓa fəca dza Kəristəw zhəkə

3 A ngwarməhiŋəy, ya hwəmɓay, war 'wəsa dza ghəy mananta kaa Hyala dalala ta kwəma ghwəy, wəzə na ghəy mananta 'wəsa tsəgha, sa nzanay, kwa kwəma kwa kwəma mətsəhə ghwəy ɓə nefer ghwəy kaa Yesəw, zhini tsəgha ghwəy mətsəhə ɗiva kwa jipə ghwəy gwanaŋwəy diɓa.

4 Sa nzana va tsəgha kiy, lə vəshi ka ghəy gəzə kwəma dza kwa ghwəy, sa ka ghəy tsəhəŋəy mbə jakəva tsa nihwəti mbəzliy nəw Yesəw. Ghwəy kiy, tərəŋw saŋwəy məndi ngəra'wə, ka irəŋwəy dalala. Ya tsəgha nzə ki na, mba'a ghwəy garəŋwəy jarjar kwa kwal Hyala, war ə ghwəy mətsəhə ɓə nefer ghwəy kaa Yesəw.

5 Ava tə kwəma nja sava sənay ghwəmmə njasa dza Hyala ta sla ngwəvə nzə lə kwal tsa kataŋ tsa. Sa nzana va mba'a ghwəy sahwə ngəra'wə ta kwəma Hyalay, ge'i ge'i dza ghwəy nza ta nza mbə mbəzli sləkə Hyala.

6 Ta na navay, lə kwal tsa slar tsa dza Hyalaa slavəri kwəma va. Ta sanamiy ngəra'wə dza naa dza kaa mbəzliy samiyŋwəy ngəra'wə va kwərakwə.

1:1 **1:1** 1Tes 1:1 **1:3** **1:3** 2:13; 1Tes 1:2-3 **1:4** **1:4** 1Tes 2:19-20; 3:3, 7 **1:5** **1:5** Flp 1:28 **1:6** **1:6** Rm 12:19; ShiZhŋ 18:6

7 Ghwəy ghwəy mbəzli mbə sa ngəra'wə va sanay, ta dəkətəŋwəy dza
naa dza lə ghəyŋəyshi gwa'a, ghala vici dza Yesəw, Ntsaa sləkəmməə
zhəghəvaa səəkə mə ghwəməə zhəti hidĩ ni. Ghəshi lə ka kwal Hyala
nza bərci və shi dza naa səəkə.
8 Ta səəkə dza Yesəw, lə ghwə ka tsə ngaɗ ngaɗ ngaɗ, ta sanshi ngəra'wə
kaa mbəzliy hazləni ma va Hyala, lə kaa mbəzliy ɗĩ ma zləɓa Kwəma wəzə
na va gəzə məndiy dzəkən Ndə sləkəmmə Yesəw.
9 Kwəma dza Hyalaa irətishi liy, ə dza naa zamtishi kwa ndimndim,
mba'a təhamtishi kərakə lə Ntsaa sləkəmmə kala dza ghəshiy nay njasa
nza shəndəkə tsa dikə tsa məni Yesəw Ndə sləkəmmə ki.
10 Fəca vici dza Ndə sləkəmmə zhəghəvaa səəkə dza kwəma vaa
məniva, fəca nava vici dikə na va dza naa səəkə, nza nici mbəzli fal,
ka fə dikə mbəzliy ɓanavə nefer shiy dzəti gwanashi. Ghwəy kwərakwə
kiy, mbə mbəzli va dza ghwəy nza jakə, sa nzana mba'a ghwəy ɓanavə
nefer ghwəy kaa Yesəw sa gəzaŋwəy ghəy kwəma ci.
11 Ava va tsəgha ka ghəy cə'wə Hyala tə ghwəy ya hwəmɓa. Ma kwəma
ka ghəy cə'wə Hyala tiy, a ghənzə məntəŋwəy ka mbəzli ge'i ge'i ni ta
kwəmavə piy tsaa kədĩ ma va haraŋwəy na ti. Mbə cə'wə ka ghəy nza
diɓa a ghənzə kəətitəŋwəy lə bərci nzə, ta mbə ghwəy məni kwəma wəzə
na təkəti ghwəy məni nzə gwanata, zhini ka kəətiŋwəy, nza sləni ghəra
ghwəy tə mbərkə sa ɓanavə ghwəy nefer ghwəy nza wəzə.
12 Ghalaɓa kiy, ta fal slən tsa Ndə sləkəmmə Yesəw dza mbəzli tə mbərkə
kwəma ghwəy. Zhini ka falŋwəy məndi ta nza, tə mbərkə na ci kwəma
ɓa. Kar Hyala ghwəmmə ghəshi lə Ndə sləkəmmə Yesəw *Kəristəw dza
naa mənti kwəma va tsəgha lə wəzə hwər tsa shi.

2

Shiy dzaa məniva ka Yesəw gha zhəkə

1 A ngwarməhiŋəy, a ghəy ɗĩ gəzaŋwəy kwəmaa dzəkən vəghwə tsa dza
Ndə sləkəmmə Yesəw *Kəristəw zhəghəvaa zhəkə ti ta ɓasəva ghwəmmə
kwa kwəma ci. A cə'wəŋwəy ghəy,
2 Ya ə nə nihwəti mbəzli kaa ngəŋwəy, a vici dza Ndə sləkəmməə zhəkə
ti səəkəta kə ghəshi: Ya ka gəzə kwəmaa səəkə va Hyala gəzə na tsəgha,
ya mbəzliy ɓəniŋwəy kwəma Hyala gəzəkə na, ya ə nə məndi, ghəy
tsaslikə na zliya ta gəzaŋwəy tsəgha, kə məndiy, əntaa dzaa nza nza'jəw
tsəgha na, mba'a məhərli ghwəy səəta, ya her ghwəy na, ka dza ma.
3 Əntaa ghwəy dzaa zləɓa ndəə ngəɗiŋwəy ya dza njaa ma. Ka vici dza
Ndə sləkəpəə zhikə ti mənivay, pərɓa zlay dza mbəzli ɗaŋ zlay nəw kwal
Hyala. Ka ntsaa gwəra va tə məni jikir dza Hyala ta gha zamti dza na,
mba'a təzliy. Ma ghalaɓa ki na, nza vici va səəkə.
4 Sa ka Ntsaa gwəra va tə jikir səəkəy, mba'a fəy ghən tsa ci ka ntsaa
taŋəti slən shi tsəfəkwə mbəzli kwa kwəma shi, ya Hyala na, ya nihwəti
shi ɓəti mbəzli ka Hyala na ghəshi. Pa' mbə *ciki Hyala dza naa tsəhəy,
ka na dzay, dərasə nzəyəy mbəɓa, yən na Hyala, kə dzaa ni.
5 E niy gəzaŋwəy kwəma va niy nza, ghala pətsaa niy nzee va mbə
ghwəy, zamti ghən ghwəy ti na?
6 Nana diy, kwal və ta səəkə ta məni kwəma ci vaw, a nihwəti shiy
makəti tiɓa, shi sənashi ghwəy ghəshi. Ma ghala pətsa dza vici bərkəti

---

1:7 1:7 Mt 25:31; 1Tes 5:1-2 **1:8 1:8** Ezay 66:15; Rm 2:8; 1Pi 4:17 **1:11 1:11** 1Tes 1:2-3; 5:24
2:1 2:1-2 1Tes 4:15-17; 5:1-2 **2:2 2:2** 2:15 **2:3 2:3** 1Tim 4:1; 1Zhŋ 2:18 **2:4 2:4** Ezhek 28:2;
Dani 11:36; ShiZhŋ 13:5-6

Hyalaa mənta gwa'a kiy, ma nza Ntsaa gwəramti jikir va civaa dzəti
ngwəla ghwazhə ghwazhə ghalaɓa ki.
7 Ta na navay, ya sana na ɗaŋ na mbəzliy zhini ghən kaa Hyala. Ə na na
nzanay, na ci va kwəma na ka dza naa məniva ɗiw. Sa ka Hyala katamti
ntsaa makəti va va səəkə dza naa məniva.
8 Ma sa ka na ɓarvay kiy, ma nza Ntsaa gwəra jikir va dzəti ngwəla wəzə
wəzə ki. Ma sa ka Ndə sləkəpə Yesəw zhəkəy na, nza zamti lə safə tsa
mbə miy ci, mba'a lə shəndəkə tsa ci ghalaɓa ki.
9 Ma ntsa jikir tsa vay, lə bərci ɓanavə *ndə jaka tsa Hyala dza naa
səəkə. Ka na dza na, ka məməni shi səəkə ma məndiy nashi, shi maɗaŋa
maɗaŋa ni ghənghən ghənghən kwa kwəma mbəzli, ka ngəɗipə li shi.
10 Ya nimaɓa hwəlfə shi jikir ni tə hiɗi gwa'ay, war məni dza naa
mənishi, ta mbə ghəciy ngəɗivə mbəzliy dzaa zashi. Shiy dzaa mənti
dza ghəshiy zashiy, sa nzana kala ɗi zləɓa na kataŋ na va kwəma dzaa
mbəlantishi ghəshi, mba'a kə ghəshi niy zləɓavə nzay, ta mbəlantishi niy
dza Hyala nza.
11 Sa ɗi ma ghəshi zləɓa na kataŋ na va kwəma kiy, dza Hyala mba'a
ɓanakəshi bərciy ɓanshi zəzə kwəmaa dzaa zamtishi, ta mbə ghəshiy ɓə
nefer shi kaa dzərvə.
12 Ma mənti Hyala tsəghay, ta mbə ngwəvəə kəsəy mbəzliy dzaa ɓanavə
ma nefer shi kaa na kataŋ na kwəma gwanashi, ka vəshi war ta məni na
jikir na kwəma.

Mbəzli tsəhavə Hyala ta mbəlitishi nza ghwəy

13 Ghəy na ghəy kiy ngwarməhiŋəyəy, ya hwəmɓa na, war 'wəsa dza
ghəy mananta kaa Hyala ta kwəma ghwəy, ghwəy mbəzli ɗiti Ntsaa
sləkəmmə va. Ta na navay, ghala kwataŋata hiɗi ghwəla ta ghava
tsəhavəŋwəy Hyala ta nza ghwəy ka mbəzli mbəliti na lə bərci Safə tsa
nzə ɗewɗew tsa. Safə tsa va məntəŋwəy na ka ni Hyala mbəzli. Sa ɓanavə
ghwəy nefer ghwəy kaa na kataŋ na va kwəma, va tsəgha mbəlantəŋwəy
na.
14 Ta mbəliŋwəy tsəgha haraŋwəy Hyala lə Yəwən kwəma wəzə na va
gəzaŋwəy ghəy. Ta mbə ghwəy kwəmavə shəndəkə tsa Ndə sləkəmmə
Yesəw *Kəristəw harvəŋwəy Hyala.
15 Va tsəgha na kiy, ngwarməhiŋəyəy, garəŋwəyəm tə kwəma Yesəw
jarjar. Kəsəvəm shi ɓanavəŋwəy ghəy va mbə nefer ghwəy, ya ni
ɓəniŋwəy ghəy lə miy tsa ghəy, ya ni tsasləghəŋwəy ghəy kwa zliya gwa'a.
16 Kar Dəmmə Hyala ghəshi lə Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw də'wə
ghən tsa ciy, a ghəshi ɗitəmmə tərəŋw. Dzəghwa ghəshi lə wəzə hwər
tsa shi, ka ɓəmmə bərci ya hwəmɓa, ka kəətimmə ta fə ghən ghwəmmə
gəzliŋə ta shiy dzaa səəkə wəzə ni.
17 Nza ghəshi ndaŋwəy neferiy məni kwəma, mba'a ghəshi ndaŋwəy
bərci ta ghəra sləni wəzə na, lə ta gəzə naa təɓanta kwəma ya hwəmɓa.

3

Cə'wəm Hyala tə ghəy

1 A ngwarməhiŋəy, a naa tərmbə kwəma dza ghəy gəzaŋwəy kiy,
cə'wəm Hyala tə ghəy, ta mbə kwəma Ndə sləkəpə Yesəw pəlivaa dzəmbə

2:8 2:8 Ezay 11:4; ShiZhŋ 19:15 **2:9 2:9** Mt 24:24; ShiZhŋ 13:11-13 **2:11 2:11** 2Tim 4:4 **2:12 2:12** 1:6-8 **2:13 2:13** 1:3 **2:14 2:14** 1Tes 5:9 **2:15 2:15** 3:6; 1Kwər 11:2 **2:16 2:16** 1Tes 1:4 **3:1 3:1** SləniKY 2:4; Rm 15:30; 1Tes 5:25

mbəzli taŋtaŋ. Ma nza mbəzli dza kwa nahwəti bəla fə shəndəkəə dzəti,
njasa nza ghwəy va mbə fə shəndəkəə dzəti kwərakwə.
2 Zhini ɓay, cə'wəm Hyala tə ghəy, a ghənzə mbəlantəŋəy mbə dəvə ka
ndərəm gəmgəm ni va. Sa nzanay, mbəzli gwanashi ɓanavə na nefer shi
kaa Yesəwəw.
3 A na Ntsaa sləkəmmə naciy, ka gəzə kwəma na bakə bakəw. Ta
kəətitəŋwəy dza na, nza ghwəy mbəə nza lə bərci, mba'a ndəghwətəŋwəy
va *ndə jaka tsa Hyala.
4 Tə mbərkə sa kəətitəŋəy Ntsaa sləkəmməy, mənti ghən ghəy bakə
bakə ta kwəma ghwəyəw, a ghəy sənay mbə məni kwəma gəzaŋwəy ghəy
nza ghwəy, zhini ta nəw ghwəy dza lə məni nzə ya hwəmba nzə ɓa.
5 Nza Ndə sləkəmmə kəətitəŋwəy mbə nefer ghwəy ta mbə ghwəy ɗi
Hyala, ka mbay sə'wa kwəma njasa sə'wahwə *Kəristəw va.

Wəzə na ndəə ghəra sləni

6 A ngwarməhiŋəy mbə nəw Yesəw, lə slən tsa Yesəw *Kəristəw Ntsaa
sləkəpə gəzaŋwəy ghəy. Kərakə pə ghwəy lə ka mar mbə nəw Yesəw va ɗi
ma ghəra sləni. Niva mbəzliy, ə ɗi ma ghəshi fəti ta kwəma ɓanavəŋwəy
ghəy.
7 A ghwəy sənay wəzə wəzə njasa dza ghwəy məni ta nəw səəbə
kwəmaa niy məni ghəy. Ghala pətsaa niy nza ghəy mbə ghwəyəy, ka
mar niy nza ghəyəw
8 Niy zəhwə shi zəmə ndə ghəy təgəm mbə ghwəyəw. Ghəy də'wə ghən
tsa ghəy niy tsəva na lə ghəra sləni, havəghwə lə həvir gwa'a, ta mbə ghəy
kwəmavə shi zəmə ghəy. Vantaa məni kwəma kən ghəy dzaa nza kən ndə
mbə ghwəy
9 Saa niy məni ghəy va sləni va tsəghay, ə niy kama ghəy gar ɗəw shi
zəmə va ghwəyəw, nza ghwəy mbəə nəw kwəma məni ghəy va niy nə
ghəy.
10 Ghala pətsaa nza ghəy va mbə ghwəyəy, a ghəy niy gəzaŋwəy, ma pə
ghəy niy niy: «War mba'a kə ndə kala ɗi ghəra sləniy, ka nga shi zəmə
ghwəy kaa tsava ndə kwərakwə ma!» pə ghəy niy ni.
11 Sa wana gəzaŋwəy ghəy kwəma va tsəgha sana kiy, sa favə ghəy
məndiy gəzə «A nihwəti mbəzli mbə ghwəyəy, ka ɗi ghəshiy ghəra sləniw,
war kakahwə kwəma kən shi nihwəti mbəzli na na shi kwəma məni
ghəshi» kə məndi.
12 Gəla mbəzli vay, avanta kwəma gəzanshi ghəy, a ghəshi məni. Lə slən
tsa Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw gəzanshi ghəy, ə kə ghəshiy ghəra sləni
shi lə kwal, a ghəshi pəla shiy dzəghwa hwər shi lə dəvə shi də'wə ghən
tsa shi.
13 Na na ghwəy na ghwəy kiy, nihwəti ngwarməhiŋəyəy, ə pə ghwəy
nəw lə məni kwəma wəzə na, ka dali ghwəy və ma.
14 Mba'a kə tsahwəti ndə dzaa nza mbə ghwəy, kala dza ghəciy ɗi fəti
ta kwəma gəzaŋwəy ghəy mbə zliya nay, cati tə ghwəy dəvə tə tsava ndə,
mba'a ghwəy zlay jakəva li, ma nza ghəci mbəə sənay kwəma gəmgəm
na na sa məntee na, kə.
15 Ya tsəgha nzə diɓa kiy, əntaa ghwəy taa nzəyŋwəy li nja ndə jaka tsa
ghwəy ma! War ə pə ghwəy dzaa gəzanci kwəma njasa ka ghwəy gəzanci

---

3:3 3:3 1Kwər 10:13; 1Zhŋ 5:18 **3:4 3:4** 1Kwər 4:16; Gal 5:10 **3:6 3:6** 3:12; 1Tes 5:14 **3:8 3:8** 1Tes 2:9 **3:9 3:9** SləniKY 18:3; 1Tes 1:6; ɗəw kəəti 1Kwər 9:4 **3:10 3:10** 1Tes 4:11 **3:11 3:11** 1Tim 5:13 **3:12 3:12** Ef 4:28 **3:13 3:13** Gal 6:9 **3:14 3:14** 1Kwər 5:9, 11 **3:15 3:15** Mt 18:15-17; 1Tes 5:14

kwəma kaa zəməŋwəy tsa mbə nəw Yesəw ghəci kə mənti *kwəma jikir na.

Kwa kərni gəzə kwəma Pəl

16 Ndə sləkəpə Yesəw tsaa ɓə zərkə va kaa mbəzliy, ndaŋwəy zərkə
ghəci də'wə ghən tsa ciy dzəmbə nefer ghwəy ya hwəmɓa, ya dza kwa
namaɓa bəla gwa'a. Nzəyəy tə ghəci lə ghwəy gwanaŋwəy.
17 Dzəghwa tə pətsa səkwəŋwəy ya tsa mbə zliya nay, yən yən Pəl də'wə
ghən tsee lə dəvee tsasli na nava bəla. Tsəgha kee tsasli slən tsee dzəmbə
ni ya zliyahi tsaslee. Ni ya tsasli shiy na shi ni.
18 Ava tiɓa kərayee, nza ghwəy nza ki. Məntəŋwəy wəzə hwər tsa ci
Ndə sləkəmmə Yesəw *Kəristəw gwanaŋwəy.

3:16 3:16 2Kwər 13:11 **3:17 3:17** 1Kwər 16:21 **3:18 3:18** Gal 6:18

Kwa taŋa zliya tsasliti Pəl kaa Timəte

Kwəma dza ghwəmməə gha sənataa dzəkən zliya na

Ta ɓə kaa madigay Timəte tsasli Pəl zliya na. Ma kə kaa har Timəte tsa vay: «Zəghwee» kə. Sa nzana ghəci niy kəətiti Timəte ta ɓanavə nəfə tsa ci ghəci kaa Yesəw, va tsəgha har na tsəgha. Timəte tsa va diɓay, ndə mbə mbəzli ghəra Pəl sləni Yesəw li shi niy nza na. Piya ɗaŋ mənti Timəte mbə ghəra sləni ghəshi lə Pəl tə pi kwəti, cəke' ghəci sənay nzəy tsa Pəl wəzə.

Ma kə nihwəti mbəzliy, ghala pətsa tsasli Pəl zliya nay, məndi pəlay səəmə kwa fərshina mbə məlmə Rəm na, ghəci mbə zhiniy təwrə tə hidi ka Masedəwan, kə ghəshi. Ma na Timəte naci kiy, ghəci mbə məlmə Efesə na. Pəl niy gəzanci na nzəyəy mbəɓa, ta mətsəhə ɓərci lə ta ɓəni shiy kaa mbəzli mbəɓa. Məlmə Efesə vay, məlmə dikə na, ndəkwə vəgha kwəfa dikə na. Ɗaŋ ka mbəzliy təwrə mbə ta zhəghə dəvə.

Avanay njasa nəwva kwəma mbə zliya na:

Vəh 1 Pəl gəzanci kaa Timəte nza ghəci makə mbəzli va ɓəni shi dzərvə dzərvə ni kaa mbəzli, ka gəzəə dzəkən wəzə hwər tsa mananati Hyala ghəci Pəl. Zhini ka gəzə kaa Timəte a ghəci kəsəvə ndəghwə kwəma Hyala wəzə mbə nəfə tsa ci.

Vəh 2 Pəl gəzanci kaa Timəte a ghəci gəzanshi cə'wə Hyala kaa mbəzli, ka gəzanci njasa dza zhər lə mi'iy nzəy mbə jakəva tsa mbəzliy nəw Yesəw.

Vəh 3 Pəl gəzanci kaa Timəte njasa təɓə mbəzliy 'wa kwal kaa mbəzliy nəw Yesəw, nza ghəci sənay tərashi.

Vəh 4 Pəl mbə gəzanci kaa Timəte dzəkən kwəma dza mbəzliy məni ge'i lə kwa kərni vəghwə. Zhini ka gəzanci a ghəci mbəə mənti məhərli lə kwəma dza naa ɓananshi kaa mbəzli diɓa.

Vəh 5 pa' tə vəh 6:1-10 Pəl gəzə kaa Timəte dzəkən nzəy tsa mi'i mbəreketi, lə nzəy tsa ka 'wa kwal kaa mbəzli, lə nzəy tsa mevivi kwa jipə mbəzliy nəw Yesəw, lə nzəy tsa ka shiy.

Vəh 6:11-21 Kwa kərni gəzə kwəma Pəl kaa Timəte

Pəl səkwə Timəte

1 Yən tsasli na zliya na, yən yən Pəl ndə kwal tsa Yesəw *Kəristəw. Kar Hyalaa mbəlitəmmə ghəshi lə Yesəw Kəristəw ntsa fəy ghwəmmə ghən tsa ghwəmmə gəzliŋə ti fəyra na ka ndə kwal tsa Yesəw.

2 Kaa ngəŋa gha Timəte tsaslee zliya na. Ghay, nja zəghwee yakee kataŋ kataŋ məniŋa gha, sa kəətitəŋee mba'a gha ɓanavə nəfə tsa gha kaa Yesəw *Kəristəw. Məntəŋa wəzə hwər tsa nzə Didi Hyala ghəshi lə Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw, mba'a ghəshi zhəhwərti zhəhwər tə gha, zhini mba'a ghəshi ndaŋa zərkə mbə nzəy tsa gha.

Məni tə ghwəy məhərli va mbəzliy ɓəniŋwəy shiy kama kataŋ ni

1:1 1:1 Ndə kwal tsa Yesəw: 2:7; Hyalaa mbəlitəmmə: Tit 3:4; fəy ghən gəzliŋə: Kwəl 1:26-27
1:2 1:2 Timəte: 1Kwər 4:17; zəghwee: 1Kwər 4:15; 1Tes 2:11; Tit 1:4

3 Ə ɗee ghaa nzəyŋa mbə məlmə Efesə, njasaa niy gəzaŋee va yən maɗi
ta dzaraa dzəti hiɗi ka Masedəwan. A nihwəti mbəzli mbə məlmə vay,
kwəmaa kama kataŋ na kwa kwal Hyalaa ɓəni ghəshi kaa mbəzli. Ə pə
ghaa makəshi va ɓəni niva shiy kaa mbəzli.
4 Gəzanshi, ka kəslimbə ghən ghəshi kən kwəma mbəzli mbəradzə lə
ɓaɓala jijihi, ka dzar ka dzar, kala kərkəva ma ma, pə gha kaa ngəshi.
Niva shiyəy, war ghəpə na sa fə ghəshiy dzəghwa jipə mbəzli tə gəm
gwa'a tsəgha. Ka kəəti mbəzli ghəshi ta sənay njasa mbəli Hyala mbəzliw.
Mba'a kə ndə ɓanavə nəfə tsa ci kaa Hyalay, ta mbəliy dza na.
5 Sa wana dza ghaa gəzanshi kwəma va tsəghay, ta mbə ghəshiy ɗi
nihwəti mbəzli lə ɗi tsaa səəkə mbə nefer ɗewɗew ni, ka məni kwəma
wəzə na ghəshi, mba'a ghəshi ɓanavə nefer shi kataŋ kataŋ kaa Hyala.
6 A nihwəti mbəzli tiɓay, mbərəkə zlashi ghəshi məni shi wəzə ni va,
mba'a ghəshi kəslimbə ghən war mbə ngəngərə ghəpə tsa gəmgəm tsa
gwa'a tsəgha.
7 Mba'a ghəshiy ɗi nza ka *mbəzliy ɓənipə kwəma pəhəti Hyala na, a
ka sənata ghəshi ya kwəma gəzəpə ghəshi vaw. Ya shi ɗatəvashi ghəshi
vaa dzəti ɓənishi kaa mbəzli na, sənashi ghəshiw.
8 A ghwəmmə sənay, ta na *kwəma pəhəti Hyalay, jəw na wəzə məndi
kə ɓəvə ta məni kwəma bərkəkə Hyala liw.
9 Favə tə ghwəmmə wəzə: Na na Hyalay, ta mbəzliy məni kwəma
wəzə na ɓəkə na kwəma pəhəti naw. Avanashi mbəzli ɓəkə na kwəma
pəhəpəhə na ti shi: Ta mbəzliy liɗi kwəma pəhəti na, lə ta ka zhini ghən
kala nəw ma kwəma pəhəti Hyala, lə ka ndərəm, lə ka məni *kwəma
jikir na, mba'a mbəzliy ha'wə ma tə Hyala, ka ndərə ya nimaɓa shi dza
bəla kwa Hyala. Zhini mba'a ta mbəzliy pəəsli dəshi, ya mbəghəshi, lə ka
bəkwəpə gwa'a.
10 A Hyala ɓanavəshi kwəma pəhəti na diɓa kaa ka məni ghwərghwər,
lə kaa zal tsaa həni lə zal nja mali, lə kaa ka ɗəl mevivi. Aa ɓanavəshi
diɓa kaa ka slasla dzərvə, lə ka zəzəmə fəlaa dzəkən kwəma sənata ma
ghəshi, mba'a ta mbəzliy məni shiy dzava ma kwa kwal Hyala.
11 Kwəma ɓəniŋwəy ya nay, mbə Yəwən kwəma wəzə na va ndara
Hyala mbə dəvee na. Dzəkən Hyala kwa shəndəkə gəzə na kwəma, səəkə
va Hyala va ghava təfə miy dzəkən mbəzli.

Pəl mananci 'wəsa kaa Yesəw tə sa zhəhwərti na zhəhwər ti

12 'Wəsa nə ya kaa Yesəw *Kəristəw Ntsaa sləkəmmə, ghəci saa ndara
bərci ta ghəranci sləni cee. 'Wəsa nə ya ngəci, sa nzana, mba'a nighətəra
ka ntsa slar tsa dzaa ɓəvə sləni bekir dəvə, va tsəgha ɓəvəra na ta ghəra
sləni ci.
13 Kwataŋay, ə niy tsəəree, ka sanshi ngəra'wə kaa mbəzliy niy nəw, ka
tsəərəshi. Dzəghwa Hyala mba'a zhəhwərti zhəhwər tə ya tərəŋw. Saa
niy sənata mee ghalaɓa sləni jikir naa sa ghəree va pən. Kalaa niy ɓanavə
nəfə tsee ya ngəci.

1:3 1:3 Efesə: SləniKY 20:1mbəzliy ɓənipə kwəmaa kama kataŋ na kwa kwal Hyala: 4:1-10; 6:3-5, 20-21; 2Tim 2:16-18, 23-26; Tit 1:10-16; 3:9-11 **1:4 1:4** 4:7; 6:20; 2Tim 2:16, 23; 4:4; Tit 1:14 **1:5 1:5** 1:14, 19; 2:15; 4:12; Rm 12:9; 13:10; 1Kwər 8:1; Gal 6:10; 2Tim 1:3, 13; 3:10; Tit 1:15 **1:6 1:6** 1:4; 6:4, 20; Tit 1:10 **1:8 1:8** Rm 7:12, 16 **1:9 1:9-10** Gal 5:19-21 **1:10 1:10** 4:6; 6:3; 2Tim 1:13; 2:2, 15; 3:14; 4:2-3; Tit 1:9; 2:1, 7-8 **1:11 1:11** 1Tes 2:4 **1:12 1:12-17** 2:7 **1:12 1:12** Gal 1:15-16 **1:13 1:13** SləniKY 8:3; 9:1-5; 1Kwər 15:9; Gal 1:13

14 Dzəghwa Ndə sləkəmmə Yesəw, mba'a mənti wəzə hwər tə ya dalala,
dza na mba'a ndara kwal ta mbee ɓanavə nəfə tsee, mba'a kəətitəra ta
mbee dĩ nihwəti mbəzli, sa nzana jakəjakə ghəy li.
15 Avanta kwəma dzee na ta gəzə sənzənvay, kwəma kataŋ na na, a kə
mbəzli zləɓavə lə nefer shi gwanashi: A Yesəw Kəristəw səəkəy dzəti hidĩ
ta mbəli mbəzliy məni *kwəma jikir na. Mbə mbəzli vay, yən gwəra naa
mənəhwə kwəma jikir na.
16 Ma dza Yesəw Kəristəw na, mba'a zhəhwərti zhəhwər tə ya, yən yən
saa gwəramti vaa mənəhwə kwəma jikir na, ta mbəə canshi kaa mbəzli
njasa nza Yesəw ndə sə'wa kwəma. Ma kwəma mənti na va lə ya tsəghay,
ta mbəə canshi kaa mbəzli, njasa dza naa sə'wa kwəma ti shi kwərakwə.
Sa ka ghəshi ɓanavə nefer shi kaa Yesəw na, nza ghəshi kwəmavə piy tsaa
kədĩ ma.
17 Fal Hyala ghwəmmə nana ki. Ghənzə na mazə pa' kwa ndimndim, na
nanzəy, ka məti naw, ka nata ndə diɓaw, war ghənzə na Hyala kwətita. Ə
pə ghwəmməə fə shəndəkəə dzəti, ka fə dikəə dzəti ya hwəmɓa. *Amin.

Pəl mətsahanci bərci kaa Timəte

18 A zəghwee Timəte, avee fambəŋa kwəma na mbə dəvə gha. Ghənzə
na kwəma gəzəkə ka gəzə kwəma Hyala kwataŋaa dzəkən gha. Kwəma
gəzəkə ghəshi vay, zəzə tə ghaa dzəkən, mənta ghənzə ka shi mbəz gha,
ta ɓəŋa bərci, ta məni sləni wəzə na.
19 Ma ghala vəghwə tsa dza ghaa məni sləni gha vay, war kaa Hyala
pə gha taa zlatanavə nəfə tsa gha. Zləɓavə tə gha kwəma gəzaŋa *Safə
tsa Hyala mbə nəfə tsa gha. A nihwəti mbəzli tiɓay, kala zhini ghəshiy
dĩ zləɓa kwəma gəzanshi Safə tsa Hyala mbə nefer shi. Va tsəgha dĩ ma
ghəshiy zlatanavə nefer shi kaa Hyala ghwəla.
20 Ma gəla mbəzli gəzee vay, mbə shi na kar Himene lə Alekəsandərə.
Mbəzli bakə ni vay, e tahanavəshi kaa *ndə jaka tsa Hyala, nza ghəshi
mbəə ɓənivə nzəyshi kala tsəərə ma Hyala ghwəla.

Kwəmaa dzəkən nzəy tsa mbəzliy nəw Hyala

2

1 Avanta kwa taŋa kwəma dee gəzanshi kaa mbəzli, ta məni ghəshi: Ə
pə ghwəy cə'wə Hyala, ka mbazlanta miy, ka mananta 'wəsa ta mbəzli
gwanashi.
2 Cə'wəm Hyala ta mezhizhə, lə ta mbəzli dikə dikə ni gwanashi, ta
mbə hidĩ ghwəmməə nza wəzə, ghenikə nzəy ti shi. Ma mbə nzəy tsa
ghwəmmə va kiy, ta mbə dza ghwəmməə nəw Hyala lə nəfə kwətiŋ, ka
təɓanta nzəy tsa ghwəmmə kaa Hyala.
3 Nava kwəmay, ghənzə na sa wəzə na, ka təɓanta tərəŋw kaa Hyala
kwa mbəlimmə.
4 Tawa təɓanta nay, sa nzana ka dĩ ghənzə mbəzliy mbəlishi gwanashi.
Zhini ka dĩ ghənzə mbəzliy sənata na kataŋ na kwəma.

1:14 1:14 1:5; 1Kwər 15:10 **1:15 1:15** Lk 15:2; 19:10; Rm 5:8 **1:16 1:16** Ef 3:7-9; Kwəl 1:25 **1:17 1:17** Rm 16:27 **1:18 1:18** 4:14; 6:12; 1Kwər 9:24-25; 2Tim 4:7-8; Zhəwdə 3 **1:19 1:19** 1:5 **1:20 1:20** Himene: 2Tim 2:17; Alekəsandərə: 2Tim 4:14; ndə jaka tsa Hyala: 1Kwər 5:5 **2:1 2:1** Ef 6:18-19; Flp 4:6 **2:2 2:2** Esd 6:10 **2:3 2:3** Tit 3:4 **2:4 2:4** Ezhek 18:23; 2Tim 2:25-26; 2Pi 3:9

5 Ta mbəzli gwanashi na kwəma va, sa nzanay, kwətiŋta na Hyala gwa'a
tsəgha. Zhini kwətiŋəy mətəkwal tsa kwa jipə Hyala lə mbəzli diɓa. Ntsa
vay, ghəci na Yesəw *Kəristəw.
6 Ndəs səəkəy na, mba'a zlay piy tsa ci ta mbəə mbəərəti mbəzli
gwanashi. Kwəma mənti na vay, ta mbə mbəzliy sənay a Hyalaa ɗi
mbəlishi gwanashi ge'i lə vəghwə tsa bərkəti na va kə ghəshi, mənti na
tsəgha.
7 Va tsəgha fəyra Hyala ka ndə kwal tsa nzə, ta dzaa gəzanshi kwəma
va kaa mbəzli. A kə ngəra na: «Mbala ɓananshi kwəmee kaa *mbəzliy
kamaa ka Zhəwifə, ta mbə ghəshiy sənata na kataŋ na kwəma, nza ghəshi
ɓanavə nefer shi kaa Yesəw» kə. Kwəma gəzee vay, dzərvə mbəw, kwəma
kataŋ na na.
8 Ma ɗee kiy, ya pa' kwəmaɓay, ka cə'wə Hyala zhər, ka kafə dividivi
shiy dzəta ghwəmə, ta cə'wə Hyala lə nəfə tsa ɗewɗew tsa. Əntaa ghəshi
ɓə nəfə ma, əntaa zəzə kwəma gəmgəm na nza mbə ghən shi ma.
9 Mi'i diɓay, ə ɗee ghəshiy dza lə shi wəzə ni tə vəgha shi, nanzə kiy,
əntaa ghəshi dzaa pa shiy, nza mbəzli mbəə falshi ma. Əntaa ghəshi dzaa
ghasləva ya lə mbərə ghən tsaa gwəramti, ya lə shi ghaslə ka ɗaŋ gəna,
ya lə kwədeler ka ɗaŋ gəna ma.
10 Ma ni shi shi ka ghəshi pəla ghasləva li shiy, məni sləni wəzə na.
Ma na mi'iy ni, a ghəy ɗi fəti va Hyala, kə ghəshiy, avanay njasa təɓə na
ghəshiy məni:
11 War gwəŋəshi kə ghəshi dzaa nzəyshi, ka fa shi ɓananshi məndi va,
ka ɗi fəti ti shi.
12 Ɓanavə kwalee kaa mali ta ɓəni shiy ghənzə kaa zhər, ya ta
sləwashiw. War gwəŋəshi kə mi'i nzəyshi.
13 Sa nzanay, pərɓa *Adam gha Hyalaa ngati, maɗi na ta nga *Evə.
14 Zhini ɓay, Adam na sa həərəti *ndə jaka tsa Hyalaw, mali na sa həərəti
na, ghənzə saa ɗiti ma fəti ta kwəmaa niy gəzəkə Hyala.
15 Ya tsəgha nzəy, ta ya ndərazhi dza mi'i, ma nza Hyala mbəlitishi,
ghəshi kə dzaa ɓanavə nefer shi kaa Hyala, ka ɗi nihwəti mbəzli lə nəfə
tsa shi ɗewɗew kwa kwəma Hyala, kala kəli ma ghən tsa shi.

3

Njasa təɓə mbəzliy 'wa kwal kaa mbəzliy nəw Yesəw nza

1 Avanta kwəma dzee na ta gəzəy, kwəma kataŋ na na. Mba'a kə ndəə
ɗi məniy ka ntsaa 'wa kwal kaa mbəzliy nəw Yesəwəy, sləni wəzə naa sa
tivə na.
2 Ma ntsaa 'wa kwal va kiy, ka təɓə na məndiy hanci cəm dza kwa
*kwəma jikir na ya jəw nzəw. Mali kwətiŋ təɓə na və. Ntsaa ya ghən tsa
ci va kwəma ghəci, ndə ka zəzə kwəma wəzə, ka ka'wə ka məlmə wəzə
kəghi tsa ci, mba'a mbay ɓananshi shiy kaa mbəzli wəzə, ava tsəgha təɓə
na.
3 Əntaa ghəci dzaa nzaa ndə sasa shiy, ka ghi ma, əntaa nzaa ndə
ghwampa ghwampay ma. Ndə sə'wa kwəma ɗi na ghəci kala ɗi ma miy,
kala məni ma mətsə ta gəna.

2:5 2:5 Nəw 6:4-5; 1Kwər 8:6; Rm 3:29-30; 10:12-13 **2:6 2:6** Mk 10:45; 2Kwər 5:15; Gal 1:4; Tit 2:14; 1Zhŋ 3:16; vəghwə tsa bərkəti Hyala: Gal 4:4; Tit 1:3 **2:7 2:7** ndə kwal tsa Yesəw: 1:11-17; Gal 1:1; 2:7-8; Ef 3:7; 2Tim 1:11 **2:8 2:8** 1Pi 3:7 **2:9 2:9** 1Pi 3:3-5 **2:10 2:10** 5:10 **2:11 2:11-12** 1Kwər 14:34 **2:13 2:13** Ghava 2:7, 21-22; 1Kwər 11:8-9 **2:14 2:14** Ghava 3:1-6, 13; 2Kwər 11:3 **3:2 3:2-7** Tit 1:6-9; 1Pi 5:1-4 **3:3 3:3** 2Tim 2:24

4 Ghəci diɓay, ntsaa mbay kəsəvə mbəzli kəghi tsa ci wəzə, mba'a iti
ndərazhi ci, ka ha'wə ghəshi ti, ka ɗanci fəti wəzə, ɗi na.
5 Ma gəzee kwəma va tsəghay, sa nzana kala mbay kə ndəə kəsəvə
ni kəghi tsa ci mbəzli wəzəy, njaa dza naa mbay kəsəvə niy nəw Yesəw
mbəzli kia?
6 Mba'a pə ghwəy ɗi fə ndə ka ntsaa 'wa kwal mbə mbəzliy nəw
Yesəwəy, əntaa ghwəy fə ntsaa zləɓavə kwəma Hyala 'war'war ma. Sa
nzana, mba'a kəə yəwən ndə mbə kwəma Hyalay, ta kəli ghən dza na.
Ka gha nighə ki na, Hyala ɓasanakən ngwəvə njasa ɓasanakən na va kaa
*ndə jaka tsa nzə.
7 Ma ntsa va diɓay, ntsa fal mbəzliy nəw ma Yesəw ɗi na ghəci, kala
tsəgha na ta ndərə dza ghəshiy dza, ma ghalaɓa ki na, taŋtaŋ dza ndə
jakaa kəriŋəhwəə dzəti zamba ci ta məni kwəma gəmgəm na.

Njasa təɓə mbəzliy kəəti mbəzliy 'wa kwal kaa mbəzliy nəw Yesəw

8 Ma təɓə mbəzliy kəəti ka 'wa kwal kaa mbəzliy nəw Yesəw
kwərakwəy: Wəzə kə nzəy tsa shi mbə sləni ghəra ghəshi gwanata, kala
gəzə ma kwəma ghəshi bakə bakə, kala sa ma tay ghəshi gar ghi shi, kala
gwəfə ma gəna va mbəzli.
9 Kwəmaa dzəkən ɓanavə nəfə tsa ci ndə kaa Yesəw, sa cikəvəri Hyala
dzəti ngwəlay, mba'a ghəshi ndəghwəti lə nefer shi ɗewɗew.
10 Mba'a pə ghwəy ɗi tsəha mbəzliy kəəti mbəzliy 'wa kwal kaa mbəzliy
nəw Yesəwəy, pərɓa sləni shi pə ghwəy taa nighəti di, mba'a kə sləni shi
wəzəy, nza ghwəy ɓanavəshi sləni va mbə dəvə shi ghalaɓa ki.
11 Mi'i mbəzli va kwərakwəy, wəzə kə nzəy tsa shi mbə sləni ghəra
ghəshi gwanata. Əntaa ghəshi nzaa mi'i ka zəmə mətsəni mbəzli ma, na
na shiy, ə kə ghəshiy ya ghən tsa shi va kwəma, mba'a ghəshi kəsəvə sləni
shi bekir dəvə ya hwəmɓa.
12 Ma ntsaa kəəti mbəzliy 'wa kwal vay, kwətiŋ ɗi na mali və, mba'a
ghəci sənay kəsəvə ndərazhi ci lə nihwəti mbəzli kəghi tsa ci wəzə.
13 War mba'a kə ghəshi ghərati sləni shi va wəzəy, ta ha'wə dza mbəzli
ti shi, ka falshi. A ghəshi taa mbay gəzə kwəma kaa mbəzli, dzəkən nəw
kwal Hyala tsaa jakayəmmə va lə Yesəw *Kəristəw kala hazləni ma.

Shiy gwəra dikə ni cikəvərimmə Hyala

14 Ya tsəgha tsasliŋee zliya nay, mbə bərkə dza nzee ta kwəmə lə gha
kwa kwəma jəw.
15 Ya ə dzee tsəhəra ma taŋtaŋəy, ta kəətitəŋa dza zliya na, ta mbə ghaa
sənay njasa təɓə nzəy tsa mbəzli Hyala. Ma mbəzli Hyala va gəzə yay,
ghəci na jakəva tsa mbəzliy nəw Yesəw lə Hyalaa ɓəpə piy. Mbəzli Hyala
vay, ghəshi na shiy kəsəvə kwəma Hyala kataŋ kataŋ, njasa ka shəl vaa
nza.
16 Ma kwəma Hyala va niy nza mbəmbə nay, a Hyala cikəvərimməə
dzəti ngwəla nana ki. Ghwəmmə gwanamməy, a ghwəmmə sənata:
Ma sa səəkəy Kəristəw dzəti hiɗiy,
mba'a zhəghəy nja ndə ngəri tsa gwanay tsa.
A *Safə tsa Hyala ɗewɗew tsa cikəvəri
njasa nza naa ntsa slar tsa,
mba'a ka kwal Hyala nay,
mba'a mbəzli gəzanshi kwəma ci

3:7 3:7 2Kwər 8:21; SləniKY 6:3 **3:11 3:11** Tit 2:3 **3:15 3:15** Ef 1:23; 2:19-22 **3:16 3:16** Mt 28:18-19; Mk 16:19; Zhŋ 1:14; SləniKY 2:33; Ef 1:20-21; Flp 2:6-11; Kwəl 1:6, 23; 2Tim 4:17

kaa mbəzli tə hidî gwa'a gwa'a,
mba'a mbəzli ɓanavə nefer shi ya pa' kwəmaɓa tə hidî,
mba'a Hyala kafəghə dzəmə ghwəmə,
mba'a kwəmavə shəndəkə tsaa gwəramti.
Kwəma vay, kwəma dikə na tərəŋw. Ghənzə cimmə na kwal tsaa nəw Hyala.

4

Ka ɓəni dzərvə kaa mbəzli

1 A *Safə tsa Hyala ɗewɗew tsa gəzəkə bazhə bazhə, ma ge'i ghala kwa kərni vəghwəy, ta zlay nəw kwal Hyala dza nihwəti mbəzliy dza, kə. Ka ɗi fəti ta kwəma dzərvə dzərvə na, ka nəw kwəmaa səəkə va hyeler.
2 Ka slasla dzərvə lə gəzə kwəma bakə bakə ni va dza naa ngəɗəhwəshi. Ma mbəzli vay, ha'wə kwa mətsəshiw, cəke' pənishi ghəshi, kwəma tiɓaa tsə'wə mbə nefer shiw.
3 Ma kə mbəzli vay: Wəzə na ndəə ɓə maliw, kə ghəshi. Zhini ma kə ghəshi ɓa na: Wəzə na zəmə nihwəti shi zəməw, kə ghəshi. Ma na Hyala nanzə kiy, ta zəməshi mbəzli ngati na shi zəmə va. Va mbəzliy ɓanavə nefer shi kaa Yesəw *Kəristəw, shiy sənata na kataŋ na kwəmay, war mənti ma ghəshi 'wəsa kaa Hyala na, war ka zəmə shishi kala kwəma tiɓa.
4 Sa nzanay, wəzə na shi ngati Hyala gwanashi. Nihwəti shiy mbə shi gar ndərəshi, mənti ma məndi 'wəsa kaa Hyala ti shiw.
5 Wəzə ɗewɗew na shiy ya nimaɓa, sa gəzəkə Hyala tsəgha, mba'a sa ka ghwəmmə cə'wakən cə'wə kən shi.

*Ndə ghəra sləni tsa Yesəw *Kəristəw wəzə tsa*

6 War mba'a pə gha ɓananavəshi kwəma va njasa gəzaŋee va kaa ngwarməhimmə mbə nəw Yesəwəy, ghalaɓa na, ta nza dza ghaa ndə ghəra sləni tsa Yesəw Kəristəw wəzə tsa. Ta sənay dza məndi ntsa təhə təhə tsa nza gha kwa kwal Hyala, kə məndi, sa nzana mba'a gha ɓanavə nəfə tsa gha kaa Yesəw, lə sa ka ghaa nəw kwəma kataŋ na va ɓənivə gha.
7 Ka fafa kwemer jiji gəmgəm ni va təɓanta ma kaa Hyala gha ma. Ə pə ghaa ɓəni məni kwəmaa təɓanta kaa Hyala, ka dza kwa kwəma kwa kwəma li.
8 Kəsli bali ta kwəriŋ vəgha ghay, wəzə na, nanzə kiy, ka kəəti ndə na tərəŋwəw. Ma jihəva ta sənata kwəma Hyalay, ava ghənzə na saa kəəti ndə tərəŋw. Sa nzanay, ka kəəti ndə ta nzəy tsa tə hidî sənzənva, zhini ka kəəti ndə ta nzəy tsa ci mbə vəghwə tsaa dzaa səəkə taa dza.
9 Ava ghənzə na kwəma kataŋ na, wəzə na mbəzli zləɓavə lə nefer shi gwanashi.
10 Va tsəgha ghəra ghwəmmə sləni lə bərci, ka jihəva, sa nzana mba'a ghwəmmə fakən məhərli ghwəmmə kən Hyalaa ɓəpə piy. Ghənzə saa mbəliti mbəzli gwanashi, gaw na mbəzliy ɓanavə nefer shi kaa Yesəw.
11 Ava ghənzə na kwəma ka gha ɓananshi kaa mbəzli wəzə.
12 Əntaa gha dzaa zləɓa ndəə ndərəŋa sa nza ghaa zəghwəŋa, kə ma. Ə pə gha mənijna ka ntsa kataŋ tsa, saa canshi kwal tsa wəzə tsa kaa mbəzliy

---

4:1 4:1-11 1:10 **4:1 4:1** 2Tim 3:1 **4:3 4:3** ɓəva: 1Kwər 7:1; zəmə shi zəmə: Ghava 9:3; Rm 14:2; Kwəl 2:21; Ebr 13:9; məni 'wəsa kaa Hyala: Rm 14:6; 1Kwər 10:30 **4:4 4:4** Ghava 1:31; SləniKY 10:15 **4:6 4:6** 1:10 **4:7 4:7** 1:4 **4:8 4:8** 6:6 **4:10 4:10** Tit 3:4 **4:12 4:12** 1:5; Tit 2:7

nəw Yesəw. Wəzə kə kwəma gəzə gha səvəri mbə miy tsa gha, wəzə kə nzəy tsa gha, a pə ghaa ɗi nihwəti mbəzli, ə pə gha ɓanavə nəfə tsa gha kaa Hyala, war ɗewɗew kə nəfə tsa gha ya hwəmɓa.
13 Ə pə ghaa jihəva ta janganshi kwəma Hyala kaa mbəzli, ka gəzanshi kwəma Hyala, war ka canshi kwəma pa' tə vəghwə tsa dzee səəkə ti.
14 Əntaa gha sawa bərci ndaŋa *Safə tsa Hyala va ta ghəra sləni va li ma. Ghala pətsa gəzaŋa ka gəzə kwəma Hyala va məni sləni va, lə ghala vəghwə tsa fakən mətikwəkwər va dividivi kən gha kwəmavə gha bərci va.
15 Ava ghənzə na sləni ka gha jihəvaa dzəmbə ghəra nzə lə nəfə tsa gha kwətiŋ, ta mbə mbəzliy nay njasa dza gha kwa kwəma kwa kwəma mbə ghəra sləni Hyala.
16 Məni tə gha məhərliy dzəkən dza gha kwa kwal Hyala, lə dzəkən shi ɓananshi gha kaa mbəzli. Ka nəw lə məni tsəgha kala dali ma ya hwəmɓa. Mba'a pə ghaa məni tsəghay, ta mbəlivə ghən tsa gha dza gha lə mbəzliy fa kwəma gha ta gwa'a.

5

*Njasa ka gha məni kwa kwəma mbəzliy nəw Yesəw *Kəristəw*

1 Mba'a pə ghwəy lə pəhal zaləy, əntaa gha dzaa naɓə lə gwəlaŋ ma. Sahə pə gha dzaa gəzanci kwəma, njasa gəzə gha kaa dəŋa. Mba'a pə ghwəy lə gwəlay, nja kaa ngwarməŋa pə ghaa gəzanshi kwəma.
2 Kaa pəhepəhir mi'i pə gha ɗi gəzə kwəma na, ka gəzanshi nja kaa məhiŋa. Ma kaa mekwikwi mi'i ɓa na, nja kaa zhaməhiŋa, lə nəfə tsa ɗewɗew tsa pə ghaa gəzanshi kwəma, kala nahwəti zəzə kwəma tiɓa.
3 Ha'wə tə gha tə mi'i mbəreketi kama ni shi mbəzli ti shi, mba'a gha kəsəvəshi wəzə.
4 Mba'a kə ndərazhi va mi'i mbəreketi, ya kəhəhita na ghəshiy, a kə ndərazhi va taa ɓənivə nəw kwal Hyala lə məni wəzə hwər pərɓa kaa mbəzli kəghi tsa shi di. A kə ndərazhi va kəsəvə mbəzli shi dikə dikə ni njasa niy kəsəvəshi mbəzli shi va dikə dikə ni kwataŋa kwərakwə. Ava ghənzə na naa təɓə kwəmava Hyala.
5 Ma mali mbəri kwətita na, kala ndə ti gar kəətiy, war dzəkən Hyala kə dzaa fakən nanzə zəzə kwəma, ka cə'wə havəghwə lə həvir gwa'a, nza Hyala mbəə kəəti.
6 Ma nahwəti mali mbəriy nza va, ka məni shi ɗi vəgha nzəy, məti məti na kwa kwəma Hyala ya tsəgha na mbə piy.
7 Ava ghənzə na kwəma ka gha zazanshi kaa mi'i mbəreketi, vantaa cəm nza dzar kwa kaɓaka shi.
8 War mba'a kə ndə kala tsəva kən ngwardəhiy, kwatama mbəzli kəghi tsa ciy, a tsava ndə zlay kwal Hyala. Wəzəɓa ntsaa yivə ma Yesəw na kən tsava ndə tərəŋw.
9 Mba'a pə ghaa ɗi ɗahə sləneɗemer mi'i mbəreketi ta kəətishiy, maliy taŋəti piya kwaŋ mətsəkə, kwətiŋ səɗa ghənzə səəkə ta zal ghala yakə məndi pə gha taa ɗahə.
10 Təɓə na diɓay, mali ka fal məndi, tə sləni nzə wəzə na ghəra na, saa iti ndərazhi nzə kwa kwal tsa wəzə tsa. Mba'a kə ka məlmə tsəhəshi kəghi tsa nzə na, mba'a sənay ka'wəshi wəzə, ka yaɓanshi shiɗshiɗ mbəzliy

---

4:13 4:13 2Tim 3:15-16 **4:14 4:14** 1:18; 5:22; SləniKY 6:6; 2Tim 1:6; 2:2 **4:16 4:16** 1:10; 4:12; 2Tim 2:22; 3:10 **5:1 5:1** SləniTaH 19:32 **5:5 5:5** Lk 2:37; 18:7 **5:10 5:10** 2:10; Ebr 13:2; Zhŋ 13:14

nəw Yesəw. Ka kəəti mbəzli tə ngəra'wə, war sləni wəzə na ghənzəə
məni. Ma ghalaɓay, nza gha ɗahə slən tsa nzə ki.
11 Ma na mi'i mbəreketi ndərazhishi ni diy, əntaa gha ɗahə sləneɗemer
shi na nashi ma. Sa nzanay, a ghəshi dzaa zhiniy ɗi ɓə tsahwəti zal, ka
ghəshi dza na, mbərkə ghəshi zlay nəw Yesəw.
12 Mba'a kə ghəshiy məni tsəghay, ta ɓanshi fəti dza Hyala. Sa nzana
kala zhini ghəshiy mənti shiy gəzəkə ghəshi mənishi kaa Hyala.
13 Zhini ɓa, sa ka gha ɗahəti slən tsa gəla mi'i tsəgha ni va ya kala dza
ghəshiy ɓəhwə zaləy, ta kəslimbə ghən dza ghəshi mbə tətəwrə, ka dzar
kəy ghyeghyer mbəzli, kala ghəra ma sləni. Shiy gwəra dikə ni diɓay,
ka miy dza ghəshiy nza. Ka njafənjafə miy ta mbəə sənata kwəma mbə
nefer mbəzli, ka ghəshi dza na, ka zhananshi kwəma njəɗivə ghəshi va
kaa nihwəti mbəzli.
14 Va tsəgha ɗee mi'i mbəreketi ndərazhishi niy zhiniy ɓə nihwəti
zhər, ka ya ndərazhi, ka ndəghwə ghi tsa shi. Ma tsəgha kiy, ka dza ka
mbəz ghwəmməə kwəmavə kwal tsaa gəzə kwəma gəmgəm naa dzəkən
ghwəmməw.
15 Ma gəzee kwəma va tsəghay, sa nzana mba'a nihwəti mi'i mbəreketi
ndərazhishi ni va zlay nəw Hyala, ta nəw *ndə jaka tsa Hyala.
16 Mba'a kə mali tiɓa mbə nəw Yesəw ghənzə, lə mali mbəri mbə
manhitay, ə kə dzaa kəəti. Əntaa ghənzə zlatanavəshi sləni va kaa
mbəzliy nəw ma Yesəw ma. Ma tsəgha kiy, nza mbəzliy nəw Yesəw kəəti
kwataka mi'i mbəreketi kama ndə ti shi.
17 Ma ka 'wa kwaləə kəsəvə ghəra sləni wəzə na kwa jipə mbəzliy nəw
Yesəway, a pə ghway fa kwəma və shi, aa təɓə məndiy ha'wə ti shi, ka
wanshi zhəmə taŋ kaa ni gwanashi ni, kwatama niy tsəva lə gəzə kwəma
Hyala kaa mbəzli, lə ka ɓənipə shiy.
18 Sa nzanay, tsəgha gəzəkə Zliya Hyala. Ma kəy: Mba'a pə gha kəəsəvə
slay ta ghəra sləni mbə hay, əntaa gha pəhə shiy dzəti miy shi vantaa
ghəshi pərə ha va ma, kə. Zhini ma kə ɓa na: Aa təɓə məndiy wanci
zhəmə ci kaa ndə ghəra sləni, kə.
19 Mba'a kə ndə səəkəə pati ləvə ta ntsaa 'wa kwal kaa mbəzliy nəw
Yesəw va gha, kwətiy kə kala mənti ghəshi gar bakə, ya gar mahkan, ta
ndəgha fəti ta kwəma vay, əntaa gha zləɓa kwəma ci va ma.
20 Mba'a kə ndə mənti *kwəma jikir nay, ə pə gha iti kwa kwəma mbəzli
gwanashi, ta mbə nihwəti mbəzliy tərmbə vaa hazləni va məni kwəma
jikir na kwərakwə.
21 A Timəte, ə cə'wəŋee, kwa kwəma Hyala, lə kwa kwəma ka kwal nzə,
lə kwa kwəma Yesəw Kəristəw. Məni shiy niy gəzaŋee na, əntaa gha təra
ghalaa dzəmbə mbəzli ghaa ishi ma. War yəmshi pə gha taa nighə mbəzli
gwanashi.
22 Əntaa gha dzaa diva ta fə dəvəə dzəkən ndə, ta ghəra sləni ghəci kwa
jipə mbəzliy nəw Yesəw ma. A pə gha dzaa naghamti nzəy tsa ci wəzə,
ka gha gha ti. Sa nzana, mba'a pə gha tivə ndə tsəgha lə ghənəy, sa ka na
mənti kwəma jikir na na, dzəkən gha dza naa zhəghakənvata. Ndəghwə
tə gha ghən tsa gha wəzə, mba'a gha məniŋa ka ntsa ɗewɗew tsa.
23 Əntaa gha dzaa sa kwataka yam ngəri ma. Sa tə gha tay jəw jəw, va
hwər tsa gha va gaganja, nza gha mbəə kwəmavə gəna'a.

5:13 5:13 2Tes 3:11 **5:14 5:14** 1Kwər 7:9 **5:17 5:17** 1Tes 5:12 **5:18 5:18** Nəw 25:4; Lk 10:7; 1Kwər 9:9, 12-14 **5:19 5:19** Nəw 19:15; Mt 18:16; 2Kwər 13:1 **5:20 5:20** Gal 2:14; Ef 5:11 **5:22 5:22** 4:14

24 Nihwəti mbəzliy, kar məndiy nay jikir tsa məni ghəshi bazhə bazhə,
ya məndi ghwəla ta ɓasə ngwəvəə dzəkən shi. Na na nihwətiy, war ləy
hwəm məndi ɓasanakənshi ngwəvə, ka tsa shi jikir civaa dzəti ngwəla.
25 Ma na sləni wəzə na məni mbəzliy, nza'jəw ka məndiy sənata. Ya
kala sənata məndi kyaŋwkyaŋwəy, fəcahwəti na, ta sənata dza mbəzli.
Va tsəgha gəzaŋee, pərɓa nzəy tsa ndə pə gha dzaa naghamti di, ka gha
gha ti ndə ta sləni, pən.

6

1 Ya nimaɓa mevivi kwa jipə mbəzliy nəw Yesəwəy, ə kə ghəshiy ɗaŋshi
fəti wəzə kaa mbəzliy sləkəshi. Va nəghətaa məndi dzaa sawa slən tsa
Hyala, ka ndərə shi ɓananshi ghwəm va kaa mbəzli.
2 Mba'a kə ndəə mava tsa ntsaa nəw kwal Hyalay, əntaa mava dzaa ni,
yəmyəm nza ghəy li sa nza ghəy ngwarməmə mbə nəw Yesəw li, kə, kala
ɗi ma fəti va ntsa ci dikə tsa ma. War ə kə dzaa mətsəhə ghəra sləni ci
wəzə wəzə, sa nzanay, mbəzli shi va dikə dikə ni na, a ghəshi ɓanavə
nefer shi kaa Hyala kwərakwə, ka məni kwəma wəzə na kaa mevivi shi
diɓa. Ɓananshi kwəma va kaa mbəzli, ka gəzanshi a ghəshi məni tsəgha.

Mbəzli ka ɓənipə shi gəmgəm ni lə ka ɓənipə shi slar ni

3 Mba'a kə tsahwəti ndə ghavə ɓənipə nihwəti shiy kwətishi kala kama
ghəshi yəm lə na kataŋ na va kwəma ɓanavəmmə Ndə sləkəmmə Yesəw
*Kəristəw, zhini kala kama ghəshi yəm lə shi ɓəni ghwəmmə kaa nihwəti
mbəzli kwa kwal Hyalay,
4 ghən tsa ciy kəli tsava ndə gəməy. Shi sənashi na tiɓaw, gwa'a na va
zəlghwə kə ghəpə, kala kərə ma li, war ka məni miy lə mbəzli ta nihwəti
kwemer ghənghən ghənghən. Ka kwəma ci va dza na, mba'a ɓəkə hərhə,
lə 'waŋə mba'a dəghar, mba'a zəzə kwəma gəmgəm naa dzəkən mbəzli.
5 Ka ghəshi dza ki na, ka dzar lə ngərə ghəpə kwa kwəma kwa kwəma.
Sa wana nza na tsəghay, sa nzana məhərli jikir na sa mbə ghən shi, kala
sənata na kataŋ na kwəma ghəshi ghwəla. Ma kə zəzə kwəma shiy,
war mba'a pə ghwəmmə mbə nəw kwal Hyalay, ta kwəmavə gəna dza
ghwəmmə, kə ghəshi.
6 Na kataŋ nay, ma ntsaa nəw kwal Hyalay, ndə shiy tsa tərəŋw tsa na,
war kama nəfə tsa ci mbə vəshi ta ni və shiy.
7 A ghwəmmə sənay, dirəŋəmmə səəkə ghwəmməə dzəti hiɗi, kala
shiy ta dəvə ghwəmmə. War njasa səəkə ghwəmmə vay, tsəgha dza
ghwəmməə zhiniy zhammə kala shiy ta dəvə ghwəmmə diɓa.
8 Ghənzə tsəgha mba'a pə ghwəmmə kwəmavə shi zəmə, mba'a shiy
paa dzəkən ghən tsa ghwəmməy, mək na niva tə ghwəmmə.
9 Ma na mbəzliy ɗi mənishi ka ka shiyəy, a *ndə jaka tsa Hyala dzaa
ngəɗəhwəshi ta məni war shi səkwa hwətəl tsa shi ti shi, kala məni ma
məhərli ta shiy dzaa laɗamti nzəy tsa shi, ka zamtishi.
10 Ɗi gənay, ghənghən ghənghən ka naa ɓanakə *kwəma jikir na kaa
ndə. Nihwəti mbəzli ɗaŋ zlay na nəw kwal Hyala sa ɗi ghəshi gəna
tərəŋw. War ka sa ngəra'wə ghəshi va kwəma va mbə nefer shi ki.

Pəl mbə gəzanci kwa kərni kwəma kaa Timəte

6:1 **6:1-2** Ef 6:5; Tit 2:9-10; Flm 8-20; 1Pi 2:18 **6:3** **6:3-10** 1:3-7 **6:3** **6:3** 1:10; Gal 1:6-9 **6:4** **6:4** 1:4; 6:20; 2Tim 2:14 **6:5** **6:5** Zhŋ 10:12; SləniKY 20:33-34; 1Tes 2:5; Tit 1:11; 1Pi 2:14; 5:2 **6:6** **6:6** 4:8; Flp 4:11; Ebr 13:5 **6:7** **6:7** Zhəwbə 1:21; NdəSən 5:14 **6:8** **6:8** Fir 30:8-9

11 A na na gha gha ntsa Hyalay, ə pə ghaa ya ghən tsa gha va gəla ni
tsəgha ni va shi jikir ni. Ə pə ghaa pəla məniŋa ka ntsa slar tsa kwa kwəma
Hyala, ə pə gha nəwvə kwal Hyala wəzə wəzə, gwanay pə gha ɓanavə
nəfə tsa gha kaa Hyala ya hwəmɓa. Ɗi pə ghaa ɗi mbəzli gwanashi, ka
sə'wa kwəma, mba'a gha məniŋa ka ntsa wəzə hwər tsa.
12 A pə ghaa jihəva ta nəw kwal tsa *Kəristəw lə nəfə kwətiŋ. Ə pə
ghaa fə ghən ta piy tsaa kəɗi ma. Sa nzanay, a Hyala harvəŋa ta ɓəŋa piy
tsa va ghala vəghwə tsaa niy gəzəkəvəri gha va kwa kwəma mbəzli ɗaŋ,
mba'a ghəshi sənay njasa ɓanavə gha nəfə tsa gha kaa Kəristəw.
13 Avee gəzaŋa kwa kwəma Hyalaa ɓanavəshi piy kaa shi tə ghwəmə
gwanashi, lə kwa kwəma Yesəw Kəristəw tsaa gəzəkəvəri kwəma kataŋ
na va kwa kwəma ngwəmna Paŋwəsə Pilatə.
14 Ɗi fəti ta məni kwəma gəzaŋee na məni nzə, ka zlata nahwəti gha
mbə ya kwətiŋ ma. Vantaa mbəzli zəmə mətsəni gha lə kwəma jikir
na. Tsəgha pə ghaa məni pa' fəca dza Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw
zhəghəvaa zhikə.
15 Vici dza naa zhəghəvaa zhikəy, ge'i lə vəghwə tsa bərkəti Hyala
dza naa nza. Hyala vay, a bərci vəə dzəkən shiy gwanashi, ghənzə na
Hyala kwətita, və ghava təfə miy dzəkən mbəzli. Ghənzə məni na mazəə
dzəkən mezhizhə gwanashi, zhini ghənzə sləkə mbəzliy sləkəpə.
16 Hyala va kwətita na kwa va tə ghwəmə. Pətsa nzəyta na tiy, waŋ pi
tsaa bəmməpə tərəŋw na, kala mbə ndəə tsəhəy ti. Ndə tiɓa mba'a səəkəə
nataw, ndə tiɓa mba'a dzaa nata diɓaw. Ə kə məndiy fal Hyala ghənzə sa
nza shəndəkə və lə bərci ta kwa ndimndim jiji. *Amin.
17 A Timəte, ə pə ghaa gəzanshi kaa ka shiy tikə tə hiɗi, əntaa ghwəy
dzaa məni fəgə, ka kəli ghən, ghəy ghəy ka shiy na ghəy ki, pə ghwəy
ma. Əntaa ghwəy dzaa fəy ghən ta gəna va ghwəy ta məntəŋwəy ghənzə
ya namaɓa kwəma ma, pə gha kaa ngəshi, sa nzanay, sənay ghəshi nda
nza gəna shi va zataw. Wəzəɓa dzəkən Hyala kə ghəshiy fə ghən tsa shi,
ghənzə saa ɓəmmə shiy tərəŋw dalala, ta mbə ghwəmməə vəshi li shi.
18 Ə pə ghaa gəzanshi a ghəshi məni kwəma wəzə na, ka məni tərəŋw.
Ə kə ghəshiy vəli lə gəna shi va, lə nəfə tsa wəzə tsa, ka təhə kaa nihwəti
mbəzli.
19 Mba'a kə ghəshi mənti tsəghay, shi və shiy mbələy ghəshi ta kwa
kwəma tə pətsa wəzə tsa dza shiy mbay ma yiɗəhwəshi. Ghalaɓay ta
kwəmavə piy tsa kataŋ tsa dza ghəshi.
20 A Timəte ə pə gha kəsəvə sləni fambəŋa Hyala na mbə dəvə gha
bekir dəvə. Ə pə ghaa ndəghwə ghən tsa gha va gəəzə kwəma gəmgəm
na va səəkə ma va Hyala. Ndəghwə ghən tsa gha va mbəzliy ni va: A
ghəy sənashi shiy, kə ghəshi, mbalaa dzərvə ka ghəshiy ɓəni kaa mbəzli.
21 Ma gəzaŋee kwəma va tsəghay, sa nə nihwəti mbəzli, a ghəy sənashi
shiy, kə ghəshi, dzəghwa mbərəkə ghəshi zlay nəw kwal Hyala. Ava tiɓa
kərayee, nza gha nza ki. Nza Hyala məntəŋwəy wəzə hwər tsa nzə.

6:12 6:12 1:18; 4:14 **6:13 6:13** Mt 27:11-26; Zhŋ 18:28–19:16 **6:14 6:14** 1:3, 18; Flp 1:10; 1Tes 5:1-2 **6:15 6:15** SləniKY 1:7; 2Pi 3:3-9; ShiZhŋ 17:14 **6:16 6:16** Səvəri 33:20; Cem 104:2; Zhŋ 1:18; Kwəl 1:15; 1Zhŋ 4:12 **6:17 6:17** Cem 62:11; Lk 12:15, 20; Zhk 5:1 **6:19 6:19** Mt 6:20 **6:20 6:20** 1:4; 6:4; 2Tim 1:14 **6:21 6:21** wəzə hwər: Gal 6:18

Kwa baka zliya tsasliti Pəl kaa Timəte

Kwəma dza ghwəmməə gha sənataa dzəkən zliya na

Zliya nay, kwa baka zliya tsasliti Pəl na kaa Timəte. Ghala pətsa vay, ghəci kwa fərshina kwa baka səɗa ci tə hiɗi ka Rəm na.

Tə kwa kərni zliya nay, mbə gəzə na Pəl dzəkən shiy kəsay. Ghəciy, wəzə nəwhwə na kwal tsa Yesəw. Nana kiy, mbəzli ɗaŋ zlay na kwətiy, ghəci na, aa sənay ndəkwə nzee ta məti, kə. Na gəzanci na kaa Timəte nza ghəci səəkə ta kwəmay mətsə ci li taŋtaŋ (vəh 4:6-22).

Zliya naa kwa kərni mbə zliyahi tsasləhwə Pəl gwa'a gwa'a.

Avanay njasa nəwva kwəma mbə zliya na:

Vəh 1:3 pa' tə vəh 2:1-13 Pəl məni 'wəsa kaa Hyala ta ɗi tsa Timəte lə ta ɓə tsa ɓanavə na nəfə tsa ci kaa Yesəw. Dzəghwa na diɓa ka gəzanci kaa Timəte a ghəci garəy jarjar kwa kwal Hyala ya mbə ngəra'wə, nza ghəci jihəvaa dzəmbə gəzə kwəma Hyala kataŋ na.

Vəh 2:14 pa' tə vəh 4:1-5 Pəl gəzanci kaa Timəte a ghəci ndəghwə ghən tsa ci va mbəzliy pala ghəpəhi gəmgəm ni va kəəti ma mbəzli kwa kwal Hyala, kala dzar ma kwa mbəzliy ɓəni shi dzərvə va kaa mbəzli. Zhini na ka gəzanci a ghəci nəw səəbə Pəl, ka garəy wəzə wəzə tə kwəma ɓənivə na va ghəci jəwəy.

Vəh 4:6-22 Pəl gəzə kwəmaa dzəkən sləni ci mənəhwə na, zhini ka məni 'wəsa ghəci kaa Ndə sləkəpə sa kəətiti na.

Pəl səkwə Timəte

1 Yən tsasli na zliya na, yən yən Pəl, ntsa tarəvə Hyala ta nza ka ndə kwal tsa Yesəw *Kəristəw, ta gəzə kwəma kaa mbəzliy dzəkən piy tsaa gəzəkə Hyala ɓanshi səvəri mbə jakəva tsa shi lə Yesəw Kəristəw.

2 Kaa ngəŋa gha Timəte tsaslee zliya na. Gha gha zəghwee ɗitee tərəŋw. Məntəŋa wəzə hwər tsa nzə Didi Hyala, ghəshi lə Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw, mba'a ghəshi zhəhwərti zhəhwər tə gha, zhini mba'a ghəshi ndaŋa zərkə mbə nzəy tsa gha.

Pəl mətsahanci bərci kaa Timəte

3 'Wəsa nə ya kaa Hyala ghərantee va sləni lə nəfə tsee ɗewɗew, njasa niy mənəhwə jijihira va. Mbə mananta 'wəsa kee nza tə gha. Ya hwəmɓa cə'wee Hyalay, war mbə cə'wə kee nzaa dzəkən gha, havəghwə lə həvir gwa'a.

4 Ka za ghən tsee ta wahə niy wahəhwə gha va tə ya ghala vəghwə tsaa maɗee va ta dzaraw. Tərəŋw mawtee zhiniy naŋa, ta mbə nəfə tsee vəshiy.

5 Ka za ghən tsee diɓa ta nəfə tsa gha va ɓanavə gha gwanay kaa Yesəw *Kəristəwəw. Ma kwataŋay, pərɓa kəhəŋa Ləwizə ɓanavə na nəfə tsa nzə kaa ngəci, zhən məŋa 'Wənisə. E sənay, gha kwərakwə kiy, a gha ɓanavə nəfə tsa gha gwanay kaa Yesəw.

1:1 1:1 1Tim 2:7 **1:2 1:2** Timəte: 1Tim 1:2; 1Kwər 4:17 **1:3 1:3** Flp 3:5; 1Tim 1:5 **1:5 1:5** SləniKY 16:1

6 Va tsəgha gəzaŋee əntaa ghən tsa gha zay, ə pə ghaa jihəva ta ghəra
sləni Hyala lə vəli vəlitəŋa *Safə tsa Hyala. Ghala vəghwə tsaa fakənŋee
va dəvə ndaŋa Hyala bərci va.
7 A na Safə tsa nzə va ndammə Hyalay, Safə tsaa mənimmə hwəlikwə
naw, bərci naa ɓəmmə, ta mbə ghwəmmə ghəranta sləni kaa Hyala, ka
ɓəmmə bərci ta mbə ghwəmməə dĩ nihwəti mbəzli, lə ta sənay kəsə ghən
tsa ghwəmmə wəzə wəzə.
8 Ghənzə tsəgha kiy, əntaa gha ha'wə lə gəzə kwəmaa dzəkən Ndə
sləkəmmə kaa mbəzli ma. Əntaa gha ha'wə diɓa ya tsəgha nzee kwa
fərshina ta kwəma Yesəw ma. Ə pə ghaa sa ngəra'wə tə mbərkə ta kwəma
wəzə na va, njasa see tsa kwərakwə. Ə pə ghaa sa ngəra'wə lə bərci ndaŋa
Hyala va.
9 Hyala vay, ghənzə mbəlitəmmə na, zhini ghənzə harvəmmə, ta mbə
ghwəmməə mənimmə ka mbəzli nzə. Ma diɓay, mbəlitəmmə na tə sləni
mənti ghwəmmə wəzə naw. Sa nzana tsəgha ghənzə dĩ mbəlitəmmə
na, sa dĩ na məntəmmə wəzə hwər tsa nzə. Ghala hidĩ ghwəla ta
ghava tarəkə na mənimmə wəzə hwər tsa va tə mbərkə sləni dza Yesəw
Kəristəw ta məni.
10 Nana kiy, a wəzə hwər tsaa niy tarəkə Hyala va məni kaa mbəzli
cikəvərivay dzəti ngwəla bazhə bazhə. Sa nzana mba'a Ndə mbəlimmə
Yesəw Kəristəw səəkəy dzəti hidĩ, mba'a 'wəshamti bərci məti. Səvəri
mbə kwəma mənti na va tsəghay, ə dĩ naa cimmə, mba'a pə ghwəmmə
zləɓavə kwəma wəzə na vay, ta kwəmavə piy tsaa kəɗĩ ma dza ghwəmmə.
11 Hyala fəyra na ka ndə kwal tsa nzə, ta gəzanshi kwəma wəzə na va
kaa *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə lə ta ɓananshi.
12 Tə mbərkə kwəma va nzee mbə sa ngəra'wə sənzənva kwa fərshina.
Ya tsəgha nzə kiy, ka hazlənee va ngəra'wə tsa va tepəw, sa nzanay e
ɓanavə nəfə tsee kaa Yesəw, mba'ee sənay, mbə nəfə tsee na, a bərci və
ta ndəghwəti sləni ci va ndara na pa' fəca vici dza naa zhəghəvaa səəkə
ta sla ngwəvəə dzəkən mbəzli, pən.
13 Ma kwəma kataŋ na va gəzaŋa yay, gəzanshi kaa nihwəti mbəzli
war njasa favə gha va vəya. Gha mbə gəzanshiy, dĩ tə gha mbəzli.
Mba'a gha ɓanavə nəfə tsa gha gwanay kaa Yesəw Kəristəw. Ma bərci
ka ghwəmmə vaa kwəmavə ta məni tsəghay, sa nza ghwəmmə jakəjakə
lə Yesəw Kəristəw na.
14 A pə gha kəsəvə kwəma wəzə na va ndaŋa Hyala bekir dəvə. Safə
tsa Hyala va fambə na mbə nefer ghwəmmə dza naa kəətiŋa ta kəsə nzə.
15 A gha sənay, a mbəzliy nəw Yesəw tə hidĩ ka Azəy zlara gwanashi.
Mbə shi na kar Fizhel ghəshi lə Erməwzhen.
16 Ma na 'Wəneshifər na naciy, mbə dəpəra nəfə tsee ka naa nza ya
hwəmɓa. Kar naa ha'wə ta dzəvəghee kwa kwəma mbəzli ya tsəgha nzee
kwa fərshinaw. Ə cə'wee Ndə sləkəmmə a ghəci mananatishi wəzə hwər
kaa mbəzli kəghi tsa ci gwa'a.
17 War sa səəkəy na tikəə dzəmbə məlmə Rəməy, tərəŋw pəlahwə na
pətsa nzee ti wəzə, dza na mba'a kəsara.
18 A Timəte, a gha sənay kwərakwə njasa kəətəhwəra na, ghala pətsaa
nzee va mbə məlmə Efesə. Ə cə'wee Ndə sləkəmmə, a ghəci mananati
wəzə hwər tsa ci, fəca vici dza naa səəkə ta məni ngwəvəə dzəkən mbəzli.

1:6 1:6 1Tim 4:14 **1:7 1:7** Rm 8:15 **1:8 1:8** 2:9; Rm 1:16 **1:9 1:9** Ef 2:8-9; Tit 3:5 **1:10 1:10** Zhŋ 1:14; Tit 3:6; piy lə məti: 1Kwər 15:20, 55, 57; Ebr 2:14-15 **1:11 1:11** 1Tim 2:7 **1:13 1:13** 1:5; 1Tim 1:10 **1:14 1:14** 1Tim 6:20 **1:15 1:15** 4:16 **1:16 1:16** 'Wəneshifər: 4:19

2

*Ndə ghəra sləni tsa Yesəw *Kəristəw lə nəfə kwətiŋ*

1 Na na ghay zəghwee Timəteyey, a pə ghaa sə'wa kwəma mbə sləni
gha. Wəzə hwər tsa Hyala va ndammə na mbə jakəva lə Yesəw Kəristəw
dza naa ndaŋa bərci ta məni nzə.
2 Kwəma Hyalaa niy favə gha va səvəri mbə miy tsee, yən mbə gəzanshi
kaa mbəzli ɗaŋəy, ɓəvə kwəma va, a gha ɓanavəshi mbə dəvə shi
kaa mbəzli kataŋ ni gar mbay ghəshiy ɓananshi kaa nihwəti mbəzli
kwərakwə.
3 Mba'a kə ngəra'wə kəsaŋa tə mbərkə kwəma Yesəw Kəristəwəy, ə pə
gha dzaa sa, njasa ka nihwəti mbəzli vaa sa. Sə'wa mbə sləni Kəristəw
njasa ka ndə sawji vaa sə'wa mbə mbəz.
4 Mba'a kə ndə sawji mbə mbəzəy, wəzə wəzə ka naa ghəra sləni ci, ta
təɓanci kaa ntsa ci dikə tsa. Kar naa kəslimbə ghən mbə məni shi məni
mbəzli gəmshi ni dzar mbə məlməw, tsəgha na lə gha kwərakwə ki.
5 A gha sənay ɓa, mba'a kə ndə pəhətəvay ta kəsli bali ta gwəramti,
mba'a kə kala kəsli lə kwal njasa ɗi məndiy, ka dza məndiy wanaghə
zhəmə ciw.
6 Ndə za tsaa sahwə ngəra'wə dalala mbə zay, pərɓa ghəci ka naa
kwəmavə na ci bəla mbə shi zati na va kwərakwə.
7 Təkə tə gha wəzəə dzəkən kwəma gəzaŋee va. Mba'a pə ghaa təkə
kwəmaa dzəkənəy, a Ntsaa sləkəmmə taa ndaŋa məhərli wəzə na ta
sənata kwəma ɗi kwəma va gəzə gwa'a.
8 Zəzətiy dzəkən Yesəw Kəristəw, ntsa mbə hwəhwə tsa mazə *Davitə.
Sa pəəsliti məndiy, dza na mba'a satiy mbə məti njasa gəzəkə kwəma
wəzə na va. Ghənzə na kwəma wəzə na va gəzee kaa mbəzli.
9 War tə mbərkə ti kee sa ngəra'wə. Mba'a məndi tsaghwara kwa dəŋw
nja ndə yiɗi kwəma. Ya tsəgha tsaghwara məndi kwa dəŋwəy, ma na
kwəma Hyala na, ndə tiɓa ka mbay tsaghwa kwa dəŋwəw. War mbə
mətsəhə gəzə nzə dza nihwəti mbəzliy nza kwa kwəma kwa kwəma.
10 Ava va tsəgha sə'wee sa ngəra'wə ghənghən ghənghən. Tawa sə'wee
ngəra'wə tsa va kiy, sa ɗee nihwəti mbəzli tsəhavə Hyalaa mbəlishi mbə
Yesəw Kəristəw kwərakwə. Ta dza ghəshiy nzəyshi tə pətsa gwəmati
Hyala mbə mazə tsa nzə shəndəkə tsa mə ghwəmə pa' kwa ndimndim.
11 Tsəgha dza ghaa sə'wa kwərakwə ki, sa nzana kwəma dzee na ta
gəzəy, kwəma kataŋ kataŋ na na:
Mba'a pə ghwəmmə bəkwəmmə lə Kəristəwəy,
ta piy dza ghwəmmə li kwərakwə.
12 Mba'a pə ghwəmmə garəmmə jarjar tə kwəma Hyala
ya mbə ngəra'wəy,
ta məni mazə dza ghwəmmə li kwərakwə.
Mba'a pə ghwəmmə ni sənay tsava ndə ghəyəw pə ghwəmməy,
ta gəzə dza na, sənashi nini mbəzli yaw,
kə kaa ngəmmə kwərakwə.
13 Mba'a pə ghwəmmə zhəghanavə hwəm kaa kwəma ciy,
na naci na, ka dza naa zhəghə hwəm kaa kwəma ciw.
Sa nzanay, ka mbay naa zhiniy
vərasləti vəraslə kaa ghən tsa ciw.

Njasa ka ndə ghəra sləni nzə, ka na təɓanta kaa Hyala

2:2 2:2 1Tim 1:10; 4:14 **2:5 2:5** 4:7-8 **2:8 2:8** Rm 1:3-4; 1Kwər 15:4 **2:9 2:9** 1:8; Ef 3:1; Flp 1:12-14 **2:10 2:10** Rm 5:2; Kwəl 1:24 **2:11 2:11** Rm 6:8 **2:12 2:12** Mt 10:32-33; Rm 5:17 **2:13 2:13** Rm 3:3-4

14 Zazanshi tə gha kwəma gəzəkəŋee va kaa mbəzliy nəw kwal Hyala.
Ma nza ghəshi təkəə dzəkən. Gəzanshi wəzə lə slən tsa Hyala: Ka hə
həərəva ghwəy ta kwemer ghənghən ghənghən ni ma, pə gha kaa ngəshi.
Sa nzanay, gəla ni tsəgha ni va shiy na, ka dza ghəshiy kəətiti ndə ya
jəw nzəw. War ə na na dza ghəshiy yiɗivəri nefer mbəzliy fafashi gwa'a
tsəgha.
15 Ta na tsa gha ghənəy, ə pə ghaa jihəva, nza shi məni gha təƀə kwa
kwəma Hyala. Ə pə gha məniŋa ka ndə ghəra sləni tsa kama shi ha'wə
ha'wə ni mbə sləni ci kwa kwəma Hyala, saa canshi kwəma kataŋ na lə
kwal tsa nzə kaa mbəzli.
16 Ma na kwemer gəmshi ni va təƀə ma va Hyalay, ka i miy tsa gha ghaa
dzəmbə shi ma.

Sa nzana, mbəzliy gəəzə gəla shi tsəgha ni vay, sahə sahə na, mbərəkə
dza ghəshiy zlay kwal Hyala.
17 Ma kwəma shi va diƀay, ə naa zləliva dzar mbə mbəzli nja zhi
daŋwazha tsaa nza va tə ndə kala kəɗi ma. Mbə gəla mbəzli ka ƀananshi
*kwəma jikir na va kaa mbəzli na kar Himene ghəshi lə Filetə.
18 Ma mbəzli vay, ka ƀananshi kwəma kataŋ na ghəshi kaa mbəzliw,
war dzərvaa na ƀananshi ghəshi kaa mbəzli. Ma kə ghəshiy: A Hyala
zhanakati mbəzli mbə məti mbəradzəta, kə ghəshi. Dza ghəshi mba'a
ghəshi səəvəri məhərli nihwəti mbəzli lə kwəma shi va, mba'a niva zlay
nəw kwal Hyala sənzənva.
19 Ya tsəgha nzə kiy, na kataŋ na kwəma Hyala na ka zhəghəva naw.
Ghala mbə lə səɗa ciki tsaa nzəyta va bəlbələw. A məndi tsaslatiy dzəti
səɗa ciki tsa va: «A Ndə sləkəpə sənashi nici mbəzli» kə məndi. Zhini
ƀa na: «Ntsaa ni, ntsa Ndə sləkəpə *Kəristəw nzee kəy, ə kə zlata məni
kwəma jikir na» kə məndi.

20 A ghwəmmə sənay, mbə ciki tsa ndə shiyəy, ghənghən ghənghən na
shiy mbəƀa, tiƀa kwekwer məntim tə tsahi mbəzə, tiƀa kwekwer 'yesler,
tiƀa kwekwer gagahi, tiƀa həlepipi, dza ghaa kəsashi. Ni wəzə wəzə ni
vay, fəca nza makwaghwa tiƀa ka məndiy ƀəshiy səvəri. Ma nihwəti va
na, ta zəmə shi zəmə kəghi ya hwəm na sləni shi.
21 Tsəgha na lə ghwəmmə kwərakwə. Mba'a kə ndə zlata məni kwəma
jikir na njasa gəzee vay, nja kwakwa tsa məntim va tə tsahi mbəzə ka
məndiy ƀəə səvəri war ta makwaghwa dza naa nza. Ma ntsa vay, sa Hyala
dza naa nza, ta ƀəvə dza Hyala ta sləni nzə. Ghəciy, ya ta namaƀa sləni
wəzə na gwa'a na, war yə ka naa ni.

22 Ə gəzaŋee, əntaa gha məməni gəla shi ɗi nihwəti gwəla va məni
gəmgəm ni ma. Tsarakə pə gha zlay kwal tsa gəla shi tsəgha ni va. Lə
kwal tsa nzə pə ghaa nəw kwəma, ya namaƀa nzə. Kəsəvə kwəma Yesəw
Kəristəw, ƀanavə nəfə tsa gha wəzə wəzə. Ə pə ghaa ɗi nihwəti mbəzli,
ka nzəy lə zərkə kwa jipə tsa ghwəy lə mbəzli nza nəfə tsa shi ɗewɗew,
mbəzliy cə'wə Ndə sləkəpə.
23 Ma na ghəpəhi kama ghən va ti shiy, ka i miy tsa gha ghaa dzəmbə
shi ma. A gha sənay, gəla ghəpəhi tsəgha ni vay, war lə miy ka ghəshiy
kərkəva.
24 Ta na ndə ghəra sləni kaa Ndə sləkəpəy, ka təƀə na ghəciy məni miy
lə mbəzliw. Na naciy, war wəzə təƀə na ghəciy mananshi kaa mbəzli

---

2:14 2:14 1Tim 1:3-7; 6:4; Tit 3:9 **2:15 2:15** 1Tim 1:10 **2:16 2:16** 1Tim 1:4 **2:17 2:17** Himene: 1Tim 1:20 **2:19 2:19** Bəla 16:5; Zhŋ 10:14 **2:20 2:20** Rm 9:21 **2:21 2:21** 3:17 **2:22 2:22** 1Tim 6:11 **2:23 2:23** 2:16 **2:24 2:24** 1Tim 3:3; Tit 2:7-8

gwanashi. Ka ɓananshi shiy kaa mbəzli lə məhərli, mba'a sənay sə'wa kwəma shi.
25 Ya ə nza mbəzli tiɓa kala ɗi zləɓa kwəma ciy, mba'a sənay ɓananshi shiy lə məhərli. Nda nza Hyala ghavəə kəətitishi, mba'a ghəshi zhəghanti nzəy tsa shi, ta sənata na kataŋ na kwəma.
26 Ya tsəgha kəəsətishi *ndə jaka tsa Hyala nja kwa zhəva, ka mananci kwəma ɗi na ghəshiy, a məhərli shi wəzə na taa zhəkəta bərkee, ta mbə ghəshiy mbəlishi səvəri mbə dəvə ci.

3

Shiy dzaa məniva hiɗi ndəkwə ta kərə

1 A zəghwee Timəte, fə tə gha ghən wəzə ta kwəma ɗee na gəzaŋa tikə: Ge'i lə kwa kərni vəghwəy, vəghwə tsa 'yahə'yahə tsa dza naa nza.
2 Sa dza naa nza ghalaɓay, war tsa shi ghən dza mbəzliy ɗi, ka məni mətsə tərəŋw ta gəna, ka vəshi, ka kəli ghən tsa shi, ka tsəərə Hyala, ka dza mbəzliy ɗi fəti va mbəzliy yakəshiw, ka ghəshi dzay, kala məni ma 'wəsa kaa mbəzliy kəətitishi, ka dza ghəshiy ha'wə tə shiy dzar kwa bəla Hyalaw.
3 Mbəzli va diɓay, jikir dza hwər tsa shiy nza, ka dza hwər tsa shiy zhanshi ta ndəw. War ə dza ghəshiy tsəhtsəhəə dzəkən nihwəti mbəzli, ghwampa ghwampashi dza ghəshiy məni shiy, ka ndərəm lə mbəzli. Ka dza ghəshiy ɗi məni wəzəw.
4 Ka nga ɗafa ta nihwəti mbəzli dza ghəshiy nza, ka məni war kwəma kama ghən ti, ka kəli ghən tsa shi tərəŋw. Na nashiy, shiy təɓanshi dza ghəshiy ɗi məni, kala ɗi ma Hyala.
5 Ka ghəshi dzay, mba'a ghəshi mənti ghən tsa shi nja ka nəw Hyala, kala zləɓa ma na kataŋ na kwəmaa dzaa ɓanshi bərci kwa kwal Hyala tsa va. Gəla mbəzli vay, kərakə pə gha zlay kwal tsa shi.
6 Nihwəti mbəzli mbə mbəzli vay, ə ka ghəshiy dzakə ghi tsa mbəzli ka dzaa ngəɗi mi'i daw daw bərci ni kəsashi ghəshi kəyɓa, ta mbə mi'i vaa ɓəvə kwəma shi va tsəgha. Mi'i vay, ka məni *kwəma jikir naa ghəshi tərəŋw, ka məni kwəma ɗi vəgha shi.
7 Mbə ɗi ɓənivə shiy mi'i va na, daw məhərli shi ta sənata na kataŋ na kwəma.
8 Gəla mbəzli vay, mbazaa nga ghəshi lə kwəma Hyala njasaa niy məni kar Zhanesə va ghəshi lə Zhambəresə mbəradzə, * kala zləɓa ma kwəma Məyizə. Na nashiy, yiɗi yiɗi na məhərli shi. Ɓanavə nəfə tsa shi ghəshi kataŋ kataŋ kaa Yesəwəw.
9 Ka dza ghəshiy dzavə dza kərakə lə na shi va sləniw, sa dza naa nzay, ɗaŋ dza mbəzliy fəti ghən ta sləni shi va kama ghən ti, njasa niy fətim va ghən ta sləni kar Zhanesə va kama ghən ti ghəshi lə Zhambəresə mbəradzə.

Kwəmaa zəzəə dzəkən ya hwəmɓa

10 Ta na tsa gha ghənəy Timəteyey, gwa'a gwa'a sənashi gha shi ɓananshee kaa mbəzli. Gwa'a naghamti gha ya nzəy tsee kwa kwal Hyala. A gha sənata kwəma ɗee mbə sləni ghəree. A gha sənay ya njasa ɓanavee

---

2:25 2:25-26 1Tim 2:4 **3:1 3:1** 1Tim 4:1; 2Pi 3:3; 1Zhŋ 2:18; Zhəwdə 18 **3:2 3:2-4** Gal 5:19-21 **3:5 3:5** Mt 7:15, 21; Rm 2:19-20; Tit 1:16 **3:6 3:6** Tit 1:11 **3:8 3:8** Səvəri 7:11, 22; 8:3, 14; 1Tim 6:4-5 * **3:8 3:8** Kar Zhanesə lə Zhambəresə tsa vay, sləneɗemerəy niy fanati ka Zhəwifə kaa ka ɗəfələə niy nga mbaza va lə Məyizə tə hiɗi Ezhipətə na ghəshi (Səvəri vəh 7:11-12). **3:10 3:10** Rm 16:24; 1Tim 1:5

nəfə tsee kaa Yesəw, ya njasa sə'wee kwəma gwa'a. A gha sənay diɓa njasa ɗee mbəzli, njasa kəsəvee kwal Hyala wəzə.
11 A gha sənay njasa sahwəmra mbəzli ngəra'wə diɓa. A gha sənata
kwəmaa səəkə kənee mbə məlmə Antiyəshə, lə mbə məlmə Ikəniyəm,
mba'a mbə məlmə Listər gwa'a. Na kataŋ nay, tərəŋw samiyra ghəshi
ngəra'wə. Ləy hwəm shi va kiy, a Ndə sləkəpə mbəlikəvəriɗa mbə
ngəra'wer va gwanashi.
12 Ta na nava na kataŋ nay, ya wa ntsaa ɗi nəw kwal Hyala wəzə
njasa təɓə na, tə sa nzee ntsa Yesəw *Kəristəw kəy, ta sanci ngəra'wə
dza mbəzli.
13 Ma na mbəzliy kəsəvə war məni jikir tsa shi, lə slasla dzərvə shi
na shiy, war ə dza ghəshiy dza kwa kwəma kwa kwəma lə kwəma shi
gəmgəm na. War ka ngəɗishi *ndə jaka tsa Hyala, ka ngəɗi nihwəti mbəzli
ghəshi kwərakwə.
14 Na na ghay Timəteyey, ə pə gha garəŋa tə shi ɓənivə gha va wəzə,
sənashi gha ka shi kataŋ ni, lə nəfə tsa gha gwanay. Sa nzanay, a gha
sənay gəla ntsa ɓənivə gha va shi va və wəzə.
15 Kəsəvəshi wəzə, sa nzanay, ghala ghaa zəghwəŋa sənata gha kwəma
mbə Zliya Hyala. Kwəma mbə vay, ghənzə dza naa citəŋa kwal tsaa sənata
kwəma, ta mbə Hyalaa mbəlitəŋa, sa ɓanavə gha nəfə tsa gha kaa Yesəw
Kəristəw.
16 Gwanata kwəmaa tsaslita mbə Zliya Hyalay, kwəmaa səəkə va Hyala
na, na tsasliti məndi. Zliya vay, wəzə na ta ɓənimmə kwəma kataŋ na.
Mba'a pə ghwəmmə mənti *kwəma jikir nay, ka cimmə ghənzə, zhini ka
zhəghəmməə zhəghwa kwal tsa wəzə tsa, ka ɓənimmə məni sləni njasa
ɗi Hyala.
17 Sa məni kwəma Hyala va tsəghay, ta mbə ntsa Hyalaa nza gwəma
gwəma mba'a kwəmavə shiy dzaa kəəti ta məni sləni wəzə na gwanata.

4

1 ə cə'wəŋee mbə slən tsa Hyala lə mbə slən tsa Yesəw Kəristəw a gha
gəzə kwəma Hyala kaa mbəzli. ə cə'wəŋee tə mbərkə səəkə tsa Yesəw
Kəristəw ta sla ngwəvəə dzəkən mbəzli tə ghwəməshi ni lə ni bəkwə
bəkwə ni, ghəci saa dza va ta səəkə ta sləkə mbəzli,
2 ə gəzaŋee, ə pə ghaa gəzə kwəma Hyala kaa mbəzli, ka jihəvaa
dzəmbə gəzə nzə. War ə pə ghaa gəzanshi. Ya ghala vəghwə tsa ɗi mbəzli
fa nzə, ya ghala vəghwə tsa ɗi ma ghəshi favə gwa'a. Mba'a kə mbəzliy
məni *kwəma jikir nay, ə pə ghaa naɓəshi, ka gəzanshi a ghəshi zlata
məni nzə. ə pə ghaa mətsahanshi bərci ta məni na wəzə na kwəma. Gha
mbə ɓananshi kwəma Hyalay, ə pə ghaa sə'wa kwəma.
3 Sa nzanay, a tsahwəti vəghwə dzaa səəkəy, vəghwə tsa vay, ka dza
mbəzliy ɗi favə na kataŋ na kwəma məndiy ɓananshiw. War kwəma ɗi
vəgha shi dza ghəshiy məni. Ka ghəshi dza na, tsəha' ghəshi tsəhavə
mbəzliy ɓənipə shiy təɓanshi.
4 Ka dza ghəshiy ɗi fa na kataŋ na kwəmaa dzəghwa sləmə shiw.
Mbərəkə dza ghəshiy zlata na kataŋ na kwəma, ka dzashi ta fafa kwəma
jiji.

3:11 3:11 SləniKY 13:50; 14:5; 14:19; sa ngəra'wə: Cem 34:20; 2Kwər 11:23-29 **3:12 3:12** Mt 16:24; Zhŋ 15:20; SləniKY 14:22; 1Tes 3:3 **3:14 3:14** 2:2; 1Tim 1:10 **3:15 3:15-16** Zhŋ 5:39; Rm 15:4; 1Tim 4:13; 2Pi 1:21 **3:17 3:17** 2:21 **4:1 4:1** SləniKY 10:42; 2Kwər 5:10; 1Pi 4:5 **4:2 4:2** SləniKY 20:20, 31; Tit 1:13 **4:3 4:3** 1Tim 1:10; 4:1 **4:4 4:4** 1Tim 1:4

5 Na na ghay Timəteyey, gwəmavə ndəghwə ghən tsa gha wəzə, mbə
shiy gwanashi kwa kwəma Hyala. Ə pə ghaa sə'wa ngəra'wə tsaa dzəkən
gha. Gəzanshi Yəwən kwəma wəzə na kaa mbəzli. Wəzə wəzə pə ghaa
məni sləni ndaŋa Hyala mbə dəvə gha ta məni nzə.
6 Ta na tsee ghənəy, ndal tərə vəghwə tsee ta mətiw. Nja shi ka məndi
vaa dza ta ta Hyala li shi nzee.
7 Wəzə wəzə ghərantee sləni kaa Yesəw Kəristəw, ghala mbə ghəy lə
ntsaa mbəzəti mbəz tsa wəzə tsa vaw. E kərkamti sləni ndara Hyala ta
məni nzə, nja ntsaa kəɗamti kəsli bali ci va nzee. E nəwti kwal Hyala pa'
tə pətsa kərkə na kala zhəghanavə hwəmee.
8 E sənay nanay, mbə ndəghəra na zhəmee va Hyala mə ghwəmə, sa
nzana mba'ee mənira ka ntsa slar tsa. Ndə sləkəmmə tsaa məni ngwəvə
va lə kwal tsa nzəy, ghəci dza naa ɓəra zhəmə va. Fəca dza naa səəkə ta
məni ngwəvəə dzəkən mbəzli dza naa ɓəra. War kaa ngəra dza naa ɓəra
zhəmə va kwətiraw, ya wa ntsaa ndəghə vəghwə səəkə tsa Kəristəw lə
nəfə kwətiŋəy, ta ɓanavə dza na kwərakwə.

Pəl har Timəte, ta səəkəə dzəvəgha

9 A zəghwee Timəte, ə pə ghaa diva ta səəkə tikəə dzəvəghee
kyaŋwkyaŋw.
10 Sa nzanay, a Demasə zlara mba'a dzay dzəmbə məlmə Tesalənikə, sa
ɗi na shi tə hiɗi. Ma Kəresensə naci na, mba'a dzay dzəti hiɗi ka Galatə,
mba'a Titə dzay dzəti hiɗi ka Dalmati.
11 Kwataka Ləwka na saa tərmbə vəghee tikə gwa'a tsəgha. Fəca ka
gha maɗiy səəkəy, pəməkəvə tə gha Markə kwasəbə gha. Sa nzanay, ta
kəətitəra dza naa dza tikə mbə sənee.
12 Na na Tishikəy, e ghwənay tsavaa dzəmbə məlmə Efesə.
13 Ghaa səəkəy, tsəhəŋa tə gha mbə məlmə Tərəwasə, nza gha dzakə ghi
tsa Karpəsə ɓəvəra kwəbaŋ tasli tsee kəyɓa. Ɓəvə tə gha Zliyahi kwəma
Hyala diɓa, gaw ni ka hwəta va na ni gwəree ɗi.
14 Alekəsandərə ndə pəsli tsa vay, tərəŋw məntəra na *kwəma jikir na
tikə. Ndə sləkəmmə dza naa wanci zhəmə kwəma ci va jikir na.
15 Ya gha ciy, ndəghwə tə gha ghən tsa gha və, nəghətaa ghəci məntəŋa
kwəma jikir na kwərakwə. Sa nzanay, ka ɗi naa favə shi ɓəni ghəy va
kaa mbəzli ya jəw tsətsəw.
16 Fəca ghee garə kwa kwəma mbəzli tə ngwəvə, ta gəzə kwəma kən
ghən tsee səvəriy, ndə tiɓa mba'a niy kəətəhwəraw. Mbəzli gwanashi niy
zlara na kwətira. Ə cə'wee Hyala a ghənzə pəlashi kwa hwər nzə.
17 Ya tsəgha niy zlara məndi talay, niy zlara Ndə sləkəpəw. Aa niy
kəətitəra, mba'a ndara bərci, ta mbayee gəzanshi kwəma ci kaa mbəzli
kwa pətsa kəray na, kala hazləni mbə nəfə tsee ya jəw nzə. Ɗaŋ *mbəzliy
kamaa ka Zhəwifə favə kwəma Hyala fəcava. Ava tsəgha kəətitəra Ndə
sləkəpə, mba'ee mbəlira va dzəghwa miy zhəl.
18 Ya namaɓa kwəma jikir na səəkə naa dzəkən yay, e sənay ta
mbəlantəra dza Ndə sləkəpə və. Ta ndəghwətəra dza na ta mbayee
tsəhəra mə ghwəmə tə pətsa sləkə na. Ə pə ghwəmməə fal dikə tsa Hyala
ya hwəmɓa. *Amin.

4:6 4:6 Flp 2:17; 2Pi 1:14 **4:7 4:7-8** 1Kwər 9:24-25; Flp 3:12-14; 1Tim 1:18 **4:10 4:10** Flp 2:21; Demasə: Kwəl 4:14; Flm 24; 1Zhŋ 2:15; Titə: 2Kwər 2:13 **4:11 4:11** Ləwka: Kwəl 4:14; Markə: Kwəl 4:10 **4:12 4:12** Tishikə: Kwəl 4:7-8 **4:13 4:13** SləniKY 20:6 **4:14 4:14** Mt 16:27; Alekəsandərə: 1Tim 1:20 **4:16 4:16** 1:15 **4:17 4:17** Dani 6:21; Cem 22:22; SləniKY 1:8; 23:11 **4:18 4:18** 2Kwər 1:10; Flp 1:19-20

Pəl kərni zliya ci lə səkwə nihwəti mbəzli

19 Kwa kərni kwəma ɗee gəzaŋa kiy Timəteyey, ə ɗee ghaa səkwətəra
Pərishil ghəshi lə zata Akilasə, mba'a gha səkwətəra mbəzli kəghi tsa
'Wəneshifər kwərakwə.
20 Erastəy, mbə məlmə Kwərintə nzəyəy na, na na Tərəfim na mba'ee
zlay mbə məlmə Miletə sa nzana gwərapəy ghəci niy nza.
21 Na na ghay, ə pə ghaa diva ta səəkə tikə kyaŋwkyaŋw, ka vəghwə
tasli səəkə. Mbə səkwəŋa na kar Ewbələsə, lə Pəwdesə, mba'a Linəwsə,
mba'a Kwələwdiya. Zhini mbə səkwəŋa ngwarməhimmə mbə nəw Yesəw
tikə gwanashi.
22 Nana kiy Timəteyey, nza gha nza, ndəghwətəŋa Ndə sləkəpə, mba'a
məntəŋwəy wəzə hwər tsa ci gwanaŋwəy. Tiɓa kərayee, nza gha nza ki.

4:19 4:19 Akilasə lə Pərishil: SləniKY 18:2; 'Wəneshifər: 2Tim 1:16-17 **4:20 4:20** Erastə: SləniKY 19:22; Rm 16:23; Tərəfim: SləniKY 21:29 **4:22 4:22** Gal 6:18

Zliya tsaslati Pəl kaa
Titə
Kwəma dza ghwəmməə gha sənataa dzəkən zliya na

Ma kə nihwəti mbəzliy, ghala pətsaa tsasli Pəl zliya nay, məndi pəlikəmə kwa fərshina tə hidî ka Rəm, ghəci mbə təwrə dzar mbə məlməhi ghənghən ghənghən na, kə ghəshi (vəh 1:5 lə 3:12).

Kaa Titə tsasli Pəl zliya na. Ma Titə naciy, ntsaa nəw kwal tsa Yesəw na, mbə hwəhwə tsa ka Gərekə ghəci (nighəm mbə Galatə 2:3). Aa niy pəhəhwə Pəl mbə dza ta wə ghənghən ghənghən. Mba'a məniy ka ntsaa kəəti mbə sləni ci (nighəm mbə 2 Kwərintə 7:6-16).

Avanay njasa nəwva kwəma mbə zliya na:

Vəh 1 Ma ghala pətsaa tsasli Pəl zliya nay, Titə mbə hidî Kəretə na. Pəl niy zlay na mbəɓa ta mbə ghəciy kərni sləkati naa niy tərmbə kwəma mbəɓa. Zhini nza ghəci tivə mbəzliy dzaa 'wa kwal kaa mbəzliy nəw Yesəw dzar mbə jakəvahi mbəzliy nəw Yesəw tə hidî ka Kəretə. Dzəghwa Pəl ki mba'a cinti njasa ka na təra mbəzli va.

Vəh 2 Dzəghwa Pəl diɓa ki mba'a cinti kaa Titə njasa dza naa ɓəni kwəma kaa nihwəti mbəzli gwanashi ni mbə mbəzliy nəw Yesəw.

Vəh 3 Pəl gəzanci kaa Titə a ghəci gəzə kaa mbəzli njasa ka ghəshi nzəy tikə tə hidî, zhini ka gəzanshi, əntaa ghəshi zləɓa kwəma mbəzliy həərə mbəzli va ta tihəva lə ta nəw kwəma jiji.

Səkwəpə

1 Yən tsasli na zliya na, yən yən Pəl, ndə ghəra sləni tsa Hyala, zhini diɓa na, ndə kwal tsa Yesəw *Kəristəw yən. Hyala ghwənara na ta dzee ta kəəti mbəzli təravə na, nza ghəshi mbəə ɓanavə nefer shi kaa ngəta, mba'a ta mbə ghəshiy ɓənivə kwəma nzə kataŋ na. Na kataŋ na va kwəma Hyalay, ghənzə cimmə na njasa ka ghwəmmə nzəy ta təɓanta kaa Hyala.

2 Ma nə ya kaa kwəma mənee va tsəghay, a mbəzli mbəə fəy ghən gəzliŋə ta kwəmavə piy tsaa kədî ma dza ghəy kataŋ, kə ghəshi, nə ya. Ghala kwataŋata hidî ghwəla ta ghavay, a Hyala niy gəzəkə ɓanshi piy tsaa kədî ma va kaa mbəzli. A na Hyala nanzə kiy, ka sla dzərvə na tepəw.

3 Ma sa bərkəti na vəghwə tsa va kiy, dza na mba'a cikəvərimmə piy tsa vaa dzəti ngwəla, səvəri mbə kwəma nzə va ɓənee kaa mbəzli. Ghənzə ghənzə Hyalaa mbəlitəmmə va, fambəra na kwəma va mbə dəvee. «Mbala, a gha dzaa gəzanshi kwəma va kaa nihwəti mbəzli kwərakwə» kə kaa ngəra.

4 Kaa ngəŋa tsaslee zliya na Titə. Ghay, nja zəghwə yakee məniŋa gha, sa nzanay, kaa ntsa kwətiŋ tsa ɓanavə ghwəm nefer ghwəm. Məntəŋa wəzə hwər tsa nzə Didi Hyala, ghəshi lə Yesəw Kəristəw Ndə mbəlimmə, mba'a ghəshi ndaŋa zərkə mbə nzəy tsa gha.

Sləni Titə tə hidî ka Kəretə

1:1 1:1-3 ndə kwal tsa Yesəw: 1Tim 2:7 **1:2 1:2** 1Pi 1:3-5; Gal 3:6, 17-18 **1:3 1:3** 3:4; sa bərkəti na vəghwə: 1Tim 2:6 **1:4 1:4** Titə: 2Kwər 2:13; zəghwə: 1Tim 1:2

5 Kwəma zlaŋee va tə hidî ka Kəretə tiy, a gha sləkati naa niy tərmbəta
kwəma ta sləka mbəɓa gwa'a nə ya. Ma niy ɗee kiy, mba'a gha tsəhəŋa
dzar mbə jakəvahi mbəzliy nəw Yesəw mbə məlməhi tə hidî ka Kəretə
gwanashi. Sa ghaa dza ya mbə tsamaɓa jakəvay, mba'a gha dzaa titivə
mbəzli ta nza ghəshi ka mbəzliy 'wa kwal kaa mbəzliy nəw Yesəw mbəɓa,
njasaa niy gəzaŋee va.
6 Ma ntsa dza ghaa fə ka Ndə 'wa kwal təɓə nay, ntsa hanci ma məndi
cəm dzar kwa *kwəma jikir na ya jəw nzə. Mali kwətiŋta sa və, mba'a
ndərazhi ci ɓanavə nefer shi kaa Yesəw *Kəristəw, wəzə nzəy tsa shi kwa
kwəma mbəzli, kala zhini ma ghən ghəshi.
7 Ma ntsa fəy məndi ka ntsaa 'wa kwal mbə mbəzliy nəw Yesəwəy, ndə
ghəra sləni tsa Hyala na tsava ndə naci. Va tsəgha kiy, ka təɓə na məndiy
hanci cəm dzar kwa kwəma jikir na ya jəw nzəw. Ka təɓə na ghəciy ndə
kəli ghən tsa ciw. Ka təɓə na ghəciy ɓə nəfəw. Ka təɓə na ghəciy sa sa
shiy ka ghiw, ka təɓə na ghəciy ndə pəla miyəw. Ka təɓə na ghəciy gwəfə
shiy va mbəzli diɓaw.
8 Ma təɓə nay: Ndə ka ka'wə ka məlmə ghəci wəzə kəghi tsa ci, ndə
məni kwəma wəzə na, ndə ka zəzə kwəma wəzə, ntsaa nəw kwəma lə
kwal tsa nzə, ɗewɗew nəfə tsa ci kwa kwəma Hyala, ntsaa məni ma
kwəma ghwampa ghwampata.
9 Ma təɓə nay, mba'a ghəci kəsəvə na kataŋ na va kwəma ɓananavə
məndi wəzə mbə nəfə ci. Ma ghalaɓa kiy, aa taa mbay mətsahanshi bərci
kaa nihwəti mbəzli, lə kwəma kataŋ na va. Zhini diɓay, aa taa mbay
cikəvəri wəzə mənti mbəzliy dî ma zləɓa kwəma va vaw, kə.
10 Ava mbəzli tsəgha ni va pə gha taa ti, sa nzanay, ɗaŋ na nihwəti
mbəzli tiɓa, ka zhini ghən ghəshi, war kwemer gəmgəm ni va kama ghən
ti shi ka ghəshiy gəgəzə, ka dadakə mbəzli. Kwatama *ka Zhəwifəə nəw
Yesəw gwəramti na kwəma va.
11 War hashi kə məndi dzaa hashay gəla mbəzli va. Sa nzanay, gwa'a
gwa'a ka ghəshiy yidîvəri nihwəti mbəzli mbə nzəy tsa shi kəghi tsa shi
lə shi ɓənipə ghəshi va. Shi təɓə ma məndiy ɓananshi kaa mbəzli na shi
ɓəɓəni ghəshi va kaa mbəzli. Ta nahwəti na kiw, war ta pəlavə gəna shi
nə ghəshi kaa kwəma va gwa'a tsəgha.
12 A tsahwəti *ndə gəzə kwəma Hyala tsa shi ghəshi mbəzli ka Kəretə
niy gəzəkə kwəma də'wə ghən tsa ciy dzəkən shi. Ma kə niy niy: «Mbəzli
ka Kəretəy, war dzərvə ka ghəshiy slasla, nja shəkwadeshi ndərəm ghəshi,
ka mereɗem na ghəshi, war hwər tsa shi na sa sənay ghəshi gwa'a tsəgha»
kə niy ni.
13 Ma kwəma gəzəkə ntsa va vay, kwəma kataŋ na. Va tsəgha kiy, gəla
mbəzli va na, ə pə ghaa gəzanshi kwəma lə bərci, nza ghəshi mbəə nəw
kwal Hyala njasa təɓə na.
14 Gəzanshi kwəma a ghəshi zlata nəw kwəma jiji ka Zhəwifə, ka zlata
nəw kwəmaa dzəkən məni ɗewɗew va pəhəti mbəzliy dî ma fəti va ta
nəw kwəma kataŋ na.
15 Mba'a kə nəfə tsa ndə ɗewɗew kwa kwəma Hyalay, ya nimaɓa shiy
na war ɗewɗew dza ghəshiy nza və kwərakwə. Ma na mbəzliy yivə ma
kwəma Hyala, shi kama nefer shi ɗewɗew kwa kwəma Hyalay, shiy tiɓa
ɗewɗew və shi na shi kiw. Na na shiy, war shi gəmgəm ni ghəshiy zəzə ya
hwəmɓa. Ya ə mənti ghəshi shi gəmgəm ni na, kwəma tiɓaa shashanshiw.

1:5 1:5 SləniKY 14:23 **1:6 1:6-9** 1Tim 3:2-7; 1Pi 5:1-4 **1:9 1:9** 2:1; 1Tim 1:10 **1:10 1:10-16** 3:9-11; 1Tim 1:3-7 **1:10 1:10** 1Tim 1:6 **1:11 1:11** 1Tim 6:5; 2Tim 3:6 **1:13 1:13** 2Tim 4:2 **1:14 1:14** 3:9; 1Tim 1:14 **1:15 1:15** 1Tim 1:5; Mt 15:11; Rm 14:14, 20

16 Ma mbə kwəma shi ka ghəshiy gəzəy: «Mbəzliy sənata Hyalaa gə
ghəy» kə ghəshiy ni. Ma sa ka ndəə nighə sləni shi məni ghəshi gəmgəm
na ɓa na, war nja mbəzliy sənata ma Hyala ghəshiy pəzli. Ka zhini ghən
na ghəshi, war shi ɗi ma Hyala na shi məni ghəshi, ka mbay ghəshiy məni
na wəzə na kwəma tepəw.

2

Njasa ka mbəzli nza kwa kwəma Hyala

1 Na na ghay Titəy, kwəmaa dzava lə na kataŋ na kwəma ɓənipə məndiy
dzəkən nəw kwal Hyala, pə ghaa ɓananshi kaa mbəzli.
2 Gəzanshi kaa pəhepəhir zhər, əntaa ghəshi ghighi ghən tsa shi lə shiy
sa, ə kə ghəshi mənishi ka zhər ka məhərli, ka ndəghwə ghən tsa shi, ma
nza məndi mbəə fa kwəma və shi. ə kə ghəshi ɓanavə nefer shi gwa'a
gwa'a kaa Hyala, ka ɗi mbəzli, ka sə'wa kwəma.
3 Tsəgha pə ghaa gəzanshi kaa pəhepəhir mi'i diɓa. A ghəshi mbəə
nza ka mi'i ɗewɗew nəfə ni kwa kwəma Hyala. Əntaa ghəshi tsəhtsəhəə
dzəkən mbəzli ma. Əntaa ghəshi vəŋəvə sa shiy ghipə tərəŋw ma. War
kwəma wəzə na ka ghəshi ci kaa nihwəti mbəzli.
4 Ava tsəgha dza ghəshiy mbay ɓananavəshi ɗi zhər shi lə ɗi ndərazhi
shi kaa mekwikwi mi'i.
5 Ma nza ghəshi mbəə nza ka mi'i ka məhərli, ɗewɗew nzəy tsa shi, ka
kəsə ghi tsa shi bekir divi shi, ka məni sləni wəzə na kəghi tsa shi, ka ɗi
fəti va zhər shi. Ma ghalaɓay, ka dza mbəzliy kwəmavə kwal gar ndərə
kwəma Hyalaw.
6 Tsəgha pə gha taa gəzanshi kaa gwəla kwərakwə ɓa, a ghəshi nza ka
mbəzli ka məhərli.
7 Gha də'wə ghən tsa gha kwərakwə kiy Titəy, war kwəma wəzə na
pə ghaa məni, ta mbə nihwəti mbəzliy ɓəni məni kwəma wəzə na va va
gha. Mba'a pə ghaa ɓəni shiy kaa mbəzliy, lə nəfə kwətiŋ pə ghaa ɓənishi.
Əntaa gha ɓəti shi ɓəni gha va kaa mbəzli nja shi tsaɓana ma.
8 Kwəma kataŋ na, lə kwal tsa nzə pə ghaa gəzəə səvəri, kala kama
ghənzə gar ndərəti ndə, ta mbəə 'wəshamti mbəzliy ɗi ma kwəma
ghwəmmə va, sa ka ghəshi nata ma kwəma gar ndərə na mbə kwəma
gha va.
9 Ma na mevivi mbə mbəzliy, ə pə ghaa gəzanshi a ghəshi ɗaŋshi fəti
ya hwəmɓa kaa mbəzliy sləkəshi, ka mananshi kwəma kaa ngəshi njasa
ɗi ghəshi. Əntaa ghəshi dzaa kanshi ghəpə ma,
10 əntaa ghəshi ghəli ya nimaɓa shi mbəzliy sləkəshi va ma. War sləni
wəzə na kə ghəshi dzaa məni, ta mbə mbəzliy sləkəshi vaa sənay, mbəzli
slar slar ni na mevivi ghəy ni, kə ghəshi. Ma tsəghay, ta fə dimə dza
mbəzliy dzəti kwəma ɓəni ghwəmmə va kaa mbəzliy dzəkən Hyalaa
mbəlitəmmə va.
11 A na Hyalay, aa cikəvəri wəzə hwər tsa mənti naa dzəti ngwəla, wəzə
hwər tsa nzə va dza naa mbəliti mbəzli gwanashi.
12 Wəzə hwər tsa məntəmmə Hyala vay, ghəci citəmmə na zlashi məni
shi gəmgəm ni təɓə ma kwa kwəma Hyala, lə zlashi maw shi tə hiɗi
gəmgəm ni. Ta mbə ghwəmməə mənimmə ka mbəzli nza məhərli və shi,
ka məni kwəma slar na lə kwəmaa təɓə va Hyala tikə tə hiɗi ni.

1:16 1:16 2Tim 3:5; 1Zhŋ 2:4 **2:1 2:1-9** Ef 5:21–6:9 **2:1 2:1** 1Tim 1:10 **2:2 2:2** 1Kwər 13:13 **2:3 2:3** 1Tim 3:11; 1Pi 3:1-5 **2:5 2:5** Ef 5:22-24 **2:6 2:6** 1Zhŋ 2:14 **2:7 2:7** 1Tim 4:12; Flp 3:17 **2:8 2:8** 1Pi 2:15 **2:9 2:9-10** 1Tim 6:1-2 **2:10 2:10** 3:4 **2:12 2:12** Ef 1:4; 1Zhŋ 2:16

13 Ava war tsəgha ka ghwəmmə məni nana di, kala ndəghə vici wəzə
na va fəy ghwəmmə ghən tsa ghwəmmə gəzliŋə ti, sa dza Ndə mbəlimmə
Yesəw *Kəristəw vaa səəkə ti lə shəndəkə tsa ci ghəci Hyala ghwəmmə
dikə na.
14 Ma Yesəw Kəristəwəy, ə səəkəy na, mba'a mətiy tə ghwəmmə, ta
mbəlimmə va kwəma ghwəmmə jikir na gwanata. Ta mbəə məntəmmə
ɗewɗew kwa kwəma ci, mənti na tsəgha, nza ghwəmmə nza ka mbəzli
ci, ka ɗi məni kwəma wəzə na ya hwəmɓa.
15 Ava kwəma ka gha ɓananshi kaa mbəzli, ka mətsahanshi bərci, ka
naɓə mbəzliy fa ma kwəma. ə pə ghaa gəzanshi kwəma kaa mbəzli lə
bərci ndaŋa Hyala va. Ka zləɓa gha mbəzliy ndərə kwəma gha ma.

3

Njasa təɓə mbəzliy nəw Yesəw tikə tə hiɗi

1 A zəmə, gəzanshi wəzə kaa mbəzliy nəw Yesəw əntaa ghəshi za ghən
ta fa kwəma va mezhizhə, lə va nihwəti mbəzli dikə dikə ni tə hiɗi gwa'a.
ə kə ghəshiy ɗi fəti və shi. War məni kwəma wəzə na kə sa mbə ghən
shi ya hwəmɓa.
2 Gəzanshi, əntaa ghəshi dzaa gəzə *kwəma jikir naa dzəkən ndə ya
tsamaɓa ci ma. Əntaa ghəshi məməni miy lə mbəzli ma. War ka mbəzli
sayi ni kə ghəshi mənshi. Ka məni wəzə kaa mbəzli gwanashi.
3 War tsəgha pə ghaa gəzanshi məni, sa nzanay, kwataŋa na mbəzli
kama məhərli mbə ghən shi niy nza ghwəmmə kwərakwə, niy ɗi fəti
ghwəmmə va Hyalaw. Mbəzli zaza ni niy nza ghwəmmə. War məni shi
gəmgəm ni va səkwa hwətəl tsa ghwəmmə ti shi na kwəmaa niy kavə
ghwəmmə. Ka məni war ndərəm, ka hərhə va nihwəti mbəzli. Niy ɗi
mətsə ghwəmmə nihwəti mbəzliw, ghwəmmə kwərakwə na, niy ɗi na
shi ghwəmməw, tsəgha.
4 Ya tsəgha niy məməni ghwəmmə ki na, dza Hyalaa mbəlitəmmə va,
mba'a citəmmə wəzə hwər tsa nzə, dza na ɓa, mba'a citəmmə njasa ɗiti
na mbəzli gwanashi.
5 Mba'a mbəlantəmmə, sa mənti ghwəmmə sləni wəzə na
mbəlantəmmə na kiw, war təgəm tsəgha mbəlantəmmə na, sa zhanta
hwər tsa nzə tə ghwəmmə. Aa yaɓantəmmə va kwəma ghwəmmə jikir
na, mba'a ghwəmmə yammə kwa baka səɗa. Diɓay, aa ndammə piy tsa
'war'war tsa, dzar kwa Safə tsa nzə ɗewɗew tsa.
6 A Hyala fambəmmə Safə tsa nzə ɗewɗew tsa tərəŋw mbə nefer
ghwəmmə, tə mbərkə kwəma mənti ndə mbəlimmə Yesəw Kəristəw.
7 Ta mbə wəzə hwər tsa məntəmmə Hyala vaa zhəghantəmmə ka
mbəzliy dzəghwa kwəma nzə kala hazləni tiɓa, nza ghwəmmə mbəə
kwəmavə piy tsaa kəɗi ma va fəy ghwəmmə ghən tsa ghwəmmə ti
gəzliŋə.
8 Ma kwəma gəzəkee vay, kwəma kataŋ na na.
ə ɗee ghaa jiɓəva tərəŋw dzəmbə gəzə kwəma va kaa mbəzli, ta mbə
mbəzliy ɓanavə nefer shi kaa Hyalaa məni kwəma wəzə na ya hwəmɓa.
Ghənzə na na wəzə na kwəma, ghənzə na saa dzaa kəətiti mbəzli.

2:13 2:13 1Kwər 1:7; 1Tes 1:10 **2:14 2:14** 3:14; Səvəri 19:5; Ezhek 11:20; Gal 1:4; Ef 2:10; 1Tim 2:6; Ebr 13:12; 1Pi 2:9; 1Zhŋ 3:16 **3:1 3:1** Rm 13:1-7; 1Pi 1:13-17 **3:3 3:3** 1Kwər 6:11; Ef 5:8 **3:4 3:4** 1:3; 2:10-11; 1Tim 1:1; 2:3; 4:10; Tit 3:6 **3:5 3:5** Zhŋ 3:5; Rm 6:4; Ef 2:8-9; 5:26; 2Tim 1:9; 1Pi 1:3 **3:6 3:6** Rm 8:9-16; 1Kwər 6:11; Gal 5:25; Ndə mbəlipə: 2:13; Flp 3:20; 2Tim 1:10; Tit 3:4; 2Pi 1:11; 1Zhŋ 4:14 **3:7 3:7** Rm 3:24

9 Ngərə ghəpə tsa gəmgəm tsa vay, ka i miy tsa gha ghaa dzəmbə ma.
Mba'a kə məndi ghakə kə ghəpəə dzəkən ɓaɓala jijihiŋwəyəy, ka dzəmbə
tsava ghəpə gha ma. Ka məməni miy gha lə mbəzli ma. Ka zləɓa kə ghəpə
ghaa dzəkən kwəma pəhəti *Məyizə ma. Niva shiyəy, shi gəmgəm ni na
ghəshi, ka kəətiti ndə ghəshiw.
10 Mba'a pə gha nay ndəə həhəərə mbəzli ta tihəvərishiy, ə pə gha
naɓəti kwa taŋa səɗa. Kala ɗi fəti kəy, naɓəti kwa baka səɗa diɓa. Ma sa
ghaa nay diɓa kala di zlata məni kwəma ci vay, ɓarvaŋa mbə kwəma ci,
zlay kərakə.
11 A gha sənay, gəla mbəzli tsəgha ni vay, a ghəshi zlay nəw kwal Hyala
tsa kataŋ tsa. War kwəma jikir na ka ghəshiy məni. Tə kwəma shi va jikir
na məni ghəshi ka ndə sənay, a ngwəvə kən shi kə ndə.

Kwa kərni gəzə kwəma Pəl kaa Titə

12 Mbə bərkə ghwənəghəŋa ndə nzee, ta kar Artemasə ghəshi lə Tishikə.
Ma sa ka gha nay tsa dzee ghwənəghə ndə mbə shi kwətiŋ tsəhəyəy, nza
gha divaa səəkə ta kəsara mbə məlmə Nikwəpəlisə. Mbə məlmə va dzee
ta nzəy, ge'i lə tir tasli.
13 Sa ka kar Zhenasə ndə ɓənipə *kwəma pəhəti Hyala ghəshi lə Apələsə
maɗishi ta wə wəshiy, kəətitishi tə gha wəzə, kala gar ndərma shiy ghəshi
ya kwətiŋ mbə kwal.
14 Mbəzliy nəw Yesəw va nja ghwəmməy, ə kə ghəshiy ɓəni məni sləni
wəzə na kwərakwə, ta mbə ghəshiy kəəti mbəzli gar kəəti ni. Mba'a kə
ghəshi ɓənivə məni tsəghay, ka dza nəw kwal Hyala tsa shiy nza gəməw.
15 Mbəzli nza ghəy li shi tikə gwanashiy, mbə səkwəŋa na ghəshi.
Səkwətəŋəy tə gha madigahiŋəy, mbəzliy nəw kwal Hyala va gwanashi.
Nza Hyala məntəŋwəy wəzə hwər tsa nzə gwanaŋwəy ki. Tiɓa kərayee,
nza gha nza.

3:9 3:9-11 1:10-16 **3:9 3:9** 1:14; 1Tim 1:4 **3:10 3:10** Mt 18:15-17 **3:12 3:12** Tishikə: Kwəl 4:7-8 **3:13 3:13** Apələsə: 1Kwər 1:12 **3:14 3:14** 2:14; 2Kwər 8:8-9; Gal 5:22; Ef 4:28; Kwəl 1:10

Zliya tsasliti Pəl kaa Fəlemən

Kwəma dza ghwəmməə gha sənataa dzəkən zliya na

Zliya nay, Pəl kwa fərshina tsasli na kaa Fəlemən. Kwəma tsasli na tiy, ta cə'wə Fəlemən a ghəci zləɓavə ka'wə 'Wəneshim sa məniy na ka ntsaa nəw Yesəw Kəristəw nana. 'Wəneshim tsa vay, mava tsa Fəlemən niy nza na kwataŋa, mba'a niy hwəy.

Avanay njasa nəwva kwəma mbə zliya na:
Kwəshala 1-7 Pəl mbə vəshi, ka mananta 'wəsa kaa Hyala, ta ɗi tsa ɗi Fəlemən nihwəti mbəzli.
Kwəshala 8-22 Pəl mbə cə'wə Fəlemən a ghəci ka'wəti 'Wəneshim.
Kwəshala 23-25 Səkwəpə.

Pəl səkwə Fəlemən

1 Yən tsasli na zliya na, yən yən Pəl tsa kwa fərshina tə kwəma Yesəw *Kəristəw. Ghəy lə zəməmmə Timəte tsasliŋa na kaa ngəŋa gha Fəlemən, ntsa ghəra ghəy sləni kwətiŋ na li, sa ɗiti ghəy tərəŋw tsa.
2 Zliya na diɓay, kaa mbəzliy ɓasəva ta cə'wə Hyala kəghi tsa gha ya hwəmɓa tsasli ghəy, mba'a kaa zhaməmmə Apiya, lə kaa Arshipə kwərakwə ɓa, ntsa nza ghəy li kwa zəərə kwətiŋ mbə mbəz ta kwəma Hyala.
3 Məntəŋwəy wəzə hwər tsa nzə Dəmmə Hyala ghəshi lə Ndə sləkəpə Yesəw Kəristəw. Mba'a ghəshi ndaŋwəy zərkə mbə nzəy tsa ghwəy.

Njasa ɗiti Fəlemən mbəzli Hyala, lə njasa ɓanavə na nəfə tsa ci kaa Yesəw

4 A ntsee Fəlemən, ya hwəmɓa cə'wee Hyalay, mbə zəzə kee nzaa dzəkən gha, war mbə məni 'wəsa kee nza kaa ngəta.
5 Sa nzana, mba'ee favə njasa ɗi gha mbəzli Hyala gwanashi, lə njasa ɓanavə gha nəfə tsa gha kaa Ndə sləkəmmə Yesəw.
6 Mbə cə'wə nzee va Hyala, a jakəva tsa jakəmmə ghwəmmə tə mbərkə sa ɓanavə gha nəfə tsa gha kaa Yesəw mbəə ndaŋa sənashi gwanashi tsa shi wəzə ni kwəmavə ghwəmmə mbə slən tsa Yesəw *Kəristəw wəzə wəzə.
7 A zəmərə Fəlemən, gəla ɗi tsa ɗiti gha va ngwarməhimmə mbə nəw Yesəwəy, tərəŋw ndara na vəshi, zhini tərəŋw ndara bərciy dzəmbə nəfə tsee diɓa. Kwəma jəw səəkə gha mbə mətsahanshi bərci kaa mbəzli Hyalaw.

Pəl cə'wə Fəlemən ta kwəma 'Wəneshim

8 A Fəlemən, ya tsəgha ndara Yesəw bərciy dzəkən gha ta gəzaŋa məni kwəmaa təɓə ghaa məni tə sa nzee ndə kwal tsa ciy,
9 ka ɗee məni tsəghaw, cə'wə cə'wə ɗee cə'wəŋa, a gha mənti kwəma dzee na ta gəzaŋa, tə sa nzana mbə ɗi nihwəti mbəzli gha. Yən yən Pəl,

---

1:1 1 Timəte: 1Kwər 4:17 **1:2 2** Rm 16:5; Arshipə: Kwəl 4:17 **1:4 4** Rm 1:8 **1:5 5** 1Tes 3:6 **1:6 6** Flp 1:9; Kwəl 1:9-10 **1:7 7** Rm 12:10; 2Kwər 7:4; Ebr 13:1 **1:8 8-20** 1Tim 6:1-2 **1:9 9** kwəshala 1; Ef 3:1

pəhal zal tsa tezlezl ghən tsa, zhini kwa fərshinee sənzənva tə kwəma Yesəw *Kəristəw!

10 Ə cə'wee kwəma va ghaa dzəkən zəghwee 'Wəneshim. Nja zəghwə yakee məniy na tikə kwa fərshina, sa nzana mba'a ɓanavə nəfə tsa ci kaa Yesəw Kəristəw tikə vəghee.

11 Kwataŋay, niy nza na gar kəətitəŋaw. Nana kiy, jəw dza naa kəətitəm bakanaməw.

12 Va tsəgha kiy, avee zhinəghəŋa sənzənva, ma ghwəni tsa ghwənəghəŋee tsa 'Wəneshim sanay, njasa tsəhəree kwa kwəma gha də'wə ghən tsee na.

13 Yən kiy, e niy ɗi ghəciy nzəyəy vəghee tikə nza, ta kəətira ghəci, ka məjə'a gha, ghala pətsa nzee tsa tikə kwa fərshina tə mbərkə sa gəzee kwəma wəzə na va kaa mbəzli.

14 Ya tsəgha mawtee kiy, ka ɗee yən mənti kwəma kala zləɓavə ghaw. Ka ɗee yən 'yapəŋa ta məndɑ kwəma wəzə naw. War va gha ɗee ghənzəə səəkə mbə nəfə tsa gha.

15 Təhə tsa təhəvərivaŋwəy ghwəy tsa lə 'Wəneshim ta vəghwə jəwəw, sənay ghwəm nda Hyala mənti na tsəgha, ta mbə ghəciy zhəvəgha gha ta nzəy ghwəy li kwa ndimndiməw.

16 Sa nzanay, nana na, nja nihwəti mevivi gwanashi ni naw. Aa taŋəti bərci nava, zəməm tsa ɗi ghwəm mbə nəw Yesəw məniy na. Jəw ɗitee kwəma ci mbə nəfə tseyew. Tərəŋwɓa gha dza naa ɗiti, sa nzanay, mava tsa gha niy nza na, zhini nana ɓa na zəməŋa ghəci mbə nəw Ndə sləkəpə.

17 Va tsəgha nə ya sana ngəŋa kiy Fəlemənəy, mba'a pə gha ɓətəra ka ntsa ghay, ka'wəti 'Wəneshim lə vəshi njasa ka'wətəra gha də'wə ghən tsee.

18 Mba'a kə niy təvətəŋa kwəma, ya təm tsa gha niy nza na vəy, gəzara, e taa watəŋa sa gha.

19 Avanay yən yən Pəl tsasli na kwəma gəzəŋa miy tsee na lə dəvee, ta wavəŋa shi gha va və dzee pən. Sənay tə gha a təm kwəma Hyala tsee va gha pə gha kwərakwə. Sa nzanay, vəya favə gha Yəwən kwəma wəzə na. Gha də'wə ghən tsa gha na tsee təm tsa kən gha.

20 Va tsəgha nə ya kiy zəməy, yaŋ pə gha na gha, ə cə'wəŋee, məntəra kwəma va tsəgha tə mbərkə slən tsa Ndə sləkəpə Yesəw Kəristəw. Dəpətəra nəfə tsee sa nza ghwəmməə mbəzli kwətiŋ ni mbə Kəristəw.

21 Ghala pətsa tsasliŋee tsa zliya na sanay, gwa'a sənay ya, ta məndɑ kwəma ɗəwee va dza gha, pən. E sənay, taŋ kaa na ɗəwee va va gha dza ghaa mənti.

22 Ma ləy hwəm sa ka gha ka'wəti 'Wəneshim kiy, gwəmatəra tə gha ciki kəghi tsa gha. Sa nzanay, sa bərkee na a Hyala dzaa zləɓavə cə'wə ghwəy, ta ndara kwal tsaa tsəhə vəgha ghwəy dza na.

Kwa kərni kwəma Pəl

23 A Epafərasə ntsa nza ghəy li kwa fərshina tə mbərkə Yesəw *Kəristəw, səkwəŋa.

24 Tsəgha kar Markə, lə Aristarkə, mba'a Demasə, mba'a Ləwka, mbəzli ghəra ghəy sləni li shi, mbə səkwəŋa ghəshi kwərakwə.

1:10 10 'Wənishim: Kwəl 4:9; zəghwee: 1Tim 1:2 **1:13 13** Flp 2:30 **1:14 14** 2Kwər 9:7; 1Pi 5:2 **1:16 16** 1Kwər 7:22; 1Tim 6:2 **1:19 19** 1Kwər 16:21 **1:23 23** Epafərasə: Kwəl 4:12 **1:24 24** Markə: SləniKY 12:12; 2Tim 4:11; Aristarkə: Kwəl 4:10; Demasə lə Ləwka: Kwəl 4:14

25 Məntəŋwəy wəzə hwər tsa ci Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw
gwanaŋwəy, tiɓa kərayee, nza gha nza

1:25 25 Gal 6:18

Zliya tsasliti tsahwəti ndə kaa ka Ebərə

Kwəma dza ghwəmməə gha sənataa dzəkən zliya na

Ma ntsaa tsasli zliya nay, ndə mbə hwəlfə ka Zhəwifə na, zhini ntsaa nəw Yesəw Kəristəw ghəci diɓa. Ma ta slən tsa ciy, ndə tiɓaa sənayəw. Ma kə nihwəti mbəzliy niy, Pəl na, kala tsəgha na Shilasə, kə ghəshi. Zliya nay, kaa ka Ebərə tsaslanaghə məndi. Ɗi naa gəzəy, kaa ka Zhəwifə tsaslitim. Mbəzli vay, a ghəshi niy zhəghəti nefer shi ta nəw Yesəw Kəristəw, mba'a ghəshi zləɓavə Yesəw ka ntsaa mbəlantishi.

Ma sa ghati nihwəti mbəzli mananshi ndərəm sa zləɓavə ghəshi nəw Yesəw ki na, ka ɗi ghəshiy zhəghətəvashi zhəkəy ləy hwəm ta nəw kwəmaa niy pəhanavə Hyala kaa Məyizə ta ɓə kaa ka Zhəwifə kwataŋa. Dzəkən sava tsaslanaghəshi ntsa zliya na, ta gəzanshi a ghəshi garəshi jarjar kwa kwal tsa Yesəw Kəristəw lə nəfə kwətiŋ. Ka gəzanshi njasa nza Yesəw dikəɓa ghəci kən kwəma pəhəpəhə na. Yesəw tsa vay, ghəci mbəliti na mbəzli lə kataŋ.

Avanay njasa nəwva kwəma mbə zliya na:

Vəh 1 mba'a vəh 2 Gəzə kwəmaa dzəkən taŋə tsa taŋəti Yesəw ka kwal Hyala tə dikə.

Vəh 3 pa' tə vəh 4:1-13 Gəzə kwəmaa dzəkən kar Yesəw ghəshi lə Məyizə. Dikəɓa Yesəw na kaa Məyizə. Mbəzliy niy pəməkəvəri Məyizə va mbə hidî Ezhipətəy, kwəmavə dəkəva tsa kataŋ tsa ghəshi va Hyalaw. Ma mbəzliy zləɓavə nəw Yesəwəy, ta kwəmavə dəkəva tsa kataŋ tsa dza ghəshi va Hyala na nashi ki.

Vəh 4:14 pa' tə vəh 7 Gəzə kwəmaa dzəkən kar dikə tsa ka ta Hyala mbə *ciki Hyala ghəshi lə Yesəw. Ma na ka Zhəwifəy, mba'a kə ndəə ɗi jakəva lə Hyalay, ə ka ndə ta Hyalaa hənəy dəbəkə kaa Hyala di. Ma nana kiy, tsəgha na ghwəlaw. Yesəw də'wə ghən tsa ci na ndə ta Hyala tsa ghwəmmə dikə tsa. Ghəci jakəmmə na lə Hyala. Dikəɓa ghəci na kaa ka ta Hyalaa ghəra sləni mbə ciki Hyala. Sa nzana na naciy, ka məti naw, war ghəci na ndə ta Hyala tsa kwa kwəma Hyala ya hwəmɓa nzə.

Vəh 8 pa' tə vəh 9:1-22 Jakə tsa ka Yesəw vaa jakətəmmə lə Hyalay, jakəva tsa kataŋ tsa na, taŋ tsa kwa taŋa va. Sa nza jakəva tsa vay, Yesəw shəkamti na miymiy ci, nza məndi mbəə jakəshi lə Hyala.

Vəh 9:23 pa' tə vəh 10:1-39 Ma na miymiy Yesəw nashiy, a ghəshi taŋəti miymiy dəbəkə. Ka ta Hyalay, piya va piya va ka ghəshiy slasla dəbeker kaa Hyala ta pəli kwəma mbəzli jikir na. Ma na Yesəw naci kiy, kwətiŋ səɗa ɓanaghə na ghən tsa ci kaa məti mək tsəgha. Miymiy ci va yaɓanti na kwəma ghwəmmə jikir na, ta pa' kwa ndimndim kwa kwəma Hyala.

Vəh 11 Gəzə kwəmaa dzəkən njasaa niy ɓanavə mbəzli kwataŋa nefer shi kaa Hyala wəzə wəzə.

Vəh 12 mba'a vəh 13 Gəzə kwəma kaa mbəzli nza ghəshi ɓə nefer shi kaa Hyala. Aa gəzanshi na nza ghəshi mbəə sə'wa kwəma kwa kwal Kəristəw, ma nza ghəshi nzəy nzəy tsa wəzə tsa kwa kwəma Hyala.

Mba'a pə ghwəy ɗi favə zliya ka Ebərə na wəzəy, nza ghwəy jangə nəwər tsaa dzəkən Məyizə, ndə ta Hyala tsa mbə ka Izərayel, mba'a

dzəkən sla kiri lə dzəkən Gaska fal məndi Hyala mbə. Mbə zliyaa pərasli kwəmaa dzəkən slən tsa shiy na shi va gwanashi.

Lə miy tsa Zəghwə nzə də'wə ghən tsa ci gəzəmmə Hyala kwəma nana

1 Ma niy nza mbəradzəy, a Hyala niy gəzanshi kwəma kaa jijihimmə, lə
miy tsa ka gəzə kwəma nzə. Ɗaŋ səɗa niy gəzanshi na, lə kwal ghənghən
ghənghən.
2 Ma ge'i lə kwa kərni vəghwə tsa kiy, lə miy tsa Zəghwə nzə də'wə
ghən tsa ci gəzəmmə Hyala kwəma nzə. Lə Zəghwə nzə va ngati na shi tə
hidi lə ni mə ghwəmə gwanashi. Dza na mba'a ɓanavə shi va gwanashi
ngəci mbə dəvə ci, a ghəci sləkəshi, ya pa' hwəmɓa.
3 Tə Zəghwə nzə va sənay məndi njasa nza shəndəkə tsa Hyala. Ghəciy,
pa Hyala na we' we'. Lə bərci mbə kwəma gəzə na səkwa mbə miy tsa ci
jihəti na shi tə hidi gwanashi. Dzəghwa na mba'a ɓanti kwəma shi jikir
na kən ke ngəri, ta mbə ghəshiy nza ka mbəzli ɗewɗew ni va Hyala. Ma
ləy hwəm sa ɓanti na jikir tsa shi na, dza na mba'a dzəməy mə ghwəmə
nzəyəy tə dəvə kwa bəzəmə Hyala nza bərci vəə dzəkən shiy gwa'a gwa'a.

Dikəɓa Zəghwə Hyala na kaa ka kwal nzə

4 Ma Zəghwə Hyala vay, a Hyala ɓanavə shəndəkə dikəɓa və kaa ka
kwal nzə, aa fanati slən kaa Zəghwə nzə va, slən tsa fanati na vay, dikəɓa
ghəci na kən tsa shi.
5 Ta na navay səəkə Hyalaa gəzəkə kaa ndə kwal tsa nzə:
«Gha na Zəghwee,
'wava na tə ndatsəy, Dəŋa nzee» kəw.
Səəkə naa gəzəkə diɓa kaa *ndə kwal tsa Hyala:
«Yənəy, dəy dzee nza,
ghəci na zəghwee ghəci kwərakwə» kəw.
War kaa Yesəw niy gəzəkə Hyala tsəgha.
6 Avanta nahwəti kwəma gəzəkə Hyala ghənzəə madi ta ghwəni Məkaji
Zəghwə nzəə səəkəə dzəti hidi:
«Ə kə ka kwalee səəkə gwanashi,
a ghəshi tsəfəkwə kwa səɗa ci» kə.
7 Ma kə Hyala kaa na gəzəkə naa dzəkən ka kwal nzəy:
«Mbəzli vay, mbəzliy ghəraɗa sləni na ghəshi.
Ghəshiy, nja safə tsaa viy na ghəshi,
zhini nja ghani ghwəə tsə va ghəshi diɓa» kə.
8 Ma ta na Zəghwə nzə kwəma naci kiy, a Hyala gəzəkə nava bazhə bazhə:
«Gha na Hyala,
ta sləkə mbəzli dza gha ya pa' hwəmɓa.
Ka məni mazə dzəkən mbəzli sləkə gha va
lə kwal tsa tidid tsa.
9 Shiy lə kwal tsa shi na shi di gha,
ka di *kwəma jikir na ghaw.
Dzəghwa Hyala, Dəŋa Hyala kiy, mba'a təravəŋa,
mbərəkəshi nihwəti mbəzli nza ghwəy li shi,
mba'a pəərətəŋa ka mazə,
mba'a vəshitəŋa nəfə tsa gha tərəŋw» kə.

1:2 1:2 Zəghwə: 5:8; lə zəghwə nzə ngati Hyala shiy gwanashi: Zhŋ 1:2; Kwəl 1:16; Ebr 11:3 **1:3 1:3**2Kwər 4:4; Kwəl 1:15; dəvə kwa bəzəmə: 8:1 **1:4 1:4** Ef 1:21; Flp 2:9 **1:5 1:5** Cem 2:7; 2Sam 7:14; Mt 3:17; SləniKY 13:33; Ebr 5:5 **1:6 1:6** Cem 89:28; 97:7 **1:7 1:7** Cem 104:4 **1:8 1:8-9** Cem 45:7-8

10 Zhini ma kəə zhəkən Zəghwə nzə diƀa na:
«A Ntsaa sləkəpə, ghala kwataŋata
hiɗiy ghavay, gha ngatishi na.
Gha də'wə ghən tsa gha ngati na ghwəmə ƀa.
11 Shi ngati gha va gwanashi kiy,
ta kərəshi dza ghəshiy dza,
war gha tiƀaŋa tə ghwəmə na na gha,
ta halishi dza ghəshi njasa ka ləkwəsahi vaa halishi.
12 Ta takwəlamtishi dza gha,
ka ghəshi dzay, mba'a ghəshi mbəərəkə nahwəti pa.
Gha na na gha kiy, war tsəgha dza ghaa nza,
kala mbəərəva pa gha, ya pa' hwəmƀa,
pa' kwa ndimndim dza ghaa nza» kə.
13 Diƀay, səəkə Hyalaa gəzəhwə ya kaa tsamaƀa ndə kwal tsa nzə na:
«Ndi nzəyŋa tikə vəghee tə dəvə kwa bəzəmee,
pa' sa kee mənti ka jaka gha
ka shi kəɗi gha səɗa gha ti shi» kə,
njasa gəzə na va kaa Zəghwə nzəw.
14 A mbəzli na ka kwal Hyalaa? Mbəzli mbay ma ndəə nashi na ghəshi, mbəzliy ghəranta sləni kaa Hyala. Ghəshi ka Hyalaa ghwəni ta dza ghəshiy kəəti mbəzli dza Hyalaa mbəli.

2

Ka ƀəti kwəma gəzə Hyala ghwəmmə nja kwəma gəmta na ma

1 Ndata tsəgha na kiy ngwarməhiray, ə pə ghwəmməə mətsəhə məni məhərli tərəŋw, ta nəw kwəma ƀanavəmmə məndi va, vantaa ghwəmmə zamti kwal tsa wəzə tsa va.
2 Ma kwəmaa niy gəzəkəvata vay, ka kwal Hyala mbəradzə niy gəzə na, mba'a dimə niy dzətita ti tərəŋw. Ya wa ndə na saa niy ɗi ma fəti ta məni kwəma gəzəkə ghəshiy, a məndi niy slanakən ngwəvə ge'i ge'i lə ɗi ma fəti ci va.
3 Nana kiy, a ghwəmmə favə njasa mbəli Hyala mbəzli, ma kwəma vay, aa taŋəti kwəma ka kwal Hyala. Mba'a pə ghwəmmə ƀəti kwəma mbəlipə tsa va nja kwəma gəmta na kiy, njaa dza ghwəmməə mbay mbəlimmə kia? Ta ƀasəmmə ngwəvə dza Hyalaa dza. Ndə sləkəpə də'wə ghən tsa ci gəzəmmə na njasa mbəlimmə Hyala. Dza niy favə kwəma va va mbəzli və, mba'a ghəshi kəslatəmmə slən ti.
4 Ma ghalaƀa kiy, mba'a Hyala mənti kwəma maɗaŋa maɗaŋa na tərəŋw ghənghən ghənghən, ta mbə mbəzliy sənata, kwəma kataŋ na sava, kə ghəshi. Mba'a Hyala va tahanavəshi bərci Safə tsa nzə ɗewɗew tsa, njasa ɗi na kaa mbəzli nzə.

Yesəw na ntsaa mbəli mbəzli

5 Ma ni 'war'war ni va hiɗi gəzə ghwəmməy, ƀanavəshi Hyala kaa ka kwal nzə ta məni mazə ghəshiy dzəkən shiw. Kaa ke ngəri ƀanavəshi na.
6 Avanta kwəmaa gəzəta dzəghwa tə tsahwəti pi mbə zliya, a kəy:
«A Hyala, a shiy na ndə ngəri zəzə ghaa dzəkən kia?
Wa na ndə ngəri kəəti ghaa?
7 Dzəghwa ghay, mba'a gha mənti jəwƀa

1:10 1:10-12 Cem 102:26-28 **1:13 1:13** 8:1; Cem 110:1 **1:14 1:14** Cem 34:8; 91:11 **2:1 2:1-3** 6:4-6 **2:2 2:2** SləniKY 7:38, 53; Gal 3:19 **2:3 2:3** 10:29; 12:25 **2:4 2:4** Zhŋ 2:11; SləniKY 2:22; 1Kwər 12:4-11; 2Kwər 12:12 **2:6 2:6-8** Cem 8:5-7

ghəci kaa ka kwal gha, ta vəghwə jəwə tsətsə.
Zhini gha diɓa ki na, həŋ gha ɓanavə shəndəkə,
nja mazə tsa diɓədiɓə tsa.
8 A gha ɓanavə shiy gwanashi, ta sləkəshi ghəci» kə.
Njasa gəzəta na va mbə kwəma Hyala: «A Hyala ɓanavə shiy gwanashi ta sləkəshi ghəci» kəy, mbə gəzə kwəma vay, tsahwəti sə tiɓaa tərmbə ghwəla kala ɓanavə Hyala va kaa ngəciy dzəmbə dəvə ci ta sləkə ghəciw. Zhini diɓa kiy, mba'a pə ghwəmməə nighə sanay, nay ndə ngəri ghwəmməə sləkə shiy gwanashi nanzə diw.
9 War ma na na sənata ghwəmməy, ge'i lə vəghwə jəwə tsətsəy, a Hyala niy mənti Yesəw jəwɓa ghəci kaa ka kwal nzə. Dzəghwa na diɓa na, mba'a mənti ka ntsa diɓədiɓə tsa, lə ɓama ti, tə mbərkə ngəra'wə tsa sahwə na va mbə məti ci va. Ɗi naa gəzə kiy, ta mbəli mbəzli gwanashi mətiy na, sa nzana mba'a Hyalaa zhəhwər ta mbəzli.
10 Hyalaa ngati shiy va gwa'a gwa'a, zhini ghənzə fəyshi tiɓa tə ghwəmə ka shi nzəy, ghənzə mənti na tsəgha, sa ka Yesəw sahwə ngəra'wə mbə mətiy, nza ghəci mbəə kəramti sləni haray Hyala ti wəzə. Sa mənti na va tsəghay, nza mbəzli ɗaŋ mbəə nza ka ndərazhi nzə, nza ghəshi təhə shəndəkə tsa nzə. Sa nzanay, Yesəw na ntsaa dzaa pəmə mbəzliy dzəghwa kwal tsa dza ghəshiy mbəlishi kwa.
11 Yesəw də'wə ghən tsa ci ghəci saa yaɓanti kwəma mbəzli va jikir na, ta mbə ghəshiy nza ka mbəzli ɗewɗew nəfə ni kwa kwəma Hyalay, Didi tsa kwətiŋ tsa na sa shi lə mbəzli yaɓanti na va. Ava va tsəgha ghəramci ma ha'wə va harshiy ngwarməhiy.
12 Ma kə Yesəw tsa vay:
«A Hyala, ta cintishi slən tsa gha dzee
kaa ngwarməhira gwa'a gwa'a.
Ta fal slən tsa gha dzee kwa cəm mbə ɓasəva tsa shi» kə.
13 Zhini ma kə ɓa na:
«Kaa ngəŋa dzee ndaŋa nəfə tsee» kə.
Zhini ma kə diɓa na:
«A Hyala, avanara kwa kwəma gha
ghəy lə mbəzli gha va ndara gha ta mbəlishi» kə.
14 Mbəzli gəzə Yesəw va kiy, ke ngəri na ghəshi. Va tsəgha mənti Yesəw ghən tsa ci ka ndə ngəri kwərakwə, nja ghəshi. Sa mənti na va tsəghay, ta mbə ghəciy mətiy ta 'wəshamti *ndə jaka tsa Hyala tsa nza bərci va və ta ɓəkwə mbəzli.
15 Kwataŋay, ə niy hazləni mbəzli va məti, njasa ka mava vaa hazləni va ntsaa pakə. Nana kiy, a Yesəw mbəərətishi va hazləni məti.
16 Na kataŋ nay, səəkəy Yesəw ta kəəti ka kwal Hyalaw. Ta kəəti mbəzli tə hiɗi, hwəlfə *Abəraham səəkəy na.
17 Ava tsəgha na lə Yesəw ki, mba'a mənti ghən tsa ci, ka ndə ngəri, yəmyəm lə ngwarməhiy ya mbə namaɓa kwəma, ta mbə ghəciy nza ka ndə ta Hyala tsa shi dikə tsa. Ndə ghəra sləni lə nəfə kwətiŋ ghəci kaa Hyala, ka zhanci hwər tsa ci ta mbəzli, mbə sləni ci va ghəra na. Ma məti mətiy Yesəw va ta pəli kwəma mbəzli jikir nay, ta mbə ghəshiy sləkashi lə Hyala nə na.

2:8 2:8 1Kwər 15:27 **2:9 2:9** Flp 2:8-9 **2:10 2:10** 1Kwər 8:6; 12:2; SləniKY 3:15 **2:11 2:11** Mt 25:40; 12:50; Zhŋ 20:17 **2:12 2:12** Cem 22:23 **2:13 2:13** Ezay 8:17-18 **2:14 2:14** 2:17; Zhŋ 1:14; ndə jaka tsa Hyala: Zhŋ 8:44; 12:31; 1Zhŋ 3:8; ShiZhŋ 12:10 **2:15 2:15** Rm 8:21 **2:16 2:16** Ezay 41:8-9 **2:17 2:17** 4:14; 5:2; Flp 2:7; 1Zhŋ 2:2

18 Sana kiy, ta mbay dza naa kəətiti mbəzli həərə *ndə jaka tsa Hyala
gwa'a. Sa nzana mba'a ndə jaka niy dzəghəti həərə ci, mba'a sahwə
ngəra'wə kwərakwə.

3

*Dikəɓa Yesəw na kən *Məyizə*

1 Ghwəy kiy ngwarməhiray, mbəzli Hyala nza ghwəy, ghənzə
harvəŋwəy na ta kwəmavə na ghwəy bəla mbə shi wəzə ni mə ghwəmə.
Ghənzə tsəgha kiy, ə pə ghwəy fakən zəzə kwəma ghwəy kən Yesəw
ghəci *ndə kwal tsa Hyala, zhini ghəci dikə tsa *ka ta Hyala. Kaa ngəci
ɓanavə ghwəmmə nefer ghwəmmə. Kwəma ci na sa gəzə ghwəmmə va
kaa mbəzli.
2 Hyala garəy na Yesəw, bekir dəvə niy kəsəvə na sləni va. Njasa niy
nza *Məyizə va ka ntsaa kəsəvə sləni Hyala bekir dəvə ta mbəzli nzə
gwanashi.
3 A ghwəmmə sənay, falɓa ndə nga ciki ka məndiy fal kən mbəzli mbə
ciki tsa va. Va tsəgha nzana sənzənva kiy, falɓa Yesəw faləm kən Məyizə.
4 Ya tsamaɓa cikiy, ndə ka naa ngati. A ghwəmmə sənay kiy, Hyala ngati
na shi tə hiɗi gwanashi.
5 Ma na Məyizə naciy, kaa Hyala niy ghəra na sləni, ka gəzanshi kwəma
ɗi Hyalaa gəzanshi kaa mbəzli. Sləni vay, bekir dəvə niy kəsəvə na mbə
mbəzli Hyala.
6 Ma na *Kəristəw kiy, Zəghwə Hyala na. Mbə dəvə ci na mbəzli Hyala
gwanashi, ka zhəghanshi hwəm naw. Ghwəmmə kwərakwəy, mbəzli
Hyala va nza ghwəmmə, ghwəmmə kə ɓanavə nefer ghwəmmə kaa Yesəw
lə kataŋ, ka jihəva ghwəmmə ta kwəmavə shi fəy ghwəmmə va ghən
gəzliŋə ti shi.

Dəkəva dza Hyala ta ɓə kaa mbəzli nzə

7 Va tsəgha gəzəkə Hyala lə Safə tsa nzə, ma kəy:
«War mba'a pə ghwəy favə gaka məlee ndatsəy,
8 əntaa ghwəy taa mənti məhərli ghwəy caslakə
njasa niy mənti jijihiŋwəy va niy nza ma.
Ghala pətsaa niy nza ghəshi va kwamti mbə gambay,
a ghəshi niy zhiniɗa ghən,
ka nighəra kwəmee, ta nighə njasa dzee məni li shi.
9 Piya faɗə mətsəkə mənti ghəshi
mbə nata sləmee maɗaŋa maɗaŋa na niy mənee kwamti.
Ya tsəgha nzə kiy, ka nighəra kwəmee ghəshi niy nza.
10 Va tsəgha satiy nəfə tsee dzəkən shi tərəŋw,
ma pən na: A mbəzli niy,
məhərliy məni kwəma wəzə na və shiw.
Favə kwəma ɗee ghəshiw, pən.
11 Ma tə kwa kərni kwəma vay,
mba'a nəfə tsee satiy və shi tsəgha,
tapə yən mbə zəmə lə fəlata gwa'a,
ma pən na, ka tsəhəshi ghəshi na nashi tə hiɗi fənəy ya
kaa mbəzlee ta dəkəvaw, pən» kə.

2:18 2:18 4:15; Mt 4:1-11 **3:1 3:1** 4:14 **3:2 3:2** Bəla 12:7 **3:6 3:6** Zəghwə: 5:8; shi fəy ghwəmmə ghən gəzliŋə ti shi: 3:14; 4:14; 6:18-19; 9:28; 10:22-24, 35; 13:14; Kwəl 1:23; Flp 3:20; 2Tim 4:8 **3:7 3:7-11** Cem 95:7-11 **3:8 3:8** Səvəri 17:7; Bəla 20:2-5 **3:11 3:11** Bəla 14:21-23

12 Ava va tsəgha na kiy ngwarməhiray, məni tə ghwəy məhərli vantaa
tsahwəti ndə nza mbə ghwəy, lə nəfə tsa caslakə tsa, lə nəfə tsaa zləɓa
ma kwəma Hyala, ka na dza na mba'a zhəyəy ləy hwəm zlata Hyala kwa
ɓəpə piy.
13 War kwəmaa ɓə bərci kaa ghən tsa ghwəy pə ghwəy gəzə kwa jipə
ghwəy ya hwəmɓa, vantaa *ndə jaka ngəɗəhwəŋwəy ta məni *kwəma
jikir na, ka ghwəy nighə na mba'a ghwəy ndəghamti kwəma Hyala.
Sə'wam kwəma vici va vici va mbə nzəy tsa ghwəy, sa nzanay, a
ghwəmmə sənay a Hyalaa dĩ gəzammə kwəma ndatsə diɓa.
14 Mbəzli kwasəbə Yesəw Kəristəw mənimmə ghwəmmə lə kataŋ
ghwəmmə kə garəmmə tə ɓanavə nefer ghwəmmə kaa ngəci, njasa 'wati
ghwəmmə va, pa' tə kwa kərni.
15 Avanta kwəma gəzəkə Hyala tə Zliya nzə, a kəy:
«War mba'a pə ghwəy favə gaka məlee ndatsəy,
əntaa ghwəy mənti məhərli ghwəy caslakə
njasa niy mənti jijihiŋwəy va niy nza
mbə gamba, ghala pətsaa niy zhiniɗa ghəshi va ghən ma» kə.
16 A mbəzliy niy favə gaka məli Hyala va, mba'a ghəshi niy zhananati
ghən kia? Mbəzliy niy səvəriy *Məyizə va li shi mbə hiɗĩ ka Ezhipətə
kwataŋa, ta mbəlishi na ghəshi.
17 Dzəkən nima mbəzli niy satiy nəfə tsa Hyala mbə piya faɗə mətsəkə
diɓa kia? Dzəkən niy niy mənti kwəma jikir na va. Ghəshi na shiy niy
bakwamtəvashi va mbə gamba.
18 Ghalaɓa kiy, a Hyala niy zəməkə fəla, a kə niy niy: «Ka tsəhəshi
ghəshi na nashi tə hiɗĩ fənəy ya kaa mbəzlee ta dəkəvaw» kə niy ni.
Dzəkən nima mbəzli niy gəzə Hyala kwəma va tsəghaa? Dzəkən mbəzliy
niy zhini ghən va niy gəzə na ɓa.
19 A ghwəmmə sənay kiy, kwəmavə tsəhəshi jijihimmə tə hiɗĩy niy
fənəyshi Hyala va kaa ngəshi ta dəkəva liw, sa nzanay, niy zləɓa kwəma
nzə ghəshiw.

4

1 Kwəmaa niy gəzəkə Hyala va kaa jijihimmə: «Ta tsəhəŋwəy dza
ghwəy tə hiɗĩ fəyŋwəy ya va, ta dəkəva ghwəy» kəy, kaa ngəmmə na
ndatsə kwərakwə. Va tsəgha na kiy, məni məhərli ghwəmmə tərəŋw,
ka kəslimbə ghən ghwəmmə ma, vantaa ghwəmmə dzaa kwəmavə ma
dəkəva fəyəmmə Hyala va.
2 Sana kiy, a ghwəmmə favə kwəma Hyala wəzə na njasaa niy favə
jijihimmə va niy nza mbə gamba. Ya tsəgha niy favə ghəshi kwəma va
kiy. Niy tsəhəshi ghəshi tə hiɗĩ va ta dəkəva ghəshi kiw, sa nzanay, sa
favə ghəshi kwəma va na, niy ɓanavə nefer shi ghəshiw.
3 Ghwəmmə na na ghwəmməy, ta kwəmavə dəkəva gəzə Hyala va dza
ghwəmmə, sa nzana mba'a ghwəmmə ɓanavə nefer ghwəmmə kaa Hyala.
Ma na jijihimmə, sa niy ɓanavə ma ghəshi nefer shi kaa Hyalay, aa niy
gəzanakəshi, ma kə niy niy:
Sa satiy nəfə tsee və shiy, dzee mba'ee zəmanakəshi fəla.
Ka tsəhəshi ghəshi nashi tə hiɗĩ
fənəy ya kaa mbəzlee ta dəkəvaw, pən, kə niy ni.

3:14 3:14 3:6 **3:16 3:16-18** Bəla 14:1-35 **3:17 3:17** Bəla 14:29; 1Kwər 10:5, 10 **3:18 3:18** Bəla 14:1-4

Sa gəzə na va kwəma va tsəghay, tə sa ɓanavə ma ghəshi nefer shi na.
A na dəkəva kiy, ya ghala vəghwə tsaa niy nga Hyala hidi na, aa niy nza tiɓa.
4 Kwa Zliya Hyalay, a məndi gəzəkə kwəmaa dzəkən *vici dəkəva
dzəghwa tə tsahwəti pi. A kə məndiy: «Gwa'a ghəramti Hyala sləni nzə
mbə vici kwaŋ, ma tə kwa mbərfaŋay, mba'a dəkətəvata!» kə məndi.
5 Zhini ma kə məndi tə na gəzə ghwəm na zliya diɓa na: «Ka tsəhəshi
ghəshi tə hidi fənəyshee ta dəkəvaw» kə məndi.
6 Mbəzliy niy 'wa vaa favə Yəwən kwəma wəzə na va kwataŋay, kwəmavə
dəkəva va ghəshiw, sa nzanay, niy ɓanavə nefer shi ghəshi kaa Hyalaw.
A na nihwəti mbəzliy, a kwal tiɓa ta kwəmavə dəkəva va ghəshi.
7 Va tsəgha zhini Hyalaa fəy nahwəti vici ta dəkəva məndi ti ki, «ndatsə»
kə kaa har vici va. Ma ləy hwəm, sa zləɓavə ma jijihimmə kwəma Hyalay,
mba'a Hyala nzay nza gar piya ɗaŋ, mba'a zhiniy 'wati gəzə kwəmaa
dzəkən vici va, lə miy tsa *Davitə. Ma kə na:

«War mba'a pə ghwəy favə gaka məlee ndatsəy,
əntaa ghwəy taa mənti məhərli ghwəy caslakə ma» kə.

8 Mba'a kə *Zhəwzəwe niy pəməghə jijihimməə dzəti pi dəkəva tsa
kataŋ tsa va nzay, ka dza Hyalaa maw gəzə kwəma nahwəti vici dəkəva
nzaw.
9 Ava va tsəgha kiy, a dəkəva tiɓa diɓa ta mbəzli Hyala, nja dəkəva tsa
Hyala va tə kwa mbərfaŋa vici.
10 Ya tsamaɓa ndə kwəmavə na dəkəva tsa kataŋ tsa va Hyalay, ta
dəkəva dza naa dza va ghəra sləni njasa dəkətəvata Hyala va mbə ghəra
nanzə kwərakwə.
11 Ghənzə tsəgha kiy, a pə ghwəmmə ɗikəvammə nza ghwəmmə mbəə
kwəmavə dəkəva Hyala va. Mənti məhərli ghwəmmə, vantaa tsahwəti
ndə ɗi ma fəti va Hyala, njasa niy ɗi ma jijihimmə va niy nza kwərakwə
ɓa.
12 Ma na kwəma Hyalay, piy ɓə na kaa mbəzli, ka ghəra sləni mbə nefer
shi. Bərciɓa və na kən kafa'i tsaa sla shiy va lə bəla ci bakanata. Ma
kwəma vay, kar naa tsəhəta pa tə kwa kərkə nəfə tsa ndə, nja kafa'i tsaa
sla isl va, pa' tə məltətə. Aa sənay sla ngwəvəə dzəkən kwəma maw ndə
lə na zəzə ndə mbə nəfə tsa ci gwa'a.
13 Tsahwəti sə tiɓa mba'a mbələyvay kwa kwəma Hyala, mbə shi ngati
naw, cəke' nashi na. Kaa ngəta dza ghwəmməə gəzə shi mənti ghwəmmə
gwanashi kwa kwəma nzə bazhə bazhə.

Yesəw na ndə ta Hyala tsa ghwəmmə dikə tsa

14 A ndə ta Hyala tsa ghwəmmə dikə tsa va ghwəmmə. Ghəci na Yesəw
Zəghwə Hyala. Aa dzay dzəmə ghwəməə dzəvəgha Hyala. Ghənzə tsəgha
kiy, wəzəɓa jihəva ghwəmmə ta ɓanavə nefer ghwəmmə kaa Hyala na.
Ghənzə na na ghwəmmə kwəma nə ghwəmmə wəzə na, pə ghwəmmə.
15 Ndə ta Hyala tsa ghwəmmə vay, aa sənata kwəmaa gagammə, a
zhəhwər tə ghwəmmə, sa nzana mba'a ghəci də'wə ghən tsa ci dzəghəti
həərə tsa həərəpə ndə jaka gwa'a gwa'a, njasa nza ghwəmmə tsa
kwərakwə. Na naci kiy, niy mənti *kwəma jikir na naw.

4:4 4:4 Ghava 2:2 **4:5 4:5** 3:11 **4:7 4:7** 3:7-8 **4:8 4:8** Nəw 31:7; Zhə 22:4 **4:10 4:10** 4:4 **4:12 4:12** Ezay 49:2; 55:11; Zher 17:10; Zhŋ 12:48; Ef 6:17; 1Pi 1:23; ShiZhŋ 1:16 **4:14 4:14** 5:8; 8:1; Ndə ta Hyala tsa dikə tsa: 2:17-18; 3:1; 5:1, 4-6; 7:24-28; 8:3; 9:7, 11 **4:15 4:15** 2:18; 5:2; 7:26; 9:12; 1Zhŋ 3:5

16 Ghənzə tsəgha kiy, ka hazləni ghwəmmə ma, ə pə ghwəmməə kətivaa
dzəvəgha Hyala. Ghənzə saa zhəhwər ta mbəzli. A hwər tsa nzə taa
zhanta tə ghwəmmə, ka na dzay, mba'a məntəmmə wəzə hwər tsa nzə
ka kəətimmə mbə kwəmaa gagammə ya hwəmɓa nzə.

5

1 Ya tsamaɓa dikə tsa *ka ta Hyalay, mbə ke ngəri ka məndiy tivə,
mba'am fəy ta ghəra sləni Hyala ta mbəzli. A ka naa slasla shiy kaa Hyala,
ta pəli kwəma mbəzli jikir na.
2 Ma ghəci kwərakwə kiy, ndə ngəri na nja ghwəmmə, kar bərci ciy
məni daw, ka tərəə dzəmbə məni *kwəma jikir na ghənghən ghənghən.
Va tsəgha ka naa zhəhwər ta mbəzliy məni kwəma jikir na, sa sənay ma
ghəshi kwal tsa Hyala.
3 Ma sa nzana, ka ntsa daw bəliti tsa ghəciy, va tsəgha ka naa slanta
shiy kaa Hyala, ka slashi ta na ci kwəma jikir na, ka slashi ta na nihwəti
mbəzli kwərakwə.
4 Ndə tiɓaa pəlavə məniy ka dikə tsa ka ta Hyala də'wə ghən tsa ciw.
Hyala də'wə ghən tsa nzə ka naa təravə ndə, njasa niy təravə na va
*Araŋw kwataŋa.
5 Ava tsəgha na *Kəristəw kwərakwə ki. Ghəci fəy na ghən tsa ci ka
dikə tsa ka ta Hyalaw. Hyala niy tərati na, ma kə ngəci na:
«Gha na Zəghwee,
'wava na tə ndatsəy, Dəŋa nzee» kə.
6 Zhini ma kə dzəghwa tə tsahwəti pi mbə Zliya nzə ɓa na:
«Ndə ta Hyala dza ghaa nza ya pa' hwəmɓa,
njasa niy nza *Melkisedekə ndə ta Hyala tsa kwataŋa va» kə.
7 Ghala pətsaa nza Yesəw tikə tə hiɗi niy, aa niy cə'wəhwə Hyala tərəŋw
lə wahə kwa mətsə ci, ka wahə zlaŋzlaŋ, ta mbə Hyalaa mbəlanti va məti.
Aa niy sənay a Hyala taa mbay mbəliti kə. Dzəghwa mba'a Hyala niy
zləɓavə cə'wə ci va, mbə fa kwəma ghəci niy nza va Hyala.
8 Ya tsəgha na ka Zəghwə Hyalay, aa niy ɓənivə dɨ fəti səvəri mbə
ngəra'wə tsaa sahwə na va.
9 Ma sa kəramti na sləni ci lə sa ngəra'wə tsa vay, mba'a məniy ka ntsa
səəkə mbəli tsa mbəzliy ɗanci fəti dza kwa. Ka ɓanshi piy tsaa kəɗi ma,
ta kwa ndimndim.
10 Ta na navay, a Hyala garəy ka ntsa dikə tsa mbə ka ta Hyala njasaa
nza *Melkisedekə va kwataŋa.

Mənim məhərli vantaa ndə zlay kwal Hyala

11 A ngwarməhira, ɗaŋ na kwəma tiɓa ta gəzaŋwəy dzəkən kwəma va.
Ə na na nzanay, ngahə dza ndəə ciŋwəy, sa nzana kala dza ghwəy mbəə
favə taŋtaŋ.
12 A ghwəy ɓənivə kwəma Hyala mbəradzəŋwəy, gar məniŋwəy
ghwəy ka ɓənipə kwəma nza. Ma dza ghwəy ki pa' sana na, war
ghwəlaŋwəy ghwəy mbə dɨ ndəə ɓəniŋwəy shiy niy 'wa ghwəy ɓənivə
ghala kwataŋata mbə kwəma Hyala diɓa. Kala mbə ghwəy favə na
diɓədiɓə na kwəma Hyala. Mba'a ghwəy məniŋwəy nja mbəzliy 'wa ɓəni
kwəma Hyala.

4:16 4:16 10:19 **5:1 5:1** 4:14 **5:2 5:2** 2:17-18; 4:15; 7:28 **5:3 5:3** 7:27; 9:7; SləniTaH 9:7; 16:6, 15 **5:4 5:4** Araŋw: Səvəri 28:1 **5:5 5:5** 1:5 **5:6 5:6** Cem 110:4; Ebr 6:20 **5:7 5:7** Mt 26:36-46 **5:8 5:8** 1:2; 4:14; 6:4-6; 7:3, 28; 10:29; Zhŋ 1:34; ɗi fəti: 4:15; Flp 2:8 **5:9 5:9** 7:27 **5:10 5:10** 5:6; 6:20 **5:12 5:12-13** 1Kwər 3:2

13 Ya wa ntsaa sa 'wa tə məmə ghwəlayəy, vərnjə'wə na tsava ndə
ghwəlay. Ɗi naa gəzəy, təhəy tsava ndə mbə kwəma Hyala diw. Sa nzana
kala sənay ghəciy dzəkən na wəzə na kwəma, lə na jikir na.
14 A na mbəzli təhə təhə niy, shi zəmə bəlbəl ni ka ghəshiy zəmə. Gəzə
nzəy, a ghəshi sənaɓantəvashi mbə məni nava kwəma, mba'a məhərli
shi təhəta ta fa kwəma Hyala, mba'a ghəshi sənay tihəvəri na wəzə na
kwəma, lə na jikir na gwa'a.

6

1 Ghənzə tsəgha kiy, ka kəslimbə ghən ghwəmmə dzar tə na ka məndiy
'wa ɓənipə kwəmaa dzəkən *Kəristəw ma. Kwa kwəma pə ghwəmməə
dza, ta nza ghwəmmə ka mbəzliy təhəshi mbə kwəma Hyala. Ka dzəy
ghwəmmə ləy hwəm ta ɓəni kwa taŋa kwəma ka məndiy ɓəni mbə
kwəma Hyala ma. Kwa taŋa kwəma vay, shiy nja kar tsa titihwə ta zlata
məni *kwəma jikir na, lə ɓanta nəfə kaa Hyala.
2 Kwa taŋa kwəma va diɓay, ɓəni kwəmaa dzəkən *batemhi ghənghən
ghənghən, lə kwəmaa dzəkən fə dividiviy dzəkən mbəzli, lə dzəkən
zhakati tsa mbəzli mbə məti, mba'a dzəkən ɓasə ngwəvə Hyala fəca dza
hiɗiy kərə.
3 Na ka ghwəmmə pəla Hyala kə zləɓavə nana kiy, dza kwa kwəma, ta
mbə ghwəmməə nza ka mbəzli təhə təhə ni mbə kwəma Hyala.
4-6 A na kwəma, nja kwəmaa dzəkən mbəzliy niy ɓanavə nefer shi kaa
Hyala, dza mba'a ghəshi zhiniy zhəghanavə hwəməy, ka zhini ghəshiy
zhəghəva ta zhiniy tsa titihwə kaa Hyalaw. Mbəzli vay, a ghəshi niy
kwəmavə waŋ pi tsa Hyala mbə nefer shi. Mba'a Hyala niy ɓanavəshi
bərci ta ghəranta sləni, mba'a ghəshi niy kwəmavə Safə tsa nzə ɗewɗew
tsa ɓa. A ghəshi sənay wəzə tsa mbə kwəma Hyala, mba'a ghəshi dzəghəti
ghəra sləni lə bərci dza Hyalaa məni shiy tə yəwən hiɗi. Ya tsəgha nzə kiy,
dza ghəshi mba'a ghəshi zhəghanavə hwəm kaa Hyala. Ka mbay məndiy
zhiniy zhəghəkə gəla niva mbəzli ta tsa titihwəw. Sa nzana, ma mbəzli
vay, njasa zhini ghəshiy daŋwə zəghwə Hyalaa zhəti tsəm ta kwa baka
səɗa, ka sawa kwa kwəma mbəzli gwa'a na.
7 Sa ka van nzəmə, mba'a tsə'wəy mbə hiɗiy, tsəŋwəti ma məndi shiy
tə tsahwəti vəh na, kar ghəshiy pəsəshi, ka kəlishi, ka nakəshi, mba'a
ndə vəh kwəmavə shi zəmə tə vəh tsa va. Gəla tsava vəhəy, kar Hyalaa
təfanati miy.
8 Ma hiɗi məni ma shiy ti shiy, war tekesli ghəshiy pəsəkə, shiy tiɓa
məndiy kwəmavə ti shiw. Ta bazlamtishi dza Hyala. Mba'a ndəti ghwə ti
shi.
9 Ya tsəgha favə ghwəy ghəy mbə gəzaŋwəy kwəma va tsəgha kiy
ngwarməhiray, a ghəy sənay dza kwa bəla wəzə na nza ghwəy, ta
mbəlitəŋwəy dza Hyala.
10 Ma Hyala na nanzəy, ntsaa nəw kwəma lə kwal tsa nzə na. Ka dza naa
zamti ghən ta sləni wəzə na va ghərahwə ghwəyəw. Ka zamti ghən na ta
kəəti niy kəətəhwə ghwəy va mbəzli nzə ghala kwataŋata, zhini tsəgha
ghwəy kəətishi ya pa' ndatsə diɓaw. Sa nzana mba'a ghwəy ɗi Hyala va
tsəgha məni ghwəy sləni va tsəgha.

5:14 **5:14** 13:9; Rm 16:19; 1Kwər 14:20; Ef 4:14 **6:1** **6:1** 9:14 **6:2** **6:2** Zhŋ 3:25-26; SləniKY 19:1-6 **6:4-6** **6:4-6** 2:1-3; 5:8; 10:26-29; 12:25; Mt 12:31; 1Zhŋ 5:16 **6:8** **6:8** Mt 13:7, 22 **6:10** **6:10** 10:32-34; 13:1; 1Zhŋ 4:7-12, 19-21

11 Ma ɗi ghəy kiy, ya wa ndə mbə ghwəy na, ka nəw ghəra sləni va
ghəci tsəgha pa' tə kwa kərkə, ta mbə ghwəy kwəmavə shi fəy ghwəy va
ghən tsa ghwəy gəzliŋə ti shi va Hyala gwanashi.
12 Ka ɗi ghəy ghwəy məniŋwəy ka mereɗəməw. Səəbə kwəma mbəzliy
'waa ɓanavə nefer shi kaa Hyala, ka sə'wa kwəma kwataŋa pə ghwəy
nəw. Ma mbəzli vay, ta kwəmavə shi gəzəkə Hyala va ɓanshi dza ghəshi.

Ka bashiva kwəma gəzəkə Hyalaw!

13-14 A ghwəmmə sənay kwataŋa kiy, a Hyala niy gəzanakə kaa
*Abəraham: «A Abəraham, yən gəzaŋa na, ta təfətəŋa miy dzee, nza
gha ya ndərazhi, ka kwəmavə jijihi ɗaŋ tərəŋw» kə niy ni ngəci. Ma
sa gəzanakə na tsəghay, mba'a niy zəməkə fəla lə slən tsa nzə. Sa nzana
kala ndə tiɓa dikəɓa ghəci kən Hyala gar zəmə fəla ghənzə li.
15 Dzəghwa Abəraham mba'a zləɓavə kwəma gəzanakə Hyala va,
gwəŋəy ghəci nzəyəy ka ndəghə. Dzəghwa mba'a kwəmavə shi gəzanakə
Hyala va ki.
16 Mba'a kə ndə ngəriy zəmə fəlay, lə slən tsa ntsaa təɗanakən ka naa
zəmə. Ma sa ka ndə zəməkə fəla tsəghay, nza kwəma kwa jipə shi lə
tsahwəti ndə slavərivata ki.
17 Ava va tsəgha zəməkə Hyala fəlaa dzəkən shi dza na ta ɓanci kaa
Abəraham lə kaa hwəlfə ci gwa'a. Sa ɗi na mbəzli vaa sənata wəzə, mba'a
kə gəzəkə ta ɓə shiy dzee kaa ndə kəy, tsəgha ka naa nza njasa gəzəkə na
va, kə ghəshi.
18 Ɗi naa gəzəy, shi bakə ni va mənti Hyala, gəzə gəzəkə lə miy tsa nzə,
zhini zəmə' kaa fəlay, ka bashiva na teepəw. Sa nzanay, ka sla dzərvə
Hyalaw. Ma ghwəmmə ghwəmmə mbəzliy hwəə dzəvəgha Hyala ta mbəy,
a shi va ɓanavə bərci kaa nefer ghwəmmə tərəŋw, ghwəmmə mbəzliy
zlashi shiy va gwanashi, ta garəmmə wəzə wəzə tə shi fəy ghwəmmə va
ghən gəzliŋə gəzəkə Hyala ɓəmmə.
19 Shi fəy ghwəmmə va ghən gəzliŋə ti shiy, nja zləraɓazhi tsa dikə tsa
vaa kwəfəghə ma tə pətsa nza na, na ghəshi. Tə mbərkə shi va garəmmə
ghwəmmə kwa kwal tsa Hyala, jarjar kala zhəghanta ma hwəm. Tə
mbərkə shi fəy ghwəmmə va ghən gəzliŋə ti shiy, a ghwəmmə kwəmavə
kwal ta dzəvəri mbə gwadəə kəlati pətsa nza Hyala ti, ta dzəvəriy jakəva
lə Hyala tə pətsa va.
20 Ava ghəci na pətsa 'watəmmə Yesəw kwal dzəmbəy di, tə ghwəmmə.
Dzəmbə nay, mba'a məniy ka ndə ta Hyala tsa dikə tsa, ta kwa ndimndim,
njasa niy nza *Melkisedekə va kwataŋa.

7

*Kwəmaa dzəkən *Melkisedekə, ndə ta Hyala*

1 Ma Melkisedekə tsa vay, mazə tsa mbə məlmə Salem niy nza na
mbəradzə, ndə ta Hyala tsa Hyala ta ghwəmə niy nza na. Ma tə nahwəti vi
na, mba'a *Abəraham niy dzay ta mbəz. Mba'a dzaa 'wəshamti mezhizhə
va. Ma ghəci mbə zhəghəvaa səəkə na, mba'a Melkisedekə tsa va səəkəy
dzəghwa kwəma ci. Dza na mba'a təfanati miy kaa Abəraham.

6:12 6:12 11:1-12; Lk 21:19 **6:13-14 6:13-14** Ghava 22:16-17; Ebr 11:12 **6:16 6:16** Səvəri 22:10; Mt 5:34; 23:16-22 **6:18 6:18** Bəla 23:19 **6:19 6:19** 3:6; Rm 5:5; Ebr 9:3 **6:20 6:20** 4:14; Melkisedekə: Cem 110:4; Ebr 5:6, 10; 7:1-4 **7:1 7:1** Melkisedekə: Ghava 14:17-20; Ebr 5:6

2 Dzəghwa Abəraham ki, mba'a ɓəkəvəri daŋkwal kwətiŋ kwətiŋ səvəri
mbə shiy mənti ma ghəshi məŋ, mbə shi zləghwəvə na va. Mba'a
ɓanavəshi kaa Melkisedekə ki. Kwa taŋa shi ɗi slən Melkisedekə tsa vaa
gəzəy: «Mazə tsaa nəw kwəma lə kwal» zhini ɓa na: «Mazə tsa məlmə
Salem ghəci» njasa nə məndi «Mazə tsa Zərkə» kə məndi.
3 Ghəci kiy, dəy tsaa yakə tiɓaw, mbəghəy tiɓaw, ya jijiy tiɓaw, Sənay
məndi nda hwəm yakə məndi, nda hwəm məti naw. Njasa nza Zəghwə
Hyala va na gwa'a tsəgha. Mba'a ghəci ka ndə ta Hyala ta kwa ndimndim.
4 Nighətim di, njasa nza dikə tsa məni Melkisedekə va, kwa vəghwə tsa
nzana lə Abərahaməy, ghəci jijiy jijihimmə də'wə ghən tsa ci, həŋ ɓanavə
daŋkwal tsa ci səvəri mbə shi zləghwəvə na mbə pa.
5 A ghwəmmə sənay kiy, war mbəzli mbə takə tsa Levi niy nza naa *ka
ta Hyala gwa'a tsəgha. A *kwəma pəhəti Hyala niy ɓanavəshi kwal ta
ɓə daŋkwal va ka *Izərayel. Ngwardəshi niy nza ka Izərayel ki. Ɗi shi
va gəzəy, mbəzli Levi va na, va ngwardəshi niy ɓə ghəshi daŋkwal, ya
tsəgha niy nza ka Izərayel jijihiy Abəraham nja ghəshi.
6 Melkisedekə tsa gəzə ghwəmmə va naci kiy, ntsa yakə məndi mbə
takə tsa Levi naw. Dzəghwa kaa ngəci Abəraham ɓanavə daŋkwal tsa ci
səvəri mbə shi və. Mba'a Melkisedekə təfanati miy ngəci ki, ghəci sghən
Abəraham tsaa niy gəzanakə Hyala va, ta ndaŋa shiy dzee, kə.
7 A ghwəmmə sənay, ntsaa təfanci miy kaa ndəy, dikəɓa ghəci na kən
ntsa təfanci na miy. Ɗi naa gəzəy, dikəɓa Melkisedekə na kən Abəraham.
8 Mbəzli mbə takə tsa Leviy, ke ngəri na ghəshi, ka bəkwə. Ghəshi ɓasə
na daŋkwal tsa ɓanshi ngwardəshi. Ma na Melkisedekə tsaa niy ɓəvə
daŋkwal va va Abərahaməy, ndə va tə ghwəmə kala məti ma na, njasa
gəzəkə Zliya Hyala va.
9 Ɗi kwəma vaa gəzəy, ghalaa niy ɓanci Abəraham va daŋkwal tsa ɓəti
na səvəri mbə shi ci kaa Melkisedekəy, a Levi niy ɓanavə daŋkwal tsa
ci kaa Melkisedekə kwərakwə. Ya tsəgha nzana kaa hwəlfə ci mbəzli ka
Izərayel ɓasə daŋkwal tsa shi.
10 Sa nzanay, ghala pətsa kwəmə kar Abəraham va lə Melkisedekə mba'a
niy ɓanavə daŋkwaləy, məndi ghwəla ta ya Levi niy nza na, mbə vəgha
jijiy Abəraham niy nza na, ghalaɓa niy ɓanavə na daŋkwal tsa ci kaa
Melkisedekə ki.
11 A ghwəmmə sənay, a Hyala niy ɓanavəshi kwəma pəhəti na kaa ka
ta Hyala, kaa hwəlfə Levi, nza ghəshi ghəra sləni Hyala mbə mbəzli shi.
Ma sləni ghəra ghəshi vay, daw bərci shi ta kərkamti njasa ɗi Hyala.
Mba'a kə bərci niy nza və shi gar kərkamti sləni shi va nzay, ka dza Hyala
maw ghwəni Yesəw ka tsahwəti ndə ta Hyala nja Melkisedekə nzaw. Mbə
hwəlfə *Araŋw ghəci jijiy Levi niy dza naa fəy ndə ta Hyala nza.
12 Mba'a kə ta Hyala mbəərətaa dzəti tsahwəti ndə kala kama mbə takə
tsa Leviy, ta mbəərəta dza kwəma pəhəpəhə na kwərakwə ki.
13-14 Ma nana kiy, a ka ta Hyala mbəərəshi. Aa fəy Ndə sləkəmmə
Yesəw ta mbərə pətsa shi va, ghəciy, ntsa mbə takə tsa Levi naw, ndə
mbə tsahwəti takə na. A ghwəmmə sənay, mbə takə tsa ka Zhəwda yakə
məndi Ndə sləkəmmə, səəkə ndəə nza ka ndə ta Hyala, ya ka ndə fə shiy
ta ta Hyala mbə takə tsa shiw. Sa niy gəzə *Məyizə kwəmaa dzəkən ka
ta Hyalay, niy gəzəhwə kwəma na dzar kwa takə tsa ka Zhəwdaw.

*Kwəmaa dzəkən Yesəw ndə ta Hyala nja *Melkisedekə*

7:5 7:5 Ɓəla 18:21 **7:13-14 7:14** Ghava 49:10; Mt 2:6; SləniKY 13:23; ShiZhŋ 5:5

15 Kwəmaa gwəramtiy cikəvəri daw niy nza bərci *ka ta Hyala kwataŋa
ta kərkamti kwəma njasa ɗi Hyala, kə kiy, tsahwəti ndə ta Hyalaa fəy
Hyala nja Melkisedekə ghəci.
16 Ghəci na naciy, va sa tivə məndiy garəy nja kwəma sləkati məndi, ta
nza ghəciy ndə ta Hyala, məniy na ka ndə ta Hyalaw. Sa nzana lə bərciy
piy və, ka va tə ghwəmə pa' kwa ndimndim na.
17 Ta na nava diɓay, aa gəzəkəvata mbə Zliya Hyala, ma kəy:
Ma ghay, ta nza dza gha
ka ndə ta Hyala pa' kwa ndimndim,
njasa niy nza ndə ta Hyala Melkisedekə va, kə.
18 Mbə kwəma va tsəgha kiy, naa niy pəhəta kwəma kwataŋa na, vəgha
bəla na sa nzana kala bərci və ta kəəti mbəzli.
19 Ta na navay, kwəma pəhəti Məyizə va na, shiy tiɓa ghənzəə mənti
ta zhəghəti ndə ka ntsa slar tsa kwa kwəma Hyalaw. Nana kwəmavə
ghwəmmə shiy taŋəti kwəma pəhəpəhə na. Ghəci na Yesəw *Kəristəw,
gəzliŋə fəy ghwəmmə ghən tsa ghwəmmə ti. Ti dza ghwəmmə mbəə
kətivaa dzəvəgha Hyala.
20 Nahwəti kwəma diɓay, sa fəy Hyala Yesəw ka ndə ta Hyalay, aa
zəməkə lə fəlata də'wə ghən tsa nzəə dzəkən kwəma ci. A na takə tsa
Leviy, ghala pətsaa niy fəy məndi ka takə tsa ka ta Hyalay, niy zəməkə
fəla Hyalaa dzəkənəw.
21 Ma na Yesəw na, Hyala gəzəkə na, zəmə kaa fəla:
Yən yən kwa sləkəpə gəzəkə na, zəmə kaa fəla,
ndə ta Hyala dza ghaa nza ta kwa ndimndim.
Ka zhəghwee kən kwəma gəzəkee vaw, kə.
22 Ɗi na gəzəy, *sla kiri tsa slati Hyala lə miymiy Yesəw ta jakəva lə
mbəzliy, aa taŋəti jakəva tsa nzə lə mbəzli kwataŋa lə miymiy dəbəkə.
23 Avanta nahwəti kwəmaa cimmə a Yesəw taŋəti ka ta Hyala kwataŋa
kə diɓa: Ni kwataŋa va ka ta Hyalay, a ghəshi niy bəkwə, ka zlata sləni
shi, ka mbəərəshi nihwətiy nza. Ɗi na gəzə na, ɗaŋ niy nza ghəshi.
24 Ma na Yesəw naci kiy, tsəgha naw. Ka məti na ya hwəmɓaw, ndə
tiɓaa mbəərəw. Sləni ci ghəra nay, ta kwa ndimndim na.
25 Ava va tsəgha dza naa mbəliti mbəzliy kətivaa dzəvəgha Hyala mbə
slən tsa ci ya ndatsə, ya pa' hwəmɓa. Aa mbay mbəlitishi, sa nzana ndə
va tə ghwəmə ghəci. Ka cə'wə Hyala ghəci ti shi.
26 Yesəw kiy, ghəci na dikə tsa ka ta Hyala tsaa niy təɓə tə ghwəmmə
ya kwataŋa. Sa nzanay, war ghəci na ntsa ɗewɗew tsa, ka məni *kwəma
jikir na na ya jəwəw. A Hyala ɓanti mbə mbəzli jikir ni, mba'a ɓəghə
dzəmə ghwəməə fəy vəgha.
27 Ghənghən na lə ka ta Hyalaa niy nza va kwataŋa, niva mbəzli dikə
dikə ni mbə ka ta Hyalay, vici va vici va niy slasla ghəshi shiy kaa Hyala
va na shi kwəma jikir na, ka ghəshi maɗi ta slaslashi ta na mbəzli kwəma
jikir na. Ma na Yesəw naciy, tsəgha naw. War kwətiŋ səɗa ɓanavə na ghən
tsa ci kaa Hyala ta məti. Məti ci vay, wəkə na ta ɓanti kwəma mbəzli jikir
na, ta kwa ndimndim.
28 A ghwəmmə sənay kwataŋay, a mbəzli niy tivə mbəzli dikə dikə ni
mbə ka ta Hyala, njasa niy gəzəkə kwəma pəhəti Məyizə. Ma ka ta Hyala
vay, nja ghwəmmə niy nza ghəshi gwanashi, ka məni kwəma jikir na. Lə

7:17 7:17 5:6 **7:19 7:19** 9:9; Rm 3:20 **7:21 7:21** 7:17 **7:22 7:22** 8:6 **7:24 7:24-25** 6:20 **7:25 7:25** 2:11; 10:14; Rm 8:34; 1Zhŋ 2:1 **7:26 7:26** 4:15 **7:27 7:27** 5:3, 9; 7:25; 9:12, 26, 28; 10:10, 12; Rm 6:10; 1Pi 3:18 **7:28 7:28** 5:1-2, 8; 7:19; Cem 2:7

hwəməy, mba'a Hyala zlata kwəma pəhəti Məyizə va, mba'a zəməkə fəla mba'a fəy zəghwə nzə ta nza ka dikə tsa ka ta Hyala, mba'a mənti ka ntsaa kərkamti kwəma gwanata, ta pa' kwa ndimndim.

8

*Yesəw na tsa ghwəmmə dikə tsa *ka ta Hyala*

1 Vanta kwəma dikə na mbə kwəma gəzaŋwəy ya na: A tsa ghwəmmə
dikə tsa ka ta Hyala tiɓa, ghəci na Yesəw. Məɓa mə ghwəmə nzəyəy na
tə kwa bəzəmə Hyala kwa bərciy məni mazəə dzəkən shiy gwa'a gwa'a.
2 Ghəci ghəra na sləni dikə tsa ka ta Hyala, tə pətsa ɗewɗew tsa va nza
Hyala. Kwataŋay, a mbəzli niy ngati pi ta ghəra sləni shi ka ta Hyala mbə.
Ma pətsa ghəra Yesəw va na ci sləni tiy, mə ghwəmə na. Pətsa mənti
Hyala wəzə tsa, də'wə ghən tsa nzə kala kama ndə ngəri mənti.
3 Dikə tsa ka ta Hyala tsaa niy nza va kwataŋay, ta ɓanta shiy kaa Hyala,
lə ta slaslanta shiy niy fəy məndi. Ghənzə tsəgha kiy, Yesəw kwərakwə
ghəci tsa ghwəmmə dikə tsa ka ta Hyala na, ta ɓə shiy dza na kaa Hyala.
4 Tikəy tə hidî kə niy nza nzay, ka dza naa nza ka ndə ta Hyala nzaw.
Sa nzanay, a nihwəti ka ta Hyalaa ɓanta shiy kaa Hyala tiɓa njasa gəzəkə
kwəma pəhəti *Məyizə kaa *ka Zhəwifə.
5 Ka ta Hyala vay, mbə *Gaska ngatim ta ta Hyala ghəra ghəshi sləni shi.
Sləni shi vay, pəghə sləni ghəra Yesəw mə ghwəmə kataŋ na na, məcakwə
nzə na diɓa. Məyizə madi ta nga pətsa vay, Hyala niy gəzanci na, ma kə
niy niy: «A Məyizə, a pə gha mənti məhərli wəzə, a gha ngati pətsa va,
war njasa citəŋee va mə dəlagwa» kə.
6 Sana kiy, sləni ghəra Yesəw mə ghwəmə na, wəzəɓa ghənzə na tərəŋw
kaa na ka ta Hyala tikə tə hidî. Sa nzanay, Yesəw na mətəkwal tsaa jakə
mbəzli wəzə wəzə lə Hyala. Jakəva tsa vay, aa taŋəti *sla kiri tsaa niy
slanti Hyala ta jakəva lə mbəzli kwataŋa. Sa nzana shi dî Hyala ɓəmmə
sənzənvay, a ghəshi taŋəti ni kwataŋa.
7 Mba'a kə sla kiri tsa kwataŋa va niy nzaa sa kama kwəma dzar kwa
nzay, niy dza Hyalaa sla kwa baka kiri nza lə mbəzliw.
8 A ghwəmmə sənay ya tə nahwəti kwəmaa niy gəzəkə Hyala va kaa
mbəzli nzə. Fəti niy ɓanshi na mbə gəzə kwəma nzə va niy ni:
A tsahwəti vəghwə dzaa nza tiɓa, kə kwa sləkəpəy,
hala vəghwə tsa va na,
ta sla yəwən kiri dzee lə ka *Izərayel,
mba'a lə ka Zhəwda, ta jakəva ghəy li shi.
9 Yəwən sla kiri tsa dzee va ta slay,
ghənghən dza naa nza lə sla kiri tsa kwataŋa.
Ghala pətsaa niy kəəsəkəvəree va jijihishi ka Izərayel
lə dəvee səvəri mbə hidî ka *Ezhipətə,
ta jakəva ghəy li shi niy slee kiri tsa va.
Dzəghwa mba'a ghəshi zhəghanavə hwəm
kaa jakəva tsa ghəy va li shi.
Dzəghwee ki mba'ee zlashi tə mbərkə kwəma va
kala zəzə mee dzəkən shi, kə kwa sləkəpə.
Yən yən kwa sləkəpə gəzə na kwəma va.

8:1 **8:1**4:14; dəvə kwa bəzəmə: 1:3, 13; 7:25; 10:12; 12:2, 25; Cem 110:1; Mt 22:44; SləniKY 2:33; Rm 8:34; Ef 1:20; Kwəl 3:1 **8:2** **8:2** 8:5 **8:5** **8:5** 9:9; 10:1; Kwəl 2:17Gaska latim kaa Hyala: 9:2; Səvəri 25:9, 40 **8:6** **8:6** 7:22; 8:2, 6, 13; 9:11, 15; 12:24; Ezay 55:3; Zher 31:31-33; Ezhek 37:26; 1Kwər 11:25 **8:8** **8:8-12** Zher 31:31-34; Ebr 10:16-17

10 Ma yəwən sla kiri tsa dza ghəy va
ta sla lə ka *Izərayeləy, vanay njasa dza naa nza:
Ghala vəghwə tsa vay, ta fanambəshi
kwəma pəhətee dzee mbə ghən shi,
mba'ee tsaslambə mbə nefer shi diɓa.
Yən dza naa nzaa Hyala shi,
ghəshi na, ni ya mbəzli kwərakwə.
11 Ka dza tsahwəti ndəə nza mbə shi
gar gəzə kaa ndə ghalay, ya kaa zəmbəghəy na:
A ntsa, wəzəɓa sənata gha
Hyalaa sləkəpə na, kəw.
Sa dza naa nzay,
ta sənara dza ghəshi gwanashi
ya tsa jəw tsa, ya tsa dikə tsa.
12 Ta pəlata kwəma shi jikir na dzee mbə nəfə tsee,
ka dzee zlata mbə nəfə tsee ghwəla.
Yən yən kwa sləkəshi gəzə na tsəgha, kə.

13 Njana nə Hyala yəwən kiriy slee lə mbəzli, kə kiy, aa fəy tsa kwataŋa va sla kiri ka tsa pəhal tsa ɗi naa gəzə ki. Nashi gha shiy halishi, mba'a ghəshi mənishiy shi kwataŋa kiy, gwa'a na vəghwə tsa niva shiy.

9

*Sləni *ka ta Hyala tə hiɗi lə sləni Yesəw mə ghwəmə*

1 Ghala vəghwə tsaa niy gha Hyala vaa *sla kiri ta jakəva lə mbəzli kwataŋay, a Hyala niy ɓanavəshi *kwəma pəhəti na kaa ngəshi, nza mbəzli mbəə sənay njasa dza ghəshiy tsəfəkwə kwa kwəma Hyala. Mba'a mbəzli niy ngati pi ta tsəfəkwə kwa kwəma Hyala mbə.

2 Avanay njasa niy ngati ghəshi *Gaska va. Mba'a ghəshi təhəvəri Gaska va kwa jipəjipə nzə lə gwadə. Ma kwa taŋa pətsa vay, pətsa Hyala ɗewɗew tsa, kə məndi slən tsa ci. Mba'a ghəshi fambə gərkəwa mbəɓa, mba'a tabəl tsa ka məndiy fə peŋ tsa Hyala ti.

3 Ma kwa baka pətsa ləy hwəm gwadə tsa vay, pətsaa gwəra ɗewɗew tsa, kə məndi kaa slən tsa ci.

4 Mba'a ghəshi fambə shi məntim tə tsahi mbəzə, nza ka ta Hyala ndi shiy zən wəzə ni nja 'wərdi ti shi. Zhini mba'a ghəshi fambə *sərndəkə mbəɓa, tə hwəm ci lə kwa hwər ciy, mba'a məndi manakən tsahi mbəzə. Sərndəkə tsa vay, ghəci ci na sla kiri tsa slati Hyala li shi. Ma kwa sərndəkə tsa va na, mba'a həlapə mbəzə kwa, lə shi zəməə niy ɓanavəshi Hyala va mbə gamba, *manə kə məndi kaa slən tsa shi kwa həlapə va. Kwa sərndəkə tsa va diɓay, mba'a gəta Araŋw va pəsəkə kəslifi niy nza kwaɓa. Mba'a hərezliy niy tsaslati Hyala kwəma pəhəti na ti shi kwaɓa diɓa.

5 Tə sərndəkə tsa vay, mba'am vasati shiy bakə lə bəkəbəkəhi nja *ndə kwal tsa Hyala ti shi, nza mbəzli mbəə sənay tə shi va, mbə pətsa ngatim va na Hyala, kə ghəshi. Ma bəkəbəkəhi shi va na, mba'a ghəshi pəlakənshi kən sərndəkə tsa va, tə pətsa ka ndə ta Hyala tsa dikə tsaa

---

8:13 8:13 8:6 **9:2 9:2** Gaska latim kaa Hyala: 8:5; 9:11-12; Səvəri 26:1-30; gərkəwa: Səvəri 25:31-39; tabəl:Səvəri 25:23-30 **9:3 9:3** Səvəri 26:31-33; SləniTaH 16:2; Ebr 6:19; 9:7, 12; 10:20 **9:4 9:4** tabəl tsa məntim tə tsahi mbəzə: Səvəri 30:1-6; sərndəkə: Səvəri 25:10-16; manə: Səvəri 16:32-35; gəta Araŋw: Ɓəla 17:21-25; hərezli tsaslati Hyala kwəma pəhəti na ti shi: Səvəri 25:16 **9:5 9:5** Səvəri 25:18-22

məsə miymiy dəbəkə ta pəli kwəma mbəzli jikir na. Ava kwəma ɗee
gəzaŋwəy jəwə tsətsəə dzəkən pətsa va.
6 Ma sa ngati ghəshi pətsa va lə shiy ghənghən ghənghən tsəgha kiy, ka
dzəmbə kwa taŋa pətsa va ka ta Hyala vici va vici va ta məni sləni shi.
7 Ma kwa baka pətsa Hyala vay, war dikə tsa ka ta Hyala na saa nza
kwal və ta dzəmbə ghəci. Kwətiŋ səɗa ci gwa'a tsəgha ka naa dzəmbə
mbə piya. Ma sa ka naa dzəmbəy, lə miymiy dəbəkə ka naa dzəmbə ta
dəvə ci ta ɓəshi kaa Hyala, ta pəli kwəma ci jikir na, lə sa mbəzliy mənti
*kwəma jikir na, kala sənata ghəshi.
8 Avanta kwəma ɗi *Safə tsa Hyala cimməə dzəkən shi va: Kama na
war ghwəlay kə kwa taŋa pətsa ka ka ta Hyala vaa ghəra sləni shi mbə
tiɓay, ka kwəmavə kwal nihwəti mbəzli ta dzəmbə kwa baka pətsa vaw,
war dikə tsa ka ta Hyala kwətiy na sa nza kwal və.
9 Ma sləni ghəra ka ta Hyala va mbə pətsa vay, avanta kwəma ɗi na
cimmə ghwəmmə mbəzli ndatsə: Shi ka məndi vaa ɓanta kaa Hyala, lə
dəbəkə tsa ka məndi vaa ɓantay, mək ghəshi ta pəli jikir tsa mbəzliy ɓə
shi vaa səəkə kaa Hyala, ta kwəmavə nəfə tsa ɗewɗew tsa ghəshiw.
10 Ma ntsaa ɓə shi tsəgha ni va kaa Hyalay, a nəw na *kwəma pəhəti
Hyalaa dzəkən shi zəmə lə shi sa, mba'a dzəkən yaɓə shiy ghənghən
ghənghən. Ma kwəma pəhəpəhə na vay, dzəkən shi tikə tə hiɗi na gwa'a
tsəgha. Ta vici jəwə tsətsə pəhəti Hyala kwəma va, pa' va vici dza naa
mbaranti kwəma pəhəti na va ki.
11 Nanay, a *Kəristəw səəkəy ki, ghəci dikə tsa ka ta Hyala. A ghwəmmə
kwəmavə shi wəzə ni mbə dəvə ci. Ma pətsa ghəra na va sləni ci tiy,
wəzəɓa ghəci na tərəŋw kaa pətsa kwataŋa va. Tikə tə hiɗi na pətsa
vaw, mbəzli ngati na pətsa vaw, Hyala ngati na.
12 Sa dzəmbəy Kəristəw dzəmbə pətsaa gwəramti ɗewɗew vay, lə
miymiy besher, ya lə miymiy məcerir ta dəvə, ta ɓəshi kaa Hyala dzəmbəy
naw. Ghən tsa ciy ɓanavə na kaa məti, mba'a dzəmbəy lə miymiy ci ta
ɓəshi kaa Hyala. Kwətiŋ səɗa dzəmbəy na, makə tsəgha ki. Lə miymiy
ci va shikəshi mbəlitəmmə na va kwəma ghwəmmə jikir na, ta kwa
ndimndim.
13 Ma kwataŋa sa ka mbəzliy cə'wə Hyalay, həŋ ka ghəshiy ɓəvə miymiy
besher mba'a miymiy kəɓəhi, ka məsəshiy dzəti vəgha mbəzliy ləɗamti
kwəma pəhəti Hyala. Həŋ ka ghəshiy ɓəvə mbəkwəli sla, həni ghəshi
hənamti, ndi ghəshi ndamti ka ti pəsər tsa vaa dzəti vəgha mbəzli va
diɓa. Sa ka ghəshi vaa məni kwəma va tsəghay, ta yaɓanti ndə va sa
hwayvay na va lə kwəma jikir na.
14 Mba'a kə miymiy dəbəkə mbay yaɓanti mbəzli va kwəma kən shi jikir
na kiy, hanaɓa miymiy Kəristəw ki na. A ghwəy nay ka məni kwəma jikir
na Kəristəwəw, aa ɓanavə ghən tsa ci də'wə ghən tsa ci kaa Hyala ta məti.
Safə tsa Hyala kwa ɓəpə piy ya hwəmɓa kəətiti na. Miymiy ci dza naa
yaɓanti kwəma ghwəmmə jikir na, nza nəfə tsa ghwəmmə nza ɗewɗew,
kala dza ghwəmməə məni kwəmaa dzaa zantəmmə, nza ghwəmmə ghəra
sləni kaa Hyala kwa ɓəpə piy.
15 Tə mbərkə məti ci va məniy Kəristəw ka mətəkwal ta jakə mbəzli lə
Hyala. A ɗi na gəzəy, yəwən sla kiriy slati Hyala lə mbəzli. Sənzənvay
mbəzli harvə Hyala na, ta kwəmavə shi wəzə ni gəzəkə Hyala ɓanshi kaa

---

9:6 9:6 10:11; Bəla 18:2-6 **9:7 9:7** 5:3; 9:25; 13:11; SləniTaH 16:2-16 **9:9 9:9** 7:19; 9:2 **9:10 9:10** SləniTaH 11; 15; Bəla 19 **9:11 9:11** 4:14 **9:12 9:12** 7:27; 10:4; SləniTaH 16:14-16; miymiy Kəristəw: 9:25; 12:24; 13:12, 20; Mt 26:28; Rm 3:25-26; 1Pi 1:2, 18-19; 1Zhŋ 1:7 **9:13 9:13** Bəla 19:1-17 **9:14 9:14** Rm 6:20-23; 8:2 **9:15 9:15** 8:6

mbəzli nzə ta kwa ndimndim dza ghəshi. Tə mbərkə məti mətiy Yesəw
va dza ghəshiy kwəmavə shi va. Sa nzanay, məti va mbəliti na mbəzliy
mənti kwəma jikir na, ya ghala pətsaa niy jakəshi ghəshi lə Hyala mbə
kwataŋa jakəva tsa va.
16 A ghwəmmə sənay, mba'a kə ndə tsasliti njasa dza mbəzliy zəmə ghi
tsa ciy, sa ka məndiy nay ghəci mətiy ka məndiy gha məni kwəma tsasliti
na va.
17 Sa nzanay, ka mbə ka zəmə ghiy dzəmbəshi mbə zəmə ghi tsa ntsa
va ghəci ghwəlay tə ghwəməy diw, war sa ka na mətiy.
18 Ava tsəgha na ya lə tsa mbəradzə va sla kiri kwərakwə ki. Piyəŋ ka
məndiy slakən miymiy dzəkən, ta mbə jakəva tsa vaa nza wəzə.
19 Ma niy nza mbəradzəy, pərɓa kwəma pəhəti Hyala gwanata niy
gəzanshi *Məyizə kaa mbəzli gwanashi, njasa niy gəzanakəshi Hyala.
Ləy hwəm ki na, həŋ ɓəvə miymiy məcerir lə miymiy besher, mba'a
jakətishi lə yam. Dzəghwa həŋ ɓəvə kəslifi *Isəpə mba'a pəərətishi lə
shiti təmbəkə tsa ghəm tsa. Ka yəkwə miymiy va ghəci lə shi va, ka
məsəshiy dzəkən Zliyahi kwəma pəhəpəhə na va, ka məsəshiy dzəti
mbəzli va gwanashi diɓa.
20 Ma kəə ni kaa mbəzli va ghəci mbə məsəshi na: «Ava lə miymiy
məsəŋwəy ya ni sləy Hyala kiri ta jakəva lə ghwəy nza ghwəy ɗanta fəti»
kə.
21 Ka na dza diɓay, tsəgha ghəci ɓaslakən miymiy va kən pətsa ngatim
va ta ta Hyala, lə dzəkən shi ghəra məndi slənı li shi mbəɓa gwa'a.
22 Ma kə kwəma pəhəti Hyalay, bəla dikə na mbə shiy gwanashiy, war
məndi məsati miymiy ti shi ka ghəshiy nza wəzə va Hyala. Kala mba'a
miymiy shikəshi kiy, ka mbə Hyalaa pəlata kwəma ndə jikir naw.

*Lə miymiy ci shikəshi ɓanti Yesəw *kwəma jikir na kən mbəzli*

23 A ghwəmmə sənay, sləni niy ghəra *ka ta Hyala va kwataŋa mbə pətsa
ngatim va ta ta Hyalay, pəghə shi mə ghwəmə niy nza na. A ghəshi niy
məsati miymiy tə shiy gwanashi ta mbə ghəshiy nza wəzə kwa kwəma
Hyala. Ni kataŋ ni shiy mə ghwəmə kwərakwə kiy, nihwəti miymiyəy
taŋəti miymiy dəbəkə dza ghəshiy nza. Miymiy Yesəw *Kəristəw tsaa
ɓanavə ghən tsa ci va kaa məti na ghəshi.
24 Dzəmbəy Yesəw dzəmbə pətsa ngati mbəzli ta ta Hyalaw. Pəghə shi
kataŋ ni mə ghwəmə na ghəshi gwa'a tsəgha. Ma na Kəristəwəy, dzəmə
ghwəmə dzəməy na, tə pətsa nza Hyala. Nanay, kwa kwəma Hyala na
mbə cə'wə tə ghwəmmə.
25 Dikə tsa ka ta Hyala mbə *ka Zhəwifəy. Piya va piya va ka naa nza
mbə dzəmbə pətsa kataŋ tsa va ɗewɗew tsa. Lə miymiy dəbəkə ka naa
dzəmbə ta dəvə ci, ma na Yesəw Kəristəw naci kiy, kwətiŋ səɗa ɓanavə
na ghən tsa ci kaa Hyala ta məti. Wəkə ghənzə tsəgha.
26 Mba'a kə niy ɓanavə ghən tsa ci kaa məti ɗaŋ səɗa nzay, tərəŋw niy
dza naa sahwə ngəra'wə ghala ngati Hyala hidì. Ghala vəghwə tsa nza
hidì ndəkwə ndəkwə ta kəɗì səəkəy na, mba'a ɓanavə ghən tsa ci kaa
Hyala ta məti kwətiŋ səɗa, ta pəli kwəma mbəzli jikir na.
27 A ghwəmmə sənay, ya wa ndəy, kwətiŋ səɗa dza naa məti. Ma ləy
hwəm na, nza Hyala sla ngwəvəə dzəkən.
28 Ava tsəgha mənta na lə Kəristəw kwərakwə ki. Kwətiŋ səɗa mətiy na
ta pəli jikir tsa mbəzli ɗaŋ. Sa ka na səəkə tə kwa baka səɗa ciy, ta pəli

---

9:19 9:19-20 Səvəri 24:6-8; Ebr 9:12-13; isəpə: SləniTaH 14:4, 6; Bəla 19:6 **9:22 9:22** SləniTaH 17:11 **9:23 9:23-24** 8:5 **9:26 9:26** 7:27 **9:28 9:28** 3:6; 10:10; Ezay 53:11-12; Mt 26:28; 1Kwər 15:50-53

kwəma mbəzli jikir na dza naa səəkə ghwəlaw, ta mbəli mbəzliy ndəghə dza naa səəkə.

10

1 A na kwəma pəhəti Məyizəy, nja məcakwə shi wəzə ni dzaa səəkə
va Yesəw na gwa'a tsəgha. Mənti ghəshi ya pəghə kwəma ni kataŋ ni
va shiyəw. Ka mbay naa mənti nefer mbəzliy ɗi kətivaa dzəvəgha Hyala
ɗewɗew tepəw. Shi slasla məndi va war shi kwətiŋ ni, zhevi kaa Hyala
njasa səəkə piyay, ka mənti nefer mbəzli ghəshi ɗewɗew ta dzəvəgha
Hyalaw.
2 Mba'a kə shi slaslam va kaa Hyala wəkə ta nza nefer mbəzli ɗewɗew
nzay, a ka ta Hyala niy dzaa zlashi slasla shiy kaa Hyala nza. Sa nzanay,
slaslahwə ma ghəshi shiy kwətiŋ səɗa nzay, ka dza mbəzliy favə jikir tsa
kən shi mbə nefer shi nzaw.
3 A na shiy niy slaslam va njasa səəkə piyay, slasla shi ma məndi na,
kwəma mənti mbəzli jikir na na sa ka ghəshiy zhiniy zazanshi kaa mbəzli.
4 Sa nzanay, ya njaa na, ka mbay miymiy slay lə kwəy pəlamti jikir tsa
mbəzli mbə nəfə Hyala tepəw.
5 Va tsəgha niy nə Yesəw Kəristəw kaa Hyala, ghəci dzaa maɗiy səəkəə
dzəti hiɗi. Ma kə niy niy:
«A Hyala, e sənay, ka ɗi shi slaslaŋa məndi ni,
lə shi ɓəɓəŋa məndi ni ghənghən ghənghən ni ghaw.
A gha ngatəra nja ndə ngəri, nzee mbəə ndaŋa piy tsee.
6 Vəshiŋa gha ta dəbəkə tsa ndindiŋa məndi,
lə ta dəbəkə tsa slaslaŋa məndi,
ta mbə ghaa pəlanay jikir tsa mbəzliw.
Ma na ɗi ghay, ka ɗi fəti mbəzli va gha.
7 Ava va tsəgha nə ya ki: Avanara Hyalee.
E səəkəraa dzəti hiɗi ta məni kwəma ɗi nəfə tsa gha.
Njasa tsasliti məndi vaa
dzəkənee mbə Zliya gha, pən» kə Yesəw niy ni.
8 Ghənzə na kwəma gha Kəristəw gəzəkə kaa Hyala, sa nə na va: «E
sənay, ka ɗi shi slaslaŋa məndi lə ni ɓəɓəŋa məndi ghənghən ghənghən
ghaw. Vəshiŋa gha ta dəbəkə tsa ndi ndiŋa məndi lə ta dəbəkə tsa
slaslaŋa məndi ta mbə ghaa pəlanay jikir tsa mbəzliw» kə. Ya tsəgha
gəzəkə kwəma pəhəpəhə nay, ka təɓanta ghəshi kaa Hyalaw.
9 Ma kə Kəristəw diɓay: «A Hyala, avanara, ta məni kwəma ɗi nəfə
tsa gha səəkəree dzəti hiɗi» kə. Ava tsəgha paslamti Hyala sləni slasla
shiy niy slaslantam va kwataŋa nanzə ki, mba'a mbəərəti lə məti Yesəw
Kəristəw.
10 Nanay a Hyala ɓəhwə *kwəma jikir na kən ghən tsa ghwəmmə, sa
nzana mba'a Yesəw mənti kwəma ɗi nəfə tsa nzə. Aa ɓanavə ghən tsa ci
kaa məti kwətiŋ səɗa ta kwa ndimndim.
11 Ka ta Hyalay, tiɓa ka ghəshiy nza vici va vici va məgarə, ta məni sləni
shi. Ka slasla shiy ya hwəmɓa kaa Hyala. Ya tsəgha nzə kiy, ka nza miymiy
dəbəkə wəkə ta ɓanti jikir tsa kən mbəzliw.
12 Ma na Yesəw Kəristəw naciy, war tsər kwətiŋ səɗa ci ɓəvə na ghən
tsa ci kaa Hyala ta mətiy. Gwa'a, mək nava məti ta pəli jikir tsa mbəzli, ya
ta pa' hwəmɓa. Dza na lə hwəm ki na, mba'a dzaa nzəyəy tə dəvə kwa
bəzəmə Hyala.

10:1 10:1 8:5 **10:4 10:4** 9:12-13 **10:5 10:5-7** Cem 40:7-9 **10:10 10:10** 7:27 **10:11 10:11** 9:6; Səvəri 29:38 **10:12 10:12** 8:1

13 Sənzənvay, ə ndəghə na vəghwə tsa dza Hyalaa mənti ka jaka ci ka
shi kəɗi na səɗa ci ti shi.
14 Sa ɓanavə Yesəw ghən tsa ci kaa məti kwətiŋ səɗay, mba'a pəlamti
kwəma jikir na kən mbəzli ta kwa ndimndim. Mba'a fəyshi ka mbəzli ci.
15 Ya *Safə tsa Hyala ɗewɗew tsay, mbə gəzəmmə na kataŋ na kwəma
va, kə. Sa nzanay, aa gəzəkə:
16 «Ləy hwəm vəghwə tsa vay, ta sləy yəwən *sla kiri dzee
kwa jipə ghəy lə mbəzlee.
Ta fanambəshi kwəma pəhətee dzee mbə ghən shi,
mba'ee tsaslanambəshi mbə nefer shi diɓa,
kə kwa sləkəpə» kə.
17 Zhini ma kə Safə tsa Hyala diɓa na: «Ka dzee zlata kwəma shi jikir na,
lə kwəma təvəti ghəshi mbə nəfə tsee ghwəlaw» kə.
18 Ya sa nzana, mba'a Hyala pəlata kwəma jikir na məməni məndiy, tawa
ka ndə maw zhiniy ta Hyala ta pəli kwəma ci jikir na ghwəla diɓa kia?

Kətiva ghwəmməə dzəvəgha Hyala

19 Ava tsəghaa nava ki ngwarməhira. Tə mbərkə məti Yesəw lə miymiy
ci shəkəshiy, a kwal ghwəniy ngəmmə ta səəkəə dzəghwa kwəma Hyala
kala hazləni tiɓa.
20 Fəca ɓanavə Yesəw va ghən tsa ci kaa mətiy, a gwadə tsaa niy kəlati
pətsa ka Hyalaa nza ti təhəvərivay bakə mbə. Nana kiy, a yəwən kwal
tsaa kətivaa dzəvəgha Hyala ghwəniy. Yesəw də'wə ghən tsa ci na kwal
tsa va, ghəci ɓəmmə na piy.
21 Yesəwəy, ghəci na ndə ta Hyala tsa ghwəmmə dikə tsa. Ghəci na ghən
tsa mbəzli Hyala.
22 Njana nzana tsəgha ghənzə kiy, kətiva ghwəmməə dzəvəgha Hyala
ghwəmmə lə kataŋ kataŋ. Mba'a ghwəmmə ɓanavə nefer ghwəmmə,
kala zəzə ma nahwəti kwəma ghwəmmə. Sa nzanay, a miymiy Yesəw
*Kəristəw ɓanti ha'wə kən ghwəmmə, ta nza nəfə tsa ghwəmmə payəy
kwa kwəma ci nana ki. Mba'a yaɓantəmmə lə yam ɗewɗew ni.
23 Fəy ghən tsa ghwəmmə ghwəmmə gəzliŋə wəzə wəzə ta kwəma
gəzəkəmmə Hyala va, gəzə ghwəmmə kaa mbəzli. Sa nzanay, a
ghwəmmə sənay ka gəzə kwəma Hyala bakə bakəw. War ta mənti kwəma
gəzəkə na va dza na.
24 Ə pə ghwəmməə kəətiva kwa jipə ghwəmmə, ta mbəə ɓə bərci kaa
ghən tsa ghwəmmə ta ɗiva kwa jipə ghwəmmə, nza ghwəmmə mbəə
məni na wəzə na sləni.
25 Ka zlay səəkə ghwəmmə ta ɓasəva kwa jipə ghwəmmə ghwəmmə
mbəzliy nəw Yesəw, njasa ka nihwəti mbəzli vaa ɗi ma səəkə ma. War
kəəti pə ghwəmməə kəəti ghən tsa ghwəmmə kwa jipə ghwəmmə. Sa
nzanay, a ghwəmmə sənay, ndəkwə ndəkwə na vici dza Ndə sləkəmmə
Yesəw səəkə ti.
26 A ngwarməhira, a ghwəmmə sənata na kataŋ na kwəma va Hyala
nana. Mba'a pə ghwəmmə zhiniy məni *kwəma jikir na lə ɗi ghwəmməy,
nihwəti shiy tiɓa gar slənəyshi ghwəmmə kaa Hyala ta pəlayəmmə jikir
tsa ghwəmmə ghənzəw.

10:13 10:13 Cem 110:1; 1Kwər 15:25 **10:16 10:16-17** Zher 31:33-34; Ebr 8:10, 12 **10:19 10:19** 4:16; 9:8 **10:20 10:20** gwadə tsaa kəlati pi: 9:3; Mt 27:51; yəwən kwal tsaa kətivaa dzəvəgha Hyala: 2:14-15; 9:14-15; Zhŋ 14:6 **10:21 10:21** 3:6; 4:14 **10:22 10:22** Ezhek 36:25; Ef 5:26 **10:23 10:23** 3:6 **10:24 10:24** 13:1 **10:26 10:26** 6:4-6

27 Ntsaa dzaa mənti kwəma jikir na tsəghay, tərmbə nahwəti kwəma ci
kala war ndəghə sla ngwəvə Hyalaw. Ngwəvə vay, ghwəə gwəramti dza
naa nza, ghwəə dzaa ndi ka jaka Hyala.
28 A ghwəmmə niy favə njasa niy nza na mbəradzə. Ya tsamaɓa ndə
niy ɗi ma na fəti ta kwəma pəhəti *Məyizə, mba'a mbəzli gar bakə, ya
mahkan gəzəkə, a fəti və, kə ghəshiy, ə ka məndiy pəəsliti, kala zhanshi
ma hwər tsa mbəzli ti.
29 Kwa vəghwə tsa nzana tsəgha məndi niy məni lə ntsaa ɗi ma fəti
ta kwəma pəhəti Məyizə kiy, njaa dzam məni lə ntsaa ndərəti Zəghwə
Hyala, mba'a nighəti miymiy Yesəw va yaɓanti nəfə tsa ci ɗewɗew, ta
jakəti Hyala lə mbəzli, nja shi gəmshi ni, zhini ka sawa *Safə tsa Hyalaa
gwəramti wəzə ghəci diɓa kia? Sənay tə ghwəy, tərəŋwɓa ghəci dza naa
sahwə ngəra'wə.
30 A Hyala gəzəkə mbə Zliya nzə, ma kəy: «Yən dza naa ɓasə ngwəvə
mbəzli gwa'a. Ta mananati kwəma dzee kaa ntsaa ndərəɗa» kə. Zhini ma
kə ɓa na: «Ta ɓasə ngwəvə dza Ndə sləkəpəə dzəkən mbəzli ci» kə.
31 Mba'a kə fəti va ndə tə ngwəvə kwa kwəma Hyalaa ɓəpə piyəy,
kwəma 'yahə'yahə dza naa nza kən.
32 Zəzətim dzəkən kwəmaa nza ghwəy mbə ghala vəghwə tsaa gha
ghwəy zləɓa nəw kwal Hyala. A ghwəy niy sahwə ngəra'wə tərəŋw va
mbəzli. Ya tsəgha nzə kiy, mba'a ghwəy niy sə'wahwə.
33 Tə nahwəti viciy, ka tsəərəŋwəy, fəcahwəti na, ka saŋwəy ngəra'wə
kwa kwəma mbəzli. Zhini ka ghwəy dzay, ka dəpə madigahiŋwəy ka
məndiy sanshi ngəra'wə.
34 War mbə slaŋwəy hwər tsa ghwəy nza ta nihwəti mbəzli kwa
fərshina. Sa ka mbəzliy zləghwəhwə shi ghwəyəy, kar ghwəy zləɓavə
lə vəshi, sa nzana mba'a ghwəy sənay a ghwəy dzaa kwəmavə shiy dzaa
taŋətishi, ta kwa ndimndim, pə ghwəy.
35 A ngwarməhira kwa kwal tsa wəzə tsa nza ghwəy, ɓanavəm nefer
ghwəy kaa Hyala, kala zəzə ma nahwəti kwəma. Sa nzanay, ta ndaŋwəy
zhəmə tərəŋw na dza Hyala.
36 Wəzə na ghwəy mbay sə'wati kwəma ta mbə ghwəy dza kwa kwəma
kwa kwəma. Ta mbə ghwəy mbata məni na ɗi Hyala va kwəma ghwəy
mananta. Ma tsəghay, a ghwəy dzaa kwəmavə shi gəzəkə Hyala ɓəŋwəy
wəzə ni.
37 Sa nzanay, a Hyala gəzəkə mbə Zliya nzə, a kəy:
Ndal tərmbə vəghwəw, jəwə tsətsə tərmbə na,
ntsaa dzaa vaa səəkəy, ta səəkə dza na,
ka dza naa dzamti vəghwəw.
38 Mbəzlee dzaa mbay dzəghwa kwəmee
kala hazləni mbə nefer shiy,
tə mbərkə sa ndara ghəshi nefer shi dza ghəshiy
kwəmavə piy tsaa kərə ma.
Ma mba'a kə tsahwəti ndə dzaa tiy mbə shi,
mba'a zhəyəy ləy hwəməy,
ka dzee vəshi ta kwəma ciw, kə.

10:27 **10:27** Ezay 26:11 **10:28** **10:28** Nəw 19:15; 2Kwər 13:1 **10:29** **10:29** 2:3; 5:8; 9:12; Mt 12:31 **10:30** **10:30** Nəw 32:35, 36 **10:32** **10:32-34** 6:10 **10:33** **10:33** 1Kwər 4:9 **10:34** **10:34** 11:26; 13:14 **10:35** **10:35-36** 3:6; 6:11-12 **10:37** **10:37-38** Aba 2:3-4 **10:38** **10:38** Rm 1:17; Gal 3:11

39 Na na ghwəmməy, mbəzliy zhəghətəvashi va zhəy ləy hwəm kwa
kwal Hyala ta zashi nza ghwəmməw. Mbəzliy ɓanavə nefer shi kaa Hyala
nza ghwəmmə. Ma tsəghay, a Hyala dzaa ndammə piy tsaa kəɗi ma.

11

Mbəzliy niy ɓanavə nefer shi kaa Hyala kwataŋa

1 Ntsaa ɓanavə nəfə tsa ci kaa Hyalay, aa sənay lə kataŋ, a shi ndəghee
va va Hyala dzaa mənishi, kə. Aa sənay, shi nashi ma na vay, a ghəshi
tiɓa, kə.
2 Tsəgha niy ɓanavə mbəzli kwataŋa nefer shi kaa Hyala, mba'a Hyala
faltishi.
3 Sa ɓanavə ghwəmmə nefer ghwəmmə kaa Hyala sənay ghwəmmə, lə
gəzə kwəma nzə ngati Hyala ghwəmə lə hiɗi pə ghwəmmə. Ɗi naa gəzəy,
shi nashi ghwəmmə ni na, lə shi nashi ma ghwəmmə ngatishi Hyala.
4 Sa nzana mba'a *Abel ɓanavə nəfə tsa ci kaa Hyala, va tsəgha sləniy na
shiy kaa Hyala, ka taŋəti ni *Kayən. Sa ɓanavə na nəfə tsa ci kaa Hyalay,
mba'a Hyala fəy ka ntsaa dzaa dzəghwa kwəma nzə kala hazləni tiɓa.
Mba'a Hyala zləɓavə shi ɓanavə Abel, mba'a ghəshi təɓanati kaa Hyala.
Ya tsəgha mətiy Abel, sa ɓanavə na nəfə tsa ci kaa Hyalay, kwal tsa wəzə
tsaa cimmə na ndatsə.
5 Sa nzana mba'a Henəkwə ɓanavə nəfə tsa ci kaa Hyala, va tsəgha
ɓəhwə Hyalaa dzəmə ghwəmmə, ghəci ghwəla ta məti. Ndə tiɓaa zhəkəə
nay, sa nzana mba'a Hyala ɓəhwəə dzakə ghi tsa nzəw. Aa tsaslita kwa
Zliya Hyala: «Ghala vəghwə tsaa niy nza Henəkwə tikə tə hiɗiy, ntsaa
məni shiy təɓanta kaa Hyala niy nza na» kəm.
6 Mba'a kə ndə ɓanavə nəfə tsa ci kaa Hyalay, aa təɓanta kaa Hyala.
Tsahwəti kwal tiɓa ta təɓə kaa Hyalaw. Ndə kəə ɗi kətivaa dzəvəgha
Hyalay, a kə ndə zləɓavə lə kataŋ: «A Hyala tiɓa» kə ndə, mba'a sənay, a
Hyala dzaa ɓanavə zhəmə shi kaa mbəzliy pəla kwal tsa nzə, kə.
7 Sa nzana mba'a *Nəwe ɓanavə nəfə tsa ci kaa Hyala, va tsəgha niy
zləɓavə na kwəmaa niy gəzanakə Hyala: «Ta ghwənikə yam dzee tərəŋw
ta zamti mbəzli. A pə gha mənti kwambəwal» kə. Ya tsəgha niy nashi
ma Nəwe shi vay, aa niy ɗiti fəti ta kwəma gəzanakə Hyala. Mba'a niy
ngati kwambəwal, mba'a ghəshi dzəmbəshi lə mbəzli ci gwanashi. Mba'a
ghəshi mbəlishi va yam va. Sa nzana mba'a ghəci ɓanavə nəfə tsa ci kaa
Hyalay, aa ɓəkə ngwəvə Hyalaa dzəkən nihwəti mbəzli tə hiɗi. Mba'a
Hyala fəy ka ntsaa dzaa mbay garə kwa kwəma nzə, kala hazləni tiɓa.
8 Sa nzana mba'a *Abəraham ɓanavə nəfə tsa ci kaa Hyala, va tsəgha
niy ɗivə na fəti ta har tsa Hyala. Mba'a dzay dzəti nihwəti hiɗi ɗi Hyala
va ɓanci ka shi ci. Aa maɗiy kala sənashi ma hiɗi va ghəci, mba'a tsəhəy.
9 Sa nzana mba'a ghəci ɓanavə nəfə tsa ci kaa Hyalay, aa niy zləɓavə
nzəyəy ka ndə səəkə səəkə tə hiɗiy niy gəzəkə Hyala va ɓanci. Sa niy kafə
na tə tsahwəti pi ta dzəti tsahwətiy, mbə *Gaska niy nzəy na. Kar *Izakə
ghəshi lə *Zhakwapə, shiy niy gəzəkə Hyala va ɓanshi hiɗi va kwərakwəy,
mbə Gaska niy nzəy ghəshi diɓa.
10 A Abəraham zləɓavə nzəy mbə *Gaska, sa nzana mba'a fəy ghən ta
məlmə dikə na va ngati Hyala. Məlməə dzaa ngəzla ma.

11:1 **11:1** Rm 8:24; 2Kwər 4:18 **11:3** **11:3** Ghava 1:1; Cem 33:6, 9; Rm 4:17; 2Kwər 4:18 **11:4** **11:4** Ghava 4:3-10 **11:5** **11:5** Ghava 5:21-24 **11:7** **11:7** Ghava 6:13-22; Rm 4:3; 1Pi 3:20 **11:8** **11:8** Ghava 12:1-2 **11:9** **11:9** Ghava 35:12, 27 **11:10** **11:10** 13:14

11 Tə sa ɓanavə Abəraham nəfə tsa ci kaa Hyala va tsəgha kwəmavə
na kwal tsaa yakə Izakə kwa *Sara, ya tsəgha niy nza naa jiŋa, dzəghwa
gwa'a gwa'a Abəraham niy halantəvay, kala gar zhini ghəciy yakə zəghwə
nza. Tsəgha mənta na, sa sənay na: «A Hyala dzaa mbay mənti kwəma
gəzəkə na, sa sla ma na dzərvə» kə.
12 Ya war tsəgha niy nza Abəraham nja ntsa məti məti tsa va hali
ghala pətsa vay, aa niy kwəmavə jijihiy ɗaŋ tərəŋw tikə tə hiɗî ndəɓa
sasərkwəhi dzəy tə ghwəmə, lə nja ndarghə kwa həl, pə gha. Kala gar
mbə ndəə ɓəlatishi.
13 Dzəghwa mbəzli va gwanashi ki, mba'a ghəshi bəkwəshi, war lə nəfə
tsa shi va ɓanavə ghəshi kaa Hyala. Ma ghəshi ta na nashiy, niy kwəmavə
shi wəzə ni va gəzəkə Hyala ta ɓanshi ghəshiw. War ə na naa nashi ghəshi
shi va ghəshi ghwəlashi kərakə, mba'a ghəshi vəshishi ti shi. A ghəshi niy
sənay, na nashiy, ka məlmə, lə ka səəkə səəkəə gə ghəy tikə tə hiɗî ni, kə
ghəshi.
14 Mbəzliy gəzə kwəma va tsəghay, ə citəpə ghəshi na, mbə pəla ni shi
hiɗî na ghəshi ka ni shi, kə ghəshi.
15 Mbala na ghəshi niy nza mbə zəzə ni səvəri ghəshi va hiɗî mbə shi
nzay, a ghəshi niy dzaa kwəmavə kwal tsaa zhəghəvaa zhəti shi nza.
16 Ma dza ghəshi na shi ki na, wəzəɓa ni tərəŋw ni va hiɗî dza ghəshi ta
kwəmavə məɓa mə ghwəmə ghəshi mawti kən ni tikə. Va tsəgha ha'wə
ma Hyala ghəshiy har slən tsa nzə. «Hyala ghəy» kə ghəshi. Sa nzana
mba'a ghənzə gwəmanamtishi na shi məlmə dza ghəshiy nzəy mbə.
17-18 Va sa ɓanavə Abəraham nəfə tsa ci kaa Hyala zləɓati na kəsəvə
zəghwə ci Izakə ta ta Hyala li. Ya tsəgha niy gəzanakə Hyala kaa
Abəraham: «Mbə Izakə dza ghaa kwəmavə jijihiŋa» kəy, sa ɗəw Hyala
və ta nighə kwəma ci, nda nza naa ɗî fəti və na, a Abəraham niy zləɓavə
slənəy kaa Hyala. Ya tsəgha niy nza Izakə kwətiŋəy və.
19 Sa nzana mba'a sənay a bərci va Hyala ta mbəə zhanakati Izakə mbə
məti, kə. Va Abəraham naciy, njasa niy mətiy zəghwə ci va, mba'a Hyala
zhanakati mbə məti na.
20 Sa nzana mba'a Izakə ɓanavə nəfə tsa ci kaa Hyala va tsəgha
təfanatishi na miy kaa kar Zhakwapə ghəshi lə *Ezaw njasaa niy sənata
na kwəmaa dzaa məniva li shi.
21 Sa nzana mba'a Zhakwapə ɓanavə nəfə tsa ci kaa Hyala ghala
pətsaa niy dza na ta mətiy, aa təfanakənshi miy kaa ndərazhi *Zhezhefə
bakanashi. Mba'a garəy tə gəta ci ka fal Hyala.
22 Sa ɓanavə *Zhezhefə nəfə tsa ci kaa Hyalay, aa niy gəzanakə kaa ka
Izərayel ghəci ndəkwə ta məti. Ta səvəriŋwəy dza ghwəy mbə *Ezhipətə
taa nza, kə. Mba'a gəzanakəshi njasa dza ghəshiy məni lə 'yesler ci, sa ka
na mətiy diɓa.
23 Sa nzana mba'a mbəzliy yakə *Məyizə ɓanavə nefer shi kaa Hyalay,
sa yakə ghəshi Məyizə mba'a ghəshi nay ka zəghwə wəzə na, kala
hazlənishi ma ghəshi, mba'a ghəshi dzəghwashi kən kwəma gəzəkə mazə
ka Ezhipətə, mba'a ghəshi mbələy tir mahkan.
24 Sa nzana mba'a Məyizə ɓanavə nəfə tsa ci kaa Hyalay, sa kəliy na na
kala zləɓa ma nza ka zəghwə zha mazə ka Ezhipətə ghəci.

11:11 11:11 Ghava 17:19; 18:11-14; 21:2; Rm 4:19-20 **11:12 11:12** Ghava 15:5 **11:13 11:13** 11:9; 13:14; Ghava 23:4; 47:9; Cem 39:13 **11:16 11:16** 13:14; Səvəri 3:6; Mt 22:32 **11:17-18 11:17-18** Ghava 21:12; 22:1-14; Zhk 2:21 **11:19 11:19** Rm 4:17 **11:20 11:20** Ghava 27:27-29, 39-40 **11:21 11:21** Ghava 47:31–48:20 **11:22 11:22** Ghava 50:24-25; Səvəri 13:19 **11:23 11:23** Səvəri 1:22; 2:2 **11:24 11:24** Səvəri 2:10-12

25 Wəzəɓa sa ngəra'wə kwasəbə mbəzli Hyala Məyizə ɗiti kən məni
wahə ta vici jəwə tsətsə kəy mazə mbə *kwəma jikir na.
26 Mba'a təkəti, tərəŋwɓa tə ngəra'wə tsa dza ndəə sahwə va dəghar
tikə tə hiɗi njasa *Kəristəw va, dza bamaa nza, kən shi dza naa kwəmavə
gwa'a gwa'a mbə hiɗi ka Ezhipətə, kə. Va sa nzana, mbə fə ghən ghəci ta
shi dza Hyalaa ɓanci kwa kwəma.
27 Sa nzana mba'a ɓanavə nəfə tsa ci kaa Hyala va tsəgha mbay naa
zlashi hiɗi ka Ezhipətə ka dzay, kala hazləni ma ghəci va sati nəfə tsa
mazə. Kala gwərgwərə ma ghəci ya jəw nzə, njasa nzana garrə ghəci
nata Hyala mbata ma məndiy nata tiɓa kwa kwəma ci mbə ndəghwə.
28 Sa nzana mba'a Məyizə ɓanavə nəfə tsa ci kaa Hyala va tsəgha 'wakə
na *makwaghwa Pakə, mba'a gəzanshi kaa ka Izərayel, a ghəshi slasla
shiy, ka ɓaɓasli miymiy shi vaa dzəti miy ceker shi gwa'a, vantaa *ndə
kwal tsa Hyala tsa nza kwal bəkwəpə və səəkəə dzakə ghi tsa shi ta bəkwə
ni shi Cikwahi kəy ghyeghyer shi.
29 Sa nzana mba'a ka Izərayel ɓanavə nefer shi kaa Hyala va tsəgha
slavərivashi yam kwa həl tsa ghəm tsa, war həlasaŋ, dzəghwa mba'a
ghəshi taŋəshiy dzəvərishi nja dzar tə hiɗiy ghwəlishi. Ma sa ɗi ka
Ezhipətə məni tsəgha na, mba'a yam zhəkəshiy pahwəshi.
30 Sa nzana mba'a ghəshi ɓanavə nefer shi kaa Hyala, va tsəgha ngəzlay
kələm tsaa tsəɓay məndi məlmə Zherikwə li, sa dəzlay ghəshi kələm tsa
va mbə vici mbərfəŋ, ma tə kwa mbərfaŋa vici na, mba'a kələm tsa va
ngəzlay.
31 Sa nzana mba'a *Rahabə mali mbə ghi kwa ghwərghwər ɓanavə nəfə
tsa nzə kaa Hyala, va tsəgha zləɓavə na ka'wəti mbəzli ka Izərayelə
səəkəshi ta nighə kwəma mbə məlmə va, mba'a mbəliy shi. Va tsəgha
niy paslamti ma ka Izərayel kwasəbə mbəzliy niy ɗi ma fəti va ta kwəma
Hyala.
32 Njaa dzee niy dzəkən nihwəti mbəzli kwataŋa kia? Vəghwə vəya
gar gəzə kwəmee dzəkən ka sla ngwəvə nja kar *Zhədiyaŋw, *Barakə,
*Samsaŋw, *Zhefəte mba'a mazə *Davitə ghəshi lə *Saməyal, mba'a
nihwəti ka gəzə kwəma Hyala kwərakwə ɓa kiw.
33 Sa nzana mba'a mbəzli va ɓanavə nefer shi kaa Hyala va tsəgha niy
mbay ghəshi mbəz, ka zəmanti hiɗi nihwəti mbəzli gwa'a gwa'a, ka məni
mazə dzəkən mbəzli dza lə kwal tsa kataŋ tsa. Mba'a ghəshi kwəmavə
shiy niy gəzəkə Hyala ɓanshi. Sa ka məndiy kasambəshi mbə zhəlhiy,
mba'a ghəshi kalay miyeɗemer zhəlhi va.
34 Dza mba'a ghəshi shirkwamti ghwə pəhəy məndi, ngaɗ ngaɗ na ta
ndishi li. Sa ka mbəzliy pəlashi ta bəkwəshi lə kafa'i na, mba'a ghəshi
mbəlishi. Mbəzli daw daw bərci ni ghəshi ngar na, dzəghwa mba'a ghəshi
kwəmavə bərci shi va Hyala. Mbəzliy ɓənivə mbəz ka mbay tərəŋw
tərəŋw ghəshi mənishi. Mba'a ghəshi təhanavə bali kaa ka sawji mbəzli
pa ghəshi li shi gwa'a.
35 Sa niy ɓanavə nihwəti mi'i mbəradzə nefer shi kaa Hyala niy
zhananakatishi Hyala mbəzli shi mbə məti, ka nashi ghəshi.
Nihwəti mbəzli kwataŋa vay, war ngəra'wə niy sanshi məndi tərəŋw,
ka bəbəkwəshi, ta mbə ghəshiy zlata nəw kwəma Hyala. Dza ghəshi na,

---

11:26 11:26 12:2; 13:13 **11:27 11:27** Səvəri 2:15; 12:41 **11:28 11:28** Səvəri 12:1-14 **11:29 11:29** Səvəri 14:21-29 **11:30 11:30** Zhə 6:12-21 **11:31 11:31** Zhə 2:11-12; 6:21-25; Mt 1:5; Zhk 2:25 **11:32 11:32** KaSlaNgw 6:11–8:32; 4:6–5:31; 13:2–16:31; 11:1–12:7; 1Sam 16:1–1Mezh 2:11; 1Sam 1:1–25:1 **11:33 11:33** KaSlaNgw 14:6-7; 1Sam 17:34-36; Dani 6:1-27 **11:34 11:34** Dani 3:23-25 **11:35 11:35** 1Mezh 17:17-24; 2Mezh 4:18-37

kala ya ma ghən tsa shi ghəshi nashi, va na tikə məti. Ta mbə Hyalaa zhanakatishi mbə məti, ta dza ghəshiy kwəmavə piy tsaa gwəramti wəzə.
36 Mbəzliy niy ɓanavə nefer shi va kaa Hyala, ka 'wəshi nihwəti mbə shi, ka di'wə nihwəti lə ghwəɗa, ka tsashiy dzəghwa dəŋw, ka kəəsəshiy dzəghwa fərshina.
37 Ka jaja'wə nihwəti lə hərezli bakwamtishi. Ka nzərə nihwəti mbəzli mbə shi lə hwa bakə mbə bakə mbə. Ka bəkwə nihwəti lə kafa'ihi, niy məni məndi li shi. Ka nihwətiy dzay, ka dza kwaɓa, ka dza kwaɓa, lə kwəbeŋer hwətahi kwəy ya shi teŋkesli kən ghən shi, sa kama shiy və shi. Ka məndiy dzay, ka sanshi ngəra'wə, ka irəshi.
38 Niva mbəzliy, sa shi niy nza nzəy tsa tə hiɗiw. War təwrə niy təwrə ghəshi dzar mbə gamba nja 'yegwer, lə dzar mbə dəlegwigwi. Ka hihi dzar mbə ləgwə lə dzar kwa ke'wer.
39 Ma mbəzli va gwanashi kiy, mbəzliy niy ɓanavə nefer shi kaa Hyala niy nza ghəshi. Dzəghwa mba'a Hyala vəshita tərəŋw ta mbəzli va ki. Ya tsəgha nzə kiy, kwəmavə nashi shi wəzə ni va gəzanakəshi Hyala ɓanshi ghəshi na shiw.
40 Va wa mənta na tsəgha kiy, tə sa nzana mba'a Hyala tarəkə ɓəmmə niy gwəramti wəzə va shiy ngəmmə kwərakwə li shi. Ma ɗi na gəzəy, a Hyalaa ɗi ghwəmmə kwəmavə shiy kwa pətsa kəray ghəshi gwanammə li shi.

12

Tə Yesəw pə ghwəmmə fati mətsə ghwəmmə

1 Ghwəmmə sana sənzənva kiy, war dəzlətsəɓə tsəɓayəmmə ɗaŋ tsa mbəzliy ɓanavə nefer shi kaa Hyala kwataŋata. Ghəshi ndəghammə na fəti ta mbə ghwəmməə ɓanavə nefer ghwəmmə kaa Hyala kwərakwə. Ghənzə tsəgha kiy, zhəghanavə hwəm ghwəmmə kaa shiy dzaa kəriŋəmmə ghwəmmə mbə nəw kwal Hyala tsa ghwəmmə gwa'a gwa'a. Zhəghanavə hwəm ghwəmmə kaa *kwəma jikir na va ka ghwəmmə dəra maa tərəə dzəmbə. A ghwəmmə mbəə jihəva ta kəsli ɓali dzati kwa kwəma, ta tsəhə pa' tə kwa kərkə, kala dza ghwəmməə dali ma.
2 War tə Yesəw njasa nzana va pə ghwəmmə fati mətsə ghwəmmə na ghwəmmə. Tə mbərkə Yesəw tsa va ɓanavə ghwəmmə nefer ghwəmmə kaa Hyala, ghəci dza naa kəətimmə ta kərkamti ɓanta nefer va ghwəmmə. Yesəwəy, aa yivə sə'wa ngəra'wə, ghala daŋwə məndi vaa dzəvəgha tsəm ta pəəsli, kala ghəranci ha'wə va gəla məti tsəgha na va vəgha tsəm. Tə sa nzana, mba'a ghəci zəzətiy dzəkən shi dza Hyalaa ɓanci ta vashanci nəfə tsa ci. Məɓa na mənzəy vəgha Hyala tə pi mazə tsa nzə.
3 Təkətim dzəkən Yesəw di, nighəm njasa sə'wahwə na ngəra'wə tsaa niy sanci mbəzliy məni kwəma jikir na. Ava tsəgha təɓə na kwəma vaa kəətitəŋwəy, ta sə'wa ngəra'wə nja ghəci nza kwərakwə. Ka təɓə ghwəy zhiniy fə daw bərciy dzəti ghən tsa ghwəyəw.
4 Sa nzanay, mbə mbəz tsa mbəz ghwəy va lə kwəma jikir nay, ntsaa mətiy tiɓa mbə, mbə ghwəy diw. Njana nzana tsəghay, ka məni daw bərci ghwəy ma.
5 Ə zamti ghwəy ghən ta kwəma gəzəkə Hyala va, ta mətsəhəmmə bərci na? Njasa ka didi vaa gəzə kwəma kaa zəghwə ci gəzammə na kwəma, ma kəy:

11:36 11:36 Zher 20:2; 37:15 **11:37 11:37** 2NəMezh 24:21 **11:38 11:38** 1Sam 13:6 **12:1 12:1** 1Kwər 9:24 **12:2 12:2** 2:10; 8:1 **12:5 12:5-6** Fir 3:11-12; ShiZhŋ 3:19

«A Zəghwee, war mba'a kə Hyalaa sləkəŋaa iŋay,
ə pə gha zləɓavə.
Ka ɓə nəfə ghaa dzəkən ghənzəə naɓəŋa ma.
6 Sa nzanay, ə ka kwa sləkəpəə i ntsa ɗi na,
də'wə ka naa də'wə ntsaa məniy ka zəghwə nzə» kə.
7 Njana nzana tsəghay, sə'wa pə ghwəy sə'wa ngəra'wə. Ngəra'wə tsa va ciŋwəy na nza tsa nza ghwəy ka ndərazhi Hyala. Kwəmaa tsava zəghwə tiɓa mba'a dəy və na, kala dza dəy tsa vaa iya? Ghəci tiɓaw.
8 Va tsəgha i Hyala ndərazhi nzə gwanashi, ma kala iŋwəy kəy, ndərazhi nzə nza ghwəyəw. Ndərazhi kwa tsa nza ghwəy.
9 Zəzəvəm njasa ka dəhimmə tikə tə hiɗiy immə di, war mbə ɗaŋshi fəti ghwəmməə nza ngəshi tsəgha. Hanaɓa Dəmmə Hyala mə ghwəmə ki pə ghwəy ki na. Fəti pə ghwəmməə di və tərəŋw, ta mbə ghwəmməə kwəmavə piy tsaa kərə ma.
10 Dəhimmə tikə tə hiɗiy, ta vəghwə jəwə ka ghəshiy immə njasa ɗi nəfə tsa shi. Ma dəmmə tsa mə ghwəmmə naciy, ta wəzə tsa ghwəmmə immə na, ka kəətimmə, ta mbə ghwəmməə nza ka mbəzli ɗewɗew nja ghənzə, ta kwa ndimndim.
11 Ghala pətsa ka na vaa imməy, nja kwəma 'yahə'yahə na ka ghwəmmə favə, kala vəshi va ghwəmmə. Ma ntsaa sə'wati kwəma vay, ləy hwəm na aa taa sənay wəzə tsa kwəma va, kwəmaa təɓanta kaa Hyala dza naa məni, ka ɓanci zərkə ghənzə taa nza.

Kwəma ka məndi məni məhərliy dzəkən

12 Ghwəy ghwəy shiy nəw kwəma Yesəw kiy, jihəvam, pəlhəm, pə ghwəy satiŋwəy ta dza kwa kwəma kwa kwal Hyala.
13 War kwa kwal tsa tiɗiɗ tsa, pə ghwəy dza. Əntaa mbəzliy cigəzlaŋə ɓəti tərə ma, wəzəɓa mbəlishi ghəshi na, ma nza ghəshi garəshi wəzə kwa kwal Hyala.
14 Pəlam kwal tsaa kwəmavə zərkə kwa jipə ghwəy lə mbəzli gwanashi, zhini ka pəla məniŋwəy ka mbəzli ɗewɗew ni. Sa nzanay, war ntsa ɗewɗew tsa na saa dzaa nay Ndə sləkəpə lə mətsə ci.
15 Məntim məhərli vantaa ndə mbə ghwəy ya kwətiŋ təhwəlay kwəmavə wəzə hwər tsa mənti Hyala va ta mbəzli. Məntim məhərli vantaa ndə mbə ghwəy dzaa məniy nja kəslifi darə 'yaghwakə na, ka na dza na, ka kəli, ka sanshi ngəra'wə kaa nihwəti mbəzli lə darə ci va.
16 Diɓay, məntim məhərli vantaa ghwəy dzaa məni kwəma ha'wə ha'wə na. Nəghətaa ghwəy fati ndərə tə shi wəzə ni ndaŋwəy Hyala nja shi gəmgəm ni, njasa niy mənti *Ezaw va ma. Sa dza nay, mba'a panavə dikə Məkaji tsa nzana kaa məsakən tsa ci *Zhakwapə, war ta zəmə ɗafa kwətiŋ səɗa ci gwa'a tsəgha.
17 Dza ləy hwəm diɓa kiy, a ghwəmmə favə njasa niy zhini naa pəla təfə miy tsa dəy lə bərci, dza tərəh ghəci tərhay. Ya tsəgha niy nzana, lə wahəta Ezaw niy zhiniy zhimbəyəy, niy mbay dəy zhiniy zhəghanti kwəma gəzəkə na kwa kwəma Hyala ghwəlaw.
18 Na ghwəmmə dəlagwa dzammə ghwəmmə naa dzəvəghay, dəlagwa tikə tə hiɗi gar ndəŋwata məndi njasa niy ɓasəshi hwəlfə ka *Izərayel va ta səɗa nzə kwataŋa naw. Dəlagwa *Shinay niy ɓasəshi ghəshi va ta

---

12:7 12:7 Nəw 8:5 **12:10 12:10** Mt 5:48; Rm 5:2; Zhk 3:17 **12:11 12:11** 12:14; Zhk 3:17-18 **12:12 12:12** Ezay 35:3 **12:13 12:13** Fir 4:26 **12:14 12:14** 12:11; Cem 34:15; 1Kwər 7:15 **12:15 12:15** Nəw 29:17; Gal 1:6 **12:16 12:16** Ghava 25:29-34 **12:17 12:17** Ghava 27:30-40 **12:18 12:18-19** Səvəri 19:16-22; 20:18-21

səɗa nzəy. A ghəshi niy nata ghwə mbə tsə mbəɓa birəw birəw birəw, mba'a ghəshi niy nata kwəsli tərəŋw tərəŋw na məɓa, kalaa nza waŋ pi tiɓa. Mba'a ghəshi favə səpapəli mbə gaka nja dərazli van.
19 Mba'a ghəshi favə gaka təlimə, mba'a ghəshi favə məli Hyala mbə 'waŋə. Dza mba'a hazləni niy kəsəvəshi. Mba'a ghəshi dzəmbəshi mbə cə'wə Hyala va nəghətaa ghənzə zhiniy gəzanshi gəla kwəma va.
20 Sa nzana 'yahə'yahə kwəma nzə va və shi. Ma kə Hyala na: «Mənim məhərli, mba'a kə ndə, ya dəbəkə kwəfaghata dəlagwa vay, mba'am pə'wanti lə hərezli, paslamti» kə.
21 Kay, shiy niy nashi ghəshi vay, tərəŋw niy dzamti ghəshi her shi, lə *Məyizəy ka gəzə: «Tapə yən dzəmbəra mbə gwərgwərə va hazləni» kə.
22 A na na ghwəy na ghwəy kiy, ta səɗa dəlagwa har məndiy «Dəlagwa *Shiyaŋw» səəkə ghwəy garəŋwəy. Mə pətsa nza məlmə Hyala kwa ɓəpə piy. Məlmə nə məndi: «Məlmə Zherəwzalem mə ghwəmə» kə məndi. Mbə məlmə va ka vərəm tsa ka kwal Hyalaa ɓasəva gwa'a gwa'a. Ka fal Hyala ghəshi lə vəshi.
23 A ghwəy jakəŋwəy lə kwataŋa ndərazhi Hyala, shi tsasliti na slən tsa shi və mə ghwəmə, səəkəə dzəmbə dəvə Hyalaa dzaa sla ngwəvə ntsa tə hiɗi gwa'a gwa'a səəkəŋwəy ghwəy. A ghwəy tsəhəŋwəy kwa kwəma mbəzli ɗewɗew ni va Hyala, ɗi naa gəzəy, məcakwə mbəzliy tsəhəshi mə ghwəmmə va Hyala.
24 Dzəvəgha Yesəw səəkəŋwəy ghwəy. Ghəci ndə dimə ghən tsa kwa jipə Hyala lə mbəzli, li slati Hyala yəwən *sla kiri tsa slati na lə mbəzli tə mbərkə miymiy ci shikəshi. Ni Yesəw va miymiy shəkati məndi tə hiɗiy, a ghəshi taŋamti ni *Abel va miymiy niy nza.
25 Nana kiy, wəzəɓa məni ghwəy məhərli wəzə ta ɗi fəti ta kwəma gəzaŋwəy Yesəw. Ma mbəradzəy, mbəzliy niy ɗi ma fəti va Məyizə tsaa niy gəzəpə kwəma Hyala va tikə tə hiɗi niy. Tərəŋw niy sahwə ghəshi ngəra'wə. Hanaɓa ghwəmmə ki, ka ghwəmmə mbəlimmə va ngəra'wə ghwəmmə kala dzaa ɗi fəti kaa Yesəw ghəci tsaa gəzəmmə kwəma səəkə mə ghwəmə na?
26 Ghala pətsaa niy gəzə Hyala va kwəma kaa ka Izərayeləy, a hiɗi niy məŋkəɗishi. Sana kiy, mbə zhini naa gəzəmmə ndatsə: «Ta zhini dzee məŋkəɗiti shiy kwətiŋ səɗa diɓa, ka dza naa nza kwataka hiɗi shi dzee məŋkəɗiti gwa'a tsəghaw, lə ghwəməta dza naa nza» kə.
27 Mbə kwəma gəzəkə na va, nə na: «Ta zhini dzee məŋkəɗiti hiɗi, kwətiŋ səɗa diɓa» kəy. Ta kwəfəghə dza shi ngati na gwanashi, ka zamtəvashi ɗi naa gəzə. War shiy kwəfəghəshi ma dza naa tərə ta kwa ndimndim.
28 Njana nzana mba'a Hyala dzaa ndammə pətsa sləkə na kwəfəghə ma kiy, mananta 'wəsa ghwəmmə, fal ghwəmmə lə nəfə kwətiŋ, ka məni shiy təɓanta, ka hazləni və, ka ha'wə ti.
29 Na kataŋ nay, ma Hyala ghwəmmə na nəw ghwəmmə kwəma nzə na, nja ghwə na, war ka tsə də'wə ghən tsa nzə birəw birəw birəw. Ta məni ngwəvə dza naa dzəkən mbəzliy məni kwəmaa təɓanta ma.

13

Njasa ka mbəzli məni ta mbəə təɓanta kaa Hyala

12:20 **12:20** Səvəri 19:12-13 **12:22** **12:22** 13:14; Gal 4:26; ShiZhŋ 5:11; 21:2 **12:23** **12:23** Lk 10:20 **12:24** **12:24** 8:6; 9:12; Abel: Ghava 4:10 **12:25** **12:25** 6:4-6; 8:1; Səvəri 20:22 **12:26** **12:26** Səvəri 19:18; Azh 2:6, 21 **12:28** **12:28** 13:14 **12:29** **12:29** Nəw 4:24

1 Ə pə ghwəy ɗiva kwa jipə ghwəy nja ngwarməmə mbə nəw Yesəw
*Kəristəw.
2 Əntaa ghwəy zlay ka'wə ndə məlmə lə wəzə, ka fanci gwəci tsa ci
kəghi tsa ghwəy ma. Ava tsəgha mənti nihwəti mbəzli niy nza, dzəghwa
ghəshi mba'a ghəshi ka'wəti mbəzli wəzə mba'a ghəshi fənəyshi gwəci
tsa shi, kala sənashi mbəzli va ghəshi. Mbalaa ka kwal Hyala na shi va.
3 Zəzəm dzəkən mbəzli kasaghwa məndi kwa fərshina, war njasa nza
ghwəy kwa fərshina va li shi kwərakwə. Zəzəm dzəkən mbəzli ghəzlitim,
njasa nza ghwəy li shi jakə tə ghəzli ghəzlitishi məndi va diɓa.
4 Ya wa ndəy, ə kə fati bamaa dzəti kwəma gəzə Hyala vaa dzəkən ɓəva.
Mbəzliy ɓətəvashiy mba'a ghəshi ndəghwəti jakəva tsa shi ɗewɗew. Sa
nzanay, ta sla ngwəvə dza Hyalaa dzəkən mbəzliy məməni ghwərghwər
lə dzəkən mbəzliy məni kwəma ha'wə ha'wə na.
5 Əntaa ghwəy dzaa ɓanavə ghən tsa ghwəy kaa ɗi gəna ma, war vəshi
pə ghwəy vəshi lə ni mbə dəvə ghwəy shiy. Sa nzanay a Hyala gəzəkə, a
kəy: «Ma ghay, ka zlaŋa yaw ta kəətiŋa dzee, ya hwəmɓa» kə.
6 Va tsəgha mbə ghwəmməə garəmmə, ka gəzə lə nəfə kwətiŋ, kala
hazləni ma.
Hyala kwa sləkəpə na saa kəətira.
Shiy tiɓee hazləni və shiw.
A shi dza ndə vaa məntəraa? pə ghwəmmə.
7 Zəzə tə ghwəy dzəkən mbəzliy niy 'waŋwəy kwal mbə kwəma Hyala,
mbəzliy niy gəzaŋwəy kwəma Hyala. Nighətim njasa niy nəw ghəshi kwal
Hyala pa' va məti shi. A ghəshi niy ɓanavə nefer shi kaa Hyala. Nja ghəshi
pə ghwəy məni kwərakwə.
8 Yesəw Kəristəw tsa sənay ghwəy vay, war ghəci va vay niy nzana ya
kwataŋa, ya ndatsə, ya pa' hwəmɓa na, ka zhəghəva naw.
9 Mənim məhərli wəzə vantaa ghwəy gwəravəə nəwhwə nihwəti
hwəlfə kwemer ɓənipə məndi va ghənghən ghənghən ni, mba'a ghwəy
zlay kwal Hyala. Wəzəɓa ndammə wəzə hwər tsa məntəmmə Hyala va
bərciy dzəmbə nefer ghwəmmə na. Nza ghwəmmə mbəə nəw kwəma
Hyala ya pa' hwəmɓa. Shi zəmə zəmə məndi ka naa ɓə bərci kaa nefer
mbə kwəma Hyalaw. Mbəzliy nəwvə shi ɓəni məndi vaa dzəkən shi
zəməy, shiy tiɓa ghəshiy kəətishiy nzaw.
10 Ka ta Hyala *ka Zhəwifə va niy ghəra sləni mbə *Gaska Hyala niy
nzay, ka zəməvə shi fə ghwəmmə ta ta Hyala ghəshiw. Ɗi naa gəzəy, məti
Yesəw va tə ghwəmməy, ka kəətishi naw, sa nzanay war kwəma jiji shi
na sa fə ghəshi ghən ti.
11 Ka dikə tsa mbə *ka ta Hyala ka Zhəwifəə dzay, tsaŋ ɓəvə miymiy
saa dza səɗa tsa slantim ta dəvə ci, ta dzəmbə pətsaa gwəramti ɗewɗew
va, ta ɓə shiy kaa Hyala, ta mbə Hyalaa pəlata kwəma mbəzli jikir na. Ta
na sliw tsa dəbəkə tsa vay, pərikə tə ngwəla, kala kama mbə məlmə ka
məndiy ndanti.
12 Ava tsəgha na məti Yesəw va kwərakwə ki, sa nzana mba'a məndi
pəməkəvəri mbə məlmə ta pəəsli. Dza mba'a miymiy ci shəkəshi ta mbəə
pəlata kwəma mbəzli jikir na, lə ta mbə nəfə tsa mbəzli nza ɗewɗew.

13:1 **13:1** 6:10; 10:24; 13:16; 1Pi 1:22 **13:2** **13:2** Ghava 18:1-8; 19:1-3; Zhəwbə 31:32; Rm 12:13; 1Tim 3:2; 5:10; 1Pi 4:9; 3Zhŋ 8 **13:3** **13:3** 10:34; Mt 25:36 **13:4** **13:4** 1Kwər 7:2-4; 1Tes 4:3-8 **13:5** **13:5** Nəw 31:6, 8; Flp 4:11-12; 1Tim 6:7-10 **13:6** **13:6** Cem 118:6 **13:7** **13:7** 6:12; 1Kwər 4:16 **13:9** **13:9** Rm 14:2; Kwəl 2:20-22; 1Tim 4:3 **13:11** **13:11** 9:7; SləniTaH 16:27 **13:12** **13:12-13** 11:26; Mt 27:31-33

13 Njana nzana tsəghay, zlata kwəma jiji ka Zhəwifə ghwəmmə, dzammə
ghwəmməə dzəvəgha Yesəw. A ghwəmmə sə'wa ha'wə tsa va jakə li.
14 Sa nzanay, tsa ghwəmmə pi nzəy ta kwa ndimndim va ghwəmmə
tikə tə hiɗi niw. Gəzliŋə kə ghən tsa ghwəmmə ta pi nzəy tsa dza Hyala
ta ƀəmmə mə ghwəmmə.
15 Njana nzana tsəgha kiy, war fal pə ghwəmməə fal Hyala ya hwəmƀa
tə mbərkə shi mənti Yesəw va tə ghwəmmə. Ka məjə'a ni ghwəmmə shi
slaslanta ghwəmmə kwərakwə. Ɗi naa gəzəy, fal Hyala ghwəmmə kwa
kwəma mbəzli gwanashi ya hwəmƀa.
16 Əntaa ghwəy za ghən ta məni kwəma wəzə na ya hwəmƀa ma. War
kəəti pə ghwəy kəəti ghən tsa ghwəy kwa jipə ghwəy lə shi va ghwəy. Sa
nzanay, ghənzə na slasla shiy təƀanta kaa Hyala.
17 Ɗanshim fəti kaa mbəzliy 'waŋwəy kwal mbə kwəma Hyala, ka məni
kwəma ciŋwəy ghəshi. Ghəshiy, mbə ndəghwə na ghəshiy dzəkən piy tsa
ghwəy, sa nzanay, ta ɗəw kwəma dza Hyala və shiy dzəkən. War mba'a
pə ghwəy mbə ɗaŋshi fəti wəzə kiy, ta ghəra sləni va dza ghəshiy dza
lə vəshi. Kala dza pə ghwəy ɗaŋshi fətiy, lə zhə kwa hwər dza ghəshiy
ghəra. Tsəgha kə kiy, ka dza sləni shi vaa kəətitəŋwəy ghalaƀaw.
18 Cə'wə pə ghwəy cə'wə Hyala ya hwəmƀa tə ghəy. A ghəy sənay
mbəzli ɗewɗew nefer ni nza ghəy, sa nzanay, shi wəzə niy ɗi ghəy məni
ta mbəə təƀanta kaa Hyala ya hwəmƀa.
19 Ə cə'wəŋwəy ya kwataka ta nee ƀəla diƀa, a ghwəy cə'wə Hyala tə
ya, a ghənzə ndara kwal ta kwəmavə zhəghəvee zhəvəgha ghwəy.

Cə'wə ntsaa tsasliti zliya na

20 A Hyalaa ƀə zərkəə dzəti hiɗi zhinikəmə Ndə sləkəmmə Yesəw
kwa kwəli. Dzəghwa mba'a məniy ndə ndəghwə shiy tsa dikə tsa, ta
ndəghwəpə, sa nzana mba'a mətiy tə ghwəmmə. Ma sa shəkəshi miymiy
ciy, mba'a Hyala slati kiri tsa 'war'war tsa, ta kwa ndimndim lə ghwəmmə.
21 Kəətitəŋwəy Hyala, a ghwəy mbəə ghəranta sləni wəzə na ɗi na.
Ghənzə ghənzə Hyala də'wə ghən tsa nzə dza naa ghəra naa təƀanta va
sləni wəzə na mbə ghwəmmə lə bərci Yesəw *Kəristəw kwərakwə. Dzəti
Yesəw Kəristəw kə mbəzliy fə shəndəkə, ta pa' kwa ndimndim. *Amin.

Kwa kərni gəzə kwəma lə səkwəpə

22 A ngwarməhira, ə cə'wəŋwəy ya, zləƀatim kwəma na lə vəshi mbə
nefer ghwəy. Sa nzanay, kwəmaa dzaa mətsəhətəŋwəy bərci ta nəw
kwəma Hyala na. Ma kwəma tsasliŋwəy ya na mbə zliya nay, kwəma
biti naw.
23 Ə ɗee gəzaŋwəy, a ghwəy mbəə sənay, nanay, a məndi pəlay
zəməmmə Timəte kwa fərshina. Mba'a kə dzaa tsəhəy tikə vəghee
taŋtaŋəy, ghəy li dza naa dza ghala pətsa dzee vaa maɗi ta nighəŋwəy.
24 Səkwətəram mbəzliy 'waŋwəy kwal gwanashi, mba'a mbəzli mbə
nəw kwal Hyala gwanashi. Mbə səkwəŋwəy na ngwarməhimmə tə hiɗi
ka Itali kwərakwə.
25 Məntəŋwəy zhəhwər tsa nzə Hyala gwanaŋwəy ki. Tiƀa kərayee, nza
ghwəy nza.

13:14 **13:14** 11:9-10, 13, 16; 12:22, 28; Flp 3:20; 2Kwər 5:6; 1Pi 2:11; ShiZhŋ 21:2 **13:15** **13:15** Ef 5:19-20; Cem 50:14, 23 **13:16** **13:16** Gal 6:10; Flp 4:18 **13:17** **13:17** Ezhek 3:17; SləniKY 20:28-31; 1Kwər 16:16 **13:18** **13:18** 10:22; Rm 15:30; 2Kwər 1:12; SləniKY 24:16 **13:20** **13:20** zərkə: 12:14; Rm 5:1; 2Kwər 13:11; sla kiri: 8:6; miymiy: 9:12 **13:21** **13:21** Ef 2:10; Flp 2:12-13 **13:23** **13:23** Timəte: 1Kwər 4:17 **13:25** **13:25** Gal 6:18

Zliya tsasliti
Zhakə
Kwəma dza ghwəmməə gha sənataa dzəkən zliya na

Zhakə tsaa tsasliti zliya nay, zəmbəghəy Yesəw na, kə məndi. Ma kə də'wə ghən tsa ciy: «Yənəy, ndə ghəra sləni tsa Hyala mba'a sa Yesəw Kəristəw nzee» kə. Ləy hwəm sa mətiy Yesəwəy, a Zhakə tsa va niy məniy ka ntsa dikə tsa kwa jipə mbəzliy nəw Yesəw mbə Zherəwzalem (nighəm mbə zliya ka kwal Yesəw vəh 15:13-21, mba'a mbə Galatə 2:12).

Ghala pətsa tsasli na zliya nay, ghəci mbə Zherəwzalem na, kə məndi. Ta vəli kaa mbəzli Hyala ndanishi tə hidĩ gwanashi tsasliti na. Mbə zliya nay, dzəkən sləni dza mbəzli Kəristəw məni kaa ghən tsa shi, lə na dza ghəshiy məni kwa jipə mbəzli tikə tə hidĩ gəzə Zhakə kwəma. Mba'a kəə dĩ gəzəə dzəkən kwəmay, lə shi tikə tə hidĩ ka naa pəghə, lə shi sənashi ghwəmmə, nza məndi mbəə favə shi dĩ na gəzə wəzə wəzə. Njasa pəghəti na va ghani ghwəmmə lə radzama mbə miy gədəw, mba'a lə ghwə(vəh 3:3, 6), zhini mba'a pəghəti nzəy tsa ghwəmmə tikə tə hidĩ lə timbətimbəə zlərhəta va tiɓata (vəh 4:14).

Avanay njasa nəwva kwəma mbə zliya na:

Vəh 1:1-8 Gəzə kwəmaa dzəkən sə'wa kwəma, mba'a dzəkən cə'wə Hyala lə nəfə kwətiŋ.
Vəh 1:9-11 Gəzə kwəmaa dzəkən ndə cicikwə lə ndə shiy tsa tərəŋw tsa.
Vəh 1:12-18 Dza kwama səəkə shiy həərə ndəa?
Vəh 1:19-27 Mba'a kə ndə favə gəzə kwəma Hyalay, ə kəə məni kwəma favə na va.
Vəh 2:1-13 Ka təra ghala ghwəy dzəghwa jipə mbəzli ma.
Vəh 2:14-26 Ɓə nəfə kaa Yesəw lə məni sləni wəzə nay, ka təhəva ghəshiw.
Vəh 3:1-12 Gəzə kwəmaa dzəkən ghani ndə ngəri.
Vəh 3:13-18 Gəzə kwəmaa dzəkən mbəzli ka məhərli.
Vəh 4:1-12 Njasa dza mbəzli Kəristəw nzəy kwa jipə shi.
Vəh 4:13-17 pa' tə Vəh 5: 1-6 Gəzə kwəma kaa ka zhəghə dəvə lə ka gəna.
Vəh 5:7-20 Njasa dza mbəzli Yesəw sə'wa kwəma, lə njasa dza ghəshiy cə'wə Hyala kwa jipə shi, ka kəəti mbəzliy shikəshi kwa kwal Hyala.

Səkwəpə

1 Yən tsasli na zliya na, yən yən Zhakə, ndə ghəra sləni tsa Hyala lə sa Ndə sləkəpə Yesəw *Kəristəw.
Ə səkwee mbəzli Hyala gwanashi tihəvərivashi dzar tə hidĩ gwanashi.

Njasa ka ndə sə'wa kwəma mbə ngəra'wə

2 Ma nə ya kiy ngwarməhiray, mba'a kə ngəra'wə kəsaŋwəy ghənghən ghənghən kiy, vəshi pə ghwəy taa vəshi.

1:1 1:1 Zhakə: Mt 13:55; SləniKY 12:17; 15:13; 21:18; 1Kwər 15:7; Gal 1:19; 2:9; 1Pi 1:1 **1:2 1:2-3** Rm 5:3-5; 1Pi 1:6-7

3 Sa nzanay, a ghwəy sənay, mba'a pə ghwəy ɓanavə nəfə tsa ghwəy
kaa Hyala, pa' ghala pətsa dza ngəra'wə tsa vaa kərəy kiy, ta kwəmavə
bərci dza ghwəy ta sə'wa kwəma.
4 Nanzə kiy, məni tə ghwəy məhərli wəzə, əntaa ghwəy dali ma, sə'wa
tə ghwəy, pa' tə kwa kərni ngəra'wə. Mba'a pə ghwəy mənti tsəgha kiy,
mbəzli Hyala kərkamti kwəma dza ghwəy nza. Shiy tiɓa gar shaŋashi
ghwəy taa nza tsəgha kiw.

Ɗəw shiy va Hyala lə nəfə kwətiŋ

5 Mba'a kə kwəma taŋanati bərci kaa tsahwəti ndə mbə ghwəyəy, ɗəw
ghəci va Hyala, nza ghənzə canati zəzə kwəma wəzə na, nza məni. Ta
canati dza na. Sa nzanay Hyala ɓanci na shiy kaa ya tsamaɓa ndə ci, lə
wəzə hwər tsa nzə. Ka ini ndəw.
6 Mba'a kə ndəə ɗəw shiy va Hyalay, lə nəfə kwətiŋ kəə ɗəwshi. Kala
məni ma ghən bakə bakə. Sa nzanay, ntsaa mənti ghən va bakə bakə
ghəciy ɗəw shiy va Hyalay, yəmyəm na nəfə tsa tsava ndə lə ghərakwəli
ka safə vaa tsəkwə, ka dzar li kwakə, ka dzar li kwakə.
7 Tsa tsəgha tsa va ndəy, əntaa ghəci taa təkə na, e dzaa kwəmavə shiy
mbə dəvə Ndə sləkəmmə, kə ma.
8 Sa nzanay, aa mənti ghən tsa ci bakə bakə mbə shi məni na, kala garəy
tə kwəma kwətiŋ mbə nəfə tsa ci.

Gəzə kwəmaa dzəkən ndə ndərma, lə ndə shiy

9 A ngwarməhira, a kə ndə ndərma tsa mbə nəw Yesəw *Kəristəw vəshi
tərəŋw, sa nzana mba'a Hyala taa kafakati.
10 Ndə shiy tsa mbə nəw Yesəw kwərakwə ɓa na, a kəə vəshi tərəŋw, sa
nzana mba'a Hyala zhəghəkəy ləy hwəm. Nanzəy, ta mətiy dza ndə shiy
njasa ka mbərə ghwə vaa ghwəlita tə gamba.
11 Sa ka viciy maɗita ta mbərə lə bərciy, ə ka kəslifi shiy ni'wə. Ma
mbərə ghwə ti shi na, ka shikə tsəgha. Ka nza məgəla ti ghwəlaw. Ava
tsəgha dza ndə shiy nza, ghala pətsa ka na kəslimbə ghən kən kwəma shi
ci, mba'a dzaa mətiy, njasa ka mbərə ghwə vaa ghwəlita.

*Dza kwama səəkə shiy həərə ndəə dzəmbə *kwəma jikir naa?*

12 A ngwarməhira, ə gəzaŋwəy ya, ma ntsaa sə'wati ngəra'wə va ghəci
kəsay, kala zhəghanavə hwəm kaa Hyalay, ə kəə vəshi tərəŋw. Sa nzana
mba'a kə sə'wamti gwa'ay, ta kwəmavə zhəmə ci dza naa dza. Ghənzə na
piy tsaa kəɗi ma, sa gəzəkə Hyala va ɓanshi kaa mbəzli nzə ɗi na.
13 Mba'a pə gha tərəŋaa dzəmbə məni jikirəy, əntaa gha dzaa gəzə na:
«Hyala məntəra na» pə gha ma. Sa nzanay shiy tiɓa gar həərəti Hyala ta
məni jikirəw. Ghənzə də'wə ghən tsa nzə ɓa na, ka həərə ndəw.
14 War shi təkə ndəə dzəkən shi, ka səkwa nzəghə ci ti shi, ka naa ngəɗi
ndə mbə nəfə tsa ci ta məni *kwəma jikir na.
15 Ma sa ka nzəghə ndə va mətsəhəta dikə ki na, irətsə ndə mbə məni
kwəma jikir na ki. Dzəghwa sa ka jikir mətsəhəy na, mba'a ɓanakə məti,
mba'a piy tsa ci zay ki.
16 A ngwarməhira ɗee ni tərəŋw ni, ghənzə tsəgha kiy, əntaa ghwəy taa
zəzə va Hyala səəkə bəzə kən ghəy, pə ghwəy ma.

1:5 1:5 Fir 2:6 **1:6 1:6** 5:13; Mt 7:7; 21:21-22; Ef 4:14 **1:9 1:9** 2:5 **1:10 1:10-11** Zhəwbə 14:2; Cem 90:5-6; Ezay 40:6-8 **1:10 1:10** 5:1 **1:12 1:12** 5:11; 1Kwər 9:24-25 **1:13 1:13** Fir 19:3; 1Kwər 10:13 **1:14 1:14-15** Rm 6:19-21; 7:7-10; 1Zhŋ 2:16-17

17 War shiy gwəramti wəzə, shi kama fəti tar bəla shi na shi vəlimmə
Hyala səəkə mə ghwəmə. Ghənzə saa ngati kar vici lə tir mba'a
sasərkwəhi mə ghwəmə. Ta na nanzəy, ka mbəərəva na nja vici, ka
səəmə, ka pəkw mba'a zlaŋwəy mbə kwəsliw, war waŋ pi na gwa'a tsəgha
na nanzə.
18 Hyala də'wə ghən tsa nzə tarəvə na ndammə piy tsaa kəɗi ma səvəri
mbə kwəma nzə gaga na, ta mbə ghwəmməə nzaa kwa taŋa mbə shi ngati
na gwanashi.

Mba'a kə ndə favə kwəma Hyalay, ə kəə məni njasa gəzəkə kwəma va

19 A ngwarməhira, fəti tə ghwəy ghən ta kwəma dzee na ta gəzə wəzə
wəzə! Mba'a kə mbəzliy gəzaŋwəy kwəmay, a pə ghwəy fati wəzə di,
əntaa ghwəy dzaa dəraŋwəy ta zləɓa ma, əntaa nəfə tsa ghwəy dzaa sati
taŋtaŋ diɓa ma.
20 Sa nzanay, ntsa satiy nəfə tsa ci na, shiy təɓanta kaa Hyalaa məni
naw.
21 Va tsəgha na kiy, a pə ghwəy zhəghanavə hwəm kaa shi jikir ni
mbə nefer ghwəy, zlayəm məni ndərəm kwa jipə ghwəy. Məntim ghən
tsa ghwəy jəw jəw kwa kwəma Hyala, ma nza ghwəy zləɓa kwəma nzə
ndaŋwəy na mbə nefer ghwəy. Sa nzanay a bərci va kwəma nzə va ta
mbəlantəŋwəy.
22 Əntaa ghwəy taa bərkə na, war favə ma ghəy kwəma Hyalaa dzəghwa
sləmə ghəyəy, gwa'a na tsəgha, pə ghwəy ma. A aw! Məni pə ghwəy məni
shi favə ghwəy Hyala gəzəkəŋwəy mbə kwəma nzə gwa'a.
23 Ma ntsaa favə kwəma Hyala kwataka lə sləmə ci, kala məni may, yəm
na lə ntsaa nighəti ghən tsa ci kwa nighə məti, ta nay njasa nza na.
24 Dzəghwa sa zhəghətəvay na na, ka dzay. Dza dəŋwəzl zamti ghən ta
shi nashi na va mbə kwəma ci tsəgha nza'jəw.
25 Ma na ntsaa ɗi jangə shi gəzanakə *kwəma pəhəti Hyala wəzə, ka
zəzəə dzəkən shi ya hwəmɓay, məniy na nja ntsaa favə kwəma va lə
sləmə gwa'a tsəgha, nza'jəw zamti ghən tiw. Ta dzaa məni kwəma favə
na va dza na na naci. Ta təfanati miy dza Hyalaa dza mbə sləni ci məni
na gwa'a. *Kwəma pəhəti Hyala va ɗewɗew na mbəlikəvərimmə na mbə
dəvə *kwəma jikir na.
26 Mba'a kə ndə bərkəti ghən tsa ci: «Ma yən neyey, ndə nəw kwal
Hyala nzee» kə, zhini ka ndagha kwəma vətəghə vətəghəy kala zəzə may,
ava tsava ndə səəti ghən tsa ci. War gəməy nəw na kwal Hyala.
27 Ma ntsaa nəw Didi Hyala lə nəfə ɗewɗew njasa ɗi nay, ntsaa fə ghən
ta kəəti məzhətiti, lə mi'i mbəreketi dzar mbə ngəra'wə tsa kən shi na.
Ka ndəghwə ghən tsa ci wəzə va nzəghə shi tə hiɗi səəkəə dzəmbə nəfə
tsa ci, ta məni kwəma jikir na.

2

Ka təra ghala ghwəy dzəmbə mbəzli ma

1:17 1:17 Ghava 1:14-18; Mt 7:11 **1:18 1:18** Zhŋ 1:13; Rm 8:19-23; 1Pi 1:23 **1:19 1:19** 3:2; Fir 15:1; NdəSən 7:8-9 **1:21 1:21** Kwəl 3:8; 1Pi 2:1 **1:22 1:22** 2:17; Mt 7:24, 26; Rm 2:13 **1:25 1:25** 2:12, 24; Cem 19:8; Zhŋ 13:17; Rm 8:2; Gal 6:2 **1:26 1:26** 3:2, 10; Cem 34:14; 141:3 **1:27 1:27** Cem 10:14, 18; Ezay 1:17; Mt 25:35-36

1 A ngwarməhira, ma ghwəy ghwəy mbəzliy zləɓavə kwəma Ndə
sləkəmmə Yesəw *Kəristəw, ntsa nza shəndəkə tiy, əntaa ghwəy dzaa
təra ghalaa dzəmbə mbəzli ma.
2 Nja pəghə shiy sənzənva: Dzəghwa mba'a mbəzli səəkəshi bakə ta
dzəmbə ɓasəva tsa ghwəy. Dza tsahwəti ti shi mba'a pakən kwəbeŋer
tərəŋw tərəŋw ni, lə ja'wa ka təɓə kwa dəvə ci. Ma tsahwəti na, ndə
ndərma, mba'a pakən kwəbaŋ tsa halihali tsa.
3 Dzəghwa mba'a ghwəy ka'wəti tsaa pakən shi tərəŋw ni va. Ma pə
ghwəy na: «Ndi tikə, nzəyŋa tə pətsaa gwəramti wəzə» pə ghwəy. Ma
kaa ndə ndərma tsa va na: «Garəŋa tsəgha tarɓa na na gha. Aw na,
mba'a gha səəkəə nzəyŋa tikə tə hidĩ» a pə ghwəy ngəci.
4 Mba'a pə ghwəy mənti tsəghay, ghalaa sava təraghwa ghwəy kwa
mbəzli va ɓasa. Tsəgha kiy, aa təra ghwəy ghalaa dzəmbə mbəzli lə təkə
kwəma ghwəy va gəmgəm na tikə tə hidĩ, mənta na nja təkə na Hyala
kwəmaw.
5 A ngwarməhira ɗee ni tərəŋw ni, favə tə ghwəy e gəzaŋwəy kwəma.
Wa Hyala təravə na mbəzli ka ndərma tə hidĩ, a ghəshi nza ka ka shiy
tə zləɓa kwəma Hyala, nza ghəshi nza mbə mbəzli sləkə na, njasa niy
gəzəkə na va sləkə mbəzli nzə ɗĩ na.
6 Ma dza ghwəy na ghwəy ki na, mba'a ghwəy ndəramti ka ndərma.
Ndəɓa mbəzli nza shiy va və shi sa saŋwəy na ngəra'wə gəm, ka
kəəsəŋwəy dzəti ngwəvə nə ya shiki?
7 Ghəshi na ka sawa slən tsa Yesəw Kəristəw va wəzə tsa haraŋwəy
Hyala li.
8 A Hyala pəhəti kwəma kaa mbəzli sləkə na, saa tsaslita va mbə zliya
nzə. Ma kəy: «Di nihwəti mbəzli gwanashi njasa ɗĩ gha va ghən tsa gha
kwərakwə» kə. Mba'a pə ghwəy kəsəvə *kwəma pəhəti na va bekir diviy,
nja mbəzəkwə na va Hyala tsəgha.
9 Mba'a pə ghwəy təra ghalaa dzəmbə mbəzli ta ka'wəshiy, jikir na tsava
mənti ghwəy. A *kwəma pəhəti Hyala ndaŋwəy fəti, sa ɗĩti ma ghwəy fəti
ta kwəma va.
10 Ya ə nəwamti ndə kwəma pəhəti Hyala gwa'a gwa'a, dza na mba'a
zlata nahwəti mbə kwətiŋ, kala nəwtiy, ɗĩti fəti na ti gwanataw. A ngwəvə
Hyala taa nza kən.
11 Nanzəy, a Hyala gəzəkə, a kəy: «Əntaa gha məni ghwərghwər ma»
kə. A kə diɓay: «Əntaa gha pəəsli ndə ma» kə. Ya ə məni ma gha
ghwərghwər, mba'a pə ghaa pəəsli ndəy, ɗĩti fəti gha ta kwəma pəhəti
na va gwanataw. Tsəgha na va Hyala.
12 Ta məni ngwəvə dza Hyalaa dzəkən ghwəmmə lə kwəma pəhəti na
va mbəlikəvərimmə mbə dəvə *kwəma jikir na. Va tsəgha na kiy, məntim
məhərli ta kwəma gəzə ghwəy lə ta shi məni ghwəy.
13 Sa nzanay, ka dza Hyalaa məni zhəhwər ta sla ngwəvəə dzəkən ntsaa
ɗĩ ma məni zhəhwər ta nihwəti mbəzliw. Mba'a kə ndəə məni zhəhwər
ta mbəzliy, ka dza Hyala slanci ngwəvəw, ta zhəhwər dza na ti kwərakwə.

Ɓanta nəfə kaa Hyala lə ghəra sləni wəzə nay, ka təhəva ghəshiw

---

2:1 2:1 2:1-9; Nəw 1:17; 10:17; 16:19; 2NəMezh 19:7; Zhəwbə 34:19; Cem 82:2; Fir 24:23; Mt 5:45; SləniKY 10:34; Rm 2:11; 10:12; Gal 2:6; Ef 6:9; Kwəl 3:25; 1Pi 1:17 **2:5 2:5** 1:9; Lk 6:20-21; 1Kwər 1:26-28; ShiZhŋ 2:9 **2:8 2:8** SləniTaH 19:18; Mt 22:39; Rm 13:9 **2:9 2:9** 2:1 **2:10 2:10** Mt 5:19; Gal 3:10; 5:3 **2:11 2:11** Səvəri 20:13-14 **2:12 2:12** 1:25 **2:13 2:13** Mt 5:7; 7:1; 18:32-35

14 A ngwarməhira, a nə yay, ya ndə ni: Yənəy, e ɓanavə nəfə tsee kaa
Hyala, kə, kala məni sləni gəzəkə Hyala ghəciy, ta mbəliy dza na va gəla
nəfə tsa ɓanavə na va kaa Hyala tsəgha tsa na?
15 Aa nza sənzənva, mba'a nihwəti ngwarməhimmə mbə nəw Yesəw
tiɓa, kala kwəbeŋer və shi, kala shi zəmə və shi.
16 Dza sa nashi gha tsəgha, ma pə gha ngəshi na, kəətitəŋwəy Hyala,
mbalam bəghəzlivam, ka zəmə shiy ngəslə ngəslə ghwəy. Mbalam nza
ghwəy nza kwəriŋ, pə gha. Ghwəy inti ngwarməhiŋwəy ta shiy tsəgha ki
na, wəzə na na?
17 Ava war tsəgha na lə ɓanta nəfə kaa Hyala kwərakwə ki. War mba'a
kə ndə ni, yənəy, e ɓanavə nəfə tsee kaa Hyala, kə, kala məni sləni gəzəkə
Hyala ghəciy, wəzə naw. Tə gəm nə na, e ɓanavə nəfə tsee kaa Hyala, kə.
Njasa ɓanavə ma na na tsəgha.

18 Ya ndə ni, a tsahwəti ndə ɓanavə nəfə tsa ci kaa Hyala. Ma tsahwəti
na, ka ghəra sləni gəzəkə Hyala, kəy. Ma dzee ni kaa ntsaa ɓanavə nəfə
tsa ci va kaa Hyalay: Citəra nda njaa ɓanavə gha nəfə tsa gha kaa Hyala,
kala ghəra sləni gəzəkə na gha. Ma nzee citəŋa sləni gəzəkə Hyala ghəree,
ta mbə ghaa sənay səvəri mbə sləni va, e ɓanavə nəfə tsee kaa Hyala, pə
gha, dzee ni.
19 A gha zləɓavə kwəma nə məndi va kwətiŋtaa Hyala, kə məndi.
Wəzəa nava, ya hyelerəy, a ghəshi zləɓavə kwəma va kwərakwə. Ghəshi
na, ka gwərgwərə, ka hazləni və tərəŋw.

20 Ma ghay, ntsa caslakə məhərli tsa nza gha. Ka ɗi gha yən citəŋa, ndə
ɓanavə nəfə tsa ci kaa Hyala gwa'a tsəgha, kala ghəra sləni gəzəkə Hyala
ghəci na mək na tsəghaw, pən na?
21 Zəzətiy dzəkən jijimmə *Abəraham. Tawa ɓəti Hyala ka ntsaa dzaa
mbay dzəghwa kwəma nzə kala hazləni mbə nəfə cia? Sa ghərati na
sləni gəzanakə Hyala na, sa ɓəvə na zəghwə ci *Izakə, ka dza ta slanti
kaa Hyala.
22 Nay gha, sləni ghərati *Abəraham va na, jakə ghənzə lə nəfə tsa ci
va ɓanavə na kaa Hyala kəsa. Sləni ghərati na vay, ghənzə mənti na
Abəraham ka ntsaa ɓanavə nəfə tsa ci kaa Hyala kataŋ kataŋ.
23 Tsəgha ghənzə mənta nja kwəma tsasliti məndi va mbə Zliya Hyala.
Saa ni va: Sa zləɓavə Abəraham kwəma gəzəkə Hyala, mba'a ɓanavə
nəfə tsa ci, va tsəgha ɓəti Hyala ka ntsaa dzaa mbay dzəghwa kwəma nzə
kala hazləni tiɓa, kə. Na har Hyala ka madigata.
24 Ka nay gha tsəgha kəsa, ka ndə nza ka ntsaa dzaa mbay dzəghwa
kwəma Hyala kala hazləni tiɓay, tə sa ɓanavə ndə nəfə tsa ci na gwa'a
tsəghaw. Awə, lə sa məni ndə sləni gəzəkə Hyala na diɓa.

25 Ava tsəgha na diɓa lə nahwəti məgwəmba kwa ghwərghwər mali nza
slən tsa nzə vaa *Rahabə. Ghala vəghwə tsaa ghwənikə ka *Izərayel ka
kwal shi ta nighə məlmə kar Rahabə vay, mba'a mali va niy ka'wətishi
kəghi tsa nzə wəzə. Mba'a cintishi tsahwəti kwal nza ghəshi mbəlishi. Tə
sləni mali va va wəzə na mənti na kaa mbəzli va ɓəti Hyala ka maliy dzaa
mbay dzəghwa kwəma nzə kala hazləni tiɓa.

2:14 2:14 Mt 7:21; 1Zhŋ 3:17 **2:15 2:15** Mt 25:35-36 **2:17 2:17** Gal 5:6, 16, 22-24; 1Zhŋ 3:18 **2:19 2:19** Nəw 6:4; hyeler: Mt 8:29; Mk 1:24 **2:21 2:21** Ghava 22:9, 12; Rm 4:1-5, 13-16, 19-22; Ebr 11:17 **2:23 2:23** Ghava 15:6; 2NəMezh 20:7; Rm 4:3 **2:25 2:25** Zhə 6:17; Mt 1:5; Ebr 11:31

26 War njasa ka vəgha ndə vaa nza, piy səvəriy mbə, məti məti kiy.
Ava tsəgha na ɓanta nəfə kaa Hyala, kala məni sləni gəzəkə na kwasəbə.
Njasa ɓanavə ma ndə nəfə tsa ci na tsəgha.

3

Ndəghwətim ghani ghwəy wəzə wəzə!

1 A ngwarməhira, əntaa ghwəy taa nzəghəŋwəy ta nza ɗaŋɓa ka
ɓəni shiy kaa mbəzli ma, sa nzanay a ghwəy sənay, caslakəɓa ngwəvə
ghwəmmə, ghwəmmə ka ɓəni shiy kaa mbəzli dza naa nza kaa nihwəti
mbəzli.
2 Ghwəmmə ghwəmmə ke ngəriy, dalalay məməni ghwəmmə jikir lə
kwal ghənghən ghənghən. War mba'a kə ndə kala mbəlikə gəzə *kwəma
jikir na səvəri mbə miy tsa ciy, tsava ndə na ntsaa kərkamti kwəma na.
Ntsaa mbəə ndəghwəti ghən tsa ci va kwəma gəmgəm na gwanata na
tsava ndə.
3 A ghwəmmə sənay, mba'a pə ghwəmmə fanambə radzama mbə miy
tsa gədəway, nza ghəci mbəə ɗi fəti ta ɓəmməə dzəti pətsa ɗi ghwəmmə
ka naa nza.
4 Zəzətim dzəkən kwambəwal diɓa. Ya tsəgha na dikə tərəŋway, lə shiy
jəwə tsətsə ka ntsaa kaɓəə zhəghə dza kwa pətsa ɗi na gwa'a. Ya war ə
səəkə safə ka zhəghə və na, war ka dzay dzəti pətsa ɗi na.
5 Tsəgha na ghani ndə diɓa. Ghənzə na shi jəw ni tə vəgha ndə, zhini
diɓa ki na, li ghwəmməə kəli ghən tsa ghwəmmə.
A ghwəmmə sənay, sa ka ndəə tsərati ghwə tə tipə jəwə tsətsəy, kar
naa mətsəhəta ka ndamti gamba dikə tərəŋw.
6 Yəmyəm na ghani nata gha va lə ghwə. Ghənzə ka naa ɓəkə kwəma
jikir na kaa ndə dalala. Zhini mba'a ghənzəə lidɨvəri nzəy tsa ghwəmmə
lə gəzə kwəma jikir na va ka naa gəzə. Kar naa lidɨvəri nzəy tsa
ghwəmmə, ka gha tə vici ya ghwəmmə pa' tə vici məti ghwəmmə. Gəzə
kwəma jikir na va ghani ghwəmmə nay, va *ndə jaka tsa Hyala səəkə na.
7 A ghwəmmə sənay a bərci va ndə ngəri ta iti dəbəkə ghənghən
ghənghən. Ya shi kwamti ghyanakə ni, ya 'yegwerəy zli tə ghwəmə, ya
shiy dza lə hwər, ya kərpi mbə yam gwa'ay, a ndə ngəriy mbay itishi.
8 Ma na ghani nanzəy, ndə tiɓa ya kwətiŋ gar itiw. Ya njaa dzəghə ndə
i nzəy, ka iva naw, sa nzanay, ghani ghwəmmə na na, shi gəmgəm ni na.
Ghənzə də'wə ghən tsa nzəy, darə kwa pəəsli ndə na.
9 Lə ghani ghwəmmə va ka ghwəmməə fal Dəmmə tsaa sləkəpə. Zhini
li ghwəmməə bazla mbəzli Hyala, shi ngati na war we' ghən tsa nzə diɓa.
10 Fal slən tsa Hyala, lə bazla mbəzli na, war lə ghani kwətiŋ na va
gəzəva na. E gəzaŋway kiy ngwarməhiray, əntaa ghwəmmə məni gəla
shi tsəgha ni va ma.
11 A ghwəmmə sənay yam wəzə ni lə yam ndezhekə niy, ka hwə ghəshi
kwa kə'wə tsa kwətiŋ tsaw.
12 Zhini ɓay ngwarməhiray, a ghwəy sənay, ma dəŋw daskway, ka mbay
naa yati ya shəkənəw, tsəgha hikəni ɓa, ka mbay naa yati ya daskwaw.
Ava tsəgha na kwərakwə ki, ka mbay yam ndezhekə niy zhəghəshi ka yam
wəzə niw.

Məhərliy səəkə va Hyala

2:26 2:26 2:17, 20 **3:2 3:2-10** Cem 141:3; Fir 10:19 **3:2 3:2** 1:26 **3:3 3:3** Cem 32:9 **3:6 3:6** Fir 10:19; Mt 15:11, 18-19 **3:7 3:7** Ghava 9:2 **3:8 3:8** Cem 140:4; Rm 3:13; Ef 4:29 **3:9 3:9** Ghava 1:26-27 **3:12 3:12** Mt 7:16

13 Ndə mbə ghwəy mba'a məhərli və, mba'a sənata kwəma na? Mba'a
kə tiɓay, cikəvəri ghəci kaa mbəzli lə nzəy tsa wəzə tsa, lə ghəra sləni
wəzə na, kala məni ma fəgə, war lə məhərli.
14 Mba'a kə ndə ni: «Ndə məhərli nzee» kə, ka hərhə ghəci va nihwəti
mbəzli, ka məni shiy war ta tsa ci ghən, ta mbəə taŋəti mbəzli gwa'a
tsəghay, ghən tsa ciy fal tsava ndə tə gəm, dzərvə ciy slasla tsava ndə.
15 Ma gəla na tsəgha na va məhərliy, məhərliy səəkə va Hyala naw. Saa
səəkə mbə zəzə kwəma tikə tə hiɗi lə mbə zəzə kwəma ndə ngəri na
nava, va *ndə jaka tsa Hyala səəkə nava məhərli.
16 Dzəghwa tə pətsa nza hərhə kwa jipə tsa mbəzli, ya tsamaɓa ndə na,
war tsa ci ghən sa təkə naa dzəkən gwa'a tsəghay, nihwəti shiy tiɓa ka
dzava lə kwal tsa shi kwa jipə shi ghwəlaw. Ya tsamaɓa jikir na ta nza
dza na tiɓa kwərakwə.
17 Ma na məhərliy səəkə va Hyalay, kwətita na. Ntsaa kwəmavə gəla
nava məhərliy, ɗewɗew na nəfə tsa ci. Ka gəzə kwəma zərkəə dzəghwa
jipə tsa mbəzli. Kwəɗ kwəɗ nəfə tsa ci. Wəzə nzəy tsa ci lə mbəzli. Ka
məni caslakə ghənəw. Ka məni zhəhwər ta nihwəti mbəzli. Ka məni
sləni wəzə na. Ka təra mbəzli na ta ka 'wəshiw. Ka dakə mbəzli na lə
gəzə kwəma pərikə tə ngwəlaw. Shiy gwəra mbə shi va gwanashi kiy, a
kə ndə kwəmavə nəfə tsa ɗewɗew tsa.
18 Ma mbəzliy gəzə kwəma zərkəə dzəghwa jipə mbəzliy, ə ka ghəshiy
jakə ghən tsa shi lə nihwəti mbəzli ta mbəə nzəyshi wəzə li shi. Na shi
sləni məni ghəshi gwa'ay, war saa vashanta nəfə tsa Hyala.

4

Ka nza ghwəmməə mbəzliy ɗi shi tə hiɗi ma

1 A ngwarməhira, a shiy mənishi va nza ghwəy war lə mbəz kwa jipə
ghwəy, war ka həhəərəvaa? Shi səkwa hwətəl tsa mbə nefer ghwəy va ti
shi, ngəɗiŋwəy vici va vici vay, ghəshi ka naa ɓəkə shi vaa dzəghwa jipə
ghwəy.
2 Mba'a ghwəy mawti nihwəti shiy na, a kwəmavəshi ghwəyəw. Ka
ghwəy dza ki na, ka ɗi bakwamti nihwəti mbəzli ta kwəmavə shi va.
Ka maw shiy ghwəy na, ka kwəmavəshi ghwəyəw. Va tsəgha ka ghwəy
həhəərəva kwa jipə ghwəy, ka mbəz ki. Ma shiy mənishi kwəmavə ma
ghwəy shi ɗi ghwəy va kiy, sa nzana, kala ɗi ghwəy ɗəwshi va Hyala, a
ghənzə ɓəŋwəyshi.
3 Ya ə ɗəw ghwəy shiy va Hyala, kala ɓəŋwəyshi ghənzəy, sa nzana lə
zəzə kwəmaa kama wəzə na ghwəy ɗəwshi na. War ta tihə ghəzli tar tsa
ghwəy ghən ghwəy ɗəwshi gwa'a tsəgha. Ka ini nihwəti mbəzli ti shi.
4 Ghwəyəy, ka nəw Hyala ghwəy lə nəfə kwətiŋəw. Sənay ghwəy, ma
ntsaa ɓanavə nəfə tsa ci kaa shi tikə tə hiɗi na, *ndə jaka tsa Hyala na pə
ghwəy sa? Na nava mba'a kə ndəə ɗi ɓanavə nəfə tsa ci kaa shi tikə tə
hiɗiy, a tsava ndə zhəghəy ndə jaka tsa Hyala.
5 Əntaa ghwəy ɓəti kwəmaa tsaslita va mbə Zliya Hyala, nja kwəma
gəmta na ma. Ma kə kwəma vay: «Ka ɗi Hyala nihwəti shiy nza mbə nefer
ghwəmmə dzəghwakən Safə tsa nzə va fambə na mbə nefer ghwəmmə
tepəw» kə.

3:13 3:13 Rm 12:16 **3:14 3:14** 1Kwər 3:1-3; Gal 5:20–6:4 **3:15 3:15** 1:5, 17 **3:17 3:17** Mt 5:48; 1Kwər 13:4-7; Gal 5:22-23; Flp 1:9-11 **3:18 3:18** Mt 5:9 **4:1 4:1** Rm 7:5; 1Pi 2:11 **4:2 4:2** 1Zhŋ 3:16 **4:4 4:4** Mt 6:24; Zhŋ 15:18-19; 1Zhŋ 2:15

6 Va tsəgha məntəmmə Hyala wəzə hwər tsa nzə dikə tsa, nza
ghwəmmə mbəə zhəghanavə hwəm kaa shi tikə tə hidĩ. Njasa gəzəkə
məndi va mbə Zliya Hyala, ma kə məndiy: «Kar Hyalaa dĩ kwəma ka
məməni fəgəw. Kaa mbəzliy mənti ghən tsa shi jəw jəw ka naa məni
wəzə hwər tsa nzə» kə məndi.
7 Ghənzə tsəgha kiy, ə pə ghwəy dĩ fəti va Hyala tərəŋw, ka zhananci
ghən kaa ndə jaka. Ma ghalaɓay, nza hwəy kərakəə zlaŋwəy.
8 A pə ghwəy kətivaa dzəvəgha Hyala, nza ghənzə kətivaa dzəvəgha
ghwəy kwərakwə. Ghwəy ghwəy mbəzliy məni jikirəy, yaɓantim *kwəma
jikir na tə dividivi ghwəy. Ghwəy ghwəy shiy dakə mbəzli ni lə kwəma
pərikə tə ngwəlay, ə pə ghwəy yaɓanti nefer ghwəy.
9 Cəlikwə, pə ghwəy məniŋwəy, va kwəma jikir na mənti ghwəy kwa
kwəma Hyala. Wahə pə ghwəy wahə, ka təhwəni ghən tsa ghwəy. Ka
'wəshi ghwəy ma, ə pə ghwəy wahə, ka vəshi ghwəy ma, ə pə ghwəy
tifəmə.
10 Məntim ghən tsa ghwəy jəw jəw kwa kwəma Ndə sləkəpə, ma nza
kafakatəŋwəy.

Əntaa ghwəmmə ndərə nihwəti ngwarməhimmə ma

11 A ngwarməhira, ka zəmə mətsəni nihwəti mbəzli ghwəy ma. Ma
ntsaa zəmə mətsəni mbəzli, ka ndərə shiy, tsava ndə na, dzəkən *kwəma
pəhəti Hyala gəzakən na *kwəma jikir na, zhini kaa kwəma va ghəci
ɓanavə fəti diɓa. Mba'a kə ndəə ɓə fəti kaa kwəma pəhəti Hyala kiy, ndə
dĩ fəti ta kwəma va na tsava ndə ghwəla kiw. Ndə sla ngwəvəə dzəkən
məniy na ghalaɓa.
12 Hyala kwətita na kwa pəhə kwəma ta nəw məndi, zhini ghənzə
kwətita kwa sla ngwəvəə dzəkən mbəzli. Ghənzə kwətita na sa nza bərci
və gar mbay mbəlantəmmə, zhini ghənzə saa dzaa mbay zantəmmə. Gha
na gha kiy, a ndə ɓəti gha ghən tsa gha, ɓanci gha fəti kaa ndə nja ghaa?

Əntaa ghwəmmə kəli ghən ma

13 Favə tə ghwəy kwəma ɗee na gəzaŋwəy wəzə di. Ghwəy ghwəy
mbəzliy ni va: «Ndatsə, ya həzliməy, ta madĩ dza ghəy ta wə mbə məlmə
tsa' na va, ta dzaa nzəyŋəy mbə, ka mənti piya, ta zhəghə dəvə mbəɓa,
nza ghəy zəməvə gəna tərəŋw» pə ghwəy niy,
14 sənashi shiy dzaa məniva həzlimə ghwəy, ghwəy shiy gəzə kwəma
va tsəgha na? A ghwəy sənay nzəy tsa ghwəy tə hidĩy, dəkwə tsətsə na,
nja timbətimbəə nza va tə kəɗĩ van nza'jəw na, mba'a zata.
15 Ma niy təɓə gəzə kwəma ghwəy nzay: «Mba'a kə Hyala zləɓati zlay
piy tsa ghwəmmə kwəriŋəy, ta məni shi tsa' ni dza ghwəmmə, ya ni tsa'
ni» ka ghwəy ni nza.
16 Dza ghwəy kiy, kala gəzə ma ghwəy tsəgha. Ka məni war fəgə. Ka
kəli ghən tsa ghwəy lə kwəmaa səvəri mbə miy tsa ghwəy. Gəla kəli ghən
tsa tsəgha tsa va kiy, kwəma gəmgəm na na.
17 Nay ghwəy na, mba'a kə ndə sənashi məni shi wəzə ni, kala mənishi
ghəciy, kwəma jikir naa mənti tsava ndə.

4:6 4:6 4:10; Fir 3:34; Mt 23:12; 1Pi 5:5 **4:7 4:7** Ef 6:12; 1Pi 5:8-9 **4:8 4:8** Cem 18:21, 25; Ezay 1:16; Zak 1:2-3; Mala 3:6-7 **4:9 4:9** Lk 6:25 **4:10 4:10** 4:6; 1Pi 5:6 **4:11 4:11** Cem 101:5; 1Pi 2:1 **4:12 4:12** Rm 14:4; 1Kwər 4:5 **4:13 4:13-14** Fir 27:1; Lk 12:18-20 **4:14 4:14** Zhəwbə 7:9-10; Cem 39:6 **4:15 4:15** SləniKY 18:21; Rm 1:10; 1Kwər 4:19; 16:7 **4:16 4:16** 1Tim 6:17; 1Zhŋ 2:16 **4:17 4:17** Lk 12:47

5

Məni məhərli mbəzli ka shiy, va kwəmaa dzaa dzəkən shi

1 Nana kiy, favə tə ghwəy kwəma ɗee na gəzaŋwəy wəzə, ghwəy ghwəy
ka shiy. Ghatim təhwəni, ka ngəlvə va ngəra'wə tsaa dzaa səəkəə dzəkən
ghwəy.
2 A shi ghwəy ghwaɓantəvashi. A mbərtə ndəɓamti ləkwəsahi hwəy
gwa'a.
3 Dzəghwa tsahi mbəzə va ghwəy lə gəna ghwəy na, mba'a viya
zəmantishi. Viya tə gəna ghwəy vay, ghənzə ciŋwəy na, ma shi ɓasəti
ghwəy va gwa'ay, shi gəmshi ni ghəshi, kə. Ta zəmanti vəgha ghwəy dza
viya, njasa ka ghwə vaa ndəhwə ndə. A ghwəy sənay, mbə kwa kərni
vəghwə nzam, zhini ɓa na war ghwəlaŋwəy mbə ɓasə shi ghwəy.
4 A wanavə zhəmə mbəzliy məniŋwəy shiy səəkə kwamti ghwəyəw.
Fam gaka təhwəni mbəzli va, sa ɓəti ghəshi nəfəə dzəkən ghwəy. A
gaka wahə shi tsəhəta va Hyala kwa sləkəpə, sa nza bərci və ka taŋəti
ya nimaɓa shiy gwa'a gwa'a.
5 Ghwəy ka shiyəy, mbə ngwaɓa'a lə mbə vəshi na nzəy tsa ghwəy
tikə tə hidi ni, ka zəmə shi ɗi ghwəy. Dza ghwəy, ndəgha ndəgha,
ghwəy ndəghamtəvaŋwəy, nza Hyala slaŋwəy ngwəvə, njasa ka mbəzli
vaa kəlamti kiɓiɓi ta həənishi.
6 Dza mba'a ghwəy ɓanavəshi fəti kaa mbəzliy mənti ma *kwəma jikir
na, ka bakwamtishi. Ghəshi ki na, a zhiniŋwəy ghən ghəshi ya jəwəw.

A pə ghwəmməə sə'wa kwəma, ndəkwə na Yesəw ta zhəghəvaa səəkə

7 A pə ghwəy mənti kiy ngwarməhiray, kəsətim nefer ghwəy ta sə'wa
kwəma pa' tə vici dza Ndə sləkəmmə Yesəw *Kəristəw zhəghəvaa səəkə.
Zəzətim dzəkən ndə za di, sa ka naa tsəhwamti za kwataŋata ta ndəghə
van. Sa ka van ghati nzəmə na, ka tsəŋwə hwəlfə shiy. Ka naa dza na, ka
sə'wa dali mbə kwahə za ci va. Ka ndəghə, ka ndəghə, pa' tə vici dza naa
ɓasə shi ci vaa səəkəə jighi.
8 Ava tsəgha na lə ghwəy kwərakwə ki. Ə pə ghwəy sə'wa kwəma ta
ndəghə Yesəw Kəristəw. Əntaa ghwəy daliŋwəy taŋtaŋ ma, sa nzanay,
ndəkwə na Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw ta zhəghəvaa səəkə.
9 A ngwarməhira, ka ngəngəlvəva ghwəy kwa jipə ghwəy ka ghən tsa
ghwəy ma. Kala tsəghay ta məniŋwəy ngwəvə dza Hyala. Sanay, ndal
tərə ndə məni ngwəvə ta səəkəw.
10 A ngwarməhira, zəzəti tə ghwəy dzəkən ka gəzə kwəma Kwa sləkəpə
kwataŋa. Saa niy ghwənashi Kwa sləkəpə ta gəzəpə kwəma nzəy, a ghəshi
niy sahwə ngəra'wə ghənghən ghənghən, ya tsəgha nzə kiy, a ghəshi niy
sə'wahwə. Va tsəgha kiy, nəwəm kwal tsa shi va sana ki.
11 A ghwəmməə mbay gəzə, mbəzli vəshi vəshi ni, təfanatishi Hyala miy
na ghəshi, pə ghwəmmə sana, sa nzana mba'a ghəshi sə'wamti ngəra'wə
tsaa niy nza kən shi. A ghwəy səəkəə favə njasa niy sə'wahwə Zhəwbə
ngəra'wə tərəŋw. Ma tə kwa kərni ngəra'wə tsa vay, a Kwa sləkəpə niy
təfanati miy. Sa nzanay, Hyala na nanzə na, kwa məni zhəhwər na ta
mbəzli, ka mananshi wəzə kaa mbəzli gwa'a.

5:1 5:1-6 Fir 15:6; Ezay 5:8-10; Amə 6:3-7 **5:1 5:1** 1:10; Lk 6:24 **5:2 5:2-3** Mt 6:19 **5:4 5:4** Səvəri 3:7; SləniTaH 19:13; Zher 22:13; Mala 3:5 **5:5 5:5** Zher 12:3; 25:34 **5:7 5:7** Zhəw 2:23; 2Pi 3:3 **5:8 5:8** Rm 13:11-12; 1Tes 5:5-8; Ebr 10:25, 37 **5:9 5:9** Mt 7:1-2 **5:10 5:10** Mt 5:12; Ebr 11:32-38 **5:11 5:11** 1:12; Səvəri 34:6; Zhəwbə 1:21-22; 2:10; 42:10-17

12 Ngwarməhira, avanɗaa gəzaŋwəy nahwəti kwəma dikə na: Ka zəmə
fəla ghwəy ma. Əntaa ghwəy zəmə fəla ya lə slən tsa Hyala, ya lə shi tə
hiɗi ma. Ka zəmə fəla ghwəy ya lə nimaɓa shiy tikə tə hiɗi ma. Mba'a pə
ghwəy zləɓavə kwəmay: «Yə» pə ghwəy gwa'a tsəgha. Ma kala zləɓavə
pə ghwəyəy: «Awə» pə ghwəy gwa'a tsəgha. Kala tsəghay, ta məniŋwəy
ngwəvə dza Hyala.

A pə ghwəmməə cə'wə lə nəfə kwətiŋ

13 Mba'a kə tsahwəti ndə mbə ghwəy mbə sa ngəra'wəy, cə'wə Hyala
ghəci nza ghənzə kəətiti. Mba'a kə ndə mbə ghwəy lə vəshi mbə nəfə tsa
ciy, cəm tsa ci kəə ha, ka fal slən tsa Hyala.
14 Mba'a kə ntsa shaw tsa mbə ghwəyəy, har mbəzliy 'wa kwal kaa
mbəzliy nəw Yesəw ghəci, a ghəshi səəkəə cə'wəti Hyala ti, mba'a ghəshi
varanati in lə slən tsa Ndə sləkəpə.
15 Ma mba'a kə ghəshi cə'wəti Ndə sləkəpə lə nəfə kwətiŋəy, ta mbəliti
ndə zəlghwə tsa va dza na, ka satiy. Ka Hyala dza na, mba'a pəlata kwəma
ci jikir na mənti na.
16 Ghənzə tsəgha kiy, tsam titihwə va kwəma ghwəy jikir na kwa jipə
ghwəy. Cə'wəm Hyala ya ta tsamaɓa ntsa ghwəy kwərakwə, a ghənzə
mbəə mbəlantəŋwəy. Favə tə ghwəy e gəzaŋwəy, mba'a kə ntsa slar tsa
cə'wəti Hyala lə nəfə kwətiŋəy, a bərci mbə cə'wə ci va ta mbay mənti
shiy tərəŋw.
17 Təkətim dzəkən cə'wə *Eli va niy nza di. Ndə ngəri niy nza na nja
ghwəmmə. Sa niy cə'wəti na Hyala lə nəfə tsa ci kwətiŋ əntaa van taa
nzəməy, dzəghwa Hyala mba'a garəti nzəmə van, ghala fəcava pa' tar
piya mahkan mba'a tir kwaŋ.
18 Ma ləy hwəm diɓay, mba'a zhiniy cə'wəti Hyala, a van zhiniy nzəmə.
Dzəghwa Hyala mba'a pəlay van, mba'a zhiniy ghati nzəmə ki. Ma gha
məndiy zavə shiy, ka kəlishi, mba'a ghəshi nakəshi.
19 A ngwarməhira, mba'a kə tsahwəti ntsa ghwəy zlay nəw kwal tsa
kataŋ tsay, a pə ghwəy zhəghəkəə dzəghwa kwal tsa ci kwataŋa.
20 Sənay tə ghwəy, mba'a kə ndə zhəghəkə ntsaa məni *kwəma jikir na
kwa kwal tsa nza na va gəmgəm tsa, ta dzəghwa kwal tsa Hyala ghəciy,
a tsava ndə mbəliti piy tsa ntsa va va məti. Tə mbərkə kwəma ci vay, a
Hyala dzaa pəlanay jikir tsa ntsa va, ya ɗaŋ niy nza na.
Ava tsəgha kəray gəzə kwəmee kaa ngəŋwəy, nza ghwəy nza ki.

5:12 5:12 Mt 5:34-37 **5:13 5:13** 1:5-6; SləniKY 16:25 **5:14 5:14** Mk 6:13 **5:15 5:15** Mt 9:2; Mk 16:18 **5:16 5:16** Cem 32:3-5; 38:4-6; Fir 28:13; 1Zhŋ 1:8-9 **5:17 5:17** 1Mezh 17:1 **5:18 5:18** 1Mezh 18:42-45 **5:19 5:19** Gal 6:1 **5:20 5:20** 1Pi 4:8

Kwa taŋa zliya tsasliti
Piyer
Kwəma dza ghwəmməə gha sənataa dzəkən zliya na

Piyer ntsa ta səɗa Yesəw tsasli na zliya na. Ma kə nihwəti mbəzliy, ghəci mbə məlmə Rəm na ghalaɓa, kə ghəshi. Mbə zliya nay, mbə gəzə na Piyer də'wə ghən tsa ciy dzəkən məlmə *Babilaŋw (nighəm mbə vəh 5:13). Ma kə mbəzli va na, fir na sava ɓəli naa dzəkən məlmə Rəm, kə ghəshi. Ma kə nihwəti mbəzli na, ghəci mbə məlmə Babilaŋw na kataŋ, kə ghəshi. Kaa mbəzli Kəristəw dzar mbə məlməhi ghənghən ghənghən tsasliti Piyer zliya na. Tə hiɗi har məndiy hiɗi ka Tərki sənzənva niy nza məlməhi va. A mbəzli Kəristəw mbə məlməhi va sahwə ngəra'wə tərəŋw tə sa nəw ghəshi Yesəw Kəristəw. Va tsəgha tsaslanaghəshi Piyer zliya na ki, nza ghəshi mbəə sə'wa kwəma, ya mbə ngəra'wə na ghəshi. A ɗi na mbəzli vaa sənay ngəra'wə tsaa niy sahwə Kəristəw va na ghəciy sa ghəshi kwərakwə, kə ghəshi. Ma sa ka vəghwə pəghəy ki na, nza ghəshi təhə zhimə ghəshi li. A ɗi na mbəzli vaa məni wəzə tsa shi, ta canshi wəzə hwər tsa Hyala kaa mbəzli.

Avanay njasa nəwva kwəma mbə zliya na:

Vəh 1:1-12 Piyer zazanshi kaa mbəzliy nəw Yesəw njasa mbəlitishi Hyala dza kwa məti Kəristəw.

Vəh 1:13 pa' tə vəh 2 Piyer gəzanshi kaa mbəzliy nəw Yesəw a ghəshi nzəy nzəy tsa wəzə tsa njasa ɗi Hyala kwa jipə mbəzli tikə tə hiɗi.

Vəh 3:1-17 Gəzə kwəma kaa mi'i lə kaa zhər shi, mba'a kaa mbəzliy nəw Yesəw gwanashi.

Vəh 3:18 pa' tə vəh 4 Ya ə sa ndə ngəra'wə tə sa nəw ndə kwal tsa Kəristəwəy, war a kəə sə'wa, əntaa ghəci ɓə nəfə ma.

Vəh 5 Ma tə kwa kərni kwəma mbə zliya ci kiy, a gəzanshi Piyer kaa ka 'wa kwal mbə mbəzliy nəw Yesəw lə kaa mbəzliy nəw Yesəw shi gwa'a, nza ghəshi nzəy nzəy tsa wəzə tsa kwa jipə shi.

Səkwəva

1 Yən tsasli na zliya na, yən yən Piyer, ndə kwal tsa Yesəw *Kəristəw. Kaa ngəŋwəy ghwəy mbəzli Hyala tsəhavə na tsaslee, shiy ndanivərivashiy dzashi, ka mənshiy ka səəkə səəkə tə hiɗi mbəzli ghənghən ghənghən. Tə hiɗi ka Pəŋw, lə shi ka Galatə, lə shi ka Kapadəsə, lə shi ka Azəy, lə ni tə hiɗi ka Bitini gwa'a.

2 Ə səkwəŋwəy ya. A nə yay, waa Didi Hyala mə ghwəmə bərkəti na tsəgha, mba'a tsəhavəŋwəy ghala kwataŋata, ma sa kəətitəŋwəy Safə tsa nzə na, mba'a ghwəy mənin̨wəy ka shi nzə, ta mbə ghwəy ɗanci fəti kaa Yesəw Kəristəw, lə ta mbə miymiy ciy yaɓamtəŋwəy kwəma ghwəy jikir na.

Məntəŋwəy wəzə hwər tsa nzə Hyala mba'a ndaŋwəy zərkə mbə nzəy tsa ghwəy tərəŋw.

Kwəma fəy mbəzliy nəw Yesəw ghən tsa shi gəzliŋə ti

1:1 **1:1** 2:11; Zhk 1:1 **1:2** **1:2** 2:9; Rm 8:29; Ef 1:4; 2Tes 2:13; 2Pi 1:10; miymiy: 1:19

3 'Wəsa pə ghwəmməə mananta kaa Hyala, Dəy Ntsaa sləkəmmə Yesəw
*Kəristəw. Sa nzana mba'a mərshiy mənti zhəhwər dalala tə ghwəmmə,
ka ndammə piy tsa 'war'war tsa. Tə mbərkə sa zhakatiy Yesəw Kəristəw
mbə məti. Ava ghənzə na na ghwəmmə kwəma fəy ghwəmmə ghən
tsa ghwəmmə ti gəzliŋə. Ta kwəmavə piy dza ghwəmmə kwərakwə, pə
ghwəmmə.
4 Zhini ɓa, mba'a ghwəmmə fəy ghən ta kwəmavə shi fənəy Hyala kaa
mbəzli nzə mə ghwəmə. Tə pətsa kama ghəshi gar ghwaɓəshi, kala gar
lidĩshi ghəshi, zhini kala gar ndəŋwashi rəɗa, məɓa fəyŋwəyshi na.
5 Ghwəy ghwəy shi ndəghwə bərci nzə va dikə ni pa' fəca dza mbəli tsa
mbəzliy tsahwə, ge'i lə kwa kərni vəghwə, ta mbə ghwəy mbəliŋwəy, sa
nzana mba'a ghwəy zləɓavə kwəma Hyala mbə nəfə tsa ghwəy.
6 Va tsəgha kiy, war vəshi pə ghwəy vəshi ta kwəma va, ya tsəgha
zhəŋwəy nefer ghwəy va sa ngəra'wer sa ghwəy ghənghən ghənghən ni.
7 Ma kwəma nay ghwəy va ngəra'wer tsəgha ni va kən ghwəy tiy,
ta mbəə dzəghətəŋwəy, ta sənay njasa ɓanavə ghwəy nefer ghwəy kaa
Hyala na. A ghwəy sənay, ya shiy nja tsahi mbəzə ghəshi shiy kama ta
kwa ndimndiməy, kar məndiy yiwamtishi mbə ghwə, ta mbəə yiwakəvəri
mbəzə wəzə na mbə shi gəmgəm ni. Hanaɓa nefer ghwəy va ɓanavə
ghwəy kaa Yesəw ghəshi shi nza dimə ti shi va Hyala tərəŋw, taŋ tsahi
mbəzə shəkəna. War tsəgha dza məndiy dzəghantəŋwəy kwərakwə. Ma
ləy hwəm sa ka məndi dzəghantəŋwəy kiy, ma nza Hyala falŋwəy, ka fə
shəndəkə lə dikəə dzəti ghwəy fəca dza Yesəw Kəristəw zhəghəvaa zhikə.
8 Sənzənvay, ya tsəgha nay ma ghwəy lə mətsə ghwəy na, war mbə dĩ
ghwəy, ya war tsəgha nzana kala mbə nay mətsə ghwəy na, mba'a ghwəy
ɓanavə nefer ghwəy ngəci tsəgha. Va tsəgha nza ghwəy lə vəshi mbə
nefer ghwəy tərəŋw, kala mbay ndəə bərkəti nava vəshi.
9 Sa nzana mba'a ghwəy sənay, ta mbəliy dza piy tsa ghwəy, pə ghwəy,
ghənzə kwəma fəy ghwəy ghən tsa ghwəy gəzliŋə ti.
10 Ka gəzə kwəma Hyalaa niy gəzəkə kwəma kaa mbəzli ghala
kwataŋataa dzəkən shi wəzə ni va niy fəyŋwəy Hyalay, tərəŋw niy pəla
ghəshi kwal tsaa sənay njasa dza Hyalaa mbəli mbəzli, ka 'yambə ghən
tsa shi mbə kwəma va wəzə.
11 Ma sa nzana lə Safə tsa Kəristəw niy nza mbə nefer shi na, ka gəzanshi
ghəci: «Sa ka Kəristəw səəkəy, ta sahwə ngəra'wə dza na, ma ləy hwəm
na nza ghəci ɓə shəndəkə tsa ci» kə niy niy. Mba'a ghəshi jahambəvashi
mbə pəla kwal tsaa sənay vəghwə tsa dza shi vaa məniva ti, lə njasa dza
ghəshiy məniva gwa'a.
12 Dzəghwa ghala mbəradzəta ki na, mba'a Hyala canatishi. Ma kə na:
«Ma kwəma ghwəniŋwəy ya na ta gəzəy, ghwəy mbəw. A ghwəy gəzanshi
sa mbəzli nə ya gwa'a tsəgha» kə kaa ngəshi. Ma mbəzli gəzə Hyala va kiy,
ghwəy na. Dza mbəzliy gəzaŋwəy Yəwən kwəma wəzə na, mba'a ghəshi
gəzaŋwəy kwəma va gwa'a. Sa nzanay, lə bərci Safə tsa nzə ɗewɗew
tsa ɓanavəshi Hyala ghəshi niy gəzə kwəma va ngəŋwəy. Ya ka kwal
Hyala sənay ghwəy vay, mbə dĩ sənashi shi va ghəshi sana, kala kwəmavə
ghəshi.

Njasa ka məndi nza, ka na təɓanta kaa Hyala

1:3 1:3 1:23; 2Kwər 1:3; Tit 3:5 **1:6 1:6-7** 2Kwər 4:17; Zhk 1:2-3 **1:7 1:7** Zhəwbə 23:10; Cem 66:10; Ezay 48:10; 1Kwər 3:13 **1:8 1:8** Zhŋ 20:29; 2Kwər 5:7 **1:9 1:9** Rm 5:2; 6:22; Ef 1:14 **1:10 1:10-11** Lk 24:46; 1Kwər 15:3-4; 2Pi 1:19-21 **1:12 1:12** Ef 3:9-10

13 Sa nzana va tsəgha kiy, a pə ghwəy gwəmati məhərli ghwəy wəzə ta
mbə ghwəy ghəra sləni wəzə na. Məntim məhərli, ka ndəghwə ghən tsa
ghwəy, a ghwəy fə ghən war ta shi wəzə ni va dza ghwəy ta kwəmavə
fəca dza Yesəw *Kəristəw tsahwə.
14 Dantam fəti wəzə ya hwəmɓa kaa kwəma gəzaŋwəy Hyala. Əntaa
ghwəy taa zhiniy zhəghəvaa zhəmbə məni shiy niy səəkə nzəghə ghwəy
ti shi niy nza ghalaa niy sənata ma ghwəy kwəma Yesəw ma.
15 War njasa nza Hyala ghwəy va harvəŋwəy ta nza ghwəy ka ni
nzə mbəzli, kala jakəva ma lə jikirəy, war tsəgha pə ghwəy məniŋwəy
kwərakwə kala jakəva ma lə jikir, ya mbə namaɓa kwəma ghwəy məni
ghwəy.
16 Sa nzanay, a Zliya Hyala gəzəkə, ma kəy: «Ghwəyəy, məniŋwəyəm
ka mbəzliy jakəva ma lə jikir, njasa nzee vaa ntsaa jakəva ma lə jikir» kə.
17 Ghala pətsa ka ghwəy cə'wə Hyalay: «A Dəŋəy tsa mə ghwəmə» ka
ghwəy ni kaa slən tsa Hyala. Sənay tə ghwəy nanzə, ma Hyala vay, ghənzə
na kwa sla ngwəvə diɓa. Ka təra ghala naa dzəmbə mbəzli mbə ngwəvə
nzəw. Ghənzə tsəgha kiy, ə pə ghwəy ha'wə ti, ka məni kwəma wəzə njasa
gəzəkəŋwəy na, ya hwəmɓa nza ghwəy tikə tə ghwəməŋwəy gwa'a.
18 Ma niy nza kiy, kwəma jijihiŋwəy niy nəw ghwəy, kwəma gəmta na
kwəma va. Dzəghwa Hyala nana ki mba'a mbəərəkəŋwəy mbə kwəma
va. Ma mbəərə mbəərəkəŋwəy na vay, lə shiy gar yiɗi, ya gar kərəshi nja
kar tsahi mbəzə lə kajəhə naw.
19 Awə, lə miymiy Kəristəw mbərəkəŋwəy na. Kəristəw ghəci sa
ɗewɗew tsa, kala ndərə dzar kwa, nja zəghwə təmbəkə tsa ka məndi
vaa ta Hyala li.
20 Ghala kwataŋata Hyala ghwəla ta maɗi ta nga hiɗi niy titi na Kəristəw
ta mbəli mbəzli, dza na mba'a fəy. Dzəghwa na ge'i lə kwa kərni vəghwə
tsa ki na, mba'a ghwənikəvə ta mbəliŋwəy.
21 War tə mbərkə kwəma ci kwəmavə ghwəy ɓanavə nefer ghwəy kaa
Hyala, Hyalaa zhanakati va mbə məti ka ɓanavə dikə. Nana kiy, a ghwəy
ɓanavə nefer ghwəy kaa Hyala va, mba'a ghwəy fəy ghən tsa ghwəy
gəzliŋə ta kəətiŋwəy ghənzə.
22 Ma nana ki, sa nzana mba'a ghwəy yaɓanti rəɗa tar ghən tsa ghwəy
lə fəti ɗiti ghwəy ta kwəma kataŋ na va gəzəkə Hyala, sa ɗi ghwəy kwəma
nihwəti ngwarməhiŋwəy kwa kwal Hyalay, wəzə na nava. Nana kiy,
zhinim mətsəhəm ɗiva kwa jipə ghwəy tərəŋw lə nəfə kwətiŋ ki.
23 A ghwəy sənay nanay, mbəzliy yashi 'war'war ni nza ghwəy. Ya tsa
yaŋwəy ghwəy va 'war'war tsay, səvəri mbə didi tsaa məti naw, didi tsaa
məti ma yakəŋwəy na, lə kwəma ci ndimndim na, saa ɓanshi piy tsaa
kəɗi ma kaa mbəzli.
24 Njasa gəzəkə məndi va mbə Zliya Hyala, ma kə məndiy:
Ya tsamaɓa ndə ngəriy, war njasa ka gwəzən vaa nza na.
Ya njaa njaa na məgəla tsa tə gwəzənəy,
war ghwəliy ma na na, cəke' ka mbərə ghwəə shikəta ti.
25 Ma na kwəma Ndə sləkəpə nanzə kiy,
ka kəɗi ya hwəmɓaw, kə məndi.

1:14 1:14 Rm 12:2; Ef 2:3; 4:17-18 **1:15 1:15-16** SləniTaH 19:2 **1:17 1:17** Ezay 63:16; Zher 3:19; Mt 6:9; 16:27; Rm 2:6; Zhk 2:1; 1Pi 4:5 **1:18 1:18** Mt 20:28; 1Kwər 7:23; 6:20 **1:19 1:19** 1:1-2; Zhŋ 1:29; SləniKY 20:28; 1Kwər 5:7; Ef 1:7; Ebr 9:12 **1:20 1:20** Ef 1:4 **1:21 1:21** shəndəkə : 5:1; Rm 5:2 **1:22 1:22** 2:17; 3:8; 4:8; Rm 12:9; Gal 6:10; 2Pi 1:7; 1Zhŋ 4:11 **1:23 1:23** Zhŋ 1:13; Ebr 4:12; Zhk 1:18 **1:24 1:24-25** Ezay 40:6-8; Zhk 1:10-11

Ava kwəma va na sa ɓəkəvəŋwəy məndi va mbə gəzaŋwəy Yəwən kwəma wəzə na va gəzaŋwəy məndi.

2

Nja hakwə tsaa gwəramtiy jihəti ciki na Yesəw

1 Njana nzana tsəgha kiy, ɓəkəvərim ya namaɓa kwəma ndərəm ndərəm na mbə nefer ghwəy gwa'a gwa'a, ka slasla dzərvə ghwəy ma, ka dakə mbəzli ghwəy lə kwəma pərikə tə ngwəla ma, ka hərhə ghwəy va ndə ma, ka tsəhtsəhə ghwəy dzəkən ndə ma.

2 Ma pə ghwəy məniy, war kwəma Hyala slar na, pə ghwəy maw, ya hwəmɓa ta mbə ghwəy kwəmavə bərci kwa kwal Hyala, ta mbəliŋwəy ki. Njasa ka vərnjə'wə vaa maw 'wa tə hati mbəghəy ta sa ya hwəmɓa, ta kəli ghəci li.

3 Ta na nava, sa gəzə kwəma tsasliti məndiy, a ghwəy dzəghəti njasa nza wəzə tsa kwəma Ndə sləkəpə.

4 Kətivam dzəvəgha Ntsaa sləkəpə. Ghəciy, nja hakwə tsaa piy na. Dzəghwa mbəzli na, mba'a ghəshi ɓəti nashi ki, nja sa gəmgəm tsa. Ma na Hyala na, mba'a titi ka sa nza dimə ti.

5 Ghwəy kwərakwə kiy, məniŋwəyəm nja hərezliy piy, kətivam dzəvəgha, a məndi nga ciki tsa dza *Safə tsa Hyala ɗewɗew tsaa nzəy mbə lə ghwəy. A ghwəy nza ka *ka ta Hyala ɗewɗew ni, shiy ɓanavə ghən tsa shi ta ghəranta sləni mbə slən tsa Yesəw *Kəristəw. Sləni dza ghwəy vaa ghəranta kaa Hyala mbə slən tsa Yesəwəy, ghənzə na nanzə kwəmaa dzaa təɓanta.

6 Sa nzanay, vanta kwəma tsaslitim mbə Zliya Hyalaa dzəkən, ma kə Hyalay:
Avee titi ndə ka hakwə tsa nza dimə ti,
mba'ee fəy ka hakwə tsaa gwəraa jihəti ciki
mbə məlmə *Shiyaŋw.
Ma ntsaa dzaa ɓanavə nəfə tsa ci kaa ntsa vay,
ka dza kwəmaa mbayəw, kə.

7 Va ghwəy ghwəy mbəzliy nəw Yesəwəy, hakwə lə dimə ti na sava, ma va mbəzliy ɓanavə ma nefer shi kaa Yesəw na:
Ghəci na ntsa nja hakwə tsa ɓəti ka ndəɓə shiy
ka hakwə tsa gəmgəm tsa, mba'a ghəshi ndəghamti.
Dzəghwa na mba'a zhəghəy ka
ntsa nja hakwə tsaa gwəramti jihə ciki, kə.

8 Zhini ma kə məndi mbə zliya dzəghwa tə tsahwəti pi ɓay:
Ma ntsa vay, nja hakwə tsa tsa mbəzli təhwəni ti na,
kəlɓaa fəlaɗi shiɗshiɗ mbəzli, ka ɓə tərə ghəshi ti, kə.

Va wa tsa mbəzli təhwəni tiy, sa nzana kala ɗi ghəshiy zləɓa kwəma gəzəkə Hyala. Ta kwəma va tsəgha niy bərkətishi Hyala ghala kwataŋata.

9 Ma na na ghwəy kiy, mbəzli Hyala tsəhavə na nza ghwəy, ka ta Hyalaa ghəranta sləni nzə, ghənzə mazə tsa dikə tsa, mbəzliy jakəva ma lə *kwəma jikir na, mbəzli Hyala ka shi nzə. Hyala harkəvəriŋwəy na səvəri mbə kwəsli, mba'a ɓaŋwəy dzəti pətsaa mbərə wəzə tərəŋw, ta mbə ghwəy gəzanshi kwəma sləni nzə wəzə na kaa mbəzli.

2:1 2:1 Ef 4:25; Zhk 1:21; 4:11 **2:2 2:2** 1Kwər 3:2 **2:3 2:3** Cem 34:9 **2:4 2:4** Cem 118:22; Ezay 28:16 **2:5 2:5** 2:9; Rm 12:1; Ef 2:21-22 **2:6 2:6** Ezay 28:16; Rm 9:33 **2:7 2:7** Cem 118:22; Mt 21:42; SləniKY 4:11 **2:8 2:8** Ezay 8:14; Rm 9:33 **2:9 2:9** 1:2; Səvəri 19:5-6; SləniTaH 19:2; Nəw 4:20; 7:6; 14:2; Ezay 9:1; 43:21; 61:6; SləniKY 26:18; Rm 5:17; 2Kwər 4:6; Ef 5:8; Tit 2:14; Ebr 13:12; 1Pi 2:5; ShiZhŋ 1:6; 20:4

10 Ma kwataŋay, mbəzli Hyala niy nza ghwəyəw, nana kiy, mbəzli
nzə məniŋwəy ghwəy. Kwataŋa ɓay, niy kwəmavə zhəhwər tsa Hyala
ghwəyəw. Ma nana kiy, a ghwəy kwəmavə zhəhwər tsa va.

Ka ghəra sləni Hyala pə ghwəy məniŋwəy

11 A madigahira, ma ghwəyəy, mbəzli səəkə səəkə ni, ka məlməə gə
ghwəy tikə tə hiɗi ni, ə cə'wəŋwəy ya, a ghwəy ndəghwə ghən tsa ghwəy
va məni shi maw vəgha ghwəy. Ma shi maw vəgha ghwəy va kiy, shiy
dzaa za piy tsa ghwəy na ghəshi.
12 Ə kə nzəy tsa ghwəy məniy, ka sa wəzə tsa kwa kwəma mbəzliy nəw
ma Yesəw. Ghalaɓa, ya ka mbəzli jikir ni ɓətəŋwəy ghəshiy, war ta nata
sləni wəzə na mənti ghwəy dza ghəshi, ka ghəshi dza na, ka fal Hyala,
fəca dza Hyalaa tarəkə canshi kwəma.
13 Tə sa nzana mbə nəw kwəma Ntsaa sləkəmmə Yesəw *Kəristəw
ghwəyəy, fam kwəma va mbəzli dikə dikə ni tə hiɗi gwa'a. Fam kwəma
va mazə tsa dikə tsa tə hiɗi, ghəci sa dikə tsa kən niy tərmbə mezhizhə
gwa'a gwa'a.
14 Fam kwəma va ngwamənahi fəy mazə tsa dikə tsa va kwərakwə. Ma
kwəma fəyshi na tiy, ta i mbəzliy məməni *kwəma jikir na, mba'a ta fal
niy məni na wəzə na kwəma.
15 Mbə nzəy tsa ghwəy va lə mbəzli gəmgəm ni va sənata ma kwəma,
nzəyshi war mbə tsəhtsəhəə dzəkən ghwəyəy, ə ɗi Hyala ghwəy kalay
miy tsa shi lə məni sləni wəzə na kwa kwəma shi.
16 Məniŋwəyəm mbə nzəy tsa ghwəy ka mbəzliy sləkə ghən tsa shi.
Nanzə kiy, əntaa ghwəy taa ni ka nama sləkə ghəy ghən tsa ghəya, pə
ghwəy, ka dzaŋwəy ta məni kwəma jikir na tsəgha ma. Ka ghəra sləni
Hyala pə ghwəy məniŋwəy.
17 Ha'wəm tə mbəzli gwa'a, ka ɗi kwəma ngwarməhiŋwəy mbə nəw
Yesəw, ka hazləni va Hyala, ka ha'wə tə ntsaa sləkə hiɗi.

*Nəw səəbə ngəra'wə tsa sahwə Yesəw *Kəristəw ghwəmmə*

18 Ghwəy ghwəy ka ghəra sləni kaa mbəzliy, ɗi pə ghwəy ɗaŋshi fəti
wəzə kaa mbəzli ghəranshi ghwəy va sləni, əntaa ghwəy taa ɗi fəti war
kaa ni wəzə hwər ni mbəzli nza məhərli və shi gwa'a tsəgha ma. Ɗi pə
ghwəy ɗaŋshi fəti ya kaa ni jikir məhərli ni mbəzli kwərakwə.
19 Ta na nava, mba'a kə ndə sə'wahwə ngəra'wə mbə kwəma tə sa ɗanta
na fəti kaa Hyala, ya kala fəti və gar sa ngəra'wə mbə kwəma vay, kwəma
wəzə na va Hyala.
20 Ma mba'a kə ndəə sə'wa ngəra'wə, ya ə də'wə məndi tə kwəma təvəti
na kəy, ndə tiɓa taa ni na, tawa kəw. Ma mba'a kə ndə mbə məni kwəma
wəzə na, tapə məndi ka sanci ngəra'wə, ka sə'wa ghəciy, kwəma wəzə na
nava va Hyala.
21 Ghənzə na gəla kwəma haraŋwəy Hyala ti. Sa nzana, mba'a Kəristəw
də'wə ghən tsa ci sahwə ngəra'wə tə mbərkə ghwəy kwərakwə. Kwal na
sava citəŋwəy na a ghwəy mbəə nəw səəbə ci mbə sa ngəra'wə tsa va
tsəgha ki.

2:10 2:10 'Wəzh 2:25; Rm 9:25 **2:11 2:11** 1:1, 17; Cem 39:13; Rm 7:15, 17-23; Gal 5:17; Ebr 13:14 **2:12 2:12** Ezay 10:3; Mt 5:16; 2Kwər 5:10 **2:13 2:13-14** Rm 13:1-7; Tit 3:1 **2:15 2:15** 3:16 **2:16 2:16** 1Kwər 6:11, 19-20; Gal 5:13 **2:17 2:17** 1:22; 3:16; Fir 24:21; Mt 22:21; Gal 6:10; Flp 2:12 **2:18 2:18–3:7** Ef 5:21–6:9 **2:18 2:18** Ef 6:5-8 **2:19 2:19-20** 5:12 **2:20 2:20** 4:14 **2:21 2:21** Mt 16:24; 20:26-28; Zhŋ 13:15; Rm 15:5

22 Ya tsəgha sahwə na ngəra'wəy, na naci na səəkə naa mənəhwə
*kwəma jikir na ya hwəmɓaw, səəkə ndəə favə kwəma dzərvə dzərvə
na səkwa tə miy tsa ci ghala nza naw.
23 Ghala pətsaa nza na tə hiɗiy, mbə tsəərə niy nza məndi, na naciy, niy
zhananshi na lə tsəərə kaa mbəzliw, ka sanci ngəra'wə məndi na, kalaa
niy gwəlaŋ ghəci, war dighevəy ghəci niy nzəyəy, mba'a zlanay kwəma
kən ghən ci kaa Hyala, ghənzə kwa sla ngwəvə lə kwal tsa kataŋ tsa.
24 Kəristəwəy, ghəci ɓəhwə na kwəma ghwəmmə jikir naa dzəkən ghən
tsa ci, lə məti mətiy na sa daŋwavəgha məndiy dzəvəgha tsəm, ta mbə
ghwəmməə nza kala kwəma jikir na tar kaɓaka ghwəmmə, lə ta mbə
ghwəmmə məni na slar na kwəma. Zheher paslanati məndi vay, ghəshi
mbəlitəŋwəy na.
25 Sa nzanay, nja teŋkesliy zashi niy nza ghwəy. Dzəghwa Hyala
mba'a zhiniy zhəghəkəŋwəy dzəvəgha ndə ndəghwə shiy nana, ndə
ndəghwəŋwəy piy tsa ghwəy.

3

Nzəy tsa kar zal lə mali ci

1 Ghwəy kwərakwə kiy mi'iy, ə pə ghwəy ɗi fəti va zhər ghwəy. Ta mbə
zhər ghwəy nza, ya ə niy ɗi ma ghəshi yi kwəma Hyala na, mba'a nzəy
tsa ghwəy zhəghəti məhərli shi ta yivə kwəma Hyala tsəgha. Ya kala dza
ghwəy gəzanakəshi kwəma Hyala lə miy tsa ghwəyəy,
2 war a ghəshi dzaa nay nzəy tsa ghwəy njasa nzana wəzə tsa ci, lə njasa
ɗi ghwəy fəti.
3 Əntaa ghwəy dzaŋwəy dzəmbə pala təɓə lə ghaslə vəgha ghwəy ta
mbə məgəlaa nza tə ghəy, pə ghwəy ma. Ghaslə vəgha tsa gəzee vay, shiy
nja kar gwəmanti mbərə ghən tsa tərəŋw tsa, lə pa kwana gwəra gəna ti
kwa wəri, lə titi gwa'a, mba'a pakən kwəbeŋer tə dimə.
4 Lə kwəmaa səvəri mbə nəfə tsa ghwəy kə tsa ghwəy məgəlaa civa,
lə məni məhərli wəzə na, kala pala ma kwəma. Tsava məgəlay, ka lidɗiw.
Ghəcia məgəla tsa gwəra dimə ti va mali kwa kwəma Hyala.
5 Lə gəla məni nava kwəma niy mənishi mi'i ka nəw Hyalaa niy fəy
ghən tsa shi ta Hyala mbəradzə, ka mi'i nza məgəla ti shi. Ka ɗi fəti va
zhər shi.
6 Tsəgha niy nza *Sara. Tərəŋw səəkə na mbə ɗi fəti va zata *Abəraham.
Pəkw lə ka harhwə slən tsa ci: «A ntsaa sləkəra» kə ngəci. Ghwəy
sənzənva kwərakwə kiy, mba'a pə ghwəy məni kwəma wəzə nay, ghyehi
nzə məniŋwəy ghwəy. Ghwəy kala dzaa hazləniŋwəy ya va namaɓa
kwəma.
7 Tsəgha ghwəy ghwəy zhər kwərakwə ɓa kiy, mbə nzəy tsa ghwəy lə
mi'i ghwəy na, sənay tə ghwəy yəm na bərci mi'i lə ghəyəw, pə ghwəy.
Ə pə ghwəy ha'wə ti shi, sa nzanay, ta kwəmavə piy tsaa kəɗi ma va
dza Hyala ta ɓəŋwəy təgəm dza ghəshi kwərakwə nja ghwəy. Tsəgha pə
ghwəy məni əntaa shiy dzaa makəti Hyala ta fa cə'wə ghwəy.

Sa ngəra'wə tə sa məni ndə kwəma wəzə na

8 Ma nə ya nana diɓa kaa kwa kərni gəzə kwəma kaa ngəŋwəy kiy, zəzə
kwəma kwətiŋ na kə sa ghwəy mənta gwanaŋwəy. Ə pə ghwəy zhəhwər

---

2:22 2:22 Ezay 53:9; Zhŋ 8:46; Ebr 4:15 **2:23 2:23** 3:9; Ezay 53:7; Mt 26:55-56, 67; 27:14, 27-31 **2:24 2:24** Ezay 53:4, 5; Rm 6:2, 11; Kwəl 2:14; Ebr 9:28 **2:25 2:25** Ezay 53:6; Ezhek 34:5-6; Mt 9:36; Zhŋ 10:16; Ebr 13:20 **3:1 3:1** 1Kwər 7:16; Ef 5:22-24 **3:3 3:3** 1Tim 2:9 **3:7 3:7** Ef 5:25-28; 1Tim 2:8 **3:8 3:8** 1:22; Ef 4:2-3; Flp 2:2-3

ta ghən tsa ghwəy kwa jipə ghwəy, ɗim ghən tsa ghwəy, sa məniŋwəy
ghwəy ka ngwarməmə, jəw jəw pə ghwəy zhəghəti ghən tsa ghwəy.
9 Mba'a kə ndə məntəŋwəy *kwəma jikir nay, əntaa ghwəy taa ni, war
ghəy wati shi ghəy ti lə mananci jikir kwərakwə, pə ghwəy ma. Ya tsəərəə
tsəərətəŋwəy ndəy, ka nə ghwəy, kadiw a ghəy tsəərəvə kwərakwə, pə
ghwəy ma. A pə ghwəy təfanci miy. Sa nzanay, ta məni tsəgha harvəŋwəy
Hyala, ta mbə ghwəy kwəmavə təfə miy tsa nzə.
10 Njasa tsasliti məndi va mbə Zliya Hyala, a kə məndiy:
Ya wa ntsaa ɗi ghəciy kwəmavə nzəy tsa wəzə tsa war lə vəshi
ghəci mbə nzəy tsa tə hiɗi vici gwa'ay,
zlata gəzə kwəma jikir na ghəci səkwa tə miy ci,
lə sla dzərvə.
11 Mba'a zlata məni kwəma jikir na,
ka məni na wəzə na kwəma.
Ka pəla war kwəmaa dzaa mənipə zərkə ya
pa' hwəmɓa gwa'a.
12 Sa nzanay, war kən mbəzliy nəw kwəma ci
na məhərli Ndə sləkəpə, ka fa kwəma ɗəw ghəshi
və mbə cə'wə shi, ta mananshi.
Ma na mbəzliy məni jikirəy,
tərəɗ ka naa zhəghanavəshi hwəm, kə məndi.
13 A pənəy, wa tsava ntsaa dza vaa məniŋwəy kwəma jikir na, ghwəy kə
'yambə ghən tsa ghwəy dzəmbə məni na wəzə na kwəmaa?
14 Tala kiy, ya war ə saŋwəy məndi ngəra'wə tə sa məni ghwəy kwəma
wəzə na va ɗi Hyalay, war vəshi na tə ghwəy. Va tsəgha kiy, əntaa ghwəy
hazləni va ngəra'wə tsa dza ndə ngəriy saŋwəy ma. Ka dza her ghwəy və
tepə ma.
15 Fəm dikəə dzəti *Kəristəw mbə nefer ghwəy, ghəci Ntsaa sləkəŋwəy.
Gwəmatəvaŋwəyəm wəzə ya hwəmɓa ta zləɓanshi kwəma kaa mbəzliy
dzaa ɗəw kwəma va ghwəy dzəkən kwəma Kəristəw na fə ghwəy ghən
ti.
16 Nanzə kiy, lə məhərli wəzə na, ka ha'wə tə mbəzli, pə ghwəy taa
zləɓanshi kwəma. Əntaa ghwəy məni kwəma jikir na ma. Ya war ə dza
mbəzliy ɓətəŋwəy ka ka yiɗi kwəmay: Mbəzliy dza vaa ni wəzə məni
ghwəyəw, kə ghəshi kaa kwəma məni ghwəy va wəzə na kwa kwal tsa
Kəristəw na, ta nza dza ha'wə kən shi va kwəma dza ghəshi vaa gəzəkə
tsəgha na.
17 A ghwəy sənay, mba'a kə ndəə sa ngəra'wə tə sa məni ndə kwəma wəzə
nay, wəzəɓa nava na, Hyala kə mawti tsəgha, kən na ka ndə sa ngəra'wə
tə sa mənti na kwəma jikir na.
18 A ghwəy nay Kəristəw də'wə ghən tsa ciy, sa' sahwə na ngəra'wə, ka
mətiy, kwətiŋ səɗa, war tə kwəma jikir tsa mbəzli tə hiɗi gwanashi. Ghəci
kiy, na ci kwəma jikir na mənəhwə na tiɓaw, dzəghwa na mba'a mətiy ta
kwəma mbəzli jikir na. War ta mbə ghwəy kwəmavə tsəhə vəgha Hyala
mənti na tsəgha ki. Ghəci lə vəgha ci tikə tə hiɗi pəəsliti məndi. Dza
Hyala mba'a zhanakati mbə məti lə Safə tsa nzə ɗewɗew tsa.
19 Lə bərci *Safə tsa Hyala vay, pəkw lə kaa məcakwə mbəzli ta dza
Kəristəw gəzanavə kwəma Hyala kwa fərshina.

3:9 3:9 2:23; Zhəwbə 31:30; Mt 5:44; Rm 12:17 **3:10 3:10-12** Cem 34:13-17; Zhk 1:26 **3:13 3:13** Rm 13:3 **3:14 3:14** 4:14; Mt 5:10 **3:15 3:15** 1:3-5; Kwəl 4:6 **3:16 3:16** 2:15 **3:18 3:18** 2:21; Rm 5:6-8; 6:10; Ebr 4:15; 7:27 **3:19 3:19-20** Ghava 6:2; 2Pi 2:4; Zhəwdə 6

20 Məcakwə gəzəm vay, shi mbəzliy niy zləɓa ma kwəma Hyala va niy nza,
ya tsəgha niy nza Hyala mbə sə'wa kwəma shi, ka ndəghə nda ka ghəshi
zləɓa kə niy ni, ghala pətsaa niy fəɗi *Nəwe va kwambəwal. Ghalaɓay,
mbəzli jəwə tsətsə, dəghəsə dəvəshi niy dzashi naa dzəghwa kwambəwal,
mba'a Hyala mbəlitishi va yaməə niy zamti mbəzli va.
21 Ma yam va kiy, kwəma *batem tsa məniŋwəy məndi tsa sana ta
mbəliŋwəy niy 'wati ghəshi ciy səvəri. *Batem tsa vay, ta yaɓanti kwəma
jikir na tə vəgha ndə məni məndiw, ta ɓanavə ghən tsa ci ndə kaa Hyala
lə nəfə tsa ɗewɗew tsa. Tə mbərkə sa zhakatiy Yesəw Kəristəw mbə məti
mbəlitəŋwəy batem tsa va.
22 Yesəw tsa vay, a zhay dzəmə ghwəmmə mba'a dzaa nzəyəy tə kwa
bəzəmə Hyala, ka məni mazə dzəkən ka kwal Hyala, lə dzəkən nihwəti
shi dikə dikə ni mə ghwəmə, lə dzəkən ya nimaɓa shi nza bərci və shi
gwa'a mə ghwəmə.

4

Nzəy tsa 'war'war tsa

1 Njana nzana mba'a *Kəristəw sahwə ngəra'wə lə vəgha ci ghala pətsaa
nza na tikə tə hiɗiy, ghwəy kwərakwə na, gwəmatəvaŋwəyəm wəzə ta
zləɓa sa ngəra'wə tsəgha, nja sa ci va. Sa nzana, mba'a kə ndə mbə sa
ngəra'wə lə vəgha ci ta kwəma Hyalay, a tsava ndə təhəvərivay lə məni
*kwəma jikir na.
2 Ma ghənzə tsəgha kiy, ghala ndatsə, pəkw ka nzəy tsa ghwəy kəray
tikə tə hiɗiy, war njasa ɗi Hyala ghwəy məni kwəma pə ghwəy məni.
Əntaa ghwəy məni shi səkwa hwətəl tsa mbə vəgha ghwəy ti shi ma.
3 A ghwəy sənay, niy nzay, ndimndim niy nza ghwəy mbə məməni shi ɗi
vəgha ghwəy, njasa nza nihwəti mbəzliy nəw ma Hyala va. Mək na tsəgha
ki. Ma ghwəy ghalaɓa niy nzay, war ka məni ghwərghwər, ka məni mətsə
ta shi ndə, ka sasa shiy ghipə, ka tsə tsə, ka zəmə shiy tərəŋwshi, ka ta
mbəri, kwəmaa gwəramti mahalakə na va Hyala ki.
4 Ma nana ki, sa naŋwəy ma mbəzliy nəw ma Hyala va ghwəy mbə
zhiniy jakəva li shi ta məni kwəma jikirkir na va məni ghəshi ghwəla
na. Tapə nava kwəma ka mananshi nja maɗaŋa ki. Va tsəgha dzəmbəshi
ghəshi mbə tsətsəərəŋwəy nana.
5 Ava ndəkwə na Hyala mbə səəkə ta sla ngwəvəə dzəkən mbəzli tə
ghwəməshi ni lə niy bəkwəshi kwərakwə. A ghəshi taa dzəghəti ngəra'wə
tsa shi.
6 Ava va tsəgha niy gəzanavəshi məndi yəwən kwəma wəzə na kaa
mbəzliy bəkwəshi, ghala ghəshi tə ghwəməshi, ta mbə piy tsa shiy mbəliy
ta kwa ndimndim va Hyala. Ta na məti mətishi ghəshi va kiy, ngwəvə kən
mbəzli tə hiɗi gwanashi na nava, ndə tiɓa kala dzaa mətiw.

Ghəram sləni lə bərci ndaŋwəy Hyala

7 Avanayəm kiy, ndal tərmbə hiɗi ta kərəw. Va tsəgha kiy, məni tə
ghwəy məhərli wəzə mbə nzəy tsa ghwəy, fərghə fərghə kə məhərli
ghwəy, ta mbə ghwəy cə'wə Hyala.
8 Mbə kwəma va gwanatay, pərɓa ɗi pə ghwəy ɗiva tərəŋw tərəŋw kwa
jipə ghwəy. Sa nzana mba'a pə ghwəy ɗiva kwa jipə ghwəyəy, ya ə mənti

---

3:20 3:20 Ghava 6:14-22 **3:21 3:21** Rm 6:3-4; Ebr 10:22; dəvə kwa bəzəmə: Mt 22:44; Rm 8:34; SləniKY 2:33 **3:22 3:22** SləniKY 1:9; Ef 1:21 **4:1 4:1** 2:24; 2Kwər 4:10; Gal 5:24 **4:2 4:2** 2:21 **4:3 4:3** Gal 5:19-21; Ef 2:3; Tit 3:3 **4:5 4:5** 1:17; 2Tim 4:1 **4:7 4:7** 1Kwər 10:11; 1Tes 5:5-8; 1Zhŋ 2:18 **4:8 4:8** 1:22; Zhk 5:20

tsahwəti ndə *kwəma jikir na kaa tsahwəti na, ta pəlay dza na mbə nəfə ci.
9 Ka'wə pə ghwəy ka'wəva kəy ghyeghyer ghwəy kwa jipə tsa ghwəy
lə vəshi, ka məni tifəm ghwəy va ntsa ghwəy ghəci səəkəy dzakə ghi tsa
ghwəy ma.
10 Ghwəy gwanaŋwəyəy, a Hyala təhavəŋwəy bərci ta məni shiy ya
nimaɓa. Va tsəgha ki, ya tsamaɓa ndəy, məhərli kəə məni wəzə ta ghəra
sləni lə na ci vəli vəlanavə Hyala ta kəəti nihwəti mbəzli ghəci li.
11 Mba'a kə ndəə *ndə gəzə kwəma Hyala kaa mbəzliy, kwəmaa səəkə
va Hyala kə taa gəzə kaa mbəzli. Mba'a kə ndə məniy ka ndə ghəra sləni
mbə *ciki Hyalay, njasa ɓanavə Hyala bərci kə dzaa ghəra sləni ci. Tsəgha
pə ghwəy məni, ta mbə sləni məni ghwəy gwanataa fə dikə dzəti Hyala,
tə mbərkə sləni ghərati Yesəw *Kəristəw, ntsa nza shəndəkə ti lə ntsa nza
bərci və ya pa' hwəmɓa. *Amin.

*Sa ngəra'wə tə mbərkə kwəma Yesəw *Kəristəw*

12 A madigahira, əntaa ghwəy nighə ngəra'wə tsa dalala tsa tsa
dzəghəŋwəy Hyala li nja nahwəti kwəma 'war'war na, kala kama gar
dzəkən ghwəy ma.
13 Vəshi pə ghwəy vəshi, sa nzanay, ngəra'wə tsaa niy sahwə Kəristəw
va na sava sa ghwəy kwərakwə. Ma fəca ka Kəristəw səəkə lə dikə tsa
ciy, ta vəshi dza ghwəy kwasəbə kwərakwə.
14 War mba'a kə məndiy tsəərəŋwəy tə sa nza ghwəy mbəzliy nəw
Yesəw Kəristəw, kə məndiy, vəshi na tə ghwəy ghalaɓa na ghwəy ki, sa
nzana, ghala pətsa tsətsəərəŋwəy məndi vay, lə ghwəy na *Safə tsa Hyala
shəndəkə tsa.
15 Nanzə kiy, əntaa ndə taa sa ngəra'wə mbə ghwəy, tə sa nzana ka
ndə bəkwəpə, aw na, tə sa ghəliti na ghəli, ya tə sa təvəti na nahwəti
kwəma, ya tə sa 'yambə na miy tsa ci mbə kwəma mbəzli ma. Gəla tsava
sa ngəra'wəy, ta kwəma Hyala naw.
16 Ma mba'a kə məndiy sanci ngəra'wə kaa ndə war tə sa nzana ka ntsaa
nəw Kəristəwəy, əntaa tsava ndə dzaa ha'wə ya jəw tsətsə va kwəma va
ma. War 'wəsa kə dzaa zhiniy mananta kaa Hyala, sa har məndi ka ntsa
Yesəw.
17 E gəzaŋwəy kwəmay, a vəghwə tsa dza Hyala ta sla ngwəvəə dzəkən
mbəzli səəkəy, pərɓa tə ni nzə mbəzli ka shi nzə dza Hyalaa gha sla
ngwəvə va. Kwa vəghwə tsa nzana pərɓa tə ghwəmmə ghwəmmə ni
nzə mbəzli Hyala ghati sla ngwəvəy, njaa dza naa nza kən mbəzliy zləɓa
ma yəwən kwəma Hyala va wəzə naa?
18 Njasa nə nahwəti kwəma va mbə Zliya Hyala: «Kwa vəghwə tsa nza
na, ngahə ni nə məndiy ni mbəzli: “Ghəshi na mbəzli slar slar ni” kə
məndi kwəmavə mbəlishi kiy, njaa dza ngwəvə kən ka ndərəm lə ka məni
jikir naa nzaa?» kə.
19 Ma ghənzə tsəgha kiy, mba'a kə ndəə sa ngəra'wə tə sa ɗi Hyala
tsəghay, əntaa tsava ndə dzaa zlata məni kwəma wəzə na ya tsəgha nzə
ma. Zlanay ghən tsa ci ghəci gwa'a gwa'a kaa Hyala mbə dəvə nzə, ghənzə
saa ngati ntsa va. Ka dza Hyalaa zlay tepəw.

4:9 4:9 Ebr 13:2 **4:10 4:10** Rm 12:6-8 **4:11 4:11** Rm 12:7; 1Kwər 10:31; 12:8; Zhk 3:1 **4:12 4:12** 1:7 **4:13 4:13** 5:1; 2Kwər 4:10; Rm 5:2 **4:14 4:14** 2:20; 3:14; Mt 5:10-12; Mk 13:11; SləniKY 7:55 **4:16 4:16** 2Tim 1:8 **4:17 4:17** Zher 25:29; Ezhek 9:6; 2Tes 1:8 **4:18 4:18** Fir 11:31 **4:19 4:19** Cem 31:6

5

Gəzə kwəma kaa mbəzliy 'wa kwal kaa mbəzliy nəw Yesəw

1 Nana kiy, kaa ngəŋwəy, ghwəy ka 'wa kwal kaa mbəzliy nəw Yesəw
*Kəristəw ɗee gəzə kwəma. Yən kwərakwəy, ndə 'wa kwal tsa va nzee
nja ghwəy. E nay lə mətsee njasa sahwə məndi ngəra'wə kaa Kəristəw.
E sənay ta kwəmavə dikə tsa dza Hyala ta ɓə kaa mbəzli nzə dzee. A nə
yay:
2 Gwəmavəm ndəghwə mbəzli Hyala ni nəw kwal tsa nzə, ndaŋwəy
na mbə dəvə ghwəy ta ndəghwəshi lə wəzə. Ndəghwəshim lə nəfə
kwətiŋ, njasa ɗi Hyala. Əntaa ghwəy dzaa məni njasa 'yapavəŋwəy
məndi ndəghwəshi ma. Əntaa ghwəy dzaa məni sləni va tə sa maw ghwəy
kwəmavə shiy ti ma. War njasa nzana, ghwəy tarəvə məni sləni va mbə
nəfə tsa ghwəy pə ghwəy məni.
3 Əntaa ghwəy məni njasa məni ghwəy mazə dzəkən mbəzli Hyala
ndaŋwəy na ta ndəghwəshi ghwəy ma. War ka mbəzli dza ghəshiy mbay
ɓəni nəw səəbə shi, ta dza ghəshi nja ghwəy kwa kwal Hyala, pə ghwəy
məniŋwəy.
4 Mba'a pə ghwəy mənti tsəgha kiy, sa ka Kəristəw, ghəci ntsaa sləkə ka
ndəghwə mbəzli Hyala səəkə na, ta kwəmavə məgapa pəərə ghən tərəŋw
na dzaa kərə ma dza ghwəy ghalaɓa, ghəci na piy tsaa kəɗi ma.

Gəzə kwəma kaa gwəla

5 Ghwəy kwərakwə kiy gwəlay, ɗim fəti va mbəzli dikəɓa ghəshi ni
kaa ngəŋwəy. Ghwəy gwanaŋwəyəy, ka kəli ghən tsa ci tsahwəti ndə ya
tsamaɓa ci mbə ghwəy ma, ə pə ghwəy kəkəəti ghən tsa ghwəy kwa jipə
ghwəy. Sa nzanay, a Zliya Hyala gəzəkə:
Kar Hyalaa zləɓa kwəma mbəzliy kəli ghən tsa shiw,
kaa mbəzliy mənti ghən tsa shi jəw jəw
ka naa məni wəzə hwər, kə.
6 Ghənzə tsəgha kiy, məntim ghən tsa ghwəy jəwə kwa kwəma Hyala kwa
bərci, nza ghənzə mbəə fə dikəə dzəti ghwəy fəca ka na tarəvə.
7 Ya nama zəzə kwəma nata ghwəy taŋətəŋwəy bərci gwa'ay, zlatanavəm
kaa Hyala kwətita mbə dəvə nzə. Sa nzanay, kən ghwəy na məhərli nzə
ya hwəmɓa.

Kwa kərni gəzə kwəma ghənghən ghənghən

8 Ma pə ghwəy məntiy, war kəŋə pə ghwəy fəy məhərli ghwəy ka
ndəghwə ghən tsa ghwəy wəzə. Sa nzanay, mbə dəzlimmə na ndə mbəz
tsa ghwəmmə, ghəci ghəci *ndə jaka tsa Hyala, nja zhəl, ka pəla kwal
ta ngəɗimməə dzəmbə məni *kwəma jikir na, ta mbəə zamti piy tsa
ghwəmmə, njasa ka zhəl vaa nza mbə zhəzhəni mbə pala sə ta kəsə,
ta pərə.
9 Garəŋwəyəm lə bərci tə kwəma Hyala va ɓanavə ghwəy nefer ghwəy.
Ə pə ghwəy zhananci ghən, sa nzanay, a ghwəy sənay, war tsəgha sa
nihwəti ngwarməhiŋwəy kwa kwal Yesəw tə hiɗi gwa'a ngəra'wə tsa va
kwərakwə, njasa sa ghwəy va.
10 Ma ləy hwəm ngəra'wə tsa dza ghwəy vaa sahwə gar vici jəw dzaa nza
kiy, ma nza Hyalaa gwəranti va tə zhəhwər kərniy gwəmantəŋwəy də'wə
ghən tsa nzə, ka məntəŋwəy ka mbəzli gaga ni, mba'a dzaa ndaŋwəy

---

5:1 **5:1** 1:21 **5:2** **5:2** Zhŋ 21:15-17; SləniKY 20:28; 1Tim 6:5 **5:3** **5:3** 2Kwər 1:24; Flp 3:17; Tit 2:7 **5:4** **5:4** 1Kwər 9:24-25; 1Pi 1:4 **5:5** **5:5** Fir 3:34; 29:23; Ef 5:21; Zhk 4:6 **5:6** **5:6** Zhk 4:10 **5:7** **5:7** Cem 55:23; Mt 6:25-30; Flp 4:6 **5:8** **5:8** Cem 22:14; 1Tes 5:5-8 **5:9** **5:9** Ef 6:11-12; Zhk 4:7 **5:10** **5:10** 1Tes 2:12

bərci ta mbə ghwəy garə dzəŋ dzəŋ kwa kwal tsa nzə. Hyala vay, ghənzə haraŋwəy na, ta mbə ghwəy kwəmavə dikə tsa nzə tərəŋw tsa, pa' kwa ndimndim, tə mbərkə jakəva tsa ghwəy lə Yesəw *Kəristəw.
11 War mbə dəvə Hyala va kə bərci ya pa' hwəmɓa. *Amin.

Kwa kərni səkwəva

12 A ngwarməhira mbə nəw Yesəw, zliya jəw na na tsasləghəŋwəy yay, ghəy lə Shilasə tsasli na. Ghəci zəmərə tsa mbə nəw Yesəw slar tsa. Ma zliya nay, ə ɗee mətsəhəŋwəy bərci li, ka gəzaŋwəy: «Wəzə hwər tsa Hyala va nza ghwəy mbəy, ghəci na sa wəzə tsa, ka zlay nəw ci ghwəy ma» pən, va tsəgha tsasliŋwəy ya zliya na.
13 A mbəzliy nəw Yesəw tikə mbə məlmə *Babilaŋw səkwəŋwəy tərəŋw. Hyala tsəhavəshi na, njasa tsəhavəŋwəy na va kwərakwə. Mbə səkwəŋwəy na zəghwee Markə kwərakwə.
14 Səkwətim ghən tsa ghwəy kwətiŋ kwətiŋ tsa ghwəy, lə hwətəməva nja ngwarməmmə kwa hwər tsa kwətiŋ tsa.
Nzəyəy zərkə tsa Hyala lə ghwəy gwanaŋwəy, ghwəy mbəzliy nəw Yesəw *Kəristəw. Ava tiɓa kərayee, nza ghwəy nza ki.

5:12 5:12 Shilasə: 1Tes 1:1 **5:13 5:13** Mark: Flm 24 **5:14 5:14** Rm 16:16; 2Kwər 13:11

Kwa baka zliya tsasliti
Piyer
Kwəma dza ghwəmməə gha sənataa dzəkən zliya na

Piyer ntsa ta səɗa Yesəw tsasli na zliya na. Kaa mbəzliy nəw Yesəw tə hiɗî ghənghən ghənghən tsasliti na, aa niy tsaslanaghəshi nahwəti kwa taŋa (nighəm mbə vəh 3:1). Ma ghala vəghwə tsa tsasli na nana zliyay, aa niy sənay ndal təree ta mətiw kə (nighəm mbə vəh 1:14). A dî na mbəzli kəsəvə kwəma Hyala ɓananavəshi na va bekir dəvə, əntaa ghən tsa shi taa zay ti, va tsəgha tsaslanaghəshi na zliya na ki.

Avanay njasa nəwva kwəma mbə zliya na:

Vəh 1 Piyer gəzanshi kaa mbəzli va njasa nza dimə tə har tsa harvəshi Hyala, ka canshi njasa dza ghəshiy məni sa ɓanavə ghəshi nefer shi kaa Yesəw, ka gəzanshi njasa nza kwəma Kəristəw va ka sa kataŋ na, ghəci Piyer dəʼwə ghən tsa ci na, ndə ndəgha fəti ta nzəy tsa nzəyəhwə Kəristəw tikə tə hiɗî.

Vəh 2 Piyer gəzanshi a ghəshi ndəghwə ghən tsa shi wəzə va mbəzliy ɓənipə nəw kwal Hyala va dzar kwa dzərvə. Ka ɓənipə shi vay, kwəma jikir na ghənghən ghənghən ka ghəshiy məni, war ngəɗî mbəzli Kəristəw ta nəw kwal tsa shi va na na mbəla ghəshi gwaʼa tsəgha.

Vəh 3 A gəzanshi Piyer wəzə wəzə, ma Yesəw naciy, zhəghəkəvay naa dzəti hiɗî diw. Sa nzanay, a ndəghə na mbəzli tsati titihwə tsa shi ka na gha səəkə.

Səkwəpə

1 Yən tsasli na zliya na, yən yən Shimaŋw Piyer, ndə kwal tsa Yesəw *Kəristəw, zhini ndə sləni tsa cee diɓa. Kaa ngəŋwəy ghwəy shiy ɓanavə nefer ghwəy kaa Yesəw Kəristəw tərəŋw tərəŋw njasa ɓanavə ghəy ni ghəy va kwərakwə. Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw, ghəci Hyala ghwəmmə mənti na tsəgha, sa nzana lə kwal tsa nzə ghəci məni kwəma.
2 Məntəŋwəy wəzə hwər tsa nzə Hyala mbaʼa ndaŋwəy zərkə, səvəri mbə səni tsa sənata ghwəy Hyala ghəshi lə Ndə sləkəpə Yesəw.

Jihəvam ta mbə nzəy tsa ghwəy nzaa sa wəzə tsa

3 A Yesəw *Kəristəw ndammə bərci ta mbə ghwəmməə sənata Hyalaa tsəhavəmmə, nza ghwəmmə mbəə nzəy li mbə dikə tsa nzə, lə mbə wəzə tsa nzə. Dza na lə bərci ci dikə ni kiy, mbaʼa ndammə ya nimaɓa shiy kama va ghwəmmə ta mbə ghwəmməə kwəmavə yəwən piy, lə ta mbə ghwəmməə dza njasa təɓanta na kaa Hyala.
4 Ava lə kwal tsa tsəgha tsa ndammə na shi tərəŋw ni va niy gəzəkə na ɓəmməshi ghala kwataŋata. Shi vay, shiy lə dimə ti shi tərəŋw na ghəshi va ghwəmmə. Ma mənti na tsəghay, ta mbəə nza sa ka ghwəy kwəmavə shi gəzəkəŋwəy na vay, nza ghwəy mbay mbəliŋwəy va shi gəmgəm ni va zapə tikə tə hiɗî, ma nza kwəma ghwəy nzaa sa kwətiŋ na lə Hyala.

1:2 1:2 Zhəwdə 2 **1:3 1:3** 1:16-17; Ef 1:3 **1:4 1:4** Rm 5:2; Zhk 1:14-15

5 Va tsəgha nə ya ngəŋwəy kiy, ləy hwəm sa ɓanavə ghwəy nefer ghwəy
kaa Hyalay, ə pə ghwəy jihəva ta mbə dza ghwəy təɓə kwa kwal Hyala.
Zhini diɓay, nza ghwəy pəla məniŋwəy ka mbəzliy sənata kwəma.
6 Ləy hwəm sa ka hwəy sənata kwəmay, nza ghwəy pəla məniŋwəy ka
mbəzliy mbay ndəghwə ghən tsa shi. Ləy hwəm nava ɓa na, ka mbəzli
ka sə'wa kwəma. Ləy hwəm sə'wa kwəma na, ka pəla məni ka mbəzliy
ɗanta fəti kaa Hyala.
7 Ləy hwəm ɗi fəti kaa Hyala ki na, nza ghwəy pəla məniŋwəy ka
mbəzliy ɗiva kwa jipə shi, ka ɗi nihwəti mbəzli gwanashi.
8 Ma sa ka gəla məni shi tsəgha ni va təhəshi mbə ghwəy tərəŋw kiy,
ta ɓəŋwəy bərci dza ghəshiy dza, ta mbə ghwəy dza kwa kwəma kwa
kwəma lə mətsəhə sənata kwəma Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw.
9 Ma ntsa kama gəla məni kwəma tsəgha na va mbə nəfə tsa ciy, nja
ghwəlfə na. Ka nay pi naw. Dəŋwəzl zamti na ghən ta kwəma ci jikir na
niy yaɓanamti Hyala.
10 Va tsəgha na kiy ngwarməhiray, jihəvam lə bərci ghwəy tərəŋw, ta
mbə ghwəy kəsəvə məni kwəma haraŋwəy Hyala va, tsəhavəŋwəy na ta
məni nzə. War mba'a pə ghwəy kəsəvə məni nzə tsəghay. Ka dza ghwəy
tərəŋwəy dzəmbə məni *kwəma jikir naw.
11 Ghalaɓa kiy, ghəpə tiɓa ya jəwəw, ta ghwənamtəŋwəy kwal dza Hyala
ta dzəti pətsa sləkə Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw ghəci ndə mbəlimmə.
Ma pətsa va kiy, pa' kwa ndimndim dza ghwəmməə nza ti.
12 Va tsəgha nzana, war mbə zhinee gəzaŋwəy kwəma va. Ya tsəgha
sənata ghwəy gwanata, mba'a ghwəy garəŋwəy lə bərci tə kwəma kataŋ
na va ɓənivə ghwəy.
13 Ghala vəghwə tsa nzee tə ghwəməra tikə tə hiɗiy, e sənay, wəzə na
yən zhiniy gəzaŋwəy kwəma va ta mbə ghwəy nza fərghə fərghə.
14 Sa nzanay, e sənay, dikə tərə vəghwə tsee tə hiɗiw, tsəgha niy gəzara
Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw niy nza.
15 Ava va tsəgha dzee jihəva ta məni ya namaɓa kwəma mbata bərcee
məni nzə nana. Ta mbə ghwəy zəzə kwəma va taa nza, ya hwəmɓa nzə,
ləy hwəm sa kee mətira.

Mbəzliy nay dikə tsa nza Yesəw li lə mətsə shi

16 Kwataŋay, a ghəy niy gəzaŋwəy njasa niy səəkəy Ndə sləkəmmə
Yesəw *Kəristəw lə bərci ci dikə ni. Əntaa ghwəy taa bərkə na, kwəma
nja mbəraghwəti ka məndi vaa pəghəvəə slatəŋwəy ghəy, pə ghwəy ma.
Lə mətsə ghəy nay ghəy dikə tsa Yesəw Kəristəw.
17 Ghala vəghwə tsa ɓanci Didi Hyala shəndəkə lə dikə kaa Yesəw
Kəristəwəy, tiɓa niy nza ghəy. Mba'a ghəy favə Hyalaa taŋəti shiy
gwanashi tə dikə ghənzə mbə gəzə, a kəy: «Favə tə ghwəy, ava ghəci
na zəghwee ɗee, tərəŋw yən vəshi ti» kə.
18 Ghala gəzə na va kwəma vay, tiɓa niy nza ghəy də'wə ghən tsa ghəy
kwasəbə Yesəw Kəristəw mə kəlaŋ tsa ɗewɗew tsa. Mba'a ghəy favə gaka
məli va lə slimim ghəy, ghənzə mbə gəzə kwəma səəkə mə ghwəmə.
19 Sa nata ghəy kwəma va tsəgha ki na, mba'a ndaŋəy bərci tərəŋw, ta
zləɓa kwəmaa niy gəzəkə ka gəzəkə kwəma Hyala va niy nza. Wəzəɓa
məni ghwəy məhərliy dzəkən kwəma va na kwərakwə. Sa nzana, kwəma
vay, nja ghwə kwa gərkəwa vaa tsə ka məni waŋ mbə kwəsli na. War ə pə

1:5 1:5-6 Tit 2:11-12 **1:6 1:6** Gal 5:22-23 **1:7 1:7** Gal 6:10 **1:11 1:11** 2Tim 4:18; Ndə mbəlipə: 2:20; 3:18; Tit 3:6 **1:12 1:12** Zhəwdə 5 **1:14 1:14** 2Kwər 5:1; 2Tim 4:6; Zhŋ 21:18-19 **1:16 1:16-18** Mt 17:1-8 **1:19 1:19** Cem 119:105; Rm 1:2; 13:12; 1Pi 1:10-11

ghwəy məni məhərliy dzəkən pa' sa ka pi waliy, fəcava kiy, Yesəw ghəci
sasərkwə kwa kəɗi pi na, ta tsahwəy dza na ta məniŋwəy waŋ pi mbə
nefer ghwəy.
20 Kwa taŋa kwəma ɗee ghwəy sənata wəzə wəzəy: Kwəmaa niy gəzəkə
ka gəzə kwəma Hyala va niy nza mba'a ghəshi tsaslati tə Zliyay, səvəri
mbə sənata kwəma ndə ngəri niy səəkə kwəma vaw, ghəshi lə sənata
kwəma shi niy ɓə na kwəma vaa səvəriw.
21 Sa nzanay, kwəma tiɓa mbə kwəma ghyaghya tsasliti ka gəzə kwəma
Hyala, mba'a ghəshi tsasliti lə sənata kwəma shiw. *Safə tsa Hyala
ɗewɗew tsa niy səəkəy naa dzəmbə məhərli shi, maa niy gəzə ghəshi
kwəma gəzanshi Hyalaa səvəri.

2

Kwəmaa dzəkən ka ɓənipə nəw kwal Hyala dza kwa dzərvə

1 Njasa niy tsahwəshi ka gəzə kwəma Hyala ka dzərvə va mbə mbəzli
Hyala mbəradzəy. Tsəgha dza nihwəti ka ɓənipə nəw kwal Hyala dza kwa
dzərvəə tsahwəshi mbə ghwəy nana kwərakwə. Ta səəkə dza ghəshi ta
ɓəniŋwəy kwəma dzərvə. Saa dzaa zantəpə. Dzəghwa fiyəkə ghəshi dzaa
ndəghamti Ndə ɓənipə kwəma tsaa niy mbəlantishi mbə kwəma shi jikir
na. Mbə kwəma məni ghəshi va tsəgha nay, kwa kwəma jəw na, ta səəkə
dza Hyalaa zamtishi.
2 Kwal mbə mbəzliy dzaa nza mbə nəw kwəma shi va ha'wə ha'wə naw.
Tə mbərkə kwəma shi va tsəgha ki na, ka mbəzli dza ka gəzə kwəma
gəmgəm naa dzəkən kwal Hyala tsa kataŋ tsa.
3 Ka ɓənipə kwəma dzərvə vay, tərəŋw ka ghəshiy maw shi mbəzli. Ka
ghəshiy dza na, ka slasla dzərvə, ka ngəɗiŋwəy ta mbəə kwəmavə shi
ghwəy. Mbəradzəta slanti Hyala ngwəvəə dzəkən shi, kwa kwəma jəw
na kərəp dza naa səəkəə zamtishi.
4 Ya ka kwal Hyalaa niy məni *kwəma jikir na niy nzay, niy zlashi
Hyalaw. Aa niy kəəsəvəshi, mba'a shakambəshi mbə ghwə, mba'a niy
zlashi mbə kwəsli ɗikwəɗikwə na, pa' fəca dza Hyalaa səəkə ta məni
ngwəvəə dzəkən mbəzli.
5 Ya mbəzliy niy məni kwəma jikir na mbəradzə ghala vəghwə tsa kar
*Nəwe kwərakwəy, niy zlashi Hyalaw. Aa niy ghwənikə yam təhay pətsa
tə hiɗi, mba'a ghəshi zamti mbəzliy niy məni kwəma jikir na. War Nəwe
ghəci saa niy gəzəpə kwəma kataŋ na na saa niy mbəliti na, mba'a mbəzli
ci mbərfəŋ kwasəbə.
6 Mbəzli mbə məlmə *Səɗəm lə *Gwəmər diɓay, a Hyala niy slakən
ngwəvəə dzəkən shi, bərkiɗə ndamtishi lə ghwə, lə məlmə shi gwa'a.
Mbə kwəma va tsəgha kiy, ə camshi na kaa mbəzliy yi ma fəti və, ta
mananshi ngwəvə dza na tsəgha, kə.
7 Ghala pətsa va na, mba'a Hyala niy mbəliti *Ləwtə. Sa nzana, ntsaa
məni kwəma ɗi Hyala ghəci. Dalalay Ləwtə niy nza mbə sa ngəra'wə va
nəfə tsa ci sa zhanci na, va kwəma jikir na məməni mbəzli.
8 Sa nzana, war mbə shi Ləwtə niy nzəyəy tsəgha lə wəzə tsa ci vay,
mətsə ci na, mbə nata kwəma shi va jikir na məni ghəshi, ka favə, na
gəzə ghəshi gəzə gəzə na lə sləmə ci vici va vici va. Dzəghwa tərəŋw
nəfə tsa ci ka zhanci, sa ɗi ma na tsəgha ki.

1:21 1:21 2Tim 3:15-16 **2:1 2:1-22** Zhəwdə 4-13 **2:1 2:1** Mt 7:15 **2:3 2:3** 1Tim 6:5 **2:4 2:4** 1Pi 3:19-20; Zhəwdə 6 **2:5 2:5** 3:6; 1Pi 3:20 **2:6 2:6** Ghava 19:24-25; Lk 17:29; Zhəwdə 7 **2:7 2:7** Ghava 19:1-16

9 Ma mbə gəla kwəmaa məmənta va tsəgha lə mbəzli mbəradzə vay, ə
citəmmə na, njasa sənay Ndə sləkəpə, kwal tsa dza naa mbəli ni ci mbəzli
səvəri mbə kwəma ngəra'wə tsa kən shi, lə njasa sənay na pətsa dza naa
fə mbəzliy məni kwəma jikir na ti, kala ndəghə vici dza naa sla ngwəvə
shi ti ta sanshi ngəra'wə.
10 Kwatama dzəkən mbəzli nja mbəzliy ɓəliti məni va war shi səkwa
hwətəl tsa shi ti, dzəghwa mba'a ghəshi zhəghəti dikə tsa Hyala, ka shi
kama vəri ti.
Mbəzli ka ɓənipə nəw kwal Hyala va dza kwa dzərvə na shi gəzaŋwəy
ya va kwəma shi. Ma na nashiy, shi gwərsə ghəshi və tiɓa ya jəwəw!
War kwəmaa kəli ghən tsa shi ka ghəshiy məni gwa'a tsəgha. Dza mba'a
ghəshi fati ndərə tə kwəma mbəzli Hyala dikə dikə ni mə ghwəmə, ka
tsəərəshi.
11 Ya ka kwal Hyala, ghəshi shiy taŋəti ka ɓənipə nəw kwal dzərvə va
tə dikə lə bərciy, pəla tsəərə mbəzli Hyala va dikə dikə ni mə ghwəmə
ghəshi kwa kwəma Ndə sləkəpəw.
12 Ka dzərvə vay, war kwəma kama ghən tiy məni ghəshi. Ka məni shiy
nja shəkwadeshi yakə məndi ta həənishi gwa'a tsəgha. Dza ghəshi tapə
dzəmbəshi mbə tsəərə shi kama kwal tsa shi li shi, shi sənashi ma ghəshi.
Na kwa gwa'a nay, ta bakwamtishi dza Hyala, njasa ka məndi vaa bəkwə
shəkwadeshi kwərakwə.
13 Ta zhananshi ngəra'wə tsa shi dza Hyala, njasa sanamiy ghəshi va kaa
nihwəti mbəzli kwərakwə. War shi gəmgəm ni ɗi vəgha shi ka ghəshiy
məni, ka vəshi tərəŋw ta mənishi ya havəghwə. Ka ghəshiy dzay, ka
nzəy lə ghwəy, ka zəmə shiy kwa pətsa kwətiŋ tsa lə ghwəy. Ha'wə
tərəŋw nava kwəma tə ghwəy tsəgha ki. Ka ghəshiy dzay ka vəshi ta
ngəngəɗiŋwəy.
14 War pala mi'i mbə ghi ta ghwərghwər gwa'a tsəgha na nashi kwəma
kavə ghəshi. Ka dali vəgha shi va məməni shi jikir ni tepəw! War ka
pəla ngali mbəzli daw daw bərci ni kwa kwal Hyala, ta shikəshiy dzəmbə
kwəma jikir na va. War gəna ka ghəshiy ɗiy dzəghwa jəba shi na nashi.
Niva mbəzliy, mbəzli bazlamti Hyala na ghəshi.
15 Na nashiy, a ghəshi səəməshi kwa kwal tsa kataŋ tsa, ka zləŋərəshiy
dzəmbə gamba lə dza shi. Mba'a ghəshi nəwhwə səəbə tsahwəti ntsa
mbəradzə va, niy nə məndi *Balam, kə məndi slən tsa ci, zəghwə Bəwsər.
Saa niy ɗi vaa məni war kwəma jikir na, ta mbə ghəciy kwəmavə gəna ti.
16 Dza mba'a Hyala naɓəti Balam *ndə gəzə kwəma Hyala tsa va, va
jikir tsa mənti na va. Ghala vəghwə tsa vay, mba'a kwantəmca gəzanakə
kwəma nja ndə ngəri, kwəmaa səəkə maa mənta. Mba'a makəti ndə gəzə
kwəma Hyala tsa va nəghətaa ghəci məni kwəma dishəti dishəti na va.
17 Ma gəla mbəzli nja shi gəzaŋwəy ya niy, yəmyəm na kwəma shi, lə
pətsa mbəsəshi yam ti. Yəm ghəshi lə kwəleɓi van tsaa sliy va, mba'a
safə pamtishi. A Hyala gwəmanti pətsa dza naa kəlishi kwa, mbə kwəsli
tərkwəsl na.
18 Ka ghəshiy dzay, ka məni fəgə lə pə'wə kwəma kama ghən ti zlaŋzlaŋ.
Ka məməni shi maw vəgha ndə, ta mbə ghəshiy zhiniy ngəɗəhwə mbəzliy
niy mbəlikəvashi vaa səvərishi mbə mbəzli mbə kwəsli diɓa.
19 Ma ka mbəzliy pə'wə shi va vaa ni kaa mbəzli ka ghəshi vaa ngəɗiy:
«Ghwəyəy, kwəmaa dzaa sləkəŋwəy tiɓaw! Ghwəy dza naa gwəra ghən

---

2:9 2:9 Zhəwbə 4:7; 1Kwər 10:13; ShiZhŋ 3:10 **2:10 2:10** Zhəwdə 7-8 **2:11 2:11** Zhəwdə 9 **2:12 2:12** Zhəwdə 10 **2:13 2:13** Zhəwdə 12 **2:14 2:14** Mt 5:28; 2Tim 3:6 **2:15 2:15** Bəla 22:7, 17; Zhəwdə 11 **2:16 2:16** Bəla 22:28-31 **2:17 2:17** Zhəwdə 13 **2:19 2:19** Zhŋ 8:34; Rm 6:16

tsa ghwəy» ka ghəshiy ni. Ya ghəshi də'wə ghən tsa shi, ghəshi ka gəzə kwəma va na, mevivi kwəma jikir na va dzaa zamtishi ghəshi diɓa ki. Sa nzana, ya namaɓa kwəma nza bərci ndə daw vəy, mava tsa nava kwəma na ndə.

20 Mba'a kə ndə niy sənay Yesəw *Kəristəw Ntsaa sləkəmmə, Ndə mbəlimmə, mba'a mbəlikəvərivay mbə dəvə bərci shi tikə tə hidi dzaa zamtəpə, zhini na, mba'a zhini zhəghəghəvay ləy hwəm ka zhini ghəshiy məni mazə dzəkənəy, kwa kərni kwəma mbəzli vay, gəmgəmta dza naa nza. Wəzəɓa na kwa taŋa diɓa.

21 Wəzəɓaa niy ghati ma ghəshi sənay kwal Hyala niy nza na, kən na nzana, mba'a ghəshi sənamti shi di Hyala, lə ni di ma na gwa'a na, dza mbərəkə, ghəshi zlata məni kwəma gəzanakəshi Hyala ɓa.

22 Ma kwəma mənti ghəshi va tsəgha na kiy, war we' kwəma gəzə məndi va mbə zliya lə fir na. Saa ni va: «Kiri zhiniy zəhwə vənəhwə tsa ci» kə. Zhini na, ma kə ɓa na: «Ngərdə tsa yaɓanti məndi dewdew tsa zhiniy hənambəvay mbə rədiɓə ɓa» kə.

3

*Ta zhəghəva dza Yesəw *Kəristəw zhəkə*

1 A madigahira, avanata kwa baka zliya na sana tsasliŋwəy ya. Ma kwəma pəlee mbə zliyahi tsasliŋwəy ya va bakə ni gwa'ay: ə dee gəzaŋwəy shi sənashi ghwəy mbəradzəshi ta mbəə fərghə məhərli ghwəy ta təkəə dzəkən shi wəzə wəzə.

2 Ka dee ghwəy zamti ghən ta kwəmaa niy gəzə ka gəzə kwəma Hyala dewdew ni mbəradzəw. A Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw ghəci ndə mbəlimmə ghwənikəŋwəy ka kwal ci ta ɓəniŋwəy shiy. Kwəmaa niy gəzaŋwəy na va səvəri kwa miy shi ta məni ghwəyəy, əntaa ghwəy zamti ghən ti diɓa ma.

3 Ma kwəma gwərantee di ghwəy sənata wəzə wəzəy, ge'i lə kwa kərni vəghwə na, ta tsahwəshi dza nihwəti mbəzli, ka məməni shi gəmgəm ni di vəgha shi, mbəzli vay, ta sawaŋwəy dza ghəshi.

4 Ma dza ghəshiy niy: «Ya sa nə Yesəw ta zhəghəva dzee zhikə, kə kiy, kwəma na tsahwə ma na kia? Avanay sanay, a jijihimmə bəkwəshi, shaŋ ghəci ta zhikəy. War njasaa niy nza shiy va ghala ghava hidiy, tsəgha tsəghavashi na ghəshi sana nashi» dza ghəshiy ni.

5 Gəla mbəzli tsəgha ni vay, a ghəshi sənay: «Lə kwəmaa səvəri mbə miy nzə niy mənti Hyala hidi lə ghwəmə, mba'a ɓəkəvəri hidi mbə yam, mba'a təhəvəri kar hidi lə yam» kə ghəshi, lə di shi zləɓa ma ghəshi kwəma va.

6 Lə yam ɓəkə naa dzəti hidi niy zamti Hyala kwa taŋa shiy niy nza tikə tə hidi diɓa. Sa niy səəkəshi yaməy, mba'a ghəshi zləghwəhwə pətsa tə hidi gwa'a gwa'a.

7 Tsəgha na kwəma ghwəmə nata ghwəmmə na, lə hidi ni gwa'a sənzənva. A Hyala gəzəkə: «Lə ghwə dza ghəshiy ndiva» kə. Sa nashi ghwəmmə tsa sənzənvay, Hyala zlazlashi na di, ka ndəghə vici dza naa səəkə ta sla ngwəvəə dzəkən mbəzli jikir ni di ma fəti və, ma nza zamtishi gwa'a ki.

2:20 2:20 1:11; Mt 12:45 **2:21 2:21** Lk 12:47-48 **2:22 2:22** Fir 26:11 **3:1 3:1** 1Pi 1:1 **3:2 3:2** Zhəwdə 17 **3:3 3:3** Zhəwdə 18; 2Tim 3:1 **3:4 3:4** Zher 17:15; Ezhek 12:22; Mt 24:27, 48-51 **3:5 3:5** Ghava 1:6-9; Ebr 11:3 **3:6 3:6** 2:5; Ghava 7:11-21; Mt 24:37-39

8 A madigahira, a kwəma tiɓa kwətiŋ kala gar za ghən ghwəy ti: Va Ndə
sləkəpəy, piya bələkwə məŋ na, ghala mbə lə vici kwətiŋəw, vici kwətiŋ
na, ghala mbə lə piya bələkwə bələkwə məŋəw.
9 Ma kə nihwəti mbəzli mbə təkə kwəma shiy: «Ka məni kwəma nzə
kwa sləkəpə kyaŋwkyaŋwəw, kwəma gəzəkə na, ta mən dzee kəy, ka
məni naw» kə ghəshi. Mbalaa tsəgha na kiw. A na Kwa sləkəpəy, ta
məni kwəma gəzəkə na va dza na. Ghwəy ndəghə na. Sa ɗi na mbəzli
gwanashiy səəkə ta tsati titihwə kaa ngəta va kwəma shi jikir na, a ghənzə
pəlashi mbə nəfə tsa nzə. Sa nzana kala ɗi ghənzə ndəə zay ya kwətiŋ.
10 Ya tsəgha nzə kiy, sa ka vəghwə tsa va bərkəy na, ta zhəghəva dza Ndə
sləkəpə Yesəw Kəristəw səəkə. Na kataŋ kataŋ na nanzəy, war vətəghə
dza naa səəkə njasa ka ndə ghəli vaa səəkəə dzakə ndə ta ghəli. Fəcavay
tərəŋw dza mbəzliy favə gaka, ka taŋəti dərazli van səəkə mə ghwəmə.
Ka ghwəmə dza na, mba'a zata. Mba'a ghwə dzaa səəkəə ndəhwə shiy
dzəy tə ghwəmə gwanashi. Cəke' dza hiɗi ni, lə shi ti shi gwanashiy zashi
kwərakwə ɓa.
11 Njana nzana tsəgha shi va dzaa zamtəvashi kiy, ə pə ghwəy məni
məhərliy dzəkən nzəy tsa ghwəy. Ɗewɗew kə nəfə tsa ghwəy kwa kwəma
Hyala, ka ɗi fəti və mbə kwəma gwanata.
12 Ə pə ghwəy ndəghə vici dza Hyalaa səəkə ti. Ɗikəvaŋwəyəm ta məni
kwəma wəzə na, a vəghwə tsa va mbəə mbatsəvaa səəkə. Fəca vici va
dza ghwəməə ndita, ka zata kwəɗəp. Shi mə ghwəmə gwa'a gwa'a na,
mba'a ghəshi ndishi kala tərə shiy ya jəw.
13 Ma kə Hyala kaa ngəmmə kiy, ghalaɓa na ta zhini dzee ngatəŋwəy
nahwəti ghwəmə 'war'war na, lə hiɗi 'war'war ni, kə. Pətsa vay, ka dza
mbəzliy məni *kwəma jikir naa nza tiɓaw. War mbəzliy məni kwəma ɗi
Hyala na shiy dzaa nza tiɓa. Ava ghənzə na kwəma ndəghə ghwəmmə
sana.
14 A madigahira, va tsəgha ɗee gəzaŋwəy ki, njana nzana mbə ndəghə
vici va ghwəyəy, ə pə ghwəy jihəva ta məni kwəma wəzə na. Ta mbəə
nza, sa ka na səəkəy na, nza kəsaŋwəy ɗewɗew kala kwəma rəɗa rəɗa na
mbə nzəy tsa ghwəy. Nza ghwəy mbəə kwəmavə zərkə kwa jipə ghwəy
li.
15 Sənay tə ghwəy, sa nay ghwəy tsa Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw kala
səəkə kyaŋwkyaŋwəy, ə ɗi na mbəzliy kwəmavə kwal, ta tsati titihwə tsa
shi ta mbə ghəshiy mbəlishi. A Pəl zəməmmə tsa mbə nəw Yesəw va ɗi
ghwəmmə tərəŋw tsasləghəŋwəy kwəma va tsəgha ɓa. Hyala ɓanavə na
sənata kwəma, ta mbə ghəciy tsasliŋwəy kwəma va tsəgha.
16 Tsəgha ka Pəl gəzə kwəmaa dzəkən kwəma va kaa mbəzli mbə
nihwəti zliyahi ci tsasliti na ɗaŋ ni gwa'a. Mbə nihwəti zliyahi Pəl tsasliti
nay, a kwəma mbə shi caslakəta dalala ta favə ndə. Ka nihwəti mbəzliy
sənata ma kwəma va kama bərci kwəma Hyala mbə nefer shiy dza na,
mba'a ghəshi ghavəə zhəghanti kwəma va. Ka laɗamti kwəma ɗi kwəma
vaa gəzə. Tsəgha sənaɓəshi ghəshi mbə zhəzhəghə nihwəti kwemer dzar
mbə Zliya Hyala dzar kwa kwal tsa gəmgəm tsa. Mbə kwəma məni ghəshi
va tsəghay, ngwəvə Hyalaa mbahə ghəshiy dzəkən ghən tsa shi.
17 Na na ghwəy kiy madigahiray, ava ghəy gəzaŋwəy kwəma va, mba'a
ghwəy favə gwa'a gwa'a, va tsəgha gəzaŋwəy ya. Mənim məhərli tərəŋw
vantaa mbəzliy yiɗi kwəma Hyala va ghavəə ngəɗəhwəŋwəy dzəmbə

3:8 3:8 Cem 90:4 **3:9 3:9** 3:15; 1Tim 2:4 **3:10 3:10** 1Tes 5:1-2; 1Pi 4:7 **3:12 3:12-13** Ezay 60:21; 1Kwər 6:9; ShiZhŋ 21:1, 27 **3:15 3:15** 3:9; Rm 2:4 **3:17 3:17-18** Zhəwdə 24-25 **3:17 3:17** Mk 13:5; 1Kwər 10:12; 1Pi 4:7

kwəma shi va, mba'a ghwəy taa shikəŋwəy gəm. Ka zləɓa ghwəy ghəshiy
ngaɗantəŋwəy tə kwəma Hyala kəsəvə ghwəy va ƀekir dəvə ma.
18 Ma pə ghwəy məntiy, mətsəhə pə ghwəy mətsəhə kəli ka dza kwa
kwəma, lə nəw kwəma Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw Ntsaa mbəlimmə,
a ghəci mbəə mətsəhə məniŋwəy wəzə hwər tsa ci ka mətsəhə ghwəy
sənay kwa kwəma kwa kwəma.
Fal slən tsa ci mbəzli tə hiɗi gwanashi, ghala ndatsə ka dzar pa' kwa
ndimndim. *Amin. Ava tiɓa kərayee ki, nza ghwəy nza.

3:18 3:18 1:11

Kwa taŋa zliya tsasliti
Zhaŋ
Kwəma dza ghwəmməə gha sənataa dzəkən zliya na

Ma zliya nay, tsasliti slən tsa ci ntsaa tsasli mbəw. Ma kə nihwəti mbəzliy, Zhaŋ ntsa ta səɗa Yesəw tsasli na. Sa nzana, kwəma tsasliti na mbə gha tsasli zliya nay, aa ɗi yəməva lə Yəwən kwəma wəzə na va tsasliti Zhaŋ, kə ghəshi. Nanzə kiy, gəzəkəvəri Zhaŋ bazhə bazhə naciw. Nda kaa ka wa tsasliti na zliya nay, sənay məndiw. Ma kə nihwəti mbəzliy, kaa mbəzli ghənghən ghənghən tə hiɗi ka Azəy tsasliti na, kə ghəshi.

Avanay njasa nəwva kwəma mbə zliya na:

Vəh 1:1 pa' tə vəh 2:1-17 Zhaŋ gəzə kaa mbəzliy nəw Yesəw, a ghəshi nzəy mbə waŋ pi, mba'a ghəshi sənay, a Yesəw pəlata kwəma shi jikir na, kə ghəshi. Mbə nzəy tsa shi va kiy, ka ɗi nihwəti mbəzli.

Vəh 2:18-29 Njasa dza ka jakə Kəristəw tsahwəə dzəmbə mbəzliy nəw Yesəw.

Vəh 3 Njasa dza məndiy sənashi ndərazhi Hyala.

Vəh 4:1-6 Njasa dza məndiy mbay təra ghalaa dzəghwa na kataŋ na kwəma lə dzərvə.

Vəh 4:7-21 Ntsaa ɗi mbəzliy, Zəghwə Hyala na. Mba'a kə ndəə ɗi Hyalay, ta ɗi ndərazhi Hyala dza ndə kwərakwə.

Vəh 5 Zhaŋ gəzə njasa təɗanakən mbəzliy nəw Yesəw kaa shi tə hiɗi. Zhini mba'a gəzata kwəma jəwəə dzəkən kwəma gəzəhwə naa dzəkən.

Gəzə kwəmaa dzəkən ntsaa ɓəmmə piy

1 Avanaŋəy tsasliŋwəy zliyaa dzəkən ntsa nza slən tsa ciy «Kwəma Hyala» saa ɓanshi piy kaa mbəzli. Kwəma vay, madi Hyala ta nga shiy gwa'a gwa'a na ghənzə tiɓa. Ntsa har məndi vaa Kwəma Hyalay, a ghəy favə ghəciy gəzə kwəma, ka nay ghəy lə mətsəhi ghəy, mba'a ghəy nay wəzə wəzə, ka dapəhwə lə dividivi ghəy.

2 Ghala pətsa səəkə ntsa har məndi vaa «Kwəma Hyala» ta civa kaa mbəzliy, a ghəy nay. Va tsəgha ndəgha ghəy fətiy dzəkən, ka gəzaŋwəy kwəmaa dzəkən ntsaa ɓəpə piy tsaa kə ɗi ma. Ntsa vay, vəgha Didi Hyala mə ghwəmə niy nza na, ma səəkə Hyalaa citəmmə nana.

3 Shi nashi ghəy lə mətsəhi ghəy, lə shi favə ghəy lə slimim ghəy na shi gəzaŋwəy ghəy ni kwəmaa dzəkən shi kwərakwə, ta mbə ghwəy nza kwasəbə ghəy mbə jakə tsa jakəŋəy ghəy lə Dəmmə Hyala, mba'a lə Zəghwə nzə Yesəw *Kəristəw.

4 Ta mbə vəshi ghwəmməə kərkəta, va tsəgha tsasliŋwəy ghəy kwəma na.

Hyala na waŋ pi

5 Ma kwəma gəzaŋwəy ghəy nay, kwəma favə ghəy va Yesəw *Kəristəw Zəghwə Hyala də'wə ghən tsa ci na. Ma kəy: «Waŋ pi na Hyala. Kwəma kwəsli kwəsli na dzar kwa kaɓaka nzə ya jəwəw» kə.

1:1 1:1 2:13-14; Zhŋ 1:1-2, 14; Piy: 1Zhŋ 4:14; Zhŋ 6:35; 8:12; 11:25 **1:2 1:2** ndəgha fəti: Zhŋ 15:27 **1:4 1:4** Zhŋ 15:11 **1:5 1:5-7** Zhŋ 8:12 **1:5 1:5** 1Tim 6:16

6 Ghənzə tsəgha ki, mba'a pə ghwəmmə ni, mbəzli jakəjakə ni nza ghəy
lə Hyala, pə ghwəmmə, dza ghwəlammə ghwəmmə mbə məni kwəma
dzar mbə kwəsli kiy. A ghwəmmə slavə dzərvə ghalaɓa. Kwəma Hyala
kataŋ na mbə nəfə ghwəmmə ya jəw tsəghaw.
7 Ma mba'a pə ghwəmməə ka məni kwəma mbə waŋ pi, njasa nzana
va mbə waŋ pi Hyala kwərakwə kiy, mbəzli jakəjakə ni nza ghwəmmə
kwa jipə ghwəmmə ghalaɓa ki. Ma nza miymiy Yesəw, Zəghwə nzə
yaɓantəmmə kwəma ghwəmmə jikir na gwanata, kala rəɗa tar ghwəmmə
ghwəla ki.
8 Mba'a pə ghwəmmə ni: «Ka məni *kwəma jikir na ghəy na ghəyəw»
pə ghwəmməy, ava ghwəmmə dzəmbəmmə mbə sla dzərvə kaa ghən tsa
ghwəmmə ghalaɓa ki. Gəzəkə kwəma kataŋ na ghwəmmə ti ya jəwəw.
9 Mba'a pə ghwəmmə tsati titihwə va jikir tsa ghwəmmə kwa kwəma
Hyalay, a Hyala dzaa pəlay jikir tsa mənti ghwəmmə mbə nəfə tsa nzə
gwa'a, ka zhəghətəmmə ka mbəzli ɗewɗew ni. Sa nzanay, Hyala na, a
ghwəmmə sənay, ntsa slar tsa na. Kwəma nə na ta məni dzee kəy, ta
mənti dza na tsəgha.
10 War mba'a pə ghwəmmə ni: «Ka məni *kwəma jikir na nza ghəyəw»
pə ghwəmməy, ghalaɓa na, Hyalaa na zhəghəti ghwəmmə ka kwa sla
dzərvə ki. Zləɓavə kwəma nzə ghwəmmə mbə nefer ghwəmmə tsəgha
kiw.

2

*Yesəw *Kəristəw na ntsaa dzaa kəətimmə*

1 A ndərazhee, ma kwəma tsasliŋwəy ya na kwəma na tiy, vantaa ghwəy
dzaa məni *kwəma jikir na nə ya. Mba'a kə kwəma jikir na mbəlita va
ndəy, sənay tə ghwəmmə, a gal tsa ghwəmmə tiɓa, ta kəətimmə kwa
kwəma Didi Hyala, ghəci na Yesəw Kəristəw. Na naciy, ntsa slar tsa na.
2 Yesəw Kəristəw də'wə ghən tsa ci zlay na ghən tsa ci, mba'a mətiy
ka shi ta məndi Hyala li shi tə mbərkə ghwəmmə. Ta mbə Hyalaa
pəlayəmmə jikir tsa ghwəmmə. War ta pəli tsa ghwəmmə jikir gwa'a
tsəgha naw. Əhəŋ, ta pəlanshi jikir tsa mbəzli tə hiɗi gwanashi mətiy na.
3 Mba'a pə ghwəmmə ɗiti fəti ta məni kwəma gəzəkə Hyalay, ghalaɓa
na, a ghwəmmə taa sənay, mbəzliy sənata Hyala nza ghwəmmə, pə
ghwəmmə.
4 Mba'a kə ndə ni: «E sənata Hyala» kə, dzəghwa kala ɗi fəti ghəci ta
məni kwəma gəzəkə Hyala məni nzəy, ndə dzərvə gəməy na tsava ndə.
Kwəma Hyala kataŋ na mbə nəfə tsa ci ya jəwəw.
5 Ma ntsaa ɗi fəti ta məni kwəma gəzəkə Hyalay, a tsava ndəə ɗi Hyala
kataŋ kataŋ. Ava ti dza ghwəmməə sənay jakəjakə nza ghwəmmə lə
Hyala, pə ghwəmmə.
6 Ma ntsaa ni: «Jakəjakə nza ghəy lə Yesəw» kəy, war njasa niy nza nzəy
tsa Yesəw va tikə təɓə na ghəciy nzəy kwərakwə.

Nahwəti kwəma 'war'war na

7 A madigahira, ma kwəma tsasləghəŋwəy ya nay, mənta na nja nahwəti
kwəma gəzaŋwəyee 'war'war na ta məni, kala səəkə ghwəy favəw.

1:6 1:6 2:4 **1:7 1:7** 3:5; Ezay 2:5; Ebr 9:12; ShiZhŋ 1:5 **1:9 1:9** Cem 32:3-5 **2:1 2:1** Rm 8:34; Ebr 7:25 **2:2 2:2** 4:10; Zhŋ 1:29 **2:4 2:4** 1:6; 4:6; Zhŋ 3:21; 8:44; 16:13 **2:5 2:5** 2:17; 5:3; Zhŋ 14:15; 2Zhŋ 6 **2:6 2:6** Zhŋ 13:15; 15:5 **2:7 2:7-8** 4:11; Zhŋ 13:34 **2:7 2:7** 2:24; 3:11

Kwəma səəkə ghwəy favə na. Kwəma mbəradzəta na va niy nza tiɓa,
mba'a tsəhəta va ghwəy ghala kwataŋata na.
8 Ya tsəgha nzə kiy, kwəma 'war'war naa tsasliŋwəy ya tə kwəma va. Tə
nzəy tsa *Kəristəw tə hiɗi, lə tsa ghwəy nzəy sənay məndi kwəma kataŋ
naa kwəma va, kə məndi. Sa nzana, mbə ɓarvata kwəma mbə kwəsli, ma
waŋ pi tsa kataŋ tsa na, mbə mbərə ghəci nana.
9 Mba'a kə ndə ni: «Ntsa mbə waŋ pi nzee» kə, dzəghwa kala ɗi kwəma
ngwarməhiy nəw ghəshi Yesəw li shi ghəciy, ghwəlay na tsava ndə mbə
kwəsli.
10 Ma ntsaa ɗi ngwarməhiyəy, ghəci na ntsa mbə waŋ pi. Tsava ndə kiy,
kwəma tiɓa dzaa tərambəə dzəmbə *kwəma jikir naw.
11 Ma na ntsaa ɗi ma kwəma ngwarməhiy mbə nəw Yesəw vay, mbə
kwəsliy na tsava ndə ki. Mbə kwəsli dza naa dza dza ci, kala sənay ma
kwa pətsa dza na, sa nzana mba'a kwəsli ghwəlfay.
12 Ma kwəma tsasliŋwəy ya na kwəma na tiy ndərazhi yay, sa nzana,
gwa'a gwa'a Hyala pəlayŋwəy jikir tsa mənti ghwəy mbə nəfə tsa nzə, tə
sləni mənti Kəristəw.
13 Ma kwəma tsasliŋwəy ya na kwəma na tiy dəshi ndərazhiy, sa
nzana, mba'a ghwəy sənay ntsaa nza tiɓa ghala kwataŋata. Ma kwəma
tsasliŋwəy ya na kwəma na tiy gwəlay, sa nzana, mba'a ghwəy təɗanakən
kaa *ndə jaka tsa Hyala va jikir tsa.
14 Ma kwəma tsasliŋwəy ya kwəma na ti ɓay ndərazhiy, sa nzana, mba'a
ghwəy sənay Didi Hyala. Ma kwəma tsasliŋwəy ya na kwəma na tiy dəshi
ndərazhiy, sa nzana mba'a ghwəy sənay ntsaa nza tiɓa kwataŋata. Ma
kwəma tsasliŋwəy ya na kwəma na ti diɓay gwəlay, sa nzana, lə bərci va
ghwəy mba'a ghwəy kəsəvə kwəma Hyala mbə nefer ghwəy. Dzəghwa,
mba'a ghwəy təɗanakən kaa ndə jaka tsa Hyala va jikir tsa.
15 Ka səkwa nzəghə ghwəy ta nzəy tsa tikə tə hiɗi ni, ya ta shiy jəw mbə
shi tikə tə hiɗi ma. Mba'a kə nzəghə ndəə səkwa ta nzəy tsa tə hiɗiy, ka
ɗi Didi Hyala na mbə nəfə tsa ciw.
16 Ma na shi tikə tə hiɗi gwanashi, shiy nja shi gəmgəm ni maw vəgha
ndə ngəri, lə məni mətsə ta shi tə hiɗi, lə kəli ghən kiy, va Didi Hyala
səəkə niva shiyəw. Tikə tə hiɗi səəkə ghəshi.
17 Kar hiɗi lə shi məni mbəzli va mətsə ti shi gwa'ay, ta kəɗishi dza
ghəshi. Ma na ntsaa məni kwəma njasa ɗi Hyala kiy, tə ghwəməy dza
naa nza pa' kwa ndimndim.

*Ndəghwəm ghən tsa ghwəy va ka jaka Yesəw *Kəristəw?*

18 A ndərazhee, ndal tərmbə vəghwə ta kərə hiɗiw. A ghwəy niy favə,
ma kə məndi niy niy: «Ghala pətsa dza hiɗiy nza ndəkwə ta kərəy, ta
səəkə dza ndə jaka tsa Kəristəw» kə məndi niy ni. Avanay sənzənva kiy,
kwal mbə ka jakahi Kəristəw tiɓa, sa səəkəshi ghəshiw. Ava va tsəgha
sənay ghwəmmə kiy, a vici va səəkəta nana ki, pə ghwəmmə.
19 Ka jaka Yesəw vay, mbə ghwəmmə səvəri ghəshi. Sa kama ghəshiy
mbəzli mbə ghwəmmə karkar niy, va tsəgha ɓarvashi ghəshi mbə
ghwəmmə. Mba'a kə ghəshi niy nza ka mbəzli mbə ghwəmmə karkar
ni nzay, ka dza ghəshiy səvərishi mbə ghwəmmə nzaw. Ma sa zlammə
ghəshi vay, ta mbəə citi nza tsa kama ghəshiy mbəzli mbə ghwəmmə na.

2:8 2:8 Zhŋ 1:9-10; 8:12; Rm 13:12 **2:9 2:9** 3:10, 15; 4:20 **2:10 2:10** Cem 119:165; Rm 14:13 **2:11 2:11** Zhŋ 12:35-36 **2:12 2:12** SləniKY 4:12 **2:13 2:13-14** 1:1-2 **2:15 2:15** Zhk 4:4 **2:16 2:16** Fir 27:20; Rm 13:14; Ef 2:3; Zhk 4:16 **2:17 2:17** Mt 7:21; 1Kwər 7:31 **2:18 2:18** 4:3; Mt 7:15; 2Zhŋ 7 **2:19 2:19** SləniKY 20:30

20 Ma ghwəy ta na na ghwəyəy, a Yesəw Kəristəw fambəŋwəy Safə tsa
ci mbə nefer ghwəy, mba'a ghwəy sənata kwəma kataŋ na gwanaŋwəy.
21 Sa sənata ma ghwəy kwəma kataŋ na tsasliŋwəy ya kwəma tsasliŋwəy
ya na kiw. Sa nzana, mba'a ghwəy sənata na kataŋ na va kwəma, zhini
mba'a ghwəy sənay, dzərvə mbə na kataŋ na kwəmaw, pə ghwəy. Va
tsəgha tsasliŋwəy ya.
22 A ndə dzərvə kia? Ya wa ntsaa ni Kəristəw Ntsa tivə Hyala na
Yesəwəw, kəy, ghəci na ndə dzərvə, ghəci na ndə jaka tsa Kəristəw ki.
Ntsaa zləɓavə ma kar Dəmmə Hyala va, ghəshi lə Zəghwə nzə.
23 Sa nzana, ya wa ntsaa zləɓati ma Yesəw ka Zəghwə Hyalay, zləɓavə
Dəy Yesəw tsa va na kwərakwəw. Ma ntsaa zləɓavə: «Zəghwə Hyala na
Yesəw!» kəy, aa sənay Didi kwərakwə.
24 Ghənzə tsəgha kiy, kwəma favə ghwəy va ghala kwataŋatay, məntim
məhərliy dzəkən wəzə, mba'a ghwəy kəsəvə mbə nefer ghwəy. War
mba'a pə ghwəy kəsəvə kwəma gha ghwəy vaa favə wəzə mbə nefer
ghwəyəy, ghalaɓa na, mbəzli jakəjakə ni nza ghwəy lə Yesəw, mba'a lə
Dəy kwərakwə ɓa.
25 Ma kə Kəristəw kaa kwəma gəzəkəmmə nay: «Ta ndaŋwəy piy tsaa
kəɗi ma dzee» kə.
26 Kwəma tsaslitəŋwəy ya nay, dzəkən mbəzliy ngəɗiŋwəy va, ta
zamtəŋwəy tsaslitee.
27 Na na ghwəy tala kiy, a Yesəw ndaŋwəy *Safə tsa Hyalaa dzəmbə
nefer ghwəy. Njana nzana, mba'a Safə tsa Hyala mbə nefer ghwəy tsəgha
kiy, kwal tsa ghwəy tiɓa lə pəla tsahwəti ndə ɓəniŋwəy kwəma ghwəlaw.
Sa nzanay, mbə ɓəniŋwəy kwəma ɗi Hyala gwanata na Safə tsa nzə va.
Ni ghwəy shi ɓəniŋwəy na vay, shi kataŋ ni na ghəshi, dzərvə dzar mbə
shi ya jəwəw. Va tsəgha kiy, nzəyŋwəyəm jakəjakə lə Kəristəw, njasa
ɓanavəŋwəy Safə tsa Hyala va.
28 A ndərazhee, garəŋwəyəm tə jakə tsa jakəŋwəy ghwəy va lə Kəristəw
mbə nefer ghwəy, vantaa ghwəmmə taa hazləni ta nza, fəca ka na səəkə.
Kala dzaa ha'wəə mənimmə kwa kwəma ci, fəca dza naa səəkə.
29 Na na ghwəy kiy, a ghwəy sənay ntsa slar tsa na Kəristəw pə ghwəy.
Va tsəgha na kiy, sənay tə ghwəy, ya wa ntsaa məni kwəma slar nay,
Zəghwə Hyala na kwərakwə, pə ghwəy.

3

Ndərazhi Hyala nza ghwəmmə

1 Nighətim njasa cikəvəri Dəmmə Hyala mə ghwəmə ɗi tsa ɗitəmmə
na dikə tsa ci di, pa' ka harəmmə ghəciy ndərazhi ci. Ta na navay,
ndərazhi ci nza ghwəmmə kataŋ. Va tsəgha mbə ma mbəzliy nəw ma
Yesəw sənammə, ka ndərazhi Hyala, sa nzanay, sənata Hyala ghəshi
kwərakwəw.
2 A madigahira, nana diy, ndərazhi Hyala mənimmə ghwəmmə. A
na kwəmaa taa nza kwa kwəma, nda njaa dza ghwəmmə nzay, sənata
nava ghwəmmə diw. Na sənata ghwəmmə gwa'a tsəghay, sa ka Yesəw
*Kəristəw tsahwəyəy, ta nza dza ghwəmmə njasa dza na vaa nza ghalaɓa.
Sa nzanay, ta nay dza ghwəmmə njasa dza pa ciy nza wəzə wəzə.

2:20 2:20 2:27 **2:22 2:22** 4:3; 2Zhŋ 7 **2:23 2:23** 4:15; 5:1; Zhŋ 5:23; 15:23; 2Zhŋ 9 **2:24 2:24** 2:7 **2:25 2:25** Zhŋ 5:24 **2:27 2:27** Zher 31:34; Zhŋ 14:16; 16:13 **2:28 2:28** 3:21; 4:17; Zhŋ 5:22; 15:5 **2:29 2:29** 3:10 **3:1 3:1** 3:10; 4:6; Zhŋ 1:12; 3:16 **3:2 3:2** 2Kwər 3:18; Flp 3:21

3 Ya wa ntsaa fəy ghən tsa ci gəzliŋə ta nza njasa nza Kəristəw kwərakwə
kiy, mba'a mənti ghən tsa ci ɗewɗew, njasa nza Yesəw Kəristəw va
ɗewɗew kwərakwə ki.
4 Ya wa ntsaa məni *kwəma jikir na gwa'ay, fətiy ɗi ma tsava ndə ta
*kwəma pəhəti Hyala. Sa nzanay, məni kwəma jikir na na, ɗi ma fəti va
kwəma pəhəti Hyala na.
5 A ghwəy sənay kiy, ta yaƀanti kwəma ghwəmmə jikir na səəkəy Yesəw
Kəristəw tikə gwa'a tsəgha, ma ghəci na naciy, kwəma jikir na və ya
jəwəw.
6 Ghənzə tsəgha kiy, ntsaa jakəy kwagwa'a lə Yesəw Kəristəw mbə nəfə
tsa ciy, aa zlata məni kwəma jikir na. Ma na ntsaa nəw lə məni kwəma
jikir nay, səəkə tsava ndə nay Yesəwəw, sənay Yesəw na diƀaw.
7 A ndərazhee, ka zləƀa ghwəy məndiy ngəɗiŋwəy ma, ya wa ntsaa
mənti kwəma slar nay, ntsa slar tsa na tsava ndə, njasa nza Yesəw
Kəristəw vaa ntsa slar tsa kwərakwə.
8 Ma na ntsaa nzəyəy war mbə məni kwəma jikir nay, tsa *ndə jaka tsa
Hyala na tsava ndə. Sa nzanay, ndə məni kwəma jikirkir na na ndə jaka
tsa Hyala naci ghala kwataŋata. Va tsəgha səəkəy Yesəw Zəghwə Hyala
tikə tə hiɗi ta mbəə zamti sləni ndə jaka.
9 Ma na ntsaa məniy ka Zəghwə Hyala naci kiy, ka nəw na lə məni
kwəma jikir na ghwəlaw. Sa nzanay, lə piy tsaa səəkə va Hyala na mbə
nəfə tsa ci. Ka mbay naa nəw lə məni kwəma jikir na ghwəlaw. Sa nzanay,
Dəy na Hyala.
10 Avanay, njasa təhəvərivashi ndərazhi Hyala lə ni ndə jakə tsa Hyala:
War mba'a kə ndə kala ɗi məni na wəzə na kwəma, kala ɗi mətsə tsahwəti
zəmbəghəy tsa mbə nəw Yesəw ghəciy, tsava ndə na, məniy ka Zəghwə
Hyalaw.

«Ɗim ghən tsa ghwəy kwa jipə ghwəy!» kə Hyala

11 Avanta kwəma gha ghwəy favə ghala kwataŋata: «Ɗim ghən tsa
ghwəy kwa jipə ghwəy» kə Yesəw.
12 Nəghətaa ghwəmmə məni shiy nja *Kayən ma. Ghəci na naciy,
zəghwə ndə jaka tsa Hyala, jikir kwəma tsa niy nza na. Dza na mba'a
pəəsliti zəmbəghəy. Ma kwəma pəəsliti na zəmbəghəy tsa va tiy, sa
nzana kwəma wəzə na zəmbəghəy məni, ma ghəci ghəci Kayən naci ki
na, *kwəma jikir na ghəciy məni.
13 A ngwarməhira mbə nəw Yesəw, ya əy ɗi ma mbəzliy nəw ma Yesəw
mətsə ghwəyəy, əntaa məniŋwəy nja maɗaŋa ma.
14 Ghwəmmə na na ghwəmməy, a ghwəmmə sənay, mbəzli bəkwə
bəkwə ni niy nza ghwəmmə. Dzəghwa nana na, mba'a ghwəmmə
satim mbə məti, mbə piy ghwəmmə ki. Tə wa sənay ghwəmmə mbəzli
mbə piy nza ghwəmmə pə ghwəmməy, tə sa nzana mbə ɗi kwəma
ngwarməhimmə ghwəmmə. Ma ntsaa ɗi ma kwəma zəmbəghəy vay, ntsa
məti məti tsa na tsava ndə ghwəlay.
15 Ma ntsaa ɗi ma kwəma zəmbəghəy tsa mbə nəw Yesəw kiy, ndə
bəkwə mbəzli na tsava ndə. A ghwəy sənay, war mba'a kə ndəə, ndə
bəkwə mbəzliy, kwəmavə piy tsaa kəɗi ma tsava ndəw.

3:5 3:5 1:7; 2:2; 4:10; Ezay 53:9; Zhŋ 1:29; 8:46; 2Kwər 5:21; Ebr 4:15; 9:14; 1Pi 1:19; 2:22, 24; 3:18 **3:6 3:6** 3:9; 5:18; Zhŋ 15:5; Rm 6:2, 14 **3:8 3:8** Mt 12:26-29; Zhŋ 8:44 **3:10 3:10** 2:9, 29 **3:11 3:11** 2:7-8; 4:11; Zhŋ 13:34 **3:12 3:12** Ghava 4:8 **3:13 3:13** Zhŋ 15:18 **3:14 3:14** 2:11; Zhŋ 5:24; 13:35 **3:15 3:15** Mt 5:21-22; ShiZhŋ 21:8

16 A Yesəw *Kəristəw ɗitəmmə, dzəghwa na mba'a səəkəy mətiy
tə ghwəmmə. Ava tə kwəma ci va dza ghwəmməə sənay, njasa ka
ghwəmmə ɗi kwəma ngwarməhimmə mbə nəw Yesəw kwərakwə, ta mbə
ghwəmməə zləɓavə, ya məti ta kwəma shi.
17 Sənzənvay, mba'a kə ntsa nza shiy və tərəŋw nay tsahwəti
zəmbəghəy tsa mbə nəw Yesəw kala shiy və, dzəghwa kala zhanci hwər
tsa ci ti ya jəw, gar katay ghəciy, njaa njaa ka ntsa tsəgha tsa va mbəə ni
na: «Mbə ɗi Hyala nzee lə nəfə tsee kwətiŋ» kə kia? Tiɓaw.
18 A ndərazhee, əntaa ghwəmmə dzaa gəzə a ghwəmməə ɗi nihwəti
mbəzli, pə ghwəmmə kwataka lə miy gwa'a tsəgha ma. Əhəŋ, ə pə
ghwəmməə ɗi mbəzli mbə nəfə tsa ghwəmmə kataŋ kataŋ. Ka ci ɗi tsa
vaa səvəri lə məni kwəma wəzə na kaa mbəzli.

Njasa dza ghwəmməə mbay garə kwa kwəma Hyala kala hazləni tiɓa

19 Mba'a pə ghwəmməə ɗi nihwəti mbəzli tsəgha kiy, ti dza ghwəmməə
sənay, mbəzliy nəw kwəma kataŋ na nza ghəy, pə ghwəmmə. Diɓay,
ghənzə na kwəmaa dzaa ɓəmmə bərci, ta garə kwa kwəma Hyala, kala
hazləni tiɓa.
20 Sa nzana, ya ə ɓəmmə nəfə tsa ghwəmmə fəti ta kwəma jikir
tsa mənti ghwəmməy, ka dza her ghwəmmə kwa kwəma Hyalaw. A
ghwəmmə sənay, a Hyala taŋəti nefer ghwəmmə tə sənata kwəma.
Kwəma tiɓa kala sənata gwa'a gwa'aw.
21 Ava tsəgha na nava ki, madigahira, kala ɓəmmə fəti kə nəfə tsa
ghwəmmə ta kwəma jikir tsa mənti ghwəmməy. A bərci va ghwəmmə
ta garə kwa kwəma Hyala, kala hazləni tiɓa ki.
22 Ya nimaɓa shiy ɗəw ghwəmmə va Hyalay, ta ndammə shi va dza na
kwərakwə ki. Sa nzana mbə ɗi fəti ghwəmmə ta kwəma gəzəkəmmə na
məni nzə, ka məni kwəmaa təɓanta ɓa.
23 Avanata kwəma gəzəkəmmə na, ta məni: Ə pə ghwəmmə ɓanavə
nefer ghwəmmə kaa Yesəw *Kəristəw Zəghwə nzə. Ka ɗi ghən tsa
ghwəmmə kwa jipə ghwəmmə njasa gəzəkəmmə Yesəw Kəristəw va.
24 Ntsaa ɗi fəti ta kwəma gəzəkə Hyala məniy, a jakəy lə Hyala, mba'a
Hyala jakəta li kwərakwə. Lə Safə tsa nzə va ɗewɗew tsa ndammə Hyala,
sənay ghwəmmə jakəjakə nza ghwəmmə li, pə ghwəmmə.

4

*Njasa dza ghwəmməə sənay təhəvəri *Safə tsa Hyala lə tsa *ndə jaka tsa Yesəw *Kəristəw*

1 A madigahira, mba'a kə ndə səəkəy dzəmbə ghwəy, lə Safə tsa Hyala
nzee, kəy, əntaa ghwəy zləɓa kwəma ci war tsəgha ma. Ə pə ghwəy dzaa
naghamti wəzə, ta mbə ghwəy sənay nda Safə tsa Hyala na sa və kataŋ
kataŋ, ka ghwəy gha zləɓa. Va wa gəzaŋwəy ya tsəghay, sa nzana, ɗaŋshi
ka gəzə kwəma Hyala ka dzərvə tsahwəshi dzəti hiɗi nana.
2 Avanay njasa dza ghwəy sənay, a Safə tsa Hyala va ndə pə ghwəy: Ya
tsamaɓa ndə na ntsaa dzaa ni: «A Yesəw Kəristəw mənti ghən tsa ci ka
ndə, mba'a səəkəy tikə tə hiɗi» kəy. Ava ghəci na ntsa nza Safə tsa Hyala
mbə nəfə tsa ci.

3:16 3:16 Zhŋ 15:13; Gal 1:4; Flp 2:17; 1Tes 2:8 **3:17 3:17** Nəw 15:7 **3:18 3:18** Zhk 2:15-17 **3:21 3:21** 2:28 **3:22 3:22** Zhŋ 15:16 **3:23 3:23** Zhŋ 2:23; 13:34 **3:24 3:24** 4:13; Zhŋ 14:16; 15:5; Rm 8:5, 9, 14 **4:1 4:1** 2:18; Mt 7:15; 1Tes 5:21 **4:2 4:2** Zhŋ 1:14; Rm 10:9; 1Kwər 12:3

3 Ma ntsaa ni: «Zhəghəy Yesəw ka ndə ngəri, mba'a səəkəy tikə tə
hiɗi» kəy, tsava ndə na, Safə tsa Hyala mbə nəfə tsa ciw. Safə tsaa
səəkə va ndə jaka tsa Kəristəw na sa mbə nəfə tsa ci. A ghwəy niy favə:
«Ta səəkə dza na» kə məndi niy ni. Aa səəkəy dzəti hiɗi nana ki.
4 Na na ghwəy tala kiy ndərazhiyay, mbəzli Hyala nza ghwəy, a ghwəy
'wəshamti ka gəzə kwəma Hyala ka dzərvə. Sa nzanay, bərciɓa mbə Safə
tsa Hyala va mbə ghwəy na kən safə tsa mbə mbəzliy nəw ma Yesəw.
5 Ka gəzə kwəma Hyala ka dzərvə vay, mbəzliy nəw kwəma tikə tə hiɗi
na ghəshi, sa nzana kwəma shi tikə tə hiɗi ni na shi kwəma gəzə ghəshi
kiy, va tsəgha fə mbəzliy nəw ma Yesəw ghən ta fa kwəma gəzə ghəshi
va.
6 Ghwəmmə na na ghwəmmə kiy, ndərazhi Hyalaa gə ghwəmmə. Va
tsəgha kiy, ntsaa sənata Hyala na, ta fa kwəma gəzə ghwəmmə dza na.
Ma na mbəzliy kamaa shi Hyalay, ka fa kwəma gəzə ghwəmmə ghəshi ya
jəwəw. Ava tsəgha dza ghwəmməə mbay tihəvəri mbəzliy gəzə kwəma lə
Safə tsa Hyala ɗewɗew tsa, lə mbəzliy gəzə kwəma lə safə tsa ndə dzərvə.

Tə ɗi tsa ɗitəpə Hyala sənay ghwəmmə ɗi ghən tsa ghwəmmə

7 A madigahira, ɗi pə ghwəmməə ɗi ghən tsa ghwəmmə kwa jipə
ghwəmmə. Sa nzanay, va Hyala səəkə ɗi. Ya wa ntsaa ɗi Hyala, ka ɗi
nihwəti mbəzliy, Zəghwə Hyala na tsava ndə, aa sənata Hyala.
8 Ma ntsaa ɗi ma Hyala, kala ɗi nihwəti mbəzliy, sənata Hyala tsava ndə
na ciw. Sa nzanay, ɗi na Hyala də'wə ghən tsa nzə.
9 A Hyala ghwənikə Zəghwə nzəə dzəti hiɗi, zəkwəti ghəci və, ta mbə
ghəciy ndammə piy tsaa kəɗi ma. Kwəma mənti na va tsəghay, aa cikəvəri
ɗi tsa ɗitəmmə na wəzə wəzə.
10 Avanay ɗi njasa njana: Sa nzana mba'a ghwəmmə ɗiti Hyala pərɓa
ghwəmmə naw. Əhəŋ, sa nzana ghənzə saa 'waa ɗitəmmə pərɓa ghənzə.
Dza na mba'a ghwənikə Zəghwə nzə tə ghwəmmə, ta mbə ghwəmməə
kwəmavə pəli kwəma ghwəmmə jikir na tə mbərkə məti ci.
11 A madigahira, njana nzana tsəgha Hyala ɗitəmmə kiy, ə pə
ghwəmməə ɗi ghən tsa ghwəmmə kwa jipə ghwəmmə kwərakwə ki.
12 A ghwəmmə sənay, ndə tiɓa mba'a səəkəə nata Hyala njasa nzanaw.
Ya tsəgha nzə, mba'a pə ghwəmməə ɗi ghən tsa ghwəmmə kwa jipə
ghwəmməy, jakəjakə na Hyala lə ghwəmmə. Ghalaɓa kiy, ɗi tsa nzə va
na aa kwəmavə bərci mbə nefer ghwəmmə.
13 Sa ndammə Hyala va Safə tsa nzə ɗewɗew tsay, ti sənay ghwəmmə
jakəjakə nza ghwəmmə li, jakəjakə ghənzə lə ghwəmmə kwərakwə, pə
ghwəmmə.
14 Ghəy də'wə ghən tsa ghəyəy, a ghəy nay lə mətsə ghəy, dəmmə Hyala
ghwənikə na Zəghwə nzə ta səəkə ta mbəli mbəzli tə hiɗi. Va tsəgha gəzə
ghəy kaa mbəzli kataŋ na kwəma va, pə ghəy.
15 Ya tsamaɓa ndə zləɓati na: «Zəghwə Hyala na Yesəw» kəy, jakəjakə
na Hyala lə tsava ndə, ghəci kwərakwə na, jakəjakə ghəci lə Hyala.
16 Na na ghwəmməy, a ghwəmmə sənay, a Hyalaa ɗimmə, pə ghwəmmə,
mba'a ghwəmmə zləɓavə ɗi tsa nzə va.
Ɗi na Hyala. Ma ntsaa ɗi nihwəti mbəzli, ka ɗi Hyalay, tsava ndə na
jakəjakə na lə Hyala, jakəjakə Hyala li kwərakwə.

4:3 4:3 2:18, 22 **4:4 4:4** 5:5 **4:5 4:5** Zhŋ 3:31 **4:6 4:6** 2:4; 3:1; Zhŋ 8:47; 18:37 **4:8 4:8** 4:16 **4:9 4:9-10** Zhŋ 3:16 **4:10 4:10** 2:2; 3:5; Rm 5:8, 10 **4:11 4:11** 3:11; 4:21; Mt 5:44-45; 18:33; Zhŋ 13:34; 2Zhŋ 5 **4:12 4:12** 2:5; 4:17; Zhŋ 1:18 **4:13 4:13** 3:24 **4:14 4:14** Zhŋ 15:27 **4:15 4:15** 2:23 **4:16 4:16** 4:8-10; Zhŋ 15:5

17 Mba'a kə ɗi tsa citəmmə Hyala va mbə ghəra sləni njasa ɗi na mbə
nefer ghwəmməy, njasaa niy nza nzəy tsa Yesəw *Kəristəw va tikə tə hiɗi
niy nzay, tsəgha dza tsa ghwəmmə nzəy nza ghalaɓa kwərakwə. Ka dza
hazləniy ghərammə kwa kwəma ci fəca dza naa ɓasə ngwəvəə dzəkən
mbəzli kiw.
18 Ma ntsaa ɗi Hyalay, ka nza hazləni mbə nəfə tsa ci ya jəwəw. Sa
nzanay, gwa'a gwa'a ka ɗi tsa Hyala va kataŋ tsaa ɓəkəvəri hazləni mbə
nəfə ci. Mba'a kə ndəə hazləniy, kwəmavə ghəra sləni ɗi tsa Hyala va
mbə nəfə tsava ndə njasa ɗi naw. Ta kəsə dza ngwəvə. Sa nzanay, tə
kwəma hazləni səəkə ngwəvəə dzəkən ndə.
19 Ma na na ghwəmməy, a ghwəmməə ɗi nihwəti mbəzli, ka ɗi Hyala.
Sa nzanay, pərɓa Hyala 'wa naa ɗitəmmə.
20 Mba'a kə ndə ni: «Mbə ɗi Hyala nzee!» kə, dzəghwa kala ɗi ma mətsə
mbəzli ghəciy, dzərvəə slasla tsava ndə, ka ɗi Hyalaw. Kwa vəghwə tsa
nzana kala ɗi mbəzli ghəci, ghəshi shi nashi na kwa mətsə ciy, njaa ka na
mbəə ɗiti Hyala nanzə, ghənzə sa səəkə ma naa nataa?
21 Ma kə Yesəw də'wə ghən tsa ci kaa kwəma gəzəkəmmə na ta məniy:
«Ma ntsaa ni mbə ɗi Hyala nzee kəy, ɗi kəə ɗi ngwarməhiy mbə nəw
Yesəw kwərakwə!» kə.

5

Njasa dza mbəzliy nəw Yesəw 'wəshamti kwəma tə hiɗi

1 Ya tsamaɓa ndə zləɓati na mbə nəfə tsa ci: «Yesəw na *Kəristəw tsa
tivə Hyala va ta mbəlipə» kəy, Zəghwə Hyala na. Ghənzə tsəgha mba'a
kə ndəə ɗi kwəma Dəyəy, ta ɗi kwəma nihwəti ndərazhi yakə Didi tsa va
dza na kwərakwə.
2 Vanay njasa dza ghwəmməə sənay mbə ɗi ndərazhi Hyala nza
ghwəmmə, pə ghwəmmə: War mba'a pə ghwəmmə mbə ɗi Hyala, ka
ɗi fəti ta kwəma gəzəkə nay, mbə ɗishi nza ghwəmmə.
3 Ma kwəma ɗi tsa nə ghwəmmə va, a ghwəmməə ɗi Hyala, pə
ghwəmməy, ghənzə na ɗi fəti ta kwəma gəzəkə na məni nzə. Talay,
'yahə'yahə na ɗi fəti ta kwəma gəzəkə Hyala va məni nzə va ghwəmməw.
4 Sa nzana, ya wa ntsaa məniy ka Zəghwə Hyalay, ta mbay dza naa
'wəshamti bərci shi tə hiɗi ni. Sa nzana mba'a ghwəmmə ɓanavə nefer
ghwəmmə kaa Yesəw, va tsəgha dza ghwəmməə mbay 'wəshamti bərci
shi tə hiɗi.
5 Wa tsahwəti ntsaa dzaa mbay 'wəshamti bərci shi tə hiɗi ni kia? Ghəci
tiɓa kala war ntsaa zləɓati mbə nəfə ci: «Yesəw na Zəghwə Hyala» kəw.

*Gəzə kwəmaa dzəkən kwəma Yesəw *Kəristəw*

6 A Yesəw Kəristəw də'wə ghən tsa ci səəkəy dzəti hiɗi, mba'a dzarəy
kwa yam *batem, mba'a miymiy ci shəkəshi ghala pəəsli məndi va.
Kwataka dzar kwa yam batem dzarəy na gwa'a tsəghaw, a shəkamti
miymiy ci diɓa. Dzəghwa *Safə tsa Hyala ɗewɗew tsa də'wə ghən tsa
ci, mba'a gəzəkəŋəy kwəma va: «Kataŋ na tsəgha» kə. Ma Safə tsa Hyala
naciy, ka sla dzərvə naw.
7 Mahkan na shiy cimmə, Zəghwə Hyala na Yesəw kataŋ, kə ghəshi. Ma
shi vay:

4:17 4:17 2:28; 4:12 **4:20 4:20** 2:9 **4:21 4:21** 4:11; Mt 22:34-40 **5:1 5:1** 1Pi 1:22-23 **5:3 5:3** 2:5; Nəw 30:11; Mt 11:30 **5:4 5:4** Zhŋ 16:33 **5:5 5:5** 4:4; Rm 8:37 **5:6 5:6** Zhŋ 16:13; 19:34 **5:7 5:7-9** Zhŋ 5:36-37

8 Ana Safə tsa Hyala, lə yam, mba'a miymiy. Ma ghəshi mahkanavashiy,
kwəma kwətiŋ na na sa shi.
9 Mba'a kə ndə ngəri ndəghakən fətiy dzəkən kwəma nata nay, kar
ghwəmməə zləɓa tsəgha na, pə ghwəmmə. Fəti ndəghati Hyala də'wə
ghən tsa nzə kiy, aa taŋəti fəti ndəgha ndə ngəri. Ghənzə ghənzə Hyala
də'wə ghən tsa nzə ndəghakən na fəti vaa dzəkən Zəghwə nzə va tsəgha
ki.
10 Va tsəgha na, ya wa ntsaa ɓanavə nəfə tsa ci kaa Zəghwə Hyalay,
war ta zləɓavə fəti ndəghati Hyala va dza na mbə nəfə tsa ci: «Kataŋ na
tsəgha» kə. Ma ntsaa ɓanavə ma nəfə tsa ci kaa Hyalay, kwa dzərvə dza
naa fəy Hyala. Sa nzana, kala zləɓa fəti ndəghakən naa dzəkən Zəghwə
nzə ghəci.
11 Avanta fəti ndəghakən Hyalaa dzəkən kwəma va, a kəy: «Aa ndammə
piy tsaa kəɗi ma, səəkə dzar kwa Zəghwə nzə» kə.
12 Ya wa ntsaa jakəy lə Zəghwə Hyalay, aa kwəmavə piy tsaa kəɗi ma.
Ma ntsaa jakəy ma liy, kwəmavə piy tsa vaw.
13 Ma kwəma tsasliŋwəy ya kwəma va ti, ghwəy mbəzliy ɓanavə nefer
ghwəy kaa Zəghwə Hyalay, ta mbə ghwəy sənay kataŋ, a ghwəy kwəmavə
piy tsaa kəɗi ma, pə ghwəy.

Kwəmaa dzəkən piy tsaa kəɗi ma

14 Mba'a pə ghwəmməə dzəghwa kwəma Hyalay, ka dza her
ghwəmməw. Sa nzanay, a ghwəmmə sənay, mbə fa kwəma cə'wə
ghwəmmə və na, kama kwəma va ge'i njasa ɗiti na.
15 Njana nzana mba'a ghwəmmə sənay, mbə fa kwəma cə'wə ghwəmmə
və na, pə ghwəmməy, a ghwəmmə sənay kwərakwə kiy, ta ndammə dza
na, ya nimaɓa shi cə'wə ghwəmmə va və, pə ghwəmmə.
16 Mba'a kə ndə nay tsahwəti zəmbəghəy tsa mbə nəw Yesəw mbə məni
*kwəma jikir naa dzaa kama gar məti ghəci vəy, ə kəə cə'wə Hyala ti. A
Hyala dzaa ɓanavə piy tsaa kəɗi ma kaa zəmbəghəy tsa va. Ma kwəma
cə'wə gəzee vay, war ta mbəzliy mənti jikir tsaa kama gar məti ghəshi və,
dza naa nza wəzə. Sa nzanay a kwəma jikir na tiɓa kwətiŋ gar məti ndə
və. Gəla nava kwəma jikir naa na dza ghwəy cə'wə tiw.
17 A ghwəmmə sənay, kwəma rəɗa rəɗa na məni məndi gwa'ay, kwəma
jikir na na. Nanzə kiy, kar nihwəti kwemer jikir niy nza tiɓa na, kala gar
məti ndə və shi.
18 A ghwəmmə sənay, ya wa ntsaa məniy ka Zəghwə Hyalay, ka nzəyəy
na war mbə məni kwəma jikir naw. Sa nzanay, war mbə ndəghwə
ka Yesəw Zəghwə Hyalaa nza, ka mbay *ndə jakaa kwəmavə kwal tsaa
kwəfaghayəw.
19 A ghwəmmə sənay, na na ghwəmməy, mbəzli Hyala nza ghwəmmə.
Ma niy tərmbə mbəzli tə hiɗi gwanashi na, ni ndə jaka tsa Hyala niva.
20 A ghwəmmə sənay, a Yesəw *Kəristəw Zəghwə Hyala səəkəy tikə tə
hiɗi, dza na mba'a ndammə məhərli ta mbə ghwəmməə sənata Hyala
kataŋ na. Dzəghwa mba'a ghwəmmə kwəmavə jakəva lə Hyala kataŋ
na, tə mbərkə jakəva tsa ghwəmmə lə Zəghwə nzə Yesəw Kəristəw ki.
Zəghwə nzə vay, Hyala kataŋ na na də'wə ghən tsa ci, zhini ghəci saa ɓə
piy tsaa kəɗi ma kaa mbəzli diɓa. Tsəgha.

5:10 5:10 Rm 8:16; Gal 4:6 **5:11 5:11** Zhŋ 3:16-18 **5:12 5:12** Zhŋ 3:36; 5:24 **5:13 5:13** Zhŋ 20:31 **5:14 5:14** Zhŋ 15:16 **5:16 5:16** Mt 12:31; Ebr 6:4-6 **5:18 5:18** 3:6, 9-10; ndə jaka tsa Hyala: Zhŋ 17:15; 2Tes 3:3 **5:19 5:19** Zhŋ 12:31; Gal 1:4 **5:20 5:20** Zhŋ 1:14, 18; 11:25; 17:3; 20:28

21 Zhini ɓa kiy ndərazhiyay, mənim məhərli, vantaa ghwəy dzaŋwəy
dzəmbə ta mbəri. Ava tiɓa kərayee, nza ghwəy nza ki.

5:21 5:21 1Kwər 10:14

Kwa baka zliya tsasliti
Zhaŋ
Kwəma dza ghwəmməə gha sənataa dzəkən zliya na

Ma ntsaa tsasliti zliya nay, gəzə slən tsa ci na mbəw, war a na nə na: «Ndə 'wa kwal kaa mbəzliy nəw Yesəw na» kə. Ma kə mbəzli nashi ki na, Zhaŋ ntsa ta səɗa Yesəw na. Sa nzana nəwər tsa mbə zliya nay, aa ɗi yəməva lə sa mbə kwa taŋa zliya Zhaŋ va. Dzəkən mbəzli ka slasla dzərvə gəzə na lə dzəkən ɗi ghən kwa kwal Hyala. Kaa nahwəti mali dikə na ghəshi lə ndərazhi nzə tsasliti Zhaŋ zliya na. Ma kə nihwəti mbəzli na, ta vəli kaa nihwəti mbəzli Yesəw tsasliti na, kaa mali lə ndərazhi nzə kataŋ naw, kə ghəshi.

Səkwəpə

1 Yən yən ndə 'wa kwal kaa mbəzliy nəw Yesəw *Kəristəw tsasli na zliya na kaa ngəŋa gha mali təravə Hyala, lə kaa ndərazhi gha va ɗee. Kwataka yən kwətira ɗiŋwəy naw, mbə ɗiŋwəy na ya tsamaɓa ntsaa sənata kwəma Hyala kataŋ na gwa'a.

2 Sa nza ghwəy lə kwəma kataŋ na mbə nefer ghwəy, va tsəgha ɗiŋwəy ya, lə sa nzana, mbə nefer ghwəmmə ghənzə taa nza ya pa' hwəmɓa.

3 Nza Didi Hyala ghəshi lə Zəghwə ci Yesəw Kəristəw məntəmmə wəzə hwər tsa shi, ka məntəmmə zhəhwər, ka fambəmmə zərkə mbə nefer ghwəmmə. Tsəgha dza shi vaa nza tə ghwəmmə, ghwəmmə shiy nəw kwəma kataŋ na va, ka ɗiva kwa jipə ghwəmmə.

Kwəma kataŋ na, lə kwəma ɗi ghən

4 Ma yənəy, dalala vəshiree, sa favee njasa nəw nihwəti ndərazhi gha kwəma kataŋ na. Njasa gəzəkəmmə Didi Hyala va məniy, tsəgha məni ghəshi.

5 A kwajinee na, ə pə ghwəmməə ɗi ghən tsa ghwəmmə kwa jipə ghwəmmə! Ma kwəma gəzaŋwəy ya nay, nahwəti kwəma gəzəkə məndi 'war'war na ta məniy ghakee tsasliŋwəy tiw. Kwəmaa niy favə ghwəy va kwataŋata na.

6 Mba'a pə ghwəmməə ɗi ghən tsa ghwəmmə, ka ɗi Hyalay, ghalaɓa na, mbə ɗi fəti nza ghwəmmə ta kwəma gəzəkəmmə Hyala va ta məni. Ma kwəma gha Hyalaa gəzaŋwəy kwataŋata ta məni ghwəyəy: «Ɗim ghən tsa ghwəy» kə. Ava kwəma dza ghwəy nəw mbə nzəy tsa ghwəy.

7 Ɗaŋ tsahwəshi ka dzərvəə dzəti hiɗi. Mbəzli vay, ka ɗi zləɓa ghəshi a Yesəw *Kəristəw səəkəy tikə tə hiɗi, ka zhəghəti ghən tsa ci ka ndə ngəri, kə ghəshiw. Ma ntsaa ɗi ma vaa zləɓa tsəgha kiy, ghəci na ndə jaka tsa Kəristəw, ghəci na ndə slaslapə dzərvə ki.

8 Va tsəgha na kiy, mənim məhərli tərəŋw. Vantaa sləni ghərati ghəy va mbə ghwəy nza gəmta, war mba'a ghwəy kwəmavə zhəmə ghwəy gwanata ɗi na.

9 Sənay tə ghwəy, ntsaa fə ma ghən ta nəw kwəma ya hwəmɓa njasa ɓanavəmmə Yesəw Kəristəw, war dzar kwa tsa ci kwal kwətiy ghəciy ɗi

---

1:1 1 3Zhŋ 1 **1:4 4** 3Zhŋ 3 **1:5 5-6** Zhŋ 13:34; 1Zhŋ 4:11 **1:6 6** Zhŋ 14:15; 1Zhŋ 2:5; 5:3 **1:7 7** 1Zhŋ 2:18 **1:9 9** 1Zhŋ 2:23

məni kwəmay, jakəy tsava ndə ghəshi lə Hyala ya jəwəw. Ma ntsaa nəw kwəma ya hwəmɓa njasa ɓanavəmmə Yesəwəy, a tsava ndə jakəy lə Didi Hyala mba'a lə Zəghwə nzə.

10 Va tsəgha nə ya kiy, war mba'a kə ndə səəkəy, ka ɓəniŋwəy shiy, dzəghwa kala dzaghəvashi shi va lə ni ɓanavəmmə Yesəw Kəristəwəy, əntaa ghwəy taa zləɓa gəla tsava ndə ghəciy dzakə ghi tsa ghwəy ma! Əntaa ghwəy səkwə ya səkwə nzə ma!

11 Sa nzana, ma ntsaa dzaa səkwətiy, jakə dza ghəshiy nza tə kwəma ci va jikir na lə tsava ndə.

Səkwəva lə kwa kərni gəzə kwəma

12 Sənzənva kiy, mbəzliyay, ɗaŋ na nihwəti shi ɗee gəzaŋwəy. Kala ɗee tsasliŋwəy shi va tsasli tsasliy dzəti zliya. Ma ɗi yay, mba'ee tsəhəra vəgha ghwəy də'wə ghən tsee, nza ghwəmmə sləkahwə kwəma kwa mətsə kwa mətsə, ta mbə vəshi ghwəmməə kərkəta.

13 Mbə səkwəŋa na ndərazhi zhaməŋa. Zhaməŋa təravə Hyala va, njasa təravəŋa na va kwərakwə. Ava tiɓa kərayee, nza ghwəy nza ki.

1:10 10 Rm 16:17 **1:12 12** 3Zhŋ 13-14

Kwa mahkana zliya tsasliti
Zhaŋ
Kwəma dza ghwəmməə gha sənataa dzəkən zliya na

Ma zliya nay, Zhaŋ ntsa ta səɗa Yesəw tsasliti na, kə məndi diɓa. Sa nzanay, aa yəməva lə kwa baka zliya ci. Kaa «Gayəsə» madigay tsa ɗi na tərəŋw tsatsasliti na, ta mətsahanci bərci ta məni wəzə, lə ta ka'wə ka məlmə. Mba'a ta tsəhanaghwa səəti kwa sləmə madigay, va tsahwəti ntsaa pəla laɗamti wəzə tsa kwa jipə mbəzli Yesəw, slən tsa ciy, Diyətərefə.

Səkwəpə

1 Yən yən ndə 'wa kwal kaa mbəzliy nəw Yesəw tsasli na zliya na kaa ntsee Gayəsə, madigara tsa ɗee kataŋ kataŋ tsa.

2 A madigara Gayəsə, mbə cə'wə nzee va Hyala, a gha mbəə mətsəhə dza kwa kwəma kwa kwəma ya mbə namaɓa kwəma gha. Ka cə'wə va Hyala, a gha mbəə nza kwəriŋ, njasa nza kwəma mbə nəfə gha va wəzə kwa kwəma Hyala.

3 A nihwəti ngwarməhimməə nəw Yesəw səəkə vəgha gha, mba'a ghəshi səəkəə gəzara, a gha kəsəvə kwəma kataŋ na va, ka garəŋa ti, ka nəw lə nəfə kwətiŋ, kə ghəshi. Sa gəzəkəra ghəshi tsəghay, dalala vəshiree ta kwəma gha.

4 Ma yən, war favə mee njasa nəw ndərazhee kwəma kataŋ na kwa kwal Hyalay, nahwəti kwəma tiɓa ghwəla mba'a nəfə tsee vəshi ti nja savaw.

Sləni Gayəsə gwəraa təɓanati kaa Zhaŋ

5 A ntsee Gayəsə, ghay, e favə mbə tsəva nza gha lə kwal tsa kataŋ tsa mbə kəəti ngwarməhimməə nəw Yesəw. Ya ni ghwəy mbəzli mbə məlmə ghwəy, ya ka məlməə səəkəshiy dzəmbə ghwəy gwa'a, kə məndi.

6 Mbəzli kəətiti gha vay, ghəshi səəkə naa falŋa tikə, ka gəzə njasa ɗəhwəshi gha kaa mbəzliy nəw Yesəw. Va tsəgha na kiy Gayəsəy, ə cə'wəŋee, a gha zhiniy kəətitishi njasa təɓə na va Hyala, mbə dza ta wə wəshi va.

7 Ma kafə tsa kafəshi ghəshi vay, ta gəzanshi kwəma Yesəw *Kəristəw kaa mbəzli kafəshi ghəshi, kala ɗi ghəshiy ɓə shiy va mbəzliy nəw ma Yesəw mbə dza va.

8 Ghənzə tsəgha kiy, ghwəmmə ghwəmmə mbəzliy nəw Yesəw na, aa təɓə ghwəmməə kəəti gəla mbəzli tsəgha ni va. Ta mbə ghwəmməə nza jakə li shi mbə ghəra sləni gəzanshi kwəma kataŋ na va kaa mbəzli ghalaɓa.

9 E niy tsaslanaghə zliya jəwə tsətsə kaa mbəzliy nəw Yesəw. Ma dza Diyətərefə, sa ɗi na məniy ka ntsa dikə tsa mbə mbəzliy nəw Yesəw va na, kala ɗi ghəciy fa kwəma gəzəkee dzəghwa sləmə ci.

10 Sa kee tsəhəray, ta cikəvəriŋwəy kwəma ci va jikir na məni na dzee. Dzərvə ka na vaa slaslaa dzəkən ghəy. Nahwəti *kwəma jikir na məni na diɓay, ka ɗi naa ka'wə ya ngwarməhimmə mbə nəw Yesəw sa ka ghəshiy səəkə və diɓaw. Ya ə ɗi nihwəti mbəzli ka'wəshi na, ka makə mbəzli va

1:1 1 2Zhŋ 1 **1:3 3** 2Zhŋ 4 **1:5 5-8** Ebr 13:2 **1:6 6** Tit 3:13

ghəciy nza va ka'wəshi, ka tihəshi səvəri mbə ɓasəva tsa mbəzliy nəw Yesəw.
11 A ntsee Gayəsə, ma pə ghaa məniy, ka ɓəni nəw kwəma ntsaa məni
kwəma jikir na gha ma, kwəma ntsaa məni na wəzə na kwəma pə ghaa
ɓəni. Sa nzanay, ntsaa məni kwəma wəzə na na, ntsa Hyala na tsava ndə.
Ma ntsaa məni war kwəma jikir nay, sənata Hyala tsava ndəw.
12 Ma na Demetəriyəsə kiy, ya tsamaɓa ndə gwa'a na, war mbə fal na.
Ya kwəma kataŋ na va məni nay, war mbə ci kwəma ci wəzə na naa
səvəri. Ya ghwəmmə na, mbə gəzə ghwəmmə: «Ntsa kataŋ tsa na» pə
ghwəmmə. A gha sənay kiy, ka sla dzərvə ghwəmməw.

Səkwəva

13 Sənzənva kiy ntseyey, ɗaŋ na nihwəti shi ɗee gəzaŋa. Kala ɗee
tsasliŋashi, tsasli tsasli dzəti zliya.
14 Ma ɗi yay, kwa kwəma jəw na mba'ee tsəhəra vəgha gha də'wə ghən
tsee, ma nza ghwəm sləkahwə kwəma ghwəm kwa mətsə kwa mətsə.
15 Nza Hyala ndaŋa zərkə mbə nzəy tsa gha.
Mbə səkwəŋa na madigahiŋa tikə. Nza gha səkwətəra madigahimmə
kwətiŋ kwətiŋ tsa shi kwərakwə ki. Ava tiɓa kərayee, nza gha nza.

1:11 11 1Zhŋ 2:29 **1:13 13-14** 2Zhŋ 12

Zliya tsasliti Zhəwdə
Kwəma dza ghwəmməə gha sənataa dzəkən zliya na

Zliya nay, kaa slən ntsaa nəw Yesəw tsasliti Zhəwdə. Kwəma gwəra naa tsasli zliya na tiy, ta gəzə kwəmaa dzəkən mbəzliy ɓənipə nəw kwal Hyala va dzar kwa dzərvə, ta mbə mbəzliy nəw Yesəw ndəghwə ghən tsa shi və shi.

Tərəŋw gəzəkə Zhəwdə kwəmaa dzəkən shi, ka gəzə njasa dza Hyalaa slanshi ngwəvə (kwəshala 3-16). Dzəghwa diɓa ki, ka gəzanshi kaa mbəzliy nəw Yesəw a ghəshi nzəyshi jarjar kwa kwal Hyala (17-23).

Ma tə kwa kərni ki na, dza Zhəwdə ka fal Hyala kwa mbəlipə.

Səkwəpə

1 Yən tsasliŋwəy na zliya na, yən Zhəwdə, ndə ghəra sləni kaa Yesəw
*Kəristəw. Yən na yən zəmbəghəy Zhakə. Kaa ngəŋwəy ghwəy shi ɗiti
dəmmə Hyala va tsaslee zliya na, ghwəy ghwəy shi harvə na va ta nza
ghwəy ka mbəzli nzə. Mba'a fəyŋwəy kaa Yesəw Kəristəw.
2 Məntəŋwəy zhəhwər tsa nzə Hyala, mba'a ndaŋwəy zərkə mbə nzəy
tsa ghwəy, mba'a fambəŋwəy ɗi tsa nzə mbə nefer ghwəy tərəŋw diɓa.

Gəzə kwəmaa dzəkən mbəzliy ɓənipə nəw kwal Hyala dzar kwa dzərvə

3 A madigahira, tərəŋw səəkee mbə ɗi tsasliŋwəy zliya ta gəzaŋwəy
kwəmaa dzəkən mbəli tsa mbəlitəmmə Hyala gwanammə. Sa ɗitee
tsəgha ki na, mbay yaa nzəyraw, wəzəɓa tsasliŋwəy ya zliya na, pən,
ta ɓəŋwəy bərci nza ghwəy mbəə jihəva ta kwəma wəzə na va ɓanavə
ghwəy nefer ghwəy. Kwəma wəzə na vay, Hyala ɓanavəshi na kaa mbəzli
nzə, ka dza naa mbəərəva ya pa' hwəmɓaw.
4 Sa wana gəzee tsəghay, sa nzana mba'a mbəzliy ɗi ma fəti va va Hyala
ghəlambəvashi mbə ghwəy. Dza ghəshi ka zhəghə gəzə kwəmaa dzəkən
wəzə hwər tsa Hyala. A Hyala ndapə kwal tsaa məni ya namaɓa kwəma
ha'wə ha'wə na, kə ghəshi. Mbə kwəma gəzə ghəshi va tsəgha nay, a
ghəshi ndəghamti Yesəw *Kəristəw ntsa ghwəmmə dikə tsa, zhini ghəci
mazə tsaa sləkəmmə kwətiy. Kwataŋata tsasliti məndi mbə Zliya Hyala,
ta ɓasanakənshi ngwəvə dza Hyala kaa gəla mbəzli va, kə məndi.
5 Ya tsəgha sənashi ghwəy shi dzee ni ta gəzaŋwəy kwəmaa dzəkən
shiy, ta zazavəŋwəyshi ɗee diɓa. Niy nzay, a Kwa sləkəpə niy kəətiti ka
*Izərayel, mba'a ɓəkəvərishi mbə hiɗi ka *Ezhipətə. Ləy hwəm kwəma
va na mba'a nihwəti mbəzli niy nza mbə shi, kala ɓanavə nefer shi kaa
Hyala. Dzəghwa Hyala mba'a bakwamti niva mbəzli.
6 Nihwəti ka kwal Hyala kwərakwəy, mba'a Hyala niy ɓanavəshi bərci
na, ka ɗi təɗanakən ghəshi kaa na Hyala va. Mba'a ghəshi ɓarvashi
tə pətsaa fəyshi Hyala. Sa mənti ghəshi tsəgha na, dza Hyala mba'a
kəəsəvəshiy tsaghwashi kwa dəŋw, mba'a fəyshi tə pətsa tərkwəsl kwəsl
tsa, tiɓa dza ghəshiy nza ya hwəmɓa, pa' fəca dza Hyalaa məni ngwəvəə
dzəkən mbəzli.

1:1 1 Mt 13:55; Mk 6:3 **1:2 2** 2Pi 1:2 **1:3 3** 1Tim 1:18 **1:4 4-13** 2Pi 2:1-22 **1:4 4** Gal 5:13; 2Pi 2:1 **1:5 5** Səvəri 12:51; Bəla 14:29-30; 1Kwər 10:5; 2Pi 1:12-13 **1:6 6** 1Pi 3:19-20; 2Pi 2:4

7 Zəzətim dzəkən məlmə *Sədəm lə məlmə *Gwəmər mba'a nihwəti
məlməhi vəgha shi diɓa. Mbəzli mbə məlməhi vay, ghwərghwər niy məni
ghəshi nja ka kwal Hyala va, ka məməni shi gəmgəm ni, shi kama ndə
ngəri gar mənishi. A Hyala shəkambəshi mbə ghwəə kəɗi ma ya pa'
hwəmɓa. Kwəma vay, səətiy tsəhaghwa na kwa sləmə mbəzli nəghətaa
ghəshi məni shi tsəgha ni.
8 Ya tsəgha nzə kiy, mbəzliy səəkəshi vaa dzəmbə ghwəy na, tsəgha
məni ghəshi shiy, sa ka ghəshiy dzay, ka məni ghwərghwər, tsəgha shiwti
ghəy shiw, kə ghəshiy ni. Ka zləɓa ghəshi Hyalaa sləkəshiw, ka ghəshiy
dza na, ka fə ndərəə dzəti mbəzli Hyala dikə dikə ni mə ghwəmə, ka
tsəərəshi.
9 Ya Mishel, ghəci mazə tsa ka kwal Hyala gwanashiy, niy tsəərəhwə
*ndə jaka tsa Hyala naw. Niy nza kwataŋay, a ghəshi niy
zləghwəhwəvashi lə ndə jaka tsa Hyala ta mbəri tsa *Məyizə. Niy kəliti
ghən tsa ci Mishel mbə kwəma va kiw, niy ɓanavə fəti na lə gəzə kwəma
gəmgəm na kaa ndə jaka tsa Hyalaw. War nza Ndə sləkəpə məni ngwəvəə
dzəkən gha, na kwəmaa niy gəzanci na.
10 A na mbəzli va kiy, ə tsəərə ghəshi shi sənashi ma ghəshi, ka məməni
shiy pəmshi pəmshi nja shi mbə gamba. Shiy dzaa zamtishi na niva shiy.
11 A ngəra'wə dzaa nza kən shi, sa nzanay, səəbə *Kayən nəwvə ghəshi.
Səəbə *Balam nəwvə ghəshi diɓa, ka məni kwəma jikir na nja saa niy
məni Balam va, ta mbə ghəshiy kwəmavə gəna. War njasa niy zhini
*Kwəre va ghənəy, tsəgha zhini ghəshi ghən kaa Hyala kwərakwə, va
tsəgha bəkwə ghəshi.
12 Ghala vəghwə tsa ka ghwəy ɓasəŋwəy ta zəmə shiy jakəjakəy, nja
rəɗaa tekwatəvata va tə kwəbaŋ ka ghəshiy nza mbə ghwəy. War shiy
ka ghəshiy sa jakə lə ghwəy. Kar ha'wə nza kwa mətsə shi ya jəw nzəw.
War dzəkən tsa shi ghən ka ghəshiy zəzə gwa'a tsəgha. Ghala mbə shi
lə kwəleɓiy nza va ngəri ni ka safəə səəkəə pamtishi, kala nzəmə van
ghəshiw. Ghala mbə shi lə fəhiy ya ma va, ya ə məniy vəghwə tsa ka
ghəshiy ya tiw. Ghala mbə shi lə fəhi lakəmə məndi kwa hiɗi lə hililiŋə
shi ta, mba'a ghəshi ghwəlishi hyaŋəw.
13 Ghala mbə shi lə yam dazləɓə dazləɓə niw. Kwəma shi va ha'wə
ha'wə nay, tə ngwəlata ka naa nza nja məshəni. War nja sasərkwəə da
daŋərə va dzar tə ghwəmə na ghəshi. Mbəzli vay, a Hyala gwəmanatishi
pətsa dza naa kəəlishi kwa, mbə kwəsli tərkwəsl kwəsl na, tiɓa dza
ghəshiy nzəy pa' kwa ndimndim.
14 Ghala kwataŋata niy nzay, a Henəkwə, kwa kwaŋa jijiy *Adam niy
gəzəkə kwəma cinti Hyalaa dzəkən mbəzli va. Ma kə ni niy: «Mbə səəkə
na Ndə sləkəpə lə ka kwal Hyala ci ɗaŋ tərəŋw.
15 Ta məni ngwəvəə dzəkən mbəzli tə hiɗi gwanashi səəkə na. Ta
ɓasanakənshi ngwəvə dza na kaa mbəzliy zləɓa ma nəw Hyala gwanashi,
tə mbərkə shi gəmgəm ni gwanashi mənti ghəshi kaa ngəci. Sa nzana shi
mənti ghəshi vay, ghən zhini ghəshi kaa Hyala. Ta ɓasanakənshi ngwəvə
dza Ndə sləkəpə kaa mbəzliy ha'wə ma va tə Hyala, tə mbərkə kwemer
gəmgəm ni va gazakən ghəshi kən» kə niy ni.
16 Ava ghəshi na shi gəzə Henəkwə va kwəma vaa dzəkən shi. Ya
hwəmɓay, war tifəmmə ka gha kəsashi, war ka ngwənəngwəni. Ya

1:7 7 Ghava 19:1-24; 2Pi 2:6 **1:8 8** 2Pi 2:10 **1:9 9** Nəw 34:6; Zak 3:2; 2Pi 2:11; Mikayel: ShiZhŋ 12:7 **1:10 10** 2Pi 2:12 **1:11 11** Kayən: Ghava 4:3-8; 1Zhŋ 3:12; Balam: Ɓəla 22:7, 17; 1Pi 2:15; Kwəre: Ɓəla 16:1-34 **1:12 12** 2Pi 2:13, 17 **1:13 13** Ezay 57:20; 2Pi 2:17 **1:14 14** Mt 25:31; Enwəkə: Ghava 5:18, 21-24; Ebr 11:5

nimaɓa shi ɗi vəgha shiy, war ə ka ghəshiy mənishi, jəw ka ghəshiy gəzə kwəmaa kəli ghən tsa shiw, ka ghəshiy dzay, ka dakə mbəzli nza mbəzli mbəə zləɓa məni kwəma ɗi ghəshi va.

Njasa dza mbəzliy nəw Yesəw məni lə mbəzli ghənghən ghənghən

17-18 Ghala kwataŋatay, a ka kwal Ndə sləkəmmə Yesəw *Kəristəw niy gəzaŋwəy kwəmaa dzaa məniva. Ma kə ghəshi niy niy: «Ge'i lə kwa kərni vəghwəy, ta tsahwəshi dza mbəzli, ka ghəshi dzay, ka sawaŋwəy, ka məni kwəma gəmgəm na ɗi vəgha shi» kə ghəshi niy ni. Na na ghwəy kiy madigahiray, əntaa ghwəy zamti ghən ta kwəma shi va ma.

19 Mbəzli vay, ghəshi naa faghwa tihəva kwa jipə mbəzli. Zəzə kwəma tə hiɗi na sa mbə ghən shi, *Safə tsa Hyala mbə nəfə tsa shiw.

20 A na na ghwəyəy madigahiray, ə pə ghwəy jihəva ta kəətiva kwa jipə tsa ghwəy, nza ghwəy mbəə kwəmavə bərci tərəŋw mbə kwəma Hyala na ɗewɗew na ɓanavə ghwəy nefer ghwəy. Ya hwəmɓay, ə pə ghwəy cə'wə lə bərci Safə tsa Hyala ɗewɗew tsa.

21 Mbə nzəy tsa ghwəyəy, əntaa ghwəy zamti ghən ta ɗi tsa ɗitəŋwəy Hyala ma. Tsəgha pə ghwəy nzəyŋwəy kala ndəghə vəghwə tsa dza Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw zhəhwər tə ghwəmmə, mba'a ndammə piy tsaa kəɗi ma.

22 A nihwəti mbəzli tiɓay bakə bakə na ghən tsa shi, zhəŋwəy tə hwər tsa ghwəy ta gəla mbəzli va.

23 Nihwəti ɓay, kwəmaa dzaa ɓəghəshiy dzəmbə ghwə na sa məni ghəshi. Ə pə ghwəy kəətishi va nəghətaa ghəshi dzashiy dzəmbə ghwə. Nihwəti mbəzli diɓay, kala zhəŋwəy hwər tsa ghwəy ti shi, kala hazləni va nəghətaa ghwəy shikəŋwəy dzəmbə kwəma shi va jikir na, pə ghwəy taa nza.

Ya kwəbeŋer shi va hwayvashi va *kwəma jikir nay, ndəghwə tə ghwəy ghən tsa ghwəy wəzə va ndəŋwəshi.

Fal Hyala ghwəmmə

24 Fal Hyala ghwəmmə ghənzə saa dzaa mbay ndəghwətəŋwəy va shikəə dzəmbə kwəma jikir na gwanata. Ə pə ghwəmməə fal, sa nzanay, ghənzə na saa dzaa mbay ɓəkəvəriŋwəy, kala fəti tar kaɓaka ghwəy, mba'a ɓəghəŋwəy dzəmbə shəndəkə tsa nzə, ka vəshi ghwəy tərəŋw.

25 Fal Hyala ghwəmmə, ghənzə na Hyala kwətita. Ghənzə mbəlitəmmə na səvəri mbə Ndə sləkəmmə Yesəw *Kəristəw. Ti kə shəndəkə, ka məni dikə, lə bərci və, ka sləkə mbəzli, ghava na tə vəghwə tsaa dzəvəriy gwanay, lə sənzənva, pa' kwa ndimndim. *Amin. Ava tiɓa kərayee, nza ghwəy nza ki.

1:17-18 17 2Pi 3:2 **1:17-18 18-19** 2Pi 3:3; 2Tim 3:1; 3:2-6 **1:20 20** Kwəl 2:7 **1:22 22** 1Tes 5:11 **1:23 23** Zak 3:2 **1:24 24** Flp 1:10; 1Tes 5:23 **1:25 25** Rm 16:27

Zliyaa dzəkən
Shi nashi Zhaŋ
nja kwa shiw
Kwəma dza ghwəmməə gha sənataa dzəkən zliya na

Zhaŋ ntsa ta səɗa Yesəw tsasliti na zliya na. Sa cinti Yesəw shiy ghənghən ghənghən, mba'a gəzanci, tsaslítishi, kə, va tsəgha tsaslishi na. A Yesəw sənay a mbəzliy nəw tə hiɗiy sa ngəra'wə dalala dzar mbə məlməhi ghənghən ghənghən, kə. Va tsəgha ci na shi va kaa Zhaŋ ta mbəə mətsahanshi bərci.

Mbəzli ɗaŋ tərəŋw pəlahwə na sənay ghən tsa shi ɓəlakə Zhaŋ ni ghənghən ghənghən mbə zliya na, shiy nja shi nja kəlmbə ni va, ya saa dza səɗa tsa nza ghən va və mbərfəŋ. Ma kə nihwəti mbəzliy: «Ghəneɗemer mbərfəŋ ni vay, mezhizhə na ghəshi» kə ghəshi. Ma kə nihwəti ɓa na: «Shi gəzə Zhaŋ ni mbə zliya nay, a shi va mənishi ghala vəghwə tsa ci» kə ghəshi. Ma kə nihwəti mbəzli ɓa na: «Ghwəla na shi va ta məniva sahə, kwətiŋ niva, kwətiŋ niva dza ghəshiy məniva ka dzar pa' va kərə tsa hiɗi» kə ghəshi. Ya tsəgha nzə kiy, ntsaa sənashi slar tsa shi va tiɓaw.

Avanay njasa nəwva kwəma mbə zliya na:

Vəh 1 Njasa nza shəndəkə tsa Yesəw.

Vəh 2 mba'a vəh 3 Zliyahi tsasli Yesəw kaa mbəzliy nəw mbə məlməhi mbərfəŋ.

Vəh 4 Njasa nza pi mazə tsa Hyala mə ghwəmə.

Vəh 5 pa' tə vəh 16 Ngəra'wə tsaa dzəti hiɗi gwanayəy, Hyala pəlay na. Va tsəgha gəzə na kwəmaa dzəkən dimə mbərfəŋ nahə nahə tə miy nahwəti zliya, lə njasa səəkəy ngəra'wə ghala vəghwə tsa balamti Yesəw diməhi va. Mba'a zhiniy gəzəkəə dzəkən ka kwal Hyala mbərfəŋ, shiy dzaa viy təlimə, ka tsahwəti ngəra'wə zhiniy səəkə ɓa. Zhini mba'a gəzəkəə dzəkən nihwəti ka kwal Hyala mbərfəŋ lə həlepipi ta dəvə shi, tsahwəti ngəra'wə tsa vaa ɓəkə ghəshi ɓa. ngəra'wer vay, ta mbəə ci ɓə nəfə tsa ɓəti Hyalaa dzəkən mbəzliy zləɓa ma kwəma nzə, mba'a ta mətsəhə bərci kaa mbəzli nzə nza ghəshi mbəə garəshi wəzə wəzə kwa kwal tsa nzə ɓəkəshi Hyala.

Vəh 17 pa' tə vəh 20 Dzəkən bərci va Hyala, ka taŋəti shiy gwanashi, dza kwa Yesəw Kəristəw ghəci saa təɗanakənshi kaa ka mbəz ci ghənghən ghənghən, lə dzəkən səəkə tsa Yesəw ta sla ngwəvə.

Vəh 21 mba'a vəh 22 Dzəkən yəwən ghwəmə mba'a dzəkən yəwən hiɗi, pətsa dza mbəzli Kəristəw nzəy ti.

Kwa taŋa kwəma dza məndiy sənataa dzəkən shi nashi Zhaŋ va

1 Ma zliya nay, dzəkən shi cinti Yesəw *Kəristəw kaa mbəzli ka ghəra sləni Hyala gəzə na kwəma. Hyala gəzanci na «canshi shi va» kə, ta mbə ghəshiy sənashi shiy dzaa məniva kwa kwəma jəw. Ava va tsəgha, ghwənanakə Yesəw Kəristəw *ndə kwal tsa Hyala tsa ci kaa Zhaŋ ndə ghəra sləni tsa ci ki, ta canci shi va.

1:1 1:1 4:1; 22:6

2 Dzəghwa Zhaŋ ki mba'a gəzanshi kwəma shi nashi na va gwa'a kaa
mbəzli. Ma kə na: «Kwəmaa səəkə va Hyala na sava kataŋ, Yesəw
Kəristəw gəzə na: “Kataŋ na kwəma va” kə» kə.
3 Ntsaa dzaa jangə zliya na, lə mbəzliy dza vaa favə kwəma mbə, mba'a
ghəshi ɗiti fəti tiy, vəshi na ta niva mbəzli. Sa nzanay, shiy gəzəshi va
mbə zliya va gwanashi na, ndal tərmbə vici məniva tsa shi ta səəkəw.

Zhaŋ səkwə mbəzliy nəw Yesəw mbə məlməhi ghənghən ghənghən mbərfəŋ

4 Yən tsasli na zliya na, yən Zhaŋ. Kaa mbəzliy nəw Yesəw dzar
mbə məlməhi ghənghən ghənghən mbərfəŋ tə hiɗi ka Azəy tsaslee.
Məntəŋwəy wəzə hwər tsa nzə Hyala, mba'a ndaŋwəy zərkə mbə nzəy
tsa ghwəy. Ghənzə na Hyala ghala hiɗi ghwəla ta ghava, ghənzə Hyala
sana, zhini ghənzə sa dzaa səəkə diɓa. Məntəŋwəy wəzə hwər tsa ci safə
tsa mbərfəŋ tsa va garəy kwa kwəma gəzli Mazə Hyala, mba'a ndaŋwəy
zərkə mbə nzəy tsa ghwəy.
5 Məntəŋwəy wəzə hwər Yesəw *Kəristəw mba'a ndaŋwəy zərkə mbə
nzəy tsa ghwəy. Ghəci na ndə ndəgha fəti tsa kataŋ tsa, ghəci gha naa sati
mbə məti, ghəci saa məni mazə dzəkən mezhizhə tə hiɗi gwanashi.
Ma Yesəw tsa vay, aa ɗimmə. Ta mbəlimmə mətiy na. Miymiy ci va
shikəshi tə ghwəmməy, ghəshi mbəlantəmmə na mbə kwəma ghwəmmə
jikir na.
6 Dza na mba'a zhəghətəmmə ka nici mbəzli sləwa na. Dzəghwa na
mbəər mbəərətəmmə ka hwəlfə mbəzli ka mazə *ka ta Hyalaa ghəra
sləni kwa kwəma Didi Hyala. Ghənzə tsəgha kiy, war Yesəw Kəristəw kə
mbəzliy fal, ka fə dikəə dzəti ya pa' hwəmɓa. *Amin.
7 Nighə tə ghwəy, mbə səəkə na mbə kwəleɓi dzəy tə ghwəmə. Ya wa
ndəy, ta nay dza na lə mətsə ci. Ya mbəzliy niy dzərəhwə va lə gwapa
gwa'a na, war ta nay dza ghəshi. War lə wahə dza naa nza kwa mətsə
hwəlfə mbəzli tə hiɗi gwanashi va kwəma ci. Ava tsəgha dza naa məniva.
Amin.
8 Ma kə Hyala kwa sləkəpəy: «Yən gha na shiy gwa'a gwa'a, zhini yən
dzaa kərə shiy gwa'a gwa'a diɓa» kə. Hyala vay, və gwəramti bərci gwa'a
gwa'a. Ghənzə na Hyala ghala hiɗi ghwəla ta ghava, ghənzə Hyala sana,
zhini ghənzə sa dzaa səəkə diɓa.

Njasa cinti Yesəw ghən tsa ci kaa Zhaŋ

9 Yən gəzaŋwəy na kwəma na sana, yən zəməŋwəy Zhaŋ. Mbəzli
kwətiŋ ni mənimmə ghwəmmə lə ghwəy tə mbərkə jakəva tsa ghwəmmə
lə Yesəw. Mbə sa ngəra'wə nzee ta kwəma ci kwərakwə, njasa sa ghwəy
va, mbə sə'wa nzee njasa sə'wa ghwəy va. Zhini mbə mazə tsa ci
ghwəmmə gwanammə diɓa. Yən nee kiy, ə niy kəsəvəra məndi mba'am
dzaa ndəghəyra tə nihwəti hiɗi tə jipə yam, «Patəməsə» kə məndi kaa
slən tsa shi. Sa wana niy ndəghəyram tiɓay, sa zləɓavee kwəma Hyala,
ka gəzə kwəmaa dzəkən Yesəw *Kəristəw kaa mbəzli.
10 Ma yən tə pətsa ndəghəyra məndi va fəca dəmasə kiy, mba'a safə
tsa Hyala səəkəy dzəkənee. Fee na, məliy gaka səəkə ləy hwəmee nja viy
təlimə.

1:2 1:2 6:9 **1:3 1:3** 14:13 **1:4 1:4** 4:5 **1:5 1:5** 2:26; 7:14; 19:15; Kwəl 1:18; Ebr 9:14; 1Zhŋ 1:7 **1:6 1:6** 5:10; 20:4, 6; 22:5; Səvəri 19:6; 1Pi 2:9 **1:7 1:7** 1:13; Dani 7:13; Mt 24:30; Zhŋ 19:34, 37; 1Tes 4:17 **1:8 1:8** 1:4, 8; 2:8; 4:8; 11:17; 16:5; 21:6; 22:13; Səvəri 3:14; Ezay 44:6 **1:9 1:9** 22:8 **1:10 1:10** 17:3

11 Ma kə məli va ngəra na: «A Zhaŋ, ɓəvə zliya, laŋ gəta tsasli shiy, a
gha tsasli shi dzee niy ciŋa, njasa dza ghaa nashi. Sa ka gha tsaslamtishiy,
nza gha vəlanshi kaa mbəzliy nəw Yesəw mbə məlməhi mbərfəŋ tə hidi
ka Azəy: Kaa mbəzli mbə məlmə Efesə, lə ni mbə Səmirənə, lə shi mbə
Pergam, lə shi mbə Tiyatir, lə shi mbə Sardə, lə shi mbə Filadelfi, mba'a
shi mbə Lawədishe» kə.
12 Dzəghwa sa gəzara na kwəma va tsəgha na, tərəɗ yən zhəghətəvara,
ta nay ntsaa gəzara kwəma va. Nighə pən na, kar tə gərkəwahi mbərfəŋ,
shi məntim tə tsahi mbəzə.
13 Mba'a shiy dzəghwa tə jipəjipə gərkəwahi va, wa'i zəghwə ndə ngəri,
kirip kwəbaŋ kən ghən ci pa' mbə hidi. Dza ɓiyakə məndi pəhəti kwəbaŋ
tsa va sar tə hati ci lə kanda məntim tə tsahi mbəzə.
14 Njə'wə pə gha kaa shiti mbə ghən ci na, ndəɓa ghwəpə məgapa pə
gha tezlezl tsa shi. War birəw birəw birəw mətsəhi ciy məni, njasa ka
ghani ghwə vaa məni.
15 Ma shiɗshiɗ ci na, ka mbərə nja tsahi bənɓa 'war səvəri ni mbə
ghwə kwa gəzla. Fa' pən kaa gaka zləngwər tsa məli ci na, ndəɓa gaka
kwa mədzərə yam, pə gha.
16 Dza na mba'a kəsəvə sasərkwəhi mbərfəŋ ta dəvə kwa bəzəmə ci,
mba'a kafa'i səvəri kwa miy tsa ci, kikw kikw kikw miy ti, ka zəmə ya
kwa namaɓa bəla nzə gwa'a. Ma pətsa mbə kwəma ci na, war ka bamə
ndə, njasa ka vici vaa bamə ndə ghənzə kwa ghən.
17 Ma sa nay ya na, ɓəripə, yən məra tə pi tiɓa kwa kwəma ci, nja ntsa
məti məti tsa. Dza na bəm fati dəvə kwa bəzəmə ci tə ya. Ma kə kaa
ngəra na: «A Zhaŋ, ka hazləni gha ma. Yən na kwa taŋa mbə shiy gwa'a
gwa'a, zhini yən kwa kərni mbə shiy gwa'a gwa'a diɓa.
18 Yən na ntsa tə ghwəməy tsa. Ma yənəy, e niy mətira, dzəghwa mba'ee
satira mbə məti. Tə ghwəmə dzee nza ya pa' hwəmɓa. A bərci vəyaa
dzəkən məti lə dzəkən pətsa nza mbəreketi ti gwa'a.
19 Ma shi nashi gha niy məniva tikəy, ə pə gha tsaslitishi. Shiy məniva
ni sənzənva, lə niy taa məniva dzaa nza kwa kwəmay, ə pə gha tsaslitishi
gwanashi.
20 Ma sasərkwəhi nashi gha ni mbərfəŋ ni ta dəvə kwa bəzəmee, ghəshi
lə gərkəwahi mbərfəŋ ni ni məntim tə tsahi mbəzəy, vanta kwəma di
ghəshi gəzə: Sasərkwəhi mbərfəŋ ni vay, ka kwal nzə təy Hyala mbərfəŋ
ta ndəghwə mbəzliy nəw Yesəw dzar mbə məlməhi mbərfəŋ ni va na
niva. Ma gərkəwahi mbərfəŋ ni niy, ghəshi na mbəzliy nəw Yesəw, dzar
mbə məlməhi mbərfəŋ ni va ki» kə.

2

Kwəma gəzə Yesəw kaa mbəzliy nəw mbə məlmə Efesə

1 A kə ntsa va ki na: A Zhaŋ, tsasli kwəma dzee na ta gəzaŋaa dzəti
zliya, kaa *ndə kwal tsa Hyala tsaa ndəghwə mbəzliy nəwra mbə məlmə
Efesə. A pə gha ngəciy: Avanta kwəmaa səvəri mbə miy tsa ntsaa kəsəti
sasərkwəhi mbərfəŋ ni va ta dəvə kwa bəzəmə ci, ntsaa dza mbə jipə
gərkəwahi mbərfəŋ ni va ngatim tə tsahi mbəzə shamshama.

1:11 1:11 4:5 **1:12 1:12** Zak 4:2 **1:13 1:13** Dani 7:13; 10:5 **1:14 1:14** Dani 7:9; 10:6 **1:15 1:15** 14:2 **1:16 1:16** mbərfəŋ: 4:5; kafa'i: 2:12; 9:15; Ebr 4:12 **1:17 1:17** 1:8; Dani 8:17-18 **1:18 1:18** Rm 14:9; 1Kwər 15:3-4, 25-26 **2:1 2:1** 1:16, 20; Ef 1:1

2 «Ghwəyəy gwa'a gwa'a sənatee sləni ghəra ghwəy. E sənay mbə jihəva
nza ghwəy ta ghəra sləni tərəŋw. Gwa'a sənatee ya njasa nza ghwəy mbə
sə'wa kwəmaa gagaŋwəy. E sənay, ghwəyəy, ka ɗi zləɓa kwəma mbəzliy
məni *kwəma jikir na ghwəyəw. Ma mbəzliy ni va, *ka kwal Yesəw nza
ghəy, kə ghəshi ghavə gəm tsəghay, gwa'a naghamti ghwəy kwəma shi,
mba'a ghwəy fəti ghən ta kwəma shi, "ka dzərvə na ghəshi" pə ghwəy.
3 Dalala sə'wa ghwəy kwəma. Mbə sə'wa ngəra'wə nza ghwəy tə
mbərkə kwəmee, kala dali ma ghwəy va sə'wa ci.
4 Ma nanzə ki ya tsəgha nzəy, a nahwəti kwəma tiɓa mbə nzəy tsa
ghwəy kala ɗimee: Ghwəyəy, ka ɗi kwəmee ghwəy ghwəla njasaa niy ɗi
ghwəy va kwataŋa.
5 Ava va tsəgha, nana kiy, zəzətim kwəma wəzəə dzəkən nzəy tsa ghwəy
va kwataŋa, a ghwəy nighəti dzəghwa tə pətsa zhəyŋwəy ghwəy ləy
hwəm, nza ghwəy tsa titihwə tsa ghwəy kaa Hyala, mba'a ghwəy zhəghəti
nzəy tsa ghwəy. Njasaa niy məni ghwəy va kwəma kwataŋay, tsəgha pə
ghwəy zhiniy məni. Ma kala tsəghay, ta səəkə dzee ɓanti gərkəwa ghwəy
tə pətsa nzə va.
6 War ma kwəma nzee mbə falŋwəy ti na ghwəy ya tsəgha nzəy, war
kwəma nzana va, kala ɗi zləɓa kwəma ɓənipə mbəzli *Nikwəlayitə va
ghwəy. Njasa nzee va kala ɗee zləɓa gəla kwəma va kwərakwə.
7 Ma ntsa nza sləmə və ta fa kwəmay, fə tə ghəci ghən wəzə ta kwəma
ɗi *Safə tsa Hyala ɗewɗew tsaa gəzanshi kaa mbəzliy nəwra. Mbəzliy
dzaa səvərishi ka miydalahiy, ta ɓanavəshi kwal dzee nza ghəshi ngəli ya
fə kwa tsa Hyala ta zəmə. Fə dza ghəshi vaa ngəli ya nzəy, fə kwa ɓə piy
kaa mbəzli na» kə, pə gha kaa ngəshi, kə kaa ngəra.

Kwəma gəzə Yesəw kaa mbəzliy nəw mbə məlmə Səmirənə

8 A kə diɓa na: Tsasli kwəma dzee na ta gəzaŋaa dzəti zliya, kaa *ndə
kwal tsa Hyala tsaa ndəghwə mbəzliy nəwra mbə məlmə Səmirənə. A pə
gha ngəciy: Vanta kwəmaa səvəri mbə miy ntsaa gha shiy gwa'a gwa'a,
zhini ghəci dzaa kərə shiy gwa'a gwa'a. Ntsaa niy mətiy, mba'a zhakatiy
mbə məti, mbə piy ghəci nana:
9 «Ghwəyəy e sənay ngəra'wə tsa nza ghwəy mbə. E sənata ndərma
kən ghwəy gwa'a. Ya tsəgha nzə kiy, ghwəy na ka shiy tərəŋw ni va
Hyala. Kwəma gəgəzə nihwəti mbəzli va gəmgəm naa dzəkən ghwəyəy,
gwa'a favee diɓa. Mbəzliy gəgəzə kwəma va vay, *ka Zhəwifəə gə ghəy,
kə ghəshi, mbalaa ka Zhəwifə na ghəshi kiw. Mbəzliy nəw *ndə jaka tsa
Hyala na ghəshi.
10 Sana sənzənvay, ta sa ngəra'wə dza ghwəy, əntaa ghwəy dzaa hazləni
ma. Ta kasaghwa nihwəti mbəzli mbə ghwəy dza ndə jaka tsa Hyalaa
dzəghwa fərshina, ta nighə kwəma ghwəy. Ta sa ngəra'wə dza ghwəy
dza mbə hi məŋ. Ma kiy, əntaa ghwəy dzaa zlay nəw kwal tsee lə nəfə
kwətiŋ ya ə bəkwəŋwəy məndi ma. Ta ndaŋwəy piy tsaa kərə ma dzee
ka zhəmə ghwəy.
11 Ma ntsa nza sləmə və ta fa kwəmay, fə tə ghəci ghən wəzə, ta kwəma
ɗi safə tsa Hyala ɗewɗew tsa gəzanshi kaa mbəzliy nəwra. Ma mbəzliy
dzaa səvərishi ka miydalahiy, ka dza ghəshiy məti kwa baka səɗaw» kə,
pə gha kaa ngəshi, kə kaa ngəra.

2:2 2:2 2Kwər 11:13; 1Zhŋ 4:1 **2:5 2:5** 2:16, 22; 3:3, 19 **2:7 2:7** 22:2, 14, 19; Ghava 2:8-9; 3:22; Ezhek 28:13; 31:8; Mt 13:9, 43 **2:8 2:8** 1:8, 18 **2:9 2:9** 2Kwər 6:10; Zhk 2:5; ndə jaka tsa Hyala: 3:9; 2Kwər 11:14-15 **2:10 2:10** Mt 10:28; 1Kwər 9:24-25 **2:11 2:11** 20:6, 14; 21:8

Kwəma gəzə Yesəw kaa mbəzliy nəw mbə məlmə Pergam

12 A kə diɓa na: Tsasli kwəma dzee na ta gəzaŋaa dzəti zliya, kaa *ndə
kwal tsa Hyala tsaa ndəghwə mbəzliy nəwra mbə məlmə Pergam. Ma pə
gha ngəciy: Vanta kwəmaa səvəri mbə miy ntsa nza kafa'i tsa kikw kikw
miy tsa, ka zəmə ya dza kwa namaɓa bəla ci və.
13 «Ghwəyəy, e sənay njasa nza pətsa nza ghwəy va ti sənzənva gwa'a.
Pətsa nzəyəy ndə jaka tsa Hyala ka məni mazə tsa ci ti na sava. Ya tsəgha
nzəy, mbə nəwra nza ghwəy lə nəfə tsa ghwəy kwətiŋ. Ya ghala vəghwə
tsaa niy pəəsli mbəzli va Antipasə, ntsaa niy ni va ndə nəwŋa nzee, kə
kwa kwəma mbəzli gwanashi mbə məlmə ghwəy, tə pətsa nza ndə jaka
tsa Hyalay, niy zlara ghwəyəw.

14 Ma nanzə ya tsəgha kiy, a nahwəti kwəma tiɓa mbə nzəy tsa ghwəy,
kala ɗimee: A nihwəti mbəzli mbə ghwəy, ka nəw kwəmaa niy ɓəni
*Balam va kaa mbəzli kwataŋa. Balam tsa vay, ghəci niy ɓananavə na kaa
Balakə njasa ka na məni ta mbəə ngaɗambə mbəzli ka *Izərayel dzəmbə
məni *kwəma jikir na. Dza na ki mba'a ngaɗambəshiy dzəmbə zəmə sliw
tsa ta məndi mbəri li, mba'a dzəmbə məni ghwərghwər.
15 Diɓay, a nihwəti mbəzli mbə ghwəy kwərakwə ka nəw shi ɓənipə
mbəzli *Nikwəlayitə va.
16 Ava va tsəgha, mba'a pə ghwəy ɗi kwəma yay, ə pə ghwəy tsati titihwə
kwa kwəma Hyala, a ghwəy zhəghəti nzəy tsa ghwəy. Ma kala tsəghay,
ta səəkə dzee dzəmbə ghwəy kwa kwəma jəw ta zamti mbəzli va, lə hwa
kwa badəkwəə səvəri mbə miy tsee va.

17 Ma ntsa nza sləmə və ta fa kwəmay, fə tə ghəci ghən wəzə ta kwəma
ɗi *Safə tsa Hyala ɗewɗew tsa gəzə kaa mbəzliy nəwra. Ma mbəzliy dzaa
səvərishi ka miydalahi mbə kwəma vay, ta ɓanavəshi shi zəmə mbələy
Hyala dzee. Sa kee dza diɓay, vəkə vəkə tatahanavəshi hakwə tsa pay tsa,
sar tsasl yəwən slən tə hakwə tsa va. Slən tsa vay, ndə tiɓa dzaa sənay
kala war ntsa ɓancim va ngəciw» kə, pə gha kaa ngəshi, kə kaa ngəra.

Kwəma gəzə Yesəw kaa mbəzliy nəw mbə məlmə Tiyatir

18 A kə diɓa na: Tsasli kwəma dzee na ta gəzaŋaa dzəti zliya, kaa *ndə
kwal tsa Hyala tsaa ndəghwə mbəzliy nəwra mbə məlmə Tiyatir. A pə
gha ngəciy: Vanta kwəmaa səvəri mbə miy tsa Zəghwə Hyala, ntsa tsə
mətsəhi ci birəw birəw nja ghwə. Ma shiɗshiɗ ci na, ka mbərə nja tsahi
bənɓa 'war səvəri ni mbə gəzla.
19 «Ghwəyəy, e sənata sləni ghəra ghwəy gwa'a. E sənay njasa ɗi ghwəy
mbəzli, lə njasa nəwra ghwəy lə nəfə tsa ghwəy gwanay. Ya njasa sə'wa
ghwəy kwəma. Ya njasa jahambəvaŋwəy ghwəy va mbə ghəraɗa sləni
yay, cəke' sənayee. Sləni ghəra ghwəy sənzənvay, e sənay tərəŋwɓa
ghənzə na kən na kwataŋa.

20 Ma ya tsəgha nzə kiy, a nahwəti kwəma tiɓa mbə nzəy tsa ghwəy
kala ɗimee. Kwal tsa ɓanavə ghwəy va kaa mali nə məndi va Zhezabel,
kə məndi slən tsa nzə, ta nzəy ghənzə mbə ghwəy, ka ɓananshi kwəma
dzərvə dzərvə na kaa mbəzliy ghəraɗa sləni, ta mbə ghəshiy məni
ghwərghwər, ka zəmə ɗafa mbəriy, ava kwəma ɗimee. Maliy gəzəpə
kwəmaa səəkə va Hyalaa gee kəy, dzərvəə slaslaŋwəy na.

2:12 2:12 1:16 **2:14 2:14** 2:20; Ɓəla 24:25; 25:1-3; 31:16; 2Pi 2:15 **2:17 2:17** Cem 78:23-25; Zhŋ 6:48-51; hakwə: Zak 3:9; yəwən slən: 3:12; Ezay 62:2; 65:15 **2:18 2:18** 1:14-15 **2:20 2:20** Ɓəla 25:1-8; 1Mezh 16:31; 2Mezh 9:22, 30; SləniKY 15:20

21 Mba'ee zlanay vəghwə, ka na tsa titihwə va kwəma nzə va jikir na, a
ghənzə zhəghəti nzəy tsa nzə, pən na, ɗi zlay məni ghwərghwər tsa nzə
vaw.
22 Ma njana mənira na tsəgha nee kiy, avee taa sləvati tə pi, war sləmahə
dza naa nza tə gəzliy həni, ka sa ngəra'wə tərəŋw. Mbəzli ka na vaa məni
ghwərghwər tsa nzə va li shi gwanashiy, ta sa ngəra'wə dza ghəshi tərəŋw
kwərakwə. War ghəshi dza naa tsati titihwə va ghwərghwər tsa shi va,
mba'a ghəshi zlay, dzee zlashi.
23 Ta bakwamti ndərazhi nzə dzee dza gwanashi diɓa. Ta mbə mbəzliy
nəwra gwanashiy sənay, yən na ntsaa sənata kwəma təkə ndə ngəri, lə
na ɗi na mbə nəfə tsa ci ta gwa'a, kə ghəshi. Ghwəy gwanaŋwəyəy, ta
ngaŋwəy zhəmə ghwəy dzee, kwətiŋ kwətiŋ tsa ghwəy, njasa dza naa nza
ge'i ge'i lə kwəma mənti ndə.
24 Ta na na ghwəy, ghwəy nihwəti mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə
Tiyatirəy, zləɓavə nəw gəla shi jikirkir ni va ɓənipə mali va ghwəyəw.
Ma shi nə mbəzli va va: “Shi *ndə jaka tsa Hyala mbəmbə ni” kə
ghəshiy, zləɓavə niva shiy ghwəyəw. Na na ghwəyəy, nahwəti kwəma
dzee gəzaŋwəy məni nzə tiɓa gar daliŋwəy ghwəyəw.
25 War garə pə ghwəy garəŋwəy tə kwəmee wəzə wəzə mbə nəfə tsa
ghwəy, ka nəw wəzə, pa' fəca vici dzee zhiniy zhəghəvaa zhəkə.
26 Ma mbəzliy dzaa səvərishi ka miydalahi, ka kərkamti lə nəw kwəma
ɗee vay, ta məntishi dzee ka mezhizhə kən mbəzli gwa'a gwa'a.
27 Dikə tsa ndara Dirə vay, ghəci na sa dzee ta ɓanavəshi kwərakwə.
Mezhizhə ghyanakə ghyanakə ni dza ghəshiy nza. Ta 'yapamti mbəzli
dza ghəshiy dza, njasa ka məndi vaa 'yapə imbə kwakwa.
28 Kee dza diɓay, mba'ee ɓanavəshi sasərkwə kwa kəɗi pi.
29 Ma ntsa nza sləmə və ta fa kwəmay, fə tə ghəci ghən wəzə ta kwəma
ɗi *Safə tsa Hyala ɗewɗew tsa gəzanshi kaa mbəzliy nəwra» kə, pə gha
kaa ngəshi, kə kaa ngəra.

3

Kwəma gəzə Yesəw kaa mbəzliy nəw mbə məlmə Sardə

1 A kə diɓa na: Tsasli kwəma dzee na ta gəzaŋaa dzəti zliya, kaa *ndə
kwal tsa Hyala tsaa ndəghwə mbəliy nəwra mbə məlmə Sardə. Ma pə
gha ngəciy: Vanta kwəmaa səvəri mbə miy ntsa nza *Safə tsa Hyala tsa
mbərfəŋ tsa və, mba'a sasərkwəhi mbərfəŋ ni va mbə dəvə ci: «Ghwəyəy,
e sənata sləni ghəra ghwəy gwa'a gwa'a. Nja mbəzliy kwəmavə piy pəzli
ghwəy kwa kwəma mbəzli, mbalaa mbəzli bəkwə bəkwə ni nza ghwəy
ki.
2 Ma pə ghwəy məntiy, fərghəŋwəyəm, a ghwəy jihəkəvaŋwəy ta ɓanta
bərci kaa naa tərəmbəta va bəla vəgha ghwəy. Vantaa ghənzə kərniy
mətita. Sa nzanay e nata njasa nza sləni ghəra ghwəy. Mənta na kwaakwa
kwa kwəma Hyala yaw.
3 Va tsəgha, wəzəɓa zəzəvə ghwəy na, njasa niy favə ghwəy kwəma
Hyala kwataŋa, lə njasa niy zləɓavə ghwəy. Ma sa ka ghwəy zəzəvəy,
nza ghwəy tsati titihwə kwa kwəma Hyala, ka zhəghəti nzəy tsa ghwəy,
mba'a ghwəy zlata məni *kwəma jikir na, ka nəw məni war njasa niy
gha ghwəy vaa favə. Ma kala fərghə pə ghwəyəy, ta səəkə dzee, ka dza

2:23 2:23 22:12; Zher 11:20 **2:25 2:25** 3:11 **2:26 2:26-27** 12:5; 19:15; Cem 2:8-9 **2:28 2:28** 22:16 **3:1 3:1** 1:4, 16 **3:3 3:3** 16:15; Mt 24:43; 1Tes 5:1-2

ghwəy sənata vici dzee vaa səəkə tiw. War vətəghə, dza ghwəy nara yən tsahwəra, njasa ka ndə ghəli vaa səəkəə dzakə ndə.

4 Ya tsəgha nzə kiy, a nihwəti mbəzli tiɓa mbə ghwəy, mbə məlmə Sardə, kala hway kwəbeŋer shi ghəshi lə rəɗa. Na niva mbəzliy, a ghəshi mənishi gar panshi kwəbeŋer tezlezl tezlezl ni va, ma nza ghəy dza lì shi kwa zəərə kwətiŋ na.

5 Ma mbəzliy dzaa səvərishi ka miydalahiy, ta panakənshi kwəbeŋer tezlezl tezlezl ni dzam ngəshi. Ka dzee ɓanti tsa shi slən kwa zliya tsasliti məndi slən tsa mbəzliy dzaa kwəmavə piy tsaa kədì ma ya njaaɓaw. Ma sa dzee nza kwa kwəma Dirə ghəshi lə ka kwal ci gwa'ay, ta gəzanshi dzee dza lə miy tsee: “Mbəzlee na shi ni” pən taa ni.

6 Ma ntsa nza sləmə və ta fa kwəmay, fə tə ghəci ghən wəzə ta kwəma ɗì *Safə tsa Hyala ɗewɗew tsaa gəzanshi kaa mbəzliy nəwra» kə, pə gha kaa ngəshi, kə kaa ngəra.

Kwəma gəzə Yesəw kaa mbəzliy nəw mbə məlmə Filadelfi

7 A kə diɓa na: Tsasli kwəma dzee na ta gəzaŋaa dzəti zliya, kaa *ndə kwal tsa Hyala tsaa ndəghwə mbəzliy nəwra mbə məlmə Filadelfi. A pə gha ngəciy: Vanta kwəmaa səvəri mbə miy tsa ntsa ɗewɗew tsa kataŋ tsa. Ntsa nza shi ghwəni ciki mazə *Davitə mbə dəvə ci. Mba'a kə ghwənamti piy, tsahwəti ndə tiɓa gar kalayəw. Mba'a kə kalay ɓa na, ndə tiɓa gar ghwənamtiw.

8 «Ghwəyəy, e sənata sləni ghəra ghwəy gwa'a gwa'a. E sənay ka daw bərci nza ghwəy. Dzəghwa ghwəy ya tsəgha nzəy, war mbə ɗì fəti ghwəy ta məni kwəma gəzaŋwəyee. Bazhə bazhə gəzəkəvəri ghwəy kwa kwəma mbəzli: “Mbəzli Yesəw nza ghəy” pə ghwəy. Avee ghwənamtəŋwəy miy pi. Ndə tiɓa mba'a taa mbay kalayəw.

9 Ə gəzaŋwəy ya, ta məni nihwəti shiy dzee kaa nihwəti mbəzli mbə ghwəy, mbəzliy nəw *ndə jaka tsa Hyala va. Mbəzliy ni va ka Zhəwifə nza ghəy, kə ghəshi, ka slasla dzərvə gəm, kala kama ghəshiy ka Zhəwifə. Ta kakəvəshi dzee lə bərci, nza ghəshi səəkə ta tsəfəkwə kwa kwəma ghwəy. Ta sənay dza ghəshi, e ɗìŋwəy, kə ghəshi.

10 Avanay, ta səəkə dza ngəra'wə tsa tərəŋw tsaa dzəkən mbəzli tə hiɗì gwanashi, ta dzəghə kwəma ndə, ya tsamaɓa ci. Na na ghwəy, ghwəy shiy ɗìti fəti va vəya, mba'a ghwəy sə'wahwə kwəma njasa niy gəzaŋwəy ya vay, ta ndəghwətəŋwəy dzee va ngəra'wə tsa va.

11 Ndal təree ta zhəghəvaa zhəkəw. Va tsəgha, ə pə ghwəy kəsəvə kwəma favə ghwəy wəzə. Vantaa tsahwəti ndə dzaa zləghwəhwə zhəmə dzee va ta ɓəŋwəy, ghwəy miydalahi.

12 Ma ntsaa dzaa səvəriy ka miydalay, ta mənti dzee ka shəl tsa mbə ciki Hyalee. Ka zhəkəvəriy na ghwəla ya pa' hwəmɓaw. Kee dzay mba'ee ɗahati slən tsa Hyalee mba'a slən tsa məlmə nzə dikə na ti. Məlmə nzə vay, ghənzə na “Zherəwzalem 'war'war na”. Hyala dza naa vələkəghwa səəkə mə ghwəmə. Kee dza diɓay, mba'ee ɗahati tsee slən tsa 'war'war tsa tə ntsa va.

13 Ma ntsa nza sləmə və ta fa kwəmay, fə tə ghəci ghən wəzə ta kwəma ɗì safə tsa Hyala ɗewɗew tsa gəzanshi kaa mbəzliy nəwra» kə, pə gha kaa ngəshi, kə kaa ngəra.

3:4 3:4 6:11 **3:5 3:5** Mt 10:32; zliya: 13:8; 17:8; 20:15; 21:27; Səvəri 32:32; Cem 69:29; Ezay 4:3; Lk 10:20 **3:7 3:7** Ezay 22:22; Mt 16:19 **3:9 3:9** 2:9; Ezay 49:23; 60:14 **3:10 3:10** 1:9; Lk 21:19; 1Kwər 10:13; 2Pi 2:9 **3:11 3:11** 2:10, 25; 22:7, 12, 20; Zak 2:14 **3:12 3:12** 2:17; 14:1; 21:2; 22:4; Ezhek 48:35

Kwəma gəzə Yesəw kaa mbəzliy nəw mbə məlmə Lawədishe

14 A kə diɓa na: Tsasli kwəma dzee na ta gəzaŋaa dzəti zliya, kaa *ndə
kwal tsa Hyala tsaa ndəghwə mbəzliy nəwra mbə məlmə Lawədishe. A
pə gha kaa ngəciy: Vanta kwəmaa səvəri mbə miy ntsa nə məndi *Amin,
kə məndi slən tsa ci. Ntsaa ndəgha fəti karkar naa dzəkən kwəma mənti
Hyala, kala dzərvə kwa miy ci ya jəw. Ntsa ngati Hyala shiy gwa'a gwa'a
lə dəvə ci.
15 «Ghwəyəy, e sənata sləni ghəra ghwəy gwa'a gwa'a. Ghwəyəy,
jahambəvaŋwəy ghwəy dzəmbə slənee gar nə ya kwəram kwəram nza
ghwəy pənəw. Zlata məni nzə ghwəy gar nə ya rəniki nza ghwəy pənəw.
Ava tsəgha məniŋwəy ghwəy. Jəw ɗee ghwəy tivə nahwəti kwətiŋ mbə,
ka məni nee kiw.
16 Ma njana məniŋwəy ghwəy ɓətəɓətə, kala jihəva maa dzəmbə sləni,
kala zlata məni nzəy, ta təfəkəvəriŋwəy dzee səvəri mbə miy tsee.
17 Ma pə ghwəy kaa na bərkə ghwəy mbə nefer ghwəyəy: “Ghəy na na
ghəy na, gwa'a nza ghəy, a ghəy məniŋəy. Ka shiy tərəŋw ni nza ghəy,
nihwəti shi tərhashi ghəy tiɓaw” pə ghwəy. Mbalaa sənay ghwəy kiw.
Ghwəy na shi barcicəkwə ni, gar zhanci hwər tsa ndə tə ghwəy. Ghwəy
na ka ndərma. Diriŋ diriŋŋwəy nza ghwəy, zhini ghwəlefesli ghwəy diɓa.
18 Ava va tsəgha ɗee gəzaŋwəy kwəma sana nee ki, ghwəy kə gar zləɓati.
Səəkəm pavəm tsahi mbəzə riŋriŋ ni yəwamti məndi mbə ghwə vəya. Ma
ghalaɓa kiy, ta məniŋwəy dza ghwəy ka mbəzli ka shiy tsərtsər ni. Ndim
pavəm kwəbeŋer tezlezl tezlezl niy dzəkən ghən tsa ghwəy vəya ɓa, ta
mbə ghwəy ɓanti ha'wə tsa kən ghwəy, va sa nza ghwəy diriŋ diriŋŋwəy.
Ka ghwəy dza diɓay, pa' ghwəy pavə ghwə'i mətsə vəya, ta mbə ghwəy
nay pi.
19 Ma yən na neyey, naɓə kee naɓə ni ya mbəzli ɗee kwəma shi, zhini
ka i shi. Ma pə ghwəy mənti kiy, ə pə ghwəy tsatəra titihwə, mba'a ghwəy
zhəghəti nzəy tsa ghwəy, a ghwəy jihəva ta nəw kwəmee wəzə wəzə.
20 Favəm, avanɗa məgarə miy dəgha, mbə harŋwəy. Ma ntsaa favə
gakee miy dəgha ci, dza na ɓəŋə'i ghwənamtəra dəgha ta mbee dzakəy,
ta dzakə ghi tsa ci va dzee, ta dzaa nzəyŋəy li, ka zəmə shi zəmə ghəy li
gwanaŋəy jakəjakə.
21 Ma mbəzliy dzaa səvərishi ka miydalahiy, ta ɓanavəshi kwal dzee ta
nzəy vəghee kwa gəzli mazə. Njasa nzee va mənzəy tə pətsa kwətiŋ tsa
ghəy lə Dirə sana kwa gəzli mazə ci, sa nzee miydala.
22 Ma ntsa nza sləmə və ta fa kwəmay, fə tə ghəci ghən wəzə ta kwəma
ɗi *Safə tsa Hyala ɗewɗew tsa gəzanshi kaa mbəzliy nəwra» kə, pə gha
kaa ngəshi, kə kaa ngəra.

4

Njasa fə məndi dikəə dzəti Hyala mə ghwəmə

1 Ma ləy hwəm kwəma gəzara na va, sa nə ya njə'wə, pənəy, kar tə miy
dəgha ghwəni ghwəni mə ghwəmə. Ma fee ɓa na, məli ntsaa niy gəzara
kwəma va, niy nza gaka məli ci, war we' gaka viy təlimə mbə gəzara
kwəma diɓa, a kə na: «A Zhaŋ səəmə tikə, e citəŋa kwəmaa dzaa zhiniy
məniva ləy hwəm shi va» kə.

3:14 3:14 1:5; 19:11; Zhŋ 1:3; 2Kwər 1:20 **3:17 3:17** 'Wəzh 12:9; 1Kwər 4:8 **3:18 3:18** 6:11; 16:15 **3:19 3:19** Fir 3:11-12; Ebr 12:5-6 **3:20 3:20** Mt 8:11; Zhŋ 14:23 **3:21 3:21** 1:6; Mt 22:44; Ebr 8:1

2 War ghwəla na nza'jəw *Safə tsa Hyala səəkəy dzəkənee tsəgha.
Nighee na, gəzli nzəy mazə kwa mə ghwəmə tiɓa, mba'a tsahwəti ndə
kwa mənzəy.
3 Ma pətsa mbə kwəma ci na, war ka mbərə kyasə, nja shi ghaslə.
Shi har məndiy «Zhasəpə, lə Sardəwan». Ma gəzli nza na va kwa
na, dəzlətsəɓə ghənzə va ɓəriŋ. Ɓəriŋ tsa va na, tərəŋw ghəci təɓə
kwərakwə, ka mbərə njasa ka shi ghaslə vaa nza.
4 Dzəghwa dəzlətsəɓə nihwəti gəzli gəzli mezhizhə bakə mətsəkə faɗəti
tsəɓay nava gəzli mazə diɓa. Dərasə dərasə dərasə pəhepəhir zhər bakə
mətsəkə faɗəti mənzəy kwa shi. Lə kwəbeŋer tezlezl tezlezl ni kən ghən
shi. War pəərə pəərə ghaa nay ghən tsa shi gwanashi lə shi pəərə ghən
mazə məntim tə tsahi mbəzə.
5 Ma ge'i dzəghwa tə pətsa nza gəzli mazə va ti, tə jipəjipə tsa va na, war
ə piy wampiɗi ka ndəmndəmə, ka dərazli. Mbərfəŋ gərkəwahi tiɓa kwa
kwəma nzə, lə ghwə kwa shi, ngam ngam ngam. Gərkəwahi mbərfəŋ ni
vay, ghəshi na safə tsa Hyala va mbərfəŋ tsa mbə nzəy kwa kwəma nzə.
6 Mba'a shiy tiɓa kwa kwəma gəzliy nzəy va, riŋriŋ, nja nighə məti,
bəŋw ghəshi ndəɓa kwəfa dikə na, pə gha.
Zhini ɓa na, mba'a nihwəti shiy piy tiɓa faɗə, tə jipə shi gəzli nza mazə
va kwa, dzar vəgha bəla nzə faɗanata ghəshi. Ma shi va na, war mətsəhi
ghaa nighəma vəgha shi gwa'a gwa'a, dzəghwa kwa hwəm tsa shi lə kwa
kwəma shi.
7 Ma pa shi va ndəə nighə shiy, tsa kwa taŋa va na, nja pa zhəl. Kwa
baka na, nja pa məcar. Kwa mahkana na, nja pa ndə ngəri ghəci mbə
kwəma ci. Ma kwa faɗa na, nja pa zəlikə ghənzə mbə zli tə ghwəmə.
8 Ya tsamaɓa ci mbə shi va gwanashi na, war lə bəkəbəkə kwaŋ kwaŋ
kwaŋ və. Paf paf paf ghaa nashi ma bəkəbəkəhi va, va mətsəhi, mbəɓa
mbəɓa lə pərikə pərikəshi gwa'a. Ma ghəshi, ya hwəmɓa ki na, war mbə
ha cəm havəghwə lə həvir gwa'a, kala dəkəva tiɓa, a kə ghəshiy ni na:
«Gha na Ndə sləkəpə, gha sa ɗewɗewɗew tsa,
gha na Hyalaa gwəramti tə bərci.
Gha na Hyala ghala hiɗi ghwəla ta ghava,
gha sa tə ghwəmə sana,
zhini gha saa taa səəkə ɓa» kə ghəshi.
9 Ava war tsəgha nzəyshi shi faɗə ni va, mbə ha cəm ta fal Hyala mənzəy
va kwa gəzli mazə nzə, sa tə ghwəmə va ya pa' hwəmɓa. Ma cəm tsa ha
ghəshi vay, ta fə bama, ka fə dikəə dzəti, mba'a ta mananta 'wəsa, ha
ghəshi.
10 Ghala pətsa ka shi faɗə ni vaa nza mbə ha cəm tsa va tsəgha kiy,
ma pəhepəhir zhər bakə mətsəkə faɗəti ni va na, tsəfəkwə tsəfəkwə
tsəfəkwə ghaa nashi ma, kwa kwəma ntsaa nzəyəy va kwa gəzli mazə
ci, ka fal, ghəci saa piy ya pa' hwəmɓa. Mba'a ghəshi palamti məgapipi
pəərə ghən shiy pələyshi kwa kwəma ci. A kə ghəshi na:
11 «A Ntsaa sləkəŋəy, a Hyala ghəy,
gha na saa məniŋaa ndə bərci kən shiy gwanashi.
Mək nza gha ta fə shəndəkə mbəzliy dzəti gha,

4:2 4:2-3 5:7; Cem 11:4; 103:19 **4:3 4:3** Ezhek 1:26-28 **4:4 4:4** pəhepəhir zhər: 5:5, 8, 10; 7:11, 13; 11:16; 14:3; 19:4; Ezay 24:23; tezlezl tezlezl: 6:11 **4:5 4:5** 8:5; 11:19; 16:18; 17:9; Səvəri 9:24; 19:16; Ezhek 1:13-14 **4:6 4:6** 15:2; Ezhek 1:22; shiy piy faɗə: 5:6, 8, 11; 6:1; 7:11; 14:3; 15:7; 19:4; Ezhek 1:5-12; 10:14 **4:8 4:8** 1:17; 11:17; Ezay 6:2-3; Ezhek 1:18; 10:12 **4:11 4:11** Ghava 1:1, 31; ShiZhŋ 5:9, 12; 11:15, 17; 12:10; 15:3-4; 19:6

ka ha'wə tə gha.
Sa nzanay, gha ngati na shiy ya nimaɓa.
Lə dĩ gha ngatishi gha.
Gha zləɓavə na nza ghəshi tiɓa» kə ghəshi.

5

Kwəmaa dzəkən zliya nahayəm, mba'a zəghwə təmbəkə tsa Hyala

1 Zhini, sa nə ya njə'wə pən na, mba'ee nata zliya pəərə pəərə ta
dəvə kwa bəzəmə ntsa kwa gəzli mazə va. Ma zliya va na, tsasli tsasli
ghənzə mbəɓa mbəɓa lə pərikə pərikə gwa'a. Mba'a məndi nahay lə
dimə. Dzəghwa mba'am tetekwati dimə mbərfəŋ tiy, nahay.
2 Nighee na, tsahwəti *ndə kwal tsa Hyala tsa dikə tsa kafəy, ka zlapə
ghəci zlaŋzlaŋ, a kə na: «Wa ntsaa taa məniy gar balamti dimə tə zliya
naa ghwənamti kia?» kə.
3 Ma ki na, ndə tiɓa ya kwətiŋ, ya məɓa mə ghwəmə, ya tikə tə hidĩ,
ya mbə mbəzliy bəkwəshi, gar balamti dimə va, ka ghwənamti zliya vaa
nighəti pətsa mbəɓa kiw.
4 Ma sa nay mee ndə kala tiɓa ya kwətiŋ, ta ghwənamti zliya va na, tapə
yən dzəmbəra mbə wahə.
5 Dza ma kə tsahwəti ndə kwətiŋ ngəra mbə pəhepəhir zhər bakə
mətsəkə faɗəti ni va na: «A Zhaŋ, tawa wahə gha tay? Nighətima, a ndə
tiɓa. Slən tsa ciy: "Zhəl tsa mbə takə tsa ka Zhəwda, Jijiy mazə *Davitə".
War ghəci na saa məniy miydala, gar balamti dimə mbərfəŋ na va tə zliya,
ka ghwənamti, ta nighə pətsa mbəɓa» kə.
6 Ma zhinee nighə ki na, zəghwə təmbəkə tiɓa məgarə kwa jipə gəzli
mazə. Tə jipəjipə pəhepəhir zhər va, lə shi faɗə ni va piy. War ma
ndəə nighə zəghwə təmbəkə tsa va na, war njasa niy səəkəm pəəsləhwə.
Mbərfəŋ təlimim, mbərfəŋ mətsəhi və. Ma shi mbərfəŋ ni vay, ghəshi na
safə tsa Hyala mbərfəŋ tsa ghwənay naa dzəti hidĩ, ya pa' kwəmaɓa.
7 Dza zəghwə təmbəkə tsa va mba'a maɗiy, mba'a dzaa ɓəvə zliya va
ta dəvə kwa bəzəmə ntsaa nzəyəy va kwa gəzli mazə ki.
8 Ma sa ɓəvə zəghwə təmbəkə tsa va zliya va na, dzəghwa shi faɗə
ni va piy, ghəshi lə pəhepəhir zhər bakə mətsəkə faɗəti ni va mba'a
ghəshi tsətsəfəkwəshi kwa kwəma ci. Lə gəzəpəlihi ta dəvə shi. Mba'a
həlepipi məntim tə tsahi mbəzə gyaɗə gyaɗə hililiŋəə zən nja 'wərdi ti
shi. Hililiŋəə zən va nja 'wərdi nay, ghənzə na cə'wə cə'wə mbəzli Hyala.
9 Dza ghəshi ka ha cəm tsa 'war'war tsa, a kə ghəshi na:
«Gha na saa məniŋa gar ɓə zliya na ta balamti dimə ti va,
ka ghwənamti.
Sa nzanay, a məndi pəəslitəŋa,
mba'a gha mbaranakə mbəzli kaa Hyala
lə miymiy gha va shikəshi.
Ya mbə takə ka wa na ghəshi,
ya kwəma ka waa gəzə ghəshi,
ya mbə hwəlfə ka wa na ghəshi,
ya səəkə tə hidĩ ka wa səəkə ghəshiy,

5:1 **5:1** 10:2; Ezay 29:11; Ezhek 2:9-10; Dani 12:4, 9 **5:5** **5:5** 4:4; Ghava 49:9; Mt 1:1; Rm 1:3-4; Ebr 7:14 **5:6** **5:6**4:6-7; WahəZher: 5:9, 12; 6; 7:17; 12:11; 13:8; Ezay 53:7; Zher 11:19; Zhŋ 1:29; 1Pi 1:19; safə tsa Hyala mbərfəŋ: 4:5; Zak 3:9 **5:7** **5:7** 4:2, 9; 5:1, 13; 6:16; 7:10, 15; 19:4; 20:11; 21:5; 1Mezh 22:19; Ezay 6:1; Ezhek 1:26-28; 10:1 **5:8** **5:8** 8:3-4; Cem 141:2; gəzəpəli: 15:2 **5:9** **5:9** 4:11; 5:6; 7:9; 14:3; Cem 96:1

cəke' mbaranakəshi gha.
10 Dza gha mba'a gha zhəghətishi
ka ni gha mbəzli sləwa gha.
Dzəghwa mbər gha mbəərətishi
ka hwəlfə mbəzli ka mazə,
*ka ta Hyalaa ghəra sləni kaa Hyala ghwəmmə,
mba'a ta məni mazə taa nzaa dzəkən mbəzli tə hiɗi» kə ghəshi.
11 Zhinee nighə ɓa na, ka kwal Hyala mbə gaka tiɓa. Ɗaŋ tsa shi na, mba'a mənti gar bələkwə bələkwə bələkwə ɗaŋ kala gar mbay ndəə mbəramtishi, dəzlətsəɓə ghəshi tsəɓay gəzli mazə tsa va, ghəshi lə shi faɗə ni va piy, mba'a pəhepəhir zhər bakə mətsəkə faɗəti ni va.
12 Ka ha cəm ghəshi zlaŋzlaŋ, a kə ghəshi na:
«A zəghwə təmbəkə tsaa niy pəəsliti məndi tsa,
gha na saa məniŋaa ndə bərci, kən shiy gwanashi.
A gha məniŋa gar nzaa ndə sənata kwəma,
gar nzaa ndə shiy, lə gar nzaa ndə bərci.
Gar ha'wə ndə ya tsamaɓa ci tə gha,
ka fə dikəə dzəti gha, ka falŋa» kə ghəshi.
13 Ma zhinee fa ɓa na, shi ngati Hyala mə ghwəmə, lə ni kwakə tə hiɗi, lə ni kwaɓa kwa hiɗi, lə ni mbə yam, gwanashi mbə ha cəm, a kə ghəshi na:
«Fal ntsa mənzəy va kwa gəzli mazə ci,
ghəshi lə ntsa nja zəghwə təmbəkə tsa va ghwəmmə.
Ha'wə ghwəmmə ti shi.
Ghəshi na mbəzli nza bərci və shi.
Fə shəndəkə ghwəmməə dzəti shi,
ya pa' hwəmɓa» kə ghəshi.
14 Dzəghwa shi faɗə ni va piy: «Amin» kə ghəshi zləɓati. Ma pəhepəhir bakə mətsəkə faɗəti ni va ghalaɓa na, mətsəfəkwə gwanashi kwa kwəma ntsa mənzəy va kwa gəzli mazə ci, ghəshi lə zəghwə təmbəkə tsa va, ka falshi.

6

Kwəma zəghwə təmbəkə tsaa bali dimə tə zliya pəərəti məndi va

1 Zhini, ma sa nə ya njə'wə pən na, zəghwə təmbəkə tsa va maɗiy ta ghwəni zliyaa ɓəvə na va. Dzəghwa na, bal balamti kwa taŋa nahə mbə dimə mbərfəŋ na va niy nahati məndi. Mba'ee favə tsahwəti sə kwətiŋ mbə shi faɗə ni va piy ndəmndəməy, ndəɓa dərazli van ə pə gha: «Ca səəkə» kə.
2 Ma nighee na, gədəw tsa tezlezl tsa səvəriy tiɓa, lə ndə mə dallə, mba'a rigi mbə dəvə ci. Dza mba'a məndi panambə daghwəba miydala mbə ghən ci. Dza na ka tərə kwəshəl ghəci, ta zha ta məni miydala diɓa.
3 Zhini zəghwə təmbəkə tsa va mba'a balamti kwa baka dimə nahati məndi va. Fee kwa baka sə ta shi faɗə ni va piy ɓa na: «Ca səəkə» kə.
4 Mba'a tsahwəti gədəw ghəməy səvəriy, lə ndə mə dallə. Mba'a məndi ɓanavə kafa'i tsa dikə tsa. Dza mba'a məndi ɓanavə bərci ta həərə mbəzli tə hiɗi gwanashi, ta mbəz ghəshi kwa jipə shi. Ka bəkwə ghən tsa shi, kala zərkə tiɓa.

5:10 5:10 1:6 **5:11 5:11** ndə kwal tsa Hyala: Zhəwbə 1:6; Dani 7:10; Ebr 12:22 **5:12 5:12** 4:11 **5:13 5:13** Cem 150:6; Flp 2:10 **6:2 6:2-8** 19:11, 14; Zak 1:8; 6:1-7

5 Zhini zəghwə təmbəkə tsa va mba'a balamti kwa mahkana dimə nahati
məndi va. Fee kwa mahkana sə ta shi faɗə ni va piy ɓa na: «Ca səəkə»
kə. Mba'a gədəw tsa ngərjəkəjəkə tsa səvəriy, lə ndə mə. Nighee na, ntsa
mə va lə tasaw bərkə shiy ta dəvə ci.
6 Ma fee na, məliy gaka, war nja məli ndə ngəri səəkə mbə shi faɗə ni
va piy. Ma kə na: «A pə gha dzaa məniy, ma gəna ka ndəə kwəmavə tə
sləni vəghwə tsa ci kwətiŋəy, gar pavə ha tasaw kwətiŋəy. Ma cikizl kə
na, gar ta er kwətiŋ səɗa. Ma na kar in ghəshi lə tay nashiy, əntaa niva
taa nza caslakə ma» kə.
7 Zhini zəghwə təmbəkə tsa va mba'a balamti kwa faɗa dimə nahati
məndi va. Fee kwa faɗa sə ta shi faɗə ni va piy ɓa na: «Ca səəkə» kə.
8 Nighee na, gədəw tsa kwərtəhə tsa səvəriy dallə ndə mə. Məti, kə
məndi kaa slən tsa ntsa va, mba'a pətsa ka mbəreketiy nza ti kwasəbə.
Mba'a məndi ɓanavəshi bərciy dzəkən nahwəti bəla hiɗi kwətiŋ, sa
təhəvərishim faɗə mbə. Nza ghəshi bakwamti mbəzli tə nava bəla hiɗi
gwa'a lə kafa'i, mba'a lə ma, lə zəlghwə ghənghən ghənghən, mba'a lə
shəkwadeshi.
9 Zhini zəghwə təmbəkə tsa va mba'a balamti kwa cafa dimə nahati
məndi va. Njə'wə pən na, piy tsa mbəzliy niy bakwamti məndi tə mbərkə
kwəma Hyala lə tə mbərkə sa niy gəzə ghəshi kwəma va kaa nihwəti
mbəzli kala hazləni ma. Piy tsa shi va na, ta pətsa ka məndiy fə shiy ti ta
ta shi kaa Hyala ghəci.
10 Ka zlapə kwəma ghəshi zlaŋzlaŋ, a kə ghəshi na: «A ntsa ghəy dikə
tsa, gha na ntsa ɗewɗew tsa, gha na ndə sla ngwəvə tsa kataŋ tsa. Va
tsəgha ɗəw ghəy, nighə, ndatsəma nza ghəy tikə kia? Hwəm bərkə gha
ɓasə ngwəvəə dzəkən mbəzli tə hiɗi, a ghəshi kəsli kərhiy dzəghwa ghəy,
sa bakwamtəŋəy ghəshi kia?» kə ghəshi.
11 Dzəghwa məndi kaa ya tsamaɓa ndə mbə shi ki, mba'am ɓanavə
kwəbaŋ tsa tezlezl tsa. Ma kə məndi zləɓanshi na: «Kadiwəm di,
ndəghətim jəw. Daŋ na nihwəti ngwarməhiŋwəy dza məndiy zhiniy
bəkwə tə mbərkə sa ghəra ghəshi sləni ta Hyala njasa nza ghwəy va
kwərakwə» kə məndi.
12 Zhini zəghwə təmbəkə tsa va mba'a balamti kwa kwaŋa dimə nahati
məndi va diɓa. Dzəghwa mba'a hiɗi məŋkəɗishi gwanashi, lə bərci
tərəŋw tərəŋw. Njə'wə pə gha kaa vici na, ndəɓa ləkwəsa ngəri na pə
gha ngəri tsa nzə, sa ləvəta na. Tir na, ndəɓa miymiy pə gha ghəm tsa ci.
13 Ma sasərkwəhi tə ghwəmə na, war ka kwətəkwətiy səkwaa dzəti hiɗi,
njasa ka ya daskwaa təhəta ma vaa shikə səkwa mə daskwa, safəə viy lə
bərci.
14 Gwəravə ghwəmə tsəgha, bətə zata, njasa ka ndə vaa paramti kəshiɗi.
Dzəghwa məndi kaa dəlegwigwi ghəshi lə hiɗi dzar tə jipə yam gwa'a,
mba'a məndi ɓantishi tə pətsaa niy nza ghəshi.
15 Dzəghwa mbəzli gwanashi, mba'a ghəshi mbəmbəshi. Mbəzli nja
mezhizhə tə hiɗi, lə mbəzli dikə dikə ni sləkəpə, lə ka sawji dikə dikə ni,
lə mbəzli ka ghi tərəŋw tərəŋw ni, lə ni nza bərci və shi mbəzli tərəŋw,
lə mevivi mbəzli, lə ni yaya ni gwa'a, mbəmbəshi dzar mbə ləgwəhi
dəlagwa, lə dzar ta hərezli.

6:8 6:8 Zher 14:12; Ezhek 14:21; 'Wəzh 13:14 **6:9 6:9** 1:2, 9; 12:11, 17; 19:10; 20:4; 1Zhŋ 1:1-2 **6:10 6:10** 18:24; Cem 13:2-3; Nəw 32:43; Lk 18:7 **6:11 6:11**kwəbaŋ tsa tezlezl tsa: 3:5, 18; 4:4; 7:9, 13; 19:8, 14; Ezay 61:10 **6:12 6:12-13** 8:5, 12; 11:13, 19; 16:18; Zhəw 2:10; Mt 24:29 **6:14 6:14** 16:20; 20:11; Ezay 34:4; Ebr 1:11-12 **6:15 6:15** Ezay 2:10, 19, 21; 24:21

16 A kə ghəshi na: «A dəlegwigwi ghwəy lə hərezli ni, ngazlavam dzəkən
ghəy, a ghwəy mbələyŋəy di. Nəghətaa mətsə ntsa mənzəy va kwa gəzli
mazə naŋəy, lə vantaa zəghwə təmbəkə tsaa ɓəti nəfə va dzaa naŋəy.
17 Sa nzanay, a vəghwə tsa gar ci sati nəfə tsa shi ti mənəy, ta məni
ngwəvəə dzəkən mbəzli. Va tsəgha na kiy, ndə tiɓa lə bərci ghwəla mba'a
dzaa zhiniy mbay garə kwa kwəma shiw» kə ghəshi.

7

*Mbəzli 144'000 (bələkwə bələkwə məŋ bələkwə, mba'a faɗə mətsəkə faɗəti ghən kən) fati Hyala lamba nzə ti shi, mbə mbəzli ka *Izərayel*

1 Ma ləy hwəm nava kwəma ki, nighee na, ka kwal Hyala faɗə, garə garə
dza kwa bəla slərəpəpi hiɗi faɗanashi. Ma ghala pətsa garəshi ghəshi va
na, mba'a ghəshi daməti safə tsa faɗə tsa va, vantaa ghəci viy, ya dzəti
hiɗi, ya dzəy tə kwəfa, ya va kwəfəghə fəhi.
2 Ma nighee ɓa na, tsahwəti *ndə kwal tsa Hyala səəkəy kwa ghwəmə,
dəmakə lamba Hyala kwa ɓəpə piy ta dəvə ci. Dza na ka zlapanshi kwəma
kaa nihwəti ni faɗə ni va ka kwal Hyala, shi ɓanavəshi Hyala va bərci, ta
laɗamti shi tə hiɗi, lə ni mbə yam gwa'a.
3 Ma kə kaa ngəshi na: «A mbəzli ni, kadiwəm di, ka liɗi shi tə hiɗi, ya
ni mbə yam, ya fəhi ghwəy di ma. Ndəghətim, a ghwəmmə faghwa lamba
Hyala kwa dəghaŋ kwəma mbəzliy ghəranta sləni kaa Hyala ghwəmmə»
kə.
4 Dzəghwa mba'a məndi gəzara njasa nza ɗaŋ tsa mbəzli dza məndi va
ta fə lamba Hyalaa dzəghwa dəghaŋ kwəma shi gwanashi. Ma na ɗaŋ tsa
shiy: Mbəzli bələkwə bələkwə məŋ bələkwə, mba'a faɗə mətsəkə faɗəti
ghən kən, (144'000). Mbəzli mbə takəhi mən lə bakə ni va mbə hwəlfə
ka Izərayel na ghəshi gwanashi.
5-8 Mba'a məndi dzaa fati lamba Hyala tə mbəzli təravəm mbə takəhi
məŋ lə bakə ni va. Ya mbə tsama takə na, mbəzli diwəy məŋ, məŋ lə bakə
shi fanatishi məndi lamba. Vanay slən tsa takəhi va: Takə tsa Zhəwda,
mba'a sa Rəwben, mba'a sa Gadə, mba'a sa Aser, mba'a sa Nefətali, mba'a
sa Manase, mba'a sa Shimeyaŋw, mba'a sa Levi, mba'a sa Isakar, mba'a
sa Zabəlaŋw, mba'a sa *Zhezhefə, mba'a sa *Beŋzhameŋ. Tsəghaa takəhi
fati məndi va lamba ti shi. Ya mbə tsamaɓa takəy, mbəzli diwəy məŋ,
məŋ lə bakə na shi fanatishi məndi lamba va.

Vərəm tsaa ɓasəy səəkə mbə hwəlfə mbəzli tə hiɗi gwanashi

9 Ma ləy hwəm, sa nə ya njə'wə pən diɓa ki na, kar mətsee tə vərəm
ndə ngəri tsaa səəkə ya kwəmaɓa na tə hiɗi, ya kwəma ka waa gəzə na,
ya hwəhwə ka waɓa na, ya hwəlfə ka waɓa na. Kala gar mbay ndəə ɓəlati
ɗaŋ tsa shi. Gar gar gar ghəshi gagarəshi kwa kwəma gəzli mazə va, lə
kwa kwəma ntsa nja zəghwə təmbəkə tsa va. War lə kwəbeŋer tezlezl
tezlezl ni ghaa nashi ma kən ghən shi. Mba'a kəslifi slərpə ta dividivi shi.
10 Dza ghəshi ka gəzə kwəma zlaŋzlaŋ, ma kə ghəshi na: «Ghwəmməy,
war Hyala ghwəmmə va mənzəy kwa gəzli mazə nzə, ghəshi lə ntsa
nja zəghwə təmbəkə tsa va na ni ghwəmmə mbəzliy mbəlitəmmə na na
ghwəmmə» kə ghəshi.

6:16 6:16 5:7; 'Wəzh 10:8; Lk 23:30 **6:17 6:17** Zhəw 2:11; Nahwəm 1:6; Səf 1:14-18; Mala 3:2 **7:1 7:1** 9:14-15; Zher 49:36; Dani 7:2 **7:3 7:3** 9:4; 14:1, 3; 22:4; Ezhek 9:4, 6 **7:4 7:4-8** 14:1, 3; 21:12-13 **7:9 7:9** 5:9; 6:11; SləniTaH 23:40 **7:10 7:10** 5:7

11 Ma ka kwal Hyala gwanashi na, war gar gar gar ghəshi garəshi,
dəzlətsəɓə ghəshi tsəɓay gəzli mazə, lə shi pəhepəhir zhər bakə mətsəkə
faɗəti ni va, mba'a sa shi faɗə ni va piy gwa'a. Dzəghwa, tsəfəkwə
tsəfəkwə ghəshi tsətsəfəkwəshi, nzəŋw, nzəŋw, nzəŋw kwəma shi mbə
hiɗi, kwa kwəma Hyala, Ka fal ghəshi,
12 ma kə ghəshi na:
«*Amin, tsəgha na kataŋ, Hyala ghwəmməy,
ghənzə na Hyala kwa fal məndi pa' kwa ndimndim,
ghənzə na Hyala shəndəkə na,
kwa sənata kwəma, lə bərci və tərəŋw.
Mananta 'wəsa ghwəmmə, ka ha'wə ti.
War ghənzə na Hyalaa məni mazə pa' kwa ndimndim.
Amin» kə ghəshi.
13 Ma kə tsahwəti ndə kwətiŋ mbə pəhepəhir zhər bakə mətsəkə faɗəti
ni va ngəra na: «A zəghwee, mbəzli njaa ni na ni nza kwəbeŋer pay pay
ni ni kən shi mbə mbəzli ni baya? Sənay gha nda kwəma səəkə ghəshi
na?» kə.
14 Ma pən ngəci na: «A Ndə sləkəra, a kwəma sənatee mbə kwəma va,
kala war gha na saa dzaa sənay kia» pən. Ma kə ngəra na: «Ma mbəzli
nashi gha niy, ghəshi na mbəzliy garəshi lə bərci kwa kwal Hyala mbə
ngəra'wə tsa tərəŋw tsa səəkə kən shi ta kwəma Hyala. Kwəbeŋer kən shi
va tezlezl tezlezl ni nashi ghay, ə yaɓantishi ghəshi mbə miymiy zəghwə
təmbəkə tsa Hyala va shikəshi.
15 Va tsəgha nza ghəshi gar gar gar kwa kwəma gəzli Mazə Hyala, ya
hwəmɓa nzə. War ka ghəra sləni ngəta mbə ciki tsa nzə, havəghwə lə
həvir gwa'a. War mbə ndəghwə shi ntsa mənzəy va kwa gəzli mazə ki.
16 Ma ghəshi nashi kiy, ya ma, ya ndir na, ka zhini naa ghəranshi
ghwəlaw. Ya viciy, ka dza naa mbərə ta ndindishi ghwəlaw. Nihwəti
shiy tiɓa dzaa ndindishi, ka sanshi ngəra'wə ghwəlaw.
17 Sa nzana, ma ntsa nja zəghwə təmbəkə tsa va kwa jipəjipə gəzli
mazəy, ghəci dza naa ndəghwəshi. Ta pəməghəshi dza naa dzəməy
yaməə ɓəpə piy. Ka Hyala dza na, mba'a saɗamti wahə kwa mətsə shi»
kə.

8

Zəghwə təmbəkə mbə bali kwa mbərfaŋa nahə dimə

1 Zhini zəghwə təmbəkə tsa va mba'a balamti kwa mbərfaŋa dimə
nahati məndi va ti. War sa nə na bal kə na, dzəghwa pətsa tə ghwəmə
tsəgha, ɗekəɗekəɗekə nzəyəy. Gar minti mahkan mətsəkə, kala favə gaka
nihwəti shiy ndə ya jəw nzə.
2 Ma nighee na, ka kwal Hyala garəshi mbərfəŋ kwa kwəma nzə, mba'a
məndi ta tahanavəshi təlimim kwətiŋ kwətiŋ ngəshi.
3 Dzəghwa tsahwəti *ndə kwal tsa Hyala mba'a səəkə garəy vəgha pətsa
ngati məndi tə tsahi mbəzə, ta ndanta shiy ti kaa Hyala. Mba'a həlapə
məntim tə tsahi mbəzə ta ndanta hililiŋəə zən nja 'wərdi kwa kaa Hyala
və ta dəvə ci. Dzəghwam ɗaŋ məndi tanaghwa hililiŋə dza na va ta ndanta
kaa Hyala, a ghəci ndanta tə pətsa ka məndiy ndanta shiy kaa Hyala,

---

7:11 7:11 4:4, 6 **7:12 7:12** 4:11 **7:13 7:13** 6:11; 7:9 **7:14 7:14** 1:5; 22:14; Cem 51:9; Dani 12:1; Mt 24:21 **7:15 7:15** 21:3 **7:16 7:16** Ezay 49:9-10 **7:17 7:17** 5:6; 21:6; Zhŋ 10:10, 11; Ezhek 34:11-16, 23-24; saɗi wahə kwa mətsə: 21:4; Cem 126:5-6; Ezay 25:8 **8:1 8:1** Zak 2:17; Aba 2:20 **8:2 8:2** təlimim: Zhə 6:4, 6; Mt 24:31 **8:3 8:3** 5:8; Səvəri 30:1, 3

kwa kwəma gəzli mazə nzə va, dzavəɗə lə cə'wə cə'wə mbəzli Hyala gwanashi.
4 Sa maɗî inəghwə tsa hililiŋə va jakə lə cə'wə cə'wə mbəzli Hyala va
gwa'a ta dəvə ndə kwal tsa Hyala tsa məgarə va kwa kwəma Hyala ki na,
ka dzəmə.
5 Dza ndə kwal tsa Hyala tsa va, mba'a ɓəvə həlapəə niy nza hililiŋə va
kwa, gyaɗə ghəci hənzəvə ghwə kwa, kwa pətsa ndanta na va shiy ti kaa
Hyala. Sa hənzəvə na na, dza na fəyik, ndəghakəghwaa dzəti hidî. War
sa ndəghakəghwa na na, ghavə shiy tsəgha ka dərazli, ka ndəmndəmə,
ka wampidî. Mba'a hidî gərgərəshi.

Njasa viy ka kwal Hyala təlimim

6 Ghalaɓa kiy, mba'a ka kwal Hyala mbərfəŋ ni va, niy ɓanavəshi məndi
təlimim mbərfəŋ ngəshi ta viyshi gwəmantəvashi gwa'a ta viy shi ki.
7 Dzəghwa kwa taŋa *ndə kwal tsa Hyala tsaa viy təlimə, mba'a viyata
na ci təlimə. Ma sa viyata na na, dza kar kwacakasla lə ghwə, mba'a
miymiy, dzavəɗə ghəshi shəkəkəghwavashi səəkə mə ghwəməə dzəti
hidî. Ma sa təhəvərim hidî mahkan mbəy, dzəghwa nahwəti bəla kwətiŋ,
bərkiɗə ghənzə ndita. Sa təhəvəri məndi fəhi mahkan mbə diɓa na,
mba'a nahwəti bəla shi kwətiŋ ndita. Gwa'a gwa'a gwəzən tsa neɓekə
tsa ndantəvay.
8 Dza kwa baka ndə kwal tsa Hyala tsaa viy təlimə, mba'a viyata na ci
təlimə kwərakwə. Ma sa viyata na na, dzəghwa məndi kaa nihwəti shiy,
ndəɓa dəlagwa dikə na, pə gha ngəshi, war ka tsə ghwə səvəri mbə shi,
fəyik məndi ndəghakəghwashiy dzəti kwəfa dikə na. Ma sa təhəvərim
həl tsa dikə tsa mahkan mbə na, dzəghwa nahwəti bəla shi kwətiŋ mba'a
zhəghəta ka miymiy.
9 Dzəghwa shiy piy mbə yam ge'i ge'i lə bəlaa zhəghəta va ka miymiy,
cəke' ghəshi bəkwəshi kwərakwə. Tsəgha kwambəwaler lidîshi, ge'i ge'i
lə bəla va kwərakwə ɓa.
10 Dza kwa mahkana ndə kwal tsa Hyala tsaa viy təlimə, mba'a viyata
na ci təlimə kwərakwə. Ma sa viyata na na, 'wakəvə sasərkwə dikə
na, war ka tsə, baram baram baram ndəɓa ghwə tə shihwə pə gha,
mba'a tərəkəvata səəkə mə ghwəməə dzəti kwa mahkana bəla yam kwa
həleɗemer lə mətsəhi yam gwa'a.
11 Slən tsa sasərkwə vay, «shi 'yaghwakə ni». Dzəghwa kwa mahkana
bəla yam va sa təhəvərishi məndi mahkan mbə, 'yaghwakə ghwakə
ghwakə, ghəshi mənishi. Mba'a mbəzli bəkwəshi tərəŋw war sa sahwə
ghəshi yam va, sa nza ghwə'iy bəkwə mbəzli mbə shi.
12 Dza kwa faɗa ndə kwal tsa Hyala tsaa viy təlimə mba'a viyata na ci
təlimə kwərakwə. Ma sa viyata na na, dza nahwəti bəla kwətiŋ mbə bəla
vici mahkan, sa təhəvərim, mba'a shirkwəta. Tsəgha nahwəti bəla tir
kwətiŋ sa təhəvərim mahkan mbə shirkwəta diɓa, zhini tsəgha nahwəti
bəla sasərkwəhi kwətiŋ sa təhəvərishim mahkan mbə diɓa. War kwəsli
ghaa nata ma kwa mahkana bəla va shi va gwanashi. Ka mbərə nahwəti
bəla vici kwətiŋ havəghwəw. Ka mbərə na kar tir lə sasərkwəhi həvir
kwərakwəw. Tsəgha.
13 Dzəghwa sa nə ya njə'wə pən na, kar tə zəlikə, dzəy tə ghwəmə,
məɓa kərakə. Fee na, ghənzə mbə wa zlaŋzlaŋ, a kə na: «Waa ngəra'wə,
waa ngəra'wə! Avanay sanay mahkan tərmbə nihwəti ka kwal Hyala, ta

---

8:5 8:5 4:5; 6:12-13; SləniTaH 16:12; Ezhek 10:2 **8:7 8:7-12** 9:15, 18; Ezhek 5:2, 12 **8:7 8:7** Səvəri 9:23-25 **8:8 8:8** 16:3-4; Səvəri 7:20, 21 **8:11 8:11** Zher 8:14 **8:12 8:12** 6:12-13; Ezay 13:10; Ezhek 32:7-8

viy na shi təlimə. Ya wa ndə sa ka na viyata na ciy, ta səəkə dza ngəra'wəə dzəkən mbəzli tə hidĩ tərəŋw» kə.

9

1 Dza kwa cafa ndə kwal tsa Hyala tsaa viy təlimə, mba'a viyata na ci təlimə kwərakwə. Ma nighee na, sasərkwə tərəkəvata səəkə mə ghwəməə dzəti hidĩ. Dza mba'a məndi ɓanavə shiy ghwəni miy kə'wə tsa təɗəm tsa va tərəŋw tsa ta dəvə nzə.

2 Dza sasərkwə va, ɓəŋ ghwənamti kə'wə tsa təɗəm tsa va ki. Ma sa ghwənamti na na, ghavə inəghwə tsəgha, takwəm kwəm kwəm səəməy kwaɓa. Ndəɓa inəghwə tsaa ndi və'i, pə gha. Dzəghwa na, nza'jəw, dəmbə'wamti vici lə pətsa dzar tə ghwəmə ta gwa'a. Dzəghwa zhəmbəlmbəl pi məniy.

3 Dzəghwa jər vəɗəm tsahwəy səəmə kwa kə'wə tsa va, səvəri mbə inəghwə tsa va. Mba'a dzaa pəslambəvay mbə mbəzli tə hidĩ. Mba'am ɓanaghə bərci ta ndindi mbəzli nja yiti.

4 Ma kə məndi kaa jər tsa va na: «A jər, mbala, ma sa ka gha tsəhəŋay, əntaa gha taa kwəfəghə nihwəti shi gəmshi ni nja gwəzən, ya fə, ya nimaɓa kəslifi shiy ma. War ndə ngəri, mbəzli kama lamba Hyala kwa dəghaŋ kwəma shi nahə nahə gwa'a tsəgha, pə gha dzaa sanshi ngəra'wə» kə məndi kaa ngəci.

5 Nanzə kiy, ɓanavə kwal məndi kaa jər tsa va ta bakwamti mbəzli ghəciw. War ta sanshi ngəra'wə kaa mbəzli, ge'i ge'i gar tir cifə ɓanavə məndi kwal gwa'a tsəgha. War njasa ka yiti vaa zhanci kaa ndə ghənzə nditi ndəy, war tsəgha na zhipə tsa shigə ci va ghəci nditi ndə.

6 Ghala tir tsa cifə tsa vay, ta ɗəw məti dza mbəzli tə hidĩy dza. Ka dza mətiy ɓəshi kiw. Tərəŋw ghəshi taa maw məti na, ka hwəta məti taa nza və shi.

7 Ma pa jər tsa va ndəə nighəy, war ndəɓa gədewesli pahamti məndi ta dza ta mbəz, pə gha. Mba'a shiy mbə ghən shi nja daghwəba tsa məntim tə tsahi mbəzə. Ma pətsa mbə kwəma shi ndəə nighə na, war nja pətsa mbə kwəma ndə ngəri.

8 Ndəɓa shiti mbə ghən mi'i pə gha kaa shiti shi biti biti tsa shi. Ma sli'i shi na, war nja sli'i zhəl.

9 Dzəghwa məndi kaa pətsa sati kwa hati shi mba'am pahamti lə shiy, nja rəbəci tsa tsati məndi tə tsahi. Ma ndəə fa gaka bəkəbəkəhi ci na, war njasa ka gaka məwtiti gədewesli vaa nza mbə mbahə shiy, ghəshi mbə diva ta mbəz.

10 Jər tsa vay, lə shigə na ti kikw kikw kikw, njasa ka shigə yiti vaa nza. Lə shigə shi va dza ghəshiy ndindi mbəzli, ta sanshi ngəra'wə mbə tir cifə.

11 Ma mazə tsaa sləwashiy, ghəci na ndə kwal tsa kə'wə tsa təɗəm tsa va, tərəŋw tsa. Slən tsa mazə tsa va lə kwəma ka Ebərəy: «Abadəŋw». Lə kwəma ka *Gərekə na: «Apəliyəŋw». Ma ɗi slən tsa va gəzəy: «Ndə zapə na» ɗi na gəzə.

12 Ava gwa'a kərəy kwa taŋa ngəra'wə naci ki. Ghwəla na tsahwəti ngəra'wə bakə mbə səəkə.

13 Dza kwa kwaŋa ndə kwal tsa Hyala tsaa viy təlimə, mba'a viyata na ci təlimə kwərakwə. Ma sa viyata nay, fee na, məli ndəə gaka səəkə dzar

---

9:1 **9:1**kə'wə tsa təɗəm tsa va tərəŋw tsa: 11:7; 20:1; Zhəwbə 26:6; 28:22; Lk 8:31; 2Pi 2:4 **9:2** **9:2** Ghava 19:28; Səvəri 19:18 **9:3** **9:3-11** Səvəri 10:12-20 **9:4** **9:4** 7:2-3 **9:6** **9:6** Zhəwbə 3:21; Zher 8:3 **9:7** **9:7** Zhəwbə 39:19-20; Zhəw 2:4 **9:8** **9:8** Zhəw 1:6 **9:9** **9:9** Zhəw 2:5 **9:13** **9:13** 8:3; Səvəri 30:1-3

kwa bəla faɗə na va tə pətsa ngati məndi va kwa kwəma Hyala. Pətsa vay, tə mbəzə ngati məndi ta ndanta shiy ti kaa Hyala.
14 Ma kə gaka məli va kaa kwa kwaŋa ndə kwal tsa Hyala tsaa viyata təlimə va ki na: «A ndə kwal tsa Hyala, mbala pəlashi nihwəti ka kwal
faɗə ni va pəhəti məndi miy həl tsa dikə tsa va nə məndi, “Efəratə”, kə
məndi kaa slən tsa ci» kə.
15 Dzəghwa məndi ki mba'am pəlashi ka kwal va. Ma ghəshi faɗanashiy,
Hyala niy pəhətishi na, mba'a gwəməyshi, ta ghəra sləni ghəshi tə piya va,
ge'i lə tir tsa va, zhini ge'i lə vici va, mba'a ge'i lə ler va diɓa. Sləni shiy:
Səəkə ta bəkwə nihwəti mbəzli tə bəla kwətiŋ, sa təhəvərishim mahkan
mbə.
16 Nighee na, ka sawji ɗaŋ tərəŋw səəkəshi tiɓa mə gədəw mə gədəw.
Dza mba'a məndi gəzara ɗaŋ tsa shi. Ka sawji gar miliyaŋw bələkwə
bələkwə bakə ghəshi (200'000'000).
17 Ma yən mbə nighə shi va nja kwa shiw kiy, mba'ee nashi gədewesli,
lə mbəzli lə mbəzli mə shi. Ma mbəzli mə shi va na, lə kwəbeŋer rəbəci
kən ghən shi. Ghəm ghəmshi tə nahwəti bəla, tə nahwəti bəla na, nja
isl ghwəmə, ma tə nahwəti bəla ɓa na, nja shamshama. Ma ghəneɗemer
gədewesli va na, war nja ghən zhəl. Ka səvəri ghwə lə inəghwə, mba'a
barəwdəw kwa miy shi.
18 Dzəghwa ngəra'wə tsa mahkan tsa va səvəriy mbə miy gədewesli va,
mba'a zamti nihwəti mbəzli tə bəla hiɗi kwətiŋ sa təhəvərishim mahkan
mbə.
19 Gədewesli vay, mbə miy tsa shi lə mbə shigigi shi na ni shi bərci ghəra
ghəshi mbəzli li shi. Ma ndəə nighə shigə shi va na, war nja shishi nja
shishi, lə ghən lə ghən ti, li ka ghəshiy həəci mbəzli.
20 Ma nihwəti mbəzliy tərəmbəshi kala bəkwəshi va ngəra'wə tsa
mahkan tsa vay, ya tsəgha nzə na, tsa titihwə ghəshi kaa Hyala, ka
zhəghəti nzəy tsa shiw. War ghwəlashi niy nza ghəshi mbə ki kihə hyeler
shi, ka tsəfəkwə kwa kwəma mbəreketi ngati ghəshi tə tsahi mbəzə, lə tə
tsahi bənɓa, ya ni fəɗiti məndi tə shəghwə, ya tə hərezli. Gəla shi vay,
shiy nay ma pi, kala favə ma kwəma, kala mbəə dza, na ghəshi.
21 Mbəzli va diɓay, war ghwəlashi niy nza ghəshi mbə bəbəkwə mbəzli,
ka məməni mbəl, ka məməni ghwərghwər, ka ghəghəli shi mbəzli.

10

**Ndə kwal tsa Hyala səəkəy lə zliya jəwə ta dəvə ci*

1 Zhini, sa nə ya njə'wə pən diɓa na, ndə kwal tsa Hyala tsa diɓədiɓə tsa
mbə səkwa səəkə mə ghwəmə. Vəgha ci na, lə kwəleɓi kən, mba'a ɓəriŋ
pəərə pəərə dzar ta ghən ci. War ndəɓa vici pə gha pətsa mbə kwəma
ciy mbərə. Ma shiɗshiɗ ci na, nja ghani ghwə.
2 Tasl ghəci kəsəvə zliya jəwə, ghwəni ghwəni ta dəvə ci. Dza na maɗə
kəɗati səɗa kwa bəzəmə ci tə kwəfa dikə na, ma kwa zleɓi ci na, maɗə
tə hiɗi.
3 Dza na mba'a ngwəmata lala zlaŋzlaŋ, ndəɓa gaka wahə zhəl, pə gha.
Sa ngwəmata na lalay, dzəghwa van mbərfəŋ ghəci dərazliy, ta zləɓanci
lala ci va.
4 Ma sa kəɗita gaka dərazli van tsa va na, mba'ee niy gwəmantəvara,
ta tsasli kwəma gəzəkə na mbə dərazli ci va. Ma fee na, məli ndə mbə

9:14 9:14 7:1; Nəw 1:7 **9:15 9:15** 8:7-12 **9:17 9:17** Zhəwbə 41:10-12 **9:20 9:20-21** 16:9; Səvəri 20:13-15 **9:20 9:20** Dani 5:4, 23; Cem 135:15-17; Ezay 44:9-20 **10:1 10:1** 4:3 **10:2 10:2** 5:1; 10:8 **10:3 10:3** Zher 25:30-31; 'Wəzh 11:10

gəzara kwəma səəkə mə ghwəmə, ma kə na: «A Zhaŋ əntaa gha tsasli shi
gəzəkə dərazli van va ma, mbələyshi mbə nəfə gha» kə.
5 Dzəghwa ndə kwal tsa Hyala tsaa niy nay ya va məgarə, mba'a nahwəti
səɗa ci tə kwəfa dikə na, mba'a nahwəti tə hiɗi, kaf kafata dəvə kwa
bəzəmə ciy dzəta ghwəmə.
6 Ka zəmə fəla ghəci lə slən tsa Hyala tə ghwəmə ya pa' hwəmɓa. Saa
ngati ghwəmə, lə hiɗi mba'a shi ti shi gwanashi. Saa mənti kwəfahi lə shi
kwa shi gwa'a. Ma kə na: «Shi vay, ta məniva dza ghəshi, sənzənvanata.
7 Ma sa ka kwa mbərfaŋa ndə kwal tsa Hyala viy na ci təliməy, ma nza
Hyala kərni məni kwəma nzə mbəmbə na, niy təkəti na məni nzə. Njasaa
niy gəzanshi na kaa mbəzli ka ghəra sləni nzə, lə ka Hyala nzə dza na ta
məni» kə.
8 Fee na, gaka məli niy favee vaa gəzara kwəma səəkə mə ghwəmə, mbə
gəzara kwəma diɓa, a kə na: «A Zhaŋ, mbala ɓə zliya jəw na va ghwəni
ghwəni na ta dəvə ndə kwal tsa Hyala tsa məgarə va, tə kwəfa dikə na
nahwəti səɗa ci, tə hiɗi nahwəti» kə.
9 əŋkwa pən, mba'ee maɗira, «ndara zliya va» pən kaa ndə kwal tsa
Hyala tsa va. Ma sa ɗəwee ki, ma kə ngəra na: «Bə a gha pərəhwə. Sa
ghaa pərə nanzə kiy, nja mbəzəkwə dza ghaa favə njəmnjəm tsa nzə mbə
miy gha. Ma sa ka gha ndahwə na, ndəɓa tsəna gha taa favə kwa hwər
gha» kə.
10 Dzee həŋ yən ɓəvə zliya va və ta dəvə ci. Mba'ee pərəhwə. War
tsəgha ghənzə njasa gəzara na va ki, ndəɓa mbəzəkwə yən favə mbə miy
tsee yən mbə pərə. Ma sa ndahwee na, ndəɓa tsəna yən favə kwa hwər
tsee.
11 Dza ma kə məndi ngəra diɓa na: «A Zhaŋ, ta gəzə kwəma gəzəkə
Hyalaa dzəkən nihwəti hwəlfəhi mbəzli tə hiɗi ɗaŋ, lə dzəkən nihwəti
hiɗi, lə mezhizhə shi gwa'a dza gha kaa mbəzli. Ya namaɓa ghaniy gəzə
mbəzliy, ta gəzanshi kwəma gəzəkə Hyala dza gha» kə məndi kaa ngəra.

11

Ka gəzə kwəma Hyala bakə ni va

1 Dzəghwa məndi mba'am ndara gwələvə tsa ka məndiy bərkə shiy li
ta dəvee, war nja gəta ghəci. A kə məndi ngəra na: «A Zhaŋ, mbala a gha
dzaa bərkəti njasa nza dikə tsa *ciki Hyala, lə pətsa ka məndi vaa fə shiy
ta ta Hyala ti gwa'a. Zhini mba'a gha ɓəlati njasa nza ɗaŋ tsa mbəzliy
cə'wə Hyala mbəɓa.
2 Ma nanzəy, əntaa gha dzaa bərkə ngwəlaa tərə va kwa kələm tsa
va ma. Zlata tə gha nava. Sa nzanay, a Hyala ɓanavəshi tsava pi kaa
hwəlfəhi mbəzli ghənghən ghənghən, ka ghəshi dzay, ka kəkəɗi məlmə
Hyala ɗewɗew na mbə tir faɗə mətsəkə bakəti.
3 Ta ghwənashi ka gəzə kwəmee va bakə ni dzee. Lə kwəbeŋer ka
məndiy təhwəni mbəri li shi dza ghəshiy nza kən ghən shi. Ka ghəshi dza
na, ka gəzə kwəmee kaa mbəzli mbə vici bələkwə bələkwə məŋ lə diwəy
bakə mba'a kwaŋ mətsəkə ghən kən na va» kə.
4 Ma ka gəzə kwəmee va bakə ni kiy, ghəshi na fəhi bakə ni va har
məndiy «*'Wəlivə». Mba'a gərkəwahi bakə ni va garəshi kwa kwəma
Ntsaa sləkə shi tə hiɗi gwanashi.

10:6 10:6 Cem 146:6; Dani 12:7; SləniKY 4:24 **10:7 10:7** 22:6; Zher 25:4; Amə 3:7-8 **10:8 10:8-10** Ezhek 2:8–3:3 **11:1 11:1** 21:15 **11:2 11:2** Cem 79:1; Lk 21:24; 42 tir: 12:6, 14; 13:5; Dani 7:25; 12:7 **11:4 11:4** Zak 4:1-3, 11-14; Zhŋ 8:17

5 War mba'a kə ndəə pəla mananshi jikirəy, ta səvəri dza ghwə kwa
miy shi, nza ghənzə zamti ka mbəz shi. Ava war tsəgha dza mbəzliy pəla
mananshi jikirəy zashi.
6 Ma mbəzli va, ghala vəghwə tsa dza ghəshi vaa nza mbə gəzanshi
kwəma Hyala kaa mbəzliy, a bərci taa nza və shi ta garəti van kala nzəmə
ghəci. A bərci taa nza və shi ta zhəghanti yam ka miymiy diɓa. Ya hwəlfə
tsamaɓa ngəra'wəy, a bərci taa nza və shi ta ɓəkəə dzəti hiɗi, njasa dza
ghəshiy ɗi.
7 Ma sa ka ghəshi kəɗamti gəzə kwəma Hyala kaa mbəzli kiy, ka saa dza
səɗa tsaa səəmə va səəkə kwa kə'wə tsa təɗəm tsa va tərəŋw tsa dzay,
mba'a pəsliy ti shi, ka mbəz li shi. Ka na dza na mba'a bakwamtishi.
8 War ɓəlahə ɓəlahə dza mbəreketi shiy nza dzar kwa kwal tsa dikə
tsa mbə məlmə dikə na va. Mbə pətsaa niy daŋwavəgha məndi va Ntsaa
sləkə shi vəgha tsəm. «*Ezhipətə» ya «*Sədəm» kə məndi kaa slən tsa
məlmə va kwa fir.
9 Ma mbəreketi mbəzli va vay, ta nashi dza mbəzli gwanashi dzaa tiɓa
ɓəlahə ɓəlahə mbə vici mahkan mba'a reeta. Ya mbə hwəlfə ka wa na
ndə, ya tə hiɗi ka wa səəkə ndə, ya mbə hwəhwə ka wa yakə məndi ndə,
ya kwəma ka waa gəzə ndəy, war ta nashi mbəreketi mbəzli bakə ni va
dza ghəshi. Ka dza ghəshiy zləɓa məndiy lashiw.
10 Tərəŋw dza mbəzli tə hiɗiy vəshishi, Ka ta shi zəmə, ka tsə, ka vəli,
tə sa nzana mba'am bakwamti mbəzli bakə ni va. Sa niy nzana tərəŋwshi
mbəzli va niy sanamiyshi ngəra'wə lə shiy niy məni ghəshi va.
11 Ləy hwəm sa kərəta vici mahkan na va mba'a reeta kiy, dza Hyala
mba'a viyanambə piy tsa nzə kaa mbəreketi mbəzli bakə ni va. Ma sa
tsəhəy piy tsa va mbə shi na, mba'a ghəshi satishiy garəshi. Ya wa ntsaa
nata nava kwəma na, mba'a her ci dzashi tərəŋw.
12 Ma fa ka gəzə kwəma Hyala bakə ni va satishi mbə məti na, məli ndə
mbə gəzanshi kwəma zlaŋzlaŋ səəkə mə ghwəmə, a kə na: «A mbəzli
ni, ndim, səəmənŋwəyəm tikə» kə. 'Wakəvə ghəshi tsəgha, mba'a ghəshi
kafəshi, ka dzashiy dzəmə ghwəmə mbə timbətimbə tiɓa kwa kwəma
mbəzliy ɗi ma mətsə shi va.
13 Ghala vəghwə tsa va diɓa na, mba'a hiɗi ghati gərgərə tərəŋw.
Dzəghwa bəla kwətiŋ mbə məlmə dikə na va, sa təhətim məŋ, mba'a
ngangazlata. Ma ghala gərgərə hiɗi vay, mba'a mbəzli bələkwə bələkwə
mbərfəŋ mətsəkə bəkwəshi (7'000). Ma niy bəkwəshi ma va mbəzli na,
mba'a her shi dzashi tərəŋw. Mba'a ghəshi dzəmbəshi mbə fal Hyala dikə
na mə ghwəmə.
14 A kwa baka ngəra'wə kədiy naci. Mbə səəkə na kwa mahkana
ngəra'wə kyaŋwkyaŋw.

*Kwa kərni *ndə kwal tsa Hyala viyata na ci təlimə*

15 Dza kwa mbərfaŋa ndə kwal tsa Hyala tsaa viy təlimə, mba'a viyata
na ci təlimə. Ma fee na, məlihi mbə gəzə kwəma lə bərci lə bərci səəkə
mə ghwəmə, ma kə ghəshi na: «Nana kiy, a mbəzli tə hiɗi sənay, kar
Hyala kwa sləkəmmə ghəshi lə *Kəristəw tsa tivə na sləkə na mbəzli, kə
ghəshi. Mazə tsa shi vay, ta kwa ndimndim na» kə ghəshi.

11:5 **11:5** 2Mezh 1:10; Cem 97:3; Zher 5:14 **11:6** **11:6** Səvəri 7:17-19; 1Mezh 17:1; Zhk 5:17 **11:7** **11:7** 13:1-2; 17:8 **11:8** **11:8** Lk 13:33-34; Sədəm: Ghava 18:20; Ezay 1:10; Ezhek 16:46; Ezhipətə: Səvəri 3:16-19; 7:3-5 **11:10** **11:10** Zhŋ 16:20 **11:11** **11:11** Ezhek 37:9-10 **11:12** **11:12** 2Mezh 2:11; SləniKY 1:9 **11:13** **11:13** 6:12-13; Ezhek 38:19-20 **11:15** **11:15** 4:11; Səvəri 15:18; Cem 22:29-30; Dani 2:44; 1Kwər 15:24-28

16 Ma sa gəzamti məlihi va kwəma na, dza pəhepəhir zhər bakə mətsəkə
faɗəti ni va, nzəyshi tə gizli gizli mezhizhə kwa kwəma Hyala, mba'a
ghəshi tsətsəfəkwə shi kwa kwəma Hyala, nzəŋw nzəŋw nzəŋw kwəma
shi mbə hiɗi, ka fal.
17 Ma kə ghəshi na:
«A Hyalaa kwa sləkəpəə gwəramti tə bərci,
gha na Hyala ghala hiɗi ghwəla ta ghava,
zhini gha Hyala sana ɓa.
'Wəsaa məniŋa ghəy ta bərci gha,
sa nzana mba'a gha fambə shiy mbə dəvə gha gwa'a gwa'a,
ka məni mazə ghaa dzəkən shi.
18 Hwəlfəhi mbəzliy niy kamaa mbəzli ghay,
tərəŋw niy satiy nəfə tsa shiy dzəkən gha.
Nana kiy, a vəghwə tsa dza nəfə tsa gha
ta satiy dzəkən shi ti səəkəy.
A vəghwə tsa dza gha ta ɓasə ngwəvə tiy
dzəkən mbəzliy bəkwəshi səəkəy.
Vəghwə tsaa səəkəy vay,
mbə vəghwə tsa va dza ghaa nganshi zhəmə
kaa ka ghəra sləni gha,
mbəzli nja ka gəzə kwəma gha kaa mbəzli.
Mbə vəghwə tsa va dza ghaa nganshi zhəmə shi
kaa mbəzli gha ɗi fəti va gha gwanashi diɓa,
ya ni jəw jəw ni, ya ni dikə dikə ni gwa'a.
Ma na mbəzliy bəkwə mbəzli va tə hiɗiy,
kərəp, dza ghaa zamtishi» kə ghəshi.
19 Ma sa kəɗishi ghəshi lə gəzə kwəma va tsəgha na, 'wakəvə *ciki Hyala
tsa dikə tsa mə ghwəmə ɓəŋ ghwənamti ghən tsa ci. A *sərndəkə tsa fəy
məndi shi *sla kiri tsa kar Hyala lə mbəzli kwa niy nza mbəɓa. Ya wa ndə
nana ki na, mba'a nay wəzə wəzə. Dza pi ka wampiɗi, ka ndəmndəmə, ka
dərazli. Mba'a hiɗi gərgərəshi. Tərəŋw kwacakasla nzəməkəvata səəkə
mə ghwəmə.

12

Kwəma mali ghəshi lə sa nja kəlmbə tsa

1 Ma nighee ɓa na, nahwəti kwəma maɗaŋa maɗaŋa na təzlita dzəy tə
ghwəmə. Nahwəti mali na sava təzlita na. Kwəbaŋ tsa kən na, vici. Mba'a
kəɗati səɗa nzə tə tir, mba'am mananavə salabiy miydala tə sasərkwəhi
məŋ lə bakə.
2 Ma mali va ki na, lə hwər ghənzə vəghə ta ya. Ka kemahə ghənzə, ma
sa zhanta zəghwə tərəŋw na, dza na ka wahə zlaŋzlaŋ.
3 Zhəghwa nahwəti kwəma maɗaŋa maɗaŋa na mba'a təzlita dzəy tə
ghwəmə diɓa. Tsahwəti sə na sava təzliy na, we' kəlmbə ghəci. Ghəməy
ghəci, ava dikə tsa ci. Mbərfəŋ ghəneɗemer ti. Lə dzakwə mezhizhə
lə dzakwə mezhizhə mbə ghəneɗemer ci va. Mba'a təlimim məŋ mbə
ghəneɗemer va.

11:16 11:16 4:4 **11:17 11:17** 1:8; 4:8; 15:3; 16:7; 19:6, 15; 21:22; Amə 4:13; 2Kwər 6:18 **11:18 11:18** 19:5; Cem 2:1-5; 110:5-6 **11:19 11:19** 4:5; 6:12-13; 8:7; 15:5; Zhəwbə 38:22-23; sərndəkə sla kiri: 1Mezh 8:1, 6 **12:1 12:1** Ezay 7:14; 26:17 **12:3 12:3** tsahwəti sə wa'i kəlmbə: 12:7, 9, 13; 13:2; 16:13; 20:2; Dani 7:7, 24

4 Dzəghwa na lə shigə ci, mba'a pavə nahwəti bəla sasərkwəhi tə
ghwəmə kwətiŋ sa təhəvərishim mahkan mbə. Sa pavəshi na na, mba'a
shəkəkəghwashiy dzəti hiɗi. Dzəghwa na mba'a səəkəə garəy ndəkwə
ndəkwə vəgha maliy kemahə va ta ya. Ta ndəghə səkwa tsa zəghwə nzə
va. Səkway ma zəghwə vay, nza ɓəhwəə ndahwə.
5 Dzəghwa mali va, ƀaw yakə zəghwəə zal. Saa dzaa məni Mazə tsa
ghyanakə tsaa dzəkən hwəlfə mbəzli tə hiɗi gwa'a gwa'a. Ma sa nə na
baw kə na, nza'jəw məndi ɓəhwə zəghwə vaa dzaa fəy vəgha Hyala,
ghənzə kwa gəzli mazə nzə.
6 Ma na məmə nanzə ki na, mba'a hwətaa dzəmbə gamba. Mba'a
nzəyta mbəɓa, tə pətsa gwəmanati Hyala ta nzəy ghənzə ti. Dzəghwa ka
ndəghwə Hyala, ka zəmanta shi zəmə, mbə vici bələkwə məŋ lə diwəy
bakə mba'a kwaŋ mətsəkə ki. (1'260)
7 Dzəghwa mbəz pizlə, ghay mə ghwəmə tsəgha ki, kwa jipə kar *ndə
kwal tsa Hyala tsa dikə tsa mə ghwəmə, «Mishel» kə məndi kaa slən tsa
ci, ghəshi lə sa nja kəlmbə tsa va. Ya wa ndə mbə shi na, lə ni ci mbəzli
ta səɗa ci, lə ni ci mbəzli ta səɗa ci.
8 Dzəghwa ndə kwal tsa Hyala tsa har məndi vaa Mishel, ghəshi lə ni
ci va ka kwal Hyala, mba'a ghəshi ɓanavəshi bali kaa kar sa nza kəlmbə
tsa va ghəshi lə ni ci va mbəzli. Kwərec ghəshi təhəkəghwashi səəkə mə
ghwəmə. Kala zhini ghəshiy kwəmavə pi gar nzəyshi ghəshi məɓa.
9 Dza mba'a ghəshi ndəghakəghwa sa nja kəlmbə tsa va dikə tsaa
dzəti hiɗi. Ghəci na shishi tsa ndimndim tsa va həhəərə mbəzli tə hiɗi
gwanashi.«Mazə tsa hyeler» kə məndi kaa slən tsa ci. Zhini ɓa na: «*Ndə
jaka tsa Hyala» kə məndi kaa tsahwəti slən tsa ci.
10 Ma fee ɓa na, məli ndə mbə gəzə kwəma səəkə mə ghwəmə zlaŋzlaŋ,
a kə na:
«Aya, nana kiy, a Hyala mbəlantəpə kataŋ!
Aa citəpə bərci mbə mazə tsa məni na.
Avanay sənzənva kiy, a *Kəristəw ntsa
tivə na cikəvəri dikə tsa bərci ci kwərakwə ɓa.
Sa nzana, ma ntsaa ɓanshi fəti va kaa
nihwəti ngwarməhimmə,
havəghwə lə həvir kwa kwəma Hyalay,
a ghəshi ndəghakəghwa səəkə mə ghwəməə dzəti hiɗi.
11 Ma ngwarməhimmə vay,
a ghəshi təɗanakən kaa sa nja kəlmbə tsa va.
Sa nzana mba'a miymiy zəghwə təmbəkə shikəshi ti shi.
Zhini mba'a sa gəzəhwə ghəshi kwəma Hyala kaa mbəzli.
Mba'a ghəshi zləɓavə məndiy bakwamtishi,
tə mbərkə kwəma va.
12 Va tsəgha na ki,
ma ghwəmə, ghəshi lə ni məɓa shiy gwanashiy,
vəshi kə ghəshiy vəshi tərəŋw.
Ma na hiɗi ghəshi lə kwəfahi dikə dikə ni ti shi gwa'ay,
a ngəra'wə kən ghwəy.
Sa nzanay, tə ghwəy səkway ndə jaka tsa Hyala,
lə nəfə lə nəfə tərəŋw.
Sa nzana mba'a sənay

12:4 12:4 Dani 8:10 **12:5 12:5** 19:15; Cem 2:9 **12:6 12:6** 1Mezh 17:1-7; 19:5-7; Mt 2:13; 1260 vicihi: 11:2 **12:7 12:7** Dani 10:13; Zhəwdə 9 **12:9 12:9** 20:2; Ghava 3:1; Ezay 14:12; 27:1; Lk 10:18; Zhŋ 12:31 **12:10 12:10** 4:11; 11:15; ɓə fəti: Zhəwbə 1:9-11; Zak 3:1 **12:11 12:11** 6:9; Mt 16:25; WahəZher: 5:6; 1Zhŋ 2:14; 5:4 **12:12 12:12** 18:20

ndal tərmbə vici nee kwəma ta kəɗiw, kə» kə.
13 Dzəghwa, sa sənay sa nja kəlmbə tsa va. «Yənəy, ntsa ndəgha ndəgha
tsa nzee səəkə mə ghwəməə dzəti hiɗi nana» kəy, dza na maɗ maɗiy ta
nəw maliy yakə zəghwəə zal va.
14 Ma dza məndi na, mba'a məndi ɓanavə bəkəbəkəhi zəlikə dikə na
kaa mali va, a ghənzə zli li shi, ta dzataa dzəmbə gamba, dzəti pətsa nzə
va ta zəmanta shiy məndi mbə piya mahkan mba'a reeta. Dza təhwəl, sa
nja kəlmbə tsa va təhwəlata kwəfəghə mali va tə pətsa va ki.
15 'Wakəvə shishi tsa nja kəlmbə tsa va mba'a vənəhwəkə yam səəkə
ləy hwər ci, nja ghərakwəli kwasəbə mali va, ta mbə ghəshiy ɓəhwə.
16 Dzəghwa hiɗi mba'a ghəshi yati mali va. Sa ghwənamtəvashi ghəshi,
mba'a ghəshi samti yaməə səəkəshi va ləy hwər shishi tsa va gwa'a.
17 Dzəghwa ki, tərəŋw sa nja kəlmbə tsa va ɓəti nəfəə dzəkən mali
va. Dza na mba'a zhəghətəvay, ta dza ta pa ghəshi lə ndərazhi mali va.
Ndərazhi mali va va dza na ta pa li shiy, mbəzliy ɗi fəti ta *kwəma pəhəti
Hyala, mbəzliy nəw kwəma kataŋ na va gəzəkə Yesəw, lə nəfə tsa shi
gwanay.
18 Dza sa nja kəlmbə tsa va ki, mba'a dzaa garəy miy kwəfa dikə na.

13

Kwəmaa dzəkən Shəkwadeshi bakə

1 Zhini, ma nighee ɓa na, tsahwəti saa dza səɗa səəməy kwa kwəfa
dikə na. Mbərfəŋ ghəneɗemer və, mba'a təlimim məŋ dzəmdzəm mbə
ghəneɗemer ci va. Ma təlimim məŋ ni va gwanashi na, war lə dzakwə
mezhizhə lə dzakwə mezhizhə kwa ghən shi. Dzəghwa mba'a məndi
tsatsaslati kwəmaa tsəərə Hyala dzar tə ghəneɗemer va gwanashi.
2 Ma yən nay saa dza səɗa tsa va kiy, sə war we' dəghwava ghəci. Ma
shiɗshiɗ ci na, nja shiɗshiɗ fawərə. Miy tsa ci na, nja sa zhəl. Dzəghwa
sa nja kəlmbə tsa va, mba'a ɓanavə nici va bərci, lə mazə tsa məni na va,
lə tsa ci va dikə tsa məni na diɓədiɓə tsa gwanay, kaa saa dza səɗa tsa va
ki.
3 Ma yən nighə tsahwəti ghən kwətiŋ mbə ghəneɗemer mbərfəŋ ni va
tə saa dza səɗa tsa va na, war njasa niy səəkə məndiy kəslamti bəzhehə
məndi niy pəəsləy zhini mba'a zhi tsa va kəɗiy. Dzəghwa mbəzli tə hiɗi
gwanashi, ka nighə nava kwəma nja maɗaŋa, mba'a ghəshi dzəmbəshi
mbə nəw saa dza səɗa tsa va ki.
4 Dza ghəshi ka tsəfəkwə kwa kwəma sa nja kəlmbə tsa va. Tə sa nzana
mba'a ɓanavə bərci ci va kaa saa dza səɗa tsa va. Zhini tsəgha ghəshi
tsəfəkwə kwa kwəma saa dza səɗa tsa va. A kə ghəshi na: «Wa na ntsaa
dza vaa yəməva lə saa dza səɗa tsa kia? Wa ntsaa dza vaa mbəzəti mbəz
li kia?» kə ghəshi.
5 Dzəghwa mba'a məndi ɓanavə kwal kaa saa dza səɗa tsa va, ta
məməni kwəma fəgə ci njasa di na. Ka tsəərə Hyala. War tsəgha ghəci
dzaa məməni mbə tir faɗə mətsəkə bakə ti. (42)
6 Dzəghwa na mba'a ghati gəzə kwəma, ka gəəzə *kwəma jikir naa
dzəkən Hyala, ka sawa slən tsa nzə, lə pi tsa nzəy na ti, lə mbəzli mə
ghwəmə gwa'a.
7 Mba'a məndi zhiniy ɓanavə kwal ta dza ghəciy mbəz lə mbəzli Hyala,

---

12:14 12:14 piy mahkan mba'a reeta: 11:2 **12:17 12:17** 6:9; 11:7; 13:7; Dani 7:21 **13:1 13:1** kwəfa: Dani 7:3; saa dza səɗa: 11:7; 13:11-17; 16:10; 17:3, 7-13; 19:20; Dani 7:3-8, 21, 25 **13:2 13:2** 2Tes 2:9 **13:3 13:3** 17:8 **13:4 13:4** Cem 89:7 **13:5 13:5-6** Dani 7:25; 11:36; 42 tir: 11:2 **13:7 13:7** 12:17

pa' ka dza ghəciy zəmanavəshi bali. Dzəghwa mba'a məndi zhiniy ɓanavə kwal ta məni mazəə dzəkən hwəhwə tsa mbəzli tə hidî gwa'a gwa'a, ya mbə hwəhwə ka wa na ghəshi, ya kwəma ka waa gəzə ghəshi, ya hwəlfə ka wa na ghəshi, ya tə hidî ka wa səəkə ghəshi.

8 Ma mbəzli tə hidî gwanashiy, ka tsəfəkwə kwa kwəma saa dza səɗa tsa va. War mbəzli tsaslaghwa məndi slən tsa shi ghala hidî ghwəla ta ghava kwa zliya nza sləneɗemer mbəzliy dzaa kwəmavə piy tsaa kəɗî ma na shiy tsəfəkwə ma kwa kwəma ci. Zliya nza sləneɗemer shi va kway, sa zəghwə təmbəkə tsa Hyala va niy paslamtim na.

9 Ntsa nza sləmə və ta fa kwəmay, fə tə ghəci ghən wəzə ta kwəma dzee na ta gəzə:

10 «Ntsa bərkanati Hyala, ghay, kəsə kəsə dza məndiy kəsəhwəŋa na gha, kəy. Kataŋ dza məndiy kəsəhwə tsava ndə. Ma tsa bərkanati na, gha na na ghay, lə kafa'i dza məndiy pəəsliŋa kəy, war kataŋ kataŋ dza məndiy pəəsliti tsava ndə lə kafa'i. Ma ghənzə tsəgha kiy, wəzəɓa jihəva mbəzli Hyala na ta sə'wa kwəma, ka ɓanavə nəfə tsa shi gwanay kaa Hyala.»

11 Nighee ɓa na, tsahwəti kwa baka saa dza səɗa səvəriy mbə hidî. Mba'a təlimim bakə mbə ghən ci, war ndəɓa təlimim gamə, pə gha. Ka gəzə kwəma ghəci. Ma məli ci na, nja sa kəlmbə tsa va.

12 Bərciy nza va, va kwa taŋa saa dza səɗa tsa va na, ghəshi shi və kwərakwə. Ka məni kwəma maɗaŋa maɗaŋa na ghəci kwa mətsə tsa kwa taŋa va. Dza na mba'a 'yapambə mbəzli, lə shi tə hidî gwa'a gwa'a mbə tsəfəkwə kwa kwəma tsa kwa taŋa va saa dza səɗa. Saa niy kəsləyəm va bəzhehə, dzəghwa mba'a zhi tsa ci va niy kədiy.

13 Kwa baka saa dza səɗa tsa vay, ɗaŋ mənəhwə na shi maɗaŋa maɗaŋa ni. Ka naa dzay, mba'a ɓəkə ghwə səəkə mə ghwəməə dzəti hidî, kwa kwəma mbəzli gwanashi

14 Ma sa nzana mba'a məndi ɓanavə bərciy məni shi maɗaŋa maɗaŋa ni va kwa kwəma tsa kwa taŋa va saa dza səɗa na, dza na tsəgha mba'a ngəɗəhwə mbəzli tə hidî. Ma kə kaa ngəshi ki na: «A pə ghwəy məntiy: Ngatim pa shiy war we' pa kwa taŋa saa dza səɗa tsa va, ta fə shəndəkəə dzəti. Saa niy kəsləy məndi va bəzhehə ya tsəgha nzə na, ka zhini ghəciy piy» kə.

15 Dzəghwa saa dza səɗa tsaa gəzə kwəma va va, mba'a kwəmavə bərciy fanambə piy kaa pa saa dza səɗa tsa ngati məndi va, we' tsa kwa taŋa va, pəkw ka gəzə kwəma ghəci. Ma kwəma mənti na va tsəghay, ta mbə shi ngatim vaa bəkwə mbəzliy dzaa ɗi ma tsəfəkwə kwa kwəma shi.

16 Dzəghwa saa dza səɗa tsa va ki, mba'a 'yapambə mbəzli gwanashiy dzəmbə tsasli lambaa dzəghwa dəghaŋ kwəma shi, ya tə dəvə kwa bəzəmə shi. Ya ndərazhi, ya mətikwəkwər, ya ka shiy, ya ka ndərma, ya mevivi, ya ni yaya ni mbəzli na, cəke' 'yapambəshi mbə tsasli lamba va.

17 Ma ntsa kama lamba va tiy, ka pavə shiy naw, ka ɗələvə shiy naw, tsəgha. Lamba vay, slən tsa saa dza səɗa tsa va na. Slən tsa vay, aa tsasli va lə ɓəla shiy diɓa.

18 Ma kiy, zəzə tə mbəzli kwəma wəzə. Ntsa nza məhərli mbə ghən ciy, ta sənay slən tsa saa dza səɗa tsa va va tsasliti məndi lə ɓəla shiy dza na. Ɓəla shi vay, slən tsa ndə ngəri na ghəshi: «Bələkwə bələkwə kwaŋ

13:8 **13:8** 3:5; WahəZher: 5:6 **13:10** **13:10** 14:12; Zher 15:2; 43:11; Lk 8:15 **13:11** **13:11** Mt 7:15 **13:13** **13:13** 16:14; 20:8 **13:15** **13:15-16** 14:9, 11; 15:2; 16:2; 19:20; 20:4; Ezay 44:5; Dani 3:5 **13:17** **13:17** 13:18; 15:2

mba'a kwaŋ mətsəkə kwaŋti ghən kən» na slən tsa va, sa tsasliti məndi lə ɓəla shiy (666).

14

Mbəzli Hyala mbə ha yəwən cəm, mə ghwəmə

1 Nighee ɓa na, zəghwə təmbəkə tsa Hyala va mə garə mə ghən kəlaŋ tsa har məndiy «kəlaŋ *Shiyaŋw». Ghəshi lə mbəzli tsaslanaghwashim va slən tsa ci mba'a slən tsa dəy kwa dəghaŋ kwəma shi. Mbəzli vay, mbəzli bələkwə bələkwə məŋ, bələkwə mba'a faɗə mətsəkə faɗəti ghən kən, na ghəshi (144'000).

2 Ma fee na, məliy gaka səəkə mə ghwəmə, ndəɓa gaka yam kwa mədzərə yam, pə gha. Zhini gaka va diɓa na, ndəɓa dərazli van, pə gha. Ma yən fa gaka məli va na, ka təɓə fa nzə kwa sləmə, njasa ka məndi vaa yəməti zləɓa tsa gəzəpəlihi.

3 Ma mbəzli bələkwə bələkwə məŋ, bələkwə mba'a faɗə mətsəkə faɗəti ghən kən shi ni va gwanashiy, gar gar gar ghəshi gagarəshi kwa kwəma gəzli mazə Hyala va, lə kwa kwəma shi faɗə ni va piy, mba'a kwa kwəma pəhepəhir zhər va gwa'a. Dza ghəshi ka ha yəwən cəm. Tsahwəti ndə tiɓa mba'a mbay hakə cəm tsa shi va, kala war ghəshi ghəshi mbəzli mbəərəkə Hyala va tikə tə hiɗi gwa'a tsəghaw.

4 Na nashi ghəshi niva mbəzliy, a ghəshi ndəghwəti ghən tsa shi ɗewɗew, səəkə ghəshi dzar kwa mi'iw. War dza dzashi kwa zəərə kwa zəərə ghəshi lə zəghwə təmbəkə tsa Hyala va, ya pa' kwəmaɓa gwa'a tsəgha na nashi kwəma. Na nashiy, mbəzli kar Hyala ghəshi lə zəghwə təmbəkə tsa nzə va na ghəshi. Ghəshi na mbəzli mbəərəkə Hyala mbə mbəzli tə hiɗi.

5 Ma ghəshiy, səəkə dzərvəə səkwata tə miy shi ya kwətiŋəw. Nahwəti *kwəma jikir na dzar kwa kaɓaka shiw.

Kwəmaa dzəkən ka kwal Hyala mahkan

6 Zhini sa nə ya njə'wə pən na, kar tə tsahwəti *ndə kwal tsa Hyala, dzəy tə ghwəmə məɓa kərakə, ghəci mbə səəkə ta gəzə Yəwən kwəma wəzə na. Kwəmaa taa nzaa sa kwa ndimndim na ta mbəzli tə hiɗi gwanashi. Ta gəzanshi ghəci kaa mbəzli tə nihwəti hiɗi ghənghən ghənghən ni, ya kwəma ka waa gəzə ghəshi, ya hwəlfə ka wa na ghəshi, ya hwəhwə ka wa na gwa'a.

7 Dzəghwa ka gəzə kwəma ghəci kaa mbəzli zlaŋzlaŋ, a kə ngəshi na: «A mbəzli tə hiɗi gwa'a! Ə pə ghwəy hazləni va Hyala, ka fə shəndəkəə dzəti. Sa nzanay, a vəghwə tsa dza naa səəkə ta sla ngwəvəə dzəkən mbəzli kətikəvay. Ə pə ghwəy tsəfəkwə kwa kwəma nzə. Ghənzə na Hyalaa ngati ghwəmə lə hiɗi, lə kwəfahi, mba'a mətsəhi yam gwanashi» kə.

8 Dzəghwa kwa baka tsahwəti ndə kwal tsa Hyala, mba'a tsahwəy tə səəbə tsa kwa taŋa va. Tapə ghəci mbə gəzə kwəma, a kə na: «Aya! Gwa'a na kwəma, ngazla ngazla na məlmə *Babilaŋw dikə na va. Waa ngazla ngazla na. Ghwərghwər tsa mbə məlmə Babilaŋw dikə na vay, cəke' pəslambəvay naa dzəmbə hwəlfə mbəzli tə hiɗi gwa'a gwa'a. Aa ghivəri mbəzli lə ghwərghwər tsa nzə va, njasa ka tay vaa ghivəri mbəzli» kə.

14:1 **14:1** 22:4; kəlaŋ Shiyaŋw: Ezay 4:5; Zhəw 3:5; 144'000 mbəzli: 3:12; 7:3-4 **14:2** **14:2** 1:15; 15:2; 19:6; Ezhek 1:24-25 **14:3** **14:3** 4:4, 6; yəwən cəm: 5:9 **14:4** **14:4** Zhŋ 10:4-5 **14:5** **14:5** Ezay 53:9; Səf 3:12-13 **14:6** **14:6** Mt 24:14 **14:7** **14:7** Cem 146:6 **14:8** **14:8** 17:2; 18:2

9 Nighee ɓa na, tsahwəti kwa mahkana ndə kwal tsa Hyala tsahwəy tə
səəbə ni bakə ni va 'waa səəkə. Dza na ka gəzə kwəma zlaŋzlaŋ, a kə na:
«Ya wa ntsaa tsəfəkwə kwa kwəma kar saa dza səɗa tsa va ghəshi lə pa
ci va ngati məndi, dzəghwa mba'a məndi tsaslanaghwa lamba ci, ya kwa
dəghaŋ kwəma ntsa va, ya tə dəvə ciy,
10 ta sa ngəra'wə dza na va Hyala tərəŋw. Ka dza naa məni zhəhwər ti
ya ce' tsətsəw, sa nzanay, tərəŋw satiy nəfə tsa nzə. Ya wa ntsaa tsəfəkwə
kwa kwəma saa dza səɗa tsa vay, war ta sahwə ngəra'wə dza na mbə
ghwə, lə mbə barəwdəw, kwa kwəma ka kwal Hyala ɗewɗew ni mə
ghwəmə, lə kwa kwəma zəghwə təmbəkə tsa Hyala va.
11 Ma inəghwə tsa ghwə sa ghəshi va ngəra'wə mbəy, war mbə takwəsə
dza naa nza ya pa' hwəmɓa. Mbəzliy tsəfəkwəhwə tsəfəkwə va kwa
kwəma saa dza səɗa tsa va lə kwa kwəma pa ci va ngati məndi, mba'a
məndi tsaslanatishi lamba ciy, ka dza ghəshiy kwəmavə dəkəva tepəw.
War tsəgha dza ghəshiy nza mbə sa ngəra'wə, havəghwə lə həvir gwa'a»
kə.
12 Ma na mbəzliy ɗi fəti ta *kwəma pəhəti Hyala, mbəzliy nəw Yesəw
lə nəfə tsa shi gwanay ghəshi mbəzli Hyalay, ə kə ghəshiy sə'wa kwəma.
13 Ma fee ɓa na, məli ndə mbə gəzə kwəma səəkə mə ghwəmə, a kə
na: «A Zhaŋ ɓəvə gəta tsasli shiy, a gha tsasli kwəma dzee na ta gəzaŋa:
Ghava na sənzənva, pa' ka dzar kwa kwəmay, mbəzliy zləɓavə kwəma
Ndə sləkəpə, ka nəw ghəshi lə ghəra sləni pa' ka bəkwəshi mbəy, mbə
vəshi dza ghəshiy nza» kə. Sa gəzəkə na tsəgha, ma kə *Safə tsa Hyala
kaa zləɓa kwəma va na: «Yi kataŋ, tsəghaa nava. Gwa'a kəɗamti ghəshi
sləni shi, ta dəkəva dza ghəshi va sləni ghərahwə ghəshi va tərəŋw na. Sa
nzanay, mbə ci na sləni ghərahwə ghəshi va, mbəzli wəzə ni na ghəshi»
kə.

Njasa dza ka kwal Hyalaa kərə shi tə hiɗi

14 Zhini sa nə ya njə'wə pən diɓa na, kar tə zhamakwa kwəleɓi dzəy tə
ghwəmə zləlahə. Təzlezlezlezl ghaa nashima. Dzəghwa mba'a tsahwəti
sə dzəy tə zhamakwa va mənzəy war we' ndə ngəri, mba'a daghwəba
miydala tsa məntim tə mbəzə mbə ghən ci. Mba'a mbetə ta dəvə ci, ka
zəmə mbetə tsa va.
15 'Wakəvə tsahwəti *ndə kwal tsa Hyala tiɓa bələhwətə səvəriy mbə
*ciki Hyala. Tapə ghəci ta gəzanci kwəma zlaŋzlaŋ kaa ntsa mənzəy va
dzəy tə zhamakwa kwəleɓi, a kə ngəci na: «A ntsa lə mbetə tsa, ə pə ghaa
kəsli shiy nakəshi ni lə mbetə tsa gha va. Sa nzanay, a vəghwə tsaa məni
shiy səəkə kwamti məniy. Ava gwa'a gwa'a nakamtəvashi shiy tə hiɗi,
gar kəsli ghəshi» kə.
16 Dzəghwa tsa mənzəy va ndə dzəy tə kwəleɓi zhamakwa ki, tapə mbə
kəsli shi tə hiɗi lə mbetə tsa ci va. Dza na pəŋw pəŋw, kəslamtishi.
17 Nighee ɓa na, tsahwəti ndə kwal tsa Hyala səvəriy mbə ciki Hyala tsa
mə ghwəmə va, mba'a tsa ci mbetə və kwərakwə, ka zəmə mbetə tsa va.
18 Zhəghwa tsahwəti ndə kwal tsa Hyala mba'a səəkəy dza kwa pətsa
ka məndi vaa fə shiy ti ta pəsanta shiy kaa Hyala. Ma tsava ndə kwal
tsa Hyala naci kiy, ghəci sləwa na ghwə. Dzəghwa na ka gəzə kwəma
zlaŋzlaŋ kaa ndə kwal tsa Hyala tsa lə mbetə tsaa zəmə va ta dəvə ci, a
kə na: «A ndə kwal tsa Hyala tsa lə mbetə tsa ta dəvə ci, ə pə ghaa slasla

---

14:9 14:9 13:15 **14:10 14:10** 15:7; 16:1, 19; 19:20; Ghava 19:24; Cem 11:6; Zher 25:15; Ezhek 38:22; Mt 25:41 **14:11 14:11** 19:3; Ezay 34:10 **14:12 14:12** 13:10 **14:13 14:13** 1:3; 16:15; 19:9; 20:6; 22:7, 14; Ebr 4:9-10 **14:14 14:14-20** Zhəw 4:13; Mt 13:39-40 **14:14 14:14** 1:7, 13

ya fəhi tə veher tə hidĩ lə mbetə tsa gha tsa zəmə, sa nzanay, a ghəshi
təhantəvashi gwa'a gwa'a» kə.
19 'Wakəvə ndə kwal tsa Hyala tsa va, mba'a slaslanti ya fəhi tə hidĩ,
lə mbetə tsa ci va. Dza na mba'a ɓasəvə ya fəhi va, mba'a dzaa
shəkaghwashi kwa tsə'wə tsa ka məndiy ɓasə shiy kwa ta ɓəsəshi. Sa
satiy nəfə tsa Hyala va tsəgha mənti na tsə'wə tsa va.
20 Ma tsə'wə tsa ka məndi vaa ɓəsə shiy kway, vəgha bəla niy fəy məndi,
kala kama mbə məlmə. Ma sa kəɗĩ məndi ya fəhi va ta mbə məndiy ɓəsə
yam səvəri mbə shi ki na, dza miymiy səvəri mbə shi, war ka hwəə səəmə,
ka dzəy tə ngwəla nja ghərakwəli, ka dza kərakə, gar kiləwmetər bələkwə
bələkwə mahkan (300). Təɗəm tsa həl tsa kəsliti ghəshiy, gar pa' tə bazli
ndə kwa.

15

Njasa dza ka kwal Hyala mbərfəŋ, ta ɓə kwa kərni ngəra'wə mbərfəŋ dzəti hidĩ

1 Nighee diɓa na, nihwəti shiy təzlishi 'yahə'yahəshi dzəy tə ghwəmə,
ka mənira maɗaŋa niva shiy tərəŋw. Shi vay, ka kwal Hyala na ghəshi
mbərfəŋ. Ya wa ndə mbə shiy, lə ngəra'wə kwətiŋ mbə dəvə ci. Ma
ngəra'wer mbərfəŋ ni va və shi kiy, ghəshi na kwa kərni ngəra'wer. Sa
nzanay, li shi civa kwa kərni ɓə nəfə tsa Hyalaa dzəkən mbəzli tə hidĩ.
2 Nighee ɓa na, nihwəti shiy tiɓa, riŋriŋ ndəɓa nighə məti, bəŋw ghəshi
nja kwəfa dikə na. Zhini mba'a ghwə mbə shi kaɓə kaɓə. Nighee
na, mbəzli tiɓa, mbəzliy mənishi ka miydalahi, sa niy zləɓa ma ghəshi
tsəfəkwə kwa kwəma saa dza səɗa tsa va ghəshi lə pa ci va niy ngati
məndi, zhini kalaa niy zləɓa ghəshi məndiy tsasli lamba ciy dzəti shi. Gar
gar gar ghəshi gagarəshi tə shi nja nighə məti ni va. Lə gəzhəpipir ta dəvə
shi, sa tahanavəshi Hyala.
3 Dza ghəshi ka ha cəm tsaa niy ha *Məyizə ndə ghəra sləni tsa Hyala
va. Cəm tsa va diɓay, cəm tsa ntsa har məndi vaa «Zəghwə təmbəkə» na.
A kə ghəshi kaa ha cəm tsa va na:
«A Hyala kwa sləkəŋəy, saa gwəramti tə bərci gwa'a gwa'a,
a ta sləni ghəra ghay, dikə na tərəŋw, wəzə na tərəŋw,
ka taŋamti shiy gwanashi.
War lə kwal tsa nzə məni gha na gha kwəma, ya hwəmɓa.
Ya hwəmɓay, kwəma kataŋ na sa məni gha diɓa.
Gha sləkə na hwəlfə mbəzli tə hidĩ gwanashi.
4 A Ntsaa sləkəŋəy, wa tsava ntsaa dza vaa ni:
“Gar hazləni nzee va gha neyew” kəa?
Kwəma səəkə tsava ntsaa dza vaa dĩ ma
fə shəndəkəə dzəti ghaa?
Tsava ndə tiɓa ya kwətiŋəw.
Sa nzanay, gha na sa ɗewɗew tsa kwətiŋa.
Ta səəkə dza hwəlfəhi mbəzli tə hidĩ gwanashi,
ta tsəfəkwə kwa kwəma gha.
Sa nzanay, a mbəzli tə hidĩ gwanashi
nata sləni ghəra gha njasa nza na lə kwal tsa nzə» kə ghəshi.
5 Nighee ɓa na, *ciki Hyala tsa mə ghwəmə ghwənantəvay. Mba'a ciki

---

14:19 14:19 19:15; Ezay 63:1-6 **15:1 15:1** 4:5; 15:7; 16:1; 17:1; 21:9 **15:2 15:2** 4:6; 5:8; 13:15, 18; 14:2 **15:3 15:3-4** 4:11 **15:3 15:3** 16:5-6; 19:2; 22:12; Nəw 32:4; Cem 145:17; cəm: Səvəri 15:1; Cem 111:2; 139:14 **15:4 15:4** 14:7; Cem 86:9; 98:2-3; Ezay 2:2-3; Zher 10:6-7 **15:5 15:5** 11:19; Səvəri 40:34; SləniKY 7:44

Hyala tsa tsati məndi tə məgapa, niy fəy məndi shi *sla kiri tsa Hyala lə
mbəzli kwa mbəɓa.
6 Nighee na, ka kwal Hyala mbərfəŋ ni va nza ngəra'wer mbərfəŋ
mbə dəvə shi, mbə səvəri, ciɗîɗîɗîɗî, səəkə mbə ciki Hyala tsa va. Lə
kwəbeŋer tərəŋw tərəŋw ni, tezlezl tezlezl ni kən ghən shi. Mba'a məndi
pəhəti kwəbeŋer va lə kanda tə mbəzə sar mbə hati shi.
7 Dzəghwa tsahwəti kwətiŋ mbə shi faɗə ni va piy, kwətiŋ kwətiŋ kwətiŋ
ghəci tahanavəshi həlepipi kaa ka kwal Hyala mbərfəŋ ni va, pəya' pəya'
pəya' nəfə tsa Hyala ti shi, sa satiy naa dzəkən mbəzli. Hyala vay, mbə
piy na ya pa' hwəmɓa.
8 Dzəghwa inəghwə takwəs kwəs kwəs səəkəy mbə bərci Hyala, lə mbə
shəndəkə tsa nzə, paf ghəci təhay ciki Hyala. Shaŋ ndə kaa kwal tsaa
zhəmbəy dzəmbə ciki Hyala ghwəla ghala pətsa va. Pa' ghala pətsa dza
ka kwal Hyala vaa kəɗamti məni ngəra'wer mbərfəŋ ni va ɓanavəshi
məndi kwal ta məni shi gwa'a.

16

Ka kwal Hyala mbərfəŋ mbə shəkə kwa kərni ngəra'wer dzəti hidî

1 Ləy hwəm ki, ma fee na, məli ndə mbə gaka zlaŋzlaŋ, səəkə mbə *ciki
Hyala, mə ghwəmə. Ka gəzə kwəma ghənzə kaa ka kwal Hyala mbərfəŋ
ni va, ma kə na: «A ka kwal Hyala mbərfəŋ ni ni, mbalam shikəm nəfə
tsa Hyala va satiy pəya' pəya' pəya' tsa mbə həlepipi dzəti hidî. Shikəm,
sa kwa həlepipi va va mbərfaŋanavashi» kə.
2 Sa gəzəkə məli va kwəma va tsəgha na, dza kwa taŋa ndə mbə ka kwal
Hyala va mba'a dzaa shəkati tsa və va nəfə tsa Hyala mbə həlapəə dzəti
hidî. Ma sa shəkati na na, 'wakəvə zheher jikir gaga ni ka zhipə tərəŋw,
mba'a ghəshi ndandaghati mbəzli nza lamba saa dza səɗa tsa va va ti shi,
shiy tsəfəkwə va kwa kwəma pa ci va ngati məndi.
3 Dza kwa baka *ndə kwal tsa Hyala, mba'a dzaa shəkati tsa və va nəfə
tsa Hyala mbə həlapəə dzəti kwəfa dikə na. Ma sa shəkati na na, ndəɓa
gwəyəm mbəri, pə gha kaa yam, sa zhəghəshi ghəshi. Dzəghwa shiy piy
mbə yam va, mba'a ghəshi bəkwəshi gwa'a gwa'a.
4 Dza kwa mahkana ndə kwal tsa Hyala mba'a dzaa shəkati tsa və nəfə
tsa Hyala mbə həlapəə dzəti yam kwa həleɗemer, lə mətsəhi yam gwa'a.
Ma sa shəkati na na, mba'a yam va mbəərəshi gwanashi ka miymiy.
5 Fee ki na, ndə kwal tsa Hyala tsaa sləwa yam mbə fal Hyala, a kə na:
«A Hyala, war gha na Hyala kwətiŋa.
Ɗewɗew nza gha, gha na Hyala
ghala hidî ghwəla ta ghava,
zhini gha Hyala sana ɓa.
Ngwəvə slati gha nay, ngwəvə lə kwal tsa nzə na.
6 Ma mbəzli tə hidî niy,
tərəŋw səəkə ghəshi mbə shəkə
miymiy mbəzli ghaa dzəti hidî,
lə shi ka gəzə kwəma gha.
Sa dza gha sanay,
mba'a gha ɓanavəshi miymiy ta sashi ghəshi.

15:6 15:6 1:13; Dani 10:5 **15:7 15:7** 4:6; 14:10; 16:1 **15:8 15:8** Səvəri 40:34-35; Ezay 6:4; Ezhek 44:4 **16:1 16:1** 15:1; Cem 69:25; Ezay 66:6; Zher 10:25 **16:2 16:2** 13:15; Səvəri 9:10 **16:3 16:3-4** 8:8; Səvəri 7:17-21; Cem 78:44 **16:6 16:6** 17:6; 18:24; 19:2; Nəw 32:43; Cem 79:3, 10; Mt 23:35, 37

Jəw mənta kwəma va lə kwal tsa nzəw» kə.
7 Fee ki na, məli ndə mbə gəzə kwəma səəkə mə pətsa ka məndi vaa fə
shiy ti ta ta Hyala, ma kə na:
«Yə kataŋ, Hyalaa gwəramti tə bərci,
dzərvə mbə na gha ngwəvəw,
lə kwal tsa nzə ka ghaa sla ngwəvəə dzəkən mbəzli» kə.
8 Dza kwa faɗa ndə kwal tsa Hyala, mba'a dzaa shəkakən tsa və va nəfə
tsa Hyala mbə həlapəə dzəkən vici. Ma sa shəkakən na na, dza vici ghala
pətsa va ki, mba'a kwəmavə kwal ta ndindi mbəzli tərəŋw tərəŋw nja
ghwə.
9 Ya tsəgha ndindi vici mbəzli nja ghwə ki na, a ɗi tsa titihwə ghəshi
kaa Hyala ka zhəghəti nzəy tsa shiw, zhini a ɗi fə shəndəkə ghəshiy dzəti
Hyalaw. Dza ghəshi, tapə ghəshi dzəmbəshi mbə tsətsəərə slən tsa Hyala.
Sa nzana səvəri mbə bərci Hyala va ngəra'wə tsa sanshi ghwə va va səəkə.
10 Dza kwa cafa ndə kwal tsa Hyala, mba'a dzaa shəkaghwa tsa və va
nəfə tsa Hyala mbə həlapə kwa gəzli mazə saa dza səɗa tsa va. Ma sa
shəkaghwa na na, 'wakəvə pətsa məni na va mazə ti tərkwəsl, məniy va
kwəsli. War ə mbəzliy pə pərə sli'i shi va ngəra'wə tsa kən shi.
11 Ya tsəgha na ghəshi mbə sa ngəra'wə va zheher ti shi va ki na, a ɗi
tsa titihwə ghəshi kaa Hyala ta zlata məni kwəma shi va jikir naw. War
tsəərə na tsətsəərə ghəshi Hyala mə ghwəmə, va ngəra'wə tsa va.
12 Dza kwa kwaŋa ndə kwal tsa Hyala mba'a dzaa shəkati tsa və va
nəfə tsa Hyala mbə həlapəə dzəti həl tsa dikə tsa. «Efəratə» kə məndi
kaa slən tsa ci. Ma sa shəkati na na, dza həl tsa va nza'jəw mbasəy, ta
mbə mezhizhə tə hidî dza kwa ghwəməə kwəmavə kwal ta taŋə ghəshi.
13 Nighee diƀa na, hyeler təzlishi tə pətsa va mahkan, war nja gwambə
nja gwambə gha nashima. Tsahwəti mbə hyeler vay, səvəri mbə miy sa
wa'i kəlmbə tsa va səvəri na. Tsahwəti na, səvəri mbə miy saa dza səɗa
tsa va. Ma tsahwəti tsa va na, səvəri mbə miy ndə Hyala ndə dzərvə.
14 Hyeler va mahkanashiy, səəkə va *ndə jaka tsa Hyala səəkə ghəshi.
Ka ghəshiy dzay, ka məməni kwəma maɗaŋa maɗaŋa na dzar mbə
mbəzli. Ka dza va mezhizhə tə hidî gwa'a gwa'a, ta ƀasətishi, ta dza ta
mbəz lə Hyalaa gwəramti va tə bərci gwa'a gwa'a, fəca vici dza naa ci
dikə tsa nzə vaa səvəriy dzəti ngwəla.
15 Ma kə Ndə sləkəpəy: «Favə tə ghwəy wəzə. Yənəy, war vətəghə dzee
ta səəkə njasa ka ndə ghəli vaa səəkəə dzakə ndə. Ma ntsaa dzaa nzəyəy
kala ƀə ma hi, lə kwəbeŋer ci kən ghənəy, lə vəshi dza naa nza. Na naciy,
ka dza naa nza hasəy gar ha'wə ghəci kwa kwəma mbəzli sa kee səəkəw»
kə.
16 Ma sa dza hyeler mahkan ni vaa ƀasəkə mezhizhə ki na, səəkə
ghəshi rəssə ghəshi ƀasəyshi tə pətsa har məndi vaa: «Harmagedaŋw»
lə kwəma ka *Ebərə.
17 Dza kwa mbərfaŋa ndə kwal tsa Hyala mba'a dzaa shəkambə tsa və
va nəfə tsa Hyala mbə həlapə mbə safə. Ma sa shəkambə na, fee na məli
ndə mbə gaka lə bərci, səəkə mbə ciki Hyala, sa səəkə na tə pətsa nza
gəzli mazə Hyala va. Ma kə na: «Waa gwa'a na kwəma» kə.
18 'Wakəvə pi tsəgha war ka wampidî, ka ndəmndəmə, ka dərazli.
Dzəghwa hidî mba'a ghəshi gərgərəshi tərəŋw tərəŋw. Gəla gərgərə hidî

16:7 **16:7** 15:3 **16:9** **16:9** 9:20-21; 16:11, 21 **16:10** **16:10** 13:1-2; kwəsli: Səvəri 10:21-22; Ezay 8:22 **16:12** **16:12** Ezay 11:15; 44:27; 46:11 **16:13** **16:13-14** 12:3; 13:1-2; Səvəri 8:2; Cem 78:45 **16:14** **16:14** 11:17; 13:13-14; 19:20; Mt 24:24; 2Tes 2:9; mbəzə: 19:11-21 **16:15** **16:15** 3:3, 18 **16:17** **16:17-21** 16:1; Ezay 66:6 **16:18** **16:18** 4:5; 6:12-13

vay, ghala ngati Hyala ndə ngəri na, səəkə hidiy gərgərəhwə gərgərə
tsəgha tərəŋw tsa shiw.
19 Ma sa gərgərəshi hiɗi tsəgha na, mba'a məlmə dikə na va tsat-
savərivata mahkan mbə. 'Wakəvə məlməhi tə hiɗi gwanashi, mba'a
ghəshi ngangazlashi. Dzəghwa Hyala mba'a zhiniy zəzəvə kwəma
*Babilaŋw məlmə dikə na va. Dza na mba'a sanamiy ngəra'wə tərəŋw
tərəŋw, sa nzana tərəŋw nəfə tsa nzə satiy dzəkən.
20 Ma hiɗiy niy nza dzar kwa jipə yam na, ra'i ghəshi zashi. Zhini ra'i
kəleŋer kala nashi məndi ghwəla.
21 Dzəghwa kwa cakasla dikə dikə na, ndəɓa hərambəzli ndəɓa
hərambəzli, mba'a nzəməkəvata səəkə mə ghwəməə dzəkən mbəzli tə
hiɗi. Ma shəndəkə tsa nzə kwətiŋ məndiy bərkəy, gar reeta bəhwə 'wəni.
Tapə mbəzli dzəmbəshi mbə tsətsəərə Hyala, sa zhanshi kwacakasla va,
ka sanshi ngəra'wə 'yahə'yahəy.

17

Kwəmaa dzəkən məlmə ɓətim nja mali kwa ghwərghwər lə dzəkən saa dza səɗa

1 Ma ləy hwəm kwəma va ki na, dza *ndə kwal tsa Hyala kwətiŋ ta
ka kwal Hyala mbərfəŋ ni va nza hələpipi mbərfəŋ və shi, ndəs səəkəy
dzəvəghee, ka gəzara kwəma, a kə na: «A Zhaŋ, ndi e ciŋa njasa dza
Hyala ta santa ngəra'wə kaa mali kwa ghwərghwər dikə na va. Kwa
ghwərghwər vay, ghənzə na məlmə dikə na va ləy məndi dzəy vəgha
hələɗemer ɗaŋ.
2 Mezhizhə tə hiɗiy, tərəŋw səəkə ghəshi mbə məni ghwərghwər lə
mali va. Zhini tsəgha ghənzə ghyamti mbəzli tə hiɗi lə ghwərghwər tsa
nzə va, njasa ka tay vaa ghyamti mbəzli» kə.
3 War sa gəzəkə na tsəghay, nighee na safə tsa Hyala səəkəy dzəkənee,
dza ndə kwal tsa Hyala tsa va mba'a ɓəghəraa dzəti gamba. Ma yən mbə
gamba va ki na, mba'ee nata mali tiɓa dallə ghənzə mə saa dza səɗa.
Saa dza səɗa tsa vay, ngezhezhezh ghəci. Mbərfəŋ ghəneɗemer ti, mba'a
təlimim məŋ mbə shi. Dza mba'a məndi tsatsaslati sləneɗemer dzar tə
vəgha ci gwanata, sləneɗemer va na, shiy tsəərə Hyala ghəshi.
4 Ma mali va nanzə ki na, mba'a pakən kwədeler ka gəna tərəŋw tərəŋw
ni. Dzəghwa na ghaslə ghaslə ghaslamtəvata tərəŋw, lə shi vasətim tə
mbəzə, mba'a nihwəti shi ghaslə tə dimə ghənghən ghənghən. Mba'a
hələpə mbəzə və ta dəvə nzə. Pəya', kwəma jikirkir na ti, kwəma nja
ghwərghwər tsa nzə va ka naa məni.
5 Mba'a slən kwa dəghaŋ kwəma nzə tsasli tsasli, slən kala gar sənay
bazhə tsa ci mbəzli. Ma kə məndi kaa slən tsa va na: «Məlmə *Babilaŋw
dikə na, mbəghəshi ka məni ghwərghwər lə ka məni kwəma rəɗa rəɗa
na tə hiɗi gwa'a» kə məndi.
6 Ma mali va na, tərəŋwee nata ghənzə ghita sa sahwə na miymiy mbəzli
Hyala bakwamti məndi, mbəzliy niy nəw Yesəw lə nəfə kwətiŋ. War sa
natee tsəgha na, war ə nava kwəmaa məndɗa maɗaŋa gwa'a tsəgha.
7 Dzəghwa ma kə ndə kwal tsa Hyala tsa va kaa ngəra na: «A Zhaŋ,
tawa məniŋa kwəma va maɗaŋa shəka?» kə. Ma kə diɓa na: «Kadiw e
citəŋa sləkar tsa kwəma kən mali nata gha na, lə sa kən saa dza səɗa tsa

---

16:19 16:19 14:10; 18:2 **16:21 16:21** 11:19; 16:9 **17:1 17:1** Zher 51:13 **17:2 17:2** 14:8; 17:18; 18:3; Zher 51:7; Nahwəm 3:4 **17:3 17:3** Safə tsa Hyala: 1:10; 21:10; Ezhek 8:3; 40:2; saa dza səɗa: 13:1-2 **17:4 17:4** 18:3, 16; Zher 51:7; Ezhek 28:13 **17:5 17:5** Zher 2:20; 'Wəzh 1:2 **17:6 17:6** 16:6 **17:7 17:7-8** 13:1-2

nata gha tsa ghənzə mə dallə. Saa dza səɗa tsa vay, ghəcivavay na sa nza
ghən va ti mbərfəŋ, mba'a təlimim məŋ.
8 Ma saa dza səɗa tsa nay gha vay, sa tə ghwəməy tsa ka piy niy nza na.
Nanay tə ghwəməy na ghwəlaw. Nanzə ki, taa nza kwa kwəma jəwəy, ta
zhini dza naa piy. Ka na dza na, mba'a zhəkəməy kwa kə'wə tsa təɗəm
tsa va. Sa ka na səəməy na, ka Hyala dza mba'a zamti kwa bətə. Ghala
ghava hiɗiy, a Hyala niy tsaslaghwa sləneɗemer mbəzliy dzaa piy ta kwa
ndimndim kwa zliya. A nihwəti mbəzli tiɓay, niy tsaslaghwa sləneɗemer
shi naa dzəghwa zliya vaw. Ma sa ka mbəzli kama sləneɗemer shi va kwa
zliya va nay saa dza səɗa tsa vay, maɗaŋa dza ghəshiy nata nava kwəma.
Sa nzana tə ghwəmə ghəci niy nza, mba'a mətiy na na, zhini kwa kwəma
jəw na, ta zhəkəy ghəci dza diɓa.
9 Ka ndə gha favə shini wəzəy, war ndə nzana lə məhərli və, ka mbata
təkə kwəma tərəŋw dza ndəə favəshi. Nighəti sana, ghən tsa nay gha
tsa mbərfəŋ tsa tə saa dza səɗa tsay, dəlegwigwi mbərfəŋ, ghənghən
ghənghən, Shi nzəyta mali va mə shi na ghəshi. Zhini, mezhizhə mbərfəŋ
ghənghən ghənghən ghəshi diɓa.
10 Ma nihwəti mbəzli cifə mbə mezhizhə mbərfəŋ ni vay, gwa'a na tsa
shi vəghwə tsaa məni mazə. Kwa kwaŋa mazə naciy, ghwəlay na sana
mbə məni mazə tsa ci. Ma na kwa mbərfaŋa tsaa tərmbə va naciy, ghwəla
na tsa ci vəghwə tsa dza naa məni mazə ti ta səəkə. Sa ka vəghwə tsa ci
va səəkəyəy, ka dza naa hiy mbə məni tsa ci va mazəw.
11 Ma saa dza səɗa tsaa niy nza va tə ghwəmə ka piy, zhini kala zhini
ghəciy nza tə ghwəmə sana diɓay, ghəci na kwa dəghasa mazə də'wə
ghən tsa ci. Ghəci ɓa na, tsahwəti mazə mbə shi mbərfəŋ ni va ghəci niy
nza diɓa, ta zamti Hyala dza, kwa bətə.
12 Ma təlimim məŋ ni va nashi gha mbə ghən saa dza səɗa tsa vay,
mezhizhə məŋ ghənghən ghənghən na ghəshi. Ghwəla na ghəshi ta səəkə
ta məni mazə. Sa ka ghəshi səəkəshiy, ta kwəmavə bərci dza ghəshiy
dza, ta məni mazə kwasəbə saa dza səɗa tsa va, ge'i ge'i gar vəghwə jəwə
tsətsə gwa'a tsəgha.
13 Ghəshi ghəshi mezhizhə va maŋanavashiy, kwəma kwətiŋ na na sa
mbə ghən shi. Kwəma mbə ghən shiy, ghəra sləni kaa saa dza səɗa tsa va
lə bərci shi gwa'a gwa'a, ta mbə ghəciy məni mazə, na kwəma mbə ghən
shi.
14 Ma sa ka ghəshiy dzay, ka dza ta mbəz gwanashi lə ntsa nja zəghwə
təmbəkə tsa va. Ka ntsa va dza ghəshi lə ni ci va mbəzli na, mba'a
'wəshamti shi, sa nzana Ntsaa sləkə mbəzliy sləkəpə ghəci. Zhini ghəci
mazə tsaa məni mazə dzəkən mezhizhə. Ni ci va mbəzliy nəw va lə nəfə
kwətiŋəy, mbəzli təravə Hyalaa harvəshi na ghəshi» kə.
15 Zhini ma kə ndə kwal tsa Hyala tsa va ngəra diɓa na: «A Zhaŋ, ma
yam nashi gha va mali kwa ghwərghwər va mənzəy kən shiy, mbəzli ɗaŋ
na ghəshi, mbəzliy səəkə tə hiɗi ghənghən ghənghən, ya hwəlfə ka wa
ghəshi, ya kwəma ka waa gəzə ghəshi.
16 Ma na təlimim məŋ ni va nashi gha, lə saa dza səɗa tsa va ta gwa'ay,
ka dza ghəshiy ɗi kwəma mali kwa ghwərghwər vaw, ka ghəshi dzay,
mba'a ghəshi papahwə shiy mbə dəvə nzə gwa'a gwa'a, mba'a ghəshi
zlata diriŋta. Ka ghəshi dza diɓa na, baŋ kəsəti, ka pərə. Sa ka ghəshi

---

17:8 17:8 13:3; zliya: 3:5 **17:9 17:9** 13:18 **17:12 17:12** Dani 7:7, 24 **17:14 17:14** 19:16, 19; Nəw 10:17; Cem 136:3; Dani 2:47; 1Tim 6:15 **17:15 17:15** 17:1 **17:16 17:16** 17:2; 18:8; SləniTaH 21:9; Ezhek 23:29; 'Wəzh 2:5

pərəvəy, ka ghəshi dza kaa naa dzaa tərmbə vəgha nzə bərkiɗə ghəshi
ndamti mbə ghwə.
17 Hyala mənti na nza kwəma kwətiŋ na mbə ghən mezhizhə məŋ ni va,
ta ghəra sləni ghəshi kaa saa dza səɗa tsa va, ta mbə ghəciy məni mazə.
Ma mənti Hyala kwəma va tsəghay, ta mbə mezhizhə vaa mənti kwəma
dĩ na. Ma sa ka saa dza səɗa tsa va dza ki na, ka məni mazə pa' ghala
pətsa ka kwəma gəzəkə Hyala dzəghwata kwa.
18 Ma na mali nata gha va ta na tsa nzə ghən kiy, ghənzə na məlmə dikə
na va, nza bərci vəə dzəkən mezhizhə tə hiɗĩ gwa'a gwa'a» kə.

18

*Ngwəvə Hyalaa dzəkən məlmə *Babilaŋw*

1 Ma ləy hwəm kwəma va ki, sa nə ya njə'wə pən na. Tsahwəti *ndə
kwal tsa Hyala mbə səəkə mə ghwəmə, lə bərci və tərəŋw. War ka mbərə
bama tə vəgha ci dzar tə hiɗĩ gwa'a gwa'a.
2 Dzəghwa na ka zlapə kwəma ghəci zlaŋzlaŋ, a kə na: «Aya, waa gwa'a
na kwəma, a məlmə Babilaŋw dikə na va ngazlata. Gwa'a gwa'a ngazlata
Babilaŋw. Nanay, pətsaa nzəy tsa hyeler zhəghəta na. Mbə ɓasəva hyeler.
'Yegwer gəmgəm ni gwəramti mbəzliy dĩmay, mbəɓa ɓasəva ghəshi.
3 Sa wana ngazlata məlmə Babilaŋwəy, sa nzana mba'a ngaɗambə
mbəzli tə hiɗĩ gwa'a gwa'a dzəmbə məni ghwərghwər tsa nzə va, mba'a
ghyamtishi li, njasa ka ndə vaa ghiy va tay. Mba'a mezhizhə tə hiɗĩ
gwanashi dzəmbəshi mbə məni ghwərghwər li. Dzəghwa tərəŋw ka
zhəghə dəvə tə hiɗĩ mənishi ka ka shiy, tə mbərkə shi nzə va wəzə wəzə
ni gwəra ndə ngəriy maw» kə.
4 Fee diɓa na nahwəti məli mbə gəzə kwəma səəkə mə ghwəmə, a kə
na: «Na na ghwəy ghwəy ni ya mbəzliy. Səvəriŋwəyəm mbə mbəzli mbə
məlmə va. Vantaa ghwəy dzaa dzəmbəŋwəy mbə məni kwəma shi va
jikir na. Ka ghwəy nighə na, jakə ghwəy taa nza li shi tə ngəra'wə tsa shi
va dza ghəshiy sa kwərakwə ɓa.
5 Səvəriŋwəyəm mbə shi nə ya ngəŋwəy. Sa nzanay, tərəŋwəy na jikir
tsa mənti mbəzli va. Zamti ghən Hyala ta kwəma shi va jikir na tepəw.
6 War ə pə ghwəy wanshi ngəra'wə tsa shi va kwərakwə, njasaa niy
sanamiy ghəshi va kaa mbəzli. Taŋ kwəma mananati ghəshi va kaa mbəzli
pə ghwəy mananshi. Bakə səɗa pə ghwəy dzaa sanamiy ngəra'wə tsa
sanamiy ghəshi va kaa mbəzli.
7 War ə kə məndi sanamiy shi ngəra'wə tərəŋw. Ka pəzli ghəshi
barcicəkwə, ge'i ge'i lə dikə tsaa niy fati ghəshi va tə ghən tsa shi, lə wahə
tsaa niy nə'wə ghəshi va kwərakwə. Ma kə ghəshi mbə zəzə kwəma shiy:
“Ghəyəy, nja mezhizhə nza ghəy tə pətsa nza ghəy tsa, nahwəti məlməə
nza va nja mali mbəri na məlmə ghəyəw. Ka dza ghəy nza ta mbəri ka
ghəy nza tepəw” kə ghəshi.
8 Sa zəzə ghəshi va kwəma tsəgha nay, ava war vici kwətiŋ dza
ngəra'wer ni gwanashiy səəkəə dzəkən shi ki. Ka səəkə zəlghwə, ka
bəkwə mbəzli, zhini ka səəkə ma, dza ghəshiy səəkəə dzəmbə məlmə
shi va, tə vici kwətiŋ na. Ka ghwə dza diɓa na bərkiɗə səəkəə ndamti.
Sa nzana Hyala kwa sləkəpəy, Hyala dikə na. Ghənzə sla na ngwəvə vaa
dzəkən shi tsəgha» kə.

17:17 17:17 17:13 **18:1 18:1-24** Ezay 13; 47; Ezhek 27 **18:2 18:2** 14:8; 16:19; Ezay 13:20-22; 21:9; 34:11, 14; Zher 50:39-40; 51:8 **18:3 18:3** 17:2; 18:11-19; Ezay 23:8; Ezhek 27:22-23, 33 **18:4 18:4** Ezay 48:20; Zher 51:45; 2Kwər 6:17 **18:5 18:5** Ghava 18:20 **18:6 18:6** Cem 137:8; Zher 50:29 **18:7 18:7-8** Ezay 47:8-9 **18:8 18:8** 17:16

9 Ma mezhizhə tə hiɗi gwanashi niy mənəhwə ghwərghwər mbə məlmə
va, ka məni wahə tsa shi mbəy, ta wahə dza ghəshiy dza sa ka ghəshi
nay inəghwə takwəm kwəm kwəm məlmə va mbə ndi, mbə mbəri dza
ghəshiy nza ti.
10 Ka ghəshi dzay, mba'a ghəshi nzəyshi kərakə kərakə sa dza ghəshiy
hazlənishi va gəla tsava ngəra'wə tsa mbə məlmə va va. Ma kə ghəshi taa
ni na: «Akya kya kya kya! Ngəra'wə, gwa'a kwəma məlmə Babilaŋw dikə
na na niy nza lə bərci tərəŋw ki mbəzlea! War dza mbə ler kwətiŋ gwa'a
tsəgha na, gwa'a Hyala manamti ngwəvə gha, gwa'a kwəma gha kərəta
na? Əh əhəŋ» kə ghəshi taa ni.
11 Ka zhəghə dəvə tə hiɗi kwərakwəy, ta wahə dza ghəshi, mbə mbəri
dza ghəshiy nza ta məlmə va ɓa. Sa kama ndə tiɓa ghwəla gar səəkə ta
pa shi shi va ka ghəshiy ɗəl.
12 Ma shi ka ghəshi vaa ɗələy, shiy nja kar tsahi mbəzə, lə tsahiy məni
gəna, lə nihwəti shi ghaslə nza dimə ti shi, lə tərmiyhi ka gəna ghənghən
ghənghən, lə ləkwəsahi. Nihwəti diɓa na, shəghwə ka dimə ghənghən
ghənghən. Lə shi fəɗiti məndi dzar tə sli'i ciw, lə tə shəghwə ka bərci,
mba'a ni pəsliti məndi tə tsahi mbəzə, mba'a ni tə tsahi ngəri ni, mba'a
tə hakwə.
13 Ka zhəghə dəvə va diɓay, kar ghəshiy ɗəl shi ka məndiy məniy
dzəmbə er ta mbə ghəshiy nza wəzə, ka ɗəl 'wərdihi ghənghən ghənghən,
lə shəghwəə zən wəzə. Ka ɗəl tay, mba'a in, ka ɗəl hangway, lə ghwəpə
gwa'a. Ka ɗəl slay, lə teŋkesli, mba'a gədewesli, lə məwtiti gədewesli va
shi gwa'a. Ka ɗəl mevivi, ka ɗəl lə piy tsa ndə ngəri ta gwa'a. Ka dza ndəə
nza tiɓa gar səəkə ta pa shi va gwanashi va ka zhəghə dəvə va ghwəlaw.
14 Ka ghəshi dza ki na, ka wahə. Ma kə ghəshi dzaa ni kaa mbəzli mbə
məlmə va na: «A kia, a mbəzli mbə məlmə Babilaŋw ki. Nashimam shi
mbə məlmə ghwəy ni wəzə wəzə ni niy maw ghwəy liɗishi kataŋ ki. Shiy
niy nza ni va ghwəy tərəŋw ni, lə wahə tsaa niy məni ghwəy va na, ra'i
niva shiy zashi. Nək kala dza ghwəy zhiniy kwəmavəshi ghwəla ka ghwəy
nza. Kay, kwətita nava kwəma ki» kə ghəshi taa ni.
15 Mbəzliy niy zhəghə dəvə va mba'a ghəshi kwəmavə shiy ka mənishi
ka ka gəna tərəŋw tərəŋw ni mbə məlmə vay, kərakə kərakə kərakə dza
ghəshiy nzəyshi sa dza ghəshiy hazlənishi va gəla tsava ngəra'wə tsa mbə
məlmə va va. Ka ghəshi dza na, ka wahəə dzəkən, ta mbəri ghəshi dzaa
nza ta məlmə va.
16 Ma kə ghəshi dzaa ni na: «Akya, kya kya kya! Ngəra'wə. Gwa'a
kwəma məlmə niy nza na dikə na ki mbəzlea! Niy nzay, ndəɓa maliy
pakən kwədeler ka gəna ghənghən ghənghən niy nza na. Dzəghwa
tərəŋw məndi niy ghaslamti pətsa mbəɓa lə shi vasətim tə mbəzə, mba'a
nihwəti shi ghaslə tə dimə.
17 Dzəghwa war mbə ler kwətiŋ tsətsə gwa'a tsəgha ki na, kwəɗəp shi
mbə va ndishi ki mbəzlea!» kə ghəshi taa ni.
Ma sa ka mbəzliy kaɓə kwambəwaler lə mbəzli shi dikə dikə ni,
mba'a ka zhəghə dəvəə dza kwa kwambəwaler va, mba'a ka dza kwa
kwambəwaler gwanashi dza na, mba'a ghəshi nzəyshi kərakə kərakə
kərakə.
18 Ka ghəshi dzay, ka nighə məlmə va. Ma sa ka ghəshi nay inəghwə
takwəm kwəm kwəm məlmə va mbə ndi na, ka ghəshi dza ka gəzə kwəma
zlaŋzlaŋ, a kə ghəshi taa ni na: «Nahwəti məlmə tiɓa ka yəməva lə
məlmə dikə na naw» kə ghəshi dzaa ni.

18:9 18:9-10 Ezhek 26:16-17; 27:30-35 **18:12 18:12-13** Ezhek 27:12-24 **18:15 18:15** Ezay 47:15; Ezhek 27:36 **18:16 18:16** 17:4 **18:18 18:18-19** Ezhek 27:28-34

19 Ta mbəri dza ghəshiy nza ta məlmə va, ka ngərə hiɗiy dzəkən ghən
shi, ka gəgəzə kwəma zlaŋzlaŋ, a kə ghəshi dzaa ni na: «Akya, ngəra'wə.
Gwa'a kwəma məlmə niy nza na dikə na ki mbəzlea! Mbə məlmə na
mənishi ka kwambəwaler ka mbəzli ka shiy tərəŋw ni nay gha ki mbəzlea!
Dzəghwa war bərkiɗə ndita sana, war mbə ler kwətiŋ gwa'a tsəgha ki!
Kay» kə ghəshi dzaa ni.
20 Ma ghwəy na ghwəy ki, ghwəy mbəzli mə ghwəməy, ə pə ghwəy
vəshi sa ndamti ghwə va məlmə va. Ghwəy mbəzli Hyala, lə *ka kwal
Yesəw, mba'a ka gəzə kwəma Hyalay, ə pə ghwəy vəshi. Sa nzanay, tə
kwəma məntəŋwəy ghəshi jikir na ɓasanakənshi Hyala ngwəvə va.
21 Ləy hwəm kwəma va ki na, dza tsahwəti ndə kwal tsa Hyala lə bərci
və mba'a maɗiy, dza na cimbəŋ ɓakən hakwə nja vəna dikə na. Kə bəzləm
ndəghaghwa kwa kwəfa dikə na. Ma kə na: «Ava war tsəgha, dza məndiy
ndəgha məlmə Babilaŋw dikə na va nata ghwəy. War lə bərci dza məndi
ndəgha. Ka dza məndiy zhiniy nata ghwəlaw.
22 Ma mbəzliy niy nza va mbə məlmə Babilaŋw, ka tsa gəzhəpipir
nihwəti, ka haha cemer nihwəti, ka viy sherey nihwəti, ka viy təlimə
nihwətiy, ka dza məndiy favə gaka shi mbəɓa ghwəlaw. Ka dza məndiy
nashi ka fəɗi shiy mbə məlmə va ghwəlaw. Ya gaka jəvəna məndi mbə
hə liy, ka dza məndiy favə mbəɓa ghwəlaw.
23 Ka zhini məndiy nay waŋ tsa ghwə kwa gərkəwa mbə məlmə va
ghwəlaw. Ka məndi nzay, ka dza məndiy zhiniy favə ɓəva tsa kar mali
lə zal mbə məlmə va ghwəlaw. Ma gha gha məlmə Babilaŋw kiy, ka
zhəghə dəvə mbə gha niy gwəra na, mbə mbəzli ka zhəghə dəvə tə hiɗi
gwa'a gwa'a kwataŋa. Dzəghwa mbəzli mbə gha diɓay, ka məməni shi
dimədimə ni lə bərci *ndə jaka tsa Hyala. 'Wakəvə ghəshi kaa məhərli
hwəlfəhi mbəzli tə hiɗi cəke' ghəshi ngəɗəhwə lə məni shi shi va» kə ndə
kwal tsa Hyala tsa va.
24 Mbə dəvə mbəzli mbə məlmə Babilaŋw nashi Hyala miymiy ka gəzə
kwəma nzə, mba'a miymiy mbəzli nzə bakwamti məndi. Zhini mba'a
nashi miymiy mbəzli bəkwəhwəm gwanashi tə hiɗi mbə dəvə mbəzli
mbəɓa diɓa. Ava va tsəgha slanakənshi na ngwəvə va tsəgha.

19

1 Ma ləy hwəm kwəma va, fee na məlihi mbəzli mbə gaka mə ghwəmə,
ndəɓa məlihi mbəzliy ɓasəshi tərəŋw, pə gha, ma kə gaka shi va na:
«Kay, faləm Ndə sləkəpə.
Hyala ghwəmməy, ghənzə na kwa mbəlipə,
zhini ghənzə sa shəndəkə na lə bərci və tərəŋw.
2 Ngwəvə kataŋ na na nanzə ngwəvə.
Lə kwal tsa nzə ka naa sla ngwəvəə dzəkən mbəzli.
Njasa nzana tsa sana,
mba'a ɓasanakən ngwəvə nzə kaa mali kwa ghwərghwər na.
Mali vay, gwa'a gwa'a yiɗivəri na mbəzli tə hiɗi
lə ghwərghwər tsa nzə va.
A Hyala ɓasanakən ngwəvə,
sa bakwanamti na ka ghəra sləni nzə» kə ghəshi.

18:20 18:20 12:12; Zher 51:48 **18:21 18:21** Zher 51:63-64 **18:22 18:22** Ezay 16:10; 24:8; Ezhek 26:13 **18:23 18:23** Ezay 23:8; 47:12; Zher 7:34 **18:24 18:24** 16:6; Ezay 26:21; Zher 51:49; Ezhek 24:7-8 **19:1 19:1** 4:11 **19:2 19:2** 15:3; 16:6; 22:12; Nəw 32:43; Cem 79:10

3 Zhini ma kə ghəshi ɓa na: «Aleləwya war ə pə ghwəy fal Ndə sləkəpə.
Inəghwə tsaa takwəsə tsa səəkə mbə məlmə dikə na na sa ndiva nay,
ka dza naa kəɗi ya hwəmɓaw, war tsəgha dza naa takwəsə pa' kwa
ndimndim» kə ghəshi.
4 Dzəghwa pəhepəhir zhər bakə mətsəkə faɗəti ni va, ghəshi lə shi faɗə
ni va piy, tsəfəkwə tsəfəkwə ghəshi tsətsəfəkwəshi, ka fal Hyala mənzəy
va tə gəzli mazə nzə, a kə ghəshi na: «*Amin, tsəgha na kataŋ, Aleləwya,
fal pə ghwəy fal Hyala» kə ghəshi.

Bəli fir dzəkən jakəva tsa kar zəghwə təmbəkə tsa Hyala lə mbəzliy zləɓavə kwəma ci

5 Ma ləy hwəm kwəma va ki na, dzəghwa məli ka gaka səəkə tə pətsa
nza gəzli Mazə Hyala va, a kə na:
«Waa ə pə ghwəy fal Hyala ghwəmmə,
ghwəy gwanaŋwəy ghwəy mbəzliy ghəranta sləni,
lə ghwəy mbəzliy ɗi fəti və gwa'a.
Ya ni jəw jəw ni mbəzli, ya ni dikə dikə ni gwa'ay,
war ə pə ghwəy fal Hyala ghwəmmə» kə.
6 Zhinee fa ɓa na, məlihi mbə gaka ndəɓa məlihi mbəzliy ɓasəshi
tərəŋw, pə gha. Ma gaka va diɓay, ndəɓa gaka yam kwa mədzərə, pə
gha yən fa, zhini gaka va diɓa na ndəɓa dərazli van, pə gha. Ma kə kaa
kwəma gəzə na na:
«Aleləwya, ə pə ghwəy fal Hyala ghwəmmə,
ghənzə gwəramti na tə bərci gwa'a gwa'a.
Sa nzanay,
war ghənzə kwətita məni na mazəə dzəkən shiy gwanashi sana.
7 Waa ə pə ghwəmmə vəshi, ka gargarə tərəŋw,
ka fə shəndəkəə dzəti Hyala.
Sa nzanay, a vəghwə tsa dza
məndiy pəhanci makwa zəghwə təmbəkə tsa Hyala va səəkəy.
Ava gwa'a gwa'a pəhantəvata makwa ci va.
8 A məndi ɓanavə kwal kaa makwa ci va
ta pakən kwəbaŋ tsa tə dimə,
ɗewɗew ghəci war ka mbərə wisl wisl wisl» kə.
Ma kwəbaŋ tsa wəzə tsa va pakən makwa va kiy, sləni wəzə wəzə na ɗi
Hyala ghərati mbəzli Hyala na sava.
9 Ma kə tsahwəti *ndə kwal tsa Hyala kaa ngəra na: «A Zhaŋ, ɓəvə gəta
tsasli shiy gha a gha tsaslaghwa kwəma na kwa zliya. A pə ghay: "Ma
mbəzli harashi məndi va, ta dza ghəshi ta zəmə shiy mbə pəhə makwa
zəghwə təmbəkə tsa Hyala vay, vəshi na ta niva mbəzli" pə gha. Kwəma
vay, kwəma kataŋ na, Hyala gəzəkəvəri na lə miy tsa nzə» kə.
10 Ma sa favee kwəma va tsəgha na, dzee mba'ee tsəfəkwəra kwa kwəma
ci, ta fal. Ma kə kaa ngəra na: «Am, əhəŋ Zhaŋəw, ka məni gəla niva shiy
gha ma. Yən tsa nay gha tsay, ntsaa ghəranta sləni Hyala nzee kwərakwə,
njasa nza gha tsa sənzənva ghwəy lə nihwəti ngwarməhiŋaa nəw Yesəw.
Va tsəgha na kiy, ka tsəfəkwə gha kwa kwəmee ma, kwa kwəma Hyala pə
ghaa tsəfəkwə» kə. Ma kwəma cikəvəri Yesəw vay, ghənzə na ghən tsa
kwəma gəzə ka gəzə kwəma Hyala kaa mbəzli.

19:3 19:3 inəghwə: 14:11; Ezay 34:10 **19:4 19:4** 4:4, 6; 5:7; Cem 106:48 **19:5 19:5** 11:18; Cem 22:25; 115:13; 134:1; 135:1 **19:6 19:6** 11:17; 14:2; Cem 47:6-10; 96:7-10; Zak 14:9 **19:7 19:7** 21:2 **19:8 19:8** 6:11 **19:9 19:9**14:12; Ezay 25:6; Mt 22:2; Lk 14:15-16; kwəma kataŋ na: 21:5; 22:6 **19:10 19:10** 6:9; 22:8-9

Ntsa mə gədəw tsa pay tsa

11 Ma nighee na, ghwəmə ghwənita, mba'a gədəw təzliy payəy, dallə
ndə mə. Ma kə məndi kaa slən tsa ntsa mə va na: «Ntsaa məni kwəma
lə kwal tsa nzə, ntsa kataŋ tsa» kə məndi. Na ci ngwəvə lə tsa ci mbəz
gwa'ay, war lə kwal njasa təɓə na na ghəshi.
12 Ndəɓa ghani ghwə, pə gha kaa mətsəhi ci. Dza pəər pəər pəərti
məgapa mazə tə dimə ta ghən tsa ci ɗaŋ. Mba'a məndi tsaslati slən ti.
Slən tsa vay, tsahwəti ndə tiɓa mba'a sənay kala ghəci kwətiyəw.
13 Dza kirip kwəbaŋ tsa dikə tsa kən ghən ci. War miymiy ghaa nay
ma kwəbaŋ tsa va. Ma slən tsa ntsa va ki na: «Kwəma gəzəkə Hyala» kə
məndi.
14 Mba'a ka sawji mə ghwəmə kwasəbə, ɗal ɗal ɗal ghəshi mə gədewesli
pay pay ni. Zhini lə kwəbeŋer tə dimə kən ghən shi, pay pay shi kwəbeŋer
va, ɗewɗew ghəshi ɓa.
15 Dza mba'a kafa'i səvəri kwa miy tsa ci, kikw kikw kikw ghaa nayma
miy ti. Lə hwa va dza naa 'wəshamti mbəzliy zləɓa ma kwəma ci tə hidî
gwa'a. Mazə tsa ghyanakə tsa dza naa məniy dzəkən shi. Ka na dzay, ka
kəəɗîshi nja ya fə ka məndi vaa kəɗî kwa tsə'wə, ta ɓəsə yam mbə. Ma
kwəma dza na vaa məni tsəghay, ta ci nəfə tsa ɓəti Hyalaa gwəramti tə
bərci gwa'a gwa'a na.
16 Dza məndi kaa slən tsa ci mba'am tsaslatiy dzəti kwəbaŋ tsa kən ghən
ci va, mba'a dzar tə dərsə ci. «Mazə tsaa məni mazəə dzəkən mezhizhə
gwanashi lə Ndə sləkə mbəzliy sləkəpə gwa'a gwa'a na» kə məndi kaa
slən tsa va.
17 Nighee ɓa na, tsahwəti *ndə kwal tsa Hyala mə garə dzəy tə hwər
vici. Dza na ka zlapə kwəma kaa slən igwə tsaa zli dzəy tə ghwəmə
məɓa kərakə, a kə na: «A 'yegwerəy zli kərakə ni dzəy tə ghwəmə, waa
ɓasəvam səəkə gwanaŋwəy ta makwaghwa məntəŋwəy Hyala.
18 Səəkəm, a ghwəy tsəŋwə sliw tsa tə vəgha mezhizhə tə hidî, lə sa
ka sawji, mba'a sa mbəzli shi dikə dikə ni. Səəkəm a ghwəy tsəŋwə sliw
tsa tə vəgha ka zlərə gədewesli, lə gədewesli shi ta, mba'a sliw tsa mbəzli
gwa'a gwa'a. Ya sa mbəzli yakə məndi yaya ni, ya sa ni papa ni. Ya sa
mbəzli dikə dikə ni, ya sa mbəzli jəw jəw ni gwa'a» kə.
19 Ma nighee ki na saa dza səɗa tsa va ghəshi lə mezhizhə tə hidî
gwanashi, mba'a ka sawji shi, ghəshi ɓasəshi ta dza ta mbəz lə ntsa mə
gədəw tsa pay tsa va, ghəshi lə ni ci va ka sawji kwərakwə ki.
20 Dzəghwa mba'a məndi kəəsəhwə kar saa dza səɗa tsa va, ghəshi
lə ndə Hyala ndə dzərvə tsa va. Ndə Hyala ndə dzərvə tsa va na saa
niy məməni shi maɗaŋa maɗaŋa ni va kwa kwəma saa dza səɗa tsa
va, mba'a niy ngəngəɗəhwə mbəzliy nza lamba saa dza səɗa va ti shi.
Mba'a mbəzliy niy tsəfəkwə va kwa kwəma pa saa dza səɗa tsa va. Ma sa
kəəsəvə məndi kar saa dza səɗa tsa va, ghəshi lə ndə Hyala ndə dzərvə tsa
va tsəgha ki na, mba'am dzaa shəkambəshi ləməcishi mbə ghwə pəhatam
tə barəwdəw. Ndəɓa kwəfa, pə gha kaa nava ghwə.
21 Dzəghwa ntsa mə gədəw tsa pay tsa va, mba'a nzərati niy tərmbə
va mbəzli tə hwa mbə miy tsa ci va. Mba'a 'yegwer tə hidî gwa'a gwa'a
ɓasəkəvashi, ta tsəŋwə sliw tsa shi. Bəhə bəhə ghəshi bahantəvashi.

19:11 19:11 4:1; 19:2; Cem 72:1-14; 98:9; Ezay 11:4; Ezhek 1:1-3; SləniKY 7:56 **19:12 19:12** 1:14-15; 2:17 **19:13 19:13, 15** Ezay 63:1-6 **19:13 19:13** Zhŋ 1:1 **19:14 19:14** 6:2-8, 11 **19:15 19:15** 1:16; 2:26-27; 11:17; 14:14-20; Zher 25:30-31 **19:16 19:16** 17:14 **19:17 19:17-18** Ezhek 39:4-5, 17-19 **19:18 19:18** 13:16 **19:19 19:19** 17:12-14; Cem 2:2; Ezhek 38:2-9, 14-16; Zak 14:2 **19:20 19:20**13:1-2, 13, 15; ghwə pəhatam tə barəwdəw: 14:10; 20:10, 14; 21:8; Ezay 30:33

20

Kwəmaa dzəkən piya bələkwə mən (1'000)

1 Nighee ɓa na, tsahwəti *ndə kwal tsa Hyala mbə səkwa səəkə mə
ghwəmə, lə shiy ghwəni miy kə'wə tsa təɗəm tsa va, mba'a dəŋw tsahi
və ta dəvə ci.
2 Dza na tasl dzaa kəsəti sa nja kəlmbə tsa va. Ghəci na shishi tsaa niy
nza va kwataŋa, sa nə məndi va: «Mazə tsa hyeler»kə məndi, tsahwəti
slən tsa ci na: «*Ndə jaka tsa Hyala» kə məndi. Ma sa kəsəvə ndə kwal
tsa Hyala tsa va na, dza na mba'a dzaa tsaghwa kwa dəŋw, ta məni piya
ghəci bələkwə məŋ war tsatsa tsəgha.
3 Ma sa tsamti na na, fiyəkə dzaa ndəghaghwa kwa kə'wə tsa təɗəm tsa
va. Kə disl kalay kwaɓa, kap fati gwambə ti, zhini nah nahay, va nəghətaa
ndə jaka tsa va taa zhiniy kwəmavə kwal tsaa zhəkə ta həərə hwəlfəhi
mbəzli tə hidiy dzəmbə *kwəma jikir na diɓa. Ma sa ka na mənəhwə piya
bələkwə məŋəy, ma nza məndi zhiniy pəlay taa nza ki. Ə na na nzanay,
ka dza naa zhiniy nzata nza sa ka məndi pəlayəw.
4 Ma ləy hwəm shi va ki, nighee na gizlgizl mezhizhə tiɓa, mənzəy
mənzəy mbəzli kwa shi. Dza Hyala mba'a ɓanavəshi kwal tsaa sla
ngwəvəə dzəkən mbəzli. Zhini diɓa na mba'ee nay piy tsa mbəzli
bakwamti məndi, tə mbərkə sa zləɓavə ghəshi kwəma gəzəkə Yesəw, lə
sa gəzanshi ghəshi kwəma Hyala kaa nihwəti mbəzli. Ghəshi na nashiy,
zləɓavə tsəfəkwə ghəshi kwa kwəma saa dza səɗa tsa va, ya kwa kwəma
shi mənti məndi va nja pa ciw. Niy zləɓavə ghəshi məndiy tsaslanshi
lamba ci ya dzəghwa kwəma shi, ya dzəti hwər dividivi shiw. Nighee ki
na, mbəzli vaa sati mbə məti shi, ka zhini ghəshiy piy. Dzəghwa ghəshi
ka məni mazə kwasəbə Yesəw *Kəristəw dzəkən nihwəti mbəzli. Piya
bələkwə bələkwə məŋ ghəshi mənti mbə məni mazə tsa va.
5 Ghəshi na, kwa taŋa mbəzliy ghaa satishi mbə məti mbə mbəzliy niy
bəkwəshi. Ma nihwəti mbəzliy tərmbə bəkwə bəkwə niy, war ghwəlashi
dza niva mbəzliy nza ka ndəghə piya bələkwə məŋ na va. Sa ka na kərəta
ki na, ma nza ghəshi sati mbə məti.
6 Mbəzliy dza vaa gha sati mbə mətiy, vəshi na ti shi nashi. A Hyala
fəyshi vəgha bəla ta nza ghəshiy mbəzli nzə. Ka dza ghəshiy zhiniy bəkwə
kwa baka səɗa ghwəla na nashi kiw. Ka ghəra sləni kaa Hyala lə kaa
Kəristəw dza ghəshiy nza. Piya bələkwə məŋ dza ghəshiy mənti mbə
məni mazə kwasəbə Kəristəw.

*Məndi bəzlambə *ndə jaka tsa Hyala mbə ghwə*

7 Ma sa ka ndə jaka tsa Hyala kəramti piya slanavə məndi va bələkwə
bələkwə məŋ na war tsatsa kwa dəŋw, kwa kə'wə tsa təɗəm tsa vay,
wərət dza məndiy pəlikəmə.
8 Ka na dza na, ka dzay ta zhiniy ngəngəɗi hwəlfə mbəzli tə hiɗi
gwanashi. Hwəlfə mbəzli vay: «Ka Gwəgə lə ka Magwəgə» kə məndi
kaa slən tsa shi. Ka na dza ki ɓasə ɓasəti mbəzli va ta dza ta mbəz lə
Hyala. Mbəzli vay, ɗaŋ dza ghəshiy nza tərəŋw nja ndarghə kwa həl.
9 Nighee ki na, bəliɗiŋ ghəshi tsahwəshi, dza ghəshi ka tihəva dzar tə
hiɗi gwa'a gwa'a, dza dəzlətsəɓə, ghəshi dəzlay pətsa nza mbəzli Hyala
ti, lə məlmə gwəra Hyala vaa ɗi gwa'a. Ma sa dəzlay ghəshi mbəzli Hyala

---

20:1 **20:1**10:1; 18:1; kə'wə tsa təɗəm tsa: 9:1 **20:2** **20:2** 12:3, 9 **20:4** **20:4** 6:9; 13:15; Dani 7:9, 22; Lk 22:30; 1Kwər 6:2 **20:6** **20:6** 1:6; 2:11 **20:8** **20:8** 13:14; Zhə 11:4; Ezhek 38:2, 10-12 **20:9** **20:9** Bəla 2; 2Mezh 1:10, 12; Cem 78:68; Ezhek 38:22; 39:6

va gwa'a ki na, 'wakəvə ghwə tsəgha ɓəratatatə nzəməkəvata səəkə mə ghwəmə dzəkən shi. Bərkiɗə ghənzə ndamtishi gwanashi.
10 Sar məndi kaa ndə jaka tsa Hyala va ghəci ndə ngəɗipə kwərakwə ki tasl məndi kəsəvə. Dza fiyəkə məndi ndəghatiy dzəti ghwə pəhata məndi tə barəwdəw, ndəɓa kwəfa, pə gha kaa nava ghwə. Ghwə vay, dzəmbə niy ndəghambə məndi kar saa dza səɗa tsa va ghəshi lə ndə Hyala ndə dzərvə tsa va. War tsəgha dza ghəshiy nza mbə ghwə va, ka sa ngəra'wə havəghwə lə həvir, pa' kwa ndimndim.

Njasa dza Hyalaa ɓasə kwa kərni ngwəvə nzə

11 Nighee diɓa na, gəzli nzəy mazə tiɓa payta, dikə ghənzə. Mba'a ndə kwa mənzəy. War sa ghavə kar ghwəmə lə hiɗi tsəgha na, ra'i ghəshi zazashi tiɓa kwa kwəma ntsa kwa gəzli va, kala zhini məndiy nashi ghwəla.
12 Zhini nighee ɓa na mbəzliy bəkwəshi satishi mbə məti tiɓa, məgarə məgarə vəgha gəzli mazə va. Mbəzliy bəkwəshi dikə dikə ni, lə ni jəw jəw ni mbəzli gwa'a. Dza ɓəŋ ɓəŋ ɓəŋ məndi ghwaghwanamti zliyahi tiɓa ɗaŋ. Dza məndi mba'am ghwənamti nahwəti zliya kwətiŋ diɓa. Nava zliya kiy, zliya tsaslaghwa məndi slənedemer mbəzliy dzaa kwəmavə piy tsaa kəɗi ma kwa na. Dza Hyala ki mba'a slanti ngwəvəə dzəkən mbəzliy bəkwəshi. Ge'i ge'i lə sləniy niy mənəhwə ghəshi tə hiɗi niy tsaslaghwa məndi kwa zliya va.
13 Ma mbəzliy niy bəkwəshi kwa kwəfa dikə na gwanashi na, cəke' ghəshi zhikəməshi. Niy niy ɓəhwə məti niy nza tə pətsa ka mbəreketiy nza na, cəke' ghəshi zhikəshi diɓa. Dza Hyala mba'a slakən ngwəvə kən shi. Ya wa ndə na, ge'i lə sləni niy mənəhwə na tikə tə hiɗi məndi slanakən.
14 Dzəghwa məndi kaa kar məti ghəshi lə pətsa ka mbəreketiy nza ti ki, laŋ laŋ məndi ɓəɓəvəshi, dza 'wapə məndi dzaa shəkambəshi mbə ghwə nja kwəfa na va. Mbəɓa na kwa baka məti dza mbəzli vaa məti gəzə məndi.
15 Ya wa ntsa tsaslaghwa ma məndi slən tsa ci kwa zliya nza slənedemer mbəzliy kwəmavə piy tsaa kəɗi ma kwa na, mba'a məndi ndəghambə mbə ghwə nja kwəfa na va.

21

Ka shi 'war'war ni dza Hyalaa mənti shiy gwanashi

1 Ma ləy hwəm shi va ki, nighee na, ghwəmə 'war'war na, lə ni 'war'war ni hiɗi təzlishi. Ma na kwa taŋa va ghwəmə ghəshi lə ni kwa taŋa va hiɗi nashi na, gwa'a niy zashi ghəshi. Ya kwəfahi dikə dikə ni na niy tərmbə ghəshiw.
2 Nighee diɓa na, məlmə Hyala va har məndiy Zherəwzalem 'war'war na təzlita, ka səkwa ghənzə səəkə mə ghwəmə, səəkə va Hyala. Məlmə vay, tərəŋw niy ghaslamti Hyala, ka təɓə tərəŋw nja maliy ghaslamtəvata va məndiy dza ta pəhə kaa zal.
3 Ma fee na, məli ndə mbə gaka, ka gəzə kwəma zlaŋzlaŋ səəkə tə pətsa nza gəzli mazə va, ma kə na: «Nanay, a Hyala mənti pi nzəy tsa nzə mbə

20:10 20:10 19:20 **20:11 20:11** 5:7; 6:14; 21:1; Cem 114:3, 7; Mt 24:35; 2Pi 3:10 **20:12 20:12-13** 3:5; 22:12; Dani 7:9-10 **20:12 20:12** Səvəri 32:32 **20:14 20:14**20:10; 1Kwər 15:26; kwa baka məti: 2:11 **20:15 20:15** 3:5 **21:1 21:1** 21:5; Ezay 65:17; 2Pi 3:13 **21:2 21:2** 3:12; 19:7; 21:9–22:5; 22:17; Ezay 52:1; Mt 22:2; Gal 4:26; Ebr 11:16; 12:22 **21:3 21:3** 7:15; SləniTaH 26:12; Ezhek 37:26-28; Zak 2:9; 2Kwər 6:16

jipə ke ngəri. Ta nzəy dza na mbə shi. Ke ngəriy, mbəzli nzə dza ghəshiy nza. Mbə shi dza Hyalaa nzəy də'wə ghən tsa nzə. Ghənzə dza Hyala shiy nza kwətita.
4 Gwa'a dza naa saɗanamtishi wahə kwa mətsə shi. Ka dza ghəshiy zhiniy bəkwəw, ka nza təhwəni mbəri tiɓa ghwəlaw, ka dza ngəra'wəə kəsashi ghwəlaw. Ma niy nza shiy tiɓa kwataŋay, gwanashi dza niva shiy zashi» kə.
5 Dzəghwa ma kə ntsaa nzəyəy va kwa gəzli mazə ki na: «Avanaraa məni shiy gwa'a gwa'a, ka shi 'war'war ni» kə. Ma kə ngəra na «A Zhaŋ ɓəvə gəta tsasli shiy, a gha tsasliti kwəma na. Sa nzana, ma kwəma nay, kwəma kataŋ na, dzərvə mbə tepəw» kə.
6 Zhini ma kə ngəra diɓa na: «Nay gha na, gwa'a na kwəma. Yən gha na shiy gwa'a gwa'a, zhini yən taa kərə shiy gwa'a gwa'a diɓa. Zhini tə ya shiy kərkəva gwa'a gwa'a diɓa. Ya wa ntsa ghəranci ndirəy, ta tanavə yam dzee tə gəm. Yam vay, səəkə kwa mətsə yam ka ɓəpə piy dzee tanakəshi.
7 Ma ntsaa dzaa məniy ka miydalay, ta ɓanavə shi va dzee. Yən yən Hyala dza naa nzaa Hyala ci. Ma ghəci kwərakwə na zəghwee.
8 Ma na mbəzli nja ka hazlinin lə mbəzliy ɓanavə ma nefer shi kaa Yesəw, kar ka məməni shi gəmgəm ni, lə ka bəkwə mbəzli, lə ka ghwərghwər, lə mbəzliy ɗaɗaŋə shiy, lə ka ta mbəri, mba'a ka slasla dzərvə gwanashiy, na nashi na war dzəmbə ghwə nja kwəfa na va pəhata məndi tə barəwdəw dza məndiy shakambəshi. Ava ghənzə na kwa baka məti gəzə məndi va» kə.

Məlmə Zherəwzalem 'war'war na

9 Dzəghwa tsahwəti *ndə kwal tsa Hyala kwətiŋ, mba'a səəkəy dzəvəghee. Ndə kwal tsa Hyala tsa vay, tsahwəti kwətiŋ ta shiy niy nza va mbərfəŋ ni na. Shiy niy nza va lə həlapə lə həlapə, pəya' pəya' pəya', kwa kərni ngəra'wə tsa dza Hyala ta sa kaa mbəzli mbərfəŋ tsa kwa shi. A kə ngəra na: «A Zhaŋ, ndi e dzaa citəŋa makwa dza məndi ta pəhanci kaa zəghwə təmbəkə tsa Hyala» kə.
10 War sa gəzəkəra ndə kwal tsa Hyala tsa va kwəma va tsəgha na, mba'a safə tsa Hyala ɗewɗew tsa səəkəy dzəkənee. War ghwəla ki na, laŋ ndə kwal tsa Hyala tsa va ɓəghəraa dzəmə ghən dəlagwa dikə na, yakəyakə na. Ma ghəy mə dəlagwa va na, dza na mba'a citəra Zherəwzalem, məlmə Hyala ɗewɗew na, ghənzə mbə səkwa səəkə mə ghwəmə, səəkə vəgha Hyala.
11 Njə'wə pə gha kaa nava məlməy, war ka mbərə ghəzlizlizl nja shi ghaslə nza dimə ti shi, zhini nja nighə məti tsa mbərə viciy dzəti, ka nay ghən tsa ci ndə kwa. Shəndəkə tsa Hyala na saa mbərə va tsəgha mbə.
12 Dzəghwa məndi dəzlətsəɓə, məndi tsəɓay məlmə va gwanata lə zlara. Diɓədiɓə məndi ndəɓəti zlara va, səətə ghənzə ta ghwəmə diɓa. Dza məŋ lə bakə məndi fəy miy dəghaa dzəmbə. Mba'am fəy ka kwal Hyala məŋ lə bakə ta ndəghwə miy dəghahi va. Dza məndi kaa slənedemer takəhi məŋ lə bakə ni va mbə hwəlfə ka *Izərayel tsasl tsasl tsasl məndi tsatsaslati tə miy dəghahi məŋ lə bakə ni va gwanashi.
13 Dzəghwa mahkan mahkan mahkan, məndi fəy miy dəghahi va dza kwa bəlahi məlmə va faɗanashi. Mahkan ka dzəghwa ghwəmə, mahkan

---

21:4 21:4 7:17; Ezay 26:19; 35:10 **21:5 21:5**5:7; 21:1; Ezay 43:19; 2Kwər 5:17; kwəma kataŋ na: 19:9 **21:6 21:6** 1:8; 7:17; 22:1; Ezay 55:1; Zak 14:8; Zhŋ 7:37 **21:7 21:7** 2Sam 7:14; Ezhek 11:20 **21:8 21:8** 2:11; 19:20; 21:27 **21:9 21:9–22:5** Ezay 54:1-17 **21:9 21:9** 15:1 **21:10 21:10** 17:3; Ezhek 40:2; Mt 4:8 **21:11 21:11** 21:18, 23; Ezay 60:1-3, 19; Ezhek 43:2 **21:12 21:12-13** 7:5-8; Ghava 35:22-26; Səvəri 28:21; Ezhek 48:30-35

ka dzəghwa həci, mahkan ka dzəmbə mərkwi, mahkan ka dzati kwa məw.
Tsəgha.
14 Ma hərezli fə məndi va səɗa zlara tsəɓay məndi va məlmə va li
shiy, hərezli dikə dikə ni məŋ lə bakə na ghəshi. Dzəghwa məndi kaa
sləneɗemer ka kwal zəghwə təmbəkə tsa Hyala va məŋ lə bakə ni, tsasl
tsasl məndi tsatsaslati tə hərezli va.
15 Ma ndə kwal tsa Hyala tsaa gəzara kwəma vay, mba'a gəta məntim
tə tsahi mbəzə və ta dəvə ci. Gəta vay, saa bərkə shiy ghənzə. Ta dza ta
bərkə dikə tsa məlmə va, lə miy dəghahi ti va mba'a zlara dəzlay məndi
va li dza na li.
16 Məlmə vay, faɗə niy nza bəlahi ti. Bəlahi va faɗanavashi na, war
yəmyəm ghəshi. Dzəghwa ndə kwal tsa Hyala tsa va ki bərkə bərkanti
məlmə va lə gəta mbəzə ci va. Sa bərkanti na na, mba'a kəsay biti tsa
nzə, kiləwmetər bələkwə bələkwə bakə mətsəkə bakəti (2'200). Tsəgha
ghəci kəsay bəŋw tsa nzə, zhini tsəgha biti tsa nzəə dzəta ghwəmə diɓa.
17 Dza ndə kwal tsa Hyala tsa va mba'a bərkəti njasa nza biti tsa zlara
tsəɓay məndi va li, ka dzəta ghwəmə kwərakwə ki. Mba'a kəsay biti tsa
nzə, metər mbərfəŋ mətsəkə bakəti. War njasa sənaɓəshi mbəzli mbə
bərkə shiy bərkəti na shi va.
18 Ma hərezli ndəɓəti məndi va zlara va li shiy, *hərezli ka dimə nə
məndi: «Zhasəpə» kə məndi slən tsa shi, na ghəshi. Ma na məlmə va
dəʼwə ghən tsa nzəy, lə tsahi mbəzə riŋriŋ ni, ka nay ghən tsa ci ndə kwa
ngati məndi.
19 Dza məndi kaa səɗa zlara va məndiy fə ghaslə ghaslə məndi ghaslamti
lə *hərezli nza dimə ti shi ghənghən ghənghən. Kwa taŋa hakwəy, hakwə
Zhasəpə, kwa bakay, hakwə Safir, kwa mahkana na, hakwə Agatə, kwa
faɗa na, hakwə Emərəwdə.
20 Kwa cafa na, hakwə 'Wənikəsə, kwa kwaŋa na, hakwə Sardəwan,
kwa mbərfaŋa na, hakwə Kərisəlitə, kwa dəghasa na, hakwə Bəril, kwa
məsleɗa na, hakwə Twəpazə, kwa maŋa na, hakwə Kərisəpərasə, kwa
məŋ lə taŋ na, hakwə Tərkwazə, kwa məŋ lə bakə ki na, hakwə Amətisətə,
tsəgha na ghəshi.
21 Ma gizlgizl miy dəghahiy dzəmbə məlmə va va məŋ lə bakə niy,
nihwəti shi tə dimə niy nza ghəshi gwanashi. Pərələ, kə məndi kaa slən
tsa shi va. Ma kweler dzar mbə məlmə va na, rayiyi məndi shəkakən tsahi
mbəzə riŋriŋ ni kən shi, ka nay ghən tsa ci ndə kwa shi.
22 Ma sa nighee pətsa mbə məlmə vay, nay *ciki Hyala tsa ngati məndi
ta cəʼwə Hyala mbee tepəw. Sa nzanay mbəɓa na kar Hyala kwa sləkəpəə
gwəramti gwa'a gwa'a tə bərci, ghəshi lə zəghwə təmbəkə tsa nzə va, ka
dza məndiy ɗi ciki Hyala ghwəlaw, ya kwəma cəʼwə ndəy, tiɓa na ghəshi.
23 Mbə məlmə va diɓay, nashi kar vici lə tiree mbərəw. Ndə tiɓaa ɗəw
mbərə tsa shi mbə məlmə vaw. Sa nzanay mbə mbərə na shəndəkə tsa
Hyala mbəɓa. Ma zəghwə təmbəkə tsa nzə va na, ka məni waŋ pi nja
gərkəwa.
24 Hwəlfə mbəzli tə hiɗi gwa'a gwa'ay, waŋ pi tsa mbə məlmə va dza
naa canshi kwal. Ka mezhizhə tə hiɗi dzay, ka səəkəə dzəmbə məlmə va
lə dikə tsa shi ta ɓanta kaa Hyala.
25 Mbə məlmə vay, ka dza məndiy kəəli dəghaw, sa nzanay, ka dza
vərɗiy nza tiɓaw. War havəghwə dza piy nza ya hwəmɓa.

21:14 **21:14** Ebr 11:10; Ef 2:20 **21:15** **21:15** 11:1; Ezhek 40:3 **21:16** **21:16** Ezhek 48:16-17 **21:18** **21:18-21** 21:11; Ezay 54:11-12; Ezhek 28:13 **21:22** **21:22** 11:17 **21:23** **21:23** 22:5; Ezay 60:1-2, 19-20; 24:23 **21:24** **21:24** Cem 68:30; Ezay 60:3 **21:25** **21:25-26** Ezay 60:11

26 War dzəmbə məlmə va dza hwəlfə mbəzli tə hidɗiy səəkə lə dikə tsa
shi, lə shi wəzə ni tə hidɗi.
27 Nanzə kiy, shi gəmgəm ni na, ka dza ghəshiy dzəmbə məlmə vaw.
Mbəzli gəmgəm ni, lə ka slasla dzərvəy, ka dzəmbəshi niva mbəzliw. War
mbəzli tsaslaghwa məndi slən tsa shi kwa zliya nza sləneɗemer mbəzliy
dzaa kwəmavə piy tsaa kəɗi ma na shiy dzaa tsəhə mbə məlmə va. Zliya
vay, sa zəghwə təmbəkə tsa Hyala va na.

22

1 Dza ndə kwal tsa Hyala tsa va ɓa, mba'a citəra həl tsa nza yaməə ɓəpə
piy tsaa kəɗi ma kwa. War riŋriŋ ghaa nashima. Səvəri mbə gəzli mazə
kar Hyala va ghəshi lə zəghwə təmbəkə nzə va səəkə həl tsa va.
2 Ka hwə ghəci dzəy tə jipəjipə kwal tsa mbə məlmə va. Ma dzəy vəgha
həl tsa va pərikə, lə pərikə na, mba'a dəŋw fəə ɓəpə piy tsaa kəɗi ma
pəsəta. Dəŋw fə vay, məŋ lə bakə səɗa ka naa yahwə ya mbə piya kwətiŋ.
Njasa səəkə tir va na, war mbə ya ka naa nza. Kəslifi ti vay, ghəshi na
ghwə'iy mbəli hwəlfə mbəzli tə hidɗi.
3 Slən tsa shi nə Hyala, shi gəmgəm ni na nini shiy, kəy, ka kəsashi niva
shiy ndə mbə məlmə vaw. Mbəɓa dza gəzli mazə kar Hyalaa nza ghəshi
lə zəghwə təmbəkə tsa nzə va. Mbəzli Hyala ghəranta sləniy, mbəɓa dza
ghəshiy gələɓə kwa kwəma nzə.
4 Ghəshi na nashiy, ta nata Hyala dza ghəshiy dza mbə kwəma nzə. Lə
slən tsa nzə dza ghəshiy nza kwa dəghaŋ kwəma shi.
5 Ka dza vərɗiy nza tiɓa ghwəla mbə məlmə vaw. Va tsəgha kiy, ndə
tiɓa mba'a dzaa tsərə ghwəə dzəti gərkəwa ta nighə piw. Ndə tiɓa dzaa ɗi
ya mbərə tsa viciw. Sa nzanay, Hyala kwa sləkəpə dza naa mbərə waŋ pi
tsa nzəə dzəkən shi mbə məlmə va. War mazə tsa shi dza ghəshiy məni
tsəgha, pa' kwa ndimndim.

Kwəmaa dzəkən zhəkə tsa Yesəw

6 Dzəghwa ki, ma kə *ndə kwal tsa Hyala tsava ngəra na: «A Zhaŋ, nay
gha na, ma kwəma favə gha na gwanatay, kwəma kataŋ na, dzərvə mbə
tepəw. Hyalaa sləkəpə vəli na safə tsa nzə ɗewɗew tsa səəkəə dzəkən
ka gəzə kwəma nzə kaa mbəzli, ta gəzə kwəma ghəshi kaa mbəzli nzə.
Ghənzə ghwənikə na ndə kwal tsa nzə ta səəkə ta canshi shiy dzaa məniva
kwa kwəma jəw kaa mbəzliy ghəranta sləni nzə» kə.
7 Ma kə Yesəwəy: «A Zhaŋ, favə tə gha, yənəy, ndal təree ta zhəghəvaa
zhəkəw. Mbəzliy di fəti va ta kwəma citəŋa Hyala na mbə zliya nay, vəshi
na ta niva mbəzli» kə.
8 Yən yən Zhaŋ tsaa gəzə kwəma na tsa də'wə ghən tseyey, yən favə
na shi va lə sləmee, mba'ee nashi lə mətsee ɓa. Ma sa famtee shi va, ka
naghamtishi gwa'ay, tsəfəkwə yən tsəfəkwəra kwa kwəma ndə kwal tsa
Hyala tsaa citərashi va, ta fal.
9 Dza ma kə kaa ngəra na: «Am, əhəŋ Zhaŋəw, ka məni gəla niva shiy
gha ma. Yən tsa nay gha tsay, ndə ghəranta sləni Hyala nzee kwərakwə
njasa nza gha tsa sana, ghwəy lə nihwəti ngwarməhiŋa mbə nəw Yesəw,
ka gəzə kwəma Hyala kaa mbəzli, mba'a nihwəti mbəzliy ɗi fəti ta kwəma

---

21:27 21:27 21:8; 22:15; Ezay 35:8; 52:1; Ezhek 44:9; 1Kwər 6:9-10; 2Pi 3:13; zliya nza sləneɗemer mbəzliy dzaa kwəmavə piy tsaa kəɗi ma kwa: 3:5 **22:1 22:1-2** 21:6; Ezhek 47:1-12 **22:2 22:2** 21:21; fə:2:7 **22:3 22:3** 7:15; Zher 3:17 **22:4 22:4** 14:1; Cem 17:15; Mt 5:8 **22:5 22:5** 1:6; 21:23; Dani 7:18, 27 **22:6 22:6** 1:1; 10:7; 19:9; SləniKY 11:27-28; 13:1 **22:7 22:7** 3:11; 22:12, 20 **22:8 22:8** 1:9; 19:10

tsasliti məndi kwa zliya na. Va tsəgha na kiy, ka tsəfəkwə gha kwa kwəmee ma, kwa kwəma Hyala pə ghaa tsəfəkwə» kə kaa ngəra.

10 Zhini ma kə ngəra ɓa na: «A Zhaŋ, favə gha na, əntaa gha mbəə dzəkən kwəma cikəvəriŋa Hyala na, tsaslaghwa ghaa dzəghwa zliya ma. Ə pə gha dzaa ci kaa mbəzli. Sa nzanay, a vəghwə tsaa niy bərkəti Hyala va, ta məniva shi va ti kətikəvay ndəkwə ndəkwə.

11 Nana kiy, ya wa ntsaa ni war *kwəma jikir naa ɗee məni nee kəy, war ə kəə nəw lə məni kwəma ci va jikir na. Ntsaa ni war kwəma rəɗa rəɗa na ɗee məni nee kəy, war ə kəə nəw lə məni sa ci. Ma tsaa ni ndə, wəzə ɗee məni kə na, ka nəw ghəciy lə məni wəzə tsa ci. Ntsaa ni, Hyalaa nəwee lə nəfə kwətiŋ na nee kə diɓa na, war ka zhini ghəciy nəw sa ci» kə.

12 Ma kə Yesəwəy: «A Zhaŋ, ndal təree ta zhəghəvaa zhəkəw. Lə zhəmə mbəzli dzee zhəghəvaa zhəkə. Sa kee səəkəray, ka ɓanshi zhəmə mbəzli. Ya wa ndəy, ge'i lə sləni ghərati na dzee ɓanavə zhəmə ci.

13 Yənəy, yən gha na shiy gwa'a gwa'a, zhini yən dzaa kərə shiy gwa'a gwa'a diɓa. Yən na kwa taŋa mbə shiy gwa'a gwa'a, zhini yən kwa kərni mbə shiy gwa'a gwa'a diɓa. Tə ya ghava shiy gwa'a gwa'a, zhini tə ya shiy kərkəva gwa'a gwa'a diɓa» kə.

14 Vəshi na ta mbəzliy yaɓanti kwəbeŋer shi ɗəw ɗewɗew. Ghəshi na mbəzliy dzaa kwəmavə kwal ta dzakə kwa miy dəgha məlmə va. Na na shiy, a kwal və shi ta dza ghəshiy zəmə ya fə kwa ɓəpə piy tsaa kəɗi ma.

15 Ma ka məni kwəma rəɗa rəɗa na ghəshi lə ka ɗaɗaŋə shiy, lə ka məni ghwərghwər, lə ka bəkwə mbəzli, lə ka ta mbəri, mba'a mbəzliy maw kwəma dzərvə dzərvə na, lə ka slasla dzərvə va ɓay. War pərikəshi tə ngwəla dza niva mbəzliy nza. Ka dza ghəshiy dzəmbəshiy dzəmbə məlmə va nashi tepəw.

16 «Yən yən Yesəw də'wə ghən tsee ghwənikə na ndə kwal tsee, kaa mbəzliy nəwra, ta səəkə ghəciy gəzaŋwəy kwəma kən shi va. Yən na ntsa ndəghə ghwəy va niy dza məndiy yakə mbə takə tsa mazə *Davitə. Yən diɓay, sasərkwə kwa kəɗi pi nzee» kə Yesəw.

17 Ma kə *Safə tsa Hyala ghəshi lə makwa dza məndi va ta pəhə kaa zləɓa kwəma va na: «Yawaa, səəkə» kə ghəshi. Ya wa ntsaa favə kwəma vay, «səəkə» kə kwərakwə.

Ya wa ntsa ghəranci ndirəy, səəkə ghəci ta sa yaməə ɓə piy kaa mbəzli. War tə gəm dza məndiy tanavəshi kaa mbəzliy ɗi sa yam va.

Kwa kərni kwəma

18 Yən yən Zhaŋ sana kiy, kwəma na sana ciŋwəy ya, a ghwəy mbəə məni məhərli wəzə. Ma ghwəy ghwəy mbəzliy favə kwəma kwa zliya na na cikəvəri Hyalay, nighə tə ghwəy. War mba'a kə ndə mətsahakən nahwəti kwəma kən sa kwa zliya na nay, ta fanakən ngəra'wer gəzə Hyala ni kwa zliya va dza Hyala kwərakwə.

19 War mba'a kə ndə tamti nahwəti kwəma ya kwətiŋ səvəri mbə kwəma cikəvəri Hyala na kwa zliya na diɓay, ta ɓanti na ci ya fə kwa ɓə piy kaa mbəzli dza Hyala. Ka dza naa kwəmavə kwal tsaa dzəmbə məlmə Hyala va gəzəkə məndi kwəmaa dzəkən kwa zliya naw.

22:10 22:10 Dani 12:4 **22:11 22:11** Ezay 56:1; Ezhek 3:27; Dani 12:10 **22:12 22:12** 2:23; 6:10; 15:3; 16:5-6; 19:2, 11; 20:12-13; 22:7; Cem 28:4; Fir 24:12; Zher 17:10; Mt 16:27 **22:13 22:13** 1:8 **22:14 22:14** 7:14; Cem 118:19-20; dəŋw fə:22:2 **22:15 22:15** 21:27; Ef 5:5 **22:16 22:16** 1:1; 5:5; sasərkwə kwa kəɗi pi: 2:28; Bəla 24:17 **22:17 22:17** 21:2, 6 **22:18 22:18-19** Nəw 4:2; 13:1 **22:18 22:18** Nəw 29:19 **22:19 22:19** fə: 2:7; zliya: Səvəri 32:32

20 Avanta kwəma gəzəkə ntsaa ni, kataŋ na shi va gwanashi, kə. Ma
kəy: «Yi kataŋ, ndal təree ta zhikəw» kə.
*Amin, tsəgha ɗi na kataŋ, ə pə ghaa zhikə Yesəw Ndə sləkəŋəy.
21 Ma ɗi nay, mba'a Yesəw Ndə sləkəpə mananati wəzə hwər ya kaa
tsamaɓa ndə gwa'a.
Amin. Ava tiɓa kəray zliya shi nashi Zhaŋ nja kwa shiw.

22:20 **22:20** 3:11; 22:6; 1Kwər 16:22 **22:21** **22:21** Gal 6:18